107781

OPVS EPI
stolarũ Petri Mar-
tyris Anglerij Mediola
nẽsis Protonotarij
Aplici atqz a cõsi-
lijs rerũ Jndica
rũ: nũc ꝑmũ et
natũ z medio
cri cura excu
sum: quod
q̃dẽ ꝓ-
ter stili venustatẽ/nostrorũ q̃qz
tẽporũ historię loco esse poterit.
Cõpluti Anno dñi. M.D.xxx
Eũ priuilegio Cęsareo.

Digitized by Google

INDEX OMNIVM
EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS
Anglii Mediolanensis, tã hiſtorialiũ q̃ moraliũ, ſolerti cura quo anno quæq; ſcriptę fuere in ſuos libros digeſtę.

¶ Index hiſtorialiũ.

LIBER.I.

Epiſtola. Volentem. fo.i.
Epiſtola. Cur ex Italia. fo.eodẽ.
Epla. Miraris Theodore. Correctio in corrigẽtẽ cur ad Hiſpaniã vẽnerit, de Gallis & Hiſpanis, de Regibus quędam. fo.eo.
Epla. Quid tibi aliud. Quomodo ſuſceptus autor in Hiſpania, de Regibus pleraq;. fo.eodẽ.
Epla. qd in ipſa. Quid autor ſentiat de Hiſpania, Reginę mirãda ornamẽta, de vnitate cũ viro. f.ii.
Epla. Cœli tẽperiẽ. Inuidia nõ miſeratione opus eſſe q; venerit in Hiſpaniã, qs Italię qs Hiſpanię ſtatus p naturalẽ cõparationem. fo.eodẽ.
Epla. Romę iter ſacros. Reginę dotes & illuſtria geſta cum viro Rege, quæ regna ſubiecerint qd autor. fo.iii.
Epla. Laudo frater. Deſerenda eſt patria pro gloria, quibus artibus fama paretur. fo.eodẽ.
Epla. Succeſſ noſtros. Quid ſuper Italia quid ſuper Hiſpania cœli aſtruant. fo.iiii.
Epla. Tenebar tã. Rex adit Verã vrbem. fo.v.
Epla. Interea dum ſeſe. Quare Regina tanti fiat, quomodo ſucceſſit in Regnis, quid virtutes peperint Regis & Reginę. fo.eodem.
Epiſtola. Quę ad illuſtriſſimum. De Zara & Alhama. fo.vi.
Epiſtola. Lactuculam. Alhama capitur & quando Rex Alhamam munit. fo.eodẽ.
Epla. Singulari. Cadunt Alhamę muri, de papirea moneta, capit Togiara oppidũ, depopulat ager Granatẽſis, nñ profligant, Coinũ & coinegiũ Carthama & Cazaraboella, Rõda & Alora municipia captũt, de ſtrage lõbea in nños. f.vii.
Epla. Per q̃ſtorẽ. Baudillus Mulleiũ Bullacenũ Regẽ pfem tetro claudit carcere & ſe regẽ facit, conflictus & captura Baudilli. fo.ix.
Epla. Põpelonenſis. qualiter ſuſcepti fuerint Capręs Comes & alcaidus Damicellorũ, idẽ comes profligat ad Moclinũ. Cãbilũ & alabaz oppida capiunt, Rex captus ſoluit obſide dato filio, inteſtino ſe bello fatigant patru & nepos in Granata. fo.x.
Epla. venſes. quãti libertas eſtimet, Loxa Ilora Moclinũ & mõte frigid capiunt, Comes ſcalẽſis Anglus vulnerat, facetũ et dictum. fo.xii.
Epla. Thureo fumo. Perturbatio nñorũ ſup Bellez malacha, qd ſeruauerit nños, diſcordia inter Granatẽſes, qd de Zagallo rege, captũt malacha & Bellezmalacha, de Mauro pcuſſore de Zagallo & Dorduxo, de dũra obſidione. fo.xiii.
Epla. Scripſimus illuſtriſſime princeps. Quare nouis noib vtat nil curãs de veteribꝫ. fo.xiiii.

LIBER.II.

Epla. Hactenus. Progreſſus ad rem Bacenſem, Zurar freira & Bachor oppida capiuntur, it autor armatus ad bellum. fo.xv.
Epla. Oppidum. Pericula i hortis Baciæ, deſcribitur Baza & ſitus eius. fo.xvi.
Epla. Per meas. Conſultatio de obſidione cũ Regina, foſſę & caſtella circumducuntur, Radnam Cafarzal hoſtium dux ſtrenuus perimitur, ſtrages hortorum Damaſci. fo.eodẽ.
Epla. Quis tibi. Quę gerant in caſtris, mira inter diuerſarum nationum milites concordia, de hoſpitalibus caſtrenſibus, domus eriguntur ad hiemen ferendam. fo.eodem.
Epla. Rarius. Regina venit ad caſtra, quid actum quæ colloquia, quæ inducię cum obſeſſis, dedidit ſe tandem Bacia. fo.xviii.

LIBER.III.

Epla. Iam vereor. Deduntur Almeria & Guadix, & quęcumq; Zagallo parebãt, venit Zagallus, de Regis noſtri ſuſceptu, de regum & exercitus diſcrimine. fo.xviii.
Epla. Quas vlmos, qd actũ ãno ſeq̃nti, de Mauris electis, primogenita Regia i Portugalia, Lucani origo, Alhẽdinũ amittit, Regina febricitat Guadixii & Almerienſes eiiciũtur, q̃ acta ſunt cũ Baudillo Rege Granatę. fo.xix.
Epla. Ne te iactes. Ex ſtatuis centum equites hoſtes capiuntur, vrunt noctu ſegetes in arcis, ad Granatę mœnia fit incurſio. fo.xx.
Epla. Veluti. Quę ſit decennii ſubſtãtia, victima obſidio Granatæ. fo.xxi.

LIBER.IIII.

Epla. Donec. Regina Granatã luſtrat, orator Gallus adeſt, q̃ lęta dies & q̃ veſpera triſtis. fo.eo.
Epla. Faſcia. Caſtra cremant, gener regũ equo lapſus piit, filia laborat febre. Methimna cãpi exuritur, de Vrbe Sanctę fidei. fo.xxii.

LIBER.V.

Epla. Hic finis. Granata dedit, q̃ cũ Granatẽſib foedera, Iudæorũ domus Chriſtianis in Grana-

Digitized by Google

ta donāt, Iudęi ex vniuersis castellę regnis elimi
nāt, Abulēsis ep⁹ fit Archiep⁹ Granatēsis. f. eo.
Epla. Hæc quarto nonas. Quantū valeat apud
Reges vnus vir sanctus, de fratre Frācisco Xime
nez qualis esse dicatur. fo. xxvi.
Epla. Quib⁹ verbis. De morte Laurētii medices
qualis & quāt⁹ fuerit, q̄ dissidia ex ei⁹ morte & in
cōmoda expectet Italia. fo. xxvii.
Epla. Significaui. Procerib⁹ Hispanis ludum
aperit autor litterarium, argumenta futuri dissi
dii, Ascani⁹ cōmendat autori suo familiares His
panos. fo. xxviii.
Epla. En Comes. Alfonsus regni hęres Neapo
litani patrem Ferdinandū Regem concitat in Lu
douicum Sfortiam ducatus Mediolani guber
natōrem, Francorum etiā Rex excitatur contra
Ludouicum. fo. eodem.
Epla. Sublatum. De Reginæ studio vt proceres
literis incumbant, agitur de habendo Perpinia
no, Carol⁹ Rex cōcitat cōtra Ludouicū. fo. eo.
Epla. Venit ad me. Corripit Ascani⁹q; suffragia
dederit Papę, p̄fagia cōtra domū Ascanii. f. xxix
Epla. Quod Innocenti⁹. Papa moritur, quę vi
ta quę mors illius, fo. eodē.
Epla. Patronum tuum, creatur Pontifex Bor
gia qd ei⁹ ingeniū qd ab eo speretur fore. fo. eo.
Epla. Vita functum fuisse. Præsagia de Ponti
ficatu, De tractatione filiorum. Quid Rex & Re
gina senserint. fo. eodē.
Epla. In Cæsarauguſta. De conuentibus Arago
nicis, de Perpiniano, conueniunt Anglus & Ger
manus cū nostris Regib⁹ in Gallum, Italia sibi
gladiū q̄ iugulet cudit, Ludouic⁹ Sfortia, Caro
lū cōcitat in Regē Neapolitanum. fo. eodē.
Epla. Nouos. Prognosticō de Italiæ ruina, quid
a Gallis speretur. fo. eodem.
Epla. Cum sit Hispania. Controuersia & perni
cies Italiæ, occasio habendi Perpinianum, ętas
& mores Caroli Regis. fo. eodem.
Epla. Ad nostrum. Protestatio de nō scribendo,
it ad Carolum pro Ludouico, Anglus rex Bo
noniam obsidet Gallicam, qd Cęsar quid Vene
ti, de Bruco & Locusta. fo. xxx.
Epla. Ridetis. Assentitur aduentum Gallorum
Papa, Exhortatio vt Ascanius obsłet aduentui,
Prognosticon si non fiet. fo. eodem.
Epla. Excutite. De vulnere Regis nri. fo. eo.
Epla. De illato. Quid syderales dies Regi attule
rint, quo in vitę discrimine Rex. fo. eodē.
Epla. quę ad Simeonē. Quid vndecim⁹ dies, qd
cęteri sint opati i Rege, qñ se ostēdit Rex. fo. eo.

LIBER. VI.

Epla. Cupis. Multa de Perpiniano, Cæsar, An
glus, proclamatio in Italiam. fo. xxxi.
Epla. Genitor, Exhortatio ad studia literarum &
laus exercitii. fo. eodem.
Epla. Si forte. Epilogus de casu Regis & multa
præterea, quid ab Indis Colonus, prædicit ruī
nam Italię. fo. eodem.
Epla. Proh miseri. Exemplo percussi Regis de
contemptu mundi, de percusore, Perpinianum
deditur, proxima pernicies Italię. fo. eodem.
Epistola. Attollite. Mira de nouis terris & nudis
gentibus. fo. xxxii.
Epla. tāta ē. Multa de Intinere ad idos, de Caroli
Regis cogitatu, post p̄bitū Perpinianū. fo. eo.
Epla. Consueuit. Deinuentis a Castellanis & Por
tugallensibus in occidluo, pacta Caroli cū Regi
bus nr̄is fit pax dato Perpiniano. fo. eōdē.
Epla. Alias Baudillum. Baudillus Granatę Rex
ex Hispania dimittitur. fo. xxxiii.
Epla. vēit ad nos. De morte Regis Portugallię,
Colonus cū ingenti classe remittit. fo. eodē.
Epla. Misereat. Quartana Italiam raptat, Fernā
dus Neapolitanus Rex moritur Gallus iam trā
sit, describit futura calamitas, de Cęsare, de An
glo, de Venetis, de Turco, it Fonseca ad Caro
lum quid nostri Reges. fo. eodem.

LIBER. VII.

Epla. Quę de bellico. De Indicis rebus, Almi
rantus vocatur Colonus. fo. eodem.
Epla. Decembri. Epilogus prętęritorum & ne
gociatio duplicis matrimonii inter Cęsarem &
nostros Reges, de Indis. fo. xxxiiii.
Epla. Patru⁹ ille. Aegrotat Cardinalis Hispania
rum Petrus Gonçalez, quo exercitu Rex Gall⁹
eat, visit Rex Ducē nepotem infirmum, proce
dit Carolus, Ludouic⁹ eum comitatur, moritur
dux nepos, Ludouicus regreditur. fo. eodē.
Epla. Quę in Italia. Quid cum Carolo Fonse
ca, quid Carolus, mittuntur Neapolim auxilia,
de matrimonio, de orbe nouo. fo. eodē.
Epla. Mirari. De Secūda nauigatione ad Indos
de Cānibalibus, recusat secundas nuptias vidua
Regiā filia, quid extollat, quid prematur, Ema
nuel rex Portugalliæ. fo. xxxv.
Epla. Te rariores. Ludouicus mortuo nepote
se ducem facit, nō mortuū veneno nepotē quod
multi suspicantur, Carolus Romam proficisci
tur, Fernandus iuuenis Regni hæres Romam
deserit, quid fugiēs pontifex, quid Carolus cū
eo, Alfonsus regno se abdicat ac fugit in Sicliā,
protestatio in Carolū, Carolus, abducit Turchi
fratrē, Italis & Hispanis minat Carol⁹. f. xxxvi.
Epla. Prę lętia De orbe nouo multa. fo. eo.
Epla. nup abvrbe. de carauaiali galero. f. xxxvii

LIBER. VIII.

Epla. Insperata. Discursus Caroli, quid Galli de
Neapolitanis quid & quanto quisq; tępore Nea
poli imperauerit, quid Fernandus iuuenis, quid
Veneti, quid Ludouicus. fo. eodē.
Epla. Vis Pomponi. De gradib⁹ Hispaniolę, de

BIBLIOTHEQUE DE LYON

Digitized by Google

illarum terrarū & cœlimatura, de modo viuēdi, de regulis & domibus, sunt nudi. fo.xxxviii.
Epla. Quid hoc. Epilogi rerū gestarum, nīsi Reges Catholici a Pontifice appellātur. fo.eodē.
Epla. Nolui. Mors & laus Cardinalis Petri Gōsalui, cedit Helisabetha vidua voto parētū, affinitas cū Cęsare, de Antipodibus pauca. fo.eodem.
Epla. In dies magis. De morte Comitis Ioannis Borrōei, vide qd ferat lōga ętas, qs sit Italię stat⁹, oratores a Venetis & Ludouico veniūt. fo.eo.
Epla. Rubro te. Bernardinus Carabaial⁹ fit Cardinalis, de Petro Gonsalo Cardinali, de Francisco Ximenez confessore, de Indis, de oratorib⁹ de Gallis. fo.xxxix.
Epla. Longo te. Cōspiratio in Carolū, redit Carol⁹, mors Zizimi, de Pisis, de Eluetiis. fo.eo.
Epla. Paucis ante. Conflict⁹ apud Fornouum, Carolum Ludouicus seruat. fo.eodē.
Epla. Conqreris, Quā mutat⁹ Ascani⁹, ptestatio de nō scribēdo, de fratrib⁹ vacātib⁹. fo.eo.
Epla. facturum. Mira de orbe nouo. fo.xl.

LIBER.IX.

Epla. Raras. De Fernādi iuuenis regressu, de Gallis, de obsessō Duce Aurelianensi intra notariā, de Carolo, de profligatis Fernando Rege ac Gōsalo Fernādo Hispano Duce, quid Veneti a Fernando quid Carolus in Gallia. fo.eodē.
Epla. Breui compendio. De orbe nouo, cōclusa cum Cæsare affinitas, qd Regina Nauarrę, quo Rex eat & ad qd, Nos Laureto magna classe mittimus Ioānam ad Philippū virū. fo.xli.
Epla. Naturę lex. Quomodo ex hoīb⁹ hoīes in beluas mutētur, qs stat⁹ vrbis Romę, Salsea trucidatio, ecclesię procellas fiet autor. fo.eo.
Epla. Si q optaueris. De nostra vidua & Rege nouo Portugallię. fo.eodem
Epla. Vndecimo. Quid acciderit nauiganti Ioāni Regię filię, qd Regia, qd hoēs āmātes rē absentē, de morte Reginę in fis nfę Reginæ in Areualo, de expectatiōe Margaritę Cęsareę. xlii.

LIBER.X.

Epla. Accessisse. De Pōtificis curis, de primogeniti eius Gandiæ Ducis truculenta morte, de filio secundo, quid Papa cū nīs Regib⁹, cōspuit autor in mores ętatis nostrę. fo.eodem.
Epla. Scripsi ad te. De interitu eorum militum qui ad Belgas Ionnam vexerūt, de aduētu Margaritę, de lapsu ab equo Alfonsi Cardinensis & præsagium. fo.eodem.
Epla. Elegantissima. Ludouicus & Veneti vocant Cęsarem in Florētinos fo.eodē.
Epla. Superioribus. Describitur Margarita, præuisa principis mors, cōtētio inter medicos & Reginā de Principis hebetudine. fo.eodem.
Epla. Erige. Quid de homine, quid de sole ac luna garriant insulares fo.xliii.
Epla. Nuper allatę. Qualiter in vrbe viuat Petr⁹ & qualiter Simon. fo.eodem.
Epla. Et si me nō. De fœlicitate Ioānę in Philippo, de Philippi natura, defœlicitate regū i sobole, de mutata nīę viduę sentētia. fo.eodē.
Epla. Garsias Lupus. De mari & cucurbita insularium facecia. fo.eodem.
Epla. Aequa lance. Quid ad equinoctiū Portugalenses, quid ad Occidentem Castellani reperiunt, de Gallecuteo Rege. fo.eodem.
Epla. Scripsi ad te non. Mors Principis Ioannis, quibus solennibus susceptus fuerat a Salmantinis, lachrymāda parentum colloquia, Margarita, linquitur prēgnans. fo.xliiii.
Epla. Non defuisse. Quomodo ferant tanti filii mortem Reges, de Gallis pereuntibus de pace cum eis. fo.eodē.
Epla. Paucula. Cæsar Venetorum exercitum & Ludouici ducit contra Liurnum, destinatur autor ad Regem Vngarię. fo.eodem.
Epla. Vtrumq. Quę bella inter Portugalēsem & Gallecutēū Reges, vtrūq tropicū. fo.eodē.
Epla. Beatrix. quid petat Vngarię Regia. f.xlv.
Epla. Quę ab Italia. Quid Cæsar, quid aliquā do fuerint Pisæ, fluxu vētris moritur Fernand⁹ iuuenis, qualis fuerit, Instant bos & vitulus vel le conspuere in Cardineum gradum. fo.eo.
Epla. Scribis Pomponi, solis regibus & Boetitis insularium, medicis & sacerdotibus licet archana sacra scrutari. fo.eodem.

LIBER.XI.

Epla. Nō minus. Reginę Vngarię causa deperdita, restat autor, de insularium latria & cernibus. fo.xlvi.
Epla. Vnde sint. Quare reuocatur autor ex legatione Vngariæ, Mors & laus Caroli Regis, de fratre Ieronimo concionatore in Alexandrum sęuiente. fo.eodem.
Epistola. Hei nobis. Margaritę abortus, vocantur filia & gener ex Portugallia, de rebus Italis quædam. fo.eodem.
Epla. Paulo post. Quid Rex Gallus, pgnosticō argumentale in Sfortiam familiam, cōtentio de iure vtriusq Ludouici. fo.eodem.
Epla. Superioribus. Gener & filia ex Portugalia venerūt, in dubio qd velint Aragonici. fo.xlvii.
Epla. Audiuisse te. Iura vtriusq Ludouici super ducatu Mediolani, armis discutietur ius. fo.eo.
Epistola. Pugno tibi. Rex Gallus & Veneti conueniunt in Ludouicum Ducem, Federicus creatur Rex Neapolis Cæsar, Borgia Galerum abiicit, Gallus repudiat vxorem. fo.eodē.
Epla. Reges esse. Moritur partu Portugallica Regina, restat mas filius, alia tria recitantur aduersa Regibus, notat fragilitatem rerum humanarum. fo.eodem.

Digitized by Google

Epla. Tuas mihi; Nō est sui iuris Ascanio, quid futurū cū Gallis, Ludouici ruina ob Duces q̄s habet molles & fortes abiecerit. fo.eodem.
Epla. Ex nostri. In fantulus princeps Michael debilis, Regina ęgrotat ob dolorē filię, Emāuel archana q̄dā spe depasto dimittitur. fo.xlviii.
Epla. Complutum. Tollit Ascanio spem habendorum auxiliorum ex Hispania, quid speret nisi si conueniant Itali. fo.eodem.

LIBER.XII.

Epla. Tempore. Historialia moraliaq̄, de Pontifice Venetis & Duce Mediolani & Turchis, & quomodo Gallus abiicit vxorem, & Britanam Ducit, Borgia Galerum excutit. fo.eodem.
Epla. Agimus. Noua de vtriusq̄ antipodibus occiduis scilicet et anctarticis fo.eodem.
Epla. Accipe. De Venetis & Gallo contra Ludouicum, Pronosticon, Borgia in Galliam cum bullis de dissoluendo matrimonio, de Turcharum apparatibus. fo.eodem.
Epla. Scribis Pomponi. Quid portendere soleat Tibridis vasta inundatio, de Regulis & Bouitis insularibus, q̄ sint medicinę prærrogatiue, qui Reges medicam coluerint artem. fo.xlix.
Epla. Proh cœli. Proclamatio in Venetos, de illorū pxima pnitie post Ludouici stragē. fo.eo.
Epla. Superioribus. Iam Galli Mediolani fines impetunt, Galleactus Sanseuerinus Parideus Alexandriam deserit. Ludouicus Dux diffisus fugit, sequitur eum Ascanius frater, Veneti Cremonam capiunt. fo.l.
Epla. collegatuꝝ. de classib⁹ turcharū & venetorū, quam occasionē Veneta classis amiserit. fo.eo.
Epla. Turcharum. Quid Turcha cœperit, quid minetur, quid trahāt Christianorum dissidia, it Mediolanum Gallus. fo.eodem.
Epla. Nullas. Granatā venit Regina Neapolitana Regis soror, quid petat, Archanę cōcursationes ex Gallia in Hispaniam. fo.eodem.

LIBER.XIII.

Epla. Ex vrbe. Albaizinenses deficiunt in vrbe Granata, quid inde. fo.li.
Epla. Nuper. Galli Mediolano eiiciuntur, Ludouicus suscipitur. fo.eodem.
Epla. Officio. Venditur Ludouico, ab Eluetiis capit Ascanius, Gallis traditur a Venetis, quid errauerint in hoc Veneti. fo.eodem.
Epla. Scripsi ad te. Quæ pœna Granatensibus, quid Alpuxarrenses, it ad eos Rex quo exercitu & quibus Ducibus, quid actum, quid Ogigiar oppidulum. fo.eodem.
Epla. Sedatis. Moritur Princeps Michael, quęritur dispensatio pro altera filia danda Emanueli viduo, Catherina quarta filia datur Anglo Principi, Philippus gener & Ioanna filia accersuntur ad hęreditatem. fo.eodem.
Epla. Generoso. Quod inaudito casu Modonū Veneta capiat̄ i Grętia a Turchis capturq̄ Coronum municipium, quid pariant Christiana dissidia. fo.lii.

LIBER.XIIII.

Epla. Ad Emanuelem. Altera e filiab⁹ Emanueli despondet̄, Catherinę dotalia parātur diuidūt inter se Regnum Gallus & Hispanus, spicatum mittitur Federicus Rex in celix, quare hoc fecerint Rex & Regina. fo.eodem.
Epla. Solet. Diuisio regni Federico i Gallia Fernādus et⁹ filius adolescēs Tarētum sustinet, Rex vterq̄ coronat̄ Gallo & Hispano. fo.eodē.
Epla. Tenes. Recusarunt Clai. sem Hispanā Veneti in re Modonensi, capitur Cefalonia, Mitilēne insula frustra oppugnatur, classis Gallica naufragatur. fo.liii.
Epla. Philippum. Oratores pro Philippo, quid agitetur, Catherina mittitur ad virū in Britania Serra bermegia rebellat, Alfonsi⁹ Aquilaris primas trucidatur cum multis, Mauri tandem cedunt. fo.eodem.
Epla. Rubro. Fit Cardinalis Didacus Furtatus Mendoci⁹, Philipp⁹ gener expectat̄, monet̄ autor vt se apparet ad Soldanū orator. fo.eodē.
Epistola. Heri. Dissident Hispani & Galli & quibus causis, iterum collachrimatur Italiæ ruinā, de Leguleis, de Sophio, de autore ipso. fo.eodem.
Epla. Circiter. It autor ad Venetos de hīc ad Soldanum orator. fo.liiii.
Epla. Quod mihi. Quid autori acciderit in tra Hispaniam. fo.eodem.
Epla. Nō dubito. De arce noua Salsea, de ira Gallorum, quid suspicetur futuum. fo.eodem.
Epla. Ex quo. Quid in reliquo itinere acciderit, Dux Venetiaꝝ obiit, Galli & Hispani sę iuicem rodunt in regno, Veneti lucrum sperant ex discordia. fo.eodem.
Epla. Vt latine. De interregno Venetorū, quid cū eis egerit autor, quid Galli fremāt fo.eodē.
Epla. Vbivbi. Vniuersę legationis discursus, q̄ sit optandum honorificum mori fo.lv.

LIBER.XV.

Epla. Meas vos. Fera describit tēpestas, q̄d Gallecaciis acciderit, ex pola maiori tēpestas, qua Aegiptiorum expectatione portum captauerit Alexandrinum. eodem.
Epla. Mare. Quo die ingressus Alexandriam, a quo susceptus sit, quid expectet. eodem.
Epla. Litterarū. De portub⁹ duob⁹ Alexandrinis deq̄ tēplis & climatis natura. eodem.
Epla. Iuremerito. Quid egerit autor cū Soldāo qdq̄ regressus Alexādriā, cur lras mittat & cur ipse nō venit, quid detinuit galleazeas. fo.lvi.
Epla. Cœlorum, Sancita Venetorum lex quam

Digitized by Google

Index.

mudam appellãt infringitur eodem.
Epla. Quæ ad. Cosmographa quædã ac de Sophii origine ac gestis. fo.lvi.
Epla. felicioribus. Quomodo principẽ reperererit Venetias rediens, quid cum Venetis egerit regio ac suo nomine. eodem.
Epla. Quo in statu. Profligati & inclusi Hispani. autor intercept⁹ mari ac terris nescit q̃ tendat. qui capti viatores a Gallis. fo.lvii.
Epla. Mitius. In Barleta Hispani septi. qs Canusium teneat, quid cũ Venetis Galli, quid ab hominibus velit Deus. eodem.
Epla. Aduenisse. De vrbe Venetiarũ, quid Galli preconentur, Hispani dispersi & strati. eodẽ.
Epla. nolui. Quid de Cãusio, de Apullia, de Gallis, de Hispanis, qd pricipes Itali, q̃modo autor euadite Gallox mãib⁹, it obui⁹ regi Gallox. eo.
Epla. Nõ semel. Rex Gall⁹ in Hispanos, diffidẽt Galli duces, qd vterq; dux, qd sperek. fo.lviii.
Epla. Scisse te. Suspectũ habuerũt Galli autorẽ ne eẽt explorator p Catholicis regib⁹. fo.eodẽ.
Epla. Cum tuas. De aduentu Philippi generi & Ioãnę filię, qd Mediolanẽses, qd rex cũ eis. fo.eo.
Epla. Quinto. Habuit autor saluũ conductũ & q̃ medio fuit ad Regẽ Gallũ, de ĩcuria oratoris nõ missi & de ineptiis mittendi. eodem.
Epla. Impulistis. Quomodo e Gallorũ manib⁹ euaserit, q̃ transierit in Italiam Rex Gallus, quid legatus Rotomagensis, de regibus, q̃p strenue Petrus Nauarrus in Canusio. fo.eodem.
Epla. Auspicato. De origine gẽtis Anglerię, vbi natus autor, descriptio Aronę oppidi, de verbani lacus excellentia. fo.lix.
Epla. Veni veni. Suscipit autor a Regina, cuius virtutes recẽsenk, q̃p pii fame pesteq; in Barleta Hispani, Portucarrerius mittitur. fo.eodẽ.
Epla. Te accepisse. Venses reperit Philippũ discedendi in patriã cupidũ, de argumẽtis socerorũ, moritur Bisontinus archiepiscopus. fo.eodẽ.
Epla. Quid suo. Successus Borgię abiecto galero, laudatur eius persona, sors conspuitur, assequitur magna. fo.lx.
Epla. Placuisse. Quid Veneti cogitent, quid nki patiantur, venit Fernandus Calabrię Dux, quæ affinitatis series cum Rege. fo.eodem.
Epla. Scripsi ad te. Quales philippus discedens vxorẽ ac soceros reliq̃rit. De Portucarerio, moritur Cardinalis Mendotius, de bello Gallorum cum Salsas. fo.eodem.

LIBER. XVI.

Epla. Habuisse. Rubi oppidũ i Apulia & Paliza Dux capiuntur, Hispani reuiuiscunt, trirremes Gallicæ capiuntur, Portucarrerius accersitur, Ioanna filium peperit. fo.lxi.
Epla. Heu purpurate. Moriuntur duo primarii aulici cõmendator maior & Ioannes chiaconus Adelantat⁹ Murcię, de Reginæ patientia, q̃p infelix suę genitrici filia sit Ioanna. fo.eodẽ.
Epla. Vah q̃p multa. Morit Portucarrer⁹ in Calabria, Germani aderunt Neapolim, quid Obegnin⁹ Gallorũ ductor, quid Andrada loco Portucarrerii, pfligatio Gallox in Calabria. fo.eo.
Epla. Falso. Dux Melfius resistit, Neapolis capitur, Careta obsidetur, Gallorũ & Hispanorũ colloquia de icto fœdere a Philipo. fo.lxii.
Epistola. Catholica. Quid a Pirineis in Gallos & Hispanos. fo.eodem.
Epistola. Quas ducet. De artib⁹ Neapolitanis, de Iscla, de Caieta fo.eodem.
Epla. Galli. Obsidio Salsea & quid vltra. fo.eo.
Epla. Quę ferũtur. Quid de arce del Ouo, quid de Vgone a Cardõa, de obsidione Caięte, de magno capitaneo, de Gallox exercitu. fo.lxiii.
Epla. Repetis. De Salsea oppugnatiõe, de fuga Gallorum, de nostrorum inertia. fo.eodem.
Epistola. Quę acta. Quid Regina oraret feruente pugnę discrimine. fo.eodem.
Epla. Gallos. Gallos duces Hispani sectantur, quid actum, quid de pace, de Alexandro & Pio Pontifice. fo.lxiiii.
Epla. Magna. Qua morte morit Alexander Papa, q̃ autore, qd autor, qs Alexãdro sufficit. f.eo.
Epistola. Quid actum. Quid acciderit Gallos insequentibus. fo.eodem.
Epla. De Alexandri. Morit Pius Pontifex, quãtũ vixerit, quid Rotomagẽsis, qd Ascani⁹, quid Iuli⁹ Papa electus, de Gallorũ infortunio, de suspendio fecialis, mutant Galli castra. eodem.
Epla. A nobis. Cõtẽtio de pturbatiõe Ioãnę Reginę cũ Ioãne Fonsecca antistite Cordubẽsi, de discessu Philippi, quid in Gallia egerit fo.lxv.
Epla. In preceps ire. De põte ad Lyrim structo a Gallis, de Hispanorũ audentia. fo.eodẽ.
Epla. Breui. Clades ad Lyrim accepta deserũt regnũ Galli, Caietam dedunt, q̃ federa. eodem.

LIBER. XVII.

Epla. Satis. Qualis sit Iulius papa, quãti faciendа sint regna exemplo Ioãnę reginę fo.lxvi.
Epla. Proh superi. Infelicissima Ioanna Regina post accessum ad Belgas, de cõtẽptu mũdi. fo.eo.
Epla. Paucis. Rex & Regina ægrotant simul, spoliatis Gallis oĩa qeta, de natura Gallox. f.eo.
Epistola. Veh Hispaniæ. Febri exardescit Regina, de conuenticulis procex. fo.eodem.
Epla. Ruit. De Regina nulla spes, quid agitent proceres, quid testetur de genero. lxvii.
Epla. Accipite. De obitu & vita reginę, Rex titulo se spoliat regis. fo.eodem.
Epla. Discedentibus. Horrida itineris descriptio cum Reginę funere Granatã. fo.eodem.

LIBER. XIX.

Epla. Iam tandẽ. Quid a Venetis Pontifex, quid

Digitized by Google

inter ſocerum & generū, quid Ioānes Emanuel, quid ſecretarius Conchillus. fo.lxviii
Epla. Vt poſthac. Capit autor curā rerū gerendarum in curia p ſuo prelato & capitulo Granatēſi vbi Prior ipſe eſt, oratores a Cæſare ac Philippo veniunt, de torre Theſiphoneo, multa de Regibus. fo.eodem.
Epla. Nil eſt quod. Borgie galeri contemptoris ruina & carcer, pulchre moralia. fo.eodē.
Epla. Sētio. Quid Philippo cū Gallo, de Philippi natura, qd peeres, qd Gallo moralia. fo.eodē.
Epla. Duo vte. De literis Reginę Ioānę proditis viro, de ſecretario Conchillo, quid Rex Philippus, quid Gallus, negociatiua pro eccleſia Granatenſi. fo.lxix.
Epla. Philippo Rex. Contra Ducem Gueldriæ Philippo, quid Hiſpani, quid Galli, quæ rerum mutatio. fo.eodem.
Epla. Ex Belgis nuper. Vicit Geldrēſem Ducē Philippo, ſe parat ad Hiſpaniam, ſpes data Philippo, quid ſocer. fo.eodem.
Epla. Idem venti. Parata claſſis Philippi, quid perturbatores Philippi ſperent Fernandus init cum Gallo affinitatem. fo.eodē.
Epla. Salmāticę. Pacta Philippi cū Gallo, conſilia ſoceri genero, quid Gallo offerat. fo.lxx.
Epla. Quid actū. Pacta dotalia cū Gallo p Germana eius affine Regi danda, pacta ignominioſa damnoſaq, de redditib⁹ mēſarū Granatenſiū archiepiſcopi dico & capituli. fo.eodē.
Epla. Ab Andrea. Luditur a Gallis Philippus, quid ſocer & gener, alterne ſe arguunt. fo.eo.

LIBER XIX

Epla. Ex quo literas. Pacis edictum inter ſocerū & generum. fo.eodem.
Epla. Audiui. Laus ſacræ inq̄ſitionis ſed de Luzerio non laus. fo.eodem.
Epla. Nuper allatū. De Philippi diſceſſu ex Flādria & eius naufragio, euaſit Dux Geldrię quem captum trahebat. fo.eodem.
Epla. Ab vrbe. Quid Iulius Pontifex cogitet, quid Venetis proteſtetur, quid reſpōdeant, multa contradictoria. fo.lxxi.
Epla. Exactores. Quid Fernādus de naufragio Philippi ſenſerit, quid Philippus de Germana, ēē amarum panem comedit Granatēſis eccleſia computatorum manu. fo.eodē.
Epla. Computatores. Quę ratio abſentum quę nulla eſt. fo.eodem.
Epla. Mirat. Cum fortuna mutantur animi, eſt in Anglia Philippo, vt nō liber dat Regi Anglo Ducē de Suffulch Philippo q̄n ſub fide tenebat in ſuo ſtatu Regis Anglī affinē ſuſpectum, quid Ioanna Regina diligat. fo.eodem.
Epla. Quantus eſt. Quid vniuerſus faciat orbis, quid ſentiat Gallis ſpoliatis. fo.lxxii.
Epla. Optati iā. Appulſus ē Philippo Rex, ſuſpitio an ſit ſeruaturus pacta cū ſocero. fo.eodē.
Epla. Vos duo. Diſſident ſocer & genet, quid Regina, ſi autor Philippo oſtenſuro maleſanum eſſe diſſentire a ſocero. fo.eodem.
Epla. Ingemuiſſe. Nō ſtatur fœderibus, quid peeres, quid autor cū Philippo. fo.eodē.
Epla. Agebam⁹. Cur nil grāde in humanis, cur nos occupet rerum ſatietas. fo.lxxiii.
Epla. Heu heu. Conueniunt ſocer & gener Reges, diſcordes abeūt per diuerſa, fœda de quibuſdam proceribus. fo.eodem.
Epla. Vt aliquāto. Secūdo cōueniūt & diſſentiūt quid Regina p̄ſit, multa horrēda. fo.eodē.
Epla. Scripſi ad vos. Male concluſum inter Reges, de nouo comete. fo.lxxiiii.
Epla. Mirabimini. Autoris collachrimatio ſuper Caſtella ob diſceſſum Fernandi Regis, multa moralia. fo.eodem.
Epla. Tumidi. Quid Philippus, quid fautores, auferūt Galli Claudiā a principe Carolo quā deſpōderant, de arcium prefectis, de nocte acta per reginā in agro Muzientes fo.eodem.
Epla. De his q̄. Diſcedit ex Hiſpania Fernādus Rex, febricula Philippū occupat pœnitēti eſt animo Philippus q̄ ſocerū amiſerit. fo.eodē.
Epla. Eia agite. Moritur Rex Philippus, proclamatio autoris de ſorte humana cum Philippi, laudibus. fo.lxxv.
Epla. Diſtuli. Quid ſtatuat ſocer generi audita morte, de Gibraltaro municipio cū Duce Sidonio, de regni regimine, quid proceres, Valentinus euadit e carceribus. fo.eodem.
Epla. Scio. Ioannę Reginę vita, quid de antiſtes vacantib⁹, quid de Rege Fernādo. fo.eodē.
Epla. Statuerā. Significatiua de ſtatu rerū. fo.eo.
Epla. Res noſtrę. Quid reſpondeat interrogata Regina, quid Pōtifex, quid Gallo pro Bononia, prognoſticon de Bentiuolis. fo.lxxvi.
Epla. Ex vrbe. In diſcrimini Gallo exercitus in agro Bononienſi, de promiſſis cardinalis Aragonii. fo.eodem.
Epla. Vix bene. Quid Rex cum Angiouinis in regno, de Regina, de Principe, quid proceres aduerſi Regi, de Cæſare fo.eodem.
Epla. Nugis agimur. Exhumat Regina mariti corpo⁹, quomodo itur cū feretro & quo. fo.eo.
Epla. Ex duobus. Vanus frater Reginæ ſuſcitatū aliq̄ndo Philippū. fo.lxxvii. quod .lxxi.
Epla. Ex triūuirato⁹. Duos Epos & ſe vocat autor triūuiratū, neq̄ Regia diuelli a loco tabido de graui peſte. fo.lxxi. quod.lxxvii.
Epla. Si forte. De diſſidiis procerum Ognez & Gamboa in curia, de ſpe aduentus Regis, de Rege Nauarrę & Comite Lerini. fo.eodē.
Epla. Salomonem. Quomodo vehat Philippi

Digitized by Google

corpus, dispersi familiares, quid prauí consultores, imitatio p status. fo. lxxii. quod. lxxvii.
Epla. Qualis erga. Luzerio iqsitor Cordubēsis archiepiscopi familiam taxat hęreticos, quid autor pro eo. fo. lxxviii.
Epla. Sępio. Qualis sit archiepiscopo Granatēsis q̄ male fit cōtra tales viros moliri qcq̄ aduersi, de Luzerio tenebrerio. fo. eodem.
Epla. Quinto nonas. Quā graui peste curia vrgeatur, qd operat autor pro Granatensibus, qd asportent a Regina qui cā adeunt. fo. eodē.
Epla. Corolariū. descriptio moralis de loco, modo & tempore mortis Valentini Ducis, de Pontifice, de Cęsare, de Comestabili, de Duce Nasarę, de Rege Nauarrę & Lerino Comite. fo. eo.
Epla. Ancoras. Mouet Regina, de pheretro aperto Philippi, vbi sistatur, qd senatoribus cū Regina, qd de progressu. fo. lxxvi. quod. lxxix.
Epla. Salutiferum. Simultates Methinę Campi, Genuēses subiiciuntur a Gallo, de gallero Toletani. fo. lxxvi. quod. lxxix,
Epla. In Berna. vide superstitionē exortā. fo. eo.
Epla. Decanū. Soluti e Luzeri manibus affines Archiepiscopi, Philosophica pleraq;. fo. eo.
Epla. quę ad Reuerēdissimū. De arce segouię, de Pōferrata, de Bononia & Bentiuolis, de magno capitaneo, de Toletano. fo. lxxx.
Epla. Proh deus. Archiepi Granatensis mors & collaudatio & vita. fo. eodem.
Epla. Quod Vbedę. Qualis sit vbiq; rerum status, & de Archiepiscopo quędā. fo. eodē.
Epla. Eadē vespera. Rogat autor a Duce Infāti dat causas q̄re neq̄at a curia discedere. fo. lxxxi.
Epla. Scribis Comes. Quod cōfracti fisci redditus & de literis Regis. fo. eodem.
Epla. Iā tranquilla. Quę spes de aductu Regis, Reginę affectus, de sacello cōbusto. fo. eodem.
Epistola. Fœlix. De discessu Regis ex Neapolicum Gallo Rege conueniet, Pontifex ad hostiā Tiberinam proficiscitur, profligatur in Africa Damicellorum prefectus. fo. eodem.
Epla. A Rege. Quare Pōtificē Rex nō adierit, in Sauona Rex, qd de magno capitaneo. fo. eodē.
Epla. Quod nobis. Est i littoribꝰ Hispāis Rex, quid de Ponferrata. fo. eodem.
Epla. Si rarę. Predones Mauri cū nauibus naufragantur, de hospitis autoris morte fo. eodē.
Epla. Quo propius. Quid imperator in conētu, de margarita Cęsarea, ex Valetia Rex scribit Fagiardus ad Regē q̄ pompa. fo. lxxxii.
Epla. Audito. It obuiam genitori Regina, Cęsar in Gallos, de Geldrēsibꝰ, de negocijs. fo. eo.
Epla. Iā tādē. Cōuēsūt rex & filia, pulchra cōgratulatio, de Duce Nasarę & Emanuele. fo. eo.
Epla. Serę sunt. Datur in Mahamut Galerus Toletano, cur non in curia. fo. lxxxiii.
Epla. vix domo. De arce Burgēsi, de discessu Andreę Cęsarei oratoris. fo. eodem.
Epla. Quādo crebros. De mutatiōe curię. f. eo.
Epla. Vbi sedeamus. De aduētu Reginę Germanę. de nouerca, de priuigna. fo. eodē.
Epla. Sacrosanctę. Quid Luzerius super processibus, quid ceteri arguant. fo. eodē.
Epla. Solet. Cedit Regi Dux Nasarę. fo. eodē.
Epla. Capitulares q̄ petūt assequūtur. fo. eodē.
Epla. Aduerte. De Cęsare i Gallos, de Tunez in Aphrica, de Sophio, de Flandria. fo. eodem.
Epla. Paucis, De Cęsare & Gallis, quis Imperator sit Galli & Veneti exercitꝰ, Triuulcꝰ patriā vendidit Gallis. fo. lxxxiiii.
Epla. Maximilianum. Cæsar a Pontifice Imperator electus appellatur, quo modo Germanis succedat, de Sophio, de Afris infestantibus Granatam. fo. lxxxv.
Epla. Cęsari. Impator Goticiā trigestū & exercitū atūt amisisse, de Gallis q̄dam. fo. eodem.
Epla. Cardinalis. Luzerio vt rationē det de processibus accersitur. fo. eodem.
Epla. Sit qualis fortūa. De morte Ducis Mediolani, qd Marchio Plegi in prętorem curię, quid petrus Gerio contra Regem. fo. lxxxvii.
Epla. Paulati. Luzerio capit, diuinatio deplorat testes Luzerii, iohūt Rex it ad Marchionē Plegii, capitur in Africa pegnonum. fo. eodem.
Epla. Anno. In Berna vrbe Germaniç confusio inter fratres de conceptione virginis, qui & vbi combusti. fo. lxxxix.
Epla. Vidisse. Petri Aqllaris Plegi Marchionis. executio in curię prætorem, quo die Cordubę fuimus. fo. eodem.
Epla. Mœrens, Qua mulcta Rex in Marchionem Plegi pcessit ob prętorē violatū. fo. eo.
Epla. Venimus. Petrus Giron abducit in Portugaliā Ducē Methinę Sidonię fo. eodē.
Epla. Portugaliæ. Obsidet a Mauris Arzilla, Niebla oppidū dat i pdā cōuentūt Papa, Gallꝰ & Hispanꝰ Reges in Venetos & Cęsar. fo. eo.

LIBER. XXII.

Epla. Fx q̄die. De cōuētu Camaracēsi cōtra Vēetos & Turchas, qd qsq; petat ab eis. fo. xc.
Epla. Meę ate. Mutat Regina, apta i Venetos ad iuratio, q̄re Mediolanēses oderit Venetos. fo. eo.
Epla. Si licet. pars Venetiarꝝ cōburit, Romę fulgur, Alexandrinus Cardinalis iustus moritur, Regina ducitur Tordesillas. fo. eodem.
Epla. Ioannem. Cabanyllas Valentinꝰ it orator pro Albiono. fo. eodem.
Epla. Crepidatus. Apparatus Cardinalis Toletani ad rem Oranensem. fo. eodem.
Epla. Iactā eē. Ruptura cū Gallis, de Turchis, de Sophio, it Gallꝰ i Italiā qd Anglꝰ, Regina Germana filiū peperit, de Cęsare. fo. xci.

Digitized by Google

Epla. Varias. Mors regis Angliæ, Gallo in Venetos exercitu tripartito, quid Mediolanenſes, qd Cęſar, quid Turcha. fo.eodem.
Epla. Matus ex. Venetoꝝ horrēda ſtrages. fo.eo.
Epla. Tabellariū. Orana expugnatio. fo.xcii.
Epla. Dies pridie. Quæ Venetorū internicies, Papa & Cęſar ſua recuperant, quod Galli Regis periculum in pugna. fo.eodem.
Epla. Vix e manu. Tumultus exortus Venetiis, quę ſpes Venetorū, quid cū Gallo, Rex Hiſpaniæ nondum ſua recepit in regno, Toletanus ex Orano rediit, quare. fo.eodem.
Epla. Aperi. Nuptię Galli Regis, quid Cęſar & Gallo, in Orão familiarit ſe tractāt Chriſtiani & Affri, recuperanť a Venetis oppida regni. fo.eo.
Epla. Nup allatū. Piſas recupat Florētia, qd Gallus & Hiſpanus Reges cū Florētinis. fo.xciii.
Epla. Superioribus. Cur non cōueniant Cæſar & Gallus in pactis. fo.eodem.
Epla. Litteras. Recuperant Veneti Paduam, de Germanis quędam. fo.eodem.
Epla. Quod Veneti. Iteꝝ in Venetos iť, capitur a Venetis Lignagum oppidū, capiť & Mantuę Marchio, Gallus liberat Mediolanenſes a vectigalibo, qd ciues, reuertiť in Galliā Rex. fo.eodē.
Epla. E curia. Mille morbis laborat Rex Gallus, Cęſar obſidet Paduā, q obſeſſi, qd ſperet. fo.eo.
Epiſtola. Nouum audi. De quadam beaticula & eius cauſa diſcordant concionatores fratres, quid Rex & reliqui ſentiant. fo.eodem.
Epla. Maximilianus. Soluitur obſidio Patauina, Chriſtianę triremes a Turchis fœde capiuntur, de miſera Vicencia. fo.eodem.
Epla. Per tabellariū. Ingens terręmotus Conſtantinopoli, de Sophio, de Papa cum Albigenſi epiſcopo, de Legato & Gallis. fo.xciiii.
Epla. De externis. De Regina Ioāna, de Poloniſ, de Turchis, de Beaticula. fo.eodem.
Epla. Ioānes. De Regis debito ad fabricas eccleſiarum Alpuxarenſium. fo.eodem.
Epla. Fama eſt. Rex ad Affros, capiūtur triremes Venetę in Pado, quid Veneti retineant, amici Rex Hiſpanus & Cęſar fo.eodem.

LIBER. XXIII.

Epla. Accipe. Quę fiūt i vniuerſo, quid i pugna cōtra Mauros Comes Altemiræ Gallecꝰ. f.eo.
Epla. Alger. Dediť in Affrica vrbs Alger, Gallo Veronā recipit pro impēſis pro Cęſare, Comes Petiliani moritur, de rebus Affricanis. fo.xcv.
Epla. Tertio nonas. Iterum in Venetos, quid Veneti, quid Papa & Roma fecerint ob captā Bugiam, Dux Termenēſis in Venetos mittiť, philoſophica quędam, Monzonum imus, Regina Angliæ paritura. fo.eodem.
Epla. Fœlicioribus. Rex Bugię pſligat. fo.eo.
Epla. Diſtamus. De conuentibus & extortoribus Aragonicis. fo.eodē.
Epla. Georgius. Mors & vita cardinalis Legati Galliaꝝ, de Gallis & Venetis, moritť Cęſarinus Cardinalis, Vicēcia & Lignagū capiūť. fo.eo.
Epla. Ex quo a nobis. Opinio de Tripoli vrbe in Affrica & Petro Nauarro, Gallus exercitum dimittit, Pontifex cogitat liberare Genuā, Cardinalis Narbonenſis capitur. fo.xcvi.
Epla. Diuerſis ad te. De inueſtitura regni, oratores a Cęſare & Carolo Principe. fo.eodē.
Epla. Superiores. Quid Ferrarię Dux Miranda Tripolis vrbis i Affrica expugnatio, de Hiſpanorū fortitudine in ea expugnatione. fo.eodem.
Epla. Ab vrbe, Anathema in Ferrariæ Ducē & Thenor anathematis, qd Gallo qd Eluetii. f.eo.
Epla. Peractis. De truculenta tyrānide in Arizā in viatores, quid Papa, quid Gallus quid Eluetii quid Hiſpanę lanceę tercentum fo.xcvii.
Epla. Infœlix. Strages inaudita i inſula Gelues, internicies lachrymāda nullo pſeqnte. fo.eodē.
Epla. Curvetera. Ratio cur nouis magis qꝫ veteribo vtať noibo licet alias dixerit. fo.eodem.

LIBER. XXIIII.

Epla. Veneti Vicētiā recipiunt. Veronā quatiūt, Papa in Bētiuolos, Bononiā it Chamonus, Cardinales a Papa ſecedūt, Cæſar & Gallo eis fauēt, Papa fere moritur, Chamono ad mœnia Bononię, Fabricius ſuccurrit, quid populo quid Galli. fo.xcviiii.
Epla. Variis. Miſerāda deſcriptio de reliqis Geruenſibus, claſſis Soldanica proſtratur a Rodiis, de ſtrage Mauroꝝ in Bugia fo.eodem.
Epla. Ab idibus. De huio anni varia calamitate, q ipes de Affris, moralia qdā de Gallo, de Papa, de rerū euētu, de Duce Ferrarię. fo.eodē.
Epla. Ex vrbe. De obſidione Mirandulę a Papa, de Imola & Cardinalibo priuādis de Duce Vrbini, de Papieſi Cardinali, & alia diuerſa. f.xcix.
Epla. Habuiſti. Papa capit Mirādulā Papa compurgat Venetos, quid in hoc Cæſar, qd Gallus, moritur Chiamonus Gallus Mediolani gubernator. fo.eodem.
Epla. Chiamono, triuulcio gubernat loco Chiamoni, cōuento Mātuano, qd proponat Cęſar, qd reſpondeat Papa, qd concluſum. fo.eodē.
Epla. Vix bene. De concilio & cōciliabulo, ſtant Gallorū caſtra oppoſita Pontificiis & Hiſpaniſ caſtris, quid velint alterne. fo.eodem.
Epla. Vah qꝫ. Quid Pōtifex quid Gallo qd Hiſpano, qd Fabricio, colūna cum tercētum lanceis Hiſpaniſ, magna controuerſia. fo.eodem.
Epla. Vbi primū. Pōtificii ſternūť a Triuulcio Bononiā capit Triuultio claſſis hiſpana ſoluiť qd agitēt Gallo & Hiſpanus Reges, præſidia mittūtur Neapolim. fo.xc. quod. c.
Epla. Externa. Rex Tremeſſenius Mauro ſubdi

Digitized by Google

se Hispano Regi, de angelis & portento Friuolano. fo.eodem.
Epla. Alsum. Dux Vrbinas Papiesem Cardinalem trucidat, quid Papa Vrbini patruus, quid Cardinales, quid iterfector, quid Gallo, prognosticon de concilio & conciliabulo. fo.ci.
Epla. Clausa domi. Florentinis Gallus fauet in Senenses, vbi sit Gallus & cur ibi. fo.eodē.
Epla. Quid in conuentu. Curię cōgregatę Burgis ex vniuersa Castella & locorum nomina in curiis habentia suffragia. fo.eodem.
Epla. Nostrū it. Quid de cōciliabularijs, de mōte Pulchiano oppido Florentinorū, de Gallis, Hispanis, Papa, Cesare, Bononia. fo.eodē.
Epla. A vobis nūti? De Abbatę Arōe homicida, de vi soli natalis, de amore, de re Belcastrensi, de Gallo & Hispano Regibus fo.eodē.
Epla. Aduerte. Quid Papę familiares eo laborā te, quid conciliabularii, qd Vrbinas. fo.cii.
Epla. Altero. Papa reuiuixit, quomodo se habeat cum conciliabularijs & Florentinis & Pisanis, quid Cardinalis Sanctæ Crucis, quid suus Rex cum eo. fo.eodem.
Epistola. Prodigijs, Inauditum hactenus prodigium in agro Cremensi, de frusto vnius saxi delapsi ab aere fo.eodem.
Epla. Petis ex. prognosticō ex presentibus dissidijs q̄ cōuersatio inter Gallū & Hispanū Reges, qd Scot?, qd Anglus & alia multa. fo.eodem.
Epla. Solet. Pacta fœderis int Hispanos & Venetos cū Papa, qb? qsq; militibus agat. fo.ciii.
Epla. Pisis qui. Quid Pisis conciliabulum, quid Pōtifex qd Florētia, qb? conq̄stib? Papa implo ret auxiliū & Gallo maledicat. fo.eodem.
Epla. Tres aduentarūt. Galli produnt inimicitias, capiunt Galli viatores Hispanos, Anglus cū Hispanis, qd super hoc Gallus, quid Cardinalis Sanctę crucis cum Rege suo. fo.eodem.
Epla. Sat cōmodis. Priuātur Cardinales Cusentinus, priuatus moritur, quid Mediolanum in cōciliabularios, quid Gallus in eos, de Cilice p̄done ac Turchæ filio. fo.eodem.
Epla. Quā apertas. Quæ Pontifex dicat in Gallū, quomodo nos impetat Gall?, q̄, q̄lia quātaq; sint Affrorū regulorū munera. fo.ciiii.
Epla. Quod varii. De tēporum varietate. de Eluetijs & Cardinali Sedunensi. fo.eo.

LIBER. XXV.

Epla. Proh q̄. Affrorum lætitia i ripa fluminis Burgēsis, verba regis de rerū vicib? pulchra, de Eluetijs multa, & q sint Italię gemin?. fo.eodē.
Epla. Eodem die. Supplicio Galli afficiūt oratorē Eluetiorū, quid Eluetii, quid Mediolanū, quid Hispani, tēplū Hispalense corruit. fo.eodē.
Epla. Tabellarium ex. Hispani contra Gallos, moritur Dux Termenensis, quid Conciliabularii, de Gallia, de Flandria. fo.eodem.
Epla. Es Regi. Suasiua in Gallū, de Gallia aperta cupiditate, q principes fuerint aduersati ecclesiæ, quid lucri pariat appetitus. fo.cv.
Epla. Non memini. De abbatia Marmoteria & morte filii Galleacii nepotis Ludouici, de spe Gallorum pgnostico, Eluetii ciues Mediolani, Dux de Nemurs de rege gallo de Hispano. f.eo.
Epla. Non multo. Capitur Basilida Ferrarię oppidum, obsidetur Bononia, quid Bentiuoli, de vi Gallorum, quid Regina Francię, oritur filio moritur statim. fo.eodem.
Epla. Magnitudo. Amittitur Basilida, Rex Anglus Gallo infensius, q̄re Veneti nō sieterint pmissis, quid Rex cum eis, Flandria, de morte repentina Comestabilis Castellæ. fo.eodem.
Epla. Eadem hac. Suspecti inuicem reges Gall? & Hispanus, Bononia quatitur, Sanseuerinus Cardinalis priuatur, labores Hispanorum subdio, de Strigonio Cardinali. fo.cvi.
Epla. Cœno. Hispani soluunt obsidionē Bononię, Dux de Nemurs in Bononiam intrat, de infelici Brixia q̄ datur in p̄dā, de Venetis, qd Theodor? Triuulti? in Gallū Ducē petulātē. fo.eodē.
Epla. Mauri. Discedūt Mauri Tremesenū. f.eo.
Epla. Nubila. Rauenę clades. fo.eodē.
Epla. Qualis. Gallia lena pluctu. fo.cvii.
Epla. Tabellarium. Octodecim oratores Heluetii, Oratorū oratio ad Regē Gallum exprobratio cruda, quid respondeat Rex Gallus, rationes q̄ reabstulerit heluetiis stipēdia, repetitio oratorę mināt Regi Gallo, de oratore Florētino. fo.eo.
Epla. Ab vrbe. Veneti nobis amici, de Sedunēsi trahente Eluetios, quis fuerit Sedunensis, Britāni classem Gallicam p̄hendunt, quid sit Scotia, de Britānię p̄rogatiuis, de Turcharum apparatu, Papa hortatur ad vnionem, orator Anglus petitur, de Gallorum impatientia, magn? capitaneus ad Italiam. fo.cviii.
Epla. Dies agitur. De concilio Lateranēsi, oratio in concilio per Aegidiū Cardinalē, orationibus non armis agendū, qui Reges deleti ob inobseruantiam, Turch? fugat patrem & omnes fratres & minatur Christianis, desideratur in Italia maguus capitaneus, & laudes eius. fo.eodem.
Epla. Quinto id?. Classis Anglica nouē nauiū, Lipuzca quōdam Bardulia, nobiles Anglici & Regis affines isunt, pacta de diuisione Gallię qd cum Rege Nauarrę agatur, inter flāmam & prunas hic Rex, quis orator pro suo Rege, Dux Albę p̄tor, quo tendat Dux Albę, Eluetii descēdunt contra Gallos. fo.eodem.
Epla. Superioribus ad. Galli turbati in Italia cogitāt eā desercre, cōciliabularii aufugerūt, de vita & morib? Beatę Oppidi de Piedrahita. fo.eo.
Epla. Defuere. Gallorum fuga & strages, tenent

Digitized by Google

arces, Genua Lanternam quatit, aufugiũt ciues Mediolanenſes, inſana factionum peſtis, damna patrię ob factionarios, deplorãda depopulatio, de Nauarrę negociatione fo.cix.

Epla. Ad Regẽ. Oratores ad Regem Nauarræ, literę repertę de fœdere cum Gallo, ſacerdos Michael portauit literas, capita fœderum cũ Gallo quos ſtatus polliceatur in premium Gallus, vſq; Burgos, pmittit Gallus Nauarro, ptestatio Regi Nauarræ & qd reſpõdeat Nauarr⁹ Rex, Dux Aluę mouit exercitũ, aufugit Regia cũ filiis. fo.eo.

Epla. Audi quid. Dux Aluę Pompelonẽ venit, occurrunt Roncalenſes, Ducis edictum de ſeruãdis bonis, Comes Lerini exul precedit, Viamõteſti ad comitẽ veterẽ dominũ, aufugit Rex Nauarræ, ptestatio ciuiũ, protestatio de deditione, octauo Kalendas Auguſti vrbem capit Dux, de Turci Selipſachi animo, de aſtu Selipſachi paricidę contra patris volũtatẽ it Cõſtantinopolim, fra⁹ Selimpſachi, pecunias dat ei pater, fugat patrem perfidus & ffes & capit imperium, obtrũcat quotquot aſſequitur. fo.eodem.

Epla. Crebros. De curiis Mõzonẽſib⁹, q Mediolanũ gubernẽt, Bononiã recuperauit Papa, Parmam vult & Placentiam. fo.eodem.

Epla. Proh miſeros. Collachrymatio de ſuis cõciuibus, de Barbara Heluetiorũ natura, extorſiones amiſeris ciuibus, pulchrũ prouerbiũ, deploratio populi & propinquorũ, fo.cx.

Epla. Cœlorũ. Angl⁹ Rex ipſe traiecit in Galliã de animo Regis Anglię. oppidani Baionę receſſerunt, mouetur noſter exercitus, ex Sangueſſa Rex infœlix nũcios mittit ad ducem, vt diſcedat e regno dux ait, obiectio literarũ, Rex diſceſſit a regno, Tudella & Stella non deduntur, Maia & Sãct⁹ Ioãnes Pedeportus dant ſe, quos locauerit in preſidiis Dux. fo.eodem.

Epla. Hiſpano. Conquæſtus Proegis de ablatis, Dux Ferrarię Romæ, animus Papę contra Ducem Ferrarię, aufugit Dux, Mediolanum cõqueritur de ſuo Duce nõ dato a fœderatis, quid Heluetii cõtra Venetos, Haſta vrbs in noſtra manu, Salucis Marchio nobiſcũ, conuentus Mantuę, Barbari principes pacifici, deridẽt nos Barbari, ibimus Lucronũ & cur. fo.eodem.

Epla. Paucis. In Tudella diſcordes de deditione Zamorenſis epiſcopus capitur, quare ius violauerit oratorium, Bearnum occupatum a Gallis Rex Nauarrę excõmunicat, & quare, Baduar⁹, Venet⁹ orator, Veneti ſcribũt Orientalia, Epiſcop⁹ Burgenſis obiit in vrbe, moritur pauper licet diues, Papę liberalitas in epiſcopum, comitis Miſochi mors, incurſitarũt Galli Roſſilionũ. vult Papa ducatũ Ferrarię, la⁹ Papę Iulii. f.eo.

Epla. Superioribus. Reuocatur Magnus Gonſalus Fernandus, Loxiam ſe recipit, miram eius laudem, Mariſchallus Nauarrę ad Regem, prę⁹ ſtant homagium Nauarri, tres Galli Duces contra nos, Peritoannes pyrata i Occeanũ. fo.eo.

Epla. Apud me. noſtri ſunt in Sancto Ioanne de Baionę munimentis, monet Rex nr̃ Anglos vt veniant ad noſtros, recuſant Britãni Baionã volunt, diſcrimina pręponit ſi Baiona petatur, Rentetiam Britãni vaſtarunt, in regno Granatę prædones multi, Pyratę Turcę ac Mauri, periculũ defectionis conuerſorũ, Dux Archenſis & Marchio Zenetenſis ad gladios venerunt, Marchio Villę formoſę obſtitit ne vulnerarẽt, de Archiepiſcopo Cęſaraguſtano. fo.cxi.

Epla. Non auidi⁹. Rex Portugalliæ fauet Gallis, Lizcanus in Peritoanẽ, Selimpſachi ferocia, Tudella & Stella dedunt ſe, Angli peruicaces, quid conuentu Mantuę ſtatutũ contra Florentinos vt mutetur ſtatus, eiiciuntur Soderini a Florentia, familia Medica itromittitur, præſidiarii Pratenſes capti. fo.eodem.

Epla. Multos. Ducem dabunt Mediolano, de reb⁹ Ferrarię, Regiũ & Mutina tollũtur ducí, exercitus Gallicus contra nos, Delphin⁹ pretor exercitus, ad Stellę arcis prefectum litterę, defecit Iacobus Velez ante tẽpus, fuga Mariſchalli, vnus Comes Anglus ad curiã, diſceſſerunt Angli peruicaces, obiit Turcus decrepitus, quid promittat Selimpſac⁹, Gallus exercitus venit, deficiunt multa in regno, Fonſeca mittit̃ a Rege, offert ſe Fonſeca, ſequunt̃ Fõſeccã Curiales .fo.eodẽ.

Epla. Formidoloſa. Paliza p̃tor exercitus in regno, trucidatur Valdeſius, Fonſeccæ ſtratagemata, arx Tafallæ dedit̃, excuſationes Mariſchalli, iterum aufugit Mariſchall⁹, de caſu Mongeloſi loci, Delfinus prouocat Ducẽ, quid Dux reſpõderit, Dux Aluę noctu diſcedit. fo.cxii.

Epla. Dũ Rex. Imperiũ Regis Angli ad ſuos vt Catholico Regi pareãt, fruſtra imperauit qa diſceſſerant, mors Valdeſii profuit, Aragonia ab Aragonio flumine, diuiſio Hiſpaniæ, q̃re non Luſitanus Rex Portugalliæ. fo.eodem.

Epla. Detinuit. Callidũ Fõſeccę ſtratagẽma. Fõſeccæ puidẽtia. Galli timuerũt, qd publicet. Fõſecca, Dux Aluæ negat fuiſſe monitum ſed defectu ciborũ properaſſe Stellę arx deditur, Copula ſeducit Calabriam. fo.eodem.

Epla. Fera bella. Obſeſſio Põpellonis, copiæ obſidentiũ, hoſtes, fulcti tormẽtis nr̃i non Ducis Calabriæ laudes, Galli non ignoſcunt miſeris, qd aſtrueret Copula, quę pena lucrit comiſſa, pater Copulę iugulatur, preclarũ ſacerdotis facin⁹ nouum ſtratagema, trucidãtur maiori ex parte Galli. fo.cxiii.

Epla. Curſores. Reiecti ſunt Galli a noſtris, quædam oppida Guipuzcę vaſtarunt Galli, qui ſeruauerint Sanctum Sebaſtianum, fugiunt Galli

Digitized by Google

& eorum dux & exercitus in periculo fo.eodē.
Epla. Hodie q. Nūcius ab oſeſſis, vetant prouo cationes hoſtiū, Dux Naiarę ſit ptor apparat? ex Caſtella, obſeſſi nihili faciunt hoſtes, fo.eodē.
Epla. Auditu: Regis Ioannis & Palizę colloqa, eiuſdem Regis prępoſitio & poſtulatū, reſpōdet Paliza cruda verba i affictū, quid ſtatuat Paliza, laus Hiſpanorū hoſtili voce. fo.eodē.
Epla. Stella. Arcis Stellę deditio & cōmendatitia Aluari Gometii. fo.cxliii.
Epla. Magna. Trib? dieb? obſeſſi q̄tiūc tormētis & muniūt ſe, ſecialiū admonitio, trucidāc q ſcalas aſcēderāt, deſerc oppugnatio. fo.eodē.
Epla. Ridiculū. Incolarū vicinię Pāpelonis cupiditas, qd ſperabāt exules, periculū noſtrorū a ciuibus, quid diſſecerit & expulerit hoſtes, varia conſilia de inſequendo. fo.eodē.
Epla. Nuncius. Montani veniunt ad fugientes, Germanorum ſtrages in montibus, tormenta capta ſunt, deſidia pretoris euaſerunt multi, Nauarra ſam caſtellana. fo.eodem.
Epla. Frequenter. Redit Fonſecca ad curiā, pro rex Nauarrę Damicellorum præfectus & Marchio appellatur, de Comeſtabilis & Benauentani Comitis rixa. fo.cxv.

LIBER.XXVI.

Epla. Sic viuit. Fœdera imperatoris & alioꝝ, Dux Mediolāi dat ſuo populo, fauet duci Papa. f.eo.
Epla. Quę annus. Significatiua futurę pbitatis in Carolo duodecēne nſo Principe. fo.eodē.
Epla. Hiſtoria. Quæ ſit exēplo Reginę Ioannæ ſumma fœlicitas, q̄ nihil curat de regnis, Mediolani Dux dat Heluetiis ſtipendia. fo.cxvi.
Epla. Methimnā, Mors Iulii Pape, q̄ acqſiuerit ecclię Parmā & placētiū dat ecclię & q̄re de fabrica Sancti Petri, quātū vixit, q̄ die coronat?, quo die mortu?, ſciſmatici vbi, tramuglia cū Heluetiis, qd reſpōderint, Rex ægrotat. fo.eo.
Ad Regem. Laus Reginę Gallicę & oratores ei? paratur exercit? Gallicus, Triuulci? magna molitur, Dux Guimarani peremit vxorem, de Petro Girone. fo.eodem.
Epla. Martii. Leo Papa annorū octo & triginta, de affectib? Cardinaliū, ignota febri laborat rex Medices eſt Papa, de eius moribus, quādo in cōclaui, de Sophio & Selimpſaco Veneti cōueniūt cum Gallo. fo.eodem.
Epla. Ab vrbe. Papa dicitur Leo decimus. Leo nū tēpora turbulēta de Lāterua caſtello. fo.eo.
Epla. Recētes. Tres curſores habem?, Papa mittis, adiurauit in Gallū Anglus, de vēditis principib?. Turci obſidēt Caſteliū ſancti Petri, inquet? Turcarū princeps. fo.cxvii.
Epla. Senatus. Turcus in Aſiam relicto filio gubernatore, variæ Selimpſachi perturbationes, Larentinus Fliſcus Genuę interficitur, ciuitas maxime fluctuat. fo.eodem.
Epla. Parua manu. De Miranda Gallorum ſtrage ad Nouariam. fo.eodem.
Epla. Si memores. Exigit a Philippo Rege Regis Angli cōſobrin?, iugulat Suphulc?, ſequūc victoriā Heluetii, Haſta capitur. fo.eodem.
Epla. Ex Italia. Piſcariæ Marchioni Genua deditur, Albanus Venetorū Dux Veronam obſidet, eiicitur Papa Cardinales a Iulio electos reſtituit in priſtinum gradū, quid Cardinales ob id irati, Dux Guimarani in Affricā cū magna manu, Anglus obſidet Teruanā. fo.cxviii.
Epla. Scythias. rutēi cōtra Polonū, Dux Mediolani laborat febri, collachrymatio ſup Mediolano, Cæſar in Angloꝝ caſtris, pſtrant Galli a Cęſare. Duces & vexilla capiunt. fo.eodem.
Epla. Habemus. Captorum in bello qualitates & numer?, deditur Teruana, quę Anglorum copię, Cæſaris literę ad Regem, trenuit tota Gallia, Scotus in Gallia, laus Reginæ Angliæ, reginæ oratio ad pceres, in Scotum Angli, non reperitur Rex Scotus peremptus. fo.eodē.
Epla. Proh tpa. Hiſpani cōtra Venetos, mūimēta Patauina, cūcta deſunt Hiſpanis, Venetorū prudentia, qua merce, Tornaceſes redemerint ſe Delphinus pretor exercitus, in Turchas Rex Vngarus, in vrbe ſigna letitiæ. fo.cxix.
Epla. Non ceſſat. Strages Claſſis Scoti Regis, hibernię princeps ſubditur, Ruteni inſultant iterꝝ, quatuor Cardinales erecti, Veneti ſolum tuentc Patauiū, mutata oia in nſo Rege, q̄ obſtāt ne cōualeſcat, quottennis Rex ſit. fo.eodem.
Epla. Vates. Quæ Ducis Mediolani ſocietas, de fleć Mediolāi afflictio, pacta q̄ petūt Heluetii, Ioānes Curſius Orator Florentinus laudatur, ager Toletanus fortunatus. fo.eodem.
Epiſtola. Audiuiſſe. Rex noſter q̄rit habere filios & cur, fo.eodem.
Epla. Petis. De rebus Indicis & pręcipue de fluminis Maragnoni latitudine, linguarum q̄drupedum & volucrū varietas. fo.cxx.
Epla. Ex variis. Pacta Galli cū Anglo, Galli humilitas eſt vulpina, q̄dā notāda de Venetis, Dux Mediolani expilat, Turch? inhiat Italię. fo.eo.
Epla. Inter Hiſpanoꝝ. Liuian? Dux Venetoꝝ, reiectus Liuian? a nſis, q̄oppida dedanc nſis, Liuian? includit Patauii tormēta iaculāt Venetias, loca data in p̄dā, ſternit Liuian?. fo.eodē.

LIBER.XXVII.

Epla. Heſterna. Papa ſuſcepit a Duce Oratores, quid Gallus contra ducē, de Rege Anglię in Scotia, exauctoratur Scota Regina, parat ſe Anglus ad Gallos, pacī ſtudet Papa, Petrus Arias ad Indos, Papa vellet affinitate cū nſo Rege. fo.cxxi.
Epla. Accipe. quatuor mille Turci ſtrati, de portentis Mediolani, prędidens ſenat? fit Granatenſis, Meſa

Digitized by Google

ſis, Meſa orator ī Galliā, Rex Anglus fruſtrabit ſuo voto in Gallos ob nſi Regis morbū. fo.eo.
Epla. Memorᵉs. Ioannes Emanuel captꝰ a Margarita, Rex Anglus variolis laborauit, inducię vnius anni cum Gallo. fo.eodē.
Epla. Ioannem. Quę dixerit Anglus contra ſocerum ob pacem cū Gallo, de Teruana capta, captura ducum. fo.eodem.
Epla. Aprilis. Mors Almazani & eius laꝰ, de pyratis mauris, Veneti volunt pacem, inſtat Anglus q̄ nubat Carolus. fo.cxxii.
Epla. Ab orbe. De rebꝰ Dariennis, de mari Australi, nupſit Gallo ſponſa Caroli, Turchus implicitus cum Sophio. fo.eodem.
Epla. Quāta ſit. De Selimpſachi ferocia, magno exercitu trāſiuit Seliꝑſachꝰ ſupra Frōtes Euphratis, Gallus nubit & morietᵉ, fo.eodē.
Epla. Teſtes. Quæ ſit ętas Regis nſi, de nuptiis Galli, Triuultius ſuæ patriæ tirio. fo.eodē.
Epla. Audi bellorū. Aufugit Prorex, Veneti p̄ualēt, labit Rex in peius fugit negocia, iactantia Turchi de Sophio, magna vtriuſq; ſtrages, profligatur Sophius. fo.eodē.
Epla. De Chriſtianis. Iacet lecto Gallꝰ, Rex nſ nō eo validior, Angli excuſatio cur gallo ſe iūxerit, varię opiniones de Turchi reditu. fo.cxxiii.
Epla. E variis. Heretici Boemii cōtra ſuū Regē ter certarūt, Anglię Regina peperit abortiuum & q̄re, fratᵉ Papæ duxit a Sabaudia vxorē cū voluiſſet a nobis, q̄re Dariēnis aer iualidꝰ. fo.eo.

LIBER. XXVIII.

Epla. Audi. Moritur Rex Gallus & quando, de Turci ducibꝰ qui diſſiderunt multa, amiſit omnia impedimenta. fo.eodem.
Epla. de antiquo. Rex nſ Vlmetū, Papa vult Parmā, de Heluetioꝝ culmine, ludibriū fortunę q̄ ſoror Angli Regis nupſerit famulo, de Orbe nouo, de Inſula diſte vnionibus. fo.eodem.
Epla. Locū. De cōcilio quid agiteᵗ, ſentētia vt tacearit Dominici & Franciſci de cōceptione, Galli pragmatica ſcinditur, fœdus contra Gallum, ſigna de dubio Papæ animo. fo.cxxiiii.
Epla. Neq; horrendis. De variis Italię conflictibus animorū, Veneti vt Gallus tranſcat inſtant, diffidēt Heluetii maxime diuerſi, de noſtro Prorege ac Luſeno p̄tore Venetorū timetur, de ſi de Laurētii Medices iuuenis, de Cęſare, de pyratis, breues dies Regis. fo.eodem.
Epla. Patrē. Cōſolatoria de morte Comitis Tendillę, de Regis repētino caſu in lecto, quomodo fuerit adiutꝰ cū iam ſpiraret, excuſatio quare nō prouideat Rex pyratarꝝ prędis fo.eodem.
Epla. Audi q̄ꝫ. Auguſto menſe gelu, de libellis miſſis ad Papā, de Orbe nouo de ſignis q̄ Papanos fraudet, Heluetii āguſtias alpiū occupāt, qd Galli cōtra ſuū Regē ne ī Italiā eat, qd exules Mediolanenſes dicant Gallo vt tranſeat, Italiam Itali lacerant, Vicecancellarii captura, Regis deterioratio. fo.eodem.
Epla. Repētino de ſtatuto Regis ī Calataſuto cōtra procerum priuilegia, de captis Turcharū nauib⁹, trāſitus Galli per Argētariā, Proſperi colū. nę captura in Villa Franca. fo.cxxv.
Epla. Paucis. Cōfuſio Heluetiorū in diuerſa tendētiū poſt captū Proſperū, Albertꝰ Bernēſis retrocedit, Dux Barri obuius reducit eos ex cōuentꝰ Heluetiorū ſantione, q̄ ſtatuit priꝰ eſſe moriendum omnibus, de noſtro Prorege, de ſuſpectis Papæ litteris, de Cardinali Sedunenſi laborante vt concordent Heluetii. fo.eodem.
Epla. Sūthorū. De varia fœderatorū cōflictatione qd ſperet autor, vbi dux q̄re pugnādū non ſit, eſt p̄ſens Rex Gallꝰ & Heluetii diſcordes, Genua cōtra nos, de Ramiro ſin Gedua, oratoria de Dieco Aquila Mediolani apud ducē. Quid ſuadeat Duci. fo.eodem.
Epla. A fluctuāte. Dux Geldrię Germanorum p̄tor cū Gallo remittit, cū Triuultio ad Mediolani portas incurſitarūt ſed reiecti, de Heluetiis Sedunēſis ad Heluetios cōciones egregię. fo.eo.
Epla. Proh facinus. De crudeli pugna Heroicū poema quodam repentino affatu Platonico depactum ex tempore. fo.cxxvi.
Epla. Prope. Quo die fuit illa ſtrages, ſolus Rex fuit cauſa victorię, q̄ planicie fuit pugna. fo.eo.
Epla. Rex neſcit. Venatꝰ cauſa Buitragū, q̄modo pro iuſticia exercēda cōfregerit pceribus priuilegia, percuſſus ī pugna Gallꝰ Rex. fo.cxxvii.
Epla. Matritū. Regis deterioratio. fo.eodē.
Epla. Veh tibi. de morte ac vita Gonſali Fernādi Magni capitanei, legit Papa libellū de Orbe nouo, multa de aere Dariēnis iā ſalubri. fo.eo.
Epla. per illu. Putat rex locoꝝ mutationē p futurā ide ex Placēcia p Villas cā. Venit Adrianꝰ Iouanię decanꝰ orator a Prīcipe Carolo, de Heluetiis, de Cęſare, de Gallis multa, dux Babarię pepulit Venetos, quæ ſtemata Rex dederit Dariēnenſibus. fo.eodem.
Epla. Quæ hēantᵉ. Papa Bononię ſuſcepit Gallū regē, Anglꝰ & nſ cōuentūt cōtra Gallū, de apparatu ſelimſachi turcę, qd dicat ſup hūda roma & oībus Chriſtianis, breues noſtri regis dies.

LIBER. XXIX. (fo.cxxviii.

Epla. Scripſi ad te. De Adriano Prīcipis oratore cū rege de pactis noīe caroli prīcipis pueri. f.eo.
Epiſtola. Occaſio. Catholici Regis obitus & vita. fo.cxxix.
Epla, Scripſi. Qua pompa Corduba & Granata funus receperūt, don Petrus Giron mortuus et bellum, Fonſeca in eum. fo.eodem.
Epla. Caroli. Quod Regē velim appellare Prīcipē abſentē varias dat ſententias. fo.eodem.

Digitized by Google

Epla. Primicias. De principis dotib⁹, de Adriano & Cardinali, de repulsa Venetorum a Brixia cum Gallis, de Xeures & Cancellario, de Cæsare de Anglo. fo.cxxx.
Epla. Vno cõtextu. Gallus capit Principis nuncios & scindit itinera, Rex Nauarræ excitat, sancti Ioannis oppidum deditur, arx seruatur, captura Marischali Nauarræ, Papa est Florentiæ, soluitur sancti Ioannis obsidio. fo.eodem.
Epla. Aprilis. Quid Cæsar Mediolani, qd Galli de suburbiis cõbustis, de reditu Cesaris quid Heluetii diceret, de Papę natura & moribus, de morte Regis Vngarię, de promissis Principis. Dux Nauarę fit Imperator confinium, de Barbarroxa. fo.eodem.
Epla. Cæsaris est. Princeps fit Rex, de funere Facto Regi auo, de põpa Hefestionis, de Cæsare, de Gallo, de Anglo, de Venetis. fo.codẽ.
Epla. Ni properaueritis. De malis exorientib⁹ ni Rex venerit, de fratre gubernatore de Genuẽsibus Carthaginẽ cõcutientib⁹. fo.cxxxi.
Epla. Audio rem. Marlianus fit Episcopus, de Barbarroxa. fo.eodem.
Epla. Nonne. De peruicatia vt instruãt milites, de inobseruantia erga fratrem gubernatorẽ, qd fecerit Valdoletũ, qd alii. fo.eodem.
Epla. Differtur. De Xeure rectore pircipis, Genuenses trudunt in carceres ob concussam Carthaginẽ, de fustis Turcharũ captis. fo.eodem.
Epla. Tabellariũ, De pugna & morte Soldani a Turcis, de pactis cum Gallo per Xeures & magnum Cancellarium, de Leone & Iulio Pontifice, spoliat Dux Vrbinas. fo.cxxxii.
Epla. A summo. Quæ mors Soldani, quid illi⁹ exercitus reliquię, quid Turchus dicat de Christianis. fo.eodem.
Epla. Barbarroxa. Quo genere Barbarroxa, q aufugit a Selimpsacho, literæ magni Turci ad Rhodium magistrum. fo.eodem
Epla. Abvrbe. De Cęsare, de Papa, de Rege quo modo Turchus in Soldanum, de pactis Sophi & Soldani dilatis. fo.codẽ.

LIBER. XXXI.

Epla. Adriamus. Sublata stipendia petit autor restitui & heroica sunt mixta carmina, de morte fratris, fo.cxxxiii.
Epla. Ex Fladria. Est apud Regẽ Cæsar, quid ei suadeat, qd nutritores, amissa ẽ Verona. fo.eo.
Epla. tabellarios. Nou⁹ Soldan⁹, quomodo pri⁹ Mamaluchi fugauerãt Turchas, de proditione contra Soldanũ, Laurentinus Papæ nepos Vrbinas creatur, de morte Petri Medices, quo fuerit exul Vrbinas. foeodẽ.
Epla. Pergit. De Villa frades & vi senatui Valdoletano illata ab Vruentę Comitis familia, de perturbatione regni, Vrbinas exul colligit militeꝰ dimissos ex Verona. fo.eodem.
Epla. De Vrbinate. Venia impetrarũt Genuẽses, de Carthaginis concussu, perierunt naufragio, cũcti percussores Carthaginis, Vrbinas eiectus magna peragit. fo.eodem.
Epla. Quo palpabili⁹. De fortũe ludis, Leo maxim⁹ auxilia implorat aliena in Catellũ hebetẽ, de stragib⁹ factis a Catello in Leonẽ, de venenãdo Põtifice, de captis Cardinalib⁹. fo.cxxxiiii.
Epla. ad eg. Admiratiue hic mla narrãt de mundi ludibriis, de Iulii & Leonis differẽtia. fo.eo.
Epla. Crebros. Multa de vtroq; Vrbinate electo & electo. fo.codẽ.
Epla. Pontifex. Quot cruciatib⁹ affligat Papa, vulneret laureti⁹, Mõdolfũ oppidũ exurit & dissipat, Vrbinas electi⁹ in vindictã cõtra mõtẽ Borochiũ eandẽ exercuit crudelitatẽ. fo.eo.
Epla. A Belgis. Parat aduẽt⁹ Regis, Aragones & Laletani nolũt Regem appellare, de Magno Cancellario, de damnis illatis ab Vrbinate, tributum exigitur a Perusinis, litterę detectę de deditione exercitus electi. fo.cxxxv.
Epla. Quãti. De vindicta Villafradi vbi iusticię ministri fuscepũt ignominiã, de Prędidẽte Valdoletano, Regina Portugalliæ obiit, octo natos reliquit. fo.codẽ.
Epla. Ad somnia. Dux vrbinas effrenis in Papã, Hesa ciuitas it in p̃dã, q̃ Anchonitani dederit Vrbinati, de fœderib⁹ pacis cũ Gallo. fo.codẽ.
Epla. Spesẽ. Destarge Oladi, de artib⁹ Galli cõtra Regẽ, de Sicilię grauib⁹ motib⁹. fo.eo.
Epla. Particulari⁹. De Vgone & senatu inqsitionis interficiedis populari tumultu, qmodo causerit vtricq;, trucidat Regi⁹ senat⁹, de prege Ramono & dño de Xeures petẽte triremiũ ipsiũ. fo.eo.
Epla. ad pcacis. Prorex Vgo ad Hispanos Vrbinates, desserũt vrbinatẽ hispãi sed iure. f.cxxxvi.
Epla. Intelligere. De cõuetu cleri cõtra decimã postulatã. xxxii. cardailes creati simul fugerũt multi, mulctatur Sancti Georgii Cardinalis, prodítio Rhodia per fratres. fo.eodem.
Epla. Tabellari⁹. Rex in mari, Cardinalis gubernator & senat⁹ Arandę expectabũt, Diecus Aqla in Siciliam missus, Siculos ducit Rex, Aegrotat autor. fo.eodem.
Epla. Cardinalis. Cardinalis gubernator ęgrotat grauiter, Regẽ optat. fo.eodem.
Epla. Regem. Quo sit appulsus Rex, de Regis & socoris constanti pectore in tẽpestate, de Gallecorum pulchro euẽtu. fo.eodem.
Epla. Nouã. Petr⁹ Nuni⁹ & eꝑ⁹ Asturicẽsis pellũt e curia, de Comite Altamirę mira. fo.cxxxvii.
Epla. a Rege. Itinera regis horrida, nauis q̃ vehebãt equi cõburit in mari medio, Comestabilis liberalitas, nemo it ad Regẽ eo iubente propter hospitiorũ & cõmeatuũ penuriã. fo.codẽ.

Digitized by Google

Epſa. Intelligim⁹. Male ſucceſſit Affrica, Enobarb⁹ Tremeſenū Regē debellauit, de cōuētu Reginę cū filiis Rege ac Leonora in Turdeſillas, de morte Cardinalis, quid cum Archiepiſcopo Cæſarauguſtano. fo.eodem.

Epſa. Vno cōtextu. De ingreſſu Regis in Valdoleto, Adriano latus eſt Galer⁹ Ruber, de Papa, de orator Veneto, Vrbinas electꝰ iterū it in exilū, Aragones oratores non vt Regem ſed ſolū Principem ſalutarunt. fo.eodem.

Epſa. Int̄ fortunæ. It Vrbinū electꝰ & magnas opes Ducit Mantuam, de Barbaroxa Catello altero contra nos, Regis Tremeſenſi nepotem iugulat. fo.eodem.

Epſa. Cupis. De Selimſachi habitudine, de aio & verbis, nīſi delectaꝫ diffidiis, cogūt milites i Enobarbū, Gall⁹ orator petit Nauarrā, q̄ audaciter Aragōes negarūt mādata regis. fo.cxxxviii.

LIBER. XXXVII.

Epſa. Ab vrbe. De apparatib⁹ Turcharū in Valona, conuētus principum Chriſtianorū in Turchas, qd Gall⁹, qd Angl⁹ qd Papa qd nos, negatiua cleri de decima, cōuēt⁹ Caſtellan⁹ vocat̄, copię in Barbaroxā, theſauri ex Alcala. fo.eo.

Epſa. Caſtellę. Rex Turcharum potentior effectus inſoleſcit, nouum Soldanū & ſectatores mactat more carnificis. fo.eodem.

Epiſtola. Regē. Rex creatur in curiis, de Mota & don Garſia, de Belgarum deſiderio abeundi ex Hiſpania, paruifaciunt Hiſpanos, labra mordēt in illos Hiſpani. fo.cxxxix.

Epſa. Poſt exacta. De torneamento ſanguinario decꝫ haſtiludio Regis. fo.eodem.

Epſa. Naturæ. De mōſtris apud Berdellū in Bergomēſi agro viſis vt ſcribitur. fo.eodem.

Epſa. Tetraſticō. De culicib⁹ cū lōgis tibiis de q̄ b⁹ videt̄ Hiſpani vaticinati, fo.eodem.

Epſa. Germanā. Germana vidua ducit̄ a Rege, de Oriola reuocāda, la⁹ Regis. fo.cxl.

Epſa. Rē audite. Hiſpane loqt̄ Rex q̄ p̄ceptores, Xeures & Beurre inimici, q̄ ſurgia it eos q̄ Caper Xeures Regē male regat, q̄ ab Hiſpaniſ caueant Belgę de aſtu Motę. fo.eodem.

Epſa. Catherinā. De Catherina Regia abducta & reducta ad matrē, qd mater egerit filia priuata, qd pceres Regi dixerint, qd Aragones, de Infāte abducēdo de chirographo affixo ſup hoc de Capro & Magno Cācellario voracib⁹ de apparatib⁹ Turci, qd de Chriſtianis dicat. fo.eo.

Epſa. Pedē. Infās abducit̄ Beurre ſub ſpecie honoris it cū eo, de vaſta ingluuie Belgar⁹ & deſiderio redeūdi ad ſua frigora, de proceſſione Papę, quid de Turcho orauerit. fo.eodem.

Epſa. Fernand⁹. Reuocatio Oriolæ, de Scādaro Mauro & nīſi i Affrica, de q̄nquēnali Principū fœdere cōtra Turchas viſo apparatu, de oratione Sodaleti habita in Minerua ſup crudelitate Turcharū, regi Gallo nat⁹ ē mas, de ptu mulę. fo.eo.

Epſa. Ea q̄. Pōpa Cęſarauguſtana i ſuſceptu Regis, Leonora dēſpōdebitur Portugallo, de nīſi peremptis ab Enobarbo & ipo obſeſſo, q̄ndo Rex aſcedēt tribunal auditur⁹ curias. fo.cxli.

Epſa. Pridie q̄. De oratione habita in curiis, qd reſponderit Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus curiarum nomine. fo.eodem.

Epſa. Ab Oceano. De diſceſſu Infantis, de qete aior⁹ Xeurēſiū ob eiꝰ diſceſſū, de pcer⁹ ſubmiſione i Caprū, paratę p Gallū Anglo inſidię, oia venalia, de Cācellario, de charitate i Aragonia. fo.eo.

Epſa. Vix e. De morbo Cācellarii, quātū expediat Inquiſitioni quod non ſurgat, de vēditione Leonorę Portugallo. fo.eodem.

Epſa. Illuſtriſſim⁹. Appuls ē inſās, de varietate poſtulator⁹ i curiis, qd ægidi⁹ Cardinalis legat⁹ Regi ſuadeat & minet̄, fuga enobarbi & trucidatio, de crudeli Chriſtianor⁹ captiuorū ītericie, capt eiꝰ allatū eſt Tremeſenū. fo.eodē.

Epſa. Prim⁹. Mors Cācellarii. fo.cxl. p cxlii.

Epſa. Iā Res. Leonora ē iā Regina Portugallię, de Indis politice viuētibus cū ędificiis lapideis & ſtratis viis, de Xeures ac ceteris corruptorib⁹, de vnionibus raptatis. fo.eodem.

Epſa. Tu ad nos. Proſtigatio Maror⁹ & ingēs p̄da p Marchionē Comarēſem, de Aragonū i obſeruātia erga Regē ſup iuſtitia, Vicecācellarii piculū a ſicario, de petitis a Perafano ſupplemētis, iurat⁹ rex vt corregnās, de pcer⁹ ſpelūcis. fo.eo.

Epſa. Turcharū. De nece filii Ludouici Borromei Comitis, quid Leutrecus in Triuulcū fautorem homicidę, Caper egrotat, claſſis paratur, ſeditio exorta per Garceſium doctorem, qd populꝰ petat, quid proceres negent. fo.eo.

Epſa. Nouos. Oratores Genuēſes, Vgonis Mōchadę prefecti claſſis, concio & victoria contra multitudinē de hinc de naufragio, de Turcha & Sophio multa. fo.cxliii.

Epſa. Audito. Deſignatur orator ad Turchum, inuitatur autor ad id renuit ob ſenectam, de auaricia quorundam, tempora mutabuntur, de citatione cupidinis ad haſtiludium, pulchra ſuper hoc vtrinq̄. fo.eodem.

Epiſtola. Ab externis. Vbi ſit Selimpſach⁹ vbi pater eius obiit, de cogitatib⁹ & cōmentis eius, obiit ſponſa noſtri regis, iterum inuitatur autor ad Turchas, de diſceſſu & pollicitis Archiepiſcopi Dirachenſis. fo.eodem.

Epiſtola. Chriſtiani. Vaſtauit Vngariā Turch⁹ ſub diſſimulatione pacis, de magis deprehenſis & combuſtis. fo.eodem.

Epiſtola. Egregia nympha Leonora. It i Portu Galliam Leonora Regina, de comitibus eius & vetula Xeurica, ſupplicatio ne tantum profun-

Digitized by Google

dat in ſuos Belgas, qd petāt regna, Mercurin⁹ a Gatinara venit Magn⁹ Cācellar⁹. fo.cxliiii.
Epla. Raras mitti. De Gutturib⁹ inſatiabilib⁹, de dilatione curiaꝝ, de nulla iuſticia, de variis poſtulatis curias impediētib⁹, cꝫ parꝫ dēt, cꝫ nihil habeat Rex, cꝫ diteſcāt nobiſcū. fo.eodē.
Epla. De Ioāne. De morte triuulcii exulis, cōuē⁹ Angli & Galli, tornacū reddit Gallo qd offerat Gallus in Turchas, nta claſſis parat, quis eat ad Turcū legat⁹, nō vtetur facultatib⁹, de fœneratore Mediolani cōparatio. fo.eodem.

LIBER.XXXII.

Epla. Catholic⁹. De laſſitudine Regis i curiis, cōſultatio ſup Nauarra a Gallis petita, de caſu regis i Cortinis, de Philippo rege patre, q Belgæ nitātur ꝑſuadere Regi venenum ꝑbitum quo ſeminent odia, audit nuncios de nuptiis Regina vidua, petit Papa Tripaldam. fo.eodem.
Epla. Ab Indis. De reb⁹ ab Indis veniētib⁹, & priuſcꝫ rex illas videat raptatis ſpuūt iā i ducatos ſimplices, pactis curiis nil Rex habuit ab Aragonicis, de pecuniis ex Caſtella ditata ē Aragonia, ditabit Catalonia, de morte Imperatoris, de reliquis naufragiis Hiſpanorum. fo.cxlv.
Epla. Februarii. Inſtat legat⁹ de claſſe, obiit Aragoni⁹ Cardinalis de pullis veſtib⁹, de pōpa funerali Cæſaris, de animo Papę dubio, minat legatus, Gall⁹ q̄rit coronę ſuffragia. fo.eodem.
Epla. Duas habui. Durachenſis ad vrbē legat⁹ ne claſſis parata mittat effiagitat, de Spinoſa rotę auditore, iudice & procuratore, de cauſa mortis Cæſaris & quando. fo.eodem.
Epla. Auditu. Quid reptū in Cæſaris Gazophilatio, qb⁹ legauerit teſtamēto, q mot⁹ eo mortuo de electorib⁹, vellet Papa coronā p Laurentio, dedit Rex Tuſonē pceribus. fo.eodē.
Epla. Dixi. De ſolēni pompa funerali Triuultii, Germana Regina trāſformata, vmbratili nupſit Marchioni. fo.eodem.
Epla. Vorago. De variis artibus quęſitis ad pecuniarum emūctionem. fo.cxlvi.
Epla. In Frācfordia. De cōuētu ntrorū in Gallia ſup Nauarra, morit magn⁹ magiſter Gall⁹, redierūt ntri reiecta, Narbonēſis erat Hiſpana q̄modo ꝑdita p Papā Gallū, iurat⁹ Rex ſed cōditionaliter, mors Laurētii, quid Papa. fo.eodē.
Epla. A Selimpſacho. Quid īqat Loaiſa orator a Turco, q̄modo tractatus fuerit, deſcriptio magni Turci, cōparatio Peribaſſai & Capri, de ſtrage ꝓpinquorū Selipſachi, de moribꝰ eiꝰ. fo.eo.
Epla. Proſper. Proſper ad Regē, de Veſca Ducis Albe reſtituta, Pyratæ Rege inſpectante percurrunt & littoralia loca vaſtant, de cleri conuentu contra decimam. fo.eodem.
Epla. Fauſte. Eſt electus Impator Rex, de illius genio & ingenio multa, literæ electorum & nomina, de claſſe & militib⁹. fo.cxlvii.
Epla. Quid agat. Deriſus Laletanoꝝ de futuris curiis & expilatione futura, cꝫ male tractēt & Regē & curiā & verbis & re ipa ſeuerī. fo.eodem.
Epla. Non magis. De grauibus exactionibus a viatorib⁹, de reſpōſis, de variis & oppoſitis affectibus Belgarū & Laletanorū. fo.eodem.
Epla. A Caſtellanis. Ad quid venerit Proſper cōlūna, de magnis & paruis Lupis multa quantū excoriēt & corrodāt Regē. fo.eodem.
Epla. Eat claſſis. Receſſit claſſis nō it Comes Capręę, de illius cōqueſtibus. fo.eodem.
Epla. Peſte. Aufugim⁹ peſtē, oratores multi, Palatin⁹ Comes tulit electionē, de crudelibus animis familiariū contra Regē. fo.eodē.
Epla. Ex Affra vrbe. De Calamitoſa eſurie Bugianorū militū, it autor Valētiā. fo.cxlviii.
Epla. Scripſi. De Orbe nouo & Corteſio fo.eo.
Epla. Per horridos. de Valētinis multa recuſāt iurare abſentē aut abſenti quicꝫ præbere, popul⁹ elicit nobiles & conſilium fo.eodē.
Epla. De toſenſem, Quid Cardinalis petit a Valētinis, quid Valētini, de vulgi motib⁹ & iobſeruantia, de Marchione Zeneti. fo.eodem.
Epla. Tuo. Vrbinū dat eccleſię, de Pōtificū affinibus euaneſcentibus vt fumū, recedens Rex nihil habuit a Laletanis. fo.eodē.
Epla. Licet. Diſcedit Rex, quid de Valentinis, quid de Imperio cꝫ ſit vmbra, de Germanis facile deſerentibus. fo.cxlix.
Epla. Tua me. De nouo Magno Cancellario & Marliano ꝑbatis viris, de rabidis arpiis Regis honorem & facultatibus regnorū vorantibus, de Rege graui & perſpicaci. fo.eodem.

LIBER.XXXIII.

Epla. Meas vos. De receſſu maris Valētię & prognoſticāte ciuitate, īſoleſcit popul⁹ Valētin⁹, nō parēt magiſtratib⁹, nobiles aufugerūt. fo.eo.
Epla. Ex Illerda. Quid autor alleget Valentinis turbatis q Rex eos deſerat, nūcii Caſtellę nō fuerunt auditi ſuper legib⁹ ſeruādis. fo.eodē.
Epla. Cardinalis. Quid Cardinalis egerit cum Euangeliis ſuper quibus Rex manu poſita iurauit ſe ſtatuta Valētina ſeruaturꝝ, de tumultu exorto ꝓpter dō Rodericū Gioffredū de Figerola, doctore ſedatore tumultus. fo.eodem.
Epla. Crebros. Quid de Cardinali, de Vicē Cācellario, de Garceſio, de carpintario & cerdone oratoribus. fo.cl.
Epla. Inter fortunę. De inſania Valentinis adaucta ob conceſſionem Regiam, de duabus aliis pernicioſis, de pompa cōtra Valentinos, populus ſuſcepit cerdonē & lignarium, opifices oratores appellando. fo.eodem.
Epla. Vix abierat. Quæ autor egerit cū Valētinis qd illi adducāt in mediū, vide multa. fo.eo.

Digitized by Google

Epſa. Inuidiã. Multa de adulatoriſbꝰ, dicit autor nolle adulari, de gratitudine erga Caſtellã. fo. eo.
Epſa. Habui ab. De vocãdis Cõpoſtellã curiis & mandato limitato ne qd aliud procuratores aſferant a ſuis terris niſi vt exequantur quæcũq; imperia & de petitione donatiui, quãdo Rex in Valdoleto. fo. clí.
Epſa. Prę ſentes. Quod Caſtella debeat & poſſit acriter gubernari ex opinione adulatorum, rex ex Compoſtella diſcedit. fo. eodẽ.
Epſa. Nudius. De tumultu exorto cõtra Regẽ exiturꝫ ad Tordeſillas, claſſis ẽ appulſa in Sicilią, de Turcis, de Orbe nouo & donis allatis. fo. eodẽ.
Epſa. Diuerſis. De diſcordia ĩ curiis, de donatiuo varia, qd Salmãtica, qd Toletũ, quid alię vrbes ſuper hoc donatiuo, quid Petrꝰ Girõ, quid Laſſus, quid Rex reſponderit. fo. eodem.
Epſa. Vnus poſt. De motu Gallecię ſuper ſuffragiis Zamorenſibus, quid Archiepiſcopus Compoſtellanus quid Comes Beneuenti, quid Comes Andrada. fo. eodem.
Epſa. Ex Cõpoſtella. laꝰ portꝰ Clũii, de turri & epitaphio, de motu toleti, de regina Maura. f. clíi.
Epſa. curſores. Regis Anglí oblata & regis Daciarũ, de cõuẽtu futuro Galli & Anglí, quid Gallus petat ab Anglo, de Heluetiis, de Pontifice, de miro comete. fo. eodem.
Epſa. Ex Caſtella. Diſceſſus Regis & Caſtellanorũ cõqueſtꝰ, de vẽdita parte redditꝰ ob magnas impenſas, Cardinalis gubernator, de motu Zamorę & Segouię ſuſpectu. fo. eodem.
Epſa. Donec audiero. Tordeſillas Segouiæ procurator in curiis diſcerptꝰ a plębe. fo. eodẽ.
Epſa. Ex malo. De nouis rebellionibꝰ, de rabie Toletanorꝫ, qd de alcaualis, qd de antiſtea, qd de donatiuis, de obſidione arcis Segouię. fo. eo.
Epſa. Occeani. De acceſſu Regis & quo pacto in Anglia ſuſceptꝰ, de cauſantibꝰ tot mala. fo. clíii.
Epſa. Placidis. Burgos amiſit ſuũ candorẽ, deſecit, mors Gioffredi crudeliſſima, q̃rit̃ Motæ frater trucidãdꝰ, domꝰ eius ſpoliat̃ & facultates oẽs vna cũ Caſtellę totiꝰ priuilegiis cõburũt̃. fo. eo.
Epſa. Intellexiſſe. De ꝓdigioſis cometis. fo. eo.
Epſa. Canicula. De electo ex Valentia Prorege, de carauellis contra Proregis iuſſum, de motibus Valdoleti. fo. eodem.
Epſa. Relatum eſt. De beneficẽtia in Valdoletũ, de Segouia diſcorde, Tolletũ dõ Petrũ Laſſum ſuſcepit honorifice quod negauerit, de Mota ꝓmoto in Palentinum. fo. clíii.
Epſa. Per egregiũ. De carminibꝰ filii Ioãnis vazquez rectoris Murcienſis. fo. eodem.
Epſa. Fame. Ronchilꝰ Segouiã, Segouia illum pellit, e Segouianis quidã perimuntur & alii capiũtur Tolletũ, mittit Segouiæ ſuppetias & vrbem perturbant, Dux Infantati ſedauit vno iugulato Guadalaiarã, de Comitis Saldanię ſaltu in fratrẽ & inobſeruãtia in patrẽ, Comes Salinaꝫ pro Burgẽſibꝰ nec impetrauit. fo. eodẽ.
Epſa. Iuita. De facultate corrigendi clericos, de motu Salmãticę, de Petro Pigmẽtello, de motu Abulę ac Methimnę Campi & Valdoleti & alia rũvrbiũ multaꝫ, de donatiuo nõ exigendo, Gerues inſula dedita eſt. fo. eodem.
Epſa. A vobis. De conuentibus Cæſaris & Anglí, de aduentꝰ Cęſaris ſpe, cõuentus Comunitatis in Abula, Fonſecca vetatur cogere milites, de inſolenti vulgo, vetantur extrahi tormẽta, cõburũtur Methimna cãpi. fo. eodem.
Epſa. Diſtulit. De gelu Auguſto menſe, prognoſticon de caſu populariũ motuũ, de motu Gallecię, ac ſeruato per Cõpoſtellanũ archiepiſcopũ Prorege, quid Valdoletũ ob Methimnę incendiũ, de inobſeruãtia erga Cardinalẽ & ſenatũ. & de exuſtione & ruina domꝰ Fonſeccę ac ceteris plębeis inſolentiis, de fuga Burgẽſis & Fõſeccæ fratris eius ac Ronchilli prætoris, Montani populi ſtanti fidei. fo. clv.
Epſa. Nouas. Cur tm̃ vageꝫ iſta labes & quoꝫ cã qd annuerit tremẽtes Cardinalis & ſenatꝰ iſolẽti vulgo, de varietate magna ſuffragiorꝫ, vocãt̃ qui Abulę ſunt ꝑcuratores, de rectãt mãdata Cardinalis & ſenatꝰ, Valdoletũ illis fauet. fo. eo.
Epſa. Sępe. Quid Ghõcẽſis epꝰ qd Aiora hiſtoricꝰ in cõuẽtu plębeio, qd cũ Regina vocati epꝰ & quidã ſenatores, quid Burgenſis populus in epiſcopum, qd Palentini. fo. eodem.
Epſa. Multiplicato. Bouadilla plębeius fecit ſe Methimnę dm̃m, de crudeli nece rectorꝫ Methimnæ, de ſupbiſſimo Bouadillę dñatu, qd faciat Valdolletũ, de Hineſtroſæ repulſa, de motu Matriti, p̃ſidẽs & ſenatꝰ multi ẽt aufugerũt, ĩ Turdeſillis ſuſcepta cõmunitas, qd Padilla Reginę dixerit, qd Regina reſponderit, qꝫ nihil ſit factura, Torregionũ oppidũ ĩ p̃dã dat̃, capit̃ arx Matriti, qd dicant plębei de proceribus. fo. clvi.
Epſa. Habui a te. De trãſitu cõuẽtꝰ Abulẽſis ad Turdeſillas, de Marchiõe Denię expulſo, de Padillę fauſtu & põpa, de Epo Zamorẽſi electo, de Petro Girone, de fidifrago vulgo q denuo cogitauit cõtra preſidẽtẽ de ipiꝰ ſecũda fuga, qd de rege magnanimo, qd petãt regna pturbata. fo. eo.
Epſa. A nobis. De ſermone dõ petri Guiuarę facto Regi ſup tumultibꝰ a ſuis lateralibꝰ cauſatis de ciuitate data ſtabulario in regno, de Valdoletanis cogitantibꝰ ĩ pncipẽ nobiliũ, de rebꝰ Valẽtinis, de Burgẽſibꝰ & Merĩdate, de Comeſtabilis ãguſtiis & exilio, de gladiario opifice de cõite ſaluaterrę, de Arãgonicis, Laletãis, Siculis. f. clviii.
Epſa. Nimiũ. Conſultationes de tollendo regio nomine matre viuente, de Naiara & multis aliis locis deficientibus a dominis, Valdoletũ aufert

Digitized by Google

ſceptrum correctori, Gallus rupit itinera. Iuramentum Regis contra Gallum. fo.eodem.
Epla. Quę in regnis. De Luthero hæretico, qd euomat ſpurcus Luther⁹ contra eccleſiã & quomodo inſaniat cõtra Theologos & Ariſtotelem ceteroſq; philoſophos. fo.eodẽ.
Epiſtola. Tabellarium. Prodigus eſt Papa, De ſuis mutabilitatibus, Turchus diſſoluit claſſem & quare. fo.eodem.
Epla. Ad hos vſq;. Adagiũ de Caſtellę morbis, ſenatui & cardinali tollunt autoritatẽ, quid de pceribꝰ dicant plębei, de Caprovorace, de nouis, gubernatoribus, de Iũctę nuncijs cũ Cardinali & Senatu, fera multa & horrẽda, de epiſcopis rejectis, de Reginæ reſponſis ad Iuncterorũ dicta & ludo Troico, occi omnes a regia, quid egerit Padilla & Duces, Iũcteri tres alii cũ Cardiali fratre inſano pręponente, ſenatores veteres fugerunt, noui capti, de ſeductione Geruenſium a dõ Petro Girone fo.clviii.
Epla. Quæ a diuerſis. Ociane Turcꝰ, Soldanus, & Sophiꝰ, nos fluctuamꝰ, Papa laborat corpore, viget animo in dandis & tollẽdis cẽſuris, de deſignatis vt venirent & reuocatis Regis excuſationes aliis proceribus q ipſos non creauerit gubernatores. fo.clix.
Epla. Iam prata. Quid proteſtet Burgos Iũcteris & Valdolleto, qd Comeſtabilis pmittat Burgenſibus, tentant mutare Reginã, Geruenſes diuidunt, Petrus Giron fit Imperator Iuncte, de cõfuſione Iuncterorũ & ſeceſſu ab eis multorꝫ duo legiſte ad Iũctam, qd Cardinalis eis dixerit, dicta Iuncte ad Cardinalem, Alabegii obſeſſio, Cardinalis fuga. fo.clx.
Epla. Exq. Moralis de fœlicitate nõ nota. fo.eo.
Epla. Paucos. De ſuſpẽſis Barbitõſorio ac birretario, de tribꝰ nũcijs ad iũctã, poſtulata burgẽſiũ de recidiua Valdoletanorꝫ, Comeſtabilis deabaco ſuo fecit monetã, de pauptate fiſci, de Toletanis cũ Gallo Rege, de Arpijs de Andaluzia, de duobus Ducibꝰ in Hiſpali, de motu & Paccatu Bazę, de corona capienda, viſa ſua pnicie pceres excitantur cõtra Iũcteros. fo.eodem.
Epla. Marlianꝰ. Marlianꝰ dat rationes quare debeat Rex excuſari & liberari a q̃rellis, reſpondetur ei non eſſe q̃s ipſe adducit querellarum cauſas & Regem etiã ipſe autor liberat non eius collaterales. fo.clxi.
Epla. Tabellariũ. Coronatus eſt Rex, de Gregorio & Othone, quo tẽpore mutata ẽ Imperii ſucceſſio, de confluxu ad Iuncteros, de Comeſtabili ſuſcepto Burgis. fo.eodem.
Epiſtola. Habui. Amiſit oblatam ſortẽ, dat cauſas autor cur nolit ſequi fugiẽtes & vbi reſtet, de Atrio Cõmendatoris Riberę & ipſo Cõmendatore. fo.eodem.
Epla. Audite. De coronationẽ in Aqſgrania die Vigeſimo Octobris. fo.clxii.
Epla. Fortuna, De Vicecomite Valdorna & licẽciato Spinoſa miſſis ad Cardinalem, de Sarauia perturbatore recidiua Valdoleti, adagia inepta ſicariorum cum Sarauia, confluunt ad Iuncteros multi. fo.eodem.
Epiſtola. Præſantiſſime. vt ſoluatur nuncius autoris captus ſub ſuſpitione iudicium de motibus populi, fo.clxiii.
Epla. Veniens. Male reſponſum Comiti Beneuentano & Almiranti. fo.eodẽ.
Epla. Habui. Reſponſiua ad Marlianum de excuſatione regis, multa notanda quomodo Rex culpa caret, quæ etiã cauſæ fuerint tantorũ motuũ non ille quas putat ipſe. fo.eodẽ.
Epla. Variis. Pro coronatiõe ſupplicatio ſed nõ lęta, aduentꝰ Almirantis, quid cum Girone Almirantus, quid cum Iuncteris, damnãtur publica ſententia Iuncteri. fo.eodẽ.
Epla. Raros. Iũcteri in Villabraxima infeſtant agrũ Riui ſicci, de anguſtijs Cardinalis & ſenatorum, de pceribus q tulerũt ſuppetias, quid egerit ſenatus præſidens. fo.clxiiii.
Epla. Quę ab. De morte Selimpſachi & q̃ndo, de laudibꝰ Peribaſſani, de metu Põtificis & ſuis reuocationibus, de Cardinalibus Georgii & ſanctę Crucis. fo.eodẽ.
Epla. de tuo. de aplicę camere negocijs de zamorẽſi Epo iaculãte globos in Riuum ſiccum, de Ouietenſi Epo pterrito vi globi ſocoſa. fo.eo.
Epla. Pigmeo. Luſus ſocuſq; i Epiſcopum, dat autor rationem de ſe. fo.eodem.
Epla. Cito. De motu Burgenſium & Comeſtabili cuſtodito, de inobſeruantia Toletanorũ, de Vandalia, de Gironæ & Comitiſſia Almirantis vxore, iuncta ad Villalpandũ, proceres capiunt Turdeſillas, de procuratoribus Iuncte, quid autor cum Iuncteris primarijs, offert autor Papæ auctoritatem. fo.eodem.

LIBER. XXXIIII.

Epla. Proh qbꝰ. Quod inſane fuerit ſuſceptꝰ Padilla, qd vulgus ignarꝫ, cur iã cõtra Gironem & Laſſum populꝰ ſequiat, pgnoſticõ de Padillę Lapſu, de apoſtolico nũcio. fo.clxv.
Epla. Pauca. Grauis i Valdoletanos ſętętia, tollitur Cancellaria, de Cęſaris epiſtola ad ſororem, de nouo caduco morbo Romę, de oratiõe apud Germanos excuſatoria cur eos relinquat ob Hiſpaniam, excuſationes Regis, de obitu Toletani, de dona Maria Pachieca, fo.eodẽ.
Epla. Regreſſum. De varietate poſtulatorꝫ a Iuncta, tractatꝰ de cõferẽtia int pceres & Iũctã, de captura nuncii & eiꝰ leuitate, quomodo ſtrauerit pacem iã paratam, quomodo male tractet generalem Iunctam, proteſtatio gubernatorũ per ſe

Digitized by Google

cialem, quid Valdoletū, de Zamorēſi & Saluaterra, Burgos arma capit dehinc abiicit. fo.eodē.
Epla. Caſus. Admonitio Cardinalis ad Cęſarē q̄ viam gubernandi mutet & pręclara conſilia, de Iūcteris & proceribꝰ multa, qui ſint in Turdeſillis pceres, de comeſtabili afflicto, de fortūæ ludibriis in Laſſum & Gironen & Padillam, de direptiōe locorū eſt ſumma cōfuſio. fo.clxvii.
Epiſtola. En dum. De direptione Turris Louatoni. fo.clxviii.
Epla. Nec ſatis. De conflictis tributis imponendis immiſſis a Toletāis ad populos cōcitādos, de Orbe nouo & gente politica. fo.eodem.
Epla. Paucis. Super epiſtola Cardinalis & Almirantis ad Valdoletanos exhortatiua & ominatiua, reſponſum eſt hoc pacto. fo.eodē.
Epla. Ab Indis. De Lacuna Salſa cōtinenti ſeptem leucas, de ciuitate Tenuſtitan & eius domino, de ordine ciuitatis & de moneta illius prouincię & eorū diis. clxix.
Epla. In q̄ turbine. Iubent Iūcteri q̄ autor recedat a Valdoleto, qd ipſe cū eis, qui conuenerunt ad pacem tractandam, fuit concluſum nihil, nūcii Iuncteroꝝ nō fuerūt auditi a Rege. fo.eo.
Epla. Multas. Quęrunt pacē gubernatores, Iuncteri nollunt, Comes Saluaterrę capit tormenta Turris Louatoni diruitur, tabulatū cōtra proceres, cōuentꝰ Ramblæ in Vandalia, Hiſpalis Duces factionarios eiecit, Prior epm̄ pſligauit, more oppidi ruina. Bezerrilli pręda. clxx.
Epla. Poſt Prioris. De diſperſione cōmunitatū & bello habito in Villalar oppido. fo.eodē.
Epla. Quandoquidē. Galli vocati a Iūcteris veniunt & capiunt Pompelonē, petūtur a ciuitatibꝰ auxilia cōtra Gallos & mittūt, filius Mariſchali Nauarrę fugit, capitur epūs Zamorēſis, quatuor Lucronium Galli. fo.clxxi.
Epla. Multꝰ. Tumultꝰ Italiæ, peſtis in Flādria obiit Xeures & alii, Luthꝰ venit ad Cęſarem & quid actum cum eo, ſentētia cōtra eū, Leonis nomē in pōtificibus infœlix. fo.eodē.
Epla. Lutheranæ. De examinatione Lutheri, eiuſq̄ doctrina. fo.clxxii.
Epla. Proh dolor. Conſolatoria pro Marliano, Galli obſidēt Lucroniū, electꝰ a Toleto Marchio Villenę & gens a Silua & Adelantatus Granatę, eunt gubernatores contra Gallos, deſerunt obſidionem Galli. fo.eodem.
Epla. A nobis. Litteræ a Rodiis, de Gazello i Siria, parat ſe Gallus, Papa contra Gallum Papæ placuit contra hęreticum Cęſaris ſentētia, oblata Regis Dacię. fo.clxxiii.
Epla. Multa. Familiaris & amica laudatio. f.eo.
Epla. Scio. De prælio & Victoria contra Gallos in Nauarra. fo.eodem.
Epla. Scio. Regnum Nauarræ redimitur, de dona Maria Pachieca, de don Antonio dē cuñiga ſtimulante Toletum. fo.clxxiiii.
Epla. Donec. Conqueritur autor q̄ ſolus abſit a curia. fo.clxxv.
Epiſtola. Habui. Expugnatio ſancti Ioannis Pedeportus. fo.eodem.
Epiſtola. Venerande. Conqueſtus Cardinalis de curis. fo.eodē.
Epla. Ex Flandria. De duobus magnis exercitibus coactis a Cęſare & Gallo & qd cauſæ infuit in eis parandis. fo.eodem.
Epla. Vix domo. Mediolani fulgur, de portento & mira ruina. fo.clxxvi.
Epla. Ab exteris. De fœdere cum Gallo, qd petat vterq̄ ſcilicet Cæſar & Gallus & de vtriuſq̄ querellis. fo.eodem.
Epla. Licet. Subornat Gallꝰ electores imperii, oratio Galli oratoris, oratio Cæſaris, Maguntini Archiepiſcopi oratio, laus infantis, laus Cęſaris, Papa cōtra Gallū pgnoſticō cōtra Gallos, copia bellatorū & tormētorū. fo.eodem.
Epla. Mari ac. Cōqueſtꝰ Cæſaris, Legiſeſis Epiſcopus fit Cardinalis, mors Cardinalis Sancti Georgii, de Venetis & Gallis, Grimanꝰ fit Dux Venetorum, Turchus in Vngarum Gallus, ſpoliat mercatores, & idē Papa fecit, literæ Cæſaris ad gubernatores. fo.clxxvii.
Epla. Paucis. Toletum ęgrotat, Burgenſes auari, de rabię Gallorū, de rebus Valentiæ & miſeranda ſtrage. fo.eodem.
Epiſtola. Eſt magnus. De epiſtola, Magni Cancellarii ad autorem. fo.eodem.
Epla. miſſi ad vos Momina oratoꝝ Caleti, de oratiōe magni Cācellarii, de oratione Galli oratoris de Galli cogitatibus, re infecta diſceſſerunt oratores. fo.clxxviii.
Epla. De rebꝰ. Male ſuccedit Gallis Laude, ciuitas in prædam, & de tribus exercitibus contra Gallos. fo.clxxix.
Epla. A nobis. Quatitur Fons Rabia, quomodo exierūt ab ea noſtri, quid pręfectus in ciuitates quid ciuitates in pręfectū, dederunt ſe Valentini, corpora Catholicorū, de pluuiis anni vigeſimi quarti. fo.eodem.
Epla. Per plures. Cupido eūdi ad Cardialē. f.eo
Epla. Optime. Quędam epiſtola ad autorem in qua de rebus Italiæ. fo.eodem.
Epiſtola. Habui, de amiſſa Fonte Rabia, quædam vaticinatio. clxxx.
Epla. Quę apud. Vbi moretꝰ autor. fo.eo.
Epla. Te meas. Quanta ſit vis patrię, inuectiua in Ferrerios. fo.eodem.
Epla. Quę a Belgis. Maſiera nō capiť, vertit terga Cæſar, occaſionē amiſit Rex Gallꝰ, Tornacū capiť, Mediolāo pellitť Gallꝰ, de ſuppetiis cōtra Gallos, q̄ capti Mediolani & q̄ perepti. fo.eo.

Digitized by Google

Index.

Epla. Ex oppidio. De ſtratis Iũcteris, fauſta Cęſaris auſpicia, ſemp Hiſpani ſternũt Gallos, gubernatoꝝ edictũ, pgnoſticõ in Gallos. fo.eo.

LIBER. XXXV.

Epla. Leo Pontifex. Moritur Leo Papa, de conclaui & quid in eo actum, Dertoſenſis Cardinalis creatur Pontifex. fo.clxxxi.

Epla. Dedi ad te, cõqueſtiua faceta. fo.eodẽ.

Epla. Oſtendet. Cõgratulatiua q tam ſit Pontificii coniunctus. fo.eodem.

Epla. A Cęſare. De lr̃is cęſaris ad ſenatũ, arx Tornati capt̃, de morte Regis Portugallię fo.eo.

Epla. Ecce quę vos. De literis collegii Cardinalium miſſis ad electum Pontificem & ab eodem electo ad autorem. fo.clxxxii.

Epla. Quod Spiritus ſanctus. Adagia in Cardinales, de Archiepiſcopo Barri & doña Maria Pachieca, ſpoliatio tẽpli Toletani, de pugna in Toleto, fuga fœminarũ ſororũ, Cæſar ſcribit vt eat Papa, de morte don Ramoni, luit pœnas ſedi tioſus Valentinus. fo.eodem.

Epla. Hæc ad vos. Occupata Xatiua & de Rege in ea electo, magna ſtrages bonorum, quid Prorex fecerit, ſtrages ſicariorum Xatiuæ, Florenti n⁹ pirata cœpit nauim, Bouadilla cum ſua claſſe periit. fo.eodem.

Epla. Areditu. Familiaris & faceta. fo.clxxxiii.

Epla. Poſt Põtificis. Vet⁹ amicitia autoris cũ Papa deſcriptio mũdi, pulchra moralia, verba Papæ ad autorem & autoris ad eum, confuſa Italia de Gallis & Cęſarcis fo.eodem.

Epla. Memorię. Quomodo ſuſceptus Papa in Cæſaraguſta, de aduẽtu Cæſaris, de Prorege Neapolitano, de crudo bello Italiæ, de ſorore Cæſaris vidua, de Rege nouo. fo.eodem.

Epla. Paulopoſt. Quæ dã epla Magni Cancellarii ad autorẽ vbi de Gallis & Turchis. fo.eodẽ.

Epiſtola. Datas. Reſponſiua philoſophica epiſtolę præcedentis. fo.clxxxiiii.

Epla. Hæc nr̃a. Suſceptus in Anglia Cæſar, diſcordes Cardinales, de Senis obſeſſis liberat Sena Medices, de Luthero hæretico, q̃modo electi Mediolano Galli, modus pugnę, ſtrages Heluetiorum. fo.eodem.

Epla. Ais te. De ruina Valentię, de occupata Xatiua, captus Marchio Zeneti de Duce Calabrię loca data in prædã, direptio Gandiæ, calamitas bonoꝝ, trucidat⁹ Pup⁹ & q̃modo. fo.clxxxv.

Epla. Ob Pontificẽ. Diſcedunt omnes Galli ab Italia, obſeſſio Genuę, Petr⁹ Nauarr⁹ p̃tor exercitus Genuenſium & eorũ Dux capiuntur & ducunt̃ Neapolim due naues onuſtę a collegio Cardinalitũ ad Papã, & Papa Dertoſiã, irat⁹ Papa cõtra q̃ſtores, Cęſar & Angl⁹ cõtra Gallũ. fo.eo.

Epla. Vno halitu. Beouia capt̃, ingens iactura Germanorum, prędа vini noſtri, vaſtatio ſancti Ioannis Luci, popugnatio arcis Maię a Comite Mirandæ & eius deditio, potẽtia Muteczumę, Cęſarea claſſis viſa. fo.eodem.

Epla. Beatos. Appulſ⁹ Cęſar, munera ad Cãcellarium. fo.clxxxvi.

Epla. Ante q̃ huc. Litterę Magni Cãcellarii ad autorem, fo.eodem.

Epla. Accipite. Rex in portu & quo die, de comitatu Cęſaris, de Girone & Laſſo, de dãnis Gallorum, de oratore Veneto. fo.eodem.

Epla. Forte. Rhodã it Turchus, Papa verſus Romam, i Genua Papa, iugulati Iunctę procuratores & don Petrus Pigmentellus, Victoria nauis rediit poſt ambitũ totũ orbẽ. fo.clxxxvii.

Epla. Ex Victoria, Matrẽ adiuit Cęſar, Dux Mediolani & multi ad Papam, coronatio Papæ, de Rege Vngariæ, timor de Rhodo, mors Palentini Epiſcopi. fo.eodem.

Epla. Dimidiã. De terrę motu Almerię, obruti Sacerdotes, miſeranda ruina, octo loca collapſa, Granata cõtremuit, Bacia paſſa ẽ mõtiũ cõcurſ⁹, qd miſera Vera, mira de Azoꝝ inſulis, de multis aliis partib⁹ Romana, peſtis, obſeſſio Rhodi, cõtẽtio de Maluchis. fo.eodem.

Epiſtola. Varias. Papa incluſus deq̃ variis Romæ rebus. fo.eodem.

Epla. Hæc tria. Edictũ Cæſaris de Iũcteris, qui & q̃t dãnati, tres naues a Corteſio, raptata nauis a Floreno pyrata qd afferebat. fo.clxxxviii.

Epla. De archiducis. Salinas negociator p̃ infantę, Cæſaris fides in fratrẽ, quos reddit⁹ illi dedit, cogit cõuentus in Germania, cauſa periculi Cæſaris, ſtrauit Thurchas Archidux & quid fecit cõtra Lutheranos. fo.eodem.

Epla. Crebra. Moleſtia Fõtis Rabię, reiecti Galli, parat̃ exercit⁹ in Gallia, de Bethicæ penuria, fames extrema nũc vbertas, oratores ad Heluetios & Venetos, Dux Calabrię liberat̃. fo.eo.

LIBER. XXXVI.

Epla. Quę ſata. Romana peſtis, de adagiis ſatyricis in Paſquino, Germanus Dux Venetiarum obiit ſuffectus Andreas Gritus, de Venetorum moribus. fo.clxxxix.

Epla. A nobis q̃. Mutatio ſenatoꝝ, claſſis Gallica ſtrata, Peſcarię laus & acceſſus. fo.eodem.

Epla. Si nõ. Rhodus laborat, Pãnonię infeſtatio de nouo Turcho, Dux Calabrię in curia, Cęſar iuit ad eũ, oratores Florẽtinorũ. fo.eodem.

Epla. Ab amaro. Succurrit obſeſſis Gallis Paliza, nũcius Cabanyllas ad Papã orator ab Impatore Ruteni & eiusdẽ Impatoris literę. fo.cxc.

Epla. Quid op⁹ ẽ. dedit̃io Rhodioꝝ, q̃ magiſter Rhodius, pacta Turchi ad Rhodon, magna ſtrages Turcharꝝ, portentum Nouarię, Borbonus turbat⁹ in Gallia, Vrbinas ad vrbẽ, Volateran⁹ Cardinalis in carcerẽ. fo.eodem.

Digitized by Google

Epſta. Scribis. Ierōimꝰ Adornꝰ moritᵉ, de fulgu
ribꝰ rapidis, de tumultu i curia aveteranis mili
bus, rapitᵉ theſaurꝰ veniēs ab Indis fo. eodē.
Epſta. A Sereniſſimo. Vbiq; atra peſtis bellorū,
de Valachię Regis crudelitate, de Venetis cum
Cæſare. cxci.
Epſta. Sero. Cōuētꝰ regni, verba Cęſaris i curiis,
oratio curiaꝝ ad Regē, cauſę tumultuū. fo. eo.
Epſta. Non minore. Reſponſio Cęſaris ad curias
& poſtulata regni. fo. cxcii.
Epſta. Vno halitu. Occanię Archipreſbiter atus
eſt preſbitus autori, de Orbe nouo. fo. eo.
Epſta. E Germania. De mōſtris, de Luthero hę
retico, Florētini Ducē fecerūt, male ſentit Bor
bonꝰ, de pditore Bonifacio, Germani ad Sāctū
Sebaſtianū, copię in Gallū. fo. cxciii.
Epſta. Audiuiſſe. Conuētꝰ fiet Põpelone, machi
nę ex caſtello Burgenſi, curruū & armorū copia
verba Galli iactabunda. fo. eodem.
Epſta. Rabidus. Miſerū prognoſticō, copię An
gli Regis in Gallū & Flādrię & Burgūdę, in Ita
lia magnus exercitꝰ, Borboni ſeductio detecta,
Rex Dacciæ mēdicat, Rhodiꝰ magiſter Neapoli
ingredi vetatᵉ, Papa ęger, portēta Romæ, fornix
capellę cecidit trāſeūte Papa. fo. eodē.
Epſta. Paulo poſt. De cōſuratione i Ducē Medio
lani, nepos patruū trucidat, quoties Galli ſtrati,
de thiara Leonis, nūctū de morte Põtificis Adria
ni, de Turcharū apparatu, Vngarꝰ in extremis,
trucidatio Turcharum, diſceſſus Marchionis
Peſchariæ. fo. cxciiii.
Epiſtola. Hæc ad te. De ſaccaro & caſtafiſtula, de
ſtratagemate Comeſtabilis, tētatᵉ Baiona Galli
ca & cur nō capta, põda i gallia, vaticinatio. fo. eo.
Epſta. A magnis. De Adriani morte & ei⁹ laude,
de cōſuratione Sicilię, Cęſar Põpelonē. fo. eo.
Epſta. Idibꝰ. Sequēdo aprū Cęſar vīā amiſit, no
ſter exercitꝰ in Sancti Ioānis Pedeportꝰ, ordo p̄
fectorū & militū, laus Rocādolfi, generalis p̄tor
Comeſtabilis, grandia verba Cęſaris, diſceſſus
Comeſtabilis, trucidant Germanos, vindicta in
in hoſpites. fo. eodem.
Epſta. Quod adeo. Quid de Pontificatu, de Du
ce Borboni, de exercitu Burgundo, Galli reiecti
a ſuburbio, Mediolani vagantur, de exercitu ve
neto, de Ducisa Seſe. fo. cxcv.

LIBER. XXXVII.

Epſta. Vno faſce. Mōlcō oppidū capitᵉ & ſanctus
Pellaiꝰ, dedit Saluaterra, ſuffragia p̄fectorū an
eſſet eundū in Gallicā Tolloſam, præda cōmea
tuum, Victoriā iuit Cęſar. fo. eodē.
Epſta. Iam Tandem. Electus eſt Papa Medices,
Clemens ſeptimo appellatur, de don Fernando a
Tolcto. fo. cxcvi.
Epſta. Quod ab idibꝰ. Capitᵉ Fōs rabia, de eius
oppugnatione, pteſtatio ad Gallos, qd filiꝰ Mari
ſchali Nauarræ, in tumult mare anno. 1534. pa
cta Gallorū in deditione Fōtis rabię. fo. eodē.
Epſta. Circiter. Vbi ſunt in Italia caſtra Gallo
oppugnatio Aronæ, obruta carraca qua multi
Hiſpani vehebantur. fo. cxcvii.
Epſta. Tabellariū. Loca exercituū in Italia, quare
non fiet pax inter Reges duos, de Gallorum fu
ga, ſtrati Heluetii, motus in Syria, ſtrages inſulę
Palizæ. fo. eodē.
Epſta. De reb⁹. Epſta Cęſaris ad Heluetios. fo. eo.
Epſta. Ab Indis. Quędā de reb⁹ Indicis, paratᵉ
claſſis Malucha, controuerſia Badaiozii, nubit
Zeneta, de Alluuie Burgenſi, Gallecia infeſtatur
a Gallis. fo. cxcviii.
Epſta. Habem⁹. Almirātꝰ Gallus percuſſus, Hel
uetii perēpti, mors Cardinalis Soderini, mors
Octauiani fragoſi, diſcurſus Capuani. fo. eodē.
Epiſtola. A Sophio. Litteræ a Sophio ad Cęſa
rem. fo. cxciii. quod. cxcix.
Epſta. Quartana. Quartana Cęſaris, de Stepha
no Gomez, de claſſe Malucha, de morte Licen
ciatꝰ Vargas, Germani Roſilionē, de petitis a Cę
ſare, Comes potentiæ captus, renouatur ſena
tus Indus, pręda Florini Pyratæ, Catherina In
fanta nubit. fo. eodē.
Epſta. Accipite. Claſſes in cōſpectu in portu mo
naco, Rex Gallꝰ odioſus ſuis, horrida peſtis Me
diolani, legati poſtulata. cxciiii. quod fo. cc.
Epſta. Catherinā. Controuerſia inter matrē & fi
liā ſturam ad maritum regē Portugallię, de in
quiete Hiſpanorum i Indiis, fama de Corteſio &
Olito. fo. eodem.
Epſta. A Clemente, Deſeritur obſidio Marſiliæ,
ſtvterq; exercitus propere i Inſubriam, animꝰ
papæ dubius apud Cęſarē. fo. cxcv. qđ cci.

LIBER. XXXVIII.

Epſta. Noua. Rex Gallus intrauit Mediolanū &
iuit poſtea Papiam verſus vbi poſuit obſidio
nem, quid in ea acciderit, oratio Ducis Germa
norum. fo. eodem.
Epiſtola. Ab argumenti. Dux Leutrecus angię
reuocatur, ab Indis tres naues, de libertate Indo
rum. fo. cxcvi. quod. ccii.
Epſta. Interea dū. dux Albanię cū copiis Galli it
Neapolim, de Fernādo Caſtriote incurſiones in
Gallū a Papię incluſis, de obſidione Caſale ma
ꝰ Gallus muniuit ſe foſſis & vallo, caſtellū ſancti
Angeli capitᵉ, Regis Galli litteræ ad Marchionē
Peſcharię puocatiuę ad bellū. fo. eo.
Epſta. Vix. Dux Ferrariæ fert ſuppetias Gallo
cōtra Cęſarē, capitᵉ Vgo Moncada, priceps Orē
ge i clubio, Gēueſes vacillāt. fo. cxcvii. qđ ccii.
Epiſtola. De rebus. Ab Indis duę naues onuſtę
theſauris. fo. eodem.
Epſta. Martii dies. Nūciꝰ ab Italia de crudo bello
cū Rege Gallo Comēdatariꝰ Spinoſa fo. eo.

Digitized by Google

Epla. A nobis. Magna classis ad Indos, de discessu Cortesii cõtra Olitũ, oratores Galli & Angli, mors Marchionis Brãdanburch. fo.eodẽ.
Epla. Optatis. Pugna & bellũ in obsidione Papie & captura Regis Galli. fo.cxcviii. p cclii.
Epla. Post supiore. Orator Ducis Mediolani ad Cesarẽ, rex gallꝰ ductꝰ ĩ Hispaniã captiuꝰ. fo.eo.
FINIS Historialium.

Index Moralium.

Epistola. Nõ mediocri. Philosophica cõgratulatiua & gratiarũ actiua. fo.I.
Epla. Comiti Tedille. Arguita profusa laude qui sint amoris termini. fo.ii.
Epla. Te nullas habuisse. Diuersis diuersa de suo Italia relicta. fo.eodẽ.
Epla. Iam tandẽ. Redargutio de adulatione, laudant duo amici, sequit autor militiã. fo.eo.
Epla. Comes Tedille. Raro virtus & fortuna coeunt, quanti sit facienda populi laus, de Tersite ac Salomone. fo.eodem.
Epla. Cornicaris. Morale prognosticõ ab apparentibus, quid suffocet homines, de cruenti fortunę arcu & sagittis. fo.iii.
Epla. Quo nomine. Inuitat ad stipẽdiũ militare autor, q̃ Martia q̃ Saturna ętas. fo.eo.
Epla. Fatũ quoq; tuũ. Cõgratulatio de aduẽtu amici, de antro Iridis & laus vrbis Rheate vbi saxum crescit qd ferẽdum amicis. fo.eodẽ.
Epla. Patroni tui. Congratulatiua filialis de securitate Hispana. fo.eodem.
Epla. Risisse aiũt. Quomodo sint consona litterę ac militia, q̃ sapientes militiã secuti sint qua ętate autor venerit in Hispaniã. fo.eodẽ.
Epla. Cur me flagellis. Ad prætores curię p famulo socosa ropatiua. fo.iiii.
Epla. Soluistis ochoã. Ad prætores gratiarum actiua. fo.eodem.
Epla. Caue ne q̃ndo. Repręhẽsiua ĩ rephendẽtẽ q̃ in Hispaniã venerit, qd sit viuere vitã exordiatur ab Hispano prouerbio. fo.eodẽ.
Epla. Quid a me petis. Quanta sit amoris honestꝰ vis. fo.eodem.
Epla. Didacus mutꝰ. Gratiarũ actiua, laudatiua, quis sit Rex tertius fo.eodem.
Epla. Apud te vt eras. Quæ generalis hominũ solicitudo de tractãdis nouis hominibꝰ. fo.eo.
Epla. Habuisse te meas. Quomodo errẽt q̃ Portugallẽses appellãt Lusitanos. fo.v.
Epla. In Gallia. Diuersa moralia, quid sit prębere non furripere materiam. fo.eodem.
Epla. Germanum habere. Veteres aulici potentum egent patrocinio, inuidia est perpetua regiarum habitatrix. fo.eodem.
Epla. Noui sępe. In cursu tantũ petenda est vera vrbs, restat autor cũ Regina. fo.eodem.
Epla. Scribis te. Quid obstet vatibꝰ, recusat Salmanticam, q̃ sit harmonia poesis. fo.vi.
Epla. Vt ĩ amicitia. De amoris vinculo. fo.eo.
Epla. Quod ignomina. Forti nil malũ, delicato cũcta, q̃ tutũ sit scire tolerare. fo.eodẽ.
Epistola. Talem te non. Sero elige amicum sed ius dimitte. fo.eodem.
Epla. Amicorũ. Qui patriis cõtẽti delitiis in patria marcescũt ignaui & pusilanimes. fo.eo.
Epla. Peto a te. Nullam viuit horam qui leuiter credit, est honor displicere malis, quomodo dominabimur astris. fo.vi. quod vii.
Epla. Martyrem. Excusatiua, cõgratulatiua, laudatiua. fo.eodem.
Epla. Arguis me. Quare virum non salutauerit cause morales fo.viii.
Epla. Arbitror. Quod nequeat præceptor non amare discipulũ & pater filium & quid inuicem sibi debeant. fo.eodẽ.
Epla. De surgẽte. Quæ Principi cõueniãt, & quo modo debeat excoli. fo.eodem.
Epla. Heraclitũ. Quod inane sit ĩpleri vacuo, q̃ turpe rite intelligere & male operari, q̃ se decipiant homines fo.eodem.
Epla. Solet. Quę sint grandia, qui fœlices qui cęci, a quibus cauendũ. fo.ix.
Epla. Nudius. Quæ spes de principe Ioãne, q̃ tuta sit possessio virtus, q̃d instrumẽtũ sit in Principe sapientia, quomodo q̃rẽda. fo.eo.
Epla. Ais te. Cui debeant reuerentiã eruditi, parum prodest alto sanguine natum esse, quæ sit hominũ vertigo. fo.eodẽ.
Epla. Placere tibi. Quãti sit facẽdꝰ Salustiꝰ. fo.x.
Epla. Vt ad vos eã vocat autor Salmãticã. fo.eo.
Epla. Guadalfagiara. Semiobrutus Salmanticã appulsus est autor. fo.xi.
Epla. Heri noctu. Non semper operam esse ab amicis exigendam. fo.eodem.
Epla. Hoc Marineu. Quis sit miserrimꝰ, q̃ ratione iudicãt hoies de hominibꝰ, discrimẽ periti ab imperito, q̃ crimẽ pœnã secũ ferat. fo.eodẽ.
Epla. Eo libentius. Quanti sit ponderis affectꝰ amici, eruditi præcipue. fo.eodẽ.
Epla. Dies agitur. Professus ẽ autor Salmantice multa & iocosa & moralia. fo.eodẽ.
Epla. Altilia. Panegiricus sub specie gratiarum actionis. fo.xii.
Epla. Viuere. Quomodo nõ vitiat vitiẽdo, quomodo se querere debeant homines. fo.eo.
Epistola. Apud te. De vniuersitate Salmanticę mira. fo.eo.
Epla. Longa mihi. Quomodo sibi ipsis vitam acerbam querant homines. fo.eodẽ.
Epla. Tu Grece. Discutit adulationẽ. fo.xiiii.
Epla. Quod mihi. Quid sit lex, quis fructus le-

Digitized by Google

gis vbi formata lex. fo.xliii.
Epla. Amoris tui. De amore q̄dam sapida hone sta, se parat autor ad bellum, pulchre Mars & lit teræ conueniunt. fo.eodem.
Epla. In peculiarē. Amici ęgritudinē collachry matur, & cōsolatoria philosophica qua probat exēplo Platonis necessariū esse corporis flagel lū ad acumē ingenii exercēdū. fo.xv.
Epla. Tabellario. Quid pariat benignitas. fo.eo.
LIBER. II.
Epla. Promere vix. Quā leni⁹ viro Martiali vi brare hastā q̄ fulcare papirū. fo.xvii.
Epla. Eadem ambos. Quæ vita militib⁹ q̄ sub vmbra, q̄ varii sint hominū gust, ⁹q̄ tuti⁹ amí cos q̄ nūmos thesaurizare. fo.eodem.
Epla. Exutū veste. Quæ & quāta vtilitas pdeat ex necessitate, q̄ sit ad superos via. fo.eodē.
Epla. Fratris mei. Salus & vita sunt leges in bo no viro, pernicies in prauo. fo.xviii.
Epla. Cupis hꝛe. Offert fratri lꝛas regias. fo.eo.
Epla. Meo rogatu. Quid gubernatorí aut iudi ci seruare conueniat. fo.eodem.
Epistola. Inuitas. Qui homines sint viri & qui animalia bruta. fo.xix.
Epla. Philosophię. Quis artis phisicę fruct⁹, qđ sit officiū phisici, quis adulter phisicę, quid tra hat hominib⁹ animi qetē. fo.eodē.
Epla. Mecū sępe. Quai e diſoanaturę appetāt ho mines, quare trias alienas multi quęrítent sua re licta, quid pulchrum cuiq̄. fo.xx.
Epla. Quid mihi, Quis tranqll⁹ sit stat⁹, q̄ insę lices, quib⁹ curis acquirūtur opes, q̄b⁹ reseruāt quo dolore amittūtur. fo.eodē.
Epla. Cadere. Quid sit orationis solutę carmē immiscere. fo.xxi.
Epistola. Ad Ascanīū. Cōsolatoria de morte pri cipis portugaliæ. fo.xxiii.
Epla. Litteras. Quare ad vrbem sępe tabellarii, rari Mediolanū, qđ a Roma exhauritur cū cum epilogo de rebus Granatēsibus. fo.eodē.
Epla. Erat mihi. Arguit Granatā vrbē p̄cellere cunctis vrbib⁹ si cūcta metiri mur. fo.eodē.
Epla. Quis patronum, q̄ pretiosior sit homi num q̄ auri thesaurus. fo.xxiiii.
Epla. Saturauit. Quāta sit vis custodū in erudíe do principe. fo.eodē.
Epla. Mirāde. La⁹ & exhortatio ad rectū & vtili tas recti, de Principis Ioānis vita. fo.eodem.
Epla. Breuē. Quod longe sit fœlicitatem in hu manis quęrere. fo.eodem.
Epla. Quid nūc. Trāsit autor a p̄texta Martia ad mitrale togā, q̄ sint curię curę. fo.xxv.
Epistola. O quam. Cōsolatoria de morte Cardi nalis Arcimboldi. fo.eodē.
Epla. Nitimur. Quomodo fallim⁹ nos ipos, i uitat autor a Regina ad eruditionē p̄cep. fo.eo.
Epla. Serpunt. Quæ spes de iuuenibus proceri bus, quid suis optimatibus & populis exem plum principis. fo.xxvi.
Epistola. Testes. Se suaq̄ nihili bebere fieri au tor arguit. fo.eodem.
Epla. a pud Petrū. Quāte sit p̄stātię vn⁹ aliquā do vir apud Reges, de Granatesi Archiep̄o q̄dā, frat Frācisc⁹ Ximenez cōfessor Reginę. fo.eo.
Epla. discedēti. It autor ad curiā fo.eodē.
Epistola. Incolumis, q̄ durum sit nouas quęre re amiticias. fo.eodē.
Epla. Quid noui. Ebullit belloꝝ suspicio cum Gallis, laus amicitię philosophica. fo.xxvii.
Epla. Quid ad te. Diuersis referta philosophi cis dicteriis, inu itat ad cretamē amic⁹. fo.eo.
Epla. Ex q̄. Dedisse ssiu ī Aragoniā. fo.xxviii.
Epla. Cui magis. La⁹ Ioā. Ruffi ep̄i. fo.xxxii.
Epla. Quō. Laudatiua ī q̄ moralia multa. fo.eo.
Epla. In Hispania. De Gallorum futura strage p comparationes, quid Pōtifex quid Ludouicus qd Veneti, quid nostri reges. xxxiii.
Epla. A teneris. De Salustio, de Catonis & Cęsa ris institutis ac morib⁹ & eruditione. fo.xxxiiii.
Epla. Cum apud. Moralis persuasiua vt propriis quisq̄ virtutibus inhiet nō contētus factis alie nis, historica quędam. fo.xxxv.
Epla. Laborantem. De morte contemnenda, de fastu & opibus, pulchra quid trahant, de ani mę origine ac fine. fo.eodem.
Epla. Quid causę. Quare in potentia cruciatus animi, quę sint vera bona de trib⁹ atende lector huic Paradoxæ inuigila. fo.xxxvi.
Epistola. Neq̄ mínis. Subtilia Theologię vete ris ac nouę dicta. fo.eodem.
Epla. Te angi. Paradoxa Platonica. fo.xxxvii.
Epistola. Pridie kalendas. Cōmēdatiua, ac nego tiatiua diuersorum. fo.xl.
Epla. Quātū diuinis. Negociatiua moralis. f.eo.
Epla. Redditę. Quā impiū sit onere immorta li premere beneficia. fo.xli.
Epla. Habui a te. Quare autor nesciat ī secessu vi uere, qđ ei⁹ finis qđ studiū multa Platōica. f.xlv.
Epla. Vidi. Quæ sit Imago gloriæ, q̄ vera glo ria, quid virtutis fruct⁹. fo.xlix.
Epla. Eodē tępore. Quare viuāt hoēs cęcis mēti b⁹. q̄ male maior pars hoinū eligit. fo.eo.
Epistola. Petassat⁹. significatiua de discessu ad le gationem. fo.liiii.
Epistola. Quibus. Significatiua de pertur batio nibus & de oratione. fo.eodem.
Epla. Si q̄ties. Comēdatitia moralis. fo.lxvi.
Epla. Quid ego. De Regine dotib⁹. fo.eo.
Epla. Brizegni⁹. Moralis cōmēdatitia. fo.lxvii.
LIBER. XVIII.
Epla. Nudi⁹. De curis regū, amici Almacani sa⁹, quis autoris gustus in orbis olla. fo.lxviii.

Digitized by Google

Index.

Epla. Quid facia. Comedatitia moralis. fo. lxix.
Epla. Statuerat. Comedatitia moralis. fo. lxxii.
Epla. Animi est. Comedatitia moralis. fo. eo.
Epla. Cupisti. Quid agendum vt nos honorent homines. fo. lxxiiii.
Epla. Laborare. Quid medicus cum egrotis debeat obseruare. fo. lxxv.
Epla. Alfonsus Troya. Gratiarum actiua. lxxvi.

LIBER. XX.

Epla. Accingis te. Amica suasio, de tristi ministerio funerali. fo. lxxii. pro lxxvii.
Epla. Malacensis. Suasiua de Aduentu & ppositio oblectationū honestarum. fo. eodem.
Epistola. Diana. Iocosa de musis & furatis perdicibus. fo. eodem.
Epla. Nullū vnq̄. De lepore ab aquila interempto & a pastore capto, iocosa & allusiua ad Papā pastorem. fo. eodē.
Epla. Prosit. Negociatiua veneficialis. fo. lxxvi. quod. lxxix.
Epla. Desunt. Cōgratulatiua & suasiua. fo. eo.
Epla. Vitę ducē. cōsolatoria laudatiua. fo. lxxx.
Epla. Alfonsus. Negociatiua. fo. eodē.
Epla. Sum recenti. fo. eodē.
Epla. Instas. Significatiua moralis. fo. lxxxi.
Epla. Sero. Negotiatiua. fo. lxxxii.
Epla. Viuere vitā. Quid sit biuere & quis viuat & quomodo viuitur. fo. eodem.
Epla. Velim. Petitiua. fo. eodem.
Epla. Non tibi. Accusatiua. fo. eodem.
Epla. Gometi nūc. Negotiatiua. fo. lxxxiii.
Epla. De fortunę. Moralis. fo. eodē.
Epla. furtatū. negociatiua. & oblatiua. fo. lxxxiiii.
Epistola. Duplici me. Mira consolatoria, exemplum Platonis. fo. eodem.

LIBER. XXI.

Epistola. Ioannis. Super comitatu Belcastri negociatiua. fo. eodem.
Epla. Furtatū. Suasiua ne qs inani vēto crucietur, ne mutato loco mutetur animus. fo. eodem.
Epla. Qualis mihi. Negociatiua. fo. eodem.
Epla. In Belcastrensi. Triuulcii & Fracauillę merita super causa Belcastri. fo. lxxxv.
Epla. Calesii. Cōsultiua & cōgratulatiua. fo. eo.
Epla. Petitis. Negociatiua. fo. eodem.
Epla. Sororia. Negociatiua. fo. eodē.
Epistola. Matheus. Narratiua & laudatiua & suasiua. fo. lxxxvi.
Epla. Quanta sit. Qua le sipatriæ desiderium, quibus causis cogamur amare illā inter Reges negociatiua, remuneratio de studio. fo. eodem.
Epistola. Solent homines. Congratulatiua suasiua & donatiua. fo. eodem.
Epla. Ioānes. Instructiua & suasiua. fo. eodē.
Epla. Habes. Raciocinatiua & rogatiua. fo. eo.
Epla. Tu scribis. Duplex pgmatica i regno, qd de vtroq̄ litigāte sup Belcastrēsi lite. fo. lxxxvii.
Epla. Proficiscente. Autoris contentio cū Rege super Belcastrensi negocio, quid Regi ferat de vtroq̄ litigante, quid de ipsis aduocati dicant in iudicio. fo. eodē.
Epla. Paucos. Ratio quare pauci fruętur possessis, & quomodo vita viuatur. fo. eodē.
Epla. Sequens. Significatiua. fo. lxxxviii.
Epla. Verū sc. Paradoxa q̄ colligit q sit verax verum primarium & qd successiuū. fo. eodē.
Epla. Qui fiat. Quid virilem quid fœmineum appetitum vrgeat. fo. eodem.
Epistola. Artes aliq. Philosophia ostēdit ad superos iter. fo. eodē.
Epla. Albensem. De duobus rationis aurigis & de bonis perfectis. fo. eodē.
Epla. Nimiū. De tēporū angustiis. fo. lxxxix.
Epistola. En habes. Congratulatiua & exhortatiua moralis. fo. xc.
Epistola. Tranquillo. Cōsultiua & significatiua moralis. fo. xci.
Epla. ex q. cōgratulatiua & negociatiua. fo. xcii.
Epla. Domū. Laudatiua. fo. xc. quod .c.
Epla. Quom icidissent. De lectura libelli de Orbe nouo per ipsum met Papam coram Cardinalibus & sorore inuitatis. fo. cxxviii.
Epistola. Solet grandium. Cardinalis Gursensis non bene gratus. fo. cl.
Epistola. Inuidiam. Multa de adulatoribus, dicit autor nolle adulari, de gratitudine erga Castellam. fo. cxx.
Epla. Ex q. Moralis de felicitate nō nota. fo. eo.
Epla. Pigmeo. Lusus iocusq̄ in episcopū, dat autor rationem de se. fo. clxxiiii.
Epla. Multa. Laudatiua. fo. clxxiii.
Epistola. Donec. Negociatiua cum Cardinali Dertosensi. fo. clxxv.
Epla. habui per. Negatiua de accessu ad Cardinalem Dertosensem. fo. eodē.
Epla. Qua fuerim. Responsiua ad Cardinalem Dertosensem. fo. clxxv.
Epistola. Datum est. Suasiua ad alterne se visendo. fo. eodē.
Epla. Manus. Litterę ad Papam. fo. eodē.
Epla. Dedi. Conquestiua faceta. fo. clxxvi.
Epla. Ostendet. Litterę ad Theodoricum electi, Pontificis a secretis. fo. eodem.
Epistola. Datas. Respōsiua Philosophica ad Magnum Cancellarium. fo. clxxviii

Finis Tabulę.

Digitized by Google

PETRVS MARTIR

ABANGLERIA MEDIOLANENSI ASCANIO SFORTIAE VICECOMITI CARDINALI VICECANCELLARIO PATRONO SVO. S.

Volentem ab vrbe, vt ad hiſpaniam proficiſcerer, illuſtriſſime Princeps diſcedere, i abdito tui cubiculi penetrali, ni decidit e memoria, his me verbis, amotis arbitris allocutus es. Que te cauſa Martyr mouet, vt Romā caput orbis, & quod durius eſt Italiā, q̄ tibi patria eſt, poſtergare mediteris? Vereris ne, me viuente preſerti, cōſonū tuę cōditioni gradū defuturum? Quis ſane mentis ab immēſo pelago, & ampliſſimis lacubus, piſcatū ſeſe ad ignotos riuos, & ſemota littora confert? Quis rura colit, niſi degener, cui ciuitatem inhabitare liceat? Inſignis profecto natura dotibus prouintia eſt hiſpania, & ob cœli clementiā, ſoli benignitatem, ac virorum magnanimitatē, multaq; id genus illuſtris. Sed ſi Italię cōparetur, vltimū eſſe Hiſpaniā immēſi palatii angulum, Italiā vero mediam ipſam ædiū aulam, & totius orbis emporiū, negat nemo. Eia age quot italos pręter mercatores, aut peregrinos, illico redituros, in Hiſpaniā vnq; fuiſſe profectos intellexiſti? Italiā autem fuiſſe Hiſpanis ſemper refertiſſimā, & nos videmus, & a maioribus noſtris didicimus. Vbi pręterea eam doctorum omnis generis copiam (cui in vrbe paſſim occurritur) in Hiſpania cōperies? vbi (vt reliquos tibi conterraneos viros probos omm ittā) alterū Aſcaniū, alterū ve Arcimboldū mediolanenſem antiſtitē mihi collegam, qui te nō mediocriter diligimus, inuenies? qui ve infamiliaritatē te noſtrā ita admiſſimus vt noſtrę fores die tibi noctuq; ſemper pateāt? Mutato igitur dum licet cōſilium Martyr, mutato, nec certa pro incertis derelinques, te ipſum nullo impellente ad extremas orbis oras, veluti a frequenti hominū cœtu: ad vaſtā ſolitudinē, relegato. Quid ad hęc atq; alia multa princeps illuſtriſſime, quibus me diuertere conabaris, reſpōderim, tute ipſe teſtis es. Italiam extra ſe ocioſam eſſe, intra vero (ad ſui perniciē) negotioſam. Hiſpaniā vero cōtra, Italiam in diuerſa diſcerptā, Hiſpaniā in vnum redactā. Italię principes diſcordes, Hiſpanos vnanimes intelligebam. Inde quid pręſagirē, ſuſpicarerq; futurum breuibus aperui. q̄ eſſet cupidus animus domi nans, eo raptare ſeruū ſuum, hoc inutile corpus, vbi ſeſe pręclara geſta inſpiciēdo, ſuis paſceret alimētis, enarraui. Reditū pręterea mihi fore liberum, ſi diſcēdiſſe pentuiſſet effatus ſum, Sicq; Italia aliquādo reſipiſceret, quod me noſtra dubitare tēpeſtate prędixi, quia eius nauim monti colę ſiluani vētorū expertes gubernāt. His itaq; diſcuſſis, cū me frenū, vt aiūt, dentibus captaſſe, atq; ita ſedere animo cognouiſti, bona a te venia dimiſſus ſum, addito i mādatis, vt quę acciderēt tibi ſignificarē, fui id pollicitus. Dixi ante ſacros pedes proſtratus lachrymoſum vale, quarto Kalendas Septembris. M.cccclxxxvii. Eneco lopez mendotiq; Tendillę comite duce & patrono ab obſequio pro ſuis Regę & Regina innocentio pontifici pręſtito in patriam redeunte, iter capio. Pauca hęc ex Cęſarauguſta vbi Reges inuenimus accipito. Kalendis Ianuarii. M.cccclxxxviii. Neq; enim prius inopia tabellarii licuit iſta tibi ſignificare. Vale.

P.M.A.M.Io. Borromeo aurato equiti mediolanenſi Aronę ac verbani lacus comiti.

CVr ex Italia, vbi honeſtus nō decet at locus, diſceſſerim. Quodue fatum in Hiſpaniam me coegerit benigniſſime comes interrogas, accipito breuibus. Neq; Italia vnde paſcere ingenium poſſem prębebat, in deterius nāq; indies magis ac magis ruere res italas, ob potētatuū diſcordiam & ſimultates, ſed in pręcipuo diſcrimine veſtras, cernebā. In hiſpania cōtra mangna geri aduerſus noſtrę religionis hoſtes quotidie referebatur. Bellicus igitur iſte ſonus (ſac ſi tubarū clāgorē vera ac viua voce ad auria inſimica vocātem auribus hauſiſſem) me cōcitauit. Nec pœnitet quidem, vnicā enim arbitror, hac noſtra tēpeſtate felice eſſe Hiſpaniā, cui ſorte obtigit (quod nunq; haſtenus) habere ſibi religionis cultores, tam itę feracem ſimos & ſumma pollentes prudentia pręſides: virum & vxorē, qui eam vnanimes veluti collapſa cœlo duo numina, ita ſeruāt, illuſtrāt, ad augēt, vt diuino quodam afflati ſpiritu, & ipſius alti tonātis dextra dirigi videātur. Nemo eſt qui vtriuſq; vultus ſerenitatē, animi cum humanitate magnanimita

tos noua arma parant, quę gerentur per me habebis. Vale ex cęsara Augusta quarto Kalendas Martii. M.cccclxxxviii.

iii

P.M.A. Mediolanensis Theodoro papiensi Galli Regis medico & consiliario Amico in vrbe.

Correctio i corrigēdum ad hispaniā venerit. De gallis et hispanis regibus ēdem.

MIraris theodore, & (vt inquis) non leuiter, q̄ patronos, amicos, fratres, propinquos, patriam deniq; ipsam, vt ad extrema mundi littora, & grauidas vento equas me cōferrē, ita dereliquerim. vbi tanq̄ exul ignotus & neglectus forte vitā litteraria exercitatione experē procul ab omni eruditorū cōmertio acturus sim. Debuisset hoc alius theodore proclamasse, quam perfricata fronte incidis in accusationem tu, qui eodem (vt aiunt) morbo laboras, & eadem te ipsum securi percussisti: si securim & vulnꝰ patriā quęrere, vbi magna gerātur, licet appellare. nōne tu patria derelicta galliā inhabitas? ex gallia inquis in magnos sępe viros itali plures euaserē. Is apud gallos principes (vt ais) veneratur, qui siue sit incola, siue peregrinus preclarum aliquid (vel litteris, vel armis) sub eorum vmbra gesserit. Rem, nō personā galli (vti refers) extollunt. apud hispanos vero nullus vnq̄ nō hispanus emersisse reperitur. non minus sibi de se ipsis hispani, q̄ greci persuadēt, omnia scilicet. neq̄ extra se ire vlla aut cuiusq̄ opera indigere se arbitrantur. sibi sapere quod satis est aiunt. Satin theodore expectorasti? tuos tu gallos colito, meos ego hispanos sequar. Non enim quid in famelicā crumenā inglutiam, sed quid noui discam quęrito. Hispanos regem & Reginā vnanimes, quos cœlestia sapere numina cōstat, tāq̄ cœlestes venerabor. Extra homines sunt, quę hi cogitant, loquūtur, operātur. Nil vnq̄ nisi de iustitia, de cōcordia inter christianos principes, de bello nostrę legis hostibus inferēdo coram ipsis discutitur. in religionis obicibus de medio tollēdis, in supprimēdis vitiis, extollēdis virtutibus omnis opera impēditur. ampliora indies liberalis ingenii cibaria ab eorum manibus profectura expectamus. Ego igitur, qui mentis epulas, magis q̄ fallatia fortunę blādimēta conquiro, horum ornamenta contęplabor. tu gallicas diuitias cū tuis galleno, atq̄ hypocrate (quantum) libet insectator. Vale quarto Kalendas Martii. M.cccclxxxviii.

iiii

P.M.A.M. Io. Amethi imma asturicēsi Antistiti oratori in vrbe pro Ferdinando & Helisabeth Regibus hispaniarum.

Quō fasce pro autore in hispāia/auctor ō regibꝰ pleraq.

QVid tibi aliud antistes optime, & clare orator per celerem hūc tabellarium significē, vt tua exspectatur imperata, non occurrit. pręterq̄ nos, qui ex vrbe quarto Kalēdas Septembris Hispaniā versus, tibi solum natale, discessimus, ad Regum tuorū conspectū incolumes, & bonis auibus circiter idus Nouēbris aduenisse comitē Tendillę ducem meum. ob res bene gestas honorifice Rex & Regina susceperūt. Me autem benignissime sunt allocuti. Amicę nanq̄ de me, veluti solet de amato milite mitis imperator, metas meorū meritorū longe transiliens, quędam comes predicauerat. me preterea nulla vrgente necessitate, sed fama tātum nominis eorum ductum, vt ipsorum gesta cōspicerē, aduentasse patria relicta illis persuaserat. Adhāc vsq̄ horam nil est quod malim, q̄ esse in hac tua Hispania. esto tu (versa vice mortalium) in ista mea Italia vt libet. Nescio quid supra homines, vt Hispanica cętera omittā, in his tuis Regibꝰ sentire videor. non dubito, quin aliquod cœleste numē illos comitetur. ex Aragonia (vt aiunt) exercitum in Granatenses mauros moturi, in Castellam aduenientę vere proficiscentur. Vale xiii. Kalendas Aprilis. M.cccclxxxviii.

v

Philosophica cōgratulatiua ī ōnes actus.

NOn mediocri me oppleuit delectatione epistola tua vir generose, qua te comiti cōsanguineo tuo, q̄ incolumis redierit, mecq̄ in Hispaniā duxerit, gratulatum fuisse scribis. hoc debuit gratis, illud ex merito dicere debuisti, quem nāq̄ fructū (quomodo me duxerit) tuli in Hispaniā? letari autem & gaudere de tanti propinqui ab exteris regionibus fœlici aduentu fere pium. quid est igitur (dices) quo ego sum delectatus? Duo in te, quę minime de hispanis mihi quisq̄ prędixerat, aperte cognoui. eruditionē scilicet eximiam in viro nobilitate ac diuitiis ornato, & ingentē erga peregrinū nūc primū accedentē benuolentiā. Horum nāq̄ timor ita mihi animū aliquādo, cum ad iter me accingerē, deterruerat, vt quasi auersi propositi me deturbarint. Referebatur nanq̄ mihi, sed falso vti nūc colligo, hispanos preter se ipsos nullum genus hominū amare, aut alicuius facere, literasq̄ non modo non colere, sed etiam eos minoris, qui literis incumberent, estimare. Mihi igitur ipsi summo opere iā plenis (vt aiūt) velis gaudeo, q̄ Italia discessurus hanc mihi patriam sortitus sim. in qua & spero bonos (qui mihi peregrino sint fautum) non defuturos. Hirundo enim vna, quę sola non facit ver, inspecta multas ad

Digitized by Google

mentare est argumento, & preclara indies gesta magis ac magis, que alibi minime, sub tatorum principū ductu, qui lacera hec sua regna tanta prudentia instaurarūt, me inspecturu cōfido. Vale interea dum lacertis dabitur persona tuam, quam merite conceptā intueor, posse complecti. quod propediem futurum arbitror. ex cesarea enim augusta iam nos vt Guadalaiariā vestram petamus colligere sarcinas incipimus. decimo Kalendas Aprilis. M.cccclxxxviii.

vi

P.M.A.M. Pomponio leto viro insigni amico.

Quid auctor sentiat ō hispania regiōe miranda ornamēta ō vnitate cum viro.

QVid in ipsa Hispania de hispania sentiam cupis a me (vt inquis) obseruande Pomponi cognoscere. De populo quem semper flocci facie dū censui, nihil ad me, de Rege autem & regina qui duo cōsortes Hispanie vtriq; equa lance quibusdam (angulis omissis) imperitāt, hoc tibi possum ex bimestri experimēto referre, si vnq; vno spiritu inter mortales duo corpora fuisse affata licuit disputare, hec duo sunt corpora, que vnica mente, vnico spiritu, gubernantur. nihil vnq;, ita vnum, in natura philosophi comperiere, quod horū vnitatē superet. De viro Pomponi nil mirū, q; mirandus sit, viros enim innumeros iustos, fortes, cēteriscq; virtutibus ornatos, sapientes deniq; fuisse legimus. fœminā autem, quam mihi antiquarum (in regio loquor sceptro, & summa licentia) monstraueris, cui in magnis aut animus in agrediendo, aut constantia in perficiendo, aut puditiq; decor nō defuerit? Habeto pro Sybille folio Pomponi quod nūc referam. est hec fœmina forti viro fortior, omni anima humana cōstantior, morum puditiq; & honestatis exemplar, nullā vnq; natura fœminā huic similem effinxit. Nōne hoc admirabile Pomponi, q; que semper fuerint a feminis, non minus q; oppositā oppositis, alienā, in hac quasi nativa amplissimaq; reperiantur? Hispanos etiam nobiles romanā quādā sapere magnanimitatē comperi. hinc ego ex ignauo passere in prudente ciconiā, & future hyemis prescium hirundinē, vt ille in pauonem versus, tutam ab imminenti vobis tepestate regionem captaui, captatam tenere est animus. Vale, is tibi sum obseruande Pōponi, quem semper fuisse nosti ex Cesareaugusta octauo Kalendis Aprilis. M.cccclxxxviii.

Reginę dotes.

vii

P.M.A.M. Petro pontesi amoguera toletano Salamantino vice scholastico.

Arguit a, p fusa laude q sint amoris termini.

COmiti tendillę ductori meo in Hispaniā, qui talem mihi virum dederit in patronum, cuius est humanitas tanta quantā in homine cadere, erga peregrinū, precipue, vix putandū est, non minores ago gratias, q; si nouo me aliquo beneficio cumulasset, sed q̄nquidē que nimiū voluisti locutus es, audi que nolles vice scholastice. quis te (pressis per ilia calcaribus) ita stimulauit vt adeo solutis habenis de me tanta polliceris, quanta pollicitū Salamātinis te fuisse, relatum est? si pigmeū in mātica pro Gigeo vel Polipheme gigante vendidisti, iure cōfultus es, fraudem soluito. noui me profecto ista lege Salmantice deprehendes, vbi cunctarū artiū liberalium, fontem esse vberrimū omniū vna voce refertur. malo te solum, quia me isthuc iturum promiseris, erubescere, q; tecum ego in preceps de celsi mōtis culmine, vbi me insidere salamantinis sapientibus vltro preconatus es, deturbare. tibi habeto patrone mi, si gutturis fores nimiū aperuisti. freno posthac vtere nō stimulis, amoris terminos, quos nūc ignorasse videris, discе, & temperatius laudabis. stare promissis non ita cautum est legibus, quin liceat aliquando a promisso discedere. ergo vale. ex Guadalfagiara, in Kalendas Aprilis. M.cccclxxxviii.

viii

P.M.A.M. Peto marso viro doctissimo amico.

Inuidia nō miseratione opus esse q; venerit i hispaniā. quis italie de hispanie statu per naturale cōparatiōnem.

COeli tēperiē pro sua quaq; natura volucres queritare didicimus ad Strimonias ripas Siqueuestres anates, gruesq;, quando apud nos riuorū glacies liquescunt, transmeare videmus. multę diuersi generis trans mare, cū frigora fugiūt venetia. quid miraris igitur, quō ista per belle calleas, si qui sint homines, qui tranquillam & ipsi vitam cœlorū minis super hac vel illa prouintia territi, perquirāt? ex quacūq; causa similes effectus prouenire certum est. quamuis arborem suos fructus ab alterius generis arbore dissonos emittere consentaneū. rimę scisuręq; domorum vetustate putridarū, hospitibus, vt eas deserant, atq; aufugiant ne ruinam imminentē expectent, monere videntur. scrutator igitur tu Marse mi obseruandissime, quo nā in loco sitę res itale sint qui fluctus ebulliant, que seditiones pullulent, quidue ista parere soleant vestigato, & mihi magis inuidebis, q; q in Hispaniā me contulerim, miserebere. sthic vos procellis inter varios scopulos agitati, vix ne elidamini tuti viuitis, atq; vtinā ventis rapta hec mea folia per aera volitent, dictaq; sint hec omnia in cassum. nos autē fœlicibus ventis, placidisq; zephiris in pupim flantibus mare tranquillū ducibus his nostris Regibus nauigamus. portusq; in manu habemus quandocūq; illos captare voluerimus tutissimos. hoc idē multis ad vrbē scripsi, ne me quisq; existimet errore alicuius deceptū patrię terga dedisse. Venisse nō pœnitet, mora-

Digitized by Google

bor quoad in melius mutari res Italas sensero. Ergo vale tertio nonas Aprilis. M.cccclxxxviii.

ix

P.M.A.M. Alfonso carrillo hispano põpelonẽsi Antistiti.

Diuersis diuersa de suo Italia relicta.

TE nullas habuisse meas literas antistes meritissime, ex quo in Hispaniam tibi patriã me contuli, cõquereris, velisq; (vt uis) quem meo palato gustũ Hispania prębeat, intelligere, inmuens quasi nullam posse aliam viro italo prouintiã satisfacere. habeto paucis, nollem alicubi terrarum viuere, si extra Hispaniam viuendum. placent maiorem in modum tui reges, placet Hispana nobilitas. De populo, nil mihi curę. video impręsentiarũ, ab his tuis Rege & Regina, virtutũ omniũ ingẽtes, suaueq; succos emanare quotidie, suauioresq;, & amplio res, ac summis regibus dignos, me indies visurum expecto. dispersa nãq;, & horrendis luporũ hiatibus deuorata huius auitę hereditatis amborũ membra, ad suum redigunt quotidie corpus. vna de Bello granatensibus inferendo curiosissime cogitatur. nec, vt arbitror, demorabũtur. sequar quocũq; ierint. locorum distãtia facit, q; raros tabellarios habeam, quibus cum possim ad te literas dare. pauci enim ad vos, & ex his plerisq; me inscio proficiscuntur. Vale tertio nonas Aprilis. M.cccclxxxviii.

x

P.M.A.M. Archiepiscopo Bracharensi.

Redargutio de adulatione laudãtur duo amici sequit autoris militiã.

IAm tandem non cum mediocri solicitudine expectatus nuncius ad me venit, qui te, faccaroq; suauiorem pompelonensem conterraneum tuum, & animę tuę dimidium bene valere significauit. si vos, qui fortunę illecebris amplissime fruimini, discessum a vobis exiguis vernis moleste tulisse fatemini, quid sentire me pusillum homũtionem tantorũ optimatum absentia arbitraminis? tales mihi discipulos non defuturos, vobis autem (qualis ego eram) prę ceptorem nusq; occursurum, propterea vos, ęgre me leuiter dissimulatione hanc tulisse, conquerimini. O q̃ eximii estis, & q̃ aperti adulatores. non hęc ame profecto, quom ambobus Iuuenalis aliquando diutnam illam, quę proxima est a secũda, satiram aperirem, sed adulatione nihil esse ingenuo fœditus, didicistis. Quid me ineptius, quid a vero magis alienũ, q̃ pręcepto res supra mille, nil minus Martyre clariores, q̃ pulchra venus stellarum minimã superet, Rome defuturos, qui preterea vobis nobiliores! non te ex claro portugalẽsium genere procreatũ, tanti viri (quantus is est) quem Romę Cardinalem portugalensem vocitamus, fratrẽ esse cognouimus! Non ille ex antiqua carrillorum progenie patruum, sibi Alfonsum carrillum Toletanum pręsulẽ, pluresq; alios illustres optimates sibi propinquos habet in Hispanię corpore castella! sed maiorum vestrorum merita, quib? in hęrere miserrimum est, omittamus. vestrum ne alterutri deest quisq;! a bonis ne parentibus degeneratis! per alienas ne portas mendicatis! quom tu Bracharę magnificę portugalię vrbis Archiepiscopus, ille pompelonẽ. in cantabrico regno, quod Nauarra dicitur, vnice ciuitatis, Antistites estis. Absit igitur posthac omnis, si me in clientelam, & amicitiam velle seruare est consilium, adulatio. Propediem mouebitur exercitus in granatenses. Arma capere in tam iusto ac pio bello dum sufficit ętas, est animus. si Mars, qui mihi carior est vestro saturno, ita vt ad splẽdidas vel ad orchias fores impulerit, aduersabitur, oratum facietis nostrum altitonantem, vt nostri misereatur. quando ad te scripsero, si non idem ad pompelonẽsem, meo tamen nomine salutatus intelligatur. & valete Ambo me nominis, tanq; grati discipuli amatores. Vale tertio idus Aprilis. M.cccclxxxviii.

xi

P.M.A.M. Fernando a talauera Abulensi antistiti confessori & consiliario regio.

Raro virtus & fortuna coeunt quãti sit faciãda ppria laus de tersite ac salomone.

COmes tẽdillę pater amplissime, cuius ego ductu in Hispaniam me contuli, tuo me nomine salutauit. idemq; mihi retulit quanti per te ipsum faciẽdus sis. parum enim me ad tui obseruantiam mouebat, q; innumera te (vt ad regiam pedem ferres) domo egredientem caterua comitaretur, alio nãq; te negotiorum ingens moles diuertere non sinit, nec stimulabat q; populus de te mira loqueretur, nescit enim ignauus populus, cum ratione laudare. nec, quando illi fortunę bona tantum cordi sint, boni quicq; esse autumãt in natura, q; sit extra fortunã. auram sequitur volatilẽ, regibus gratos adorat, fauore ventoso carẽtes negligit. sint vtiq; Thersites vel Salomones, quõ igitur vir tanta laude dignus plenis faucibus te prudentem, doctum, multo intus, q̃ foris appareas, meliorem eorum, qui scire cuperent, & qui didicerũt fautorem, bonorum denicq; omniũ in hac regia curia, cuius gubernaculum tuo nutu cõuoluitur, esse refugium prędicet. mutaui, veluti reiuuenescens anguis, aut fontanę driades, corruptã pelliculam, ac, vetera mente colligens posse aliquando (quamuis raro) fortunã cum virtute consistere, venit in memoriam. Vale igitur sapientissime pręsul, & me tibi post hac dum vixero deditissimum fore polliceor. Idibus Aprilis. M.cccclxxxviii.

Digitized by Google

P.M.A.M. Petro Cobarruuias Abbati Ceruatensi Hispano viro.

COrnicaris ex opaca ilice Ceruatensis, sub sanare q̄ videris cōsilium meum, q̄ incolentib⁹ vobis Hispanis vrbem, Hispaniā ego mūdi calcar inhabitē, tua tibi pria Ceruateñ. p ta li laude, de te bene merita plurimū debet, nutriuit (vt vulgo dicit) coruū qui ei oculū effodiat. Si te Auaritiæ laque⁹ indissolubilis manib⁹, pedibusq̄ ista victū tenet, vt tibimet tua pria, quia grandiores nō possit redituū cumulos, qui te suffocēt exhibere, nō bene sapiat. qd in me culpe? nil magis quę a sapientibus me legēte, & bonorū mortalitū fragilitate cum Bracharensi, & Pompelonensi pfulibus audiuisti, tibi p̄fuerunt! Fortunā, vti sentio, cruentum in Italiā arcum tendente, nondū inspexisti, cœlorumq̄ fauorē sup tua Hispania, Mercurio duce, prudēte non intelligis. Exolue te q̄ primū (mihi crede) Ceruatēsis, nec, vt ex arcu globulus emittatur, expecta. Recipe te dū licet in tutū, sero sibi volucris cōsulit, q̄ vt ex venatoris ballista soluat, arū dineo ramo ifidet. Vale, & Quiricesem meo noie saluta. xv. Kalendas Maii. M.cccc.lxxxviii.

Morale p nostico ab apparentib⁹. Quid suffocet hoies de cruēti fo tuc ne arcu t sagittis.

P.M.A.M. Fernando a Talauera, Abulensi antistiti Confessori, & consiliario Regio. XII.

QVo nomine stipendiū in inuictissimorū Regis & Reginę domo eligam p̄sul optime, p tuum Chirographum interrogas. vis ne quod gratis habebas emere precio? Tua te mihi virtus patronum effecerat, facit hęc beneficētia dominum. neq̄ ego tāti me esse sentio, vt sua sponte ad id motos Reges existimem. quibus meritis hoc factū, aut qua in re ego possim in ista celebri regia domo esse vtilis, nequeo intelligere. tua ergo Suasio, refugiū afflictorum, & Dux errantium ad hunc Brundusino & Carthaginesi tutiorē portum, intrē meā p diuersa vaganē, quo se ferret, aut vbi consisteret, incertum appulit. obsequiet animus, si vires deerint, fidē tantum polliceor. militia in pio, quod paraſ, hoc bello placebit. velim igit militari sacramēto accīri dum sufficit ętas. saturno tunc in hęrebimus, quādo saturnia venerit graue do. Martē nunc sequamur, quando quidē tam iusta arma vocant. Vale ex meo cōtubernio. XII Kalendas Maii. M.CCCC.LXXXVIII.

Inuitatur ad stipēdia militare auto?. Quę martia, q̄ saturnia ętas.

P.M.A.M. Helisabethę Hispanarum Reginæ. XIII.

ROmæ inter Sacros ego nr̄æ legis cardines suprema Regina Versabar, quando p omniū Italor⁹ ora mirandam e cœlo fœminam hac nr̄a tempestate huiusce demissam ferebat, quę tanta grandia regna, maiorum incuria domesticis p̄donibus discerpta, in vnum corpus incolume, ac iam potentissimum redegisset, rementē recutitorum perfidia Christianam in tota Hispania religionē, vna cum Rege viro stabile effecisset, fortunatas insulas (si Canarię fortunatę sunt) latētes suo impio subiecisset. nec his contentam alebant, Sed notiam q̄us duram pro nr̄a religione, puintiam in Granatenses, qui eam Hispanię partē, q̄ mari adiacet Herculeo, Iā octigētis annis occuparunt, sumpturam ferebat, quid hoc esset noui, an semiramidē alteram, an lesbiarum aliquam natura peperisset, q̄ non contētus esset animus audiēdo ista cōcepisse, statui oculis videdo contēplari, accessi p̄pius, quanta ęs intelligo. Te ego ipse vidi, vnas tui oris voces depromptas exhausi, sub humano isto tegmine tuo, diuinas latere virtutes conspicuum est. Hoc est suprema Regina, quid ego de te sine adulatione sentio, qui te intus & incute famulantius versando norunt, si maiora senserint, maiora p̄dicent. Ego me ita serenitate vultus tui victum esse cōfiteor, q̄ neq̄ patrię, quę Italia est, iam tenear desiderio, neq̄ hinc ferre pedē libeat, Per Abulēsem antistitē tuo nomine suprema Regina fui ad regiū stipendiū, nouū vinculum, inuitatus, elegi, militare donec laudabile istud, qd astruitis, bellū ebullierit. id intra paucos annos fœlicibus tuis, & fortissimi viri Regis auspiciis, finē habiturū optatū speramus. tunc ego quēcunq̄ impaueris habitū sumā. voluisses fortasse suprema Regina, q̄n sis Ilarum cultrix, vti retulit Abulensis, tuis ego iuuenib⁹ aulicis optimatib⁹ ludū Ilarium aperirē. ignosce q̄so, cedat parump toga armis. Q̄n togæ tēpus aduenerit, Si nobis p martē licuerit, togę, quæ icienti officia ptracta bimus. tua interea mira Regina deus incepta secundet. Ex meo cōtubernio, Pridie nonas Maii. M.CCCC.LXXXVIII.

Reginę dotes) t illustria gesta eius viro regę. Quę regina subiecerim. Quid autor.

P.M.A.M. Bartholomeo Scandiano venienti ab Vrbe, ad Guriam p Innocencio Pontifice Maximo Nuncio. XIIII

FAtū quoq̄ tuū Scādiane, i Hispaniā te, veluti martyrē, sorte q̄uis diuersa, quom ego liber venerim, tu Pōtificiis omnib⁹ negotiis, cōpulisse accepi. vt primū id mihi relatū fuit, subiit in mētē tricomerciū illud reathinū, Viterbiēsis scilicet antistitis, & nr̄m, vbi ęstatem egim⁹, lapidē quadragesimū a Romanis caloribus, atq̄ aeris cōtagione (q̄ vrbē infestabat)

Cōgratulato de aduētu amici. De ātro vidis t laus vbis rheatę vbi sacra crescit. Quid scribās amicis.

Digitized by Google

ſecuri, q̄ amena eſt ea ciuitas ſcandiane, q̄ merito filiuſus noſter pulchrū eſſe rheatę cœlicolum matridicatū, decātauit, quę nemora, quę flumina, qui lacꝰ, q̄ vaſta, & q̄ fortunata planicies, q̄ horrēdus ille velini ſaltus, vbi ſaxum (plinio auctore) nobis teſtibus creſcit, per cuius voraginē iri ſemper coronatā Alecton ad inferos deſcendiſſe, mātuanus ille circūloquitur. quę pręterea Antiſtitis illius iri ſeceſu benignitas, quę argutia in diſputando, in iuredicundo auctoritas, quō eſſet eius vrbis pro ſixto pōtifice gubernator, in elegāti corpore quę oris facundia? quam pauci theologi illiꝰ precipue crepidalis ordinis aſſequūtur. Es ne memor ſcādiane, vt certatim omnes animi gratia ludendis carminibus operam fere quotidie daremus, tunc ego primū ſenſi, quanti ſit momēti eruditorū frequētia imbui, quātūq; Iuuenilis animus grauiū virorum ioco ſia ſodalitate erigatur, didici tunc primū audere credere me eſſe hominē, & in virum aliquādo me euaſurū ſperare. Debeo igitur tibi plurimū ſcādiane, vltraq; debebo, ſi nō inique hāc meā tuleris narrationē, hęc vt mihi ipſi talia factando plaudere debachatus ſum, ferendæ ſunt etiam aliquādo amicorū, ſi amicos volumꝰ, ambitioſę garritiones. Egro animo cōgreſſus noſtri tarditatem fero, quare ſi me amas, vti ſolebas, an cito venturus ſis, mihi ſignificato. Si nāq; aduētū diſtuleris, ad te properabo. nihil enim hoc tēpore magis cupio, q̄ te ſenem egregiū, mei amantiſſimū videre, alloqui, audire, amplecti deniq;, ſi tironi militi veteranū amplecti tribunum fas fuerit, vale ex curia in nonis Maii. M.cccc.lxxxviii.

xv

Cōgratulatiua filialis ve ſe curia & hiſdana.

P.M.A.M. Paulo oliuerio nūcii pōtificii ſecretario.

PAtroni tui Paule mi aduentu in Hiſpaniam (quā mihi ſedem, tanq; ex alta ſpecula in tuto poſitus, quid fortuna, quę magna molitur, facere intendat inſpecturus, elegi) maiorem in modum delectatus ſum. virum nāq; iſtum, ex quos iſti quarti pōtificis tēpore Theatę cognoui, ſemper vti genitorē obſeruaui. primū enim, & vigeſſimū annū me vix agentē, fere ſexagenarius ipſe, amore paterno proſequebatur. te autē ego (vti noſti) nō minꝰ vnq; amaui, q̄ pater filiū ſoleat. Duplicē igitur mihi oblectationē affertis. quare vt incolumes ad nos, & propere veniatis vehemēter opto. an lēto, an cœleri greſſu proficiſcamini, facito me certiorem. Si nāq; vobis aliquid forte acciderit, quod vos detardaturū ſit, ad vos cōuolabo, eſt mihi quippe iā moleſta iſthęc expectatio. Vale nonis Maii. M.cccc.lxxxviii.

xvi

Quomodo ſint conſonantiæ ac militia.

Qui ſapiētes militiā ſecuti ſint.

Quo tempore autor venerit in hiſpaniam.

P.M.A.M. Fernando a Talauera Abulenſi Antiſtiti confeſſori, & conſiliario Regio.

RIſiſſe aiunt bone preſul, te quādo mea tibi Epiſtola de militari, nō autē literali habitu ſu mendo mētionē fecit. quis pręterea tibi me eſſe literatū falſo retulit? deceptus fortaſſe nominis inuerſione. lituratū quō dicere voluit, literatū dixit. Si duarū & viginti literarū me nō ignoraſſe caracteres, dixiſſe voluit, nō inficior, ſed ſi longius pceſſit aberrat. At tamē licet tua compellat humanitas, vt de me, q̄ literarū aliquātulum, ſim aſſecutus ſentire velis, nōne Tanagrēſi corinthiacoue bello Plato militauit? quid mirū ſi excitor ad tubę ſonū? ſunt ne inuicē oppoſita literarū, & militię ſtudia? immo ob id ſolū, q̄ ignarus ſim, ſtrenuū me fore militē mihi ipſi minime perſuadeo, oportet eū qui ſe militię dediderit, veterū (meo iudicio) exēplis, bene inſtructum ad bellū proficiſci. non minus enim res militaris virtute animi, q̄ viribus corporis gubernatur, exercetur q̄. Quis negauit hiſtoriarū pręſertim aſſidua lectione, fieri hoies indies prudētiores? prudētiā vero rerū oīm rectam eſſe gubernatricē, nemo eſt qui dubitet. correlatiua ſunt igitur, nō oppoſita ferri acies, & literarū diſciplina. Ebuliat ergo pręſul egregie, emicetq; per illius regni Granatēſis regiones, hic meus nonus, & vigeſimus annus bello habilis, ocioſę tūc officia vitę induem, quādo negocia includētur. Sic enim didici acuriosis Peripateticis, nec tū quom te riſiſſe deriſiſſe retulerūt. Ergo vale ex meo cōtubernio. vii. Idꝰ Maii. M.cccc.lxxxviii.

29. autoris anni.

xvii

Deſcripta ſpia p gria quibus actiꝰ fama patetur.

P.M.A.M. Ioāni baptiſtę anglerio ſub Veneta rep. militāti.

LAudo frater amātiſſime, q̄ animū virilē, nō anguſtū patrimoniū dimēſus, ſoli natalis blā dimēta, delitiaſq; reliqueris, ne ibi ocio pelleciꝰ marcido (vti pleriq; coetanei tui) torpeſcere. ignauiſſimū nāq; ſemper ego illū eſſe iudicaui, qui fama fortuniſq; maiorū (& ſi ingētes) cōtētus, domi vitā ducit inglorius. Georgio iſta (qui mediꝰ frater eſt) ſemiualitudinario ambo cōcedam. Is nāq; tanq; eneruis, & imbellis paternos lares, ne collabātur, cuſtodiat, prędio la colat, ſobolē procreet, nos proprio ſudore fortes imitati, quibus omne ſolū patria eſt, per alienas terras fatū experiamur. Ad venetos te trāſiſſe, ſub vmbraq; Nicolai vrſini comitis Petiliani, ductoris exercituū, nō a tēpeſtate illuſtris, te militare relatū eſt, neutrū diſplicet. Venetorū nanq; cœteris his tēporibus tutiorē ſtatū fore arbitror, & q̄quidē literis, q̄n illis nūq; fuiſti dedit? nō mē tibi cō parare nō potes, nō ineptū viuēdi modū elegiſti. Duabus enim his artibus fama per-

Digitized by Google

quiritur. Dū modo in iusto bello, iusta de causa sumpto, militet. Impatoris etiā tui preclare gesta, si oculos aperueris, te ad virtutē excitabūt. Si inuictissimorū Regis & Reginę, qui me ī familiam suā admiserūt, cōmendatitias ad Illustrissimū Principē Venetorū, vel ad Patronū tuum, literas p futuras senseris, mihi significato, existimo nō negaturos. Aliquātuli em̄ me facitū. Vale ex Hispana curia, Idibus Maii. M.cccc.lxxxviii.

xviii. Ad ptores curię p famulo iocosa rogatiua

P.M.A.M. Iure consultis Galleco & Mercato curiæ pretoribus.

CVr me flagellis pcutere pretores cogitastis? Iihic ne fructus nr̄ę est amicitię? Quid hoc sit, iuicē uti video, discutitis. Ochioa iste curię pinsor cātaber, quē victū tenetis duro carcere, qm̄ de panis pōdere, quē hodie curię dandū domo asportauit, aliquantulū defuisse reperistis, familiaris mei cususdā pater est. Audiuit filius, vos oēs isse pedib⁹, manibusq; in sententiā, vt asino p vias publicas eductus pater, centū verberibus a lictoribus ignominiose conficiat, concutit se filius, macerat, laterat, se esse Hidalgū, idest Nobilē inter Cantabros proclamat, ituros patrē & filiū, sese ex aliqua rupe vel turri precipitatū, non ausuros vltra facie ostendere, talē si ignominiā pater pertulerit. Hęc ergo in me verbera pretores conuertant, qui talib⁹ perturbor conquestibus, & sum familiarē fidū amissurus. Detur igit̄ Ochioę, meo rogatu, venia, presides, per nr̄am amicitiā. Hoc sit eorū, quę de meis hortis vos excerpsisse fatemini p̄mium. nec em̄ est ita atrox crimē, quin atrotiora aliquando remiseritis, in mulctā cōuertatur hæc pœna corporalis ignominiosa pecuniariā. Si remitti pœnitus nō potest, quandoquidē vt crumenę tumorē augeret, id factū est, crumenale, nō corporale crimen appellabit̄. Sed immunis vt emittat̄ rogo, hac lege tm̄ vt pater & filius ambo verberent̄, si vlterius pater in simile quicq̄ inciderit, nec abnuit hoc fed⁹ filiꝰ. Valete ex meo cōtubernio, Idibus Maii. M.cccc.lxxxviii.

xix. Ad ptores gratiarū actiua.

P.M.A.M. Iure consultis Galleco & Mercato curię presidibus.

SOluistis Ochiam cantabrū pinsorē rogatu meo presides optimi, familiaremq; perditū, a rupe & celsa turri mihi ad obsequiū reddidistis. O quā alienū fuisset ab humanitate vr̄a Hidalguiā, tali macula fœdare, sufflat, mori oportet Hydalgū, moriq; preclarū est p vno etiam nō honorifico audito verbo. Sed p lictores ignominiā pati, minime, quē vobis risum incuterent pretores, si q̄ nunc hic meus ambubaius obloquit̄ audiretis. Qui nec linguā callet, nec loqui vnq̄ desinit. P silentiū e cauea detorto gutture verba extorquere conantē, vos audire arbitraremini. habeo gr̄as ingentes tm̄ ego, cuius causa collatū est in eos beneficiū, atq; vtinā isti candido vr̄o erga me animo respondere posse aliq̄ pręstetur. Valete ex contubernio meo. xvi. Kalendas Iunii. M.cccc.lxxxviii.

P.M.A.M. Theodoro Papiensi, Regis Galli medico Consiliario, & Oratori in vrbe.

xx. Rephēsus in repēdiē/q ihispaniā venerit. Quid sit vicere vitam exordiū ab hispano puerbio.

CAue ne qm̄ te signo crucis armare intēdas, oculū digito dextrū tibi eruas. Iterū accusas, & repetis, quo te Martyr cōtulisti? Vbi, pcul ab omni eruditorū cōmertio vitā ducens. Moero re ne hoc sit, an inuidia deploratū, nō intelligo, potius nāq; mihi inuidendum existimo, q̄ dolendū, vna me fœlicitate vocas infœlicē! Fabri famulū, q̄ Faber effectus sit, rephēdis? Quid fœlicius q̄ viuere vitā, vbi p bonas artes in te solū oculi hoim cōuertantur? Defige oculos hr̄ni Theodore, ac subride tacitus tecū ipse. Fiunt alicui⁹ vmbratiles illi versus mei, quos Romæ Ascanio, & Arcimboldo Cardinalib⁹, teq; Oratore impellentibus, animi causa cudebā Iuuenis. Scire me lr̄as Hispani arbitrantur. Quid igit̄ Romę Paserculus inter accipitres, Pigmeolus inter gigantes faciam! Sit aliq̄ satis, q̄ te vicinia cęca nō cęcū existimet. Inter catellos Melampodecus, sed inter Leones qd̄ Catello periculū! Ne nos ipsos defraudemus Theodore, qd̄ martyri vnq̄ nomē inter mille Phebeos Vates, qui sydera ferīt clato vertice, surrexisset? Vis dicam qd̄ inter Phisicos Theodoro. O. parit odiū veritas, ne mihi succenseas Theodore, nec Pileū deiicias, licet aliq̄ Iocari. Sed hoc de me serio ductum volo. Vale ex curia Hispania xiiii. Kalendas Iunii. M.cccc.lxxxviii.

xxi. Quāta sit amoris honestitas.

P.M.A.M. Antonio Nebrissensi Hispano viro Rhetorico.

QVid a me petis vir, (ut per tua scripta colligo) peritissime, vt te amem inq̄s, iniuria me afficisti nō modica, videris nāq; me esse iniquū, aut improbū existimare. Si vetus illud puerbiū, pares paribus, & similib⁹ similes facile cōueniūt, verū est. Vt primū dubitas, an ego sim te nō modo amaturus, verum etiā obseruaturus, male de me sentis. Ex his em̄ q̄ ex officina tua p̄diisse cōiector, doctū te esse ego ipse sentio. Bonū autē te quicūq; norunt esse predicant, nec bonū igitur, nec doctū me esse iudicas, & merito quidē, neutrū em̄ mihi psuadeo.

Digitized by Google

si ergo me nō tibi similē esse credis, frustra petis amicitiam, est quippe inter dissimiles animorū vnionē quęritare, lauare laterē, aut per aera dēptis alis volitare. Si pare & tui similē arbitraris, ne cadat in deliberationē vlterius, quin sim te nō modo amaturꝰ, verum etiam ob ingētes virtutes tuas admiraturus. omnē certe superat improbitatē, amantem virum (presertim omni virtute insignē) non amare, quia precipue nullo possit alio amor emi precio, q̄ se ipso. Quę te regio enutrierit, quorū ve pręceptorum vbera suxeris (ni tibi molestum vir egregie) delectabor intelligere, talē quippe neminē in Hispania esse, quō me ad iter ex vrbe accingerē hispanus quisq̄, quorū est in vrbe multitudo ingens, predixerat. mihi igitur gaudeo, & Hispanię gratulor, teneor tui vidēdi desiderio, propterea vt ad curiam hanc tuam aliquādo venias, operam des obsecro. vale. ex Hispana curia. xiiii. Kalendas Iunii. M.ccccl.xxxviii.

xxii

P.M.A.M. Io. Borromeo aurato equiti mediolanensi Aronę & verbani lacus comiti nostrę familię benefactori.

Quid sup Italia quid super hispania cęli astruam.

SVccessus nostros, q̄ velis optime patrone intelligere, nō modo nō mihi molestum, verū etiam gratissimū est. neq̄ enim tales (vt pre rubore tegere frōtē debeamus) emergunt, si patriā reliqui, vti repetis. Dico ego eā esse homini patriā, vbi natura frui duce, quisq̄ valeat. est mihi insitū, ingenitūq̄ cōcordiā in nra lege desiderare, cōtra eius hostes optare perniciem. quo in discrimine vos versemini, quanta ebulliant in Italia, quę minime sunt quietē paritura, cōlectato, & meū laudabis cōsiliū. Si preterea scires, ad quē mea me fata portū cōpulerint, magis multo inuideres q̄ misereris. In totius christiani maris ambitu, nullū tutiorē inuenies. hic nulla procella, nulli fluctꝰ, nulla tēpestas, quieta omnia, omnia beata ex cōcordia hispanis in audita cuncta ista prouenerūt. Regis & Reginę, iam mihi dominorū, q̄ ad eorū regale stipendiū admissus sum, cogitatus, verba, opera in inferēdo Granatēsibus Mauris bello, solum terūtur. sequar illos, iusta arma placēt, prope diē ad hostes proficiscētur. quę agētur, si per tabellarios licuerit, intelliges. Regina quę Castellę domina est, atq̄ inde hispanię corporis (cęterę nāq̄ hispaniarū regiones crura sunt atq̄ lacerti) tātillo me amore prosequitur, iussitq̄ me in pinguioribus suis nō in regis mariti libris cēseri. propterea si comedatitias vtriusq̄ literas ad Ludouicū patrię nre dominatorē, Georgio amę pximo fratri, qui tāq̄ mancus patria domo & exiguo cōtētus patrimonio isthic marcescit, profuturas, colende nobis comes noueris, fiā ego certior, spero impetraturū. Imbellē istum fratrē, reliquāue nostrā familiā tuę bonitati cōmendo. Ne me vitra accuses caueto, & vale. ex Hispana curia. xii. Kalendas Iunii. M.ccccl.xxxviii.

xxiii

P.M.A.M. Petro Gōcalo mēdotio hispaniarū magno cardiali & primati.

Fratiarum actiua laudatiua quis sit rectissime.

DIdacus murus vir doctus & prudens, tibi familiaris a secretis, obtulit mihi tuo nomine, hispaniarū primas, auxiliū & fauorē tuū in hoc dissono ab Italia orbe, in quo tu tertius es & iuremerito rex. aiunt enim homines te, pręter ingētē & generis & diuitiarū potētiā, tāta pollere humanitate, magnanimitate & prudētia, vt tota orbis terrarū gubernatio, si tuis humeris inhęreret, collum tibi flectere vel digitulū vix sufficeret. Quāti ergo facia hāc tāti principis oblationē, sine quo vel minimū quidē passum, siue bellis incūbāt, siue pace fruātur, Rex & Regina gradiuntur, sine cuius tandē cōsilio nihil arduū dicernitur, nequeo pferre. Saliēti quidē intra se titillo animus magna garrit, quę pmere vellet. sed desunt palato verba, quibus in medium, quę cogitat efferātur. Satius igitur esse duco labra cōpescere, & vnico tātum hoc verbo riuos claudere. emisti seruū hodie, fugitiuū, aut ingratum minime futurum. & vale. ex meo cōtubernio decimo Kalendas Iunii. M.ccccl.xxxviii.

xxiiii

P.M.A.M. Didaco Muro magni Cardinalis Hispaniarū secretario.

Quę generalis holm solicitudo & tractādis nouis holibus.

APud te vt cras prādeā Mure iubes. Apud te prādeā mure! quid sibi vult noua ista munificētia! tu nullius opera (quom sis apud potentissimū potēs) indiges. Quid igitur a peregrino, qui nuper ad gētes exteras, & itali nominis nō bene amicas aduenit, extorquere cogitas! tu vafer es Mure, ac macilēt, elicere vis pecunias forte! minime, neq̄ cni illas ego possideo, quom nō magnifacia, neq̄ tu illis indiges, quia, quō illas bene seruet, dives es. Doctrinā dicit aliquis. Absit, multo nāq̄ me doctior. Cur igitur, vt tua sic, pfundere mediteris! vt liberalis videare! ne id quidē, & parci aliquādo (quāuis parce) inuitāt tū, effer tādē Mure, errūpat hęc causa latēs, fatere verū, quid me vis! tā pdit, attēdite. Italus quidā Martyr noie ad curia se nuper cōtulit. aiūt plerique (inter qs herus meus) musarū cultorē, experiemur quāti iste sit pōderis, illius facile rē int? & incute nos, qui sapsetes sumus, effodiem? Turgescere guttur vlteri? nullo pacto sinam?, & si magno cōstet, salubre tū erit, hac nos axietate leuare. Aliter nos postridie de hoie sē tiem?, q̄ populus ferat. tāti nunq̄ esse quisq̄ bene cognit?. reperiē, quāti prędicaē minuit si

mā prędentia, circūueniamus hoiem, rumpenur, si de nr̄is manib⁹ bene sanus euaserit, quin multa detegam⁹ in illo vlcera, quę lābere postmodū ocioſi valeam⁹. Ego Mure, qui succi gutā, licet marmoreo prędo cōprimar, vel vnā quidē posse a me nullo pacto extorq̄ri cognosco, a me ipso cōiecturā facies, hos fuisse tuos cū Boadilla cōsorte de me sermones, aut huiuscemodi, nō dubito. Vado tīi ad vos, vt mētes vr̄as hac solicitudine exoluā, passerculū nāq; pro aquila, & pro elephāte culicē cōspicietis. Valete interea & homini qualē audistis, nō quale vos esse reperturos, & desideratis & scitis, prādiū parate. valete. ibo. ex meo cōtubernio. vi. Kls. Iunii.

P.M.A.M. Ascanio marię Sfortię vice comiti Cardinali dignissimo. xxv

TEnebar iā summo de te prīceps illustrissime desiderio, quādo ex inspērato nūcius ad me cū benignissimis tuę amplitudinis literis ingressus est, iubes me saluere, pro ea humanitate deus ęternā cū Mathusaleneis annis tibi salutē impartiatur. Imperasse mihi demuo, vt tibi de regis in bello Granatēsi successib⁹ significē, superuacaneū fuit. neq; enim excidit, me id fuisse (quom a te i vrbe dimitterer) pollicitū. neq; me ita archadicū habere secum existimes, quin sentiā, quāti faciēdū sit tāto principi pusillū hominē, obsequiū posse gratū aliquod prestare. Sed hoc anno me nō grādia significaturū arbitror. Cōstitutū nāq; est, vt Rex solus cū exercitu tīi potenti prouintiā quādam, quę ciuitatē habet verā, puincię caput, percurrat. illiusq; vt villas agros cuncta deniq; aduſq; vr bis mœnia, nisi sese verēses dederint illico depopulet, obsidionē in ęsitem futurā dilaturi, cōparatus est exercitus per prouintiā Tarraconēsem, qua noua carthago magnadiacet Herculeo, Lorca, licet sterilis regio suapte sit natura, propter vādalicā pestē, qua incolę vehemēter vexātur Rex iter capit. Regina vero, ad hostium fines, comeatus cęteraq; exercitui necessaria, de dotalibus suis regnis, sum ministratura, virū a tergo sequtur. vt ego illam comiter, ne laborē irritū sumā, mihi imperatū est. Pauca hęc per hunc tabellarium accipito. & vale. ex curia Hispana. v. Kalendas Iunii. M.cccclxxxviii.

Rex adit verā vrbem.

P.M.A.M. Bracharensi Archiepiscopo. xxvi

HAbuisse te meas literas, & cur Portugalēsem, nō autē lusitanū te appellauerim, miratum fuisse scribis. De cantabris etiā nescio quid ob pōpelonēsem tui dimidiū. Preme fumum Bracharēsis, & isse pedem. Lusitanū te vis appellē, sussa, possum & hispanū largius. ferdinādū & helisabeth, q̄ hispaniarū corpus possideāt, Reges hispaniarū appellam⁹, nec obstat, quin ita vocentur, q̄ duo de isto corpore digituli, vt pote Nauarra ac portugalia auferātur. minime autē lusitanię Regē tutum appellabimus; quō lusitanię sit quota pars portugalia. metitor Bracharēsis q̄ vasta sit ea hispanię pars, q̄ facet inter anniā & doriā fluminа, q̄q; tātulū sit in ea prouintia, quod vos possidetis, tuiq; regis sceptro pareat, & succēsere desines. quom igitur a maiori parte rei, nō a portiūcula (res a locis nomē capturę) denominationē sumere soleāt, fer equo animo, si te a vr̄a possessione denominauim⁹. De cātabris autē scito eam Pyrēneorū partē, q̄ Nauarra dicitur, in qua est vnica vrbs Pōpelon. vel si vis Pōpelopolis, mōs, qui statim lucroni pōsem super Ibero trāseuntib⁹ sese offert, indicare videtur. mōtē enim incolę cātabrū vocant, pagiq; traspōtani cantabri nūcupant. Biscaya etiā & Lipusca mōtanę regiunculę, vt apud cosmographos includi videtur hoc nomine, simul tīi & Vascona. Cęterum scitote Regē Ferdinādū, Verę vrbis segetes, vineas, cęteraq; agrestia deuastaturū cum ingēti exercitu, ad Mauros discessisse, quō nullubi sit ad obsidionē castrametatur⁹. Reginę in finib⁹ hostiū sistetu adero, nec Regē comitabor. Valete alterū per amicorū ex curia. vi. Kalendas Iunii. M.cccclxxxviii.

Quom⁹ errēt q̄ portugalenses apellāt lusitanos.

P.M.A.M. Theodoro Papiensi galli Regis phisico & consiliario. xxvii

IN Galliam Theodore, vt primum te redisse per tuas literas accepi, vix me potui a risu continere. Subit enim accusatio tua, q̄ ego me relegarim extra patriā, ac si tu in patria magna grādium tabulatorum palatia a fundamentis erigeres, filiosq; ibi paruulos enutrires, detinentia homines vincula. placuit tamen vt cūq; sit incolumē te esse. Exemplo ergo tui, quāuis accusantis, animum a patrię desiderio pacare intendo. vterq; nostrum duo quę perquirimus, inueni re speramus, comune vnum, alterum singulare, q̄ regiones inuenimus vbi simus inter talpas polipheni, consonum est vtriq;. diuerso autem fato q̄ de artibus appollineis vtiliori tu ipsius inuento, vt pote medicina, ego paupere cythara prędinctus. Tu redibis igitur, si licuerit grauis, onustus ego palcis tantum adumbratus. sed minime rumpar inuidia. peribunt pecunię tuę, & fauor ille regius simul cum Rege peribit. Scripta vero mea, q̄ vis inculta, innepta, triuialia,

Diuersa moralia q̄d sit pcberevati ripidis materiam.

Digitized by Google

& scribēdi materiā posteris prębitura, nō subreptura, ob res a meis regib⁹ pręclare gestas, per manebūt. Vale igitur, & me vti soles, ama si vis amari. ex curia. iiii. Kls Iunii. M.cccclxxxviii.

xxviii

P.M.A.M. Didaco furtado de mendotia archiepiscopo Hispalensi Tendillę comitis fratri.

Ceteres aulici potentū egę patrocinio inuidia ę ppetua regiarū habitatrię.

GErmanū habere Tendillę comitē cuius ego virtute aduocatus, in Hispaniā me contuli, quia maioribus haud magis q̄ frater degeneraret, priusq̄ ab vrbe discedere audiui, creuit accedēti propius opinio. fratri, q̄ vis annis cedat, virtutib⁹ tñ cedere, nemo fatetur. literas in Italia didicisse munificū esse, magnanimitate, qua principē decet generosum, pollere cuncti predicāt. A patruo magno cardinali, qui tertiū tenet in imperio locū, & potētia & auctoritate primū, esse aiūt. equū igitur est, atq̄ inde equius, q̄ italicū adolescēs cœlū hauseris, vt me, qui tuo fratri comiti amborū virtutib⁹ cōmotus, comes aduenerim nō minus q̄ ipse frater, peregrinū errātē in tutelam suscipias. Domo q̄uis regia fruar, ne credar propterea vestro priuat⁹ patrocinio. Non sum ita hebes, quin intelligā, in regia domo mille quotidie, veterib⁹ etiā ipsis aulicis, pericula ob inuidiā regiarum perpetuā habitatricē immminere, q̄ haud facile vitabit, qui patronos, ad quos, si vim inferre quis studuerit, querulus cōfugiat, nō habuerit. Ad reginā tę p pe dię vēturū comes tibi german⁹ spē dedit, titubabat animus prę gaudio, angitur desiderio, quod, vt aliquādo expleatur votis, posco. Vale interea fœlix reuerendissime nostre religionis prīceps, ex curia Reginali pridie Kalendas Iunii. M.cccclxxxviii.

xxix

P.M.A.M. Ioānī borromeo ciui mediol. Arone ac verbani lac⁹ comiti.

Incursu tā tū petendae veracubere sint autoctī regula.

NOui sępe casus, etiā sapientes mutare cōsiliū cogūt, si pp terea & ego qui sapientię, ne forbillum quidē delibaui, futuri nescius, si quid aliquādo, quod nō euenerit, p̄miserim, nō ita me torq̄bo, vt viuere nō liceat. Superioribus ad te diebus iturū ad hostes Mauros cū hispano me exercitu exaraui. Rex ad eos, qua mari adiacet Hiberico noua Carthago, p Tarraconē sem puintiā (quia peste grauissima vādalia delectui militū & comeatibus cōmodior, laborat) Verę vrbis agros, villas, cęteraq̄ vastaturus, exercitū duxit. Regina vero, q̄ cęteris solet aliquādo bellis adesse, in hostiū finibus Murtię regni carthaginensis emporio, ac primaria sede marito, si opus fuerit, auxilia prębitura, permālit. quom igitur, Nullubi castra metatur? Rex fuisset, tota curia cū Regina sistēte, ne frustra fatigarer, p̄mālui. Vale pridie Kls. Iunii. M.cccclxxxviii.

xxx

P.M.A.M. Ascanio vicecomiti magni ludouici ff cardinali patrono singulari.

quere regina tāti fiat. Quō succedit i regnis. Quid virtutes pepererint regi e reginę.

INterea dū sese offert, quid de bellicis rebus scribere possimus. Scire cupis (vt inquis) illustrissime princeps, cur tāta de Regina (quod raro de fœminis accidit) mētio fiat, quo nā iure ad illā corona deuenerit, quibus postmodū auxiliis hostē eiecerit, quomodo perdita restituerit. Lōgas ambages amplissime Princeps ōritas, at tñ quādoquidē sic imperas, horū q̄ nosco, & q̄ rerata sunt, q̄ breuibus potero, serie p̄sequar. est hęc mulier nulli sceptratę, de quot quot laudauit antiquitas meo iudicio cōparāda, viget animo, in aggrediēdo magna laudādaq̄. Solēt plerę q̄ a criminib⁹ sumere perutilia inuictā, est ipsa cōstātia cōstātior, quod in fœmina, fragili, atq̄ imperfecto animali pœnitus oppositū, honestatis & pudititię mīrū est exēplar, quod in summa licētia rarissimū, consilio, supraq̄ sit fas credere, pollet. In dote p̄terea Reginę, multo plura q̄ vir habeat regna, multoq̄ potētiora dotali iure cesserūt, in quib⁹ ea fiunt, q̄ ipsa imperat, sed ita imperat, vt cū viro simul imperare videat. Amborū nāq̄ manib⁹ signata dicta, reliqua etiā diplomata emittūtur. Quę vero regna, vt puta aragonitū, valētiniū, baleare, siculū, sardū, hereditario sibi iure Rex possidet, solus ipse gubernat. Sed neruis belli (pecuniā dico) viris, equis, & armis haud quaq̄ regnis Castellę cōparāda. propterea castellā ambo semper inhabitant, & ex castella bellorū omnes apparatus, & impēsę exhauriūtur. faciūt igitur & inaudite in fœmina virtutes, ac summa in magnanimo corde potētia, vt merito id sibi nomē cōparauerit. Nec ipsi displiceat regi, imo ab innumeris illū solicitudinib⁹, & curis suo cōsilio liberat. Vnde autē ad illā venerit hereditas, accipito. Ioānes rex pater ei⁹ duos habuit mares filios Hērricū, & Alfonsum, fœminā ipsam vnicā, ex mortuis fratrib⁹ nulla soboles, probatū nāq̄ fuit, hērricū, qui vxorē habēbat, fuisse ad vxoris cōgressum inermē. ecce igitur illā hęredē. Portugalię rex nescio quā ria ocasionē, Hērrico mortuo, pceris⁹ pleriscq̄ castellanis rerū nouarū studiosis adiuuātib⁹, castellam armatus ingreditur. Auxilia vtrinq̄ colligūt, multi, qui rē norāt, Reginā sequūtur, acies in agro Zamorēsi, quē plericq̄ sed nō recte Numātinū putāt, ac Taurino cōcurrūt. Duobus igit ductoribus regib⁹ ferdinādo. S. aragonico tūc Sicilię tñ rege, q̄ Io. pater ei⁹ adhuc viueret, & Alfonso portugalię signis collatis res decernit, p̄fligatur, eiciturq̄ portugalēsis. Ita ferdinādus, & Helisabeth, sine vllo obice, reges legitimi adiudicantur, & regnāt. Ab optimatibus deinde

Digitized by Google

qui Henrrico annuente maiorem regnorum Castellę partem vsurpauerant, innumeras vrbes summa cū prudentia ita copulati ambo, paulatim, veluti a luporū faucibus eruerunt, discerpta in vnū redegerūt. Inauditā hactenus in vtraq; Hispania pacem, & cōcordiā, ita ambo erexerūt mortuā, vt nulla vnq̄ per se tuta regio, tutiorē se fuisse iactare possit, ciuiles, quę in omni passim oppido, nō modo ciuitate, simultates, & seditiones feruebant, de medio tulerunt, a latronū insidiis, & crassatorū violentia, vias liberarūt. Iustitiā expulsam reuocarunt, religionē trementem solidis postib⁹ suppositis, atq; sublatis putridis, stabilem effecerūt. En habes illustrissime princeps, quod petisti. Ergo vale ex curia in Kalendas Augusti. M.cccclxxxviii. xxxi

P.M.A.M.Io. Arcimboldo archiepō Mediolanēsi Cardinali. De Zara et Alhama.

QVę ad illustrissimū Ascanīū per me scribuntur, ad vtrūq; scripta intelligo, sicuti nāq; cōmunia vobis multa sunt, inter quę patria, & ruber galerus, ita non bene alteri sapere, quod alterū fugiat, in his præcipue quę ad Barbarorū debellatores reges attinent, existimo. arbitror etiā alterius vestrum imperata de amborū pectore duci, propterea est consilium, quę ad alterutrū, de his quę ambo petitis scripsero, minime repetere, vnum nāq; me crederem eidem sępe & nauseam inducit recitare, quom nō ita aliter quicq̄ referri possit, quin idem intra sapientū aures, si fuerit idem tinniat dictum satis. Inter multa quę cupere de rebus hispanis vestrę literę videtur, caput hoc adnectitis. Vnde nā sibi catholici Reges, huiusmodi pii, quod nūc geritur belli, sumpserūt occasionē, & vos nostrę religionis solidi postes pie interrogatis, & ego ista quę pia sunt, libenti animo recensebo. Domesticis reb⁹ vix bene compositis, vt Aragoniā, & reliqua hereditaria Regis inter hispanias regna, quietis animis percurrere quirēt, ac visere, pacem cum finitimis omnibus Regibus ineunt. cū Regibus vt pote Portugalię, Nauarrę, & quā uis barbaro Granatēsi. Barchinone ociabātur, quādo Mauros Zaram oppidum, illis finitimū, noctu imparatū, ac fidens, fuisse ingressos, cœpissęq; per cœleres nuntios, maioraq; damna pararę defertur. In Castellam redeūt. Methymnę cāpi castellę veteris, Emporio nūdinario morabātur, quando post menses aliquot, in huius rei vindictam, intra regni Granatēsis viscera fuisse captam Alhamā vrbem nūciatur. hinc cœptum est noua arma parare, lanceas tergere, quomodo id factum, quid etiā inde successerit, alias longius. Ex superbo tamen Mulsei Mullacenī, regis Granatēsis responso dato regio nomine pactum tribuūt petēnd⁹, tributarius nāq; erat, captā fuisse belli causam aiunt nōnulli. de respōso nō inficior, fuerunt nāq; hęc barbari Regis verba. solebamus Granatēses Reges zaenes duplis quasdam Castellę regibus in tributū pendere, sed ea, officina quia monetę illię cudebātur, hastarum nūc ferreę cuspides hę (lanceę nāq; ferrum manu corripuit) fabrefiūt, his agendum est posthac nonauro. Fuisse hoc nūcio perturbatos Regē & Reginā fatemur, sed inde sumptū belli initiū fabulosum est. Non licet per tabellariū vlterius ergo vale. Ex curia xiii. Idus Augusti. M.cccclxxxviii.

xxxii

P.M.A.M.Petro pontensi moghera Toletana
Vicescholastico Salmantino iure consulto. Quid obsit vatibus recusat salmaticā q̄ fit armōia poetis.

SCribis te sapientibus Salmantinis solum, q̄ sim vates persuasisse, nihilq; vltra museos modulos, si accesero quęsituros, & id quidē dicti vt libuit, adplenūq; iterum illos, ac teipsum fefellisti, omnia nāq; mihi desunt ad eam ardeam capiēdam, ad sidera demptis pennis accipitrē volitasse repetisti, egregiū tu vatem pollicitū cum, qui per alienas terras anxius peragrat, cui cuncta ad animi quietem desunt. quę duo, etiā si furor ille cœlestis, qui (teste Platone) in poetis infunditur, pectus mihi totum irroraſſet, sterilem, & infœcūdam tamen mihi linguam facerent, ac hebetarēt ingenīū. Haud quaq̄ enim potest ille, cui nulla fedes volitātis Pegasi lorum gubernare, aut efficacē illā harmonię cœlestis imitatricē poesim, quę diuinę Ambrosię alimentum est simulimū, exercere, non apte ad diuinos sensus exprimēdos, quod poetę propriū est, rapietur a musis, qui terrena fece grauatus ab eruditorum, & librorū comertio semotus, peregrinus oberrat. Nicti mentē igit̄ pro Iunonis aue vendidisti vicescholastice, vafer es mercator, illustris comitis honori tuo consulentis, ne vlterius suadeas, vt ad vos eam, est sententia. capito eius monitus id si feceris & vates ego, & veridicus pontensis iurecōsultus, quem mentiri non decet, a Salmātinis ita persuasis existimabitur. Guadalfagiarę agimus ocii causa dies aliquot, dum rex verensis Agros percurrit. Vale guadalfagiarę pridie idus Augusti. M.cccclxxxviii. xxxiii

P.M.A.M.Gabrieli mēdotio viro claris morib⁹ & genere insigni. De amoris vinculo.

VT in amicitiā te Gabrielem Mendotium mei comitis consanguineū recipiam, tua petit epistola. Nobile genus, diuitiarū honesta, & vet⁹ copia, proprię multo magis virtutes, me cogunt, vt non mediocriter gaudeā, si me in tui clientelam admiseris quid beatius q̄

Digitized by Google

vetustam, aut inermē casulam tales habere postes quib⁹ ne corruere possit adhęreat: obseruabo igitur (vt ęquum est) Gabriel ego Mendotiū, bonorū omniū optimatū hispanorum cōsanguineum. Si licet in paruis vti grandibus exemplis, tali me hodie sibi vinculo Gabrielis humanitas deuinxit, vt adamantina nihil possit cathena fortius astringi. Gabriel autem quādoquidē fidebet amorē, tutelam pollicetur. amor enim solo amore quęritur. quare, qui amari exoptat, laboraret in cassum nisi prior certaret, ante caperetq; amorē. qui vero amat, nunq; deserit. Ego igitur tot fretus insignibus patronis, per hoc ingens hispanū pelagus erecta fronte, ac sine vllius scopuli formidine, iam tutus nauigabo. Ais te Bononię literis operam dedisse. tuę ita indicant epistolę, q; Italię prestantiā degustaueris, vberiore me inde spe replebis. Ergo vale pridie Idus Augusti. M.cccclxxxviii.

xxxiiii

Fouri nil malū dilicato cuncta q; turbi sit scire tollerare.

P.M.A.M. Lucio marineo Siculo poetico amico.

QVod ignominia te turgiosa quadam Nebrissensis gramaticus insignis affecerit, conquestus es. infantes quādo vicinus aliquis coetus nucem illis, aut castaneā, vel huiuscemodi se daturū negauit, ad nutrices talia deferūt. ad nutricē igitur ista censeo deferenda, nō ad Martyrem, qui nomine durioren habet cutem, & blanditiis fores occluſit. Didici ego non solū iurgia, & ignominias, sed & iniurias esse ferendas. Didici mali nihil esse in huiusce fermento, nisi q; quis malum esse iudicauerit. adolescentulus memini, vel leuibus aliquādo verbis, feruidus excandelescebā, ad vindictam protinus mihi christię insurgebant. Ita sępe accidit, quom in coetū petulantem flammeus irruerem, vt in verbera verba verterentur, & qui me verbis cōtentus iritauerat, pugnis cōcussum domū mitteret. Vici etiam aliquando, & tunc quid vindicta ferret expertus, maiore me oppressum iniuria, q; iniuriā intulerim, reperi, q; quū fuerā ipse perpessus. De vindicta igitur si cōsilium vis bone vir, minime cogitato, ne apem, quę lacessentem subito mordēs sepsam interimit, imiteris. Periculosum est vasi vitreo cum marmoreo globo cōfligere. ille nāq; procerior, & plurib⁹ amicis fultus, q; ciuis ipse, tu peregrinus. Vis paucis Marineu ficule, quid sibi reportet, qui vindictā quęrit, cognoscere? experto crede, se ipsum torquet, cruciat, macerat heautōtimorumenō tandem. lędenti autem vt iterum, ac tertio lędat, materiam prębet, ac risum. Igitur ne credas iniuriā tibi posse fieri, & ita in iniuriantis caput iniuria recudet. Si leo, vel equus me calce percusserit aut dēte, iniurię id ad scripsero? non equidē. sit satis, vbi sis cogita, tutius vitam agit sopita vulpecula, q; vrsus hiās. vale. Idibus Augusti. M.cccclxxxviii.

xxxv

Vero eligę cuz ti seriō diuine.

P.M.A.M. Alfonso Asilua viro generoso.

TAlem te nō reperisse Franciscum lupum, qualem, cum in amicitiā illum admitteres, fore, existimabas, perturbari te aiūt. si Pithagore dicto paruisses, minime vndeangereris accidisset. vult is diuturnā esse de amico eligendo deliberationē. postea vero q; admiseris, qualiscūq; emergat, ne leuiter elegisse videaris, ferēdus est. ast si forsan, postq; venit in amicitiā, mores mutauit, dato operā, vt omnes intelligant, ab illius cōmertio te inuitū discedere, nec per te stetisse, quin seruaretur. infœliciſſimū prędicat is idem, & periculosum amittere, quem semel admiseris, & quem semel amasti, turpiſſimū est odisse. Fer igitur ęquo animo illius, si insoles effectus est, totis viribus insolentiā, aut mature, prudēterq; paulatim ab illius te cōmertio eximito. Sed quid sint homines de te locuturi, semper habeto ante oculos. si me noueris posse meis moritis, aut increpatione in illum proficere, significato. ex curia Idibus Augusti. M.cccclxxxviii.

xxxvi

Qui pfis ętati diuitis in pfia mercatit ignauis et pusillanimes.

P.M.A.M. Antonio geraldino amerino protonotario primogenitę Reginę preceptori.

AMicorū, optimatūq; in vrbe degentū diſſuasiones me ab Hispania deterrere conabātur. Ferepedem reflectere, verteręq; ad Italiā gressum adegerunt. pręter cętera nāq; virum talum, cui pensi aliquātulū esset, in Hispaniā descendisse, nullum multi ferebant. Nescie bant arbitror, quid esset Hispania, quot etiā ex regionib⁹ variis ad Hispaniā itinera diuersis patent hominibus. pusillanimes ipsi, aut fortunę cathenis impliciti, quę sibi difficilia fore credut, aliis minime possibilia, vel saltē incōposita esse diiudicāt, omniaq; (quom neminē ad Hispaniā perfectū fuisse vnq; inquiūt) se scire arbitrant. Iaceāt illi clari Geraldine vates egregie iter amoena vireta, fortunęq; blādo sinu vita morte gaudētes ociosi peregrini terę, clauā erecto iā ad ictum graue lacerto raptā quātūlibet expectēt, animū mihi prębuisti, & ab ingenti me cura leuasti. insanosq; ego post hac exēplo tui cūctos vocabo, qui me insane elegisse vlterius improbauerint. viuamus igitur nos a fortunę calcibus tuti mi Geraldine, & suā illis fluctuātē Italiā reliquam⁹. Alexādro fratri tuo iunsori dici veli meo noie salutes. vale. xiiii. Kls. Septēbris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Alexādro beraldino Amerino.

Digitized by Google

xxxvii

Nullam vi uit horaz q̃ leuiꝰ credit malis assꝰ est honor: dis plicez quo modo dijudicamur.

Peto a te mi Alexander, ne ita facilis increndendo sis, Martiamq; naturam tuam, quę te semper trahit in præceps, benigno aliquando Ioue, aut iocosa Venere tẽperare mediteris. possumus, modo velimus, astris dominari, quia minime cogunt. Ea est mi Alexander virtutũ maxima frenare motus proprios, id perniciosum leuiter credere facit, vt leuiter iudicemus, loquamurq; nõ grauiter, quę minime sunt sapientiũ præceptis consentanea. Volunt enim vt hominibus tarde credamus, tardius iudicemꝰ, tardissime loquamur. Sit tibi exemplo frater tuus Antonius protonotarius, cuius modestiã, grauitatẽq; tota hęc curia admiratur. Scrutatus sum ego ipse, & vestigaui diligẽter, quid animi haberet amicus ille erga te, dissimulanter tamẽ ne videremur illum facere tanti, vt metueremus, minime corruptũ reperi. Sed dato corruptum. Dato etiam vt millenis te vulneribus a tergo despumãs transegerit, vt ad cubitũ vsq; (vt aiunt) in nostri nominis sanguinem suis verbis lacertos immiserit. quid inde, quid mali potest. Inuideant, esto, dum non misereantur. Velim igitur amantissime Alexander, vt his, qui trãquilitatem animi tui delationibus hutusce perturbant, fores occluderes. si nanq; tali pesti præstiteris aures, ne vnã quidem horam in vita bonam te habiturũ expectato. Ignoscę tibi ipsi queso, nec ad omnes catellorum latratꝰ terga vertẽda esse putato, inuidorũ obiocutiones (postergales presertim) salutes ego existimo, maximum nãq; est bonitatis argumentum, malis, ignauisq; hominibus displicere. Vale quarto decimo Kalendis Septembris. M.cccclxxxviii.

xxxviii

Excusatiua cõgratulatiua laudatiua.

P.M.A.M. Fernãdo atalauera epõ abulẽsi, Regio cõfessori, & cõsiliario.

Martyrẽ, q̃ ad te rarius proficiscatur, q̃ debeat, in ingratitudinis, & negligentię crimẽ incidere insinuasti prudẽtissime Antistes, per patronum, & ductorem meum comitem accusas, lętor non mediocriter, quia me ab huiusmodi culpę nota purgatissimum esse cognosco. amoris namq; accusationis genus istud est argumentũ. si vti suspicari videris, beneficiorum erga me tuorũ obliuione id accideret, vtrũq; posses iuremerito redarguere. Sed cũ sępius ad tuas præsul optime fores accedam, continuisq; negotiis te implicitum reperiam, quia Hispani orbis tota moles, tuis humeris veluti cœlum Athlãteis inhęret, demisso capite, qua veneram redeo. minime igitur q̃ me reprehendas doleo. immo ab ea quę me angebat solicitudine, q̃ tanto viro frui non liceret, quom non stare per animi tui humanitatẽ, quin sacrum ad cõspectum tuum admittar, leuatum me esse sentio. Vale igitur, & me (vti facis) sapientissime præsul continua erga me tua benignitate beato. in Kalendis Septembris. M.cccclxxxviii.

xxxix

Alhama capitur et quãdo rex alhamã munit.

P.M.A.M. Ioãni arcimboldo Cardinali Archiepo Mediol.

Lactucam sale & aceto perfusam, quę appetitum excitaret, non quę famem excuteret, in patellam me tibi coniecisse conquereris, quando captam vrbem Alhamam, indeq; belli Granatẽsis ruinam exortam, nec vltra processerim, enarraui. si te Miloneum habere pectus credidissem, magno te bouę donassem. Sed cum bene vestros calcã stomachos, qui vltra passulam nauseãt, ac vos Rhynocoroteis rugis, & graui supercilio ad omnes, quę paginę decimã partem superant epistolas, oculos torues inficere sciam, primordio tantum vos esse contentos arbitratus sum. Scribam posthac longioribus. sed ne expectetis ad saturitatem, volo vos continue suspensos, potiusq; famelicos, q̃ turgentes. Quascũq; ad vos mitto literas stans pede in vno, vt Lucilius ille centum carmina, edaro, nec pergo tãtillum fessꝰ pede. Ad rem iam Alhamẽsem, quam iubes, vt ab ouo ad volatũ vsq; referam, deuenio, capę vti relatũ est. Rodericus legionẽ. qui Marchio tunc erat Gaditanus, mense Februario anni a nostra redemptione secũdi & octuagesimi supra quadrigẽtesimũ a millesimo, captę Zarę vltionem quęrente fortuna, Alhamam ab vrbe Granata passuum millia viginti distantem exploratam prius noctu, cum delectis militibus impetit, hostes id minime timentes, quia in regni vtero multis vrbibus, ac munitis oppidis circũsepti iacebãt, adoritur. furtim capit, aptos ad arma ciues trucidat, fœminas cum pueris seruat, spolia colligit, vrbem fustinet. Granatenses, qui Regem habebant Mulleum bullisacenũ, ita senio confectum, q̃ esset iam cecus, & inualidus, vbi sese intra viscera christianos habere senserunt, pernitiem, nisi protinus inde christianos expellant, presentaneã animaduertunt. collectis igitur circiter quadraginta (vt aiũt) hominũ millibus, Zagallo Regis germano ducente, moriturí potius, q̃ inde re infecta redituri, Alhamã rabidi proficiscunt. Vrbẽ obsidẽt, tormẽtis quatiunt, acerbe oppugnant, multi occiduntur, laboratur vtrinq; vehementer. Marchio interea periculum cernens, q̃ die noctuq; nunq; eum, suosq; milites quiescere a pugna Mauri sinerẽt, per hostium excubias, nũtios arabicum callentes idioma, qui duci Methymne Sidonię hactenus inimico referant, quo in statu sit, e menib⁹ demittit. præteritę obliuiscatur inimicitię, illicq; suppetias ferat per literas orat. illico fumens belli gloriam ante oculos, quę se offerebat, nõ quas cũ

Digitized by Google

Marchione simultates ab incunabulis exercuerat, suos dux conuocat centuriones, quid sese offerat ostendit. Se ad bellū accingant, milites aggregent, imperat, de proprio ęrario stipendia per pręcones cuiq; volenti edicit, exercitum cōparat. Ex bętica pręterea interiore multi equites, pediteśq; ducentibus illos cordubensi, hispalensi, ceteriśq; ipius Beticę gubernatoribus, cōcurrunt, ferunt petitas suppetias. obsidione milites inclusi liberātur. neq; enim ausi sunt nouū exercitum q; ingens esset expectare Mauri. Exiit Marchio ducem complectitur hactenus hostē, cōciliantur, liberatoribus gratias agit. Auri, & argenti, & supellectilium, mancipiorū q; prędam sic volētibus, qui succurrerāt ducibus. Marchio & sui milites reportāt ac redeūt incolumes. Vrbem Regi, qui re nunciata ex methymna campi longis venerat ituneribus, relinquit. Rex presidio tria hominū millia duce primum aurato equite didaco merulo, dehinc clauerio calatrauę, Aloisio postmodum Osorio belli peritissimis ducibus collocat. obsidentur & ipsi, oppugnantur, sese viriliter tuentur, annum istu Alhamam tutantur. Exercitu regio, bis eo tempore summo cū periculo & impensa ad eos eunte. Anno altero creditur hęc prouintia amico vtriusq; vestrū comiti Tendillę, quo duce me contuli in Hispaniam. Mauri quoties illum adeunt, toties male sauci plangēdo sese redeūt. cętera q̄ inde euenerūt, ne solus hoc pabulo fruare, nec etiā in fastidiē caulē lactucula cōuertat, ad illustrissimū & Reuerēdissimū Ascanīū exaro. Ergo vale ex Guadalaiara quo secessi e curia animi causa cū meo comite. tertio nonas Septēbris. M.cccclxxxviii.

xl

P.M.A.M. Ascanio sfortię vicecomiti Cardinali magni ludouici germani.

SIngulari doctrina, pręcipuisq; virtutib⁹ egregius conterraneus noster Ioānes Arcimboldus rubro & ipse galero insignitus, quoniam ad eum veluti ad amplitudinem tuam hactenus de meis successibus, hispanisq; rebus non scripserim, minitanti similis conquerit̄. isthęc mihi grata est Zelotypia lucrū est, hęc æmulatio mihi paritura. Si nāq; vestrum alter me aliquando deseruerit, ad alterum confugiam, vult & ipse a me literas, cupio illi satisfacere, nam si in me seuierit, fabam cudet in frontē mihi, nec tueri tu me (q̄uis eo potentior) valebis, quia prudens est. ense nec dum nudo vulnera incutit, quę donec medulas leserint non sentiuntur. est igitur animus alterne scribere. si tua id bona venia facere licebit. O q̄ lynceos oculos hodie sum assecutus, Romę agentem Ascanium, vt Arcimboldum eius sacrum collegam scribere possim, anniuentem ex Hispania video. alterutri ergo posthac negocia significabo, vt vna tantū pupilla cōtentus viuam potius extorquebitis, q̄ vt de re eadem singulas ad vos litteras exarem. Sum namq; pigerrimus in scribendo. Prosequar illustrissime princeps, quę facta sunt, de Alhama, retroactisq; nil aliud preterq; duo belli pericula, quę comiti contigerunt amicissimo tuo, anno quo Alhamam tutabatur, repetitur⁹, pars mœnīū. qua facilior erat Mauris ingressus, noctu vitro corruit, quia fuerat antea concussa, defuerunt q; illi differente Rege ob maurorū potentiā commeatus ad stipendia militibus persoluenda, pecunię, mœnia dum vera reficerentur ex tela, mœnium ipsorum colorem ita sudibus intexuit, & erexit vno die, vt nihilo differre viderentur a veris mœnibus. Mauri de casu mœnīū certiores effecti accurrunt, stratagema nō sentiunt. mentitos qui id retulerunt arbitrati redeūt. pecuniam vero cōfingit ex chartę frustulis, suis quibusdam signis inscriptis, suam quodq; monetam denotantibus. edixitq; renuenti magis id pecunię simulacrū, q̄ si ex auro & argento decussum esset, fore capitale, iureiurando tātū promittens aduenīente exercitu pro sua cuiq; moneta fidem habiturum. ita & a militari se tumultu, & ciuitatem a rabie maurorum liberauit. his ita stantibus, magnū reges comparāt exercitum. restat (vti consueuit) auxilia comeatusq; immissura regina. Ducit exercitum Rex. ex itinere Taxaram oppidum bene mūitum, continuis quatuor diebus, & noctibus, castris positis, arietibus cęteriśq; tormētis bellicis quatit, scalis vineisq; expugnat, funditus euertit. procedit, septos Alhamēses, ac famelicos reficit, fessos educit, recentes sufficit. agrum Granatēsibus depopulatur, nec. n. ausi sunt Mauri concurrere. exercitus magnitudine confisus Loxiam vrbem mōtanam, natura & mœnibus tutissimam obsidet. Duce zagallo mauri ad nostros erumpūt, per collium latera cingunt, ex altis rupibus feriunt, profligant, in fugam vertūt, cū ingēti damno, & ignominia discedere cogunt, multos interimunt. Petrus Gerio pręter cęteros, cuius erāt annua sui status quinquaginta millia ducatorū vectigalia, calatrauę magister, interficitur. Anno altero qui fuit quintus & octuagessimus, comparato ingenti exercitu itur ad hostes. Coinū oppidū Rex sepit, obsidet, adiacet coino in conspectu ad passus tercentum oppidulum ab ipso coino diminutiuum nomine coinegium. vna obsidetur coinum, & oppugnatur coinegium. hoc vbi capitur illud metu perculsum sese dedit. nam ante coinorum oculos ex coinegiensibus centum viginti viri, q; obstiterint, patibulis suspēsi. fœminę autem eorum cum pueris, & omni supelectili

Digitized by Google

li in predam tracte. Dum hęc gererētur, cum exercitus parte mittit Rex magnum ensiferorum magistrum obsessum, oppugnatumq; carthamam, vicinumq; illis cazarabonellam oppidum aliud, capitur vtrumq;. Carthamā itaq; Rex proficiscitur, inde versus Malacham collecto exercitu toto mouet, ad suburbia illius simulās castra locat. nec enim ad tantę vrbis obsidionē belli cos aduexerat aptos apparatus. Mauri milites, qui per aliorum erant oppidorū presidia diuisi, stratagemate decepti, Malacham omnes relictis oppidis e vestigio concurrunt. Rondam versus, oppidum preter cętera mōtanum, inaccessum, & in expugnabile, q̄ sit natura & arte munitissimum, Gadītanum Marchionem cum tribus equitum millibus, peditibusq; ad rei exigentiam, qui vias, cōpendiaq; occupent omnia, ne presidia vlla Rondam petant, aduolare iussit. alio se itu rum simulat Marchio. Mauri de ronda nihil solliciti decipiuntur. Vbi vbi per marchionē omnes aditus esse occlusos, compēdiaq; occupata, certior efficitur Rex, ex insperato cum toto exercitu Rondam imparatam adoritur, impetit, militari reperit presidio desertam. oppidani (quātū hominibus Bello minime aptis licuit) se se tuentur, machinis tormētisq; multiplicibus quatiun tur, oppugnātur, insuetis tonitruis & cōcussionibus territi fœdus ineunt, vt saluis capitibus, & fortunis, oppidum relinquant. Per sequentis anni mensem maium Alloram ad montana Regni vestibulum, & ipsius scutum validissimū, Setenillumq; per autumnū oppida munitissima capiuntur. Sed vti sui iuris est eterni fortuna nouercales rugas paulisper contraxit. Inter hęc fœlicia, suauesq; blanditias funestum munus immiscuit. nam compostellanus ille idem, qui Carthamam, & Cazarabonellā ceperat, magnus magister, Calatrauense potētior, vna cum magnanimo Marchione tropheis onusto cum equitibus tribus millibus, peditibꝰ autē (vti creditur) viginti, incursione Malachensem agrū vastaturi, montem qui lombas dicitur in nonis Aprilis alterius ab Alora & Setenillo amni trāsgrediūtur. in eius profunda valle Zagallo duce Mauri nostros circumsepiunt, rotatis q; per rupium decliuia saxis ingentibus, nostros dispergunt di, surbāt, profugant, sternūt, fit miserāda clades, pauci euadunt, quin aut trucidentur, aut captiui ducātur. multi aurati equites, inter quos & comes cifonteus interioris Betice prorex, qui cum auxiliis venerat Hispalesibus, capiuntur. Duces autem ambo primarii vngulis adiuti equorū, fusq; speculatoribus, qui locorum naturam, & angustas callium semitas callebant, per montū anfractus, & opaca nemorū illos ducentibus, vix euadunt, suos inter luporum fauces lacerādos deserunt. Iam sentio vobis tam longa scena calce tragico peruncta delicatos stomachos perturbari. mensa igitur attollatur, & vale. Idem velim Arcimboldo dici. Ex curia in nonis Septembris. M.cccclxxxviii.

P.M. A.M. Francisco nigro protonotario apostolico vrbis pro Innocentio octauo gubernatori ciui mediol.

adi

ARguis me q̄ ad multos quotidie ad vrbem literas destinē, nullas autem ad te, in ipsa vrbe mihi quondā patrono quomodo tui magistratus fuerim (vt vulgus inquit) secretarius, tibi pro Innocentio octauo pontifice maximo vrbem moderanti. Annum etiam q̄ tecum egi eodem loco Perusii memorans, in me videris incuriam aut negligētiam improbare. Nisi tu in superbię suspitionem apud me incidisses, faterer ego ingenue vtrūq;. Sed quomodo naturam tu meam perbelle noueris, qui nisi calcaribus adigar acutissimis. calamum sumere ad scribendum nequeo, sagitta in te, qui me literis tuis nunq̄ excitasti, reuertitur. amorem veluti meum, ego nemini presto, preter q̄ eodem a me comparanti. ita & epistolas ad eos tantū exaro, qui suis a me meas exigunt. Si scrutatus diligenter fueris Ascanium eundem tibi principem & patronum ac mihi, ad me non pauciores literas dedisse reperies, quibus meas extorsit, q̄ ad illū ego, quas te i manibꝰ habuisse dicis. Ab arcimboldo meo, & ciue, & archiepiscopo, cardineoq; insignito galero totidem, quot ab Ascanio, accepi. Prepositisse etiā forte me tibi Bracharensem ac Pampilonensem antistites hispanos, qui literas a me & ipsi habuerūt exprobrabis. malleis me illis scopulisq; ac securibus concusserunt, qui a me veluti ex duro silice decuditur ignis, literas habere nixi sunt. tu autē q̄ vitę necisq; in vrbe ius habeas te ipsum fallis, quia tanta turgidus potestate sub pedibus etiam te habere occidētem arbitraris. In tuto sumus bone vir, liberum est viuere vt lubet. Si a me quicq̄ volueris, nō leuius q̄ a te vitam miseri isti, quos vinculis, cathenis, compedibus, diriscq; supplicijs crucias, exorabis. rerum est omnium vicissitudo. tuum erat hactenus imperare, nunc autem meum est si libuerit obedire. Ioco dictum puta re ipsa scribam ad te quādocūq; per tuas meas te cupere testibꝰ angelis, vt verbo vtar tuo, asseruerīs. gesta meorum Regum, nostreq; religionis per eorum fœlicia auspitia argumentum Ascaniane arcimboldęq; litterę indicabūt. Scio nāq; te ab vtroq; amatum iri ob tuas virtutes & dulcissimę patrię comunitate. Vale igitur ex curia hispana in nonis Septembris. M.cccclxxxviii.

Amare virum nō satis tauerit causę mouere.

xlii

P.M.A.M. Pompelonensi episcopo Bracharensiq; Archiepiscopo.

Quod neq; preceptor nō amare discipulū & pfectū & filiū et quid inuicē sibi debeant.

ARbitror vti iā scripsi, haud aliter vestras esse quas ad Reuerendissimos purpuratos Ascanium & Arcimboldum exaro de rebus Hispanis, q̄ si ad vos illas destinarem, est eorum humanitas mirabilis, sunt vestra ob fortunas genus & auctoritatem tanta merita, vt nefas esse crederem, si aliud quis existimare auderet. solet nanq; vterq; omne genus hominū ex innata naturę benignitate magnifacere, summoq; amore quos in familiaritatē admiserint prosequi. vos igitur ambos ab illis non modo diligi, sed & fere obseruari merito putandum est. quapropter si nō tot mīsero ad vos vestro nomine epistolas, quot forte cupieretis, id esse causę q̄ illas ad vos missas credam existimate, colo nanq; vos vti decet, multoq; nūc maioris facio, ex quo patriam hanc vestrā in qua tanta memoratu digna geruntur, degustaui, q̄ tunc faciebam quando presens vobiscum corpore versabar, maior nanq; mei pars q̄ est anima vobiscum continue vixit, & eo efficacius vobiscum quia de illius fructibus comedistis, de his quę intra ipsam generātur habitibus vobis pleroscq; exhausistis. Vos autem date operam vt Martyris sępe nomen in ore habeatis, in pectore semper inclusum seruetis, nisi in eam qua sepe filii erga parentes labe tāgūtur, incidere paruifacitis, respondent nanq; raro paternis affectibus, scitis sapientum esse testimonio comprobatum, non minus preceptoribus ab arte discipulos q̄ filios parētibus Iure naturę debere. & valete ex curia in nonis Septembris. M.cccclxxxviii.

xliii

P.M.A.M. Ioāni velazquez vni de principis catholici custodib⁹.

Que principi conueniāt & quō debeat excoli.

DE surgēte serenissimo principe tot regnorum herede primario, quid sentiam, qualem ve regem (si vixerit) futurū arbitrer eques cādidissime interrogas. aduertisti enim (vt ais) & recte quidem, oculos in illum fixo me intuitu aliquando direxisse, physionomiā eius animo colligens, verborū tenitū, qui an fidelia integra sit iudicium affert, actus denicq; omnes contemplans, clarum iudico. tria nanq; naturę dona quę perfectos faciunt & cōsumatos viros, si cōsentanea illis educatione excolantur, ingenii vt pote acumen, memoriā & magnanimitatē ignaculos solidissima fundamenta possidere illum animaduerto. Sed excolere opus est Io. velazquez naturę istam quę paucis impenditur benignitatē. Si torpescere aut ad ludos, aliaq; futilia diuertere ingenium eius desieritis, memoria corrumpetur, magnanimitas in audatiam, prodigalitatem, aut petulantiam, in seritatem tādem cōmutabitur. ille enim qui ad rerum humiliū exercitationem his dotibus vtetur, veluti faber argētarius ligonem aut rusticarum aliquod instrumētū huiuscemodi in sua ex argento cudens officina prętiosa abutitur materia. ipsa enim in egregii opificis manibus formata cōpositior exit, atq; formosior, q̄ extet in se ipsa. quam igitur in exiniorū opificum manibus parentum scilicet ac vestris prestantissimam esse materiam, aperte cognoscam, qualem euasurum existimabo talem arbitror, vt cum nostro Sulmonēse cantare merito quod ille de solis regia, de nostro nos futuro Rege materiam superabat opus, aliquādo valeamus, q̄ dicto parens, parum perusticax blanditiis mollitur, nec frangitur, valitudine si aliquando laborat. O q̄ mihi ipsi indies magis ac magis placeo q̄ tali me tempestate, quam fœlices hi reges fœlicem faciunt, in Hispaniā contulerim. bona est res spes non inferior. Ergo vale, ex meo contubernio tertio Idus Septembris. M.cccclxxxviii.

xliiii

P.M.A.M. Didaco muro magnifici Cardinalis hispaniarum Secretario decano compostelano viro valde perito.

Q̄ inane sit ipleri vacuo: & turpe iter intelligē et male operari q̄ se decipiāt homines.

HEraclitum aliquando interdum & Democritum ambos etiam vna hora plerūq; vir optime Mure mihi videor induisse. hircosi q̄ plures ex his vestris centurionibus, ventoso quodā folle nobilitatis turgidi, me quotidie inopinatum, etiā quādoq; sermonibus huiuscemodi aggrediūtur. quid tibi de hoc mūdo martyr videtur, quantū in eo decipiamur, quā tūq; sit oppletus miseriis, curis, solicitudinibus, anxietate, labore. fallax est profecto mūdus, fallaciā martyr sunt eius blandimenta. hęc atq; alia mure, nec insulse quidem, pollent omnes ingenio, sed cupereni vt illorum buce sclopos capitis inuersiones mure, & q̄ ore rotundo ista proferant contemplareris, scripta, sono carent ac gestibus. Ita sentire (vti predicant) putares. accedunt alii reboātes virtutem eam esse vnicam, quę coli debeat ab hominibus, socraticos existimares & stoicos, velle aliquando (si per necessitatem qua se angi conqueruntur) alii, alii si per ardentes ac fatuos amores licuerit, ad studia literarum se conferre. Iureq; id iurando asserunt, sed in crastinum se id differre aiunt: ac si crastinum aliquod aliquādo venisset ita irretiti crastinum expectantes mundum qui pulcherimus est & optimus a pulcherrima & optima causa dispositus tanq; malū ac turpem, quia in ipso turpiter viuunt temerarie incusant, opinionēq; suam. i. insaciabile rerum visibiliū & corruptibiliū desiderium, necessitatē qua implicātur appellant.

hos quō

Hos quō videam insanabili morbo, valitudinem, qua vrgentur oppressos, cognoscere, nec me dicum, vt medelam sumant, Sed tantum, vt ęgretudinem detegant, adire, crastinumq; expectare profiteantur, in Heracliteam aliquando miserationem, interdum in Democriteum cachinnū erumpo. Dixi tamen aliquibus profuturum credens, esse iter ad virtutem apertissimū, nihilq; esse homini turpius, q̄ recte cognoscere, & oblique operari. Nil inanius, q̄ impleri vacuo querere. Nil leuius q̄ ventum pugno stringere velle. q̄ facile sit superfluarum rerum contemptū ardentem, quę homines macerat, sitim extinguere. q̄ miserum, quō cuiq; liberum sit a cœnoso luxu, quo immersi viuunt, se non liberare. Sed quid Mure contra torrentem, sine amplustre in cassum omnia longiorisbus, sed frustra prędicaui. Annunt, laudant, admirantur de virtute sermones, vitam se mutaturos inquiunt. at tamen cras. Tu igitur Mure, qui incola es, de hispanis sapientibus vnus, horum hydropisim curato, & Apollinem te, aut cum Podalirio & Machaone Esculapium eorum genitorem, quorum enigmata Hypochrates enodauit acutiorem esse iudicabo. Et bene vale ex meo contubernio Idibus Septembris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Eneco lupo Mendotio tendillę Comiti, ducí & patrono suo. xlv

Quę sint grādia: q̄ felices/q̄ ceci a q̄bus cauendum,

SOlet sortes tibi sororius illustris comes inter ignaros mortales satis gnarus, nos, q̄ literas tu sectaris, ego prebeam increpare, homines inquiens literis deditos, ad humana minus aptos esse negotia, ac si humana ea essent, quę fœlices homines facerēt. vult, & conatur hic terre filius aliquid egurgitare. Sed optato nescit scopo sagittam figere. In genere nanq; de his, qui sese bonis artibus dedicāt, inscius quid ferat, obloquitur. literas, ac bonas artes eas esse, quę mūdi pulchritudinem, & concordiā formēt, regant, ac sustineant, quis nō videt? nec recti quicq̄ ex hominum (vt aiunt) manibus cadere potest, nisi alicuius sapientis consilio dirigatur. Ex literarum igitur studiis, & bonis artibus mundo claritas, atq; omne, quod bonum est, assurgit. Is autem, vt errorem suum tueatur, exemplis quibusdam manibus se complicat. Multos se vidisse literatos (inquit) ad negotia penitꝰ hebetes, & inutiles, sine literis autem plures ad quęcumq; grandia peragenda, mira quadam dexteritate aptissimos. Ac si litteratos inter, quid sit, ac literatos discriminis calleat. primum humana falso vocat grandia. Sed fac esse grandia, ignorat vastam esse erga homines naturę beneficentiam. Qui natus est ingenio hebeti, ac tetrico, ad rura promptior colenda, q̄ ad grandia negotia pertractanda, quid culpę est in disciplina, si semper hebes vixerit? Exinerti persessoris laborem poterit asinus, q̄ minus iners euadat, ambuletq; suauius, instrui. sed qui ex asino, vt equus efficiatur, insiterit, operam perdit, atq; impensam. Est prętera genus hominum aliud, rebus humanis inutile, sed fœlicissimum sibi, ac beatum. Eorum se, qui mortalia respuendo, longo tempore a negotiis ad solitudinem secessérunt. Hi si ad orbis habenas reuocentur, velut a solis radiis, ad desuetas tenebras tanq̄ allucinati transeuntes cęci pererrant. Inclusi autem hi sunt, qui vmbratilia hęc deferentes, suę mentis perspicatia nobis ad supremi boni fruitionem (si auscultare illis voluerimus) iter aperiūt, hos iste tuus mi patrone sororius inutiles esse homines, blaterat asinos, heroibus permiscens idem. Sine distinctione, quę sit inter vtroq; differentia. haud quaq; intelligit. Improbādus is igitur est, & ab eo cauendum. En dic sapientissime comes, si tuo genere, paternaq; reditate (q̄uis opima) contentus sine literis domi, sicut ille, torpuisses, volitares ne per ora Italorum omnium glorioſus. fuisti ne minus aptus ad negotia durissima, q̄ literas coluisti. Reiicienda fuit igitur illius verba, atq; a talibus hominibus, tanq̄ a pernicioso monstro fugiendum est. Vale ex meo contubernio. xv. Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Ioanni serenissimo Principi Hispaniarum. xlvi

Quę spes de principe Ioanne.

Quā tuta sit possessio virtus.

Quō instrumentū sit in principe sapientia.

Quemō ā rendā.

NVdius tertius catholice Princeps, quom ante optatum conspectum tuum admissus starē, iniecta in me cœlesti tua, quę me beauit dextera, q̄ ad eos, qui diuinorum parentum tuorum iussu, tibi sunt ex equestri ordine perpetui comites, epistolas exararem, ad te autem nullas, increpasti. Sereno atq; hilari vultu inquiens, sum ne ego Martyr deterior istis? vt minoris me facias? tu hęc idiomate patrio, fœlix, tot regnorum hęres, ac talibus parentibus fœlicior loco protulisti. Ego autem serio innatam istam benignitatem tuam, pro maximo iam collato beneficio suscepi. sed ignosce quęso, ad amicos hos custodes tuos, qui iā ętate maturi literas dedicerūt, serio vel iocose, vti libuerit, scribere fas est. Tu autem, qui vice deus nobis es in terris (sic enim reges philosophi appellant) diuina quadam summissione quęrendus es. Retinendę

Digitized by Google

sunt tecum potius habenę, in temeritatis crimen ne incidatur, q̄ soluendę. Copiosius, quid dicere vellem sentio, q̄ dicam. Admiror in ętate tam tenera ingenii tale acumen, in tam insigni principe eam humanitatem colo. O qualem te Regem fore sperandum est, qui nihil fere vnq̄ exerces puerile. Vltra q̄ sufficit ętas (vti mihi retulit preceptor tuus) cupis, apprehendis, retines. De magnanimitate nihil ausim dicere, incessu, vultu, sermone, omnibus denum tuis actibus, maximos naturę igniculos inesse tibi ostendis. Quid dicam de te? qui a parentibus de rebus arduis consultaturis aliquando in consilium admissus, seniles plerumq̄ sententias ad iustum, & ęquum tendentes protulisti. Nil igitur est, quod ad te scribi possit, vltra gratulationem quapropter tibi gratulor, q̄ in tanto fortunę gradu, teneraq̄ ętate ita deum timeas. Vt quanstum sit ille, & quo modo timendus, inspexisse in ipso deo videaris. Disciplinamq̄ bonarum artium hęreditatem, non grandines, non fulgura, non vim hominum extimescetem, ac si per literas tibi victus esset quęritandus, amplecteris. Gaudeo vero gentilibus regnis tuis, rebusq̄ publicis, quę fatis euntibus ordine suo regem, sunt habitura, qualem sapientes optare solent, sapientem .s. Neq̄ enim Regi minus necessariam esse volunt sapientiam, q̄ animam corpori. Ea res morum habet, & bellorum vim. Ea felicissimos homines facit, fœlicissimam igitur se fore sentit Hispania (modo vixeris) veluti nanq̄ sub ignaro principe omnia corruūt, ita emergunt, & prospero flatu naulgant, quæ sub sapiente. Vale magnanime princeps, & vti cœpisti prosequere. Ex meo contubernio. xiii. Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

P.M.A.M. Alfonso carrillo Episcopo Pompelonensi.

xlvii

Cui debeāt reuerētiam eruditi. Patri prodest alto sāguine natū esse. Quę sit hominū ingrata ingratitudo

Aiste pleraq̄ ex meis literis, quas ad Ascanium & Arcimboldum reuerendissimos cardinales Exaro, presul optime, vidisse. Mirarisq̄ te dicis animi mei libertatem, inferre verolens q̄ non voce tremula, non summissa facie, sed iocose interdum, interdum etiam modicus agam. sine illa quę tātis principibus nostrę legis cardinibus, vah atq̄ alto sanguine progenitis, debetur reuerentia, aliquid velle effodere videris, quod te inuenisse pœniteat Pompelonensis. Nusq̄ legi, didici nunq̄ fortunam, nisi a fortunę seruis, debere adorari. Isthec quam tu pingis reuerentia, tremulus iste quidam pauor, degenerem arguens, sacro debetur incorruptibilitq̄, cui nihil cum orbis fece, cum morte tandem cuncta humana æqua lance claudenti, si nō sum ego presentaneus dinomaches, aut cecropius, nec de ima plebe, a maioribus autem ipsi norunt, quę taceo, quia parum prodest. Ex archadico quis pastore natus erit, an ex romano dictatore nil refert, cicero vero quis sit, an statilius plurimum. Ah dices ad Gratianum Ausoniq̄, ad Tratanum Plinius, ad Augustū Virgilius, multiq̄ ad multos huiuscemodi principes, tanq̄ ad sacra numina scriptitabant. panegiricis alii, alii concinentibus hymnis, & carminibus, illorum laudes heroas summo cum vultus rubore, colli inflexione, totius deniq̄ corporis prostratu prosequebantur. Equare autem sese iocando, quisq̄ eorum minime audebat. Adhuc nesciebam pompelonensis, vnde ista quam tu mihi exprobras, emerserit libertas. beasti me hodie. Ex tuismet sermonibus me liberum esse, iuremerito fateris, qui consulatum non expecto, ferri sexta ceruice perussuios vapores nō datum est. Mantuana extorris prediola, opimioreq̄ gradum nullum accepi. Antisteas dignitates non affecto, quandoquidem igitur quę homines in vertiginem ita rapiunt, vt se natos esse liberos obliuiscantur, animum mihi minime perturbant. Vnde hęc mea libertas proficiscatur, desinito quærere. Inde nanq̄ est. At tamen amborum ego virtutes, quę sunt extra fortunam, admiror, sed ita vt non formidem potētiam. Quis nanq̄ Ascanio magnanimior? est ipsa magnanimitas. Quis humanior Arcimboldo? quis doctior? quis elegantior? quis deniq̄ cardineos inter proceres his duobus prestantior? decus Italię sunt. Hoc unum abste peto tamen, per animi gratitudinem discipularem, & generis tui excellētiam, vt an ioco id scripseris, an serio, & an illis hęc mea scribendi libertas, ingrata sit, aperias. Autenim (q̄uis durum sit veterem exuere pelliculam) mutabo naturā, aut scribere ad illos desinam. Quę vero hic aguntur alter ipsorum, quibus es familiarissimus, significabit. Vale idem Bracharensi duci velim. Ex curia. xi. Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

xlviii.

Baudillus mulcisi bullacentū regē pfem tetro/ claudit carcere/ q̄ se regem facit. Conflictꝰ q̄ capturabaudilli.

P.M.A.M. Ascanio sfortię vicecomiti Cardinali.

PEr quęstorem regium, qui se destinaturum ad vrbem celerem, ob regis negotia tabellarium aiebat, monitus, q̄uis necdum bene frigidas in vestris manib? plerasq̄ deditiones, Loxeamq̄, ac Lombeam erūnosas ignominias existimem, cala mū sumpsi Gemina illa

victoria, Loxea. lac Lombea elati Mauri, Zagallo duce, quem vt bene fortunatum adorabant, ad quindecimū vsq; lapidem ab vrbe Corduba, Castrū riui incursionibus pertur bāt, infestāt, depopulantur, ingentes prędas abducunt. Maiora moliuntur. Sed fati necessitas diuina prouidentia, cuius nutu cuncta reguntur, cadunt, vel emergunt, aliud consilium astruxit. Mulleus Baudillus Regis primogenitus, confectum senio patrem, oculis captū, qui Rex christianis formidolosus fuerat, regno abdicatum, in tetrum mittit locum, vbi post paucos dies tędio vitę confectus moritur. Regnum capit. Regem se nominat. Is patrui successibus inuidens ad capiendam cum suis incolis (si quid prędare gesserit) benuolentiam, exercitum comparat. Sequitur illum tota Granatensis nobilitas, sequūtur & inutiles multi faccis, & cistis sparteis ingentibus fumenta onusti, in quibus se christianorum prędas confecturos (de victoria in ambigentes) aiebant. Lucenam, eius qui damicellorum Alcaidus (idest prefectus) appellatur, oppidum adit, agrum vastat, quęcūq; se offerunt depopulatur. It fama per vicinias, Mauros cum ingenti exercitu peruagari. Comes caprensis, qui damicellorum prefecti patruus, vicinior ceteris erat proceribus, cum equitibus quadrigentis aduolat, afflictum reperit nepotem. qui adolescens erat ad hostium conspectum cum non pluribus, q̄ quingentis equitibus, peditibus autem mille sexcentis, vtrinq; collectis aduenit, in septem acies, suas diuisisse copias, hostes reperit. Presagienti quodam Titillo, pugnare comes optabat. Oculos in hostes fixo intuitu attollens, de confligēdo loquitur, nullo pacto tanti exercitus tentandam esse fortunam, cum tam parua manu nepos aiebat. ad quem patruus. Dominus exercituum, in cuius manu cuncta sunt posita, maiora aliquando permisisse reperitur, nec attonitus, ac nescio quo spiritu flammans inspicit quemq;. Hęc ita dum bellico furore percitus obloquitur, ecce a maurorum latere per decliuem collem christianas quasdam clangere tubas, tympanaq; reboare mauri in obscura nebula percipiunt. Erat enim is dies Aprilis primus & vigessimus nebula obuolutus. aduentabat nanq;, sic hesitantibus nostris, cum sex decim tantum equitibus ab ea parte decurso quidam comitis, qui fœliciter arma a puericia exercuerat. aiunt enim hunc singulari certamine, & in acie pluries collatis signis se strenue gessisse. mauri totam adesse Beticam arbitrati, diuisas acies in vnum globum reducunt. Ad illos, ad illos (tanq; insanus) elatissima voce, fugiunt namq;, fugiūt, comes inclamitat, conserunt manum, pręcipites nostri ruunt, hostes fugiunt, insequuntur, multos trucidant, plures capiunt. Quas mauri sparteas attulerant sportas, christiani de maurorum prędis complent. Regem, & vniuersam fere Granatensem nobilitatem, in fossis, ac flumini ripis collapsam prehendunt, nam sese in occurrentibus fluuiis, ac de celsis rupibus viarum ignari, fugientes precipitabant. Rex ipse in peditum lucenensium manus vltra ripiam fluuii Rianzur, idest fluuio testi victorię, nomen incidit. En habes illustrissime princeps, quātum sit rebus humanis fidendum. alienis exemplis breui tempore mutari (volente deo) fortunam edoceamur, a paruis & quandoq; catellis leones posse domari, datum cognoscamus, & vale. ex curia Idibus Septembris. M.cccc.lxxxviii.

P.M.A.M. Didaco a corduba Caprę comiti. xlix

Quanti faciendus sit Sallustius.

PLacere tibi salustium clare comes, & illius fortunatissimi regum raptoris hęres bene merito scribis. cupereq; te inquis, vt aliquando Baenam tuum oppidum insigne (vti relatū est) casu aliquo adductus me conferrem. vt passus aliquos tibi minime peruios enodem. fateris tibi esse durusculum, quonam a teneris prima literarū eruditionis, peritorum inopia minime fueris adeptus, nec reperire, te qui eius nodos aperiat, retulisti. q̄ tibi placere Sallustium generose comes, tu mihi significasti, tam mihi tuas placuisse literas pro Sybillę folio habeto. Indies magis ac magis quanta sit ingeniorum hispanorum vis, quanta sit ad virtutes nobilium mens erecta, conijcio. quantum proniores ad virtutem cognouero, tanto mihi spem maiorem apprehendam, me si pedem in Hispania fixero amatum iri a bonis omnibus, procliues nanq; ad virtutem neminem oderunt, & eos qui ipsorum iudicio literas amplectuntur, amant, amando tuentur, & fouent, q; auctorem istum secteris, totis viribus suadeo. in manibus semper illum (vti cicero Terentium) habeas, & colas hortor. Is enim est imperatoribus, & bellorum ducibus dignissimus Achates. neq; philosophantibus inutilis. is tersus, & succo plenus. is breuis, & dilucidus. is denique ita decorus, & compositus, vt de illo demere quicq;, aut addere, vel mutare nemo possit, quin totus, velut a suo subiecto substantia corrumpatur. Audi quid de illo Bilbilens vates Hispanus vno Carmine referat, & quāti faciendus sit existimaueris. Ait enim crispus romanus primus in historia. Ad castra prope die cū regibus me conferā. Quia militari sum in eorū stipendio sacramēto astrictus, adibis & tu maiores tuos imitatus, te conuenia, tibi obsequar libenter.

sime, affer pro othoneō speculo inter sarcinas tu militares salustium, & vale. Ex Guadalaiara tuę genitricis patria. Idibus Septembris. M.cccclxxxviii.

I

P.M.A.M. Io. Arcimboldo ciui & Archiepiscopo mediolanensi Cardinali, S.P.

Qualiter susceptus fuerint cap. recommendatus & alcaidꝰ damicellorum.

POmpelonēsis episcopus vobis ob eius virtutes, & generis nobilitatem familiaris de me nescio, quid inscribendo ad vos, libertate cornicatus est. claudo ab hac die bellorum portas, nec a me literas prēter has, vllas expectetis, quoad, an vestra id mēte scripserit, certiorem fecerit is, vt meas ad illum literas ostendat cogite, & quid scripserit, quo etiam, vt ad vestros nauigem portus, vento opus sit intelligetis. ad rem deueniamus. Illustrissimo ac reuerendissimo Ascanio scripsi Mulleum Baudillum Mullei bullacensi christianis formidolosi quondam Regis, filium, per comitem Caprēsem patruū & damicellorum profectum nepotem, captum. longe aberāt eo tempore Rex & Regina gallicis acti negotiis, Victorię nanq; oppido gallis inter Pyreneos finitimo tenebātur, Baudillo i fida custodia relicto. Tam insignis delphini captura, non parum alacres piscatores, Reges adeunt honorifice, quales tantę rei auctores decebat, a Regibus suscipiuntur, equū esse inquiunt Reges, vt qui reges vincunt apud reges sedeant, in eorumq; mensa comedant. neminem Hispani reges reuerētissime purpurate mensa regia dignū prēter eum qui aut Regem cęperit aut seruauerit, efficiunt. Sederunt igitur & in mensa cunctis spectantibus de lance regia cenauerunt. Post hęc magnis donatos muneribus, & insigni prędę cipue sēmate dimidio vt pote coronati regis corpore cattenato duob⁹ & vigīti qui cœperāt vexillis circum septo, decoratos remittūt. Reges post paucos dies illos Cordubam in Beticā sequūtur. Cordubenses nāq; & ab his qui Cordubam in christianorū manus coniecerunt, oriū di ambo Baudili captores erant, adeuntib⁹. Rex baudillus per captores obsignatur. Interea dū Baudillum ita detinent, cum ingēti exercitu Moclinum oppidum inter nubila erectum ab vrbe Granata millia passuum nouem, obsessurus Rex mouet. Priusq; Rex cum exercitu aduenaret, Comes idem caprę qui Baudillum cum nepote cœperat, prędę curruit se castrametaturū, vēturoq; exercitui stationes pro cuiusq; gradu assignaturum existimans. Delecti Granatēses qui benefortunatū erexerant in Regē Zagallum eo duce Moclini partim, partim peruicina nemora in insidiis latitabant. Excunt tanq; e speluncis, vbi filios lactant rabidissimę tigres. impetūt, nostros profligant, in fugā vertunt, trucidāt circiter duo millia. re infecta vix comes grauiter vulneratus euadit. His auditis, Rex aliud iter capit, duoq; inde distantia adoritur oppidula Cambilum. s. & Alabarum, ea quāuis natura munitissima q; essent in excelsis quibusdam rupibus edificata, vi tormentorum concussa, capit tamen. Cordubam ad reginam redit. proceres an retinēdus, an dimittendus, vt per eum discordię seminaria inter mauros faciantur, Baudillus Rex sit, ad consilium vocant. Variq; feruntur sententię in diuersa diuersis tendentibus. ex ipsius tādem comitis Caprensis consilio relicto in obsidē filio, ac fide prestita de aduersando patruo nostrisq; rebus fauendo dimittitur. Granatum pergit Baudillus inuito patruo ciuitatis partem quę dicitur Albaizinum (ciuibus eius aduocantibus) occupat. Alcazauam partem aliam Zagallus retinet, mutuis sese inuicem, & pluscē ciuilibus die noctuq; preliis conficiunt. Patruus tandem a nepote cui centuriones duos Gundisaluum fernandum de Corduba. & Martinū Alarconum cum sua quēq; centuria nostri reges in auxilium dederant victus fugatur. Malacham se electum recipit Zagallus. Vrbs Granata regni caput Baudillo nepoti libera restat. Sol inclinat, cursor ad discessum se apparat, regius questor vt dem literas infascē includēdas instat. ergo valete. Sat prata bibere ex curia decimo octauo Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

II

P.M.A.M. Gutterrio a Toleto Regis Consobrino scolastico Salamantica.

Vocatur autor salmanticam.

VT ad vos eam illustris Gutterri rogādo imperas. Constitueram profecto passerculus ad accipitrem minime proficisci. Sed quō tu aquila, regulum sub alas allaturū defenduruq; pollicearis, ab instituto discedere est cōsilium. quia prędertim donec belli tempus ad aliquam obsidionem aduenīat, otiosus ago. Iusta enim hęc arma dum sufficit ętas & corpus nō inualidum, ne frustra in Hispaniam hac tempestate me cōtulerim, sequar. Ibo ad vos interea, & quādoquidē tu qui es Regis consobrinus, eiusq; preclarę academię scholasticus, nec mīn⁹ ob animi magnanimitatem & mansuetudinem, cū ob genus ac diuitias moderator sapientissimus, ita iubes. Hoc vnū tamē scias velim, Petrū ponteū furis cōsultum, qui vices tuas gerit, labia de me nimiū protendisse. Moguerā eius patriam, cum superioribus diebus in oppido Mōdeiar illi propinq; apud comitē ducē meū otiarer animi causa illū adiui, tetrasticō ibi iocās excussi. Inde

Digitized by Google

commot⁹ nec aliud vltra quęritans talia esse omnia & quęcūq; latebant existimauit. Iudicium quale voluit, aut arbitratus est fecit, maiora vobis de me vti video q̄ ego sentiam persuasit. abi bo tamen inter tertium diem istam omniū bonarū artium officinā, vt vos iam tandē ab hac Pō tea fraude exoluatis, petitur⁹. Vale data Guadalfagiare decimo Kls. Octobris. M.cccchxxxviii.

P.M.A.M.Eneco lupo mendotio comiti tendillę ductori suo. iii

Semiobru tus salmāti cā apulsus est autor.

GVadalfagiara (vti meministi) quarto decimo Kalendas Aprilis, a te comes illustris. Salmanticam tuo iussu petiturus discessi. Autrum habui toto itinere ita comitem, q̄ nō magis tu sis Tendillę comes ospitabar quota vespera madidus aduſq; viscera, exorto mane vestib⁹ nec bene siccatis abibam, obrutus cęno ad vterum equorum tota die pergebā. Cedrones, riuulos, in riuos, padosq; reperiebam versos. Pergere per viam nō valebam⁹, nec via exire fas erat. in via cęno impediebamur, in agris q̄ diuturna pluuia molle facti essent summergebamur. existimas forte Gasparem tuum, cui cognomen a te impositum est bona guia, q̄ me comitaretur, quicq̄ profuisse? nec Gaspar de magis viarum ductoribus qui tantillo me labore leuaret, nec bona vnq̄ fuit guia, Appulsus tandem fui quinq̄ cōtinuis actis diebus, sine solis aut stellę vllius aspectu decimo Kalendas Octobris imbribus excussis, & siccatis vestib⁹, vrbem perambulo, Gutterrium scholasticum, Petrumq; ponteum tibi amicissimum, meūq; raucū preconem alibo. Tuo nomine (vti iussisti) salutabo. quid inde eueniet significabo. Salmāticę nono Kalendas Octobris. M.cccchxxxviii.

P.M.A.M.Lucio Marineo siculo viro poetico Salmāticę profitenti. iiii

Non semp operā esse ab amicis exigendam.

HEri noctu Marineu sicule, vbi me aduenisse intellexisti, ad me subito profect⁹ es. Nulli? certe gratior (mihi crede) fuit salutatio. quos nanq; literarū eadem disciplina animis copulauit, aspectu cor poreo (nisi adsit inuidia) connectere amor desiderat. accedebat eā de esse mihi quę tibi patriam. Exiguo q̄uis diremamur freto. nō potuere tamen, infames illę naufragium atq; hominum voratrices syllam & carybdis, quin pars Italię semper Sicilia vocaretur efficere. vt quę ab autorib⁹ q̄ vna fuerit, eadēq; tellus referuntur, omittamus. Quo igitur animo ista sentirem, quia tunc verbis (vt verbis verba redderētur) salutatorib⁹ aliis erat satisfaciendū, tibi vero corde, re, ac totis viribus, volui prius illis q̄ tibi ne succenserent satisfacere. Ignosce igitur mi sicule. si suscipiendis aliis qui me salutabant implicitus, oculos ser monēq; a te quem perpetuum fore addixi aliquantulum conuerti. succincte tamen ad aurem, quo modo se tecum haberent Salamantini quō interrogassem, non deesse qui te mordeant respondisti. voluisseq; (vt animaduerti) longioribus expectorare. sed noui turbarunt, quos vice scholasticus adduxit, salutatores. sensi tamen quo tenderes. itaq; paulū cōmoratus vt te accirem circūspexi. me inscio discessisse te retulerunt. ne iratus abieris opto. nec debes quidem. non enim ab amico semper est opera exigenda. nisi tu me adieris q̄ primum domo exiero te ipsum ego perquiram. hęc pauca quę strato surgens exaraui in animi mei argumētum accipito. Vale ex meo contubernio nono Kalendas Octobris. M.cccchxxxviii.

P.M.A.M.Lutio marineo siculo Salmāticę profitēti. iiiii

Quis sit miserrimus qua ratione iudicant homines de hominibus Miserimē pati ab imperito. & crimē pena sequi ferat.

HOc marineu sicule dum cęna paratur, quod mihi noctur ni temporis superest amico tibi est animus cōdonare. Nequiui voce viua heri tuo conquestui, vt te solarer respondere. inuidere tibi pleroſq;, dehinc mordere anxius inquis. q̄ diuerso nati sumus fato. vnicum ego in terris eum esse miserrimum iudico de quo sileatur. De hominibus igitur cogūtur homines loqui. Inutiles prorsus mortui viuunt, quia non sunt digni vt de ipsis mentio fiat. mentio de hominibus non secundum hominis de quo sermo est bona vel malamerita, fit. sed iuncta de homine loquentis affectum. Hi soli sapientes sunt, qui pro cuiusq; meriti ratione pręuia verba proferunt. De salamantinis sapientibus, q̄uis numero pauci sint vbiq; sapientes, scrutatus ego ipse sum, ab his qui me venerunt salutatum, quid de te sentiant. q̄ mittissimus, q̄ etiam sis huic vtilis vniuersitati fatentur. carpsisse autem neminem testor. de ceteris quid tibi est curę. An nescis oppositis opposita semper aduersa fuisse? peritus ab imperito non minus distat, q̄ validus ab inualido. imo & q̄ medicus ab inobedienti ęgroto. validis inuidetur. Inualidis autem miseremur. aut igitur inuideant necesse est, aut misereantur. Eligę quid velis. obtrectatores infernis canibus comparantur qui suo se latratu cruciant. fortes vero minime exterrent. morsus tu inuidorum latratus appellas, vindictam ego peccati vocito. nullum est nāq; peccatum quod vindictam secum ferat, isto plenius. ceteri errores censoria nota plectuntur. hunc nascentem presentanea pena comitatur. Memini me tibi ni fallor idem consilū prebuisse ferendo. sic plaudēdo in alienis pręcipue terris esse vincendū. ergo. Vale. viii. Kalendas Octobris. M.cccchxxxviii.

Digitized by Google

P. M. Antonio nebrissen.

lv

P.M.A.M.Antonio nebrissensi oratori amico.

Quanti sit pōderis affectꝰ amici: eruditi precipue.

EO libentius me Salmanticam aduocatus conferebam, quo meum Nebrissensem qui se in Italia decēnium inter odoras, lauros, & viretes hederarū corymbos, cōsumpsisse letatur, reperturum arbitrabar. veluti namq; sitiens ager oportunos imbres affectat, sta qui amat, presertim (virtute trahēte) virum amatum toto pectore complectitur, in eoq; seipsum reperit. Nō enim nos ibi esse vbi nostrū est corpus vere dicemus, vmbra quidem hominis corpus est, animus autē homo. Itaq; vbi maior pars hominis extet ac melior (qđ est animus) ibi hominē esse iure merito dicemus. Cum igitur animum ob tuas tibi virtutes dediderim, maiorē mei partem condonaui, qua propter q̄ molestum mihi fuerit q; te hic non repererim, tu ipse coniectator. Delectarunt me tamē non mediocriter, quędam tui simulacra tui nominis, scilicet excusitores iuuenes eloquentia pollentes, discipuli tibi haud aliter grati, q̄ suo Socrati diuinus Plato, si mel tantum ad me posiq; ad hanc tibi patriā me contuli vir insignis literas dedisti. velim sepissime mihi sit molestū. Vale ex meo cōtubernio Salmantice. vi. Kl's Octobris. M.cccc.boo.xviii.

P.M.A.M.Eneco lupo tedille comiti Ductori suo in Hispaniam.

lvi

Professus est autor salmātice, multa ꝛ iocosa ꝛ mordacia.

DIes agitur terdecimus, ex quo per terrarū atq; imbriū graues labores, vti per aliam Epistolam tibi significaui, Salmanticam aduenī. incluſi domibus propter inauditas niues, quas oppositus austro rigidus Boreas demisit, continuos ego imus tam aduerso tempore quatuor dies. scholarum ac vicini templi foribꝰ in huius vniuersitatis laudem affixi, decem tantum carminum epygrāma. propterea in me totius vniuersitatis amor cōuertitur. cogor ali quid profiteri. Ponteus igitur ad me veniens. vt me includam, ac diligēter quę lecturus sim percurram, rimer, perfricem, me esse Salamantice meminerim, hortatur, monet, ac solicite rogat. Me esse Martyre, de quo tanta promiserit, petiturūq; dum suggestum ascēdero, quid velim profitear respondeo. Ille verba hęc temeritati ascribens subtristis recessit. Ego autā quādo illa protuli tumida, quę dicerem nō ignorabam. sciebam nāq; de Iuuenali qui mihi est familiaris duturos vt profiterer, imo & fueram arcane monitus, vt loci causa his verbis Pōteum deterrerē. statq; post meridiem hora secunda, crastrina die, peregrinum hominem de Iuuenali professurum per precones edicitur. Erat is dies Iouis, quo vacatur a publicis lectionibus. tāta priorū ac currit multitudo vt scholas ingredi minime potuerim. Doctores plerisq; vt scholastico militi (quem bidellum vocant) aditer aperiendum fauerent, lanceis ac fustibus se accingunt, inclamitando, minando, percutiendo fit via. capior ego hominum ceruicibus & ad suggestum penitus feror cuculatus vnus, Gometius a Toleto tibi a comitiſa coriana ipsius matre cōsanguineꝰ, Alfonsiusq; aceuedus Archiepiscopi compostellani filius, & inferiores alii plures, e multitudine semisuffocati efferuntur, crepidę innumerę, pilei non pauci, amittuntur. pallia lacerantur. purpuream inter cęteros amisit, bidellus quę illi deciderat lacernam, an me cuius causa illam amisserat, ad eius solutionē compellere posset, doctores consulit. irridetur. sed ad nos redeamꝰ. Quom noster sit iste dies, ex suggestu quid velint interrogo. secundam Iuuenalis satyram Marineus siculus, qui poesim hic profitetur pro cūibus assignat. Vltra Sauromatas, niues collectū, illos mitto. ante horam destinatam quam secundam diximus ascēderam, ad tertiam vsq; sine ullo multu vllo, sine strepitu, sine motu expector, arrectis auribus audior. hora tertia iam me arguente q; prolixus essem, duo iuuenes, vt moris est, pedibꝰ terram perfricant. improbantur a senioribus. prosequar orant. perfecto quod inceperam capite, veniam petēs descendo. Domū tanq; ex olimpo victorem primarii me comittantur. est operepretium adhuc trementem Ponteum illustris comes tuum q̄ uis gaudeat intuēri. Qui arcani sunt participes illum veluti noctuam loco insectantur. adhuc sedare perturbatas aristas nequit. Sed tu patrone me alium scito q̄ a te discesserim redisturum. hominem sacrifices oportet, si meo volueris posthac colloquio frui, quale sis ad triumphum, quo a tam celebri victoria redeuntem, ad te Martyrem suscipias currū quadrifugem structurus, curiose meditator. Per viatorem quendam qui se Guadalfagiarā Cōcham interfactum rettulit ampulosa hec multa habeto. Quam cretatum hodie palponē me esse cognoscēs, nemini (ne te ipsum lędas qui me adduxisti) enarrabis. Triduū adhuc aut forte quatriduum hic me dum in itinere conceptum frigus humidum e medullis eruam continebo. Vale interea Salamantice quarto Kalendas Octobris. M.cccc.boo.xviii.

P.M.A.M.Gutterio a toleto scolastico Salamantino Regis consobrino.

Digitized by Google

lvii

Panegiricus sub specie grariarū actionis.

Aetilia, ortigias etiā volucres ad me generose Guterri scholastice misisti, amoris erga me tui, vt lator inquit monumentū. ad hoc quom nihil paruū esse possit quod a magno proficiscatur tuo nomine, munusculū appellauit, te preterea resq; tuas q; mihi debeas obtulit. a Gutterrio genere, fortunis, honoribus, q̄uis nō ad merita, virtutibus deniq; omnibus ornato per internunciū hec prodierūt. Obmutui ego hesitauiq; diu, nec vllo pacto quid illi responderem occurrebat, gratias agere nec ne aliquantulum pēsitaui. vmbram nāq; tenuem pro arbore maxima, fiauibus honusta fructibus, pendere velle videbar. Referre autem nec potestam nec debebam si potuissem. quia neq; id amplitudo tua expetit, neq; mea sufficit fortuna. sit hec relatio inter priuatos, aut equales potest ac debet accidere. Quid nanq; beneficio potest cuniculus prestare leonis? tanta igitur occurrebant, vt nullo pacto vel ad minimam eorum que sentiebam partem sermo suppeteret. Familiarem igitur tuum me responsurum inquiens remisi. non vt ingratus, sed vt mole beneficii, nō muneris externi, sed interne humanitatis oppressus, q; te illi debere, qui tibi omnia debet retulerit. Sūt ne humane vires vlle, que precium huic mihi exhibito honori suggerere queant? honorasti me supra q̄ mea exposcant merita, nec desinis honorare, atq; adhuc te debere q; vnico iussu tuo Salmāticam venerim publice profiteris. Multo magis q̄ ego ipse vnq̄ optauerim mihi prestitisti, vt tanti fierem a tanto viro. quia pro meruisse me nō sentio, munq̄ desideraui. Magnanimitatē igitur beneficentiamq; tuam ad alienа refers merita. Dato, te mihi aliquando debuisse, q; accitus venerim. nonne talentum. Attici pro exili numo persolueras? Quid opus erat vt iterum debere te diceris, donaq; impēderes extera? Ah ah, scio quid feceris. mentem illam auream Gratiani imperatoris, qui debere se continue predicabat q̄uis debita persolueret. qui etiam conferendis vllum cui semel debuisset beneficiis finem, imponere nescibat, imitari voluisti. imperatorem igitur illum vti virtute ac preclara regum consanguinitate emularis, ita fortuna superes, ad triplicem aliquādo tyaram. quādoquidem sacris iniciatus es a tonante nostro suplicibus votis orabimus vale. ex meo contubernio tertio Kalendas octobris. M.cccclxxxviii.

lviii

P.M.A.M. Tendille comiti patrono suo armorū ductori.

Quō non viuatis viuendo. Quomodo se q̄rere debēt homines.

Viuere mihi sine te (in Hispania presertim) candidissime comes, nō est viuere. Ex his quos aut literarū aut nobilitatis ornamentis bonos vulgo appellatis, nullus mihi occurrit, cuius humanitas animiq; magnitudo nō placeat. Ast sine te? sine nutrice infans? sine patre filius? sine ductore miles? pererro. quid hoc sit nescio. arbitror longam id effecisse cōsuetudinē, que tenacem forte ob virtutes tuas contraxit amorem. Si nāq; dormio matutino etiam somno (qui minus inanis esse dicitur) sum tecum. Si per viam gradior, impressam animo figuram tuā semper gero. siue comedam, siue bibam, siue aliquid quicquam operer, in meo te corde veluti meipsum in speculo, aut nitidi fontis margine, continue intueor. Nō sum igitur mei iuris quia mecum non habito. Itaq; vt me queram ne a me ipso tanto tempore me alienum fuisse viteris conquerar, iam compellor. Nonne hoc magnum? vt breuiores fuisse menses, quibus vna fuimus, q̄ totidem quibus abfui dies opinatus sim? abibo igitur cras deo dante, sine quo nec folium vertitur. liquefacte; sunt iam niues, que ne prius discederem impediebant. itinera erunt non ita inuia, neq; ad meam curidicem (veluti quādo illi terga vertebam) retrospicere cogar, quom ea a fronte sim habiturus. concitatiore propterea gressu ad te redibo q̄ venerim salmanticam. & vale. Salmanticę pridie Kalendas Octobris. M.cccclxxxviii.

lix

P.M.A.M. Ferdinando a talauera Episcopo abulensi confessori consiliarioq; Regio.

De vniuersitate salamāticę mira.

Apud te presul optime, post reditum meum ab vrbe salmantica nudius tertius prādebā, quom vt vrbem illam eiusq; vniuersitatem tibi ego depingerem, qualem esse comprehenderam, imperasti. Sermonē ordiebar, quando veniens qui te vocauit ad regiam nū eius, intercepit. Accipito calamo quod lingua non licuit. Nouas Athenas, nouumq; senatum, me vidisse, opinatus sum. Vrbē vidi, seueris Catonibus, ac licurgis, integerrimisq; solonib?, refertissimam. Apollinis educationem. Esculapiiq; progeniem, eminentissimā inueni. eorum qui diuina scrutant, fricāt, ac terunt, penetralia, copiā ingētē ibi (diuersis in coronis) operę precium est audire, vt podalirii, alii enigmata, cū Trimegisteis arcanis. nodos vt alii legū exoluāt. partе alia miris quodamodo modis certatim, q̄ sit supracelestiū cura spirituū, quo etiam flatu inssi humana dirigant, & gubernent. neq; ab atomo ad excelsos mōtes, quicq̄ intactum relinquit. a summa rerū oim intelligētia cœlestes orbes versanti, ad minimū elemētale vel sectile exactissime discutit. q; precio q; emere deū possit eo. l. & q; nos ipse cōparauit, hoc est charitate, enucleat.

Digitized by Google

qua efficimur, si eam exercebimus, super omnes homines, imo & super cœlestes angelos, ditissimi. quia deo & hominibus thesaurum nobis amplissimum hac merce cõparamus. Sed quid ego hęc? fauos apibus, piper Venetis mercatoribus, Arabicis thura sabęis vendo. tu ista adamussim sensisti quondam, didicisti in eadem ipsa academia, & docuisti. nunc perfectus & cõsummatus ista exerces, Reges instruis, vt deo pleni, charitatem amplectantur, pauidi simul atq; alacres vt illum timeant, ament, colant, si se ac sua regna seruare, si barbaros, tyrãnosq; sternere velint. die noctuq; suades, imo & persuades. nihil enim iam illis sanctius, nihil religiosius, sunt denicq; ipsa religio. Gaude igitur tu mire opifex, qui materiam illis insitam a natura talem reperisti, vt in ea formare tam pręclaros virtutis vultus, tamq; cœlestes mores ita facile potueris. seruet altitonans ad Nestoris annos discipulos simul & preceptorem. Vale ex meo contuberno Idibus Octobris. M.ccccbooxviii.

lx

Quomodo sibi ipse vitam acerbã querant homines.

P.M.A.M. Ioãni Borromeo aurato equiti Aronę & verbani lacꝰ comiti.

LOnga mihi epistola dignissime comes de contortis moribus, & peruicatia tunioris fratris tui ergate significasti, expectorare te inquiens & animum ab anxietate leuare aliquantisper, quando super ea materia tempus aliquod scribendo teris. Habeo tibi gratias ingẽtes q̃ me tanti facias, vt dignum me esse, cui tui pectoris archana aperiãtur existimes. velle tibi cõsilium dare, est Salomoni sapientiam profiteri. Hypochrati vel Galleno pharmacum prebere. attamen si tritici modiolus in horreum grande iaciatur, parum licet ad ingentem cumulum augendum faciat, modiolum tamen superadditum, horrei dominus inueniet. Dicam igitur, vt meo erga te fungar officio, quid sentiam. Si benignissime comes fratris angunt vitia, q̃ te famę liamq; tuam (quę viris semper honestissimis. atq; integerrimis enituit) denigrare videatur. falleris. ac sine ratione te maceras. quoniã quanto magis ille incontinens, ac petulans, tanto magis tua virtus atq; innocẽtia elucescit. albedo nanq; nigredini opposita, candidior iudicatur. Vertit (inquis) mihi terga, obloquitur, detrahit, insidiatur, acerbam me vitam ferre cogi gemis, vt corrigatur, moresq; mutet optares. Impossibilia velles, non optanda cupis, cupienda fugis, nõ timenda formidas. Canibus ne tu latratum tollere conaris? senescit cerberus apud inferos, noui nascantur canes oportet. studet nãq; natura vtiq; quodq; semel creatũ, in suo genere nouo semper fetu preseruare. detrahit? vulgarissimum est, probis viris, tum ob inuidiam, tum ob dissimilitudinem, improbos solere detrahere, inuidere, odisse, tum pro consumato haberi, quẽ minus improbauerit, ac malos ęquo pectore tulerit. hęc data obtrectatoribus pena, vt quãto magis lingua (instrumento nobili) abutatur, tanto magis se polluant, minorisq; ab hominib⁹ fiãt. plectitur igitur satis. Au fugit ille fratris consuetudinem (inquis) deo gratias agito, quia te pestifera sua contagione inficeret. insidiatur? cautiorem te ac vigilantiorem efficiet. Virtus ex duro cuditur. nec itur ad astra plano pede. aurum non aqua molli, sed igne rabido purius efficitur. debes illi plurimum, qui tibi vt consumatior & perfectior indies euadas, materiam prebet, ac instrumentum. Acerbam igitur vitam tibi ipse quęritas, non ille prębet. cuius si est natura nõ tuę similis, gaudeto vehementer, q̃ illius similis tua nõ sit. vtriq; dabit suis operibus premiũ, deus consentaneum. Mutet vulpecula mores, lupus mutet, tunc & ipse mutabit, vis ne tu fidelibus, inuitis & repugnãtibus, vt qui saturno aut pestifero Cane syrio sit afflatus, placidę Venetis naturam, aut magnanimi Iotis benenigtatẽ imueteratus resumat? laterem vt ille, & tu lauas. ergo vale. Mitte qui ame quinq; solidos exigat, quandoquidem non petenti consilium dedi. ex curia quarto Idus Octobris. M.ccccbooxviii.

lxi

Quanti libertas estimetur loco & loco: moestus & mõte frigidus capiuntur: comes scalenus anguis vulneratur: facetũ eius dictum.

P.M.A.M. Ascanio sfortię vice comiti magni ludouici fratri Cardinali.

VEniens a vobis placidus eurus, condensa nubila quę in orbe nostro Pompelonẽsis antistes glomerauerat, ita disperiit, vt sine tonitru, sine fulgure, serenum aerem ad vota reliquerit, turbauerat ille, q̃uis ioco se, de mea erga vos libertate exarasse rescripserit. quod Trehitia, vestra suauiore, vos cithara demulsistis, obsequẽdi vobis tanta isthęc humanitas animum duplicauit. Dicitis nãq; ac si ore vno vos ambo loq̃remini, nihil a me scribi quod vtros magis animos oblectet, q̃ scribẽdi modus, qui liber sit, nullis ambagibus, nulla pestifera adulatione aut sclopo turgenti fucatus. quibus ex rebus esse candidissimam erga vos mentẽ meã, veriq; medullam ea esse quę scribo, vos animaduertere longa oratione predicatis. Aperiantur igitur iam clausę fores, tollantur q̃ stipati cardines, ac de molesto silenti carcere galeatꝰ nil gradiuus cõcitatꝰ egrediat. Anno sexto & octuagesimo Baudillo nepote Granatã regni caput, Zagallo patruo Malachã vrbẽ primariã mar itimã tenẽrib⁹, ingẽs cõgraſ exerçitꝰ. cũ ci pe-

Digitized by Google

res auxilia p̄ suis quisq; fortunis, ac regiones per se oēs tulerunt. Vti solitam esse diximus, Regina, cōmeatus cæteraq; tāto exercitui necessaria summissura, sequit̄ a tergo virū. Loxia, in cuius agro pfligatus quōdā fuerat, Rex pficiscitur, sepit, obsidet, quatit, oppugnat, intra vrbē Baudillus Rex cum tota Granatensi se includit militia, difficile captu, suburbium illico aggredit̄, irrumpunt, vi armorum ingrediunt̄. Cesis vtrinq; militibus plerisq;, stationes figunt nostri, quotquot horis infestant̄, substinet tamen belli gloria percitus, q̄ p̄cipue contra exleges geretur. Ab orbe venit Britano Iuuenis animo, genere, diuitiis, ac titulo pollens schalę comes, cum pulcherrima familiarium patrio more, arcubus & pharetris armatorum caterua. Is post fortia testibus Hispanis facta, dum per schalas murum inter confertos scutatus ascenderet, saxo percussus ad tentoria deportat̄ exanimis. Chirurgorum cura exactissima vitam seruat, sed anterioribus ictu saxi dentibus amissis. Reginam vbi primum ex tentorio licuit exire, quæ nuper aduenerat, it salutatum dolenti oris fœditatē Reginæ, ad ablatos dentes, Iuuenis alludens, Christo qui totam eam fabricauerat domum, feneſtellam se fecisse, qua facilius quod intus lateret inspici posset, Lepide respondit. Placuit Regibus argute dictum, atq; honestis illum muneribus donatum, ad natale solum in Britaniam remiserunt. Hispanos qui sese in hac obsidione egregie ostentarunt (ne nimis longa texat̄ epistola) prętereundos puto. Strenue quidem innumeri, ac fortiter. Tantę igit̄ virorum multitudini, tot arietibus, vineis, tormentis æneis, ac ferreis multifariam generibus, ac ceteris huiusmodi obsistere hostes, minime potuerunt. Post quartum & trigesimum itaq; diem ab obsidionis primo, Loxia venit in regiam potestatem, Baudillo Regi cæterisq; datur libera eundi quocunq; libuerit potestas. Victoriæ afflatum sequit̄, (cæsarē emulatus Rex) his actis, presidiis Loxię locatis, Hiloram loxiæ vicinum & Granatæ oppidū, super ingenti ac vasta rupe erectum, adit. Per fecíales ad deditionem hilloreníses hortat̄. Potentiorum exemplo doceant̄ monet. Regis mandata detrectant. Exercitum operiri constituūt, obsident̄, die quindecimo excussi expugnant̄. Inde Moclinum in cœlum ita tendens vt superare suo cacumine nubes videat̄, in cuius oppidi radicibus post Baudillum captum zagallo ducto re stragem nr̄i ptulerunt. Gradit̄ Rex, obsidet. Qua vix hominibus serpere hactenus licuerat densis nemoribus rupibus etiam constratis, Boum & equorum vi, tormenta grauia vehunt̄, ad ictum, nauris figunt̄, vtrinq; tonitrua horrenda soluunt̄. Latēs hic mysterium accidit. Forte fortuna iaculatus a nr̄is lapideus, qui vulgo bombarda dicit̄ globus, in tormentarii puluęris Moclinensium casula, exalto cadens rupto delabit̄ tecto, puluis incendit̄, pleręq; circunstantes domus concremant̄. Tum miraculo perculsi Mauri (tum q̄ puluere combusto nil supererat, quo possint in nr̄os tormenta iaculari) se dedunt. Colomera & mons frigid⁹ (oppida & ipsa munitissima) perfecíales ad deditionem monita, trepida concurrunt, loca deserunt, fortunas asportant. Ita sexti & octogesimi anni gloriosi Reges per varios labores, & grandia discrimina ppria exhauriendo ęraria alacribus hymnis merito decantandam æstatem egerunt, exercitusq; soluto cordubam redíere. Vale ex curia, quarto Kalendas Nouembris. M. CCCC. LXXXVIII.

P.M.A.M. Ioanni Arcimboldo Ctui & Archiepiscopo Mediolanensi Cardinali. LXII.

THureo fumo purpurate nostræ fidei princeps, odoras mihi nares opplestis. Fumo quidem sed salubri, capitis nanq; tenebar grauedine, non magis cuiq; Anticyra vnq; profuere meraces, q̄ vestræ mihi blanditiæ, vester applausus, vestra benignitas Christianum orbem veluti Athlantes duo, vestris humeris cum summo Pontifice fustinetis, & homuncioni pusillo mihi verba scribitis amatoria, saccaro suauiora, humilia denicq; ambo ore vno inculta hæc mea p̄batis? Integritatem animi assentior vt p̄betis, rei autem condimentum relinquo illis, quibus natura magis fuerit in ingenii dote benefica, magisq; sese excoluerint quieti. Animum igit̄ ad scribendum ita mihi rim pulistis, vt non iam quid de meis rudibus glebis sint eruditi merito loquuturi, quid maliuoli latraturi, sed quos de Hispanis hortis flores fructusq; colligere queam, ad vos quocunq; carristro, aut qualicunq; vehiculo destinandos cura sit. Animum ergo sibi exhausit Ascanius Dux noster sextum, tu ne inuideas septimum, qui nō inferior est apprehendito. Nonis anni huius Aprilis, Corduba delectus educit̄, tendit̄ ad hostes. Bellez malacham (insigne ab vrbe Malacha oppidum) miliare quindecimum distans (cum exercitus parte) rex obsidet. Partem nanq; alteram cum impedimentis a tergo Gaditanus Marchio ducti tabat, necdum aduecta erant. Zagallus Malacha egrediens, veluti penus leo collectis repente quos potuit militibus Regem adorit̄ per collem qui nr̄is castris immineb at. Sublato clamore furibundi Mauri descendunt. Balistis agit̄ vtrinq; ac leuibus tormentulis. Opponit se venienti

Perturbatio nr̄or̄ sup bellez malacha.

Quid seruauerit nostros discordia iter gra natenses.

Quid ō za gallo rege/ capiūt̄ malacha et bezmalacha ō mauro pcussore de zagallor̄ ducatu/ ō dura obsidione.

Digitized by Google

exercitui extra castrorum agerem cum acie domestica, comes Caprensis, Baudilli victor. in castris nostri milites audito clamore hostium perturbari incipiũt. confusi perambulant, dissoluũtur ordines, signa deseruntur, de fuga cogitatur. Rex per castra mestus equitans, omnes percurrit acies. lętitiam simulat. Duces militesq; hortatur, bono animo sint. faciem hostibus vertant. se adesse qui exlegum illos clamores nihili faciat, se istos sępe vicisse, eosdem esse ac debiliores multo q̃ quos vicerit quib? vrbes oppidaq; multa munitissima ademerit, nec obid minus trepidi pauebãt. Hostes interea de nostrorum formidine ignari (nescio quo fato) in radice collis pedem sistunt, neq; manus conserunt. nox superuenit. post noctem intempestam Zagallo Regi qui in nostri exercitus conspectu castrametatus fuerat, per cœleres nũcios Granatam (a Benzaragensibus primoribus equitibus id molientibus) in Baudillum nepotem arma sumpsisse, totamq; ciuilibus dissensionibus exardescere ciuitatem defertur. Primo igitur diluculo copias educit, Granatam versus tẽdit, sumptam in nostros prouinciã deserit. lętis animis nostri illos tamq̃ fugientes insequũtur, spolia quędam reportant, paucos interimunt. Ita neq; victoria Zagallus (quam in manibus habuisse visus est) neq; Granata potitur. eo namq; adeunte, coorta seditio stanti sedata Baudillum confirmauit. neq; Malacham regredi ausus est vlterius. sed ad vrbẽ se cõtulit Guadixium. Locat igitur exercitum Rex, obsidionem componit. reliquę aduentant cum tormentis & commeatibus copię oppidani (rebus desperatis) qui in Zagallum spem sitã habebant, de discordia inter patruum & nepotẽ certiores effecti, diebus tamẽ noctibusq; septẽ & triginta, concussi, se dedunt. oppidum deserere iubentur. liberi tamen, & supellectilibus saluis abeũt. postea vero q̃ oppidum hoc validis munitũt presidiis, circiter Kalendas Iunias Malacem in qua fertur Crassus delituisse, quam etiam Siluius noster Italicus (Malacẽ vocat superbam) exercitum mouet. maritima est vrbs, hęc populo refertissima, ingẽs, diuersarum gentiũ cõmertio pollens, & mercatorum frequentia opulentissima, pomeriis ac perpetuo amena autũno, muris duplicibus ac fossis ingentibus circũductis, arcibusq; pluribus munita. prędrant arcibus primariis duabus Zagallí Regis nomine, Gibalfaro prerupto super saxo edificato, Zagrillus eques bello a teneris exercit?, vir magnanimus. interior alteri dorduxius, diues, potẽs, magnę apud malacenses auctoritatis, sed magis (vt fama est) pertractandis mercibus, q̃ armorũ disciplina clarus. Accedens igitur Rex turrita tentat suburbia, desideratis vtrinq; non paucis. vt tandem armorum e suburbiis intra vrbis mœnia concluduntur hostes, castra locantur, tormenta figuntur, munitiones stationesq; fundantur, lorica circũducitur, cuniculi effodiuntur multi, quibus per subterraneos meatus iter ad hostes sit inclusi qui pro natis, pro vxorib?, pro fortunis, pro vita denicq; ac religione, certabant, accerrime propugnant. sępius erumpunt, munitiones presidiaq; disturbant, ad id angustię tãdem deuenere, vt arborũ corticibus (cęteris iam deficientibus alimentis) vescerentur. ad primorum fores multi fame cadebant exangues, coram parentibus filii spiritum exalabant. multa ibi accidere memorãda, quę pretermittere ne vestri gustus metas trãsiliam est consilium. Sed vnum hoc quod Sceuolę Romani facinus emulatur, minime censeo reticendum. Mauri circiter tercentum veluti se diris deuouentes hostib? (vti referunt) noctu e mœnibus tentoria inuasuri regia prosiliunt. Magno illis conatu e munitionib? resiliitur. vitro ex eis vnus capi voluit ad prętorium (rege iam dormiente) perducitur. Regina q̃ nondum procubuerat exercitari Regem non sinit, custodiatur ad mane imperat. ad Marchionisse Mosęi tętorũ de Reginę comitibus fœminę primarię, ducitur interea. Hic auro intexto vestitam Reginam arbitratur. Aluarũ portugalensem Reginę affinẽ cum Marchionissa loquẽtem familiariter Regem existimat. truci vultu, ac toruis oculis circũspiciens, veluti aper (melãpis circũseptus) secum tacitus immurmurãs despumat, ac labia mordet. sitibundum Marchionissa credens, aquam iubet afferri (nephas enim est mãmetheys vinum bibere) ille circũuoluẽs parumper ignitos oculos (phanatico insanienti similis) gladium cubitalem quem tectum ferebat, educit, Aluarum ense vibrato lethali fere vulnere ferit. irruit inde cœleri? vẽto in Marchionissam cuspide gladii percutit accerrime intra vestes. strauerat namq; se in lectum, cui adhęrebat atergo, vestes aureę quas gestabat illam obduritiem, ne trãsfigeretur, tutatę sunt. ruũt in furentem ministri, lacertis circũligant, gladium e manibus rapiũt. quadripartitus in vrbem iacet. sanctum in hũc vsq; diem manumethei appellant. Iam satis euagatum, vnde digressi sumus redeundum est. Fame vrgentur hostes, per oratores prępositis cõditionibus deditionem offerũt. ęquum esse vt victi capiant non prebeant conditiones, respondetur veluti decimeribus erũpęs obrupta flamma (quę cito est moritura) insperato incendio vastat aliquid vicinũ, ita obsessi diebus noctibusq; rabidi nouis aliquibus inuentis prodeunt. Rebus tandem desperatis se se ad Regum arbitrium durduxio negociãte libere dedunt. In seruitutem omnes prępter dorduxi pro-

pinquos veniunt. Bona amittunt. Zagrilus Gibraltarium arcem filio creditam renuit aperire, nec pretio flectit, nec minis, cum iam solus in arce relictus fuisset capit & ipse. Carmonam ducitur seruus spolia mancipiaq; puerilibus quia auxilio venerant ac muneribus, Reges diuidūt. Ad Innocentium Pontificem Maximum quos ambo vidistis, tanq; deo primitiæ. xxx. mittitur ex his viri. Quintodecimo Kalendas Septembris eiusdem anni, vexilla crucis in arcis eminentiore turre, cum summa omnium lætitia erigunt. Malas & Ossunna, oppida non vulgaria potentiorum ruina edocta, portarum claues afferunt. Captiuorū christicolarum quingenti amplius reperiant. Sed spū vix dentibus (fame ita pallidi ac debiles vt e sepulchris viderent resurgere) retinebant. Soluunt igit exercitum Reges victorem, ac bene fortunata victricia signa reportāt. Soluo & ego ligatos calamo digitos ampla materia quę parua non potuit includi tabella iam fatigatos. Ergo vale quarto Kalendas Nouembris, M. cccc. lxxxviii.

P. M. A. M. Ascanio Marię Sforcię Vicecomiti magni Ludouici ffratri, S. Reuerendissime Cardinali. lxiij.

Quare statuat nouis nolbus loquappellare nil curās de veteribus.

Sic vera vbera mitta pōtea dedāt. Vgē mōte se sagitta p̄mitur.

SVrripimus Illustrissime Princeps, & nostræ fidei non infirmum robur Veram vrbem (id est vrbi nomen) per Carthaginensem agrum, cum delecto minore, q̄ solebat, Regem ad hostes (Regina Murtiæ illius Regni emporio relicta) tetendisse. Nunc quid expeditio lucri fecerit habeto. Antelatus Murciensis p̄mittit, qui Mauros solicitet, spem salutis, si pernicaces esse desierint. Pollicetat ruinam, si vim operiant, enunciet. Malacēsium exemplo deterreat, imperata facit. Verenses alloquit. Veniunt perterriti cum finitimis in deditionem, vt in aiitis latibus degere, vel quocunq; libuerit pficisci liceat, paciscunt. In ora maritima portas aperiūt, & regem per eas admittunt. Minata oppida nouem, quorum nomina, si prius pauca, quę in mētem veniunt, enarrauero, est consilium recensere. Maiores nostros res gestas p̄cipue scribere aggredientes, de indagandis antiquoribus locorum appellationibus minime sollicitos, sed p̄sentibus suæ tempestatis cuiuscq; nominibus fuisse contentos, intelligere videor. Tarētum vtputa, qui Pyrri auxilia suis annalibus traducunt, Aspuriis lacedemonius, ita nuncupatū. Tarentum appellant. Neq; video illis curæ fuisse, quo alio nomine pri? indigenę locum appellarint, mueiigare, quid nanq; opus est historiam, querentibus huiusce ambagibus ingenium implicare? Multa nanq; videmus aut bello diruta, aut vetustate. Collapsa (effundis) ad cliuos & e collibus ad plana aquarum, aut liberioris agri colendi potestatis habende, gra transportata, nomina cum fundo mutasse, alia peregrinis colonis superuenientibus nouam appellatiōem in eodem solo suscepisse. Ne igit ego vagus me ipsum hac inani diligentia inuoluam, & rem non abstrusa nomina quærentium caput superstitionibus obtundam, qualia apud incolas locorū occurrentium nomina reperero, ea suo ipsorum nomine estanimus appellare, nec horæ momentum in testimoniis Plinii, Strabonis, Ptholemei, aliorumq; clarissimorum autorū disquirendis, an hoc sit, an illud de quo ipsi mentionem faciunt, terere constituo. Veram igitur, quæ præ manibus est, ego nuncupabo, variam quicunq; volent appellent Almeriam, non Abdaram, Granatam, non Illiberim, Gienuum, non Mentesam, q nuncupatas ita reperio. De his iam satis. Nouem quę cum vera capta sunt oppida nūcupata, Bizmaluit, Monetar, Caprera, Teresa, Xorba, Nixar, Hucbruz, Trabales, Alboxin. Internis autem non vulgaria tria & triginta, Gueiral, Silice, Zugcuna, Huercalueria, Lubreimum, Bidar, Xeranna, Lulia, Torrillas, Lucainina, Alborax, Cantoria, Finix, Ligtar, Codbar, Benitalas, Belffich, Caxor, Benexano, Partaloba. Inde Febreis, Xarcal, Luliade, Caxar, Tarba, Xercom, Tahaitol, Benimina, Bentarefa, Haminodia, Aximizid, Oria, Albox, pluraq; alia turritis & ipsa mœnibus septa, quæ pretermittere, q nobilia non sint, decreuimus. His ita felicibus auib? actitatis Almeriam versus vrbem maritimam, oram illam speculatum tendit. Inde Bacam pficiscit, vrbem multis equitibus, & populo refertam numeroso. Ibi non leuiter fuit Rex ab hostibus lacessitus. Erumpentes nanq; Baciani milites exercitum a tergo acriter infestarunt. Vulneribus ex nris plures confecere. Impetu tandem nrorum compressi, pluribusq; ex eis interemptis retrocesserūt. Monteſe ordinis Equestris magister Valentinus nobilis, sagitta ex mœnibus transmissa percussus interiit. In hoc Bacciensi tractu habuit in potestatem octo cum benemunitis arcibus egregia oppida, Bellezalbuz scilicet, ac Bellez rubeum, Hoscam insigne municipiū, Horcem, Galeram, Aztillam, Cultar, in his p re præsidiis impositis, intra diem quintum & trigesimum ad vxorem lætus reuertitur. Itaq; bellis anni versariis concisse hebetantur Barbararum ex legū vires paulatim, & regnum Imperium non sine nostræ fidei, cuius tu portis es firmissim? gloria, tantorum Principum auspiciis ppagatur. Vale cum p tabellariū licuit ex curia, quarto nonas Nouembris. M. cccc. lxxxviii.

Ratio ḡre nō curat antiq̄s nolbus.

Digitized by Google

P.M. Villasandino.

P.M.A.M. Arcimboldo Cardinali, Ciui & Archiepiscopo Mediolanensi.

lxiiii. Misericordia ad dilationem.

TV græce q̃ mihi gratis aduleris, ego latine agam, qui blanditiis tuis satisfaciam. Tu me tuis epistolis laudas. Ego per belle verbis tuis respõdere intendo. Sit igitur in precium tibi hęc epistola, q̃ nullam tibi epistolam dare velim. Vale ex curia, quarto nonas Nouembris. M.cccc.bxxviii.

P.M.A.M. Doctori Villa Sandino Primario Iuris Pontificii Salmantice professori.

lxv. quid sit lex, de fructu legis, vbi formata lex.

QVot mihi bene cupias Sandine, nec miror quidem, respondes nanq̃ non vocas. Nec tui esset officii non amare, ne illum modo, qui te obseruat, verum & hominum quecunq̃ tibi nunc̃ fuisse aduersatum senseris. Imo & altius Iubemur a Christo rerum autore etiam eos, qui nos oderint, diligere, si mecum igitur post hac inire per epistolas colloquium desideras, aliam tibi sumito materiam. Vacua nanq̃ tibi est de amore crumena, meam autem de laudibus tuis adeo refertam sentio, mi suauissime Sandine, sacrarum legum diuine interpres, & pfessor, vt qua emittere incipiam vix occurrat. Ita igit̃ frustra erit, vel circiterij laborare. Si quis satis posse te laudare suis verbis existimauerit. Ne etiã quis inuidã, si forte ad eo manus epistola mea deuenerit, adulatiõis nota me dignum fuisse, cum hæc scriberem, diiudicet, quibus motus rationibus ista ptulerim aduertat. Legem esse in ciuili corpore non minus animam q̃ in singulis hominum corporibus addictam suam nullus negat sapientum. Multę sunt in qualibet ciuitate leges, variaq̃ statuta, ac varii mores. Ad vnam tamen legem omnia dirigant̃, quæ sub recte viuendi regula ad communem omnium ciuium fœlicitatem tendere videt̃. Veluti nanq̃ variæ sunt vnius animæ operationes, & potentiæ, ita & sub vna lege non diuerse dici Iure merito possunt leges. Sed legis vnius, membra diuersa, quæ a suo toto sine sui corruptione separari minime possunt. Lege cœlos gubernari, elementa regi, inferos etiam inter se, ac latrones lege conuenire, haud quaq̃ est dubitandum. Si ergo vicinia te tua ita Salamãtina laudat, ita veneraẽ & obseruat, vt quæ a Prometheo id est ab humana puidentia (vti in Pythagora Plato noster ait) quæ ad victum inuenta iura, quę ve per angelos diuina puidentia ad beate viuendum nobis allata sunt, ita calleas, q̃ omnium oculi in te vertãt, omniũ ora summopere pfiteantur, quis me arguet? Quis accusabit? Illorum ergo testimonio fretus, qui ex tua quotidie officina noua ad regnorũ regimen instrumenta reportant, pferre ista ausus sum. Alias plura. nunc Vale, ex Guadalagiara quo regressus sum, & ad bellum me apparo Idibus Decembris. M.cccc.bxxviii.

P.M.A.M. Petro pontensi Vicescholastico Salmantino.

lxvi.

AMoris tui erga me vinculo ita me irretitum sentio humanissime vicescholastice. vt quibus me queam pignoribus ab hoc eximere debito non intelligam. Partius vt exhibeas obsecro, ne maiore me q̃piam presseris pondere aggraues. Non est mihi pensi tantũ, vt satisfacere possim, durumq̃ est, & graue debere cuiq̃, magisq̃ persoluí queat, vt decoquam (vti video) mercatoris more quæritas, aut vt ingratus etiadam. Deus qui verus est amor, veri tibi amoris precium, quod est immortale, impartiatur. Vbi terrarum sim, quidue agam, percunctaris. Vah si Martyrem nunc tuum aliqua daretur ex rimula inspectare posse, maiorem tibi res hęc risum incuteret, q̃ cytharedi cauda magistri. Martyr ille, quem tu trepidus ex amore vehementi, tanq̃ in duro agone certantem suggesta Salmantino concionantem togatũ intuebaris quondam, nunc prętextatus lanceam ensemq̃ tergit, apparat, vibrat, galeam experitur. Thoracem induere meditatur. Giennii sum in curia hisce rebus intentus, nempe ibi delectus omnis militum ad hostes transportandorum ppediem ex edicto regio conuenit. Vah qd Martí musisq̃ rei est? Dices quinimo sine marte contracta viuunt fronte charites, omniumq̃ rerum est appetitui respondens Mars, condimentum. Quid melle, quid saccaro fastidiosius? Nisi alias qua interdum acrimonia commisceatur? Legisti ne vnq̃ in fabulis risisse deos, semiq̃ ceũtes inspecta familiariter dea gratiarum? nempe nullubi. Marti vero admixta, quom primum iter mariti laqueos deprehensam viderunt, deglutire salsuam, & inuidia rumpi cœpere omnes. Vti res martias igitur, venus ipsa venustate sua comit, fucat exornat, ita res ceteras omnes ardor martius (si iure modo susceptus ac maiestate) horrore etiam quodam venerabili, ac grauitate irrorat. Iustum igitur laudabilemq̃, imo & pium hac nostra tempestate Martem complexus sum. Solones tu, licurgosq̃ tuos, siue malis Egeriæ maritos, cũ nostro Villasandino insigni viro seruato. Conuoluito, tractato, securus, quos sis imbres, quos etiam soles sub diuo perpessus

Digitized by Google

tus. Illustri nostro Scholastico Regis consobrino meo nomine salutem impartitor. Qui si literas dedisset, literas accepisset. In castra venturum pleri q; illum mihi retulerunt: Peto a te vt mihi an ita sit significes, & Vale Giennii. Idibus Decembris. M.cccc.lxxxix.

P.M.A.M. Ario lusitano greças literas Salmanticæ
profitenti valitudinario.

lxvii. Alia egritudinez collachrymat ei cõsolatoria philosophica q; probat emplo platonis necessariũ esse corporis flagellũ ad acumẽ ingenij exercendum.

IN peculiarem te nostræ tempestatis morbum, qui appellatione Hispana Bubarum dicit, ab Italis, morbus Gallicus, medicorum Elephantium alii, alii aliter appellant, incidisse præcipitem, libero ad me scribis pede. Lugubri autem elego calamitatem, erumnasq; gemis tuas, articulorum impedimentum, inter nodiorum hebetudinem iuncturarum omnium dolores intensos esse proclamas, vlcerum & oris fœditatem superadditam miseranda promis eloquentia, conquereris, lamentaris, deploras. Misereor quidem Ari amicissime tui, cupiremq; te beneualere, sed minime q te prosternas ignosco. Angi nanq; nimium, aduersis, aut extolli prosperis, sapienti minime licet, imo & ferendos esse quoscunq; fortunæ ictus, coherenter ac in deflexo spiritu prædicatur. Ad animiq; fortitudinem, omnium leuissimum malorum confugiendum censetur. Quium igitur tu sis græcis & latinis literis eruditus, fisq; dicendi peritus, quæ laboranti amico suaderes colligito. Illaq; tibi in remedium sumito, & sapiens eris. Male nanq; sapit & contumeliose, qui sibi non sapit. Sed nouum hoc accipito tantorum solamen malorũ. Si plus auri condonatum tibi repereris, q; ferri, aut eris sublatum & glebæ putris, nonne maiores debebis superis gras ex munere, q; conquestus ex incommodo? Nonne illos de te bene meritos fateberis? Audi ergo, & hanc tuis erumnis medellam adhibeto. Auro gemmisq; pretiosiores esse animi dotes, nemo est qui neget. Corporis autem grauedinem amurca & fece, quacunq; viliorem esse, non modo audimus passim, verum etiam videmus, ac scimus aperte. Hoc mortale, tenebrosius, ille æternus, lucidus. Serium igit tibi rerum autor macerat, ne in te insiliat, seuiatq;, ac demum te possideat. Eius frenat petulantiam, ne te præceps raptare nitat, ne contra dominum arma sumat. Summo nanq; semper in discrimine iuuenilis ætas, qua viges, versatur. Itaq; grati erit viri officium, magis q fœcundo polleas ingenio, q etiam tibi non alteri hominum, cuiq; datum sit insignem istam vrbem bonorum genitricem, græcis quas ex Italo musarum fonte attulisti, literis illustrare, q; q corpore langueas. Insalubrem sibi locum ad robur corporis domandum, ne calcibus dominum impeteret, Plato dicit elegisse, tutius esse ducens ad animi libertatem, ingeniumq; altius eleuandum, langoris alicuius necessitate inducti virum eruditum, q; nimis prospera valetitudine fidentem peruagari. Sic ergo multo magis tibi sit relictum, q; sublatum, in deum rerum principium, ac finem tuos iactato cogitatus. Id si feceris, non minus te fœlicem esse intelliges, q; nunc te Saturnus opprimat, a quo morbus iste, q; si Mercurialibus volitare per aera talaribus daretur. Vale Giennio in Nonis Aprilis. M.CCCC.LXXXIX.

EPITOMATVM

PHILOSOPHICORVM ET HISTORIALIVM NOSTRI TEMPORIS PER EPISTOLAS AD AMICOS LIBER SECVNDVS.

P.M.A.M. Gutterio a Toleto Scholastico,
Salamantino Regis consobrino.

lxviii. Quid pariat benignitas.

ABellario isti Salamantino, cui ad vicescholasticum tuum, ad quosdam etiam alios insignes viros literas dedi, discedere paranti, literas ad te, nullas dare constitueram, quas nullas ad me miseras. Interea dum aliquid plusq; esset pollicitus, immoraretur: fuit pœnitẽdi locus. Quemadmodum nanq; cuncta tempore mutantur humana, ita & plerumq; animi hominum, quamq; ex cœlesti massa procreati, noua tũ resumunt consilia. Subiit in mẽte magnanimitas illa tua, subiit & humanitas, quorũ alterum fecit, vt nũq; satis quos honore aliquantulo dignos existimes, a te dimitti honoratos putes, alterũ, vt oim ad te cõfugientiũ ab exteris p̃cipue regiõibus ad istã honorũ officinam, causas ita suscipias, cogit,

Digitized by Google

q̄ non auidiore cupiditate Crassus, non ampliore gutture Midas aurí possessores ambirent. Tu mentes hominum in tuum conicís, his artibus, ærarium, illi terrę fecem, mortalesq; diuitias in suum glutinabant. Quapropter est animus ab omní patronum alea te in hoc secernere, scribereq; ad te, ac salutare, vel insalutatū vt saluus, sis diu & incolumis vehementer exopto. Te ad castra ppe diem venturum relatum est. Id ne ita sit, mihí significes, ne spe depascar inani. Et vale interea patrone mí Candidissime Giennio in nonis Aprilis. Millesimo Quadringentesimo octuagesimo nono.

lxix

P.M.A.M. Ascanio. M. Sfortiæ vicecomiti magni Ludouici fratri. R.eccl. Cardinali.

Progressū ad rem bancofarnesianam: freyra et bachor oppida capiuntur et autor armatus ad bellum.

HActenꝰ ad te missí princeps illustrissime, quę mihí per eburneā portā gesta bellica emissa sunt, idest quę aliorum relatu auribus exhausi. Posthac vero corneę tibí fores, quę tuo palato sapida dicís edulia, ministrabunt. Ad exleges nanq; in castra miles cum Rege profectus sum, propterea quę vidcro iam, nō quę audiero habebis. Sí memor es illustrissime Princeps, Zagallum Regem virtute bellica insignem, ac benefortunatum, ita vt eius ductu, nostri exercitus multa fuerint perpessi incōmoda, Granata pulsum anepote, secq; Malacham contulisse, inde Guadixium significaui. Virtutem igitur Zagalli, aframq; Baudilli, quí se retenturum in fide Granatam fuerat pollicitus, perfidiam veritꝰ Reges, grandes bellorum apparatus instaurant. Giemnium proficiscūtur milites, omnibus vrbibus, proceribusq; imperant, vt in agrū quí Sotogordus dicitur, statuto die conueniant. Is est locus in Guadianę fluminis Bethicam a Lusitania diuidētis, ripa situs ager herbidus, arboriferis collibus circumseptus. Is annus, quí nonus fuit & octogesimus annonę caritatem cœlí inclemētia prębuit. figit propterea pedem Giemnii Regina, Rex pridie Kalendas Iunii exercitum adit, lustrat, instruit. Tertio ab eius accessu die, compositis ac sí per hostium arma profecturus esset, ordinibus, gradiantur acies edicit. In fronte magnum ordinis diui Iacobí magistrum cum equitibus mille quingentis, peditibus vero quinque millibus locat, reliquus, septuaginta quinq; peditum milium, equitum autem, milium terdecim & quingentorum exercitus subsecutus. Is nanq; censetur militū numerus in agro quí dicitur Torrillus, admiliare a soto gordo decimum, eo die pernoctatum est. Postero vero vbí eluxit, Guadalentinum traicimus fluuium. ad vesperam Cugiar nobis sese offert, hostium oppidum ingens, ac munitissimum. Pręit ex Regis mandato magnus ipse compostellanus magister, hostes in colloquium vocat, ad regiam inuitat clementiam. mandata detrectant, se potius morituros forti animo inquiunt. Iuuenum cōuenticulis accitis seniores, ad patrię propugnationem adhortantur, ne maioribus quisq; degeneret, suadere nitūtur, quos numerosioribus aliquādo copiis restitisse, patriamq; ab acrioribus hostibus seruasse, predicabant. non contenti moenia tutarí, in hortos, fossis, ac repagulis cinctos, extra suburbia (ea quatuor erant) prodire audent. sagittis ac plumbatis globulis tormētariis exaggeribus nostros excipiunt. Ex hortis tamen, atq; inde ex suburbiis, sed non sine iactura nostrorum fugantur. mœnibus igitur sese includunt illi, nos tentoria ad obsidionem figimus, machinę instruuntur primę, ac propugnacula illico minoribus tormentis diruuntur ad moenia secunda fossores, caloneśq; omnes admouentur, mira erat murorū duricies, accitur propterea maiorum œnearū balistarum impedimentū. quod per Gaditanum Marchionem adducitur. Nunciatur interea loci Freyram oppidum, & Bachor arcem, ad miliare ab exercitu tertium ad commeatus nostros intercipiendos (nisi de medio tollantur) fore nobis infensas. Rex igitur, amicissimum tibí, dum oratorem ageret in vrbe, comitem Tendillę, cum equitibus sexcentis, peditibus duobus millibus, Freyram primum (q̄ maioris esset momenti) speculatum mittit. adit, illum ego sequor. testant per transfugā Zugiarianum senem, quí ad nos suis inscíis pernitię eorum sentiens noctu exierat, prefectum arcis alloquí, pollicerí, minarí, adoppidí moenia prefecto arcis nil auscultāte pugnam init. perimunt ex nostris pleroscq;, ex rupe quadam arcí propinqua. per eundem interpetrem Zugiarianum prefectum, secundo in colloquium vocat. secuturos Fregenses, Zugiarianorum fortunam dicit. Ita re infecta in castra reuertimur. Zugiariani Balistis acrioribꝰ, quas Marchio duxitauit concussi terrentur. vt in auitis larsibus (velut hactenus) viuere liceat, cœterū se venturos in regiam potestatem per oratores petunt, reiciuntur, sese incluſi iterū fortiter propugnant, redit interea ad Freyrensem prouintiam cum maioribus copiis comes, secūq; quot quot mulliones, agasones etiam in castris erant, cum suis quęq; iumentis, tanq; herbatum ducit. militibus armatis mulliones, equis iumenta commiscet. ita facto grandi cuneo, qua ex arce cōspici poterat, multitudinem traducit, vt ad Freyrensem descendant vberrimam conuallem. Se-

Copię militum.

Discursus gradientis exercitus.

Digitized by Google

cultum prius segetes, pugnamq; deinde cōmissum statuit, territi Freyrenses multitudine, quod omnes milites esse arbitrarentur, suppellectilibus saluis, pro libertate tantum pacisc̄untur. Freyram igitur eo die, quo accessit, capit, munit. in castris tanq; rei benegerendę auspitia ferentem, Rex honorifice comitem suscepit. De arce Bachorum idem imperatum assumptum prę fectū Zugiariani quoq; vitam & fortunas vix impetrarunt, oppidum relinquūt, quocumq; velint proficisci libertas impenditur. Baciam vicinam vrbem cuius legibus parebant, q; illuc filios, vxoresq; euentum belli, quem sortiti sunt, timentes, premisissent, sese cōferunt. Hem q; lapsus iam ardente iunio calamū agito. Ergo vale ex castris Bacien sibus Idibus Iunii. M.cccc.lxxxix.

P.M.A.M. Ioanni Arcimboldo Cardinali
ciui & Archiepiscopo Mediolanensi.

lxx.

Oppidum Ascanio, tibi autem, vrbis (oppidi dominæ) obsidionem Reuerēdissime præsul, ne mihi posthac succenseas, destinare intendo. Zugiar habito in potestatem, cū parte copiarum, stantibus suo loco castris, expeditus Baciam speculatum vrbem ad lapidem circiter quartum Rex adit. Ab occidente colles illi adiacēt eminentes, steriles, inculti. Ab his vrbem despicimus. Per earum collium accliuia latera ad nos, pedites hostiles ascendūt. Ex eorumq; superciliis nos acriter sagittis & plumbatis exagitant. Scutati ad eos impetu facto mittuntur. Per collium latera hostes deiciuntur. Datur inde nobis libera speculandi vrbem potestas. Ea est in eorum occidentalium collium radice sita, super edito leuiter & ipsa colle. Habens a septentrione, editulos amigdaletis plenos cliuos, ab oriēte, vastam planiciem. Meridie ad stadia circiter nouem iterum mites tumulos, quos inter vrbemq; Bacianamq; sedent prædia, quæ hortos vocant Fructetis vinetis, ad panis ulas. Ex siccandas ad vnum nanq; vsum eos perhibit Maumethana superstitio, domibusq; æstiuis perpetuo tractu, atq; ita continuis textos, vt vna cum vrbe sua, vrbs esse videantur. Ab ea parte, qua meridiem planities spectat, leuibus quibusdam prælijs, parthico more, cum hostibus a nostris antesignanis commissis receptui Rex, post speculatum vrbis situm, canere iubet. Et in castra reuertitur. Verum enim altero die qui fuit Iunii pridie Idus, tentoria Papilionesq; attoluntur. Baciam gradimur, per eosdem colles ad occidentem vrbis vergentes, hortos ingredimur, ingressos fuisse pœnituit, intra irriguas nanq; fossas, macerieq; multiplices, ac riuorum innumeros giros, atq; arborū densitate, ita nos irretitos reperimus, vt magis septi videremur q; sepiremus. Mira fuit hostium eo die ferocitas, mirus impetus, acris insurgit pugna, cadunt vtrinq; nō pauci. Duce Raduan çafargial quondam christiano. Mauri sua tutari nitebantur, nostri sumptam persequi pruintiam studebant, illi p fortunis, p libertate, p laribus patriis, p vita deniq; certabant. Nros gloria, quam Hispanis, insitum est a natura, animæ præponere, stare contra cogebat, Raduano çafargial strenue pugnanti, peremptis eo die quatuor equi fuerunt. Reprimuntur tamē hostes, sole cadente, ac vallum in hortis, vallo opponitur, vbi non sine magno discrimine peractatum est. Quom primum eluxit, ex omnium pcerum consilio periculum sentiens Rex, tolli sensim vexilla, tentoriaq; & castra retrocedere imperat. Validiores instruuntur a tergo acies. Cornu dexterum magno compostellano Magistro, Sinistrum Gaditano marchioni creditur. Paulatim nos explicamus, & nisi callido strategemate Rex hostes fefellisset, Ingentem, omnium iuditio, iacturam vniuersus exercitus peperisus fuisset. Iussit nanq; vt eorum ducum tentoria, qui in conspectu mœnium statione haberent, erecta hostibus diripienda derelinquerent. Ita prius compositis ordinibus exercitum rex educebat, q; consilium hostes intelligeret. Regredimur ergo sed versis in hostes vestigijs, ad eosq; meridionales leues tumulos, quos supra memorauī traducit exercitus. Quæ deinceps tempus mihi porrexerit tibi ministrabo. Vale ex castris Bacien sibus Idibus Iunii, Anno. M.ccc.lxxxix.

Percipula hostis bacę describit basa vrbis ei.

lxxi

P.M.A.M. Ascanio Marię Sfortię Vicecomiti Mag. Ludo. fratri. S.R.eccl. Cardinali.

Cōsultatio de obsidiōe ei regina.

Permeas ad te Idibus Iunii destinatas factus es certior, vti per tuas colligo, Zugiar ingēs oppidum Freyrāq; & Bachor sub iugum missa, non mediocri dehinc discrimine Baciā nos hortos, fuisse ingressos, maiore egressos. Ibi nanq; fere nobis contigit, quod tutiores historici, christianis inter Damascenos hortos implicatis, quondam referunt in Syria contigisse, internitiem. S. Compertum quidem habemus quicquid presidii militaris Zagallo Regi superest, intra Baciam inclusum, bellatorum. xx. amplius millia obsideri. Itaq; positis in tuto Rex pceres accersit, ferat quisq; quid sentiat iubet, periculosam esse pruintiam, quę sumpta est, omnes conueniunt, quare sternenda Baciana cuncta circūuicina, quo facilius anno sequēti

Fosse et castella circūducuntur Raduan çafargial hostium dux strenuus primū strages hostium dat mali.

Digitized by Google

inopia preſſi, capi poſſent, ſoluendāq; obſidionem cenſent. Multi Zagallí virtutem animūq; inuictum ac fœlicitatem, qui nobis a tergo ad lapidem tantum vigeſſimum guadixii eſt futurus, preponunt. alii non eſſe Baudilloeius nepoti, qui Granatam tenet, fidendū, addebant. Qui baudillus dato in obſidē filio (vti iā dicimus) retenturum in fide Granatū pollicebatur. Si nanq; ex vrbe Granata Baudillus, ex Guadixio vero Zagallus totis viribus in nos eruperint, quid fore putandū eſſe aiebant, quom a fronte preciprie obſeſſorum tot millia deſperatis animis ſimus habituri? neq; deerant qui cōmeatuum penuriam, qua vniuerſa Bethica vrgetur, eſſe non parui faciendam commemorarent. Non deſuere tamen etiam, qui nullo pacto terga eſſe vertenda cōſulerent. Varię procerum hę ſententię ex mandato Regis, ad Reginam per celeres tabellarios Gienſium, vbi ad immittenda neceſſaria commorabatur, deferuntur. a Regina literę in hanc illis co ſententiam reportantur. Capeſſendam animo preteritorum exemplo fœlicitatem, cui cœleſtia affuiſſe numina conſtat. eoſdem eſſe, atq; iam infirmiores, hoſtes, quibus cum actum eſt ad hunc vſq; diem. eam eſſe belli ſummam, eoſdem qui prius fauerint cœlites affuturos, illis diffidere periculoſum eſt, ne nobis ex fautoribus, infenſi efficiātur, prouintiam nullo pacto deſerē dam, ſe autem a mortalibus, belli neruos (pecuniam vt pote) atq; alimenta, auxiliaq; potiora, ſi opus fuerit, exhauſturam. Superos vero votis precibuſq; perpetuis, ſuo Virginali nymphariū choro admixtam, ſe in eundem animum retenturam ſumma fide reſcribit. gratos eſſe ſuperos, atq; piis eorum poſtulatis audiētes, repetebat. Figitur ergo pes, a tergo nobis recta ad meridiē ad lapidem ſextum, oppidum extat Caniſſas ingens, arte ac natura munitum. Id ſi pro hoſtib⁹ ſeruaretur niſi minus obſeſſi nos, qui medii eramus, q̄ hoſtes fuiſſemus. mittitur idem comes qui Freyrā. deſerunt trepidi hoſtes oppidū, domibus prius exuſtis. Comitis ſemper ego tanq; Aeneę mei latus ſeruo. Imus, oppidū capimus, preſidiis munimus, bonis auibus in caſtra reuertimur. Delocanda igitur obſidione ne quicquā ad obſeſos alimēti importetur, ne etiā Zagallo de rerum ſucceſſu, ſignificatum egredi cuiq; liceat, cogitatus omnis, omne cōſilium, omnis tandem opera adhibetur, ad ſpem ſalutis hoſtibus demendam. A ſeptemtrionalibus (quos diximus) collibus per orientalem planitiem, ad meridionales vſq; tumulos, vbi exercitus inſidebat, foſſa ingens, ab vrbe tamen ad ſtadia circiter quinq;, circūducitur. In foſſę ad nos margines, Caſtella duodecim per ſuos tractus erigantur, ſinguleq; in ſingulis cēturię delectorum militū conſtituūtur. Latus occidentale duces, alternatim ſuis noctib⁹ inuigilant. Mille interim rerum viſu dignarum, inter vtraſq; copias ſingulatim turmatimq; quotidie acciderunt. quę ne grandibus elephantibus minutas eſcas ad vecſendum porrigere videar, eſt conſilium preterire. diales iſti noſtri ſi aliquando prodibunt oſtendent, hoc vnum minime conticebo, ad hūc vſq; diem qui Auguſti eſt pridie idus, nullum vnq; preteriſſe quin illata vtrinq; vulnera, quin ſanguis effuſſus. perimitur is qui veluti troyanus Hector baccenſibus vnica ſpes erat Raduam cargial, ex noſtris Ioannes luna aragonius eques primarius Regi chariſſimus, ac vniuerſis caſtrēſibus annum nondum natus primum & vigeſſimum. Caſtra diuiſſa Princeps illuſtriſſime habemus hodie in collibus, quos diximus ad meridiem, Rex ad ſeptētrionem impedimenta miſſa. His preeſt Gaditanus non iam Marchio ſed dux. vtrinq; infeſtātur hoſtes, arbores illis, horrorum maceries, ac ſegetes in dies magis ac magis abſcindim⁹ Guadixium hinc etiam per tres egregios belli duces, comitem videlicet ipſum Tedille, Alfonſium aquilarum, Ludouicū Portucarrenſium, multorum per ſe quiſq; oppidorū dominus incurſione perturbari Rex imperat, adeunt eius conſpectum. Quartana Zagallus laborat. Exiit tamē cum ducentis, quos ad ſui corporis cuſtodiam equitibus habebat, peditibus innumeris, certatum eſt leuiter, exurūtur eo inſpiciēte ſiccę quędam nondum meſſę ſegetes triticeę ſecātur, & nonulle redit ille febri ſua opreſſus in vrbem ſuam, nos victoria comitante ad caſtra regredimur. Tu autē vale candidiſſime patrone. Ex caſtris Bacenſibus. Pridie idus Auguſti Anno. M.cccc.lxxxviii.

hodie

Nec gerā tur i caſtris mira iterdi uerſarū nationū milites pcordia De hoſpitalib⁹ caſtrēſib⁹ dom⁹ erigūt ad hyemē habitādā.

P.M.A.M. Io. Arcimboldo Cardinali
ciui & Archiepiſcopo Mediol.

QVis tibi guttur purpurate preſul, tritici granulo quondam aut ficu exigua contentum, ita deduxit, vt caribdea voragine protenſius iſtud modo habeas. tu breuibus me ſcribere inquis. Ego autem qui paruo labore ineris eſtuo, & epiſtolam non leguleiorum inextricabile volumen exaro, haud quaq; id fatebor. at ſi forte ad eam quę tibi proxime aſcaniane alligata miſſa eſt, alludis, ego eam, nullam, non breuem apellarim. Sed ad noſtrum inceptum reuertamur. Ex caſtellis & repagulis, de quibus ad Aſcanium, hoſtes exanguſtantur, veluti coluber qui fracta ceruice cauda minatur, erumpūt obſeſſi quotidie, opera munitionum diſturbaturi,

Digitized by Google

ferūt, vulnerant venenatis semper aliquos sagittis, plumbeisq; globulis transfigūt, sed nunq; alacres, nunq; ad libitum vlti redeunt, cladibus semper ipsorum nostra pensamus vulnera, ex duodecim Castellis tamē, vnū super rupe quadam, occidentem versus structum, ad viuum illis fontem, quo per vrbem fluente passim pistrinabantur, auferendum, areas etiam quas sub pedibus castellum ipsum habere fonti proximas videbatur, quatiēdas, ne per eas liberi (vti prius) vagarētur, miro robore impetunt, insperato tumultu adsunt. atrox pugna committitur, prius q̄ auxilia integra e castris aduentarent. quingentis e nostris vulnerati. reiiciuntur tamē votorum inanes. De circunducendis etiam per arduos occidentales colles obicibus muris, quos alternati duces perpetuis custodiebant excubiis, sermo inter proceres coram Rege mouetur, vt hostes acrius animo frangantur. De domibus quoq; sibi quisq; construendis cogitat. Duo interea, dū aliquid noui emergat, meo iudicio memoratu digna, tibi optime presul narrare intendo. Incredibile dictu est, inter tot dissimilia variarum regionum Idiomata, diuersos mores, varias pedum octoginta millium equitum quindecim, disciplinas, summam esse inter castrenses concordiam. Regię maiestatis est tanta reuerentia, vt nullus ad hanc vsq; diem tumultus exortus, quicq̄ perturbarit. nulla hic latrocinia, nulli in itineribus crassatores, singulares rixæ nullæ. Ast, si quæ forte emergunt, subitis in autores seueris animaduersionibus cæteri deterrentur. Quis vnq̄ crederet, Astures, Gallecos, Byscaynos, Lipuzcanosq;, Cantabrorum montium intra Pyrimeos incolas homines, vento leuiores, seditiosos, indomitos, peruicaces. Inter eos ipsos dissidiis perpetuo studētes, ac veluti rabidas feras sese inuicem in propriis domibus, quātuuis leui causa, trucidantes, potuisse, cuneo, effectos conuenire! Quis Oretanos toletani regni incolas, vafris ac Zelotypis vandalis connecti, vnq̄ potuisse putaret! Vnanimes tamen omnes, ita militiam in vna castra concluſi exercent, ita prēsidium prefectorumq; dictis parent, vt vna domo, vna lingua, eadem disciplina educatos vniuersos arbitreris. Vrbem platonica republica institutam, nostra castra crederes. hospitalia post hęc tentoria quatuor ingētia, prouidum Reginę pietatis inuentum, est opere precium videre, ad remedium hęc & medelam non sauciorum modo, sed quouis morbo laborantium erecta. Medicorum pharmacopolarum chirurgorumq; & reliquorum ad ministeria addictorum, is est numerus, is est ordo, ea diligentia, rerum ea copia, vt neq; suburbano vestro sancto spiritui, neq; vasto illi tuo Mediol. cedant hospitalibus. Regia impensa quicquid langoris, quicquid accidentis emergit, ni status cuiq; a natura dies assit, abscinditur. Dum geminas has epistolas aduos cursor laturus de discessu mētitur, tricentorum amplius hostium strage, nostrorum sanguini parentatum est, ab impedimentorū quidem parte lacessiti hostes, in insidias nostras a Rege positas intra fossas inciderunt. neq; enim vnq̄ prouocati certamen detrectabant, fractos post hac illos animo sensimus, ab ea nanq; die partius euagati sunt. interrogati postmodum quid spei haberēt, cur ita pertinaces extrema operiri velint, hiberna frigora, ac niues, quæ horrentes solent in ea regione decidere, auxilio sibi fore. Interim nil defuturum, milites nullo pacto equosq; sub dio noctes perpessuros aiebant. Itinera preterea, si pluat, ceno, si non, concretagelu, per aspera montes qua importanda sunt alimenta in via futura. His Reginę nunciatis, sterni vias, super fluminibus mediis sublicios fieri pontes, montium compendia aperiri, ascensus arduos equari imperat. in castra de hinc se ventura ad laborum & periculorum partem pollicetur. Vbedamq; propius eueſtigio pergit. Regina hęc aiebat, nos domos nobis, vt inanem obsessorum spem illudamus, edificare cepimus. Cursorem, ex sui generis instituto, mendacem, petasatum iam, vt posi noctem concubiam discedat, esse scio. Claudo igitur Epistolam & vale. Ex castris Bacensibus pridie Idus Augusti Anno. M.ccccbxxix.

P.M.A.M.F. Condulmario Protonotario Apostolico viro italo Docto. lxxiij

Quā leni viro martia li vibrat hastā q̄ fulcare papirum.

PRomere vix possum Condulmari optime, quanta oppletus sim lętitia, quom te virum italum ingenio a natura pollentem, ab arte vero laboribus & vigiliis, eximia doctrina ornatum, in Hispania esse intellexi. Rubore suffultus ob amicorum accusationes, recte ne fecerim, q̄ in Hispaniam me cōtulerim, necne, solum me fuisse qui ex viris italis Italiam deseruerim, existimans, in deliberatione sępe statuebam, postea vero q̄ te Antoniumq; Geraldinum amerinum nigro & ipsum insignitum galero, viros, qui me non minus omni virtute & meritorum genere, q̄ luna reliqua sidera minora superatis, hāc vobis patriam elegisse cognoui, erubescere penitus desii, animum captaui. Mihi ipsi placui, imo & me felicem arbitratus

Digitized by Google

sum, quid enim vobis sese clarum offerebat in Italia? quem ingenii vel infimi cibum prębeat quisq̃? hac ne tẽpestate nostri principes itali quicq̃, a quo magnum aliquid laude dignum sperari queat aggrediãtur, tute testis es. Abrado igitur ab hac die, qua te hispanũ effectum esse scio, omnem de meo aduentu pœnitentiam. nihil ve vnq̃ effecisse me, quo magis delecter, posthac profitebor. Quę in castris geruntur, per Conchenses milites inter quos, primarios multos misistis, tibi significatũ iri passim existimo. multi nanq̃ ad parentes vxoresq̃ ac reliquos propinquos, hęc examussim vestigata scriptitãt. Parcam igitur ego carthę nepereat, nec lacertos lanceę gestamine sagittatos calamo lassare curabo. Durius quippe mihi est aliquando ac molestius papyros sulcare, q̃ vibrare hastam. est mihi a natura hic torpor insitus, vt inuitus calamũ sumã, Ergo vale. Ex castris Bacensibus Idibus Augusti Anno. M.ccccbooxix.

P.M.A.M. Gabrieli ciminio
viro italo erudito.

bodiii

Quę vita militis. Quę sub vmbra. Quę varii sint hominũ gustus/ q̃ tuto aiados quã nummos thesaurizare.

EAdem ambos siderum vis impulit, vt patriam post haberemus. Sed non iisdem regimur siderum habenis, ociosus nanq̃ tu Cardinalem sequeris Hispaniarum (hoc illum titulo Reges volũt appellari) tecto gaudes & vmbra, vino de cellariis obbibis & vegetibus exhausto, panęq̃ recenti frueris, nos, ptecto cœlũ, pro vmbratili galero, galeã gestamus, vina sole vrgente corrupta, panẽ mucidum vix assequimur aliquando. Sed tunc precipue blandimenta desunt nobis omnia, mollicieq̃ omnis abest, quãdo (vt sępe accidit) mutare castra, vel e castris acies ad longinquos hostes impetendos missę, proficiscuntur. vtram tamẽ vitam, mi Gabriel malim, si fateri coegeris, hanc dixero. Sunt hominum nõ pauciores numero voluptates, quot facies. Variis agimur cœli affectibus, discolores inde res nostras, nostroq̃ discursus esse oportet. Dubitare te inquis, an tẽ mi Gabriel diligam, q̃ literas ad te crebras non mittam. Et si pauciores q̃ velles meas accipias, amorem tamen nõ propterea tollo, fœnerator sum auarissimus. Scio quãto maius sit lucrum, animos hominum aucupari, q̃ pecunias, hæ nanq̃, si amentur, nos ipsos fruantur, implicant, irretiunt, cor a nobis alienant, nec respondent amori vnq̃. Ausę rũt igitur a nobis nos ipsos sine lucro. Amare autem hominem, amore dignum pręsertim, est non modo lucri facere, sed etiam mercem prestitam duplicare. redamantis enim animũ recepimus, nisi ingratum seminauerimus, adnosq̃ nostrum nõ minus liberum imo & fume gaudẽtem redire sentimus, hinc igitur colligito, possit ne mi Gabriel a me tui memoria dilabi, qui tanta polleas doctrina, moribusq̃ prędituś vehementi amore dignis. Vale Reuerendissimo patrono tuo purpurato dici velim oscula sacrarum manum meo nomine. Ex castris Bacensibus Idibus Augusti. M.ccccbooxix.

P.M.A.M. Alexandro Geraldino preceptori minorum filiarum Regiarum de morte Antonii
fratris eius protonotarii.

boxv

Quę et qn̄ta vtilitas p̄deat ex necessitate / q̃ sit ad supos via.

EXutum veste mortali fratrem tuum Antonium Geraldinũ protonotarium significas, Mi alexãder, te propterea vitam fore post hac acerbam amaramq̃, dum vixeris, acturum dicis, extra patriam. In illo fratre, charum parentẽ, tuæ peregrinationis callidum ductorem, ętatis tuæ moderatorem eximium, amisisti? fateor, & vitæ magistrum. Ast si fœlicitatem illius tuũq̃ commodum cum incõmodo pensaueris, si illum tu ęqua lance viuentem obseruasti, vt decuit, amorq̃ ipsius erga te intimus promerebatur, nihil inuenies, propter quod torq̃re te debeas, aut prostrare. Sub tutela tu illius, tanq̃ veri parentis agens mollis, blandicioſus, ac tener enutriebare, adeo vt grandeuus effectus, non minus lalare tuum fuisset, q̃ quum mãmas peteres infans. nauigabas tu, illo tuam nauim per fluctus regente securus, profundum dormiebas, nulla tibi erat de te ipso cura, nulla de futuro solicitudo, inermis ad negotia humana, viriq̃ officia, delicioſus surgebas. vtilis igitur, non incommoda fuit illius trãsmigratio. disces nanq̃ per te ipsum viuere, nullo (extra te) duce gubernari, polles ingenio, rerum experientia, si vitam annos aliquot excoluerís, in virum euades prudẽtem, excutit naturam dormientem, nescesitas artes inuenit, quibus homines emergant. hęc de te multaq̃ alia quę, ne prolixus videar, est consilium pretermittere. De illo autem, quid est cur doleas, q̃ exteterrima valle, misserrimoq̃ specu, ad splẽdidas lucidasq̃, ac summis gaudiis & fœlicitate oppletissimas ethereas sedes, eccolauerit. in uidere hoc tuum erit, non amare. ascendisse vero illum ad superos, non video cur ambigẽdum sit. Creauerat ne deus heroã illã aiam, illã doctrina multiplici refertissimã, armonia cœlesti, poetica oratoriaq̃ rite cultã, vt iri eã p̄ditũ pateret? qualis erat liricis, quãto pede libero insurgebat?

Digitized by Google

Quis preterea diuini cultꝰ illo curiosiorꝰ quis sui creatoris amantiorꝰ cū itaq; extra patriā, idest in hac peregrinatione, deum tota mente coluerit, amauerit, adorauerit, ipsius dei iustitia liquefieret, nisi nunc illum in proprio sinu super choros cœlestes gaudentem beatumq;, deus ipse foueret. Temperato igitur ratione media quod est aliquando tempus deleturum. Vale ex meo tentorio decimo Kalendas Septembris. M.cccclxxxix.

P.M.A.M. Ioanni Mariæ fardo condiscipulo a teneris. lxxvi

FRatris mei Io. baptiste anglerii, literas annexas tuas habui amice charissime. q; raro meas vos habeatis, ego autem vestras, neq; ascribendum est incuriæ. neq; amoris defectui censeo imputandum. Distamus nāq; nimium, legibus Iouis ac solis inuento, te operam dare cœpisse inquis. laudo summopere. Spero nanq; te in legitimum iurisconsultum, quia bonus es, euasurū. est quippe legū peritia, in animo fero, in ingenio tetrico, gladius in manu furentis. in bonæ vero naturæ viro, spes & refugium miserorum, solamen afflictorum, perturbationum remędium, mens & anima, pax, & bonum patriæ. Hic super omnia sidera lucidus, splendens, formosus, ille teter, obscurus, turpis, hic ad salutem omnium & commodum tendit, ille ad pernitiem nititur. Sequere igitur legibus armatus naturam ducem, equitatem. Index aliquādo causarū creatus, sectator. & te patriamq; beabis. Vale ex castris octauo Kalēdas Septēbris Anno. M.cccclxxxix. Salus & vita sit leges in bono viro: pnicies in prauo.

P.M.A.M. Ioanni Baptistæ angelerio fratri amantissimo. lxxvii

GVpis habere commēdatitias a meis Regibus literas, ad principem senatumq; Venetos, quorum stipendio militas. Eas propediem mittemus, imperatum nanq; est insigni viro domino Columbæ (id est secretarii primoris nomē) vt eas cōscribat, scriptasq; ad reges, eorum stemate signandas, ferat. Non licet per hunc nūcium illas mittere, cū tam calcaribus impositis, vt hoc claudam epistolū expectet. Quod bene valeatis omnes, vti scribis delector summopere. Valeo & ego. De his quæ in castris gerūtur, vbi armatus ago, per alios intelliges, aut aliquando si dabitur, per mea scripta cognosces. Nequeo vllo pacto quæ semel ad hominum quempiam scripserim, eadem repetere. Vale. ex castris Bacensibus quinto Kalendas Septembris. M.cccclxxxix. Ofert fratri literas regias.

P.M.A.M. Georgio proximo a se fratri. lxxviii

MEo rogatu ludouicus pro nepote moderator Mediolanensium, gubernaculum tibi Mōtiæ oppidi celeberrimi est impartitus, vti fateris. Si operam dederis, vt eque iusteq; is populus per te gubernetur, animum ad altiora tibi querenda prestiteris. Id autem quod optamus efficies, si te integrum, modestum, etiam cunctis, exhibueris, si mitem, si blanditiæ, minime te flexerint. Memineris te in eo corpore caput fore, ciues autem a te regēdos, membra, quod sit capitis officium diligenter scrutator, bonis omnibus fauebis, cum his tua sint commertia, tua consuetudo, senes rerum experietia vigentes, sed eos minime factiosos, consulito, malis aduersator. Datum te esse istis ciuibus non dominum, sed fidum ministrum considerato, quum punire quenq; statueris, caue ne perturbatus iudices, ne placuisse tibi, q; delicta reperis quisq; sentiat, reperisse crimina doleto, reperta scindito. Scito tandem imminere hominū rectoribus a deo, quicquid ab eis inferiores extimescunt. Si ergo recta lance iustitiam, equitate semper inspecta, librabueris, & exercueris in paruis, quę tibi sunt credita, amplior tibi ad maiora campus patebit. Literę meorum regum ad principem senatumq; Venetum commendatitiæ, quas a me petiit prope dieni, ad Ioannem Baptistam iunioren nobis fratrem mittentur. Interea valete omnes ex castris Quinto Kalendas Septembris. M.cccclxxxix. Quid gubernatoaut iudici seruare cōueniat.

P.M.A.M. Ascanio Cardinali. lxxix

RArius ad te literas mitti, q; tua situs exigat illustrissime Princeps insinuas. Accusatione ista superbum efficis Martyrem, & ambitiosum. Grande nanq; quid est, algentis officinæ nostrę instrumenta, a tanto principe, si non desiderari, quod minime putandum est, peti tamen, & q; uis succensere mihi aliquātisper videaris, serio dictū arbitror. Scis enim apud nos, neq; columbas epistolarum gerulas enutriri, neq; Dedaleos esse cursores, qui ab hac extremi littoris ora, ad vos sine vrgentissima causa curet proficisci. Ab augusto mēse, nullus (nisi fallor) e castris destinav. Negligētiæ igitur aut incuriæ haudquaq; ad scribēdū. Sed ad rem (minutis quod si singula velle prosequi, tedio gingnerēt, omissis) Reginā scito ad castra, vti premiserat, venisse. Ea virgineo nympharū haud aliter accessit choro comitata, q; si ad alicuius filii nuptias. Regina venit ad castra/quid a cū/q; colloquia/q; iduce cū obsessis/dedit se tādē bacia.

Digitized by Google

Quãdo regula venit.

Nforũ aios iã lõgo labore, grauib⁹ vigiliis, æstu, algore, esurie fatigatos, aduentus eius erexit. Firmauit, induruit, hostibus oĩm spẽ arripuit. Septimo Idus Nouembris Castra salutat. In tertium inde diem lustrare vrbem, vt eam ipsamet speculetur, constituit. Acies, ac si cum hostibus collatis signis conserendum foret, instruuntur. Recta per occidentales cliuos, qua vir exercitum traduxerat ad septẽtrionale vsq; latus, Rege illam & Petro Gonsaluo mendotio Cardinali comitante, perrexit. Obsessi sese nobis perbelle instructi, intra aggeres ostendunt. Gaditanus interea dux cum paucis propius accedens, per interpretem, copiarum hostilium prefectũ in colloquium vocat. Lustrant cum proceribus reliquis vrbem Reges. Hic animos hostium mollire contendit, imminens ipsi Bacensibus q̃ consilium aperit. Grauiora ipsis q̃ Malacensibus Reges minatos fuisse nunciat, sibi creditisq; illi a Zagallo ciuibus, consulat, hortatur. monet, vt ad reges suplex veniat. Se apud eos patronum illi futurum. Regiã malit clementiam q̃ seueritatem experiri, suadere nititur. Vanam esse illorum spem in aduentantis iam hyemis horrore, possitam, cum ad hiberna frigora sustinenda domos sibi miles quisq; construxerit, ostendit, visurum se compossitam vrbem, si ad castra gradiatur. Reginam preterea ad confirmandos militum animos esse in castris, quæ in auitis regnis reliquit in mandatis, vt recentes milites, qui fessorum loco, si opus fuerit, reficiantur preilo sint. vitam potuis q̃ assumptam prouinciã deserendam affirmat. Hæc atq; huiusmodi multa, regio nomine dux Gaditanus. Bacensis vero prefectus, rem Bacensem non eo esse statu, quem arbitramur, neq; tanta rerum adigi obsessos penuria, vti nos putamus inquit. Si tamen tridui dentur indutiæ, se ad proregem, a quo ipse vna cum vrbe dependet, ac cæteros pleroscq; aliarum arcium prefectos, sine quorum consilio superuacaneum esset quicq̃ tractare, rem per nuncios delaturum, vnaq; omnes se missuros oratores pollicetur, indutiæ annuũtur. De offensis vtrinq; tollendis, fœdus iacitur sese hoc tri duo milites mutuo vtrinq; in conuiscent in campo, q̃ vtri essent hostes, vtri amici, minime liceret e collibus discernere. Statuto die oratores mittunt. Innanes petunt conditiones. Vt nostri Rex & Regina exercitum soluant. In sextum se mensem daturos vrbem, si proregem præfectumq; ipsum quorũdam oppidorum dominos veteri statu reliquerint si pecuniarum summã quam ipsi petierint fuerint impartiti. Irati Rex & Regina, tanq̃ deluſi, fronte minaci oratores dimittunt. Diem protrahunt ex die. Venit iam tandem Prorex ipse. Se daturos vrbem intra diem quindecimum, nisi Zagallus Rex ex Guadixio ipsos obsidione liberauerit, si libertatem, si fortunas inclussorum, si in patriis laribus posse manere exorauerint, pacisc̃untur, renuentibus hæc Regibus, tacito illis murmure ad aurem, quicquid Zagallus possidet, Prorex pollicetur. Quę petiit assequitur, ad obsessos regreditur, lętos vidimus eo fœdere Reges, sex decim primorum vrbis filii mittuntur obsides. Per prefectum militum, pro Rex, quo instatu res sint Zagallum monet, pacta confirmat miser Zagallus. Innonis ergo Decembris nos Baciam vrbem ingredimur, vexillo crucis appositio, vos in vestra vrbe quæ caput est religionis, cuius estis adamantini cardines, plaudite & plaudite, ac valete, ex ipsa vrbe Bacia septimo Idus Decembris. M.cccc.xc.

LIBER TERTIVS EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. Anno. M.CCCC.XC.

P.M.A.M. Arcimboldo Cardinali mediolanensi.

Hoc.

Decumi Almeriæ quadiu et quoties Zagallo parebat. venit Zagalli⁹ de Regis nti susceptu de regis et exercitus discrimine.

Am vereor ne sim Ascanio suspectus, q̃ plura tibi aliquãdo maioraq; significẽ, vnã enim illi ciuitatẽ Baciam scilicet sum impartitus. Tibi vero est animus integrã cũ duabus vrbib⁹ & municipiis innumeris (si mei reges patiẽtur) regionẽ, victũq; Regẽ, dũ fortuna fuit insignem cõdonare. Bacensibus compositis rebus septimo Idus Decembris, vt alimẽta sibi quisq; in decimum apparet diem, signaq; quocũq; ierint, sequãtur per præconem edicitur. Mouemus versis (qua milites fessi minime credebant) vestigiis. Ad maritima montanas premittitur cum pro rege Baczi & prefectis arcium quę superant, notissimus Tendillę comes amis

Digitized by Google

eus vestet, medium Rex tenet. A tergo cum reliqua parte copiarum, Regina, ne quis retrocedat, subsequitur. Ex itinere, agente pro Rege, Purcena insigne oppidum portas nobis apperit, multa cum eo montana oppida illius statutis parentia, vna sese dedunt. Filabrium inde montem cœlo equalē, aggredimur, cū summo discrimine eum superamus. Inter niues ac gelu cōcretos niuos, subdio pernoctauimus. Iumenta pleraq;, peditesq; nō pauci, ea nocte frigore riguerūt, atq; animam exhalarunt. Erat ventorū fera rabies, tanta vt vix equis stare liceret. Fuit dispersis summo adiumento, nirus ille dux Gaditanus, qui in montis cacumine castrametatus est, igneisq; passim incendi maximos iussit, vt illis ducibus per inuia nemorum ac rupium anfractus deuii regerentur. Postero nos die tabernas, Porcenna maius oppidum, excepit. In eius planicie castrametamur, vt postergatæ exercitus reliquiæ colligantur, vnum ibi diem commoramur integrum, nocteq; geminas. Albam, Calahoram, Fignanam, Sergam, & Laurocennam, oppida, cum suis quodq; vicinis oppidulis in Guadixensis agri giro sitis, prorege quem omnis ea regio mire obseruabat, persuadente, per comitem in Regiam potestatem venisse nunciatur. Eademq; hora ab Guadixio, Regi egregius mittitur a Zagallo sonipes, quem illico victū Regem ad victorem suum venire supplicem, qui nunciat subsequitur. Vt breuius igitur fiat, aduentanti Zagallo, iter, vtq; institutum, Rex prosequatur, mouet exagro tabernarum, decimo Kalendas Ianuarii. Ad tertium inde lapidem extransuerso a longe prodeuntem, vidimus Zagallum Regem. Obuiam illi proceres quidam, quibus & ego me addidi viæ comitem, mittū tur, aduentem, nos ex Regis nostri mandato, Regem salutamus. Ductus ad victorem victus, ex equo supplex humilisq; cuestigio descendit, manum regi osculandam, in seruitutis argumentum, instanter petit. Fortunam, purpurate Presul animo dimetiens, illi fere condoluī, exlex erat, ac barbarus, fateor. Rex tamen, atq; idem egregius virtute bellica. Demissionem eius Ferdinandus improbauit, eiusq; rei consultores accusauit rusticitatis, non decuisse Regem, q̄uis regno spoliatum, Regi, licet victori, ita delectum assurrexisse, in equum, vt statim reponatur, imperat. Vnde ex equo victor, victum complexus est. atq; ita passibus equis, ad tentoria nostra quæ in Almeriaco littore, ad lapidem a tabernis vndecimum, ad ipsius Almeriæ prospectum posita erant, vna proficiscantur, icta per proregem prefectumq; militum Bacensem ipsius nomine fœdera, firmant. Postero vero die, ex imperio Zagallī sese nobis Almeria dedit. Almeria, domus veneris, autumnus perpetuus, stridentibus alibi horrenti frigore cunctis, decantatos hic hortos hesperidum reperimus. In eius arce summa, dominicę natalis diem, nostro ritu festis solennibus per Reginę (quæ & ipsa presens erat) iniciatos celebramus. Almeria presidiis ad rem munita per anguſti a montium compendia, per ignotas homini rupes, per valles tetenrimas, ex quarum fundis vix oculis cœlum patebat, Guadixium ducimur. Ah victorum temerarios ausus, mile in locis, nisi attrita formidine pectora hostibus fuissent, interceptos Regem & Reginam, & quicquid erat Hispanię nobilitatis, adeo habuerunt, vt si nobis, insano aliquo exultatore duce, triginta tantū armati anguſta vallium occlussissent, ad vnum licuisset vinctis post terga manibus, captiuos abducere. Guadixium tandem longis itineribus (& ne pœnitentiæ locus detur) celerrimo passu gradimur, in eius planitie castrametamur. Popularis tumultus in vrbe exoritur, eademq; hora, venti adeo atrox vis insurgit, vt tentoria euerteret. Popularis per Zagallum tumultus, & ventorum furor, per auroram sedantur. Guadixium ergo capimus, & presidiis munimus. Zagallus Rex profectiq; arcium omnes, pro sua quisq; dignitate donati, icto fœdere vt in Africam trajiciant, ne victi quicq̄ sub eorum spe molliantur. Exhaustum erat regium ęrarium, pecunięq; deerant, propter ea ad persoluenda quæ Zagallo promiserāt, quicquidargenti cœlati, quicquid toreumatum apud preceres repertum est, mutuo sumpserunt. Ita iam tādem, longa belli molestia fatigati, Gienium pridie nonas Ianuarii alterius anni, quo die Reuerendissime Presul, ad te hanc epistolam destino, regredior. Vale Gienni, post fœlicem de truculentis hostibus victoriam, pridie nonas Ianuarias anno. M.cccc.xc.

P.M.A.M. Protonotario
condulmario.

INuitas Martyrem, vt, si aliquando incolumis e castris euaserit, ad te Conçham proficiscatur. Vbi domum te dicis habere opulentam, lautaq; promittis conuiuia. nec me opulenta tua domus tangit, nec tua mouent conuiuia. Ibo, quia te virum egregium virtute, conterraneum mihi, propter te ipsum, non propter tua te cupio videre, alloqui, complecti. Solos nanq; illos esse homines, re ipsa iudico, qui virtutibus pollent, ceteros nomine tantum, re autem animalia bruta, vt quisq; apetitu regitur vario, diuersa censeo. Feros homines a leonibus, timidos

Quid hoc sint viri/ & q̄ alia bruta

Digitized by Google

a Leporibus, rapaces a lupis, a vulpibus dolosos ac fallaces distare, parum animaduerto, quia neutrum ratione vlla, vtrumq; dominante appetitu regitur. Mortalia igitur ista tua quæ possides, mortalibus impartitor, mihi animum tantum seruato amicum. Gienni porta victoria sexto Idus Ianuarii. M.cccc.xc.

P.M.A.M. Baptistæ Sardo condiscipulo in patria a teneris.

boxii

Quis artis phisicę fructus: qd sit offitiū phisici qs adulter phisice/ qd trahat hominib⁹ animi qenem.

PHilosophiæ ac physicis, postq; iam grandior effectus es, Catonem imitatus, operam dare cœpisse, vt fratrem tuum legibus, alias audiueram inquis, perseueres necne, exopto cognoscere, hoc nanq; virtutis est ac rationis, illud autem voluntatis, nam neq; probandus ille, qui prouintiam aliquam, & si laudabilem, sumpsisse videtur, nisi ad finem vsq; perseuerauerit, neq; prudētis erit ab initiis rerum, iuditium de rebus ipsis temere facere, caue ne te difficultas terreat, neue ab incepto desistas, quanto nanq; durius quid assequimur, eo dulcius illo fruimur acquisito. Habeto semper ante oculos, ignominiosum esse decidere a bono proposito. Bene eligere, fortiter apprehendere, vigilias, laboresq; ocioseq; vitę pręponere, tranquilitatem animi, bona etiam cuncta pollicentur. Perseuerantia vero, quę illę promittunt virtutes, sola impartitur. Sed pręter cœtera, hoc vnum animaduertito, ne te prius phisicum esse foris profiteare, q̄ verum te phisicum boni omnes amici iudicarint, ne te (vti Plato inquit) phisicæ adulterum non maritum, merito quis possit appellare, quandoq; tandem per dura peritorum examina, & coronas, per igneas atq; ardētes officinas, ad artis exercitationem prodieris, ita pecuniarum auiditatem fugias, vt philosophum te esse memineris. Ita pecunias ad necessaria comparanda exoptes, conquiras etiam, vt hominem oportet, neq; enim illas nimium affectare decet sapientem, neq; sine illis, honesta habere fas est cuiq̄. Tenebis igitur medium mi Baptista, si aliquando ad concursationes egrotantium deueneris, & summe laudaberis, tibiq; cuncta numina fauebunt. Et vale. Fratribus tuis Philippo & Petro, Marię, dici velim, meo nomine salutes Gieni post stratos, a meis Regibus fero nostrę religionis hostes. viii. Idus Ianuarii. M.cccc.xc.

boxiii

P.M.A.M. Ascanio. &c.

Quid actū anno seqnti de mauris electis: primogenita regis in portugalia/ Lucani ozigo/ Alendini amittit regia febricitat/ quadripartitus almerices ejicitur/ & acta sint cū bandilio Rege Granatę.

QVas vimos Christianæ viti, quas etiam columnas apostolicæ thyaræ, fœlicibus meorum regum auspitiis nonus & octogessimus annus supposuerit, habuisti hactenus illustrissime Princeps, quom tibi cœnam bacensem, mauris minime sapidam exposui, in cuius margine ad Arcimboldum alias insignes vrbes duas Almeriā & Guadixium, vnūq; regem supplicem vobis prebui. Nunc autem quid nouissimus attulerit, est animus (vt tibi quem vnice obseruo, satisfaciam) recensere. Gienniō nos Ezigiam, ea est conuentus astigitanus, contulimus. paucos ibi dies commorati, Hispalim, quę dicitur Seuilla, proficiscimur. Primo genitam, ex quattuor quas habent filias, vnico Portugaliæ Regis filio despondent. est Portugalia, partem habens in Lusitania, partem in Bethica interiore, extremi orbis in Hispania angulus. Sponsalia ludis troicis, hastiludiisq;, in quibus Rex hastas & ipse ad metam perfregit, cœteriisq; solennibus hususce, qualia tantos decuit, celebrata, virginalibus choreis noctes Regina exercebat. Per oratores paulo post nuptiis peractis ducitur illa in Portugaliam, nos Cordubam, maurorum inde reliquias, reuocato exercitu, Salutaturi regredimur. Dies aliquot Reges ibi pedem sistunt, prę̄mittitur. Ad hostes interea dum ipsi sese apparāt, comes vester Tendillæ, cui ego, veluti fidus Achates, addo me socium. habita a Regina venia, simul & militem. Per speculum, prefecti domicellorum oppidum, vbi galleam, ensem & pugionem Baudilii Regis quondam capti, manu ego ipse per tractaui. Vaēna, aultum caprę Comitis domicilium, vbi vexilla duo & viginti, cum eodem Rege capta, cernere licuit, perreximus. Inde oppidum Luchem, a quo oppidani Lucani genus originem habuisse iactant. Ad alcala Regale super nubila in conspectu Granate erectum, ad statiuas, Comiti per Reges destinatas, proficiscimur. Damna hostibus inferre intendimus. Cum tribus, in eo municipio, centuriis Comes figit pedem, cœteri per vicina loca Centuriones diuiduntur. Illoram vt puta Gundisaluus Fernandus Aguilarius, Alfonsi aquilarii iunior frater, comitis amicissimus, & ipse bello aptus. Martinus Alarcomus, Moclinum cum sua quisq; centuria secedunt. Crebris incursionibus ager Granatensis quatitur. Captiui agricolæ multi, multa peccora, abducuntur. Rabidi hostes Alendini, in conspectu Granatæ, oppidulī arcem obsident. Oppugnant. Vocatus Rex ipse cum auxiliis, Giemnio, Vbeda, Baezia, proximus vrbibus imperatis aduentabat. Sero adest, capiunt hostes Alendinum, nostra tamen remittunt presidia. Redit Cordubam Rex ad Regis

Digitized by Google

ram, quę febri laborabat. Didacus pacheus Villenę marchio, cui sororius Comes est, confinium mittitur prò Rex, collegis illi comitię additis, Alfonso aquilario, & Ludouico Portucarrerio, palmę domino, egregiis belloducibus. Hostilis bellicę disciplinę, prę ter cęteros, peritissimis, q̄ nati, educatię, & exercitati a teneris in armis mauris finitimi fuerint. Prodeuntes sęptus tanquam scintillas sopitas, excuso cinere, hostes frenamus. Cum iactura remittimus. Nostra tutamur. Eorum fines inuadimus damna inferimus. Sed, ne resumendi spiritum iam fractis locus detur, Rex aduenit cum exercitu. In planitie Granatensi castra metatur. monetur Baudilius, vt vrbem dedat. Si filium obsidē, si cętera quę pacti fuerant, dum soluerētur, seruari velit. non esse se sui iuris respondet. daturum se arcem Alhambram, quam ipse possidet pollicetur, cętera sine Granatensium consensu haud quaq̄ posse. Vereri se, ne ab eis trucidetur, si de deditione illis sermonē fecerit. per internuncios hęc, & his similia acta sunt vtrinq̄, nec se statuturum promissis, cum ipse promissa non seruet, Rex illi nunciat. Simul & rura diruí, segetes, vineta fructetaq̄, admiliare tamē ab vrbe quartum, neq̄ enim ausi propius, diripi imperat. Hostiliter tādem agitur, vti decebat. intra diem quinquagesimū, vt sese milites reficiāt, apparentq̄ in sequentem ętatem, exercitum dimittit. Ad Reginam ipse, quę nondum cōualuerat, Cordubam reuertitur. nos Guadixenses, Bacensesq̄, ac Almerienses (q̄ quotidie defectioni studerent, nouisq̄ rebus inhiarēt) eiectum ex vrbibus mauros, qui in eis relicti erant a rege mittimur. contentos esse patentibus campis, & villis dirutis iubemus. Illis eiectis ad hiberna Granatensibus oppositi reuertimur en illustrissime princeps quę vna ętate peracta sunt. Vnica hec concluſi tabella sero fabricata, quia non occurrit, qui ad nos concederet. Vale ex Alcala. ix. Kalen. das Septembris. M.cccc.xc.

P.M.A.M. Arcimboldo Cardinali.

booxiiii

NE te iactes opimiora semper ad te mitti, libet, quę hyemantes tantum egerimus tibi, nec vltra quicq̄ significare. Statiua hyberna, vti anno superiore fecisse diximus, in regali Alcala oppido, circuluicina, velut ex alto ęthere, despectanti nobis elegimus. Eadem finitima loca centurionibus isdem obueniunt. Inde quisq̄ suos exercet regionis peritos, speculatores. Priuatim quisq̄ glorię studio incensus, iacturę hostium inferendę, intendit. Per transfugā maurum, egressos vrbe Granata cētum viginti equites, qua nostros minus cautos repererint, longe a nobis damna laturos didicimus. Arma capiunt cum comite egregii duo centuriones Goncaluus fernandus, ex illora, Martinus alarconus ex moclino, cęteriq̄ per finitima stationarii, Qua iter facturi hostes erant, latent in insidiis. Nocte concubia imparatos in angusto nemorum compendio, sublatis a fronte & a tergo. Vocibus, adoriuntur. Intercipiunt, iernunt, capiunt. vinctos ad Regale Alcala statiua Comitis sub iugum missos trahūt. Non multos post dies Marchio ipse Villenę prorex, ad sororium comitem & sororem, quę nuper ad virum venerat, ex oppido Turximeno a tergo nobis in interuis, vbi hyemabat, accessit. Maioribꝰ cum eo copiis comparatis, crebris hostes incursionibus ad pomoeria fere, hostes consternamus. In areis vna noctium auctumno tempore collectas ex mōtanis & suburbanis prędiis, messes, ipsis met Granatensibus, ex fenestris ignem despicientibus, exurimus. Proh q̄ fractis clamoribus vlulatibusq̄ fœmineis, incluſi vrbe eo casu, nobis audientibus, replebant. Milites vero vti per auditos lictuorum clangores, timpanorūq̄ reboatus, coniectari fas fuit, conuocati sunt. Sed insidias veriti, intra vrbem se continuerunt. ad nos & ipsi veluti prędones interdum acie ordinata rabidi, ac frementes, prędentanea pernicie desperati, percurrunt. Sed, vti parum fideliter extinctus ignis flamam insperatam euomit aliquando, eueſtigio tamen morituras, votis frustrantur circiter vero Idus Ianuarii anni iam primi & nonagesimi, duobus lenis armaturę militum milibus, quinq̄ autem peditum, clam per oppidū montem frigidum, fines hostium noctu ingressi, caprarum ouiumq̄ & boum, circiter tria capitum millia amplius, vna incursione illis ex suburbanis raptauimus. ea fuit incursi, hoc ordine structa. Gondisaluus fernandus, & Martinus alarconus eius amicissimus, cum expeditis duabus cēturiis ducibus peritis, speculatoribus ante Lucano inter elatos parūper duos tumulos, sese abdunt. densa cohors a tergo cum marchione, comite, Alfonso aquilario, & Ludouico Portucarrerio, de quibus supra mentionem fecimus inter alendini nuper ab hostibus diruti oppidi ruinas, latitat. Speculatores duo, rei motores, fultas frondibus singulas arbores surrepunt, ad solis abhorizonte horam, pastores cum pecoribus, aratoresq̄ in aperto esse dant ex arboribus speculatores signum. Transiliunt ex insidiis latentes. His & ego socius, qui per tetram noctem errabundus, a cohorte prętoria diuerteram. Illico sese nobis in proximorum collium vertice, circiter centū quinquaginta equis

Ex statuis centū equites hostes capiunt/ vastatur noctu segetes in areis/ ad granatę mœnia sit incursio.

Digitized by Google

tes hostiles, presto in armis offerunt. Pugnam cum eis primus ante alios Gundisalius fernandus certamen iniuit, sequimur & nos. Ecce dum sic pari marte leuibus pugnis nō conserto prelio certatur, pretoria cohors a lōge vtrisq; spectantibus, veluti mobilis simple Gadum aliqua maturo passu ad nos graditur, trepidi fugiūt hostes, ad munita repagulis duo adhuc in accessa nobis oppidula turrita, que germanas appellant, sese recipiunt. Nos libere agrū percurrimus. Collectaq; preda priusq; vrbs monita nos adoriatur, ad statiua reuertimur. His atq; aliis huiuscemodi blandimentis, hostes, donec Reges veniant, extremam falcem huic messi impositurí, salutamus. Tu autem vale ex regali Alcala in statiuis. xii. Kl's Februarii. M.cccc.xc.

P.M.A.M. Alfonso carrillo Episcopo Pompelonensi.

lxxxv

Quare dissona nature appetāt homines / ꝛre phas aliēas multi queri tent sua relicta. Quid pleriq; cuiq;

Familiari lac inimicū.

Pulchra cō paracio.

MEcum sepe cogito Presul, genere & virtutibus egregie, quid hoc sit in natura, vt tam diuerso gustu homines appetāt diuersa, nauseāq; multis incitet q; multos delectat. Vidi ego vt puta homines, qui solo gustu mellis ita perturbentur, vt se helleborum aut cicutę vasculum sumpsisse existiment. Hoc ipso tempore, quo hanc epistolam scribo, epoto lacte familiari cuidam meo hispalensi, adeo viscera commouētur, vt euomere ad sanguinem vsq; cogatur. Melle autem & lacte quanta hominum multitudo nutriatur, q̄ sint amica hęc, & huiuscemodi cibaria nature, notum est hominibus. Eandem in cunctis rebus esse varietatem animaduerto. Quam dulce sit, & quam suaue omni hominum generi, immo & omnium animātium patrium solum, patriq; cœli afflatus, nemo ignorat. Multos tamen videmus propria relicta patria, alienas queritare. Quod si negare tu & ego voluerimus, multiq; alii, res ipsa arguet. Sed quid cause nos adigit dices? quod hoc sit archanum scire vellemus omnes, quid ego sentiam habeto. formosa pulchraq; sectamur omnes a natura, formosum est cuiq;, quod maxime placet, id si cum patria minime quis se sperat habiturū, tanta est huiusce rei vis, vt extra patriā queritet, patrię ipsius oblitus. Exempli gratia. Galerus iste tuus viridis, lineaq; super togam candida texta, qua tu ceteriq; tui ordinis homines tegimini, ambitiosiq; ac superbi incedatis, non minus mihi risum incutit, ac Democrito cōcitaret. Nec minus ea fastidio, q̄ lactis haustū meus familiaris, mellis q̄ multi, galea tersa, fulgidoq; torace ac lucide lanceę cuspide gestio. Vos propterea vestra relicta patria, eam, vbi ista appetitui vestro consentanea assequeremini, quęritastis, Ego quam vos deseruistis adiui, quia quod mihi pulchrum suaueq; videbatur, in ea inuenire speraui. Mediolani latius reperisses, vbi ista cudūtur inquies, & me derides, in Hispania dico, vbi ista iuste, honeste, pie, decoreq; exercentur, & risum in vos excito, tanq̄ in terentianos milites glorioſos, rhinocerotisq; nasum excutio. Valete, & discite quid sit viuem ex statiuis in Regalia Alcala. xii. Kalendas Februarii Annio. M.cccxc.

P.M.A.M. Archiepiscopo Bracharensi viro Portugalensi.

lxxxvi

Quis tranquillus sit status.

Qui infelices.

Quib⁹ curis adquiatur opes.

Quib⁹ seruantur.

Quō dolore amittit.

QVid mihi fortuna prestiterit in Hispania percontaris. Multomagis respondeo, q̄ suū sit dare. dedit semel quod amplius auferre minime potest. vt scilicet venerim. cœtera per se tempus tulit. satisfeci animo in Hispania. Desiderium saturaui meum. Multa audiui, vidi, sensi, quę necubi potuissem terrarum. decœtero, neq; de est quicq̄ ad animi quietem, neq; ea est rerum copia, quę impedire mentem queat. Eam teneo mediocritatem in hac curia, quę ad musas alendas suppetit. non affecto maiora, quia iucundiorem tutioremq; hunc humanę vitę statum, qui nec inopia premitur, neq; opulentia turgescit, existimo. Quid aliud ferunt q̄ curas ingentes, actissimāq; seruitutem isti fortunę (si fortunam licet christiano dicere) tumidi ventosiq; flatus non intelligo, quid aliud de se Crassus midasq; reliquerint, q̄ ingentes auri atq; argenti cumulos coegerint, prępter q̄ perditorum hominum & iniquorum nomen non sentio. Virtutum igitur, meo iudicio, desiderandi sunt nerui, qui beatos homines reddant, quō liberos iocundos, tutos, heroasq; tandem faciant, non magna pecuniarum pondera, que seruos homines tristesq;, ac solicitos reddunt, appetenda. Hęc summo cum labore & vigiliis acquiruntur, ingenti cum solicitudine seruantur, immenso cum dolore relinquuntur. Illę vero parantur faciliter, suauissime retinentur, supremo etiam cum gaudio possessorem suū in morte comitantur. Itaq; cum ista semper prę oculis habeam, minime quibus artibus maiores mihi diuitias comparem, q̄ peregrinationis meæ requirat commoditas, inuigilo. Id si & vos feceritis, quæ sit tranquillæ vitæ fœlicitas experiemini. Et valete Dictum idem velim Pompelonensi, ad quem scribo quæ videbis. Ex statiuis In Regali Alcala. duodecimo Kalendas Februarii. M.cccc.xc.

Digitized by Google

P.M.A.M. Pomponio leto antiquitatis magistro doctissimo. lxxxvii.

CAdere in poeticos modos epistolarum sæpe mearum narrationes, pedibusq; pgredi ac numeris compositis aliquando, te aduertisse inquis. Quid dicas non intelligo. Neutro enī me valere pfiteor, neq; est ea in me naturę benignitas, vt poetico pollere ingenio, aut pede libero posse concinere doctrina suppetit. Ingenue semper fassus sum, me vix phœbei lumīnis fores contigisse. Peritis ista relinquo, illis & quorum animus a mundi fluctibus secessui addictus solam hanc actionem complexi sunt, in eaq; vitam exercuere. Mihi vero sit satis, qualicunq; sermone amicis patronisq; de re non de fuco satisfacere. Detur tamen obseruande Pomponi, ista vti tu inquis, accidere, velim a te scire vitio id des nec ne? Decorem id, non turpidinem in locutione allaturum multorum sapientum exemplo arbitrabar, qui nō modo in modulos aliquando, orationes casusq; terminare ac formare studebant, sed integros orationi solutę versuū tractus immiscebant. Quid de Platonis stilo prosam inter & carmen surgenti, Aristoteles, Quintilianus, ac Cicero retulerit, te non latet. Audio & apud Hebrœos a linguę peritis, Dauidē multosq; pphetas alios, carminibus solutam contexuisse orationem. Idioma etiam egyptiū armonia poeticisq; numeris Mercurius dicitur exornasse. Sed hęc missa faciamus, generalicq; rerum natura quadam contentus esto, quæcunq; sunt, siue apud superos inter cœlestes orbes, siue inter semina rerum a deo creata, suos habent concentus explicandiq; mētis affectum, modos queq; viuentia varios sunt assecuta. Diuerso inter se vocis strepitu, diuersa cōueniunt, coeūt, & discordant animalia. Diuerso animos cantu concitant, placant, & demulcent volucres. Varii & sunt hominum affectus, ex variis naturę studiis pullulantes. Viguit heroico Virgilius numero. Sulmonensis vates, cui Propertiū alii, alii Tibullum præferunt, elego valuit. Soluti pedis palmam Ciceroni communis tribuit sententia. Venusinus autem ille moratus Philosoph? Lyricos sibi vendicauit. Ego quoq; inter volucres graculus informis, natiuo, qui mihi præstitus est, sono cornicando, quę a me Patroni atq; amici Peti egurgito, quoquo modo quid itra memorię meę officina ad intellectum per phantasiam decussum, linguæ porrigitur aut calamo, vt ad vos qualecunq; est proficiscatur. Si raucā mihi prębuit natura Sambucā, haud quaq; delicatis auribus vtis Orpheis possum fidib? gratas epulas ministrare. Ergo vale ex Regali Alcala. xii. Klas Februarii, M.cccc.xc.

Quid sit oratiōi solutę carmen immiscere.

P.M.A.M. Cardinali Ascanio. lxxxviii.

VEluti substantiis ita & numeris vicissitudinem deberi rebus promissam animaduerto. Imparī gaudere superos bona procerum pars prędicat. Parem ego ab illis minime neglectum pluribus exemplis annotaui, vt cæteros omittam, quid decennalis parere soleat numerus, Troianum decennio confectum bellum, a Cęsare Gallicium, indicabunt tertio nostrum hoc Granatense, quod radicitus propellit ex Europa exlegum mala germina, ostēdit. Ab anno quippe quo captam ab hostibus Zaram a nostris, in vltionem Alhamā, scripsimus, si bene dinumeres, hunc esse decimum, qui primus est & nonagesimus comperies. Cuius anni vere primo octoginta bellatorum millium exercitu coacto, ad vrbem Granatam iam tremente, tanti regni truncum manibus pedibusq; caput, deuentum est. Sparsa per municipia vicinasq; arces presidia paucis ad eorum custodiam relictis, accersuntur. Corpus efficitur vnum militare, tentoria papilionesq; vbi, vbi castra posita locātur, quibus minor erat facultas, ramis sibi frondentibus, Scenas & Mapalia, ut se ab estu tueantur, extruunt. Ad miliare ab vrbe circiter quintum castrametamur. nec ausi propius, ob bellatorum multitudinē. bello namq;, si ętas spectetur, aptorum hominū vrbi huic inesse millia centum quinquaginta putantur. hi, si forte vt martis exigit regula, eruperint, si nos vicinos imparatos adorirentur ac palātes facile profligaret. Castris igitur, fossis, repagulisq; vti decuit circū septis, cuiq; duci intra castrēses aggeres loca pro conditione per metatos assignātur. Vigilię, excubię, & castrenses custodiæ per centuriones constituūtur. Nocturni exploratores, qui locorum gnari propius vrbem, si quis in vrbe motus militaris insurgat, rimaturi, noctes agant alternas eliguntur. Oninibus iuxta militarem disciplinam, ista dispositis, vocati proceres in hanc omnes sententiam conueniunt. Vrbem turritis atq; iidem miro robore saxorum extructis moenibus septam, quam genuenses mercatores, qui in ea versantur, totius orbis hospites, vrbium sub sole moenibus cinctarum esse maximā vno ore omnes affirmant, virorum vi, aut industria vllisue machinis haud quaq; posse debellari. abscindenda illi paulatim membra, si quę super sint, plumas, pennis iam ablatis, demendas. vt sua sponte impotens viribus, oppressa egestate, ad regios prolapsa pedes cor-

Quę sit decennij substantia vltima ob fidio granate.

Digitized by Google

ruat, ſancitum eſt. Tertio itaq; quoquo die, ordinibus nō ſecus ac ſi collatis ſignis cum hoſtibus eſſet conſerendum, inſtructis, ducente Rege, itur ad ſegetes in pabulum noſtris iumentis, & hoſtium perniciem dirupiendas. Preſto in armis ſemper hoſtes reperimus. Leuibus nos pugnis ſemper inuitant, totis nanq; viribus concurrunt. Paulatim ſemper illos per ante ſignanos, relictis ſequentibus copiis, retrocedere cogimus. Nos, quæ tentamus, aſſequimur, ſed ſine vulneribus, ſine aliquorū nece nunq̄ ad veſperam in caſtra reuertimur. Ita modo a dextra, a leua modo cuncta vaſtamus rura, villas, prędia, queq; obuia euertimus. Propius in dies accedimus. hebetantur illi magis ac magis. In ſpem habendę vrbis, maxime nos erigimur. Hęc breuiaria ex Caſtrenſibus noſtris excerpta dialibus habeto. cœtera tempus dabit. Vale ex caſtris Granatis octauo Kalendas Iulii. M.cccc.xc.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. AM. LIBER QVARTVS. Anno. M.CCCCXCI.

bcccbc

P.M.A.M. Arcimboldo Cardinali.

Regia Granata luſtrat oculo: gallo ad eſt & ſeſta dies et & veſpera triſtis.

DOnec cœnę tempus aduenīat, prandiū accepit Aſcanius Granatēſe, prædio tu quo melio ſapiat cōdimetū apposito. & torquium aliquādo pendiculi, maioris q̄ ipſimet torques emi ſolent cœnarūq; margines q̄ ipſe cœnę ſępe chariores. Ex multis quę in re tali ſolem accidere, ſingularia tibi pleraq; eſt animus referre. turribꝰ ad lapidem ab vrbe ſua ſecundum, ingirum ſtructis, foſſiſq; ac preſidiis munitis intra ſe, tanq̄ in ſinum, ſegetes ac frucreta quędam ſubur bana, hoſtes cinxerunt. herbatum quicūq; ad tormentuli vel ſagittę iſtum turribus appropinquabant, tranſfixi reuertebantur, vel cadebant ſilico. Incredibile memoratu hoc vnum habeto, vt quę ſolo nutu cœleſti cuncta perficiantur, vti ſumma plerūq; ab imis proſternantur, vti fortibus infirma interdum reſiſtant, coniectari queas. Ex turribus adit vnā diruturus Franciſcus Boadilla cū auxiliis cordubenſibus, Cordubę nanq; Gubernator erat. dum nos in aperto ſegetes ſecamus, pauci ex turri non vulnerati diſcedunt. pleriq; interempti, per cōmilitones reportantur. Re infecta, ductor eorum moeſtus retrocedit. Ad duo inde ſtadia, (tantum nanq; intereſe turres diſtabant) aliam gregarii quidam ſoluti pedites inuadunt, impetunt. per pugiones infixos parieti ad turris hoſtium, quod in ipſius erat vmbilico, ſolus pedes ſerpit. Ex hoſtili limine dari ſibi ignem a cōmilitonibus petiit. Incēdit, vrit hoſtili valuas, ingreditur, tres intus mauri erant, hos tum fumo obcecatos, tum formidine ſtupidos, ita reperit attonitos, vt ſolus de victis vnum per pinnas nobis inſpicientibus, qui rei miraculo permoti ac curreramus, deiecerit, alios confoderit, priuſlegio nobilitatis pedes hic & digno factis ſtemate, turri vt pote apparentibus in eius vertice tribus hominum capitibus, donatus, honoratur: diruitur igitur hęc turris. Cœteræ quoq; per ſtatos cœlo dies, licet non ſine factura, deiectæ tamen. his amotis, propius ad vrbem patet acceſſus. Preœordia hoſtibus magis corrodimus circiter Kls Iulias, vt ordine vtar prepoſtero, cōſtituit Regina velle vrbem, quę laboris, pecuniarum, & ſanguinis tantum conſuiterat, & ipſa intueri a cortice, dum a nucleo liceat. inſtruuntur igitur acies. Karoli francorum Regis nuncium, qui in caſtris erat, ſecum ducit. Is erat, quem galli magnum vocant panetarium. Procerum educit acies quiſq; ſuas. compoſitis per Regem ordinibus, a ſeptēnionali occidente, vbi Caſtrametabamur, ad cliuos qui in radicibus ſacent montium, re & nomine niualium, gradimur, hii montes vrbi adiacent ab vtroq; oriente ſolſtitiali, equinoctiūq; vtrinq; ab his vrbi exoritur. Imminentes vrbi hos niuales montes mirę vbertatis regiunculæ, quas Alpuxarras vocant incolę, intertexunt. Ad vicinos ergo montibꝰ colles, Reges eſſe confeſtim. ordinum vero ductoribus, in fronte ad hoſtes iam apparentes, aſſignantur loca. Gadſtano vt pote duci, villenę Marchioni, tendillę Comiti, Comitiue captenſi, Comiti vruentæ, Alfonſo aquilario ſapientiſſimo optimatum, qui titulos a Regibus vltro ſępius oblatos remiſit. Alterq; ab eo Ludouicus Portucarrerius palmę dominus, ſimul & Regii Centuriones, quibus omnibus accitis, Reges imperant. ne ſigna deſerere, ne manum cum hoſtibus etiam laceſſentibus, ne ordines diſturbentur, conſerere quemq̄ patiantur. Veniſſe tantū ſe vt ciuitatem luſtrent, regiſq; Galli nuncio oſtendant, Regina monet. Fame cogendos non hominum vi exleges hos capi oportere inquiens. Ita ſtationibꝰ quiſq; ſuis captis, multi quō iam

Digitized by Google

grauis vigente sole meridies adesset anhelantes fame sitiq; discumbunt, prouocant hostes & lacessunt, ac stimulant nostros ante signanos centuriones. contumeliis ab ea parte quam Compostellanus quidam Cōmendatarius ribera carioris Reginæ cubicularię Marię methinnę maritus, seruabat. Lacerant, simulq; irruunt, ac disturbant. Ribera iam concitus illorum insolētia sese cum acie integra illi credita, pręceps in hostes fundit, per colles vmbrosos nostris hactenꝰ ignotos, lacescentes hostes fugat. Insequitur in insidias cadit hostiles, inter fructeta latētes, trucidati ad vnum fuissent, nisi euestigio relictis mensis, a sua quisq; ducum statione transiliissent. Seruantur nostri, intercipiunt pfructeta tuti vagantes, quia id minime suspicabant mauri. Capti, trucidatiq; mille quingenti amplius, vt aiunt. Libere iam colles vrbi ppinquos, quos nūq; se amissuros hostes crediderant, ascendimus. Vt libet vrbem despectamus dolabris, & securibꝰ, per calones clueta & vineta per eos colles sparsa, abscinduntur. Sole vergēte ad occasum, ad castra vesperam non minus mœstam habituri q; lætum diem, senserint, regrediuntur, nam Vruenię Comes, Alfonsus is aquilarius, de quo sępius, & Gonsalus Fernandus eius frater iunior, cum suis quisq; manu strenuis familiaribus, & centuriis, ita q; quingenti essent equites, non contenti facto, ad noctem expectant in insidiis, vt mauros ad colligenda suorum cadauera exituros, imparatos capiant. In laqueum cadūt, quem posuerunt. Senserunt hostes cōsilium, insidias illis parant, lacessunt. Intra fossas quasdam nouas exploratoribus eorum non intellectas, per atram noctem, per ignota nostris loca, inter Sagittarios & Sclopetranos pedites, trahunt, stimulant, & disturbant, fundunt pfligant, multi mactantur, ducibus ipsis oībus equi vulnerati Gunsaluo fernando, is quo vehebatur interemptus est. Ipse autem per irriguam quā dam fossam cœno, gutture tenus obrutus, vix pedes euasit. Vbi primum fossam Gundisaluus superauit, fratris eius Alfonsi familiaris Chironomus, equum cuius ipse sessor erat, Gundisaluo tradidit, hæc inquiens, esto memor vxoris & filiorum meorum, & vale. Vix in equum Gūdisaluus insilierat, quom ecce hostes aduentant, miserumq; fidum familiarem, ante illiꝰ oculos lanceis transfodiunt. Vide igitur purpurate prę sul, q; parum secundis rebus fidendum sit. Et vale ex castris Granatensis. iii. no. Augusti anno, M.cccc xci.

P.M.A.M. Ascanio Mariæ Sfortiæ vice Comiti Cardinali.

xc.

Castra cremāt gener regū equo lapsus. pūt. Filia laborat febre Medina cū picturis de vbe scte fidei & carminibꝰ ca sulpitij.

FAscia stringitur Illustrissime Princeps, truncata Granatensium in latera coarctant fame. Vrgeri hostes per transfugas nunciantur. Pertinaces tamen & ipsi, vti Bacensis hyemē expectat. Sed frustantur spe sua, domos tam nobis, vti in castris Bacensibus factū esse diximus, struere sibi quisq; apparamus. De conficienda in ipsius Granatę conspectu, noua vrbe cogitatur. Sed prius q; ista exactius discutiam, non absonum mihi fore videbitur, si casum qui consilii conficiendarum domorum maturandi causa fuit, aperiam. Inter regia in castris tentoria tabulatorum, vt arbitror, trium qua tota poterat despici planities, lignea turris, regium habitaculum erecta est. Turrim tentoriaq; scenis, has vocant Hispani ramatas, circum sepserant, vna noctium, Rege iam dormiente, cœlitum supplicijs Regina intenta, inuigilabat. Proh, cū sit cœlo statutum, haud quaq; potuit euitari, e Reginæ manibus, in sericeam lecti Cortinā, accensa facula decidens, Regiam incendit. Arida erant atq; exusta sole omnia, ignis vires capit. Semi sopit omnes, ad multum noctem, quid hoc mali sit ignorantes, debachatur, arrepto super lineam, qua sola tegebatur, textam, scuto Rex & ipse insciꝰ, vnde ignis tam atrox emergeret, prodit in publicum. Oh visu miserandum fere tota castra, quō aura non leuis afflaret, exurunt, Regina, chirographorum archanorum arrepto inter vlnas Scriniolo, de viro tui ac filio solicita, per sepsa vagatur. Paruulus princeps Fernandus, ab incendio raptim, asportatur humeris de thorace suisq; libellis angitur, de cętero nil curans. Ita confusi omnes attoniti q;, quid cōsilii capiant inscii, mussitant aliquamdiu. Rex tandem, quō saluam esse Reginam, e cuius cubiculo, ignis emissus fuerat, Regina quō saluum esse virum, vterq; filium senserūt. Conueniunt, sese inuicem solantur, sub positum ab hostibus sub aliquo stratagemate incendium arbitrati proceres, turbati vagabantur, errabundi. E uestigio sese ad arma accingebant. Canere ad pugnā omnes, signaq; tolli, acciri milites, imperant. Tanta stupent nouitate, rem vbi intellexerunt, sedatis animis reges adeunt, quid imperent scisciantur. Verum enim vero, paucos post dies triplex regibus triste nuncium affertur. Generum, quem vnicum habebant, atq; eum charissimum Portugalię Regis vnicum, lapsu equi, infœlici casu, morte immatura, periisse. Cordubę filiarū vnam febri correptam extremū vitæ diem fere attigisse. Methinnę campi nūdinario Castellę insigni emporio, quadringentas amplius domos, vt ipsa castra, in cinerem versa. Nec fracti animo prouintiam ob id deserunt. Sereno vultu sese exercitui ostendunt. Fortem animū sumūt,

prætor ſum ſibi, ac ſi perpetuo foret duraturum, extruunt itidem & reliqui, pro ſuis quiſq; fortunis, facimus, domos ædificamus, non ſub diuo, non ſub pellibus Illuſtriſſime. Si ad nos venires, tantarum rerum deſiderio tactus, ſed ſub crepitāti tegula ſuſcipieris. Sulco interea vrbs ſignatur, vrbem nāq;, & ſi paruo capacem, iubent appellari. Quadringētorum paſſuum in lōgitudine, tricentorum vero duodecim in latitudine, extruitur, moenibus pinnis, propugnaculis, foſſiſq; ac validis turribus munitis, quadrata ortogonia fere, ſignatur platea i medio ſinitur. Ab illa quatuor in ſingulis lateribus portæ relictę circunſpiciuntur, tanta fuit dirigendæ cura rubricæ. Domus ſtructę, vt in eis equi ſtabulentur nulle, ſeſſores vero in ipſarum tabulato vni co hibernent. Erigendæ autem vrbiculæ cōſilium fuit, vt ſi forte re infecta diſcedendum foret, preſidiis ibi relictis, quę diebus, quę noctibus hoſtes quaterent, quieſcere neminem, aut ſerere quicq;, illos paterentur. tāta ferbuit operis diligentia, vt intra octogeſimū diem cœpta, perficerentur. Caſtrorum a tergo extruebatur, propterea & nos qui quotidie ſurgens opus, viſebamus, Cifontei comitis rogatu, cui erat lateris occidentalis cum auxiliis hiſpalenſibus, quorum & prorex & ductor erat, cura demandata (per prouincias nanq; erat opus diſtributum) tetraſtichon edidi, quo & conditorū nomina, & condendæ vrbis cauſa, nomeq; ipſius, ac nominis ratio includūtur. Propterea ineptum, quia prebita aſtrictum materia, nimis coarctatur marmore id ſcriptum eſt, in occidentalis portæ limine, cuius exēplar accipito, ex caſtris Granatēſibus, pridie Kalendas Nouembris. M.cccc.xci.

Rex ferdinandus, Reginaq; heliſabet, vrbem.
Quam cernis, minima conſtituere die.
Aduerſos fidei erecta eſt, vt conterat hoſtes,
Hinc cenſent dici, nomine Sancta fides.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER QVINTVS. Anno.M.CCCC.XCII.

P.M. A.M. Ioanni arcimboldo Cardinali Archiepiſcopo Mediolanenſi.

xci

Granata deditę, & ibi gratulationes federa iudeorum domui chriſtianiſſimę in Granata donantur. Iudei ex vniuerſis caſtellę regni eliminātur. Abulenſis epiſcopus ſit Granatēſis archiepiſcopus.

IC finis Hiſpaniæ calamitatis, hic exitus fatorum fœlicium huius barbarę gentis, quæ octigentos circiter (vt aiunt) annos Iuliano ducēte cepte comite ex mauritania, vnde mauræ ſemper nomen retinuit, tranſportata, ſuperbe victam Hiſpaniam, crudeliterq; oppreſſit. Proh dolor, quāta fuit, hactenus horum erga captiuos Chriſtianos, feritas, inhumanitas, truculentia. In preceps tandem ſequam eorum tirānidem mei reges deo grati, anniuerſariis fractam erūnis detrudunt. Aduerte ad ſuperiora callidum ſtratagema. Paruulam eam vrbem quam ad aſcanium ſub ſanctę fidei nomine erectam ſcripſi, vt a longe appareret, candido de albari gypſo imperant, eam ex vrbe ſua conſpicati hoſtes, quid ſibi velit illa ſtrues, ſciſcitantur, Quam primum quomodo ſit, cuiue condita intellexerunt, ad ſepulchra parentum meſti fluunt, illorū manes vocibus laceſſunt. Mahometes ſui auxilium ſupplices implorant, alii, q; eos deſerat, execrantur. Matres complexæ filios gemitibus atq; vllulatibus ſidera feriunt. Primores in arcem Alhambram regiam antiquam, ad Baudillum Regem eunt, redeuntq; frequentes. Sui impotes quid velint ignorant, concurſationibus crebris continuiſq; contionibus deliberādo dies protrahunt ex diebus, conuenticulis vrbs tota repletur. Dolore animi cruciantur. Seſe macerant. Cadunt tandem, & colloquium petunt, audiuntur. Pacis fœdera huiuſmodi iaciuntur, vt Baudillus Rex vrbem, arceſq; dedat quaſcūq; in fide ad eam vſq; horam retinuit. Ipſe andaraxo inſigni inter niuales montes municipio, cum Alpuxarenſibus quibuſdam regiūculis contentus viuat, ex primoribus, qui ductare ſoliti ſunt ordines, ne populum ſeducāt, neminem in vrbe relinquūt. Populo, vt in auitis laribus legibuſq; viuere liceat, nouis quibuſdam tributis impoſitis permittitur. Venit igitur priuſq; decimus ab exordio belli annus expleatur, per Baudillum, qui & ipſe ſupplex, vti patruus, ad reges venit, tanta vrbs in regiam poteſtatem. Iudeis ex compoſito electis, eorum in domos chriſticolis ibi figere pedem volentibus, aſſignātur. Abulenſis Epiſcopus in Granatenſem Archiepiſcopū tranſmutatur, templum diuę marię erigitur, Sacerdotum ordo numeruſq;, vt par fuit, addicitur. Canonicus & ego, ceſſante marte, ad ſatur

Digitized by Google

num effectus confugio. Vbi christi nomen ignominiis, hactenus ac iniurijs lacerabatur, ibi nunc colitur. Alhambram, proh dii immortales, qualem Regiam Romane purpurate (vnicã in orbe terrarum crede) Tendillę Comiti vrbiſq; Regimen credunt. Preſidia prębent militaria. Grandẽ aliam ueſtigio prouinciam aggrediuntur. cum nanq; viderint, Iudeorum tabido commertio, qui hac hora ſunt in Hiſpania innumeri, Chriſtianis ditiores, plurimorũ animos chriſtianorum corrumpi ac ſeduci. Diem illis certum, poſt quartum ab edicto, menſem ad profectionem ſtatuunt. Quicunq; vltimo Sanciti termini die non remigrauerit, ad reperientis libitum aut captiuus educatur, aut trucidetur. Per precones per omnia eorum dictioni regna parẽtia, enunciatur. It preceps in exilium tandem gens hęc, extorquendarum pecuniarũ vbicunq; illas latere ſenſerint ſagaciſſima. Subdola aurum animo, deum ex lege veteri, ore colens. Granatenſi igitur mole duobus his ſenibus Archiepiſcopo, & Comiti longa rerum experientia prudentibus, relicta, ex vtraq; Bętica in veterem Caſtellam, pedem referunt. Summis populorum applauſibus, Summa cum lętitia, veluti fœlices de tam truculentis hoſtibus triumphatores, paſſim ſuſcipiuntur. Aegre archanorum ipſius particeps, pontemq; illi ad deũ, ſi quũ pro lapſa fuerat, facientem Archiepiſcopum Regina reliquit. Ex itinere, quacunq; iter eſt, quem illius loco ſufficiat anxia, cuculatos omnium ordinum accerſit, quem fama ferat inter ſanctos viros, abſtinentia, rerumq; contemptu, precellere cæteris, ſolicite veſtigat. De moribus, de fidei feruore, exactiſſime ſcrutatur vnica hæc illam impræſentiarum, vti relatum eſt, cura ſolicitat. Ego autem per aliquot menſes, vt apud ſanctum hunc virum, habitum ex Romuleo in Põpilianum vertam, vitamq; nouam, veterem pelliculam excundo, complectar, in hac vrbe, ad cuius pernitiem pars vna fui pedem fixi, vos vero a me rarius lras habituri q̃ hactenus. Bene valete, ex vrbe Granata. v. Idus Martii. M.cccxcii.

P.M.A.M. Alfonſo Carrillo Pampilonenſi epiſcopo de morte principis Portugaliæ.

xcii

Cõſolatoria ō morte ꝓncipis ꝑtugaliç.

AD Aſcanium virtuſq; patronum ſcripſi, Portugalli Regis filium vnicũ regni hęredem, meorumq; Regum generum, currentis equi lapſu morte inſperata periiſſe. Ad Brachanenſem id minime volui, ne ſubito preſſus dolore nimium ſe torqueret. Tibi autem, quia non tam intereſt, rem apperio, ſolutis habenis, vt nobilium moris eſt adoleſcentium, in vniuerſa Hiſpania, equum miſet adoleſcens Regius, ex ligitimo thalamo vnicus, calcaribus inſtadio agitabat. Ex aduerſo, puer ignotus forte fortuna ſtadium traiecit. Incidit in trãſeuntem, ſonipes, in caput rotat. Superq; pectus adoleſcentis conuoluitur. Coſtulas illi teneras in ſtomaci arculam confringit, infra tertiam (vt ferunt) horam mutus moritur. Voce tu illum viua, cuius maior eſt vis q̃ epiſtolæ, quæ ſono carens ac mortua videt, ſolaberis. Ambibis hominem circumloquitis, prius de humanis erroribus & fluctibus, de mortalium corporum fragilitate, de animorum e corpore exeuntium libertate, de fati neceſſitate, quæ nos ad mortem compellit. Quando generat, tum ſtruere nobis infœlicitatem parat, quando proſperitate demulcet, ſermonem prius cum illo inibis, q̃ ad moleſtum illi deuenias caſum, prudenter, ne quot ſum tendas intelligat, homines eſſe ſtellas in terris a cœlo mutuatas, quæ ſolutæ vinculis mortalibus, ad ſuperos, tanq̃ ad patriam a qua profectæ ſunt, ab exilio & ſomniis, ad bona vera peruolant prædicabis. Longe de hinc ętatis quæ ſint faſtidia dinumerabis. Satius eſſe homini florentibus annis, dum futuræ in illo probitatis ſpe populi depaſcuntur de medio tolli, q̃ grauante ſenecta, generibus morborum omnibus circumſepta, in vitę tędium ac gentiũ odiũ ob imbecillitatem decidere. Oſtendes q̃ hinc rite per ſua ſum videris, præſentis fortunæ ludũ, nubilaq; patriæ eius, & alternas vices ſignificabis, ob eam forte cauſam, q̃ vnicus eſſet, regni heres, torquebitur, patrięq; ob id metuens, ingemiſcet. Reges qui nobis imperent nunquam defuturos reſpondeto. Sapientiſq; eſſe diuinę ſe accõmodare voluntati, fortitudinemq; ex neceſſitate extorquere. Hic adoleſcens mori nunq̃ felicius potuiſſet. Reliquit nanq; de ſe ora hominum vt aiunt ſapida. Si vero vixiſſet, alium forte Regem q̃ heres Regis polliceretur, induiſſet. Videmus nanq; ex optimis adoleſcentibus, in ineptos ſepe viros, ſed reges præcipue euaſiſſe. Glorioſus igitur abiit qui forte longioribus annis diſceſſiſſet in gloriũ. Scit Brachanenſis preterea heredes patriæ non defuturos, Emanuelem nãq; virum iam probatum, ętate maturũ, viſet ducem ducemq; Gimarani, & Bregantiæ, Iaimen, claris moribus & doctrina pro ætate ornatum adoleſcẽtem, principem fore eorum. Ad Dioniſium iunioren Iaimis fratrẽ, ipſius Regis omnes conſanguineos, qui ad regnum aſpirant, optime nouit. Regis filii ſint vel ne, quid ad patriæ ſalutem? Vt regno dignus ſit quicunq; nobis ſit imperaturus, exoptandum eſt, ſapiẽs

Digitized by Google

est ac fortis animi Bracharensis noster, facile tibi auscultabit amicissimo. Ergo iam valete ambo ex vrbe Granata.xv.Kalendas Aprilis.M.cccc.xcii.

xciii

P.M.A.M.Ioanni Borromeo equiti aurato Comiti Alonæ.

Quare ad vrbē sepe tabellarij rari mediolanū/ qd a roma exhauriturcū epilogo ō rebꝰ Granatensibus.

LIteras q raro ad te miserim, cōquereris. Si quāta tibi debeam libraueris, si ex desiderio id tuo dimensus fueris, q gesta meorum regum vehementes te scire voluisse ostendis, merito iure accusabis. At si quali locorum intercapedine distemus pensitaueris, a culpa me liberabis, cum tu mediolani agas ab itinere ad vrbem remoto, velut in abdito, lates. Qui nāq mediolanum sint profecturi, pauci ad modum occurrunt. Mercatores plerīq mediolanēses cōmertii causa in Hispania versantur, sed hi, nundinalia quęrunt emporia, ad curiam minime sepe diuertunt, si qui forte fortuna acceserunt, literas ad te fratres q meos continuo dedi. Mediolanensibus nostris purpuratis principibus, qui Romam incolunt, me crebro litteras destinasse ais, nec falleris quidem, nescis in vrbe Roma ligones, marrasq & sarcula, relīqua etiam instrumenta, quibus saxosum spinisq implicitum & vepribus asperum, ad cœlos ster, lene, apertū, ac peruium efficitur, fabrefierī nescis auaritiam prepetibus pennis per aera volitare? nescis auri cupiditatem demogorgonei gurgitis voraginem superare? ea, raptatos halitu suo tabellarios, vno spiritu, ab extremo Zephiro, dispositis equis, ad Romanos euros iaculatur. Nihil est q ex vestra vrbe mediolano, in hispaniam vtilitatis censualis possit afferri. Ex vrbe Roma pontificalis ola membranula, ingentia quot annis auri pondera, per tabellarios importantur Canonicatum hic, gradum ille altiorem quęritat. Episcopatui alius inhiat, litibus alter exagitatur. Ita pecuniarum hęc immensa sitis, hęc animarum procellosa tempestas, per vastam locorum distantiam aspera queq disrumpit, montes inuios aperit, alas quibus ad illos volitēt, hominibus imponit. Accersite ad vos pōtificem, ex cuius sinu maior auri copia quā ex arabicis auri fodinis exhauritur. Ex cuiusue potestate itur ad superos. Tartareq portæ claudūtur, & crebras a nobis literas habebitis. Accipe igitur per Franciscum Adam conciuem nostrum ad vos pgentē, de bellis gestis nostra tempestate, hoc tenue breuiarium. Strauere greci decēnio Troyam, decēnio subegit gallias cesar, octingētos circiter annos Hispaniam infestantem gentem hanc ex mauritania transportatam, bellis decēnio mei reges anniuersariis hebetarūt, vicerunt, habitisq in potestate duobus eorum regibus, tandem radicitus euerterūt. Iudeos gentem fallacem, q christianorum animos suis fœderant superstitionibus, q̄uis innumeros, christianisq opulentiores, eiecerunt. Comiti tendillę, qui a vobis mediolani, quō in patriam ab innocentio octauo. P.M. redi ret honorifice susceptus est, Granatensis regni relictis habenis, cœtera ipsi a vita regna triumphantes percurrunt, in hac ergo vrbe per aliquot menses canonicus immorabor. late aliquando tibi, si per vitę datorem licuerit, nostri diales castrenses, quę intelligere cupies aperient. Vale interea ex vrbe Granata.xiii. Kalendas Aprilis. M.cccc.xcii.

PRERogatiue Granate vrbis.

cxliii

P.M.A.M.Petro Goncalo mendocio Hispaniarum Primati Cardinali Archiepiscopo Toletano.

Arguit granatā vrbē ꝺ celiere/ efficacis vrbiꝰ fi efficta me timur.

RAt mihi onerosa profecto a vobis purpurate princeps, alterq a regibus in Hispania Rex, absentia mea, tum q in curiis educatus a teneris, in secessu viuere nescie bam. tum, quoniam maior est virorum semper in regiis, veluti magnorum in vasto mari piscium copia, q̄ in vna, & si ampla, ciuitate. Omnibus quę sole ambiuntur, quas ego viderim vrbibus, est meo iudicio Granata preferēda. Aeris quippe temperie, quæ ad alicuius patriæ fœlicitatem imprimis quęrēda est, precellit. Aduerti nanq graues minime hic esse calores estiuo tēpore, minime acre frigus hiberno, niues in montium cacuminibus adiacentium, vrbi perpetuę, vix admiliare sextum ex vrbe conspiciuntur. ad vrbem vero, rarissime descendunt. Ex niuibus illis, quę facile afferuntur, si forte ardente Iulio intensi aliquando vigeant, calores, ad vina diluenda ita frigescīūt aquę, vt niues ipsas exuperent. Si vero, quod in concretis saturni aspectibus ad solem plerunq per frigidas domos, euenit, per paucos aliquot dies in suetum frigus ingēs emerserit, per vicinas in mōtibus ipsis densas siluas facile illi occurritur. De ambulatoria vero, ad animi aut laboribus aut curis fessi leuamen, quę his similia regio vlla per naturæ benignitatem consecuta est: stringuntur

tur ſolo mari miraculoſe Venetię. Planitię tñ gaudet opulẽtum Mediolanum. Florentia mõ tibus ſolis contenta, hyberna omnia horrentia perpetiuntur. Roma continuis agitata flatibus auſtrinis, qui ex Africa morboſos afferunt habitus, & paluſtribus tibridis vaporibus oppreſſa, paucos ad ſenectam ducit. Vrgẽt eſtiuis caloribꝰ, q laſſos reddũt, & faſtidio replẽt habitatores. Granatę ſaluberrimꝰ eſt Adarro fluuio, q vrbẽ iter labit aer. Granata mõtibꝰ gaudet ac lata planitię. Granata ꝑpetuo lętat autũno. Cedrinis arboribꝰ, aureiſq malis oigeneris, & amœnis viridariis gaudet. Hortos eſperidũ emulat, ex vicinis montibꝰ inſurgũt vberrimi paſſim colles, ac lenes tumuli, vinetis mirteiſq paſſim refertí nemoribus, odoratiſq arbuſtis, omnia circũuicina ſuauiter compta, eliſios ſapiunt, irrigantur hęc vniuerſa (vti noſti) Purpurate princeps. Quos generẽt nouos ſpiritus. Quãtumue feſſos recreent riuorũ per vmbroſa hæc oliueta fructetaq decurſus, ego ipſe ſentio. Hem ſatis euagatum dices Patrone mi clariſſime, ſatis quidem, ſed dixiſſe volui hęc, vt ſcias quanti vos curiamq veſtram faciam, vileſcunt omnia, nauſeam inducunt mihi vniuerſa, ſtomachum pariunt hęc blandimenta naturę. Fœlicia hæc delitioſi prędicant, magnorum me virorum ſola commertia beant. De nepotis ex fratris tui, comitis Archiepiſcopiq conſuetudine neſcio, quid dicere videris, placẽt quidẽ, obſeruoq vtrũq, ſed cum ſint numero pauci, naturę meę haud quaq ſatiſfactum iri ſentio. Quapropter onero iam mihi prius vitam, oneroſiorem tuis literis, quibus me reuocas, effeciſti, excuſiſti, ſi nõ dormientem, ſopitum tamen currere cupientem, calcaribus agitaſti. Dabo igitur operã, vt me hic quantocius exoluam. Vale ex vrbe Granata. tertio Kalendas Aprilis. anno Milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo.

P.M.A.M. Didaco Muro, Decano Compoſtellano viro probo.

XCV. Quãm ꝓcioſa ſit bonis ꝙ auri theſaurus.

Qvis patronum iſtum tuum Mure vir ſapiens fefellit? Aut quid in me ſentis tu, qui nares habes odoro carie acutiores? cur a tanto principe tanti fieri debeam? Ad curiam me nititur ſuis literis, ſuprema humanitate refertiſſimis, reuocare, id mihi gratiſſimũ, aſſi ſili, quid cum Martyre? Hominis ne cuiuſq obſequio tanta pollens autoritate inter Cardineos proceres poteſt indigere? Qui tertiam in regnorum habenis dexteram tenet, te res meas apud illum, vti per coniecturas colligo, commendaſſe animaduerto. Cognitus ipſe erant fateor, ſed minime familiari conſuetudine deuinctus. Conciliatum igitur, ſi tu mihi reddidiſti, vti bonũ decet virum, operatus es. Bonis nanq a naturę benignitate inſitum eſt, homines diligere. Omnibus pro virili ſua, bene cupere, & qũo poſſit benefacere. Sed ſi forte ꝓter greſſus es in laudando metas, vtrum mentiri liceat, conſule iuris peritos. Quorum ſcripta examuſſim calles, vtrum, quacunq ratione ſuſcipere cauſas amicorum, naturęq ſuę igniculis, quamuis bene cõfulentibus, vti fas ſit, diligenter inquirito. Ah ſcio quid te atrahat mure, vt ſemper inhies ad fauorem auxiliumq hominibus, pro cuiuſq ingenio, aucupandum. Fenerator es callidiſſimꝰ, noſti aios hoim, bñficiis cuiq cõſentaneis, deuicere. Sẽtis multo tutiores eſſe prędioſioreſq homínum, q pecuniarum theſauros. Propterea tibi, non horrea tritico, nõ erariũ auro fulcire conaris, ſed prudenti nexu, quod ſit animal deo proximum, hominem ex homine ſtudes irretire. Vt de te honorifice ſentiam, ſola me cogit opinio. Quid putas, fore, ſi re ipſa te ad priſcũ patroni tui erga me inchoatum hactenus amorem, additum aliquid te autore perſenſero? Gratí quippe me animi, nec degeneris quidem natura formauit. Ad ſaturnum, ceſſante Marte, ſub huius ſancti viri Archiepiſcopi vmbra, tento tranſfugere a thorace, iam ad togam me tranſtuli. Dragmatis, cantica canonicus in collegarũ cœtu exerceo. Durum eſſe hoc laborioſum otium naturęq meę, quia ſemper idem, aduerſum, ſentio, variis nanq delector actibus, variorumq hominum cõmertio paſcor libentius. Ibo igitur ad vos quandoquidem vocatus, vt arbitror prope diem. Ex vrbe Granata. iii. Kls Aprilis. M.cccc.xcii.

P.M.A.M. Ludouico Torres de quatuor principis cuſtodibus aurato equiti literis ornato.

XCVI. Quãta ſit vis cuſtodiũ in crudiẽdo principe.

Saturauit epiſtola tua Ludouice vir omni laude digne, appetitum meum, non q meum ad curiam acceſſum deſiderari a pleriſq primatibus, ſignifices, neq enim qua in re vtilis eſſe illis poſſim intelligo. Sed quia fuit iudex eius erga me tui animi, quem ego cupiebam. Elegans ipſa fuit epiſtola quidem, & ſublepida, quadam grauitate perſpicuę contexturę. Scribis inter cœtera puerum adhuc principem, nec dum pubeſcentem grauiſſima indies magis (mirãdi ingenii argumentum) verba, tenero formare palato, quibus in ſummam ſpem erigimur, omnes qui apud eum verſamur, veluti ex ſubterraneis radicibus herbarum, varios flores, ita ex

Digitized by Google

obruto ętate illius animo, maiora indies futuræ magnanimitatis & prudentiæ signa, pullulare predicatis. Isthec de principe laus, apud me iam senuerat, quoties ego ipse. predixerim, sub eius corculo feruentes eximæ virtutis igniculos, veluti fauilla ętate contegi? vos testes estis. viuat modo, fœlicem cum Hispania christianum orbem videbitis. Vt propterea me acrioribꝰ ad curiam calcaribus concites, diligi me ab ipso, de me cꝫ sepius cum interrogasse (superis etiã testibus) asseueras. His haud quaqꝫ stimulis indigeo, cupio nihil magis, insiliuit tamen præ lętitia cor, oblectationemqꝫ mihi verba hęc tua parturierint, nec quia puer est muteturqꝫ in pueris ad horam volũtas, lętari desino. De humilibꝰ id dictum puto, quibus deest ad pythagoreę litere dexterum cornu, dux, eruditio, callidi ve morum Magistri, custodes, in regia vero sobole, multo secus. Hęc nanqꝫ rite fundata a natura, cum per egregios opifices gubernata increuerit, cum ętate magis ac magis coalescit. Iure igitur merito gratulor mihi, ipsiqꝫ gaudeo vehemẽter. Agellum istum oppulentissimũ, glebulamqꝫ preciosam, mei nominis semina cõcepisse, ac tenerum istud arbustum aureũ, in quo seminea inter se crepitant bractea, tanqꝫ inserti in ipsum rami spinei, mentionem de me aliquando fecisse, cœlestia precor cuncta numina, vt surgentem istum Regem futurum, quacũqꝫ iter fecerit, cõmittentur, voscꝫ ipsius custodes vna tuẽatur. Et vale ex vrbe Granata tertio Kalendas Aprilis Anno. M. cccc xcii.

xcvii

P. M. A. M. Diuo Ioanni vtriusqꝫ Hispaniæ insularumqꝫ nostri maris heredi Regio.

Laus et exhortatio ad rectũ/et vtilitas recti de principis ioannis vita.

MIrande in puericia senex salue. Quotquot tecum versantur homines, siue genere polleant, siue ad obsequium fortunæ humilioris, destinati ministri, te laudant, extollunt, admirantur. Sublimis hęc est ac tutissima possessio rerum omnium thesauros exuperans, amari, coli, obseruari, virtute media, memor esto fortunate Puer, arborem te esse surgentem in immensum, sub patula cuius vmbra recreatũ iri oportet, multorum labores populorũ ex cuius etiam ramis veluti a parentibus hyrundinũ pulli, fructus ad vescendum innumeros colligere necesse est. Meminęris tot tibi credendas, ad pascua illis prebẽda oues, quot hominum capita tuæ ditioni subiacebũt. Fructus prestabis vberrimos mirande puer, si vti cepisti, arborem tuam literarum disciplina clarisqꝫ moribus cohęrenter, ab omni vitiorũ nota semotus, irrigaueris, vnbrãqꝫ porriges recũbentibus ad leuamen directam, si te ipsum direxeris prius. Nec aliter quidẽ sperare de te fas est, indolis eximię Princeps. Sint nanqꝫ tui cogitatus, omnes vt parentes, qui nulli Regum sunt in orbe secundi, emuleris, a quorum semper labiis aperto (vt aiunt) ore dependes, apprehendere quę dixerint paratus. Tibi maior est in tenera ętate cura, vt in Regem bene merentem euadas, maiorqꝫ vt regno dignus sis, quã vt regnum assequaris solicitudo. Ex tui ingenii instituto facile cõiectatu est, optimã te habuisse dum formareris obstetricem. Itaqꝫ si a bonis tuis initiis meliores produci cupis euentus, bonum illud a quo bona prouenit ũt, clausum in pectore semper habebis. Ille Rex Regum, ille dominus exercitum, ille amãtes se maxime diligit, regit, tutatur, his bona impartitur omnia. Hęc pauca, nũ vt te meis monitis indigere clarissime Princeps existimẽ, qui tali sis ingenio preditus, talesqꝫ apud te habeas vitæ magistros, sed vt mei sint erga te amoris monumentũ, sereno ista vultu quo soles alicuius dona benignus accipito. Et vale ex vrbe Granata tertio Kls. Aprilis Anno. M. cccc xcii.

xcviii

P. M. A. M. Petro Numio gusinanno de Principis Custodibus.

Qua lõge sit felicitate in hũanis ꝙ rere.

BReuem sed ingenuam gratitudine sententiisqꝫ refertissimam, accepi Petre nugni, virum minus virtutibus quam genere ornate, epistolam tuam. Ea multa mihi hactenus cognita confirmauit, te scilicet absentem eodem erga me esse animo, quo presens fuisti. quom ex officina mea (vti inquis) cum Tendille comite Didacoqꝫ hurtato mendotio Hispalensi Archiepiscopo eius fratre, in castris, tollendi ocii causa, aliquid semper exhauriebas. Ex sapientũ nãqꝫ sententiis, quos me profitente audiebatis, mens illa sana quę imprimis ad beandos homines in sano corpore requiritur, facile ebibitur, neqꝫ enim in sana hac corporis sanitate, neqꝫ in fallacibus fortunæ bonis, quę bona tamen essent, si bene illis vteremur, illa consistit fœlicitas. Sed in his que ad eum qui est summũ bonum nos eleuat mediis summa reperitur. Te igitur meo pollice ita confictum predicas, vt in meliorem te, hominem cõuersum esse fatearis, te iam qui fueris noscere inquis, ꝙ inutiles quãue sibi mortui sint, qui literas penitus ignorãt, in defesso spiritu proclamas. Misereri te inquis magis huiuscemodi hominibus, ꝙ regibus inuidere. A beluis parum distare homines, literarũ ignaros cõtendis. Torpore oppressos, cecosqꝫ ac mutos, immo & viuendo mortuos appellas, de quorum vita nulla cum virtute mentio quãdoquidem

igitur

igitur ſta ferax eſt hic tuus agellus, vt ſata perbelle conceperit, optandum tibi eſt, vt longo tempore valeas. Quanto nanq; bene valendo longius vixeris, tanto eris noſtro futuro regi, apud quem diebus noctibuſq; verſaris, vtilior. q; autem tu reliqui etiam collegæ tui, reditum meum ad curiam cupiatis, vt ſi qua mihi plumula eſt, eam expiletis, id cupitis quod ego maxime deſiderio. Sed cum verear, ne curia tanto viro priuata, quantus hic eſt noſter Granatenſis Antiſtes, ſub cuius ductu, ſacris initiari velim, auſpitia ſortemq; mutauerit, refrigeſcit animus aliquantiſper. Dabo tamen operam, vt vobis mihiq; aliquando ſatiſfiat. Vtq; ego veſtra amicicia fruens, gaudio vere fruar amicitiæ, quod vnicum eſt ac verum in ſeculo gaudium, ex ipſorum numinum gaudio & armonia cœleſti, quæ ſolius amoris inſtrumento cunctos verſat orbes, proficiſcens, veram nanq; eſſe religionem, ſine qua non datur amicitia veſtrum iſtud probo-rum apud amplißimum principem collegium, cogor iudicare, cum nulli vnq; inter vos præter q; de virtutibus ſermones, colloquia q; agitentur. Vale ex vrbe Granata. tertio Kalendas Aprilis. M.cccc.xcii.

P.M.A.M. Guterrio a Toleto regio conſobrino ſcholaſtico Salamantino. xcix

QVid nunc Granatæ faciam interrogas? pro thorace, Quem me in caſtris geſtaſſe vidiſti, lineam (quam dicitis ſuperpelliceam) porto. Pro ocreis, talarem veſtem, pro lancea pelnaq; in manibus eſt horarium. Si quid temporis ſupereſt, ad aſſuetas muſas confugio, non, vt cuiq; propterea placeam, non vt me oblectem ſolum, ſed vt me fallam, donec nanq; vatis alicuius aut philoſophi ſcripta conuoluo, aut aliquid in mea, quamuis algenti, aut rubiginoſa, cudo officina, ab externis, quæ ſollicitos, amicos, ac miſerrimos homines faciunt, diſcedo, malo equidem ego, illa neq; ipſum fallere, q; falli ab ipſis. Quid tamen hoc mali ſit, non intelligo. receſſus, animi ſolet tranquilitatem parare, me autem affligit. Scio & longo didici experimento, regum domos curis ingentibus oppletiſſimas, agi velut tempeſtatibus crebriſq; procellis, curiales omnes agnoſco, momento quolibet cuncta mutari, in eodem ſtatu velut in fortunæ rota poetæ fabulantur, nichil diu permanere, regum fauores, quos imprimis homines ſectantur, vento mobiliores, inaneſq; eſſe video, futilia ſimul & lubrica quæcumq; ex laboriosis in curiales agros ſementibus factis colligi poſſunt, meiſmet oculis in aliorum multis capitibus contemplatus ſum. proh, & quod miſerabilius, apta magis, vt nos ab eo ſeiungant, ſine quo ipſa non ſunt, cuiuſue manu nobis cum facta ſunt, q; vt gradus nobis ad illud aſtruãt, fœlicitatem vnicam in huiuſmodi amore conſiſtere, qui vnus eſt amor. Verum bonum a quo bona cuncta proueniunt, aperte intelligo, curiam tamen affecto licet curarum aream bonorum (quæ bona ſunt) aridam, quam facto agmine noxia cuncta circumſiliunt, cui ſunt obimuidiam timor & dolor perpetui comites, ſi quod appareat inter curiales gaudium, breue id, ac ſimulatum, felleq; mixtum exhibitur. Cum a veritate vno temporis momento diſcedere ſit infœliciſſimum, inhumanum, obſcenum, quot ora veritatem proferant, aut quæ verba ſine doloſo fuco prodeunt. Qui corda hominum ſcrutatur, nouit. Et hinc multa. ſed me miſerum, raptior tamen ad curiam. vocor ab amicis, fateor, ne credas tanti eſſe communem hominum amicitiam, vt in manifeſtam ſe quis voraginem immergat. Vrgemur omnes fati quadam occulta neceſſitate, vt video. Furor, ſtupor, ſoliditas, vertigo, nos circumuoluunt. Velut auiculæ bubonum noctuarũq; ſimplices ſectatrices, deludimur, irretimur, perimus. Edocetor igitur exemplo noſtri, tu mi ſcholaſtice, ne illaqueatus decidas in noſtrum aucupium. Et vale. Hic patronus noſter Archiepiſcopus te ſaluere iubet. Ex vrbe Granata in Kalendas Aprilis. Anno. M.cccc.xci. Tranſit autor a prætextata militia ad nitialē togā Quæ ſint curiæ curæ.

P.M.A.M. Aſcanio vicecomiti Cardinali de Arcimboldi Cardinalis morte. c

QVam merito fallacem eſſe humanam proſperitatem, ſapientes omnes, vno ore iudicant. Chriſtiano nanq; ſatius eſt in hoc nomine, quam fati aut fortunæ vices appellare. Hei nobis, dimidium animæ tuæ, alterumq; a te patronum mihi Io. Arcimboldum conciuem Cardinalem, vita functum relatum eſt, neq; enim mihi præ dolore ſignificaſti arbitror. Ex humanæ fœlicitatis melle, fel iſtud ſolet paſſim ſcaturire. Hinc noſces q; parum ſit temporum applauſibus fidendum. Qui non aliter mendaces eſſe perpetuo reperiuntur experimento, quam malus dæmon, qui tot aſtruit ex ſuo inſtituto mendatia, quot temporis momenta volumtur, momenta vero quæ fuerunt, quæ futura ſint, arithmetici numerent. Vere Conſolatoria de morte Cardinalis Arcibol di.

Digitized by Google

fœlicitati infestissimam hostem ac semper aduersantem fœlicitatem humanam philosophi non iniuria censuerunt, huius quippe retibus impliciti, minus ad illam tendere iter possumus. O fugacem ac volatilem delectationem humanam, quæ tanto longius peruolat quanto firmiorem proximioremq; esse arbitramur. Quare pernitiosas huius illecebras & pollicitationes, fallatias potius ac veneficia quam fœlicitatem iudicabimus. Quid illi sanguinis nobilitatis? Quid diuitiæ? Quid ingentes tituli profuerunt, spiritum illius ne euaderet: cum & a simul horæ momentum producere illi vitam potuerunt? tu videris. Inde iam tibi exosam esse opulentiam, tibi genus illustre nauseam incitare, tibi cardineos inter proceres primatum, non vltra bene sapere, tali dempto collega, proclamas. Zizaniam tibi in escas, & potum coniectum quereris. Hæc tu, vti mihi significatum est, quid autem me soletur, qui iacturæ huius sum particeps, aduertito illum, nos quoq;, omnes homines deniq;, veluti bruta ex quatuor corruptibilibus compositos scio. Elementorum partem quodq; suam a generali massa se mouere, trahereq; ad se, perpetuo inhiat, generare ex corruptis, generata rursus corrumpere illorum studium. quō igitur animaduerto, vitari nullo modo potuisse quin aliquādo solueret, quod in eo, veluti in cæteris tam varie compactum erat, necessitatem insolatium verto, quia non eum, sed eius vmbram periisse, migrasseq; ipsum a ceno ad fontem nitidum, non interiisse existimo. Vmbram nanq; hominis corpus esse, animam vero hominem, quō adignigni mensumatur, merito sapientes statuerunt. viuit ergo vinculis solutus, liberiorq; est. non periit beatior est, non infœlitior. Si acuiusq; peregrinatione transitus est iudicandus, ad cœlestem ille patriam, a terrena fece prosiluit. Amabas ne tu in illo quod iam periit, nō profecto. Sed quid animi dotes, virtutem existimam, bonitatem immensam, animam igitur in corpore & non corpus ipsum admirabare. Quare si cādidissimam illius animam nunc ex tui pectoris secessu contemplaberis, illo tanq; puriore materia beatius fruereris, quo tui pectoris amaritudinem alio possim melle temperare, non occurrit. Ergo vale ex vrbe Granata in Kalendas Aprilis Anno M.cccc.xcii.

P.M.A.M. Petro Gonzalo Mendotio Cardinali Hispaniarum ac primati Toletano Archiantisti.

cl

Quomodo fallimur nos ipsos iuuat autoritas regina ad eruditiones procerū.

NItimur errores nostros honestis velaminibus, virtutumq; appellatione aliqua, depascere, nolle in ameno secessu decem lacertarum dominatu esse contentum, quem vnius esse aliquid noster aquinas moduletur, errore trahi manifestum est. Cimba si quis inter grauidas fluminum ripas tantum sibi piscium quantum ad saturitatem suppetat, suis rethiculis vel hamatis harundinibus sedens captare securus poterit, cur se vasto mari ad presentaneę mortis periculum, maiore naui exposuerit? vt se hominibus vtilem, tum bos mullorumq; tubas querendo prestet, piscator inquiet. Neq; enim homines dicet esse sibi soli natum putare, cum nostri partem tum patrię, tum omnibus, ordine suo, mortalibus, debeamus. eumq; pluris iure merito fieri, qui maiorem affert generi hominum commoditatem, disputabit. Hoc tu me hamo, hac esca, Reuerendissime purpurate, vis apprehēdere. ais enim fore vt optimatibus qui curiam secuntur, vtilis sim futurus, si ad curiam venero, qui procul ab omni virtutum cultu vanis amoribus impliciti cum summa Reginę molestia inglorii vitam trāsigunt. Daturamq; mihi Reginam laborum premia, qualia decebit, in simus. Eo ad vos, tum lubens, tum q ita conducere dicatis. Tunc mihi factum satis fuisse profitebor, Reuerendissime purpurate, quando me aliquantulum in excolendis tali sum adolescentium ingeniis, vos me profeciſſe indicaueritis durum quippe est suggestum exercere, ac molestum, quia difficile est effrenes ebullientis etatis annos moderari, eorum presertim, qui laute libereq; educati grauiter quæ minime affines uerunt, auscultare mutareq; institutum patiuntur. Alcibiadem plureſq; cum eo procerum filios, socrates cultu impares ad virtutes direxit. Alexandrum macedonem Aristoteles multos, & diuinus Plato (vt ais) erudierunt, parentumq; loco magistros illi habuere. Ingens latumq; chaos inter preteritos presentesq; magistros fateor. sed non strictius inter auditores sentio interesse. Illi nanq; ab atauis illiteratum hominem a bellua nil differe credidērūt, eamq; sibi in maternis veteris opinionem induebant, Hispani e contra iuuenes, ab a vis, pro auiscq;, ad nostram vsq; tempestatem, eum minoris esse faciendum, qui literas sectetur falso albitrati sunt, quia militiæ, cui soli inuigilare honorificum putant, literas esse impedimento hactenus crediderunt. Sed cum ingenio polleant Hispani, sintq; a natura magno dotati animo, forte leuius q̄ suspicemur, ad literarum amorem, quarum est iustus suauissimus, inducentur, scis nanq; Platonis dicto, virtutis esse mirabile, si conspici posset, delectationē. Eo igitur, quicquid Regina virtutū

Digitized by Google

omnium fautrix, tuq; ita vultis. experiar quid concedatur in illos. Abibo, deo dante, vt ad vos proficiscar postridie. Vale interea Patrone omniū eorum, quos bonos esse putas candidissime. Ex vrbe Granata in nonis Aprilis. Anno. M.cccc.xcii.

P.M.A.M. Didaco Muro decano compostellano Magni Cardinalis Hispaniarū Secretario.

cii

SErpunt aliorum verba in mentes hominum paulatim, sensimq; in agentis inducant sententiam, tui autem patroni, Mure vir sapiens, scripta, vnico me stimulo, vnica vt potes suasione concitarunt. Siue id fati necessitate cogente accidit, siue q; a tanti principis mandato referre pedem hesitare eq; minime liceat. Sit vt cumq; id ita est. Inani me gloria oppletis. futurū in curia hospicium meum bonorum academiam, in contubernio me habiturum quotquot iuuenes habet hac tempestate Hispania proceres, enūciatis allicitis quidem animū, & ad spem veræ gloriæ quam nemo bonus reiicere debet, erigitis. Velut nanq; gloria illa quæ ex animi perturbationibus, ex auris scilicet popularibus, ex opulentia, ex titulorum honoribus, veræ gloriæ formam, pulchritudinēq; corrumpit, adumbrataq; est gloriæ imago. Itaq; a virtutis excitatione proueniet, solida reperietur, ac stabilis. Ad aliā dehinc, quæ eterna est, hęc iter aperiet. illa vero ex aspero accessibilem reddet. deprauatus hic in Hispania mos (vt ais) eradicabitur. opinio de literarum studiis falsa hęc, obliterabitur, existimabat nāq; nobilitas, atq; absurde arbitrabatur, militari disciplinę literas aduersari. Inde ab illis, tāq; ab hoste infensissimo, tergi versata est hactenus, ex instituto maiorum. Speras vt inquis facile futurum, vt sese literis iuuēnis nobilis accomodet, quia nil magis vsitatum ab eterno fuit, q; vt principum sibi mores cęteri suapte natura & vltro imbibam, induantq; literis ex parentum precepto regnorū hęres, qui habet in se versos omniū oculos, sese exercet vt ais, ergo & cęteri sui principis exemplo, ad literas confugient. Illi est honor arti cui reges fauerint. non inepte arguis Mure, facilisq; solutionis est controuersia. Id ita fieri solet. ad vos igitur eo. Hospitium mihi patronus tuus permetatos Regios, quādoquidem tertius est in occiduo Rex, tuo Rogatu Mure bonorum fautor, in molestum est parari iubeat. Et vale ex vrbe Granata. in nonis Aprilis Anno. M.cccc.xcii.

Que spes deinuenib⁹ proceribus.

Quid suis optimatib⁹ & pplis ępiū policit.

P.M.A.M. Ioanni Velazques nobili viro de Principis custodibus vni.

ciii

TEstes adhibeo superos Io. Velazques, me nescire quibus meritis vos tātopere, vt ad vos eam cupiatis, quid ve possitis ex meis vos hortis, vnde famem qua vrgemini explere valeatis, colligere nō intelligo, non ita me deprimo tamē. vt me frustra natum esse cōfitear. literarum nanq; aliquantulum degustaui, vatum & philosophorum scripta pleraq; conuolui, vidisseq; a me ipso interdum aliqua haud inficior. Quare nec penitus hebes sum, aut protinus inutilis. Sed profecto de me lōge alia sentitis, q; ego ipse cognoscam. vereor ne assentiemini, aut imbecillitatem aut vires meas non intelligatis. Ast si vtrumq; deest, summa laboratis egestate. Oculorum orbibus caretis, qui Ethneum ciclopem tanti facitis. In comparationem aliquando veteres trahitis optimatū magistros. Valde fallimini, summaq; illos afficitis iniuria. Quotquot nanq; iuniores terram pedibus terunt, exiles sunt, ad elephantem, culices, vtrumq; sit ordeaceum hunc panem nostrum, quem pro tritico vobis comparare ad vescendum optatis, ad vos importabimus, ad vos ibo qualecunq; est viretum, ego vobis meum aperiam. Ex eius arboribus, quoscunq; fructus repereritis, decerpere fas erit. Et si ramos amputare, radicumue fibras euellere, animus surrexerit, per me licebit. Serenissimo Principi, tot regnorum vnico heredi, in quo christianæ quietis futuræ sita omnis spes est, meo nomine dices manuum oscula reliquis etiā tuis apud illum collegis, salutes impartire, postridie deo dante discedam, vt mihi hospitium per regios metatos paretur, operam date. Et valete ex vrbe Granata in nonis Aprilis. M.cccc.xcii.

Se suaq; nihili ōbēri fieri autor arguit.

P.M.A.M. Fernando Aluarez regio a secretis primario.

ciiii

APud petrum Nunium de principis custodibus vnum, reperisse te meam Epistolam inquis, in qua animaduertisse scribis, dubitasse me Granatensis antistitis carentia, ne curia sortem fortunāq; mutauerit. Serio ne id dixerim, an iocose interrogas. Innuere quasi volens iniuriam fuisse his verbis sapientibus illatam (quos apud se habent reges innumeros) consultoribus. Tu illiq; ad regnorum habenas, ad negotia pertractanda subditorum, ad cętera huiusce modi, apti estis, regibusq; commodissimi, sed quid hęc? Satisne vos illis ostendere iter ad superos calletis? Gressus eorum dirigere ad preclum quo preciosa summi boni mer-

Quāq; sit pstātie vnus aliq̄ndo vir apud reges de Granata si archiepis copo quidā frat Frā cisc⁹ xime nez cōfesso Regine.

Digitized by Google

ces comparatur, Vestris ne consiliis tranquillitatem vnq̃ animi consequuntur? vos videritis. Tu igitur inter vtrumq; , mea tene dicta, & tutus euades. Si veterum scripta percurreris, vnius sepe sancti viri, sancti dico non callidi, non vafri, non ea, quam vos falso putatis sapientia humana pollentis, ingenio, paruas vrbes ignotasq; regiones nomina sibi comparasse, eximo res multas creuisse ad summum, fœlicibus auspiciis adnauigasse, emersisseq; supra sidera reperies, illoq; deficiente, illico lapsa corruisse. Isdem consultoribus & reges fœlicibus auspicijs sua regna gubernasse, diuersis autem prosituisse didicimus. Ah dices. summa est in nostris regibus rerum experientia, supremum ingenii acumen, quibus dotibus mundi pulchritudo armoniaq; parantur, gubernatur, & coalescunt, fateor & ego idem Fernande aluarez, sed minime absurdum est credere profutura & illis eorum quos diximus consilia. Preterea, nõ ne tu sanctissimum quendam virum a solicitudine, ab struslisq; filuis, inacie ob abstinentiam confectum, relicti Granatensis loco fuisse suffectum, scriptitasti: in istius hominis facie obducta, nonne hylarionis te imaginem, aut primi Pauli vultum conspexisse fateris? Ad vos eo Patrone mi, vt vestra fruar & ego bonitate, fructuq; amoris vestri erga me, quem non parui facio. Vale tu filiiq; tui omnes, quos vnice diligo, non modo q tui sint, sed q literarum studiis dedicatos esse audiuerim. Valete iam omnes regii curiales, qui me vestris literis, vt ab ocio ad solicitudinum & curarum aream prosiliam concitastis, dexterã sentio tot epistolis ad vos exaratis vno die, confractam. Ex vrbe Granata in nonis Aprilis. M.cccc.xcii.

P.M.A.M. Eneco lupo mendocio Comiti Tendillæ regni Granatensis proregi.

cv

Id autor ad curiam.

DIscedenti mihi abste, comes illustris, nec sine vtriusq; animi molestia, vt passim tibi quæ mihi acciderẽt significarem, imperasti, libens tibi ego assensi, tum q in brutum animal me conuersum ex homine cogerer fateri, si mandatorum tuorum vel minimo detrectarem. Tum q lenire mihi mœrorem, quo angor, absens a te dextere agitatio inscribendo videtur. Tudertaniam omnem iam Oretaneosq; mõtes & Carpetanos populos sum pretergressus. Non lõge a Segouia fuit mihi obuius hic tuus apedibus, qui ex curia ad te veniebat. Prosequor iter meum, vt ex verbis tui huius tabellarii colligo, assequar in Valleoleto huius prouincię oppido celebri, reges, quos oppidani, vt idem inquit, triumphatum similes suscipere apparant. Si spectaculo (vti fore arbitror) adero, quæ fient tibi sanctissimoq; isti Simeoni nostrę tempestatis Archiepiscopo, significabo. Interea vale ex vrbe Segouia quo retrocedere tabellarium feci vt ad te epistolium hoc scriberem. vi. Kalendas Maii Anno. M.cccc.xcii.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

cvi

Quã durũ sit nouas q̃re amicitias

INcolumis ad Segouię vsq; finitima vbi fuit mihi obuius iste mei comitis familiaris peruenit. Egerrime fero q absim a vobis, nec exhilarari possum. Quare peto ab vtroq; vestrum, ad me (veluti discedenti fuistis pollicitu) literas sepe detis vir sanctissime. Sub vmbra alarum vestrarum viuebam sine cura & solicitudine, tutus ab omnibus hominũ spirituumq; prauorum insidiis. Erunt mihi tuæ Comitisq; tibi in regendis Regni Granatensis habenis collegæ literę, non leui solatio. Bonos quidem scio me plures in curia reperturum, sed durum est nouas inire amicitias, nouos patronos induere, quid haberem prę manibus video. Quid habiturus sim incertum adhuc est, conducturũ mihi sit, nec ne indubio est. Et valete fœlices ambo virtutum omnium habitacula, ex vrbe Segouia. vi. Kalendas Maii. M.cccc.xcii.

P.M.A.M. Comiti Tendillæ Ductori suo in Hispania proregi Granatensi.

cvii

Quãti valeat apũd reges vnus vir sanctus? & ffe Frãcisco xi menez qualis esse dicatur.

HEc quarto nonas Iunii ad te scribo Comes illustris, neq; prius licuit, ob nũtiorum inopiam, circiter Kalendas maias ad curiam veni. Hastiludiis, tauriscq; Hispano more solutis, troico, reliquisue ludis festiuis, a Valleoletanis reges suscipiuntur. Laudantis populi voces ad sidera sublatę, cantícis puellaribus, hymniscq; & choreis multiplicibus, toto die finditur aer. Nisi deniq;, quod ad resoluendos in letitiã animos faciat, pretermittitur, Reges, tumsq; patruus ab eis ad gubernaculum tertius, Hispaniarum primas, & Cardinalis, sine cuius consilio nil graue decernitur, optime valent. Vt ad aragones proficiscantur prope diem, iuxta omnũ opinionẽ mouebum. Regina (quia dei sit timida obseruatrix) quod ad vota vsq; optauerat, virũ si licet, cui possit sui pectoris archana, si quãdo forte in incuriã prolabatur aliquã, tuto credere cõsecuta esse putatur, lętaq; est ob eã causam non mediocriter, quandoquidẽ in hunc incidimus si qualem esse referant homines Enarrauero, haud absurdudum, mihi fore videbitur.

Digitized by Google

Fr̄ăciscū Xímenez appellari virū, sub diui Francisci norma habituq̄, inquiūt. Hūc aiūt fuisse quōdām Sigūtina cathedrali ecclesia pollentē dignitate honorifica, reditibus amplis & autoritate inter Petri sacerdotes, atq̄ honorib⁹ ornatū, humana hęc omnia negligens, mūdi fluctus, & insidias demonum trepidans, ne pernicioſis seculi oblectamētis, & illecebris, tretiretur, cūcta reliquit, non ergo rerum indigētia, vt multi, non animi pusillanimitate parum de se fidens, vt plerīq̄, non vt ociosus marcescēret, vt alii, non ob scelera, prętorum timens iudicia, vt non nulli. Ad arctissimam vitam & remotam solitudinem, ab amplissima libertate, secesserit. Industrium hunc hominem & bonitate pollentem, ac doctrina singulari oppletum, predicant. Ingenii acumine, Augustinum. abstinentia Hyeronimum, fidei erga discolos feruore, Ambrosium, vt aiunt, emulatur, nemora hic abstrusa, concursus hominum fugiens, adamabat. Silentes nudis pedibus quęritabat siluas, sacco indutus, paruo contentus stramine dormitabat. Vigiliis verberibusq̄, ne in dominatricē animam seruus petulans seuiret, in abdito corpus macerabat, ne corporea fece oppressus, torpesceret. diuinis tantum intentus contemplationibus, vilium ciborum, & eorum exigua quantitate, vitam vt aiunt agebat. Raptum prętera in spiritu, veluti de apostolo legitur, hunc sępe ex illius cōfratribus plerīq̄ attestati sunt. Hæc & huiusmodi multa, de hoc homine predicantur, si regii forte curiales mores eius aliquando mutauerint, vti mutare solent, si fauoribus turgescet, in vertiginem raptus ambitiosam, veh hominī, in prędentiarū beata est eius fama. Nimirum igitur, cum tales sibi comites ac vitę magistros Reges habere nitantur, si aduota omnia, si cœlestium spirituum, quocūq̄ pedem ferant, vel referant, perpetuo illos Caterua committatur. Hinc inaudita insolitaq̄ hactenus in Hispania pax. Hinc nitra cōcordia, hinc astrea, quę reliquas videtur prouintias deseruisse, passim beatę lanęs ostentatrix, hęc regna perambulat. Inde hic fauor, inde tot parti detruculentis hostibus cœlebres triumphi. Nullus sub eorum dictione tumultus, nulla tępestas, quieta omnia, omnia tua, plura sentio quae gestire videtur animus, promereq̄ desiderat, sed palato verba deficiūt. cętera tu qui viuacissimi es ingenii, glorięq̄ huiꝰ particeps, coniectator, tuaq̄ disertissima promito eloquentia. Et vale ex Valleoleti quarto nonas Iunii. M.cccc.xcii.

P.M.A.M. Comiti Tendillę Ductori suo in Hispaniam.

cviii

De morte Laurētij medices/filij & quātꝰ fuerit ꝙ desidia ex eiꝰ morte et incomoda expectet ītalia.

QVibus verbis triste nuncium referam, non succurrit, referam tamen oportet, tibi prę cipue, qui virum nosti, & admiratus es aliquando. Egregius ille Laurentius medices, Laurentius ille, sub ciuili toga trabeatis regibus non inferior. Qui a suis non modo ciuibus, sed ab Italia vniuersa pacis auctor & patriæ pater iure merito poterat appellari. reddidit animam superis. Annum agentem vix tertium & quadragesimum, Aprilis illum abstulit mēsis. Proh q̄ vereor comes illustris, ne calamitatem aliquam Aprilis hic aperiat Italię, veluti tel luris poros, ad flores ac fructus quotanis generandos, solet aperire. Inter perturbatos italorū principum stomachos Iuliam illam pompeiam, interq̄ rabidas vndas, ne inuicem collidantur (inuictum scopulum, natura in Laurentio formasse videbatur. Floretina respublica, illius felici ductu augustata & tranquilla pace frues, mortem eius immaturam, vti generalis omniū parentis) gemit, suspirat: collachrymatur. Plangendo sese, hic viri recitat beneficentiam. Ille sapientiam extollit, protentis ad cœlum manibus, charitatem in eo periisse alius proclamat. Ingenium & animi fortitudinē eius effuscitant alii enarrando. Qualem se gesserit Anno. M.cccc. lxxviii. Quo tempore frater eius Iulianus per aduersæ factionis conturationem, interemptus, ipse vero grauiter vulneratus fuit. Quibus autem vocibus pietatem eius erga patriam proferant alii coniectator aliquando ad Fernādum Regem proficiscens, vel pacem se relaturum, vel propriam (ve sui causa pateretur) vitam amissurus, a suis ciuibus egrediens cunctis audientibus disseruit, odio nanq̄ in ipsum (q̄ esset principibus eius virtus formidolosa) non in eius patriam, ista fieri credebantur. Iuit, Fernando Regi affuit. Non modo confecta pace (vt quāta fuerit eius prudentia iudicemus) sed ita charus in patriam gloriosus rediit, vt admissus in amititiā, vt nihil vnquam viterius graue eo inconsulto peregerit. Quibus autem luctibus eruditi omnes portum suum acrefugium & spem vnicam prosequantur, in quo mille mecenates, Doctorum omne genus, reperiebat, existimato. Quis mirandulas vltra? quis ficinos aut Policianos, ac Landinos? & reliquos id genus fouebit suo sinu si alerint? Quis magnos legum enodatores amplexabitur? linguarum omnium Bibliotecas (magno libris per vniuersum cōparatis) erigere quis iam curabit? In hoc vno tandē multas italas columnas corruisse pro Sibillæ folio habeto, oh filios reliquit dices, veluti auum ipse Cosmam, generis eorum suscitatorem, & Pe-

Digitized by Google

trum genitorem Laurentius est immitatus. Ita & filios eius non degeneraturos sperandum est Deus faxit Bone comes, multis quippe conduceret, At ambigo. Propaginem earum vitium maiorem natu Petrum (ab vrbe in Hispaniam iter Florentia facientes) ambo vidimus. Non ea mihi visa est iuuenis phisionomia, vt eam spem preberet. De incuria preterea & lasciuis moribꝰ eius nescio quid immurmurabatur. Non desunt qui reliquos eius fratres magis parentum virtutes emulaturos arbitrẽtur. At quid nisi ad eos qui minores sunt habenę deuenerint? De adolescentis nunc Cardinalis indole, studioqꝫ ad Bonas artes, preclaros audiuimus sermones. Sed quid hęc ad presentem temporum necessitatem? si precipue vepres aliquæ in Italas segetes noue pullulauerint. Dentibus nanqꝫ frendere ac labra mordere in Ludouicum Sfortiam, ducatus mediolani pro nepote moderatorem, Alfonsum, inquiũt, Aragonium Calabrię ducem Regni (si ordine suo fata cucurrerint) successorem, Quia soluere ducatus gubernaculum Galeatio iuueni iam maturo, Alfonsi genero recusat Ludouicus. Vt in Ludouicum arma capiantur, vt etiã extera aduocentur auxilia, si domestica non sufficerint, genitorem Regem stimulare nõ desint. Qualis ergo sit ignis emersurus extincto extinctore Laurentio, nec alius superest, tu iudicato. Pio est Italia orbata Parente, vtinam euadam mendax. Hosco Alfonsi per vicatiam esse a damã tinam. Scio dulcedine imperii Rombum. Quem manu tenet, Ludouicum non facile solutu rum, tu vale, & viue, ex Valleoleto Idibus Maii. M. cccxcii.

cix

Ebullit bellorꝫ suspitio cum gallis. Laus amicicie philosophica.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

QVid noui de curia habeatur longo satis sermone ad illustrem comitem pro Regem, tecumqꝫ Regni moderatorem, ductorem meum in Hispania, exaraui. Scribebam hactenus de Castrensibus, cęteriscqꝫ rebus, quę in Hispania gerebãtur, ad Cardinales duos, Ascanium Sfortiam vicecomitem Ludouici ducis fratrem, Io.qꝫ arcimboldum Archiepiscopũ Mediolanensem, quibus cram conterraneus alternasqꝫ illis Epistolas dirigens, quod vni significabam, minime alteri repetere cura erat. Ad vtrumqꝫ scriptum intelligebatur, quod ad alterũ. Idemtidem est animus, vobiscum agere, non enim existimo minus tenacem, intimãqꝫ esse inter vos ambos senes omni virtutũ genere pollentes, Illum sub equestri te sub sacro habitu amititiam, quam illi duo inter se nec duo hęc nostrę tempestatis amicorũ paria Iulianę reliquis etiã de quibus sepe legimus veterum amititiis (si res venerit in controuersiam, cedere velle videbũt) vestram scilicet, duorumqꝫ, illorũ in vrbe purpuratorum. Vidi nanqꝫ dum apud vos hoc quadrimestri versatus sum, tantã esse inter vos animorum vnionem & vinculum, vt alter ab altero diem integrum nesciat abesse, neqꝫ graue quicquam accidat alteri, quin alter, siue id iucundum siue solicitum sit, efficiatur particeps. A cõiecturis ebullire ex Gallia colligo nescio quid. Quare ituros propediem Aragoniam & Laletaniã versus, regiones vti nostis, Gallis finitimas, ab Herculeo freto reges arbitror. Quę sient, quę ve ab exteris regionibus ad curiam defferentur, ambobus, sed lege Ascaniana significabo. Valete interea ambo mihi ęqua lance patroni. Ex Valleoleti quarto nonas Iunii. M.cccxcii.

cx

Diuersis referta philosophis dicteris. Inuitat ad certamen amicus.

P.M.A.M. Didaco Villascusę Thẽologorum Candidissimo decano Granatensi. Prouisori Giennensi.

QVid ad te potissimum scribam, cum potissimum velim, quia debeam, nõ occurrit. Negotia inter vtrumqꝫ nulla. de literis, si tecum egero, sonipedẽ instadio testudo segnis agitabo. tacere nephas arbitror. Nec licet, quia vt scribam iubes. tua vero iussa (quia index es) tremisco, ob honores quia metropolitanę tu de canus, tuus ego Canonicus, colo, ob sapientiam obseruo, quo igitur me vertam ignoro, scio quo tendam Villascusa. Vah teneo te patrone mi sapientissime. Subiit aliquid in quo superari a te minime posse putem. Prodi armatus in cãpum, Galleatus ad bellum te expecto, pedibus velim aut equo martyrem ferratum a vertice capitis ad pedum planatam inuenies. exercuit me Hispania tua. Quantum & conuiuiis valeas expertus sum, quõ me gẽni, quod mentessam creditis, vbi prouisor, vt aiunt vulgo, pro istius vrbis antistite iura dicis, & in choro iter facientem me Canonicum septem tantum ferculis inuitasti. Cocum habeo qui struere eduliorum lauta octo cibaria per belle callet. Mitiores & tibi de Bachi prelis, quã tu mihi dederis, licores pueri ministrabunt mei. Peto a te vt an mecum certare intendas, significes. In sufflauit ex aduerso in horoscopum nascenti mars mihi. In portu viuere. nescio, quib? cum hoc aut illo modo pugnas inniam, cogar perquirere. Ad alium me cõuertam, nec deerit quippe, si tu, aut negligentia, vel animanti s tubæ tremore, vel forte tanta tur gidus potentia, detrectaueris. Vale ex Valleoleti quarto nonas Iunii, M.cccxcii.

Digitized by Google

P.M.A.M. Ad archiepiscopum Granateñ.
Et comitem Tendillę regni proregẽ. cxl

De discessu i aragoniã.

EX quo singulas ad vos epistolas ex Valleoleto destinaui, neccꝫ nũtius occurrit, qui ad vos proficisceretur, neccꝫ accidit quicꝫ, quod scribi oportere ad tantos viros arbitrarer. Hoc impresentiarum epistolium accipite. In diem quartum, aut quõ serius quintum, reges vti rumor viget discedent, vt ad Aragones, inde ad Laletanos, quos Catalanes dicitis, se conferãt. Valete Kalendas Augusti. M.cccxcii.

P.M.A.M. Ad Ascaniũ vice comitẽ Cancellariũ. cxli

Procerib⁹ hispanis ludi apit auto⁹ lfarium Argumẽta futuri diſſidij Ascanio comẽdat auto⁹ suo fallaces hispanos.

SIgnificaui, vt existimo, tibi Princeps illustrissime, discessisse reges meos ex vrbe Granata, post victoriam de exlegibus partam, triumfantũqꝫ similes aulta Castellæ regna percurrisse, neqꝫ vt sacris, sub sancti huius viri Granatẽsis antistitis fugo, immittarer, Granatę permansisse, scriptum puto. Institerunt multi & ex his potentes nonnulli, vt me iuberet Regina ad curiam accersiri. impetrata, resistere non licuit. In curia igitur sum, Reginæ, quę bonarum artiũ cultrix est, imperio. Hispanis optimatibus ludum aperui literariũ, vt Athenięnsibus Socrates, vt multis Plato, diuersi longe præceptores. diuersi sed etiam discipuli. Illi nanqꝫ literarum amatores, obseruatores, cultores. Hi a literis abhorrẽt. Putant quidem literas militiæ, cui soli studere gloriosum dicunt esse, impedimẽto. Agri semina hęc nostratia recusant. Semẽ est quale nosti princeps illustrissime, tenue silicet atqꝫ aridum. Coniectator inde quas messes sit Agricultura hęc paritura. De cętero Hispanorum concursationib⁹ ad gallos, gallorumqꝫ ad Hispanos crebras sentire videor. Quid portẽdãt necdum scio. ad iter vt ad Aragoniam indeqꝫ ad Laletaniã gallis finitimas regiones, qua pyrenei montes vtranqꝫ disterminant prouintiam, pergant mei reges sese accingunt. Quę eueniẽt per me habebis. Vt hispanis familiaribus tuis nauẽ, si quid opere indiguerint, apud meos Reges pro viribus, illosqꝫ habeam cõmendatos, scribis. Ithec sapientissime Princeps ad pares quisqꝫ solet scriptitare. Ego autem, qui me de illorum numero tuui obseruantia vnius, vti domus tuę cõmembrum esse glorior, vel catellos ad me venientes, complectar, hospicio suscipiam, & cibabo. Apud reges vero, si quid mihi est auctoritatis, animo id impartiar libentissimo. Vale ex Valleoleti tertio Kalendas Augusti. M.cccxcii.

P.M.A.M. Tendillę comiti. cxlii

Alfõsus regni heres Napolitani patrẽ Fernãdi regẽ concitat in ludouicũ Sforciã ducatꝰ mediolani gubernatorẽ. Frãcorum etiã rex excitat cõtra ludouicum.

HEm comes illustris. Viget rumor Alfonsum fernando Regi partenopeo futurum successorem, patrem induxisse, vt de eiiciendo egubernaculo ducatus mediolani Ludouico Sforcia cum Carolo Rege francorum agatur, quia ducatus habenas Ioanni Galeatio iuueni, Alfonsi genero, primi Galeacii Ludouici fratres vti nosti, filio, soluere recusat, cũ sit Iam Galeatius ętate bona, & ad imperii regimen aptus tenet nanqꝫ nepotem & vxorem eius Alfonsi filiam oppressos Ludouicus, ne insurgant ad cum detrudẽdum. Iam vtrinqꝫ fœdera soluebãtur. Icti fœderis tabellę a Fernando Rege atqꝫ Alfonso primogenito ad Carolum ferebantur, vt scilicet vtrinqꝫ, Carolus ex Gallia, Alfonsus cum regni viribus ex hetruria, Ludouicum armis impeterent. Tabellarius qui literas ad Carolum Regem gestabat, Alexandrię dicitur interceptus. Conquerenti de fraude ludouico, Fernandus fraudem negat. Suppositas fuisse, simulatasqꝫ literas perhibet. Excusationem Ludouicus minime admittit, quia Fernandi Regis dextera signata se reperisse chirographa conqueritur. Alfonsus heres patre concitatior, sese macerat. Fernandus Rex, tum ętate maturior, tum rerum experientia sapientior, & t Ludouici prudentiam timens. Frenare filium & studet, & nititur, illi suadere, vt aptiorem expectet occasionem. hęc feruntur hęc accipite. In Kalendas Septembris. M.cccxcii.

P.M.A.M. Ad Bracharensem archi pręsulem.
& Pompelonensem Episcopum. cxv

De regine studio vt p ceresiis incumbãt agitur. de habẽdo ppinão Carolꝰ rex concitat cõtra ludouicum.

SVblatum e medio Ioannem Arcimboldũ Cardinalem virum elegantia morum egregiũ, literarũqꝫ prestantia insignem, vehementer condolui, vt ad ascanium scripsi. Sed quid nie de illius morte soletur longioribus ad eundem, restat vt vobis superstitibus gratulemur, vobisqꝫ ob id dum rerum volet auctor gaudeamus. Non multos nanqꝫ post solis ambitus, aut de me vos, aut de vobis ego lugubres emittemus voces. tristia inibimus colloquia, miserã hominũ sortẽ lugebimus. Preocupemus igitur quod est tẽpus sua sponte laturum. merorẽ si licet excuciamus. de his satis. Bellis, fœlicibus auibus Iã de mauro Rege peractis, quid nũc agitẽ sci re vos velle dicitis. Domũ habeo tota die ebullientibus procerũ iuuenibus repletã. Ab inanibus quib⁹ (vti optime calletis, a teneris male assuefiebãt) a moribꝰ ad lras iã paulatim se cõuertũt.

Digitized by Google

Literas non esse impedimẽto militię, vti falso illis fuerat a maioribus imbibitum, discere iam incipiunt. Immo & grandi esse adiumento fatentur. Persuadere illis nitor, neminẽ posse vel pace vel Bello clarum aliter euadere. Palestra hęc nostra, Reginæ viuenti in sceptro Regio omnium virtutum exemplari, adeo placet, vt Gimarãeum ducem ipsi consobrinum iusserit domum vt frequẽtet meam, itidem villæ formosę duci Regis ex fratre nepoti est imperatum, ab eaq; nunq; per diem, ni causa ingruerit vrgens, discedant, hos, quotquot Hispania vtraq; iuuenes habet potentatuum heredes, secuntur. Singulos ducunt audituros vna pedagogos, Quibus cum domi grãmaticę præcepta ex meo instituto pertractent. Et quę audiunt vna repetant. hęc ego. Vos autem quibus artibus, vt ad altiores fortunæ gradus in vrbe emergatis, in nitamini, mihi significare. Barchinonam proficiscimur, cum gallis de Rediuerido cum Perpiniano comitatu Rosilionis, res habenda est. quę fient intelligetis. Intelligamus & nos per vestras literas, qui motus ferueant taciti in Italia. Seminaria nanq; simultatum sparsisse inter Ferdinandum Parthenopeum & Ludouicum sforttiam ducatus mediolani moderatorẽ pro nepote Ioanne Galeaceo, Carolus Rex francorum dicitur, qui Ferdinandi literas; si ita est, voluit Alexadrię intercipi a Ludouici ministris, quibus inisse fœdus constat Ferdinãdum cum Carolo, de mouendo in Ludouicum exercitu, vt e gubernaculo Ludouicus deiiciatur. Et valete ex vrbe Cesar augusta in Kalendas Septembris. M.cccxcii.

P.M.A.M. Bartholomeo Scandiano innocencii octaui ponti. Maximi in Hispania nuncio de morte patroni ipsius.

cxvii

quepa moritur/q̃ vita q̃ mors illi

QVod innocẽtius octauus Pontifex maximus, cuius tu vicem hactenus in Hispania gessisti, Christum viserit, quem in terris referebat, duplici functus est fidoclientis officio. Vocatus nanq; illico respondit, ac dominum, vt propius illi obsequeretur, adiuit. Moriens, vt aiunt, suos ad se familiares quoscũq; cum ipso euexerat Cardinales, iussit accersiri. exẽplo sui, quid mortalis tandem pareret ineptia, quid humana fragilitas secum trahat, q̃ paruo facienda sint hęc momentanea terrę Blandimenta, perdiscerent, fertur predicasse. Oculos esse ad superna dirigendos admonebat. Bellę quidem Patronus tuus scandiane, quamuis expers literarum, disseruit. Sed famelicis meminí depastus & ego scandiane suadeo sepe, ne commedãt, turgentiq; mihi, si nitido sim fonte prolutus, aut Lyeo, bibaces nauseam irritant. Dapibus potiq;, ob valitudinem amisso gustu, minime opus esse proclamo. si pontificatum, quõ illi offerretur, recusasset inire, si diuitias quas Pontifex assecutus est, quõ illis frui licebat, neglexisset, si non fratris ipsius nepotem, neptemq; ad viros insignes virtute, conatus fuisset. Erigeré, rerũq; in horum manibus habenas possuisset, ad astra ego patronum tuum hunc Scãdiane tollerem, sed quę morienti laus, si de rerum contemptu disputauerit? Vixit tamen satis compte, satisq; comode, si nõ perfecit, vt ad tyaram vsurpata redirent, tentauit tamen. non licuit per tirãnorum insidiam, a maioribus perdita recuperare. Bono vixit animo, inter Bonos igitur ad astra virum volitasse putandum est. Quam ob causam dolendum minus. tu si prudentem esse te vis prediscem, ser æquo animo incommodum tuum, quod non est, si ad fortunę Bona respexeris, mediocre, fateor. Si autem ad te ipsum, nec lene quidem, sapientis nanq; est in terna solum bona, quibus tu es nõ mediocriter ornatus, magnificare. Vale ex meo contubernio in Cesarea augusta in Kalendas Septembris. M.cccxcii.

P. M. A. M. Ad Franciscum Pratensem oriolanum Alexandri Iam Pontifici familiarem.

cxviii

Creat pontifex borgia dd ep̃ ingeniũ/dd abeo sperẽ fore.

PAtronum tuum ad triplex dyadema, post innocencii octaui mortem, euectum, Alexandriq; sexti nomine voluisse appellari, relatum est, tibi quippe, cui sum amicus, gratulor, sinãq; exilius furfure dapes, quibus vescereris, hactenus collegisti, libet credere nũc triticea ex eis farina meliorem te panem depromptum. Verum enim vero nobis christianęq; religioni gaudeam, nec ne, adhuc versatur in deliberatione. Hinc nãq; spes lenit, inde timor vrget pollet ingenio vir iste, magnicq; animi argumenta pre se tulit multa. Quæ duo salutem, aut veluti gladius in manu furentis, turbines parere solent. Si esse cupidus desierit, si ambitiosus, si filiorum, quos sine rubore ostentat, oblitus, ad ecclesiam augustam se cõuerterit, fœlicem fore sedem apostolicam iudico. ast si, cum maiore potẽtia, filialem cecitatem adauxerit, inpreceps omnia ruent, concutietur Italia. Christianus orbis tremiscet. multa subuertentur. nouimus nanq;

Digitized by Google

hominem alta semper agitantem, vesanoq; a more, vt filios ad summum euehat, rapi. dubius igi tur inter spem & metũ viuo. nec quid velim intelligo. Sicuti vocabimur, ita & respõdebimus. Ad aurem susurro quidam insonuit mihi, nescio quæ turpia, sacrilega, nefanda, gradus vt pote sibi patronum tuum ad id rerum culmen, non literis, non continentia, non charitatis feruore: Sed auro & argento pollicitisq; grandibus, scalam sibi construxisse. Id si ita est, paradisi muris scala hæc, vt christus deiciatur apposita est, non vt colatur, ad gloriam capessendam. Nil credo donec mihi tempus ista latius aperiat. De te autem audiui, q; in Bartholomei Scandiani, pro innocentio, locum suffectus sis in Hispania. Nolim assentatione mixta dictum putes. Si non in firmius sedem suam patronus tuus solidauerit, q̃ spero te nunciatum acturum, bene vt arbitror omnia succedent. Et vale. Ex meo contubernio Cæsarauguſta decimoquarto Kłas. Octobris. M.ccccxxii.

P.M.A.M. Eneco lupo Mendotio, Tendillę Comiti regni Granatensis pro Regi.

CXIX. Præfagia põtificem, & natura põtificis, & actiõe filioru, & q̃d rex & regia senserit.

VIta functum fuisse Innocentium octauum Pontificem maximum, cui tu, pro tuis Regibus ineunti pontificatum, cuncta illis subiecta regna, obtulisti, illiusq; in sedem Rodericum Borgiam, Valentinum Cardinalem, Vicecancelarium, Calixti Pontificis nepotẽ, fuisse suffectum, nuper ad nos tabellarii ab vrbe detulerunt. Quid hoc portendat vir Illustris, nequeo intelligere, nullus est ob hanc rem, in Regibus animi motus ad leticiam. Nulla frontis serenitas, tempestatem potius in orbe christiano quam tranquillos portus, præsagire videntur, magisq;, q; sacrilegos se habere filios turpiter glorientur, angi cognoscũtur, q̃ q; dictionarii illorum sit. Direptionem petreq; thyarę affore suspicantur. Arguunt nanq; veluti exercitii logici, remq; sumunt a fortiori. Cardinalis ille tantum, patrimonia filiis, ingentesq; titulos omni nixu quęritabat, quid fore sperandum est in summa licentia? Maiorem natu, cum summa pecuniarum largitione, Gandię ducem Cardinalis effecit. Regem (si poterit) Põtifex, vel rumpetiũ per filia, efficiet, e conuerso inquiunt. Si forte paternam naturę vim, christiana charitas superauerit, pontẽ christianis omnibus, subliticio aut lapideo fortiorem, ad superos stabiliet. His sunt varii de Alexandro, cui tu in vrbe familiaris fuisti, nuper euecto sermones, Alexandri nanq; nomen sumpsit. Deus faxit, vt ad meliorem eum partem direxisse ingenium, quo maxime pollet, audiamus. Tu vale ex Cæsarauguſta, nono Kalendas Octobris. Millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo.

P.M.A.M. Ascanio Sfortię Vicecomiti Cardinali, Vicecancellario.

CXX. Petripil. ascanio q; suffragia dederit papę. Plagia contra dominum ascanij.

VEnit ad me Petrus Morillus familiaris tuus, nomineq; tuo petiit a me, vt Ioanni Cabagnę chironomonti pontificio faueam totis viribus, ne mei Reges illi, in habenda Diaconatus Tudellani in Cantabria, quem ei Pontifex impartitus est. Possessionẽ aduersentur. Scito Princeps Illustrissime Regem Nauarrę, quę partum Cantabria, partum Vasconia est, tanti facere rem hanc, vt suplex a meis Regibus, eorum apud Pontificem autoritatem imploraverit, inniturq; vehementer, ne de manibus cuiusdam sui familiaris primarii, sedes illa euadat. Momenti quippe plurimi est, necessarius ne sit, an alienigena Diaconatus eius possessor, est enim de Pontificis in eo Regno potestatibus altera a Pompilonensi antistea. Sunt incolę Regi suspecti, q; sint intra Iberum in Aragonia, vt supplici ergo illi mei Reges gratum faciant, se inter cessuros apud Pontificem Regis Nauarrę nomine sunt pollicti. Duriuscule igitur hoc tractabitur. Experiemur tamen, vt obtemperemus tibi. Sed hoc habeto, Princeps Illustrissime, nec placuisse meis Regibus Innocentii Pontificis mortem, neq; Pontificatum ad Alexandrum, quamuis eorum dictionarium, peruenisse verentur nanq;, ne illius cupiditas, ne ambitio, ne (quod grauius) mollities filialis, Christianam Religionem in præceps trahat? Nec tu nota cares, qui suffragiis illum pluribus hominem, vt cueheretur, diceris adiuuisse. Atq; vt deus bene vertat. Faxitq;, vt gratum erga te familiamq; tuam, seruet animum. Vulnera, calcesq;, ab eo magis q̃ gratitudinem, aut linguę lambentis medicamina, suspicamur prodi tura. Tempus erit Rerum index. Vale ex Cęsarauguſta, quinto Kalendas Octobris. Millesimo quadringentesimo Nonagesimo secundo.

P.M.A.M. Comiti Tendillæ, & Archiepiscopo Granatensi patronis.

Digitized by Google

CXXI De conuētib⁹ aragonicis/de ppiniano. Conuenisse angl⁹ ⁊ germanos cum nris regib⁹ in gallū italia sibi gladiū quo iugulet cudit. Ludouicus sfortia carolū concitat in regē neapolitanum.

IN cęsaraugusta diu morati Reges, comitia tandem peragunt, seseq; ad iter, vt Barchinonam proficiscantur accingunt. Cum carolo francorū Rege de redimendo Perpiniano, gallię Narbonensis ingenti municipio, dato pignori quondam Alotsio Caroli genitori, a Rege Ioanne Aragonio, Ferdinandi mei Regis parente, negotia sunt cepturi. Recusat Carolus, vti referūt. instāt mei Reges totis viribus. Sūmos pecuniarū aceruos exhibitos, tū mutuo datos tū in munisedotutādoq; municipio, inquit gallus. Se quicquid debeāt exposituros, mei Reges offerunt. Diē ex die gallus protrahit. Arma parant mei reges, vt vi extorq̄re tentēt, nisi verba suffecerint. Legati, qui vtrum malit, Bellum an pacem, gallo edicant, missi iam sunt. In fœdus amititiā q; adducere, Romanorum & Britanię maioris Reges, admittūtur, qui vno tempore Galli fines impetant, si reddere perpinianum recusauerit. Vertunt vices in suam ruinam Itali principes (vti sentio) Ira concitus in Ludouicum sfortiam, quia ducatus mediolani habenas linquere Alfonsi filii genero Ludouico nepoti nolit Ferdinandus Rex, vt referunt, Carolum francorum Regem in Ludouicum concitabat. Ludouicus fertur, vbi hęc presensit, oratores ad Carolū misisse, vt ambo in Ferdinandū moueant. Ita gladium, quo se iugulet Italia, cudit paulatim. valete. Quę succedent intelligetis. ex Cęsareaugusta quarto Kalendas Octobris. M.cccccxcii.

P.M.A.M. Ascanio Sfortię vice comiti
Cardinali vicecancellario.

CXXII Prenosticō de italię ruina quid agalli sperēt.

NOuos armorū parari sentio crepitus, illustrissime Princeps, nouaq; ac perniciosa, de vocandis in Italiam gallis, consilia versari exhaurio. Veh, veh vobis, si vera sunt quę predicantur. Alfonsum regni Neapolitani heredem, de adimendo Ludouico ducatus mediolani gubernaculo, vt Alfonsi genero Io. Galeatio, vobis nepoti, Barbato iam, remittatur. Veluti par esse videtur fuisse minitatum, inquiunt. Ludouicum vero fratrem tuum, de incitādo in Alfonsum Carolo gallorum Rege, sub pretextu iuris antiqui angiouinę domus, deliberare perhibetur. Quid hoc mali sit, quę ab inferis sit raptata thesiphone, vt obcecati, pernitiem vestrā non sentiatis, mussito. Proh, durum est a sceptro ad seruitutem descendere. Dicit Ludouicus, proh nullum violentum durabit, inquit sapiens. Ego vero, qui patrię doleo, cui semper fuerūt Galli hostes infestissimi, non esse scorpionem aut viperam in lectum suum immittendam, vt veneno vicinum inficiant. Proh dii mortales. Quis furor hic? abstinebit ab iminissi oris morsu coluber bene depastus, & leonino calore superbus. Vos videritis. Karolus si sapiens est occasionem tantam amplectetur. Quæ sunt ex Hispania sapite, mei Regis Barchinonæ agunt. Agallo & ipsi Rossilionis comitatū repetunt. Vale ex vrbe Barchinonia in laletania quinto Idus Octobris. M.cccccxcii.

P.M.A.M. Comiti Tendillę & Archiepiscopo Granatensi.

CXXIII Controuersia ⁊ pniciesi Italię / occasio habēdi ppiniani etas et mores Caroli regis.

CVm sit Hispania mundi angulus, vos q; in Hispaniæ angulo degatis, succurrā in anguli angulo habitantibus, petitis, ad vos si licet, vt crebras mittam, de his quæ per orbem accidunt christianum, literas. Quotiens cūq; nuncius aliquis ad vos iturus sese offert, quę alicuius esse momenti sensero, vobis me significaturum polliceor. Sed non quotidie, ob locorum distantiam, habentur nuncii. distamus nanq; milia passuum septingēta amplius, cum vos Granatæ, nos Barchinonæ, pyrenneis finitimę agamus, de repetēdo Perpiniano, missos fuisse oratores, scripsi alias. ab Italia fertur Ludouicum Sfortiam ducatus mediolani pro nepote Io. Galeatio moderatorē, ab Alfonso partenopeo Galeatii socero, dissentire, instat Alfonsus, vt nepoti ex fratre, genero suo iam Barbato, Ludouicus habenas soluat, ducatus procuratione Ludouicus deponere recusat. Minatur Alfonsus, patre dissuadente armis impetiturum nicesserit. Ludouicus, cum Karolo Rege francorum, annum nōdum nato secundum & vigesimum, rerum nouarum studioso, agit, vt prouinciam summat de bellandi Alfonsum. Se ad rem laturum suppetias promittit. Auscultat mandata Karolus. accenditur, orditur sibi ex hac controuersia pernitiem Italia. nostris Regibus assequendi quę petunt, optata prebetur occasio. Vt nanq; se Karolus ad transportandum in Italiam exercitum, explicet (ne si rem capesset) vnde cogatur vertere facies, a tergo exoriatur. pacem quęritare incipit, Quam assequi minime potest, nisi quod ipsi postulant Perpinianum scilicet etiq; comitatum Rossilionis restituat. hęc impresentiarum. Et valete Barchinone, xiiii. Kalendas Nouembris. M.cccccxcii.

P.M.A.M. Eneco Lopez Mendotio
Tendillæ comiti Granatensis
Regni proregi.

Digitized by Google

AD nostrum Simeonem raras destinare litteras volo. Quia nihil nunc accidit, quod ad vi ros contemplationibus deditos scribi debeat. Emergit nanq; nihil præter simultates pullulat nihil, præter q̃ miserandi tumultus inter christianos. Adite omnia qui auratus eques militiam profiteris, qui etiam regiones, in quibus tot mala exoriuntur, & earum Princi pes nosti. Ascanius Sforcia Vicecomes, nunc sedis Apostolicę Vicecancellarius tibi, quom Ro mę ageres, amicus, a fratre ipsius Ludouico, pronepote, vti presens nosti, Ducatus Mediolani moderatore, vocari Gallos in Ferdinandum Regem, quia postulet Alfonsius eius filius, vt ha benas genero suo remittat, ad quem attinent, mihi significauit. Galeatius Sanseuerinus, quem Mediolani in cubiculo Ludouici, in lecto laborantis, quom redires in patriam vidisti, ad Caro lum Regem a Ludouico ad rem pertractandam, orator missus est. Iam perfecisse dicitur cum Carolo? Vt in Alfonsium & Ferdinandum prouintiam sumat. Aduersantur regi suo Parisien sis senatus, qui Parlamentum dicitur, procerumq; & sapientum bona pars. Iuuenum autem pars maior regem, stimulat. Duram esse prouintiam, senatus preponit. Ab italorum pruden tia cauendum esse Carolo nituntur persuadere. Carolus tamen, cui ętate ac patrię natura, sanguis ebullit, Ludouici mandata per Galeatium Sanseuerinum, exhaurit, auscultat, studio rerum no uarum accenditur, rei magnitudine erigitur, Perpinianum Rosilionisq; comitatum, nostris re gibus se redditurum, vel gratis promittit. Si libere ad Neapolitanam prouintiam, illum ire pa tiantur, nec Parthenopeis suppetias ferant. Rex maioris Britanię traiecit in Galliam, Bononiã obsidet Gallicam. Maximilianus & ipse Rex Romanorum, arma iam sumit. Nostri Reges, vt ar bitror, si steterit promissis Carolus, cum eo fœdus ineunt. Ita Italiæ turbo ingens Hispaniæ lucrum pariatur christianus orbis laborat. Sua mole pressi Principes Itali, sibi ipsis ruinã astru unt. Veneti, qui prudentissimi ex aliorum incõmodis sua semper augent commoda, veluti e tu ta specula, quid ferueat, taciti inspectant. Galli, veluti brucus verno tempore arborum folia, q̃ ritant. Sed & cum foliis brucus interibit. Gallus, fictum sapore, vuarumq; dulcedine pellectus, gestit iam. sed pellem, vti soles Galle mles relinques. Folia corrodere dabitur, ficus, vuasq; de glutire licebit. Ast sanguine tandẽ tuo damna quę inferes pensabuntur. perimeris Galle ex ma iori parte, nec in patriam redibis. Iacebis insepultus, sed tua non restituetur strages Italia. Ni mium prę dolore sum euagatus, Comes illustris. Ignosce iure merito stupenti. Et vale Barchi none, tertio nonas Nouembris. M.cccc.xcii.

cxxiiii
Protesta tio ꝺ nõ scri bẽdo iterũ ad carolũ p ludouico.
Anglus rex bononiã ob sidet gallicã
Quid cę/ sar/ ꝺd ve neti ꝺbuxo t. locusta.
Prudentia venetorum.

P. M. A. M. Pompilonensi & Bracharensi Antistitibus.

cxxv.
Dissentit ad uatui gallo rum papa.
Exortatio vt ascanius obstet ad uatui, pnosti cõ si nõ fiet.

RIdetis vt arbitror Hispani qui Romam incolitis. Ridetis Italorum principum cęca con silia, qui etiam, Alexandro Pontifice consentiente, simultatibus dissident, ita vt ex Leoni bus, effecti lanigerum pecus, lupos ad sui salutem vocare nitantur. Proh sensus perditos, proh miseram conditionem. Gallos in Italiam Ludouicus, potius q̃ Alfonso conciliari, ma uult immittere! Putant Veneti, qui taciti rerum euentum expectare velle prędicãtur, putat Põ tifex (qui rei assenti tur) se lucrifacturos. Dum res ferbuerit, forsam de miserorum visceribus, o mentum aliquod Veneti abripient, sed caueant ne forte nauim simul & naulum pyrhata supue niens. Si victor euaserit, abducat. Ascanio dicetis vestro meoq; nomine, vt scrutetur diligenter, quid grecis philipum macedonem in eorum dissidiis ad se vocantibus, acciderit. Quid vt ppio ra exempla petamus, Capadocib, ꝰ dehinc Tracibus, qui Gothmainum magni Turci proata uum, in aduersę factionis vires, e montibus Scythicis, accersierunt, euenerit. Quid demum cę teris huiusce perturbationibus laborantibus, fors tulerit. In quas decíderint caribdes (si nescit interroget) scillas putantes euitare, alieno vt damno doceatur, monete fratri Ludouico persua deat, vt sibi, nepoti, propinquis, patrię, Italię denicq; vniuersę cõsulere velit, orate. Cogitare in cipiat q̃ graue, q̃ molestum, q̃ mortiferum tunc pœnituisse, quando nullus pœnitetiæ reli ctus est locus. Si minus vestra meaq; dicta profuerint, Ludouicicq; peruicatiam, si videritis su peraisse prudentiam, qua pollere illum fama est, si domo, auara iracundia rationem expulerit, in tuto vos recipite! Non expectetis fortunę seuę tis nouercales calces. Redite in patriã. hic eñ velu ti coniectari licet, cum neq; ab ea quicquam petatur, neq; habito Rosilionis auito Comitatu illi restet, quod ab aliquo velle exigere videatur, summa pace, inter communes aliorum tumultus, fruemini. Valebitis, si mea non aspernaueritis consilia Barchinonę, quarto nonas Nouembris. Millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo.

P. M. A. M. Ad Comitem Tendillę, & Archiepiscopum Granatensem.

Digitized by Google

cxxvi De vulnere regis nři.

EXcutite sopitum ingenium viri celebres. Quæ legistis quondam, de rerum mortalium volatu nequissimo, nunc palpate. maius hoc quippe maius antiquis omnibus exẽplum. Alexander macedo, veneno in suæ fœlicitatis vertice, prereptus est, fateor. Sed a suis, qui apud eum familiarissime versabantur necessariis. Pompeium sotinus, obtruncandum Ptolomeo persuasit, sed hospes astruxit scelus. Sed Cesareum veritus victorem. Cesar in senatu tribus & viginti vulneribus confossus spirauit, sed a potentibus illiusq; laudis emulis. Ferdinandum vero plenum triumphis, homo inglorius, ignotus, egens, solo ductus furore, Regem quẽ nunquam viderat impetiit. Is natus rurí a Barchinona milia passum nouem, nomine Cagnamares, vbi aduentasse Regem sensit, clam se contulit in vrbem Barchinonam. Intra diuæ Mariæ sacellum, in regiæ veteris vestibulo, ad dextram introeuntibus erecto, exiturum Regem, qui iura ibi dicebat, deambulans expectat. Efficitur obuius exeunti, transire Regem aliquãtis per sinit, descendentem a primo marmoreę scalæ gradu ad secundum, ex alto, vibrato dicto citius ense, a tergo percutit in collum, qua caput illi annectitur. Aureus torquis perpetuum Regis gestamẽ, ne caput amputaretur eo ictu, tutatus est. Ictumq; sustinuit. lethale tamẽ vulnus intulit, nec bene fidunt medici, euasurus, ne sit rex, nec ne. Percussor trib⁹ illico vulneribus cõfossus, imperio Regis, vt quo consilio id egerit, intelligi possit, seruatur. Fuit hic infaustus dies decembris septimus, circiter meridiem, sub sole nubilo. Regina, tristi accepto nũtio, ad atrii vbi morabantur posticum, ad littus apertum, triremes quasdam iubet adduci, nescia vnde malũ emergeret, vt paruulum imponeret principem, si quid vltra ingrueret, ipsa ad maritũ conuolat. Medicorum chirurgorumq; cuneus accitus est. Dies syderei annotantur. Inter spem, metumq; laboramus. Valete Barchinonę sexto Idus Decembris. M.cccxcii.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi prelato suo.

cxxvii Quid fidelius dies regi attulerint. Quo l vite discrimine rex.

DE illato Regi vulnere, Pater optime, per alios vobis nũtios significatum fuisse existimo. Ad comitem collegam tuum pauca ego, quę scripsi, minime repetere est cõsilium. Quedam alia quæ ex casu emerserunt audite. Paganus ille pecuarius percussor Regis fateri coactus, quid illum vt tale facinus patraret stimulauerit, spe sola ductum, vt si Regem perimeret fore vt Rex ipse crearetur, publice priuatimq; protulit. Nec extorqueri ab eo potuit vel tormẽtis aliud vnquam. consilio cuiusquam motum se fuisse, negauit semper. Id testes, id tortores, id iudices referunt. Regina quæ principem nobilibus Castellanis omnibus circũsepserat, vt cum eo biremes ingrederẽtur. Et abducerent si forte laletanorum insidia id actum fuisset, ne illum, adtollendam de tam fœdo facinore vindictæ occasionem, raperent. Vbi nullam coniurationẽ interfuisse intellexit, redire paruulum in atrium facit. Ipsa vero ad maritum, in veterem Regiam, quæ in vrbis fere medio super tumulo parum ędito erecta est, vbi lãguidus iacebat Rex aduolauit. Hic dies, quo literę scribuntur, est ab illato vulnere nonus, septimus, luctu curiam repleuit, expiraturum Regem, necq; visurum eius diei vesperam, rumor vagabatur. Illas tamẽ cœli minas euasit, hesternus qui octauus fuit, spem attulit, in melius nanq; surgere res visa est. Hodie iterum timor est ex debilitate exortus, exanimis effectus Rex, linguam emisit turgidã. Rubor ingens igneus sparsus per genas, oculi aduersi. Contusis geminis, cor nebula recreatur cõfusum. in se versus est, ac cibum Reginæ manu porrectum, sumpsit. Hęc ad nonum & Valete Barchinonæ, xix. Kalendas Ianuarii. M.cccxcii.

cxxviii Quid vndecim⁹ dies quod ceteri sint operati in rege. Quãdo se ostendit rex.

P.M.A.M. Comiti Tendillæ.

QVę ad simeonem nostrum senem, vel sanctum Iosephum collegam tuum Antistitem rescripserim, legito. A nono laborauimus vehemẽter, terruit nos vndecimus maximo pere. Duodecimus iam letitiam tulit, quia salutis spem, in melius a duodecimo res cessit, in dies magis ac magis. Liber est iam tandem ab omni suspitione periculi. Videndũ se prebuit, sed ex atrii fenestra. Domo nondum ad hanc vsq; diem, quæ Decembris est tertia & vigesima, ex medicorum consilio, profectus est, Montes, valles, littora, & interna, quacũq; diuortũ sita sunt sacella, genus omne hominum lustrat. Serratum mõtem (sic vulgo dicitur) progenies omnis Regia pedibus conterit. Gensibus & nõnulli nudis per huius montis aspera pergunt. Deo sic ex voto pro Regis incolumitate pollicíti. Metitor ex his comes illustris, rerũ quę sub cœlo sunt volubilitatem. Et an Sublimium rerum supremi cardines obstent, quin ab exili etiã culice, post celebres triumphos verberemur, meditator. Quis hac nostra tempestate Ferdinando fœlitior! Quis potentior! Intra natales tũi lares, in caput eius, vilis Bubulcus insidias struit, apparat, perfecit. Ictuq; vno tũi triũphatorẽ obtrucasset, ni ex diuinæ puidẽtię cõsilio, torquẽ sibi aureũ, vti erat solitus, collo implicuisset. Tali ergo Mi Patrone exẽplo parũ fidere mortalibus edoccamur. Et vale Barchionę. x. Kls. Ianuarii. M.cccxcii.

Digitized by Google

EPISTOLARVM PETRI MARTIRIS. A. M. LIER SEXTVS. ANNO. M.CCCCXCIII.

P. M. A. M. Ascanio Sfortię Vicecomiti Cardinali Vice Cancellario.

CXXIX.

Multa de Perpiniano cęsar angius pclamato Italiam.

Vpis (vti per tuas literas video) intelligere. Quid hoc sit, quod a Carolo Gallorum Rege repetant mei Reges, quo etiam inflatu res inter eos sint. Hęc habeto Ioannes rex Aragonum, iunior frater, Alfonsi regis Neapolitani primi, cui Philipus auus tibi maternus non modo libertatē (cū eum in potestatem haberet) verumetiam pecuniarum ingentes cumulos condonauit, quib⁹ regnum Neapolitanum adeptus est, vt pecunias quibus, deficientes ab se Laletanos frenare posset, assequeretur. Perpinianum ingens in Gallia Narbonensi ad pireneorum radices situm municipium. Cum eius comitatu qui dicitur Rossilionis, octoginta milibus auri dragmis, ducatos dicit populus, pignori dedit Gallo regi, quia in ipsa Galliæ Narbonensis planitie Perpinianum iaceat. Durum est tale municipium soluere de manibus, causas innectit innumeras, diem protrahit ex die Gallus rex, tanti momenti rem complectitur tenacissime, recusat pro viribus restituere Britanię maioris, quam dicitis Inglaterram Rex meorū regum suasu trasecit in Galliam, Bononiam obsidet gallicam (vt aiunt) Maximilianus rex Romanorum galli fines armatus iam parat impetere, Imminens periculum Gallus timens, pacem & Perpinianum offert, modo, cęteris relictis, fœdus ineant amicitię cū eo, ne pficisci ad Neapolitanam prouintiam volenti, sint impedimento, ne ferant suppetias Neapolitanis. Hęc vtrinq; agitantur, concursationes formicarum agmina superant. Res stringitur deliberatio hæc inclinare videtur. Veh tibi Italia, veh vobis huius nauis ductoribus, si optata vestra consequimini. Oh insolens est Alfonsus inquis regni hęres Neapolitani, intolerabilis est illius superbia, iurgiaq;, & contumelias in me conflcit, proclamas se ab rasurum mihi verticem, Cardineūq; mihi Galerum combusturum in caput blacterat inquis. Rosę sunt hę, Princeps Illustrissime, verniq; sunt flores sapidi, mulsebria hęc, siquæ autoribus Gallis perpeti soleant victi pensaueris. In victos hostes nostros quācunq; velint crudelitatem exerceant galli dicis. Putasne temperaturos, quin vos sint subito impetituri? Quom se vestrorū hostium victores esse senserint? Nū bene calles, cum magno imperio famem augeri imperii? Cauete, cauete miseri, quoduis malū potius cū Gallorum seuitiam experiri velitis, tollerate, absorbebimini, veluti a bibula harena cadens aquę gutula, absorbebimini vobis, dum licet, consulite. Et valebitis Barchinonę in nonis Ianuarii. M. cccxciii.

CXXX.

Exhortatio ad studia literarum et laus exercitij.

P. M. A. M. Gilisberto adolescenti. Io. Borromei Comitis filio.

GEnitor tuus, qui plerumq; ad me scribit, tuo me nomine iussit aliquando saluere, literas autem a te misit nullas. Quid igitur respondebo non vocatus? Hoc tamen vnum habeto, adolescentibus pulchrum esse literis, maturiores ętate excitare, vt rasę ipsi tabulę, ex antiquorum picturis quid ipsi valeant inscribere effiurentur. Id si rubore ducti, quamuis erubescere sit ingenui, facere recusauerint, minus culti mimusq; vtiles viri euadent. Non hoc ratiōe mei dictum velim existimes, parum nanq; tibi, aut cuiq; prodesse mei possunt sermones. Sed vt te exerceas sedulo, ad multos ex tot virorum numero, quot nostra pascit Italia, scribendo, teq; exercolas exercendo. Isthęc quidem exercitatio ingenium acuit, memoriā amplificat, & confirmat, copiamq; ad pertractanda negotia postmodum & vocabulorum prębet & sententiarum. Hortarer te propter eum, quem generi tuo debeo amorem, ad assiduam dum teneres, librorum lectionem, a quibus omnia bona animi (veluti ex hortis hesperidum aurea poma) colliguntur, si opus esse putarem, sed quom procliuem te vltro ad virtutes surgere genitor mihi tuus significauerit, non opus esse, ad eam rem calcaribus video. Propterea, vt te exerceas tantū moneo, parum enim, vult noster Cicero, eruditionē posse sine exercitatione, prodesse hęsitareq; videtur, vtrum malit, si de duobus alterum esset eligendum, immo & in exercitationem ire pedibus se re cognoscitur. Literas igitur tuas Giliberte mi, crebras videamus. Et vale Barchinonæ in Nonis Ianuarii. M. cccxciii.

Digitized by Google

cccxl.

P.M.A.M. Io.Borromeo aurato equiti.

Epilogꝰ de casu regis ⁊ multa ꝓtea qd ab iidisco lonꝰ ꝓdicet ruinã italig.

SI forte quicquam ad vos fama de percusso Rege meo detulerit, ne fallamini. Scitote non maliuolentia, non inuidia potentis cuiuspiam, non vt se quisq; ab iniuria, regibꝰ peculiari nota, exolueret facinus accidisse, iniuriam nanq; nulli viuentium vnquam mei reges ꝓter q; iudeis aut sarracenis intulisse reperiuntur. Sunt quippe iustissimi, integerrimi, religiosissimi, rectores, non tyranni, furore ductus tartareo, vesanus quidam, humilis opilio, id patrauit. Viuit tamen Rex, euasit apud infernos manes extructum scelus illud. Post paucos inde dies rediit ab antipodibus occiduis Christophorus quidam Colonus vir ligur, qui a meis Regibus ad hanc prouintiam tria vix impetrauerat nauigia, quia fabulosa quę dicebat arbitrabantur, redit, preciosarum multarum rerum, sed auri prȩcipue, quę suapte natura regiones illę generant, argumenta tulit, sed aliena omittamus, Comes egregie, omittamus. In italiam vocantur Galli, quibus colubris agitamini miselli homines. Sentio te domumq; tuam a Ludouico dissentire, sed prodesse parum. Stupet nanq; iam Ludouicus amore Regni pellectus, nec demersus ebullit vltra. Ex hispania hec feruent. Vt in italiam Gallus traducere queat liber exercitum, fœdus parat inire cum meis Regibus, quęcunq; volunt illis impartiens, pacem & cum Regibus Romanorum & Britanię maioris, qui ambo in gallicos fines armati irruperũt, eadem ratione queritant. Veh tibi Italia bonarum artium genitrix, & disciplinę militaris magistra. si vires tuas cum Gallo commiscueris, si Gallum in tua viscera admiseris, peribis misera, vniuersam dabũt in predam. Proclamate omnes, rumpite vocibus ilia in immissores. Quoduis malum potius inter vos sustinete infœlices, q; in errorem tantũ prȩcipites cadere velitis. In gallia qui Perpinianum & Rosilionis comitatum dedent oratores, iam parantur, assentiri videntur mei Reges. cœteri collegæ, in Galli potentiam coniurati, meorum Regum (vt arbritror) iudicium sequetur, fœdusq; vna cum Gallo iacturos esse arbitramur. Hęc omnia vt vos liberius a lupis rapacibus, quos misere oues in caulam, vt vos a catellis tueantur immittitis, deglutiamini. Vestra res agitur. Eo minore ego dolore conficiar, quo minus angit aurium sonus, q; oculorum perspectus. Vale. Cleofe vxori tuę & vtriusq; natis meo nomine salutes impartitor. Barchinonę Pridie Idus Maii. M.cccxciii.

cccxli

P.M.A.M. Ascanio Sfortiæ Vicecomiti Cardinali Vicecancellario.

Exẽplo Rȩcussi Regis de contẽptu mũdi / de percussore ꝓpiniani occisi ꝓma gnicies Italig.

PRoh miseri mortales. Proh vos miserrimos, qui fluctibꝰ agitati internis, in vos metipsos & vestrum sanguinem rabidi insultatis. Abinnani vulgo beati falso creditimini, quia purpuratos vos longo cernunt hominum ordine vias implere. Ediscite miseri, ediscite, quã fragili loro gubernemini. Maiori cognoscite i discrimine vestrę vitæ habenas, q; cerdonis aut piscatoris, quia vobis magis inuidetur, versari. Magistri hoc exemplo, quod vobis referam, si viuitis integro sensu, efficiemini. In summo rerum culmine sedentem inuictumq; bellatorem Ferdinãdum Regem, vilis quidam sine nomine rurícola, idibus Decembris septimis, circiter meridiem, sub cœlo nubilo, grauissimo percussit in collum, qua caput illi connectitur, vulnere, ad necem ducto. Cecidissetq; in terram caput obtrũcatũ, ni partem ictus torquis aureus magni põderis collo implicitus suscepisset. Ad eum paganus hic statum perduxit Regem, vt septimo, nono, vndecimo ab illato vulnere diebus faciem viderit immaturę mortis. Plena luctu curie, horrore vesano referta, terdecim egit continuos dies, spe de Regis salute amissa, publica & priuata vota naturæ deficientis vim erexerunt. Euasit Rex, tribus cõfossus vulneribus, Rege ita iubente, vt res detegeretur, an cõiuratio interceſſerit, percussor seruatur. Capitur, in vincula cõiicitur, per lictores preteroq; cogitur causam fateri. Nihil propter furorem edisscunt affuisse, vidi ego hominem in vinculis atq; allocutus sum, sexagenario senior visus est, cano capite, acuto, productoq; mẽto statura gracili, alta, oculis porcinis, nigris, tenuibus, obductis, genis effossis, sermone rarissimo, Saturno plenum esse aperte cognoscitur. Se fore regem iactat, si Regem peremisset, vt facti pœniteret extorqueri ab eo nunquam potuit. ignosci electo illi Rex imperauit, sed patria id iura minime sunt passa. Extructa igitur ex more quadriga, per vicos & compita frustatim strangulatus tamen prius, ne desperaret, ductus, secatur. de hoc satis. Iam proxima est, q; tota mente petitis, vestra calamitas. Fatales vobis galli, vt se liberius in vos accingãt, quę cumq; volunt, meis Regibus per oratores condonant. Perpinianum insigne opidum, Rosilio niscq; comitatus, per Episcopum Albigensem atq; etiam gratis est receptum. Valete si potueritis Barchinonę. Idus Iunii. M.cccc.xciii.

P.M.A.M. Protonotario Condulmario viro Italo Conchæ de genti.

Digitized by Google

CVi magis inuideam hodie, q̄ tibi condulmari obseruande, viuit nemo, lucidissimam intra vestra isthęc mœnia margaritam decidisse relatum est, hāc si non vides cecutis. Si non olfacis saxum es, si non sentis stupidus. Io. Ruffum foro liuēsem pro sancti Georgii cardinali eius antistęq̄ domini, concham aduentasse fama est. Qualem prę manibus virum habeatis, ne tanto bono oblato fruendi occasionem omittas, prębeto aures. In vrbe versato ego sum decennio, quem homini pręferem nullus eo tempore occurrebat. Sedem in homine sibi tres orpheas gratias, si hominem tractaueris, delegisse comperies, integrę mentis scilicet splendorē, corporis elegantiā, & animi hilaritatem. His nascentem illum dotibus natura confinxit, ast si q̄bus eas artib⁹ per labores & vigilias excoluerit vestigaueris, vt maiori notam mercem tibi studeas comparare, quæ sibi heroes viri singula consequi curauerunt, omnia iste complexus est: Omnia & assecutus, adi hominem condulmari, illius explora naturam, ingenium scrutare, humanissimum reperies, Mercurio acutiorem. Si de literis, quas tu profiteris, periculum feceris, vatem inuenies nullum cuius hunc vel vnicum lateat carmen, & quod maius est memorie non teneat. Oratores habet historicosq̄ non minus familiares sibi, q̄ suę pręcepta grāmaticę simplex grāmaticus, nata formataq̄ in eius officina, cuncta hęc existimabis. Quid vltra, neq̄ magis platonicum dices platonis hospitem, Marsilium ficinum, neq̄ magis Aristotelicum Mirādulanum, nostri tempestatis Philosophię clara lumina. Ah vereor iam ne, si hos pcessero limites, adulator iudicer, potius q̄ veridicus. Dicam tamen que audiui, quę oculis meis met pspexi, Cum egregius de medecina medicis differentem virum aliquādo deprehendi, admiratione intuebar detineri medicos, qui solam artem illam profitebantur. Vnde sibi de ipsorum fluentis vir occupatissimus alieno, vt ita dixerim, pane depastus, tot tantaq̄ potuerit ebibere. Comis est iste vir ac lepidus, grauitate quadam admixta, quæ virtutes ęteras condit. Si post hęc de negotiis egeris, in negotiis dexter, agilis, expeditus, resolutus, integer. Habes igit oēm apud te in vno homine hoiem. Istū ample ętere cōdulmari, istum obserua, quoadusq̄ licebit. Et vale Barchinonę, Idibus Iunii. M.cccxciii.

cccxciii. Laus Io. ruffi epi qd sint caritee.

P.M.A.M. Comiti Tendillę & Archiepiscopo Granatensi. cccxciiii

ATollite mentem sapientissimi duo senescentes, audite nouū inuentum. Meministis Colonum ligurem, instituisse in castris apud Reges. de percurrēdo per occiduos antipodes, nouo terrarum Hemisperio, meminisse oportet. Quia de re vobiscum aliquando actū est. Nec sine vestro, vt arbitror, consilio tem hic aggressus est. Is rediit incolumis, mira se repisse prędicat: aurum, aurifodinarum in eis regionibus argumentum ostentat. Gossamum aromataq̄, tū oblonga, tum teretia, caucaseo pipere acutiora, detulit. Quę, simul & coccineas arbores suapte natura tellus parit, occidentem secutus, a gadib⁹ milia passuum, vti prędicat, quinq̄ milia, in plures incidit insulas. Inter eas vnam captauit, quā maioris esse ambitus, q̄ Hispania vniuersa, asseuerat. Homines reperit natura contentos, nudos, cibis depastos natiuis, & pane radicali, ex Spitamalibus quibusdam fructetis internodiis plenis, quę ipsi terra suis contegunt temporibus, ex quorum internodiis singulis, singuli turgescunt globi, in piri, aut cucurbitule similitudinem. Hos maturos, vti nos rapas, & rafanos eruunt, ad solem siccant, scindunt, terunt in farinam, pinsunt, coquunt, comedunt, vocant hos globos agies. Cętera ex arboribus, vt plurimum edulia, a nostratibus diuersa. Quadrupes nullum insula gignit, præter immensos lacertos, minime tamen noxios, & cuniculi quoddam parvuli genus, quod nostros mures emulat. Reges habet gens hęc, & alios altis maiores, fustibus, arundinibusq̄ adustis pręacutis, & arcubus, intra secertant. Viget inter eos, quamuis nudi sint, imperii cupido, vxores ducunt. Quid colant pręter numen cœli, nōdum didicit. Tria colono dederatis nauigia, in eius insulæ littore, illisum super rupe aquis cooperta, plana, grandius amissit, cum duobus reliquis minoribus regressus est, octo & triginta vitos, qui interea dum ipse reuertatur ad eos, locorum naturā scrutentur, in insula reliquit, commendauitq̄ regulo eius puintię, quā tribui, noie Guadcanarillo, nudo & illi, maior paratur classis, redibit. Quę succedent per me, si vixero, scietis. Valete Barchinonę, Idibus Septembris. M.cccxciii.

Mira & nouis terris, & nudis gentibus.

P.M. A. M. Ascanio Sforciæ Vicecomiti Cardinali Vicecancellario. cccxcv

TAnta est obsequēdi tibi, Princeps illustrissime, mea cupido, vt etiam summis rerū fluctibus implicito, gratum facturum putem, si quę accidunt apud nos tibi significauero. Mira res ex eo terrarum orbe, quem sol horarum quatuor & vigintī spatio circuit, ad nostra vsq̄ tempora, quod minime te latet, trita cognitaq̄ dimidia tantum pars, ab aurea vt poēte

Mira & inuenere adhuc de caroli regis cogitata post pbium ppinianum

cherſoneſo, ad gades noſtras Hiſpanas, reliqua vero a coſmographis pro incognita rẽlicta eſt. Et ſi que mentio facta, ea tenuis & incerta. nunc autem. O beatum facinus. meorum regũ auſpiciis! quod latuit hactenus a rerũ primordio, intelligi cœptum eſt. Res ſic ſe habet, aduerte Princeps illuſtriſſime, ſecutꝰ occidentem ſolem a Gadibus, Chriſtophorus quidam Colonus, vir ligur, prębitis illi a meis Regibus tribus nauigiis, perrexit ad antipodes, miliana ſupra quinq; milia. Tres & triginta continuos dies, cœlo tantum contentus & aqua, adnauigant. Terrã poſt hęc, e cauea grandioris nauis, qua Colonus ipſe vehebatur, ſpeculatores proclamant. Inſulas percurrit ab equore ſex. In ipſarum vna, quam Hiſpania maiorem eſſe cuncti, qui ſunt illum ſecuti, rei nouitate pellecti, prędicant. In terram deſcendit. ibi dies aliquot immoratus, aurum, goſampium, aromata, ob longa, in cinami formã, & in piperis teretia, arbores coccineas, ſuccinum, colorem glaucum, multarũq; rerum apud nos precioſarum, copiam, terrã illam ſuapte natura gignere comperit, ex quacũq; re, in argumentũ tulit tantillum. Reges habet inſula plures, ſed nudos, & cum eis omnes vtriuſq; ſexus, q̃uis natura cõtenta, vt potenuda, ſoliſq; arborum cibis, & radicali quodam pane gens illa veſcitur. Imperii tamen eſt ambitioſa, ſeſeq; inuicem arcubus & pręacutis aduſtis ſudibus, mutuis bellis ea cupiditate conficiunt, cogiturq; victus regulus, victori parere, ac ſi meum ac tuũ, veluti inter nos, inter eos verſaretur, lautiq; apparatus ac pecuniarum cumuli deſiderarentur, qua nanq; re indigere nudos homines, putabis. cœtera quę ſuccedent, ſi optare iſta galli permittent ſignificabo, ferur Karolum Regem dato iam Perpeniano per Epiſcopum Albigẽſem de illuſtri Ambaſię familię genere, accingere ſe vt ad vos eat. Dii bene vertãt. Valeatq; vtinã bene. Barchinonę Idibus Septẽbris. M.cccc.xciii.

cccxvi

De innãtis a caſtellãis & portugalẽſibꝰ in occiduo pacis caroli cũ regibus nũc ſit pax data perpinianno.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Bracharenſi.

CONſueui hactenus de vna tantũ re ſcribere, tria tibi nunc eſt animus ſignificare. Colonus quidam, occiduos adnauigauit, ad littus vſq; indicum (vt ipſe credit) antipodes. Inſulas reperit plures, has eſſe de quibus fit apud coſmographos mentio, extra oceanum orientale, adiacentes indie arbitrantur. Nec inficior ego penitus, quamuis ſphere magnitudo aliter ſentire videatur, neq; enim deſunt qui paruo tractu a finibus Hiſpanis diſtare littus indicum, putẽt, vt cumq; ſit, magna ſe reperiſſe predicant. De his quę dicit, ſigna tulit, maiora ſe inuenturum pollicetur. Nobis ſatis, quod latens dimidia orbis pars, in lucẽ veniat, & Portugalenſes indies magis ac magis equi nocciali ſe circulo ſubliciunt. Ita ignota hactenus littora, peruia ciẽtia, efficientur propediem, alter nanq; alterius emulatione, ſeſe laboribus ac periculis exponit ingentibus. ad cœtera veniamus. Karolus Frãcorum Rex, quom primum vulneratum fuiſſe Regem meum, intellexit, oblatum miſit perpinianum roſſilionenſiq; comitatum, quem Rex petebat, auiti quondam iuris Aragonici, diſtulit tamen in Septembrem menſem. Quo tempore oratores deſtinauit plures, primatum inter eos tenet Epiſcopus Albienſis de illuſtri familia de Ambaſia, qui ſui Regis nomine Perpinianum reddant, dummodo liberẽ prouintiam in Alfonſum Neapolitanum Regem ſumere liceat. Hinc atq; hinc multa agitantur, pacis tamen fœdera inſtituuntur, vt amici ſint vtriq; alterutri amicis, inimiciq; inimicis. De neapolitano vero Rege vt Karolo Regnum petere Neapolitanum armis liceat, ſi iura ipſius potiora eſſe conſiterit. Perpinianum his compoſitis receperũt. Meis Regibus id adnitentibus, Cęſar & Rex anglus, coeterꝰ collegę, ab armis in Gallum diſcedunt. Reſtat tertium. Carolus militibus iam inſtructis, ad Italiam vocatus a miſeris obcecatis armẽtis, vt lupus a catellorum latratibus inermibus, ipſa tueatur, iter cœpit. Vos mihi credite, Caucaſeas rupes in Italiã caſuras, & acroceraunia fulgura imminentia, fugite, nec vobis ignoſcetur Hiſpanis, quom vagari ſolutis habenis Galli incipient. Roma illis iter eſt. Romam deſerite, ſi minus auſcultauerit is pœnitebit, quãdo pœnituiſſe nil proderit. Vale Barchinonę Kalendas Octobris. M.cccc.xciii.

cccxvii

Laudatina in qua moralia multa.

P.M.A.M. Io. Ruffo forlituenſi.

QVom primum, te vir inſignis in Hiſpania eſſe ſenſi, inſiluit animus prę gaudio. Spero fore vt aliquãdo ad curiam te cõferas. A qua diſcedere nimirum licet mihi, aſſiduo quippe magnorum procerum commertio, qui me auditurꝰ, quamuis cornicantem, contubernium a mane ad veſperam implent meum, ſum implicitus. Nec pretermittere cœptũ opus quirem, quin ingens illis ex interceptione incõmodum eueniret. Qui nanq; hactenus a literis erant auerſi, ab eisq; abhorrebant, illarum iam nunc guſtu pellecti, neminem poſſe, qui literas ignoret, rite hominem appellari; prędicare ipſi met incipiunt. Ignoſce igitur queſo, niſi protinus me accinxi vt ad te (vbi vbi applicuiſſe te Conchã ſenſi) proficiſcerer. Scio te natum ad prestandam hominibus vtilitatem, non ad eam cuiq; auferẽdam. Sed dic, quę ſuit cœli erga te benignitas

nignitas tanta, vt hac tempestate, qua Italię cœlestes omnes potętię ruinam minitari videntur, Ex illis te fluctibus exemeris. In hispaniam q̃ tranquillo, portu sedentẽ, cõtuleris. Nunc aperte video apud superos esse, de sapientibus tutandis (ne labantur) curam ingentem, ex cœlesti cõsilio factum arbitror, vt patronus ille tuus, crista insignitus rubra, te vnum ad huius Antistęę, quę illi paret, gubernaculum, ipsiusq̃ negotia cum meis Regibus pertractanda hodie delegerit. Sed miser ille, quid sine te, qui gratiarum solus apud eum hospes eras iucundissimus, faciet, Quis ea corporis pręstantia, Quam tu prę te fers, nulli ęqua illius atria replebit. Introeũtesq̃ primarios viros vt moris est, in procerum palatiis, prior occurrens suscipiet: quem tibi simile retinuit: cum sit in te is mentis splendor. In nata ista cordis hilaritas: misereret me hominis profecto, qui se tãta fœlicitate abdicauit, nisi illum, quanti boni possessor esset, ignorasse putarem. Ignorauit quippe gallinę filius albæ, quanti prętii lapillum manibus teneret. Pati propterea potuit, a se ipso, ad res exteras suas tanti prętii faciendũ, dimittere virũ. Ipse viderit. Tu vale sapientiæ mirũ exẽplar. Beabis me, si ad me scripseris. Barchinonę nonis Octobris. M.cccc.xciii. cxxxviii

P.M.A.M. Ascanio.

Alias Baudillum Granatę quondam Regem iuuenem, regno spoliatum, per me intellexisti. Nũc is Andaraxium oppidum, reliquas etiam terras, a meis Regibus in mõtibus, quos Nitualles appellãt vicinia, illi concessas, prętio soluit. Siue inuitus, siue libens, id secerit, rerum alienarum curiosiores perquirant. mihi sat est. Hispaniam deserit. In aphricam se transfert, exulibus regibus futurus incola, Qui magnus quondam Hispanisq̃ omnibus formidolosus. Ita sublata iam est omnis de defectione ex legum, suspicio. raro nãq̃ populus tumultui aut defectioni studet, vbi duces desint, a quibus sperent gubernari. Vale Barchinonę pridie idus Nouembris. M.cccc.xciii. Baudillus granatę rex ex Hispania dimittitur.

P.M.A.M. Ascanio Cardinali Vicecomiti Vicecãcellario. cxxxix

Venit adnos Garsias cagnas, Alfonsi cagnas familiaris tui cubicularis germanꝰ, cum tuis ad me literis, Vt regium habeat chyrographum petit, quo possessores templorũ Marchienne, ac terrardale, extra vrbem Hispalensem in eius dioceſi, & sancti Romani intra ipsius vrbis mœnia site parrochiales, & vnius de sex prępositionialibus Antecherę de veteribꝰ possessionibus eiciantur, quorum titulos pontifex Alexander ad te transmisit, quõ eos ipse Cardinalis haberet, quia sic per prętorium. quod rota dicitur pontificum, datis exequutorialibus decretum est. Multi veniunt de re hac conquestus, graues agitãtur querellæ, suspiria gemitusq̃ acerrimi, terræ ardales rector sese torquet, qui annum octauum & vigesimum sese reddit⁹ illos nullo perturbante possedisse ait. Quid hoc nunc mali emergat, se non intelligere proclamat. Iure ipso se liberatum ab onere regressus, quo ab Alexandro pręmebatur Cardinali, quom primum pontifex effectus est, minimeq̃ fieri solitum, vt per accessum ad pontificatum idem re siet super beneficiis pondus, vocibus curiam obtundit. Supręmam esse dicens feritatem, si de loco, vbi tot annos sacra ministrauit, deiiciatur, se non audito pręsertim. Et si legibus forte cõtra se decernentibus de regressu, iustam soluerit, vt aiunt, pensionem, tolli minime debere probat. Hic acrius torquetur, quam cœteri, qui opimiori fruebatur sæculo. Post nãq̃ stratos Granatenses, qui regiunculam illam incursionibus facere incultam cogebant, adeo coaluit, vt reditus ipsius dragmas attingeret ducatos, dicit vulgus, septingentas. Hoc si homini tollatur, in desperationem incidat oportet. Supplicabo tamen tuo nomine, tu autem qui petis & illi qui cõcessuri sunt, si concesserint, literas. humanum ne sit an immane, equum an araneę tela videritis. Eadem est aliorum querella, licet nõ prętio par. Bracharensi Archiepiscopo significetur Ioannem Portugaliæ Regem, qui illum & patruum eiꝰ Cardinalem erexit, interisse, magni quippe animi Rex erat. Colonꝰ ille noui orbis repertor, Architalassus (quem Hispani admiraldũ vocant) maris indici, ab occidente a meis Regibus effectus, cum decem & octo nauium classe milleq̃ armatis, & opificibus omnifariam, ad nouam vrbem condendam remissus est, animaliaq̃ ac sementes omnis generis, secum affert. Valete si per gallos ad vos euntes licuerit in Kalendas Nouẽbris ex curia. M.cccc.xciii. De morte regis portugalię Colonꝰ cã in gẽti classe remittitur.

P.M.A.M. Comiti suo Tendille cxl

Misereat Italię trepidantis proxima febri te, comes illustris, misereat, quãdoquidẽ patriã illam tibi super omnes, quas solam bit prouintias, nec Hispania posthabita, plaeuisse semper prędicasti. Endromedem, qua illam dentibus frementem cõtegamus, pręsto paremus, atq̃ eo apertius quia, Ferdinandum Parthenopeum Regem prudentissimũ, vbi vbi Ludouicum Sfortiam cum Gallo Rege conuenisse ad sui exitium sensit, vitę tedio confectum perisse fama est. Heu, quam Furibunda Italię quartana fimbrias rodit. Alpes naturę. Quartana Italiã rapit: Fernandꝰ Neapolitan⁹ rex moritꝰ Gallꝰ iã trãsit/deseri bitur futura

E

Digitized by Google

calamitas cesare/ō angio/de venetis/de turcis Fonseca ad Carolū quid nostri Reges.

aggeres, gallis oppositas, Galli transiliunt. maior exercitus pars transportata. strata est machinamentis multiplicibus via; sequitur premissum Carolus ipse exercitum insultans. Lambunt iam sibi labia spe prede petulantes Galli. Saliuam deglutiunt. victoriam in manu vt vulgo dicitur se habere putant, nec aliter ego quia ab ipsismet italis & his fortioribus immittuntur, facile nanq; arietibus Lupos in caulam vocātibus, Lupis in caulam patet aditus. Sed nec arietibus cornu impetere iugulatis ouibus, nec terram pedibus spargere, nec balatus miserordiam implorās proderit quicquam, quin ipsorum sanguis exugatur a lupis. Quis obstare iam quibit sublatis obicibus? sublatis? ymmo & in vicinos armatis. fuerunt nanq; Mediolanenses hactenus, veluti tuta propugnacula, ne in Italiam Galli, ne germani finitimi alpibus, transirent, transitūq; tentantes eluctios, mea etiam memoria, sepe non modo sustinuerunt, sed profligauerunt. Non pœnitus tamen Mediolanenses accuso imprudentia. Sentio nanq; maiori ex parte concíues meos extorqueri, cernereq; a longe futuram preteritorum exemplo calamitatem, sed illorum sessor est Ludouicus. Et si non legitimus, manibus tenet habenas, calcaribus ilia ferit eorum, inde rem perfectam putato. Alfonsus prior dissipabitur, qui mortuo patre regni sumpsit habenas, sed in nostros postmodum faba cuditur. Veneti quia sic cum Ludouico conuentum, rem inspectant, dissimulant, quid astruant nescitur. In armis & ipsi sunt mari, terraq;. Maximiliano Regi romanorum cuncta displicent, nec Britano placent, patiuntur tamen animo quamuis iniquo. Turchus nostris gaudet factionibus, arma & ipse suscitat. Hęc a tabellariis, qui volitant redeūtq; creberrimi perferuntur. Nostros Reges icti cum Gallo foederis, vti coniectari possum, pœnitet. Oratorem mittunt Antonium Fonsecam tibi amicum, armorū & ipsum, quom bella in Granatenses gererentur, ductorem, qui Carolo ferat, meminerit eius capituli, vt Alfonsum impetere illi tunc liceat, quādo potiora esse Caroli quam Alfonsi iura decretum fuerit. Rem reminiscatur, adhuc in deliberatione versari, hic est eorum quę geruntur Epilogus. Ex curia quarto Kalendas Decembris. M.cccc.xciii.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER SEPTIMVS. Anno. M.CCCCXCIIII:

CXLI

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

De indicis rebꝰ/ Almirātis vocat colonus.

Vę de bellico tumultu accidunt ad illustrem nostrum comitem scribo, perturbari nanq; huiusce cruētis narrationibus sanctum animum tuū per supernos orbes continue incedentem, nequaq; licere arbitror. Colonum ex ea prouincia honorifica redeuntem, admiraldum oceani maris Rex & Regina Barchinone erexerunt, sedereq; illū coram ipsis quod est (vt nosti) supremum apud Reges nostros beniuolētie & honoris, ob res preclare gestas, tributi argumetum fecerunt. De hinc classem illi decem & octo nauium munitam, qua regressus est, sunt impartiti. Magna pollicetur se detecturū, ad occiduos antarticosq; antipodes. Nil aliud est quod nūc referri possit, propediem complutum, quod Alcala de henares dicitur, proficiscemur. Inde recentiores habebitis literas meas, qui propriores eritis nobis. Ex Valleoleti pridie Kalendas Februarii. M. cccc.xciiii.

CXLII

P.M.A.M. Theodoro Papiensi Regis Galli Medico & cōsiliario.

De gallorū futura strage p cōparatiōes. Quid pōtifex/ qd Ludouicꝰ/ qd veneti. Quid nostri reges.

IN hispania prouintias oretaniam, vt pote atq; carpetaniam, esse duas, in regno quod Toletanum dicitur, velim scias. Has inuadunt aliquando volitantium locustarum agmina, veluti callidi tonsores segetes abrasas ita admittant, vt nil preter gemitus, agrorum dominos ex calamitate reliquant. Vnum tamen dominis assurgit solatium, cū quis tenue atq; inane, q̄ locustarum maior pars ibidem corpuscula deponant, vbi segetes corroserunt. nec in alterum, ablato damno, superstites viuant annum. Intelligę parabolam, tu qui locustas in vicinorum segetes comitaris. Italiam, mortuo pre dolore animi vti nobis relatum est, Ferdinādo Rege Neapolitano, Galli a Ludouico Sforcia vocati, in Alfonsum, Fernandi successorem, peruagantur, deperiturū Alfonsum simul & in prędam iturū regnum Neapolitanū, tali fautori putādū est, quom presertim veneti rerum cuētum taciti expectent, ex cōposito & icto fedęre cū Ludouico. Pontifex vero assentiatur, neq; enim poterit Alfonsus Rex, suis populis inuisus, vtramq; potentiam sustinere. Sed neq; Ludouicus tandem ab locustarum genuinis euadet, nec locustis dabitur post segetes depastas diu superuiuere. Expergiscentur nanq; multi, qui nunc dormitare vi

Digitized by Google

dentur, ex proximi Vcalegonis incendio, ne in suas domos ardens scintilla prosiliat verebun tur. Verum enim vero Theodore, quando te in castris esse cõtra patriam intellexi, maiorem immodum fui admiratus. pergis, quo te cũq; herus ducit tuus, inquies. Nec posse te obsistere, quin ista eueniant, dices, vocatur ad nouum regnum, quod illi, vti suadent, ex iure angioine do mus attinet. In manibus illi, quod auitum esse videtur, conficitur, quid facies, talem ne occa sionem amittet? Non amittat, annuo & ego illius proposito, laudoq; animosi Regis fortitudi nem. voticompos arbitror, tali ductore pręsertim, efficietur. Sed quin patrię doleam, quã im pręceps video ne labatur, vis naturę integra nõ valebit efficere. Miserator & tu mecum Theo dore saltem, paulisperq; defuturam lachrimator, quandoquidem alio non licet nobis clipeo il lam protegere impresentiarum. Nil aliud pręterquam susurros quosdam de suppetiis Alfonso contra herum tuum ferendis, quod Regis mei affinis sit, scribere ad te possum. Obuiare ne de sipetur Alfonsus, pro viribus intendunt, profuturum sit an non viderit altitonans. parũ ego, aut nihil existimo, quia sero excitantur. Nunc enim ipsi cogitant, q; Carolus iam fere perfecit. Alpes nanq; iam pręter gressum, e ticino ethruriam versus mouisse, ad nos nuncii detulerunt. Vale ex Valleoleto tertio Kalendas Februarii. M.cccc.xciiij.

P.M.A.M. Io. Borromeo aurato equiti ci ui mediol. Comiti lacus verbani, cxlvii

Epylog? ꝑ teritoꝝ ꝛ negociatio duplicis mauri monij inter Cęsarē nostros reges/ & indis.

Decembri mense anni secundi & nonagessimi a quadringentessimo supra millessimum, benegnissime comes, triumphatorem Regem meum, fuisse ab insano percussum ruri cula, oratoresq; destinatos a Gallis fuisse, qui nostrum Rosilionis comitatum, in Gallię narbonensis viscerib̃ situm, dederẽt, & Gallos de armis in Italiam ferendis cogitare, per mẽ sem tibi vt arbitror februarium sequentem scriptitaui. Nec minus tibi (ni fallor) latentes hacte nus Antipodes per Christophorum Colonum ligurem fuisse repertos significaui, ab eo die, qui ad te profecturus esset nuncius, ad hunc vsq;, qui alterius anni Decembris est vigessimus, nullus occurrit, accipito igitur breuibus, quę apud nos eo temporis interuallo gesta sunt, Per pinianum adueteres dominos reges meos, per Septembrem anni tertii cum suo comitatu re dactum est. fœdus cum Carolo Rege initum est. De re autem Neapolitana cõuctum est, vt aiũt, tunc liceat Caroloarmis Neapolim repetere, quando potiora constiterit sua esse q; Alfonsi Re gis iura. Sumpsit nihilominus, Ludouico Sfortia stimulante, prouintiam in Alfonsum Ca1o lus. Icti fœderis iam meos Reges pœnitet, nec vt Alfonsus Rex eorum affinis discerpatur, patiẽ tur, si poterũt, per oratorem, Carolum monent, vt abstineat, donec quid iuris decernatur. per git tamen Carolus. apertius ista, q; nos cernitis. a vobis igitur ista nos expectamus. Nos autem impresentiarum duplices excitamus hymeneos. Vnicum habet Maximilianus Romanorum Rex, marem filium Philippum. vnicum & mei Reges Ioannem, nubiles vter q; filias alterne filiis despondent, Ita vinculo adnectuntur inuicem duplici, mira iridies magis ac magis ab or be nouo, per colonum eum ligurem prefectum maritimum, ob res bene gestas a meis Regi bus effectum, afferuntur. Auri copia ingens, in terre superficie reperitur. percurrisse inquit se, ab Hispaniola rotati orbis ad occidentem tantum terr̃, vt auream fere chersonesum ab orien te cogniti orbis termini vltimi attigerit, duas tantum horas de quattuor & viginti, quibus sol ambiens perlabitur. vniuersum se putat reliquisse. homines reperit humana carne depastos. Canibales vocat vicinia eorum, & hos nudos veluti vniuersa est gens illa, libros cœpi de tante rei inuento perscribere. Si dabitur viuere, nil memoratu dignum pretermittam, qualescunq; decussi euadent, illorum ad te mittetur exemplar. Prębebo saltem viris doctis, magna scribere agredientibus, ingens ac nouum materię pelagus. Valete. Ex oppido cõpluto in oretania quod dicitur Alcala. xiij. Kalendas Nouembris. M.cccc.xciiij.

P.M.A.M. Encco Lopez Men dotio Tendillę Comiti. cxliij

Egrotat card. hispa niarũ pe. gõ sales. Mo nocerotis rex gallię cat/vi sit rex ducẽ nepotẽ infir mũ/ ꝓcedit Caroꝰ. Lu douicus ei⁹ coitat. Mo riẽ uxꝛ ne pos Ludouici regredit.

Patruus ille tuus, Comes illustris, in regendis tot Regnorũ habenis tertius a regib?, egro tat. Guadalfagarię, nos autem agimus compluti, ab eo milia passuum sexdecim. quantum ad molestię in animis Regis & Reginę attulerit, non facile scribetur. Ad eum visendum vtrumq; prope diem iturum arbitramur. Magnam sui partem se putant amissuros, si tantum virum, cuius sępe consilio regebantur, amiserint. Ex Italia fertur Carolum Gallorum Re gem cum quattuor & viginti milibus armatorum, Floretiam vsq; in Etruriam penetrasse scri bitur. Exercitum visum fuisse nostra tempestate nullum vnq; nitidiorem. Et qui futuri sunt calamitatis participes, Carolum aciesq; illius ac peditum turmas miris laudibus extollunt.

Digitized by Google

Sed Italorum impensa instructas, ducenta nanq; dragmarum auri milia, quas ducatos appellant, a Ludouico Sfortia ductore prębita, pro certo habetur. Impartiti sunt & cęteri potentatus omnes, venetis exceptis, suam quisq; portionem. his itaq; bellorum neruis, his miserorum met adminiculis, fretus, vbi alpes transiliit, in hasta oppido insigni ad radices alpium sito sistit pedem, datum quondam a Ioanne Galeatio primo duce mediolani in dotem, id oppidum valentinæ filiæ noui ducis Aurilianensis auiæ fuit. Ludouicum Sfortiam, vbi vbi hastam aduenit, accersiri ad se Carolus iubet. Ludouicus, & si iam pœnitentia tactus, vt suspitionem tolleret, ad Carolum concessit. Procerũ, qui apud Carolum erant, maior pars, vt Ludouicus caperetur consulebant. Vetuit Carolus, non decere magnanimũ Regem dolo aut insidiis, fidentem pręcipue, quenquam circũuenire. Hospitii ius reliquit illesum. Papiam igitur, quę ticinium est, vna proficiscuntur. Comitem & secum habuit Ludouici vxorem, Herculis ferrarię ducis filiam, suis decenter nimphis comitatam, e quibus vnam forma egregiam adamare in eiusq; pulchritudine fractos oculos facere, Carolus cœpit, vbi papiã Carolus petiuit, lecto egrotantem Ioannem Galeatium Ludouici nepotem, cuius causa hęc bella surgebant, visit. in quartum inde diem longis steneribus Ludouico comite suum iter arripuit. Placentię paulum commorantibus, mortuum esse Ioannem Galeatium, quem reliquerat egrotantem, affertur. Ludouicus a Carolo veniam petiit, ne quis Mediolani tumultus exoriantur. Mediolanum se iturum inquit, compositis rebus se prope diem rediturum pollicetur. detinẽdum proceres secundo Ludouicum Carolo persuadere nitebantur. obstitit iterum eius fatum. Mediolanum igitur regressus est, quid nepote mortuo moliatur, non bene intelligimus. Carolus ergo, misso ianuam Ludouico Aurelianensi duce coronę Gallicę, si Carolo proles masculà defuerit, herede, ad parandam classem, vt terra mariq; Neapolim impetat, iter inceptum prosecutus est, habitis in deditiõem per Petrum medicem magni Laurentii filium petra sancta, sergiana, sergianella, pisisq; florentiam petit. Ibi a tabellario, per quem hęc ab amicorum literis habuimus relictus est. Vale compluti sexto Kalendas Nouembris. M.cccc.xciiii.

cxlv

P.M.A.M. Bracharensi & Pampilonensi antistibus.

Quid cum Carolo fonseca, & Carolus. Mittunt neapolii auxilia de matrimonio, & ozo nono. Fonseca. Io. manuel

QVę in Italia gerantur, vos aptius (quia factis propiores) assequimini. A nobis hęc habete. Antonius Fonseca vir equestris ordinis, & armis clarus ad Carolum destinatus est orator, qui eum moneat, ne priusq; de iure inter ipsum & Alfonsum Regem Neapolitanum decernatur, vlterius procedat. Fert in mandatis Antonius Fonseca, vt Carolo capitulum id sonans ostendat, ante q; ipsius oculos (si detractauerit) pacti veteris Chirographum laceret, atq; indicat inimicitias. Instruitur & in statione malacensi classis, qua militum quidam numerus, Goncalo Fernando aquilario Cordubensi duce, Neapolim transportetur. Parte alia, quod forte nondum attigit vestras aures, nostri Reges per Ioannem Emanuelem, Ianuenses, per Alfonsum a Silua Ludouicum Sfortiam in Carolum ni prouintiam deserat, concitare nituntur. Periculum imminens vtriq; opponunt. si Carolus Neapolitanum regnum possederit, reliquum se vsurpaturum facile ostendunt, Venetis quoq;, vt suis & ipsi rebus cõsulant suadere faciunt. Quid a victoribus Gallis possint expectare animaduertant, itidem & Alexandro pontifici summo Hispano viro, dici imperant, dum ista, mars ventilat, ex germania per tabellarios allatum est, prope concluſum esse, vt margaritam vnicam Maximiliani filiam, Ioannii nostro principi, tot regnorum hęredi, Maximilianus ipse despondeat, dedentq; illi mei Reges in nurum Ioannam, & quattuor quas habent filias, secundam, de nuper autem ab occidente hemisperii antipodum rebus repertis hęc audite. Idem Colonus prefectus maritimus cum decem & octo nauium classe, vt in ea insula. Hispaniola, ab ipso vocitata, vbi pedem fixerat, ciuitatem condere studeret, missus est, cęteraq; vt vlteriora littora percurreret, classis partem maiorem remisit. Mira referuntur. hęc vt conscribam nuncii celeritas non patitur. nec iam sapida fore arbitror, quia non recentia, Methymne nanq; agebamus, cum ea classis aduecta est, quid noui aliud referam, non occurrit. Ascanio meo nomine si diuertere a Gallis, qui eius ad Italię pernitiem implicant animum, aliquando licuerit, ista dicetis. quandoquidem estis illi familiares. Et valete compluti pridie Kalendas Nouembris. M.cccc.xciiii.

cxlvi

De salustio de catonis et cesari i stilu et ac moribꝰ et eruditõe.

P.M.A.M. Comiti Caprensi.

ATeneris tibi gratum semper fuisse salustium, comes ornatissime, & tu secundo prędicas, atq; id ego ex tuarum imitatione ac stilo literarum colligo, sed duplicatas tibi tunc fuisse genii vires inquis, quando propositum istud tuum laudasse me per epistolas

lam ad te missam sensisti. qua vt Salustium tu, velut cicero Terentium die noctuq; in sinu haberes, & domi familiarem, & viæ comitem consului, sed vnde id eueniat, Quod de Catone ac Cęsare clarissimis viris, tam diuersa sentientibus, autor ille referat, summam sibi gloriam assecutum vtrumq; fuisse cupere te ostendis. Si atente vtriusq; orationis perlegisti, quæ vtriusq; fuerat natura, doctrina q; cognosces. Vt honesti tamen isti tuæ satisfaciam cupiditati, panca ego, vnde sibi quisq; sub diuersa natura diuersas induerit opiniones, superaddam. Catonem, veluti prędicant, qui eum intus norunt & in cute, clari senatores, natura formauit honestum, grauem, temperantem, magnanimum, iustum, excelsum, denicq; ad omnia virtutum genera. His fuit epithetis non semel in frequenti senatu, omnium consensu decoratus. Cęsari paulominus his additis tamen clemētia & liberalitate, alienis a Catone, tribuūtur, a magistris vero, stoicos secuto, Zenonis sectatores, Cato, sapientem gratia moueri non debere, peccata esse paria, vniuersa sentire, delinquēti nullo pacto ignoscere, oportere, mutare sentētiam, essecq; misericordem non decere, non exorabilem denicq;, non placabilem, viuere debere, longe aliter Cęsar, a Peripateticis atq; Academicis didici apud sapientem gratiā aliquādo valere, peccatorum varia genera, varias exposcere pœnas, viri etiā boni esse misereri, ignoscere, exorari, placari, sententiam pro tempore mutare, atq; irasci interdum fas esse. Pręceptorum igitur ista varietas, diuersa vtriq; prębuit instituta, nec abfuit ab vtroq; (vt vides) summe laudis insigne, quia vterq; diuersis quamuis itineribus ad bonum tendere, videbatur. Vale compluti quarto nonas Decembris. M. cccc. xciiii.

P. M. A. M. Pomponio Lęto viro insigni amico. cxlvii

MIrari te dicis Pomponi, q; in tanta Italię perturbatione, neminem videas, quem Italię pro Italia, tanquā patria cadente misereat. Quo tempore bonis ac fortib⁹ viris quondam imperii dignitatem, & rerum rei publicę gloriam Roma deferebat, haud quaquā satis multi ciues boni ac fortes reperiebantur, qui vero dissidiis studerent, ad reipublicę perniciem tenderent, illamq; vexarent, violarent, perturbarent, euertereq; conarentur, innumeri. Quid miraberis igitur hac nostra, sirio cane infecta, tempestate, qua nullus non tiranus Italas regat habenas? si rabidis videas affectibus, spumas ad interitum mandere rabidos homines, alios in damnas excitando molosos, alios dissimulando formidine percussos, vertere terga, alios sibi, non rei publicę Italę consulendo, nulla vis animi iam, nulla maiorum ad libertatem tuēdam, Italiamq; ab exteris conseruādam cura, nulla fortitudo, cecidit omnes, nemine excepto, suū dedecus, suam ruinam, non vident. aut si conspiciunt, suum tamen patiuntur incommodum æquo animo, dum vicinorum priū animas perturbēt, prosternt, suffocent. Inter has Italię procellas magis indies ac magis, alas protendit Hispania, imperium auget, gloriam nomenq; suū ad antipodes porriget, a Bracharensi & Pampilonensi pręsulibus quęrito, quę ad illos de nuper altero ab occidēte hemisperio reperto, scripserim, tuq; illis hęc super addita referto, quorum eos habeas (quia sunt amatores bonarum artium) in amicorum numero. Ex nauibus decem & octo, quas a meis Regibus ipsi Colono almirante (vt aiunt Hispani) prefecto maritimo datas, ad secundam nauigationem ad eos meminī me scripsisse, duodecim redierē, suapte natura referunt, qui ab eo hactenus orbe latēti redeunt, tellurrem illam, coccineas, ingentes siluas, gossampium, atq; alia multa apud nos precioſa, enutrire. Sed pręter cętera nō paruam auri copiam. Proh mirum Pomponi. In terrę superficie globos reperiunt aureos, rudes, natiuos, tanti ponderis, vt pudeat fateri. Vnciarum ducentarum quinquaginta nonnullos reperere, multo maiores se reperturos sperant, vti nostris insinuant nutibus incolę, quorum nouerint nostros aurum magnifacere. Nec fuisse Lestrigones, vel Polyphemos, humanis carnibus depastos, dubites, aduerte, & caue ne horrore tibi insurgant aristę. Quorum ex fortunatis (quas volunt alii qui canarias) mouetur ad Hispaniolam, hoc nanq; nomine insulam, in qua pedem figunt, appellant, proras aliquantulum si verterint ad mē meridiem, in insulas incidit innumeras, ferorum hominum, quos vocant caniballes siue caribes, hi, quamuis nudi, bellatores sunt egregii. Arcubus & claua maxime valent, lintres habent vniligneos, multicapaces, canoas vocant, quibus ad vicinas insulas mitium hominum, trasiciunt turmatim. Pagos incolarum adorsuntur, quos capiunt homines, comedunt recentes. Pueros castrant, vti nos pullos. Grandiores pingioresq; effectos iugulant, comedunt q;, argumento nostris id fuit, q; applicantibus se nauigiis, in solita mole nauium territi, domos Caniballes deseruere, ad montanaq; ac densa nemora profugere. Ingressi domos canibalium nostri, quas habent extrabis,

De secida nauigatiōe ad indos/& caibalibus. Recusat secidas nuptias vidua, Regia filia. Quid extollat/ dd p̄ matur emanuel rex portugalię.

Laus hispanię.

Digitized by Google

bus erectis constructas, spericas, appensas trabibus sale concoctas hominum pernas, vt nos suillas solemus, & nuper occisi iuuenis caput, adhuc sanguine aspersum, atq; in ollis elbocadas, anserinis & psitacinis permixtas, ejus iuuenis partes, & verubus assandas, igni appositas alias reperere. vna naui canibalicam Reginam cōmitatam filio, sexq; aliis viris deprehensam, venatu redeuntem, apprehenderunt. Ex incolis neminem consequi potuerunt. Triginta vtriusq; sexus tamen ex his, quos veluti in stabulis cōmēdandas vitulas, seruabant, ad nostros profugere, quos ex vicinis insulis raptauerant, ab his multa didicere, quę aliquando habebis. Dis præsulibus istis meo nomine salutes, Ascanioq; ipsi, si a lachrymando gallorum comertio inuenerint aliquando, explicitum, easdem si velint impartiantur. Nescio an Bracharēsis, qui Portugalius est, ignoret Ioannem Regem portugaliæ obiisse, coronatumq; fuisse non Georgium, quem Rex voluisset, regis Spurium, sed Emanuelem Regis sororium, & eundem alias affinē, Biseī ducem, meis Regibus illi, quia recta ad eum attinebat, fauentibus. huic mei Reges Elisabetham primogenitam & Ioānis Portugalicę Regis vnico filio, qui equi lapsu dum in castris Granatensibus sederemus, interiit, viduam despondere vellent, atq; id magis cupit Emanuel, sed ipsa virum se velle alium, recusat cognoscere, renuit secundas nuptias, ad hanc vsq; diem, vinci nequaq̄ potest. Quę solebam ad Ascanium, dum liber viueret, ad vos nunc alterne scribam. Vale iam, caue ne quibus inter istas procellosas cautes ictibus concutiare. Compluti in oretania, nonis Decembris. M.cccc.xciiii.

P.M.A.M. Io. Portugallico Brigantiæ & Gimaranis illustri Duci discipulo.

cxlviii

Moralis q̄ suasiua vt p̄ patis dīcq; ꝓ tuis hinc non cōtus facti alienī. Historia q̄dam.

CVm apud me versareris, vna cum cœteris Hispanis optimatibus in curia Castellę adolescens, nihil magis tibi cœteriscq; tuis condiscipulis persuadere conabar, q̄ vt a vobis ipsis per virtutes, fumosis maiorum imaginibus parum fidentes, famam & gloriā quereretis, multisq; id vobis probare argumentis auctoritatibusq; pluribus & exemplis innumeris adnitebar, suorum operum præmium vnusquisq; secum, quocumq; ierit, affert. Ab atauis illustribus, & opulentia paterna, nil præter lumen vobis inheret, quo qui sumus inspiciamur ab hominibus. Si mites igitur, si liberales, si prudētes fuerimus, si virtutibus denicq; cœteris prędīti, quicumq; nos nouerint prosequentur. Ora hominum bonis erga nos sermonibus implebim⁹, corda exhilarabim⁹, verū enim vero si lasciuię, si inhertię, si superbię, & imperitię dabimus operam, si pecuniarum, non hominū thesauris inhiabimus, duo illa tanto amplius quito maiora nocebunt, animosq; vicinorum in odium grauius & linguas in acriorem obtrectationem conuertent, volui hęc pauca absenti tibi ad paternam q̄ potentiam, post Ioannis Regis interitum, eue cto, repetere, non vt ingenio tuo aut memorię diffidam, sed vt eandem esse tui apud me rationem absentis, quę fuerat præsentis agnoscas. Almirantus Aragonius Cardonę Ducatus hęres, & Villę formosę dux Regis ex fratre nepos, condiscipuli tui, te saluere iubent. Posthac vt ad te exercitationis gratia scribant, operam dabo, non licuit ipsis impresentiarum per tabellarium tuum. Qui ad vos, iam accinctus ad iter, venit. Hos tuo nomine salutauimus. Dionisio fratri tuo iuniori, dici cupimus salutes, nostro nomine. Et vale compluti septimo Idibus Decembris. M.cccc.xciiii.

P.M.A.M. Alfonsi a silua Cisontei comitatus hęredi discipulo egrotanti.

cxlix

De morte ꝓtēnēda/ & fastu⁹ opib⁹ ꝓlcbra q̄d trahāt/ & aliæ origine ac fine.

LAborantem aliquantula febri te, nudius tertius mi Alfonse, quom adissem, timore te vidi mortis perculsum, non desii, hinc admirari, atq; hinc misereri, dolebam, ꝙ tenellas istas carnes tuas adolescētulas ardor ille febriceus vrgeret, videbarq; ego ipse capitis illa grauedine premi, qua torquebaris. Sed excidisse tibi de memoria, quę nobis legentibus, a philosophis de contennenda morte didiceras aliquantulum fui tibi subiratus. Euasisti, vt censent medici, omne discrimine, sublata pœnitus febri, propterea succensere nunc tibi absens parum per intendo, legisti ne crebrius quicq; a philosophis repetitum, aut efficatioribus probatum argumentis, q̄ ex naturę insigni munere datum esse hominibus, vt aliquando moriantur, vna ne id ratione, vno ne argumento, vna auctoritate confirmatum aduertisti? Oh nollem tam cito Martyr, nollem adolescens, acerbus, ętate florida, nollem dices, durum est mundi huius blandiciolas, ephebum non inuitum postergare, nimium est graue delitias, quibus nos opulenti procerum filii, fruimur, relinquere. Hęc tibi naturę vis, quę resolutioni manibus pedibusq; aduersatur, persuadere nititur, ast si recte conie ctaberis, neq; opulentiam illam, quę maiora secum fert incommoda q̄ oblectamenta, tanti facies, quoniam summo cum labore merces ista

Digitized by Google

comparatur, cum ingenti cura custoditur, vehementi cum dolore relinquitur, quoue magis ea homines implicantur, eo atrocius cruciantur, tanto minus illis, cibus, potusq; somnusq; sapiunt, tanto leuius iter ad inferos panditur, quotquot auarus quisq; auri pondo concilicit in thesaurum, tot sibi saxa congerit ad struendos aggeres, quibus illi occludatur via, quę ducit ad superos. Mundi vero carnisq; illecebras, cœnosas esse, fœtidasq; massas, vasti pōderis, ac dira rethia, scito, quę animam, ex cœlesti habitu formatam, pessundant, aggrauātq; ita, vt e corporeo tandem carcere exoluta, attoli in altum, vt ad ethera reuertatur, nullo modo queat. Vnde fit, vt terrena fece compressa, ex pura, simplici, subtilisq; ac preciosa materia, mixta crassa viliscq; effecta, ad tartareas cauernas ire preceps adigatur. Qua propter si te vltra sensĕris aliquādo grauari, ad naturę beneficium fortiter amplexādum, animum disponito. Nec adolescētem posse mori quenquam, aut puerum, putato. statutus nanq; animalium cuiq; nascenti, vltimi finis suus est dies. Quem quandocūq; attigerit, senex moritur. scito etiam hominib⁹ in lōgiori ętate grauiora surgere indies incommoda, quę sępe faciunt vt fuisse natos pęniteat. Vale compluti quinto Idibus Decembris. M.cccc.xciiii.

P.M.A.M. Eneco Lopez Mendotio Tendillę comiti. cl

TE rariores a me superioribus diebus habuisse literas meas, quam hactenus solebas, scripsisti, proh comes. Quis sumere potest calamum vir italus, quin collachrimetur? quin lacrymetur? quin lugeat, quin stupeat prę mœrore? Ludouico, audita nepotis morte, mediolanum rediit. ducatus titulum vsurpauit, putāt alii interceptum veneno nepotem. Ego minime id arbitror, sed prereptum assidua febri, qua ex nimio coitu vrgebatur, neq; enim ab vxore etiam egrotus abstinebat, sit vt cunq; dux est creatus Ludouicus. Karolus Rex processit. Romam inuito pōtifice armatus ingressus est. Ferdinādus Alfonsi Regis filius, regni (si fata volent) hęres, qui Rome cum quadam militum copia agebat, aduenĕte Karolo, propere terga dedit, vis, predę, rapinę etiā Karolo vetante, sunt, quales a vagantibus Gallis solent expectari. In hispanos quoscunq; reperiunt irati seuiunt, multos trucidant, pontifex Alexander, in Adriani molem, quæ sancti angeli Castellum est, inclusus latuit aliquandiu. Fide tandem acepta a Carolo, in palatiū se contulit, pedem illi Carolus est osculatus. Cardinalem, Regis rogatu, Ioannem materonem Caroli scribam, pecuniarum sagacem extortorem, Alexander creauit, minuta pretermitto reliqua. Ex ludouici & Ascanii Cardinalis eius fratris consilio, regno se abdicat Alfonsus Rex. Ferdinando filio regni habenas credit. In siciliam profugit miser, Ferdinandum (quia vtriusq; ex sorore nepos erat) Ludouicus & Ascanius tutari intendunt. Carolum, ne Ferdinandum iam regem lacessĕt, protestantur. Fœdus eorum cum Carolo, in Alfonsum hostem, nō in Ferdinādū nepotem, ictum dicunt, nepotem se non deserturos inquiunt. Ita in meos Reges prius, in Ludouicum & Ascanium secundo, fratus Carolus, vindicaturum fremens minatur. Hispanos simul & italos rabidus, infidos vocat, suæ insciticæ immemor. processit tamen Roma, regnum versus secumq; Zizimum magni turcarum principis fratrem, quem Innocentio octauo pōtifici, datum meministi ducit. Hoc instatu res italę sunt, de cęteris quæ in Hispania & cū nostris Regibus extra Hispaniam gerūtur, tui te familiares, quos hic habes assiduos, certiorem facĭet. Vale compluti Idibus Decembris. M.cccc.xciiii.

Ludouicus mortuo nepote se vuicē facit. Nō mortuū veneno nepotē qō multi suspicantur. Carolus romā pficisci tur. Fernandus inuenis regni hęres Romā deserit. Quid fugiēs pōtifex: quid Carolus cum eo. Alfōsus regno se abdicat ac fugit in Siciliā. Protestatio in Caroli. Carolus abducit turchi finē italis et hispanis minatur Carolus.

P.M.A.M. Petro Fagiardo noue Carthaginis Domino discipulo. cli

QVid causę insit humano generi, Fagiarde charissime, vt nullum vnquā in curia (vbi natus es & continuis passibus educatus) ad hanc vsq; vix iuuenilem ętatem, quę te versat contentum videris, admiratus es aliquando, maiora ex tui genitoris, & gutterii Cardinensis, qui duo proceres opulentissimi, primos obtinent fauores regios, q̄ ex ipsorum seruorum pectoribus prodisse suspiria, sępe te sensisse retulisti. In archanis & Reginam, quam totus orbis partim obseruat, partim tremiscit, & ad miratum, mœstā, vt inquis, quom ad eam liber tibi sit aditus, aliquando reperisti, Quid cogitent, quid sibi velint, quid cupiant, cur nō bonis quę possident contenti viuant, cur non fruantur fronte serena, percunctatus es, audi amantissime & a natura bene institute, iuuenis, ex tribus, que in hominibus bona esse dicuntur, fortunæ vt pote, corporis, & ingenii, sola quę sunt ingenii, vera esse bona e reperiuntur, quę nanq; fortunæ sunt, opes scilicet, honores, dominatio, beneuolentia, ea, fragilia, corruptioni subiecta, opes, quia non propter se amaturum (nullius nanq; potestatis per se sunt aurum & argentum) honor & beneuolentia labuntur, quia ex alterius nascuntur arbitrio, cogere nanq; pos-

Quare impotētia cruciatus cum q̄ sint ẏa bona de tribus atende lector: huic paradoxe in vigilia.

Digitized by Google

sumus neminem, vt nos amet, vt honoret, dominatio vero, cuius cupiditas raptat homines, in preceps, malis venenis imbuta, quo altior tanto grauior, quanto nanq; pluribus dominamur hominibus, tanto atrotioribus angimur solicitudinibus, pluribus iubiacemus periculis, pluribus implicamur negotiorum rethibus, plures nobis hostes ob inuidiam, potentie comitem fidissimam, conflamus. Robur autem, bona valitudo, & forma, Que bona sunt corporis amittuntur, deciduntq; breui tempore, non aliter subiacet iniurie, q̄ ardenti soli verni flores, dotibus igitur ingenii dilecte fili, si de felicitate, quā in humanis consequi licet (si qua est) partem cupis ebibere, in sudato. Sed ita insudato, vt ingenium tibi profuisse, quod & nocere aliquando solet, si eo aduerse vtemur, gloriari nos possimus qui ad dextrum Pithagoree liste re cornu totis viribus & omni conatu intendimus, dirigere, Et vale ex curia decimo quarto Kalendas Ianuarii. M. cccc. xciiii.

clii

P. M. A. M. Didaco Villascusæ Decano Granatēsi Proussori Gēnesi diuę Ioanne Archiducissæ Austriæ capellano maiori.

Subtilia theologie veteris ac noue dicta.

NEq; minis neq; Blanditiis elicere a te potui vel epistolium, Villascusa solent, qui Artisteis gradibus proximos se esse putant, veluti ex alto pusillos homines despicere, solent quidem, sed inepti, sed qui humanas potentias tantifaciunt, vt eas pro diis habeant. Tu vero qui cœlestia calles, penetralia, non minus q̄ quisq̄ hominum sue domus cubicula, iure merito sub pedibus ista, veluti momentanea tenebis, nec inflare te ita vt hominum quenquam parui facias, hec mortaliū pro diis simulacra valebunt. O intelligo Villascusa cur forte turgeas, theologos inquies etatis nostre, qui iam veri luminis splendore irrorantur, non decet, tāquam cœlestes viros, mortalium commertio admisceri, familiareq; se cœterarum scientiarum cultoribus reddere, nequaquam conuenit. Vellem a te scire Villascusa, putes ne illos tātum esse theologos, qui clamosis pulpitariis pratiunculis, populares sibi aures cōciliāt? arbitrarisne & nos ignorare vnum esse quid eternum, perfectum, super omnia sedētem, quod creauit vniuersa, fouetq; creata? Inuisibile, cuncta videns? cui a dextris sapietia cui a sinistris amor insideant? Quorum armonia cuncta suauissimo ducuntur ordine? Virtutem hanc prouolentem, & mentem illam viuificam, que ratione cuncta producit, hominem, quem in ydea ab eterno formaras assumpsisse, iam pueri credunt, quia id non modo credi iubetur, sed apertis iam fere rationibus probari posse videtur, si latentem huno intelligentiarum spiritum, qui supernis nudus, inferioribus contectus, incommutabilis sedet, appellauit iouem antiquitas, cui in leua sceptrum, in dextra vero aquilam imponebat, si trunca parte aliqua, que de illius potētie perfectione nūc agitātur, veteres theologi reliquerūt, si vnire essentialiter, si distinguere personaliter nostro more nescierūt, eterno id cōsilio statutum est. Seruauit ad hec tempora velle apertius intelligi. quid culpę priscis impartaris? cur eos ipsorumq; sectatores floccifeceris? vtere maluis mollibus? mihi crede Villascusa, vt turgidum ventrem euacues, nec te regius iste fauor, q̄ Regine filię proximus sis, intumescat, si poeticos vis aculeos euitare. Et valebis. xii. Kls. Ianuarii. M. cccc. xciiii.

cliii

P. M. A. M. Pōponio lęto viro insigni doctrina, amico.

De orbe nouo multa.

PRę lętitia prosiliisse te, vixq; alachrymis pręgaudio temperasse, quando literas aspexisti meas, quibus de antipodum orbe latenti hactenus, te certiorem feci, mi suauissime Pomponi, insinuasti. Ex tuis ipse literis colligo, quid senseris, sensisti autem, tantiq; rem fecisti, quanti virum summa doctrina insignitum decuit, quis nanq; cibus sublimibus prestari potest ingeniis isto suauior? quod condimentum gratius? a me fatio conjecturam. Beari sentio spiritus meos, quando accitos alloquor prudentes aliquos, ex his qui ab ea redeunt prouincia, implicent animos pecuniarū cumulis augēdis miseri auari. Libidinibus obscœni, nostras nos mentes, posiquam deo pleni aliquandiu fuerimꝰ, contemplando, huiusce modi rerum notitia demulceamus. Habebis ista igitur Pōponi, modo liceat per Bracharensem Pampilonensemq; meos prēsules, ad quos scribere ista soleo, postquam desii ad Ascanīū, quem procellis vndiq; circumseptum variis, animum curis grauibus habere pessundatum video. Ad rem veniam?, prima nauigatione Colonus maris indici prefectus (dicitur Hispanice almirantus) in Hispaniola octo & triginta viros in Guadcanarilli Regis & ipsi nudo, prouinciam reliquerat, qui telluris illius naturam, dum ipse rediret, explorarent. Hos reperit omnes, quom rediit, trucidatos? & aggeres, quos ad habitaculum illis & tutelam condiderat, equatis solo fossis, discerptos, combustosq;. Guadcanarillus, qui nostris aduentantibus, profugerat, tādem repertus coactusq; de viris, in eius custodia relictis, rationem reddere, Cannaboam Regem montium, eundemq; potentissimum, ipsius Regnum armis inuasisse, q̄ nostros suscepisset, nostrosq; eo inuito, la-

Digitized by Google

chrymis etiam obortis, & de Cannaboa conquerens (vti per signa colligere fas fuerat) truci dasse inmuebat. Rem dissimulare Colonus ipse Almirantus santius duxit, ne insularum animos perturbaret, in alia tempora, huius admissi sceleris vindictam, statuit differre. Qui redierę cum duodecim illis nauibus, quas supra memorauí, mira de regionis illius vbertate, de spe reperiendarum operum, de aeris temperie, quamuis sint proximi tropico cancri, nam equa est illis fere diei toto anno nox, de aurea illorum incolarum ætate, de moribus referunt. Vrbem condere Colonus, vti ad me nuper scripsit, nostras sementes iacere, animalia nutrire nostratia, incipit. Quid iam nutrabimur, Saturnos, Cereres, & Triptolemos, noua inuenta hominibus prębuisse? Quid fœnices vt Sidona, vt Tyrū, conderent, quid tyrios ipsos, vt alias regiones inhabitarent, ad alienas terras migrasse, nouasq; vrbes erexisse, nouos populos formasse. Miratur gens illa turbarum tympanorum q; sonitus, Machinarum stupet tonitruis, equorum gressu, cursu, ornatu mussitat, hęret ab omni rerū nostratiū aspectu. Attonita pendet ore aperto. Ex cœlo missam gentem hanc putant, sed tunc pro diis colere nostros cœperunt, quando captos ex itinere septem canibales cum eorum Regina, qui eos comedunt, truculentos ostenderunt, vinctos etiam horrore summo cum pauore videbant. Auersa illos facie spectabant. Hispaniola hęc insula, foliis castaneę formam emulatur, aiunt e septemtrione articum eleuari polum gradibus sex & viginti, a meridie vero vnum & viginti, ab oriente ad occidentem produci inquiunt, & elongari spherice longitudinis gradus decem nouem. A gadibus per occiduum distat gradus, vt aiunt, qui accurate rem dimetiuntur, nouem & quadraginta. Hęc pauca nunc habeto, habiturus aliquando plura. Et vale scribo ista non quando accidunt, sed quando a te de mea euocantur officina. iiii. Kl̄as Ianuarii. M.cccc.xciiii.

cliiii. Paradoxa platonica.

P.M.A.M.Garsiæ a Toleto, Ducatus Albēsis heredi discipulo.

TE angi cruciariq; animo inquis, q a tuis condiscipulis, & meo contubernio tamdiu abesis, tum quotidiē, cœlorum equalitiq;, q est naturę amicissimū, ita cōmertio delectabare, vt nulla re magis, tum quia suspicaris veluti rota posteriora a tergo illos quibus cum pari gressu in nostro olimpo certabas, subsequi postmodum cogaris neutrum te fallit, & suaui cares ephebus, naturę gustu, tetrico patri inhęrens, longe ab ephebis. Et tui iam cōdiscipuli, ex quo te a nobis genitor abduxit, multa ex officiis tullii, & eiusdem orationibus non pauca, suxerunt. Nouę rethorices secundum fere librum exegimus, Solutę nanq; orationi annum hunc impēdere est animus, quom duos egerimus preteritos vatum enigmatibus enucleandis. Quare si genitorem tuum reditum ad curiam dilaturum senseris, suplex ab eo petito, vt te remittat, preciosiora esse multoq; meliora, quæ ex sapientum libris colliguntur, q quę ex opimis auorum patrimoniis, expectantur, proclamato. Eterna illa, dulcia, cœlestia, incorruptibilia, genitori esse arguito. Ista vero mortalia, venenis malis imbuta, terrena, corruptibilia esse illi dicito. Cum sit expers literarum pœnitus hęc ignorat. quid tibi auferat non intelligit, conqueritor apd eum, tantam decoctionem, ne tibi filio charissimo pater inuideat proponito. Hęc si tu feceris, pater nam forte auaritiam vinces, neq; enim alia (vt arbitror) de causa te extra curiam tenet, nisi vt curiales impēsas fugiat, interea vero ne desuetudine, rubigine, ac situ, ingenium torpescat, crebras ad me tuoscq; condiscipulos, etiam non lacessitus, literas scribito. Si nanq; priores literas nostras expectaueris, iam ex debito scribes, nec erit cur tibi debeamus. amoris nanq; signum est illud, hoc mercatorium, qui sua sponte aliquid impartitur amans est. Qui vero prouocatus fœnerator quia, ni accipiat, dare recusat. Et si nihil sese offerat, q scribi dignum putes. id tamen nihil sese tibi offerre quod scribas, scribito. Hoc erit in lucro saltem, de nostra alterne valitudine certiores inuicem fiemus, quod non est paruifaciendum, viciissim nostras recipiendo, quantum instadio, quo tu versabaris, tui currant condiscipuli, vt valeant, quātum te optent intelliges. Iterū, vt genitorem calcaribus adigas, repeto. ne te perdat, prostratus orato. acrimoniam aliquando admisceto, conqueritor. Genitorem saltem delectabis, quum te senserit animum habere pronum ad virtutes. sub acrimonia (mihi crede) putabit mentis affectum latere, saccaro dultiorem. maiorisq; te faciet, & sibi eleganter placebit, q talem filiū genuerit. Coetanei se tibi cōmendāt tui. Vale Compluti. iii. Kl̄as Ianuarii. M.cccc.xciiii.

clv. De caranaiali galero.

P.M.A.M.Gartiæ Lupo Caruaiallo a Placētia Hispana equiti.

NVper ab vrbe allatę sunt ad nos literę quibus significatum est Bernardinum Caruaialē fratrem tuum, noue chartaginis antistitem, virum optimis virtutib⁹ ornatum, theologum, ad ordinem cardineum, atq; id omnibus Cardinalibus cum Alexandro summo Pontifice assentientibus, fuisse assumptum. Id nostri Reges, ob vestræ familię in se fida obsequia,

Alexandro, sacroq; Cardinalium senatui, per Didacum Lupum de Haro, Regium oratorem supplicarunt. At tamen non paruo fuit adiumento, ad eum gradum attingendum, quod ea vigeat disciplina, eas calleat literas, quibus homines superas ędes ingenio transiliũt, & nostræ fidei, si quid in eã perfida gens aliqua suis pseudo rationibus moliri tentauerint, veritas enucleatur. In eum ordinem admissum collegam existimamus, bene meritum, idq; sentiunt vniuersi. Non dubito, quin ad te quoq; literas hic idem tulerit tabellarius, sed volui ego tãti honoris in domum hodie vestram conjecti nuntium mittere priorem, vt noscas me non minori refertum esse lętitia, q̃ te ipsum, cuia tanta interest. nunc, si recto res ordine proceſſerint, supremum aliquando thiarę triplicis gradum videbimus (modo vixerimus) eum ascendisse. Nullus nanq; in eo senatu, fratre tuo doctior, nullus vniuersi decoris, nullus ecclesiasticę libertatis, amantior. Aptus quippe sessor huius sonipedis habenas perbelle gubernabit. Peto autem a te, vt quãdo ad illum scripseris, tuis me illi literis commendes, desq; operam, vt in eo, quem fuit aliquando pollicitus, erga me amore perstet, tuq;, dum a nobis abfueris, quid per me fieri velis in curia, iubeto, quod tibi tantoq; fratri conducat, id ego libentissime complectar. Vale compluti quarto nonas Ianuarii. M.cccc.xciiii.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A. M. LIBER OCTAVVS. Anno. M.CCCC.XCV.

clvi

P.M.A.M.Eneco Lopez Mendotio Comiti Tedillę.

Gallorum/ Caroli.

Quid galli de neapolitanis.

Quid et q̃to dĩq; tẽpore neapoli peruenerit.

Quid fernandus iuuenis.

Quid veneti/q̃d Ludouicus.

INsperata strages subitaq; direptio, Italiam inuasere. Quacumq; perrexit Carolus Rex, in prędam versa omnia, q̃uis vrbiũ, municipiorũq; portę, nullo obstante patuerint, a vi tamen & iniuriis minime cõtinuerunt. Esse nanq; mites inuictos, italos prędertim quos amatorum instituto capitali semper odio sunt prosecuti, alienũ est a victoribus Gallis, ab eorumq; natura abhorret. Imperat Carolus eorum rex, ne cuiq; incommodum inferatur. Sed quis victorum dexteras cuincict? capua illiter fuit. Hanc Virgilius vrsinę domus Primarius, & Nicolaus vrsinus petiliani comes, eius propinquus, prędidio seruabant. Hi fortunam cadentis Regni timentes, sese Carolo dedunt. Capuam Carolus ingreditur, duces deditores secũ trahit vinctos. Neapolim profectus, a ciuibus electo Fernãdo iuuene, suscipitur. Haud minus libere iam hoc tempore qui est anni quinti & nonagesimi mensis Ianuarius, Neapolim Galli perambulant, ac si ab auitis eorum sceptris nunquam discessisset, ac si lugduni agerent, nisi solitam in Neapolitanos seuitiam exercerent. Iubet Carolus Rex magnanimus profecto, pena etiam capitis apposita, vt abstineant, ast incassum. Audiunt milites edicta, faciunt assueta, a se clistellam veterẽ eiecerunt Neapolitani, vti moris est eorum, nouã sumpserunt. His Roma.cxxxv. Annos imperitauit. Germania. lxxvi. Gallia. clxxviii. Aragonia. lxxix. Fernandus Rex electus, in Isclam insulam secessit, quę neapolitano portui proxima est. ibi dies paucos, rerum euentum expectans, quõ omnia ire imprąceps cognouit, ne classe Gallica obsideretur, messanã in Siciliam (vti relatum est) quo pater prius profugerat traiecit. Reliquę regni vrbes oblatis clauibus certatim concurrunt, nil relictũ est Aragonęis regibus, prępter paucas arces in Calabria, Veneti simul & Ludouicus sfortia dux mediolani, nostris Regibus id suadentibus, cum Gene ralem videant pernitiem, ni surgentẽ ignẽ protinus extinxerint, in Carolum conjurant, impo nere iam leges omnibus Carolus cogitabat. Classem, qua se in turchas traicere velle aiebat, a Venetis, eorũ impensa instructam, poscebat. Veneti se dare leges esse solitos, non accipere a quo quam, respondent. Excedat lubens ex Italia Carolum exhortantur, si detrectauerit arma expectet veneta, cum cęteris, ad quorum natus est incommoda. Dum hęc a nostris in Carolum geruntur, Ludouicus dux Aurelianẽsis, Carolo, si discesserit sine maribus, successor, qui genue ad comparandam classem, qua mari etiam gereretur bellum in Neapolitanos, relictus fuerat, nouariam vrbem, Ianuensi prouintia relicta, cepit, per ciuium proditionem. Hi erant Ludouico sfortię infensissimi propter grauia tributa. Se eiecturum Ludouicum Sfortiam, e ducatu Mediolani gubernaculo, Aurilianensis, quia ad se pertinere dicat, minatur. Ludouicus Sfortia nil vltra dubitans, apertas in Carolum qui talia concesserit, inimicitias prouulgat, quoscũq; potest in Carolum concitat. nouum exercitum instruit. Nouariam, in eaq; Aurilianẽsem ducẽ, obsidet. Veneti, Ludouico suppetias ferunt, Mantuę marchionem generalem eorum impera-

Digitized by Google

torem cum suis copiis, ad obsidionem nouariensem mittunt. Carolus de discessu suo vt in Galliam, relictis in regno aptis presidiis, redeat, cogitare dicit. Hec per tabellarium, qui nuper ab vrbe ad nos venit, ab amicis relata sunt, patruus hic tuus rubro insignitus galero, lux nobilium Hispanorum, grauiter egrotat Guadalfagiarie. Nos compluti agimus, ad lapidem (vti nosti) quintum decimum. eius euentum expectam⁹. Medici parum sperant, moesti viuunt tanti viri valitudine reges. Vale Compluti. Pridie nonas Ianuarii. M.cccc.xcv.

P.M. A.M. Pomponio Leto viro singulari doctrina amico dilecto.

clvii. De gradis hispanioig de illaz terraz ⁊ celi natura de mõ viuendi ⁊ de regiis domib⁹ sibi studi.

VIs Pomponi mi charissime, vt latius, vt capatioribus tibi tabellis minuta queq; de nouo orbe recitem, non detrecto mandata tua, vir insignis, sed eo pedibus in tussa tua. Vis loco rum tractus, vis longitudinis & latitudinis gradus, vis terrarum & gẽtium naturam. De his omnibus non multis ante diebus ad te scripsi, sed cum (vti video) intercepta fuerit epistola, aut forte, si portum attigit, cum hec tua a te dimitteretur, non dum tibi fuerat in portu porrecta, breuibus pauca repetam. Scripsi longitudinem eius esse, graduum polarium, decimũnonum, latitudinem. qnto distare aiunt a gadib⁹ p longitudinem orientalem, gradus quadraginta nouẽ, non recta tñ penitus ad occidentem, eleuatur enim gaditanis polus gradus nondum sex & triginta insularibus vero illis vnum & viginti a meridie, a septem trione vero sex & viginti, Varii tamen de gradibus varia sentiunt, stellę pollaris motum errorem istum arbitror enutrire. sunt nanq; qui tollant, quiq; augeant rationem vtranq;, terrę illi⁹ natura fortunatur vberrime. Quantum preciosis rebus abundet scripsi alias. Radicali patrię illius pane vesci malũt nostri, q̃ tritico, q⁹ sapidi sit gustus, facilliusq; stomacho concoquat. Vtrunq; sunt experti, aiunt a nocte toto anno parum discrepare diem, nec sphere ratio aduersatur, nec vigere ibi calores immensos, nec vlla frigora inquiunt. Id arbitror accidere propter imbres, quos aiunt cadere creberrimos, aliter enim cum sint equatori proximi, estuarent acriter, arbores esse aiunt proceras, altissimas, herbas in pratis ita densas altasq; enutriri, vt pedibus aut equo nequaq̃ ad iter illas findere possint, armentaq; ibi nostratia nasci corpulentiora, maioraq; multo euadere, propter pinguiora pascua referuntur. Hortensia sataq; reliqua, ad illos allata, mira temporis breuitate, coalescunt, cucurbite, melones, cucumeres, cœteraq; huiusce modi a iacto semine, intra diem sextũ & trigesimum, comeduntur, lactuce, rafani, boragines cœteraq; id genus olera, intra quindecimum. Ex vitium satione, secundo anno se aiunt suaues vuas collegisse, Cannas, ex quibus saccarum extorquetur, intra diem vigesimum prodire cubitales predicant, vterq; sexus vnius ętatis in insula nudus agit, preter corruptas mulieres, que femoralibus quibusdam gossampinis pudenda tantum contegũt, suos habet queq; prouincia Reges. Domos habent spericas, ex diuersis trabibus constructas, palmarum foliis, aut quarundam herbarum textura, contextas, a pluuia tutissimas, trabium fixarum terre, ita coeunt cuspides, vt castrenses emulentur papiliones. ferro carent. Ex fluuialibus quibusdam lapidibus, fabrilia formant instrumenta, lectos habẽt pensiles, gossampinis quibusdam lodicibus, ad trabes deductis funibus, lodici alligatis. Funes ex gossampio vel herbis quibusdam sparto tenatioribus cõtorquẽt. Vocor ad curiã, discedítq; tabellarius. Ignosce si sum breuis, & propterea obscurus. Vale Cõpluti in Oretania. quarto Idus Ianuarius. M.cccc.xcv.

P.M. A.M. Fernando a Talauera Archiepiscopo Granatensi.

clviii. Epilogi rerũ gestarum nri Reges/ catholici a pontifice appellantur

QVid hoc sit presul mi sanctissime, vt ad Comitem Tendillę collegam tuum in isti⁹ regni habenis gubernandis, sepissimas dederim lras, ad te autem raras percunctaris, accipitribus, quę sunt aspersa cruore cibaria, porriguntˉ, mitibus autem columbis, triticea, vel his consanguinea grana, si habunde prębuerit annus. aut cum hec defuerint, amarę vitię sementes, spargunt. Ad comitem ꝓpterea, quia auratus est eques, & clarus armorũ ductor, quæcunq; memoratu digna ex Italia sunt allata, consilii est scribere, quia illi iste hc audire cõueniebat, quæ vero tuas aures attingere merentˉ, ad te directa ꝑsertim ad hunc vsq; diem nulla euenerunt. Ast in ꝑsentiarum, epilogo breui est animus tibi quędam sanguine (quãuis funesta) haud quaquam madida significare. Quantum sit humanis bonis, quæ tu paruifacis, titulorum vt pote ac potentiæ, illecebris, parum fidendum, Fernandus primus eius nominis in regno Neapolitano, qui dolore animi, quom iam cerneret, duce Ludouico Sfortia, mouentem arma Carolum regem Gallorum, interiit, tibi testis erit. Augebunt hanc sententiam Alfonsius et⁹ filius, Qui se impetum gallorum putans euitare, regno abdicauit in siciliamq; trajecit, postremo fer-

Digitized by Google

naudus secundus, huius Alfonsi filius heres, regno nuper spoliatus, nullo in Carolum arma capiente. Ista latius ad comitem, qui te (vt arbitror) omnium, quę nouit participem facit. tu autē hęc quę illi versa vice referas habeto, nisi per familiarem suum aliquem ista prius assecutus est. Alexander sextus pontifex maximus, Regem & Reginam dominos Hispaniarum, q̄ maurorum seuitiam ex Bethica eruerint, regnum Granatese suę dicioni subiecerint, Iudęos eliminauerint, hereticos attriuerint, fidei denicq̄ nostrę terminos sua bonitate propagauerint, ex suo plumbato membraneo chirographo catholicos vocat. Nouo igitur titulo posthac illorum nomina ornabimus, catholicos appellabimus & iuremerito. Vale compluti nonis Februarii. M.cccc.xcviii.

Catholica Rex et Regina.

clix

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

Mors Rodericard. Petri gonsalii. Cedit Helisabeta vidua voto parēti a finitas ci Cesarę / de antipodib⁹ pauca.

NOlui ad comitem ista, quę nunc referam, scribere, ne subitus illum dolor conficeret. Accitum collegam tuum, priusq̄ aduētent aliorum literę, quę sunt in itinere (si illum amas) solator. circumito. cōmunem esse sortem hanc moriendi, & necessariam, disputato. Equo animo ferenda, quę suo natura trahit ordine, prędicato. Sapientis esse accommodare se necessitati, suadeto. Sed quorsum tendas caue intelligat, donec aperiendi quid velis tempus esse duxeris. Periit patruus eius Petr⁹ ille Gonsalus Mendotię domus splendor, & lucida fax, periit, quē vniuersa colebat Hispania, quem exteri etiam principes venerabātur, quem hordo cardineus. collegam sibi esse gloriabatur. Hęc ad te mi antistes, sed amarā hanc vitiam, induxisse tibi nauseam sentio, triticeum aliquid suaue expectas. Equum est candida columba. aures prębeto. Helisabetha regum primogenita, ex herede regni Portugalię vidua, quam parentes cupiunt inire nuptias cum Emanuele (post Ioannis regis mortem) Portugalię rege, recusat. cedet tamen alis, quando instant nanq̄ iusti parentes. Cum Maximiliano Romanorum rege duplice prope die. astringemur vinculo. Filiam nanq̄ ipsius, filio vnico dabimus vxorem, eiusq̄ vnicam, nostro principi adiungendam accipiemus. nollet gallus. rem disturbare per mille ambitus intendit. tātam nanq̄ potentiam, grandi sibi fore periculo, a longe videt, sed frustra laborat. est fere in tutores. Ex antipodibus indies, magis ac magis grandia referuntur. Prętermito de opibus quę tibi sunt paruę curę. ad Christianam religionem hominū ventura multa milia speramus. & cū hoc suaui postico margine cęnę valeto. Compluti prope diem hinc discedem⁹ vt Burgos proficiscamur, xviii. Kalendas Februarii, M.cccc.xcviii.

clx

P.M.A.M. Tendillæ comiti.

De morte comitis Ioānis Boromei. Vide qd ferat lōga etas.

Quid sit Italię statoratores a venetis et ludouico veniunt.

INdies magis ac magis, quid simus alienis casibus edocemur. Ioannes Borromeus, vir ille inter Mediolanenses optimates primas, titulo quo tu insignitus, multorum oppidorum dominus, qui aduentanti tibi a pōtifice Inocteio mediolano obuiam, vt te honoraret, exiuit. cōcessit naturæ. Vidistin comes illustris hominis corporalem habitudinem, & eximiam elegantiam? si familiarius cum illo versari aliquando datum tibi fuisset, vt mihi, qui a teneris eum intus & incute noui, meliora multo atq̄ elegantiora, quę latebant iudicasses. nil tamen illi profuerunt opulenta maiorum testamenta, non ornamenta titulorum, non quę potiora erant virtutum in eo amplissima insignia, quin ab hominum abiret cōmertio. verum enim, si viri humanitas, qua in te vsus est, si bonitas, qua summo opere vigebat, te forte pellexit, vt illū diligeres, sortem eius minime collachrimator. non potuit fœlicius animam superis, a quibus illam mutuo acceperat, reddere, si nanq̄ diutius vixisset, multa indies, quę videre molestissimū esset, cōspicere illum irata in Italiam fortuna coegisset. Quas perturbationes, quos dolores afferat longa dies, quid attrahat hominibus aduenies senectus: dicant non a longe nestor, non priamus, non Pompeius, sed exemplo priori Fernandus Rex primus Parthenopeus, qui grauante senecta solicitatos in se videt Italię potentatus, & Galliam vniuersam ad sui pernitiem, quam cum presentaneam cerneret, vitę tedio confectus, animam exalauit. Dicat & filius eius Alfonsus, vix bene coronatus, e regno profugiens testabuntur, & prope diem alii cōplures, nisi verterit auersam faciem ab Italia altitonans. Quō igitur vir hic eximius, nil dulce, nil iocundum, spectare vltra posset in vita, quia trucibus aquilonibus Itala mauis, inter diros scopulos agitetur, quandoquidem, si non exacta, matura tamen ętate viuebat. nam quinquagenario durior. optime cū illo actum, q̄ hoc tempore sublatus sit, iudicato. De rebus exteris hoc habeo quod tibi impartiar, postquam opima illa patrui tui magni Cardinalis anima excessit a mortali fece, ad nitidū illum alterius vitę candorem, Burgos profecti sumus in veterem Castellam. adsunt comes illustris destinati oratores a Ludouico Sfortia & dominatu Veneto, pro Ludouico archiepiscop⁹

Nota.

Digitized by Google

Mediolanensis, & Baptista Sfondratus ipsius Ludouici consiliarius, literis vtriusq; iuris clar⁹. Pro Venetis Franciscus capellus & Marinus georgius, ambo nobili familia orti. Quid ferant in mandatis scire cupis? Fœdus cum nr̃is Regibus in Carolum. olfaciunt nanq; se in cecũ errorem incidisse, q; Gallos in Italiam traxerint. Cuperentq;, si quirent iniectã sibi sarcinã excutere, facti pœnitet, ast sero. curia se accingit vt ad Aragoniã proficiscatur. Tu interea vale Burgis. iiii. nonas Aprilis. M. cccc xcv.

P. M. A. M. Bernardino Caruajalo Cardinali ex Placentia Hispana.

clxi. Bernardin⁹ caruaiala ⁹ fit cardinalis de petro. Gõsalo carnadi. de Francisco ximenez cõfessore de indis/. õoratoribꝰ/ de gallis.

Rvbro te galero Alexander sextus Pontifex maximus insigniuit (vti scribis) equũ nobis visum est, vt tam tandem ex eius manibus tale aliquid prodiret, vt silicet virum aliquem ratione distante senatui admisceret cardineo. Quandoquidem appetitu vrgente multos erexit, quos taceo. Gaudebimus nobis tibiq; gratulabimur, si eundum seruaueris in nos animum ex alto, quem quom ex nobis vnus eras pollicebaris, velles vt tibi quæ accidunt in Hispania significarem, nollem cuiq; iniuriam facere. Ascanio ista quõdam, & dũ vixit Arcimboldo cardinali Mediolanensi, scribebam, cum vterq; mihi deesset, morte ita volente alter, alter a seipso, postquam in Italiam gallos vexit, abdicatus, extorris, stupidus, ad alterius generis heroẽ Pontiponium letum, cuius ego literas non minoris facio, quam cetum fortunę illecebras, & ad Bracharensem Pampilonensemq; antistites, quia dum essem in curia, discipulos mittebã, quæ de antipodibus ferebantur. Illa nunc tibi quę supuenient, donec habere te in curia Regia procuratorem aliquem sentiam, scriptitabo. Hac lege tamen vt horum nemo prętermittat, quin per te de his quę scripsero fiat certior. Quę ad illos hactenus scripsi ab eis exigito. Nauseã nanq; mihi summam incitat, idem velle repetere. Habe igitur quę subsequentur, de his nuper inuentis. cætera quę surgunt in Hispania tam parui sunt momenti, vt nec illa scribere ego uelim, nec deceat aures tuas rumoribus aut manibus vel pusillis fatigare. Diuersi nauiũ ductores ad diuersa alterius hemisperii littora missi sunt. Quę repotabunt per me si vixero intelliges, quid agitemus velles (vti scribis) intelligere. Aduertito magnus ille Cardinalis Mendotius, qui te cæteris prępositus apud nr̃os reges, vt iste ruber Galerus a Pontifice petendus tuo capiti imponeretur (vti nosti) mense Ianuario concessit ad superos. Eo vita functo, Burgos vrbem in Castellã veteri tetendimus. Franciscum Ximenez cucullatum, ordinis crepidalis, Reginę vt vulgus confessorem, ad eam antisteam, vt te scire arbitror, designarunt, aiunt homines esse virum, si nõ literis, morum tamen sanctitate egregium, reipsa, qui sit, nondum intelligo, versatus est enim hactenus parum in curia, quę mutare solet interiorem hominem. Aduenientes a Ludouico Sfortia duce Mediolani, post nepotis interitum, & a Venetis, oratores, nr̃i reges honorifice susceperunt dein, vt galli seuientis cogitatibus occurrant, quoad fieri poterit, in Aragoniam, ad habẽdos in illis regnis regi hereditariis conuentus, a quibus pecunias & arma exigant, in gallos, perrexerunt. Hic nunc agimus, comitia quotidie fatigant Aragonica, vt postmodum cæteris, Valentinis vt pote ac Laletanis inhęreant. Prope diem hęc perficientur, bono nanq; sunt erga Regem animo, ad reliqua properabimus, vrget nanq; gallus ferox, & nr̃os fines, qua sumus illi in Narbonensi prouintia finitimi, per suos milites pturbare intendit. Tu vale ex Cęsarea augusta iii. Idus Iunii. M. cccc xcv.

P. M. A. M. Inaco Iupo Mendotio Tendillę Comiti.

clxii. Cõspiracio Caroli⁹ re dit Carol⁹/ mozezizimi de pisis / de eluetijs.

Longo te noui Comes illustris experimento pollere memoria. Propterea prosequar de rebus italis, quo ad te superioribus diebus ordine cæperam, nil de anteactis repetere curãs. Carolus Rex, vbi sensit agi de ipsius ruina, quod hactenus memorauí, Ludouicum vt pote Sfortiam Mediolani ducem, simul & Venetos in eum conspirasse, ex Sicilia nr̃orum Regum nomine arma parari, ex Hispania Gonsalum fernandum equitarium Cordubensem tibi amicum militięq; collegam, dum starent Granatensia castra, in Calabria cum pleriscq; Hispanis equitibus terram captasse, regni proceres factionis Aragonicæ, quid sors ferat expectare, mense maio huius anni quinti nonagesimi ex vrbe Neapoli, priusq; intercipiatur, vt in patriam redeat instructa exercitu discedit. Gilibertum Bompensierium gallicum equitem, in vrbe Neapoli proregem, obgenitũq; virum bellis industrium in Calabria, statuit cum presidiis, quę satis rei factura putauit. Zizinium magni Turcharum principis fratrem, quem habuerat a Pontifice, mortuum in regno reliquit. Pisis, quam vrbem transiens libertate donauerat, moratus aliquamdiu rex, de illa reddenda Florentinis in seruitutem, quibus eam ademerat, cogitauit, vt ab eis pecuniarum quandam summam eliceret, quę deerat ad persoluenda militib⁹ stipẽdia. Hãc

vrbem nostri maris & multorum regnorum quondam dominam, octo & octuaginta iam annos Florentini oppresserāt. Ne tale facinus admitteretur, obstiterant milites eluetii, qui Gallico stipendio militabant. De se fuisse pisanos, quom illo iter facerent, ad regnum Neapolitanum, optime meritos inclamitant, se nullo pacto passuros, vt prodantur, hostibusq; suis infensissimis diripiendi prębeantur, nec defuisset quippe vltimum internitium, tantum viget inter ipsos odium. Materonem Cardinalem, ipsius Regis quondam scribam, salacem numorum olfactorem, rem huiusce modi tractantem, digladiare turmatim tractarunt. cunctaq; in eum eluetia murmura surrexerunt. & vix euasit. Eluetii, sui stipendii solutionem expectaturos, in aliud tempus offerunt. ne Pisani in luporum fauces eliciantur. hęc habemus. vale. Ex Cęsarea gusta idibus Iunii. M.cccc.xcv.

clxiii

P.M.A.M. Inacho Lupo Mędotio Tędillę comiti.

Conflictus apud fornouū Carolū Ludouicus seruat.

PAucis ante diebus ex augusta Cęsarea scripsi ad te, Pisis esse Carolum redeūtem in Galliā, conuentu Aragonico peracto Tortosiam nos contulimus. Hic percursores intelligimus, re pisana, quam tętauerat infecta, Carolum apeninum transiliisse, vbi ad radices apęninis in ligusiam ad forum nouum ventum est, Ludouici Sfortię, vna & Venetorū exercitus, duce Marchione Mantuano, Carolo occurrunt. Relictis in obsidione nouarensi, quantum suppetęret copiis instruunt acies vtrinq;, collatis signis confligunt, impedimenta pręmittit, vtili stratagemate ex triuultii consilio, Carolus. Ianiceri (hi sunt equites leuis armature) sese impedimentorum predę implicant, pugnam deserunt. tormenta multiplitia Galli supposito igni soluūt, primarios in acie veneta perimunt multos, atrox pugna committitur, luctuosus mars insurgit vtrinq;, multi trucidantur. numerosa nostrorum multitudo Gallorum tandem superauit paucitatem. profligatur Carolus. Inuitis tamen hostibus profugit, trāsiliit Tarrum fluuium. Nolens Ludouicus Sfortia Galliam in se concitare, intercipere Carolum (cum potuisset vti creditur) veritus est. Imo & alimenta prębeti euasis, per suę ditionis terminos, imperauit. Carolus in hastam oppidum tandem ad alpium radices profugit. Cuncta amisit. fuisq; atergo maiori ex parte relictis, cruentissimam hostibus reliquit victoriam. Hęc impręsentiarum. Et valę Tortosię Kalendas Iulii. M.cccc.xcv.

clxiiii

P.M.A.M. Ascanio Sfortiæ Vicecomiti Cardinali Vicecancellario.

Q. ō mutatus ascanio pestatio ō non scribendo/de fratribus baccantibus.

COnquęreris Quod scribere ad te desierim, Princeps illustrissime. Putaui superuacāeum fore, truculentis bellis implicito, lucrosa pacis munera destinare. Scio te esse alienū, exulē, eliminatumq; penitus a te ipso, ex quo tea ad Italię pernitiem, & tuę domus ruinam propter fratrem Ludouicū accinxisti. Non es tui iuris, minime tibi curę esse possunt, quę scribere qui rem ex Hispania, cum non didicerim aerem viua voce frustra percutere, neq; dare dexteram chartæ perituræ. Diuerterunt ad liberos epistolę meę, quamobrem si de nostris nuper inuentis antipodibus otiosus aliquando, velles intelligere, vt Bracharensis & Pampilonensis antistites tibi familiares, suas & ad Pomponium directas epistolas ostendant, iubeto. Tibi vero si quicquam iusseris respondebo tantum. Nollem enim importune dari meas, ne & ego importunus earum causa iudicarer. Laurentium vaccam sancti spiritus Segouiensis comendatarium Hispanum virum, tibi familiarem, vt meis regibus commędē imperas. Qui e cathenis & carcere quibus iussu regum vinctus tenebatur, elapsus, ad te confugit, vt in gratiam redeat, vt illi ablata domus, & detenti redditus, restituātur, petis, lōge sunt ambages, viuaces causę cur haud quaq; debeas conqueri. Plures latent. Iste rem suam, vti sibi putat cōducere, enarrauit, sed si reges audires, supplitio dignum iudicabis. Intendunt mei Reges lasciuiam flaminum Frācisco rum cōuentualium, qui haud secus contrarius, fasq;, contra iusiurandum, in opprobrium nostrę religionis, debachabātur, vt solutissimi petulantes, restringere, frenare atq; in ordinem institutę professionis ipsorum, redigere, tuus autem iste vacca Laurentius, sub prętextu cuiusdā pontificię concessionis, qua se posse inquit cuiuscunq; habitus religiosos, ad solutum sancti spiritus habitum suscipere, prosternebat omnes cogitatus eorum. Nemo erat qui nō refugeret sui institutoris iugum subire, cum in hoc homine libertatis medelam reperirent. Soluebat omni vinculo quos vincere suo promisso reges nitebantur. quę pena posset huic incurię digna repēdi? tuo tamen ego iussu Franciscum Ximenez Toletanum archipręsulem, virum sanctimonia probatissimū (vt aiunt) eius regulę Franciscęę Prouincialem, vti fama est, integerrimum, Reginę (vt vulgo dicitur) confessorem pœnitentiarium, tāte rei motorem, adiui. Veniam tuo nomine Laurentio vacce depręcatus sum. Is ad me fronte rugosa conuersus, inquit. Hominē istū Petre martyr, qui tam sancta regum decreta fuerit ausus commaculare, tuerisne minatusq; mihi

Digitized by Google

est regine odium, si verbum vllum pro eo fecero. Hic vir princeps illustrissime, hic est cuius cō silio cuncta nunc in Hispania gubernantur. Is est, quia vtuacis ingenii, quia grauis & sapiens, qa sanctitate cœnobitas heremicolas annacoritasq; omnes superet, apud meos reges tante autorita tis est, vt nullus vnq̄ apud eos tantam fuerit consecutus. Nefas esse putarent huius consiliis cō traire, non ab homine putant, quę hic loquitur emanare, finis tamen est rerum iudex, nec aliter tu princeps illustrissime, si tecum versatur, de viro sentires, spero tamen me aliquando illū pla caturum. Si hęc de viantium fratrum reformatio deserit ebullire. Impresentiarum, quo acri⁹ instaremus, eo grauius in me concitaretur reges autem alloqui, hoc viro, qui princeps est hui⁹ rei gerende non prius paccato, superuacaneū foret, lauaremus laterem. Ergo vale Tortosię. No nis Augusti. M.cccxcv.

P.M.A.M. Bernardino cardinali Hispano generoso. clxv.

FActurum te particip̄ eorum quę scripsero meum Heroem pomponium letum, & Bra charensem ac Pampilonensem antistites, auditores quondam meos, e quorum faucib⁹ tu, quia potentior es, cibum arripis, fuisti pollicitus, vidisse te scribis, quę ad illos missa sunt de orbe nouo, alias igitur oras, atq; alia littora percurramus. Ex hispaniola quam admirantus, ipse colonus, tanti autor inuenti, offiram Salomonis aurifodinam putat, in aliam ad occidētem prouintiam traiecit, cuius initium ab vltimo hispaniolæ angulo, tractu distat exiguo, sep tuaginta nanq; milia passuum inquit, cuneata est hęc regio, quam vocant incole cubam, latus meri dionale huius terrę colonus arripit, ad occidentem septuaginta se continuos dies naturales, per eius terre littora nauigasse: ad me scripsit. reuersus namq; est ad hispaniolam, ibiq; pedem fixit, & nuntios ad reges de suo regressu destinauit. curuari ad meridiem eius littora terre plurimum scripsit, ita vt se proximum aliquādo reperiret equinoctio. A leua, innumeras se vidisse insulas narrata, b huius magne telluris littorib⁹ in mare, aduertit cadere flumina multiformia, frigida hęc, illa calidissima, dulcia pleraq;, alia saporis alterius. In pleriscq;, piscium ingentem copiam, alibi nulla conchilia, ex quibus vniones abraduntur, inuenit. per maria se transisse inquit, te studinibus scuta maioribus fere condensata. Per vadosa, lacteq; albiora alia, perq; torrentes in ter insularum angustias gurgites, iter se fecisse dicit. Per etiam turbida cenosaq; alia p̄dicat. Per inferiorem nobis terrę ambitum maiorem se ignoti orbis partem percurrisse putat. Nec ex istimat se duas integras ad auream chersonesum orietalis termini metam horas solares, reliqsse. Nosti enim Reuerendissime purpurate, cum doctrinę omne genus optime calleas, pro incogni to hactenus fuisse relictum, quicquid a gadibus nostris ad aurcam Chersonesum, per inferius Hemisperium trahitur. Hanc ergo terram admirātus iste, sc humano generi prębuisse, quia la tentem inuenerit sua industria, suoq; labore gloriatur. Indię gangetidis continentem, eam esse plagam contendit, nec Aristotiles, qui in libro de cœlo & mundo non longo interuallo distare a littoribus Hispanię indiam, Senecaq; ac nōnulli vt admirer patiuntur. Falcatis portubus re gionem hanc esse fultissimam dicit. & internis grandibus animalibus plenam esse, illorū vesti gia quæ descendentibus cernere erat, indicabant, in mari vero stantibus, horrendi per noctem auditi mugitus, magnam esse plagam testabantur, per suos interprætes insulares, quorum idio ma proximum erat huius terrę idiomatibus, nullo in loco desinere terram didicit, p certo igit̄ habet esse continentem. Nudos tamen & reperit eos incolas, veluti insulares diximus. Paucis in locis ne moraret discursu tui ex p̄cepto regū, cōtentus, redit in hispaniolam, vnde se ppe diem ad reges venturum, vt late rationem de inuentis reddat, pollicet, cū amicis ista meis conferātur. Et vale Tortosie. v. Idus Augusti. M.cccxcv.

Mira & ora be nouo.

P.M.A.M. Ascanio Sforcię Vicecomiti Vicecallerio. clxvi.

PRidie Calendas Iunii huius anni quinti & nonagesimi, exaratas Romę attulit ad me quis dam ignotus homo binas ab amplitudine tua lras, p quarum alteram, Ioannem de Me drano familiarem tuum mihi cōmendas, vt in ipsius negotiis illi adsim, & faueam. ad hanc usq; diem talis mihi vir nusq̄ occurrit, quando venerit fungar officio fide clientis. Altera, vt lis teras meis regibus porrigam tuas, quarum exemplar ad me apertum mittis, quibus Petrum Ransanum panormitanum virum, tuum (vt vulgo dicitur) confessorem, sacre Theologię ma gistrum, facis summope apud illos cōmendatum, petisq;, vt tantarum virtutum memores, in incola suo p̄sertim, ad episcopatum, cuius paucis ante diebus antistes interiit, Cathinēsem il lum velint p̄mouere. Sero aduenerunt literę tuę, priceps illustrissime. Multo nanq; prius Frā cisco pratensi, viro orionalo, nuntio apostolico apud eos, antisteam istam sunt impartiti. Imo & chirographa iam membranea pontificia plumbata hic habuerat, quom tuas ad me ignot⁹, tu

Diuersorum negociorum responsiua & p̄mēdatitia

lit literas, Regi tamen placuit audire de hominis virtutibus, protendi ego nāq; sermonem, de hominis eruditione, cæteriscq; virtutibus quātum licuit. Pollicitus est mihi Rex, se pro tali viro pontifici supplicaturum, si a vobis certior fuerit in Sicilia antistem aliquam carere pastore, arrigat igitur aures Petrus ipse ransanus. affines, propinquos, amicos, quoscūq;, excitet, euigilare faciat, nos moneat, & voti compos efficietur prope diem. Decanatus vero tudelanus cantaber, de quo alias tibi significaui, meos reges facturos regi Nauarrę quę partim est Cantabria, partim Vasconia, ad ipsum Ioannem Cabagnas cui tu cupis, deuenient, soluunt nanq; manum mei reges (vti vulgo dicitur) & prouintiam deseruerunt, tum rogatu tuo, tum quia pontificem Alexādrum nullo pacto deduci posse a Ioanne Cabagnas senserunt. cætera ad otiosos. Et vale Tortosię xii. Kalendas Septembris. M.cccc.xcv.

clxvii

P.M.A.M. Petro Ransano Panormitano ordinis predicatorum Theologo.

Negociatus moralis.

QVantū diuinis valeas legibus testātur de te ascanius herus noster, & panormitana respublica. Quantum eloquentia, tuę literę indicant, cogunt ista ad amititiam, animorumq; vinculum, sed tibi succenseo vir insignis, tuamq; accuso negligentiā. In re tanti momenti, post quartū ab inscriptione mensem adiunt litere. post vindemias (vti est in Hispano prouerbio) coffinos attulisti. Iam senescunt pontificia, de illius antistęe electione, chirographa plūbata, In scrinio Francisci pratensis Oriolani, apostolici in Hispania nuncii, meis Regibus supplicantibus. Legit tamen Rex, cuia interest, rebus siculis prouidere, ascanias, panormitanasq; literas, quantum valeas, genere, doctrina, moribus, & vitę sanctimonia, ex vtriusq; didicit literis, se tuis rebus consulturum. Rex motus tantorum testimoniorū relatu, de tuis meritis, se promisit, modo mane surrexeris, cuigila igitur, vt prior significes, bono est erga te animo Rex, me autem habes, quia sic iubet Ascanius, tuaq; virtus cogit, obnoxium. Desiit ascanius herus noster, cum se bellis atrocibus, gallos in patriam cum fratre ducere implicuerit, esse liber. Propterea nulla est mihi cura vlterior, scribendi ad illum, de his quę solebam. otiosis ista, liberūq; animum a fluctibus habentibus destinanda sunt. Tu mi Ransane, si mentem cupis explere rebus, quę nuper euenerunt, de altero hemisperio, adi Pomponium letum, virum eruditum, aut veteres discipulos meos Bracharensem & Pompilonēsem antistites Hispanos, ad quos ista latius scriptitaui, Et vale Tortosię xii. Kalendas Septembris. M.cccc.xcv.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER NONVS. Anno. M.CCCCXCVI.

clxviii

P.M.A.M. Eneco Lupo Mendotio comiti Tendillę.

De fernādi iuuenis regressu ō gallis de obsesso duce aurelianēsi intra nouariā de Carolo/ de profligatos Fernando rege ac Gōsalo fernando Hispano duce. Quid venetia a Fernando. Quid Carolus in gallia.

ARas ire meas ad te literas, iam sepe conquestus es. ac si camelos egiptio siriocq; more cursores, nos habere ad hoc tantū dispositos, cerneres ista, inquis. Solum tunc ad te dare literas soleo, quom ex Italia nouī aliquid affertur. id cū sepe fieri possit cōiectator. Pauci veniunt, & ex his plerisq; taciti, non nulli etiam literas tantum ex oratorum, qui rebus italis incubunt, precepto, regias portant, nullius cuiusq; alias, desine igitur mirari, si ad te non crebras mittimus, cum ad nos, vel amicos nostros, raro perferantur. Quę nunc allata sunt, accipe, Fernandum iuuenem Regē, cui pater Alfonsus, ex Ludouici & Ascanii consilio, regni habenas & nomē regis reliquerat, in Iscla, deinde in Siciliam profugisse, supra memoratum est. Is, conflatis quibusdam auxiliis, ex nostra Sicilia, calabrisq; paucis, adhuc in fide manentibus, Gonsaluo Fernando aquilario comite, quem in Calabria descēdisse, cum Hispanis equitib? iam diximus, Obegnīnium gallicorum presidiorum ducem, conuenit. Certamen est inter eos commissum, pugnatumq; est (nondiu tamen) equo marte. profligati sunt nostri, vix ambo Fernandi euaserunt. Strages a gallis in reliquos facta miseranda. dum ista, in regni Italie gerūtur calce, in ipsius initio, ab Alpibus graui premitur obsidione, Ludouicus aurelianensis, Caroli heres (si moriatur sine masculis) intra nouariam vrbem. ex oppidis hasta & vercellis nouarię proximis, Carolus Rex se aduenturum, cum ingenti eluetiorum exercitu, nisi obsidione propinquū suum Aurelianensem liberauerint, acriter minatur. Ludouicus Sforcia dux Mediolani, in consulto Mātuę Marchione, qui aderat cum suppetiis Venetorum belli euentum timens, hosti pontem fecit abire permittit, fame iam moribūdum. Ciues maiori ex

parte

parte interierũt egestate. Vna Carolus in gallia Narbonẽsi collocauerat presidia contra Perpi-
nianum Rosilionisq; comitatũ, paucos post inde dies iuuenis Fernãdus Rex, Neapolitanum
portum cum quattuor triremibus ingressus est, fere solus Neapolitanorum amore erga se, &
odio ipsorum in Gallos confisus. Descẽdit in terram. territus Bonipensetius prorex, cum cœte-
ris omnib⁹ Gallis, in eas tellum nouum profugit, vrbem deseruit. In regem, nouo delectu Fer
nandus suscipitur. In fide multas vrbes recipit. laboratur vtrinq; vehementer. Veneti Fernan-
do ad expellendos e regno Gallos suppetias ferunt, pecunias mutuant. Acceptis pignori Brun
dusio, Ydrunto, ac quibusdam aliis maritimis vrbibus. tendunt ad imperium veneti. nisi eo
rum cogitatus abscindantur. Fernãdus Gonsalus, collectis quos potuit Hispanis ac siculis, Fer
nandum regem, munq; deserit. cõsilio & auxilio illi semper assistit. Ita Carolus Italiam reliquit
irretitam, vt se exoluere non possit. ipse vero Carolus nũc in Gallia, ludis & cõuiuiis intentus,
ociatur. meis regibus ad animũ insensus, q; eius cogitata deturbauerint nil de ferendis auxiliis
curans, illis quos in regno reliquerat, multa simul cõnexui, quia multorum mensium nuncii
penuria, recluserit nobis algentem officinam. Vale ex Alfaro. ix. Kalẽdas Maii. M.cccc xcvi.

P.M.A.M. Bernardino Caruaiallo Cardinali. clxix

Breui compendio multa complecti, angustoq; tibi facisculo calidonias stringere siluas, in
tendo. Quę hactenus scripsi, colligito, quę impręsentiarũ emergũt, habeto. Ex orbe no-
uo attulit Admirantus noster colonus, ab oris quibusdam, quas percurrit, ad meridiem,
ad gradum ab equinoctio sextum, vnionum orientalium serta pleraq;, putat regiones has esse
cubę contiguas, & adherentes. Ita q; vtraq; sint indie gangetidis cõtines ipsum, dies, & per hęc
littora, nauigauit plures, nec finem aut termini, vllum se vidisse argumentum fatetur. Pariam
ipse tractum hunc appellari ab incolis dicit, populis refertissimam, habitatores carnibus Cõ
chilium, e quibus vniones abradunt, cum reliquis cibis vescũtur. Plerisq; in locis gosampinis
femoralibus, pudibunda contegunt, alibi cucurbitula includunt, alicubi funiculo preputiũ,
reducto neruo, ligant, ad mictum tantum, aut coitum soluunt, cœterum & ipsi nudi. Fuit ma-
gno nostris argumento, terram eam esse continentem, q; animalibus passim nostratibus eorũ
plena sint nemora, ceruis, vt pote apris, & id genus reliquis, & ex auibus, anseribus, anatibus, pa
uonibus, sed non versicolorsibus. A fœminis parum discrepare mares aiunt, sagaces sunt inco
le venatores. quoduis animal sagittis facile transfigũt, spinteribus, tintinabulis, calculis vitreis,
& huiuscemodi artis institorię mercibus, vniones alacres permutant. Quorum se copiam in-
gentem collecturos, si reuersuros se promiserint innuebant. Hęc latius in libris, quos de his tã
tum inuentis, scribo, ad alia nunc deueniamus. Superioribus diebus Dertosię agebamus, quom
a Maximiliano Romanorum rege, & Philippo eius filio Burgundo, flandrię comite, venerunt
oratores, ab vtroq; in mandatis ferentes, vt Ioannam secundo genitam, ad Philippum mitta-
mus vxorem, accipiamusq; Margaritam, vnicam Maximiliani filiam, & Philippo sororem,
Ioanni vnico nostrorum regum mari filio, tot regnorum heredi, copulandam, fœdera cõiuga
lia facta sunt, discesserũt oratores, reges autem cõmitia quę Dertosię pro laletania, hęc est Cata
lonia, & alterne in sancto Mattheo, a Dertosia parum distanti, oppido, pro Regno Valẽtino, ce-
lebrabantur, disoluunt. Alfarum oppidum, in Castellę finibus situm, Nauarrę, quę partim
Vasconia, partim Cantabria est, finitimum, adeunt. Ibi qualiter decuit, Nauarrę Reginam, ad
reges nostros aduentantem, suscipiũt. In huius regine dotem, Nauarrę regnum cedit, paucos
ibi dies cõmorata, magnis donata muneribus, remittitur, inde nos Almazanum oppidum pe
timus, vnde in laletania, Girũdam vrbem, Gallis finitimam, vt Caroli regis, qui in Gallia nar
bonensi magnum contra Perpinianũ parabat exercitũ, cogitatibus rex obuiaret, proficiscit, regina vero lauretũ cantabriũ ad occeanũ portuosum oppidum. Ioannã filiam, ad spõsum mi
sura, sub tristis, ob mariti a se discessum, graditur. Classis ingens, qua due erant onerarię naues
genuenses (quas appellant Carracas) octoq; supra centum alie caueate instruit, vt aiunt hominũ
decem milia armatorum, quia per Gallica littora, facturi erant iter, ex cantabris & vasconibus
montanis deliguntur, duas cum filia noctes in mari regina exegit. Vndecimo tandem Kalen-
das Septembris, Anni. M.cccc xcvi. Vela dant. Filiam aliquantulum collachrimata, quam se nũ
quam vltra visuram existimat, Burgos vrbem ditissimam (quia mercatoria sit) graditur in in-
terna, ibi nunc agimus. Rex, in Gallorum fronte presidiis locatis, ad vxorem, vti pollicetur,
prope diem reuertetur, expectatur summo cum Desiderio. Tu vale data Burgis tertio nonas
Octobris. M.cccc xcvi.

De orbe no uo/ cõclusa eſt ecſarc af finitas / qd Regia Na uarrę / quõ rex cat/ tad qd/nos lau reto magna classe mitti- mus Ioan nã ad Filip pũ virũ.

P.M.A.M. Põponio lęto viro insignis doctrinę.

Digitized by Google

clxx

Quomõ ex hoib⁹ hoies i belua⁹ mutent. Quis status vbis Rome Sal sea trucidatio Ecclesię ꝓcellas fiet autor.

NAturę lex est, vt aduentantibus per maris inuia, maioribus, minores pisces ab eis deglutiantur, ni incesserint illico. Iniecit sese mediũ, tactus arbitror emulatione, vir clarus iste Bernardinus Carauaialus Hispanus, cardinea crista coronatus, suisq; literis a me petiit, vt quę ad vos amicos hactenus scriptitabam, ad eum mitterem. Non licuit viri potentis mãdata detrectare, se tamen cuncta quę ad illum scripsero, tibi nostrisq; amicissimis Bracharẽsi & Põpilonẽsi, ostensurũ fuit pollicit⁹. Doctus est, summisq; virtutibus ornat⁹, nõ mẽtiet, effectus est mendacis fortunę filius, inquis, haud infitior, ergo mendax vt cęteri illius filii. minime sequit distinguẽdum arbitror, id esse puto ascribendum, his tantum, quos ipsa extollit, quando iocari petulanter intendit, vt in eo reperies ordine pleroscq; solent nanq; istę prosperitatis humanę blãditię, solent isti honores trabeati, ex hominib⁹, clitellatos sepe asellos formare. fateor, sed ex his, quos natura hebetes, quos consuetudo cęnosos, porcos, aut efferos leones, vel fraudulentas vulpeculas, effecit, intelligendum existimo. Hi virtutum expertes, appetitu regente, sine literis, vt tam exigunt inglorii, obscena prębentes cęteris mortalibus exempla, hic vero, nunc euectus est ad id culmẽ, virtute media. atq; vtinam supremum, qui restat excelsę maiestatis thronũ, iam nobis videntibus impleret, tiphim haberemus huius nauis gubernãdę peritum, cinosurę luciferiq; non ignarum. Portum aliquando, hęc misera nostra christiana respublica, se visura speraret, quę iam horrẽdis propinqua scopulis, illisionem tremiscit. Quid sentire putas illam, cũ se oppressam videat, stipatãq;, perditorum hoim sordib⁹ implicitorũ, ac vento turgidorũ sentina, qui turbines ingruũt! q̃ viget violẽtia! q̃ hora est in vrbe tuta cuiq̃ bono! quis locus est vlli hominũ prętereq̃ sceleratis! nullũ aiunt, qui ad nos ab vrbe veniũt, nullũ, qui ad nos scribunt, proclamãt, sed quorsum hęc. Quid hoc! ad superiora! nil quidẽ. sit satis. q̃ ad Caruaialũ de orbe nouo scripsi exigito. Tuq; illi dicito, gallos, qui erãt in p̃lidiis Gallię narbonẽsis, fuisse adortos oppidum nr̃m, ex insperato, in comitatu Rosilionis, in frõte eorũ, noie Salsas. Illud diruisse, ac trucidasse, propugnatores, qui inerãt, pręter paucos, quos ad exigẽdas ab eis pecunias seruarunt. seuierũt inuictos more gallico. Vale Burgis pridie Kalendas Decẽbris. M.cccc.xcvi.

clxxi

Quã ipsi sit onere immortali prima bñficia.

P.M.A.M. Ascanio Marię Sfortię vicecomiti Cardinali Vicecãcellario.

REddite sunt mihi literę tuę. Vt chirographa impetrem regia, contra Bartholomeũ Ruizium Bethicũ hominem, petis, quibus a possessione quorũdam vulgato verbo beneficiorum, quę ad te dicis attinere, quia creatus pontifex Alexander, eorum tibi regressum fuerit impartitus, eiiciatur, cum illa, te inuito, Ruizius, vsurpauerit. Si quid sibi iuris dictus Bartholomeus Ruizius putat inesse, ad camerã dicis apostolicam cõfugiat, vbi ęqua lance ius prę statur vniuersis, tua sum executus imperata, ad cõsiliarios me suos, reges remiserunt. ab eis, causa tua pręposita, sum literas regias assecutus, e possessione dictus possessor eiicięt Petrus Burgẽsis Alfonsi de Cannis cubicularii tui, germanus, cum literis in bethicam se contulit, a qua nos millia passuũ distamus circiter quingenta, equũ sit an non, tu videris, plerięq; nõ leuiter immurmurãt, super huiuscemodi põtificia cõcessione, de confirmandis regressibus, qui solent per accessum vel decessum extingui, ne perpetuo prẽmãtur onere beneficia, oh dices. Dominus est pontifex vniuersalis omnium beneficiorũ, ex decreto veteri. nõ negamus, sed solidam consuetudinem in aduersum in multorũ prędudiciũ infringere, longe esse a recto, & ęquo disputant, quę petisti tamen assecutus es, tu videris. Et vale Burgis quarto nonas Decembris. M.cccc.xcvi.

clxxii

De nra vidua et rege nouo portugalię.

P.M.A.M. Archiepiscopo Bracharensi.

SI quę optaueris a nobis intelligere, Põpontiũ letum, quem ego vt virtutis nõ fortunę alũmnum obseruo, aut Bernardinũ Carauaiallum purpuratũ & ipsum doctrina ornatissimũ, adibis, ad illum nanq;, postq̃ nobis Arcimboldum fata abstulerunt, Ascaniũq; ab animi quiete, ad procellosos Gallorũ scopulos, diuerterũt, destinaui hactenus meas epistolas, tu vero, quia hęc ad te attinent, accipito. Helisabetha meorũ regum primogenita, ex vxore principe portugalico, qui lapsu equi currẽtis in stadio Iuuenilem animã exalauit, vidua, se velle virum aliũ ad hanc vsq; diem recusauit, sobolem procreet, nepotes ipsis debitos prestet, parẽtes suadent, orãt, obsecrãt, mira fuit huius fœminę, in abiiciẽdis secũdis nuptiis, cõstantia, tãta est eius modestia, tanta vidualis castitas, vt nec mẽsa post mariti mortẽ comederit, nec lauti quicquã degustauerit. Ieiuniis sese vigiliisq; ita macerauit, vt sicco stipite sictior sit effecta. Suffulta rubore perturbatur, quãdocũq; de lugali thalamo sermo intexitur. Parẽtũ tũ aliquãdo pręcib⁹. veluti ol facim⁹, inflectet. viget fama futurã vxi regis Emanuelis vxorẽ. Ita & vos ab exterorũ, quacũq; emersura rabie, tuti viuetis, & mei reges, quia bono regi, viro miti, & placidissimo, aliasq; ꝓpiq̃ copulatã sentiet, quã vnice amãt filiã delectabunt. Vale Burgis nonis Decẽbris. M.cccc.xcvi.

Digitized by Google

P.M.A.M. Cardinali sanctę Crucis. cbxiij

VNdecimo Kalēdas Septembris, Romane purpurate Ioāna e quattuor vna, quas habent nr̄i reges filias secūdam ad Philippum Burgūdum, vnicū Maximiliani Romanorū regis filium, nauim ī occiduo cōcēdisse, velaq; cum ingēti classe dedisse, scripsi tibi. Burgis adhuc agimus, anxia Regina sese matrē, nō minus hoc tempore quo nūcios expectat, q̄; absente viro vxorem, ostēdit, ymo de viro minus solicita, quia fixo pede Girūdę in Laletania, illum esse incolumē, octauo aut nono quoq; die, per ꝓprios, qui dispositis equis peruolāt hoc iter medium, tabellarios, cognoscit, de filia vero crucia baꝰ vehemēter, qm̄ incerta, quid imbelli puellę, rabidi vēti, quid pceloſſi equoris immēsi scopuli, quid demū varia maris pericula, natę attulerint, caribdeas illas Britani gurgitis voragines, euaserit, an belgicas, in artoo occeano sirtes, libicis nihilo nutiores, traiecerit, incerta torquebaꝰ, non modo illa, q̄ accidere solēt, hoc Hispanium mare percurrētibus, animo versabat, sed suspiriis agitata, quęcūq; possunt euenire timebat nautas, huius immēsi occeani peritos, die noctuq; apud se habebat, qui venti flarēt, q̄ causa more, quid arbitrarētur, incūtāter sciscitabaꝰ, sortem suam cōquesta, q; hac tempestate mittere filiam ad extremos belgas fuerit coacta, qua inuium est fere pelagus, ob vicinam hiemem, terris vero ob inimicitias gallicas occlusam habeat habendorum nūtiorum copiā, addiꝰ & malo malum, ecce, dum his curis animum fatigat, matrē quam adhuc in oppido Areualo habebat, vita functam audiuit. eam, licet effetam, & extenuatā senio, collachrímata est tm̄. Iussitq; ad marīti Ioānis regis ossa, qualem decuit Reginam, & matrem, honorifice, ab hac ciuitate Burgēsi, stadia circiter decem, distās in cenobium de Miraflores, superedito instructum colle, asportari, cum his ita stimulis quateret variis, adisse filiam sospitem, classemq; vniuersam affert, preter excarrachis Genuēsibus vnā, q̄ intra sirtes illas (quas bācos vocāt) harenis implicita periit, & e Caruellis vnam, q̄ illisa huic Carrachę genuēsi scissa prius, obruta est in oīm cōspectu, restat alia nūc solicitudo, q̄, si nō pari lāce illam cruciat, fatigat tm̄, Margaritā nurum designatā, q̄ eadem classe importāda est. videre iā, atq; alloqui, & cōplecti, exoptat. Vrget hiems, Maria hęc, frequēti Iam borea tumescūt, q̄ fiēt intelliges. Vale Burgis. iiij. Idus Decēbris. M.cccc.xcvi.

Quid occiderit nauigāti Ioāne regię filię. Quid regina/quid homines amātes rē absentē/de morte reginę mātis nr̄ę reginę i Areualo de expectatiōe Margaritę Cęsareę.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER DECIMVS. Anno.M.CCCCXCVII.

P.M.A.M. Comiti Tendillę. cbxiiij

CEssisse Ioānam nr̄orum regum filiam ad extremos Belgas, expectari Margaritam nurum, tui quos hic habes familiares, significabūt, ab Italia hęc habeto. Alexander ille nr̄, pōtem vt nobis ad superos faceret electus, pōtem facere filiis, quos sine rubore ostētat, vt ad grādiores opū aceruos, emergāt, intēdit, Cęsarem quem, vt Cardinalem crearet, pbare nixus est ex legitimo fuisse natum matrimonio, quia matris illius virum, domi fuisse suppositi testes, quum genit9 creditur, natalis eius Horoscopo cōputato deierarūt, nunc, vt e Cardinali migret ad seculares titulos, nitit̄, filiumq; sibi esse nūc asserit, ꝓpterea, se nolle inquit, vt statutum infringaꝰ illud, ne quis spurius purpura dignus habeaꝰ, ex trib9 quos habere se iactat natrib9 filiis, Gādię ducem, qui prior erat, scisti arbitror (licet ego id tibi minime significauerim) fuisse noctu sediſſime trucidatū, piectūq; in tiberim. Nautę cuiusdam ductu de hinc, in ea parte ripę pernoctāte, fuisse repertum, prostituisse se Alexandrum, nec temperasse alachrímis, & plātibus, te nō latere debet. Viget opinio q; frater ipse Cesar hic Cardinalis, tāti facinoris, prę inuidia, aut alti ꝓ Zelotipia, fuerit autor, quom igit̄ Alexādro ille desit in seculo, quāuis ex nothi regis amitina vxore, reliq̄rit sobolem, hūc tamē Cesarem, in aliquem fraterno simílem titulum, sufficere est animus, reges nr̄os de re ista cōsuluit, cui se christianos principes in eum cōcitaturos, si tam fedum in fide nr̄a exemplum patrare tētauerit, minati sunt, quid successurum sit ignoram9, si mores eius dimetiemur, perfecturum quę cogitat, in summam ordinis Cardinei dedecus, arbitramur. Significare ista tibi hactenus non fuit cura, quia non modo fortunę cachinos istos, ac fœtidas subsannationes paruifatio, sed stomachum mihi ac nauseam incitāt, aufugio percusso cane velotius, quando in huiuscemodi sermones me astante quisquam incidit, tu ista exigis, tu habeto. Et vale Burgis quinto idus Aprilis. M.cccc.xcvii.

De pontificis curis/de primogeniti ci9 Gādię ducis trucidāta morte & filio secūdo q̄d papa cū nr̄is regib9 consuit autor i mozes gratis nr̄ę.

Digitized by Google

clxxv

De interim eorū militū q̄ ad belgas Ioānā vexerunt/ de ad aduētu margaritę ꝺ lapsu ab equo Alfonsi cardinalis ꝛ ꝓfugium.

P.M.A.M. Cardinali sanctę Crucis.

SCripsi ad te paucis ante diebꝰ, Regē esse girūdę in laletania. Ioānā regum filiā fuisse ad belgas cū ingenti classe asportatā, Margaritāq; regiā nurū summo cū desiderio expectari, de his q̄ impresentiarū habentur accipito, Girūda Rex ad dilectā cōsortē reuersus est. Ex his, qui Ioannā comitati sunt, boreali frigore cōcreti, & fame maiori ex parte cōsumpti sunt, interclussi nāq; patrię, illius septētrionalis, horroribꝰ, assueti siccitati Hispanię, atq; aeris clemētię hiberne, ferre dēsitatē illā minime potuerūt, appulsa est tādē optata Margarita, ad portū, qui eam ad soceros & pubescētē spōsum cōmittent, multi ꝓceres destinant. It prior magnus comestabilis. Is est apud Romanos magister equitū, qm̄ per eius dictioni subiectos iter erat factura, tres desiderate nurui dies obuius Rex ꝓdiit. Burgos ducit, tempore tm̄ minus apto ad nuptias celebrādas, quadragesima nāq;, christiano qua vetitū est incūbere cōnubiis. Regina intra Regiam nurū expectat, ad aperta exiit regię tabulata, q̄ corredores Hispani vocant. nurū suscipit mira nimpharū caterua circūsepta. auro ac stellarū more radiātibꝰ lapillis, lactea erant Reginę, nimpharūq; oim colla, circūplexa. nil defuit. Personis cōsona ornamenta, vbi vbi licuit, per sacros dies, ardēs amore nr̄ ephebꝰ, parari sibi genialē thorū a parētibꝰ, impetrat, ad optatos tandē cōplexus deuenit, ludus troicus cęteraq; solēnia qualia decuit in pompa regia, instruūtur. Sed ad uerte, q̄ infaustū fellis poculū, tātę lętitię fortuna more suo cōmiscuerit, solutis habenis, per vrbis vias, aulici iuuenes, certatim currebāt, Alfonso Cardenas primarii illius ensi ferorū maioris cōmēdatarii, cariori filio, sonipes erigit in pedes, In ebulliētē etate ac rerū opulētia iuuenē, a vertice equo ꝓcidit, pectꝰ illi cōtudit, & costas ꝓfregit, quarta vix hora spm̄ retinuit, nec ꝓtulisse verbū inquiūt, hucꝰ interitꝰ, nuptialia hęc nr̄a solēnia, psaleteśq; nr̄os hymeneos, ꝓturbauit, ex auro intexto, ad pullas, ꝓceres vt genitorē adolescētis solarent, trāsierūt, ad iceptos tm̄ applausus deuētū est, sed minime lętos. Inopino nāq; tāti adolescētis casu, stupēt oēs, nec soluere tā quisq; habenas audet, haud fore diu fœlices nuptias merore oppressi prędicere vident, de diceśu ab hac vrbe ē sermo, q̄ aūt sim⁹ ꝓfecturi nō dū cōstitutū est. vale. iii. Kls. Maii. M.cccc.xcvii.

P.M.A.M. Comiti suo Tendillę.

Ludouicꝰ venetiuocāt Cęsarē i florentinos.

ELegātissima illa rerū ceca, perturbatrix, rhānusia, flagra recētia comes illustris in Italiam ordit, Florētini rabido perciti dolore, q̄ pisas amiserint, Gallis sunt astricti fœdere. Amititiā se velle Gallicā seruare, requisiti a principibꝰ italis asseuerāt, Ludouicus Sforcia dux Mediolani, simul & veneta respublica, Florētinorū vires extenuare velle vident, ne qd possint, si velint. Maximilianū Romanorū Regē Imperatorē designatū, vtraq; potestas vocat, vtriusq; capiat exercitꝰ suadēt, pecunias cęteraq; ad bellū necessaria se prębituros pollicent, rē pisanā tutari velle vident. Est illis animus (vt referūt qui ab Italia scribūt) vt q̄cūq; iuris antiqui pisanorū fuerāt, pisanis restituant, nō desunt, qui putēt Maximilianū sui oblitū ꝓuitia sumpturū, ne ociosus viuat, q̄ fiēt intelliges. Burgis septimo idus Maii. M.cccc.xcvii.

clxxvi

Describit Margarita ꝓgnitia principis mores/ cōtritio inter medicos et reginam de principis hebetudine.

P.M.A.M. Cardinali Sanctę crucis.

SVperioribꝰ diebus ad te scripsi, purpurate princeps, q̄ Burgis acta sunt, Margarita regia nuru aduētāte. Sed qualē esse itelligere, quia nō dū bñ notā, silētio prętereram. Eā, si videris, venerē ipsam te intueri arbitraberis, qualē forma, motibꝰ, atq; ętate, potuit mars desiderare citherea, talē ad nos illā belgę miserūt. nullo fucco illitā, arte nulla cōptā. Orithia e Boreę regētis manibꝰ elapsam dices, sed, ne ista infœlicitatē nobis & Hispanię pernitię aliquādo pariāt, trepidamꝰ, pallet iā nimis, hucꝰ puellę amore pellectus, hic nr̄ ephebꝰ princeps. Hortant medici reginā, hortat & Rex, vt a principis latere Margaritā aliquādo semoueat, Interpellet indutias pręcātur. ptestant periculū ex frequnti copula ephebo imminere. qualiter cū suxerit, quāue subtristis incedat, cōsideret, iterū atq; iterū monent, medullas ledi, stomachū hebetari, se sentire reginę renūciāt. Intercidat, dū licet, obstetq; principiis, instāt, nil pficitūt. Respōdet regina, homines nō oportere, quos deus iugali vinculo iunxerit, separare, principis ab infantia naturę debilitatē arguūt, qui pulliculis gallicinis, rebusq; huiuscemodi molibꝰ, tāq; inualidus semper fuerit educatus, nō cōfidat mariti exēplo pclamāt, quē natura miro corporis robore ab vtero formauit, magnū esse inter genitorē, & genitū discrimē, repetūt, nil tm̄ auscultat regina. perstat in fœmineo ꝓposito. mulierē quā nūq; induisse hactenus visa est, nūc assumpsit. cōstatē illā esse semper ego prędicaui, nolim peruicacē, nimtū cōfidit. Satis euagatꝰ sum. Deus bñ vertat. Methinnę cāpi Castellę veteris emporio, agimus, in alis tm̄, hinc nāq; ꝓpe dē discedemus, vt Helisabethā regū primo genitā, q̄ secūdas nuptias hactenꝰ recusauit, iā victā, ad Emanuelē portugalię regē, cui eā despōderūt, adducamus. Vale Methinnę Cāpi idibus Iunii. M.cccc.xcvii.

Digitized by Google

P.M.A.M. Põponio suo de superstitionib9 insularũ.

cloxvij

Quid ẽ homine/qd de sole ac luna garriant insulares.

ERige aures Pomponi mi suauissime. legisti, vt arbitror, quęcũq; ab initio orbis ad nr̃a vsq; tẽpora, de dissonis & veris cerimoniis cœlestium scripta sunt, ne te vltra iactes, cũcta vidisse auscultato, q̃ nr̃i insulares Hispaniolę, nudi hoies, referant, apud eos diu nr̃i versati sunt, priusq; an aliud colerent, quã cœli numen potuerint intelligere, munc autẽ, cũ familiarius apud primores, ex prefecti maritimi coloni precepto, Remonus quidã heremitanus (vt vulg9 inquit) cõuersat9 fuerit, vt nr̃o ritu regulos erudiret, nostrosq; mores illos edoceret, mire, apud plęrosq; obseruari antra duo cognouit, e quorũ pfundis specub9 solẽ ac lunã pdiisse puerascũt, veroq; versus id esse autumãt, apud alios cucurbitulã summo esse in precio quandã, qm̃ ex ea scaturiuisse mare cũ sua piscũ multitudine fabulant. Ex cuius pfluxu terrã illã, q̃ cõtinẽs erat, innumeras aiũt, quas videre fas est effectas esse insulas, cũ ex illa pdeũtiũ aquarũ alluuie, valles implerent, locaq; obruerent, cũ suis gẽtibus, & aialibus passim. Magni facũt alii monilia q̃dam, ex auricalco, q̃ affigunt pectori reges, quia data quondã referunt insulari principi primario, a formosa fœmina, ad quã principẽ eũ in pfundo maris visani inquiũt, vt cũ ea coiret desẽdisse, de hoim aũt origine, pulchrũ est audire, quid balbutiãt. E duobus nãq; aliis specub9, ortos predicãt. Multa pretermitto, ne me in veterib9 his auiis implicẽ, ex libris quos de his tã tum inuẽtis formo, aliquãdo cognosces. Nũc vale Methinnę Cãpi idib9 Iunii. M.cccxcvii.

P.M.A.M. Comiti Tendillę.

cloxviij

Qualiter i vrbe vinat Petr9 q̃ liter simon.

NVper allatę sunt adme literę ab vrbe. Astreã ferũt, vẽto velotius, ab ea discessisse, aufugissęq; ad superos, nec reuersurã putãt, boue sceptra tenente. nefariis facinorosisq; hoibus, locũ esse in vrbe, occlusasq; pbis primorũ fores, conq̃runt, si quis manu prõptus, si quis audax, repertat, huic patere vaticanũ despumãt, presentaneã esse mortẽ pecuniarũ possessorib9 aiunt, viuit hoc pacto in vrbe, quondã dña, nũc christi sede in terris, Petrũ inquiũt senatorios illos colles deseruisse, variis prestigiis insultare Simonẽ, atq; eũ pinguissimũ. vrbẽ pcurrere die noctuq; pclamãt. Cur deus ista ferat ex alto, se mirari dicũt, palatiũ, sanctorũ quõdam patrũ habitaculũ, vbi claues tollẽdi, claudẽdiq; tã inferorũ quã superorũ portas insidet, nephãdis põtifi ciarũ natarũ nuptiis, atq; pphanę nũc veneri, patẽs est. Nec fratrib9 ibi parcit (vt fama est) nec alias vt cũq; pprio sanguini, qui acutius ista elegantiusq; exercẽt, hi magis laudant, stringit & Valẽtini Cardinalis negociatio, vt aliquãdo a purpurea trabea, & rubro galero, ad prętextã trã seat, & lacernas, in ordinis Cardinei, qui regib9 equat opprobriũ. aiũt prope diẽ inauditũ hoc exẽplũ in lucẽ pditurũ. stare nãq; id fixũ aio, tã ceco paretí, q̃ insultãti filio, scribũt. Licere sibi oia putat vetulus bos. quia dei vices gerat in terris, nõ debere linguã soluere in põtificẽ quẽq̃ sanctorũ virorũ monitis cautũ est. fateor. Sed ab eisdẽ primo sancitũ didici, nõ decere põtifices inhonesti quicq̃ nõ modo patrare, Sed nec impunitũ pretereire, desierint ergo põtifices scribẽ di materiã prestare, tarpeis anseribus, desinẽt & calami illorũ predia sulcare. Si quod hac narratio ne crimẽ admittit, tibi ascribat, qui cogis, vt q̃ agant significẽ, hęc ebullitũt, hęc habeto. Scriberẽ ego religiosiora libẽtius, Vale methinnę Campi, nonis Iulii. M.cccxcvii.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

clxxix

De filicitate Joãne in Filippo/de Filippi natura/de felicitate regũ/in sobole/& mutata nr̃e vidue fortia. De filippo. Laus filippi. Laus. Laus & gẽ.

ET si me nõ lateat nihil ad illustrẽ istũ collegã tuũ, optime pręsul, a me scribi, quin illico tẽ participẽ faciat, ne minoris tñ putes a me fieri tuorũ sanctitatem morũ, q̃ illius equestria merita, hoc accipito, q̃ illi referas. Ioanã regiã natã, quã tu nõ minus q̃ pprii paretes educasti, scito, vt delecteris, inter belgas in amenã incedisse, vltimũq; in humanis desiderabile fuisse sortitã, aiũt nãq; inuẽculã ab illis populis magni fieri, q̃ soboli aptissimã iudicẽt, dicunt Philippo ipsius marito nihil deesse, quod mulieri optãdũ in viro sit, etatis flos eximię, corporis habitudo mira, forma egregia, mores mites, natura lenis, aiosusq; esse dicit. Auũ in plerisq; maternũ emulari predicãt, est ergo tali viro copulata fœliciter, qui tot ac tãtis naturę corporisq; dotib9 ornatus fert, cũ prętertim nec fortunę bonis fores occluserit. Genere nãq; qui sit, ab innumeris/vt pote Romanorũ imperatorib9, magnisq; alias heroib9 pgenit9, nemo est qui nesciat, quib9 vero vestib9 ex vtero indut9 pdierit, q̃ ab auo, matreq; tã susceperit, q̃ ve a Maximiliano Romanorũ impresentiarũ rege, genitore sit susceptur9 (si fata suo pcesserint ordine) tu nosti, vt uũt igit alacres nr̃i reges, tali genero, viuũt & prętiosa nuru, mõ principi filio nõ noceat, et9 elegantia, quod fore dubitamus, posteritatis ab vtroq; expectant egregia nepotũ monumẽta, natureq; paternę maximũ ac insatiabile desiderĩũ, triplicabitur illis (ni fallor) prope diẽ lętitia, tertiam nanq; propaginẽ ad spem sobolis plantabunt, quia viduę natę, durũ ad secundos hymeneos animũ, flexerũt, ad Emanuelẽ Portugalię Regẽ, prope diem eam adducemus. Virũ, si nõ

Digitized by Google

Laus Emanuelis.

corpore prestantē, morū tamen begninitate insignem, hec fas est tibi significare, quia pietate, tibi peculiari, munere referta, nullum pœnit⁹ infundum sermonē cōtingentia, cœtera si voles horreum tui collegę queritabis. Vale methninę Campi idibus Iulii. M.cccc.xcvii.

P.M.A.M.Cardinali sanctę crucis.

cbxxx De mari et cucurbita insulariū facetia.

GArsias lupus frater tuus, ad nos in curiā nuper venit, vir est egregius, clarus ingenio, si latinas is literas fuisset assecutus, maroni forte palmā de manibus eruisset. Rithmos cōposuit idiomate patrio sapidissimos, grauī succo, sentētiarūq; pōdere pregnātes. Placuit⁹ nouisse hominē, non minoris illum facio ob suemet nature dotes, q̄ q; tibi frater est, nec me ipse abiicit, tum quia videt me tibi dedititissimū esse, tum etiam quia quecūq; prodeūt ex etus officina, sui ingenii viribus decussa, mihi ostendit, id sibi nec offuisse sentit. Ad hec scripsi quędam ad Pomponiū, ob etus virtutes heroē meū, de ridiculis insularū superstitionib⁹, scio tibi ea relaturū, ast quid maris illa creatrix cucurbitula importet, accipito pductius. Naiba regulus insularis, quōdā adamati filii, quē immatura mors preripuit, cineres cucurbitula incluſit, mirabolano arbori, ne terra macularent, appēdit. Is fertur, post aliquot mēses, filii desiderio motus, cucurbitulā affixā aperuisse, vt filii cineres cōspiceret. Abscede purpurate princeps, ne te deglutiant equorea mōstra, exiit illico, cū magno aquarū gurgite, Balenarū & ingētiū piscīū magna copia, qua data sunt mari, piscīū semina, quattuor dein iuuenes puerascūt ex eode partu fratres gemellos, cupiditate piscīū, & rei fama cōmotos, cucurbitulā, absente naiba regulo, deprōpsisse, vt etus porticulā ad emittēdos pisces aperirēt, sed ex tēpore superueniente naiba, pre stupore cucurbitulā soluisse de manib⁹, & cōfregisse, caue ne te obruat. Exquisitas cōscēde si Romę es, ne suffoceris aduētāte diluuio, ex cucurbitule scissuris, Maria scaturiūt illa, q̄ cōtinentes hactenus eos tractus omnes, aquarū per ima mōtiū profluxu, insulas effocerūt, quas cernere licet innumeras. Ita & hortū habuisse e cucurbitula mare, & ex cōtinēti diuisam in partes varias patriā, nostri perpolite narrāt insulares. Inūc & tibi persuade te cuncta hactenus sciuisse deerat aliquid (vti video) Vale methinnę Campi. vi. Kalendas Augusti. M.cccc.xcvii.

P.M.A.M.Pomponio lęto.

cbxxxi Quid ad equinoctiū portugalēses / dd ad occidēt castellani reperiūt / & colocuto rege. Laus portugalēsium.

EQua lance est animus, clare Pōponi, eruditionē tuā cum nr̄i purpurati Caruajalli sorte, metiri. Vnā ad eū nuper epistolā scripsi, de vero maris ortu & genere piscīū pducto in imēsum e cucurbitula naibę, aliā accipito (quia de Zona torrida circuloq; equinoctiali) ca lidiorē. Quid Castellana gēs, coloni liguris ductu, ab occidēte repererit, satis amplę latecq; me scripsisse existimo, meridie tibi cœteriscq; viris sapientib⁹ Portugalēses, maximi littorū nouorū inuestigatores impartiunt, hi tātum scrutati tātūq; cū ingenti discrimine peruagati sunt, vt nō minus iā vltra equinoctiū, amisso arctico, ad antarticū pcesserint, q̄ disset ab artico nr̄i maris fretū exiguū, quod calpe dirimit ab absla. Hoc omnes vno ore asseuerāt, praxū isti promontoriū omniaq; magni Atlātis latera, oēs in mare pdeūtes ab Atlāte cubitos, paulatim, singulis annis pcedentes, superarūt, sed ipsius tamē nūq; littora deserere ausi, donec ad vltimū iā quoddā cornu, quod ipsi bonę sperātię caput vocāt, appulsi sunt, tunc ab incolis eorū tractuū peritissimis nautis directi, relinqre terrā, atq; altū capere, ausi sunt per medias quasdā, paucis bene notas sirtes, vadosas proras ad orientē inde vertētes, ast in leuā a septētrione paulisper. In eas tādē regiones deuenerūt, e quib⁹ ad nos hactenꝰ, aromata allata sunt omnia. Callequutū intra equinoctiū ad nos gradus veluti merœxdi, per incolas nauiū gubernatores tandē ducunt. Est callequut⁹ ciuitas, lapideis domib⁹ cōstructa, ingēs, earū regionū grādis⁹ emporiū, ad quā, ex Alexādria & vniuersa egipto, damascoq; & reliqua siria, mercatores semp cōfluxerūt, vt ad nos inde odoras merces aromataq;, nr̄as lasciuas pecunias, nr̄osq; puētus habituri, importēt. Leti portugalēses tāte rei iuēto, cū Callecuteo rege percutiūt fœdus. In terrā descēdūt, domos locāt, vt comentia & ipsi cū Callecuteis ineāt ast inuidia, cōe hūani generis venenū, cito scidit amicitiā, damascenī nāq; & Alexādrini mercatores, incomodū ingēs sibi affuturū ex Portugalēsiū cōmertio, olfaciūt, sollicitāt in Portugalenses Callequuteū populū, qui, exorto tumultu, etiam inuito Rege, domum, quam inhabitabant, ex insperato adoriuntur. Expugnant ad vnum. Quinquaginta viros, quos in terra reperere trucidant, non pœnitus inulti, quia ex nauibus nostris, tormentis pleraq; naues ipsorum concussas, obruerunt, ne metam Epistolarem transgrediar, paucis his te volo esse contentum Pomponi, cœteraq; acta sunt, atq; ea non pauca, significabo alias. Mira intelliges, quia noua, nolo te vna cœna saturare. Satis sit tibi fuisse lautissimam, nollis & vberrimam, quid nanq; lautius tibi prestare possum mi Pomponi, q̄ id significare, quod natura ad nostram hanc vsq; tempestatem, qua nos eramus nasciturī, seruauit incognitum. Suauis

Caput bonę sperātię.

Digitized by Google

bus nos his cibis, dulcibus nos dapibus depaſcit, quibus, ſi non ieiuna penitus, famelica tamē antiquitas, dies exegit ſuos, vtroſq; poſthac antipodes, occiduos ſcilicet atq; antarticos, vt ſuam quiſq; domum cognoſcemus. Inhient alii diuitiis, inhient & titulorum ſolicitudinibus alii, mi Pomponi, nos autem noſtris ingeniis has eſcas prebeamus. Et vale Methinnę campi Kalendas Septembris. M.cccc.xcvii.

P.M.A.M. Cardinali ſanctę crucis. clxxxii

SCripſi ad te nō multis ante diebus, nos eſſe in alis, vt Methinna cāpi diſcederemus, ita, vti ſtatuerāt, actum eſt. Circiter nanq; idus Septembris aduerſantibus fatis, atq; infauſtis auibus, Methinna curiam eruimus, diuerſa parentes a filio & nuru, iter capiunt. Ipſi nanq; Heliſabethā filiam, per legatos Emanueli regi Portugalię deſponſatam, ad virum ducturi tendunt. Princeps vero, ipſiuiq; thori conſors infœlix. Margarita, Salmanticam, quia vna eſſet ex vrbibus, quas e regia corona ademerant, quando principi ſignare patrimoniū, quo frueretur, vti nubentibus fieri ſolet, conſtituerant, proficiſcūtur. Quarto igitur Kalendas Octobris Salmanticam princeps ingreſſurus, a ciuib⁹ eo tibiarum ac timpanorum applauſu ſuſcipitur, vt prę letitia ſinderetur aer. O quales modulos citharārum, o q̄ multiplices illi cātus, quoſue hi meneos clerus aſtruxit, non latius redeūti ex India victori Bacho ſuo, non ex Hiſpania Herculi fabuloſe Thebę occurrerūt. Sed operepręttū fuit videre, inſtructas acies leuis armaturę equitum, in agro concurrere, ſonipedum phaleras, virorum ornamenta intueri, non pulcrum modo, ſed admirabile, vniuerſę opes Hiſpanię fuiſſe ibi eo die congeſtas exiſtimaſſes, puerorum, puellarūq; de conſtructis per compita tabulatis, atq; e domorum feneſtris, cœleſtis harmonię imitatores cantus, prętereuntiū animos ad ſumū demulcebant. Vluis paluſtribus, odoris thimis, reliquis & bene olentibus herbis, qua iter erat facturi ſtratę vię. viridātibus ramis, cuncti poſtes cooperti. Auleis mira Belgarum arte laboratis, domorum parietes contecti. Quid vltra? cœlum pſalentium vocibus aperitur tellus, velluti noua nupta veſtita, compta, & ornata, ridet. Lautius, atq; copioſius hęc inſtructa ſunt principi ſolēnia, quia, cum ſit hęc vrbs in qua tu purpurate princeps, operam literis ab adoleſcentia dediſti, totius Hiſpanię fons literarius, ſperabant a futuro Rege, quia literas amaret, & coleret, grande prętet cęteras vrbes, patrociniū. Heu heu, ſed quid? tertio die precipiti febre corripit. O ſeua nouerca, quid crudeſcis in eos quos filios elegiſti? celeres equi pertractus frequentes diſponuntur, ab vrbe Salmantica Valentiam, quę diui Ioannis dicitur oppidum, Portugalię finitimum. Vbi parentes eius nri reges, cum Emanuele genero Rege, qui ad vxorem ſuſcipiēdam manu parentum ad eos venerat, nuptiis incumbebant, nuncii peruolant creberrimi, qui de febris ſucceſſibus parentes moneant. Inde terius indies res proceſſit. Lōgiſſimis accurrit rex itineribus, natum reperit, quamuis in ſummo diſcrimine, ſenſu tamen integro. Hortabatur filium bono ſit animo, ne deficiat, ſpem ſepe numero grauiter laborātibus ſalutem adduxiſſe, cōmemorat, ſentire ſe mortem preſentaneā, filius inquit, patremq; viriliter ipſe orat, obſecratq;, ferat equo animo, quę deus ex alto ſtatuerit, cum preſertim illa minime poſſint euitari, ſe non angi, q̄ e medio immaturus tollatur, patri collachrimanti arguit, malorum exēplo, vitę tedia minime deſiderāda enarrat, ętatem, quę ferebat, ſuperabant, nec mirum tamen. Perlegerat nanq; diuini Ariſtotelis pleraq; volumina, pręter alia q̄dam diuerſarū facultatū, miro metis feruore patri admiranti ephebi filii ſenilē fortitudinē, cōcionabat, aderam & ego, qui reges vt illum cōmitarer reliquerā. neq̄ ſine lachrymis iſta recenſere. Quid plura nr̄ę fidei cardo? tertius decimus illū nobis dies abſtulit, infauſtus ille dies pridie nonarū Octobris, vniuerſam Hiſpaniā, vnico quē habebat oculo amiſſo, grauiſſimo repleuit merore. Miſer genitor, ne iſta reginę p nūcios referant, imperat, mittit ſolitos, qui eā fallant tabellarios, vt paulatim immēſus hic dolor ebibatur, ne ſubitus vitā reginę ſcindat, inanibus illā lr̄is depaſcit. Nūc in melius, nūc in deterius rē principis procedere, ad illā ſcribēdo. Id ipſemet interea, cōuentūt. q̄ melius poſſunt ſeſe inuicē alterne ſolantur. O q̄ miſerum fuiſſe id ſpectaculū, qui aderāt retulerūt. rūpebant pre dolore aſtantes, nō minus infœlicitū parētū, qui talē filiū atq; eum vnicū amiſerūt, q̄ ſuemet calamitatis, q̄ ex eius morte expectabāt. Sumūt igit animū qualēcūq; dolor ſinit, & filiā, vna cū genero mittūt i Portugaliā. Inde ad nos, tāto filio orbati, redeūt. Abulā fum⁹ defert, pōpa funebri more patrię peracta, tota curia ſacco induta viliſſimo, ibi iacet tot⁹ Hiſpanię ſpes, lęta tibi ac dulcia referre maluiſſem, q̄ amara q̄ triſtia, ſed q̄ nobis crudelis illa nouerca (quā fortunā appellāt quidā) preſtitit, illa exhibeo, lex eſt cū natura ipſa generata, vt nemo det niſi q̄ poſſideat. Hoc vnū tātū habeto, tāti naufragii relictū ampluſtre, grauidā reliquit moriēs margaritā, ſi filiū peperit, aliquā (quāuis lōgā) ſpē quia exiguā nobis afferet. Data i villaſandio ex itinere cōplutū eūtib⁹ .xv. Kl̄s Nouēbris. M.cccc.xcvii.

Mors pii Ioānis quibus ſolēnibus ſuſceptꝰ fuerat a Salmātinis lachrymanda parētum colloquia Margarita linquit prægnans.

Digitized by Google

clxxxiii

Quomodo ferāt tāti filij mortem reges ō gallis pcrcūtibus/de pace cum eis.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

NOn defuisse qui tibi generalem hanc nostram calamitatē totiusq; Hispanie vnicū lumen extinctum, significauerint, haud quaq; dubito. Peregrina quę scribam, pauca occurrūt, nuntius hic nullo pacto se iturū ad te sine meis literis cōtendit, hec igitur habeto paucis. Reges tantam dissimulare erūnam nituntur. ast nos prostratum in internis ipsorū animum cernimus, oculos alter in facie alterius crebro coniiciunt, in propatulo sedentes. Vnde quid lateat proditur, nimirū tamen, desinerent, humana carne vestiti, esse homines, essentq; adamante duriores, nisi quid amiserint sentirent. Habent oratores in Gallia apud Carolum Regem, de pace spes est, quāuis dāna illi nō leuia intulerint, in re Neapolitana, cum eo relicto, vt suo sanguini, Neapolitano regi, ferrent suppetias, omnibus se principib⁹ italis admiscuerint. Iam imperceps omnis gēs Gallica paulatim, quę predę cupiditate transiliit alpes. Locustarum more, post segetes depastas, deficiunt. Gilbertus Bompēserius, quem, discedente Carolo, regni gubernatorem relictū, alias cōmemoraui, fœdus petiit. castella deserit, vt in galliam redire liceat, imperauit, neq; enim est carolo cura de mittendis auxiliis, vt namq; prouintiam hāc sumeret quecq; eraria potuit, quasuecumq; suę ditionis prouincias, explicauit. nec viros habet Bello aptos. nec pecunię suppetunt (vti fama est) qui ergo ab eo, terga dāte in regno relicti sunt, tum gladio, tū fame confecti fere omnes, interierunt, & si qui supersunt, interibunt, tu vale interea, qui in tuto positus es, & ab his fortune fluctibus liber. Compluti. iii. Kalendas Nouēbris. M.cccc.xcvii.

clxxxiiii

Cęsar venetorū exercitū ꝛ Ludouici ꝯsiurnū ducit destinatur autor ad regē vngarię.

P.M.A.M. Comiti suo Tendillę.

PAucula quæ scripsi ad sacrum istum collegam tuū, habebis ex eiꝰ epistolio, nec dum bene a nostris oculis eius nuncius sublatus erat, quando nouas habui ex Mediolano literas. Maximiliānum Romanorū Regem descendisse inquiunt ex germania, in Italiam vt oblitus suę dignitatis, exercitum capiat, qualēcumq; Ludouicus, ac veneta res publica pręparare illi voluerint, in Florentinorum vires, quas hebetare Ludouicus & veneti intendunt, quoniā a gallorum fœdere, diuertere illos minime possunt, nisi miseram pisarum vrbem intra fauces eorum coniiciant dilacerandam, nil nanq; magis cupiunt hodie Florentini, propter ingētem eorum qui pisas incolebant stragem, quos veluti infensissimos hostes, in libertatem pisani vendicati prosecuti sunt. Pisas igitur in libertate retinere, Florentinis non modo inuictis, sed ea re furentibus volunt, oppidaq; & arces antiqui Pisani iuris auferre Florentinis studeant. prouinciam hanc sumpturus Maximiliānus aduenit. Rei successus habebis, quando euenerint. Interea scito, imperatum mihi esse, vt me accingam ad iter in panoniam (quę Vngaria dicitur) oratot, repudiat desponsatam per oratores, beatricem Matthię inuicti quondam regis vxorem regīnam relictam regnum gubernatricem, Boemius Rex, quia soboli procreandę ineptam esse sentiat, promissa fatetur conubia bonus vir, concubitum negat secutum, quod ipsa adducit in medīū, fatenturq; duo religiosi crepidales viri, a beatrice missi ad nostros Reges oratores, quales auidua prudenti honestaq; decuit, qui reges inducant, ne iniuriam hanc abiectę affinis suę patiantur, est nanq; Aragonici sanguinis consanguinea regi Beatrix, quia Fernandi primi Regis Neapolitani filia, nil aliud expecto prętercq; nuncium, qui ab vrbe quo in statu res sint est relaturus, pendet nanq; res hęc coram summo pontifice. Hęc tibi volui significare, ne mihi postea succenseas, si ad te crebro literas non dedero. Hoc nanq; fruor priuilegio, quō absum a curia, vt nunquam ex curia ad amicorum quenquam aut patronum literas exarē. Vale igitur cōpluti quarto nonas Nouembris. M.cccc.xcvii.

clxxxv

Quę bella inter portugalicū ꝛ calecutcum reges virūq; tropicum.

P.M.A.M. Pomponio lęto viro insigni.

VTrūq; tropicum torridam ve Zonā, & equinoctialem circulum, Portugalēses (nobis clausos hactenus) ymmo & multorum iudicio in accessos aperuerunt, vti superioribus diebus ad te scripsi. Conquiro ista diligentissime mi pomponi, atq; examusim, neq; mihi deest ad ea enucleanda copia satis commoda, sum nanq; portugallico, qui hic assidet, oratori familiaris amicus, veniūtq; plerūq; non pauci ex his, qui tractus illos adnauigant. breui cōpendio hęc habeto. Texere longam historiam ociosis relinquo viris, atq; his eloquētibus, perturbatus animo Emanuel Rex Portugallię, de suorum interimtie, tria & vigīti natigia acrib⁹ munita tormentis, virisq; bello aptissimis instructa, vbi vbi talia sensit accidisse, destinauit. Caraue las appellant. Id genus nauium, nota iam afra littora, sui atlantis ingētes costas, vasta illa tot maria, innumeras insulas pręter labuntur, rubri maris hostia, sinus perfici patētes portas, exuperant, regionem captant tandem, ast prius cꝑ callecutum adeant, cocini & canenori, duos in eis littoribus reges, callecuteo infensissimos, quos ibi prima nauigatione, stricto fœdere in amici

Digitized by Google

tiam ſumpſerant, conquirunt. de inferendis Calleeuteo regi, quacūq; daret incōmodis, cōueniunt, ſeſe reficiunt, ad arma parant. Ex cocini & canenori nauib⁹, pleraſq; ſumpſerūt Portugalenſes, vt aliquāto maior claſſis fieret. Callecutei claſſem apparāt ingētē, nī portū adeūt Callecuteū, ſeſe illi, nō mō tueri intēdūt, ſed Portugalicā impetūt cū ſummo furore, claſſe, eā pœnitus deleturi, ſi quiuerint. cōcurrūt igit. durū ineūt certamē, miſeranda clades exoritur vincitur tandem, quamuis amplius ducentarum nauium, Callecutea claſſis, quoniam eorum tormentis parum Portugalicis nauibus oberant, quia lentis, & nullo furore emiſſis, ſunt Callecutei parū armati, ſiue quia nequeunt ob ingentes calores id armorum pondus ſufferre, ſiue q; animo non aſſequantur. Capitur eorum prętoria nauis. capiuntur, & alię pleręq; claſſis reliqua diſperſa. vi nanq; tormentorum vicinis inſpicientibus multas ex eorum nauibus in pfundum miſerant, in Aſſyriorum & Alexandrinorum mercatorias naues indidere ſtragem in auditam. Non his contenti Portugalenſes, ex aduerſo in terram deſcenderunt, duaſq; callucutę ditionis vrbes magnas combuſiſſe, ingenteſq; Callucuteorum copias, manu exigua profligaſſe feruntur, direptio facta parentatum eſt, interemptorum ſanguini ſatis abunde. eſt hęc gens mi pomponi (vt aiunt) ſeminuda, fere inualida, quia intra cancri tropicum iaceat, duodecim habens vti alias me ſignificaſſe arbitror, artici noſtri poli gradus eleuatos, vti meroe, nō tamen more domos habent lapidibus conſtructas, pecunias amant, voluntq; p pipere cęteriſq; aromatibus, quę ipſi aſſecuntur, a ſe ipſis & a finitimis, veluti ad nundinas concurrentibus, auri ducatos, & ſi queūt, venetos. merces alias abiiciunt, ſcribo iſta ad te mi Pomponi, qñ cadunt in mentē, non qñ euenīunt, pptera tu illa capito, qñ mittunt. & eſto his cōtentus, quia paruo labore fatigor. Cōplu ti. vii. Idus Nouembris. M. cccc xcvii.

P. M. A. M. Bracharenſi & Pampilonenſi antiſtibus.

clxxxvi. Quid petat Vngarię Regina.

BEatrix Ferdinandi regis Parthinopei filia, ex Mathia rege Vngarię vobis vicinę, vidua, per oratores petit a meis regibus, ne tantam ignominiam ſibi affini inferri patiātur, a rege Boemio, vti cīī noſcere debetis (quia vltimiores) ipſius beatricis manu regnū adeptus eſt, q; arces municipiaq; in ipſius poteſtate, moriente Mathia reperirentur. Is bonus rex pmiſiſſe conubia fatetur (vt inquiunt) copulam negat, quam beatrix aſſeuerat. Coram Pōtifice lis igitur, vti ſcire vos oportet veretur beatrix, ne pecunia oppugnetur, poſtulat igitur, vt oratores hanc deſtinetur, qui regem ipſum, regniq; proceres rei teſtes, & autores moneant, & hortentur, niſi opus fuerit, deterreant, ne repudiare Beatricem ſemel aſſumptam, velit. Arguit Boemo⁹ ſtes & ſtatem, nolle ſe vllo pacto inepte ad procreandam ſobolem mulieri, cōiungere iure iugali, cō reldit. cur hęc, dicetis? Ad hanc ego prouintiam orator deſtinatus ſum ab oratoribus, qui iſthic tenident regiis apud Pontificem indies nuncius expectatur, q referat quo in ſtatu res ſit. Interea aſſe accingi ad iter imperant Roma, vt iter faciam volunt. niſi mihi iocundius euenire potuiſſet, numerare iam incipio dies. Longior anno eſt tam mihi quę hora, dū illam expecto, qua veneres vos amicos videre fas ſit, colloqui, cōplecti, nouī aliud nil emergit. Valete Complutī. vii. Idus Nouembris. M. cccc xcvii.

P. M. A. M. Comiti Tendille.

clxxxvii. Quid cęſar / qd aliqñ fuerint Piſę / fluxu ventri mozik. Fernād⁹ iuenis / qlis fuerit inſtar bos t vitul⁹ vellecōſpuere i cardinē gradum.

QVę ab Italia nuper habuimus hęc ſunt. Ioannes Ruffus Forolinienſis, literis & grauitate clarus vir, nobis amiciſſimus, piſis agit, Archiantiſteę illius gubernatur. Is ad me ſcripſit hos fortunę inſultantis cachinos, has nugas eius meretricis infantiles. Maximiliānum inquit Genuam, deīn Piſas, cum exercitu, qualem Ludouicus & Veneti prębuerunt perrexiſſe, vt Piſanam reſtauraret remp. quę hactenus adeo potens fuit, vt idumeam vſq; ſuas vires ptenderit, fueritq; octauum & octogeſimum annum fere maris domina. Ligurnū ergo, Piſani quondam viris, Thirreni maris portum, Florentinę nunc ditionis, claſſe impetit Maximilianus propugnat, reinfecta intra quartum diem Piſas rediiſſe, dehinc duodecimo Kalendas Decembris Piſis, vt in Germaniam rediret inglorius, exceſſiſſe dicitur, obtulit autem dominatus Venetus ſe Piſas a Florentinorum ingluuie tutaturū. Quid ſentis bone comes, ſed audi aliud horribilius. Maximiliano Piſis agente, fluxu ventris interiiſſe Fernandum iuuenē regem Neapolī tanum, allatum eſt. Eia confide mortalibus. o cęcos hominum intellectus. Quid iſtis inhiamus, tam paruo tempore duraturis? Nil ei pfuerunt huius animi dotes, quibus erat ornatiſſimus. O quę corporis eius preſtantia, quę agilitas. ſed quid ego hęc tibi, qui cum optime noueris? qñ ex vrbe te ad auum eius Fernandum tempore innocentii contuliſti. Periit flos agri Neapolitani. ex vrbe vero ſcribitur, fixum animo ſedere genitori, ac genito, velle in cardineum decorem conſpuere, purpureum galerum, ac ſi barbara eſſet mitra, aliquando deliciet nuptias, ne quid

Digitized by Google

desit ad ignominia, & principum aliquorum consensum sagaci naso queritat, nos Cõpluti agi-
mus, tuo natali finitimi. Expectamus indies quid margarita, quam excedens a nobis ephebus
Princeps, pregnantem reliquit, sit aliquando paritura. Compluti Kalendas Decembris. Mille
simo quadringentesimo nonagesimoseptimo.

cbcccxviii

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

Quare an
tor nesciat i
secessu viue
re quid eius
finis/qd stu
dium/ mixta
platonica.

HAbui a te nudius quartus literas, bone presul, quas honoratius tibi fuisset, sopitas in fan
tasia rerum origine, illas, aut in ingenti officina, vel in arcula memorie relinquere, neq;
illas viue voci aut calamo, vt prodirent, credidisse. Duo inuicem opposita optare te in-
quis, delectari nanq; te summopere scribis, mearum epistolarum lectione, quas ad comitem
collegam tuum exaro, subdisq; illico optare te, vt tuo lateri inheream, suo prelato Canonicus.
Possint ne duo hec vno sacco cõcludi, aut coherere, tu videris, qui mirus es dialeticus. Vobis
cum scilicet esse Granate, atq; vna literas vobis ex curia, de his que per vniuersum ebullitũt de
stinare. Vtrum malis eligito presul optime. Ego extra annũ ab habitis tuis literis quadragesi-
mum, an tibi morem gerere, parereq; intendam. si angulum elegeris respõdebo, tã male mecũ
actum a superis existimas, vt vlla terre parte contentus viuere queam? quãdo mihi totam aper-
ta manu condonauerint? angulus ne mihi placebit vllus? vbi marcescam, cum mihi liceat per-
currere, quando velim, vniuersum, & si corycios pheacum autumnos superet, paruo me facis
bone vir. Angusti debes esse pectoris in terra, quia te spiritꝰ ad ethera semper versus, ac deo ple
nus, e terra iam diu raptum teneat. Qui iam cœlestes illas auras exhausit, paruo huius nostre se
cis indiget adminiculo. Sed qui terrenus adhuc est, & mercurium intra pectoris fibras ab sortũ
tenet, nulla orbis parte contentus viuit. Exuritur animo, si spatio, licet ingenti, licet ameno, in-
cludatur, se ipsum macerat, si quid sub cœlo acciderit, quod eũ prętereat. Cum igitur ad vestrã
hanc curiam, quã tu, quia sentio confectus, vt vberius deo fruereris in secessu, reliquisti. Ab om
nibus terrarum regionibus, homines, negotiaq; confluant, atq; horum regum auspiciis, ab
omni christiana potentia legati, in curiã concurrant, percurrere totum orbem videor, totiusq;
telluris habitatorẽ, me ipsum in curia cõfingo, quoniam hinc, quecũq; vniuersa tellus pariat,
edisco. En habes qui sim, quẽ hactenus ignorasti. Vale cõpluti idꝰ Decẽbris. M.cccc.xcvii.

cbcccix

P.M.A.M. Pomponio lęto.

Solis regi
bꝰ et bouil
lis rudib⁹ me
dicis et sacer
dotibꝰ licet
archana sa-
cra scrutari.

SCribis Pomponi amantissime, vidisse te, quę de superstitionibus insularium exarauerim, cõ
queris de breuitate, quæ obscuras reddit narratiões, quid de cucurbitula quadã, velim,
te nõ intelligere inquis, cupereq; te scribis, quid illi de hominum origine lepidissime sen-
serunt. Quo pacto ex cucurbitule, in terram collapse rimulis, mare velint scaturisse, succesetq;
nostro Caruatallo, ad quem ista scripsi productius. Is referet, habes vltionẽ prę manibus, mo
do velis, eadem illa mensura metitor, qua tibi demensus est. Quę de homine garriant, ne fece-
ris participem. Duo esse ingentia in eorum montibus antra fabulantur, pręter illa e quibus so
lem & lunam prodisse puerascũt, in quibus, ab initio rerum, genus omne hominum latitauit.
In vtriusq; antri foribus, alternos semper insidisse duces, ne quisq; egrederetur insaniũt. Idq;
pro archano habent sacro, sed annorum tandem prolapsis curriculis, ipsis ducibus noctu in-
sulam peragare audentibus, querendarũ dapum causa, sole deprehensos, nunc hos, nũc illos,
intueri, nãq; solem illis minime licebat, in diuersa mutatos, in mirabolanos arbores, vt puta,
in saxaq;, pleraq; in res alias, efficit tamen longa dies, q; obducta frõte, grauterq;, tanq; sacrũ
obloquũtur, vt multi, licet sole deprehensi, sese seruarent, ne verterentur. Sed hos aiunt, relictis
matribus eduxisse paruulos infantes, vlniq; illos cum per diuersa portarẽt, in cuiusdam flumi
nis ripa, inspectatis aquis, toa, toa emisso vagitu, infantes proclamasse, quod ipsorum lingua
significare, mama nama volũt, & in ranas mutatos asseuerant. Inde vocem illam ranis fuisse he
reditariam, quo modo deinde procederẽt hi homines, sine vxorum comertio interrogati, ani
malia quędam per mirabolanos sepentia, fœminas emulantia, se vidisse balbutium a longe,
pleraq; illorum insectando, licet duriuscule, quia lubrica, anguille more, apprehenderũt, tũc,
& cum muliebri natura carerent, admota inguinibus aue pico, vi persemora, manibus quorũ
dam, callosas habentium palmas, fœmineam illis fossore pico naturam effecisse. Ita, eia Pom
poni eia, cerucem excute. In vxores sibi fœminas has fuscepervũt boni viri, atq; inde genus ho
minum prodisse volunt, predicant, instant, contendunt id dirum ac nephariũ tante rei sacra-
menta nusq;, prętereq; regibus aut bouitis, quos habent pro medicis & sacerdotibus, patefa-
cere, solum id inuentum apud Romanos, de sacro ancili, atq; matute archanis existimabas: sunt
& alii magnarũ rerum inuẽtores Põponi, licet tamẽ omnia populo diebus festis per rithmos
ista concinere, alias minime. Compluti. xv. Kalendas Ianuarii. M.cccc.xcvii.

Digitized by Google

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER VNDECIMVS. ANNO. M.CCCCXCVIII.

P.M. A.M. Bracharensi & Pampilonensi presulibus.

CXC. Regine vngarie causa de pdita re stat autor. 6. insulariis latria ⁊ semibus.

NOn minus mihi q̄ infœlici Beatrici, infaustus aduenit nūcius. is ab oratoribus nr̄is, qui isthic assident apud summū Pontificē, retulit fore supuacaneū, ad hanc rem oratores in Pannoniā destinare, detrectaturū nāq; Regē, Beatricis spōsum, quęcūq; ꝓponāt scribūt oratores, quia illi fixū animo est, nolle fugali thalamo Beatricē reginā adiicere, inclinari etiam ad regis postulata Pontificē Alexandrū inquiunt, malunt ꝓpterea mei reges alterū e duobus, q̄ vtrūq; perpeti. Durum illis est, sanguinem suū repudiatum ri, est nanq; regi ꝓpinqua Beatrix, quia Fernandi primi filia, ast durius post naufragium perdere & naulum, demptum nanq; de ipsorum autoritate plurimum putarent, si eorum petita negligerentur, ne igitur ignomiā aliā perferant, satius esse ducunt, rem dissimulare. Quare sublatum est mihi iter laboriosum, sed ini quo id animo fero, quia sumam mihi erat delectationem pariturum. me autem accitum reges serena fronte gratulabundi fere, quod tantus mihi labor sublatus fuisset, graue mihi fore putantes, compellarunt, sed falluntur. nil nanq; maluissem egre quidem hęc fero, quia dempta mihi spes, quę surrexerat, vos veteres amicos, visendi sed ne frustra sumpsisse calamum videar, hæc pauca de nostris insularibus habetote, quę nostro pomponio referatis, si vobis ille aperit, quæ ad eum scribo. Nouum genus est apud eos latrię repertum, vidistis aliquando parietibus depictos lemures, cornutos, dentatos, caudatosq; manibus aduncis, atq; ore aperto, ad deterrendos homines? Ex gosampio in texto, gosampioq; fulcta construūt simulacra, huiusce modi lemures ad vnguem imitantia, noctu nanq; ipsis apparent, in illosq; quibus agunt, errores inducunt. Zemes appellant hęc simulacra, a quibus se pluuias, si pluuia indigent, dies lucidos, si solē volunt, impetrare fabulantur, azembus iratis, tonitrua mitti ac fulgura, & grandines putant. Inducunturq; a bouttis, quos pro sacerdotibus habent ac sanctis viris, meritis zemes placare muneribus, masculos habent ex his, ac feminas. Coire masculos aliquādo cum regum vxoribus credunt, nasciq; infantes ex illis, vario regum filiis quodam per ceruicem sparso tumore. infensi iam mihi estis, & molesti, qui vno vellitis spiritu, quęcunq; hoc nostro orbe nouo emiscant, cognoscere stringite aliquantulū guttur. Et valete Cōpluti nonas Aprilis. M.cccc.xcviii.

P.M. A.M. Suo Comiti.

CXCI Quare reuocat autor ex legatiōe vngerię Mors tlauſ Caroli regi de ffe hieronymo cōcionatore ⁊ alexandrū ſeuiente.

VNde sint lię interrogabis. ex curia inquio. hui tam cito ex pannonia dices. Bellorophōteo me forte vsum pegaso suspicaberis. Ymo & contractos mi aggeres, ne pirenneos trā silirem conqueror. Ex vrbe moniti nostri sunt Reges, rem Beatricis reginę esse adeo contractam, ꝙ nullo modo refarciri queat, se potius regnum amissurum rex inquit animo peruicaci, q̄ sterilem sibi fœminam iugali vinculo ducturum. non negat bonus rex, omni laude dignā esse beatricē, pollere, inquit, prudentia, castitate, omni denique virtute, qualem decet insignem fœminam sed abnuit, desiderio sobolis, eius commercium. inclinatus preterea pōtifex (vt aiūt) in regem qui rei iudex est futurus. Perstō igitur quod parum mihi non fuit molestum. Sperabā: nanq; hanc nactus occasionem, posse patria (ac veteres amicos) quos in vrbe multos reliquimus inspectare, colloqui, complecti, feramus ęquo animo, & accipe tu quibus nugis fortūa res verset humanas. Carolus ille, ille Carolus rex pigmeo breuior, animo tipheo, vel polipheme o grandior. Ille qui totam concussit vno discursu Italiam, qui tremere christianum orbem paulo ante fecit, qui ex legibus terror erat, repentina, subita, inopinata morte interiit. Alii pileludo fessum, alii in humilis porte limine, cū exire vellet ex cubiculo, vt ad lusores descenderet in ambasia, vbi porticus est ingens pilæ lusibus apta: caput ita percussisse aiunt, vt cerebro concusso, deciderit illico. Vt cumq; sit: animam illam quam totus orbis vix capiebat non fluminibus non apenini anfractibus, non vllo periculo territam, cum Italiam sicco pede contereret, orbe ipso insalutato Tertio Idus Aprilis exalauit immaturam. Annum quippe septimum & vigesimum agebat. Confide, confide rebus humanis, duraturaq; sperato, si quibis Audi: audi aliud, non indignum relatu. Audistin Hieronymum quendam Ferrariensem cucullatum ordinis (vt aiunt) cōcionatorum Florentię longo tempore per vrbis pulpita audaci

Quādo moriſ Caroꝰ.

Digitized by Google

fronte. In pontificis & purpuratorū mores & vitam iacula cōtorquentem. Floretissimumq; populum seducere in pontifice toto nixu fuisse conatum. Is bonus vir in pontificis delapsus ex candescētiam, per iudices apostolicos ab Alexādro missos igni, velut hereticus traditus est, aduertito quas fabellas ordiatur, quando iocari intendit, hęc petulans rerum mortaliū domina, & expergiscere aliorum exemplo. Non desunt tamen, qui fratris illius doctrinam, & mores miris laudibus extollant, inuidiaq; in eum fuisse, non meritis, inquiunt seuitum. nos quæ accepimus ab vrbe prębemus. Tu vale compluti pridie Kalendas Iunii. M.cccc.xcviii.

CXCI

P.M.A.M. Bracharensi Archiepiscopo.

Margarita aborsus/vocant filia ex gestir ex portugalia ō rebus italis q̄dam.

HEi nobis, cum seuire incipit tetra illa noucrca, quales rugas congerit. Peperit abortiuū, pro desiderata sobole Margarita. Pro esurito puerperio, offam nobis prętulit collachrimandam. Reuocantur ergo, deficiente a principe optata prole, ad ingentem hanc tot regnorum molem, futuri possessores (ni deus aliter statuerit) tuus Emanuel Rex, & eius vxor Helisabetha, primogenitura sumpturi veniant, per cursores monentur. Venturos prope diem existimamus. Adeant fausto, secundoq; sidere, finem suę truculentię sors imponat, finatq; iam tandem Hispana suo progredi ordine sceptra oramus. Eunt hęc aliquando serius q̄ eueniāt, quia raro cursores ab hac vltima terrarum meta, proficiscuntur ad vos. Discedūt plęriq; ex his, me inscio, quia prohibentur interdum, ne vilas capiant priuatorum literas, ad vrbem ferēdas, veritu ne forte aliquid, quod regibus minime placeat, hoc tempore significetur. Quid futurum sit, mortuo iam Carolo, rerum italarum, ob sui animi magnitudinem perturbatore, & ob Ludouici sortię cœcam incuriam, qui vt galli gustarent italicam fœlicitatem astruxit, hesitamus. quid vos sentiatis, nobis significate. Id si ita est. vt gallicum iure sceptrum, ad Ludouicum Aurelianēsem hereditario deueniat, vereor Ludouico sortię, sed patriæ doleo meę, quę, ne aliquā do eat in prędam, extremisco, non q̄ gallica potentia me deterreat, sed scio meis non esse cuiq; gratum Ludouicum. Diffidere inter se primarios Mediolanenses, distrahiq; in diuersa cognosco. deus bene vertat. Tu vale compluti nonis Iunii. M.cccc.xcviii.

CXCII

P.M.A.M. Suo comiti.

Quid rex Gallus/ponosticon argumentale in Sforciā familiā/cōtēcio de iure vrinsq; Ludouici.

PAulo post dimissam ad te epistolam de Caroli regis morte, suffectum eius loco Ludouicū Aurelianēsem allatum est, ex Gallia. Vt apertius quales sint rerum humanarū vices, cognoscas, pręmunt elatos, oppressos erigunt, iuuenes perimunt, graues etate ad vitę tedia, ad continuas erumnas seruant. In regno Parthenopeo Fernandū Iuuenculum, Ferdinādi primi nepotem, necdum bene fixum in Regno fata peremerunt. Federicum patruum eius, iam senescentem euexerunt, nunc eadem in Gallia (vti vides) euenerunt. Vnico ictu eum, qui sese rerū dominum fore somniabat, vix hominem induentem ad necem percusserunt, vt Aurelianēsis dux pauper atq; senescens, carcere quondam & cathenis, vt iugularetur ab eodem Carolo vinctus, in regem crearetur, creatus vnctusq; est. Ludouico sortię velim pauca percunctari, veh tibi Mediolanum, si ex premissis & presentibus licet augurari, arguat Ludouicus, si callidus est dialecticus, & sillogismos formet. Dux Aurelianēsis, vix pane fatur, vt ita dixerimus, potentissimo tibi nouariam ademit, atq; illam vix ab eius manibus confractis Caroli viribus, cum venetę respu. Suppetiis, extorquere potuisti, tutariq; res tuas, ne e ducatu Mediolani te eiiceret, totis viribus vix potis fuisti. Quid facturum putabis galliarum regem effectum? scire velim Ludouice, quid torctor animi tui conscientia, dictet? quo ve te flagro concuciat. nepotem ego tuū Ioānem Galeatium, ad quem iure paterno ducatus sceptrum attinebat, sublatū veneno a te (vti est vulgi fabula) minime existimo, periit nanq; incontinens ab vxore, quam ardebat, attamen veniet, veniet illa dies, qua, Galeatio nepote tuo moriente, superstiti filio ipsius, aut hermeti fratri propinquiori, te reliquisse ducatus habenas, q̄ tibi ducatus titulum sumere, maluisses. Innocēti patriæ doleo vehementer, ah pręuilegio inquis sum ego imperatorio armat⁹, quid sibi furis habet Aurelianēsis? natum se inquit ex Valentina, legitimo creata Matrimonio, a Galeatio primo duce contendit ille. Te autem ex tranuerso genita blanca Maria ortum arguit, tua isthec admittet, si conducere sibi cognouerit. Hęc arbitror patrone mi, in Ludouicę sortię deliberatio ne vētilari, grauibusq; illum curis arbitror agitari. Accedit & aliud illi perniciosum, strenuos, belloq; aptos Mediolanenses, oppressos tenet, mollibus autem & imbellibus suas acies credidit ductitandas. Nec minori puto illi cessurum in commodo, q̄ Ioannes Iacobus triuultius egregius, exercituum ductor, sit exercitus Gallici prefectus, hic nanq;, quoniam est Ludouico infensissimus, suę factionis ciues in Ludouicum sollicitabit. Vtinam aliter eueniant, ego ista vereor. Tu vale compluti quarto idus Iunii. M.cccc.xcviii.

Digitized by Google

P.M. A. M. Archiepiscopo Bracharensi. cxciij.

Genera filia ex Portugalia venerit in dubio dd velit Aragonici.

SVperioribus ad te diebus scripsi emanuelem regem tuum ad primogenituram totregnorum fuisse accitum, vna cum vxore a soceris. Toleti eos suscepimus, nec mesem integrum ibi cōmorati, Aragoniam versus, vt paterno iuri regis hereditaria regna reges recognoscant mouimus. Comitia conuentusq; euocantur conuenient. Sed veremur nō defuturas animi molestias, sunt hi Tarraconēses, Aragonici, vt pote, Valentini, & Laletani, pertinaces. ne ipsorū iura infringant, pedibus, manibusq; nituntur. Ex vetusta nanq; patrie cōstitutione, & auitis legibus, Sancitum seruant, ne fœmina, regio digna sceptro apud eos habeat, volunt masculina ex bole deficiente legitima, ppinquiorem regi morienti masculum, cuiuscūq; sit filius, in regem suscipi debere. Spe tamē depascimur incerta, pregnatem duxit Emanuel Helisabetam vxorē, ea, si marem pepererit, sublatam tibi polliceor omnem de hac re cōtentionem. nullus nanq; regi erit ppinquior (quandoquidē filio caret) q̄ ex filia nepos. Si vero femellam parturierit, habituros tamē ipsos p regnorum hęreditibus, sed non leuiter pedibus ibunt, in hāc sententiā. Tu vale interea quę fient intelliges, nō multos post hos dies. Est nanq; partui ppinqua. Datum in Cęsarea augusta, decimo Kłas Iulii. M.cccc.xcviij.

P. M. A. M. Archiepiscopo Granatensi. cxciiij.

Iura virtusq; ludouici sup ducatu mediolani armis obtinet ius.

AVdiuisse te inquis a me ipso, Ludouicum aurelianensem, nūc Gallorum regem, ex legitima vicecomitum fœminea stirpe genitum, Ludouicum autem Sfortiam, qui Mediolano nūc imperat, reliquosq; illi⁹ fratris, galeatium. S. Philippum, & Ascanium & Octauianum, ex transuerso in familiam descēdisse. rei seriem vis apertius, en accipe. Anno a nostra redemptione. M. cccc. ii. vita excessit galeatius, qui primus ab Imperatore ducatus titulum priuilegio assecut⁹ fuerat, lege addita, vt masculina ple deficiente legitima, ducat⁹ ad Imperatoriam rediret coronam. Is tres mares filios reliquit, e quib⁹ duo Ioannes & Philippus legitimo erant orti matrimonio, tertius vero (licet ex pellice) admissus tamē equa sorte in legitimā, Imperatore annuente, vnicam autem filiam habuit, sed eam ex vxore, Valentinam nomine, hanc auo huius Ludouici aurelianensis, cum quadringentorum milium ducatorum, & hasta oppido celeberrimo dote dedit vxorem (accidit ita volente deo) q̄ obierint quotquot habuit filios galeatius ille primus, sine ple vlla mare vel fœmina. Philippus autem galeatii secundo genitus, qui Alfonsum habuit regem in potestate, vnicam reliquit ex transuerso natam blancam Mariam, ex qua & Francisco Sfortia genero, coctunole ornando, insigni bellatore, Ludouicum alioscq; nepotes suscepit. En habes, vnde sit exorta cōtentio, quę Italiam iterum concutiet. Ludouicus Sfortia, mortuo nepote Io. galeatio, galeatii, quem Andreas lampognanus pugione transuerberauit, filio a Maximiliano nouū impetrauit priuilegiū, refertq; nec Frācisci genitorē, nec galeatiū matorē fratrē, legitimos fuisse Mediolani duces, quia id sibi priuilegiū nō fuerāt assecuti, cū in Philippo impatoria gra exprauerit, se vero legitimū esse ducē arguit q nup fuerit inducē electus, hęc Ludouicus Sfortia, aurelianensis vero, Sfortiadas ex trāsuerso, se ex legitima contendit. Eorum quę Ludouicus adducit in medium, nihil admittit. Inquit prēterea aurelianensis, moriētem galeacium primum eis⁹ maternum auum, testamēto reliquisse, vt Valentinę soboles, inter legitimam hereditariam cōcluderet. Quod etiam prius dum dotis acta dictarēt, pacto statutum fuisse iactat. Quamuis id priuilegio minime liceret. solue tu hęc enigmata bonę prēsul, si vales. Armis quippe soluenda (vti video) nō sillogismis. Tu vale. xi. Kalendas Augusti. ex Cæsarea augusta. M.cccc.xcviij.

P.M.A.M. Suo comiti Tendillę. xcv

Rex gallo⁹ q veneti cōueniūt i ludouicū ducem Fredericus creatur rex Neapolicesar borgia galerū abiicit gallo⁹ repudiat vpotzem.

PVgno tibi cōcludere atlantem intendo, omneq; apinini costas, vna crumena colligare laboro. Aduerte quot quantaq; vno spiritu promo. ex Gallia fert Ludouicum aurelianēsem galliarum regem creatum, arma parare in Ludouicum Sfortiam, pmissumq; iamdiu Io. Iacobum triuultium ducem copiarum, ciuē Mediolanēsem, Ludouico infensum. ex in subrisbus & Mediolano, nouam pullulare aiūt inter Ludouicum & Venetos discordiam, quę ruinā trahet insperatam. Cum nāq; duce Maximiliano Romanorum rege, Florentinorum vires extenuare minime potuerint, vt cæteris Italię principib⁹ Florentini cōnectant, ne si vis hæc extera iterum irruat, diuisam Italiam intra se reperiat, Ludouic⁹ Sfortia, cui maius imminet periculum, pponit restitui debere Pisas Florentinis, aliter enim a gallorum vinculo deduci minime possunt. est & in Ludouici animo coronato aurelianēse ipsius hoste infensissimo, terror multiplicatus, instat ppterea, vt omnis Italia cōueniat, Venetis manum iniecisse super pisis bene sapit, Ludouicus suum cernēs periculum, ni Florentini aduocentur in fidem Italam, frendet, veneti

Digitized by Google

labra lambunt ſuper piſis. Tutelę occaſionem naſciſcuntur. Ecce nouam calamitatem exortã rugiunt inter ſe, ruinam ſibi aſtruũt, magno alicui conſtabunt, heę Piſę. ſed vtriq; forſam pro tempore. Ex neapoli habemus mortuo Fernando Rege iuuene, qui ſibi amitam, noſtri regis ex ſorore neptem, Ferdinandi ſenis eius auí filiam vxorem duxerat, Federicum, quia Fernãdus ſine ſobole perierit, fuiſſe ſuffectum eius patruũ. Ex vrbe vero fertur, egregium illum Cardinalem Cęſarẽ Borgiam, qui excutere a ſe purpuream trabeam rubrumq; galerum, tanq; onerоſam ignominioſamq; clitellam, nititur, pro pontifice, deſignatum ad Federici oleum, & coronam. In galliam iterum redeo, Ludouicus Rex, Ioannã Caroli Regis ſororem, reiicere cogitat, vt Annam Caroli relictam Reginam, capiat vxorem, minoris Britanię cupiditas, vt hanc ſumat, illum inducit. Eſt nanq; Annę hereditaria ea prouincia, vt vero Ioannam repudiet, Gibboſam, inualidamq;, aut proli ſuſcipiendę haud quaq; paratam arguit. En habes mille rerum hiſtoria dignarum vno halitu narrationem, quas noſter Simeon tibi collega, tuq; vna confricetis, vt q; volubilia ſint quęcũq; ſub cœlo verſantur, cognoſcatis. Hęc ſi aliquãdo ad vos eũt minime recentia, ne mihi ſuccenſeatis, paruinãq; facio has fortunę ſubſanationes, propterea poſt occiput ea ſępe conijcio, neq; iſta nunc habuiſſes, niſi ea exigere ame ita inſtanter coniaceris. Ergo vale. xi. Kalendas Auguſti ex Cęſareaugusta. M.cccc.xcviii.

cxcvi

P.M.A.M. Archiepiſcopo Bracharenſi.

Monit par tu portugalica Regina reſtat mas filius / alia tris recitantur aduerſa regib⁹ / notat fragilitatẽ rerũ humanarum.

REges eſſe in Cęſareaugusta, vbi coactis Aragonicis inherent cõuentibus, iam dudum tibi ſignificatum puto. Cogit amicitia, vt ad te ſcribam, prohibere vellent rerũ ſucceſſus, amicorũ nanq; animos ſapido aliquo ſermone demulcere debemus, nõ horrẽdo criſpare. Sed quid faciam miſer! nollem ego quidem amaras tibi eſcas prębere, mallem dultia mella, illis abundamus, iſtis caremus impreſentiarũ. Quas igitur ſementes Hiſpanus parturit ager, eas accipito. Poſt immenſos de barbaris triumphos, poſt innumera pręclare geſta, quattuor meos reges ictibus, quattuor in illia calcibus preneſtina concuſſit. Ex filiis, eos paulatim vertit in priuignos. Vt Rex, cum intra aulta regna ociaretur a bellis, delecti hominis dextra percuteretur, effecit. vnicum, in quo totius Hiſpanię augendi ſpes erat imperii, oculum, Ioannẽ principem, heredem, florente arripuit ętate. vt Margarita imperialis, ab eo relicta grauida, pro deſiderata ſobole, pareret, offam aſtruxit, non his contenta quarto nunc ipſos vulnere transverbe rauit. Partu interiit tua Regina Heliſabet ha, noſtra heres ſapientiſſima, quę matrem animi dotibus mire referebat, probitate nãq; & magnanimitate pollebat. Aſt corporis habitudine, magno a genetrice diſcrimine, vixit, pinguis nãq; genitrix, filia vero ita macie cõfecta erat, vt partus anguſtias minime quiuerit, quia robore carebat ob maciem, tollerare. O quales marito gemitus, o qualem parentibus ſtuporem indidit, hic repentinus interitus. Egrediente vix exutero ſobole, animam illico exhalauit. mortem ſibi ipſa preuidit, mortem ſibi ipſa ſępius, vna cũ partu, affuturam nunciauit. Propterea priuſq; puerperii dies aduentaret, viaticum ſibi accuratiſſime parabat, religioſos homines quotquot horis accibat, ſui pectoris archana per illos chriſto detegebat. Si in errorem forte aliquẽ prolapſa fuiſſet, vt veniam impertiretur abortis lachrimis proſtrata poſtulabat, orabat, obſecrabat. Vnde cœleſtes in choros arbitramur admiſſam verũ enimuero Bracharẽſis, vt tragicus hic noſter ſermo in pſalentem deſinat Cantilenam, ordiamur. Accipe tanti mali refugium, tanti doloris grande lenimen, marem peperit filium, dempta eſt omnis de primogenitura contentio. Tu igitur, Regi non minus gratulator, q; doleas, qui filium genuerit tantorum (modo vixerit) regnorum Regem futurum. Et vale. Ex cęſareaugusta Kalendas Septembris. M.cccc.xcvii.

cxcvii

P.M.A.M. Aſcanio.

Non eſt ſui iuris Aſc. Quid ſummi cũ gallis ludouici ruina obducens quos habet mollesq; fortes abiecerit.

TVas mihi Petrus Moriſſus in ſardinia Archipreſbiter tui libienſis familiaris porrexit. Duo ſunt epiſtolę capita, ipſius mihi moriſſi negotia cõmendas. Non algẽtiori ego ſtudio illa complectar, q; ſi mea eſſent. Aſt ad te ſcribere, quę ad purpuratum Caruaialum, reliquoſue, ob eximias virtutes heroas meos, deſtino, viros beata pace fruẽtes, operam perdis, & tuos a manibus, per quos iſta ſcribis fruſtra fatigas, perditurum operam, & quãcumq; cartã ad te ſcriberem, perituram putarem. Nugari nanq; eſt patrone mi, ei qui ſit adeo pedibus manibuſq; vinctus (vti tu es) aliena recitare, quo vultu, dic, tu rerum domeſticarum fluctuoſa procella ſubmerſus, aliena inſpectabis, dic qua fronte leges peregrinas! memor q; Ludouicus Aurelianenſis Gallorum iit, Rex coronatus! nugę ſunt mi patrone, quęcũq; poſſunt ad te ſcribi, ſi quę pręmanibus habeas dimetiemur. Guſtarunt veſtro ductu fœlicem Italiam Galli: deus faxit vt magis habita ſtrage, tum fame, tum gladio, tum aliarum rerum penuria deterriti. Suis laribus

Digitized by Google

contentí viuant, q̄ vt redíre, noſtrę telluris ſapore pelle ctí, pertentent, ne velínt, orandum eſt. Sí nanq; voluerínt, veh vobís, veh patríę, ímo & velle putant, ne nos fallamus, non ne tu calles, quo nam ſtomacho víuant noſtrí cíues erga Ludouícum fratrem tuum? Quíd de íllo ſentíant num te prętérít? mínime quídem, quíb⁹ prętérea ſuas credídit centurías! Díc ſí furor gallícus íngruat, quos habet ductores. molles míhí relatum eſt, díſcíplínæq; mílítarís, haud quaq; per ítos, forte & claros, vírtute bellíca exercítoſq; (vt aíunt) alíenam vírtutem pertímeſcens, reíecít, pœnítebít. Tu vale ſí per aurelíanenſem licebít. Data Cæſarea auguſta. Kalendas Septembrís. M.cccc.xcviíí.

P. M. A. M. Cardínalí ſanctę Crucís.

cxcviíí. Infántulus príncep⁹ mí chael debílís regína e grotatobdo lorem fílíę. Emanuel archana q̄ dã ſpe ẽpaſſ⁹ dímíttit.

EX noſtrí Bracharenſís epíſtola, quas glomeret alapas ín fílíos, quos mutare ín prętígnos cõſtítuít rerum humanarum rotatrix íntelliges. epíſtolæ calcem íocũdo nũcío depínxí. velím longe huíus ínfantulí fírmíora vítę ſígna íntueří. Natus eſt hebes, tenuís & ínualídus, materna íllá maties, vt eneruís fílíus naſceret, effecit, víuit tamen. Ex alímentorum varía ſuſtantía natura forte mutabítur, vtí alíquãdo accídit. ex valítudínarís nanq; ſæpe vídemus hómínes índíem verſos íncolumes, íta faxít deus. Rex vero ípſe defunctę marítus, ín Portugalíam ſub trístís ílíco redíit, chara conſorte relícta, nos vbí vbí Regína, quę ex amatę prę cœteris fílíę (quía ſapíens & pba) ínterítu, ín aduerſam íncídít valítudínem prę dolore vt cõualuerít, pactís comítíís díſcedímus, ſublata eſt ex huíus ínfantulí, qualíſcũq; ſít, natalí, omnís de prímogenítura contentío, ſpe (neſcío qua) depaſtum ſenſím⁹ noſtros reges ín patríam generũ remíſíſſe, quíd rei ſít, nõdum venít ad aures noſtras. cum attígerít íntelliges. Vale ínterea ex Cęſar auguſta. iíí. nonas Octobrís. M.cccc.xcviíí.

P. M. A. M. Aſcanío.

cxcix. Tollít aſcanioſpẽ hebẽdoz auxílío ruz ex Híſpanía. Quíd ſperẽ níſí cõueníant Itali.

COmplutum regreſſí celebre oppídum ín Oretanía, ex Cęſarea auguſta: meí reges Híeronymum landrianum, vírum omní pbítate prędítum, generalem humílíatorum p̄ſulem, & Petrum ſuardum ſurecõſultum, ac Bartholomeum tríuſí ſanum Venetũ oratores plací de ſuſceperũt, ſed quíd ſero equídem, pacem ínſerãt meí reges cum Ludouíco rege Francorũ: príuſq; accederẽt. Eſſe vobís auxílío, ex ícto fœdere cum gallo: mínime poſſunt, aut volũt. Vobís ípſís cõſulíte, quíd íntra valeatís penſítate, quonían extra níhíl ſperãdum, ſí cõuenietís Italí potentes: íngruẽtibus forte gallorum conatíb⁹, quí vos ímpetere denuo cogítant obſtabítís, ſín autem díffídebítís: naufragíum ímmínebít. Sarcínulas collígere poterítís, atq; alíos portus capeſcere. Vale Compluti. vi. Idus Decembrís. M.cccc.xcviíí.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A. M. LIBER DVODECIMVS. ANNO. M. CCCC XCIX.

P. M. A. M. Suo Comíti Tendillæ.

cc. Ibí ſtoríalía moralíaq; põtífice: venetís & ducę mediolanı & turchís & gallo abſcít vtrerẽ bzitanĩ ducat Borgia galeriũ ęcutít.

EMpore ſítuq; oppreſſum martyrem tuũ ſure merito tuís acríbus lítterís perfrícas, talí ſpartheo glomo fuíſſe opus ad cõceptam rubígínẽ detergẽdam, callíde díuínaſtí. a Iulío menſe de Auguſta cæſarea te nullas habuíſſe meas cõquereris. Quíd faciam, fetẽt humana cũcta, vmbram volatílem príſcí ſolẽt ſapientes: humanos títulos appellare míhí vero, neſcío quíd ínanius eſſe vídentur. In víta: níhíl magís vídeo paruífacíendum, quía níhíl vídeo quod magís vítã fatíget, ſcíndatq; velocí⁹. Quor ſum hęc díces? putas terrenę fecís huí⁹ domínam anteactís ín Italíam eſſe contentam? grandíor aſtruítur lapſus de re Píſana: me tíbí arbítror neſcío quíd ſígnífícaſſe, creſcít ígnís patrone mí. Ludouícus nãq; Sfortía: reddí Píſas Florentínís, vt ín fídem Italam veníant, petít, ínſtat, vocíferat. Veneti quíbus eſt peculíare, quod ſemel apprehenderínt, nunq; e manibus ſoluere, ſub tutelę prętextu: ſe Píſanos nolle deſerere: q; ſupplíces ípſorum tutelam ímplorent: argumẽtantur Ludouícus: formídíne plen⁹: ob ſuí hoſtís potẽtíam: príncípes Italos cõnectere omní ſtudío laborat. In Venetos cõcitaturum Turchas, nísí puínciam deſerant, mínatur, atteſtaturq; execrabíle malum emergít. Veneti ſe ab ínfero marí, ad ſuperum íter habíturum: ſí Píſas retíneant, cognoſcunt. vtrũq; líttus Italíę ſuís ſe mercíb⁹: hanc occaſionem nacti calcaturos: atq; íta paulatím Romanorum exemplo ꝓpagaturos ímperíum ſperant, ínhíantq;: & bene quídem: orbís habemís Píſani: ne ín Florentínorum poteſtatẽ vltra deuenĩãt: Saguntínorum ſíbí exemplum potíus amplectunt: emorí ſatíus putãt Ludouí⁹

Digitized by Google

cus: qui ſagax eſt, quo veneti tendãt intelligit, deſpumans eſtuat. Se daturum operam: vt eos pœniteat pteſtatur. Genuinos hic acuit, illi ſetas excutiũt, Piſani pſtrati: ne deſerant gemunt. Rugit vterq; arma intra ſe parat vterq;. Rex vero gallus: pre gaudio geſtit, interea deglutit ſaliuam mercurialem. Ex illa ſimultate: ſe futurum ſui voti compotem: de facili abſorpturum vtrunq; ſperat. Quid ex huiuſcemodi reb⁹ ſoleat euenire: tu te ipſe coniectator, doctus es, & quia tabrachea ſimmia rugoſior, longa experientia ſapies: futuram preſagire licet perniciem. Aſt ni fallor, expilabitur Ludouicus Sforcia, res nanq; illi eſt cum vafris mercatoribus, qui ſemper aſtu viuũt, multipliceſq; ſibi ſtruere cuniculos didicerunt, quibus inſectentur fugientes, & vbi fuga op⁹ ſit, euadant. Audi & aliud Gallicum in eiſdem diebus ſtratagema. noſtri reges, pio acti animo, Alexandrum pontificem, ne id ordinis cardinei opprobrium patraret, vt Ceſar Borgia Cardinalis, trabeam abiiceret purpuream, de terrere cogitarunt. Ludouicũ Regem hortãtur, vt vna ſecum per oratores, Alexãdrum ab eo propoſito, per concilii proteſtationem deducere velit. Is Alexãdrum ammonuiſſe dicitur, ne vereatur, fidat eius potentię, partes ſe pontificias tutaturũ pollicetur modo per eius autoritatem liceat Ioãnam annum circiter vigeſſimum illi vxorem, quia ſterilis ſit, ac de formis, dimittere, Annam vero Britãnam Carolo relictam ducere. Conueniunt ergo vt Ludouico Rege fautore, noſtris Regibus labra mordentibus, ob iniuriam ſedate religionis, rubrum Ceſar galerum abliciat. Pontifice vero, theſauros eccleſię diſpẽſante, Ludouicus hanc repudiet, illam ducat vxorem. ymmo & promiſiſſe ferunt Regem, ſe daturũ Ceſari Cardinali, de ſtirpe ſua regia contugem, ne quid deſit. En habes quid tempora portent. Sit ne ſtabile quicq; inter mortales intellige atra bile iam fatigor, cum iſta recenſeo, quia diſplicẽt. Vale Occanię tertio nonas Ianuarii. M.cccc.xcix.

ccl P.M.A.M. Pomponio leto viro eruditiſſimo.

Noua de vtriſq; antipodib⁹ occiduis. ſ. & antarticis.

AGimus Occanię, Pomponi chariſſime, inſignia Toleto milia paſſuum viginti, munici pio, aquarum defluxibus pene ſubmergimur, ſciamus quid nam apud vos humectãtia operentur ſidera, queue ſit ſapientum ſententia, & vulgi opinio de iterum ſurgente murmure, ac ſtrepitu tranſalpinorum armorum in Italiam, fibre mihi gelaſcunt abſenti, ob amorem patrię. quid vos facietis, qui ſcintillanti iam, igni proximiores eſtis? diffidium iſtud, inhiantis imperio rei publicę Venetę, & Ludouici Sfortię, ſui hoſtis potentiam trepidantis, vos trahent omnes in preceps (ni fallor) omẽ deus auertat. Ab orbe autem nouo quid habeatur, petis. Solem ſecuti noſtri Caſtellani ad occidentem magis ac magis indies progrediuntur. nudos omnes ſola pleriſq; in locis cucurbitula in modum Braculę, qua mẽbrum, ac genitalia includuntur, contentos reperiunt incolas, alii preputium, deducto neruo, alligant funiculo, quem niſi mictus, aut coitus gratia ſoluunt. integra tamen & alii goſampina femoralia geſtant, aurum gemmaſq;, ſed precipue vniones, multis in locis reperiunt. Portugalẽſes vero, ſuum ſecuti trãſ

Iter portugalenſium.

equinoctium, aliamq; arcton, aromatum comertia proſequũtur. Callecutenſem regem, Alexandrinoſq; ac damaſcenos mercatores, ad medullas extenuant. Quotquot illorum nauigia ab alto proſpectant, impetunt, capiuntq;, aut vi tormentorum ſubmergũt. Soldano Babilonico, magnum ex hac re incõmodum prouentorum putamus, nec venetis lucrum pariet, vt multi opinantur. Ex ſoldani nanq; emportis, & nili hoſtiis, ſunt a venetorum abauis prouentus, quibus ad eam opum deuenere potentiam, qua nunc pollent, quibuſue brachia protẽdere (vti noſti) maioribus ipſorum licuit, vt plurimũ aſportati. Siderum curſus emulatur hęc noſtra curia Pomponi perpetuo nanq; in motu eſt. alias prope diem terras (vti fertur) viſemus. Vale Occanię pridie nonas Februarii. M.cccc.xcix.

cclI P.M.A.M. Suo Comiti Tendillę.

De venetis & Gallo contra Ludouicũ, p noſticõ/ borgia i gallia cum bullis & diſſoluẽdo matrimonio/ & turcharũ a parantibus.

ACcipe quę noua ebulliant. Quid ferueat in vaga fortunę olla. cõueniunt (vt fama eſt) cũ Ludouico gallorum Rege veneti, de proſtrando Ludouico Sfortia duce. veh vtriq;. tra licit alpes Gallica gens, duce Iacobo triultio egregio bellorum magiſtro, cum reliquis belli ductoribus gallis. Ludouico Sfortię infenſus eſt triultius, quia Sãſeuerinos alienigenas viros, ipſi Mediolanẽſi primario prefecerit, & illos honorifice tractauerit, ipſum autem deprimere viſus eſt velle. Frendet Triultius, inuigilatq; Ludouici Sfortię pernicie. Potentiã incitat Gallorum in illum, Mediolani varia inſurgunt murmura, diuerſis fluctuant animis, magis veremur cũ ſperamus. Cum preſertim & veneta ſit reſpublica Ludouici regis partes ſecutura, Id ſi ita eſt (vt fertur) actum eſt de vtriſq;. Obcecauit tetra cupiditas hiantes ad imperiũ nimis propere, venetos, in preſentiarum ſternetur Ludouicus Sfortia. Quid nanq; ſperãdum eſt illi, qui alienis ciuiũ animis, cũ legitime illis non imperet, ducibuſq; aduerſe partis ſuimet vteri viſceribus,

Digitized by Google

rſbus, duos in ſe a fronte & a tergo ſit tātos torrētes habituros: cōcitāte preſertim Alexādro pō tifice maximo, ſtimulāteq; in Ludouicū vtroſq;. Audi audi aliud ab his diſſonum. Ceſar Borgia pōtificius ſanguis, reiecto iā purpureo galero, in nr̄e religionis ignominiā, in Galliā dicit̄ fuiſſe profectus, ſpe inchoādi cōiugii, titulisq; ſecularis (vt vulgo dicit̄) Ludouici regis manu vota ſuſceptur⁹. Chirographa ſecū mēbranea, plūbo firmata pōtifitio, de Anna Caroli relicta ſuſci piēda, Ioānaq; priore vxore dimittēda, ad Ludouicū Regē ſecū ferr̄ attuliſſe. Ex vrbe vero Venetiarū allatū eſt, i Bizātio portuthratio (qui eſt Cōſtātinopolis) parari claſſem igēte, terreſtrēq; per vniuerſam Greciā exercitū cogi. Quid iſta portēdāt, tu cenſeto. Et vale Madrito ſexto Kalendas Maii. M.cccc.xcix.

P. M. A. M. Petro Fagiardo Nouæ Carthaginis Domino.

cclii

Quę ſit ymago gr̄ie/ q̄ vera gr̄ia/ q̄d virtutis fructus.

VIdi epiſtolā tuā latine cōſcriptā, prę gaudio mihi cor ſenſū p̄ſilire. Quātū nāq; ſub vmbra nr̄a, tū elegātia morū & doctrina clarorū auctorū crebra lectione, tū romana lingua p̄feceris, ea ipſa indicat, ſucco plenā phiſico, nec male cultā miſiſti, magiſtrū prope diē, ſi dextrā inſcribendo exercueris, ſuperabis, ſed tū callidius, q̄s Perdicas a ſuo Dedalo, cauebis. Dolor nāq; ſummus ex inuidia, cū p̄cipue in inglorię nr̄e iacturam cedat, ſolet exoriri. Nec quiq̄ naſcit̄ in humanis, quod vehemētius illā excutiat, te Murtię eſſe ſcribis, cū noua nupta, ſolo auito, vbi ex cōcepto erga maternū auū, tuo nomine appellatū, āmore, vix adhuc iuuenē populus ille te ſumma beniuoletia p̄ſequit̄, obſeruat, colit. In te vnū ſpem eſſe illorū ſitā, de auita virtute ſuſcitāda, q̄ illos ornabat, tutabat̄, extollebat, ſentimus. Sed boni viri p̄culdubio fallūtur, tāto nāq; (vti ſpero) clarior illo futurus es, quāto illo tu doctior, tu ſapietior. Solū ille magna nim⁹ in ciues iſtos, ac liberalis. neutra illi nature dote cedis. addito igitur ad naturā, quod nr̄o ductu tuis vigiliis addidiſti, quid fore putādū eſt imago ille, tu ſuſtātia. ille animos eorū allicie bat, tu nutries. In illo cupiebāt, in te, qui noſti quātū ab inſomniis vera bona diſcedant, ſattura bunt̄. Futur⁹ es illis nō modo patronus, veluti maiores tui, ſed animorū excultor. Quis nāq; tibi linguā frenabit, ne, cū medius inter eius vrbis primarios ſederis, mille tibi excidāt, ſapientiſſima dicta, q̄ illos cogāt, vt apertis faucib⁹, in os tui loq̄ntis p̄tētos cōliciāt, pēdeātq; ſollicīti, atq; mirabundi. Orpheū inter crepitantia ſaxa, frōdoſaſq; arbores, cithara emulaberis. Sed ne populares eas auras, ita abſorbebis, vt bona ipſa vera eſſe exiſtimes, didiciſti nāq;, me tibi ſapiē tū fores aperſete, humana hęc bonorū eſſe ęternorū ſimulachra, nō vera bona. Quod ex animę nr̄e affectib⁹ cognitu eſt facillimū, q̄ his mortalibus nō modo nō faciat̄ vnq̄, ſed ipſis irretita, cōuoluit̄, vagatur, egrotat, cruciat̄. Quicūq; ex huius vitę bonis, egritudinis ſuę medicinā ſe ſperat habiturū, venenum ſuſcipit p̄ medicina. Sed quid ego hęc repeto, quę tibi ſunt proprio ra vxore notiora? valebis igitur. Madrito tertio Kalendas Maii. M.cccc.xcix.

P. M. A. M. Alfonſo a Silua Cifontei comitis hęredi diſcipulo.

ccliii

Quare vinãt hoies ceciis mẽtib⁹ y q̄ malę ma ior pars hoiũ eligit.

EOdem tēpore allatę mihi fuerūt geminę a diſcipulis epiſtolæ, hęc ate. A petro Fagiardo nouę Carthaginis dño tibi cōdiſcipulo, altera, de fertis ad me q̄dā ambo de hoim generali ſollicitudine, curaq; & perturbatione animi, circa hęc mortalia, nec pilifacieda ſure merito. diuerſis vtimini ratiotinationib⁹, ad eūdem tū tēditis fine, diuerſas regiones incolitis, ille nāq; murtiā in tarrachonēſi, tu hiſpalim, in Bethica tenetis, vno tū animo viuitis, eadē vos ſecit diſciplina moribꝰ cōiūctos, diſtantes licet natales ſortiti ſitis, pximos ſeſe inuicē ſemper vr intellectus, & cōtēplatio eſſe ſentiūt, me vero Beatis ambo, qui tanti facere, quos ex meis pomariis fructꝰ delegiſtis, oſtēdere videminī, cū nāq; rariſſimū ſit, in vra fortuna, latinas literas, egregioſq; mores, voſq; vtrāq; dotē magnifacere aperte cognoſcamus, nō eſt abſonū ab hūanitate, vt ego auctor, opificio tāto delecter, cū p̄ſertim in hac vra patria Hiſpania, e vro culmine, q̄ſi uiſſe quiſq̄ hactenus literas nuſq̄ reperiat̄, ob futuras nāq; militari diſciplinę, cui oēs inhiatis, falſo veſtri maiores autumabāt. de his ſatis. Pauca hęc ad ea q̄ percūctaris, accipito, puros hoies in orbe paucos reperies, ſoli qui cādidis viuūt, ac nitidis mētibus, poſſunt a bono malū diſcernere, cęcis igit̄ ſenſib⁹, i mala potius maior pars hoim p̄rūpit, q̄s in bona, quia, q̄ bona ſunt, intelligere nequeūt, bonaq; illa eſſe credunt, quę ſectant̄, mortalia vt pote, veri boni expertes. Quare cum vepres tribuloſq; ferant, tribulos vt colligāt, vepreſq; neceſſe eſt. Cum inter ſaxa ſcopuloſq; verſentur, crebro illidantur oportet, tu vero hęc a me habeto. bona quę vnica vulgus eſſe exiſtimat, nec bona per ſe ſunt, nec mala, ſi ad manus iſta boni alicuius viri deueniant, in bona conuertuntur, ad bonoſq; actus ſunt inſtrumenta, ſin vero in mali atq; ignaui poteſta

Digitized by Google

tem decidérint, mala esse díximus, quía illís ministrantíbus, stupra, íncendía, oppressío, pertur-batío, díreptío, vicínorum cædes, atq; alía omnis generís flagítia, facinoraq; ex cogítantur. Nec est quicq; alterius modi, q; sunt ab eo emanantes effectus. Tu ígitur quando, sí te fata seruabũt (patre concedente ad superos) eam fueris fortunæ amplitudínem, quę tibí relínquenda est, cõ-secutus, horam memor esto præceptorum, atq; operam dato, vt hís títulís quos expectas, eaq; fortuna, ad obsequíum tuí, non vt íllís tu seruías, aut íllís impellentíbus quicq; admíttas in deco-rum, vtaris. Et vale Madrito prídie nonas Maíi. M.cccc.xcix.

ccv

P.M.A.M. Pomponío lęto.

Quid pos-tẽdeſ ſoleat tíbrídis ín-ſta in vnda-tío ỏ regíbꝰ q̃ bouítis in ſularíbuſ/q̃ ſint medící-nę p̃rogatí ug q̃ reges medícã co-luerint artẽ.

SCríbis Pomponí tíbrím alueos suos adeo superasse, vt vníuersam fere vrbem ínundaue-rit, metasq; a maioríbus hactenus, ad eíus íncrementum sígnatas, cubíto amplíus transí-lísse, futuræ alícuíus calamítatis proxímę præsagío, antíquí ascríbebant. Id nos flocí facere iubemur, deus tamen bene vertat, vt sedent animos ínterse, concordesq; sínt ítalí príncipes, op-tãdum est. De ínsularíbus nostrís occeanís nouí alíquid velles, accípe quod nuper mihí de íllís relatum est. Non arbítror decídísse tíbí e memoría, quę ad te scrípsí superioríbꝰ díebus de Bo-uítís, quí & medící sunt, & sacerdotes, dídícerũt nostrí posthęc, regíbus íllís esse curę, vt a Bouí-tís ín arte medica ínstítuantur, veluti legímus quondam príscos Reges & sapíentes, exoptasse, scís nanq;, nec te íd prætérire putandum est, egíptíos, persasq;, medícos símul & sacerdotes fuís-se, reges plures, ac duces egregíos, Saborem vt puta, Medorum, Mítrídatẽq; duarum & vígín-tí línguarum dominum reges, medícínam, plureſq; alíos exercuísse, nec ínsuría quídem, ho-mínís nanq; (cum eíus gratía Peripatetící velínt ac Stoící cũcta sub orbe lunę fuísse creata) res est huíusce modí pertractare, quíbus íd assequamur, sine quo nihíl ín vita iucundũ, quíd nanq; prodest cuíq; nísi valere, sine sanítate? ínsaníant, vtí lubet, pleríq;, parum dístare ínclumís ne quís víuat, an eger, garrientes, quíd orpheus hímno decantauerít, de sanítate repetíto, vult ís inutí-lía esse homínibus cuncta sine sanítate. Non absonum ígitur ín natura vídetur, vt vírí, tum sa-pientía, tum fortunís præcellentes, eam scíre velínt, eam exerceãt artem, quę vt homines víuãt ínclumes efficíat. Nostros ígitur nudos ínsulares regulos, ne míreris mí Pomponí, medícínã artem velle cognoscere, potest & nudís natura dictare vt ingeníũ ad bonas artes índucant, quã doquídem vestíbus índutum, neminem creauerít vnquam, quod mihí sít curę plerumq; ad te scríbere, nescío quas agís gratías, verba símul, & tempus incassum teris Pomponí suauíssíme, eo tíbí emíto præcío quos nondum assecutus es, me autem, quí iure merito tuus sum, ne ístís vl terius ambagíbus circuíto. Et vale Madrito quarto ídus Maíi. M.cccc.xcix.

ccvi

P.M.A.M. Prudentí víro ía senescentí Dominico triuísano quondam oratorí pro sua republica ín Hispanía.

Prodama tío in vene-tos/de ílle-rũ proxíma gnícte póſt Ludouící ſtragem.

PRoh cœlí, proh terra, vbí vester sensus? vbí vestra prudentía Venetí? quís vos, Argo hacte nus multo magís occulatos, obcęcauít ínfelíces? cupíditas forte, aíunt nãq; ex com posí-to vos ducatus Mediolaní partem, sí Rex gallus ducatu Ludouícum Sfortíam spolíaue-rit, habíturos. Bergamo, Brixíaq; ducatus membrís, a vobís arreptís non contentos. O ama ram sorbítíonem, socratica puto futuram vobís pernícíosíorem, ossa, quę vos alíquando stran gulabunt cupítís ínglutíre. Mediolano putatís contentos fore gallos, vobísq; partem ducatus, licet nunc soluant, relícturos? fallímíní, cuncta, quę nunc possídetís, & vrbem ípsam quam ín colítís aquís circũseptam, ín summo locatís dícrímíne, nescítís ímpatiẽtes esse quietís gallos, quíd fore putandum de vobís, reliquaue Italía, sí Mediolaní ducatus, potentíæ gallicæ suppe raddetur? quíd facítís vos senescentes? quíd obdormítís? vestro vos Leone tutos esse arbítramí ní? aquatícum estote memores Leonem esse ístum, teneroſq; vngues ad tantę reí pondus enu trísse, cum vestrę religíonís homínibus sanguíní sq; ítalí vt ínstra homínum venas seruetur, nõ vtí terram pínguefaciat, aut flumína ínficiat, amatores, res fuit hactenus, propterea non solum vobís ex æquo pugnatum est, sed rapídas porrexít, excepto nemíne, ínstra fínítímorum omnís víscera palmas, leo íste, quem mínací símílem, toruís oculís, parietíbus vbíq; locorum ínfígí tís. Díuerso hactenus fato rem agetís. Ludouícum Sfortíam eícíre studetís? Ludouícum gal lorum regem vírum ab ineunte etate rerum nouarum studíosum, ín Italíam adducítís? tergu dabít, quía Mediolanẽsíbus non gratus, quod est vestro consílío maxímum adminículum, Lu douícus Sfortía, nec enim poterít tanto furorí obsístere, sed barbã (vt vulgo dícítur) vestram, cum ducatu spolíatum Ludouícum sensérítís, madefacíte. Acutíor ín vos nouacula præparabí tur, prandebít (vtí puto) apud Ludouícum Ludouícus, apud vos, sí víxerít, alíquando cenatu rus. Vale Madrito Kalendas Iunías. M.cccc.xcix.

Digitized by Google

P.M.A.M. Suo comiti Tendillæ. ccvii

Jam galli Mediolani fines impetũt/ gallicatius Sanseuerinꝰ pardeꝰ Alexãdriã deserit. Ludouicus dux diffusus fugit sequtur eũ Ascanius frater Cardinalis Venetiani cremonã capiunt.

SVperioribus diebus scripsi ad te, si memores, traiecisse alpes gentem Gallicam in Ludouicum Sfortiam, cepit Iacobus triultius familiaris Ludouici hostis, Gallici exercitus, de quatuor imperatoribus vnus, oppida duo, vnum quod nuncupatur, nonum, alterum rocham, in alpium radicibus, ducatus initium. Adortus, deinde finitima sternit, vastatq; vsq; Alexandriam, hanc obsidet, fluit ex insperato, tantus aquarum turbo, vt se magis obsessos, q̃ obsidere galli sentirent, medios nanq; sese, flumine Bipartito non vadoso repererunt. Ita, veluti conclusi in insula, dubii agebant, actum de gallis aiunt, si Mediolanenses miseri leones, ducem sibi Leonem sortiti, & non pecudem fuissent. Præsidio tenebat Alexandriam Galeatius Sanseuerinus, cuius causa triultius a Ludouico discesserat, illiq; bellum gerebat. Hic galeatius est magis pardeus q̃ hectoreus, magis elegans q̃ fortis animi. strenus equorum agitator tamen, sed quid hęc, ad ductitandos ordines, veruecem secuti ducem in felices milites, nullo vrgente, nullo muros adhuc quatiente, immo & semi obrutis hostibus, fugam rapiunt. vrbem deserunt. sicco illam pede Galli capiunt. In prędam, proh facinus horrendum, datur. Galeatius profiteri dicitur in mandatis se habuisse a Ludouico domino, ne vllo pacto confligeret, ne manus cum hostibus consereret, has sue fediſſime fugæ causas innectit Galeatius, asseruitq; sepissime, propterea secreto discessisse, vt Ludouico consulto, pedem illico referret ad milites, prius q̃ abisse sentirent, ast opinio fefellit, neq; quin improuidus fuerit, ordine non relicto Centurionibus, admittenda est eius excusatio. Ludouicus vero audita suorum calamitate perterritus, quicquid auri, quicquid argenti, ac gemmarum assequebatur, diffisus ciuibus, quibus minime gratus erat, in germaniam præmittit, ipse subsecutus est, Ascanio fratre Cardinali Vicecancellario comitante. Ioannes Iacobus triultius, reliquiue gentis Gallicę ductores, quais erat Mediolanensis primarius, vrbem ingreditur, Veneti autem, venditi vicini principis, præmium Cremonam vrbem insignem, & quicquid iacet abdua incluſum flumine, ducatus Mediolani dextrum oculum, fortunatissimam vberemq; tellurem, ex fœdere capiunt, recusat totis viribus illorum fugum miseranda ciuitas, cogitur vel inuita, spe recuperandæ vn̄q; libertatis amissa (ni veneti decideriſt) colla subdere. Quod turchas in Venetos concitauerit Ludouicus, non vastum de retinenda pisarum vrbe hiatum suum, occasionem se veneti fuisse nactos in Ludouici pernitiem iactant, sed deum supplices Veneti precentur, ne qua illis, per apertum guttur edulum dulce demissum est, eadem quod illos perimat acconitum ingrediatur, satis euagatus sum, disces tu, qui partem habes in fortunę gremio, quibus calcibus concutiat eos, quibus longo tempore est blandita, quando contrahere rugas, frontemq; obducere incipiat. Domus illa, illa vice comitum, quę finitimos, cum sese excuteret formidine replebat, prostrabat, euertebat, cui quascumq; acies profligare facilimum erat, nunc sine hostium aptis visibus, ligatis manibus, in gallorũ venit seruitutẽ, miseret, quia nescit ab iniuriis tẽperare victor Gallus, italo nomini semper infensus. Vale Madrito sexto Kalendas Septẽbris. M.cccc.xc.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi. ccviii

De classibꝰ turcharũ et venetorum quã occasionem venetꝰ classis amiserit.

COllega tuus habuit a me paucis ante diebus, flebilem Mediolanensium calamitatem, tu vero, quę inter Venetos ac Turchas nostræ legis hostes, dum illa in Italia gererentur accideriſt, legito. Comitiq; nostro referto, tricentarum amplius nauium classem Turcharũ, helespontο freto, cicladibusq;, mense Iulio exiliſſe refertur, Ingentes onerarias naues duas, quas Barchias appellant, cupparum capaces singulas quattuor millium, maritimas arces, visu horrendas. Cõmeatibus pecuniisq; ad stipendia nauli exercitui persoluenda onustas in reliquę classis præsidium adducunt, tres quoq; ferunt in esse galeatias, cupparum trium milium, quæ singulę ianiceros nomine eorum milites octingentos, gestare dicuntur, subtiles autem, quas appellant galeas, triremes duas aiunt & octoginta commixtas, reliquę naues ad ministeria, peditibusq; addictæ, peranderiæ oblongęq; vt pote, sine pupibus, ad equos etiam importandos, vt solute illos in terram dimittere queant, aduehuntur, nauigiorum multiplicium, alimentis bellicisq; apparatibus, quę grandiores circũsepiebant, reliqua erat multitudo, sed vbi vbi classis illa petiit altum, tempestate dispergitur, pleręq; ob ruuntur naues. ex breuioribus, collectis domum quę supererant, coronum insigne ingensq; in peloponeso municipium, princeps ipse Turcharum, terra, cum ingenti exercitu, mari classe proficiscuntur, nullam ibi moram traxit, visit tantum, iterq; prosecutus est, ad conspectum modoni oppidi Venetorum Colonię, portu ingreditur, qui lõgus dicitur, atq; alias sapientia. Turcharũ classem veneta classis ingens, duce Antonio Grimano primario viro, alias bene fortũato subsequit semper, cõserre manũ Turchę nũq; sunt ausi, terrę vicina semper tenet, lito assidue terrę proximi abradũt, admiliare duodecim

Digitized by Google

ab oppido modotio, Gionziū portū classis Turcharū ingredit. Ibi q̄ diu pre timore Venetę classis, quę semper aderat inmorata, dicitur tandē pridie Kalendas Augusti Gionzio exiliisse, eā impetere Venetæ naues pleręq; incipiūt. Fugere Turcha videtur classis, paucí primos bellatores Venetos sequūtur ad pugnam. Andreas Loredanꝰ bello maritimo vir egregius, classem reliquā auxilio affuturā, si grandiores naues impeteret, existimans, grandiorí naui, qua stipēdia militaria portabantur adnixus, nauim ipsam secq; ac duas Galeras, quibuscum manum conseruerat, sesecq; Turchę Nauí connexuerat, igne suppositō combusit, neq; ex ceteris tota classe quisquam vllꝙ accurrit, vt saltem eos, qui se ab igne in mare deiiciebant, in suas naues tolleret. Ita lauredanus, viricq; quicunq; fortes illum secuti sunt, interiere, non tamen inulti, multo nanq; maius damnum hostibus intulit, q̄ patrię grandioris nauis casu perculsi Turchæ, in terram descendunt, minores naues deserunt, nec illos tamen Veneti insecuntur. Ita per inertiam ducum, & sortem quę sese obtulerat, veneti amisere, & reliqua Turcharum classis exitium imminens, euasit. Ad naues igitur redeunt Turchæ derelictas, iterq; suum capiunt, eorum principe terra ducente centum viginti milium Bellatorum exercitum. Hęc habeto, quę nuper ad curiam allata sunt. Et vale Madrito tertio nonas Septembris. M.cccc.xcix.

cclx

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

Quid turcha ceperit. Quid minetur. Quid trahāt christiani inter dissidia. Vt mediolanum gallꝰ.

TVrcharum principem cum centum viginti milibus armatorum exercitu terrestri, marí vero classe ingentí greca littora, q̄ Venetæ parēt rei publicę. Infestasse alias scripsimus. Nuper autem a diuersis Italię partibus, epistolæ sunt allatæ, quibus a portu Gionzo & nautico illo leui certamine, quo Turcha nauis grandior, e nostris duę Galeaceę interierunt incendio, in Achaiam Turchas adnauigasse marí terrisq; lepantum, ac patras impetunt, sepiunt quatiunt, expugnantq; illico, quia imparatas reperere. Demisso de hinc exercitu Bizanciū referunt, eum rediisse. Ast irato animo, inquiunt, insequentem ętatem ad inceptam in venetos prouintiam non minores copias paraturum. Vide quid nostra pariant dissidia. Barbaris datur his artibꝰ nostrę iacturæ copia. Venetorum ingluuies, & Ludouicus Sfortia, qui Turchas in venetos stimulauit iracunda versuttia, totum orbem exagitant. Penas luit iam concitatę barbaræ gentis in sanguinem christianorum Ludouicus, aperiant, si quibunt, nunc oculos veneti, erigantq; aures aduenturum gallicarum tubarum clangorem, quando illos sibí finitimos habent. Vt nouos sibí mores galli induant oportet exoptent, ipsi viderint. Per eosdem nūcios tabellarios scribitur Ludouicum Aurelianensem Gallorum Regem Mediolanum vt vrbem tantam nuper habitam pacet, sedetq;, fuisse profectum, more triumphantis susceptum fuisse inquiunt. Ex animo ne, an fictis vulgi clamoribus, non est nostrū querere. abstinere vero quin doleamus, nisi galli, galli esse desierint, minime nostri est arbitrii. Forte aliter sese gerent, in tantos ciues, q̄ sit insitum illis in victos exercere. De his hactenus longioribus. hoc aliud habeto. Curia mouebitur prope diem, ne nos ex nimia sessione torpor fatiget. Granatā ad vos sumus profecturi. Ergo vale interea Madrito. xii. Kalendas Octobris. M.cccc.xcix.

cclxi

P.M.A.M. Bernardino Caruaialo Cardinali Sanctę Crucis.

Granatā venit Regina Neapolitana regis soror. Quid petat, archane concursationes ex gallia in hispaniam.

NVllas a me literas iam diu te habuisse conquereris, fateor, id quidem. Canabem ad contorquenda stamina defuisse cognoscito. relatu dignum nihil occurrit, quę vero populária sunt, tuis popularibus scribenda relinquo, quę scribere nunc queam, accipito, madrito, quod vulgus vocat madrit, in noua Castella, a Toleto milia passium triginta sex nostri Rex & Regina Granatam Septembri mēse profecti, Parthenopęam Reginam Catholici Regis nostri ex vtroq; parente sororem, cumq; illa Cardinalem Aragonum, vti decuit susceperunt. Scis huius Reginę filiam, ex Fernando primo Rege illius nominis. Neapolitano, Fernandi iuuenis alterius nepotis relictam, agere viduam. Nostin & Federicum Fernandi primi filium, qui nunc regno potitur habito, q̄ nullos reliquerit Fernandus iuuenis ex fratre illi nepos heredes. Filium habere, qui & ipse Fernandus nuncupatur Calabrię ducem more familie illius, quæ successores in regnum primo genitos, ipsis viuentibus, ducatu Calabriæ, quæ quondam magna Grecia dicebatur, insigniunt, vt viduæ filiæ detur hic Fernandus adolescens Calabriæ dux in maritum, nostrorum regum assensu, Regina mater exoptat, querit, instat, nostri Rex & Regina rem differunt, latere aliquid magnum, suspicamur, non desunt qui cogitent versari animo Ludouici Aurelianensis Gallorum regis, velle Neapolim a Caroli regis manibus ereptā, repetere, nescit nanq; stare loco gallus, quietis impatiens, cōcursationes quasdam archanas sentimus. Amanti filiæ Reginæ de cunnubio verba dantur. Expectat solicita, quid fata ferant. Cur Rex hęc in diem ducat, non intelligit. Tu vale Granatæ idibus Nouembris. M.cccc.xcix.

Digitized by Google

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER TREDECIMVS. Anno. M.CCCCC.

P.M.A.M. Cardinali Sanctæ Crucis. ccxi

EX vrbe Granata superioribus diebus breue ad te scripsi Epistolium, quia maioris mihi tabellæ implendæ, materia non occurrebat, mense Nouembri reges curiã vniuersam, Hispalim deportauere. Ibi agebamus quando in Albaizino Granatæ parte montana, quæ supereminet vrbi, bellatorum hominũ populosissima seditio, talis coorta est, vt prętorium militem, deficientibus telis, securi impacta, Albaizinenses pene merint. Sceptrumq; magistratus insigne, quod manu gestabat, in eum perfregerint. His auditis, ex vniuersa Bethica, pręsidia iubent accirí militaria. Illi patrati facinoris conscii, vt malo malum adderent, turmatim craſſati sunt, per dies aliquot, quoscunq; obuios trucidabant, christicolæ, qui partem vrbis inferiorem incolebant, in summo discrimine versabantur, ni duorum senescetium, Archiepiscopi & Tendillę comitis, quibus reges vrbis gubernaculum tradiderant, prudentia obstitisset, inferrum, flamaq; omnes fuissent. Albaizinũ secernitur mensibus a ciuitate, menia illa comes ita custodibus munuit, vt deficientium conatus represserit. Antistes vero, quia ob sanctitatis opinionem omnibus erat gratus sese medium inter seditiosos coniecit, primorumq; animos, tum spe, tum metu proposito, pacauit, penitẽtia igitur ducti, veniam implorant. Res hoc in statu est. quę succedent intelliges. Vale Hispali Kalendas Martii. M.D.

Albayzinenses deficiũt in vrbe granata/quid ide.

P.M.A.M. Suo comiti Tendillæ. ccxii

NVper ad nos celerés tabellarí attulerunt, Ludouicum Sfortiam, heluetiorum quinq; milium comparata manu, ex Germania in ducatũ Mediolani prosiliſſe, a ciuibus vocatũ, qui gallorum ferre nequeunt insolentias. Iacobum triultium rex gubernatorem reliquerat, in Galliam regrediens, hunc pati nequiuit aduersa factio, electus vrbe, vix euasit. fugantur & Galli omnes. In castellum se recipiunt multi. Ludouicus vrbem ingreditur, letis animis vterq; frater a ciuibus suscipitur, vulgus fortunam sequitur. Qui paulo ante terga vertẽtem lacessebat opprobriis, modo tollit ad astra, nouariam vrbem adhuc galli retinent, arcesq; omnes. Veneti a fœdere Gallorum non discedunt, propterea non viuimus integra spe. nostri tamen reges, qui nollent gallos fieri potentiores, nequeunt temperare a letitia. Huius rei euentũ expectamus. Vale hispali tertio nonas Martii. M.D.

Galli mediolano eiiciũtur/Ludouicꝰ suscipitur.

P.M.A.M. Suo comiti. ccxiii

OFficio funguntur suo, res humane. versatilis hęc rota mutare naturã non intendit. ostendit fortuna Ludouico duci, Mediolanum, ostendit tantum, ad maiorem ipsius calamitatem. venditur miser ab eluetiis, quos conduxerat. In galliam vinctus infœlix ductus est. Sed audi quonam pacto res euenerit, vt q̃ incerti sint belli exitus intelligas. Stabant signis opposita signa, vt in agro nouariensi, Ludouici & gallorum acies instructæ, confligerent, quando perfida eluetiorum phalanx, quę Ludouici stipendio militabat, e turba militum, ad pugnã paratorum, impudens crudelisq; animo secessit. nolle se inquiens, gladii aciem in patria, quę ex aduerso vexilla cernebat dirigere, Heluetios nanq;, & Galli conductos habebãt. Ita impotens effectus Ludouici globus, pugne cessit. Ludouicum gallis tradidere. hęc circiter idus aprilis allata sunt. In quintum inde diem, malo malum additum accepimus. Ascanium vt pote fratrẽ eius Cardinalem Vicecancellarium, fugam, Romam versus, audita strage, captantem, quamuis Alexandro pontifici, qui & ipse gallos excitauerat, parum fideret, in venetorum manus cecidisse affertur. Et quod grauius est, gallorum metu perculsos venetos, gallis Ascanium, tanq̃ ouem ad victimam, tradidisse, minitatos fuisse gallos, se bellum ipsis indituros asseuerant veneti. In galliam & miser Ascanius sub tuta Custodia trahitur. Obcecant in dies magis ac magis, vti video, veneti. Quis nam, liberatos ab omni metu gallos, o Veneti frenabit ne vos impetãt, quamcunq; causam nacti? liberos iam illos, tradito Ascanio, effecistis, quem si euadere incolumẽ, vel dissimulanter permisissetis, obicem habebatis egregium, quo intra limites suspẽsosq;

Vendit Ludouicus ab eluetijs/capit Ascanius gallis traditur a venetis/qd crranerit in hoc veneti.

Digitized by Google

ac timidos immo & vobis ebsequentes Gallos efficiebatis. Eluetios vero aiunt ex fœdere Ludouici venditi, septuaginta milium numorum aureorum prætium postulare. Hoc inquiunt palam & aperte fieri. Nec illos tantum facinus ea petitione fateri erubescere, sed perfricata fronte, ni præmium Galli promissum præbuerint, illis se vindicaturos minitatur. Vale Hispali decimoquarto Kalendas Aprilis. M.D.

CCXIIII

P.M.A.M. Suo Cardinali sanctę Crucis.

Quę pena Granatensib⁹ Quid al puarrēses. It ad eos rex/ q̄ exercitus ducib⁹. Quid actū q̄d ogigiar oppidulum

SCripsi ad te alias purpurate præsul, quid Albaizinenses eminentioris Granatæ vrbis partis incolæ, patrarunt ob admissum facinus lex est illis proposita, vtrum supplitium malint, an baptismum. Ad christum conuersi sunt omnes, regibus id suadentę Archiepiscopo Toletano, ne perirent. Tu vero inquies hisdem in suum mahometem viuent animis, atq; id iure merito suspicandum est. Durum nanq; maiorum instituta relinquere, attamē ego existimo consultum optime fuisse, ipsorum admittere postulata, paulatim nanq;, noua super venisete disciplina, iuuenum saltem & infantum, atq; eo tutius nepotum, inanibus illis superstitionibus abrasis, nouis imbuentur ritibus, de senescentibus, qui callosis animis induruerunt, haud ego quidem id futurum infitior. Hec impręsentiarū commoditas assurgit, vbi fatuus illę seductor Mahometes colebatur, christi nomen, dulcibus illustrabitur cantibus. vbi exosum hactenus & stomachosum erat christi legem velle audire, ibi posthac per pulpitarios oratores, sublatis vocibus licebit tuto illam discutere, verumenimuero audi quid ista peperetint, prima facie tremebunda. Montani Alpuxarrenses, qui nuales montes incolunt, q̄ primum christi prędicta subisse Granatam vrbem, eius regni caput acceperunt, ne idem ipsis accideret veriti, turbatis animis, & montium etiam, qui paucis in locis sunt peruii, natura freti, deficiūt. De francisco Ximeno Archiepiscopo Toletano, qui suaserat, vt ea Granatensibus lex proponetur, cuncti murmurabant, eius defectionis fuisse causam iurgiose blacterabāt. It ad eos Rex, coactis ex vniuersa Bethica octoginta milib⁹ peditum, equitum autem quindecim millium, belli strenuos duces, per diuersa premittit, rex ipse frontem hostium, montiumq; fauces, qua planitiem spectabant Granatensem, aggreditur. a tergo illos, quà iacet insigne oppidum Andaraxiū, Lerini comes, Nauarrę, quę in cantabris est, Comestabilis (is est magister equitum) adoritur, vincit, prosirat, sternit, trucidat innumeros. oppidum vniuersum disturbat. Almeria, ciuitas est munitissima, quam simul & Baciam cum Guadixio ceperant, maritima eductaq; est in Herculei maris littore. in horum nimalium montium radicibus sita, ea in summo fuit discrimine, tum quia imparatos reperit, sine vllo militari prędidio, ciues ista seditio, tum quia Marchenā, Alhamillāq;, duo montana oppida, vbi vicina, iam defectores ceperant, ad Almeriam q; impetendam, iam se accingebāt. Ast ex Murtia, quæ regni nouæ Carthaginis caput est, cum auxiliis accurrit Carthaginensibus, Petrus Fagiardus ipsius nouæ Carthaginis dominus, qui ibi iuuenculus adhuc, agebat cum noua nupta. Is non contentus Almeriam ab impetu hostium posse defendere, ad hostes venientes proficiscitur. Quatter vna die illos profligat, oppidaq; ambo Marchenam Alhamillamq;, de ipsorum manibus eripuit. Rex vero, quia ipse fuerat castrametatus, vnde minime hostes suspicabantur, exercitum per callidos speculatores, per quosdam anfractus in vios, ad culmina montium ducit, transilit in hesitantes, discurrens quędam nostrorum iuuenum aulicorum copia, constructos eorum aggeres disrumpunt, obuios quosq; trucidāt. Linguarox eius plagę natura ac arte munitū oppidū, & si arx aliquātisper obstiterit, sese dedidit, baptismū & ipsi, ne pereant, pacisuntur. Ita fœlicibus auibus Rex Hispalim ad nos nudius quintus rediit. Est ogigiar ab vrbe Granata oppidum, tria tantum miliaria distans, mira fuit rabies oppidanorum, fere omnes interiere gladiis pugnādo acerrime. Ex illis plerique inermes, cum nostris armatis, & Cathaphratis, conseruere, ac multos e nostris militibus confodere, priusq; succubuerint qui fuere superstites, & ipsi vicinorum exemplo baptizari optauerunt, ne meritas penas luerent, succinte ista volantiq; dextra, quia petasatum sentio esse tabellariū, vbi significo, atq; eadem sero. Vale Hispali. xvii. Kalendas Augusti. M.D.

CCXV

Mouit princeps michael xpi vispę satio p alia filia vāda e manuell vi duo Caterina xpi filia

P.M.A.M. Suo Cardinali Sanctę Crucis.

SEdatis rebus Granatensibus, Catholici Rex & Regina nostri, proficisci Granatam constituerunt, vt a laboribus & assiduis itineribus menses aliquot ibi pedē fierent. Circiter idus iulias, eo aduenerunt, sed infausto sidere, periit inter ipsorum manus. xiii. Kalendas Augusti omnis eorum spes posteritatis masculinę. Infantulus inquio princeps Michael, ex Emanuele Portugaliæ Rege & eorū filia nepos, q̄ in Augusta cęsarea, ipsum Michaelē parēs, naturę cō

Digitized by Google

cessit. Scis nanq; post Ioannē principē vnigenitū, Margaritęq; abortiuū nullum relictū fuisse, illis alium, prēter filias, heredem, atq; exprimo genita, infantulum hunc exortum. Expectant etiam a pontifice, vt eidem Emanuelī ducere Mariam ex natabus tertiam, priscæ ipsius vxoris sororem liceat, nostris nanq; legibus nosti, cautum esse ne duas quisq; sorores sibi vxores habere queat, incōsulto pontifice. Vt variis tibi canistrum floribus impleam, aduertito & aliud, Catherinam de filiabus quattuor vltimam, Britanni Regis filio primario despōderunt. Atq; iterum aliud, ne de mensura conqueraris, accipito, Ioannam filiam Philippo Burgundo Austriæ Archiduci, Flandriæ in Belgia comiti, vxorem datam, cum viro, ad regnorum tantorum successum, accersunt, missi sunt adhoc celeres tabellarii. Huic nanq; ius regium obuenit hereditarium, cœteris qui prœerant vita functis. Huius infantuli Michaelis mors, acriter prostrauit, vtrumq; auum. Iam non satis equo animo tot fortunę alapas sentiunt. Vnde perturbatrix hęc rerum mortalium, inter tot applausus, tot rugas contrahat, inter tot fataleta, tot tribulos, spinasq; conserat, obstupidi mirantur, dissimulant, tamen tenebras mentis pro viribus, & sese lucidos ac fronte serena populis ostendunt, quid autem lateat non difficile coniectatu est. Vale Granatę. iiii. Kalendas Augusti. M.cccc.

datur āglię principi Filippus genert Ioāna filia accersuntur ad hereditatem.

P.M.A.M. Petro Faiardo nouæ Carthaginis domino discipulo. ccxvi

Generoso te fortiq; animo maurorum conatus cum presidiis Carthaginēsibus, repressisse, per Almeriēsium literas, qui se in supremo fuisse discrimine semi adhuc tremuli balbutientesq; fatētur, didicimus. perniciem suam pallantes ad horam expectabāt. Hii scribunt eodem te die hostes quater aperto marte profligasse, Marchēnāq; atq; Alhamillam, iuris Almeriensis oppida munita, te referunt restituisse. Captum nanq; prēter Marchēnam solam arcem vtrumq; aiunt, res hęc tibi summo decori dat, mihi vero, qui te institui, non paruo est ornamento. Cedere inquiunt, qui bene interpretant, huic tuo facinori prēclaro, ducum aliorum gesta, tum quia non minus clarum, tum quia tu adolescēs, martiq; nuper natus, e cunis pene exiliens te te ita gesseris, ipsi vero veterani sint, diuq; exercitati. Faxit deus, vt indies magis ac magis huiuscemodi de te, ac maiora sentiamus. Petisti a me aliquando, vt te meis literis ad scribendum impellam, ne sermo latinus, quem nō inculte complexus es, ex diffuetudine in te pereat, obsequar tibi, moremq; geram posthac animo libenti. Tibi egregio duci, quę ab oratoribus exteris, in curia versantibus, de principum aliegenarum gestis, ex eorum cōmertio, in dies magis intelligo, significare intendo. Dum interea precipue Granatæ apud comitem meum Tendillæ, & Archiepiscopum senes, & ipsos eruditos, ago, ad quos absens scripti tabā. Ad presens igitur, licet auditui nō bene sapidum, hoc habeto. Turcharum princeps helespōto classem eduxit ingētem. Ipse vero, exercitu coacto terrestri numerosissimo, mari terraq; Modonum venetorum Coloniam in Grecis littoribus impetit. diu obsidet, capit tandem. Sed infœlicem audi casum miserādumq; in fatorum nuper penetralib⁹ astructum, minime notum hactenus in re bellica Modonenses obsessi, tormētario carebant puluere, quoniam in hostes innumeros proiecerant æneos, saxeos, ferreosq; globos, per obsidentem Turcharum classem, nauigiola, quę indigentiam venetis aperiant, dimittūtur, euadunt. O inauditum calamitatis genus, qua salus expectabatur afflictis, ea internities oborta, petita per obsessos ad vnguem importantur. Turcharū findūt classem missę triremes, vēto in pupim expectato. portū capiūt. Illis ad menia vectis intra portum, publico statuitur edicto, vt quicumq;, pulueris eius cadum e triremibus detraxerit, auream assequatur dragmam, quę est ducatus, superueniebat nanq; Turcha classis, vt triremes subsidiarias, aut caperet aut adureret, illas insequebatur, turcharum imperator classiariis ducibus necem fuerat minitatus, ni triremes illas raptarēt, quas per tot nauium multitudinem transuolasse, permisissent, ducum incuriæ atq; inertiæ traiectum triremium ascribens. edicto precepto milites, lucri causa, murales deserunt stationes. E muris qua turcharum exercitus despici poterat, presidiis vacuas esse stationes quidam proditores innuunt, excussis manib⁹, clamidibusq; rotatis. vt facto impetu accedāt turchę parietib⁹ scalas admoueant, signa dant. Muros turchæ impetunt, desertas reperiunt stationes. scalis innituntur, ingreditur multitudo ingens opidum capitur, fit miseranda cedes, nullus, quin trucidātus aut captus fuerit, ductusue seruus, euasit. Letus ea victoria tumidus atq; insolens Turcharum princeps, redit Bizancium. Ex itinere, coronum illustre in corinthiaca Grecię prouincia, oppidum, vicinorum calamitate, ac Turcharum minis preteritum, sese dedidit. Ita hostium, nostra desidia, vires coalescunt nostræ vero hebetantur. Vale Granatę quinto Kalendas Octobris. M.cccc.

Mala laudi to casu modonū venetā capiatur ꝑ magrecia a turchis/capit q; cozonū municipiū. Quid parant christiana dissidia.

Digitized by Google

Liber quattuordecimus.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER QVATVORDECIMVS. Anno.M.CCCCCI.

CCXVII

P.M.A.M. Cardinali Sanctę Crucis.

Altera e filiabus emanuelis despondetur. Catherine dotalia parat / diuidit inter se Regnū galli & hispani. Spicatū mittitur Federicus rex infelix.

DEmanuelem Portugalię Regem, ductam fuisse vxorem, tertio regum genitam, Mariam nomine, quam hinc pridie Kalendas Octobris abduxerūt, Medicus tuus tirasonensis doctor Carrasconus, quē hic apud Reges habebas, eo tempore rerum tuarum procuratorem, ad te scripsisse mihi retulit. Propterea mihi cura non fuit, de illis tunc mētionem facere, nunc autem, quia neminē hic video ex tuis familiaribus, quę ferueant a me accipito. Catherinę de filiabus quattuor, quę matris vterum vltima clausit, dotalia parātur, ad sponsum in Britaniā ducetur prope diem, qualem tantorum filiam regum decebit, vti ex regiis audio penetralibus, dimittent. Hoc eodem tempore, vt intelligas quantum sit rerum culmini, parum fidendum, ęsa, expergiscimini fortunę filii expergiscimini, argumentum vestrę fragilitatis ab hoc exemplo colligite. Hinc miserę Reginę, regis ex sorore neptis, nuptię disturbabant. Hinc mater infelix, se fruſtratā voto reperit. concursationes illę quas ad te scripsi alias (ni fallor) hoc portendebant. diuiserunt sibi partibus ajunt equis Neapolitanū regnum, Gallus & Hispanus. spicatum (vt est in Hispano prouerbio) fœdericus eat, cōtumq; & cucurbitam queritet, ambo icto fœdere constituerunt, vt ciuitatem ipsam regni caput Neapolim, cum vniuersa campania, Gallus, vt apuliam calabriamq; Hispanus capiat, pacti sunt. Facile factu puto, vt in fœlix Federico regno spolietur. Catellus nanq; solus, duobus famelicis leonibus, haud quaq; potis erit obsistere. Hic forsam purpurate prędsul mirabere, cur affinem Fœdericū ita iri perditum patiant, regis nāq; est, ex Fernādo primo ipsi patrueli, minor nepos, sed quę referāt, ne culpę illis ascribatur, habeto. Inquiunt interrogati Rex & Regina, sese totis viribus, per nuntios, per celeres tabellarios, per religiosos viros fuisse conatos actitare, ne Ludouicus Aurelianēsis Gallorū rex, impetere regnum Neapolitanum, pararet. Inquiūt, nixus eorum fruſtratos omnes, neq; id ab eius animo diuellere vnquam potuisse, proposito etiam tributo, quod se pro Fœderico, tanq; vades per soluturos, ni fœdericus annuerit, pollicitos fuisse dicunt. Cum igitur prudentes Neapolitanum regnum ad Gallorum manus prope diem esse venturum prospicerent, quia ipsi ne queant, quales optarent ferre suppetias, q; maxime distet. E duobus incomodis alterum aiunt se minus graue delegisse, vt scilicet dimidiam ipsius regni partem assequātur, ne in Gallorum potestate vniuersum cadat, facilius nanq; se sperāt, eam partem, quam sibi Galli sortiti sunt, habituros aliquando, cq; si vniuersum regnum occuparint, vt cumq; sit. arma parātur, quibus, ni monito cesset Fœdericus, illata vi, cogatur abire. ex proximiori tu, qui vrbem, regno vicinam, inhabitas, aliquādo videbis, & infœlicis regis optimi quidem viri, misereberis. Vale datū Granatę. xiiii. Kalendas Martii. M.ccccci.

CCXVIII

P.M.A.M. Petro Fagiardo nouę Carthaginis dño discipulo.

Diuisio regni Federicus in gallia fernādo et filius adolescens tarentū sustinet. Rex vterq; coronatur Galo & Hispano.

SOlent veteres molossi de catellorum faucibus iuuenculorum escas abripere, non aute amiculus grauescenti. Quorsum isthęc inquies, comparatio? donec veterem nouāq; Castellam, curia, cuius ego perpetuus incola sum, tenebat, cupidum Tendillę comitis, cuio ego ductu in Hispaniā me cōtuli, ingenium, crebris implebam significationib?, alteriusq; senescentis Archiepiscopi Granatensis, vna demulcebam, viuūt nanq; duo hęc comitis & antistitis corpora, sub vno spiritu, tanta est, tāq; efficax inter ambos amicitia. Nunc vero, cum illos habeā singulis horis ante oculos, viuaq; occurrāt voce, coram pertractamus, ad te propterea iuuēcu lum, a ferę decrepitis, sermo nr posthac conuertetur, hac tri lege, si te nouero, rerū exterarū esse nō minus cupidum, cq; sis animosus fortisq; animi. Magnanimus nāq; maternum auum, tui nominis egregiū bellatorē referens, fuisti semper. capito igitur, quę nuper allata sunt ex Italia. Gonsalus Fernandus aquilaris Cordubensis, tibi amicus, qui vna cū venetis Fernādo iuuenti regio nomine suppetias in regnum Neapolitanū quōdam tulerat, quib? auxiliatibus Carolus francorū rex, regno terga dedit, cum presidiis militaribus iterato missus in Italiam, eam regni partem, quā nostri reges cum Ludouico Aurelianēsi Gallorum rege pacti sunt, amplexus est, apuliam vt pote Calabriamq;, Siciliæ citra farum finitimas prouincias, vrbs autem ipsa Neapolis, cum vniuersa Campania, Gallis obuenit, restitit aliquantisper Fœdericus, cessit tamen

Digitized by Google

In galliam profectus est. Fernandus vero ipsius Federici primogenitus, qui post patris obitū, regni habenas expectabat, licet vix adolescat, tarenti adhuc sese tutatur. at cū necunde auxilia vētura cernat, vt sese dedat: oportet. Alexander vero Pontifex maxim⁹: ad quem regni feudum attinere inquiunt: ex insperato requisitus ab vtroq; scilicet Gallo & Hispano regib⁹, regem: tali nouitate surgente ppere, stupidus vtrūq; coronat: vel inuitus, veritus amborum potentiā. Hęc habeo quę tibi referam in presentiarum de rebus exteris. nostratia vero genitor tuus, qui regiæ lateri semper inhęret, genitorisq; ipsius familiares: tui amantissimi: qui te colūt & obseruāt, ad te crebro: me interdum nescio scribūt. Hanc ego cuiam illis relinquo. Vale Granatę, tertio Kalendas Maii. M.cccccl.

P. M. A. M. Petro Fagiardo noue Carthaginis domino.

CCXIX. Recusarūt classem hispanā venetiī re modo nensi capit cefalonia mitilenę insula frustra oppugnat classis gallica fide naufragatur.

TEnes, vt arbitror. Quæ tibi de capta Venetorum colonia modono. significaui, amissam fuisse venetorum partim incuria, partim superbia: plericq; inmurmurāt. Aiunt nāq; ob latam classem nr̄am, quę sub Gonçalo fernādo ad regni tutelā vagabat̄ semiociosa, recusasse, ne quisq; eius glorię: quam in manu se habere putabāt: particeps efficeretur. At Venetos audiui, cōquerentes de nr̄orum inertia, qui accessum distulerint, vtcūq; sit: in predā data est misera vrbs: vti iam scripsi, nūc vero aduerūto quę deinde gesta sunt. In Adria magni maris Ionii sinu, multę iacēt insulę: cicłades appellatę. His maiore ex parte, qua maritimo studio principes omnes superāt veneti, imperitant. Samē insulam, Vlixis quōdam patriam, dulichio proximā, quæ nunc est Cefalonia, & ad Helespōti pœne fauces: Rodiis vicinā mithilenem: Turchę possidebant, vtrāq;: armis veneta sępe classis impetit. At sępius Cefaloniam. Quare Gondisalvus noster Fernādus, cum presidiis Hispanis: quę per ea Maria post regni diuisionem ōcioſus dustitabat, Cefaloniam vna cum exercitu veneto: impetiit, oppugnauit, cœpit, nō tamē sine graui nostrorum incōmodo: ferro nāq; oppugnando multi, alimētorum penuria, & aeris cōtagione plures: interierūt. Venetis, ex regum mādato, insulam reliquit. Veneti vero Gōsalum fernandū preclaris, qualib⁹ decuit insignē bellorum ducem, donauere muneribus, paucos post dies eandem sumpsere galli, cum venetis contra mithilenem puintiam. Multa, magnaq; vtrinq; nauigia coeunt, numerosa classis instruitur, mithilenem adnauigāt, oppugnāt oppidum, sauciātur multi, rem deserūt, re infecta galli reuertunt̄, redeuntes maris iram experti sunt. Qui sanguinē honorifice apud mithilenem effundere recusarūt, freto absorti, vitam placere in gloria intra cithereas nāq; rupes, vniuersa ipsorum classis redies: illisa est. Cum fortunis omnibus naufragio lacerata, obruta, atq; submersa interiit. ex omnib⁹, pauci scopulis innixi, euasere, hęc ad te interdum destino, quando ad curiam ista per tabellarios portantur, plręumq; etiam ea differo quia nuncii desunt, qui ad te proficiscantur, cum secluſus lateas, inter Carthaginensia promōtoria, scombros, cum noua nupta: vorando, vbi te vitam agere cum libris, & quādo librorum te sacietas ceperit venatui indulgere te predicas, quę vtraq; laude digna iudicamus. Vale Granatæ nonis Iunii. M.cccccl.

CCXX. Oratores p philippo ad nid agit̄ catherina mittit ad virum in baitaniam. Serra vermegia rebellat. Alfos⁹ adlaris primas trucidat̄ cū militis/ manu tandē cedunt.

P. M. A. M. Suo Cardinali sanctæ Crucis.

PHilippum Burgundum post Michaelis principis obitum, fuisse cum vxore Ioanna per celeres tabellarios accersitum, superioribus ad te diebus scripsi, nr̄æ religionis Cardo nō infirme, belge illi, heduiq; bituriges, ac celte: & reliquę gētes qb⁹ imperitat Philippus, vt eos deserat minime patiuntur. At oratores ab eo Ioannaq; missi sunt, Archiepiscopus Bisuntinus, qui a teneris Philippum preceptor instituit, ac Filibertus dewere hos hic habem⁹, cum eis agit, vt Philippo accessum persuadeāt, filiam nāq; non cessuram: quin maritum sit secutura: non dubitāt, se daturos operam Rex & Regina pollicent̄, vt ab vniuersis amborum ditiōi subditis populis, p futuris regibus: si priores ipsi nature concesserint, adiurent̄, monere oratores reges videtur, ne Philippus aduētum differat. Difficile factu ꝓponunt, posse pacato vnq; Hispanos gubernari: nisi apud eos prius diu rex futurus versetur, bono esse animo Bisuntin⁹ videtur. Hominem reb⁹ cōsulturum credimus. prudens est & sui principis amātissimus. se prope diem discessurum, ipse mihi retulit, de his satis, ad alia veniamus. Catherinam vltimo notam: in Britanniam ad spōsum Britanię regem, seruato fatorum ordine, futuram, ex Halhambra arce regia quinto nonas Maii dimisērūt. In portuclunio in Galezia: adhuc est in anchoris, ꝓsperos expectant flatus, timet a longe maris occidui minas tenera puella: regiis delitiis: intra regias aulas, educata. Pollet tamē animo: p viribus fœmineis, viget ingenio: & prudētia. Matrem prēter cęteras sorores emulatur. aliud tertium accipito: demōtanis Serrę vermegię: qui veriti ne veteres Mahumeticę legis institutis desciscere cogerentur, defecerunt, & ipsi velut alpucarrēses. Hi sese

fortiter, strenueq; diu tutati sunt, locorum aspera natura illis maximo fuit adiumento. Magnis nostris exercitibus, non modo obstiterunt, sed & structas acies nostras profligauerũt, ferierũtq; ac trucidauerunt ex nobilibus plurimos. Alfonsum aquilariũm Gonsali Fernandi, qui res gerit Parthenopeas imperator egregius, fratrem natu maiorem, potẽtem, cordatumq; inter Hispanos optimates equitem auratum, primariũm ducem, rei gerendę, secuerunt hostes in frusta, Ita vt vix postea, cedentibus illis inter mortuos dignosci potuerit familiarium, clientũ, ac fidorum amicorum apud eum ingens copia trucidata, nulli obuio pepercerunt, captiuum ducere quẽquam aut seruare, haud quaq; passi sunt, renouatis copiis mauros nostri astrinxerunt, collo quium petunt, fœdusq; ineũt. Vt in africam eos traicere reges sinerent, eis nauigia, quibus tuto quirent transfretare, prẽberent. ita natale solum, auitasq; domos, linquere maluerunt, q̃ nostros sibi mores induere, tãta est ab atauis & maioribꝰ institutionis assumptę vis, regibꝰ haud ingratus fuit discessus. Sic expurgari, malo gramine terram, paulatim inquiunt, nil vltra restat quod impręsentiarũ tibi scribere possim significare. Et sero interdũ ista tibi porriguntur, quia raro a nostris his terrarum finibus ad vos tabellarii volitant, & mihi de manibus plęriq; euadunt, quos me latet fore discessuros. Vale atq; animum contemplator meum, quando res desit interdum Granatę quinto idus Iunii. M.D.I.

ccxxi

P.M.A.M. Suo Cardinali Sanctę Crucis.

Fit card. Didacus Furtatus Mendotiꝰ philippꝰ genere expectat mouetur autor vt se appareat ad Soldanum orator

RVbro decoranimus galero, beneficentia summi pontificis, tibiq; dedimus collegã, Iacobũ, qui Hispaniæ dicitur Diecus, Furtatũ Mendotium, magni illius Cardinalis Mendotii Petri Gonsali ex fratre nepotem, Hispalensem Archiantistitẽ, ac mei comitis Tendillæ, ex vtroq; parente, germanum. Is eleganter sese sub purpurea ista trabea, condit, vt non minus illam ornet, q̃ ornetur ab ea, pollet nanq; prestantia corporis, ac vultus dignitate, genꝰ, mores, literarum peritiam, atq; animi dotes illius tu nosti, qui familiam hanc de te optime meritam fatearis, fuit nanq; tibi Petrus Gonsalus huius patruus, ad Cardineũ gradum tuum assequendum, non paruo adiumento (vt aiunt) hunc iam riuũ claudamus. Alium aperiamus. meminisin me tibi significasse Bisontinum Archiepiscopum Filibertumq; de vere Philippeos oratores, de suo in patriam discessu me fuisse alloquutos? dimissi sunt, nec leuiter donatus muneribus vterq; est. De philippi aduentu spẽ reliquit bisontinus. De ioanna ipsius vxore, nihil arbigitur, si maritus aduenerit, est nanq; mariti amantissima, licet tantorum regnorũ vtriusq; parentis & aliorum, quibꝰ cum fuit enutrita, cupiditas minime moueret, solum viri desiderium, quem ardentissime dicitur amare, illam atraheret, de me autem hoc habeo q̃ tibi per hunc tabellarium breuibus significem. a regibus moneor, vt me ad iter orator futurus accingam, prępareq;. nec dum quid velint, quo ve me sint destinaturi, aparuerunt. Vale Granatę pridie Kalendas Iulii. M.D.I.

ccxxii

P.M.A.M. Petro Fagiardo discipulo nouæ Carthaginis domino.

Dissidia hispani & galli & quibꝰ causis/ intercolla chrymæ/ Italię ruinã/ de loguelis/ & sotio/ de autore ipso.

HEri forte fortuna apud genitorem tuum prædebam, quando sermonẽm ad vxorem tibi nouercam, dirigẽs, se missurum ad te nuncium apperuit, sumpsi calamum illico, pauca, quę mihi ab oratoribus pontificio ac veneto, quibus summa beniuolentia deuinctus sum, recitata euenerint, tibi referam. In neapolitano regno lis cohorta est, inter gallos & hispanos, fouetur nunc, veluti sub Gallinę alis Pullus exiguus, detegetur (vt arbitror) prope diem latens ignis aliquis, qui totam denuo Italiã perturbabit, hinc emergit eorum dissidiũ, duę sunt in regno prouinciolæ harum altera vulgo Basilicata, altera Capitanata nũcupatur. Ambas hispani, quia intra fines ipsis sortitos esse inquiũt, amplexi sunt, tenẽtq;, galli intra suos esse, sibiq; conducere, maximeq; sibi opus esse inclamitant. Vrbem neapolim rei frumentariæ penuria, his duabus prouinciolis amotis, semper laboraturam cõquerũtur. Inde nanq; prisci reges neapolis regiam saturabant. res in dubio est. vetera regni statuta excutiuntur, cõsuetudines queritantur, intra campanię fines, an apulię fuisse intelligantur hactenus, resecatur, legum enigmata cudunt. dissoluũtur, libri vtrinq; a leguleis cõuoluũtur. Sed quid iri perditum labores suos boni viri patiuntur, vbi agendum est armis? quid toga aut codicibus opus est? non est vestrum legulei de tanta re iudicare, non stabitur vestris promulgationibus, non vos magnarum rerum gestores tanti faciunt, nollet hispanus tantę rei possessę manum aperire. Egre gallus quod sibi expedire putat, deseret, mordere sese conuiciis inuicem vtrinq; duces incipiunt, venturos ad arma credimus. Hęc de nostris rebus, quę in alienis terris geruntur, longius tendo. Ab oriẽte referunt iuuenẽ ignotum quẽdam in persas arma sumpsisse, vniuersaq; iam persiã, parthianiq;

Digitized by Google

ac mediam debellasse, cunctis orbis principibus: inde inquiunt illum minitari. Sophium appellari iuuenem dicunt, generoso magnanimoq; animo pollentem, hęc pauca in nube allata sunt. Quid sit hoc pariturum nescitur. Si res crebrescet: tibi significabitur. Aliud accipito perpendiculum, vt legādus ad longum iter capiendum me apparem: Reges imperant, quo, quid ue causæ fuerit, nondum intelligo. Vale Granatę. iiij. nonas Iulii. M.D.i.

P.M. A.M. Cardinali sanctę Crucis.

ccxxiij. Jt autor ad venetos de hinc ad soldanū orator

CIrciter Kalendas Iulias arbitror scripsisse ad te, me fuisse monitum a nostris Rege & Regina Chatolicis, vt me ad iter accingerem, nudius tantum tertius, quid velint, quo ve destinent aperuerunt. Venetias primum cum archanis quibusdam mādatis, ad tam insignē rempublicam, mittūt ad Soldanum deinde Babilonium, Egypti, Syrię: atq; vniuersę Palestinę, idumeęq; dominum: vt transfretem imperant. Is se coacturū christianos omnes: vt christi legem abnegent, Mahumetemq; complectantur, minitari dicit, occasionem nactus, q; Granatenses populi, Mahometem suum deseruerint. Vim illis illatam fuisse putās. Id nāq; illi: Iudęi, mauriq;, atq; hęretici eliminatia nostris regibus: persuaserunt, quid vltra datum sit agitādum, longum esset recensere, rem prius aggrediemur, successus postmodum intelliges. Cras qui est dies veneri assignatus, Iduum Augusti dimittor. Vtinam bonis ausibus, per maris, ac terrarū graues labores, & ingentia pericula, sim vniuersam percursfur? Europam, Asiamq; atq; Africam, nō intactas, si duces mihi celites habuero, relicturus. Fido cœlestibus assummo libens p uinitiam, Sapidum nāq; mihi semper fuit, alienigenas regiones peragrare saturat multo pleni? humana mens, videndo, q; aut legendo, vel audiendo: hęsitat nāq; semper, vera ne sint, an ficta, quę legit, aut auribus percipit noster intellectus, quę vero corporis inspicit luminib?: lucida illi certaq; sese offerunt. Vale Granatę, pridie Idus Augusti. M.D.i.

P.M.A.M. Petro Fagiardo.

ccxxiiij. Significatiua de discessu ad legationem.

PEtasatus (vt vulgo dicitur) pedem habens in intipode, quem vos stribū appellatis: hęc pauca exaro, ad Venetam remp. ad Babilonium inde Soldanum, orator destinatus a Catholicis nostris regibus iam discedo. Hęc est dies Idus Augusti, quadeo Duce quicquid christiano licet pedibus tererc peragraturus sum. Funde pro martyre tuo institutore: vota, precesq; vt incolumen illum seruent, referantq; incolumen. Et vale Granatę Idibus Augusti. M.D.i.

P.M.A. M. Comiti Suo Tendillę ex itinere.

ccxxv. Quid autori acciderit intra hispaniam.

QVod mihi premium expeditionis huius, ad rei exitum cœli astruant nescio. Initia nāq; laboriosa, formidolosa, discrimin ibusq; plena omnia, Santius, Rodericus, & adolescentulus Fernandus veteres mei tres, quos optime nosti, familiares, in itinere grauis morbo decidere, capitis grauedine tanta p munt, admixtis vrgentibus febrium ardoribus, vt viui sint, aut mortui ipsimet nō intelligant, pestiferas, aiūt medici, eorum febres esse. Infrenesim incidit iam Fernandus, quid sentire debeam vt homo tu ipse videto, augit non minor anxietas ex aeris cōtagione, nusq; applico me, vbi nō peste cōcidant. Prohibemur & multis in locis, vrbes aut villas, tanq; morbosi, intrare Barchinona vrbs, pre cæteris pessundat, semi desertā esse inquiūt fixi ego pedem propterea in eius quodam suburbano rure, arecto itinere semoto. Hæc pauca per hunc celerem tabellarium qui ab vrbe ad vos volitat, accipito. Vale ex itinere nonas Septēbris. M.D.i.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

ccxxvi Significatiua de perturbatiōibus & de ofone.

QVibus afflictet perturbationibus ex nr̄i comitis Epistolio vir sanctissime, cognosces. Illa vt homo, sentio, iuxta illud terētianum, ad hęc tamen p ferenda mihi pdest, non mediocriter nr̄ę veterumq; Theologię pceptio, qua viro forti nihil esse debere sub cœlo durum edocemur, equo nobis viuendum animo in mari medio, fluctuantibus ventis atq; in tuto portu, sępe legimus, si in tam dure puintię prima fronte ista pueniunt, quid fore putandum est in ipsius rei vtero calcęq;? Hęc si euasero, secundum sibi locum, ab Vlixeis erroribus mea hęc peregrinatio consequet, tu qui deum tibi cœlitesq; omnes, ob morum ac vitę sanctitatem familiares habere putaris, vt nos tueantur orato. Et vale ex rure Barchinonio quarto nonas Septembris. M.D.i.

P.M. A. M. Suo comiti ex oppidulo Salsas Gallis finitimo.

ccxxvii. De arce nona Salsę & ira Galloꝝ ad suspicēs futurum.

NOn dubito quin meas habueris ex suburbano rure Barchinonio apd Salsas a Gallis quōdam dirutum oppidulum, forte fortuna prandebam, Nar bonam versus pgressurus eo die, ecce Salinas tabellarius cursor, qui dispositis equis milia passuum cētum & interdū

Digitized by Google

amplius volitare vno die, quando destinatur, repertus est, aduenit. Interea dum ad vos precipitaturus equm mutat, hec habeto, munitur arx huius oppiduli muris pedum decem & septem latitudine, calceo bitumine lapidibusq;, robore miro, constructis, hoc, vt sustinere Gallorū impetus queant, si sese mouerint ad Hispanos fines per turbādos. ibi locata degūt presidia. quid futurum sit nescio. Ex presentis rei aspectu tormentis omnimodis fore, vt obsistere queat, potest iure merito iudicari, magnus est operariorum numerus, architectorum ingēs cura, sed nō minore opus esse percipio, rugiunt nanq;, vti fertur, galli, fremuntq; ex dissidiis inter eorum milites, nostrosq; in regno Neapolitano exortis, pireneorū incolę, gallis finitimi, pro certo habent in surrecturos gallos. prouintiamq; hanc Rossilionis, vt appellatis, impetituros. Rabidis nanq; fremere dentibus gallorum regem Ludouicum, aiunt, q; Carolus, qui ei cessit, comitatum hunc cum oppido Perpiniano soluerit, causas illi non defuturas ad bella mouenda, suspicantur, est nanq; a natura gallus, pacis male amator. Vale ex oppiculo Salias quarto nonas Septembris. M.D.I.

Quid in reliq; itinere acciderit/ dum venetiarum obsit/ galli & hispani seinuicē rodunt in regno veneti lucrū sperāt ex discordia.

ccxxviii

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi & comiti Tēdillę.

EX quo in celtis, qui garumna flumine & pirineis montibus includuntur, oppidulo Salias dedit mihi sese obuiū, volitator ille tabellarius Salinas, cui ad vos literas dedi, nullus mihi alius ad hanc vsq; diem occurrit, quo venetias vrbem miraculo parē ingressus sum. Catalanorum consuli, qui hic assidet, has relinquo, vt eas ad vos, vbi primum per aliquem nuntiū licuerit, destinet. quid ad vsq; fines Hispanos galliarumq; initium perpessus fuerim, lōgo vobis ex itinere significauī sermone. Narbonensem deinde summo cum discrimine galliam percurri. extra vrbem Narbonam, quia peste flagrabit, pernoctaui. Vix mihi sumentiq; meis alimenta reperiens. a Vinionenses vero, qui trepidi a peregrinis omnibus sollicite cauebant, pontem nobis occlusere, transitum prohibebant. at quū literas ostendi vestras, oratorio titulo munitas, vt preteriremus passi sunt, neq; id tamē sine presito iureiurando, an Barchinonam, aut Narbonem vrbes infectas, vel oppidum aliud, quodq;, peste contactū fuissemus ingressi, quid sentire tum quirem, cum summo in discrimine, quotquot horis vitam duceremus, cōiectamini, vbi tutum aliquod sperabamus, reiecti, tribus fidis familiaribus, quos habebam veteres, morbo oppressis, atq; a tergo relictis, nouorum hominum famulatu insuetus, perturbabar animo, nec satis mihi plerunq; fuit ad integrum solamen, fuisse Philosophatū, legisseq; contēnendas esse seuientis fortunę iniurioſas alapas, Pataiuum tandem ego incolumis tertio Kalendas octobris adii, vbi eum diem tantum commoratus, iumentis omnibus dispersis, paruoq; pretio venundatis, altero die Venetias adnauigo. vbi de nouem galeaceis, quę ad orientem erāt profecturæ, octo iam vela dedisse comperi, esseq; in pollæ portu in istria, hanc vltimam expectantes didici. confestim igitur aduocari Senatores venetos, vt illis a nostris regibꝰ imperata referrem, efflagito, de principe, qui nuper obierat, deligendo, solicitos illos reperi, mandatis expositis, vt me illico exoluant, ne commodam eam quę se offert nauigationem, amittam, peto, necessaria apparo, dum hęc ita gerūtur, feruere acriter gallorum Hispanorumq; animos in regno Neapolitano didici, putant Veneti capturos arma inuicem prope diem, sperantq; his alienigenarum desidiis, se citius rerum potituros. Valete duo miris virtutibus prediti senescentes Venetiis in Kalendis Octobris. M.D.I.

De interregno veneto rū quid cū ei⁹ egerit autor/ qd galli fremant.

ccxxix

P.M.A.M. Regi & Reginę Catholicis dominis meis.

VT latine, quę memoratu digna conspexero, retroscribam vestrum alter Catholici principes, cum me dimitteretis, imperastis. Vter hęc diiudicate, sub rīdēs quę mihi dixerit alter, alter reminiscatur, pars enim vtr̄m sermonē se callere latinū existimat, eoq; summopere delectatur, propterea locos inserens, se lecturum alteri, quę scripsero, sensusq; qualescūq; fuerint, se patefacturum profitebatur, Ad rem igitur serenissimi catholiciq; cōsortes, omissis quę mihi vestro nomine peragranti, acciderunt, quibus nō decet sublimes aures vestras commaculare, scitote me pridie Kalendas Octobris venetias incolumen attigisse, atq; de galeatis, quas hoc tempore traiecturas in orientem orator venetus vobis mihiq; discedere iam volenti, dixerat, vnam adhuc in portu, me, vti venetus senatus mihi retulit, expectantem, fuisse assecutū se nāq; per tres tabellarios, vestros vt pote, ac sui oratoris dominici pisani, qui istic assidet apud vos, suam remp. referens, fuisse de meo accessu monitos fatetur. Venetos reperi catholici principes sine duce, qui paucis ante diebus q̄ ego illos adirem, exhalarat in comitiis quotidie de principe sibi eligendo conueniunt, de cuius electionis ordine, modoq; longius alias cum coeteris, quę nunc prętermitto est animus referre. Nunc sciant tantum senatores ipsos, ne diutius in

Digitized by Google

pollę portu Istrię octo alię galeatię, quę sibi hanc vltimam expectant, demorentur, accirí me illico fecisse, audiuisseq; animo libẽti, q̃ mihi mãdata ad eos dederitis. nõ decidisse arbitror vobis e memoria illa, & grata eis fuere, & existimo vobis aliqñ ꝓfutura, adsunt nãq; a Ludouico rege Gallorum oratores: qui omni nixu conant̃, a vobis Venetorum animos auertere, fremere dentib⁹ asunt oratorem primarium gallum: quia nequeat per venetorum suffragia cõsequi, vt aperte vobis hostilitatem edicant. vtq; velint gallis in regno Parthenopeo contra vra prędia ferre suppetias. Quid illis de vra ab atauis amicitia in eis, quid de fide, grauitate, cõstantiaq; vestris in seruandis ꝓmissis dixerim: coram, si viuere dabit̃, referemus, nolim intercipi meas literas, quia nequeũt ista sine alterius aliquãto preiudicio deliberari. In aliud igit̃ tem⁹ ista seruẽtur: quum primum dies crastin⁹ eluxerit, qui est nonarum octobrium sexta, sum nauin cõcessurus. Deus nos cõmittet̃, verent̃ multi: pelagi minas, ob tps anni nautis iniuriosum. ego aũt vris foelicib⁹ auspitiis fret⁹, quieto animo, tutoq; quascũq; ꝓcellas facile tollerabo. Valete duo luminaria lucidissima. Venetiis in Kłas Octobris. M.D.I.

P.M.A.M. Petro Fagiardo nouæ Carthaginis Domino.

CCXXX. Vniuersę legatiõis discursus ꝙ sit optãdi bonorificã mori.

VBiubi sese nobis mane crastinum ostenderit, vela dabimus. Is dies erit nonarũ octobris sexta: quo tempore interdictũ est nautis portub⁹ exire, quid igit̃ expectem hac mihi nauigatiõe successurum, animaduerti to, cum prẽsertim ex Europa traiectur⁹ sim in Africam: qua lõgissim⁹ est maris Ionii tractus ducẽta quippe supra mille millia passium distare ab hac vrbe Venetiarum Alexãdriam Egyptiam: quo sumus proras directuri, Veneti mercatores inquiunt. Maria nos pcussoros innumera, his anni temporib⁹: periculosissima referunt, Trigestinum scilicet sinum, Illiricumq; ac dalmaticum, p acroceraunias epiri rupes: facturos nos iter Vlixea nos aiũt regna omnia, Zazinton nemorosam scilicet, Ithacam, Dulichiam, ac Samẽ, & Strophadum, Scopulos abrasuros, visuros nos Butrotum, virgilianum, & ppetuo gaudentẽ autumno, Pheacum patriam, & alcinoi corciram, necnõ & Archadica regna, cũ Achaicis, Corinthiacisq; littorib⁹, pdicãt, p Citheream insulam & vicina illi mallea promõtoria, si sospites euaserim⁹, supaturos, indeq; in cretam, deorum innanium & infantilium supstitionum, altricẽ adnauigaturos dicũt. ex creta nos referũt, per mare Carpaticum, Rhodo reliquisue cicladib⁹ & helesponto a leua relictis, altum capturos, vt in Alexãdriã ęgyptiam cœlo tm̃ & aqua per dies aliquot cõtenti, traiciam⁹, huiusmodi narratiõib⁹, a peritis artis maritimę cõfictat⁹ vndiq;, puintiam aggredior tm̃ forti animo. Morsedum semel est homini, hodie ne id accidat, vel cras parum refert. Vt pulchrum obire sese offerat, multorum iuditio est optãdum. hoc si ad rem facit, si ad rũbum quid hoc est, maximum in hac re me arbitror fuisse gradum cõsecutum: q fungens oratorio munere p tãtis regib⁹, ad rem tãtam destinat⁹ occumbam. ne sistas tu tm̃ discipulus: p martyris tui salute supos votis fatigare, vt sospitem illum tibi reducant optato. Lectos & alimẽta, farmacopolaria, mihi meisq; familiarib⁹ (ad sedãdos, a ꝓcellarum pturbatiõib⁹, quas mire aiũt lędere pelago nõ assuetos stomachos) in penu iam cõieci. nisi igit̃ ꝙ vt eluescat expectamus, lras arbitror ituras tuto ad man⁹ tuas: regiis nãq; cõsiuntur, viroq; dant̃ hispano, obsequendi regib⁹ cupidissimo, mittoq; ad te lrarum regiarum exemplar, vtquę ad illos scribam intelligas. Vale Venetiis in Kłas Octobris. M.D.I.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A. M. LIBER QVINDECIMVS. ANNO. M. D. II.

P.M.A.M. Comiti Tendillę & Archiepiscopo Granatensi.

CCXXXI. Fera desiderabit tẽpestas. Quid galeacęs acciderit ex pola maiori tẽpestas. Mira egyptiorũ expectatiõe portum captauerint alexãdrinum.

Eas vos habuisse literas ex vrbe mari septa venetiarum, existimo, quae deinde acciderit, accipite, sexto nonas octobris nauim eius generis, quã Veneti nautæ pillotam appellant, quæ me in Istriam, ad pollę portum deportaret, cõduxi, nolui nanq;, quia nimium onusta esset, ob aliarum octo, quę iam discesserant sarcinulas postergatas, quas collegerat, galeaceam, in portu repertã conscẽdere, ad militare vix decimum, altũ ad nauigabamus, quãdo ex Anchonitanis, & Apulis regiõib⁹, tremebũda tẽpestas, oboritur, tonitruis, fulguribusq; horrẽdis perterremur, ad terrã, ad terram nautę inclamitant, terram vix prehendimus intra fluminis cu-

Digitized by Google

ſuſdam fauces,a mõtibus alpinis, quí Panoniã dirimunt ab Italía, defluentis, nos recepimus. Ecce ad veſperam tanta ventorum vis aſſurgit,vt intra horam conſperſum cinere dicerctis mare vniuerſum,quia conuoluerat ab imo fundo, arenas omnes,ęſtus ille,eam ibí noctem egimus formidoloſiſſimam,teterrimamq;,& ob ingentes e cœlo aquarum defluxus,inſomnem, per quoſdam gurgites anguſtos,intra paludes maritimas immenſas,quas aquę dulces deſcendentes e montibus procreant,manufactos,polam tandem captamus. Ibí vix tutas fuiſſe intra polæ portum tutiſſimum,galeaceas, quę vltimam operiebãtur, didicimus.ibí eam vltimam, quę me diſcedente,& ipſa vela dederat, ſemiquaſſatam vidimus,ſeptẽ nos ita coniunctos, dies cõtinuos intercluſſit in Pole portu hiems. Galeaceam,quę mihi compoſitior aptiorq; viſa eſt, conſcendo. Eximus tandem,ſed fato grauiore.ad vigeſſimum ab eius portus hoſtiis, milliare, nos tantus ſtridor pelagi adoritur,vt Galeaceę,qua ego vehebar, antennam grandiorem,qua malo proxima eſt,atq; inde craſſior, perfregerit, velaq; ita diſrupit,vt in mare partẽ eorum dimidiam cum omni amplutre,conſecerit. Vix hominum viribus ea pars,quę nos iam ſubmergebat,attracta eſt. Spondam ab eo latere ſub aquis vidimus obrutam, actum de nobis arbitramur, tres ibí noctes intra minaces ſcopulos egimus, in horam, aut vt illideremur intra ſemeſſas rupes, rabidiſq; maris ictibus corroſas, aut obrrueremur timebamus. Vbí vbí tẽpeſtas illa cohorta eſt, in ictu oculi, Galeaceas omnes diſperdit,a noſtroq; aſpectu aſportauit, in Dalmatiã poſtmodum conuenimus,quid ibí quiſq; de ſe ſuiſq; malis narraret,longum eſſet recẽſere. Ita nauigationem hanc paulo minus tribus menſibus peregimus quam die vigeſſimo atq; interdum breuiore tempore,nauigia hęc percurriſſe ſepe numero reperiuntur, nulli vnq; nobis a puppi ſurrexerunt venti,a prora nunc auſtri, nunc a dextro latere Zephirus, interdum a leua furentes eurí rugiebãt, qua cœteris accidit naufragium perpeti,ea nobis ſalus querebatur,ſcopulos nanq; ſemper,quí nos abundarum furoribus tutarentur,petebamus. Ex promõtoriis ad inſulas,ex inſulis ad promontoria,confugiebamus,apertum vix vnq; vidimus hoc tempore cœlum,qua die Alexandriam ingrediebamur,ciuitas omnis in tectis erat,nec ſtare illos ventorum fragor patiebatur,vt intra Pareſis portus rupes,frangeremur,aut,vt ante ipſorum oculos nos mare abſorberet,pro certo habebãt,portum tandem,licet cum ſummo diſcrimine, decimo Kalendas Ianuarii capimus Alexandrinum,hunc ſole vergente ad occaſum ingreſſi fuimus. Ad ſoldanũ,vt ad eum aſcendere per nili fluenta liceat, per ipſius Chirographa expecto. Vale interea,ex vrbe Alexandria egiptia ſexto idus Ianuarii.M.D.ii.

ccxxxii

P.M.A.M. Catholicis Principib⁹ ſereniſſim⁹ Regi & Reginę.

Quo die ingreſſus Alexandriã a q̃ ſuſcepti⁹ ſit/ id expectet

MAre conſcenſurus Venetiis retroſcripſi. non dubito quin meas catholici principes habueritis. Cathalanorum quippe conſul, cuí literas credidi, erigere criſtas prę letitia videbatur,q; ſeſe,offerret,quo vobis obſequiũ pręſtare quierit,eſt nanq; Hiſpanus vir, veſter accola,prętermiſſis igitur,in aliud q; tempus dilatis,quę mihi quantaq; aduerſa vetito tẽpore maria prębuerint, quotieſq; mihi mortem preſentaneam oſtenderint, quę ſcire vos vel leue exiſtimo,habetote impreſentiarum. Decimo Kalendas Ianuarii,ſole ad occaſum vergente, portum Alexãdrinum,ſumo cum diſcrimine,captauimus,eo die poſteroq; in mari pernoctauimus. In diem vero tertium,quí chriſti natali aſſignatur,vbí per regionis illius proregem, licuit,e naui deſcendo. A philippo de Paredes Barchinonenſi viro, qui pro Hiſpanis aliarumq; gentium mercatoribus,prętereq; Venetorum & Genuenſium,conſul ibí ſedem habet,hoſpitio ſuſcipior. Ad ſoldanum,celerem miſi tabellariũm, qui de meo illum acceſſu cũ meis literis certiorem faciat,vt tuto exire Alexandria queam,ipſumq; adire liceat peto. Alexandria ſine prouinciali prorege,prodire,vel ad Soldanum,ſine ipſius Soldani metaſſenſu,pedem mouere,nemini fas eſt. Ipſius ergo Chirographa indies expecto,quę de cœtero ſuccedant, quandocumq; per nauigia in europam traiicientia dabitur,ſcribam. Obtulit ſeſe impreſentiarũ mercator quidam Barchinonenſis Valentinus nomine, qui aromatibus onuſtam habens nauim ſuam, quã dicunt Caravellam ſe indiem tertium erecturum vela (ſi venti conſurgent optati) pollicitus eſt, propterea pauca hęc volui catholice veſtrę maieſtati exarare. Valeant fœlices, ex Alexãdria egiptia ſexto idus Ianuarii.M.D.ii.

ccxxxiii

De pomb⁹ duob⁹ Alexãdrinj 6q̃ ãpliſ⁹ clima tis natura.

P.M.A.M.Petro Pagiardo.

LIterarum quas ad catholicos Reges quaſq; ad archiantiſtitem Granatenſem,& Tendillæ comitem ſeneſcentes,duos magni meriti viros,deſtino,exemplaria ad te mitto,ne mihi ſit toties id repetendum. Videbis inde quę mihi euenerint eas omnes pelagi minas conſtanti pectore ſuſtinui.nec,licet eadem poſſint accidere redeunti, ſumpſiſſe prouintiã pœnitet.

Digitized by Google

In ægypto ſum ocioſus: Soldanicum Chirographum expectans quo tuto poſſim ad eum conſcendere, dies aliquot hic agam ſcribendo plenius, quę nūc breuibus tibi reliquiſſe, ad quos literas do, eſt animꝰ hoc ocium cōterere. Interealoci tñ animi cauſa vrbē hanc Alexandriā: ſępe pambulaui, lachrymoſum eſt eiꝰ ruinas intueri, cētum millium atq; eo amplius domorū, vt p eius veſtigia licet colligere, meo iudicio quōdam fuit Alexādria. Nunc quattuor vix millibus cōtenta eſt focis, turturibus nūc & columbis, p habitatoribus: nidos pręſtat. Mirandus antiquarum viarum ordo, miranda facies. Structuraq; domorū anterior, portarum fornices ſaxei: qui adhuc extant ſpectandi. Ciſternas Alexandrinas, opeprecium eſt intelligere, domorū nāq; omnium fundamenta, plateęq; omnes, ac vię ipſę, ſup ciſternis manufactis cōſtructę. Hę: p aquęductos, niliaci incrementi tempore, implent vrbiq; potum prębent, diſtat a nilo Alexandria dici iter nec longa potuit vetuſtas, aut imperii mutatum caput ciſternas abolere. Portubus eſt inſignis duobus Alexandria, nouum appellant illum, quo chriſtiani negotiant, iſq; vergit ad ſeptemtrionem, nec ſatis tutus ſi borealis vis ingruat, de cętero ita quietus, vt etiam in eiꝰ fundo cenum pceretur, viperuleq;: nauium carinas terebrantes: generentur. In eius portus faucibꝰ Caſtellum quod pharum alterius phari inſtar appellatur, erectū eſt, quo inuito nulla nauis portum ingredi impune audebit. Alium portum veterem appellāt, quem nec cōſpicere chriſtiano licet. Is ad occidętem ſpectans, tutiſſimus eſt, quia mire falcatus: tortiliſq; ſit eius ingreſſus: ab omni vētorum impetu ſecurꝰ: facilioq; ad exonerandā mercatoria nauigia, quare nō immerito aut inepte hunc ſibi locum ad tātam vrbem edificandam in regni ſedem Alexander elegit: atq; Alexandriam a ſe voluit appellari, templa hic reperi vetuſta quędam: at a Grecis ſacerdotibus græco ritu ſeruata, a Meroe, a Scene, ab Alexandria, a Rhodoq;, ac Roma, & Botiſtine, ac Ripheis: noſti climata ſeptem denominata, ꝓpterea cum ſit Alexādrinum in ordine tertium hirundines hic circumuolitare garriętes: hoc anni tempore video: quo viget in Europa grauis hiems, nullas hic Piramides reperi, obeliſcum tamē habet hęc vrbs vnum tantum: quare non fuiſſe Alexandria, magne molis opus ante Alexandrum vllo tempore facile conięctatu eſt. Vrbes nanq; veteres omnes ęgypti: refertas pyramidibus aiunt: & mauſoleis, ac obeliſcis arte mira cōſtructis. Quid aliud im pręſentiarum tibi referam non occurrit. Ergo vale Alexandrię ſexto Idus Ianuarii. M.D.II.

P.M.A. M. Catholicis Regi & Reginę.

IVre merito putandum eſt meas vos ex vrbe Venetiarum & Alexandria literas habuiſſe: quare nihil eorum, quę iam ſcripſi: eſt animus hac epiſtola velle repetere. Nunc quæ ab acceſſu meo in Alexandriam ſeſe obtulerint habetote. Miſit ad me Soldanꝰ (licet ſero) chirographū tutelare, quo ad ipſum cōſcendere quirem: duoſq; palatinos equites: qui me cōmittarentur: ab omniq; iniuria puintialium: qui nos habent exoſos: tueantur per nili fluenta: q̄ minime tuto terreſtre iter chriſtiano cuiq; ob vagantium arabum multitudinem, capere fas ſit: cōſcendo ad eam vrbem quę regnorum Soldanice ditioni parentium caput eſt. Eam Catrum vocāt, cuius: hac nra adhuc tempeſtate ſuburbium: Babilon ad incolis dicitur. Argumētum fuiſſe ſibi ęgyptiam quōdam babilonem, quę mihi imperaſtis ꝓpoſui, quęcunq; a Soldano petii ſum aſſecutus. Hodie qui eſt martii Klas dies, Alexandriam per eūdem Nilum, iſdem Palatinis me nunq; deferentibus: regreſſus ſum, eaſdem, quę me aduexerūt eſſe ad huc in portu Galeaceas: reperi quibuſdam cauſlationibus implicitas, eędem in Europam ſuperis volētibꝰ: me reportabūt. Quibus apud Barbaram hāc ſeruorum gentem vſus ſim mediis, ita vt eos & placarem iratos, & ab eis: quę peterem aſſequerer im pręſentiarum prætermittam. At ſi: veluti ſuſpicor me galeacarū mora detinuerit, copioſius a me cūcta: ne diu vos ſuſpenſos teneam: habebitis, ſi vero ſuptemi Rex & Regina: cur ītas mittam, ego vero non idem nauigium cōſcendam, cupitis intelligere, prębete faciles aures. Mercatores hi Veneti: nauigiolum quoddam, Gripppum appellatū cimba paulo capatius, ad ſenatum ſuumq; principem deſtinant, cur vltra ſtatutam inter ſpſos legē ſuā ex Alexandria diſceſſum ptrahant: illis ſignificant. Detinebantur nanq;, piper quoddam Soldanicum ex rubro mari, & mecha, Mahumetica domo, vēturum, coacti expectant. Vt illud, vel inuiti coemerent: lege quidem apud eos Sancitum eſt, ne quiſq; audeat in portu perſiſtere ęgyptio: vllo die extra ſtatutos ſibi ab ingreſſu ipſius, patroniſq; omnibus galeacearum: quādo ſe apparant ad diſceſſum, edicto, pœna prępoſita aperitur. Nauis igitur id genus quod ab eis veluti celer tabellariꝰ terra, diſpoſitis equis: cōducit minime tutū eſt a pyratarū incurſibus minimeq; cōmodū ad cœli turbines, quia tabulatis careat: pferendos. Pauca hęc ꝓpterea fuit cōſilium ad Catalonorū conſulē Venetias dirigere. Scio em̄ de his mittendis curā habiturū. nec licet plura. Valete fœliciter duo numina terrę Alexandrię. iii. nonas martii. M.D.II.

ccccciiii Quid egerit autor cū ſoldano/do q; regreſſꝰ Alexādrias cur literas mittat ⁊ cur ipſe nō vēit. Quid detinuit galeaceas.

CCXXXV

P.M.A.M. Suo Archiepiscopo & comiti.

Sancita vetoma lex quã mudas apellant infringitur.

COelorum minas, pelagi rabiem, terrarum pericula, laboresq; atq; hominum arrogantiã barbarorum superaui tãdem, redii Alexandriam incolumis. Hic, quia nulla sese offert in Europam renauigatura nauis, qua tuto traicere queã, Galeaceas ipsas, quę me attulerũt, in portu adhuc stantes in anchoris, expecto, neq; Prouinciales, illas discedere patiũtur, & ipsę, quia gingiberis, cinami, piperis, & aliorum, quę solitę sunt asportare, aromatum, copiam non repererint, qua possint Galeaceas onerare, statuto tempore minime remeabunt. In qua re quid accidat attendite. Cum suo portui patrio Galeaceę terga vertunt, a senatu illis dies assignatur, quo vela dent, ab Alexandria, mercimonia peregerint, necne, nec vltra, diem audeãt vel vnum ibi pernoctare, ni cadere velint in poenam sancitę legis inter eos, legem illam vocant mudam, cum ergo vt cumq; sit detineantur, siue sponte sua, siue per vicinalium vi, nauigiolum ex his, quos veluti nos terra dispositis equis paratos cursores habemus, ipsi mari mittendos instituũt, vt Venetias volitare iubeant, instruitur, hoc nauigioli genus Grippus appellatur, tempestatem vllam haud quaq; pertimescens, quia pugno paulo maius, cuicumq; scopulo passim inhereat, Grippum igitur ad suum principem senatumq; veneti mercatores, qui adsunt, cum literis mittunt, quibus se comertiis Egyptiorum ita implicitos esse scribunt, vt nullo queant pacto intra sancitę legis terminum, ex Alexandrino portu soluere, dies producant triginta, legemq; fuspe dant, deprecantur. Eo propterea nauigiolo, cui meam credere personam nõ fuit consilium, has literas ad vos, ad regesq; alias dedi, ad Catalanorum consulem Venetias porrigẽdas, vt inde ad vos eant. Interea loci, ne ocio marcescam, sumam forte calamum, & quę mihi a me digressus a vobis initio, singulis diebus euenerint, quidue de his regionibus sentiam, longissime repetã, hęc si aliquando videritis, perlegetis, sin minus somno dicta putabitis, ac de me iuditium quale libuerit, facietis, satis vobis sit egregiis sensibus, vt aliquando siem promissis, nõ fas est semper si ad vnguem excutere pulverem volueritis, e tegmine pilos abradetis. Valete nestorei duo Salomones, Alexandria egyptia tertio nonas Martii. M.D.ii.

CCXXXVI

P.M.A.M. Petro Fagiardo.

Cosmographia ãdã ac de sofij origine ac gestis.

QVę ad potentiores te seniores q; destinauerim, per eorum exemplaria videto. Ad te autẽ duo tãtum rerum capita scripturus bo, regiones eas omnes, quas me abrasurum traiectu rumq; nautę prędixerant, peragraui. Hiemis & rupium omnium, ac scopulorum periculа euasi. Vasti maris ionii, egyptiq;, & aliarum partium feuientis pelagi rugosam frontẽ minus exhorresco rediturus, quia minus rugiant, perturbentq; maria violenti ventorum flatus, estate, quę nunc assurgit, q̃ hieme, quę nos hostiliter vexauit. Aliud emergit, quod tibi scio futurum non ingratum, quia inuenis es ebullientis animi, ad res grandes elati, meministin de sophio me tibi quędam alias significasse? Is ex ephebis vix prodiẽs, arma in persas excitauit, vniuersamq; dicitur persam iam debellasse, ad eam illum referunt potentiam deuenisse, vt Soldano huic, turcharũmq; principi formidolosus insurgat. quis nam hic sit, qui tãta moliatur, quoue satus sanguine, scitabor. Ex vsoncassan, ideſt persarum regis nomine Casimbech, filia, ortum inquiunt sophi, tanti animi esse ferunt iuuenem, vt vniuersi orbis principibus audeat minitari, totumq; orbem animo absorbeat nouas putatur eum leges, si votis compos efficiet, conditurum, neq; enim vllam ex tribus legibus christianam vt pote, Moscam, aut Mahometicam, illum dicitur profiteri, quid velit, adhuc latet. Soldanus eius fortuna perterrito publico per ipsius ampla regna imperauit edicto, ne quis, poena capitis intincta, de illo mẽtionẽ vllam aut eum nominare, resq; ipsius cuiq; recitare audeat. mira nanq; & inter eosdem Mamellucos Soldanicos milites, murmura, inter populos maiora, iam rodebãtur, rerum nouarum studiosi erigebantur. Scrutabor ista diligentius, nec locus deerit, quo ista queam ad vnguẽ perfricare. Sum nanq; hic, vti videre videor dies aliquot moraturus. Vale igitur interea, Alexandria egyptia tertio nonas Martii. M.D.ii.

CCXXXVII

Quõ principẽ reperit venetijs redijs / qd ei venetis egerit regio ac suo nomie.

P.M.A.M. Catholicis Regi & Reginę dñis meis.

FElicioribus auspitiis in Europam regressus sum. Explicarunt se iam tandem ab egyptiorum cauillationibus Galeaceę. Decimo Kalendas Maii, ex Alexandrino portu vela dedimus, Venetias autem pridie Kalendas Iunii aduenimus. Elegerunt in principẽ sibi (quo me prętereũte carebant) veneti, Leonardum genere Loredanum, virum quippe grauem, & lõga rerum experientia prudentem. Conuenimus cum vniuerso ipsorum senatu, q̃ hactenus illis sine principe recensueram, repetii. quę mihi ad eos in mandatis dederitis reminiscimini, eorũ nihil obticui, quid addiderim scietis aliquando, puto fore nõ inutilia vestrę maiestati, q̃ illis &

Digitized by Google

vestro nomine prçponens & meo, tanq̃ Italus eorum vicinus, suadẽs edixi, hoc tempore prçsertim quo Rex Gallus vestro Bethi quando ripas superat torrentior, ab illis exigat, vt arma iumant in vestra prçsidia, quç Neapoli habetis, vt fœdera cum eo icta Veneti seruent, per repetitos oratores inclamitat, apertam hostilitatem in quoscumq̃ Gallorum hostes se pactos fuisse vociferatur, vt Venetus exercitus in Campum prodeat, vt Gallo exercitui adiungatur, in vestros, petunt, instant, protestantur, ymmo, ne ita fiet minari videntur, pernitiem ego venetis prçposui, affore, si vestræ copiæ cesserint, quid rebus eorum conducat diligenter librent, suasi. At proh memiserum, quid expectatis? quid sopiti estis? mea duo numina! nullum hic habetis hac tempestate oratorẽ ad hunc impetum rescindendum! hunc vel volitando mittite, vel quid in tanto rerum turbine velitis, mihi date in mandatis, quç mihi hactenus imperastis, & si arbitrer profutura, ad tantam vestrorum ruinam tamen, facere parum videntur, profligatos nãq̃ ac ex Tripalda, capitinata, & Basilicata, vt suis eas nouis nominibus appellem, eiectos sentio. In deteriusq̃ res vestras prçcipitari magis ac magis indies, Veneti autem si vel aduersabãtur, aut deseruerint tantum, vestrum exercitum, cum summa ignominia, iacturaq̃, non citeriorem forte solum Siciliam amittetis. Consulite igitur accuratim rebus vestris, & mihi temere ista scribẽti ignoscite. Valete Venetiis tertio nonas Iunii. M.D.ii.

P.M.A.M. Petro Fagiardo. cccxxxviii

Profligati eiecti Hispani/ autor interceptus mari ac terris/nescit q̃ tendat/q̃ capti viatores a Gallis.

QVo instatu res Hispanç sint, atq̃ vbi nam terrarum ego sim ex inclusis regiis & Granatẽsibus colligito. Deus faxit, vt a Gallorum manibus (quin veluti cœteri qui intra Gallicam ditionem vniuersam reperti sunt, captiuus ducar) euadam. nullum nãq̃ reliquerunt liberum. Ludus hic taxillaris sese nobis ostendit infortunatus. Canicu lam (vt video) sortiti sumus, dextrumq̃ Galli sibi vnionem apprehenderunt. Quid velim isthac vmbratili figura, percunctaberis. Prçmũtur grauiter, vti per exemplaria colliges, nostra prçsidia, ego autem interceptus mari ac terris occlusus iaceo, nec qua possim iter tuto captare, intelligo, quid de me cœli astruant, tentare compellor, Mediolanum proficisci intendo. Affinium forte autoritas me tuebitur. Sunt namq̃ Borromei comites, nostro generi amicissimi, ex primariis rerum Mediolanensium gubernatoribus. Est & Io. Iacobus triultius, gallicarum ductor copiarum, nostrç familiæ de Angleria, triuultia antiquioris, vti ipsemet inquit, sanguine coniunctus, his fretus, sortem experiar. Horrent prç dolore viscera, quando in infœlices, insontes, deprehẽsos, siue negociatores hi, siue viatores, quid Galli facitent intelligo. Incidit prçter cœteros iter faciens in regnum, vt se nostris coniungeret, egregius ille iuuenis eques auratus, Bello strenuus, Antonius de Cardona in Gallorum vngues. Hunc sub tuta seruant custodia, huius, & reliquorum, quos audio cathenis grauibus coarctari, me terrent exempla, attamen experiar, confunduntur namq̃ estuantq̃ precordia mihi, spirituscq̃ vitales, cum veter pedibus calcare terram, & circumseptum aquis esse me sentiam, neq̃ dedaleas mihi pennas coaptare monstrauit quisq̃, vt bene cedat superos precator. Et vale Venetiis tertio nonas Iunii. M.D.ii.

P.M.A.M. Archiepiscopo & comiti. cccxxxix

In barieta hispãi septi. Quis eam tenet. Quid cum veneti, Galli Quid ab hoibꝰ velit bene.

MItius me fatum reuexit in Italiam, q̃ eduxerit. Paulo namq̃ pluribus q̃ triginta diebus, ex Alexandrino portu Venetias vsq̃ renauigamus, nimirum tamen. Octobr, Nouẽber & Decẽber, insensi pelago mẽses, nos adueheb ãt, cũ Aprilis calce, Maius integer, grati nauigantibus, reuocarunt, Venetiis ago, hic mihi significatum est, Res Hispanorũ procedere in pernitiem, in regno Neapolitano. Ex Tripalda namq̃ samnitum oppido, qui sunt Bene ventani, eiectos fuisse nostros a Gallis, Basilicatamq̃ vniuersam & capitinatam, diffidii causam, nostros fama est amisisse. Canusium, Romana clade oppidum insigne, in Apulia, Galli adoriuntur. Id, si ceperint, quid sit futurum de nostris ambigo, puto non bene. Oppidum prçsidio tenet cum delecta manu Petrus quidam Nauarrus, vir mari ac terris Bello aptissimus. Is, si tutari se nequiuerit, vniuersam deserere nostri Apuliam cogentur, magna superum ope, ad res nostras sustinendas, indigemus, Veneti (vti arbitror) qui Gallorum mores optime callent, ruinam sibi affuturam suspicantur, si ex Italia, nostros Galli eiecerint, propterea, licet Galli totis viribus minitentur, vt arma in nostros capiant, in alis sese tenent. Galli, fuisse pactos, cum de Ludouico Sforcia spoliando conuenerant: se Gallis auxilio, in quoscumq̃, affuturos arguunt. Hinc igitur fœdus ictum, inde Gallica tum in constantia, tum in patientia pacis,

Digitized by Google

Venetos deffidentes quatiunt. Qua se vertant non intelligunt, adhuc versantur in ambiguo. nullum hic habent nostri Reges oratorem, qui dubios Venetorum animos confirmet, quid ego, aduocato apud eorum principem senatu, coram & voce viua egerim, superi sunt testes, puto non mediocriter rebus Hispanis cõducturum, q̃ in tanta ego perturbatione rerum, hac fuerim, ex mea legatione, regressus attamen incuriæ id ascribo maximæ, nimium confidunt superis nostri reges. Vt sese homines adiuuent volunt superi, licet ipsorum nutu omnia regantur, vtrumq̃ meo iuditio quęritandum. Vos valete ex vrbe aquis circumsepta tertio nonas Iunii. M. D. ii.

P.M.A.M. Catholicis Regi & Reginæ.

ccxl

De vrbe venetiarũ/ & d Gallí prędonẽ/ & Hispani vsperũ & strati.

ADueniſſe me Venetias, arbitror hac ora vos accepiſſe, celerem namq̃ fidumq̃ fuiſſe tabellarium, cui ad vos literas tertio nonas Iunii dedi Catalanorum, qui dicitur conſul, mihi affirmauit, tutumq̃ inquit a Gallorum cura, quoniam ſub Venetorum nomine, per equos diſpoſitos curſitabat, egi Venetiis diem tertium decimũ, quoto autem die nouí aliquid percurrebam. Mira dici poſſunt de hac vrbe. Miraculum orbis appellari iure ac merito quibit, nullubi terrarum domos, nullubi templa, vel plateas, ac vias licet, vti arbitror, conſpicere magnificentiores, cõmertia frequentiſſima, regimen proculdubio inauditum hactenus. Leges municipales cõmodiſſimę. Sed haud quamq̃, vt his narrandis intendamus, tempora patiuntur. Galli furiunt, ſeuiunt, internitem noſtris minantur, putantq̃ id ſibi fore facillimũ. Regem eorum eſſe in itinere, inquiunt, vt ipſe cum duplicato exercitu Alpes tranſiciat in Italiam, veſtro nomini inſurgũt, criſtas erigunt in vos ſuperbiſſime, prouinciam hanc, veluti rem humilem, paruiq̃ momenti ſe aggreſſuros prędonantur, nihil eſſe negotii eradicare, externi nareq̃ veſtra prędia ex vtraq̃ Sicilia, blaterant. Inſolenter nimis, expuendo inſultant. Qui ſint veſtri apparatus bellici non intelligo. Aiunt hebetes, hęc mihi fuit curę vobis ſignificare, vt, cum videam occluſa eſſe itinera omnia, nec terra quaq̃ pateat ad vos aditus, mari forte per veſtrum oratorem, qui Romę apud pontificem agit, iſta ſciatis. Romam namq̃ ad illum hęc deſtinaut. hęc, ſi ab eo forſam habetis, in nube ſcripta, neceſſario erũt, & are forte diuerſa, quia ab officina vbi iſta cuduntur diſtat plurimum, nec poteſt quicq̃, pręter concepta vario rumore, percipere, ego autem, qui inter Gallos Mediolani verſor, ſentio iſta medulitus, & vos de his certiores reddo, vt ſetas aerius excuciatis, vt ſanguine, pręconcepta ira, ſparſo per genas, fortiori dextera vibretis haſtas. Succurrite veſtris totis viribus, ſin minus, cum ingenti damno atq̃ ignominia, cedent. Et valete datum Mediolani quinto Kalendas Iulii. M.D.ii.

P.M.A.M. Comiti & Archiepiſcopo.

ccxli

Quid d Canuſio/ & apulia/ de Gallis/ & Hiſpanis/ & d principes italí/ quomõ auſor enadit e Gallor̃ manib⁹ it obuiã Regi gallorum.

NOlui, quę Mediolani perceperim, ad plenum aut ſatura lance, quia moleſta regibus, ſignificare. Galli ſe pepuliſſe noſtros ex oppido Canuſio gloriantur. Indeq̃ ac tota fere apulia cum parua parte copiarum retroceſſiſſe Gonſalum Fernandum aquilarium, noſtrorum militum in regno Neapolitano ducem, nec partem dimidiam eorum, quę Galli referunt ſcribo, quia res ſuas extollunt, nimis. Attamen quę dixi, vera eſſe, itali omnes prędicant. Infauſto igitur ſidere, noſtri militant, putatis Gallos honorifice aliquid vnq̃ de noſtris protuliſſe, haud ſecus, ac de famelicis ſcabioſiſq̃ catellis, feri Leones, iubas concutiendo, de Hiſpanis obloquuntur. Nullum vnq̃ vidi genus hominũ minoris facere reliquos homines, qui Galli non ſint. infantulo, vos vix ablactato, modeſtius occurretis, q̃ iſti ſe putant ituros in Hiſpanos. Solo ſe aſpectu per territuros, in fugamq̃ illos verſuros, autumant, vereor tamen & ego ſumopere, ſe rus namq̃ primus Gallorum impetus eſt, qualem ſępe legiſtis, eſt & multitudo ingens. Eſt potentia mira, principes habent Italos omnes, vel fautores, vel non aduerſos, vi ne id ſit, an amore, neq̃ eſt noſtrum querere, neq̃ hac tendatur, vel illac refert quicq̃, noſtræ autem vires exiguę, quia parua eſt iam manus noſtrorum, eaq̃ in fugam verſa, quod in re bellica aduerſiſſimũ eſt, noſtrorum namq̃ animos pręmit, hoſtium erigit, fortunę bellicę frons aduerſa, de me autem hoc ſcitote, Mediolani ſum. Gilibertus & Philippus fratres Borromeę domus, quę prima ria eſt & potens in hac vrbe, comites ambo, me ſuſceperunt hoſpitem, hi & duo fratres ipſorum alii, mihi ſemper aſtant. Galli gubernatores quattuor, vt me apprehenderent conſilium iniere, horum affinitumq̃ aliorum ope, adhuc ſum liber. Taleranus ex gubernatoribus quattuor vnus, qui paternam habet in Gallia Narbonenſi, noſtro roſilioni finitimam, rurſum & oppidulorum ſat commodam hęreditatem, ad me venit. Is in Hiſpania aliquando fuit orator

missus, & mihi profuit panem Hispanum illum comedisse. Fauit nostrę parti cum Giliberto ipso Borromeo comite, ex gubernatoribus vno. Reliqui duo Galli cesserunt, vt ad Regem tamen, iam alpibus proximum, ad vos redeundi veniam petitum, recta proficiscar, legem imponunt, mecumq; paciscuntur, ego vero, cui neq; mari neq; terris, patet iter vllum, sto fœderi, dextram do. Regi obuius ibo, quid de me futurum sit est in superis. Vos me illis vestris orationibus commendatum facite. Ac valete Mediolani quinto Kalendas Iulii. M.D.ii.

P.M.A.M. Petro Fagiardo. ccxlii

Rex gallus in hispanos dissident galli duces/ad vterq; dux/ad spem.

NOn semel inter Gallos incontione de me capiendo, incidit in deliberationem, affinium & amicorum suasu relinquunt liberum. Obuius eo Regi Gallo, qui iam vel tenet Alpes vel est proximus illis, vt in Italiam ex vrbe Mediolano copias in Hispanos multiplicaturus, trahiciat, se habere in potestate sua victoriam, velut in dextera panem comedendum, credunt, q̃ incerti sint bellorum exitus, nihil cogitant, aut verentur, in Mesanam vltra Pharon siculum, & vtranq; Caribdeam, Sillearnq; rabiem, non cogitatus modo, sed & publicos sermones faciunt, grandia sunt ampulosaq; illorum verba, sed maior multo est nostrorum regum incuria, nisi aliter prouideatur. Forte lotis manibus fretum sorbebunt Galli trinacrium, nam de re Neapolitana nil ipsi dubitant, minoris rem hanc faciunt, q̃ tu faceres, si cum viris fortibus centum, necdum bene totidem cum capellis, tibi esset congrediendum, est tamen vnum adiumento nostris futurum, diffidere inter se duces Gallos fama est. Partem exercitus in Calabriam dicitur Obegninus duxisse. Cum reliquis aiunt copiis, ducem de Nemurs Regis affinẽ in Apulia permansisse. Ex composito ne, id pacti sint, an ex impatientia sociali, non bene compertum est. Cœtera ex regiis Granatensibus q̃ exemplaribus intelliges. Vale Mediolani quinto Kalendas Iulii. M.D.ii.

P.M.A.M. Garciæ Lasso oratori Hispano apud Alexandrum summum Pontificem. ccxliii

Suspectus habuerunt galli autore ne esset explorator p catholicis regibus.

SCisse te arbitror Garsia lasse, vir nobilis, fuisse me ad Venetos, ad Soldanum inde Babilonicum, a tuis meisq; catholicis regibus, dum tu in vrbe manes, destinatum oratorem, Venetias renauigaui, nunc ago Mediolani, inter affines & amicos, quid aliud ate velim non est, præter q̃, vt has literas quamtotius poteris (mari quandoquidem terra non licet) ad catholicos Regem & Reginam dirigas, his, quę Mediolani presens senserim, significo, tibi nota forte, sed per incerta vulgi murmura, quia maxime distes. Magna sunt Gallorum verba, Ingentes querelę, quia se percussum a Rege Hispano Rex Gallus fateatur. fremitus horrendi. Se ruitura cœlum ac terras, vel deletura ad vnum Hispanos minitatur, de me autem, si noscere cupis, inter spinas ne, aut Rosas conuoluar, accipito, Inierunt sępe Galli diuersa consilia, caperẽt ne an dimitterent, exploratorem putabant, missumq; nuper, non autem a regiis redire mandatis, putabant. Et nisi fuissent magnæ autoritatis viri profectionem meam, ab anno superiore, testati fuissent, & mihi magno nixu fauissent, actum erat de me. Iam compedibus premerer, & cathenis veluti cœteri, qui intra fines Gallicos Hispani deprehensi sunt, tu me superis cõmendato. Et vale Mediolani quinto Kalendas Iulii. M.D.ii.

P.M.A.M. Garsiæ lasso apud pontificem maximum oratori regio. ccxliiii

De aduentu Philippi generi et Ioãne filię ad Mediolanẽses/qui Rex ei eis.

CVm tuas literas inspexi ex vrbe, sumopere sum admiratus, vix namq; meas ad te venisse putabam. Multa scribis non iniucunda. te daturum scilicet operam, vt ad Reges tuto litere meę perueniant, dicis namq; dispositia te habere per mare volitantia nauigia, quibus in tanto rerum turbine, quęcumq; accidunt, crebro significas, per belle quidem consultum est. Ex isthac egregia prouidentia, sedaui animum aliquantisper, haud ingratum etiam fuit secundum tuę Epistolæ caput, quo ad soceros nostros reges, scribis venisse Philippum generum ad parentesq; Ioannam filiam, futuram tot regnorum hęredem. Illa igitur cura liberi viuent, nihil namq; prius q̃ ab eis Granata discederem magis optare videbantur, de Mediolanensibus interrogas, quo nam stomacho iugum ferant Gallorum. Dico non ita turbide, vt existimabam, Quietis viuunt animis, Aiunt mitius agi a Gallis, q̃ fuerit hactenus Gallorum mos, superbe namq; nimis imperioseq; solebant seuire in subiectos, ex regis ipsorum, quem aiunt esse valde moratum, & sincero animo virum, id prouenire credunt, neq; enim patitur vt quisq; impunitus euadat, qui fecerit iniuriam, prodest non leuiter, ad tollendam vim & iniurias repri

Digitized by Google

mendas, q̄ sit magnus (vt Gallice loquar) Mariscallus, cuius est ex magistratus ipsius munere, violentos punire ac frenare superbos Io. Iacobus Triuultius Mediolanensis meus cōciuis, vt ciuiorum amator, nec male sentio de quattuor gubernatoribus, quorū numero est Comes Gilibertus Borromensis vir sagax prudensq̄ ac, vti vidisti forte, potens primarius vrbis. Vectigalia quoq̄ dempta sunt a Rege multa. Ita Mediolanensium animos iam tenet emollitos, & se dato pectore. Ego vero Regi ipsi Gallo Iam Alpes transeunti, vel proximo Alpibus, obuiam ibo. Tutelares literas, quibus ad Catholicos nostros, per eius regna, penetrare queam, petiturus. Impetraturus ne sim an non in dubio est. Quid nostra fors velit experiemur. Deus bene vertat. Tu vale & viue lętus cum intuto sis Mediolani quarto idus Iulii. M.D.ii.

ccxlv

P.M.A.M. Catholicę Reginę absenti a viro.

Habuit autor salusti cōductus quo medio iuit ad regē gallum ō incuria oratoris nō missi et ō ineptijs mittendi.

QVinto idus augusti, hic est alter Augustv, ab eo qui me a vobis abduxit, ab vrbe Granata, catholicum Regem tuę maiestatis virum, in augusta Cęsarea comitiis Aragonicis, vt exercitum paret in Gallos, Perpinianum vrbem vestram ipsiusq̄ comitatū Rosilioneum aggredi volentes, in herentem, adiui. Incolumis accessi. Vbi parumper a laboribus itineris quieuero, tuam sublimem maiestatem pronus ibo salutatū, hic denuo, ignoscat tua maiestas, vestram incusaui, nescio an audeam dicere, negligentiam, incuriam appellemus. Nondū vos mississe Venetias oratorem reperi, designatum namq̄ Laurentium Xuarez Garsię iasi, qui vos refert apud pontificem Romæ, fratrem sum allocutus, parat se ad discessum, fateor at multis ante diebus fuisse oportuisset, nec placet q̄ hūc elegeritis hac tempestate, maluissem namq̄ virum, qui latinam calleret, vel saltem intelligeret linguam, hic tantum suam patriam vernaculam nouit, prudentem esse alias. atq̄ inter ignaros literarum, satis esse gnarum, rex ipse mihi testatus est. Cupissem ego tamen, quę dixi, neq̄ enim potest quisq̄ sermone non percepto ab auditoribus, aperte intelligi, latent, veluti sub enigmate, colorum persuadere nitentium, vires. Nisi lucida sit & bene intelligibilis oratio. At explebit (vt arbitror) vestri oratoris notam venetorum necessitas, qui pernitiem suam affore cognoscunt, vti existimo, si nostri pellantur, scitū nāq̄ Gallos minime posse viuere ociosos. Pulsis Hispanis ab Italia, odoris naribus olfaciunt, conuersuros arma in ipsos. Nec defuturam occasionem. Quonā pacto Gallorum terras penetrauerim tuto, forte voles catholica Regina dignoscere. Fauente Io. Iacobo triuultio Francię magno (vt ipsi aiunt) Mariscallo, nostro ciue primario Mediolanensi, vobis dedituissimo, literas habui regias tutelares, quibus euasi, se percussum a vobis in regno Neapolitano, Rex conquęritur, vlturum putat ad vnguem, quam dicit illatam iniuriam, minitabundus alpes trasecit, cętera coram, interea fœlix. Valeat tua maiestas catholica. Ex cęsarea augusta quarto idus Augusti, M.D.II.

ccxlvi

P.M.A.M. Archiepiscopo & comiti.

Quomō e Gallor manib⁹ euaserit/q̄ trāsierit/q̄ trāsierit in Italiā rex gallo⁹ dd legat⁹ roto magistis/de Regibus/q̄ strenue pc. Nauarrus in Canusio.

IMpulistis ab vrbe vestra Granata, me absente, Reges, propterea rariores ame literas habetis, neq̄ enim aduos frequentes occurrent tabellarii. Maiora scitote mihi discrimina ex Gallorum coacto cōmertio accidisse, q̄ vel mari aut terris cum Barbaris exlegibus vniuersis. totis viribus, omni conatu, tribus in locis deprehendere me, atq̄ in vincula conicere, cum omni meo comitatu, Galli tentarunt. At affinium & amicorum auxilio Chirographa mihi Tutelaria ad Regem vsq̄ suum, qui Mediolani pręerant impartiti fuerunt, cum vero per oppidum Astam, datum in dotem quondam Valentinæ primigaleatii vicecomitis ducis Mediolani filiæ, huius regis Gallorum auiæ paternæ, quo iure sibi ducatum tenere inquit Rex, iter facerē, Io. Iacobum triuultium, de quo alias, habentem sibi Gallica reperi pręsidia. Is ad regem iam non per mōtem Genebrium & oppidum Susam, cōmune iter, sed per vrbem Salutiam, & collem qui dicitur Agener, Alpes tenentem se iturum dixit. Carmagnole conuenimus. Cardinali Ambasio Rothomagensi Episcopo, totius Franciæ Legato, qui me audiat cura demanda tur. Iratum reperi. conuitiis non modicis nostrorum Regum nomina lacerauit. sapiens est ac satis grauis & doctus, latine nanq̄ semper egimus, attamen parum temperauit a genuinis. Mordicus seruiuit. suasu & rogatu triuultii, vt mihi tutelaria detur Cirographa, per famulos a manu regios, imperauit. Quęnanciscq̄ is Ambasius legatus, in rebus Gallicis tam Bellicis q̄ alterius modi decernit, peragūtur. Ita Gallis inuitis, Gallis in me Comitesq̄ meos toruos oculos passim conicientibus, & saliuam spe lucri Mercurialem deglutientibus, eorum regna penetraui, velutia leonum faucibus agnus euasi. Sed vbi vbi ad Regem huc me contuli, pertur bauerunt mihi animum, quæ de rebus Neapolitanis audiui. Canusium namq̄ simul & vniuersam

Digitized by Google

fere Apuliam Gallos oppreſſiſſe allatum eſt. Mira de Petro Nauarro, qui Canuſium cum preſidio tenebat, reliquiſue ipſius ſocijs referuntur, q̃ vim & tormentorum & virorum oppugnantium, forti animo, q̃ pauci multos ſuſtinuerint, q̃ ſimul atrocem famem, ſitumq; paſſi ſint, ne ſe ſe dederent, q̃ propugnando, multos Gallos trucidarint, attamen, quandoquidem oppidum ad Gallorum poteſtatem deuenerit, ſucceſſus deploratur. Ex Gonſali Fernandi totius exercitus ducis conſenſu, dedidere oppidum, ne perirent, minus nanq; dãnum fore ratus, oppidum q̃ tales tamq; ſtrenuos milites amittere, quare habita ab ipſorum imperatore venia, cum illis auxilio eſſe non poſſet, cum Gallis paciſcuntur, vt tuto viris omnibus, per ipſorum acies armatis, ſigniſq; protentis exire liceret. Ita fœdus feritur, ſeſe veluti ad pugnam inſtruunt, exituri, qui ſuper erant e tanta obſidione. Per Gallorum ordines Hiſpaniam, Hiſpaniam, viuat Hiſpania ſublatis vocibus proclamando, tranſiiſſe feruntur ad ſuos. En quid ad ſuos! ad Gallorum captiuos certius eſt dicere, ſi nanq; Galli, veluti primo impetu, ita & conſtantia bellica valerẽt, ad vnum Hiſpanos omnes conſumpſiſſent. neq; enim ſunt pares numero. Integras habẽt Gallicas vires. Italiam fere vniuerſam ſibi tenent, aut fautricem, aut ſaltem nullubi ad verſam, noſtri autem necunde, preter q̃ ex Sicilia ſuppetias expectant, longo namq; tractu diſtat Hiſpania, neq; in Regno noſtris quicq̃ reſtat, in apuliæ parte preſertim, preter Barletam oppidum, vbi obſeſſum tenent Gonſalum Fernandum, cum paruis quæ ſuperſunt copijs. Illic fame, peſteq; premuntur. nec affluunt pecuniæ, quibus neruis bella geruntur. Ex germania tamen mihi Rex narrauit, ſed noſtra impenſa, cogi peditum duo milia, qui afflictis auxilio veniant, expectari. miſſos namq; ait, qui eos conducant. Valete ex Cęſarea auguſta decimotertio Kalendas Septembris. M.D.ii.

P. M. A. M. Petro Fagiardo.

cclxvi

De origine gẽtis angleric/vbi nat⁹ autor/& deſcriptio Aronę oppidi & Verbani lacus excellentia.

AVſpicato méas ex vrbe Mediolano ad te literas diſceſſiſſe credo, geneologice nunc, coſmetriceq; tecum agere parumper eſt animus, & inflatis buccis gloriari. Stirps hęc ab angleria noſtra, ab auis, atauiſq;, Mediolanenſis eſt, vbi vates ille noſter auſonius mira eſſe omnia ſapido cantat epigramate, quale genus hoc ab origine fuerit, ex libello trium quaternionum ad me cum Matriti, tu cæteriq; optimates, quotidie mihi domum implebatis, auditurí, miſſo, potuiſtis colligere legiſtis nanq; circiter quadraginta ex hac familia reges recta ſe rie prodiiſſe, vaſtatamq;, vti moris eſt rerum humanarum, quę vertũt fortunę vices, a Germanis, in ſubriam vniuerſam, gentemq; iſtam radicitus fere deletam, ſemilachrimans percurriſti, nonulli tame per varias tremuli latebras, donec furibundus ille Germanicus torrens, ad alueum ripaſq; ſuas rediret, euaſerũt. Ab his domus vice comitum a qua ſe genitum iactat ex Valentina auia rex iſte Ludouicus Gallorum Rex, emanauit. Germanorum igitur ſæuata rabie, in patriam, elatibulis, qui ſuper erant rediere, ſoli vbertas, eſt nanq; fortunatiſſima tellus, vt ad priſcum decorem cito rediret effecit. Hinc ſanguis noſter anglerius, hinc mea progenies, attamen, cum me vtero mater geſtaret, ſic volente patre, Aronam, vbi pleraq; illis erant prędia, domuſq;, conceſſit. Eſt autem Arona oppidum inſigne, in verbani lacus, quem iuniores lacum maiorem appellant, ripa ſitum, munitiſſimum & bene fortunatum, mœnibus in alę formã diſpoſitis, numeroſis turribus, atq; eminenti arce connexa mœnibus, ab impetu hoſtium tutiſſimum, ſi qua hoſtes ingruant. Sunt nãq; Aronẽſes, Eluetiis Germaniſq; proximi. neq; a Gallis & Haſta oppido maxime diſtant, ad ipſius etiam oppidi nundinas ſepe cõcurrunt, nundinariũ nãq; eſt & frequens mercatorum cõmertio, equorum huc Eluetiorum Germanorumq; multitudo ingens, venum confluit. Lacus vero is maior cẽtum vt aiunt amplius milium paſſuum, duo ex alpibus decurrentia flumina conficiunt lacum. Fonteſq; innumeri, a reliquis montib⁹ deſcendentes. Ticinus vero nauigabilis fluuius, qui Padum amplificat, ipſius lacus aquas omnes ebibit, perq; vaſtas eas planities raptat, quibus & prouintia multis montanis prouentib⁹, trabibus vt pote, lignis comburendis, & calce ac marmoribus fortunatur, inſtruiturq;, nec lacus opulentiam tacere intendo, ditiſſimus eſt accolis, turtures fluuiales nutrit eximii ſaporis, & magnitudinis tantę, vt ſexaginta amplius librarum duo doncialium fuerit aliquis repertus turtur. Vulgo librarum .xx. xxx q̃. aiunt captum ſępe fuiſſe, mirę inquiunt eſſe profunditatis lacum piſcatores, tempeſtatibuſq;, veluti pelagus ingens, agitari, pollet etiam piſcibus, aliis multiformibus, ſed rariſ alibi quibuſdam. Sub aurato quodam colore, precinctiſq;, quos vocant Perſacos, luciis ingentibus, ipſorum appellatione Cauedinis, Anguillis, Bottiſtryſis, ſcationibus, piotis, agonibus, tenchis, chepiis, atq; aliis, quorum nomina mihi decidẽrunt, nec latina habere cognoſco, eſt copia tanta, vt vicinia omnia, tempore piſcium Mediolanumq;

Digitized by Google

ipsum saturent, vis breuibus? dultium aquarum edulia sapidiora nullubi, nullibi plura. Huc igitur ego ex itinere, quia ibi me mater dederat orbi, ad veteres amicos affinesq; diuerti, quotquot in hoc iacent corpusculo spiritus, quotquot animantes fibræ, miro intra sese titillo garrientes præ lętitia, vires conduplicarunt. Ex natalis ergo terrę complexu, ex veterum amicorum & affinium repetita vndecim dierum consuetudine, tam longæ peregrinationis meę fastidia, excussi omnis lassitudo, laboresq; omnes cesserunt illico, cętera per exemplaria, hęc autem ex itinere ad Reginam, nuntio ad te mihi sese offerente volui ad animi mei oblectamentum describere. Grata ne tibi futura sint, an non parum curę est. Equum fuit vt mihi semel, cum tibi aliisq; sępissime, satisfacerem. Vale. Ex Cęsareaugusta, quarto Idus Augusti. M.D.ii.

ccxlviii

P.M.A.M. Archiepiscopo & comiti.

Suscipitur autor a regina cui⁹ virtute recreatur quã ꝑsi fame peste q; i barletta hispani/portucarrerius mittitur.

VEni veni iam tandem veni. terrarum pelagiq; minas Gallosq; furores, quasi incolumis. Ieci anchoras in portu, Brũdusino Carthaginęnsiq; tutiore. Apud catholicam vt pote Reginam, quę fœmineum vti nostis sexum superat vniuersum, quę non modo virum emulatur, sed animo, prudentia, constantiaq;, quę est in fœmina donum incontingens, quoscunq; illustres & claros equat heroas, & me redeunte benigne suscepit, quater placidissimo sereno q; vultu, multa percunctata est, sublimes eius aures, rerum nouarum recitatione, demulsi, fuimus gratior solito, quod vtriq; vestrum haud ingratũ puto fore, quia me vteriq; diligitis. satis multa de nobis. Quę autem digna memoratu, licet no bene sapida, veniens reperiem, audite. Iam non dubio vulgi murmure, sed per certos tabellarios, & literas a nostrismet ducib⁹, habetur, Hispanos, qui bella gerunt in Regno Neapolitano, laborare vehementer, vniuersaq; apulia relicta, Barlettę, sic enim appellant oppidũ iuniores, inclusos fame pesteq; vrgeri grauiter aiunt. Vicina ipsorũ omnia Galli, per ducem de Nemurs, sui Regis affinem, & proregem occupãt, nostros quotidie magis ac magis premunt. Ita obsessi vndiq;, de relinquenda etiam Barletta, sępius iniere consilium. Vt mari terga dent hostibus, ne fame pesteq; pereant, sępe cadit in deliberationem, perstant tamen adhuc, suppetiasq; germanicas expectant in dies, quas, vt missi a nostris regibus ductores, conducant, iam dicitur Maximilianus Romanorum rex admisisse. Audiuimus iam esse aggregatos. est nostris magno solatio, prosperi aliorum etiam Colonienssium equitum nobilium Romanorũ, magnanimitas, qui se includi cum nostris & obsideri, vt animum, prędent passi sunt. Ita mars in apulia nostros agitat. in Calabria vero Obegninus dux alter, non parua nostris damna intulit. Incursionibus loca agrosq; infestat omnia, quia nõ sunt nostris copiæ, quibus apte queant aperto marte concurrere, licet vicinam habeant Siciliam, auxiliaq; ab ea etiam parentur. Ludouicus Portucarrerius Palmę dominus, sagax (vti nostis) belloru⁹ ductor, est monitus, vt se ad eam apparet profectionem. Is, affictis in Calabria cum nouis, quę illi assignãtur, copiis, & auxiliis siculis, contra Obegninum succurret. Gonsalus Fernandus vero huius militię princeps, & Colonenses, cum germanis, duci de Nemurs respondebunt. De philippo vero & Ioanna principibus hereditariis, rebusq; aliis nostratibus, vestri vobis significabunt. Ergo valete Toleti tertio idus Septembris. M.D.ii.

ccxlix

P.M.A.M. Cardinali Sanctę Crucis.

Veniens reperit philippũ/discedendi in patriã cupidũ: de argumẽtis soceron⁹/mortẽ Bisontin⁹ Archiepiscopus.

TE accipisse percursorem, qui sese mihi obtulit in itinere, ad vrbem volitans q; incolumis ex laboriosa mea legatione redierim scribis, & vna significas pati extrema nostros qui militant in regno, prope diem discedet cum nouis copiis Portucarrerius Palmę dominus, prudens & fortunatus bellorum dux, qui quoties pugnauit conseruitq; manus cum hostibus Granatensibus, accidit quidem id sępissime, totiens vicit. stratuit, trucidauitq; hostium copias. Is prouintię prędet Calabriæ in Obegninum. De germanis vero, quid rei sit, tu certius nosces, quia propior. De philippo autem Burgundo genero & Ioanna filia nostrorum regum, hęc accipito. Pruriunt Philippo pedum venę omnes, ebulliuntq; sanguinis meatus, nequit stare loco, discessurum se illico dicit. Inuitatur Regina, ne id cogitet hoc tempore, quo exercent cum Gallis capitales inimicitias, oportere etiam inquit, futuros Reges apud hos principes enutriri versariq; diutius, si imperare illis voluerint. Ioannam addit, eius vxorem sibi filiam, partui propinquam, præ dolore fœtum electuram, & forte ipsam interituram, quia maritum ardenter amet, si eam relinqueret, secq; dimissuram prędantem filiam Regina abnuit. Hoc prędertim Hyemali tempore, per hostium terras, aliaq; huiusmodi multa, sapientissima socrus proponit. Ille tamen immobilis extat, respondetq;, prius q; a patria discederet, se suis incolis comitibusq; belgis, quos secum duxit, regressurũ intra annum (& iureiurando prędito)

Digitized by Google

fuisse pollicitum, nolle se illis, qui auitæ sint hęreditatis, vllo pacto deesse, aut, vt infidum appellent. Durum est Reginæ hęc audire, durius multo ardenti vxori, quę simplex est fœmina, licet a tanta muliere progenita, gemit, collachrimatur. Neq; his Philippus emollitur, est adamante adamantior, discessum parat, adducit etiam Philippus in medium, suorum familiarium interitum, maior nanq; pars eorum, ex aeris a septentrione ad meridiem mutatione, atq; ex vini & ciborum varia suitantia, febribus consumpta est. Ast illum accerrime Bisontini Archiepiscopi, sui ab vnguiculis nutritoris, mors perterruit. Intra quintum nanq; diem, ab initio morbi, cessit naturę. Vsuit igitur attonitus Philippus, idem, ne sibi accidat, exhorrescit, his nos vngulibus natura pectit, hos carduos, tribuloscq; miscet inter sataleta, messesq; vberrimas. Tu vale interea Toleti duodecimus Kalendas Octobris. M.D.ii.

P.M.A.M.Comiti Tendillæ. ccl

Succesus Borgie: ab iccto galero laudat eius psona/ sors cõspuit esse quitur magna.

Q Vel suo excusserit cribro, quidue pinsuerit fortuna in rebus Alexandri pontificis, Cęsariscq; Borgiæ, qui est ipsius pontificis dexter oculus, scire te velle, in hac rerum turbulentia scribis, lõgas petis ambages, ac veteres himiũ nodos. reliquissem ego isthęc pro loco, ludoq; infantili, puto nanq; salíceas arbores emulaturum, quę cito coalescunt, & cito intereunt, aliorum qui nostra tempestate, a pontificibus (quia sanguis eorum) erecti sunt, exempla, vt hęc autumem fore fragilia, paruiq; duratura ostendunt. Ista tamen habeto, Audistin arbitror Cęsarem hunc, post eiectum a se purpureum, exosumq; galerum, in ordinis Cardinei contumeliam, in Galliam fuisse profectum, ductisq; Valentini nomen a Valetia oppidulo, quodam alpino, ignoto cuiquã Italo, a Ludouico Gallorũ Rege fuisse assecutũ. Ventosoue titulo, an potenti viderint, amatis & amatus, non est meum querere, est hic iuuenis tamen eorũ iudicio, qui apud illum familiariter versati sunt, natura magnanimus, in strenuos milites liberalis, erga gratos munificus, habitudinis decore, amari digne, nec literarum ignarus. Ex primariis est Gallicarum copiarum ductoribus, militariaq; Gallica recipit triginta milium ducatorum stipendia, a pontifice non minus exhaurit, q̃ pontifex ipse assequitur, neq; audet pontifex illi obuiam ire vlla in re, Forlinium quod forum Iulii & Imolam, quam forum liuii quondam volunt appellatas vrbes, animinumq; & fauentiam simul & Vrbinum, veteribus dominis omnibus spoliatis, fauente pontifice, sibi vsurpauit. Ducemq; totius Romandiolę pontifex cum multorum Cardinalium suffragiis, plumbato membraneo Chirographo, illum appellari imperat. Bononiã tentauit impetere, atq; subigere, obstiterũt bentiuoli, fortunatus adeo, vt nihil vnq̃ cogitare ausus fuerit, quod non ad vnguem perfecerit, prętet hoc Bononiense negotium, laboris, inediq; atq; Algoris ferunt esse, vbi opus sit, patientissimum, cum his omnibus, crudelem aiunt, & sanguine gaudentem, in eos de quorum fide dubitauerit, vel tantillum, immurmuratur. Veneno pleroscq; pecuniosos Cardinales, sub conuiuii spetie, intercepisse, vt illorum pecunias ad fiscum deductas ipse dehinc tolleret. Is in pręsentiarum in culmine rotæ rotantis, pauone glorioslor, sedet, clauum aut vacerram habeat, aut sufflamen satis aptum, ad retinendam, nescio, an a superis duraturi diutius applausus, q̃ in aliis sui generis vadimonium habeat, tempus rerum iudex sapientissimus aperiet. Tu vale Toleti nonis Nouembris. M.D.ii.

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti. cclí

Quid veneti cogitãt dũ nñi parant venit Fernandus Calabrię dux q̃ affinitas series cũ Regę.

P Lacuisse vobis, q̃ sospes aduenerim, q̃ vę catholicæ Reginæ post legationẽ charior sim, scribitis, cur id tempus in cassum trieritis, cur perituras chartas, sepia fulcaueritis, non intelligo, nulli nanq; est aui nidificanti notior, in qua pulli faceant arbor q̃ mihi vester animus erga me, si bene & vos valetis, nil quippe iocũdius mihi, velletis quid habeatur ex Italia, sunt in angustiis Hispani intra Barletam oppidum in apulia portuosum, ad sinum adriaticum. Veneta respublica, veluti e specularia turre, quid futurum sit tuta despectat, neq; in nostros, vti Galli postulant, arma capiunt, neq; sunt nobis auxilio, pẽdent dubii, quo se talus emissus in dextrum ne vnionem an incaniculam vertat expectant, victoribus applausuros putamq;. Ita est mos, emergit aliud, quod vobis, licet vestris ista procuratoribus semper scribenda relinquerim, quia nostratia referre vobis ego constituo q̃ ab exteris emanet. Nono Kalendas Ianuarii, curiã est ingressus Ferdinandus Aragonius, Federici Regis infœlicis eiecti e regno, filius, primarius, Calabrię dux, heres regni, ni fata obstetissent, futurus, miseram & infelicem de fleui huius adolescentis ac genitoris ruinam. Adolescens nanq; est & Regno, & Regio sanguine dignus, mire indolis, forma egregius. Egre ferre videntur Rex & Regina illorum pernitiem, attamen, ne in Gallorum potestatem vniuersum caderet Regnum, satius esse duxerunt, dimis-

Digitized by Google

diam ipsi partem pacisci ex composito cum Gallis. Neq; enim erant Gallo Regi, quin illos regno spoliaret, obstitere potentes, neq; Rex & Regina satis aptas quibant, quia maxime distant, atq; septi vndiq; a Gallis, terra mariq;, ferre suppetias. Vos minime profecto latet Hispaniam esse vndiq;, terra Pireneis, qui a gallia illam disterminant circumuallatam, & mari ambitam includunt. Adolescens igitur hic Fernandus, ad patruum venire quam in Galliam proficisci, licet pater eius in Gallia lachrimandum exilium elegerit, vtilius esse ratus, ad Reges venit catholicos, didicisse vos arbitror esse Fernãdo adolescenti, Regem nostrum patruũ maiorem, quom Fernandus primus Neapolitanus, huius adolescentis auus, ex Federico genitore, & Fernandus noster catholicus, ex duobus fratribus Alfonso & Ioanne geniti sunt, patrueles. Adolescẽtem benignissime honorificeq;, qualem Regis filium & affinem suscipi decuit, susceperunt, vniuersam illi curiam exire obuiam imperarunt, regium perferret adolescens animum, cordatumq; pro ętate. Amorem sibi patruorum cõciliaturum, ex optima natura putamus vos, quid humana fœlicitas qua cęci viuunt, atq; ebrissimaior pars hominum pariat, huius exemplo considerate. Ac valete. Madrito duodecimo Kalendas Ianuarii. M.D.ii.

clii

Quales Philippus discedẽs vxore ac socer os reliq̃rit de pomcarrerio/monẽcard. Mendotij de bello Gallorũ cũ Salsas.

P.M.A.M. Cardinali Sanctę crucis.

SCripsi ad te superioribus diebus, fuisse animo fixum Philippo Archiduci, genero catholicorum, velle redire ad Belgas, natale solum, autumq; domicilium. Quod animo concepe rat id executus est. Madriti sumus. Hinc oct. Kalendas Ianuarii socer is id maxime dissuadere adnitentibus, discessit. Non profuit, q; parũ sit gallis fidendum, rebus pręsertim sic stantibus, in medium illi adduxisse. Ni velit presentes inimicitias capitales, quę vigent rabidissimę inter eos, pensitare petunt, vti per sororis suę Margaritæ ignominiosum repudium, per vxorę ipsius patri Maximiliano raptam, Britanię ducissam, per Burgundiam, Picardiamq; orbatæ nuper suę matri ademptam, atq; alias maximi momenti iniurias, quanti debeat facere commertium Gallorum cõsideret, quouenam pacto, sit illis fidendum existimet, hortantur frustra omnia in cassum, & discessit, ac se iturum recta via in Galliam, ad Regem Gallorum protestatus est, corruptos credunt multi pecuniis & largitionibus gallicis, familiares eius, consultores, qui post Bisontinũ Archiepiscopũ primas apud Philippum sedes consiliarias retinuere, nec vt apud eos diem dominici natalis imminentem moraretur ipse trare vxor grauida, cum soceris potuerunt, quales vxorem soceroſq; reliquerit, considerate. Huius tantæ rei archanum quę sitare mihi non licet concretam, frigore boreali, peruicatiam fuisse, hi murmurant, illi causas inesse ingentes, cur ita fieri iure merito debuisset, arguunt, nolo ego acutius ista scrutari, ergo satis, Iam cogi germanos, qui sunt in apulia futuri auxilio nostris, maxime cõfractis, inquis, ego tibi significo, Portucarrerium in portu Carthaginensi suas cõuocare copias. Propediem profecturos, traiecturq; futurus auxilio cum Siculis, laborantibus in Calabria, cõtra obegninum Gallorum ducem, illos acriter infestantem sperare te inquis mutaturam se fortunam nostram in melius, dicitur nanq;, vti ais, Gallos effectos turgidos ob res secundas, atq; inde ob insolentiam torpescere, minore etiam cura bellum gerere. Nollem & hęc addere, quia futurum tibi scio molestissimum, q; huic stirpi Mendotiæ te plurimum fatearis debere. At quid faciemus ita superis statuentibus? periit Didacus Furtatus Mendotius rubro & ipse galeo insignitus, periit huius familiæ lux. Sanguine ferunt exũdanti suffocatum, q; medici rem non intellexerint. Defuit in tempore flobotomia, nec quando, quid opus esset intellexerunt, remedio locus fuit. Sparsus nãq; iam erat, & intestina sanguis corruperat. Quintum non amplius diem lecto procubuit. Arbitror etiam tibi esse cognitum, vti nouus ad furores gallorum reprimendos, qui se totam Hispaniam ab stirpaturos minitantur, exercitus comparatur. Arx falsca, quæ primos eorum impetus est receptura, muris amplissimis dicitur esse tormentisq; multiplicibus munitissima, presidiaq; aiunt delectissimorum sibi esse, ad propugnandum locata, vt eam prius obsideant oportet, non sicco illam pede expugnabunt. Rex cito se Perpinianum a Salsea arce milia passuum sex, vt hostibus terrorem, nostris autem animum prestet. Reginæ, quę mesta, viro absente, intra belli angustias viuit, est molestissima Ioanna filia, quę post virum a se discessum, neq; animum exhilarauit vnq;, neq; a tellure oculos vnq; eleuauit. De diuitiis, de potentia, de regnis, de parentibus denicq; ipsis, nulla est illi cura. In viro solum obducta fronte cogitat. De solo viro cura, studium q; & sollicitudo. Vbi exonerata partu fuerit, dimissuram promittit genitrix, se inani spe depasci filia putat, quia maritum ardet, seroq; id venturum animaduertit. Emittendo fetui proxima est. Leuabit forte hec mulier noua prole dolorem, si rectum pariet, nec turbine mentis obibit. Tu vale interea. Madriti pridie nonas Ianuarii. M.D.ii.

Digitized by Google

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A. M. LIBER SEXTVS DECIMVS. ANNO. M. D. III.

P. M. A. M. Archiepiscopo & Comiti.

Abiisse meas duodecimo Kalendas Ianuarii exaratas, atq; vna, q̄ raro scribebam cōqueritur comes. Equę scribere ad vos, aut ego velim, aut scribi debeant: raro accidunt. Nunc autem rugosam fortunę frontē scitote, in Hispanos emolitam aliquantisper. Cum nanq; se nostri peste aut fame interempturos sentirent, ferro satius tentare fortunam duxerunt, suas instruunt quales cunq; habebant acies, tormentaq; apparant. Rubos oppidum ad miliaria nouem ab oppido Barleta, impetunt tormētis (interquę quatuor erant generis eius, quod appellatur canones) menia quatiunt, diruunt, scalas apponūt, ascendunt. Cum ingēti galforum factura vi capiūt, nec vn⁹ cualit: capitur & dux eorum Paliza: cū nobilibus Neapolitanis Carazolis: qui & ipsi cum Palisza inerant. In prędam oppidum datur opima inde spolia Hispani referūt. Sese aliquātisper, a tanta seruitute: liberant, suffocatos, nāq; nros ista rubea presidia terebant: quia pximiora, duraq; centum viginti quinq; nanq; grauis armaturę equites: quos appellant Galli lanceas grossas, cum suis ppendiculis: & peditibus non paucis: sibi locatos aiūt hispani se reperisse inclusos. Barletam igit rubis captis: copias cū captiuis & ingenti pręda reducit magnus hic noster Gonsalus fernandus. Quid galli amiserint cōsternimini, nr̄orum strata corda, & sopita expergiscunt. Gallos hęc strages deterruit, additū est, & aliud secūdum secūdo; & cōmodo cōmodum Hispanis, quędam gallorum triremes p apula littora vagabant, nec tiarā ad nr̄os ex Sicilia quicq̄ importari dabat, multasq; iam siculorū naues re frumētaria onustas: interceperant has, intra portum Brunduſinum: in anchoris stantes, Hispani & fregerūt & combuserūt. Ita liberum iam habent mare, imo & ferunt portū captasse Barletanum, onustas naues siculas nouē: quare videt iam vndiq; fortuna velle hispanis arridere, frontemq; mutare rugosam. Portu carrerius ductor earum copiarum: quas in portu Carthaginensi vobis pximo, Neapolim ducendarum in naues cōtecit, in Siciliam concessisse fertur. Fessos ibi, ex pelagi molestiis: milites & equos paucis die⁹ reficiet, traiciet, vti referūt ppediem & cum nō parua manu siculorum suo nāq; regi se ostendūt obsequentissimos, neq; pecuniis desunt, neq; viris, aut commeatib⁹, tes tamē eorum agit: ne ad gallorum man⁹ tracti, vetereni gallorum cędem, atq; internitiem auorum nepotes ebibant, nolo longiorib⁹, aut aptius. Vos me intelligite, natum vobis esse hodie: q̄ est decima, siue idus sexta martii hora pauli sp̄ premeridiana filium ex Ioanna philippo viro grauida tot regnorum hęrede scriptum vobis fuisse per vr̄os arbitror p̄curatores. Ergo valete ex Alcala de Henares quę dicit esse Cōplutum sit vel ne nil mihi curę. vi. idus martii. M.D.III.

cclliii.

Rubi oppidū in Apulia & Paliza dux capiunt hispani reuiuiscunt triremes gallicę capiūt/ pozzu carcrius ac cersit Ioāna filiū peperit.

P. M. A. M. Cardinali sanctę Crucis.

cclliiii.

HEu purpurate, confide rerum humanarum applausibus, vbi vbi Didacus furtat⁹ Mendotius, Madriti interiit, veluti fugiens ab infausto loco: regina curiam mouit, diligebat nanq; virum Alcala de Henares, ad lequas inde sex, curiam transportauit, addita sunt tedijs tedia, minime te latet fidissimos illi a fuisse primarios duos, magnos Castellæ cōputatores. Ioānem. s. chiaconum nouę Carthaginis dominum, & Murtię antellatum, ac Gutterrium de cardenas: quem ipsa ab imo erexerat ad sublime rerū culmē: adeo q̄ quadraginta amplius dragmarum auri milliam censum assequeret, neq; ingētes illis diuitię, neq; longa titulorū atq; honorum pagina, vel tantorum regum vmbra, p̄fuit ad salutem. Ambo hic intra paucos dies interiere sentit: licet cōstantissima sit, & supra fœminam prudens, has alapas fortunę seusetis, Regina ita cōcussa fluctibus vndiq;, veluti vasta rupes, maris in medio, vitam agit: viro foris bella gerente, gallis vndiq; in eorum potentiam dentes acuentib⁹. Generū incōsulte, pperanterq; vxor e grauida relicta ipsius filia, discessum elegisse, necdum natalem imminentem expectare voluisse, tribus, qui eam & quacū comitabātur honorifice: & a curis ingentib⁹ leuabāt, quia de magnis rebus illos consulebat: vita functis superat tamē molestias omnes filię turbulentia, cui nil cure est de regnis, aut potētia: peritura ne sint post parentum obitum, an sese erectura: nil sentire videtur, de viro tātum solicita, desperato viuit animo, vsuit obducta fronte, diu noctuq; cogitabunda nec verbum emittit vnq̄, nisi stimulata, atq; id: si quando est, molestum. vbi primū

cclliiii.

Moriuntur duo p̄marii aulici / commēdatorma ior & Ioan. chiaconus Declārat⁹ murcię ō regine patientia/ q̄ infelix sue genitrici filia sit Ioanna.

Digitized by Google

pepererit, & dissidere cū Gallis desierint, discedendi ad maritū copiam pollicetur, aliter nanq; minime id fieri potest se ostendit, quia mari ac terris sit Hispania vndiq; a Gallis circumualla ta. Id non longe abesse insinuat, quin sint fœdus inituri, quiescat animo interea filiam hortatur, rogatq; nec maternis pellecta blanditiis, nec auri gemmarūue cumulis oblatis exhilaratur, in fœlix arbori suę fructus. Infortunata seges suę telluri, est hęc filia, genitrici, durissimi est pectoris, nil virile, nil regium, ab ea prodiit, qua pernicax Saturnus humor trahit ea tendit. Ibi pedem figit. Vrit suis moribus (vt te iam soluam) hęc filia materna viscera, de Ioanne principe dolor Reginę quotidie suscitatur, de futuro tot regnorum gubernaculo sollicita angitur, fœlices putat esse illos, quibus ista negari cernit, & in regnis q̄ sit mensura malorum grandior, incessu, vultu verboq; fatetur, nimium sum euagatus, vale iste pedem pręsul sapiens. ignosce parum per, hora nona Hispano more diurna, hęc scriptitaueram, quia & parari tabellarium sensi ad vos. Interea loci famulum ad Regiam destinaueram, hic retulit laborare Ioannā partus anguistiis nec discessurum donec illa pepererit, tabellarium expectās igitur, peperisse filium marem allatum est, hora paulisper ante meridiana, sexto iduum Martii. claudo epistolam, ne sę pia cartaue pereat. Tu vale ex Alcala de Henares sexto idus Martii. M.D.iii.

Carmina.

cclv

P.M.A.M. Archiepiscopo & comiti.

Wonil portucarrerij i Calabria. Germani a dierūt Neapoli dd obegnino gallorum ductori dd ādrada loco portucarrerij/ profligatio gallorū in calabria.

VAh q̄ multa vobis est animus o duo magna Hispani orbis lumina, quia sapientes estis, vno fasce prębere, canistros protēdite, diuersis illos vobis floribus, & rosis, ac violis implebo, & fulciam, Portucarrerius Calabriam apprehēdit, & germanorum illa manus, quę indies expectabatur, adriaticum, venetis non prohibentibus, cum possent, transfretauit illum, incolumis. Portucarrerius vix Calabriam vidit. Febribus nanq; illico pressus periit, duces vero qui Portucarrerio submilitabant, minime deiecti animo, conuenīūt vnanimes, ne spei occasionem hostibus prębeant, Fernandum Andradam Gallecum equitem primarīū, ex eius prouintię proceribus, qui parandę sibi militaris famæ gratia, ne domi torpesceret inglorius, eam fuerat secutus militiam, licet iuuenem quia cęteris potentior, deligunt imperatorem Rei gerendæ, optimi quiq; sublata omni inuidia, postergata superbia, non inconsultius studet, ac si de re propria familiari, vitaq; ipsa, non de communi comodo, esset agendum, consilium singulis ineunt horis, Obegninus dux gallorum, qui Calabriam infestabat, morę impatiēs, vbi vbi mortuum esse Portucarrerium sensit, dissensuros inter se duces existimans, per fecialem tubicenem, ipsorum more, nostros ad prelium inuitat, nostri minime detrectant pugnam, at in hostium fere conspectu tumultus militaris inter Hispanos coortus, nolle se perfricata fronte pugnare, ni stipendia persoluantur inclamitant. Iuuenis Andrada, naturę sapidissimę, ac mitis animi, cōuocat milites, blande illos alloquitur. Iure merito soluī debere, stipēdia ipse met edisserit, venturas prope diem pecunias pollicetur, se interea velle de suismet bonis, quia pecunias non habeat, viritim illis. ne conquerantur, pro facultate succurrere, de cętero, patiantur ęquo animo rogat. per se percq; vgonem de Cardona virum generosum, siculorum auxiliorum, atq; omnium peditum ducem, & per prudentes alios, tumultus sedatur, torques aureos, argēteaq; vasa omnia, quę secum e patria tulerat Andrada, ad sui ornatum, perfrusta viritim militibus diuidit, ex semenaria, vbi federant in hibernis, exercitum in rus, palmam nomine, distans milia duo, transportant. Vt mutare locum sępeq; exercere discant milites aliquātulum. Inde forti animo se parāt ad pugnam Obegninus, vbi paratis esse animis ad certamē Hispanos didicit, per Philippum Burgundum catholicorum Regum generum, pacis esse icta fœdera nostris enunciat. Idq; in vrbe lugduno per prędones edictum fuisse significat, nostri nil horum se habere in mandatis a suis Regibus respondent, sero agi de pace, ferro pacem istam non fallacijs quęritandam, his dictis per suos quęq; acies ductores instruūtur, ad hostes eunt forti pectore, manus conserunt, at non, qua Obegninus putabat, a fronte scilicet, vbi tormenta frondibus cooperta bellico stratagemate locata, & in insidijs inter arbores latentes habebat copias, sed latus eius, qua nullis erat Obegninus armatus insidijs, nostri capiunt, confligunt, vbi quondam obegninus ipse Caroli Regis tempore Fernandum Regem, & Gonsalum hunc Fernandum nostrum, profligauerat, ibidem, vel fere, ipse sternitur & fugatur, trucidantur, aut capiuntur ad vnū Galli, Obegninus euadit. fugam arripit, nostri vestigia illius quęritāt. Intra arcem de angita, milia passuum triginta a pugne loco, sepiunt. Vbi recōditas asunt illum habuisse pecunias, quas possidebat, obsident. capiunt in deditionem, sed pacicitur vt cęteri homines, qui cum eo erant liberi dimittantur. Hęc in Calabria duodecimo Kalendas Maii in die signato veneri foelicibus auibus acta. Quarto vero Kalendas eiusdem altero veneris die, ne quid desit, Gonsalus noster

fernandus: qui rem gerebat in apulia, minime gnarus eorum quæ in Calabria gesta sunt: idem duci de Nemurs principi Gallorum de pace loqnti: respondet se nescire: quid dicat de cõfecta pace per Philippum principem & generum Regum Catholicorum. armis agendum esse non verbis, se imparatum fuisse ab eis oppressum hactenus & hostiliter ad pernitiẽ vsq; tractatum fert. Vltionem prius quęsiturum, si quiuerit: enunciat vnaq; instruit acies germanorum duo milia addiderat exercitui. Iter capit, quo tendere velit minime aperit, sequant̃ tãtum imperat. Per campi equora inaquosa: inscios quo eant duci, nullubi aquæ potui occurrebant, ex illa siti multi. quia erat feruida dies: animam exhalarunt. Ipse atiem semp a tergo sequebat̃. fessos subleuabat. Equorum cluniũ portari iussit plurimos, qui iam prę siti peribãt. equites auxilio esse peditibus lassis iubebat, hos solabatur: illis succurrebat: q̃ melio poterat, & strenui militis & egregii ducis officium implebat. In cõtimo pspectu hostium qui apud canusium castrameta habantur, cerenliam milia passuum a Barletta (vt aiunt) magna sexdecim, vno spiritu, durũ op: cum toto exercitu, structis semp ordinibus, deuenit, parati sequuntur illum hostes. ad nostros recta cõcurrunt tormẽta igni suppositio excutiunt, ferrei globi in nros iaciuntur creberrimi, paucos perimũt, alto nanq; volitabãt. Impedimẽta nrorum puluere accenso tormentario cõburuntur. Lanceas galli tormentis excussis demittunt, forte fortuna vineam nostri quę aderat fossiculis vallocq; vineali septa, satis hebeti: apprehendunt. Ibi se communiunt catafractis: qui post exonerata tormẽta preeunt lanceis, in nros directis: non licuit per vallum & fossas introire. Vertere latus in retrocedendo cogunt̃, & turmas disturbãt. Vi equorum suas in gallos germani plũbatas excutiunt Hispani ballistas, missiliaq; relíqua iaciunt. Multi cadunt, cadit & dux ipse de Nemurs infœlix Iuuenis. At magnanimus. hic sese gessit in pugna fortissime. Hectorẽ aiunt nostri non potuisse gloriosius pugnasse, abiecto equo sese mediũ pedes inter pedites cõiecisse: vt suis animos ad vallos hebetes disrumpẽdos, fossamq; transiliendam prestaret, nostrimet fatent̃, plumbata putant fuisse transuerberatum. Corpus eius honorifice (qualem decuit regio sanguine ortum, tanticq; exercitus ducem, & p regem) humatũ seruari voluit noster magnus Gonsalus fernandus nri, sic iubente Gonsalo duce: victoria vtuntur, Gallorum castra occupant, spoliant, inuertunt. sese Gallicis dapibus, & vino reficiunt. Asũt tria milia gallorum interisse, fugientes posthec insequunt̃, nox superueniens, ne maior fieret strages obstitit. Ita mutatus est in ictu oculi rerum modus, mutata est fortuna: quibus se blandam ostenderat genitrícem, in fruam est conuersa nouercam: quib? vero nouercam, parentẽ beneficam demostrauit, hæc nuper allata sunt. hæc longioribus q̃ forte posthac expectare quicq; valeatis: habetote lassa labore cadit nostra hęc manus. Ergo valete ex Alcala de Henares Idib? maii. M.D.III. Carmen.

P.M.A.M. Archiepiscopo & comiti.

cclvi.

Bus melissi resistit Neapolis capitur/Caieta obsidetur/ gallorum & hispanorum colloquia & ficto ferede philippo.

FAlso inconstantem vulgus ramnusiam appellat, ac mendacem, nisi ea verius inuenio: constantiusq; Gallis: vt Hispanos opprimere liceret fuisse quondam pollicita, visa est. vt fidẽ seruauerit, vt diu dispersos sub pedibus calcari pmiserit a Gallis, Hispanos, vt plagis: vt calcibus, vt dente rabido illos cõcusserit: relatum vobis. Vertens deinde vices: Hispanos iacentes: dextra se subleuaturam pmisit. Quia Galli sibi ipsis viribusq; suis fauores illos non cœlitibus ascribebant: & dissidiis studerent inter se duces eorum, quid hactenus ad necem vsq; p regis ducis de Nemurs: & castra spoliata, superi statuerint: audistis. Successus alios habetote. seqt victoriã magnus noster Gonsalus fernandus, recta tendit ad vrbem Neapolim. Melsiensis princeps Gallicarum rerum studiosissimus: illum dies aliquot disturbauit, dedidit se tandem, & regno excessit ex fœdere, cætera omnia, veluti torrens hibernus, obuia sternit reliqui optimates omnes: qui Gallorum partibus inhęrebant, aut vertunt regno terga: vel sese dedunt, & subdunt colla iugo, præter paucos in secessibus agentes, ad quos diuertere cura nõ fuit. Lętis animis ciuitas ipsa Neapolis, quę toto Gallorum tempore: fame semp laborauit, fœdus iniit. Vetera vrbis statuta seruari petit. Illis firmatis: portas aperit, Gallorum fugat præsidia. exit obuiam victoribus, suscepit honorifice. Intra arces quę tres stant in vrbis ambitu: noua vt puta, sancti Vincentii. quę dicitur alia, tertia cui ab quo nomen est inditum, sese galli recipiũt. Capuana vrbis ipsius antiqua tutela, munita mœnibus, ampla domus: sese cum vrbe dedidit. Ibi sunt Galli: ceu pecudes incluśi septis, circum eunt assidue: veluti famelici leones, obsessos nostri, qua possit ad illos iter patere die noctuq; vigilibus oculis quęritant. Ni succurratur a mari, actũ est de Gallis omnibus, eti nanq; multitudo numerosior, q̃ angustię castellorum patiãtur quando cætera nostris nõ suppetant; fames ppediem Gallos cõsumet, aut vt sese dedãt, persuadebit, his ita stantibus, Galli se fuisse a nostris oppressos, sub pacis vmbra, quam dicũt iecisse regio noie

Digitized by Google

Philippum generum regium, & Archiducem, Lugduni, cum rege Gallorum, & voce preconum edicto, per Lugdunenses plateas prolato, conquerũtur. Nostri, sermones eorum dirident futilia nanq; nullius momẽti esse ad rem, q; Lugduni per Philippum de pace fuerit actum, & tunc precipue, quando Hispanos esse in armis, ad propulsandas veteres Gallorum iniurias paratos cerneret. Infantilia esse predicãt. Imparatos aiunt autem Galli se fuisse ab Hispanis interceptos, paratissimos autem nostri exiliisse, ac manus cõseruisse collatis signis. Nec quicq; quod ad infensissimos hostes attineat, preter misisse Gallos, nostri probãt, sub indutiarum aut pacis vmbra, an viuo marte id acciderit, ipsi viderint. Exitus, qui iudex est rerum eternus, loquatur. nostri regno potiũtur maiori ex parte. Caieta vrbs maritima, natura & arte munitissima, adhuc est in fide Gallorum, sunt & alia oppida quedam. & nostri obsidionem parant Caietanam, & Galli velle se Perpinianum impetere, belloq; intra proprias domos, nostros reges lacessere, intendunt. Segouiam Regina curiam mutauit, vti vos a vestris habuisse arbitror. Ex Segouia igitur valete tertio nonas Iunii. M.D.iii.

ccivii

P.M.A.M. Cardinali Sanctæ Crucis.

Quidsp̃i rẽcis inter gallos & hispanos.

CAtholica Regina filię molestiis exagitata, vt optati discessus illi spem prębeat, ex Alcala Segouiam, montanam vrbem, deduxit curiam, est nãq; iter ad mare Cantabricum, qua se putat ad Belgas, mariti patriam, traiecturam, nisi terra licuerit per gallicas inimicicias, de quibus filię nulla est cura. Regina vero subire discrimen id, vt primariam tot Regnorum hęredem filiam Gallorum fidei credat, minime capit ęqua mente, hac presertim tempestate, qua Gallos ęquum est viuere spumosa rabie in Hispanos, ob recentem totius Gallici exercitus & multorum nobilium stragem, ac internitiem, agi de pace cito futurũ, vt trãsmeare tuto queat, anxia mater filię quotidie pollicetur, neq; ob filium quem nuper peperit lęta est magis, aut animi turbulentiam sedat. Interea, Rex est in Cathalonia, Gallis finitima. Exercitum cogit, Galli duplicato furore, veluti percussus coluber, ad pireneorum radices oppida sita, sub Hispana ditione, venturos se inquiunt. Vt munitissimam validis muris arcem Salsas, prius aggrediantur, oportet, neq; enim alunde iter est. Ea est in faucib⁹ angustis quibusdam ab oriente, hiberno, stagnis maritimis, ab occidente vero montibus inuiis, exercitui ducendo posita, Salsas igitur obsidere coguntur Galli, priusq; progrediantur. Ibi reperturos obices iuremerito putandum est, quia delecta man⁹ mille amplius virorum fortiũ, est ibi locata presidio. Vale Segouia quinto Kalẽdas Iulii. M.D.iii.

ccivili

P.M.A.M. Archiepiscopo & comiti.

De arcibus Neapolitanis/de licia de caieta.

QVas ducet fortuna choreas, quibusue sonis & cõcetibus agat inter Hispanos, & quam torno supercilio Gallos, excusso sago iactitet, legere per meas fas fuit, addit vtrisq; de cepta liberalitate sat grandes cumulos, his ignominię, illis glorię. Iacturę Gallus, Hispanis lucri. Et sancti Vicetii maritimam turrim, & amplissimum illud Castellum quod sedes est regia, nouũ appellatum, vi armorum capta, nec euasit quicq;. Id quo nã pacto sit actum, quoue modo Hispani per noui Castelli męnia obrepserint ex insperato, & quimet rem gesserunt, & qui spectatores fuere, minime se fatentur intelligere, qua volucribus via difficilis videbatur, ea, facilem reperere. In prędam suppellectilia omnia data sunt, gallicq; presidiarii in fruitutẽ, quibus hoc verbis enarrari queat, nemini succurrit. In re, Castella illa duo tenet Hispanus, quę posse capi in cuiusq; prudentis animo minime cadit, tertium restat quod dicitur del oro. Id est super scopulo ambeso situm, qua despicere, calligari oculos hominibus, & horrere præcordia despectantibus, inquiunt. Magnus hic noster Gonsalus Petrum Nauarrum, qui Bithonetum Marchionem parua manu fudit, ac cepit, quiue Canusium contra vniuersam Gallorum potentiam diu sustinuit, multaq; alia preclara gessit facinora, cum satis aptis ad rem copiis, in huius Castelli obsidione reliquit. ipse vero Caietam cum exercitu reliquo, proficiscitur. Circiter nonas Iulii sepit, & quatere tormentis incipit. Iscla & ipsa, in Baiono littore comodissima insula, per Cõstantiam de Aualos Hispano sanguine, virilis animi fœminam, cõmitissam accerrarũ, cui Fœdericus Rex, regno discedẽs, insulam crediderat. In hispanorum venit potestatem. Ita cadunt indies magis ac magis res Gallicę Paulo ante fœlices. Hispanę vero quondam obrute, resurgunt, emergunt q;. Vale Segouię quarto nonas Augusti. M.D.iii.

cclix

P.M.A.M. Cardinali sanctę Crucis.

Obsidio salses et quid vtra.

GAlli Salsas arcem, finium Hispanię tutatricem ditionis, totis viribus obsident. fauces angustas, quas te triuisse pedib⁹ arbitror, si aliquãdo ex Hispania iter ad vrbẽ terra captasti, cum vniuerso exercitu transilierunt, castra ibi metati sunt, vallo q; ac fossa munita dicunt

Digitized by Google

habere miro robore castra, nostri primo congressu damna Gallis intulere non parua, tum plūbatis & tormētis ex pinnis & transpropugnaculis, tum incursionibus, valida namq; sunt delectorum virorum mille amplius salsea presidia. Nunc vero, necq; digitum impune exerere licet e menibus, pinnę dirutę sunt vi tormētorum vniuersę sagittarięq; fenestellę omnes, machinamentis, ita Gallicis excussę, quassatęq; sunt omnes, vt, ne qua vlterius loco relictus sit ad vllum Gallis damnum inferendum. Inclusi, arcem ex transmuralibus tantum seruant, defensuri p viribus, arcis interna si Galli tentauerint ingressum. Vi corporis tunc agēdum quantum quisq; viribꝰ & animo valeat experiendum, ibi strenuissimus quisq; optato dimicabat, aduerte belli cum quod accidit, Gallis minime sapidum, stratagema expugnatores per grues turresq; ligneas manufactas, castellum ante murale quoddam, dicunt Hispani Balluartem, cōscenderūt, Minterna, vt inde transileant, tormentarii puluerꝭ cados castelli ante murali obsessi supponunt. Qua Gallos tentaturos senserunt, vbi vbi Gallorum manus ingressa est Castellum, igni subiecto, Cadi increpuere, ac vi puluerꝭ ante murale cōcussum, frustatim per aera Gallos omnes: qui ascenderant, cum excussis diuisim dispersimq; muri lapidibus disiiciunt, volitare hominū secta membra: simul & saxa miserādo spectaculo, tam obsessis cꝫ obsidentibꝰ: cernere fas erat. Ab hora infausta Gallis, hac, tentare vlterius aditū quominus pugnaturi minime sunt ausi machinis tātum, fossoribus & calonibus, agitur arcis fossas libere Galli perambulant, muros quotidie effodiunt. Conti menibus subiiciuntur, vt scissi postmodum contis combustis muri dent ruinā & collabantur. Ita patentibus aditibus, Galli multitudine freti, putant se nꝝ os obruturos. Hoc instatu esse res Salseas, ex vrbe Perpeniano scribit Rex. Ipse vero, donec auxilia cōueniant, quæ Regina ex vniuersis Castellę dotalibꝰ regnis suis accīri, & ad regem virum ppurare iussit, Perpiniani erit. Lucidissima ferunt a principibꝰ agmina & composita cōfluere vndiq; ea, si obstitisse nꝝ os: ne expugnētur a Gallis reperierint, dabūt operam, ne vltra capiātur. At explorator, qui demissus e menibus per hostium excubias, quia linguam calleat Gallicam, summo esse obsessos in discrimine, retulit fore vt ppe diem intereant omnes, ni succurratur ocius. Santꝰ a Castella, genere insignis vir, ac bello egregius qui presidet arci: militibusq; inclusis omnibꝰ, mori paratos scribit ad vnum, priusq; dedant arcem. Vt Rex tamen pensitet, quantum rebꝰ incōmodum afferret, si galli ea victoria elati, vltra pcesserint, enunciat. Mille amplius viros nobiles, bello egregios: se Rex amissurum cognoscit, si galli arcem expugnauerint. Est anxiꝰ pptera, vt per eius lras ad reginam destinatas, colligi potest quas famuli a secretis, quibꝰ credite sunt nobis ostenderunt sin donec adsint auxilia se sustinuerint, aut re infecta galli terga dabūt aut ve nisse pœnitebit. Vale Segouię pridie idus Octobris. M.D.III.

P.M.A.M. comiti & Archiepiscopo.

cclx

Quid & arte del ouo. Quid & Gonca cardona & obsidiōe Caietę & magno Capitaneo de Gallorū exercitu.

Quę ferunt ab Italia Galliaq;, ex quo nullas a me habuistis: accipite. Castellū illud supedito situm scopulo Ambeso, inter vndas del ouo Petrꝰ Nauarrus, cui puinciam, discedens Gonsalus fernādus, reliquerat, expugnauit. Arte noua illam struxit oppugnationem, qua minus hostes putabant, cuniculos intra viui saxi cauernales per fossores & calones effecit. Cadisq; tormentario puluere sulphureo repletis, veluti etiam Salseis accidit, vti a vestris vos audiuisse arbitror, cuniculos insulsit. Res mira, tanta fuit accensi puluerꝭ rabies, q; saxeum mōtem ipsum perfregerit, ac diruerit. Cum scopuli latere decidit & Castelli pars, cum plęrisq; presidiaris. Tanta fragor ille formidine obsessos percussit, vt illico capti sint qui supstites fuere per ruinas namq; ab imo serpere nꝝ cęperunt. Rebus Neapolitanis ita compositis, cum copiis quas ducitabat, ad castra Caietana Petrus Nauarrus pfectus est. Interea loci, dum ista Neapoli gererentur: Caietę latus tormētis excussit Gonsalus fernandus noster magnus Capitaneꝰ, & sexaginta murales alnas iam diruerat, vt inde oppugnationem in crastinum diem aggrederetur, sese parabat, cum transfuga noctu ad eum veniens, structas esse horrendas puluerꝭ defossi: & nouorum aggerum ac fossarum & cuniculorum insidias: enunciat. In quas cassuri sint, qui cunq; accesserint, & hac vel illac interituri, nouum igitur cœpit cōsilium, tum ob ea, quæ ab ipso transfuga exploratore didiscerat, tunc quia per Carracas, onerarias Genuenses, & Galeaceā vnam: & quasdam triremes recentes, habuerant obsessi, mille armatos: & rei frumētarię copiam ingentem. Exercitum igitur inde tollit: ducitq; in Castellum nomine Castellonum a Caieta milia passuum tria: vnde non minus Caietam obsidebat, cꝫ si apud ipsius muros tentoria teneret, quia terra illis inde omne genus alimentorum adferebat. Vgonem a Cardona peditatus quōdam egregium ducem: priusq; discederent, fidum vtilemq; belli comitem: casu miserādo ibi amisit. Dum nāq; ambo per castra animi causa deambularent, ferꝰ ab obsessis in illos balistę

globus emittitur. Is furore tãto saxum vtrisq; proximum percussit, vt in mille frusta saxum dis ruperit aduolantibus per aera saxi fragmentis alterum Vgoni crus perfregit. Magnus vero Gonsalus Fernandus, tanto se reperit oppressum puluere, tantaq; vi repercussi aeris se quassatum sensit, vt se sterneret pronus in terram, longeq; serperet obrepens, anteq̃ stare pedibus auderet, aut quiret, & ipse se percussum diu putauit, & omnes qui aderãt interemptum. Periit igitur Vgo defleẽdus merito, vir egregius armis, intra paucos dies illo vulnere, sic statur in armis Gallorum aiunt esse paratam multitudinem ingẽtem, ad Caiete auxilium. Imo & cito affore, quid futurum sit rerum, autor ipse aperiat nobis. Stragem adesse certum est horrẽdam, in quorum frontem sit hęc faba cudenda, ipsi viderint, malem christianum hunc sanguinem, necessario christiano ferro fundẽdum, in nostrę legis hostes seruatum iri. Vos viuite & audietis hęc grandia, quę pullulant. Et valete ex Segouia decimoquarto Kalendas Nouembris. M.D.iii.

cclxi

P.M.A.M. Cardinali Sanctę Crucis.

De falsea oppugnatione de fuga Gallorũ, deinde inertia.

REpetis ad te meas raro portari. Iterum atq; iterum dico, succosa ad hanc vsq; diem defuisse. nec mihi est curę, quę arida sunt, & exigui põderis, vt puta vulgaria, pertractare. en accipe stamina quę texere iam queas, tu Caietam in suo fidẽtem robore stare adhuc in fide Gallorum, mortuumq; Alexãdrum & eius loco suffectum Cardinalem senensem, Pii secũdi nepotem, scribis. Ego autem inquã Gallos qui Salsas arcem nostrorum finium tutatricem impetierunt, maluisse dies actos vrgente graui autumno sub diuo consumpsisse domi, ac belli nervos, pecunias scilicet, quas in cassum effuderunt, seruasse, superi se fautores Hispanis ostendũt. Obsidebant vndiq; moenia, contisq; suppositis stare pensilia fecerant, ingirum impositoq; igni succenduntur conti, Galli falluntur casura in latus moenia putarunt, vt per ruinam, ex inspecto nostros adorirentur, & ingenti obruerent multitudine. At aliter euenit, haud secus integra sederunt super fundamentis leuiter, & erecta in neutram partem pendentia moenia, q̃ si nulli alteri rei fuisset inuigilatum, nisi vt integra leniter super stantia caderent fundamenta concissa seruarunt igitur se inuictos nostri, donec auxilia Castellana aduentarint, quę cum adesse Galli per exploratores intelligunt, satius fore prouinciam deserere duxerunt, q̃ tot bellatorum numerum expectare. Tria nãq; milia catafractorum, ac leuis armaturę numerus ingẽs, hos Hispani ginetes appellatis, peditum autem .xx. amplius milia, conuenerant. Octobris dies sexta & vigesima, quę sexta est Kalẽdarum Nouembrium congressui destinatur. Galli recognita (licet validis aggeribus ac fossis munita haberẽt castra) nocte intempesta tamen, diffisi viribus suis, aggeres eruunt, terga vertunt, e faucibus Augustis sese ante lucem exoluũt. In plana sole aduẽsante acies iam eduxerant. Galli se rei bellicę esse magistros, ea die ostenderunt, nõ minore cura, non incompositiori ordine, acies structas eduxerunt, eorum duces, ac si ad certamen, astantib⁹ inimicis, fuisset eundum, quare elucescente die moniti nostri de Gallorum discessu ad eos, at sero, concurrunt, Rex Perpiniani agebat, ad milia passuum sex nõ breuia, vti nosti, propterea sero id actum, venit concitato cursu, at sero, ad hostes itur, at sero, cernunt hostium acies, at sero, & a longe, distabãt iam milliaria circiter duo, ergo sero Friges sapuerũt, cuius hęc culpa, tu scrutator aliunde, mea est, si nescis, maximam dedit ea dies, quę est si nescis Kalendarũ Nouembriũ sexta, Hispanis ignominiam, & aliquando facturam illis pariet collachrimandam. Occasionẽ amissam ex mea incuria, nepotes viuentium, minime deplorabunt. Gallis faustissima dies, q̃ sopitos inuenerint vigiles. Euaserunt incolumes, cum ingenti gloria, quia stricta acie illos sequi non dabatur, solutis ordinibus periculosum, ergo euaserunt, incolumes, quid sibi velint hæc enigmata repetita vaticinator, si placet. Labitur dextera, scribere nescio quid vellet vltra, sed veto ne scribat plenius. Ergo vale Segouię in Kalendas Nouembris. M.D.iii.

Nota enigmata.

cclxii

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

Quid Regina ageret seruãte pugnę discrimine.

QVę acta sunt in Salsis rebus, tui tibi familiares significẽt, hoc vnum velim a me scias, tu qui reb⁹ huiusce modi, pietate repletis, sumopere delectaris, erãt a Rege dispositis equis parati adeo frequentes tabellarii, vt quotis, quibusq; diebus, quattuor, atq; interdũ tribus literas haberet a marito Rege, catholica Regina, propterea quę indies agebantur creberrime sciebamus. Quare, cum ad certamen parari nostras acies signatumq; pugnæ diem allatum est, non minore angebatur sollicitudine de Gallis, ne nostrorum manu interirent, q̃ impares viribus esse dignosceret, q̃ de suismet militibus, nil magis regi per multiplicatas literas, q̃ ne christianorum strages fieret comendabat. Daretur opera tantum, vt Galli nostros fines deserrent sine sparso cruore si fieri posset, orabat. De vindicta, q̃ eos infestassent deo aiebat relinquendum. At quo die conferendum fore dixerat, cœnobia percurri vtriusq; sexus religiosorũ vnis

Digitized by Google

uersa, cum muneribꝰ imperauit, vt se tellure ꝓsternerẽt oñes, vt ꝓcibus lachrymisq; superos fatigarent, ne spargi christianum sanguinem paterentᵘ: vt Gallos æthereo spũ afflaret, inducerentq;, ne cõgressum expectarẽt. Vt incolumes Galli euaderẽt, erat maxime sollicita perituros nãq; omnes, aut vẽturos in seruitutem: quia essent angustis faucibꝰ circumclusi, & lõga statiõe in castris sub diuo grauí autumno fatigati verebaᵗ. Eam diem cum suis nimphis omnibus & virginibꝰ vniuersis, quas domi habebat, ieiunam egit, & flexis orando genibus: laboriosam. Galli duces igitᵘ, licet exitꝰ belli sciant esse incertos: paruaq; manu sępe copias ingẽtes fuisse ꝓfligatas, siue superis ita volentibꝰ, siue pnitiem veriti, pugnę fortunam nolle experiri cõstituerunt. Exaudiuit igitᵘ sanctę Reginię religiosorumq; ac virginum preces summꝰ altitonãs. Gallis viam ꝓbuit. Qua terga darent incolumes. De parta igitur victoria sine multo sanguine tu quoq; superis quibus charus esse putaris, gratias habeto. Et vale Segouię Kalendis Nouembris. M.D.III.

P.M. A. M. Cardinali sanctę Crucis.

cclxiii. Gallos ducesq; hispani sectantur. Quid actũ dꝰ de pace de Alexandro et ꝓponti.

GAllos terga dedisse ad te scripsi, Gallicos fines Rex ipse cum exercitu (altero ab eorum discessu die) pedibus ꝓsilit. Leucatam, Phitorium, Palmam, oppidaq; alia q̃dam, expugnari iussit: neq; iniuriam ciuiq; hominum, vel fœminarum: inferri, aut violari, pœna capitis edicta: passus est. Res sacras voluit seruari intactas, mittiq; Narbonem cum suis quasq; sacerdotibꝰ oppidorum, pleraq; mœnia diruta: q̃ obstiterũt: & suppellectilia, ad manum (vti aiunt) rapta pauca: in ꝓdam venerũt, de cętero nil hostile patratum est. Ducí captiuum, quia christiani eẽnt: voluit neminem, Annone copiam ingẽtem: & aliarum rerum saturãdo exercitui paratarum: aceruos, salsarum vt pote carnium, cãdelarum, olei, & vini vegetes innumeras, p Castella, oppidaq; vicina: vel vt in horreis seruãda. Locata repiunt, ea in ꝓdam militibꝰ data iunt, nemo his ita ebullientibꝰ: in auxilium afflictis ꝓdire ausus est. Venit interea legatus a Rege Gallorum: qui de pace agãt, annuit, nolle se bellum cum christiano quoq; (modo ne lacessant) respõdetur, hoc primum, capta oppida redunt omnia, vt habitatoribꝰ redire liceat venia impartit. Pax cõficitur. At pacisciunt vt liberum sit Gallis armis rem Neapolitanam repetere: nr̃is autẽ tutari, paratas esse nouas copias ad eam ꝓuinciam audituꝝ. Si tentare iterum belli fortunam Galli exercitu instaurato cõstituunt vos: qui propiores estis melꝰ sentietis. De his satis periisse Alexãdrum summum Põtificem, & veneno putari absumptum: inter cõuiuales epulas, in laqueo siue incediſſe, quos Valentinꝰ alteri parauerat: scribis immurmurari. Isthęc nota satis per celeres regios tabellarios rei seriem ꝓcepimꝰ, cum his quoq; didicimꝰ illi fuisse suffectũ Pium alterum Pii secũdi nepotem. Tu vale Segouię. iiii. idus Nouembris. M.D.III.

P.M.A.M. comiti & Archiepiscopo.

cclxiiii. Qua morte mortꝰ alexãder papa quo autore dꝰ autor dꝰ alexandro sufficitur.

MAgna cogitantem animam exhalasse Alexãdrum sextum Põtificem maxime: suspicionibus ad nos dieb⁹ allatum est. Sed vos ieiuni adhuc estis hoc nũcio, quia nemo ad vos it⁹, cum in orbis angulo lateatis: sese obtulit hactenꝰ. Vti ab vrbe scribit, rem accipite. Dux ferꝰ Valentinꝰ Cardinales quosdam pecuniosos: ad cœnam inuitasse, cũq; illis amãtem sui Põtificem, ne quid suspicarentᵘ: duos iubet ex optimo vino argẽteos impleri Henoforos. At vnum infici medicameto letifero. Conscio facti ministro rem cõmendat, vt ex medicato: ꝓscriptis: ex altero Põtifici, sibiq; porrigat edicit. Sed rerum autor: qui est iustꝰ iudex, in artificem insidias vertit, ministro rei cõscio, q̃dam Põtifex impat, ex a baco discedere cogitur. Vt alteri Põtifex rem imperet Valentinꝰ a Pontifice petit, velle se vt is ꝓficiscat: instat Põtifex, ne in suspitiõem cadat: repetere Valentinꝰ desinit collegę illiꝰ: cura de Henoforis demandatur. Is ignarꝰ tanti sceleris, abacco assidet, vina petentibꝰ alterne mutatis Henoforis: de medicato Põtifici & Valetino Duci: porrigit, de salubri: destinatis ad necem Cardinalibus. Moritᵘ ergo Alexander, qui, qm̃ senex: veneni rabiem sustinere nequiuit. Valentinꝰ autem structor facinoris re ꝓpta p vniuersos insignes medicos obstat medicamẽto. Iuuenilis etas, illi fuit adiumento, rez mediorumq; puidentia p̃parata, attritus tñ est veneni atrocitate: atq; expilatus, & cute pditus. Inter nullarum viscera interemptarum, iacere adhuc dicitᵘ obuolutus. Qualis autem Alexander sextus hic Põtifex maximus, vixerit nõ deerunt quis vobis velint enarrare. Quę scripsi, ita accidisse feruntur. De his satis Regina hęc nostra Catholica: quæ hic agit absente adhuc marito, huius Pontificis mortem nõ videbitur tulisse moleste, cum vero suffectum eius loco Cardinalem Senensem Pii secundi nepotem, qui & ipse Pius tertius appellari voluit, emisit argumẽta lętitiæ, per vrbis nãq; sacerdotes parari supplicationes, populumq; ad templa vocari voluit. Ibi, cum Hymnis & Canticis, & Psalmodia, Te deum laudamus agi gratias omnipotẽti effecit,

Digitized by Google

q talem ecclesię pastorem prębuerit, optime namq; de viro Regina semper senserat. Regē, perfecta iam re Gallica, exercitu dimisso, ad nos propediem reuersurum aiūt, allatum est etiam nouas Gallorum acies Roma, Neapolim versus, in nostros Hispanos, iter minitabundas, fecisse, duce quodam Mario, qui dicitur a Gallis Tramullia, quid hęc velint a superis postulate. Vos valete Segouię quarto idus Nouembris. M.D.iii.

cclxv

P.M.A.M. Iacobo Ghimaraneo duci. Portugalliæ Regis consobrino quondam discipulo.

Quid acciderit Gallos insequētibꝰ

QVid actum sit in re Gallica & obsidione Salsea, puto per literas ad Emanuelem Regem tibi consobrinum, a catholicis Rege & Regina illius soceris, missas intellixisse, consulit namq; te sępenumero in magni momēti rebus Rex ipse. Quare illa ego prętermittam, & singularia quędam ad te magis attinentia recitabo. Gallos eluscecēte iam die sexto Kalendas Nouembris, cum terga verterent, a nostris copiis distasse circiter milia passuum duo dicitur, atq; ita seruatis prudenter ordinibus, processisse, q nostris, nisi acies soluerētur nullus illos assequendi locus erat relictus, quantum namq; terrę sequendo nostrę acies captabant, tantundē ipsi gradatim procedebant in discedendo, soluere autem acies, vt dispersi milites, Gallorū terga impeterent, periculosum erat, fuit igitur cōsilium, vt globus seruaretur. Rex autē aberat Perpenniani, id, cum ebulliens iuuenum generosorum qui aderat sanguis audiret, veluti iuuenci teneri, quibus cornuum trunci pullulantium pruritum concitant, & impetere tauros luctę assuetos, exoptant, inuitis ducibus ex acie soluunt laxis habenis circiter viginti. Ad hostium terga procurrunt, ac sublatis vocibus in Gallorum aciem vltimam, tela coniiciunt, veluti catelli raspidi, molossorum calcaria viatorum, mordicus infestant. Galli autē, quibus a tergo erat de globo seruanda cura demandata, cum distare maxime Hispanas acies cernerent, colla flectūt in iuuenes numero paucos, & incompositos, regrediuntur ad eos, sternunt, vertūtq; in fugam. Ibi de notis, quia tibi sub mea disciplina futere condiscipuli, fato infœlici primicias suo sanguine prębuisse dicuntur, Alfonsus silua cisfontei comitis primogenitus hęres, & Ludouicus sanctius generalis Regius thesaurarius, tui ambo coetanei, mille referunt cōfossum vulneribus vtrūq;, ac pro mortuis relictos a Gallis ambos viuos, tamē ad castra fuisse scutis portatos aiunt, an sint euasuri ambigitur. Cętera iure merito putandum est tibi Regem aperuisse. Ergo vale Segouię idibus Nouembris. M.D.iii.

cclxvi

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti.

Mouit pōtifex pōtifi viscrit / qd Rotomagēsis / qd Ascanius / qd Iulius papa electus ō gallos in fortunio / ō suspēdio feriatis mutāt Galli castra.

DE alexandri summi pontificis obitu, multisq; rebus aliis Romę actis, arbitror me vos circiter idus quartas Nouembris fecisse certiores, heri vero qui fuit pridie idus eiusdem, per celerem tabellarium hęc habentur. Cardinalis ille senēsis, qui sub pii tertii nomine, vt patrui pii secundi nomē susciteret, pontifex fuerat designatus, vlcerato cruore laborabat, accitis ferunt chirurgis, tāta cura, vt vlcus illi paucos intra dies occluserint, quare astrictus humor ille, qui, veluti e fonticulo, saniem assidue de internis detrudebat, veteri via intercepta dicitur pontificem necasse, vt cumq; sit interiit, diem tantum vixit quintum & vigessimum, atq; id tōpus lecto stratus, & inutilis pontificatui. Eo mortuo noua resurgit inter Cardinales sollicitudo cupidos quisq; animos exagitat, suffragia quisq; aucupatur, nemo est ex ipsis, qui cedere se alteri velle inquiat. Cardinalis ambasius rothomagēsis Episcopus, Ludouico regi suo charissimꝰ, ad vrbem per dispositos equos, veluti celer tabellarius, audita Alexandri morte volitauerat, secumq; Ascanium Sfortiam, patria extorrem, quem Galli sub fida custodia, veluti captiuum, seruabant ex regis consensu, Rothomagensis duxit sub spe habendorum ex illius industria, suffragiorum, ad pontificatum, quia fuerat Ascanius, dum ipsius, fratrisq; Ludouici ducis, fortuna maneret, Cardinalibus cunctis gratissimus, quia prudens, liberalisq; ac magnanimus. Multis magnifice fecerat, vt dimitteretur a rege suo Rothomagensis impetrauit, si, quod ad induendum sibi diadema triplex faciat, Rothomagēsis pręter misit. Venturo tempore dicetur, ab his, qui ex vrbe scriptitant, at in cassum, tunc namq; senensis ille Pius, nūc vero Iulianus ligur, sancti Petri ad vincula Cardinalis pœnitentiarius, de stomacho illi pontificatum arripuerunt, hic Iulius vult appellari. Est igitur in Kalendis Nouēbris pontifex maximus creatus Iullianus ille Cardinalis sancti Petri ad vincula, Sixti pōtificis maximi nepos, qui, vt ecclesiastica libertas opprimeretur impatiens, exilium ab ipso Sixto patruo, innocentioq; & Alexādro pōtificibus, maluit perpeti. Astus aliorum scidit omnes, vti video, callidior cęteris, in ea fuit turbulenta cōtentione. Crasso ne intercusitante, an Pōpilio, ab aliis scrutabimini. sanius est recta credere actū, qualis euadet, talem prędicabimus. Magni esse animi, constantisq; esse virum ferunt, longaq;

rerum

rerum experientia, licet sine literis, sapientē, cōmendatum forte gregem cōmode gubernabit, de pontifice satis. Galli autem, qui vt pax intra fines, Gallos scilicet & Hispanos, seruaretur, tātum pacti fuerant, de cœtero liberum vtrīq; in re Neapolitana pręsertim, nouas viuente Pio tertio pontifice maximo copias ingentes, in regnum transportarunt, harum primarios duces habent, Marchiones Mātuanum, Saluzeumq; Italos ambos, licet Saluzeus e sanguine regio Gallico, se ducere gen⁹ iactet, fertur Gallos oppidum nomine Rocca seccam totis copiis impetiisse, atq; obsidionem tentasse, aiunt Hispanos pręsidiarios, Gallis inuitantibus illos, ad deditionem, magnaq; minitantibus, ni sese dederent, iurgiosa multa respondisse, immo & fuisse nū cianti feciali protestatos, iure iurando patibulum, si redire vlterius auderet, non terreri verbis Hispanos, respondetur, rediisse fecialis dicitur, tunc, vt de detione Galli desperarent, ab arbore in oculis hostium fecialem suspēderunt laqueo, ne sacrum iuris iurandi misterium lęderent, se fecialem immolasse Marti victimam, garriebant, deseruere Galli obsidionem illam, quia sen serunt aduentare nostras copias, ad Gallos namq; nostri veniebant, ad fluuium Lyrin qui Garglanus castra mutauere, hoc instatu res sunt, non videntur Galli prouinciam assumptam secūdis cœpisse auspitiis. Quādoquidem a primo, quem impetiere oppido, re infecta discesserunt. Vos interea valete, & viuite, maiora indies audituri. Segouię idibus Nouembris. M.D. iii.

P.M.A.M. Cardinali Sanctę crucis.

cclxvii

ANobis quid possis impresentiarum habere, pręter leuia quędam, nihil est, ea tamen habeto. Ad methinnam campi, Castellę veteris nundinarum emporium, catholica regina Ioannam filiam miserat ex Segouia, secq; secuturā, vt ad maritum inde illam dimitteret fuerat pollicita. Ibi, a Philippo viro, Regina adhuc tenente Segouiam, literas habuit, quibus vt ad se quacumq; vellet, mari aut terris, profisceretur, edicebat, se nāq; tutelares a Gallis, de suo transitu literas, impetrasse scribebat, literis perlectis, suppellectilia colligi, sarcinas aptari, vt sui se familiares accingant, secq; sequantur inconsulto nemine imperat, atq; vna prodit e cubiculo nil expectatura. Ioannes Fonseca Burgensis Antistes, qui parentum imperio fuerat Ioannę gubernator destinatus, in tanta perturbatione angitur, si vetat, futuram sibi Reginam in se concitat, si dimittit, vtrīq; illius parenti fore molestum, nec se boni gubernatoris officiū impleturum, intelligit. Hoc primum egit, per volitantes tabellarios rem aperit, emergentē rei seriem enunciat. Interea Ioannam adit, suplici, qualem decuit fidum incolam, voce hortatur, vti futuram sibi reginam orat, ne ita repente, ne impetu percita, discessum agrediatur. Venturā illico reginam re cognita promittit, atq; voti compotem ipsam effecturam, distat namq; dierum iter duorum tantum, vti tua maiestas nouit. Irrita omnia, ad arcis portas egressura tendit, obsecrat Cordubensis, vt desistat. Ioanna instat se iturum, prohibiturum protestatur Cordubēsis, fortem animum sumit, licet illi necem fuerit minitata, portas arcis (in arce namq; sedem habebat) claudi iubet. Illa vero, tanq; punica Leena, in Rabiem accensa, sub diuo noctem eam, in arcis pomerio, egit, nec bene scio an reliquas, donec Regina aduētaret, quę de re facta certior properanter venit, solari nititur, se illico paraturam classem, qua trajiciat pollicentur, sedatur parumper, diem protrahit ex die Regina, more causas innectens varias, ob diffidium Gallicū, si vero, quid Philippus Burgundus Archidux eius maritus, a soceris properāter discedens egerit cupis intelligere, sacri natalis diem Segontię tenuit. Quam tu, quia eius vrbis Episcopus, possides. Inde cœpit iter in Galliam, vtroq; socero, id moleste ferente, tanta est consultorum, quos Gallicis putant largitionibus esse corruptos, vis, vt sui iuris esse non videatur, est namq; ipse mitissimus, & natura facilis suis necessariis, nec profuit illi per oratores inter cūdum repetisse Margaritę repudium, nouercę Britanicę raptum, ab eius genitore. Burgundiam, Picardiāq; ac reliqua ab eius matre orba sublata, atq; alia, quę a Gallis contumelioſa passa fuerat eius familia, processit, tutelaria impetrauit, at vix a Gallis Chirographa, ad curiam Gallicam recta profectus est, dies multos ibi egit. Ibi quęcunq; in Regno Neapolitano accidebant, illi nuncia bantur. Bisontini Archiepiscopi mors, huic maxime offuit. Is namq; magni consilii vir, & natura proni ad bonum & ęquum, tantę autoritatis erat apud Philippum, vt nullus maioris, sed hic est (vti video) fatorū ordo, vt si qua fœlices aliquos adextris vel a fronte faciant, a sinistris & a tergo, ne superbiant, crebris eosdem ictibus turbulentis, concutere statuant. Tu vale Methinnę campi decimo quarto Kalendas Ianuarii. M.D. iii.

Contatio de perturbatione Ioannę Reginę cuꝫ Io. Fonseca antistite Burgensis ꝙ discessu Philippi / quid i Gallia egerit. Burgalis.

Laus Philippi.

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti.

Digitized by Google

cclxviii De pōte ad Iyri structo a Gallis/de Hispanorū audentia.

IN preceps fre res Gallicas indies magis, ac magis, Hispanorū audentia, nuper ab vrbe allatum est, ad Garigliani, qui Liris est, fluminis ripam, Gallorum castris, erāt oppositā Hispanorum castra, fluuio tantum intersecante. Ibi, cum summo incōmodo & erūna, quia hiberno iam tempore, vtriq; castramentabantur, sed grauius, cœno obuoluti & paludibus septi, agebant Hispani, qui non elegerant exercitui sedem, sed sortiti fuerant, quom ad Gallorum semper olfatum tēdere ipsos oporteat. Galli peditatum inter ruinas quasdam veteres, tutum ab imbribus tamen, tenebāt, equitatum vero per vicina loca, traiectum scilicet, ac Fondanę ditionis oppida, rebus ita stantibus, ecce Galli pōtem ex insperato iacitūt, ad nostros, Lirim traiecturi, & ab ipsorum ripa pontis vtrumq; latus, ad eius tutelam frequentibus variisq; machinamentis muniunt, in ripam vlteriorem, ad nostros si disturbaturi transitū aduenerint directis, & trasicere incipiunt. Salazarium quendam excubiarum exercitus nostri ducem, profligant & in fugam vertunt, spoliantq; tormētorum vasis duobus, quibus intellectis magnus hic noster Gōsalus Fernandus, belli ducibus conuocatis, periculum imminens, si vniuersum transiret Gallorū exercitus, prępōnit. Excubias disiectas enūciat, quid fieri velint interrogat, vt dispersim, non acie stricta, inquit, ne tormentis lędantur, vt solutis, non seruatos ordinibus, eos, qui iam traiecerant, quos paucos esse (ne terreantur) ab exploratoribus se intellexisse prędicat. Adoriātur, animis ad interitum paratis, dentibus frendens, Hispanorum, atq; Italorum partes Hispanas cum Colonensibus sequentium, manus quędam, soluit. Ad pontem, irrūpit. In illos igne supposito Gallica tormenta, fremitu assueto, agitantur, crus vni, lacertum alteri, paucis capita Ferrei globi e tormentis emissi, per aera volitando raptabant, per sociorum strata corpora, quibus super esse dabatur, properanti cursu nil respiciendo, pontem apprehendunt, eos qui transierant disturbant, & maiori ex parte trucidant. Salazario tormenta erecta redimunt, pleraq; simul & alia, Gallica vltra pontem vecta, cum suis quęq; impedimentis abducuntur, sternitur, quicquid erat transmissum, prostrant animos Galli, ac stupent ausus insuetos nostrorum, si casum hic singularem, qui relatu omnium percurrēdo in hostes accidit preterirem, nefas esse putarem, solutorū horum ordinum vexilifer, erat iuuenis quidam Alfonsius Parra Pastranę oppidi, Toletanę ditionis municipalis. Lacertus huic dexter, quo vexillū ferebat, ferreus raptauit globus, stratum tellure signum, e collegiis vnus, illico sustulit. In quem mancus signifer inclamitās, ait, nōne lacertus alter mihi superest? quo vix dicto, leua manu, de collegę dextera, signū arripit, dextro lacerto tantum inuoluto ad sanguinis profluuium detinendum, ita ad stationes signo semper ornatus honorifice, re perfecta reductus est. Scribitur ex vrbe Mantuanum Marchionem prouintiam exercitumq; deseruisse, ac fertur in patriam retrocessisse, ferunt aliqui valitudinarium, alii Gallorum mores se nequisse pati, qui de principatu facile dissentiunt, quot capita Gallorum, pręsertim nobilium, constat merere in castris, tot duces dicit adesse, nec esse illorum quēq; qui alteri parere patiatur. Ob Gallorum igitur dissidia discessisse Marchionem, ferunt multi, cum ex discordia ducum sępe soleat exercitus interire. Hispani dixisse Mantuanū iactant, nolle se cum spiritibus rem habere, qui haud secus in tormētorum agmina, q̄ si essent incorporei, sese conficiunt, veluti aper inter vepres cutis durities confisus obambulantes, quue ad interitum lętioribus animis percurrant, q̄ si ad conuiuia nuptialia ducerentur. Posthęc vero magnus Gonsalus, ad Gallos mississe dicitur sępe numero, liberum illis fore pontis transitū, quem antea vetauerat, nuncium recusarunt Galli, quare, ne intra paludes, & continuos imbres milites perirēt, ad Suessana rura retrocessisse dicitur, a flumine parum distātia, hęc a diuersis diuersa feruntur. In re autem est, sunt iterum castris opposita castra, flumine tātum separata, alternis se mordent conuitiis. In aduersorum inter nitiem die noctuq; inuigilatur vtrinq;, nequeūt diutius morari ob temporis & locorum horrorem, atq; alimentorum penuriam, quin sese inuicem conficiant, genuinos acuunt quotidie, pugnandum est necessario, vel cedendum alteutri, interea valete. Ex Methinna campi nono Kalendas Ianuarii. M.D. iii.

Elferez de Pastrana.

P.M. A.M. Archiepiscopo & Comiti.

cclxix Cladis ad Iyrim ac cepta/deserunt regnū Galli/Caicā ō dūt que fędera.

BReui cauea cōclusum Elephātem sęneū, intēdo prędare, struxit nr̄ magn⁹ Gōsalus pontē apud Castellatiū & honoratū, a Gallico ponte milia quinq;, in superiore fluminis ripa ad hostes. Pugnā optat, ad se veniāt hostes, inuitat, prius q̄ Tramuglia dux nouarū copiarum aducēt aret quē prope iā esse prędsentserat, recusant, & pugnā detrectāt. Quinto Kalendas Ianuarii, quo die innocentes celebrat christiana religio, transit ad illos. Italos & Hispanos premit tit, ipse cum germanis acie structa, subsequit̄. Bartholomeus liuianus, maximo fuit nostris, in hac pugna adiumento. Is, de recenti, cum equitum & peditum copia ingenti, dimissus a Venetis, quorum stipendiis militabat, paulo ante certamen, accesserat, postea igitur q̄ traiectum est,

Digitized by Google

hostes impetunt, sternunt. In fugam vertunt, mactant insecuntur, intra Caietam superstites cum veteribus eorum presidiis obsident, cetera ex itinere cuncta sese dedūt oppida, his ita actis, intra Caietam Galli, quibus Salutię Marchio imperitabat. In agro, nostri pariterūna fame laborabant acri, necp erat ipsorum cuiq̄, vnde vel panem vnum assequi se posse speraret, coguntur igitur obsessi colloquium petere, & obsesores aures prębere patentes. Per internuncios cōcursatur vtrinq̄, negociationem ineunt, pacis conditiones preponuntur, agitantur, stringuntur, conueniunt tandem, fœdus faciunt, & pacisc̄untur, vt regno Galli cedant vniuerso, vt Carracas Genuenses, quę aderant in obsessorum auxiliū conscendere tuto liceat Gallis. Vtq̄ Hispani, Captiuos Obegnimum vt puta, qui in Calabria Palizam, qui intra rubos capti fuerāt, reliquosue omnes Gallos dedant, soluantq̄. Cętera percuctiuntur fœdera, de Canusio vero, quod presidio tenebat pro Gallis Aloysius astensis, aliis ve arcibus quibusdam, quę adhuc stabant in fide Gallorum, dispersim per regni varias prouintias, inquit Marchio Salluceus, se non posse quemq̄ illorum cogere, cum ipse sit tantū exercitus, nouus imperator. Illi vero, nec sua manu loca teneant, ab initio bellicę perturbationis, se tamē illis, vt omnia dedant, ac se in Galliam conferant, per literas imperaturum pascisc̄itur. En habes quanti sint rerum humanarū applausus faciendi, quam parum rebus lętis sit fidendum, quę sint rerum vices intuere, de Gallis, qui ad bellum ducti fuerant; pauci, quin aut ferro, aut fame, vel aduersa valitudine, interierint, euasere, e populo fere nullus. Regina hęc nostra catholica, nullo vnq̄ tempore ex huiusce secundis, vsa est lętitiam sumpsisse, immo & frontem obducebat, quādocumq̄ christianum fuisse sparsum cruorem, quacumq̄ accidenit referebatur, ficto vultu hęc an ex pectore, scrutetur, qui in internis habitat hominum. In nostræ legis hostes seruatur iri sanguinem illum se maluisse cum suspiriis inquit. Rex vero non continet a serena facie, hostes, quicumq̄ illi sint, vt hostes excuti debere aperta & placida fronte, profitetur. Vos valete, ex Methinna campi pridie idus Ianuarii. M.D.iii.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER DECIMVS SEPTIMVS. ANNO. M.D.IIII.

P.M.A.M. Pomponio leto.

cclxx

Qualis sit Julius papa 2ti facienda sint regna exemplo Joannę regine.

Atis ample lateq̄ per tabellarios cursores, qui dispositis equis crebre ad nos volitāt, habuimus quę superioribus Paulo ante diebus, ad me scripsisti de Gallorū internitie, q̄ Aloisius hastensis Canusium adhuc tueatur, parui fit eius aliorumq̄ loca pleraq̄ retinentium temeritas, quando quidem sint ita stratę Gallorū vires, maturius posthac de armis in Hispanos sumendis, cogitaturos Gallos putant. De summo vero pontifice nouo, spē inquis emergere futuri pastoris optimi, iustitiq̄ predicas obseruatorem, quieta iam omnia in vrbe, tuta omnia scribis, faxit omnipotens, in melius procedat indies. A nobis autem, quandoquidem pace fruimur aurea, nil salit, preter q̄ de Philippi & Ioanne principū, futurorū tot regnorū hęredum, neutri est cura hęc, de regnis tanta, vt somnum cuiq̄ disrumpat ipsorum. Ioāna vero inardenter desideratis iam tandem maritī iacet amplexibus, classe namq̄ illam ex Lareto cantabrico dimiserunt parentes. In hoc ipsi oppido Methinnę campi morantur. De regnis nulla cura Ioannę, sapientem ego iudico, si de regnis est minime sollicita, cum nihil sit, q̄ magis humanos animos fatiget, q̄ ipsa regna, quo namq̄ potentior quis, eo maioribus subiacet discrimi nibus, curis & laboribus, hanc tu igitur emulator, si vitam trahere quietam exoptas. Reuerendissimo purpurato nostro Sanctę crucis, ad quem ista soleo scriptitare, dices meo nomine oscula manuum, atq̄ istorum quę ad te scripsi vt epistolae tue responderem, facito participem, ignoscat, nisi ad eum nunc scribo, quia pedem habet in nitipode (vt vulgo dicitur) ad discessum tabellarius. Ergo vale Methinnę campi quarto idus Aprilis. M.D.iiii.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatæ & Comiti Tendillæ.

clxxi

Infelicissima Joāna Regia post accessum ad Belgas vt pau mādi

PRoh superi, nil beatum in terris, nil quietum, liquiritiam nemini, aut dulcia mella fugere fas est, quin Zizaniæ tantundem vel horridi fœllis, cumulatiorem haustum deglutire cogatur. Quo mentis fluctu Ioanna tot regnorum hęreditaria princeps, Philippi Burgundi Austriæ Archiducis, & Flandriæ comitis, viri sui amplexus arderet

Digitized by Google

arbitror vos audiuisse. Iuit, marito affuit, nil infœlitius illa, vbi namq; in Flādriā adducta est, mariti animum sensit ob suspitionem pellicis, a se alienum. Vti moris est fœminarum omniū, maritos presertim caste amantium, estiuo angue turbulentius excanduit, pellicem suspectam (ea erat de nobilibus ipsius nimphis vna) corde rabido vti fertur, vultu flāmas euomenti, dentibus frendens, percussisse dicitur flauam, Philippo gratam, Cesarem, ad cutem abradi illi precepit, hec vbi ad Philippum allata, impatiens iste preceps in vxorem dicitur, eam cōtumelijs surgitisq; affecit, atq; ab ea in maiorem miserę dolorem, abstinuisse aiunt. Ioanna vero puella molliter, laute, ac regijs enutrita blandimentis, animo a natura perucaci aliquantulum, immoderato cordis angore quassata, male valere dicitur, vterq; parēs, his percursores & fidos natæ famulos, auditis, mœrore affecti sunt non mediocri, at Regina, quę illam vtero gestauit, grauiore id animo tulit, & iram admirata Borealem, cruciatur vehementer. Valete ex Methinna Campi sexto Kalendas Iulii. M.D. iiii.

ccbxii

P.M.AM. Archiepiscopo Granatensi & Comiti Tendillæ.

Rex & Regina egrotant ill. spoliatis Gallis omnia deta/de nā Gallor.

PAucis paulo ante diebus, quid acciderit in Flandria, inter virum & vxorem Philippum & Ioannam, nostrorum regum natam, habuistis, quid inde successerit, accipite. Rex in febrim incidit tertianam, Regina tamen animi mœrore, q; non intelligat refarcitos generi modos in filiam, tum ex obseruati mariti Regis superaddito pauore, incidit in quotidianam. Ita vterq; lectis iacet ex phisicorum cōsilio semotis, anxii viuunt alter de salute alterius. Vterq; se acrius vrgeri, alterius langore q; suo, & fatetur, & aperte ostēdit affectu, at Regina durius torquetur, quia Rex ad eam visendam non veniat, vti crebro solebat, etiam incolumem, grauius illum putans egrotare. Maceratur, nec medicorum stat iuramentis, neq; fidis nunciorum familiarium credit responsis, quę cura febris illi magis in dies ardorem exasperat, atq; in pe⁹ labitur, memoratu dignū nil occurrit aliud, domitis ac spoliatis Gallis sopita sunt omnia, stratiq; sunt bellorū fremitus illis etenim armatis nulli finitimo datur otio frui, perturbant vicina omnia, neq; id ipsi abnuunt. At ex animi magnitudine euenire id predicāt. Cœteri autem ex innata illis ambitione atq; auaritia, asseuerāt accidere. Valete ex Methinna cāpi decimo quarto Kalēdas Augusti. M.D. iiii.

ccbxiii

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi & Comiti Tendillæ.

Febri exardescit Regina/de cōuenticulis ,pcerum.

VEh Hispanię vniuersę, diffidūt medici de Reginę salute, sparsus est illi humor per venas, paulatim labitur in Hidropisim, nec deserit illam febris intra medulas iam delapsa, dic noctuq; perpetuum est potus immoderatum desiderium, cibi vero nausea. Serpit cutē inter & carnem tumor lethalis. Nubilos videmus Regis & internorū familiariū, vultus, quid futurum sit ea deficiente, iam immurmuratur. Regem alii tanti esse momenti aiunt, tāteq;, ob longam rerum experientiam, prudentiæ, vt fore nō dubitent, quin pariam longo tempore pacem ex vtriusq; virtutę, solus ipse potēs sit sustinere, alii arguunt a verisimili, atq; aiunt hesitātes. Regibus legitime, ac iuste coronatis quia patriis, durum fuit semper hactenus regni principes domuisse, ac tuto habenas gubernasse qui fieri poterit, vt alienigenę, non vltra ipsorum regi parere subiicię patiantur, trahuntur igitur in diuersa, magister rerum tempus, index erit. Valete ex Methinna campi quinto nonas Octobris. M.D. iiii.

ccbxiiii

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

Cōmendatitia Mosallo.

SI quotiens peccant homines, de sede superna iratus veniat, nos deus vt perimat, veh cuiectis, opus est vt peccetur, misericordia ne deus habundaret nec ne, minime aliter intelligeremus, quorsum! audi sancte presul. Iacobus chiroa, qui te insciō, ob reuerendum timorem, a te discessit, se peccasse fatetur, peccatum fateri, spes salutis est, peccauit? ergo eger, egroto non succurrere, contra charitatem est, quę nobis ad superos iter aperit, medelam petit, cum sibi possit ignosci, non est tui moris, aut naturę, indigentem deserere quemq;, immo & illi debes, q; peccauerit, nisi namq; deliquisset, materiam in hoc qua pro mereris non haberes. Ignosce igitur illi, suscipe redeuntem ne ouis errans extra gregem, in lupos incidat. Et vale ex Methinna campi idibus Octobris. M.D. iiii.

ccbxv

P.M.A.M. Licenciato Polanco Regio consiliario.

De Regina dotibus.

QVid ego de regia sentiā deficiēte, percūctaq; fuisti heri, quū via⁹ regia mœsti sederem? ne vir⁹, ne religio, cū ea nos deserāt, extremisco, q; ipa tetēderit, eo, vt nos euocati e tra

proficiscamur, optandum est. Viscit illa, omne humanum pretergressa fastigium. Ita vt mori non possit, mortalitatem cum morte finiet, non morietur, est igitur nobis dolendum, at illi inuidẽdum, quę duplici fruetur vita. Orbem namq; perpetua fama relinquet ornatum, ipsa vero perpetuo viuet euo apud deum in cœlis, pauca nũc hęc accipe, inter spem & metum, cum adhuc spiret, trahatq; animã, licet anhelans. plura visurus aliquãdo. Vale ex meo cõtubernio Idibus Octobris. M.D. iiij.

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti. cclxxvi

De Regina nulla spes/ Quid agitẽt proceres. Quid testetur de gesto.

RVit in deterius Reginę morbus, se miseri torquent aulici omnes, nil spei relictum est, varia sunt optimatum murmura, diuersę factiones, diuersa moliuntur, vocandum Philippum principem post Reginę obitum, Fernandũq; ad patria regna mittendum censent, at alii qui meo iuditio saniore viuunt consilio Fernandum Regem retinendum, & si onus gubernaculi recusauerit, precibus arcendum iudicant, ne Regina concedente ad superos hęc regna deserat, quę dilacerata, ipse vna cum vxore diuturnis grauibusq; laboribus restituerat, nec desunt, qui iam ad Philippum iuuenem concitandum familiares miserint, licet eos non lateat Reginam testamẽto relinquere, vt Fernandus vir dotalibus regnis assideat, filia herede, aut gubernandi laborem recusante, aut, si forte reperiatur inualida, donec ex ea & Philippo natus infans Carolus annum attingat vigesimum, nullam inquiunt Reginam de Philippo mentionẽ fecisse, siue q non fuerit eius dictis parens, & filiam concitus ira tractauerit, siue q Belgicis moribus enutritus, qui ab Hispanis maxime dissonant, Gallicisq; magis affectus studiis q Hispanis, his tot regnis gubernandis minime aptus putetur. Quare optimates has nacti occasiones rugiunt, dentes acuunt, veluti spumantes apri, rerum ingentem mutationem & expectantes & desiderantes, aperte hac via, maiores suos, patrimonia coegisse auxisseq; sermocinantur. Vbi enim plures de imperio dissident, ibi lucrum inesse aiunt. Fautoribus tunc quisq; suis magna prestat, maiora pollicetur, res in hoc statu sunt. Vos valete ex Methinna campi decimotertio Kalendas Decembris. M.D. iiij.

P.M.A.M. Archiepiscopo Comẽdatitia. cclxxvii

Vocalis cõmendatitia.

BRizegnius, quem tu sacris initiasti, paneq; tuo domi plures annos enutristi, ad me, tãq; ad eum, cuius precesin sacro tuo conspectu gratas esse meditatur, confugit, decidisse de gratia tua, ob fragilitatem quandam humanam, quę incontinentiam tangit, quam tu suspicatus es sanctissime pater, se inquit. Veniam petit, corrigi vult, nil optat aliud, nisi ne sis illi iratꝰ, pluris namq; se facere predicat, q ab eo faciem vertas, q̃ dissolui e vita, se horrore corrodi quodam, fatetur, quando animum tuum lesisse reminiscitur. Sanctissimas igitur manus aperito, leprosum, a langore liberato, exemplum gentibus misericordiæ prestato, qua ex hominibus in cœlites homines conuertuntur, bonitate tua meisq; literis confisus, ad te suplex reuertitur, decimam recuperato Margaritam. Et vale ex Methinna campi decimotertio Kalendas Decembris. M.D. iiij.

P.M. AM. Archiepiscopo Granatensi & Comiti de Tendilla. cclxxviii

De obitu & vita Regis/ Rex vtro se spoliat Regis.

ACcipite duo sapientes, vestro gustui dapes minime sapidas, cadit mihi pre dolore dextera, cogor tamen scribere, vt vobis pareã, qui quotidianis me literis fatigatis, ne quid de successibus prętermittam, animam illam ingẽtem, insignem, preclare gestis opimã, Regina exalauit. Orbata est terræ facies mirabili ornamento, inaudito hactenus, In sexu namq; fœmineo, & potenti licentia, nullam memini me legisse, quam huic natura deusq; formauerit comparari dignam, quas namq; sceptro pollentes, ab animi magnitudine, & egregiis facinoribus laudauit antiquitas, Semiramidem vt puta, reliquasq; huiusce modi. Has aut morum intẽperãtia, vel neglectus religionis cultus, auere laudis gloria deturbauit, huius vero Reginæ, qualis, dum vixerit, fuerit animus in aggrediendo, constantia in perficiendo, ignorat nemo, qualem, vna cum viro se gesserit ad extirpandas hereses, purgandam religionem, eliminandos ex omnibus suis regnis iudeos, qui suo cõmertio cuncta fedabunt, nullus ambigit, qualis fuerit eius anxietas de Mahumeteis, exterminandis, quę bella in eos ad internitiem vsq;, cum rege viro gesserit, prę oculis habemus. Quo intentu vitia deturbauerit, virtutes exercuerit, apertius q̃ ego haud quisq; alius, vos, qui factorũ participes fuistis, intelligetis. Inter fœminas, vna post habita, quas nostra religio diuorum in numerum per summos pontifices fuisse ascribi, quam in cathalogo mõstrabitis, cui religionis, castitatis mortalis, & pudoris feruidus tenor, maiori

cure fuerit? Ipsius non modo castitatis Matronis omnibus vixit exemplar, sed ipsa castitas iure merito poterat appellari, propheticum illud mirum fecit dominꝰ super terram, & fœmina circumdedit virum, hęc sibi post illam intemeratam Virginem deiparam, cuius causa vaticinatum volunt, promeruisse visa est, sub fœmineo namꝙ tegmine, idest sub corpore muliebri, virilem semper animum gestauit. Hęc igitur, si accurate inspexerimus, nobis ipsis, horum regnorum populis, christianę etiam religioni vniuersę, dolendum iudicabimus, ꝙ virtutis speculū, bonorum refugium, malorum gladium, qui hęc regna per tot annorum curricula vniuersam Hispaniam impetebant, a miseritis. Illi vero gaudendum iure est, cuius animus, cuius verba, cuius opera, qualia nouimus, extiterunt, pro certo namꝙ putandum est, animam illam ad supernа cœlorum, cedentibus nouem cœlitum ordinibus, euocatam, altitonanti proximam assidere. Quare, si memorem vestrum, cum illius nō vltra corruptibili gloria, temperaueritis, ipsius obitum, equiore animo patiemini, ita faciēdum hortor, ad vos illius examine corpus feremus. Granatam namꝙ sibi testamēto in tumulum elegit, hoc eodem, quo regina e terris ablata est die, structo in huius oppidi nūdinalis platea ingenti tabulato, publice Rex seipsum, regis Castellę nomine spoliauit, filiamꝙ & generum sua sponte absentes, in reges per pręcones & tubicines habendos, edixit, gubernatorisꝙ sibi tantum nomen, iuxta vxoris reginę legatum, retinuit, sapientię alii & summę bonitati ascribunt, alii, rem nouam admirati, regem incusant, remꝙ arguunt. non debuisse fieri. Vos valete ex Methinna Campi decimo Kalēdas Decembris. M.D.iiii.

ccbxxvi

P.M.A.M. Fernando Aragonio futuro si fata deusꝙ permisissent Regi Parthenopeo.

Horrida itineris & scriptio ęi regi nem funeſ Granatę.

DIscedentibus nobis nono Kalēdas Decembris ex Methinna campi; vbi te cum Rege tibi patruo reliquimus, vt Reginę corpus exangue, suo impositum feretro, Granatam, ipsius legato electam in sepulchrum, deferemus, petisti ame dux illustrissime, vt quę nobis acciderēt, interea, dum ego ad vos in curiam reuertor, exararem, ꝙ vastus cœlorum hiatus, ꝙ torrens pluuiarū delapsus, nos tunc a vobis discedentes emiserit, tutestis qui nos extra mœnia istius oppidi comitatus es. Tanta fuit in nos elementorum insolentia, vt neꝙ solem, aut vlla sidera hoc tempore cuiꝙ nostrū cernere licuerit, putas nos terra iter feciſſe? maris videbamur procellis acti. In collibus & tumulis tantum tuti eramus, per valles fere natando, & planities trafciebamus, stagna lacusꝙ perpetuos, habebamus obuios, luto, cœnoꝙ passim obruebamur. Iam iumentis, ad euellendos e bibulis glebis pedes vires non suppetebant, quando per fata phibiti, per publica itinera proficiscebamur, inter fœmora nobis mulę fessæ passim ingemebant, hic farcinę cadebant, illic precipites in fossas ruebant, alibi deficientibus iam oneratis iumentis, relinquebantur, nullus fuerat hactenus tam exiguus riuulus, qui non Tago similis campos impleret, qua nūꝙ hominum memoria, a quę spatima defluxerat, sagitta velotior, cum tremendo mugitu, rapidissimus torrens decurrebat, hei quot miserorum corpora, quot iumenta, torrentes illi absorbuerūt. Inisere sepe consilium, qui a rege in mandatis habebant, ne vllo pacto sisterent, donec funus in statuto loco reconderetur, de corpore Toleti aut alibi, in itinere relinquendo, donec cœlorum illa rabies in audita decideret, at vicerunt eorum, qui procedendum esse constituerunt suffragia. Accessimus tandem, per ea, quę retuli discrimina, quibus neꝙ maiora, neꝙ vllo pacto paria, ego ipse in vniuerso illo itinere legationis meę Babilonice, perpessus sum. In quo, ab vrbe Granata, orbis angulo discedēs, per Egeos, Inioſꝙ rugitus, in Africam, Asiamꝙ deinde, ad maximam vrbium Cairum quę quondam Egiptia Babilon Soldani regiam trasicies, nil horridius vnquam accidit mihi, placidissima illa omnia fuisse cōfector, quādo ista succurrunt. Nonne hoc tremendum ꝙ nec miliare vnum pro grediebamur, in quo a facie mortis tuti essemus? sit satis euagatum, cœlestis huius Reginę corpus, orationibus, vti decuit, pulpitariorum collaudatū tumulauimus, prope diem in curiam ad vos reuertar, si per salutem dabitur. Ex vrbe Granata octauo Kalendas Ianuarii. M.D.iiii.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER DECIMVS OCTAVVS. ANNO. M.D.v.

Digitized by Google

P.M. A.M. Michaeli Perez Almazano magnifico Regis Secretario. cclxxx

De curis regum / Almazani laus quis autoris gustus i orbis olla. Almazani laus.

NVdius tertius habui abste literas. Inquis non mihi esse vtile q̄ absim a Rege, quia regibus insitum est, & negotiorum mole coguntur, habere aures hebetes, oculos autem acutos, eorum tantūmodo memores sunt, qui eis astant, obliuio de absentibus, regum animos occupat, suades igitur vt ad vos regrediar, quid ego Regi possim obsequi aut p̄stare, quid tibi vtilitatis, non intelligo. Cur me reuocetis ignoro, reuocatis tamen, redeūdi cupidum, nec me fata deusq̄ ex Italia, rerum magistra, vrbeq̄ Roma, vbi honestus non deerit locus, in hanc vestram Hispaniam adegerunt, vt in secessu aut otiosus viuam. Duplex me causa detinuit hactenus, ne ad vos redierim, nosti, me, Regis & Reginę (nostro incōmodo defuncte) beneficentia priorem huius esse metropolitanę, equum fuit morari aliquantisper, apud sanctum hunc virū Archiantistitem, vt eius ductu sacris initiarer, a quo onere sumendo, pedem reduxi adhęc vsq̄ plusq̄ virilia tempora, grauius mihi fore fugum hoc, q̄ in re sit, existimans, lenius quidē multo est q̄ arbitrabar. Ibo igitur ad vos quantotius potero, quia nihil est ingenio meo infensius, q̄ viuere vbi sileat ęther, vbi sit idem in quo versęr, naturę inimicū, quę varietate delectatur vbi non ferueat mundi olla, vbi me prętereant quę per orbis ambitum emergunt, literę tuę, q̄ me ames ostendunt. Id ego maxime facio, quia non ignoro, quantus sis Amecenate namq̄ qui Augusti cor erat, neminem legi natum qui te sapientia, probitate, aut rerum experietia superauerit, neminem enim audiui, cui nō fuerit pecuniarum raptus, quacumq̄ salierit, apud reges tantum curę, aut rei domesticæ augmentum, q̄ de harmonia, ordineq̄ seruādis in magnis negotiis. Hęc integritas in te vt liber viuas operatur, hęc vt ingenium habeas & memoriam, in rebus maximis pertractandis, minime irritum facit. Ita, nec dispersos in partes varias cogitationis spiritus possideas oportet. Iure igitur tuo, tibi potes nomē principis eorum, qui viscera regum a secretis interna perambulant, aperte vendicare. Vale & me vti profiteris dilige salutem, ex vrbe Granata idibus Aprilis. M.D.v.

Laus.

cclxxxi

P.M.A.M. Suo Comiti.

Quid a venet. pōtifex. Quid inter socerū & generum. Quid Io. Emanuel. Quid secretarius Conchillus.

IAm tādem pridie idus Maii incolumis Segouiam aduenit, vbi regem reperit, qui vxore Regina defuncta, Taurum ingens Portugalię Regno finitimum oppidum se contulerat, quę gesta diuersis in locis inuenerim, vno spiritu accipite. Sumus pontifex noster Iulius secundus, a Venetorum manibus quedam parui momenti loca, in cesenate foroliuiensiq̄ dioecesibus, ipsis met prębentibus, habuit. Per Ioannem Rufum Foroliuiensem virum, Britonori Episcopum. Vrbes autem fauentia, arimínum, & cętera magnifica oppida iuris ecclesiastici, moriente Alexandro pontifice, rapta, ipsi retinent, Iulio pontifice inuito, & minitante. Rex Fernādus, quō Tauri moraretur, sensit in Belgis apud Philippum generum, omnia perturbata. Ioannem Emanuelem, qui orator erat pro ipso & vxore Regina apud Maximilianum Cęsarem, audiui, Regina moriente, ad Philippum, animo corrupto, Rege in consulto, conuolasse. Ibiq̄, ne socer & gener conuenient laborare pro viribus. Emanuelis & familiarium a proceribus missorum consilio, Philippus gener Fernando socero scribit, vt in Aragoniam, & hereditaria sua regna se conferat. Castellam sibi vxoriq̄ Ioannę, ad quam illa pertinet, liberam relinquat. Fernandus vero socer, qui vna cum vxore regna hęc disturbata, dispersa, dilacerata, e luporum faucibus arripuerat, generum monet, vt se iuuenem esse consideret, regnis his gubernandis minime exercitatum, quę aliter regi oportet, q̄ ipse inter Belgas, ab Hispanis moribus dissonos, potuit didicisse, se non negare quin gener ipse Castellę sit Rex, quandoquidem Ioannæ eius & Helisabeth filię maritus, ac se ipsum sua sponte regis Castellę titulo spoliasse, neq̄ aliud se velle nomen in Castella, quam gubernatori, licet ius, nullum regium ei nomen semel acquisitum, tollat, propterea, vt ad se veniat, per legatos genero suadet, vxoremq̄ Reginam secum ducat, ne delatoribus, futuris inter vtrumq̄ stipitibus accensis, aures prębet, hortatur, misit vna ad filiam qui ei a secretis obsequatur, Lopem de Conchillos, iuuenem Aaragonium bonitate pollentem, & industrium, ac fide in Regium sanguinem probatissimum, deperdita is cuncta reperit. Quę succedent habebitis. Valete ex vrbe Segouia Montana Kalendas Iunii, M.D.v.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

Digitized by Google

ccl.xxxii

Capit autor curã rerũ gerẽdarũ in curia pro suo ꝓlato et capꝫo Granatẽsi vbi ꝓ ipse et oratorẽs a Cęsare ac philippo venisti ꝺ torre Thesphoneo missꝫ ꝺ regibꝰ.

VT post hac de tuis tuorumq; capitularium negotiis, curam geram, tuæ mihi literæ imperant. Nequeo a mandatis tuis retrocedere. fore mihi cęlites infensos omnes, putarem, si tibi displicerem, est & mihi vtilis futura ista negociatio, ex prioratu istius tui Collegii, membro nõ humili, quem regio tuoq; munere possideo, durum est, ab his computatoribus dragmarum auri milia decem, quę vobis ex regia beneficentia, & pontificio assensu quotãnis debentur, exigere, istius namq; Archiantistęq; tuæ decimales redditus, exigui sunt, quid tamen tempora paritura sint experiemur, de Regiis autem negotiis, hęc habeto, quę vna tu Comesq; meus illustris, tuę dimidium animę, conferatis, hic sunt a Maximiliano Cęsare Andreas Burgensis vir Italus cremonensis, non inerudítus, & a nouo Rege Philippo Philibertꝰ cognomine de vere, Burgundus, missi ad negotia inter vtrumq; socerum & generum pertractanda oratores, Ioannes Emanuel, spe predę, Thesphoneum torrem, in has segetes dicitur coniecisse, soluet apud Philippum missos ad res pertur bandas a proceribus, nuncios. Philippi familiares necessarios inter nos hortatur, monet, stinulat, vt cum eo conueniant, vt vna Regi Philippo persuadeant, ne vllo pacto pacem aut fœdus vllum cum socero ineat, neq; illi locum in Castellæ regnis assentiatur, ni malit socero esse subiectus, q̃ solus imperare, grandia illis lucra proponit, futurum ostendit, vt maximas sibi quisq; opes sit congesturus, si Fernandus socer, ad regna patria cogatur abire, versor ego aliquando apud hos oratores Andream & Philibertum, ab eis nil aliud extorquetur, nisi vt Fernandus Philippo cedat. Ita infectum, irrethitumq; magnanimũ & benignum Philippi ingenium terient, qui apud eum versantur, vt nullo modo suam & horum regnorum pernitiem futuram, si Fernandus cesserit, intelligere queat, pullus indomitus eximii moderatoris habenas velle pati recusat, ruent igitur omnia, si Fernandus cesserit, cuius amor in hęc regna, quę ad ipsum hereditario iure si eiꝰ vxor sine prole defecisset, quia sanguine propior est maximus, cuius prudentia potens vnica omnium iuditio sub orbe Iunæ regni proceres domare, populos regere, pacem, hactenus in Hispania non cognitam, sustinere, finitimos Reges, ne pinguia hęc impetant ouilia, quod sepius alias attentarunt deterrere, hi sunt fluctus, hę procellę, qua sit ingẽs oneraria nauis itura, portum ne, aut letheos scopulos pertitura, expectamus. Vos interea valete Segouiæ quarto nonas Iunii. M.D.v.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi & Comiti Tendillæ.

ccl.xxxiii

Borgię gaieri contemptꝰ ruinę t carcer pulchre moralia.

NIl est quod patẽtius extẽt, q̃ deum esse memorem iusti & iniusti, qui & alicui Regi & Venetis fuit aliquando formidolosus, qui apposlolico rectori legẽ imponebat, qui Gallum suę petulantis ambitionis fautorem habebat, qui vtroq; iuuante, totam armis pertur babat Italiam, Cęsar Borgia, põtificius, vt ipse fatetur, sanguis, abiector honoris Cardinei, dum mularum viscera in habitaret venení tabem temperans, fuit omnibus, quę vi rapuerat, spoliatus, Arimino vt puta Fauẽtia, Cesena, Imola, Forliuio, & reliquis insignibus oppidis a nouo pontifice partim, partim a Veneto dominatu, exercitusq; illius sparsus in diuersa. Vbi primũ valuit, Neapolim aufugit, hunc, ne vltra discerperet, ne vltra discordię in Italia seminaria spargeret, magnus noster capitaneus Gonsalus Fernandus cepit, missitq; in Hispaniam vinctum. In arce Medinę campi sub fida seruatur custodia, ęqua lance ministratur hominibus, ea est hominibus moneta in operum mercedem parata, in futurum, qualia sunt opera prędentia. Vos valete Segouię vndecimo Kalendas Iulii. M.D.v.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

ccl.xxxiiii

Quid philippus cum Gallo ꝺ philippi natura/quid proceres/quid Gallus/morialia.

Laus Philippi

Mira laus Philippi.

SEntio Philippum Regem cupiditate regnandi actum, cum Rege Gallorũ Ludouico Aurelianensi, fœdus iniisse, vt suppetias ei ferat in Fernandum socerum ni sponte cesserit e Regno Castellę. Proh deus, si verum est, quę cęcitas iuuenẽ inuasit, q̃ male regnum patitur duos. Noui ego Philippũ, & mores eius examussim scrutatus sum, quãdo in Hispaniam Michaele parulo hereditario principe defuncto, se cõtulit principatum assumpturus, eram nãq; illi familiarissimus, nil benignius, Philippo in terris, nullus inter orbis principes animosior, inter iuuenes pulchrior, inter viros virtutum omnium amantior, mira est in Philippo corporis habitudo, forma gratissima, sapidissima lenitas, at sceptri fames anhela ratiõnis hebetat prerogatiuas, non sentit in fœlix quo in discrimine versabitur, si se regia rabidis Emanuele, & reliquis, ad eum ignem exagerandum stipitibus missis, ingens malum emerget, quia si inmatus venerit, vti minitatur, non deerunt, qui ad eum volitent ex proceribus rerum nouarum studiosis: sub occasione præsertim sumpta q̃ rex sit, sed eorum intentus ad propriam tendunt vtilitatem, sperant a Philippo noua: si opem illi tulerint: patrimonia. Rex Gallus saliuam

Digitized by Google

deglutit: ex hac discordia. Fructum se sperat cõsecuturum, si ambos in cõfusum conjecerit, ex aduerso ipsis ambobus inter se cõfractis, dirigit oculos in formosam Parthenopem, Fernandũ regnorum miseret: quę videt dilaceranda a lupis, in Philippum ipse edoceat: quo pacto ab istis sit cauendum, nec regium sibi Castellę nomẽ vltra sumpturum ꝓmittit, quod semel deposuerit, & discessurum pollicetur. si Philippus ad se venerit filius, non hostis: vbi sua manu genero in dexteram regni porrexerit habenas, nolle se pati vt gener: veluti Pheton perulcax, regendi phebei currus insciꝰ: precipitetur. Quid ex his expectetur vos videbitis, Segouię tertio id9 Iulii. M.D.V.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

cclxxxv De lisis Regine Joanne ꝓdni viro/de secretario Conchillo/quid rex Philippꝰ/dd Gallus & negociatiua pro ecclia Granatensi.

DVo vtę Regio Fisco priuilegia tibi exigerem imperasti: secundi decimam, quẽ dicitis excusatum, antiqua in his terris cõsuetudine, cuiusq; templi Cathedralis fabricæ, additum ex vniuersa decimali massa, ex quaq; tribu, quam appellatis parrochiam: eductum vnũ, alterum detollis e Fisco redditibus a sectanis quondam Mahometeis, suis templis assignatis: in quem domitis & stratis ipsis Barbaris: auari questores illos conflecerant, id primum per hũc tabellarium accipito, duriuscule hoc secundum extorquebimus, multi nobis in hoc aduersant. Fiscales ꝓcuratores deberi Fisco quicquid ab hostibꝰ alienę legis lucrifit, nos autẽ a sacro minime tolli posse arguimus. Quod sacro semel dicatum est, licet ex legum Mahometheorũ doctrina grata deo minime putanda sunt, munera tñ eorum sacro dicata videnꝫ, quę ad sacerdotum, quos Alfachi, & preconum quos vocat lex Mahomethana almuhedanos, suis lithuis populũ ad sacra vocantium: alimenta atq; vna ad fouendas oleo templares lampades: aut cereas fasces emendas: legata sunt, contendimus, disceptamus. Regis animus in argumenta nra, licet in suę crumenę dispendium, pendet, videt nãq; non decere in ꝓphanum vsum cõuerti, quę oberrantes in lege: se deo prestare arbitrabantur, de tuis satis. Quid de regiis habeatur audito. Ioanna Regina: licet sui nõ bene compos, sentiens maritum a socero & sibi genitore dissidere, suasoribusq; vt socerum, e Castellę regnis eiicere conetur: aures prestare, lras ad genitorem per Lopẽ de Conchillos a secretis, fide ꝓbatissimum iuuenem, cuidam antiquo familiari Aragonio credidit, quibus, ne e Regnis: quę ipse vna cum matre eius vxore tãto labore sedauerat: vllo pacto discedat, ne se filiam deserat hortat orat, Aragonius autem ille Ferrera nomine, siue timore conceptus, ne si deprehenderet pœnas lueret, siue dolo id fecerit, ad captandam cum Rege Philippo beniuolentiam, incertum rem detegit, lras ad Philippum defert. Is ira cõcitus, miserũ Lopem de Conchillos a secretis: dandarum lrarum autorem, in tetrum carcerem, ac si nefandum aliquot facinꝰ patrasset, trudi iubet. horrore carceris aiunt in fœlici iuueni capillos omnes decidisse, capitisq; ferũt ei virtutem intabuisse: reliquos vxoris familiares a parentibꝰ: vt nate obsequerentur traditos: remisit partim, paucos lege preposita: ne quid in Hispaniam eo insciꝰ ferrent retineri passus est, stat vero rupe immobilior Philippus, vt cedat Fernandus socer vxore facente. Iam stringit cum Gallis artius, atq; arctius indies fœdꝰ in seipsum: forte aliquando intelliget, quantum interfit: a tali socero dirigi ad portum, aut a rerum nouarum cupidis in male fidas trahi stationes hi sunt fortunę sclopi, his fruamini si bene sapient. Segouię pridie nonas Augusti. M.D.V.

P.N.A.M. Archiepiscopo & Comiti.

cclxxxvi. Contra ducẽ Geldrię Philippꝰ/dd Hispani dd Galli/ꝙ rerum mutatio.

PHilippus Rex bello Gueldrico implicitus est, ex auito nãq; titulo quod ã parto, per transuersum ius habere se ait ducatum illum arguit, hi sunt sicambri. strictis illos vrget obsidionibus, duriscq; oppugnationibꝰ eorum quatit mœnia. At non sentimus mutatum esse a ꝓposito amplexandi regis Galli suppetias in socerum, ni libens cedat. Rex vero Fernandꝰ discrimen cernens ex ꝓcerum regni Castellę simultatibus & studiis rerum nouandarum, veritus non modo ne in filiæ suamq; pernitiem Castellæ regnum desere cõgatur, sed & Neapolitanum cœteraq; auita patrimonia vna positurum ad precipitium si Philippus gener armatus Gallica potentia adiutus: accesserit, filiaq; presertim loqui nõ audente, cum rege Gallo ꝓ nuptias fœdꝰ inire velle videtur si Philippum generum Gallus deseruerit, ita soceri generisq; regum dissidia potentiam Hispanam turpiter minuunt, Gallicam vero paulo ante per strages Neapolitanas ascendentem, super sidera erigunt. Gallis ex eorum discordia crista insurgunt, proceres Hispani titillo pruriti animos fouent, corrupti apud Philippum consultores: quæ toto pectore cupierũt, perficere sperant, bonorum corda sternuntur, miseranda rerum immutatio pertimetur, qui pacem cuperent, formidine quatiuntur, & gemunt cupidi & ambitiosi psallunt, noua expectantes, aut vetera, vt augeantur hac turbulentia, patrimonia, vti e cœnoso fluuio piscatores, hic est rerum status. Salmãticã rex inquit se prope diem profecturũ. Segouię idibus Augusti. M.D.v.

Digitized by Google

cclxxxvii

Cōmendatiua Mocalis.

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

QVid faciam neſcio, an vtile fuerit Chiroam & Brizenium per meas literas bonitati tuæ cōmendaſſe, vt illis ignoſceret, mea forte apud te auctoritate fretis minori curæ tuis oui bus erit inuigilare, ne labantur, decidit in laqueum ſathanę per fragilitatem Frāciſcus Ramirus petiit & ipſe opem ac medelam, per nūcios & literas ad me datas, nequeo medicum, pro Hidropico aut leproſo, ſi ſe mihi cōmendauerit non ſollicitare. Vt animum places tantum in eum peto. nō vt pœna delicto quadrans remittatur, ad aliorum exemplum efflagito, id & ipſe libenti ſe animo ſubiturum pollicetur, modo in paſcua ouis famelica reſtituatur, ciathum porrige ſicienti, & da miſero collapſo dextram, vehementioribus vterer precibus, ſi mihi rem foret cum ſaxo mole, non cum agno mitiſſimo, ſi cum fuluo leone, non cum innocēti edulo arbitrarer, ſit igitur ſatis, cœtera per Epiſtolā cōem habebis. Vale Segouię idib⁹ Auguſti. M.D.v.

cclxxxviii

Vicit Boldrēſem ducē Philipp⁹ ſe parat ad Hiſpaniam, q̄ ſpes data Philippo ad ſocer.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

EX belgis nuper allatum eſt, Philippum regem eſſe iam exolutum & explicitum e bello, quod in Sicambros, quos noſtra etas vocat Geldrenſes, gerebat, duris confectos pugnis & obſidionibus iam tādem habuit in deditionem, vna cum eorum duce, quem ſecum aiit ſe ducturum, in Hiſpaniam, ſub fide, aliter liberum, & cum ducatus parte illi relicta, ſub nomine tamen ſubiectionis & quaſi feudi, ferunq; claſſem parari ingentem, qua in Hiſpaniam armatum ſeſe traiecturum, ſtimulatoribus Theſiphoneis, addito iureiurando pollicitus eſt. Procerū ei auxilia magna ex parte offerunt. Populos, illi ſuadent, quacunq; proceres eos direxerint, ituros, quia mobilior marino fluctu populus. Quacūq; flat aura conuoluitur. Sed Hiſpanos pręcipue arguūt eſſe a natura ſui, pronos admotus, & res nouas concitandas, propterea factu facile fore repetunt. Andreas interea Burgenſis, a Maximiliano Cęſare ac Filiberto de vere a Philippo legati, vt ſocer diſcedat, inſtant, primates ſubornant, & ſeducunt pollicitis. Rex Fernandus, quęcunq; verſant atq; ordiūtur ſentit, diſſimulat & animos omnium tacitus ſcrutatur, ſperans fore vt gener Philippus aliquando ſapiat, atq; intelligat, quāto fœlicius veniet, ſi, vt filius erudiendus a patre, q̄ vt hoſtis certaturus, acceſſerit, quantoq; tutius tantę regnorum molis habenas ſit gubernaturus eo duce, q̄ talibus ſe credere ſuaſoribus, qui ad propriam vtilitatē, acerbe hiantes, ipſius aſtruunt pernitiem. Ita fortuna videtur, lu ctuoſos aliquos ludos velle cōtexere, quid futurum ſit nouit omnipotens Segouię tertio Kalendas Octobris. M.D.v.

cclxxxix

Parata claſſis Philippi ad p turbatores, ſperat Fernandus ſuit eā Gallo affinitatem.

P.M.AM. Archiepiſcopo Granatenſi & Comiti Tendillę.

IDem venti res Hiſpanas Belgicaſq; agitant. Scillam inter & Caribdim fluctuant. Philippū inquiunt Tabellariorum literę, de fluuialibus patrię aggeribus, per ſcluſam fui cōtinentis fauces, in occeanam inſulam nomine Gelandriā a ſcluſa e Regione milia duodecim, claſſem armatam eduxiſſe, ſtareq; in anchoris apud villam littori adiacentem Ramuam, oppido Medelburch ſuburbanam, inde vella in Hiſpaniam daturum, vt quid fortuna inſocerum ſtatuat, armis adiutus incolarum, experiatur ſaturaturos ſe ſuos ſperant appetitus rerum perturbatores, Philippus quidem rex, vti alias vobis aperui, ſincerę, mitis, atq; optimę nature eſt, ſed in fœlix triticum, loliis, tribulis, ſterilibuſq; auenis, circumſeptum, vim ſuam amittit. Per rupes ſcopuloſq; preceps trahitur. Inter ciolades & maris Ionii mugitu oberrat, Carthaginēſem tutiſſimū in ſocero portum, qui ſeſe protentis auide lacertis, offert, captare recuſat, Gallicis etiam conſiſus auxiliis; quia precipue Claudiā ipſius Galli regis Filiolam vnigenitam, Carolo Philippi & Ioanne Regum primario heredi, deſponderi ſe Galli inquiunt velle. Fernādus vero Rex, potentiam formidans in tāto turbine Gallicam, quia preſertim audierat Gallum regem a ſuis incolis iam ſcutorum ſalarium, qui ſunt fere ducati aurei, nutriadas, quas Hiſpani dicitis quētos, ad Neapolitanam denuo prouintiam aſſumēdam, quinq; coegiſſe, dubitans etiam de fide ducum, qui Caſtellani regnum Neapolitanum Caſtellanis non Aragonicis armis de Gallorū manibus eripuerant, oratores in Galliam mittere decernit, ad id Ioannem a Silua Comitem de Cifuētes, atq; illi collegam Thomam malfelitum, virum quem noſtis balearem, Aragonici ſanguis principem, iuris vtriuſq; profeſſorem, deſtinat, vt pacis autorem Regē ipſum Gallum efflagitent, ne alterutri ſuppetias ferat in alterum, vt ius matrimonii, fœdera ſtringant, a prouincia ſumenda in regnum Neapolitanum Gallus deſiſtat. In mandatis hęc afferunt. Valete Segouiæ octauo Kalendas Octobris. M.D.v.

P.M.A.M. Archiepiſcopo & Comiti.

Digitized by Google

SAlmanticę agimus, nondum in melius mutari res videmus, conuenisse Philippum regē cum rege Gallorum fertur, vt ipse Castellę regna impetat, Gallus autem regnum Neapolitanum, & eas vna partes quę Cataloniam comitatumq; Rosilionis spectant, adoriatur. Hinc si ita est quātum sit malorum consultorum vis, colligere potestis. In sua met viscera cruētam intendit Philippus dexteram immitere'. In suasmet segetes opimas ignem statuit inicere. Res arduo in loco sitę sunt, Fernādus vero socer, iā quid cōsilii capiat nescire videtur, si namq; hinc gener cū regni armis eorū, qui ad res nouas intendunt, illinc vero potentia Gallica ipsum oppresserint, imparem se sentit ad rem armis aggrediendam, neq; hoc quidem cupere dignoscitur, etiam si se victurum sciret. Cōqueritur, dolet, gemit, generi peruicatiam admiratur, cui nil profuit grandia lucra fuisse cum summa laude prępolita. Conatus namq; Fernandus Rex est, genero illiusq; genitori Maximiliano persuadere, vt vna Burgundię ducatum, cęteraq; auiti ipsius Philippi patrimonii sua repeteret a Gallis, facile factu ostendens, vt accepta a Gallis damna resarciantur, si tres conuenerint de bello Gallis vna inferēdo, ni ablata reddiderint, eademq; via fore vt inturiarum in vtrumq;, ex dimissa vxore Margarita, & ablata a Maximiliano Cęsare Britanię ducissa, Gallos aliquādo per vindictam pœniteat, obtusas habet, atq; hebetes ad soceri monita Philippi aures, pronas autem ad aliorum pernitiosas suasiones, Gallus vero Rex vt rem suam conficiat his gaudet simultatibus, fouet inter vtrumq; discordiam, vtriq; verba dat, videtur tamen, vti per oratorū literas comitis vt pote Cifontei & Malfiliti balearis colligitur, Fernandi cupere amittitiam, si neptem ex sorore suam nomine germanam Fernādus Rex ducere voluerit vxorem, atq; vna in regnum Neapolitanū angiouinos principes electos, Gallorum causa, suscipere, patrimoniis in integrum cuiq; ipsorum redditis, damnosa ac turpia quę Galli a Fernando Rege fœdera conantur extorquere, vti fertur, pactum fœdus, adhuc nullum est, sunt in controuersia res, agitātur vtrinq;, eo in statu res sunt, vt necessario prope diem hac vel illac illidendum sit. Vos interea valete duodecimo Kalendas Nouembris. M.D.v.

ccxc

Pacta philippi cū gallo cōsilia soceri genero qd Galli? ef ferat.

P.M.A.M. Archieptiscopo Granatensi.

ccxci

QVid actum sit in re pecuniaria, & in exigendis ab his computatoribus vestris decēmillibus auri dragmis, quę tibi capitularibusq; tuis e fisco, annua ratione, debentur, nuncius referet, qui tuus est. En computatorum tabellas signatas, vos e questoribus, & ex actoribus illas, si quibitis, extorquete. & satis. De rerum autem statu, e Gallia nuncii attulerunt, Cifontei comitem & Malfelitum oratores corruptissimas reperiisse Ferdinandi regis partes, & ad bellum Neapolitanum resumendum, quinq; fere ducatorum mitiadas a populis Gallos extorsisse, cogitareq; mortua regina, cuius dotalium regnorum armis, pecuniis, & viris, strati profligati detrusiq; nuper fuerant, de bello instaurando, regio propterea Ferdinandi nomine, a quo missi sunt, erūnosas ac fedas pacis cōditiones cum Gallis subiere, esse namq; actum de regno animaduerterunt, aduersantibus Philippo genero, eiusq; genitore Maximiliano Cęsare inter ipsius met regni simultates, & Castellę regnorum dissidia. Accipit Ferdinandus Rex sibi vxorem, Galli regis ex sorore neptem Germanā nomine, duo deuginti annos vt creditur natam, dotalia pacta, vt Rex Gallorum iuri cedat Neapolitano, at capite addito, vt germana defficiente sine liberis, eam regni partem, quam electo Federico Rege, sortiti fuerāt. Galli ciuitatem, vt puta, ipsam regni caput cum reliquis vrbibus atq; locis regni vniuersis, pręter Apuliam & Calabriam Gallica resumat coronia, grauius aliud audite, vt ab his ducibus, quorū sparso sanguine regnum deuictum est, & e faucibus Gallorum cum ingenti iactura ereptum, vrbes oppida statuisq; tollantur, quos in laborum vigiliarum, discriminum & vulnerū mercedem fuerant assecuti, ad Angiouinos Aragonū hostes infensissimos, atq; inde ipsius met Ferdinādi Regis inimicos, cuncta illis ob defectiones ablata iure belli, reuertantur. Angiouiniq; ipsi principes omnes, in regnum & principatus, auita patrimonia, recipiantur. Ita duo sibi ignominiosa damnosaq; contractus capita in hoc vno coactus est annuere, ex fidis namq; & obsequentibus infensos facit Hispanos, & vt in caulam rabidissimos admittat lupos, qui quācūq; occasionem nasciscantur, naturam sequentur, atq; animi sui affectus sunt namq; Angiouini e Gallorū sanguine creati; neq; in ipsorum arbitrio est aliam induere opinionē, aut mutare sentētiam, addo aliud. Pactus est etiam Fernandus se Gallo regi quingēta ducatorum milia decēnio se prębiturum, annua vt pote quinquaginta milia, donec decennium expleatur, pacis pernitiosas conditiones has, gener iuuenis, senem socerum coegit inire, hęc afferuntur, hęc habetote forte aliter. Salmantice tertio nonas Nouembris. M.D.v.

Pacta dotalia cū Gallo p̄ germana eius affine regi vanda/pacta ignominiosa/dānosa q;. De reditib? mētarū granatēsium archiepiscopi dicor capti.

P.M.A.M. Comiti Tendiliæ.

Digitized by Google

CCXCII

Ludit̃ a Gallis Philippꝰ / quid socer et gener alterne se arguunt.

AB andrea Burgensi & Filiberto de vere oratoribus, accepi Philippum Regem confuso esse spiritu, qꝺ se aperte illusum a Gallis videat, ac socerum cum Gallis, contra eius cogitata, cõuenisse. Conquerẽti de socero respondet socer, filiali amore emollitus, nil est quod mihi succenseas fili, qui pacem cum amico tuo atq; consocero interim, quandoquidem cum is rex, apertus mihi hostis esset, atq; idem occulte, pernitiosior tibi, amititiæ vinculo, in te ipsum atq; in me illius opem auide quæritabas, nullam tibi ego fili attuli iniuriã, tu vero tibi mihiq; & ignominiam maximam, & iacturam non mediocrem ex Galli Regis simultate vafraq;, vti nunc constat, amititia construxisti, ex suo namq; cõmodo non ratione tui tecum contrahebat, vt inuitus secundas inirem nuptias, ius vt mihi armis quæsitum in regno Neapolitano hebetarem, hostes meos Angiouinos electos recipere, status eorum, iure belli ablatos, eis in maximũ & mei & meorum incõmodum redderem, vt quingenta milia ducatorum me soluturum iure iurando promitterem, tu me fili coegisti, sit satis fili peruagatum, redi in te, si filius non hostis accesseris, his non obstantibus, vti filius amplexabere, magna est paternę vis naturæ, si me consuleris, qui proceres populosq; hos optime calleo, bonis auibus accedes, si vero cum eadem pertinatia, illis te credideris, qui suo intenti cõmodo te impręceps trahere student, in apertas calamitates detur baberis. Hęc bonus Fernandus triumphator de hostibus fidei maximus, rerum experientia ornatissimus, per literas, per nũcios, per amicos nititur suadere, si auscultauerit nec ne, aliquando scietis. Valete Salmanticę idibus nouembris. M.D.v.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER DECIMVS NONVS. ANNO. M.D.VI.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi & Comiti Tendillæ.

CCXCIII

Pacis ad ciã inter socerũ & generum.

EX quo literas a me non habuistis, rerum facies inter socerum & generũ reges, aliquãtulum videtur immutata, de concordia nuncii habemus, pacti sunt vt non alterne sed vna gubernent, signentq; rerum gerendarũ in Castella tabellas, vterq; propria manu, nec Regina excluditur, cuius hęreditaria sunt regna, modo ipsa velit, vẽturum igitur, Philippũ, vt soceri cõsiliis inhereat, positis armis inquiunt, prosilire phalerecq; pacis amatores, tali nuntio ceperunt, seditionis autem cupidi dissimulanter cæteros sequũtur. Ludis multiplicibus harũdineis, vt pote ac tauris in septa productis, primus Ianuarii dies instructus est. Cęsareum oratorem equestria rex tanq; huius pacis auctorem, insignivit, doniscq; pluribus ornauit, postea qꝺ Philippum aliquot annos hęc regna moderari rex instruxerit, se discessurũ in auita regna prędicat assidue, deus faxit vt dextro pede pax ista optatissima coalescat. Salmanticę tertio Nonas Ianuarii. M.D.vi.

P.M.A.M. Suo Comiti de Tendilla.

CCXCIIII

Laus sacre inquisitionis in de Luzerio non laus.

AVdiui esse Cordubę sacrę inquisitionis hęreseos assessorem iudicem quendam nomine Luzerium, seuerum aiunt & iracundum a natura, iudaico nomini & neophitis infensissimum, prędarum quidem inuentum, & omni laude dignum opus, vt omnis e religione labes tollatur, sed quid sentio comes illustris. Comentum fuisse crimẽ illud in Archiepiscopum nostrum, tui dimidium, virum sanctissimum, fama est, totãq; domum eius tum astu, tum suppliciis, adactis testibus, cõmaculasse. Quo me vertam non intelligo, sanctiorem isto antistite puto neminem posse reperiri, qui talia confingat creditu est difficile, quid tu, cui est iste Antistes noster intus atq; incute ex longo cõmertio notissimus, de hac re sentias cupio dignoscere, Vale interea Salmantica tertio nonas Ianuarii. M.D.vi.

CCXCV

De Philippi discessu ex Flãdria & eius naufragio eualit̃ que captus trahebat.

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi ac Comiti.

NVper allatũ est classem Philippeã, quę stabat in anchoris in insula Gelandria, Schusæ opposita, prope oppidum Medelburh & Ramuam villam, soluisse e portu quarto idus Ianuarii, paccatoq; an imo Philippum ad socerũ venire, licet ad sui tutellam, si quid in ma ri exoriatur piraticum, & ad regium ornatum (vt ipse ait) mille secum habeat ac ducentos armatos. Reginam ducit Ioannam vxorem grauidam, ea libens maritum sequitur, quacumq; ierit, aiunt & Geldrię ducem venire prestito fidei iuramẽto, ne quid de fuga moliatur, aperite aures

Digitized by Google

sapientes viri, attolite mētem, audistis aliquando & sepe audistis arenosas in ea Regione Belgica sitas esse intra fluctus Borealis Occeani Sirtes quasdā, nauigantibus pernitiosas, Quas vicinia totiusq; christianus orbis vocat Banchos flandrię, earum periculosos tractus & fretum iā Calesium, qui Galliam dirimit a maiore Britania, quę est Anglia quōdam Albion insula, euasserant. Mare, quod nautę appellant Hispanum, iam se illis offerebat, quando volētibus vt se reficerent, captare terram, placidi sese delitiosiq; venti, ac lenes in pupim obtulerunt, fruēdum esse ventis vitro oblatis, vicit sententia. Vela in altum tendunt gaudentes, a tergo vniuersam fere Angliam iam relinquebāt, nec longo inde tractu blanda illos aura deseruit, & Malacia succedēte, quietum illico sine vllo prorsus murmure stetit aer, ac mare paccatissimum. Ex successib⁹, in classem, ventos omnes coniurasse, inito consilio, didicerunt experimento, tantam enim aiunt, ex ea tranquilitate tempestatem exortam repente, vt maiore nullus actus fuerit, vnq; aut simili, quin interierit, sub atra nocte classis vniuersa dispersa est illico, plęreq; naues summerse cęterę sine spe vitę, aut se inuicem plangebant, aut solabantur, Regia nauis, maius subiit discrimen, a pupi namq; ignis accenditur, tota nauis pisceo fumo, suffocata, conflagrabat, venti furētes flāmarum vim agitabant, parte alia verso latere nauis eadem spondarum alteram vidit obrutam, vndis horride in latus quassabatur, findi a summo in sintinam sentiebatur, de vita, nulla iam colloquia, attoniti ac mutitātes, quādo nauis aut obrueretur, aut verteretur in cineres, expectabāt, ne cuiq; dabatur esse de altero sollicitum, de se quisq; semianimis cogitabat. Quando iuuenis quidam staturę procerę, grauiter obiurgando vniuersos, prosiluit in medium, manibus, non lachrimis opus esse proclamans, e naui se deiicit in mare, vela, quæ ruptis retinaculis, in mare lapsa, nauim suo pondere inuertebant, complectitur semiobruta, huius exemplum secuti natatores reliqui, prosiliunt in aquas & ipsi, vela trahētia nauim imprecęps, amplexātur, stringūt, in voluūt. Ita e mari nantes egregii, cęteris e naui adiuuantibus velorum partem absorbtam, restituerunt, nauis in faciem erigitur, atq; vna hominum industria nusq; sperata, ignis extinguitur. Inter hęc discrimina, triduum semper ab alto, veriti ne saxis illiderentur, veriati sunt, de vita nunq; securi. Regressos tādem vi ventorū actos in Angliam ad Portani caput, iusta quod Cęsariana quondam classis quassata pene legitur interisse. Fernandus Rex, nobis obortis prę lętitia lachrimis, q; euaserint enarrauit. Ipse vero Rex, vbi sensit Gelādria classem fuisse solutā, mouerat & ipse Vallemoleti versus, vt venientibus propior esset, vbi nunc agimus, quid futurum sit apertis faucibus, tanq; famelici operimur. Interea vos valete, ex Valleoleti quarto idus Februarii. M.D.vi.

P.M.A.M.Archiepiscopo & Comiti. ccxcvi

Quid Iulius pōti. cogitet / quid Venetis p tetsit / quid respōdeant multa contradictoria.

AB vrbe Roma, ceteriscq; orbis extra vos partibus, quid habeatur cupitis intelligere, raro q; scribere me de his, quę ad alienos ab Hispania tangunt, dicitis, scribo quę occurrunt, veniuntq; ad nos, ab vrbe nil fertur aliud, nisi sublatam esse vim omnem, boues, vitulos, & vaccas isse in preceps. Valentes & valētinos in carceres & vincla furores suos deportasse. Ex Iulii vero nostri Maximi pontificis ingenio, & probitate, ad iustum prona, quieta esse aiunt omnia, omnia tuta. Itinerum rupturę, predę, rapinę, homicida obdormiunt. Is neq; a finibus, aut amicis, de patrimonio pōtificio, non modo quicq; non impartitur, at animo cum versare, intendereq; totis viribus, ad premendos patrimonii vsurpatores, tirannos, vtq; ad pōtificiam tiaram de perdita reducantur. Venetis (vti fama est) multiplicibus nuncijs protestatur, vt amice, arminum fauentiam, cęteraq; iuris ecclesiastici municipia, quę rapuerant Alexādro pontifice moriente, sub occasione sumpta, q; Valentini ducis essent, non ecclesię reddāt, instat, grauibusq; illos verbis vrget, ac minatur nisi vna Rauēnam & Ceruiam ablatas vrbes iam dudum, remittant. Veneti autem, in Cęsaris Borgię Valentini ducis Alexandrini sanguinis tirānj, fortunę cedentis, potestate, isthęc noua loca reperisse ex cōpositoq; a populis ea, nō ab vllo pontifice, suscepta inuasisse, aiunt. Propterea iniuriam arguunt se nullam intulisse pontifici, ad abradendam a se tamē tirānidis notam Veneti, senatus suffragijs, esse statutum, vt in feudi rationem tributum persoluatur ecclesię, quale decuerit. Pontifex, rem se habere velle cum eorū potentia recusat, nolle sibi vicinos, aut feudatarios homines aperte ad orbis imperium inhiantes, cedant iterum, atq; iterum agit, hęc inter eos. Pontificem vero aiunt virum esse iustum, equi amatorem, atq; ita cōstantem, vt dimoueri assumpta vlla causa metu vel amore queat nullo pacto. Venetis autem, ab innata illis ambitione, & cupiditate, insitum est, nunq; soluere, quod semel apprehenderint, dentes habent Crocodrillares, habent etiam infensissimum Cęsarem Maximilianum, ob plęrasq; vrbes & regiunculas, nec est illis Rex Gallus amicus, ob Brixiam & Bergomum, Cremonāq;, ac cętera ducatus Mediolanēsis loca, calumnijs, astub⁹, & dolis vsur-

Digitized by Google

pata, quid illis debeat Rex noster Fernandus, ex Brunduſio, Hidronto, Trane, multaq; pręterea regni Neapolitani loca, ſub nomine pignoris, a Fernando iuuene, cum premeretur a Gallis, habita colligetis, caueant ſibi Veneti, caueant, nimis onerosa eſt hęc tantorum regum moles, ſi cõ uenerint, forte ſuccumbent. Ex Valeoleti. xvi. Kalendas Martii. M.D.vi.

ccxcvii

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

Quid Fernãd⁹ ō naufragio Philippi ſæcerit quid Philipp⁹ ō germana/q; amarum panẽ comedit Granatẽſis eccleſia cõputatorum manu.

EXactores tui ſcripſerũt ad me tuo nomine, ſe nequiuiſſe a queſtoribus regiis, iſtius regni Granatenſis, pecuniarum quandam ſummam, quę mille ducentos excedit aureos nũmos, exigere. Ex eis, arguere hunc aiunt, portuario & reliqua tributa, ob annorum inclemẽtiam, quia penuria populi vrgentur acerrima, colligere non potuiſſe illum, quia Iudęus, pecuniarum tenax, pauperiẽ fingere, nullecq; ſuplicia prius expectare, q̃ obolum ſoluat e manib⁹, alium ex re, ficto, alium decoxiſſe, recepiſſe vero ſe in tutum, ad cœnobia, ſacra ve templa ploroſq; ne iuditia ſubeant, conqueruntur. Ad quid hęc lamenta reuerendiſſime. In caſſum lugẽt, mittant ad me teſtimonia, quibus iuridice oſtendant queſtores a vobis ſuo fuiſſe ordine requeſtos, neq; in eorum domibus rem vllam familiarem fuiſſe repertam, tũc apud Fiſcales computatores, agemus, vt aliunde vobis e fiſco, veſtra merces perſoluatur, mercedem appello, quando quidẽ diuerſo a ceteris iniciatis & ſacroſantis ſacerdotibus, ordine paris iſte prebetur. En quid vir ſanctiſſime! En quid! tu tibi tuęq; paſcuę ouibus tãti cauſa mali fuiſti, ſoli in vniuerſo, aliena manu cibum ſumitis, quem & liberum & vberrimum, ſi tu, quãdo regum lateri cum auctoritate ſumma perpetuus aſſidebas, id voluiſſes, voluiſti & victum tenuem, & eum ex fiſco annum, quando & amplum & intra vrbem ipſam, quam incolitis, aſſignatum habere potuiſti, tibi ipſi ſuccenſeas, pœnitebit indies magis ac magis, nil namq; hodie infœlitius, q̃ computatũ dextera pecunias deſiderare, atq; in deterius res in dies labitur, ſibi ſuiſq; neceſſariis ſtudent, ceteri muſitant, ſatis deſpumatũ ſit, ad alia quę nos minus cruciant deuentamus. Germana Galli regis ex ſorore neptis, ducitur in vxorem regi Ferdinando. Id Philippum eius generum lędit ad intima. Videt enim accidere poſſe, vt ex ea ſobolem ſocer procreet maſculinã, cuius cauſa, licet non Regna Caſtellana vxoria poſſit, ſi profatus vixerit, amittere poterit, de Aragonico Neapolitanoq; deſperare, quę ab hac regnorum maſſa tollentur, ex patrię Aragonię inſtitutis, ſi Rex marẽ filium habuerit, Philippus in Angli adhuc regis eſt poteſtate interceptus, neccũ, quę ſuperſtites a tempeſtate naues fuere in integrum reſtituit. Rex vero Fernandus, eius ſocer, vbi de illius & filię iactura certior factus eſt, nouam illico ad eos claſſem, quę confractarum loco amiſſarumq; nauium e naufragio ſufficiatur, generoq; per nũcios dicit, bono ſit animo, reſarciturum ſe prope diem incõmoda, quę paſſus eſt, modo veniat incolumis, ſe nãq; illi regna hęc relicturum Caſtellana promittit, vt patriam Neapolitanũq; regnum reuiſat, hęc & multa pręterea, quę longum eſſet referre. Valete ex Vallcoleti quinto Kalendas Martii. M.D.vi.

ccxcviii

P.M.A.M. Archiepiſcopo Granatenſi.

Quę ratio abſtinẽ quę nulla eſt.

COmputatores hi veſtri Regii mirantur, q̃ miremini, incertos eſſe redditus vobis in queſtores regios aſſignatos, gemunt, ſuſpirantq; ob famem peſtemq;, deuaſtatos populos, exactores omnes vectigalium decoxiſſe conqueruntur, hinc bene agi vobiſcum, ex aliorum peiore damno arguunt, q̃ male poſſitis diuinis, vti decet, attente incumbere pane deficẽte, q̃ parare vobis aliunde victui neceſſaria nequeatis, q̃ tecum agatur, vti moris eſt, cum abſentibus, omniaq; tempore mutari lamẽteris, decies repetitum eſt, q̃ nulla vel ſaltem parua, de abſentibus, in regiis pręcipue domibus mentio fiat, certo certius eſt, eſt in natura ſtatutum, vt noua pręſentiaq; placeant, diſtantia vero, vel inuidia corrodantur, vel obliuioni cõmẽdentur. At in ſera duraq; ſolutione, teſtis & ego quanta ſit rerũ hoc tempore anguſtia. Laboramus & nos, qui curiam nunq; deſerimus, annua nobis male ſtipendia perſoluuntur, dabitur tamẽ aliquãdo ſolutioni modus. Vale, ex Vallcoleti in Kalendas Martii. M.D.vi.

ccxcix

P.M.A.M. Comiti Tendillæ.

Cum fortuna mutatur animi / eſt Angliæ Philipp⁹ vt nõ liber dat regi ãglo ducẽ de ſuſulch

MIratur iſte noſter Antiſtes, tibi cor alterum, mutatos eſſe in eum abſentem, animos hominum, laborareq; ſe, gregemq; iſtum ſacerdotalem inedia, nec ſacris aut choro attente quenq; incũbere famelicum. Hęc illi meo nomine recitabis, tenuis eſt portio, ſi aliena manu puſillum id ſumendum, ſi ſero exigitur, atq; truncatum, eius aſcribunt incurię, quõ namq; in ſummo rerum cardine apud reges agebat, qui nec digitum ab eius conſiliis diſcedebant, potuiſſet ampliſſima ſibi ſuper eminentiq; emina redditus iſtos conſtituere, exanguſtauit ſe ipſum, gregemq; ſuum. Vellet nunc, vt reſarciretur error hoc tempore, differt ab illo in im

Digitized by Google

menſum, alię ſunt rerū vices, de illo, aut alio quoq; abſente, mentio nulla eſt. Non audeo ita aperte ad eum iſta ſcribere, ſi aliquando viderit ab his, quos putat amicos, literas blandientes, eundemq; aerem afflantes, quo preſentis aures demulcebant, credat eſſe aerem, qui, quacūq; vētus vrgeat vllus, vti puluis, euaneſcit, temporibus ſe accomodet, vel ratione cōſulente, vel neceſſitate vrgēte oportet. De reliquis ſcitote ambo, Germanam Regis ſponſam aduētaſſe, tantam rerū mutationēm cuncti admirantur, durum omnibus videtur nouas cernere tam repēte nuptias, in Caſtella preſertim, eius dotalia regna, quę vixit nulli par, cuius oſſa gens omnis non minus veneratur, q̄ colebat viuentem. Philippus Ioannaq; Reges adhuc Angliam tenēt, tanta fuit eorum direptio in tempeſtate, q̄ refici vix queāt. Rex Anglię, honorifice eos ſuſcepit, at in hoſpitii munꝰ petiit, a Philippo Rege, ducem de Sufulch ipſius regis ex quarta Duarti Regis filia cōſobrinum, quem inter Geldrenſes fugitiuum deprehenderat, nomine Emon dela Pula, petiit, atq; impetrauit. Fama eſt, deditum eſſe, habebat eum Philippus in poteſtate, Catherina, Ioannę Reginę ſoror, ex primo genito Anglī Regis vidua, ſorori ſemper aſtat, ſororē amplectitur, ſolatur, comitatur. Ioanna vero Regina, blanditias abnuit vniuerſas, tenebris gaudet, ac ſollicitudine, fugit omne cōmertium, varia ſunt de ſucceſſibus murmura. Ex Valleoleti pridie nonas Aprilis. M.D.vi.

Philippus quē ſub fide tenebat i ſuo ſtatu Regis Angli affinē ſuſpectū qd Ioanna Regina vilipendat.

P.M.A.M. Comiti Tendillæ. ccc

QVantus eſt appetitus iſte tuus. Inſatiabile iam tibi comes illuſtris imbibiſti deſideriū. Vis vt ſcribam quę non aguntur. Vt ſcilicet quid habeatur extra res Hiſpanas per terrarum orbem, ex Hiſpania, quid intra lares quiſq; ſuos agant, minime datur intelligere, extra fores autem, nullus eſt tantis fortunę alumnus, qui hac tempeſtate rebulliat, aut fulgura detegat, enſe nudato, ſummus tamen potifex Iulius ſecundus, auidus repetūdarū rerum ad pontificiā thiaram pertinentiū indies magis ac magis in Venetos accenditur, & dentes acuit. Rex Gallus labra in eos vna contorquet. Ipſi vero vniuerſam videntur principum potentiam negligere. Maximilianus Cęſar, caprearum venatu permontium anfractus inuigilat. Rex Anglus vir ſagax, qui pacatiſſimꝰ in vberi regno inter maris Occeani fluxus & refluxus ociosus degit, theſauris cogendis ſine vlla iam ſollicitudine, poſthabitum a Philippo Rege, ducem de Sufulch incumbit. Thurcharum Princeps, confectus graui ſenio, atq; inualidus ſortem ſuam lecto iacēs tranſigit, Sophius iam Perſarū, Medorum, Parthorumq; regnis habitis, inter Philoſophos receptus, nouas velle cōdere leges dicitur, adiſtantibus regionibus, lōgę ambages. Soldanus babiloniꝰ, ad quem ego quondam orator, cotentus poſſeſſis intra ſuos limittes, veneri. Bachoq; (ex Mahometica lege) non inimicus, ſe continet, de futuro minime ſollicitus, de regno Neapolitano ducatuue Mediolani, prouintiis celeberrimus, quid vis referam, ſeruiunt qui quonda domini ac potētes, nil vltra, ſponte ne, an inuicti, vos colligite. Valete ex Valleoleti ſexto Kalēdas Maii. M.D.vi.

Quid vniuerſꝰ faciat orbis/quid ſentiat Gallis ſpoliatis

P.M.A.M. Idem Archiepiſcopo. cccj

STatueram nolle vlterius aures tuas optime preſul, effundendo preces pro labentibus, fatisgare. At noua me ratio mouit, vt vertam ſententiam in ſupplices, delictum ſenſi nō eſſe grue. Romerius in abbatē Albazini tuę Granatę vrbis trib⁹ mauis parrochia, verba ſoluit non decentia. Mitius illum reuerenter ac debuit, allocutus eſt, ſcio abbatem ipſum licēciatum de Frias, non eſſe ita hircanum, vt carere velit fructu, qui ex benigna ſolet clementia colligi. In ſecundo eſt Romerius gradu ſalutis, qui erubuit, & veniam ſibi porrigi exoptat. Aerea fuit a vētis illico rapta, huiuſmodi temeritas. Ignoſcatur igitur illi, benigniſſime preſul, & in priſtinū ſacri tui pectoris amorem recipiatur, ipſiq; abbati reconcilietur. Vale ſanctiſſime antiſtes mi, legioni, quam dicitis Hiſpani Leon, nonis Maii. M.D.vi.

Cōmendatitia Moralis.

P.M.A.M. Licenciato Frias Abbati Albazini Montanę Granatę regionis. cccij

ANimi eſt non trucis aut immitis a lapſu ſurgere cupientē, ſerena fronte ſuſcipere dextrāq; illi porrigere maior nāq; vti, profeſſio tua theologica fatetur, inter Angelos reſurgētes a caſu animę cenſetur eſſe lętitia, q̄ de nūq̄ corruptis mille. Romerium igitur ad te cum rubore metuq; reuerenti venſetem (licet inania ſuperbaq; verba ante protulerit) ſuſcipito tum meo rogatu, tum vt ignoſcēdo fructum a miſericordia benignitateq; mereariſ, a nobis autem, vti hactenus a literatura, ita nunc ab humanitate laudaberis. Vale legioni nonis Maii. M.D.vi.

Cōmendatitia Moralis.

P.M.A.M. Comiti de Tendilla.

Digitized by Google

cccliii Appulsus ꝛ Philippus Rex/ suspitio an sit seruaturus pacta cũ socero.

OPtati iam tandem gener & filia Ferdinãdi Regis ad Hispana littora, Cluniũ Galetię portum amplissimũ, aduenerunt. Rex vbi portum attigisse intellexit, repente mouit ex Valleoleti, Palãtiamq; vrbem petit, Carriono inde post Sahagonio, & Manisilla oppidis insignibus, legionem, regni caput Castellę veteris, proficiscitur, per diuersa diuersi proceres ad Philippum Ioannãq; reges venientes, relicto Ferdinando conuolarunt, plericq; astant Fernando Regi, nescio quid hodie noui immurmuratur. Philippum fama est pacta non seruaturum, si armis procerum, ac suis, superiorem se senserit, magnus fouetur ignis, quid futurũ sit ignoramus. Inter vtrumq; tabellarii cursitant frequentes, vt deus bene vertat orate. Valete legioni in nonis Maii. M.D.vi.

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti.

cccliiii Diffident socer ꝛ gener dd Regina/ ꝛ autor Philippo ostentur malesanũ esse dissentire a socero Nota Ysus.

Laus Philipp.

VOs duo viri optimi, vasto hiatu pacis amatores, vobis consulite, sunt versa in obscurũ omnia. Iam Zephirus, Boreasq; truces stimulantibus vnum torribus accensis, cõfligere velle videntur, prauí consultores nouarumq; rerum studiosi proceres, Philippũ Regem ducunt persuasum, ne vllo pacto socero credat, ne auscultet, ne illum audiat, ne Ioannam Reginam filiam genitori tantum ostendat, ne soceri iugum patiatur, solus regnet. Istis assentitur, & non intelligit, quibus veniat irretitus laqueis, iuuenis est licet mitis, bonæ & magnanimę naturę, non est rerum experientia pollens, presentes illum susurri astringũt, ac precipitãt. Absentium sana consilia excutit, velut aper acuto genuino despumans, stare se nolle fœderibus ictis, aperte iam professus est, ex Asturica vbi nunc agimus, illum cras adibo, libere illi pãdam quid ei conducat, quidue sit nociturum, quid ab albido nigrum differat, quid a portu placido male fida statio, aperiam, credet arbitror meis dictis, quandoquidem sese mihi ostendit mitissimũ, quando Regina eius socru viuente, princeps hereditarius ob vxorem, se contulit in Hispaniam. Magno me amore prosequebatur. Interq; familiares internos, admittebat, & audire plerumq; ame delectabatur. Nullum ei queo, in tanti muneris benignitate, cõgruẽtius obsequiũ prestare. Meo fungar officio, deus faxit, vt proficiã. Ioãni Fonsechę, Palentino Episcopo, qui regis Ferdinandi latus numq; deserit, consilium hoc meum aperui. Me summopere apud regẽ laudauit a proposito. Regi, vt hoc exequar, summopere placet, huius ad bonũ prona est voluntas. Arma sumere nullo pacto statuit. Quamcũq; sortem mauult experiri, q; armis in filios agere, gemit, luget, dolet, generi cęcitatem, q; se adire nullo pacto vellit, nisi armatus, & tanq; captiuo raptatus. Ioãna vero vxor, vt inualida, pręgnans ducitur. Vt linguis tacet, cõfusa sunt omnia. Nemini datur intelligere, vnde tan grande malum scateat, licet vnde scateat intelligatur, ex impacientia namq; societatis in sceptro. Scribo quę feruent, si aliud cupitis, alunde quęrite. Ex Asturica idus Maii. M.D.vi.

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti.

cccv Nõ statur sępe deribꝰ dd proceres/ dd autor cum Philippo. Laus Philippi.

INgemuisse vos, q; socer & gener non conueniant, scribitis, timetisq;, ne si forte socer succubuerit, omnia ruant in preceps, nõ quia Philippi diffidatis ingenio, ac bonitati, sed quia nõ bene queat dignoscere, ex parua rerum experientia, quibus frenis, quibusue calcaribus, sit hos proceres indomitos gubernaturꝰ, qui regibus inter eos natis & enutritis, rabidas sępe verterint, euersis calcibus, clunes, atq; ab eis vel inuictis regios aliquando cẽsus, extorserint. Arguite vt vultis. Nil video desiderabile, superioribus literis, me iturum ad Philippũ regem fuí pollicitus, ex Asturica Ponferratam in Galitię faucibus situm oppidum insigne, me contuli triduum ibi, an aliqua emergeret in melius inmutatio expectãs, commoratus sum. Labi rem inde tertius sensi, ad Philippum igitur per Villafrancam, Zebreriumq; mõtem, transito Minio diuissimo flumine, Compostellam profectꝰ sum. Inde Cluniam, vbi Philippꝰ Rex, cum formacibus accensis Emanuele, ac reliquis dissidia cupiẽtibus, pedem fixerat. Adiui. Philippũ Regẽ, salutaui. Is putauit, me ad se iussse, eadẽ labe infectum, qua cœteros, hinc sese mecum (preteriti amoris in me non immemor) in secessu abdito, amotis testibus, recluſit, fores custodiente Claudio de Silli, quem cõsilii mei feceram participem, quia recti erat iuditi, ne quis mihi sermonẽ ingrediens discinderet, tunc sic exorsus sum, Philippe Rex. Vtinam bonis auspꝰ te deus, ex tot maris ac terrarum discriminibus ereptum, ad hęc dotalia regna perduxerit, esto memor, quanto me fauore, a legatione mea Babilonica redeuntem, anno quo tu princeps hereditarius hic eras, suscepisti, qua me benignitate sępenumero compellaueris. Nefas esset me oblitioni tradi disse, quanti & scripta, & res meas alias feceris sculptum corde habeo, quę mihi fueris pollicitꝰ, modo viueres, animo fixum sedet. Debeo hinc quantum nec facultatibus, aut vita ipsa, minime rependi queat, persoluere cupio, precium tibi mi Rex, vtilius futurum, si mihi auscultaveris, oblaturus aduenio. Loquendi quę vellem copiam dedit, foreq; sibi grata quęcumq; dixero

professus

professus est. Tunc ego, vniuersum terre ambitum mi Rex, sub tuis sentire videor pedib⁹ fluiturum, si soceri tui consiliis inheseris, ab eoq⁹ te regi patiaris, si namq⁹ tua magnitudo animi, cum istis & ingenii dotibus, & iuuenilibus corporis viribus, illius immiscebitur prudentiæ, nil erit sub orbe lunę, quod vobis obsistat. Quom tot pręcipue iam regna vterq⁹ possideatis. At si ab his raptari malueris, qui tibi nunc dissidium hoc persuadere nituntur, rebus suis, non tuę saluti consulendo. Non intelligo qualis ab eorum famelicis faucibus, sis euasurus cruciatum, & in mille frusta laceranduin, puto regnum, quod vxorio tibi iure habiturus es. Consule tibi mi Rex, dum licet, quales in istorū manibus prisci reges vixerint, qui se ab eis passi sunt gubernari, in quas illos erūnas coniecerim, scisciator. Aliorum exemplo aperito oculos, hęc ego, & multa prętera. Audiuit attentis auribus, auscultauit, mihi gratias egit, plura q⁹ ego dicere constituera, percunctatus est. Modo perstet, non incassum laborasse, me arbitror. Interea valete ex oppido Cluniо pridie Kalendas Iunii. M.D.vi.

Fo autor ad Philippum.

P.M.A.M. Ludouico Santio Regio generali Thesaurario discipulo. cccvi

AGebamus paucis ante diebus ex itinere in Galecia, in vrbe Pallantia, meridie, fere ocio si, quando in sermonē incidimus, de varietate desideriorum in rebus humanis, a te ipso coniecturam feci, qui omni studio, nixu, opera, rem aliquando quęsitasti, quæ parta nauseam tibi postmodum non minorem excitasse, q⁹ pulliculorum elixorum epulum, febre laborantibus solet afferre, quando sub magni genitoris tui ductu, adhuc adolesceres, grandia posse, qualia genitor, pertractare negotia, te intemperanter optasse, fateris. Nunc autem paucorum annorum intercapedine a patris interitu, quibus quicquid magni est, per te agitur, ab ea te cupiditate non minus distare inquis, q⁹ distet ab albido nigrum. Vnde in mortalib⁹, tanta sca teat animorum varietas, percunctatus es. Accipito quę sentiam, & hoc primum, in humanis nil grande, quia nil immortale. Nil toto conatu optādum, quia nil incorruptibile, quia breui, qualiccumq⁹ sit, interiturū, nil tam dulce, quin in eo lateat cumulatior acrimonię mensura. Rectum incōmoda, priusq⁹ ista, quę optabilia videntur, assequamur, minime discernimus, latentes inter Florentia prata colubras, non intuemur, vepribus circum septas esse rosas, nō intelligimus. Quare primo rerum aspectu pellecti, apertis faucibus, hiatu vasto, ad illas procurrim⁹. Quando vero allata gustamus, ad interna ipsorum per cognitionem descendentes, ab exiguo cōmodo, magni pōderis incōmodum, ex suauu amarum, ex tranquillo laboriosum, & eruno sum, ex lętitia mœrorem, ex bono deniq⁹ quod querimus, malum prodire, ad nos insilire, impetere, perterrere, perturbare mentis quietem, sentimus. Ex illis namq⁹, inuidiæ, terrores, ambitio, quo magis crescūt, maior auaritia, fluctus, procellæ, quassationes animi, pullulant indies magis ac magis. Quare illarum cōmertio lassi, oscitamus, ructamus, euomim⁹, fastidium, velut repletis crapula, aduehūt. Hinc rugosa nobis ipsis fronte senescentes irascimur. Hinc anim⁹, qui se derelictum, sui mancipii causa, cognoscit, suspiriis agitur, gemit, conqueritur, se hac mole corporea circumseptum dolet, tetro se videt, ac cenoso inclusum carcere, nec spes vlla ex veternata iam, durefactaq⁹ vitiorum consuetudine, libertatis si namq⁹ palustribus, sese illis sinubus, exoluere conabitur, veluti cathenis & compedibus arctatus, si rumpere vincula contenderit, in deterius, ex concepta labe, corruet multo grauius premetur. Tu ergo dum per iuuenilē licet ętatem, mentem ita fluctuosis istis negotiationibus, quibus iam te saturum esse prędicas, implicator, ne te mergant in profundum, ne te corporea belua pessundent, ne immergant, vti cœpisti a teneris procedito, suis assiduis dapibus animum cibato, & vitam protrahes nitidam, iucundam, nulla oppressam molestia, vti moris est tui, libris inter negotia, doctorumq⁹ familiaritatibus inhereto. Quicquid tibi temporis a latere Regis, qui te diligit, honorat, de reb⁹ grauibus consulit, supererit, Id omne, de virtute sermocinādo, disceptando, illius fœlicem gustum exorbendo, conterito, vti te facere mihi professus es. Mihi inde gratulabor, qui talem sim discipulum, & amicum assecutus, tibi gaudebo, qui, si beata hic frueris tranquilitate, multo beatiorem futuram expectas. Hęc pauca nunc a semi otioso me, quom iam apud Philippum Regem deliberata peregerim, accipito. Plura, si vixerimus, ad ingenii tui elegantis ornatum habitur⁹. Vale ex oppido Cluniо pridie Kalendas Iunii. M.D.vi.

Cur nil grāde in humanis/cur nos occupet rerū satietas.

Nota.

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti. cccvii

HEu heu quid vltra sperādū! ex Ferdinādi Regis benignitate erga filiā, generū q⁹, tanta in Philippę ses immanitas, ac petulātia emanauit, vt Regem socerum inermem, senem, triūphis onustum, venire semisuplicē ad generū armatū iuuenem coegerint. Hęc est rei sum

Cōueniunt socer et gener Reges/discordes a beūt per diuersa/fęda q̄dusdam proceribus.

Digitized by Google

ma. Ipsius nunc seriem habetote, Philippus, ex vastarum voragimum consilio, socero in Villa franca Galletię expectanti fieri obuius obuiumq; vltro venienti socerum suscipere neglexit. Vt soceri congressum vitaret, aliò diuertit. Ex Cōpostella nāq; diui Iacobi tumulo, per Riuadauiam lemosq; & montium, pene inuiorum, anfractus, iter cœpit. Fernādus vero, Pōferrata regreditur. Id vbi Asturicæ Marchio, & Beneuētanus comes, per quorum ditiones venturū se putabat, intelligunt, redeunti Asturicæ, ac Beneuēti portas occludunt. O q̄ fœde fortunam secuti sunt, aperto sua per oppida edixere prœconio, ne quis ex incolis Fernādinū quēpiam susci peret, nec alimentis iuuaret. Horrendum dictu, atrox visu, per villulas Fernandus Rex, heri (vt ita dixerim) fere omnipotens in terris, cum paucis hodie visus est errabundus incedere, nil præ ter filiæ, generiq; congressum ex postulans post multas tabellariorum cōcursationes, oratorū varios contractus; multiplices itinerum diuersiones, conuētum est tandem, vt in aduersis Galletiæ faucibus, qua Philippus & vxor veniebant, inter Senabria rura cōgrediebātur. Ex popula Senabrię munito oppido Philippus, ex villa cāpestri nomine Rio negro latine riuus niger Fernādus mouent. In infœlici ruris exigui Agello, nomine Remessāl conueniunt, præcedunt Philippum in conspectu soceri, compositis ordinibus, armati Belgę circiter mille. Fernandū socerum, ac si capere illum, abducereq; vinctumq; vellet, circūsepiunt, apparet tādem Philippus, mouent alterne, it obuius genero armato, ipse inermis, colloquitur. Aspere, hostiliterq; vi sus est a longe socerum gener compellasse, ex generi motib⁹ id colligebam. In popularn Senabrię, gener, ad Rium nigrum, & Asturianū oppidulum socer, corruptis animis regrediuntur, pacti sunt, vt regnis Castellæ Fernandus abeat, nec datū est filiam videre. Ita iactabundi redeūt Philippenses, q̄ sui voti compotes sint effecti, lugentes autem & semianimes in tanto facinore Ferdinandini, vt malum malo addatur, eadem vespera nuncius ad Fernandū mittitur, qui petat ab eo ne impediat loca per quę venturus est Philippus gener, cedatq; ipsi venienti. Ita Philippus Beneuentū, Fernādus ad Villafafilam digrediuntur. Quid vltra petitis? Hispana quies videt vos velle deserere. Nescit hic iuuenis, nesciet quo se vertat, hinc auaris, illinc ambitiosis, atq; vtrinq; vafris hominibus circumseptus alienigena, bonę naturę, apertiq; animi, trahet in diuersa, perturbabitur ipse, & obtundetur, omnia confundentur. Vtinam vana prędicē. Ex his arboribus nescio fructus alios colligere. Vos valete. Ex Villafafila diui Iacobi comendataria. xii. Kalendas Iulii. M.D.vi.

cccviii

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti.

Secūdo cō uenisse t̄ dis sensisse / dd Regina pro fu/mina hor renda.

VT aliquanto minutius vobis hęc fercula regia scindam imperatis, quo facilius digerere illa possitis. Quid petitis? nisi Ioāna, licet inutilis, quia inualida, viueret, media, vel Philippo genero redeundum ad Belgas fuisset, vel Pharsalica strage cruentior esset, ista contentio. Certarunt Cęsar & Pompeius, quia non vltra socer & gener sublata Iulia, hic ab armis temperatum est a Fernando, quia paternus amor tot opprobria ferre coegit, sperauit semper, Philippum intellecturum quantum distaret ab eo regi, aut ab autoribus stigiis precipitari.

Vega laudatur.

Fernandum a Vega Galletiæ proregem, vita, moribus, & doctrina, clarum vterq; vestrum nouit. Is orator, atq; vna Ramon a Cardona Fernandi Regis affinis, ad Philippum missi, Philippo salutis fores aperirent, & mihi, vt ea Philippo referrem quę ad vos me relaturum scripsi, cōsuluerunt. Ipsis namq; in oppido Clunio, priusq; Philippū adirem, pectus aperui, quę me causa traheret, edixi, neq; Fernandi a Vega profuit sapientia, neq; vtriusq; prudentia potuerunt, vt Philippus suam vellet pernitiem intelligere, ita ducūt irrethitum ex Belgis Thesiphoneus Emanuel. Et cœteri ipsius interni necessarii cum negotiatoribus optimatum, ad res perturbandas missis, capistratū trahunt infœlicem. Aliud audite truculētius, en statutum, vt a regno Fernandus discedat, quod ipse maluit, q̄ armis agere in filios. Datur Emanueli mādatum, vt paciscatur inter vtrumq;. Is non venturum se ad Fernādum, nisi dux Albensis loco sui obses ad Philippum mittatur, qui dux Fernandum pene solus de tot affinibus, & de ipso bene meritis,

Dux Alb.

nunq; deserere decreuerat. Mittitur dux pro eo obses ad generum, venit ipse ad socerum, plura illi ex concordia Fernandus Rex, maioraq; pollicetur cōmoda, q̄ ex discordia sperare queat. Vt eam perturbationem omittat, vt vtrumq; reconciliet, quādoquidem ita est, vt eius apud generum sit auctoritatis, & hortatur, & monet, omnia in cassum, nil agit, præterq; de discessu. Fernando a Vega eius amico veteri, vt det operam, ne Philippus gener eat contra icta fœdera, consulenti, & ex reconciliatione vberiorem vtilitatem amico ostendenti, respondit, nolle se beneficium vllum, aut gratiam ab Aragonico Rege recipere. Ita perfricata fronte, re infecta, nullo se pacto assensurum, inquit, vt in Castella moretur. Discessit. Immanē eius animum ratione

Digitized by Google

ylla frangere non potuerunt. His ita stantibus, Rex vterq; Vallemoleti versus, pedem mouit. Tudellam oppidulum a Valleoleti octo milia passuum distans, ad Meridiem, Fernandus habitat, in villa Muzientes, ad miliare tertium a Valleoleti ad Septemtrionem Philippus pedem fixit. Quia Ioanna Regina & vxor progredi recusauit. Sic statur, successus habebitis. Valete ex Valleoleti pridie Kalendas Iulii. M.D.vi.

P.M.A.M.Archiepiscopo & Comiti. cccix

SCripsi ad vos, in villa Muzientes Philippum & Ioannam, Fernandum vero in oppidulo Tudella cõsedisse, a Septẽtrione alter, altera Meridie habent vallemoleti, pactum est, vt se inuicem recusant, socer & gener. Est ab Oriente ipsi municipio Vallisoleti villula nomine Renedo, ad miliaria tria, dicunt vicini lequam. In eius ville Sacello iterum cõuenũt intra sacrũ inclusi (proceribus, innumeraq; vtriusq; Regis familiarium multitudine, foris, rei cuẽtum ex pectantibus) circiter horę dimidium collocuti sunt, generum reperit a cõsultoribus ita instructum, q; neq; ab eo saltem potuit extorquere filię (priusq; discederet) cõspectum. Durior cauca sea rupe, paternum nihil auscultauit, minus benigne vt multis visum est egit cum eo, qui ei tot regna cum summo diuturnoq; labore vna cum vxore parauerat, nil egit, nisi vt iter iam capiat ad hereditaria regna, pacti tamen prius fuerant per internũtios, ne illi Philippus diui Iacobi, Calatrauę, & Alcantarę, Magistratus, dimidiamq; auri insularis partem perturbet, nihilq; cõtra eum in Neapolitano regno moliatur. Quando, ne ista fœdera rumpat, nec se obiiciat socero, qui eum q; ueamat vt filium. Quando tutiores esse paternos amplexus, q; ignominiosam istam olesectionem, sub promissę presertim concordię nomine differebat. Quando libenti animo se discessurum a Castellę regnis pollicebatur, modo filiam, ipsumq; bene instructos cum regni proceribus relinquat prius. Aspidis illi, surdas, obtusasq; aures prębebat. Ita rebus male concluss is ad vxores ambo, Tudellam Ferdinãdus, Muzientes Philippus, regrediũtur. Ferdinandus Rex se propediem abiturum dicit, apud Ioannam eius filiam ex ipsius mandato manebo. Quibus agitanda sit fluctibus ista nauis, non intelligimus, & hoc vnum accipite. Euntibus ex Tudella Muzientes versus, continuis tribus diebus, primo noctis crepusculo a frõte cristata sese offerebat noua stella, quę simul cum reliquis Stellarum orbibus fixarum, rotante cœlo immobilis occidere cognoscebatur. Fere sub Artico est, ad Zephirum tamẽ apparebat prima vespera, de hinc occidens in dexteram aspectantibus vergebat, ex oppido Tudella stellam prospicientibus perpẽdicularis ville Muzientes videbatur imminere. Cometes est, non caprea saltans. Quid portendat nouit altitonans. Valete. Ex Valleoleti inter vtrumq; Regem nonis Iulii. M.D.vi.

Male conclusum iter reges & nuo cometc.

P.M.A.M.Archiepiscopo & Comiti. cccx

MIrabimini forsam, cur ita crebras ad vos iam literas dem, exigit regula temporum, vt modo raras, modo frequẽtes, scribamus. Est ne torpori locus hac tempestate? licet vestrę huius Castellę imminentem calamitatem collachrymari? cui non tantum debeo, quia non mihi natalis terra, vt vel vnicũ verbum eius causa cogar a vero detorquere, vixi libẽs in tuo gremio Castella, dum illa terrarum lucidissima lampas Regina Helisabeth, huius vxor, dumq; is tibi Rexit habenas, nunc inuitus, mœstus, ac de abscessu cogitans. Fernandus tibi cũ vxore, ignotam hactenus pacẽ pepererat. Is partam seruare potens erat solus, pace aurium Philippensium dictum velim, non benignitas, non ingenium, non animi magnitudo, Philippo deest, rerum caret experientia. Redibis o misera Castella, redibis ad pristinam cõfusionem tuã. Quandoquidẽ tuam abste animã abiecisti, tanto turbine conflictaberis, vt quo te vertas ignores. Proh rerum humanarũ fallax possessio, triginta atq; amplius annorũ cõmertio, ex his qui Fernandi Regis causa, cum eius coniuge, tum auxere patrimonia, thesauros confessere cum vlatissimos, tum sanguine propinquis, nullus illum nõ deseruit, prẽter Federicum Albę ducem ipsius consobrinũ, & Bernardũ Roles denię Marchionẽ. Cœteri partim metu, partim cupiditate, permisere Fernãdũ incomitatũ discedere. Huius discordię satores, in Syllam puto casuros, qua se Caribdea voraginẽ vitaturos putarũt. Iusti nãq; atq; iniusti deum memorem esse scimꝰ, qua lucrum expectarunt, iacturam forte consequẽtur. Ducem hunc Albę, ac Marchionẽ nullus est qui nõ extollat miris laudibus. Qui fortunę malũt se, suaq; omnia committere, q; fortunã sequi. Marchio vero se, quacumq; Fernãdus eat iturum pollicitus est: in Aragoniã Fernandum comitat. Lugemus oẽs, qui sentimus quid parere queat ista rerũ mutatio, in Valleoleti sumus. Ex Muzietes nãq; Villula, huc se Philippꝰ & Ioãna Reges, post Ferdinãdi abcessum (sed Ioãna de genitore ignara) contulerunt. Vos valete. Ex Valleoleti septimo idus Iulii. M.D.vi.

Autoris collachryma tio super Castella ob discessũ Fernãdi Regis multa moralia.

Laus Philippi.

Dux albę laudatur.

Laus.

Digitized by Google

cccxl

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti.

Quid philippus/quid fauorei/auferũt Galli/claudiam a principe Carolo quã ꝺ̃ põderãt de arcib̃ pfecti/de nocte acta per Regi nam i agro muzientes.

TVmidi, tanq̃ ex alto, cæteros homines inspectantes regnũ Philippẽses perãbulant, q̃ tã Fernãdus eorũ cesserit cõsiliis gloriabundi. At in Philippo nescio quid turbinis videor inspicere. Is cõqueritur, q̃ ex tot regnorũ mole, cẽsus nõ denẽ, vnde suis, quos ex Belgis aduexit persoluere stipedia queat. Quicquid haberi pecuniarũ potest, inter se cõsultores patiũtur, nec minus vndiq̃ tũditur, quatiẽ, expugnaẽ, vt manũ aperiat. Multa iã abalienauit, vxore incõsulta, cuius dotalia sunt bona, nihil minus sibi regii cõsultores capiũt q̃ possint. Segouia nã, Gieniẽsemq̃, ac Placẽtiã arces Emanueli iussit Philipp⁹ obsignari. Cæteras eodẽ ordine a veteribꝰ præfectis ereptas, suis prebuit. At cũ in Valleoleti moraremur, a Rege Gallorũ missus orator, Philippo Regi publice nũciauit, claudiã ipsius Regis filiam, quã Carolo vẽro principi hereditario despõsatã, aliquãdo vobis memorauim⁹, fuisse a Carolo Principe oblatã, occasione sumpta q̃ dominus de Angulemã sit futurus Rex Gallorũ, nisi filius Ludouico Regi masculus aliquis nascaẽ, ꝓpterea fore equum, vt Claudiã is habeat vxorẽ, ne Gallica potẽtia per minorẽ Britaniã in ad Claudiã matre deficiẽte pertinẽs, minuaẽ. Hoc nũtio de diuortio suscepto, ex Valleoleti Segouiã proficiscebamur, vt ex Marchionis Moiç, & eiꝰ vxoris Boadillæ manibꝰ, illa tolleret arx, quãdo in Villulę nomine coxerzes, agro aperto, Regina Ioãna perstitit equo insidẽs, suspicata ne in eiꝰ Villulę Arce, quã habebat munitã, relinqueret. Sibi nãq̃ id siue ex ingenio suo, siue ex delatoris alicuiꝰ verbis, persuaserat, vt scilicet vir, & cõsultores, quos oderat, arce aliqua essent cã inclusuri. Integrã in agro egit noctẽ equitãs, nec precibus aut minis adduci potuit, vt Villulã ingrederetur. Postero die placuit, vt Burgos vrbem peteremus. Ciuitatem hanc celebrem septimo idus Septembris ingressi summus. M.D.vi.

cccxli

P.M.A.M. Archiepiscopo.

Discedit ex Hispania Fernandus Rex/febricula Philippũ occupat penitenti est alo Philippꝰ/q̃ secerũ amiserit.

DE his quę attinẽt ad calamitosum panẽ istũ a quęstorũ manibus quotãis extorquendũ, Hieronymo matritẽsi, quẽ tu capitulares q̃ tui⁹ituistis Yconomũ, scribã. Posthac, quã doquide ipse tuo capitulariq̃ noie, quid facto sit opus mihi significat, & sapidior est interdũ, ac molesta minus viua vox, q̃ epistola. De statu rerũ vultis, vos qui duo vnus estis (ne cadat a cultura dextera) certiores faciã, vti soleo. Fernãdus Rex suũ iter Neapolim versus ꝓsequit. Barchinonę cũ valida classe mare cõscẽdit. Onerariis pluribꝰ, & multiformibꝰ, aliis nauibꝰ, fluctꝰ nauigat. Ipse tñ sibi, familiaribusq̃ internis, triremes subtiles degit, vt captare terrã, perniocta req̃ in terra sit arbitriũ. Philippꝰ vero Rex laborat febricula, ex ludo pilę, quo delectaẽ, exortã putãt, ad sudorẽ nãq̃ acrẽ, nudius quartꝰ lusit, nec, donec pori recluderetur, & imbiberet sudor acurate sibi ꝓspexit, intẽperãter & ad sedãdã ex labore cõceptam sitim, potasse aiũt pleriq̃. Animi etiã ferũt nõnulli dolore pressum, q̃ stipẽdia persoluere nõ queat suis Belgis, quos per varia rerũ discrimina secũ aduexit, hęc a Loysius Marlianus Philippi & fidus medicꝰ, & prudẽs cõsiliarius, addiditq̃ se vidisse in penetralibꝰ Philippũ, oculos cum his verbis in cœlũ tetẽdisse. Veh misero mihi, quis in hãc me cõiecit erũnã, vt sub magni Regis noie meis desint ad victũ necessaria! quibꝰ Flãdrię solũ Comes, diuitias, opesq̃ ad cultũ, ad copiã, ad elegãtiã impartiebar. Nec desunt qui putẽt, actorũ cũ socero pœnituisse. Nescit nãq̃ se de molosorũ faucibus ceruus mitis exoluere, vt cũq̃ sit eger est. Cœteri medici parui faciũt eius egritudinẽ, at eximiꝰ

Martianꝰ.

Martianus Lanus Mar.

hic Marlianꝰ, qui est inter Philosophos, & Medicos lucida lãpas, qui & Philippi arcana nouit radicitus, se vereri ne curę Philippo noceãt, mihi ꝓfessus est. Sum nãq̃ illi (quia & ipse Medio lanẽsis) amicitia deuinctus. Interea dũ quid hic morbulus pariat videamus. Valete Burgis. xi. Kalẽdas Octobris. M.D.vi.

cccxlii

P.M.A.M. Ludouico Mẽdotio suꝰ comitis Tẽdillę hęredi erudito.

Quid agẽdum vt nos honorẽt homines.

CVpisti semp vt hoies te honore ꝓsequanẽ, huic & bñ viuere credãt, q̃ si vixeris vti setis, & cõsulis, si naturę ingniculũ habueris vitę ducẽ, si te ipsum audiueris, vti ab aliis tua vis auscultari, q̃cũq̃ optas asseq̃ris, & de te bñ sentiẽt hoies. Et a cunctis honoraberis. Sin aliter, Sãbucã emulaberis, q̃ aliorꝫ aures suo sono demulcet, ipsa vero cõcẽtus ignorat suos. Nõ morꝺemur mõ sed etiã a tergo cõspuimur ab auditoribꝰ, qñ nos aliter prędicare, viuere aliter, aiaduertũt. Memini, cũ adhuc puer essem, audiuisse a paretibꝰ, accidisse Mediolani rem huiusmodi memorãdã, fœneratorẽ ferebãt q̃ndã pulpitarios corrupisse sermocinatores, qui ꝓpꝫ ꝓsuaderẽt, nequis, vicinos vsuris premeret, ne pecunias magnifaceret, ne se vinci a pecuniis paterent, pauperibꝰ, orbis, viduis, succurreret, auxilio essent dei ministris indigẽtibus, pecunias ꝓfunderẽt. Quom vero ad vnguẽ radicitusq̃ resecata res est, dilacerator ille, duo nephãda scelera, sub eo tectorio honestatis pietatisq̃ cogitasse, repertus est. Ex aliorum ipse liberalitate, callido olfactu, qua pecunię prębebantur intelligens, astu, dolo, fraude, ab innocẽtibus illas hac vel illac ex

Digitized by Google

torquebat. De hinc cum cæteri pulpitariorum, minis, eterni damni, pœna preposita, ab vsuris deterrerentur, solus ipse per vsuras quicquid auri, quicquidue argenti, in tota vrbe reperiebatur (sed in gloriosus, sed ab omnib⁹ fama dilaceratus) absorbebat. Erimus & nos infames, & per hominum ora odiosi volitabimus, nisi orationi nostrę consonę operationes responderint. Sic igitur operator vt sentis, vt aliis consulis, & glorioſus vines. Vale Burgis vndecimo Kalendas Octobris. M.D.vi.

CCCXIIII

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Belecensi.

Quid medico ęgro si debeat obseruare.

LAborare te febribus, & capitis anxia grauedine renunciatum est. Nihil est quod magis displiceat, angit me quidem langor tuus, at cum esse apud te intelligo Loaysiam medicū eximium, leuor omni cruciatu animi, spero fore vt cito ab vtroq; morbo liber euadas, quia preditum scimus ornamentis omnibus, quibus eximius constare potest medicus. Ingenio vt pote, literis, & experietia, grauem etiam ac diligentem audio, deliberare mature, exequi non precipitanter, quod agendum sit in prehendis remediis, periculosum namq; est obuiare illico nature operanti. Interroganti etiam mihi de ordine ipsius, per pharmaca ne, an ciborum accommodata obseruantia, morbos regat, abstinere illum a prebēdis pharmacis, quoad fieri potest allatum est. Laudatissimus est in medico modus iste. Cōsiliū prosequatur illi suadeto, & agē ti credito, & liber eris prope diem. Vale Burbis. xi. Kalendas Octobris. M.D.vi.

CCCXV

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti.

Mortē Reg. Philipp⁹ / proclamatio autor⁹ / & sorte humana cū Philippi laudibus.

EVa agite sapientes duo, cōfidite blanditiis, & magnis rerum humanarum pollicitis, eya, referam ne? an conticebo? periit Philippus Rex. Philippus ille, qui iam sibi animo totū orbem absorbere videbatur, maternum emulans auum. Octauo Kalēdas Octobris animā emisit, ille, iuuenis, formosus, pulcher, elegās, animo pollens, & ingenio, procerę, valideq; nature, vti flos vernus euanuit. Nil profuit genitorem, auumq; Romanorum imperatores habuisse, tantorū regis ac Reginę generum sustulit e medio, tenuis febricula, ex insperato in ictu oculi obiit. Regina illi laborāti semper affuit, siue immoderato dolore prepedita, siue q iam nō sentiat quid sit dolor, lachrymam vel vnam emisit nunq;. Mortuum familiares eius more Belgico noctem integram super structo in ingēti aula tabulato, preciosis vestibus ornatum, & aulęis circumseptum, ac si vtuus in regio throno iaceret, seruarunt. His & nos Reginę familiares affuimus, Innumera religiosorum diuersi habitus, astante caterua, quię sacra per noctis vigilias flebilia decantaret, sole aduentante, abstulerunt e tabulato, cadauer, vt illud euiscerarent, & cōdirent aromatibus. Ita duobus accitis chirurgis, ab immo ad summū aperuerūt vniuersum, suras, femoraq;, & quicquid erat in eo carnis, vulneratim, vtem uncto sanguine serus putresceret, executerunt. Cor euulsum, ferunt se in patriam ad ossa maiorum eius, aurea pixide inclusum, allaturos, dissolutis compagibus capitis, educto cerebro, & scisso vtero, ereptis intestinis, cadauer postea (sed calce prius, & aromatibus fucatum, deficiente balsamo) consuerunt, vitiisq; lineis ceratis, membratim astrictum, per singulas comissuras, in Pheretrum locarūt plumbeū, ligneą cassa superaddita. Id exangue corpus, in cenobio de Miraflores, ab ipsa vrbe Burgensi stadia circiter quattuor Cartusiensis professionis, nunc est sub nomine depositi reconditum, sed testamento legauit, vt istis apud vos Granate cum Regina Helisabeth socru tumuletur. Valete Burgis quarto Kalendas Octobris. M.D.vi.

CCCXVI

P.M.A.M. Archiepiscopo & Comiti.

Quid statuat socer generi audita morte de Gibraltaro municipio ciuduce fidōio de regni regimie / quid pcefs / valet⁹ euadit e carceribus.

DIstuli ad vos scribere, quia defuit nuncius, qui post Philippi Regis obitum ad vos profisciscereturNunc quid curę habeam⁹, accipite, est in mari Ligustio a Genua vrbe circiter viginti milia passuū, portus, qui dilacerato nomine ab incolis portusi dicitur, latine portus delfini. Ibi iii anthoris stanti Fernando Regi, pridie nonas Octobris, nuncius de Philippi gen-eri morte, allatus est, percursorem missum ab Aloysio Ferrerio viro Valentino equite grādeuo a Fernando, cum discederet, relicto, apud generum oratore. Indoluit nō parum, aut indoluisse visus est, gener erat, amatę filię maritus; cęptum iter tamē prosecutus, Neapolitanum in Kalendas Nouebris captauit portū, cum ingēti applausu populi susceptus est. Scribit, se illic ad regni statum cōponendū, creādosq; nouos magistratus, ac regni leges reformandas, dies aliquot moraturum, se tamen de reditu in Castellam, esse solicitū. Nobis autem, noua vox exorta est, audito Philippi obitu, Medinę Sidonię dux, Gibraltarū in coronę Regiæ dedecus, armato obsidet, quatereq; tormentis parat, a Regina, chirographa petuntur signata, quibus vicinis impetretur vt laborātibus Gibraltarēsibus succurrant, ducemq; illum soluere obsidionē cogāt, regiam iniuriam propulsent, ab ea, neq; chirographū, neq; verbum vllum extorquetur. Exse

Digitized by Google

neſtella, Toletanum Archiepiſcopum, cæteroſq; príncípes remedía poſcentes audít, at nõ ſíllís auſcultat, nullí adhuc tabellę manum impoſuit, preterq; de ſoluendo cãtorĩbus belgícis ſtipẽdío, quos ſolos admíſit ex Philipẽſibus ín familíam, muſícís namq; modulís delectatur, quã artem a teneris ípſa dídícerat. His ſta conſideratís, ſumpſere regímen vníuerſum ín ſe cum Toletano Archiepíſcopo, magnus Comeſtabílis, alterí veſtrum amítín⁹, & Naſarę dux, factionum Híſpanarum, Ognez, & Gamboa, prímaría capíta, vtí apud Italos ínſanę, deteſtabíles, ac tarta reę appellationes Ghelforum, & Ghebellínorum. Hanc vrbem, vna parí greſſu percurrerunt ambo, Toletano domí relícto ob auctoritatẽ ſacram, ne quís tumultus oríatur, ſtuduerũt. Innanía hí quędam ſtatuta cõfingunt, neq; enim de proceríbus quíſpíam eſt, quí alíí parere, ſubí cííq; patíatur. Síc víuitur, beneficium expectamus díuínę prouídentię. Fernãdus apertís víſce ríbus a bonís deſíderatur. Is, níſí redíerít, ruent omnía, eſt alíud quod vobís ſígnificem, lícet extra aleam ſít hanc, Cęſar Borgía dux ílle Valentínus fratrum Alexandrí pontíficís nepos, quí vníuerſam alíquando Italíã ſuís armís, & petulãtía deturbabat, ex arce Methynnę campí, vbí captus tenebatur, euaſit. Solutum prefetus íllum ſeruabat, a mœníb⁹ arcís, per funes ſe demíſit ad Beneuentanũ prímo comítẽ confugit. Inde tranſíluit ín eam Cantabrię partem quę Nauarra dícitur, ad Regem ípſíus Nauarrę, cuíus ſororem, víuente propínquo eíus Alexandro pontífice, cum título ducatus Valẽtíní, abiecta rubra tíara, ín Cardínei honorís dedecus, vxorem fuerat aſſecut⁹, níl alíud feruet ín hac olla. Valete Burgís. Decímo Kalẽdas decẽbrís. M.D.vi.

cccxvii

Jo. Reginę vita/quid ó antiſtęs vacãtib⁹/quid ó Rege Fernãdo.

P.M.A.M. Michaelí Perez de Almacã magno Ferdínãdí Regís Secretarío.

SCío ínnumeros eſſe, quí tum adulandí, tum alío tendendí gratía, ſcríbũt quotídíe ad Regẽ, quę líbeat, propterea fuit conſílíum, ad omnem aſſentationís ſuſpítionẽ tollendam, hęc ad te pauca, non ad Regem, exarare. Haud alíter Fernandí Regís aduẽtus ab Híſpanís (paucís exceptís ſeditionũ amatorĩbus) deſíderatur, ac ſícca tellus dícitur a Philoſophís, ímbres appetere. In preceps eũt omnía, níſí properatís ad nos venírę. Míſereť fílię Reginę, quę grauís vetero vídua relícta, mínímę negotíís, vt ípſe pater nouít, exercitata, vítã ducít ínfœlícem, tenebrís & ſeceſſu gaudens, dextra mento ínfíxa, atq; ore clauſo, ac ſí eſſet elínguís, nullíus cõmertío delectatur, omne preſertím fœmíneũ genus, & odít, & abíícit, a ſe, vt víro ſolebat víuente, vt Chirographo, tabellúę vſí, ad rerum gubernationem, dextram ímponat, nullo modo poteſt adduci. De ſede vacuís antiſtęs, placentína vt puta, Segouienſí, Ouetana, pluríbuſq; alíís nõ paruí momentí rebus, quando vrgetur, vt ſummo pontífící ſupplícet, quos velít aſſumí. Reſpondet ſe genitorẽ expectare, quí merita nouít ac mores hominum, repetentíbus, vt conſectet, exorírí ſolítos mílle errores, multaſq; anímas deperíre, níſí cuíq; gregí paſtor aſcríbat, ínquít grauíus fore arbítror, ſí paſtores gregíbus regẽdís mínímę aptos elegero. Nil vltra poteſt ab ea extorquerí. De ſolo patre mentío, hunc cupít, hunc vídeo ſuí tatís, & ínualítudínís, ſuę futurum ſolamen, expectat. Vt ad patrem ſcríbat ínuítata, nolle ſe tãtum laborem genitorí pręponere dícit, vt terrarum mariſq; tam vaſta díſcrímína ſuí cauſa ſubeat. Huíuſcemodí ſunt eíus colloquía rara. Veníte, & regna hęc de luporum faucíbus, quí ſam rabioſís dẽtíbus dílacerarę cuncta cœperunt, erípietis. Valete ínterea Burgís tertío Kalendas Decembrís. M.D.vi.

cccxviii

Significatiua de ſtatu rerum.

P.M.A.M. Catholíco Regí Ferdínando.

STatueram tuas aures Catholíce Príncepſ meís líteris non fatígare, quía tantarum rerũ pondere preſſum Regem, lecturum attente quę ſcríberem mínímę poſſe putabã. At alíquorũ ambítío, alíorum ad aucupandã gratíam adulatío, varíeq; ín hoc tanto rerum turbíne opíníones, ín quo alíí fabellas ínnectunt, alíí ſub ſpecíe recti venena conſpargunt, plęríq; non quę rei conducunt, ſed quę ſapíunt operãtur, vel negotía ínuertentes aut de neceſſarĩís alíqua prętereuntes, mutare conſílíum, me coegerũt. Quare mea erga tuam maieſtatem íntegrítas, eí notíſſíma, íllam a longe hortatur, vt tãq; a rabída peſte, a plęríſq; caueat, quí pręter cæteros errores ín quos cadunt, hoc peſtíferum ímmíſcent, vtí ſe rei proficere arbítrentur quando argumẽtís ſe velle oſtẽdere ínquíũt, horũ regnoq; regímẽ ad maieſtatẽ tuã attínere. In ambíguũ híſce cauílla tionĩbus locãt, íd quod eſt ſole clarius, & aere patẽtius. Quíd opus eſt ín cõtrouerſía ſtatuere debeat ne Fernãdus Rex, an Maxímílíanus Cęſar hoc ſíbí ſumere gubernaculum? quís tã íners eſt? Quís tã hebes ingenío? quí nõ íntelligat quãtũ díſtet, a patre, an a ſocero, pupillí patrímoníũ debere gubernarí? nõ modo híſce motorĩbus nõ agat, aut referat gratías, ímmo ímperet (ſí bene cõſultũ ín rebus exoptat) vt hęc agítare deſíſtãt. Eſt ius tríbuere, eſt arguẽdí cauſam prębere malíuolís, eſt í dubío ponere qđ dubío caret, ſí (vtí ſępe retulí huíc Ludouíco Ferrerío vírο pbato, quí tuã híc apud fílíã maieſtatẽ refert) ínanes horũ díſídętíũ cogítatũ derideręt. Sí catel

Digitized by Google

lorum latratus flocifacerent, conatus omnes eorum infringerent, & a semetipsis a cęcitate qua merguntur, rubore suffusi decidere̅t. Scio quid me moueat, cur hęc audeam non inuitatus scriptitare, audio, video, sentio quā ta sit aliquorum temeritas. Vidi tuę catholicę maiestatis literas, quas ostentant gratiarum actiuas. Pauci sunt ad quos ista scribi mereantur. Arbitror enigmata hęc tuæ maiestati fore non obscura. Patentibus valuis fores omnes aduentanti tuæ maiestati aperientur, non portæ, non męnia, non ianua, non ostium obstabit, quia nullum est aliud dare medium, quia solum in tuę maiestatis aduentu remedium, a bonis qui pacem exoptant, a malis quos necessitas dissidiorum cogit espectatur, q̄ liberę semper tuam sum allocutus viua voce maiestatem, tam libere nunc statui absens calamum soluere. Pleraq; scripsi ad eum, qui tuę maiestatis nouit archana, Almazanum dico, ille maiestati tuæ recitasse arbitror. Propterea nō ero longior, ne fœliciſſimas istas aures longiore fastidiam oratione. Ergo valeat tua Maiestas Burgis septimo idus Decembris. M.D.vi.

P.M.A.M. Suo Comiti Tendillæ. cccxlx

RES nostrę in vepribus habitant, nil mutantur in melius, Regina pręgnans relicta, & vidua, & inualida, Solitudinis amica, domum semotam ab hominum cōmertio campestrem dela Vega dictam adiit. Quā ad stadia circiter decem ab hac vrbe Burgensi pater huius Comestabilis amitini tui ad ęstuas sibi delicias, inter sata nemora construxerat. Ibi moratur, vt prouideat, ne regna hęc hęreditaria ruant, monetur, rogatur, oratur, ab optimatibus quietem optantibus. Irí perditum omnia, perturbari, accendi protestantur, ipsa vero arguit se ex viri amissione, ex pōdere ventris, ex valitudine, ex patris absentia nequiuisse hactenus negotiis incumbere, at operam daturam, in posterum, vt rebus vna cum ipsis, consulatur. Inquit propterea, patrem venturū, qui & sciet, & volet cuncta dirigere, ad hęcusq; verba, integro vísdetur esse sensu, at, q̄ ad genitorem scribat, q̄ dextram vlli Chirographo infigat, absurdum est, ac super vacaneum instare. Se non audere ad patrem scribere, vt propria regna deserat, aliena gubernaturus, vt a quietis paccatisq; veniat ad perturbata, & ira direpta, vt nullo pacto sine magno labore iam queant refarciri, se nolle inquit cum reuerenti pudore genitorem fatigare, vt proceres tamen, senatusq; a se ipsis id scribant ad regem, supplicentq; illi vt veniat suadere videtur. In his versamur, longa pacis consuetudo, atq; hinc spes, inde timor, efficiūt, ne vndiq; conflictemur, a Rege autem, crebro literas recipimus per tabellarios, qui dispositis equis frequentes eunt, redeuntq;, propediem se venturum pollicetur. De summo Pontifice Iulio secūdo, fertur nescio quid, de repetēda Bononia, Bentiuolisq; eliciendis, q̄ iam non sint dicto parētes, pontificiaq; abutātur autoritate. Gallorum Rex suppetias pontifici se laturum in Bentiuolos fertur promisisse, moueriq; iam vtriusq; exercitum, ad prouintiam capessendam, fama est. Causuram domum illam Bētiuolorum florentissimam, peregisseq; iam cursum fortunæ suæ arridentis, multi suspicantur. Interea dum quę succedent, audiam apud eos Succesſerūt habeamus. Vos valete Burgis Decimo quarto Kalendas Ianuari. M.D.vi.

Quid respōdeat iterrogata regina /q̄d pōt/ q̄d Galli? p Bononia/ Bononiſi cō de Bentiuolis.

P.M.A.M. Alfonso Troyę Protonotario & Subdiacano Apostolico amico. cccxx

EX vrbe Bononia scribis parum defuisse quin Gallorum exercitus fundi? interierit, solutus per Bononienses Rheno fluuio, qui Bononiā interluit, per planitiem vrbi adiacētem, vbi castramentabantur, data fuit illis gratiosa discedendi ventia, scripsisti vna Ludouicum Aragonium Cardinalem mihi, dum in Hispania ver sat? est, discipulum, omnē operam suam si quid rei acciderit, q̄ mihi sit conducturum fuisse pollicitum, tunc generosi Principis officio functum prędicabimus. Quando dictis suis, meisq; in eum obsequiis facta respōderint, quod haud aliter fore existimo. Vale ex Burgis. xi. Kalendas Ianuarii. M.D.vi.

Indiscrimine Gallus exercit? in agro Bononiēſi ō, pmiſſis Cardi. Aragonij.

P.M.A.M. Ludouico Aragonio Cardinali. cccxxi

ALfonsus troya subdiaconus apostolicus, scripsit ad me sublimitatum tuā animo esse erga me, qualem decet erga fidos assecias, regio sanguine ortum potentemq; principem, nil non meditatū, aut noui retulit, q̄ summus noster Pontifex Iulius secundus de quatuor oblatis supplicationib? pro benefitio Renerę Toletanę diocœsis, eāq; meo nomine suæ fuit sanctitati porrecta, ferri ad datariū iusserit, cęteris reiectis, gratię sunt eius sanctitati agendę. Obnoxium ab hac die perpetuoq; dicatum dum vixero ex ea de me opinione sua sanctitas comparauit. Burgis. xi. Kalendas Ianuarii. M.D.vi.

Gratiarum actiua.

P.M.A.M. Suis Archiepiscopo & Comiti.

Digitized by Google

ccxxxii

Quid Rex cū angiouinis i regno de Regia ō pticipe/qui ꝓceres aduersi regi ō Cęsare.

VIx bene terga verterat cum meis literis ad vos tabellarius, quādo a Rege accessit alter, per quem Rex se vēturū denuo pollicetur. Plures ad eum Itali principes fuere, cęteri per oratores illum reuerenter salutarunt. Seruat, quę cum Gallis fecerat fœdera, de recipiendis in regno Angiouinis electis. Licet fieri id non queat, sine suorum, qui de Gallorum manibus regnum eripuerunt, ingenti iactura. Res hęc illum vehementer implicat. Filię vero Ioannę Reginę tenor est idem. Non desunt qui persuadere illi nitantur, vt vel Maximilianum socerum vocet. Aut Carolum filium regnorum heredem duci debere ad regnorum regimē, vt eā a regendi leuent solicitudine, quādoquidem vidualem velle seruare secessum, est animo fixum, his acute, breuiterq; verba huiusmodi respōdit. Carolus hęres meus, quia e maribus primo genitus infans est, nec dum regno aptus. Maximilianus vero Cęsar socer, suo implicitus, imperii nequit molem deserere. Super addito pręcipue regendi patrimonii mariti mei eius filii ponere. At si venire per alia negotia liceret, regnorum tamen meorum regimen, haud quaq; calleret, quę genitori sunt notissima. Qui ea mihi cū summis laboribus & vigiliis comparauit partim, partim deperdita restituit. Nil diceretis esse hac fœmina sapientius, si eius ex tēporanea responsa audire daretur. Sed si ad signandam vllam pro rerum statutu tabellam, abortis etiam lachrymis supplices deueneritis, frustra laborabitis, de cęteris autem rebus hęc habetote, His dē fere diebus, quibus Rex Neapolim ingressus est, Bononiā summus pōtifex Bentiuolis electis habuit in deditionē, verū tamē cum Gallorum suppetiis, qui a pōtifice in auxilii prestiti mercedem dura quedam/vt aiunt, pacta efflagitarunt, sex vt puta rubros galeros, Gallis Antistibꝰ prębendos. Nouam in rebus Mediolanensibus pragmaticam, qualem alias in Gallia vniuersa pręteriti Reges fuerunt assecuti, q; legatio rerum Gallicarum Cardinali Rethomagensi assignetur, dum ille vixerit. Sinta pontifice cuncta hęc habituri nec ne, nō est nostrum querere, sit satis. Bononiam pontificię tiarę reddidit. Bononienses vt se a Gallis (qui iam tormētis a planitie vrbem quatiebant) exoluerent, pontificē illico portis apertis susceperunt. Hac tamē lege ne Gallorum in vrbe quispiam admitteretur. Bentiuolus iam confectus senio, a dulci patria, cui tot annos imperitauit (vitu miserādum) cum omni familia in exilium missus est. Domus eius direpta diruta, euersa, ita viuitur in infœlici Italia. Bellis modo a prora per Gallos, modo a pupi per eosdem, & Hispanos ab vtero, modo per suosmet alumnos conflictata. Vos valete Burgis duo

ccxxxiii

decimo Kalendas Ianuarii. M.D.vi.

P.M.A.M. Suo Archiepiscopo & Comiti.

Exhumat regina mariti coꝑ & mō tur cuꝫ feretro & q.

NVgis agimur, rodite nugas, scripsi alias ad vos, Philippi Regis corpus exanime, in cenobio Cartusiensi de Miraflores, sub nomine depositi, fuisse reconditum. Id Regina reflcta vidua, inquit velle se maritum ad statutum ab eo morsete, sepulchrum ad vos Granatā, adducere. It ad mariti tumulum, vt a tumulo pheretrum extrahatur imperat, obstant cucullati Cartusienses. Instat Regina velle se mariti corpus tollere. Superuenit Burgensis Antistes. Vetitum esse legibus, & Philippi testamento, quod ipsa velit, Reginę preponit. Intra semestre, cadauer vllum moueri a depositio nō licere arguit. In furias illa concitatur, peruicacissimeq;, suis familiaribus, nec sine minis, vt sepulchri fornicem aperiant, pheretrum educāt, imperat. Vlli proceres, aut Antistes, ab eo instituto diuellere illam nequiuerunt. Non vltra obstandū, ne forte prę rabie, quem gestat vtero fetum, abortum eiiciat, fuit sentētia. xiii. Kalendas igitur Ianuarii, maritum exhumauit. Intra plumbeam capsam, lignea super addita, locatum vidimus, oratores qui aderāt, a Pōtifice, Io. Ruffus Episcopꝰ Britonoriensis, a Maximiliano Cęsare, Andreas Burgensis, & a Catholico Fernando Aloysius ferrerius. Et ego cum antistibus quattuor, Burgensi, Giennensi, Malacensi, & Mindoniensi, quos, aperta vtraq; capsa, vocauit, vt mariti corpus recognoscerem us, nil vidimus pręter hominis quandam formam iacentem, nec an facies hominis esset, bene dignoscebatur, vittis namq; ceratis, inuoluta erat, & spissa calce confucata, ex gipso caput cōfectum inspicere nos putabamus. Ita illitum aromatibus, & calce, familiares eius ipsum humauerant reconditum. In curru quadrifugi (quem quattuor equi sonipedes e frigia ducti, vehunt) asportamus. Auro & serico Regio cultu ornatum, eminens pheretrum comitatur, in Turri cremata oppido behetriali insigni in itinere medio ad Vallem Oleti, pedē fiximus. Processura fit priusq; pariat, nec ne, ambigimus. In tēplo municipali, ac si hostes adessent, mœnia concussuri, satellitibus armatis, cadauer custoditur. Ne qua mulier introeat a curatissime seruatur, vritur namq; misera Zelotipia eadem, qua, cum maritus viueret, cruciabatur solemnia sacra, quotidie cum funerali pompa non inferius exercetur, cū si nuper interisset. Itidem qualibet vespera fiebat, quādo viatores eramus, nocturneq; custodię locabantur. Hęc nos versant negotia. Vos valete. Ex turri cremata nono Kalendas Ianuarii. M.D.vi.

Digitized by Google

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A. M. LIBER VIGESIMVS. ANNO. M. D. VII.

P. M. A. M. Io. Ruffo Episcopo Britonorienſi Apoſtolico Legato.

CCCXXXIIII

Amica ſuaſio de triſti miniſterio / funerali.

CCcogis te, inquis, vt ad nos venias. Inſtitutum tuum tres tibi deditiſſimi laudam⁹. Sunt interea nobis epiſtolę tuę, licet macerrimę, refugium nocturnum, ad triſte pheretri Philippi miniſterium, cui armatis ſatellitibus commixti, per diſpoſitas vigilias, viciſſim excubamus, perpetuo fumo fumalium ardentium colorem nobis ethiopem coaptauimus, ſeuiret in omnes Regina, ſi a dato nobis ordine ſepiendi maritum diſcederemus. Vale, & veni, ex Turre cremata ſexto idus Ianuarii. M. D. vii.

P. M. A. M. Eidem Io. Ruffo Legato.

CCCXXXV

Suaſiua ꝺ aduēnu ꝛ ꝓpoſitio obiectationū ſi honeſtarū.

MAlacenſis ac Mindonienſis Antiſtites, & ego, qui Reginę aſtamus, videmur nobis ſine ſpiritu, animaq; viuere, quia hic oppidamur ſine te. Quid Burgis incomitat⁹ agis? cui nihil otio, ſolitudineq; horribilius. Aeris forte, qua vrgemur, intemperiem exhorres. Non opprimit hęc, tantę dignitatis viros, contagio. Plebem tabes hęc, ſicco pede perābulat, hoſpitium tibi habeo per metatos prębitum, oppido vbi agimus conſonum, non negligēdum tamen. Suboppidanum prętera rus tuę meęq; familię ad ſupplemētum, lectorum aſſignatum, habemus, huic eſt nomen Cordubilla, non diſtātius ab oppido decem ſtadiis. De ambulatorium, amenum, inter amnes duos ſitum, Arlancam & Alarconum, Proh q̄ ſapidas fluuiorum ripas, q̄ vmbroſa delectabilia ſilicea, nemora, & venatu apta, & quo lignatum noſtri proficiſcuntur muliones, eo animi gratia, diuertemus aliquādo, cōſtans namq; fama eſt. Reginā hic pedem fixuram, quoad fœtum emittat, & ſe a partus anguſtiis reficiat. Virentia hic etiam tibi prata, benignis irrigata fluminibus, offerimus. Coeunt namq; paulo infra Cordubillam, prędicta flumina, & Turrim crematam vno alueo, perlambūt, violis, prateiſq; aliis diuerſis floribus inter dumos paſſim iam hoc Ianuario menſe colligimus. veni ergo & nos tuo cōmertio beabis. Vale interea ex Turri cremata ſecundo idus Ianuarii. M. D. vii.

P. M. A. M. Eidem Io. Ruffo Legato.

CCCXXXVI

Jocoſa de muſis ꝛ furatis perdicibus.

DIanam auxilio, magis q̄ fauore Minerua, tibi affuiſſe inquis, quia perdices ex tuo captu ad nos miſeris ſaginatas, epiſtolam autem dederis incomptam, Sphingeum enigma nō capio, Aedippo eſſe opus, cœleſtiū penetralium indagator Malacenſis, Mercurio Mindonienſis acutior, atq; vna Martyr tuus, obtuſo plumbo hebetior, adiudicamus. Volucres nāq; dianeas quas pollicerī videris, nullas, epiſtolam vero cultiſſimam, ſed equo Gallatii Alcantarenſis magiſtri, viridem apicem ſomniantis, ſtrigoſiorem habuimus, nil eſt illo equo macilētius, nil tuo epiſtolio breuius. Quid autem palato noſtro guſtādum prębeas, non intelligimus, ni forte Mindonienſis ingluuies immoderata, illas fuerit ſuffuratus, rapto namq; viuit. Suſpectū nobis illum, quidam ſubtecti riſus faciunt. Valete, te ipſum iam non Dianeas volucres nobis preſtrato. Ex Turri cremata idibus Ianuarii. M. D. vii.

P. M. A. M. Eidem Io. Ruffo Legato.

CCCXXXVII

Elan⁹ frat Reginę ſuſcitaturum aliqſi ꝓ Philippū.

EX duobus cuculatis fratribus Miraflorenſis Cartuſienſibus, qui Reginę iuſſu, nobiſcum exanime Philippi corpus comitantur. Alter a priore eſt leui ſicco folio leuior, licet aquaticulo ſexquipede matone corpulentior, & terentiano milite glorioſior. Is Reginę, vt gratiam eius aucuparetur, propoſitum de celebrando perpetuo mariti funere laudauit. Is ſe legiſſe inquit, poſt quartum decimum ab interitu annum, Regem quendam a tumulo ſurrexiſſe Sperat Regina huius vani hominis verbis infantilibus perſuaſa, rediturum ad ſuperos virum Regē, ita blacteronis cucullati ſermo, illius inſedit pectori. His agimur nugis, & vna vigilanter buſto (quod extra nugarum eſt aleam) aſtamus. Vale ex Turri cremata, idus Ianuarii. M. D. vii.

P. M. A. M. Eidem Io. Ruffo Legato.

CCCXXXVIII

Duos epos ct ſe vocat autor triſtuiratū nedū Regina di-

EX trium viratus tui mutata ſententia, nullo pacto ad nos venias, aut ſiſte. Aut ſi propior nobis eſſe cupis, Palantiam te confer. vel ad caſtrum Cęſaris vicinius. Peſtilētia falcem in nos iam tendit iracundiorem. accenditur indies magis. nec mendacis cucullati, qui mortuos Reges ſuſcitat, farcimēta, nec noſtri Malacenſis, cuius eſt apud eam autoritas blanditię, vel

Digitized by Google

uelli a loco tabido ꝺ ꝑ ui pestē.

Ludouici ferrerii, qui Fernandum Regem patrem refert orator, & rector cōsiliū, quicq̄ operantur. Hinc euelli haud quaq̄ potest. Iliatq̄ nobis vna timemus. Toletanum Archiātistitem, Comestabilemq̄ cæteroscq̄ proceres discessum e tabido loco suadētes, nihili pendit, nullius vi uentis verba auscultat. Quid sors latura sit expectamus. Latronē tuarum volucrum deprehendimus, has Mondoniēsis vastus hiatus inglutiuit. Iocosum se fuisse, lepidūq̄, ꝙ nos tuo munere spoliauerit gloriaꝫ, nos latrocinio arguim⁹. Ex Turri cremata. xv. Kls Februarii. M.D. vii.

cccxxix

P.M.A.M. Eidem. Io. Ruffo Legato.

De lepore ab aqla interempto/ a pastore capto/ iocosa ꝙrela ꝙ suo ad Papā pastorem.

NVllum vnq̄ donum hoc tuo fuisse lepidius scribis, quia permultas excitauerit turbulas, non ortigijs volucribus tuis, quę ad nostrum, vt inquis, oblectamētum, capi putarunt, sed Mondoniensi ingurgitationi omnes gratię debentur, qui sibi natus, nunq̄ partitur amicos. Tu vero a me pro verbis, palato sapidam quadrupedum, Bilbilitano vate iudice, gloriam, accipito. Hanc Iouis ales ętherea plaga delapsa, vno alarū verbere strauit, necdum discerptam ex vncis vnguibus, semianimem oblatus Opilio, rapuit, tibi ergo qui mortalis Iouis, pastorum Principis, refers potestatem, iure merito seruatum, pastoris auspitio gloriosum pecus habeto, vt spatio dierum septem, licet ille Marcus Marcialius non sis, formosiore efficiare, ꝙ te Pallātiam, vbi agunt & regij, & inquisitionis hereseos senatores, iturum putes, laudamus consilium. Proficiscar & ego illuc prope diem, quia maiori indies obruimur discrimine, ob lethalem pestem, quę coaluit. Vale ex Turri cremata. xii. Kalendas Februarii. M.D. vii.

cccxxx

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi, & comiti Tendillæ.

De discidio ꝓcerum ognezie et Gāboa in cuñe de spe aduē tus Regis/ & Rege Nauarrę et comite Lerini.

SI forte aliquos armorū strepitus audiuistis, ne perterreamini sedata sunt omnia. Vtriusq̄ factionis scilicet Ognezinę, & Gāboinæ principes dux Nagiarę, magnusq̄ Comestabilis, tumultum excitauerant, verba inter vtrūq̄ grauia interciderant, arma capere incipiebāt, confligere inuicem in hoc, vbi Regina moratur, oppido, parabant. Ita precipites ira trahebātur. Missi a Regina plerique senatores, qui forte aderant, Marchioq̄ Villenæ, Vrueñę, etiam comes, sese medios iniecere. Vtrumq̄ aduerunt priusq̄ certarent, paccarunt eorum animos. De negotijs autem nulla mentio. Reginę digiti eodem concreti sunt torpore, signare quicq̄ recusat. Arguit nolle incipere, vnde cogatur prosequi, ad genitoris aduētum cuncta remittit. Rex vero spe nos inani replet. Scribit namq̄ se venturum quotidie, salutiferi aduentum medici desideramus. Venturum tamen vt Reginę laboranti, regnisq̄ his properuentibus subueniat, in quibꝰ est enutritus, multi arbitrantur. Alij magna suorum veterum, & Neapolitani recentis regnorū mole pressum, implicari putant, nec rediturum vltra credunt. Ipse tamen, post filię partum, quę decimo nono Kalendas Februarii natam peperit, inter gratulandum in hęc verba de aduentu suo scripsit tauit idiomate vestro. Quādo nō meditabimini, vobiscū erit tabellarius, qui vos de meo discessu certiores faciet. Accipimus quę dedit, nequimus aliud. Extra hęc, scitote Regem Nauarrę, quę pars est Cantabrię, cōstituisse funditus euertere Lerini comitem, vt regni perturbatorem, arma iam in eum mouit. Incursionibus se inuicem prostrant, quę inde referētur habebitis, allatum est etiam genuēses nobilibus eiectis a Gallo Rege defecisse. Sibi ipsi ruinam astruit misera illa ciuitas, hic laboram⁹ aeris intemperie, pestis horrida nos vrget, nec vllo potest hinc pacto Regina dimouerī. Deus bene vertat, cius dextra, quę nos tueatur, indigem⁹. Vos valete ex Turre cremata. xii. Kalendas Februarii. M.D. vii.

cccxxxi

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi.

Quō vchatur Philippi coop⁹/ diuersi familiares/ quid piani cōsultores/ imitatio flamę.

SAlomonem, qui sibi antonomastice sapientis nomen vendicauit, sua fefellit opinio. Interrogatus namq̄ quid est quod prę sens est, quodq̄ futurum. Respondit, idem esse, quod fuit hactenus, fuisse hactenus, quod nunc ipsi pertractamus, habemusq̄ ante oculos, nuscq̄ legi, nuscq̄ me audiuisse memini. Cadauer de tumulo raptū, quadriga circūuectum quadrifugi, funerali pompa septum, cum iniciatorum turba lugubre cōcinnentium, nulla ętas meo iudicio vidit. Triumphāti pene similem, duximus ab vrbe Burgensi, quattuor sonipedum ordine quadrigam trahentium, nocturnis itinerib⁹, & huc asportamus, obseruamusq̄. Hoc igitur meum nisi solueris prepositum, aliasq̄ rem huic simílem contigisse ostenderis, tu qui Salomoni sapientia propior es, in tuum istum Salomonem os aperiam. Ad cætera Philippo, e luce solis ablato, familiares eius, Sortes de villa, fulanus de Aues, Filibertus de vere, ac reliqui huius bonę farinę, inter socerum & generum sparsę, pistores, sibimet cōsciī, per Galliam in Belgas ter fecisse aiunt. Cōmendatitias a Regę Gallo ad Regem Fernandum, vt sibi magistratus reddi tuscq̄ a Philippo prębiti reintegrentur, petiisse feruntur. Regē aiunt illis respondisse. Apud Fer

Digitized by Google

nandum Regem, se iuxta eorum futura obsequia in eum, intercessurum. Reginales autem res, eundem seruant tenorem, de his, quos falso grandes vulgus (cum sint mille seruorum seruj) appellat, meretricis fortunę filiis, hęc habeto, quę Comiti nostro, multorū ex eis affini, referas, circūsepti satellitibus armatis, frendentes inuicem, vt se conficerēt, perambularunt hactenus. Nunc vero, pręter Palatinos milites circiter centum, qui dispositi per noctis dieisq; vigilias, & Philippęo semper ad sunt cadaueri, & pręsto sunt, si forte tumultꝰ aliquis exoriatur, nullos habemus satellites. De regnis, labantur ne, an coalescant, Reginę nulla cura, peste premimur atroci, stat immobilis tamen, est Saturno adeo pessundata, q; aut mutare se, aut si semel sederit surgere loco, nesciat, aut velit. Do quod habeo, si aliud cupis aliunde quęre. Vale meum lumen. Ex Turri peste cremata. Quarto Kalendas Martii. M.D.vii.

P.M.A.M.Archiepiscopo. cccxxxii

Luzerij inquisitor Cordubēsis archiepiscopi familiā tarrathgrescof qd autor p eo.

QValis erga te sim, resq; tuas omnes, & sororē, atq; eius sobolem in carcere cōiectos Cordubę, tuus alumnus a teneris, Canonicus Gonsalus Cabezas, quem hic habes ad hęc tantum negotia, tibi significabit. Is mihi testis est qui mei sint, & quanti de tua bonitate, sapientia, & sanctitate, sermones. Quam falso putem te, tuosq; Lucerio (quē iustius Tenebrerium appellari censerem) insimulasse, quibus artibus, vt figmentum probaret, testes fuerit aucupatus, & singulis domi forisq; & cōcionatim aliquando, iudicibus edissero. Interdum & cūctus celitibus euocatis, prestitas fuisse ad tam grande facinus aures, ira concitus conclamo, increpo, redarguo, non dubito, quin hęc tibi late significentur, per aliorum literas. Ergo satis, ne tibi videar si quę sit ergate opera mea, recensendo, exprobare. Vale ex Turre cremata nonis Martii. M.D.vii.

P.M.A.M.Ad suum Comitem Tendillę. cccxxxiii

Qualis sit archiepiscopus Granatēsis/quam male sit cōtra tales viros moliri/ qđq; aduersus de Luzerio tenebrerio.

SAepius illustris Comes iā ad me scripsisti, vt summa cura & diligentia nauem operam istī nostro sapienti, alteri Salomoni sanctissimo, alteri Hilarioni Archiepiscopo nostro, ne patiar quo ad satis mihi autoritatis, ac virium fuerit, vt in tanti viri famam, quis frangat geniuinū, predicem eius innocētiam, tuear nomen, quod perditum iri ex Lucerio in Tenebreriū mutatus ille conatur. Quid retulerim in re, referāq; sępissime, mihi testis altissimus. Visus sum aliquando iudices sensisse (apud quos agitur causa) persuasos, quando precipue sic arguebam ab experientia, quę mater rerum esse perhibetur. En agite sacro sancti iudices, huic tantę rei addicti, per quam facultates, fama, vita denicq; ipsa, multorum in propatulum trahūtur, octogenarium ne agnoscitis esse iam Archiepiscopum Granatensem? nouimus inquiunt, sanctos ne appellamus alios pręter eos, quorum doctrina, moribusq; cuncti mortales eluciātur. Quorum opera sunt charitate refertissima. Ex saluatoris quippe sentētia, nullos quidem alios, q̄ eos, qui sanctę fecerint, & docuerint, sanctos licet appellare, si hoc annuitis, negare nāq; nephas est, cuius vnq̄ doctrina sanctior? Cuius opera sanctiora? Cuius vita modestior? temperātior? aut contentior? quem Antistitum integritate morum, charitate in pauperes, feruore in veteribus christianis erudiendis, nouis alliciendis, huic antefecerītis. Ego ego acerrima accusatione in eos insurrexissem, si ex multorum annorum cōmertio, quibus apud eum, & genus ipsius ac familiares versatus sum, quicq̄ alienum a fide operatos, aut locutos fuisse animaduertissem. Cum his assenterentur, non defuere aliquando, qui taxare cordis archana fuerint agressi. Ad hoc ego, ne minem arbitror deum sibi tanta consanguinitate astrinxisse, vt scrutari corda hominum ei cōcesserit, quia sibi propriam hanc seruauit prerogatiuam, id hominum quisq; audet velle proferi, quo nec Angelorum vllum participem adhuc effectum fuisse intelligimus, in hominum penetralia descendere nemini datur. Esto igitur sacrosancti iudices saluatoris christi mandato contenti, qui a verbis, & ab operibus debere homines iudicari nobis legem dedit, quisquis vltra tetenderit, eundem in laqueum nimium trahendo ius incidit, in quem & ignaui iudices incidunt, nimium iura remittēdo. Legatus apostolicus, cui est a pontifice cum cęteris ad sacrosanctam hanc inquisitionem electis, hoc onus demandatum, hęc optime capit. Multi pręterea sanę mentis viri, propterea elucinatum iri aliquando, atq; obtenebratum tenebrerium istum qui lucidissimam istam lucem libico leone immanior extinguere aggressus est iureputamus. Sit satis iam nimium, prerumpo prę animi turbatione. Noluiad eum ista scribere, ne vel adulationis, vel exprobaationis notam subiisse iudicaret. Vale iam ex Turri cremata in nonis Martii. M.D.vii.

P.M.A.M.Archiepiscopo Granatensi.

Digitized by Google

CCCXXX iiii

Quãgrauí pestẽ curia vigeat/qd opatur autor pro Gra natẽ. qd aspoztet a Regina qui eã adeunt.

QVinto nonas Martii manu tua exaratas habui literas, hinc ad te meę proficiscebantur, quando has mihi nuncius a vobis porrexit, harum alterę vix bene domo exierant. De pecuniariis negotiis nulla est impresentiarum spes, expectandum est, vt tempora mutẽtur, interea ferte vestram & vos ęquo animo cum cęteris turbulentiam, fluctusq; quibus agimur, donec redemptor Fernandus Rex aduentet. Nullus expectatur ordo rerum, vt valeamus interrogas, dextera sua nos seruat creator, sine qua nemo iam nostrum viueret. Pestilentia degimus circũuallati, intra Reginę atrium iam flagrat, puellam seruitio addictam ipsius oppressit. A fronte, & a lateribus leuo dextroq; mei hospitii, tres sunt iam infectæ domus, intra hospitiũ despõsatę puellę intumuit, subalaris fouicula, at sine febri, malacẽsi Antistiti (tuos aprime redolenti mores) octo iã rapuit familiares, quo in discrimine versemur colligito, prę pudore nemo nostrum audet Regina manente discedere. Speramus aliquando suadentibus, vt hinc abeat creditum. Tu vero sanctę presul istas a legato apostolico literas accipito, quibus intelliges, quid de te sentiat, qualisq; sit erga te animi persuasum illum habemus, in re tua qualiter expedit, & quales egeris octoginta annos latissime tenet. Idem vt summus pontifex intelligat, per eius literas laborabimus, magni erunt momẽti, quia non paruę est apud sanctitatem suam auctoritatis. De statu rerum iam satis ample certiorem te feci. Reginam multi adeunt. It namq; ad maritum crebro, ibi datur fandi copia publica, hos depascit lętis verbis, illos tristib⁹ alloquitur. Abeũt hi frõte obducta, solo fixis oculis, & crispo supercilio, illi alacres, & lętitia imbuti, fructq; equalis. Andreas Burgẽsis a Maximiliano Cęsare, & infante Carolo principe regnorum hęrede orator, spe nutrit inani multos mortales, venturum Cęsarem his, illis Carolum blaterat, magna pollicetur, fouet seditiosorum cõuenticula. Literas a Flandria a principe e Germania a Cęsare spargit, is mihi est notissimus, & amicitiam profitetur, interrogatus a me, speret ne non iri perditum hęc regna, si alia q̃ Fernandi Regis manu gubernentur, fatetur non alia, cur igitur tribulos, cur infelix lolium iaciat in has segetes percunctatus, imperata se exequi oportere respondet, ait sese in mandatis habere, vt quoquo modo possit, siue id iure, siue iniuria fiat, aduẽtui obstet Fernãdi Regis. Et a Cęsare, atq; vna ab his qui principem Carolum infantem circũuenĩũt, qualia sint horũ pectora iudicatu facile est. Vale ex Turri cremata. quarto id⁹ Martii. M.D. vii.

CCCXXXV

Descriptio moralis de loco/modo & tpe mortis Valẽtini ducis/de pontifice/de Cęsare/de comestabili/de duce Ragere/de Rege Nauarrę/& Lerino comite.

P.M.A.M. Suo Comiti.

COrolarium accipito, quo extra Castellanarũ rerũ aleam palatũ nouo gustu demulceatis. Nauarrę Regẽ in Lerini, comitẽ, Regni eius Comestabilẽ arma cepisse, iã ad vos scripsi, is habebat exercitus prefectum sibi sororium Cęsarem Borgiam rubri galeri contẽptorẽ Valẽtinum ducem, qui ad eum ex arce Medinnę campi, quo post obitum Alexandri pontificis, cuius ipse fratris nepos esse dicebatur. Ex vrbe Neapoli vinctus fuerat asportatus, corruptis quondam custodibus e muro demissus profugerat. Dum exercitus, dum belli munia pararentur, leuibus prelijs intra vtroq; certatum est, Lerinenses cõsulto, terga verterunt, nimiũ effuse dux illos Valentinus adoritur. Primus ex acie hostes Valentinus cõsequitur. Ex insidiis prosiliunt Lerinenses, telis Valentinum conficiunt, ex aliis paucos assecuti sunt, insidiis nãq; intellectis, priusq; in eas incideret, receperunt se in tutum. Ita perturbatricem illam animam cũcta obuia (quondam pontificia Gallicaq; potentia armatam) sitientem, casus inoptat⁹ rapuit, neq; enim nouerant interfectores, quem confoderent. Quãm sint diuinę archana prouidentię animaduertite. Quem solutis habenis, immo e effrenem tanto tempore vagari dedit omnipotens, huic abiecta morte sattellitum dextera, quo anni die tanq̃ ignominiosum aliquid in Cardineum decorem dicitur conspuisse, reddere spiritũ ardentem ex alto deus imperauit. Sed quo in loco percunctamini. Intra Pampilonẽsis Episcopatus ditionem, quem & primũ fuerat in fano titulum assecutus, & profanus futurus primum abdicauerat, ista dicuntur accidisse, hęc de Valentino extrema feruntur. Quem quondã populus (dum fortuna fuit) ad astra ferebat, nũc fortuna cadente, probriis lacerat⁹, vltori deo factorum pœnas dicitur repẽdisse. De Valentino satis superq;. Rex autem Nauarrę Lerinum vrgeri intendit comitẽ, eiciet e regno, fert Regi suppetias Magnus Castellę comestabilis tibi amitinus. Comes autem Lerinus, quia ducis sit Nasarę ex ducis filia sui filii vxore affinitate deuinctus, hostem habet tuum amitinum, Nasarę duci infensum. Cessit prętera Nasarę dux impotens obsistere aduersario. Ex Turri cremata, abiit cum Ioanne Emanuele, vtinam iam quieti. De Maximiliano Cęsare diuersi diuersa sentiunt, alii Flandriam versus moturum putant, alii ad Italiam, vt coronetur a pontifice, summus autem pontifex, ex recepta Bononia Romam tendit, palmarum diem in vrbe ferunt celebraturum. Valete ex Turri cremata. Quarto nonas Aprilis. M.D. vii.

Digitized by Google

P.M.A.M.Bernardino Mendotio Illustrissimi Infantaciiducis filio. CCCXXXVI

Negociatiua beñficialis.

PRosit mihi illustri genere orte Bernardine, vt parrochialem Renerę quam mihi (si non reseruata) Toletanus Archiepiscopus ordinarius prębuit. Si reseruata legatus apostolicus, liberam linquas, sensisse quãti venetis dixerim te esse momenti, quando ex legatione Babilonica me redeuntem Venetiis reperisti. Domũq; tibi, mea opera, in qua ego te biduo habui conuiuam, a Veneto senatu mihi oratori prestitam. Idem senatus permiserit, Alexandri pontificis exesis tam eius ossibus vis tu spectatiuam alicuius esse momẽti vel efficatiæ. Qua fretus rẽ occupasti nil tibi iuris est in hac causa, quia precipue de quattuor supplicationibus nouis, vti optime nosti, inter quas & tuo nomine vnam Pontifex summus. Iulius secundus, iam tertius a tuo Alexandro meo nomine porrectam solam voluit ferri addatarium expediendam. Cur igitur hominem tibi deditum, tu amice studes amittere? sperans me litigãdo fatigaturũ, quod es aliquando periudicum edicta facturus id tua sponte prestes. Discedã a mea possessione tui armati satellites, qui templum irato in te vehementer Archiepiscopo Toletano prophanant, procuratorem familiarẽ meum armis abiecerunt, quid opus est vi? quid castellare (vt vulgo loquar) prodest? legibus non armis agendũ est. Sis igitur memor tui ipsius, ne te trahant in precipes prauti consultores tui. Moueant etiam te Comestabilis patrui tui litere, quibus tantopere te rogatum facit, ne me perturbes, in re presertim, quę tibi magnanimo locupleti generoso tenuis est. Vix namq; annuas sexaginta auri dragmas, id est ducatos census eius exuperat. Parũ tibi est rẽ auctura familiarem. Vale ex Turri cremata quarto nonas Aprilis. M.D.vii.

P.M.A.M.Theologo fratri Mauro Hispano. CCCXXXVII

Congratulatiua & sua.

DEsunt mihi verba, quibus scribere queam, qua nam sim lętitia affectus, quando Ludouicus montalunus cõterraneus tuus mihi retulit, paternitatem tuam ex vrbe initiali nostra Hierusalem vbi aliquot annos Guardianus cum vice pontificis summi in orientali plaga fuisti, rediisse in Castellam tibi patriam, & natale solum, hoc tuum Conchense oppidum insigne tam tandem peruenisse, at tamen q; ad me non dederis literas (quandoquidem iste talis nũcius obtulerat) iniquo tuli animo. Iucundę quidem mihi fuissent litere tuę, at multo iucundiorem spero futurũ aliquando congressum, si te ad nos contuleris, vti per huius nuncii verba polliceris. Proh quales amplexus, quę colloquia, quantum nobis gaudii afferet illorum temporum secura recordatio, quib? vna mecum vastam illam vrbẽ Egiptii, Siriq;, & Idumeę caput Cairum dies aliquot incoluisti. Nil beatius q; extra omne discrimẽ, atq; in tuto portu amicis, quibus cum intra vastas procellas, & summa pericula fueris aliquando iactatus, occurrere, cętera coram. Vale ex Turri cremata quarto nonas Aprilis. M.D.vii.

P.M.A.M.Suo Comiti. CCCXXXVIII

Mouet Regina ꝰ pheretro apto Philippi / vbi sistatur / quid ꝰ senatoribus cui Regina / id de progressu.

ANcoras e pestifero Turris cremate fundo, velut a statione malefida tandem eruimus. At e Silla nos hęc nostra Regina in Caribdim, vt est in puerbio summersit, in Villulã nos duxit ad miliaria inde duo nomine fornillos, Magalium est. Forte octo & viginti, ibi est condita cõmoda satis domuncula quędam, hac ipsa contenta est, quia sui tantum capax, proceres qualia possunt domicilia incolunt. Toletanus Archiepiscopus, & Amitinus tibi Comestabilis primas vices gerunt. Fernandum & cupiunt, & expectant. Plerique aliter optarent, ne. s. rediret, nos patitur solos Malacensem, Mundoniensem, & me, sibi adesse sedendo. Maritum vult eodem quo diximus modo seruari, honorari, comitatum facere. Extat lapideus insignis pons traiciendus Furnellos e Turri cremata tendentibus, vbi pontem transimus, monacharum occurrit illico cenobium. Ibi deponi feretrum, repẽte imperat, atq; in nudo campo, iussit, fratrũ existimans. at vbi sensit esse fœminarum domum, raptari feretrum repente imperat, atq; in nudo campo sub diuo (factibus vix lumẽ seruantibus, prę ventorum vi) nocte namq; attolli corp? iussit, per fabros ad id accitos aperiri capsam vtramq; scilicet plumbeam, ac ligneam, viri cadauer aspectat, primariisq; accitis i testes, iterũ claudi iubet, attolliq; humeris, & fornellos asportari. Iam post primum Gallicinium nouam stationem captamus, post paucos vero dies, quõ fi gere pedem illam animaduerterẽt proceres, vt Pallãtiam, aliam ve vrbem aliquam curię capacem adeat, hortantibus, respondet. Viduam non decere per ornatas vrbes, aut oppida magnifica proficisci. Magnus quidem est in ea castitatis seruandę vigor, propterea sibi persuasit, villas tanq; secessus, esse queritandas. Ex Pallãtia vbi maior curię pares inhabitat, iussit accersiri senatores, quos a parentibus nouit quondam electos retinuit, cęteros a viro conscriptos dimisit, eat quisq; aliam sibi sedem quęsitum imperat, vt quenq; ex nouis admitteret precib?, monitio

Digitized by Google

nibus ve, potuit haud quaq; dimoueri. Electis, vt gubernent donec pater veniat edixit. Ita sub vrbalibus tectis, & scenis a nobis ipsis constructis castrensi fere more pedē nos cum ea fiximꝰ, cēteri Pallantiam vrbem rediere. De sacrosancta inquisitione hęreseos hoc habeto, quod nostro referas alteri Salomōi, qui capti testes a Tenebrerio (vti fama est corrupti) soluti sunt iussi, Tenebrerium putant aliquando inuenti facinoris inauditi, pœnas luiturum. Vale ex villa Fornillos in Kalendas Maii. M.D.vii.

cccxxxix

P.M.A.M. Archiepiscopo Granatensi & Comiti.

Simultates Methinnę cāpi Genuēses subsistitur a Gallo de Gallero Toletani.

SAlutiferū sit nec ne, q̄ Fernandus Rex veniat, ex emergētibus colligite. In Methinna campi emporio Castellę, tanta est inter oppidanos exorta contentio, & simultas vt seipsos mutuo furore cōficiant. Peremptī iam sunt in ipsa oppidi platea plęriq; ab vtraq; factione dimicādo, oppidi Abbatia: quā sua morte Segouiensis episcopus Io. Doctor de Methinna alteri vestrū collega Romę in oratorio munere deiunctus successor, vacuam relinquerat moriēs, in hāc oppidanos traxit ruinam. Per ipsi? nāq; Abbatię discordes iniciatos, electores, ad quos eligere Abbatem pertinet, directa in diuersos suffragia, in hoc discrimē oppidum adduxerūt, hi nāq; sortem, illi Platonem optabant, neutrum dignoscitis, propterea neutrū nomino, nec dignos calamo iudico eos, quorum ambitiosa causa, noxę in vrbibus factiones exoriuntur, immo & tollendos penitus e medio mallē. De his satis, superq;, quia sunt odiosa. A longe trahamus quid vltra feratur, Genuēses, qui nobiles paucis ante mensibus pepulerant ex vrbe, Rex Gallus magno exercitu comparato, ducibus ipsis nobilibus adoritur, non magno fuit opus certamine. Imperatore miseri carebant, tanq; oues sine canibus tutoribus, sine consultoribus sanis, sine ordine dissident, illico sicco se pede Regi dediderunt. Ita iugo Gallico subdiderunt colla Genuēses, non min? iam coronę Gallicę subiecti, q̄ Parisius, aut Lugdunum. De Rege vero se in dies strictius vēturum pollicetur, rebus Neapolitanis compositis. Negociatur interea cum sumo Pontifice Iulio secundo de Galero rubro mittendo Archiepiscopo Toletano. Valete ex Villa Furnillos nonis Maii. M.D.vii.

cccxl

P.M.A.M. Archiepiscopo.

Vide superiorē epistolā

IN berna vrbe Germanię, nouas quasdam pullulare superstitiones, inter Cenobitas concionatores allatum est. Et de illorum numero ellegerunt Ioannem cognomine Ietzer, is cerdo quōdam innocens, correptum se fatetur, quodam expiato spiritu antiqui eius Cenobii sub prioris, Parisius actis iam annis centum sexaginta, a nocturnis petulantibus iuuenibus occisi, qui extra gregem (obedientię impatiēs) errabat, quom iam sub prioris spiritus a torquētium ipsum demonum potestate fuisset ereptus, quia recti, iustiq; prēter impatientię crimen, cultor esset. Ioannis Ietzer sibi pectus habendum elegit, ex huius purgati spiritus suasu, Ioannes Ietzer fertur, populo protulisse, virginem deiparam Mariam sine macula originali cōceptam fuisse, quod vbi senserūt Cenobitę primarii, sunt veriti pernitiem, si tot annis pertractata materia, tot syllogismorum argutiis in Franciscos sustentata diuerētur. Ioanni Ietzer innocenti persuadere prestigiis conati sunt, eum aduersa certo intellexisse, neid populo patefaceret, vt facin? id optatum astruerent. Ex consilio fratris Magistri Stephani concionatoris, duorumq; aliorum, sub prior cognomento Franciscus visth simulata virgine nocturnis Ietzer colloquiis ex scene stella fallebat, originali maculę virginem fuisse obnoxiā, preponens, ac suadens, vtq; placidius innocentem ad votum traheret, prestigiis, & arte magica sine autore accendi faces in templo, lampadesq;, ac pulsari campanas, & sudore repleri, quoddā virginis simulacrū, & plęraq; alia, & tonitruis etiam repleri domum horrendis, ad extremam vsq; Cenobitarū omnium formidinem per magicas artes, vt e cœlo ad fratrem innocentem descendere cum maiestate virgo dei para putaretur, de se ipsa notam originalem professura. Hęc nuper allata sunt, vna cum literis ad Andream Burgensem Cęsareum oratorem quę sequentur habebitis. Ex Furnellis. Pridie idus Maii. M.D.vii.

cccxli

Soluti e Ietzeri manib? afines archiepiscopi. philosophicę plęraq.

P.M.A.M. Archiepiscopo.

DEcanum & germanas eius cum genitrice tibi sororc, reliquosq; tuos familiares innocentes, quos pestifera pectoris contagione respersus sub religionis specie Tenebrerius tetro carcere concluserat, esse iam tādem solutos, & lętor, & gaudeo, hęresis illos, teq; arguerit Tenebrerio? nequeo pati equo animo, huiuscemodi facinus, musq; memini me legisse, vt qui legem, & doctrina, & opere studiose profiteatur, isse contra legem arguatur. Prob scelus, tantum ne potuit acōitum e tartareis exhaurire speluncis, immanis iste Cerberus, vt summū etiam pōtificem, & sacrum Cardinalium senatum fere infecerit, spero equidem fore, vt ego aliquando in

Digitized by Google

Tenebrerum iratos cœlites omnes, ac terrestres cõmotosq; ad vindictam tãti sceleris videam. Sed quid dices rependet ne passerculus impudens tot tantarumq; aquilarum etiam simille animas effunderet, iniurias, non quippe, at quid fiet? prouerbium inoleuit. Dei non esse, quin fuerit quod tam euenerit obstare, solum est ad hasce procellas remedium patientia, altera de Philosophie columinis, est sapientis equanimiter aduersa ferre, prosperaq;. Vale ex Villula Fornillos duodecimo Kalendas Iunii. M.D.vii.

P.M.A.M. suo Comiti Tendille. cccxlii

QVę ad Reuerẽdiſſimũ Antiſtitẽ meum pertinent, ad eum scripsi. Cœtera quę vna confe tatis, tu habeto. Marchionissa Moleis viro valitudinario, virili animo fœmina, vbi primũ Philipp⁹ Rex excessit e vita, Segouianã arcem ab ea ablatam, quę. Ioãnis Emanuelis nomine seruabatur, armatis militib⁹ circũsepserat cuniculis, tormentisq; aliquibus illã prę ferat. Aliquãdiu illam vi armorum, quę hominum iudicio inexpugnabilis videbatur, idibus Maii cepit, tenetq;, salutis tamen eorum, qui inerant facultatib⁹, pullulant indies magis ac magis Hidrea capita. Comes (qui dicitur delemus) Gallecus princeps, Põferratã insigne oppidũ in Gallecię situ faucibus aggressus est, occupauit tenetq;. Ita paulatim, ignis protenditur, qui totam exuret Castellam, nisi malorum extinctor propere Ferdinãdus succurrerit. Ex Italia fertur miserum Bentuolum Bononiam natale solum armis tentasse, at a præsidiis pontificis profligatũ re infecta miserrimũ redisse Mediolanũ, vbi exul degit, cum vxore ac filiis, vno & viginti, tum ex legitimo natis matrimonio, tum ex transuerso habitis. Magnum tibi amicũ Gõsalum Fernandum capitaneum nostrum pontifex, & Veneti cupiunt, & studeant Imperatorem sibi habere exercituũ. Ab vrbe Roma fertur, ad Cardineum erectum honorem, Toletanũ Archiepiscopum, inquisitionis vna hereseos illi prouintia demandatur. Valle ex Villula Fornillos duodecimo Kalendas Iunii. M.D.vii.

De arce Segouię, & põferrata & Bononia & Bentuoli, & magno capitaneo de Toletano.

P.M.A.M. Comiti consolatoria pro morte Archiepiscopi collegę. cccxliii

PRoh deus, infensos iam nobis esse arbitror superos, qui tantum ab orbe terrę virum sustulerũt, obiit Fernãdus a Talauera primus Granatęis Archiepiscopus, ex quo, de Maurorum potestate Granatę regnum sublatum est: obiit vas istud pręciosum, confractũ est, ignoscãt, qui supersunt Antistites, Dictum eorum pace velim, obiit, aut saltem est diminutus sub orbe Lunę in pontificibus dexter chantatis oculus. Prudentię clarum lumẽ extinctũ est, & prius eum excessisse, q̃ aduerse valere audiuimus, repentinus fuit eius interitus inquis! quid in octogenario dici potest repẽtinum, ad eum ego putans bene valere, paulo ante scripseram, actum est. Piget, pœnitet, crutior, tantum nobis virum sublatum e medio, cuius virtus, cuius ardor, fides omne humanũ ingenium superabant. Hic erat meo iudicio qualem deus desiderare videtur, sine macula, sine auri cupiditate, sine thesauri aceruo. Hic ita profusus in pauperes vixit, vt nec sibi quidem seruasse vnq̃ reperiatur, vnde vel mensem, si necessitas vrgeret, parare sibi quiret epulas, & quales, quantasq; epulas! vno tantum ferculo arietino, diluto leni vino, pane q; cõtentus cõmuni affini cuiq; nihil vnq̃ prẽter victum impartitus est. Nolle se pauperib⁹ portionem tollere inquiens. Veh igitur misers. Veh viduis, & parẽtibus orbatis, quid refugii desolatis restat! quę spes auxilii! video ex illius obitu, abscissum tibi esse dimidium animę. Eratis anima (si fieri potest) in duobus corporibus vnica. Inter amicorũ rara in terris paria comme morãdi, noui non infirmã tui te corporis partem amisisse. At si tuum incõmodum cum eius cõmodo pensitaueris, equo animo feres iacturam tuam. Ego autem, si ad te consolatoriam dare voluero, si ad id natum vt moreretur arguere intẽdero, si tunc mori cœpisse, cum nasceretur, si massam illam ex diuersis compactam, necessario ad sui primordia redituram disputare intendero, egrotus ego agricola incolumi Sculapio cõdire medicinã pręsumpsero. Memini nãq; ex officina tua fabre factas quondam, licet sermone patrio de tui fratris Iacobi Furtati Cardinalis obitu, qui vestrę familię spes integra videbatur, consolatorias geminas. Sed tũc pręcipue, quãdo tu cuia magis intererat maiore indigebas cõsolatione, collegisti ad sororem vtriusq; germanam Menziam, quę nec Apollo ipse, aut quisq; e tunioribus ab eo cumulatius potuisset. Sit dictum satis ne noua recordatione dormiens forte sensus excitetur. Valle ex Villa Furnillos pridie Kalẽdas Iunii. M.D.vii.

Archiepiscopi Granatęis mores & collaudatio & vita.

P.M.A.M. Doctori Francisco Ferrera Decano Granatensi.

Digitized by Google

cccxliii Consolatoria & laudatiua.

VIte ducem auunculum istum tuum Archiepiscopū fateor amisisti. At solare illius solatio, laborum iam mercede ipse fruitur. Nephas arbitror aliter quenquam iudicare, si quales egerit annos octoginta scrutari oblocutores voluerint, boni omnes hoc idem sentiūt de viro vobisq; illius prosapia, quod & nos sentimꝰ. Quū vna dierum Licenciati Vargas Telluscq; plericq; etiam alii senatores regii vna sederemus, de illius obitu eduxit in mediū negociator quidam, quod ab eo de reddita valitudinariis incolumitate miracula prodissent, respondit sublata voce, Tellus se nihil horū de tali viro dubitare. Vargas addidit, nil ego miror q; a tali heroe miracula prodeant, si e lenone diceretur, aut feneratore, hęsitarem. E tali fonte, tales latices expectā di sunt. Quid hic vnq; debuit Hilarioni heremitę, quid dico Hieronymo? vita, moribusq;, hii atq; alii pręterea sermones, de auunculo tuo. Hi debent animū tuum ad eius mores imitandos, quoad fieri potest excitare. Digito mostraberis post hac mi decane. En illiꝰ sacrosancti viri propago est, en sanguis dicent homines, literarum quibus mihi Hieronymus matritensis quondā iconomus auunculi tranquillum, atq; fœlicem eius obitum pulchre diserebat exemplaria, Romam ad summum Pōtificem, variisq; Cardinales legatus apostolicus direxit, vt ex eorum pectoribus a tenebrerio seminatum virus abradatur, totis viribus innititur. Longioribus ad comitem scribo cum hoc eodem tabellario. Tu vale. Ex villula Fornillos pridie Kalēdas Iunii. vii.

cccxlv

P.M.A.M. Ad suum Comitem.

Qualis sit vbiq; rerū status & de Archiepiscopo ādā.

QVod Vbedę cuncta sint perturbata, q; se inuicem diuersę factiones Molinensis. S. & de la Cueua, mutuis cedibus conficiant, ac deleant, q; hi arcem occupent, illi ciuitatem, hi Principem infantē Carolum, sui stomaci captatam occasionē, se expectare inquiant, illi Fernandum vnicum salutis remedium fore proclamāt. Quibus appellationibus plusq; ciuili inter se contentione disceptent, noui refers, cōmunis est tempestatis nostrę contagio, generale malum, nil leuius alicubi. Si namq; scires, quibus furūs agatur Toletum, quibus Abula, cęteręq; vrbes, de Vbede fluctibus minime mirareris. Veniet aliquando qui cuncta sedabit. Collegam tuum vita functum nemo bonus est qui nō miris extollat laudibus. Ego profecto illius famę defensor accerrimus sum, sicuti prius fueram. Salutis cuius, aut familiarium, aut propinquorum. Si ego mentem corruptam aliquando sensissem, si a doctrina, & operibus dissonare animum intellexissem aliquādo, aduersatus ego ipse tāq; inteterrimas vulpes profecto fuissem. Integro in christum spiritu arbitror ipsum genuscq; illius omne perpetuo vixisse. Vale ex villula Fornillos. Sexto idus Iunii. M.D.vii.

cccxlvi

P.M.A.M. Didaco de Mendoca illustri duci infantati.

Negociatiua.

ALfonsus Carrillus per literas me certiorem fecit, tractasse te cum Prothonotario Bernardino, tibi ex vtroq; parente germano, ne mihi fructus vsurpet parrochialis de Renera, quandoquidem nullum ius Bernardinus sibi quęsitum habeat, ex iam consumpta eius Alexādrina spectatiua, mihi vero fuerint parrochialem impartiti Archiepiscopus Toletanus, si nō sit reseruata, si vero reseruata, Legatus apostolicus. Ad firmiorē titulum pro vtroq; summus pontifex, qui de quattuor porrectis supplicationibus. Inter quas & Bernardini nomine vna, iussit post haberi cęteris pręter eam, quę meo nomine supplicabat, quam iussit ore proprio ad datarium deportari, peruicacis esse ingenii, scribis fratrem istum tuum, nec tuis parentem dictis, tibi tamen debeo licet nihil peregeris. Ipse vero aliquando cedet, quia debilibus hebetibusq; armis rem aggressus est, suo iuri iam ale cruraq; deciderunt. Tu autem illustris dux vale cui me cōmendo. Ex villula Fornillos. Sexto idus Iunii. M.D.vii.

cccxlvii

P.M.A.M. Didaco Furtato a Mendocia infantadi duci.

SVm recenti ex causa isti tuæ familię deditus ob amicitiam cum Ioanne Fernādez, tuo procuratore, in hac nostra labefactata curia q; vrbanus sit ac lepidus & omnium qui curiā pro optimatibus sequūtur sagacissimus q; genitorem habuerit doctorem Alfonsum Fernādez Matritensem. Qui vos Hispanos nobiles ab errore quo cœci viuitis putantes literas obesse armis, deiecit, si oculos intellectus aperueritis, potuit. Audiui quippe doctorē ipsum literis eximium fuisse nec eo mīn armis clarum, quis nāq; eo tempore quo Alfonsus Carrillus Archiepiscopus Toletañ. & plericq; alii proceres reguum fere vniuersum Toletanum infide Portugalensium sustinebat, sese magnanimus ostentauit? nōne is primus pro regibus Fernando & Helisabeth in villa viridi vna tantū munita domo & fidis familiaribus fretus patētia in prospectu presidii vniuersi Matritensis, quod Portugalensiū partibus sub Marchionę Villenę fauebat, vexilla erexit? nōne contra vniuersam procerum potentiam forti animo se tenuit, donec primꝰ

tuę

tuę gētis, dux ainus tuꝰ eodē noīe qꝫ tu furtatꝰ Mēdocꝰ nūcupatꝰ cū magnis copiis aduētauit, & doctore liberato madritū obsedit cœpitq; tādē, vnde robur sumpserūt Rex & Regina regnūq; vniuersum Toletanū cōfractis aduersariorū viribꝰ receperūt. quō sit ergo Io. Fernādez a tali viro pgenitꝰ qui vobis ostēdit armis lras non obesse quō q; sit suauissimū eiꝰ cōmerciū & prudētia polleat innata, virū amo nō mediocriter tibiq; gaudeo q; talē sis tibi cōsecutꝰ familiare ab cuiꝰ ore suspēsi pēdet vbicūq; cōcionē: auditores, ex villula Fornillos. vi. idꝰ Iunii. M.D.vii.

P.M.A.M. Eidem Duci infantati. cccxlviii

EAdem vespera Qua die mihi porrectę fuerunt literę ab Alonso carillo Petrus Beles tuus in curia ꝓcurator, alias mihi tuas dedit cupere tete inquis dux illustris, vt interea dum rebus ordo aliquis exoriatur, dū obdormiunt negocia, proficiscar ad te, Simq; tecū interea vt otio fruamur liberali, & Martinū quē pręfilijs (quos habes plurimos) amas, in lras delitias ifigere dētes, & ꝑgustare his dieb⁹ ostēdā. neutrū ego recusarē, si mihi eēnt sopita negotia, nullo vnq; tempore negotiosiorē me reperi, tum quia ꝓter tres Malacēsem, Mindoniensem q;, Episcopos, & me Regina patit neminē sibi obsequi in cerimonijs, tū quia meis humeris incubit quicquid pauis, quicquid reliqui victus est habitur⁹, Granatēsis clerus, quia regijs pēdet cōputatoribꝰ. Initiatū regina vult adesse, neminē ꝓter Belgas, qs a viro elegit vocinatores. Horū armonia demulcet. Horū cōcētu lenit viduale, Saturniaq; turbulētias, nec possū Archiepo Granatēsi vita functo, suoq; generi vniuerso deesse, quibꝰ Luzerij quē ego tenebreriū ęquius appellaueri, isidiatꝰ est, eos hęreseos crimine arguēs. Si forte me aliquādo ab his curis exoluero, tibi, mihiq; ipsi satisfaciā, nunc vale Dux illustris. Ex villula Fornillos. xv. Kls Iulii. M.D.vii.

Rogatꝰ autor a duce infantati dat causas ꝙre neąt a curia discedere.

P.M.A.M. Suo Comiti. ccc lxxi.

SCribis Comes illustris, iri perditū cūcta Granatēsis regni littora, hostiliter ab Afris infesta reuisse. Diurnos nocturnosq; latrones itinera cūcta intercipere. neminē domo tuto egredi. tpa rediisse cōfracta priscorū regū ignauia, quia militibꝰ quibꝰ, tibi ꝓregi datū est, ad regni regimen imperare stipēdia nō soluant. nō stare illos ita famelicos dictis imperatorijs conquerēris, & desperatis animis discessisse multos sine imperatorio cōmeatu inquis, te fere solū cū tua familia penuria rerū pesteq; circūuallatum (talis nāq; est hic annus, & pestifer, & calamitosus alimentorū ęgestate) ingemis, qualis esse debeas a nobis ipsis cōiectura facimus, & ab his quę quotidie ab vniuersis Hispanię vrbibꝰ scribunt. pręposui tuas querellas cōputatoribus regijs coram Toletano Archiepo, magnoq; Comestabili amitino tuo in quorū nūc manibꝰ est, summa rerū, respondent et ipsi isde de causis prouinciis oppressis vectigalia, portuariaq; regia depdita exactores, questoresq; oēs decoxisse, adiecit tamē comestabilis stimulis a me actus, vt aperte qd tibi vellet respondeā. Scribito inquit Comiti, vt ipsemet regni eiꝰ reddituꝰ exigere iubeat, neq; cōputatorū expectet remediū, puideat ne regnū istud qd detrimēti quicq; patiat. Interea ventu rū, qui rebus ordinē statuat. recētes nanq; lras a rege habuerunt, quibꝰ denuo se ꝓpe diē vēturū pollicet. tu vale interea ex villa Furnillos. iiii. Kalendas Iulii. M.D.vii.

Quod confractiori reddituꝰ: et de lris regis. ccc lxxi.

P.M.A.M. Suo Comiti.

IAm trāqlla dies laxis aduētat habenis, lętare comes illustris. Iā se exoluisse a regni negotijs Rex scribit. Die assignauit ꝑ lras nobis qsit mare cōcensurus, septimū Kalēdarū Iulii. Immoderatum pene fuit corū, qui sano viuūt pectore gaudiū. ne lras vltra expectem? priusq; e classe inquit. Regina vero q; vt vlli ad regnorū regimē chirographo manum imponat inducinūq; potuit, ab Ludouico Ferrerio (q apud eā gēitore Regē orator & gubernator refert.) suasa vt ꝑ incolumi ꝑis aduētu supplicatiōes, sacraq; fieri cū debitis cerimonijs, mandit integro sensu. id iperaturā. Alter ē tāti ꝑ seipsū meriti i gēitore, q paccata, ꝑpria regna deserere cōstituat, vt aliena ꝑturbata cōfractaq; gubernatur? assumat: paruis idiget q tāta charitate rē ita arduā aggredit, hominū apud deū precib⁹. Deꝰ eū reget ac tutabit. Ingēio pollet & mēoria hęc nra regina. Quęcūq; nō ad fœminā mō, sed ad magnū attinēt virū, accute sentiat. caret disitina, executiuā abiicit, qualē nobis Belgę remisērūt, tale habemus, modo spe nos pximę incolumitatis replet modo eneruat sic vinit. Incomitē delem⁹, & Ponferratā mittit exercitꝰ. Duces eūt dux Albę & beneuētan⁹ Comes. Quid hoc portēdat iudicate. Huius villulae tēplū incēsum, & cōbustū est. Vix Philippēse pheretrū est igne liberatū. Hęc fuit vnica reginę eo tpe cura, multi ꝓterea se vidisse comete errantē fassi sunt. Vale ex Furnillis tertio nonas Iulii. M.D.vii.

Qui spes de aduentu regis regineąffectus cccl.

P.M.A.M. Suo Comiti. cccli.

FOelix & ꝙ tibi fœlix Hispania dies illa, lapillo tibi candidissimo numerāda. Ex recētibꝰ regijs literis habemus, Regē e portu Neapolitano flantibus in pupim ventis ad nos vela dedisse. Nullubi se inquit moraturū, ꝓter ꝙ vnicum Sauonæ (in ligustici maris littore

De discessu regis ex Neapoli cū Gallo rege pace

Digitized by Google

niet/pōtifex ad hostiā tiberinā pro ficiscitur/pro fligat i afrīca domicellō prefecū.

siste) diem, vt ibi Ludouicū Aurelianēsem christianissimū Gallorum regem affinem cōueniat. Pontificem aiunt ex vrbe ad hostiam se contulisse tiberinā. Sperat Regem eo descensurū e nauibus, vt vna se cōspiciant, colloquātur, de cōmunibus agant rebus. Suosq; oculos augustissimū nostræ fidei ducem, cui ipse insidet cōtemplando depascat. Comes Regi venit noster antonomasice, Magnus Capitaneus Gonsalus Fernandus qui patriā virtute bellica tot tropheorū cumulis ornauit. eius loco ad regni Neapolitani gubernaculum Comes Riuagorzan⁹ Regis ex fratre nepos suffectus est. Ad propiora veniamus. Nil dulce, quin amari acrimonieq; aliquid immisceatur. Scribere nequeo, quo mœrore cōfecti sint hi proceres omnes, qui Reginę assident, quando ex tuis literis profligatum in Africa fuisse cum iactura trium milium militū domicellorum prefectum, qui nostro exercitui in Africa preerat. Sors hec est martialis, vt nunc hostes premamus, nunc vrgeamur ab hostibus. Quid sentiatur de rebus Vbedę cupis intelligere (si verū vis fateat) tu es apud primarios suspectus, q factioni faueas, ex Granata, Molinensiū, q; hospitio susceperis Antoniū Marricū Vbedę gubernatorē, qui Fernādo Regi aduersat. Teq; fœdus cū eo in archanis iniisse murmurat. Sit necne, tu videris. Scribe quid vis respōdeā, ne leui rumore moueātur, eis psuadere nitor. Vale iterea ex villula Furnillos. Idib⁹ Iulii. M.D.vii.

ccclii

P.M.A.M. Suo Comiti.

Quare pō tificem Rex nō adierit / in Sauona Rex quid ō magno Capitaneo.

A Rege & internis eius familiaribus literas habemus. Romanę stationis male fide periculū sibi, classiq; timēs, est namq; procellosa ab hostia Tiberina abstinuit. Nō desunt qui ex industria preterisse putent. Displicuisse id aiunt summo Pontifici, qui illum auide operiebat. Sauonā vrbem. v. Kalendas Iulii captauit. Aderat Rex christianissim⁹. Si quibus cōplexibus, colloquiisq; vna cōgressos fuisse alterne, scribatur, si quibus tantum hospitē Rex tātus susceperit modis, si quo apparatu, qua elegantia, qua copia rerum scribere tētauero, nimis longa texetur oratio. Ergo breuibus. Quo tantus suscipi a tanto decuit, susceptus est. Hic si virtutis prēmiū, laus est, si honor, si gloria, bellicę virtutis suæ. Magnus noster Gōsalus Fernādes prēmiū est assecutus. Rex nāq; christianissimus, descēdentē illum, eque ac si Rex alter, & allocutus, & cōplexus est. Eadem qua Rex vterq;, ac Regina Germana, discubuit mēsa. Admirabundus Rex Gall⁹, toto cōuiuii tēpore, fixos oculos in mactatorē suorū exercituū dicitur tenuisse. Indefessō virum intuitu senis absorbebat. Tollebat virū prēsentibus cōuiuis ad astra. Non colloquiis, nō prospectu saciabat. Tāta est virtutis etiā in hoste vis, vt nihil de vera laude illi abstulerit. Hęc est Sabona scribūtur. Tu vale ex Furnillis villula decimo. iiii. Kls Augusti. M.D. vii.

cccliii

P.M.A.M. Suo Comiti.

est in littoribus his pāis rex/qd ō pō ferrata.

QVam nobis serenat frontem diuinus amor! beatiores nos indies magis ac magis facit. Cursores de aduētu suo secutus, Rex iā ad Hispana littora dicitur peruenisse. In portu quē de Cadaches i Laletania dicūt īcolę, iecit anchoras incolumis salua classe vniuersa. Quid Beatius comes illustris! Comes de Lem⁹ vbi sensit Regem certo venturū, vi etiam armorum territus, iā emollescit. Se facturū Regis imperata vbi venerit profitet. Hęc eius excusatio nō admittitur. Itur in eū aperto marte. Vale ex Furnillos nono Kalendas Augusti. M.D.vii.

ccclliii

P.M.A.M. Suo Comiti.

Prędones mauri cum nauib⁹ naufragātur/de hospitis autoris morte.

SI rarę interdū, aliquādo crebrę ad te meę literę perferunt, rari aut frequētes ad te mouētes sunt in causa tabellarii. Profecta tēpestatib⁹ in littus Berramedæ, ac sanctę Marię portuēsis infra Malachā vnū & viginti piratarū afrorū nauigia nuper nobis significasti, circiter sex cētū prędones armatos inquis ea pręda captos, nauigiis oībus ex naufragio confractis, id fuit gratū audisse. Licet ad nīam sub prefecto domicellō & iactura ī sit parum resarcitū. Pēsatū est tū aliquātulū. Nō diu ea Mauri victoria spero gloriabūtur. Pœnas pēdet arbitror septecuplexes, q; autē Bachalari⁹ iam nīæ Metropolitanę Canonicus hospes meus interierit, doleo tibi mihiq;. Amīssimus nāq; tu obsequētē magnę prudētię virū, ego amicissimū. Ergo quid! Comes illustris feram⁹ equo aio naturę necessitatē. Rediit vnde venerat. Idē nos aliquādo iter aggrediemur. Elemento cuiq; prior ipse q; nos impēdit, quod mutuo acceperat. Vale ex villula Formillis. Pridie Kalendas Augusti. M.D.vii.

ccclv

P.M.A.M. Gometio a Toleto ducis Albę affini Granatensi Canonico.

Significatiua et Mordacis.

INstas vt tibi significem, quid de te sentiā, in fortunę rota, rotabis propediem, creaberis Episcopus, hinc arguo. Affini tuo Albensi duci, animo fixum sedet, ne quandoquidem placentinum Episcopū fratrem Guterriū amisit, Episcopatus vna exeat e familia. Is, licet quinq;

Digitized by Google

legitimos habeat filios, plureſq; fratres, neminē tamen ſacris iniciatum ſtri ſmēdit. In te vnum oculos conijcit, quia proximior ei ab illis es. Inſidebit iſtis humeris epiſcopalis abolla vertici Galerus. Nil tibi apud Toletanum iam electum ad purpuream criſtam, defui, cæteroſue, quib⁹ erit, Regi iam proximo, ſuadere, quibus antiſteq; impreſentiarum vacuę debeāt impleri viris. Præter cæteras inte ingentes virtutes, vtilem eis peruaſi te fore concionibus pulpitaris exercēdis. Quod maxime in paſtore deſiderandum eſt. Quod eſt inter generoſos, alba cornice rarius. Vale Furnillos pridie Kalendas Auguſti. M.D.vii.

P. M. A. M. Hieronymo Matritenſi Canonico. cccl vi

SEro cum Phrigib⁹ ſapuiſti, ſeręq; fuerunt literę tuę, quibus velles Magiſtrum Alfonſum Campos fore tibi collegam, poſt obitū vtriuſq; amici Rami, canonici, in ſub collectoria apoſtolica per legatum. Id munus Archidiacono veſtro Granatenſi legatus ipſe, iam prę buerat. Si manus, noſter comes prorex, ad ſtipendia, militibus ſoluenda, impoſuit, redditibus archiantiſteę vacantis, prouidebim⁹ ne tollat quicq̄. Sunt nam q; pontificia bona. Nec ipſe aſpernabitur legati literas, quibus eum rogat, ne ſe in pontificiis vectigalibus implicet. Vale Furnillos pridie Kalendas Auguſti, M.D.vii. Negociatiua.

P. M. A. M. Suo Comiti. cccl vii

QVo proprius accedit Rex, eo ſuauius auras vitales exorbem⁹, obbibim⁹, & recreamur. Ea valentia Tarraconenſi, regno ipſius hęreditario auito, tertio idus Auguſti orſum iter cœpit. Temperatis ad nos proficiſcitur itineribus, quia multis proceribus obuiis impeditus. Vellet ipſe, ob filiæ deſideriū, longis. Noſter Petrus Fagiardus Murtiæ prefectus, vt vulgo dicitur Adelātatus, vbi Regem ſenſit Valentiam attigiſſe, ipſius dominatui proximā, quingentorum amplius equitum caterua comitatus, ad Regem prouolauit. De illius ornatu, elegātia, & copia, comitumq;, mira referūtur. Largos illius ſumptus Valentini oriolaniq; ciues, ſtupent. Nil prędicant aliud, q̄ de iuuenis benigna, liberaliq; beneficentia. Quib⁹ lachrymis præ gaudio fluentibus, quibuſq; ludis, himnis, & cantibus, apparatibus etiam, Regem ſuum, ab exteris redeūtem terris, Valentini nobiles, & populus, viri ac fœminę, ſucceperint, calamo minime licet aperire, de noſtris hęc. Ab exteris, Maximilianū Cęſarem ferunt in conſtantia vrbe conuentus germanos coegiſſe. Ibiq; pro contione orationem luculentam habuiſſe, qua cōtumelias, iniurias, damnaq; a Gallis Regibus duobus, Carolo, & Ludouico Aurelianenſi, tum dolo, tum vi, receptas, percenſuit. De Britanię nuperis duciſſa, coniuge rapta. De Margarita filia repudiata, Burgundia filio vſurpata, & multis id genus, poſtulans, vt ſibi ad vindictam auxilia ferant, quādoquidem imperii membra ſint, Indeterius labi res germanas indies, niſi prę terītis prouideatur, congemit. Sue famę glorięq; multiplici nota commaculatę, reiq; familiari tum ſuę, tum filii, ſiue Caroli relicti ab eo Archiducis, deperdite miſereātur, magis rogare, q̄ imperare nunciatur. Siue id ita fieri ſoleat in imperio, ſiue & ipſe Cęſar benignus ſit. Eſt profecto benigniſſimus, hac via cum germanis, & proceribus, & vrbanis, egit, auxiliaturos arbitrātur multu. Margarita Cęſarea, futura (ſi fata deuſq; dediſſent) veſtra Regina, quia primogeniti veſtri quōdā coniux, Caroli infantē curādū ex Flādria cōſilio ſumpſit. Magni eſt ingenii fœmina, ſubiacet nō inuiti eius Belgę imperio. Vale Furnillos ſexto idus Auguſti. M.D.xxvii. Quid imperator/ & coniux d. Margarita Cęſarea ex Hiſpania Regina ſcribit Fagiardus ad Regē/ qua pōpa. Dc. fagiardus.

P. M. A. M. Suo Comiti. cccl viii

AVdito patris indultu, Regina ad limites vſq; Aragoniā a ſua hęreditaria Caſtella diſtantes, properaſſet, ni genitor, per literas obuiaſſet, paterno imperio benigne parēs, vt loco vicinū eligat, vtriuſq; curię capaciorē, nocte fere media, nono Kls Septēbris, poſt iterū apertū viri feretrū, quadriiugi plauſtro funerali prędēte, mouit ex Furnillos villula, in oppidū noie Tortoles, ad miliaria quidecim. Exorto Sole, pedē fixim⁹, nocte ſemper gradiē. Nō decere viduas (ſole maritali amiſſo) Solis vltra lucē, in itineribus præcipue (ne conſpiciant) mouerī. Hic Regē expectaturā arbitramur. Ex Germania Andreas Burgēſis mihi retulit. Cęſarem in Italiā in Gallos deſcēſurū, vt eos Mediolano eliciat, cū ingēti exercitu, nec addidit, ſi quibit. Genuēſes mercatores, augere dicunt & ipſi numerū armatorū, vt ſe, deſcēdēte Maximiliano, i libertatē vēdicēt. Margarita, rei familiaris Flādriæ, Caroliq; infantis gubernatrix, in Gheldrię ducē (ea eſt Sicābria) cogit exercitū. Is nāq; dux poſtq; ex Britānica Philippi Regis tēpeſtate, cōtra ictū fœdus, euaſit, duro infeſtat Flādrenſis bello, crebris incurſionib⁹, vaſtat obuia cūcta, immo & expugnare iā velle videt aperto marte oppida, propicus tuus, infantāti Dux dicitur ille Regi obuiam. Almazanū vſq; municipiū, & vrbem Oſoniam. Mei capitulares cōqueſti ſunt, quod aliquid de decimalibus eorum redditibus ſumpſeris, ad militum ſtipendia. Ex his prę ſi obuiam genitori Regina/ Cęſari in Gallos/ & Geldrenſi/ negotijs.

Digitized by Google

pue, quę ad sedem pertinent vacantem, id legatus apostolicus se non passurum inquit. Abstineto propterea (licet te necessitas vrgeat) pecuniarū. Ex regio queratur. Non licet polluere sacrū. Vale ex oppido Tortoles septimo Kalendas Septembris. M.D.vii.

cccliix

P.M.A.M. Capitularibus Granatensibus.

Petitius.

VElim vt Collegam, qui meę sit erga vos mentis, meorumq; laborum, & operę testis, mittetis, non erit mihi gratum vestris rebus secus intendere. Mallem sarcula, vel ligones exercere, q̄ pecuniariā rem vllam cum his computatoribꝰ regiis tractare, his præcipue corruptis, & annorum egestate, ac peste, deficiętq; moderatore, temporibus. Pro viribus interea studebo, vt vobis quoad fieri poterit satisfiat. Valete ex oppido Tortoles septimo Kalēdas Septembris. M.D.vii.

ccclx

P.M.A.M. Aloisio Marliano.

Accusatius.

NOn tibi fuit satis Marliane, & conterrane, & amicissime, ex Turri cremata nobis insalutatis discessisse, quin etiam ad hanc curiam ad quosdā literas dedisti, ad me vero nullas. Inte, an in istam Philosophiam tuam, quę te arripit a mortalibꝰ, stupidumq; reddit, aliquādo, culpam conficiam, non intelligo. Vale ex oppido Tortoles septimo Kalendas Septembris. M.D.vii.

ccclxi

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Bellecēsi Antelato Murciēsi.

Quid sit viuere/ & quis viuat/ quo modo nihil.

VIuere vitam velles, & pauci assequūtur. De grege te populi, ac stultorum exolue, & vitā viues. Sapiens namq; solus est, cui datur vitam viuere. Sapientes pauci, in paucorū te numerum vendica, & vitam viues. Qui assequi id possis, percunctaris, ne te ipsum fallas, ne tibi mentiaris oportet. Mentimur nobis, quia nos esse sapientes, nobis persuademus ipsis, & fallimur. Abest namq; tantum a sapiente, qui se vinci, pertur bariq; a cupiditatibus sinit, quantum distat ortus ab occasu. Sapiens incerta non complectitur pro certis. Incerta, ac fragilia, sua peruacaneas opes, titulos, ac honores esse cognoscimus. Illis tamen semper maior pars hominū inhiat, licet vana esse intelligat. Omnt tamē nixu illa queritat, quibus obuoluta, veluti pulliculus inter stupas semper exeituat, gemit sub pondere semper. O vos miseros, qui fœlicitatē, in summā locatis in fœlicitatē opulēti. Nil aliud vós esse cōperio, q̄ nūdinarios fortunæ asellos, qui anxii per cruciatus & tormenta, quod ociosi sectatores vestri comedant, vestiant, luxurientur, coaceruare queritatis. Mulos vos esse lignorum portatores inuenio diuites, quos ad nemora, siluasq; lignatum vos (vt ipsi calefiant) vestri sectatores impellunt. Vos autem, lęti sub farcina cœteris mulis grandiores, sub onere tādem, quo maiori premimini, aut obruti cœno per pluuiosam hyemen, aut puluere suffocati æstu, procumbitis. Animāq; miseram, quę nec horā vixit, dum viueret ab ipsissmet, in Quorum cautam miseri vixistis, derelicti exhalatis. Tu autē, qui consilium vis exemplo aliorum deterritus edocetor. Desine sperare, faciari, tuum posse appetitum rebus, quę saciare minime possunt. Quicquid namq; sub orbe iacet lunę, sub vna cō gestum crumena saciare haud quaq; animā vnam sufficit. Quia ipsa vniuerso preciosior orbe. Humanis igitur his bonis vtere, vt seruis, ad necessitatem nō adafluētiam. Illa tibi habeto, nō illa tibi, vt molestos sessores, dorso conticio. Bonis autem animi cōfidito, atq; inhereto in deū, & vitam viues. Et vale Quinto Kalendas Septembris. M.D.vii.

ccclxii

P.M.A.M. Suo Comiti.

Conuenisse Regē & filia/ pulchra cōgratulatio/ & duce Hala re & Emanuele.

IAm tandem venit optata dies, lux tibi tua redit. Quam amiseras Castella, qua latēte in obscuro propediem ruitura iacebas, e fletu, & mœrore, ob discrimē, quod iam imminebat, in gaudium prosilito. Paternos complexus. Quarto Kalendas Septembris in oppido Tortoles obseruatrix filia Regina tua Ioanna subit. Rex prę lętitia nō temperauit a lachrimis. Regina vero licet immobilis extiterit, quia nescia deprehensa pellice Belgica ob doloris atrocitatē, quid sint lachrimę, non leuiter tamen animum aperuit in lętitiam. Institerūt ad multam noctē alterne, contendebantq; vter locum eligeret, ad quem cōmodius curia duceretur. Tu regni domina, licet filia pater inquit, tuū est deligere quid aut quo malis proficiscamur. Regina vero perpetuo genitores a natis obseruatū iri debere arguit. Paterna vicit reuerentia. Est ab vrbe Burgē sis oppidum ingēs annona omnis generis vberrimum, ad sex lequas nomine sancta Maria del campo, eo ab Rege appellato, quo solem⁹ more, Rex vbi eluxit, Regina noctu viri Busto comitata tetendimus. Lethemin Rex quadrigam tollere, licet monstrifica res inaudita, non audet, ne illam perturbet. Hinc igitur cum præsidiis ab Emanuele discordiarum inter socerum & generum satore, in arce Burgensi locatis, quam Emanuelis Philippus Rex tradiderat, ne iracundiam malint Regis experiri, quam Aroem dedere. Emanuelem in Tutelam dux Natarę assumpsit.

Digitized by Google

De Emanuele, quāuis tantorum fuerit causa malorum, ea est ratio, quę generoso leoni de mure exiguo. Arcem tantum soluta presidiis imperatur. Comes Petrus Nauarrus, cum peditatu delecto, & bellicis ad muros quatiendos machinamētis iubetur accingi, vt nisi fieterint imperatis incluſi arce perunicatię penas luant, se namq; arcem dedituros incōsulto Emanuele recusant. Dux Naiarę receptor Emanuelis, ab Rege vocatur ad curiam, saluum petiit conductum, tutelares de regressu pro libito literas, quędamue sibi pacta fieri. Irrisit Rex viri audatia, iussit per nuncium ab eo interrogari, an soleant proceres leges a regibus exigere, qui licet Regio se nomine libens Castellę spoliauerit, ius tamen integrum Regis habeat. Veremur ne ducis magnanimitas cum in præceps trahat, superat vires animus. Vale ex sancta Maria campi in nonis Septembris. M.D.vii.

P.M.A.M.Suo Comiti. ccclxiiii

SEre sunt hę literę, sero nuncius occurrit. Quę fiunt accipito. Idem hustri regii custodes in huius oppidi templo, hę edē iniciatorū cerimonię, ac si nuper conclamatum esset. Vetuit ibi Regina rubrum Toletano Archiepiscopo Galerum imponi, qui cum Rege allatꝰ est, aulea iussit, cęteraq; ornamenta deportari. Non oportere lœtum quicq;, aut iucundum exerceri, vbi ipsa lugēdum mariti corpus habeat inclusum. Ad stadia igitur duodecim, distat oppidum aliud nomine Mahamut. In eius oppiduli Sacello Rege presente, ex summi pontificis Iulii secundi mādato, Cardineo ornatus est Toletanus Galero decimo nono Kalēdas Octobris. Actis rite solemnibus sacris, eodem die Comes Petrus Nauarrus ex obsidione arcis Burgēsis scripsit, se habere tormenta machinamentaq; omnia stata iam, & deposita, sexdecim horarum spatio sē diruturum e mœnibus quantum sat sit ad immittēdos expugnatores, nisi aliud imperetur, cœpturum se vbi primum eluxerit, soluere tormenta in obsessos. Inclusis ni sese illico dedirint edixit internitiem. Ciuitas, quę sese obtulit in pertinaces, iussa est quiescere. Vale ex sancta Maria campi quinto nonas Octobris. M.D.vii.

Wak in Wahamut Galerus Toletano/cur nō incuria.

P.M.A.M.Suo Comiti. ccclxiiii

VIx domo superiores literas emisera, quando allatum est. Obsessum in arce Burgensi presidium pro Emanuele sese, cū necunde auxilia sperare et dedidisse. Vim tormentorū iraq; Regiam veritum. Andreas Burgensis, ne vltra dissidentium animos vanis concionibus foueret, dimissus est ex Hispania, donatum tamen & honoratum remisit Rex. Ita iam nullę vpres, nulli tribuli, purgata omnia. Regina patrem mira colit reuerentia. Ex Germania fama est constans. Maximilianū, qui Paulo ante armatus dicebatur, iam deposuisse arma, Pacemq; initurum cum Rege Gallo, vt vna omnes in turchas sese expediant. Ab Rege tamen Catholico nostro suasi cuius animus fuit semper in nostrę fidei hostes pronus. Vale quarto nonas Octobris. M.D.vii.

De Arce Burgēsi/de discessu Andreę Lesarij oratoris.

P.M.A.M.Gometio a Toleto. ccclxv

GOmeti nunc frater, quia tu eiusdem metropolis canonicus cuius ego prior, futurę prope diem patrone salue, quod hiatu optas vasto assequeris, fies Episcopus, nescio an Placentinus, an Segouiensis, an Ouietanus. Hic tuus affinis dux Albę tibi soli studet. Scribis, vt canonicatus tuus Hieronymo detur matutęsia Regę cuius sunt patrimonii omnia istius regni beneficia. Vtq; illius portio Vianę quōdam Archiepiscopi a secretis, vtriq; placet, quia vterq; vir bonus, supplicabimus, dicito cōcapitularibꝰ nostris. Tria & vigintia beneficia que petierunt, ad vnguem a Rege illis initiatis concessa, quos ipsi prepositurunt. Vale ex sancta Maria cāpi quarto nonas Octobris. M.D.vii.

Negociū.

P.M.A.M.Suo Comiti. ccclxvi

QVando crebros habeo nuncios, frequentes ad te literas do. Si raro, raras. Peccatis rebꝰ Burgensibus. Rex natam compellauit, vt ex sancta Maria campi in amplam vrbem aliquam curia duceretur. Annuit patris mandato, discessimus quisq; suo more, matutinis Rex, nocturnis Regina itineribus. Suoq; ferali curru, & duobus filiis, mare Fernando, Catharina fœmina in fastibus in Hispania natis comitata. Arcos villa est itinere recto ad vrbem Burgensem ad stadia quidecim, ea iter faciebamus, quom Regina ignara prius quo duceretur, progredi recusauit. Nolle se Burgos vrbē vltra viuere, dum uixerit. Quia ibi marito sit priuata inquit. Fiximus ergo pedem cum ea nos eius comites. Aloisius Ferretius pro Rege, vir iam senio confectus prudensq; Malacensis, Mindoniensisq; Episcopi, & ego cum Franciscorum, Cartusiensiūq; de Miraflores iniciatorum multitudine. Rex Burgos cum reliquis tetendit. Sic diuersi sagimus. Septimo idduum Octobris in hanc nos villam coniecit. Vale ex villa Arcos quarto idus Octobris. M.D.vii.

Demutatione curię.

Digitized by Google

cccbxvii

P.M.A.M. suo Comiti.

De aduētu Reginę germanę/ & nouerca & priuigna.

VBi sedeamus, iam alias ad te scripsi, nunc quę volitent accipito. Rex Germanam, vxorē, Reginam, Valentię ad nos veniens, vt expeditior proficisceretur reliquarat, eam iussit accersiri. Iuanna Regina a genitore petiit, vt vxorem, sibi nouercam ad se duceret vidēdā. Duxit, conuenerunt, vti proprię genitrici assurrexit, manūq; petiit osculandam, quali decuit filiam reuerentia suscepit. Ipsi vrbem incolunt, nos ruramur. Valle ex villa Arcos nonis Nouēbris. M.D.vii.

cccbxviii

P.M.A.M. Gometio a Toleto.

Moralis.

DE fortunę gremio, in quo sedere anxiq; optas, nil noui. Rex neminē adhuc elegit, tu emerges, ne verearis. Scio quibus agam fundamentis. At, ne tibi cupido maius onus, cū honor paretur, studere incipito, dorsum sępe grauāt hę sarcinę, trahunt in pręceps animos, nisi euigiletur. Spero te futurum loco dignum, caueto presertim ab adulatorum aucupio. Vale ex villa Arcos in nonis Nouembris. M.D.vii.

cccbxix

P.M.A.M. Suo Comiti Tendillæ.

Quid Luzerij super procesibus dd ceteri arguant.

SAcro sanctæ inquisitionis hęreseos senatores quibus pręsidet Toletanus noster iā rubro insignitus galero, Fraudem dolumq; in Luzerianis promulgationib⁹ intercessisse suspicātur, astu partim, partim cruciatibus creditur a testibus in damnatos accusationes extorsisse. Alii neophitas ipsos fixa confixisse, vt quo latius crimen pateret, eo euaderet impunitius, quia prouerbiū inoleuit, Multum dimitti, quicquid a multis peccatur. Et sub occasione potētum (potentes namq; iam cōmaculabant) qui hęc astrinxerint, veniam se cosecutoros sperarūt. Neq; hi Luzerium in mantitate liberant, qui apertis & patentibus figmentis in tātam prodierit feritatem, vt christum voce publica, operibusq; profitentes, errores q; quibus taxabātur, se admisisse negātes, igni tamen traderet. Luzerius autem ipsiusue collegę, iuxta legum pręcepta se processisse aiunt, allegata scilicet & probata. Quibus argumentis vita hominum agitetur, ac fama (quod est ipsa morte deterius intellige) prope diem ista detegentur quę nunc latent. Veh in tetra miseris ademptis. Tu vale Arcos pridie idus Nouembris. M.D.vii.

cccbxx

P.M.A.M. Suo Comiti.

Cedit Regi dux Nataręs

SOlet magnanimitas egregiis bellorum ducibus gloriam (nec iniuria) parere. Duci autem Nataręs pernitiem videbatur astruere. Pertinax erat. Rex imperat, vt omnes sui patrimonii dedat arces. Ibat exercitus interim deleturus funditus omne patrimonium eius, nisi effet dicto parens. Subiecit collum iugo, Nataręnsem illi arcem tantum Rex reliquit, nec abstulit reditus, nouis arces eius regio nomine pręsidiis munīuit. Hęc pauca, quia noui amicū tibi semp ducem hunc bellorum tropheis insigne fuisse. Vale Arcos. x. Kalendas Decēbris. M.D.vii.

cccbxxi

P.M.A.M. Decano Granatensi.

Quę petāt assequūtur.

CApitulares habui vestras literas, quibus petitis, vt vobis liceat trimestri otio frui, vt ceteris cathedralium ecclesiarum inicialis, vt q; liceat matutinas horas primo noctis crepusculo propter male salubrem noctur num rorem ob imminentes vrbi nitiales montes, & nocturnos crassatores nuper ad legem christi tractos, quorum est maior in ea vrbe, quam veterū christianorū numerus. Velletis etiam, vt inicialorū numerus ad duodecenariū in singulos ordines (quod redditus nō sup. petūt ad amplorem) reducatur. Vt sint, vt puta canonici duodecim, duodecimę portionarii. Idem in ceteris. En quę petistis omnia cōsequimini. Literas habeo regias ad summū pontificem, cuia est hęc omnia condonare, nil regi negabitur. A luzerio de ignominiis, iniuris, damnis, interfitionibus illatis in miseros innumeros mortales postulat. Veritatem tñ manem intercedente iam suspicantur iudices, rei euentum expectamus. Vos interea valete ex villa Arcos duodecimo Kalendas Decembris. M.D.vii.

cccbxxii

P.M.A.M. Suo Comiti.

De Cęsare in Gallos/ de tenes in Ephźica/ & Sophio/ & Flandria.

AQuerte quā cūcta rotent, q; voluitur orbis. Summus pōtifex, noua dicitur fecisse cum Cęsare fœdera. Cęsar aūt ipse nouū exercitū in Galli Regis potestā cōparare. Mediolanū se velle inquit a Gallorū seruitute liberare. Ex Europa nil aliud habet. Ex Africa vero se nessus Regulo per oratores Regi nro se, suaq; offert omnia, abhęre datū se inquit a Rege tremescentio, electūq; ab illo, ab yberi Mauritanię regno ad maritima, legatione huius nō magnificare videt Rex. Sophiū aiūt Venetis cū Turcharū principis exercitu manū cōseruisse. Duobusq; certaminib⁹ ingētē ex eorū copiā trucidasse. Et Adria Gallos qdā q venerāt in Geldrēses ducis auxiliū, fuisse peremptos allatū est, nil noui alid. Vale ex villa Arcos pridie Kls Decēbris. M.D.vii.

Digitized by Google

P.M.A.M. Magistro Alfonso Cãpos eximio Theologo. cccbxxiii

FVrtatus Mendotius Abbatię Sanctę fidei Granatẽsis oppidi mihi est amicus. Is mihi pol licitus est, me inscio cum nemine contracturũ. Moretus Canonicus noster quędam inter iecit argumenta, surripere nobis negotium dissimulanter conatus est, cauet a me, scit obsti turum ratione tui, quem maioris facio, quia sanioribus vtuis intestinis, distatis in immensum, & literis & moribꝰ. Propterea dabitur omnis opera, vt eam tibi sedem parenus, tu vide vnde sis redditus, quos impensites habiturus, cœtera nobis erũt curę. Quęris vbi sistamus vbi nullum, aut vnquam est sistere, sistimus, in curia scilicet, nunc apud Reginam in villa Arcos, nunc apud Regem Burgis ad miliare sextum. Vbi negotiis intenditur, vtraq; in curia contuberniũ habemus, te satis laute, si ad nos aliquando venires, vtrobiq; hospitabitur. Vale tertio nonas Decẽbris. M.D. vii. Negociatiua et oblatiua.

P.M.A.M. Dionisio Professori Poesis & oratorię Toleti gutture capto & linguam ob elephantiam. cccbxxiiii

DVplici me cõficit iste morbus tuus męstitia, doleo amici doloribꝰ, angor, q; vas liquore plenũ pręcioso, ita fortuna concluserit, vt latere in tenebris cogatur, neq; prodire queat ad cõmunẽ hominũ vtilitatem in publicum, eras namq; cõmodissimus isti vrbi, dum licuit instrumento vti, tristor, atq; iterũ angor, quando ista considero, interclusum tibi guttur, linguam corrosam, fœditate vultus ex Elephantia maceratum. At quando sapientum mecum ipse sententias euoluo, permitti ab altitonante ista, vt in clientes cadant suos, reperio. Vult nãq;, per ignem, & aquã, per terrores, & pœnas, per angustias & calamitates parari ad superos iter. Macerari, torqueri, cruciari debere seruum, ne seuiat in dominũ, sanxit. Ex incolumitate nãq;, otio ac cœteris fortunæ illicebris, ad animæ aiunt pernitiem impedimenta pullulare. Vt igitur te ipsum fortitudinẽ amplexando soleris, & hortor & rogo, te ipsum, ideſt animi prouidentiã, complectitor. Et videbis te ad idem natum, ad quod & nos, vt scilicet aliquãdo hinc discedamus, quo venimus. Et vale Burgis tertio nonas Decembris. M.D. vii. Mira cõsolatoria/ exẽplũ Platonis.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A.M. LIBER VIGESIMVS PRIMVS. ANNO. M.D. VIII.

P.M.A.M. Ioanni Iacobo Triultio equiti Mediolanensi primario Marchioni Vigleuani Franciæ magno Mariscalo. cccbxxv

IOannes Antonius Anglerianus nepos meus, qui stipẽndio sub tuis vexillis militat Gallico, ad me venit decimo Kalendas Ianuarii, tuas mihi literas porrexit. De comitatu Belcastri causam tuã Regi prepositi catholico Domino meo, qua fraude Frãcauillę Ducissa Comitissa Accerrarũ Constantia de aualos, tibi comitatum illum vsurpet, aperui. Quanti sis faciendus & bello & pace, quãtus sis, Regi significaui, talem suasi virũ, qui ductandis regendisq; exercitibus, nemini par sis, non esse abiiciendum, quia pręsertim ius sibi seruatum iri petat, nec aliud quicq;, quod nec hostibus solet negari. Quę tu in Marchionatu salutię in Alpibꝰ sitæ, Carmagnolę redeũti mihi e legatione Babilonica, dixeris, repetii, te scilicet nullo pacto arma in Aragonum quenquam Regem sumpturũ, quia sis apud eos fere enutritus Neapoli, honoribus auctus & auctoritate. Propterea de te, domum illam benemeritam asseuerabas, addidi pręterea te (quõ apud Carolum Regem de militari ab eo ducato sumendo ageres) primum cum eo fœdus fecisse, ne tua vteretur opera in eam domũ, licet magno te Mariscalatu (vt aiunt) Galli, ornauerit. Comitatum vero istum Belcastri, tunc a Rege Fernando primo, ex Aragonica domo Neapoli regnante, assecutum proposui, quom ab Inocentio octauo põtifice maximo, bello vrgebatur, proceribus regni, paucis exceptis, deficientibus, vt e regno Fernandus eiiceretur te nãq; cum duabus & viginti cathafractorũ turmis, nõ infirmis auxiliis, a Ludouico Sfortia missis, Fernãdo suppetiis, fuisse in regnũ, Regi nũciaui. Tuis laboribꝰ, tua vigilantia, diligẽtia, opera, cum ea parte exercitus, Fernando fuisse robur non paruifaciendum disserui. Tua igitur virtute bellica cõmitatum fuisse istum tibi a Fernando condonatum, non aliunde partum. Super comitatu Belcastri negociatiua.

Digitized by Google

Qui si fortis & prudentis imperatoris officio, functus nō fuisses, detur baty e regno, forte Fernandus Rex fuisset, tanti obsequii premium, ne tibi tollatur, regem orauí. Senatoribus igit regiis demādatū est, vt vtriusq; partis iura scrutētur diligēti cura. Suū cuiq; tribuat, imperauit, q̄ sequētur intelliges. Vale interea. Burgis quarto nonas Ianuarii. M.D.viii.

ccclxxvi. De cęsare/ & Gallis/ds impator sit Galli/ & Veneti exercitus. Triumcius pfiam vēdidit Gallis.

P.M.A.M. Suo Comiti.

PAucis ante diebus, venit ad me nūtius a Ioanne Iacobo triuultio nostro cōciue magno Franciæ Mariscallo. Is prēter patroni negotia, Maximilianū refert Cęsarem, ex Alpib⁹ tridentum vsq;, imperii vrbem Episcopalem, descendisse in Italiæ fines, cum magna impedimētorū & machinarum copia. Sed addidit, paruam eum & peditum, & equitum habere coactam manum, q̄ desint facultates ad ampliorem comparandam. Formidat ipsius accessum tamen Rex Gallus. Formidant & Veneti, qui ne in Italiam ingrediatur armatus, vna cū Gallis obstare parant. Sunt ex Germania in Italiam Cęsari tria itinera, ab Eluetiis per comēsem lacū, vnum & qua benacus, Gardę nūc, lacus alterum quę ambo ex Alpinis iugis deriuant. Tertius ex rethicis montibus per vallem Cadobrēsem, in prouintiam quę forum est Iulii, nunc friuolum appellatū a Venetis. Cuius prouintię caput vrbs est Vtinum, a foro Iulii Venet⁹ agit in Cęsarem exercitus, ab vtroq; lacu radices occupāt Alpium, copię Gallico merentes stipendio quadripartitę, Vasconū fama est, inesse milia decem, totidem Italorum, duo Eluetiorū, quos Suizios dicit nostra ętas. Hispanorū milia tria. Diuersi, diuersis obiecti angustiis alpium. Catafractorū mile octingentorū habet exercitus Gallus numerum. Catafractum vocat Gallus lanceam grossam. Amborū est electus exercituum imperator, cōterraneus meus, Ioannes Iacob⁹ idem Triuultius, qui, nisi propria raptatus rabię in Ludouicū Sfortiā, patriam Gallis vēdidisset, cunctis mortalibus gloria belli pręcelleret, quem nosti quando Mediolano in Hispaniam iter faciebamus. Hi sunt noui belli apparat⁹, quę succedent intelliges. De sophio autem persa, inquiunt Veneti, nō minoris se facere illius prosperos successus in incōmodum christianorū, q̄ si Turchę illum sternerent, magni esse animi aiunt virū, magniq; ingenii, atq; vna philosophię sectatorem, amatorēq;, cuius illi puero. Pater mores erudimenta reliquerat, naturę amicus, quę naturę sunt cōsona louet. Libertatem populorū, vt animos alliciat, se queritare prędicat. De turcharum principis sobole filium aiunt, ad sophiū cōfugisse, stimulisq; sophium vrgere, vt in patrem progrediatur, qui iam senio marcidus, eger iacet, vni deditus e filiis, quos habet plurimos, cui omnia regna relinquere, cęteroscq; exhęredare cogitat. Vale ex vrbe Burgensi quarto idus Ianuarii. M.D.viii.

cccbxvii Suasiua/ neqs inani vēto crucię/ nec mutato loco mutet animus.

P.M.A.M. Magistro Alonso Campos Exímio Theologo Canonico Granatensi.

FVrtatus Mēdotius nostræ Granatēsis Sanctę fidei abbas, nostro se rogatu annuit abbatiā tibi prębiturū. Sed redditus petit ęquantes abbatię censum. Tu nōne Canonicus? nōne mercede frueris annua quadraginta nūmorum milium? vt quid irretire te cupis cum incōmodo? si, quid iste velit pēsitaueris, de tuis quadraginta, potius aliquid est tollendum, loci te anxietas mouet, video. Prior me sedebit sortes? prior plato, en vir bone, misero sunt ista Popelo queritāda, qui aliter faceret, nisi talibus adminiculis, attomo leuioribus, inniteretur. Viro autem egregio, secus. Is locum honorat, adornat, nō locus ipsum, quid tibi, hic an illic sedeas? qui doctrina mortalem ęquas quēq;, qui sapientia sidera vincis? futilis est igitur hęc ratio, & si contenderis, aliena tibi manu, rete queritto. Nolo ego talem mea dextera virū gratuito cuiq; subtilicere, & implicare. Matritensem Canonicū amicum vtriusq;, procuratore meum, per Legatum apostolicum Bachalariū creauimus, & Licenciatum, ab illo tustrenam exigito gratulabūdam. Non scribo ad eum, ne videar collatum velle beneficium exprobare, quod probro par est. Nunc apud Regē sum Burgis, quo veluti Castor & Pollux dimidiū tempus diuerto, reliquū in villa Arcos ad stadia forte. xv. apud Reginam. Vale ex vrbe Burgensi quarto idus Ianuarii. M.D.viii.

ccclxxviii. Negociatus.

P.M.A.M. Capitularibus Granatensibus.

QValis mihi fuerit, cum regii fisci cōputatoribus, super taxatione frumentaria pestilentis anni sexti & quinquagesimi cōtentio, referre nequeo pertinaciter, quo pręcio fenerato res redactum in coctum panem triticum famelicę vendunt plebi misere, eo intētarunt prętio nos in eadem decimali vndecima quę nos tangit onerare. Dilatus est in aliū diem cōuentus eorum, quid statuetur intelligetis, pedibus, manibusq; (vt vulgo dicitur) enitar, ne nos opprimat. Valete Burgis quarto idus Ianuarii, M.D.viii.

Digitized by Google

P.M.A.M. Io. Iacobo triuultio mediol. Marchioni Magno Frantię Mariſcalo. cccl xxix

IN belcaſtrenſi re tua infenſos habes curiales omnes, non q tibi ſint qui te nō norunt inimici, ſed quia ſint aduerſarię competitrici, & vxoris tuę ſorori ducisſę Francauillę, quam Neapoli nouerunt amici, mulierem a literis, ab elegantia, a forma cōmendant, at virtute bellica tollūt ad ſidera. Niſi hęc mulier Hiſpano ſanguine progenita Hiſpanis Iſclam inſulam, quam ditione tenebat, quę fere in faucib⁹ iacet Neapolitani portus dediſſet, quo tēpore bellum atrox inter Gallos & Hiſpanos ingruebat, quid de Hiſpanis interrogāt, ſalutem Hiſpanis, Gallis vero pernitiem hanc fœminā peperiſſe contendunt. Ex ea inſula ferunt Hiſpanos vires in regnū collegiſſe. Duras preterea fuiſſe paſſum obſidiones propugnādo, trucidatos coram, vidiſſe ſtrenuos nepotes duos. Hęc & multa preterea vna voce arguūt, omni propterea gratia, omni fauore dignam dicunt. Quid premii tantæ fidei, fortitudini, conſtantiæ tribui poteſt inclamitant, his ego, tantę mulieri, quam Herculem ſuperaſſe vultis tam bene de vobis meritę dimidiā ſaltem regni partem deberetis iuremerito impartiri. Sed de veſtris, non de alienis facultatibus illi ſatisfacite. Quid, ſi hic qui Gallicam in noſtrum exercitū imperaturā recuſauit, in regnū Neapolitanū, in quo ab annis teneris arma exercuit, vias, paſſus, plana, montes, anguſtias, patētes campos, flumina, mores deniq hominū callet, tantum inermis domi manens promeruiſſe vobis probetur, quātum illa totis viribus immixa, Galli duces in vos miſſi furore Boreali perciti, rerum Italarum ignari, laborum, vigiliarum, algoris, atq eſtus, & inedię impatientes, prudētiæ, magnanimitatiq iuremerito magni Gonſali Fernandi imperatoris noſtri facile ceſerunt. Teſtem vobis magnum eundem habetote, quanti reliquos illius exercitus aduerſi fecerit, quādo Triuultium nō venturū intellexit in eum, opimiora inquit, ſpolia ex hoſte referemus, quo plures in nos venerint. Solus hic Triuultius animum illi in diuerſa trahebat, cū pari rem ſe habiturum argumētabatur. Sed quid ego hęc? ſua petit integra fide, immenſo labore quęſita, nolite igitur tantum virum a Regiis obſequiis tollere, nequeunt molleſieri, conceptam ſeruant pertinacia m. Rex tamē literas tibi Sauonę quom vna duo maximi catholicus & chriſtianiſſimus conuenerunt, prębitas, iubet corroborari, affirmariq prope diem ad te Ioānem Antoniū cū his literis remittam. Si quid vltra emerget, integro tibi animo, vt patrię principi obſequar. Vale Burgis tertio Kalendas Februarii. M.D. viii.

Triuultij et Frāca villę merita/ ſup cauſa Belcaſtri.

P.M.A.M. ſuo Comiti. cccl xxx

MAximilianum Cęſarem inter tridētum & munitam Venetorū arcem nomine Rouoredum caſtrametantē nouo ſummus pontifex titulo inſigniuit, loco nāq aureę ſecunde coronę Imperatorē electū pōtifitio chirographo nuncupauit. Rouoredi expugnationē tentaſſe dicitur, ac re infecta diſceſſiſſe. Validis namq reperit illam preſidiis & machinamentis munitā. Poſt hęc relatum eſt circiter idus Maias per Venetos milites, germanos cōplures, qui forte pabulatum & frumētatum ab exercitu ierant, fuiſſe trucidatos damna potius recipiunt germani q̄ inferant. Io. Iacobus triuultius vtriuſq ductor exercitus, caſtra habet oppoſita hoſtium caſtris. Cito taratantara clanget, nec loci natura, nec alimētorū penuria ſtare diu patientur, quin cōcurrant, ad vos illico mittam qui referant rei exitum. Sophiam perſam ferunt in hiberna ſeceſſiſſe, nec laceſſere quenq̄. Proxima inquiūt proditurum eſtate. Cęteri principes dormitant. De nobis quid pace fruimur aurea, ſub Fernandi Clipeo Regis tecti, quod vero Aphri piratæ Granatę littora perturbēt, chriſtianoſq abducant captiuos, pœnitebit illos, nō poſt multo luent pœnas, viuat Fernādus, indecuplū ſoluent. Mos eſt vti noſti bellicus, vt hinc rapiamus, inde ſpoliemur. Viribus agit mars Burgis. xii. Kalendas Martii. M.D. viii.

Cęſar apōtifice impator electꝰ appellat/ quomō Hermanſ ſuccedat ōSofio/ de Alfriſieſtātibꝰ Granatam.

P.M.A.M. Aloiſio Marliano Philoſopho vaticq egregio conciui. S. cccl xxxi

CAleſii te freti procelloſas rupes & Belgicas quas vocāt Bācos, Sirtes Flandrię euaſiſſe ſcribis. Margaritam rerum Caroli principis Infantis adminiſtratricē, adiiſſe inquis. Letamur qui tibi bene cupimus, quia preſertim dicis eūdem te locum apud eam Carolumq principem retēturum, quem Philippo viuente fueras aſſecutus. At te iterum armatum inquis & militaturum Maximiliano electo imperatorę in Italia, quē ais ex ducatu Mediolani vtriq noſtrū patria Gallos eiecturum, quid ſentiam intelligę, q incolumis euaſeris, ſiſq in tuto, nō aliter mihi gratum q̄ ſi meę dimidium animę fluctuantis ſeruatum renūciaretur. De bello autem, ſi cōſilium amici vis, bella gerant bellatores, Philoſophis in hęreat lectionis, & cōtemplationis ſtudium, qui fieri poteſt vt bello aptus, vrgēte ſenio reperiatur, qui a teneris vnguiculis perpetuo

Conſultiua ꝛ cōgratulatiua.

Digitized by Google

libros, arma nunq̃ exercuerit: si electus imperator voticõpos efficietur, liberum tibi erit in patriam redire. At si duros repererit obices, duplici Gallos iracundia inte liberosq̃ tuos, & familiam concitabis, qui toto Sfortianus es pectore. Expectato igitur sub tecto, nõ subpellibus rerum euentus. Et vale Burgis in Kalendas Martii. M.D.viii.

ccchooxii

P.M.A.M. Decano & capitularibus Granatẽsibus.

Negociatiua.

PEtitis vt vestrę mensę capitularis portio ab Episcopali, nunc vacua secernatur Rege incõsulto. Id haud quaq̃ fieri est ęquum. Regi rem prępositi. Simus nostra sorte cõtenti respõdit, donec pastorem nobis dedet. De pecuniis quę nobis in Salinis assignatae in exactorẽ fiscalẽ decoctũ inciderunt Chirographũ accipite. De cęteris creditoribus, neq̃ volunt neq̃ ab ęquo iustoq̃ discedit, ne ordinem peruertant, citentur, inquiratur in eorum prius facultates iuridice, & iuxta legum sanctionẽ, tunc mutabitur in aliud Fiscale membrum, quod deerit. Abices redditus quondam a mauris suo Mahomete dicatos includere in ordinaria, vestra stipendia tentarunt, obstiti. Computatorũ disiecí pertinacem cõtentionem. De cęteris quę petitis, in ordine initiatorũ ruralium, & parrochialium tribuum, ne cui amplior q̃ duodecim numorũ vestrorum, quos marauedinos milium superet, ne ve addatur quis assignato iam numero, fiet vti censuistis, quod vestro priuilegio addicti census prędcdãt cuiuscũq̃ alterius preuilegii solutionem. Respõdetur multorum esse particularia, vestrum generale, nec tolli posse quod alicui in loco signato conscriptum sit, vt generali tribuatur. Valete. In Kalendas Martii. M.D.viii.

ccchooxiii

P.M.A.M. Suo Comiti.

Imperator gurritiã/ trigestũ repercitũ aiunt a missse/õ gallis quedã.

CAesari electo Imperatori satius fuisset, vt video, pace media vixisse, q̃ bellum quęritasse, quãdoquidem impar duobus tantis hostibus, multi putant prouintiam sumpsisse consilium republica Venęta, quę iam ęgre ferebat Gallorum vicinitã. At sero saput. Ita multis ante diebus cõuenerat, sed electi mora prębuit Veneto necessitatem, vt cum Gallo fœdus reintegraret, ne in se Gallicum furorem conuerteret, soluisq̃ sarcinam leuaret cunctante Cęsare. Si tunc e Germanis descendisset mõtibus in Italiam, quando a Venetis accersebatur in Gallos, forte fortuna Gallorũ cantus rauco sonasset gutture. In hac amisit lucta imperator electus Gurritiæ comitatũ amissit, & vrbem illustrem trigestum cum omnibus trigestino freto oppidis adiacentibus. De ipsius autem exercitu quid, per exploratores Hispani generis milites castrenses factus certior, Triuultio Imperator aduersę partis facere Germanos in castris, nõ ea cura, vigilis dispositis, quam exigit regula martis, prosiluit noctu, ad eos cõpositis ordinibus, qua nocte, dominicam obseruamus resurrectionẽ, germanorum adoritur castra, Pallantes oppressit. Subita formidine dispersit, vicit, profligauit, atq̃ in fugam vertit. Sauci qui cecidi superfuerũt in Germaniam redieret. Esset Cęsarea maiestas in castris necne, nondum intelligimus. Vale Burgis, in Kalendas Martii. M.D.viii.

ccchooxiiii

P.M.A.M. Decano Granatensi.

Luzerius vt rationẽ det de ,pcessib⁹ accersitur.

CArdinalis hic noster Hispanus Toletanus Archiantistes a quo sacrę inquisitionis hęreseos summa depẽdet, vna cum eius senatu, ad se Luzerium, vel quod rei aptius, Tenebreriũ accersunt, testesq̃ adduci iubent, quos iste creditur, tum astu, tum cruciatibus, circũuentos, vt inficeret religionem falsis dilationibus, immo & fatuis, ineptius namq̃ cõfingi quicq̃ potest, q̃q̃ virgines quę a vicinis probantur, paterna domo nunq̃ exisse, ibiq̃ vise perpetuo, dicantur Hispaniam vniuersam peragrasse, vt recutitam legem veterem prędicarẽt, christi autem dogmata sternerẽt. Quid doctrinę speratur in recluſis virginibus? quid animi ad maternas delitias deserendas? vt per orbem incomposite proficiscerent. Et vt bachanales astruxit, pro equis hirçorum tergoribꝰ vsas & temulentas. Huiuscemodi multa, quis potuit iudicum hisce fabellis nõ tam infantilibus, sed tartareis aures prębere? vt hinc fundamentum caperẽt, ad damnationem & infamiam totius Hispanię. Senatus igitur hic, vnde tanta contagio scrutatur? processus formatos lectitant. Iuditia tot crematorum, totq̃ taxatorum quotidianis inspectent cõsiliis. Vale Burgis tertio Idus Martii. M.D.viii.

ccchooxv

P.M.A.M. Io. Iacobo Triuultio delite Belcastri.

Negociatiua.

SOroria ista tua & aduersaria Francauillę, ducissa coram senatu Neapolitano, tuæ litis iudici, prępositi literas, tibi Sauonæ prębitas, nullius fuisse vigoris, atq̃ hinc surreptitias quia secretarii Almazani dextera minime fuerint referẽdatę (vt aiunt) ego autem, Regem denuo adiui, hortando, monendo, orando, a Rege petii, ne tantum virum, qualis tu es, velit a se abalienare, qui comitatum illum, non tanti facias quanti ducissæ ipsius verba incomposita, quibus

Digitized by Google

gloriã tuam, quę ingẽs est taxare cõmaculareq; videtur. Quia te aduersasse arguit Regi, quod in eius auxilium in regnum non veneris contra Gallos, qua fraude illi ate sororio comitatũ creditum, a Fœderico Rege iam spoliato sub data Castelli noui cũ discedente Ysele Fœderico cõscriptum sit preuilegium impetrauerit. Immo a misero Rege hospite qui exul in Galliam diuertebat, extorsit, quando ipsa in fami tectorio quo fraudem suam velat, te nõ venisse in regnũ inquiẽs. Regi ego non minus te fuisse Regi obsecutum q; nõ veneris cũ ipsa fœmina (licet Herculeo eam multi vigore insigniant) potuerit promereri, nec quin ipsa bene se gesserit ad negamus, addidi Regi ne pattatur, q; in eius curia, tanto viro quisq; aduersetur, quem si amiserim?, quid lucri conficire possimus in crumenam, non intelligo, iussit propterea Rex (illis inutilis literas propria dextera subsignatas, expediri. En illas tãtopere desideratas, vtinam voti compos efficiaris, quãdoquidem tanta te virget anxietate huius Belcastrensis comitatus possessio, q; primum fuerit tuę bellicę virtutis prẽmium. Vale Burgis pridie nonas Maii. M.D.viii.

P.M.A.M. Triultio Episcopo Comensi scaramusię magni triultii nepoti. ccclxxxvi

Narratiua laudatiua/ crisicastina.

Matheus malfelitus vir Balearicus Aragonici senatus vice Cancellarius, qualis quantusq; sis mihi rediens ex Gallia orator pro catholico Rege meo retulit, qualem genere talem te literis prędicat, & ingento pollere, nullã tibi naturæ dotẽ ex his deesse, quas (quõ se beneficam illi quõquã ostendit) solet impartiri. Io. Antonius Anglirensis nepos meus, qui subtui patrui vexillia meret, secundo ad me missus cum literis regiis a patruo petitis, singulare Belcastrensi reuerantur, velim profuturas; officit patruo tuo Francastillam e nobili genere Hispano esse ortam, & affines, & amicos, hic habet quotquot Regis adherent lateri. Tuus autẽ patruus neminem, me excepto, quia illam omnes, patruum nemo nouerunt, nomine tantum notus est, illa & sanguine Hispano cara, & meritis grata, de illius fœminę morum elegãtia, forma, literis, & eloquentia, quicũq; Neapolim Regi catholico fuere comites, mira prędicãt. Ad de fortitudine (fusta) Nezarinam quidem faceram, aut Hipolitem Amazonem bellatissimas clariora belli Facinora gessisse ratiocinãtur. Sarracenide tantum excipiunt, quia in sulam Isclam Hispana mulier, Hispanis nõ Gallis dederit, obsideriq; se atq; oppugnari passa fuerit, egregie quidẽ se gessit, sed nil supra homines, vt isti volunt, his agimur procellis in primarios omnes, nitemur tamen contra tot tantum spherarũ impetum, de rebus autem magis, per eundem nitęliges, quid velim officio fungere nobilis & magnanimi viri, si quidem, in quo apud istos Gallos, quorum senatus princeps esse diceris, opus fuerit opera tua. Cardinali Rotomagensi Legato meas impartitor literas. Burgis pridie nonas Maii. M.D.viii.

P.M.A.M. Georgio de Ambasia Cardinali generali totius Gallię Legato. ccclxxxvii

Qualę sit patriç ẽfideris/quibus causis cogamur amare illam/inter reges negociatiua/remuneratio/oc studio.

Quanta sit soli natalis vis in natura, nemo est, qui ambigat. Dulcis amor patriæ, dulce solum patria est, antiquum est prouerbium. Degenerarem igitur ab vniuerso, non modo humano, sed ab omnium animantũ genere, nisi & ego mihi benecuperem in patria, Nisi mutatam ab ea elementorum particulam corporalem hanc, substantiam redditurum credi toribus aliquando statuere, en & qualis anxietas spiritus est. Qui per illos cęli meatus, in hanc molem pessum datã influus, cupit illo trahere materiam istam, qua recluius est, ac si nulla speret alia, via hinc prodiens, q; illa cogitat ad superos posse remeare. Magno me purpurate affecisti beneficio quõ redeũti mihi ex legatione Babilonica, Carmagnolẽ Marchionatu salutię, vobis Alpes traseũtibus, cum christianissimo Rege ad rem Neapolitanã, tutelares a Regis a manu imperasti literas, quas dicitis salium conductum, atq; etiam gratis impartiri, quibus ducibus, ego & vniuersus meus comitatus, tam fractis bellorum tẽporibus, prouintias omnes Gallicas traieci secures, & honoratus ab incolis quacũq; pedem tuli, acta placuit recẽsere prędia optimę vt in memoriam tibi renocem magnanimitatis, quem semel in patrocinium sumpserit, etiam cumulationibus indies augere beneficiis. Beatorũ Gratiani philini carpophori, & fidelis, ossa in Abbatia arone Borromeorũ ab vrbe Mediolano milia circiter quadrigina iacẽt, ex abbatũ crudeli incuria, contẽpta, in angulum abiectum cum suis quiodq; capsulis proiecta iacẽt, & miserando prospectu Abbatię ipsius templum dirutum in id meo ppidum genitrix, vteroportavit, & peperit tantam impietatem, inde transiens, vt locum natalis viserem, fui collachrimatus. Vouí, me totis viribus daturum operam, vt quacũq; daretur Abbatiam assequerer. Voto addidi, redditus illos vel in atorem illorum partem, si voti compos efficerer, me in illius templi restitutionem, & corporum illorum, qualem deceret tumulaq; exhibiturũ. Hinc, vbi tam ma-

ter Hispanos & vos Gallos arma cessisse cõcordiamq; interc̃essisse vidi, meis apud quos multos iam annos versatus sum, Regi & Reginę, rem prepositi. Vt a vobis abbatiam impetrare conarentur supplicauit, annuerunt meę pietati. Ad Christianissimũ, teq;, alios q; omnes quos apud vos alicuius esse momenti senserunt, literas precarias dedere. Ad oratores suos, imperatiuas, ex oratorum incuria, nil actum est ad hanc vsq; diem. Rex autem catholicus, qui nunc vobiscum est affinitate adiunctus, fretus amicitia, & sanguinis vinculo, fretus & amore tuo vir illustris, erga catholicam suam maiestatem, per literas non modo signatas sed propria manu scriptas, ad oratorem suum Io. de Albion, christianissimũ Regem Reginę vxoris eius auũculum, & te legatum, cũ ampla pontificali potestate, rogatos facit, vt Rex iubeat, tu Presul amplissime prębeas illius Abbatiæ possessori tantundem alicubi reddituũ aliorum. Abbatiam istam soli natalis mei dirutam, nobis relinquat erigendam. Id tibi clarissime legate, modo velis, facillimum erit. Hac tibi opera deum propitium, cœlites illos, quorũ corpora honoratũ exposcunt sepulchrũ, patronos, Regem catholicum amicum, me obsequentissimũ comparabis. Benignis igitur auribus Reuerendissimũ Comẽsem Episcopum conciuem meum, & familiarem quem ad id negotii missi cum literis regiis audito, manumq; benefica aperito. Et vale Burgis vbi curia est Hispana, pridie nonas Maii. M.D.viii.

ccclxxxviii. Congratulatiua/suasiua/et donatiua.

P.M.A.M. Comiti Miseochi Magni Triuultii filio heredi.

SOlent homines, a notis patribus, in ignotos filios amorem dirigere. Paterna causa te magnifice comes obseruauit hactenus, post hac autem, quia delatum est te omni ornatum virtute, atq; inniti vt preclare gestis & bellicis trophęis onustũ genitorẽ, emuleris, te ipsum vt illum obseruabimus. Hęc parua reddunti Io. Antonio nepoti meo, licet ex transuerso nato, sub tui genitoris Marischalli alti stipendio Gallico militãti, ad te dare cõstitui. Duos is ad te meo nomine canes Gallicos ex Hispania ducit, & equestria Hispano more calcaria totidem, pignus nostri amoris erga te, q̃uis tuę munera non digna, equo etiam illum donauimus Hispano currere, militari. Cõmẽdatũ habeto iuuenem. De patrijs negotijs ad patrem satis late. De his ad te nulla sit cura, licet ista tibi omnia parentur. Vale Burgis pridie nonas Maii. M.D.viii.

ccclxxxix. Instructiua/et suasiua.

P.M.A.M. Fernando Hispalensi familiari suo in Gallia.

IO. Antonius noster Anglerianus, quę velim referet. Puto legatum istum Rothomagensem Cardinalem catholici Regis nostri, literas (manu propria presertim) exaratas, non negligendum, daturum operam arbitramur, vt voti compotes efficiamur. Andreas Burgensis Imperatorius, in ista Gallica curia orator, duram inaccessamq; rem istam facit, quia tum Gallis ressit. Quos ipse ait extra se ipsos, neminem putare augendum esse beneficijs. Dic isti meo nomine, Gallos esse hoies, qui & ipsi ratione vinci queant. Ita barbaros aut inhumanos haud quaq; fore arbitror, vt rem sint huiusce modi tanto Regi affini negaturi. Res hęc, nec statũ, nec auctoritatem, aut gloriam, vel, quod illi durius esse ereduint, crimenã tangit. Ecclesiastica hęc, ignauis hominibus, atq; isdem inertibus, ipsos videmus quotquot horis plena manu effundere, de fidibusq; aqualiculos, istis dapibus farcire. Preterea Rex noster catholicus, morem Gallis gessit sępissime. Ipsi autẽ vices non reddiderunt vllas. Dic ei meo nomine, vigilet, laboret, studeat qua capiendi sunt Galli. Scio eum nouisse, modo expergiscatur, maiorem me in eo spem habere q̃ inisto oratore Regio albiono, ignaro literarum, & a natura sibi nato. Daturum, ostensurumq; literas regias Albionem credo, sed secuturum Leporẽ fugacem diffido. Valete ambo Burgis pridie nonas Maii. M.D.viii.

cccxc Rationalis et rogatiua.

P.M.A.M. Iacobo Albiono viro Laetano Regis oratori in Gallia.

HAbes orator amice, quod petisti. Literas. S. catholici Regis tui, propria manu cõscriptas, in amoris fidem erga me ad Rothomagẽsem istum, vniuersę Gallię legatum, grattarum actiuas q̃ tibi benigne respõderit. Seq; Regis nostri postulata impleturum promiserit, quia prę cipue nõ nobis, sed ipsius met Abbatię dirutę restitutioni, redditus eius optamus, vbi facere multa sanctorum corpora tibi alias significaui. Fungere amici officio, & tui Regis mandata exequi curato. Hęc est nostro pectori vanica rerum humanarum cupido, ex multiplicibus nam q; ambitionis titulis, cumulatiores molestiarum prodeunt acerui, q̃ delitiarum, has vncias tum ex tumido fastu excerpimus. Illas omni modiorum & eminarum mensura nobis fortuna ministrat. Habebis me tibi perpetuo deditum, si enixe huic meę rei studueris. Scio quãta sit muneris oratorij vis. Vale Burgis pridie nonas Maii. M.D.viii.

Digitized by Google

P.M.A.M. Suo Comiti. CCCXCI

SIt qualis fortuna vide Comes inace, magnus dux ille, ac sapies, poterit tibi dicere, quid sit nouerce rabies, spumas vbi mandere cordi est. Princeps ille, ab orbis principibus vniuersis prudens habitus. Quem finitime potentie formidabant, turcharum Princeps magno faciebat, qui reges Neapolitanos deturbauit, Gallos in Italiam, Maximilianūq; Imperatorē affinem adduxit, Venetos, quacūq; sederet animo, aliquando trahebat. Is exul, in angusto, sub Gallica seruatus custodia, periit. Quali dolore animam illam exalauerit, tu iudicato, ab illo victus, captus, in vincla coniectus, qui & ipse Ludouicus, pauper quondā, & carcere clausus, capitis reus est habit⁹, ab eo, quem ipsemet nouarie septum durissima fregit obsidione, deditūq; cepisset, nisi obsidionem inuitis etiam fœderatis Venetis, soluere propeasset, veritus Gallicam potentiam in se concitare, en fatorum ordo. En fortune constantiā, vt celsa ruant, vt strata resurgant. Tu vero scribis Petrum Aquilarium Pleguí Marchionē mihi discipulum, ne iudex a Rege missus, seditiosos quosdam Cordubę, debitis afficeret supplitiis, obstitisse. Et quod incon sultius, iudicem ipsum curie pretorem, ad oppidum auitum suum Montillam vinctum, satellitibus septum, ductum iri iussisse. Maiorem mihi immodum id displicet. Pœnitebit Marchionem, reiq; participes omnes. Proderit fortasse vxorem habere Regis amitinam, Magniq; Gōsali Fernandi patrui auctoritas, que maxima est apud Regē. At vereor, ne Regi nuper ad Regni habenas redeunti, expediat, nullo pacto tale facin⁹ impunitū, relinquere, ne a cœteris postmodum contemptui, & risui habeatur, vereor, ne in eius caput faba cudatur talis, vt eius exemplo cœteri detrectentur. Pręterea video Regem flamas cuomentē, nil hinc boni speratur. Petrus autem Gerso, comitis vremię primogenitus, qui & ipse literaria mea suxit vbera, temperātius se habuisse predicatur, licet & ipse Regem aliquantulum perturbauerit, quō nam q; Rex illi tulerit edici, vt Medinę sidonię ducis tutelam, quam eiducis pater moriens reliquerat, respondit se dicitur, se affectum ingenii molestia, q; nequeat dicto esse Regio parens, sine graui desertī pupilli nota. At se suaq; omnia Regi esse obnoxia. Creditam retinuit inuito Rege tutelā. Sed nullam soluit exore labem, nulla in regium quemq;, sparsit conuitia, ne modo iniuriam ingentē. Me miseret Marchionis, ne in calamitatem aliquam trahatur dubito. Ludouico heredi tuo cōsule, ne in regiā insurgat coronā vnq;. Et valebit. Ex villa Arcos quito nonas Iunii. M.D. viii.

Carie defle
Hoc eroz-
dili de mor
te ducis me
dio. Quid
marchiople
gi in pretoz
curię dd pe
trus Gerio
cōtra Reg.

P.M.A.M. Suo Comiti. CCCXCII

PAulatim enatat afflictorum innocentia. Archiepiscopi, qui fuit quōdam animę tuę dimidium, accusationē tartarea desputam rabie, patet latissime. Soluti sunt vinculis omnes ţe stes, quorum dictis, tum inanibus & fatuis, tum iniquis & pernitiosis, tenebrerius inherens, occasiones raptauit, quibus tot corpora confligeret, animas perturbaret, familias innumeras infamia repleret. O miseram Hispaniam, tot virorum fortium genitricem, tam nephanda labe, contra ius fasq; cōmaculatā. Ductus est Tenebrerius in Burgesem vinctus arcem. Prefectoq; arcis imperatum vt sub fida seruetur custodia. Sed quid! morte ne sua Terstites, mile pēsabit Hectorum erūnas! leuabit miserorum curas! cordis anxii pressurę medebitur aliquantulū, se iniuria damnatos, se sub iniquo iudice causam habuisse, patefieri, Sit satis de hac tempestate tractatum comes Illustris. Rex Cordubam versus, filia in villa Arcos relicta, in male consultū Marchionē de Pliego, mouit. Deus bene vertat. Timeo Marchioni discipulo meo quōdam. Veh prębentibus equalibus exemplum. In valle agimus oleti. Ex itinere, fama est Petrū Nauarrum comitem, bellorum magistrum, impetisse, expugnasse, cœpisseq; promōtoriū in faucibus Veles dela Gomera in Africa, vnde Hispana littora piratę aphri sępe spoliant, fauente illis regulo bellecensi, quem aiunt vino veneręq; sepultum viuere. Comodissimā fore stationem nostris post hac rupem illam inquiunt, Vocant promontorium id pegnonum. Valeex Valleoleti in nonis Augusti. M.D. viii.

Luzeri⁹ ca
pit/diuina-
tio oppoza-
testes Luze
rii soluun-
tur / Rex it
ad marchio
nē plegii ca
pit in Afri-
ca pegnonū

P.M.A.M. Triuultio Magno Mariscallo Marchioni. CCCXCIII

TV scribis regias tibi literas in lite Belcastri parum profuisse. Ducissa vero Francauille, tibi sororia, atq; eadem aduersaria, contrariis ingētibus curiam repleuit. Affines autem & fautores eius, vocibus intonant horrendis huiusmodi. En! contra Frācauillę ducissam! quę in regno tātum est Regi obsecuta! quę affuit, propugnauit, bella gessit, nepotes amisit, fauces Neapolitani portus Hispanis aperuit, pragmaticis abrogabitur illius causa, qui vrgente necessitate deseruit, cum hostibus fuit, in Hispanos consuluit! est ne ista tantorum obsequiorum merces! contra literas tibi a Rege mandatas me inscio impetrauit, per affines & fautores, quibus vt vtrumq; pragmaticę Regię caput seruetur edictum. Id tuę causę conducere minime inquis.

Duplex pa
gmatica I re
gno/quid ś
vtroq; litigā
te super bel
castrēsi lite.

Digitized by Google

Tu autem quid petis? vt pragmaticę Regię tua causa infringantur? sustinerí leges conditas minime miquum est. At, si latentē in re fraudem, pēsitauerimus, nil est in quo duciſſe fiat iniuria. Primum namq; pragmaticę Regię caput, hunc habet sensum. Si qua inter possessores rerū ab Alfonso primo Fernandoq; illius filio habitarum, lis exoriatur, nobis inconsultis, nostrę sanctę clarę in regno senatus, quęstionem discutiat, deliberet, decernat. Alterum si de rebus ab Alfonso Fernandoq; secundis & fœderico Regibus elargitis, quid emerserit, sanxit Rex catholicus, ad se rem deduci, vt meritis & qualitate personarum inspectis, suo regio nutu res procedat. Hęc est vtriusq; pragmaticę medula, primum tibi caput expedit, quia tuis meritis Fernandus primus comitatum imparitū est. Secundum vero, causam implicat tuam, quia fœdericus rex, licet regno discederis, duciſſam tuo donauit comitatu, pręcium hospitii, quia illum in Iſcla exotorem, in Galliam spoliatum proficiscętem, suscepit. Te vero, non modo aiunt, fautores duciſſe, non affuiſſe nobis intelligentibus, verum etiam & cum hostibus fuiſſe. Tibi, vt cęteris, qui affuerunt, abstulimus. Quid quęreris? annuit tamen Rex, te magni esse faciēdum, cupereq; se, vt tibi mos geratur. Sed nescit qua tendat. Omnis opera impenditur. Non dormiem⁹. Interea vale Burgis sexto Idus Augusti. M.D. viii.

cccxciiii

Auctoris cōtētio cū Regis sup bel castrensi negotio qd regi ferat de vtroq; litigāte/qd de ipsis aduocati. dicāt iudicio

P.M.A.M. Scaramutiæ Triuultio Magni Triuultii nepoti Episcopo Comensi.

PRoficiscete nuncio ad patruum tuum, qui labentis Italię solum est lumen, & spes solatii, fuit consilium, ad te quoq; pauca dare. De re Belcastrēsi, ad illum late scribo. Tu vero, hęc accipito, queq; illi ocioso referas. Quātum publico debetur laudem prędoni, tantum vos Francauillę cupiditati, dolosisq; tectoriis debere cognosco. Coacti nāq; fuimus, patrui tui meritā, virtutumq; aceruos ingentes, & bellorum illustria gesta, Regi, vniuersęq; Hispaniæ patefacere, quę apud eos sopita iacebant. Quanti sit esse tuus patruus merito faciendus, iam didicere, qui hactenus eum ignorabant. Ipla vero, si laudi suę consuluisset, eam, qua sororium falso cōmaculare est conata, hostilitatis notam contexisset. Sororiū insignem, clamide (vt aiunt) coopertuisset. Se ipsam, horrida securi percussit. Competitorē extulit ad astra. Oportuit nāq; ad infringendas duciſſe prępositiones, vtriusq; opera, quid vter q; valeat, quid promereat educere in medium. Qui de fœmina illa illustri, honoratiſſime sentiebant, re intellecta mutantur, quādo prę sertim aduocatorum allegationes, quarum hic exemplar habemus, inspectant. Horum, hic rapacissimā in publico suggestu, & contione, coram regio senatu Neapoli, vocat. Ille nil intactū relicturam, alius, manus habituram promptas ad omne nephas, proclamat. Quandoquidem perfricata fronte in tantum sororium ausa est id facinus. Iudicibus, omnes publice suadet, ne isti fœminę aures prestent. Nec desunt, qui se probaturos profiteātur, diu illam hesitasse, Gallis ne, an Hispanis Iclam esset dedituta. Sed maiore spe lucri compulsa, Hispanos dicitur admisisse. Immo & in proditionis notam, precipitem aiunt decidisse, quom namq; in Galliam, exulanti ex torris regno miser Fœdericus Rex, in Iscla ipsi, duciſſę homagio credita in prefecturā, se accingeret ad iter, vt Gallis non Hispanis insulam traderet, quo minus grauiter se Gallis vicinores premerent. Pinguius dicitur, famę oblita, pignus elegisse, quom ista Regi refero, nec datur ista conticere, ob mutescit. Triuultium fuisse maximo Hispanis cōmodo, q̄ in eos exercitū nō duxerit Gallicum, negat nemo. Hęc & multa preterea, quę lōga essent narratu, speramus tamen reni aliquando consecuturos. Nunc vale ex Hispana curia sexto Idus Augusti. M.D. viii.

cccxcv

Ratio quare pauci fruant possessis quomodo vita viuat.

P.M.A.M. Ludonico sancio Regio Generali Thesaurario.

PAucos esse homines, qui presentibus fruantur, & si per facultates licęat, sępe numero se audiuisse, sensisseq; experimento, inquis. Velles preterea cur id mali accidat, intelligere. Non leue namq; malum est, quia dum animus ad futura distenditur, oblivione sui, velut vermiculus inter vepres, deperditur, ita vitam quisquis de futuro sollicitam trāsigit, infœlix viuit. Nec viuere dici potest, quia semper, vt vita labatur, optare videtur, qui enim ad cras tam oculos intellectus protendit, vt cras iam tandem veniat anxie cupiti. Dum vero mentem implicita, atq; irretitam habemus, viuere hodie desinimus. Ita diem ex die protrahens maior pars hominum miserrime vitam perdit. Nec vita fruitur vnquam. Vnd eautem tanta calamitas mortalibus exoriatur, aduertito. Ex insanis rerum cupiditatibus, ista proueniunt. Si contenti presentibus essemus, nil vltra expetentes viueremus, ex absentium igitur & futurorum cupiditate, vita hominum fit misera. Si sapiens igitur fueris, finem impones cupiditati, & vita frueris. Quia sibi semper presens sapiens esse reperitur. Stultus vero, cupidus semper a se est alienus, & alteri ad

dictus. Eius namq; rei seruus est quisq;, quam toto animo concupiscit, & queritat. Inutilem nitimur de pascere beluam, corpus vt pote, cœlestem autem dominum intellectum, fame conficimus, curis, suspiritis, sollicitudinib?, exagitamus. Ambitione animū Sortes cruciat, diuitiarū cupiditate perturbat Marcus, luxu marescit inuolut? cœno lutius, gaudet vicinorū incomodo luridus Antonius, simultatibus assidue studet publius. De animi tranquilitate nulla cura. Viuūt ergo miseri, qui sub hususce perturbationū pedibus strati, iacent. Nec vita fruunt. Veh infœlicibus, q̄ futuram expectant? qui talem transiguntur tu vero, quandoquidē doctrina polles & ingenio, ita hisce fluctibus te implicator, vt fluctibus obsistas, illisq; ad tranquilitatis portum, pro placidis vētis vtare. Id eueniet, si tu illis dominaberis, presens tibi, si hoc obseruaueris, semper reperieris. Futuris ergo ita prouideto, ne te, quin pascas animum studiosis operib?, distrahere valeant. A presentibus, & vita frueris. Quod cœleste munus paucis est hominibus a superis impartitum. Vale ex Hispana curia sexto idus Augusti. M.D. viii.

cccxcvi

P.M.A.M. Eidem generali thesaurario.

Significatiua.

Quãdo ceperat autor pati renū et illoꝝ passionem.

SEquēs ab ea qua Regē, teq; in eius cubiculo salutaui dies, illis, renibusq;, maceratū precipitem dedit Martyrem tuū, diebꝫ, noctibusq; septem, quales sint tartareę pœnę didici. Ignotum mihi tormenti genus hactenus. Audi preterea pauca quę familiaris meus referet. Ne irrita facias rogo. Vale ex Hispana curia quarto idus Augusti. M.D. viii.

P.M.A.M. Fernando a Vega Ciceroniano viro Consiliario a Secretis Regio Commendatario maiori Castellæ.

cccxcvii

Paradoxa qua colligitur q̄ sit verax verum/ primarii et quid succedat fluum.

VErum sē toto nixu quęre amicus ille noster de primatibus Hispanis vnus, quom tecum ille egoq; vna domi tuę meridiaremur, obloquitur. Qua verum excuti queat, ea se tendere ingeniū, die noctuq; predicat, et repetit, nil sibi vltra sedere animo, ac placere, q̄ vnicum id quod est verum. Quid sibi hac ratiotinatione velit, nō intelligo. Nosti enim tu, qui oratores omnes, ac vates eg regios esuxisti ad vnguem, philosophiam percurristi, doctores nostrę religionis exanussim cōplexus es, solum id esse verax verum, quod est deus. Nullus hominū, quorum nos sanctiones, & auctoritatem obseruamus, posse deum aliter queri q̄ inuentus iam diu sit, monumētis reliquit. posse queri balbutiut, immo & igne cremari eos videmus, quotidie qui sibi volūt aliter queri posse persuadere. Lex statuta nobis est, a qua diuertere nephas est, atq; impiū. Verum igitur hoc, iam repertum est. Quo tēdimus vltra? ab hoc autē vero, quod veri totius semen est, cœtera manant vera, veluti a bono fonte, bone segetes prodeunt, dispergunt per vniuersum. In his, tanq; segetibus, licet hominibus sese inuoluere, in his versari, hęc pertractare. Icareę nobis alę cremabunt, & pelago mersi deglutiemur, si altius tētabimus euolare. Si vero, vt ex perdentibus veris, quę veriora sunt elicere queat, libris solum se inhęrere profitebitur, cur ab vbere verorum omnium, post illud verum, in quo nemini licet vltra rumināte diuertit, philosophia? Qui Adamante vel Pitopo iam effoso, quid querat effodiendo interrogātibus, se Pitopum vel Adamātem quęrere respondet, Draconem forte in subterraneo speculatētem, qui eum absorbebit, pro Adamāte vel Pitopo reperiet. Contētt ergo tu & ego, vtamur his quę super terra ab antiquis effossa videmus. Et tuū Adamāte fruemur, eius tu perdentium verorum genitricis lacte nutritus, vitam hominibus vtilem, Regibus sano cōsilio directuram, tibi tranquillam eglomeras, quia finem sequeris qui solus est finis optandus, virtutē. Quę vnico tramite graditur, veluti ad vnicū sagitta signum dirigitur. Hinc est q̄ vitiis imbuti stupeant vagantes, quia extra finem procedant, cum vitiis pateant lata equora campi, quib? inuisis vagi per errent. Propterea semper fluctuant, animis nunq; cōtenti, cupiditatum sectatores. Vale iam ne te nimis longa oratione, tibi nota fatigem, pridie idus Augusti. M.D. viii.

cccxcviii.

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Bellecēsi discipulo.

Quid virile/quid fœmineū appetitus vageat.

QVi fiat, vt fœminas viri, magis q̄ fœminę viros appetere videantur, cum & experimēto, & Aristotilis sententia, qui dicit non infirmius fœminam appetere virum, q̄ sicca telus desiderat imbres, e cōuerso accidere e cōstet, velles intelligere. Nemini dubium est, quin ardentior, insatiabiliorq; sit fœminę appetitus in venerem, q̄ viri, quom fœmina ex viri semine pinguescat, exhilaretur, valeat, vir autem, ex fœminę cōmertio, hebetatur, languet, desicit. Vnde igitur tam diuersa tendāt, ausculta. Eta age si tibi exciderit ex anulo preciosus lapis, liceat affluento careat lapis ornatu, minime ad te redire curabit, tu autem preciosum lapillum, omni studio amissum quęritabis. Sentatū accipe exemplum. En, dic. Si e stabulis sagginatus equus

Digitized by Google

rupto euasit capistro, liber ad pascua, cui nam acrior erit cura? equo ne redeundi ad assuetas frā gulorū ordei nitidissimi, ac fœni purgatissimi, & scalpentis strigilis delitias, aut equi dño de se ducēdo? Domino profecto maxima, equo vel nulla, vel nō eadem, ne redigatur in seruitutem. Quorsum hæc inquis? ex Adæ costa fœmina excidisse, vult nostra religio, liberam se fœmina sentit a viro separata, viro autem coniuncta mancipium sese aliquando, ex naturæ institutione clusam fuisse virili coste diuinat. Vnde, ne in eam iterum regrediatur, semper suspecta videtur, quod maxime appetit non quęritare, virūq; vt ad se proficiscatur, expectare. Licet regula sæpe numero patiatur exceptionem. Videmus nāq; gustato viro plures fœminas sese dedisse præcipites viri amore, q̄ conuerso, tu credito quę voles et vale. Idibus Augusti. M.D.viii.

CCCXCIX.

P.M.A.M. Fernando a Vega consiliario a secretis regio aurato equiti.

Philosophia ostendit ad superos iter.

ARtes alię vir magnifice, possunt ab humanorum ingeniorū officinis, dici excussæ atq; inuentę. Genitrix autē illa fœlicitatis humanæ, si qua fœlicitas reperitur, de qua tibi paucis ante diebus diserui? philosophia, nullam sibi originē aliam, q̄ excelsa sede tonātis, habere profitetur. Si ex deo igitur recto venit tramite philosophia: vbi sperant homines extra huius prędia, possessiones, ac fundos, suę peregrinatiōis viaticum ad promissa virtutum præmia, posse reperire. cum cętera sint omnia ad bene rectęq; viuēdum sub deo tacentia: huic veluti fortunatis agris, vberrime segetes obnoxia. Ea enim est, perq̄ deus verus instituit religionē, qua tranquillitas animi, qua iter ad superos patet, qua deo coniungimur. Est inter deum et homines fidissima interpres. Dux amantissima. Ea nobis per elementorum ad mirandam, vtilemq; discordiam, per syderum cursus, per eorum in terras afflatus, a quibus variarum rerum generatio prodit, quanta sit rerum autoris vis, quanta sapientia, quantus amor, ostendit. ea in terris anima dicitur esse ciuitatū, quia ex diuinis, superisq; legibus, humanas, quib? rite gubernamur, elicuit. Ea militarem disciplinam, vrbium, domorumq; structuram, ciuium cœtus, agriculturam ad victum, medicinam ad salutem docuit. Hęc tandem ab hominibus, qui eam complectūtur miseriam detrudit, animi perturbationes expellens, fœlicitatem parit, quia scire vti rebus, quas possidemus, sta vt ipsarum nos dominī esse sciamus, non illarum nos serui, ac si porrecto digito indicaret, ostendit. Iam satis. Vale. xii. Kalendas Septembris. M.D.viii.

CCCC.

P.M.A.M. Fernando a Vega equiti aurato a secretis consiliario Regio.

De duob? rōnis aurigis & de bonis ptecis.

ALbensem ducem istum tuum, cui te iniquis annorum triginta cōmertio deuictum, maiorum heri bonorum esse possessorem, q̄ tu possideas ratiocinatus es, oportere propterea te illi familiarem esse fateri, non ęqua lance inuicem intima familiaritate cōiunctos. Si positionē tibi maiorē satis apte confutauero, nil detractum de illius amplitudine ac fortuna decore aperta fronte profiteri licebit, q̄ vos intima esse deuinctos familiaritate, immo et necessitudine recensuerim, maiorum inquis esse bonorū possessorem. pedibus, manibusq;, quia vtrūq; non infirme cognosco, negandum. id tu remerito probabo. Is nāq; maiorum est possessor bonorum, qui deo propior per virtutem eleuatur. Ille beatior inter homines vocitatur, qui animæ vires ad diuina sępius erigit. Duas animæ beluas immanes, irascibilem et concupiscibilē (inter sacra dei penetralia ratione fabricata) prosternit, calcat, lacerat, depellit e p̄cordiis. cordis ac iecoris vires rationi, veluti equi duo aurigę: vt illi pareant, quacūq; illa velit proficiscātur, ad dictæ sunt. hos quicūq; bene domitos reget, res humanas tanti faciet, quanti oportet fieri. Is horum internorū victoria assequitur, quod est, q̄ totum orbem vincere, gloriosius, & recta patebit huic iter ad superos. Is fragilia quę adeptus est, liber possidet. illis vel vt instrumētis vtitur, non vt sessoribus pareat, ad necessitatem seruat, ad exigentiā diffundit. Is petulāti bestiæ appetitui. i. corporeo, quæ conueniunt ferę bestię impartitur, ad animum vitæ causam tribuens, & vitam ratione duce componēs. Qui per hęc vasti maris ęquora suam nauim ita gubernabit, raro vllius ægebit, raro (vt maior pars hominū semper) dolebit. De rebus satis multa. Adeptemur iā tandē. Iste tuus, quia sese ipsum non possidet, nihil possidere dici potest, quia seruis homini datis in seruos, subiacet & duci qua velint patitur. tu vero, licet i fortunę gremio sedeas, quę fortunę sūt, De fortunę aceruo sumpta intelligis. tantiq; illa facis, quanti debent. nec pateris vt te relegent, a tepido, aut disturbent. De virtute nāq; maior tibi cura est, q̄ de diuitiis, aut veneris, & bachi consuetudine, Quantum igitur ad nocturnaga phebe distat crinitus Apollo, tantum a diuite longa titulorum pagina circūuoluto, distat animi bonis ornatus. Quare tibi factam (Si quis interfecit) iniuriam existimo, non illi. Quia, si te fortunę superat blandimentis, illi tu prędelis intra

lis intra virtutis amplexū. nec plura his. Vale ex Vallcoleti in. viii. Kal. Septēbris. M. D. viii.

cccci.

P. M. A. M. Suo Comiti.

In Berna vrbe germaniæ cōfusio inter fratres de cōceptione ꝟginis: q̄ vbi cōbusti.

ANno superiore scripsi pullulantē in Berna vrbe Germaniæ, superstitionē inter cōciona tores ad Archiepm tibi collegam. Quę post hęc euenerint accipito. Veriti cœnobitę cōciōnatores, rem hāc de cōceptione beatę virginis, fore ipsis perniciosam, Si eorum argumentatio, tot annos pectibus̄q̄ sustentata, infringeretur, cogitasse feruntur. De veneno in cibo semel, in potu, secūdo: in eucharistia tertio, fratri illi Ioanni Ietzer innocenti, prębendo: Is nulla fuisse tactam originali macula beatā virginē persuasione sani spiritv, edicebat. Id, quō in irritus processisset, frustrati ad magicas artes cōfugiunt. E cœnobio, viri quattuor, quorū vir clarus fuisse dicitur cōciōnator, magister frater Stephanus Subprior. Alter nomine Frācisc⁹ Vlseh, chirographa pprio ipsorū quattuor sanguie inscripta, ferūtur dęmōi sub specie æthio pis porrexisse. Dęmon is: ad eorum postulata, cū sociorū cœtu, aderat eorum opera, nemine ac cendente, in tęplis accensę faces repertę sunt, pulsaric̄q̄ auditę sunt cāpanę, trahente restes nemi ne, cœnobium ipsum ingentibus fremitibus noctu semper cōcutiebāt. Sed tunc pręcipue, quādo fallere innocentē Ietzer statuerant, cōcussis namq̄ cellę ipsius foribus, sub beatę virgi nis habitu fœmineo, per fenestellā Subprior apparebat, fratre Stephano inspectante, Gabrielē q̄ archangelum dissimulante, vt fratri innocenti persuaderent, ne sine originali nota genitam beatam virginem, putaret. ne id vltra populo ediceret. Innocentis dehinc opera vti, in manus illi acri quodā puluere infecto stigmata Christi plagas ęmulantia, figebant, & prębito sopiſe ro poculo ad estasim distrahebāt. per aliud poculū in se rediens experrectus, populo mirante, quæ fratres astruxerant, veluti fanaticus enarrabat. Ita decepti Bernenses aliquot menses, fraudem cōtextam patefecere. per iudices pontificios deprehensi quattuor huius facinoris structo res, damnati pridie Kal. Iunii anni hui⁹. M. D. viii. publico incēdio absumpti, in Araris fluminis ripa, fuisse dicuntur. Hęc habui ab his quę ad curiā veniunt ex Germania oratores, ab inclito Cęsare Maximiliano electo imperatore. hęc habeto & vale. iiii. Kal. Septēbris. M. D. viii.

cccci.

P. M. A. M. Capitulatib⁹ Granatensibus sede vacante.

De tęporū angustijs.

NImium vobis e blandimini. Instatis amicę, vt vobis alia sint tempora, ac reliquis istius regni ecclesiasticis. Almeriensis, Malacensisq̄ initiati, vix anni prętereuntis chirographum, quod dicitis declaratoriam, exigendorū redituum ipsorū sunt assecuti. Vos autē illā & presentis anni alterā habuistis, necq̄ adhuc sedatis animos, obolum vos dilatū deplorantes nul li aureum ablatū putatis. nonne animaduertitis q̄ calamitosa, pestę, fameq̄ tępora fuerint? putatis vos esse solos quibus reditus implicentur? nec vobiscū agitur vt fiscalium reditū, decocto exigeret. ne sitis adeo teneri, vt liquefiamini. durū vobis videt pedū plantā madefacere, vbi vicini vestri mergunt. De re autē frumentaria, quam anno sexto & quingētesimo ad pragmaticę precium habuistis. satis cōtrouersum est. panē illū datū fuisse pauperib⁹ ab Archiepo, pptercā so re impiū rē hanc vlterius in medium trahere, vt maiore precio, post illis obitū vobis cōputet. Inos tamē Colchici draconis aureos pulueres cōlecī, qui res huiusmodi e subterraneis mētibus effodit. puto dissimulatum iri, silentioq̄ prętereundum. Valete Cordubæ pridie Idus Septembris. M. D. viii.

cccciii.

P. M. A. M. Petro Fagardo Marchioni Antelato.

Petri adilis pięgi Marchionū executio. in curię ptore q̄ die Cordubę fuim⁹

VIdisse perpetuos in curia negociatores tuos fecit, ne ad te literas hactenꝰ dederim. existima ui nāq̄ Pachiecū prędicipue tuū, qui maximꝰ est rerū indagator, nil prętermisse de quo te certiorē non fecerit. nūcaūt quia nemine hic tuo nomine video, noua præsertim ea superad dita, q̄ Tendillę Comes ductor meꝰ in Hispaniā ad nos in Curiā venit, qui a me ista exigebat Quę apud Regē accidēt a cuiꝰ latere nunq̄ discedo, ad te scribā. hoc primū tibi minime dul ce futurū, habeto. Rex vbi intellexit cōdiscipulū, conterraneūq̄ tuū Petrū aquilarē Marchionem Plegiensem, curię prętorē sub tua custodia captū, mississe Montillam, ob stuprū ne ne cesteret, percitus ira (longis ex vrbe Burgensi itineribus) per insensos est, huc se cōtulit. Corduba. vii. Idus Septēbris ingressus est. per Senatores Regios legēs, ac iura citant quotidianis cōsi liis. esse Marchionis Vxorē Regis amitinā, quia Enrici auunculi Regis filia sit, forte a multa ē perabitur. Sed vereor, ne duriora, q̄ tu regotq̄ velimus, faba in illū cudat. Regi conducit, si velit imperare cęteros proceres hui⁹ exęplo deterrere, nosti quales aios in reges ignauos ac desides, vos regni principes habere soliti estis, timeo pptera, vehemēter Marchioni nro. Quę statuēs in eum intelliges. Vale Cordubæ pridie Idus Septembris. M. D. viii.

Septimo Id⁹ septē. Cordubę.

M

cccciiii.

P.M.A.M.Petro Fagiardo Marchioni Antelato Murciensi.

Qua mulcta Rex in marchionē plegi processit ob ꝓtoē violatum.

Mœrens gemensq; sumpsi calamum. Proh q̄ vilius fuisset Marchioni nostro Plegi esse febribus eo die laborasse, qua pręnimia benignitate in concives suos, & amicos Cordubenses, pręsidem illum misit Montiliam sub custodia. audi qua fuerit ex legū sanctione factura pestilandat⁹. Montiliana illa atria, quę vidisti aliquādo, multo auro, multoq; ebore compta, ornataq;, proh dolor, funditus dirui sunt iussa, quia priuati carceris, in curię pręsidem pręcipue, ministerio sint functa. Indicta est insuper illi viginti miriadum (Dicitis Hispani contos) mulcta. arcis, & iuris dicendi pręfecturam Antecheræ oppidi insignis, abstulerūt, aliasq; arces omnes auiti patrimonii. Interdictum etiam illi est, ne Cordubam dum vixerit, ne Vandaliā vniuersam decemnio adeat. Ita sua impensa & incōmodo, legem cęteris proceribus statuit, qua viuant, quod nobis male gratum. De cęteris ciuibus qui Marchioni adhæserāt, partim supplicium sumptum, partim abdicatos a magistratibus exilio mulctati sunt. His actis iā accingimur Hispalim profecturi. quę ibi acciderint per me habebis. Vale Cordubę. decimo quarto Kalendas Nouembrīs. M.D. viii.

cccclv.

P.M.A.M.Petro Fagiardo Marchioni Belecensi.

De. Giron abducit in Bomngsalia ducē Diuing fidōię.

Venimus Hispalim acciti, pupillus Mithimnę Sidonię Dux, & tutor illius Petr⁹ Giron, tibi sub nostro ductu cōdiscipulus, Vrcnię Comitis hęres primarius. Alterne tutor & pupillus, licet nōcoeant sororib⁹ cōiugati, suis vxoribus cōtenti viuunt. q̄q; per ętatem nondū sit Ducinota copula, ducē. Rex tibi ex nepte Cęsar augusta ni Archiepiscopi filia, capta re affinē voluisset. tū vt eā sibi familiā in Andaluzia, quę est Vandalia, potentē in futuros euentus deuinciret, tū etiam ne duę domus Mlę Vrcnia. ac Sidonia colligatæ, insolescerēt præpotentia, turbarentq; aliquādo pacē auream, si tempora tulerint, vt Philippea paulo prius accidit tempestate. Accessit vtiq; Petro Gironi, vt Ducis tutelā soluat Rex imperat. Magnorū ꝑcerū tutelā ad Regē, ex regni cōsuetudine, Rex arguit attinere. Respōdit Giron a Ducis genitore socero sibi, tutelā testamēto relictā, cū moreretur. Nec posse pupillū geminato sororiū, sine insigni nota deseruire. Rex instat, vt ducalis domus, familiaribus ipsius gubernandę rei ducalis curam imquat. Remittit Giron, e curia Gironē Rex iubet discedere, manere Ducē. E suburbanis Hispalensibus villis, equos disponit cursores Giron, noctu cōfractis exilii terminis, vrbē Ducisq; atrium per scalas ingressus, e lecto iacentē pupillū educit. In Portugaliam transportat. missi a Rege cursores celeres, qui deprehensos traherent, neutrum sunt assecuti. Quid vltra fiet habebis. Vale Hispali, viii. Kalendas Decembris. M.D. viii.

cccclvi.

P.M.A.M.Petro Fagiardo Marchioni. Belecensi.

Obsidetur a Mauris Arzilla nobilis oppidū dat in ꝑdā. Conueniunt Papa Gallus & Hispanus reges Venetus et Cęsar. Fonseca.

Portugalię Regem habere in Africa vrbes, vt nouis vtar vocabulis, Tangiar, Arzillam & loca pleraq; alia, quę ditionis fuere quondā regni Fezensis in Mauritania. Arzillam tu multuario bellatorū cetū militū amplio exercitu cōparato, Rex ipse Fezensis, cęteris Africę regib⁹ potētior, adortus est, vrbē illico cœpit. obuios mactauit, Portugalenses cędi supersutes, in arcē sese receperunt. Ad id angustiæ deuentū est: vt triduū tantū ad deditionē pacti fuerint. genero Regi Portugaliæ implorāti opem, ꝓpere misit auxilia socer Rex noster curiales oēs Duce Antonio Fonseca egregio equite amico ubi, accinguntur. Iam traiicere in miserorū laborantiū auxilium parabāt, quādo illorū calamitati, comitē Petrum Nauarrū classe maritima, quam per ea littora ductitabat, allatum est succurrisse. E nauib⁹ nāq; vi tormētorū hostiū castra aperta in littore sedētia, ita cōcusserat, vt ex ob sidione discedere coegerit. Mira est eius viri fortuna in re bellica. Mauris igitur in fugatis, seruatisq; arcis pręsidiis, vt be tamē a Mauris diruta, nō sint rediere. Iidē fere reliq⁹, quibus ista in Africa gerebant, ad pręfectos arciū Methimnę Sidonię Ducis, nūcii a Rege mittuntur. dedent arces, oppidaq;, de iure regni edicit. Veh oppido Niebłę egrogio, diuti. Mandata regis detrectant oppidani. expugnatur oppidū, prędonis voce monitū, ne vim expectaret. dat in prędā. nec tutis parcitur, nec mulieribus. Primarios oppidi viros ostio turrię pręsidis noie Mercat⁹, qui aderat cū exercitu, e pinnis mœnia sublimioribus, laqueo suspendit, defectionis fautores. formidabili cędę terruit cęteri dediere omnes. Regiis arcibus locatis pręsidiis, discessum paramus in veterē castellā. Audio de comitentu Pontificis, electi Imperatoris, Galli, & nostri Regum, in Venetos nescio quid immurmurari, nil apte habetur. Vale Hispali. xiii. Kalendas Iunias. M.D. viii.

Digitized by Google

EPISTOLARVM. PETRI MARTYRIS. A. M. LIBER VIGESIMVS SECVNDVS. ANNO. M. D. IX.

P. M. A. M. Petro Fagiardo Marchioni Belecensi.

cccclvii.

De cōuentu Cameracēsi cōtra Venetos & turchas. quid ḋsq; petat ab eis.

X quo die Iduum Decēbris quinta Hispali ad veterē castellā ituri, terga dedimus, quo cū ad te scribere quiuerim, ad hāc vsq; pridie nonarū Februarii, nullus occurrit, qua Reginā ibi degentē viduā eius filiā saluturus, in villā Arcos, se Rex contulit. quom in itinere natalē Christi celebraturꝰ dīe, Rex i insigni municipio noīe Caceres pedē fixisset, p celerē e Gallia missum tabellariū habuit. In vrbe Germanię iferioris nomine Cābrai, per oratores quēq; suos, Pōtificē Iulium secūdū, Maximilianū Cæsarē electū, Ludouicū Christianissimū Gallorū Regē, & catholicū nostrū, de bello in Turchas vna gerendo, qui potētissimi Christiano nomini minitantur, cōuenisse. Addito capite in fœdere, vt e Venetorū potestate sua quisq; prius extorqueat. Pōtifex vt puta Rauenā, Ceruiam, Ariminū, Fauentiā, & multa præterea furis ecclesiastici loca. Maximilianus Veronā, Paduā, Vicentiā, Triussium, Friuoli Prouintiā, Trigesti ciuitatē, & maritimū sinū vniuersum: Gorricięq; comitatū, diuersis vsurpata temporibꝰ. Rex autē Gallus, Brixiā, Bergamū, Cremam, & recenter habitā, in venditi vicini Ludouici Sfortię Mediolani ducis, precīū Cremonā cū adiacētibus. Rex vero noster in Neapolitano regno, portuosas vrbes Brāduſiū, Tranē, Iodrontū, vt iuniorib⁹ vtar vocabulis, & multa prę terea, sub occasione pignoris a Fernādo secūdo rege, ad se tracta oppida, cum suis quęq; pedi tibus in Apulia. Magnū, si tēpus tulerit, occupādi Regni totius momentū. Ictū est in fœdere, ne quisq; e collegio se queat exoluere, suis etiam receptis ni fœderatorum quisq;, prius quę ad eū attineat assequat. Veh potentię Venetę, si vna oēs in eos se cōuerterint. male restituros suspicandū est. Aliis nunc artibus agendū est, quę cū res eorū, qui sunt Itali, cum Italis gerebantur. Vale ex villa Arcos pridie nonas Februarii. M. D. ix.

P. M. A. M. Gometio a Toleto Ducis Albensis Consobrino.

cccclviii.

Cōgratulatiua & exhortatiua mone lia.

EN habes, quod te hactenus macerabat, torquebat, cruciabat Episcopus es Placētinus designatus. tecū habita, qñquidē literas calles, theologicisq; es imbutꝰ doctrinis, quibꝰ homines iter ad astra quęritant. curato, ne te fortuna ista frons læta, ab instituto primo diuertat. Vtere ista potētia, quę annuas duodecies auri dragmas superat millies, tanq; instrumēto ad tēperatius viuendū, & beatā viues vitā. trium tibi iā ferorū animaliū imminent discrimina, a quibus hactenus liber eras. Ambitiōis vtputa, auaritię, atq; ocii illiberalis. ab his. Si tu caueris bene tibi cōsultū fatebor. In illa si decideris e fortunato fides infortunatissimus, & e Granatensi canonico, in pinguem antistitem emersisse aliquando penitebit. Vale ex villa Arcos pridie nonas Februarii. M. D. ix.

P. M. A. M. Eneco Lopez tendillę Comiti Regni Granatensis proregi.

cccclix.

Mutat Regina apta i venctos ad iuratio. quare Medio lanēses oderint Venetos.

MEæ a te literę (quia corporibus prędentes eramus in curia) discesserant. Iubes vt reuertantur, hoc est iniurium Fagiardo meo inferre, ad quē ista cœperā absentē dirigere, tibi pstit esse illo seniorē exē plarib⁹ ille contentus erit. modestus est, nō succensebit nobis quāta senib⁹ reuerētia debeat nō ignorat. ergo ad te reuocati redeam⁹. Reginā Ioānā iā tandē, tū artifici patiētia, tū blāditiis, minis etiā cōmixtis, ac si pcerā vlmū, ad cētū vsq; radicatā, cōuulsisset, ex villa erui t arcos, infortunata cœli tēperie Rex. Regina i itinere in villula Renedo, a Valleoleto ab oriente tres distanti lapides morāte, cū quadrigi maritali busto solito, Rex ad vallemoletū cōcessit. en aperi aures. Ibi. iiii. nonas Martii Antistite Palētino celebrāte, inter diuina sacra, admoti altaribus in populi cōspectu, assuerūt oratores p Iulio secūdo pōtifice Maximo, Ioannes Ruffus Britonorus Episcopus apostolicꝰ legatꝰ, p Cęsare duo illi oratores quos Monzonū venisse pro imperatore, Germanus alter, alter Italus. Mercurꝰ de Gatinaria, p principe Carolo. Cūq; illis aderat Claudius de Cyli vir Burgūdus, tibi notus, quia diu versatus est. in hac curia Regia orator. Regis autem Galli nomine, Monsiur dela Gutica, vna cum Rege ipso, qui aderat pro se Rex, fuisq; regnis, & filiæ, pro dominis cæteri, altaribus & sacro sanctæ

Lācellarꝰ mercurialis

Digitized by Google

eucharistiæ dextris impositis addito iureiurando polliciti sunt, neminē e fœderatis deserturos donec quisq; antiqui sui iuris facultates, ex alati leonis marini faucibus adunguem assequantur. Mediolanenses hac deliberata sanctione gaudebunt. nil namq; magis verentur quam Venetorum iugum, nobilibus intollerāduni, quos omnes paulatim abolere, aut de medio tollere, De quacunq; ciuitate nituntur. propterea, nobilibus exosti Rabidi viuunt in illos Mediolanenses, qui præter Brixiam, Bergamum, Cremam, & Vicentiam Ducatus crura & lacertos ablatos quondam: per nuper in precium sui Ducis venditi, Cremonam cum Abduaglarea, viscera & iecur ipsius vrbis Mediolani, abreptam terrarum fortunatissimam glebā, Dextrū Ducatus oculum, ad mœnia fere vastę illius ciuitatis applicati Veneti, iam labra lambere & diglutire saliuam super ea videntur. Vidit, vidit miserando intuitu Venetorum orator quæ agerentur aderat & ipse. Qualem ei stomachū hęc fercula præbuerint, tu colligito. et Vale ex Valleoleto In nonis Martii. M.D.ix.

cccxx.

P.M.A.M.Suo Comiti.

Pars Venetiarū cōburitur Romę fulgur. Alexādrin⁹ cardia. iust⁹ mortl. Regina vocat Tordesillas.

SI licet prodigiis aures adhibere Venetis prodigia minari videntur ruinam nono Kalēdas Aprilis ab vrbe relatum est, inaudito casu, Venetorum naualia, tormentario puluere succenso, combusta. Sed audi nouum inopinūq; euentum. Scripsi ad te alias esse Venetorū naualia munitam vrbem, per seipsam, ab vrbis eorum corpore semotam, in quibus, nauigia fabricantur omnia, & fabrilia cuduntur, ad rem maritimam cuncta, vnuersus ibi tormētarius puluis conficitur, tam ad terrestrem, quam ad maritimam rem bellicam. ex puluerariis artificibus: capsam resartiens vnus, malleo clauum in ea suffigēs, ignem e clauo excussit. In puluveris aceruum transiliens fauilla, illico succendit cameram, atq; ex ea in aliam, in qua erat puluveris coaceruata magna moles. Fit strages horrenda. tantus fuit eius incendii furor, tanta vis accensi puluveris, vt arsenale vniuersum labefactarit. columnas plures marmoreas, quæ tabulatū sustinebant, eruit, & per aera volitando deportauit in diuersa. multi crematur, vniuersa vrbe concussa est. e vicinis domibus, extra nauale ruerunt nonnullæ fenestrarum vitrearum valuę, quibus ad decorem, & arcendos algores, caloresq; vrbs Veneta pollet, ad rupturam vsq; quatiebantur. terremotum, qui rem ignorabāt, vrbem sumersurum arbitrati sunt. In vrbe Roma isdem fere diebus, cuiusdam Cardinalis atrium fulguræ ictum exarsit. paulo inde post, obiit Cardinalis ille Alexandrinus, Christianorum principum pro ecclesiastica libertate acerrim⁹ propugnator. Is in Rotę senatu seuerus semper habitus, a recto pontificē quenq; vllius principis causa frena soluere, nunq; quo ad potuit passus est, a nobis hęc habeto. Reginam Ioannā filiam, in oppidum Tordesillas in Doriæ fluminis ripa situm, eminēti. Ianu tandem Rex genitor perduxit. ibi acturam putamus, quicquid ei superest vitę saturnia solitudine contentā. Vale ex Tordesillas. tertio Kalendas Aprilis. M.D.ix.

cccxxi.

P.M.A.M.Io.Baptistę Anglerio fratri.

Cabāillas Valētinus et orator p. Albiono.

IOannem Albionum Catholicus Rex hęrus meus, e Gallia reuocat, quem, in rebus nostris minime operosum reperistis. nouum mittit oratorem. Is Hieronymus Cabanillas nomine, eques Valentinus & generosus, mihi est amicus. Speramus alio studio in rebus nostris mandata sui regis executurum. Vtua nāq; illi Rex Catholicus voce imperauit, vt Christianissimo Francorum Rege suo nomine regio, abbatiam quam (quia natale nobis solum) tantopere cupimus, postulet cnixe sibi dari, non alteri, Rex efflagitat, pētū in alibi Rex pollicet. Fernādū familiarem a teneris meum, ad id cum oratore ipso remitto. Illi famulabit & obsequetur, vt auidius orator nostris rebus intēdat. nil prętermittimus quod ad hominem attineat. Superi statuāt in melꝰ. vos aūt inuigilate, vt a vobis, si quid emerserit, fiat orator illico certior, puto non defuturū, tū quia nobilis, tū qa in curia sim ego ipsius absentis ratione in eius negociis habitus. Vale ex Hispana curia. vii. Idus Aprilis. M.D.ix.

cccxxii

P.M.A.M.Suo Comiti.

Apparat⁹ Cardinalis Toletāi ad rē ornandā.

CRepidatus hic noster Cardinalis Hispanus, cuius animus in nostræ legis auersos promus semper fuit, stimulis Regē agitauit, licet eius rei cupidum, vt in Granū vrbē, quādoquidē arcē eius Mazalchibir, & magnū portū possidem⁹, prouincia caperetur, ad id se pecunias mutuaturū obtulit, est nāq; vti nosti Crasso Romano pecuniosior, quia thesauris cogendis inhiauerit. res statuta est, cū sit rex grauiorib⁹ nūc implicit⁹ negotiis, ipsemet exercitū sequetur. assignauit illi Rex e fisco regio, vn sit quoscūq; numos ad bellū pbēdos, exactur⁹. Iā cōpata est militū man⁹. Carthaginē nouā sūt cōuēturi, vt inde traiciāt. Duces habēt egregios magistros a lōga rerū expiētia, primari⁹ est ei ductor, Petr⁹ ille nauarr⁹ Comes, mari, & terris bellicę glię

fama illustris, Accessos, vt pro prętores, Rodericū Moscosū virū Gallecum, Comitem alto mirę, mirum & animi dotibus & corporis agilitate iuuenem, in hostes nostræ fidei feruentem turmarum Ductores pro Centurionibus, strenui & bello exercitati, Sequūtur Ioan. Spinosa multis vulneribus pugnando acceptis insignis animo, integerrimus, in Mahometanos pręcipue. Duo preterea inter amicorum paria numerandi, Petrus Aries Segouiensis cognomine Iustator, & Gonsalus Aiora, non minus armis quam literis clarus. egregii ambo, & morum præstantia, & corporis habitudine. multi deinde, quibus integri exercitus cura credi libere posset. Quorum mihi nomina, nec forte tibi, nota. His circumseptus crepidalis frater Franciscus decore Cardinco insignitus, carthaginem petiturus est. quę sequentur habebis. Vale ex Valle oleti tertio Kalendas Maii. M.D.ix.

cccxxiij.

P.M.A.M.Suo Comiti.

IActam esse aleam intra fines Venetorum intelligimus. Intra terminos eorum, hostili acie Galli Franciam Franciam inclamitantes, Abduam fluuium traiecerunt, fugaci cursu. Inde regressi sunt, quia furtim parua manu, vt belli tantum indictores, fuerant ingressi. propinqua Venetorum pręsidia Gallos insecuta, terminos & ipsa Gallos ingressa, vt Mediolanenses audito nomine libertatis incitarent, libertatem, libertatem ingeminabant. Ita iam ignis excitatur nouus, cum miserrima Italię calamitate. Sero extinguetur. Iam Laguxa Gallus orator discessit ad Herum. Venetis dimittetur propediem, ne illius mora fœderatos in suspitionē inducat. Is miser: qua profecturus sit, quia mari, terrisq; conclusus est ignorat. Quot quot petit a Rege tutelares literas, impetrat se tamen minime tuto euasurum credit. Claudius de Silli, qui pro electo imperatore ac nostro principe, hic assidet, Cæsarem magna parare in Venetos mihi retulit. Ex Flandria inquit, ad eum missa in auxilium armatorum decem milia turcharum princeps in Sophium Persam, grandes mittit copias. Formidolosus ei est, populos Turchę ditionarios cum exercitu infestat ingenti. Rex Gallus, ipse ipse, vt militibus animum augeat, copias in Venetos ducturabit. Iam iter cœpit in Italiam Rex Anglus coniugiū differt promissum eius filii, & Gatherinę nostri regis filię, Iam dudum illi post alterius viri mortem desponsatæ. Renuit pecunias dotales. Est opinio sponsum primū, qui noui frater erat, intactā: (quia esset inualidus ętate, non matura) reliquisse. Regina vero germana, ex Rege nostro viro, quinto nonas Maii acto meridie, circiter horę dimidium, quo pūcto Saturnus filiorum deuorator cum signo Virginis Orientalem spectabat Horizontem, marem filium peperit. Is non integram vixit horam. Spem tantum noue sobolis Regi prestitit: Miraberis tam diuersas, tā q; multiplices vna me tibi arca segetes contriuisse. habebis aut nulla, vel pauca alias, vt nostra numera pensitentur. Vale ex oppido Tordesillas pridiē Idus Maii. M.D.ix.

Rupturaeli Gallis / de Turchis / & Sophio: & Gallus in Italiā: qd Anglus: regia germana filium peperit de Cęsare.

cccxxiiij.

P.M.M.A.Suo Comiti.

VArias tibi messes, paucis ante diebus, vno aceruo prębui. non minores, tibi nunc in horreum intendo comicere. Rex Anglus regum omnium auro ditissimus, concessit ad superos (si ad superos concēdere diuitibus datum est) periit inquio, Rex Gallus in Maii Kalendas Mediolanū ingressus est triumphans. festiuis susceptus est canticis a meis ciuibus. Quia in Venetos exercitum ducturus, Ducatus Mediolani paulatim voratores. meis ciuibus formidabiles iam intra viscera recepti, ob Cremonam, atq; Abdueglarcā, Tripartito iussit Venetorum fines infestari. Alacu de Garda vulgo, per Marchionem Mantuanum stipendiariū sibi, per Chiamonum Ducatus gubernatorem, a Cassano oppido in Abduę ripa eminenti sito. per Palizā veteranū ducem alsibi incursitatum est. quo die certabitur signis collatis, Mediolanenses in primam sese offerunt aciem prodituros tantum est de Venetis conceptum odium, magnaq; formidine premuntur, ne sub eorū iugo aliquando corruant, qui alieną sunt nobilitatis hostes acerrimi, sibi suisq; mercatoriis nobilibus nati. Veneti magnificis apparatibus exercitum habent in Gallum instructum. miro tormentorum numero munitum, Comite Petiliano Duce Nicolao Vrsino, a teneris in armis educato, partem ductat copiarum Bartholomeus Liuianus animo & viribus pollens, atq; multis pręliis insignis, temues habent in Pontificem Veneti copias. propterea pontificii milites, vallem, quę dicitur De Lamon, profligatis Venetorum copiis, & eorum duce capto in ditione Fauentię, receperunt. Summus vero Pōtifex aqua & igni, & oi hominū cōmercio Venetis interdixit. Deditq; pconio publico in ꝑdam ipsos eorūq; facultates, & anathemate, ab ecclesia sumouit, tamq; putridū, & vicinis oīb⁹ insuriosorū mębrū. Imperatorē electū fertur venturū, at sero, amota, scilicet mensa, cęteris ve comissationis iā cœna repletis, thoros q̄rtantibus, Turcharū princeps, ne ista xp̄anorū inundatio i ipsū

Mors regis Anglię gallus in Venetos exercitu tripartito. Quid Mediolanenses. quid Cęsar. qd Turcha.

conuertatur, timet. Licet senio confectus, & invalidus, lecto semper morībundo similis iaceat. Dat tamen operam, vt presto sint eius milites in armis, si qua opus sit facto. Heri curiam a Gallo rege nouus orator ingressus est, dictus Monsur de Mirapoix, Gallię Narbonensis, sub Carcassone Mariscalli nomine, gubernator. Sit satis vna pugna comprehensum. Vale ex Valleoleti. M.D.ix.

CCCCXV. Venetorū horrenda strages.

P.M.A.M. Suo comiti.

MAius ex benigno & placido a natura in tetricum, fursburidum & precipitem, hoc anno conuersus est, ex solita serenitate gradiui, solisq; cōmercio (qui vigesimo tauri gradu in ipsius Kalendas coire,) turbuletiam parturiuit obscuram. Cassanum in Abduę ripa situm est eminens municipium. ibi exercitus vterq; Gallus. s. ac Venetus, stratio interiecta (ad balistæ ictum tormentarię,) castramentabatur. Imperatori Petilliano & Duci Bartholomeo Liuiano, & prouidetoribus (vt ipsorum vtar vocabulo) ab inclito senatu Veneto, ex suffragiis vniuersę nobilitatis imperatum est, ne vllo pacto manum conserrent, victoriam se in cunctatione in manu habituros Veneti arbitrabantur, atq; ita omnium iudicio cessisset, stare nāq; diu Galli illic nequiuissent. at superni regis sententia, quę mutari raro solet, occasionem ruinę quęsiuit. Pontem instruit Gallus inspectantibus hostibus. partem exercitus infirmiorem prēmittit structa cataphractorum acies, nemine turbāte transitum subsequitur. A tergo, agmen agens Rex ipse, traiecit. en habes in agro fortunatissimo Cremonensi, gemina castris opposita castra. pernitiem sibi alternæ minitantia. Spectaculum horrēdum, atrox & tormentorum ferali mugitu, & cristatorum militum armatorum numero, & magnitudine fere paria. Ductitabat Gallus cataphractorum grossas, Dicunt Galli, lanceas duo milia, leuis armaturæ equitum, Duo milia quingenta, peditum tria & viginti milia. Venetis vero, cataphractorum, Duo milia merebant leuium armorum equites tria milia, peditum tria & triginta milia Veneti mutandi locum, vt Riuoltam proficiscantur, qua venturi Gallis iam transmissis erant commeatus, Consilium capiunt. Siue per exploratores id Rex Gallus intellexerit, siue perniciem suam sentiens, ni riuoltam prius ipse occuparet, idem constituit, qua hora exercitum Veneti mouent, eadem fere & Galli, gressum eadem dirigant via. Antesignana Gallorū acies, quæ Mediolanensium Maiori ex parte fuerat, in Bartholomeum Liuianum, qui a tergo, cum equitibus septingentorum, & peditibus duo milia agebat agmen, ex inspērato incidit. siue bellandi cupidus, siue, quod ita cogeret occasio oblata, Bartholomeus Petilianum Imperatorē, Consultoresq; qui prębāt agmen incedēs, De rei statu per celeres nūcios, certiores facit. eunt redeuntq; ter nuncii. Imperatorē, & hortatur & monet Liuianū ꝓsto sit. Illi successurum, necessario esse pugnandum, nec; vitari, neq; differri vltra certamen posse, nunciat. Dubitabant in immensum, quia progrediebantur medii, cum machinamentis multiplicibus. cōmeatibusq; plaustrorum & redarum ordines, tractum in mensum occupantes. Impetit, strinxitq; prima Gallica manus, desertum a suis vltimum venetę globum. Liuianus certare cogitur. It præceps in primam hostium aciem. ruunt & ipsius milites animo forti. tanto in hostes furore prorumpit, vt cedere illos coegerit, multosq; trucidauerit. Sed cum parua copia, nequiuit miser, immensę multitudinis impetum, sustinere. Rex namq; ipse, qui non longe aberat, primam videns aciem suorum deturbari, ac flecti, sese ipsum cum vasto cataphractorum cuneo, in paucos coniecit, detrusit, confregit, dissecitq; Liuiani strenuorum aciem. Horum nemo euasit, quin aut equorum incursu calcatus fuerit, & cōtritus, aut trucidatus. Bartholomeus ipse multis vulneribus confossus, sed vno præcipue hastę ictu in faciem, viuus capitur, Incertum an victurus sit. petilianus autem Comes audita Bartolomei Ducis antesignani exercitus strage, vna cum Venetis consultoribus, in fugam (relictis impedimentis omnibus, se conuertit) terga dantes Galli insequuntur. Sexdecim, inquiunt, milia hominum illo certamine periisse. In agro Venetis fatali, de Caravaggio, vbi quondam Franciscus Sforcia, Ludouici nuper capti, & Ascanii Cardinalis genitor, illos ad internicięm profligauit. infaustus vero decimasexta dies, pridie fuit Maii. Iduum quo a Venetis defecturas, vicinas cōflictui, ciuitates, audita exercitus Veneti strage, suspicamur. Interea, dum quid tanta formido pariat intelligam?. Vale. Ex Valleoleti. v. Kalendas Iunii. M.D.ix.

CCCCXVI. Consultiua et significatiua mozarabis.

P.M.A.M. Hieronymo Matritensi Granatensi Canonico.

TRāquillo viue ævo, cupiditatib? iam finē impone. Quod tota mente desiderabas, assecutę Pontificia plumbata chirographa, vasto a te hiatu expectata, tandē aduenerunt, ex

canonico, Abbas sanctę fidei, vrbiculæ Granatēsis diocesis, effecto, & honorē & locū mutabis. caue ne teipsum mutes. vixisti hactenꝰ: qualiter virū decuit laude dignū, Solent homines pinguiori pastu torpescere, honoratioriq; sede insolescere. Quod te facturū minime credendū est. Consumati namq; viri iā mores imbibisti. Voluiego ista: nō vt diffidā, sed vt amice me semp tecū egisse cognoscas. Vale ex Valleoleti. v. Kal. Iunii. M.D.ix.

P.M.A.M.Suo Comiti.

cccxvii. Oranа expugnatio.

TAbellariū habuimus ab exercitu cui pręest in Africa, crepidatus hic noster Cardinalis e Carthaginensi portu. Decimoseptimo Kal. Iunii, Christiana classis vela dedit, Angustum tractum illū biduo peregere. Magnū portū, sine obiice incolumis est igressa. Arx Mazalchebir Christianis munita prędidis, descensum e nauibus tutum nostris prębuit. Cardinalis post cōpositos ordines, Moysem orando imitaturus arcem ingreditur. Duces exercitus in littore, nil cunctati acies instruunt. Diuersa: montē qui portum sepit ascendere incipiunt. obuiā tutaturi mōtē Mauri, equo pedibusq; numero ingenti occurrūt. tormēta nī balistasq; progredientes paulatim in hostes soluunt, atq; vna irrumpunt. Vertitur Maura manus in fugam. nostri profligatos properato cursu (ne vires resumāt ne se iterum conglobent) insecunt. Deturbant mactant permixti hostibus ad vrbis mœnia trucidando aduenīt. Nulli hostium. data est copia recipiendi se in vrbem. portas Oppidani claudūt. Qui hostium cedi superfuere, per colles dispersi pallantes fugiunt. Martis afflatum fœlicem nostri secuti, & prędæ cupiditate accensi, per scalas admotas, perq; lanceas oblongas, quas picas vocat militaris ordo, oppugnare incipiunt. deficientibus bello aptis propugnatoribus, aut paucis astantibus, muros occupant nostri. E muris in tecta prosiliunt. Interea dum pauci rem peragunt, cęteri ingrediuntur. Duarum horarum spatio vniuersa vrbs capitur. captiuorum fuit & suppellectilium pręda opima. Mercatorū namq; nundinale emporium Aphricę fuisse Oranum longa annorum curricula, ob portum antonomasicę magnum, fuisse audiuim⁹. Hęc impręsentiarum Vale. Ex Valleoleti in nonis Iunii. M.D.ix.

P.M.A.M.Suo Comiti.

cccxviii Q̄ng Venetoꝝ internicies Papa & Cęsar sua recupāt. quod Galli regis periculū i pugna.

DIes pridie Idutum Maii, Venetis infortunatus, qualis fatorum sit ordo, quid prouideat altitonans, ostendit. rem publicam mari terraq; cunctis gentibus formidolosam, annis mille amplius coalescentem, quamuis a Turcharum exercitibus pleraq; damna sustulerint, breuis hora, fere radicitus, contriuit. Audita strage Betiliano comiti cæteriśq; terga vertentibus hosti, clausę fuerunt vrbium portę. Sequitur victoriam Gallus Rex, Cremona, Brixia, Bergamum, Crema, vniuersaq; Mediolani quondam iuris oppida, & pendices Gallo sese dedunt. Missit & portarum claues Venetus dimissis Padua misserunt & Verona, ac vincentia. procedit Gallus exercitus. Pesquera oppidum est in Gardę lacus faucibus, qua Mintius fluuius qui Mantuam interluit, lacus ipsius aquas suscipit. Veneta Pescharię prędidia furori Gallico restiterunt. Ex arce atq; ipsius aggeribus tormentorum ictibus pauco se Gallis perenerunt. Sed prędipue nobiles, & rei bellicę consiliarios, qui conuenerant in oppidi templo, De rebus diliberaturi. Duarum machinarum in templi muros coniectarum ictibus ipsius templi muros tectaq; inconsultantium caput diruerunt, atq; ita viui, contra morem nostrę tempestatis, sepulti, in sacro iacuerunt. ea iactura iratus Rex admotis machinamētis omnibus, tum suis, tum in castris repertis, hostium arcem quatit, atq; vna scalas et omne genus machinamentorum iussit apparari. muri diruuntur. cōscēdit Eluetia phalanx, qua muri patebant. Subsequitur vniuersi exercitus peditatus. Capitur Arx quingenti milites, qui prędidio aderant, ad vnum trucidantur. Nec præfecto arcis qui vitam multo auro redimisset, quia e nobilibus Venetis opulentus esset, nomine vir clarus ignouerunt. Nobiles cæteros tum in pugna, tum in deditis vrbibus captos. Mediolanum Rex misit captiuos. Ipse adhuc est in castris Paduam, Veronam, Vicentiam Imperatori electo. (quia iuris eius essent) assignat. Oratores Cęsareos, qui erant in castris ad ea misit loca vt Imperatorio nomine leges caperent, & prędidia. Summus Pontifex & ipse Rauenam, Ceruiam, Fauentiam, Ariminum, Arce excepta recuperauit. Cęsar ipse, medio tridento, & his Ptuch cum parua manu sicco pede sua sumpsit. Petilianus Comes, cum reliquis exercitus, Triuisium se recepit. Id solum extat in Italia, in Veneta fide municipium, scribitur a rerum bellicarum peritis, Gallum Regem, vna cum exercitu vniuerso, in discrimine bis versatum vltimo. stat sententia, in pontis iacti a Gallis transitu, Gallos implicitos, & turmatim, non agmine denso, trahicientes, colla in Venetorum potestatem, Si concurrissent, subiecisse, transmissam namq; exercitus partem, facile disturbassent. Nec altera transportatis,

Digitized by Google

auxilio esse potuisset. Si preterea comes Petilianus illorū imperator, Liuiano succurrisset: eo impetu quo suis laborātibus Rex Gallus subuenit. De Gallis & eorum rege omnium iudicio, qui rem intelligunt, abdua reditum prohibente: actum fuisset. Hęc est rerū humanarum sors. Petilianus Comes in prouedetores sibi datos, vt pupillo tutores, culpam conficit. necꝫ aliter credendum est. Egregius nanꝫ bellorum ductor est. & Venetis, ab eorum veteri instituto, insitum est detrectare pugnam. Artibus, quam viribus fortunam malunt gubernare. Tu Vale ex Valleoleti. iii. Kalendas Iunii. M.D.ix.

cccclx. Tu multis exor⁹ Venetiis / que spes Venetor / Quid cum Gallo / rex Hispa. nódū sua recepit in regno / Toletan⁹ ex Orano rediit / quare.

P.M.A.M. Suo Comiti.

VIx e manu priorem solueram epistolā, cum ex Italia nūcius alter, et tabellarius ad te itu rus occurrit: qñ frontem vertere aut ostēdere rugosam filiis, inimica quietis fortuna: do nec ad ossa illos trahat, nūcꝫ desistit. fama est ad augendam calamitatē, Venetiis tum vl tuatū inter ciues, auditas aiūt fuisse voces, Galli hostis nomē pferentes geminato. Alii populū in patres & nobiles iurgis agere, de secessuꝫ a nobilibus, locutos populares nonnullos. Ferē pterea senatū ipsum, oratores ad regē Gallū misisse, qui de cōcordia tractarēt. Regē ad hęc non licere sibi, nec velle ipsos audire, sine cōfederatorū oim cōsensu, atꝫ ita mestos dimisisse. Proh Comes illustris qd sentis iā tādē! Quid devolatili rerū hūanarū statu! Quis putasset vnqꝫ, tā pcerā arborē istā vno spiritu potuisse interire! Non interiit tamen. Radices adhuc habet validas, vrbē ipsam natalem, & Trinisium in Italia. forte aliquando reuiuiscet, quia pręcipue Creta sili, Corcyra, Cypruſꝫ resident incolumes, fœlicia quondā regna. vires resumere inde quibunt. Sed inges fuit hæc ruina, res Neapolitanas, Rex noster nondum recepit. Paratur exercitus qui manu postulabit, nisi sat erit petere. Ex Aphrica vero crepidatus noster Cardinalis, capta vrbe Orano, Carthaginem dicitur illico rediisse in Hispaniam. Sunt qui ferant tumultu perterritū militari, quia non pręberet stipendia, quę promiserat, licet ex regio fisco habenda. Alii ferūt vt relictis in Aphrica nouis succurratur auxiliis cum Rege acturum rediisse. Varia sunt hominū dicta. Tu Vale & cape quę sentias. Ex Valleoleti. In Kalēdas Iulii. M.D.ix.

cccclx. Nuptię galli Regis dd Cęsari Gallus in Oxano familiariter se tractant Christiani et Afri recuperant a Venetis oppida regni.

P.M.A.M. Suo Comiti.

APeri crumenam, & collige, nec raras ire meas conquæraris. Rex Anglus patre mortuo Chatarinam Regis nostri filiam, illico sibi iugali vinculo copulauit. quo die Io. baptiste natalem colimus. e Gallia Regi nostro scribitur, Imperatorē electum & Gallum Regem Christianissimum, Veronę conuenturos. ex Aphrica fertur Arabes (quos Hispanum ydioma vocat Alaraues vocabulo corrupto) quę gens est vaga ex lex, sub diuo agēs: aut castrensibus tentoriis, quæ sua suosꝫ camelis gestant, quacūꝫ proficiscuntur, ita frequentia cum nostris qui Oranum pręsidio tenent, cōmercia exercere, vt a centeno videantur anno fuisse familiares inuicem. Armenta, gregesꝫ venum ad nostros important, altiliaꝫ ac cæteras res venū, haud secus ac rurales ad fora solent vrbana. Allatū vna est ex Italia, Venetos tum strage hebetatos Gallica, tum nostri exercitus iam gradientis formidine, Brūdusium, Tranem, Otrontem, & reliquas pendices, quas in regno possidebant, soluisse, nostrisꝫ regiis ducibus dedisse. sero repululabunt in regno. crepidatus noster Cardinalis, insuetos sibi labores bellicos tēperaturus, & resumpturus vires, in Alcala, oppido suris Toletanę antisteę, quod putatis cōplutum esse, regressus est. Ibi moratur Academię, quam construit, intentus. fore rem insignem arbitramur, si vti cœpit in eius fabrica redditusꝫ illi adnectendos prosequetur. Vale. Ex Valleoleti. uqarto nonas Iulii. M.D.ix.

P.M.A.M. Suo fratri Io. baptistę de Angleria.

cccclxi. Congratulatoria negociatiua.

EX quo profligatum fuisse Venetum exercitum (in quo tu aderas) necessario quia fili Peti liano Comite Nicolao Vrsino Veneto stipendio militabas decurio) animo vixi semper anxio, veritus ne in gladiū incidisses. Ab hac me solicitudine Io. An. noster. Anglæ. exemit. Scripsit nāꝫ te incolumē euasisse. Meaꝫ gra Io. Iacobū Trimultiū magnū Frācię Mariscallum dedisse operam, vt tibi yxori, natisꝫ tuis, quos Brixię habebas. Saluis etiam facultatibus ignoscereturgratię isti patrono debentur, nitar & ego totis viribus, ne illum beneficii pœniteat. Rex catholicus heres meus denuo ad oratores suos, qui Romę agunt, & in curia Gallica, vt a Pontifice et a Rege christianissimo exigam literas, quib⁹ ne vltra differatur possessori Abbatiæ tantopere a nobis desiderate, quia nostri natalis locus est) qua recōpensatio prębeatur, literas mittit. Deus faxit, vt iam tādem nauis ista portum optatum assequatur. vos me cogitis (ymo verius patria) vt insaniam in huius rei petitione vtuerē equo tranquilloꝫ animo,

Digitized by Google

quia nil deest, mecꝫ Rex tantus amore nō mediocri prosequatur, vt vos in patria angeretis. Vale, & meo nomie illustri. magno Triuultio, affinibusꝫ omnib⁹, & propinquis salutes impartitor, ex Hispana curia. quarto nonas Iulii. M.D.ix.

P.M.A.M.Suo Comiti. cccc.xcii.

Pisas recuperat Florētia. Quid Gallꝰ et Hispanus Reges cū Florentinis.

NVper allatum est Florētinos fuisse assecutos a regibus, Gallo, & nostro, vt Pisanos destituant, moneantꝫ ne Florentinorum detrectent iugum. vterꝫ Rex a Florentinis (diuidēda in partes equas) ducatorū milia centū recepere. Ita miseri Pisani ciues deserti, qui annuas agrorū populatiōes, qui obsidiōes horrēdas, qui & oppugnatiōes hostiles fuerāt aio intuicto ob libertatē ppessi, fœmineis etiā virilit̄ ppugnātib⁹ ceruicē iperio Florētinorū subiicere cogunt. hoc Florētinis laudi ascribit̄ afflictorū miserati calamitates, quas Pisani met pacis cōditiones voluerunt, eas Florentini sanxere, ne viris fortibus ciuitas deficeretur. Tum etiā vt tanto bello iam tandem finem imponerent, quo & ipsi exhausti iam ex diuturnitate. Imprimis, lege statutum est, ne Florētino cuiꝫ liceat vllo tempore iniurias, aut illata damna, queꝫ fauente Karolo Rege Christianissimo transeunte Neapolim. cū Pisani rebellassent a Florentinis repetere. vtrosꝫ sapientes iudicō, vt Pisanus ciuis tā fractis reb⁹ fortunę iam tandem cedat. Florentinꝰ vero, ne vltra fortunā experiat̄. Tu vale ex Valleoleti Idibus Iulii. M.D.ix,

P.M.A.M.Suo Comiti. cccc.xciii.

Cur nō conueniāt Cęsar et Gallꝰ in pactis.

SVperioribus ad te scripsi diebus conuenturos Veronę Maximilianum Cęsarem, & Regem Gallorū. Liquefacta est illa pactio, causas innectunt varias. Defuisse Cæsari cōmeatū imperatoriꝫ maiestati cōsonū inquiunt aliqui, plericꝫ non confisum putant. Sit vtcunꝫ neuter alterum adibit vltra, vale ex Valleoleti. xv. Kalēdas Augusti. M.D.ix.

P.M.A.M.Suo Comiti. cccc.xciiij.

Recuperāt Veneti Paduā de Germanis ꝗdā.

LIteras habuimus circiter Kalēdas Augusti ex Italia, quibus allatum est, Petilianum Comitem: Triuisii cū reliquis exercitus Veneti receptum, Paduam recuperasse, trucidatis imperatoriis Germanorum pręsidiis (octingentorum amplius hominum) sese in vrbe ipsas obsidionem omnē, queꝫcunꝫ emersērit, cū duodecim milium delectorum militibus expectaturū incluisse. Aiunt Barbaros Germanorū mores ab Italis longe dissonos, Paduanos ciues nequuisse pati. propterea defecisse, dedisseꝫ secreto hanc operā. Sed Miselli, a Charibdi vorabunt̄, qui Sillę scopulos putauerūt euadere. Non passuros namꝫ cōfederatos, paduam a Cęsare tolli arbitramur. quę hic cueniet habebis. Vale ex Valleoleti. In nonis Augusti. M.D.ix.

P.M.A.M.Suo Comiti. cccc.xv.

Iterū i Venetos iurgia capit̄ a Venetis ligneis ligna gū oppidū caput. Mittūt Marchio Gallo liberat Mediolanēses vectigalib⁹ Quidcuiꝰ reuertit in Galliā Rex

QVod Veneti Paduam receperint, summus Pontifex labra mordet. Cęsar, & Gallus rabidi rem sentiunt. grādes parāt exercit⁹ ad eꝰ obsidionē. Additur & aliud fortunatum Venetis. Marchio Mantuanus Venetis infensissimus, ob lacus Benaci, Gardia dictus oppida, municipiaꝫ a Venetis maiorib⁹ abrepta ipsius, Lignagum oppidum pręsidio tenebat, quia stipendio Gallico merebat. Veneti leuis armaturę, quos vocant stradiotes equites, tertia vigilia ex insperato adoriunt̄ oppidū. Marchio Gallos esse, quos expectabat, vt vna in Venetas copias crassarent̄, est arbitratꝰ, qñ copias aduētare significatū est nouas. Sit necne, videāt alii, in re, oppidū stradiotę ingrediuntur. Pallātes Marchionem, & milites ipsiꝰ repererūt. Ex ea in curia, siue ex Oppidanorū pditione capit̄ Marchio, ex ipsius militibus, qui restitere, trucidati sunt, cęteri cū eo vinciunt̄. Venetias ipse ducꝰ est. est & aliud referēdū. Rex Gallus septimo nonas Augusti, ex Abiagrasso Ducali oppido, egrotus in Galliā pfectus, discessisse dicit̄. pfuturū ei patriū aerē medici pollicent̄. Mediolanēses ex Brixia Bergamo, Cremona, & Crema, cūctis pēdicib⁹, primariis Ducatꝰ mēbris restitutis, reliquit lętabūdos, quia se vidēt a ventorum ingluuie tutos, qui paulatim ex principum discordia, illos exedebant, vt populi etiam animos discedens captaret, e portuariis, & vectigalibus, assortiadis impositis, partem non exiguam deduxit, liberiores reliquit. Primariis vero, pensiones annuas opimas assignauit. Christianissimi Regis in ciues suos & subiectos, (quia maternus eorum sanguis) animus integer est, & mitis cupitꝫ, vt cum eis benigne agatur, modo cæteri, quibus de gubernando Ducatu Prouintia relinquetur, a iurgiis contumeliis, & iniuriis abstineāt. Ambitio illa borealis, & in quod cūctꝫ genus hominum superbia innata Gallis, suspicari me cogunt, non laturos diu Mediolanenses Gallorum iugum, ni forte natiuos mutauerint se temperando mores. Vale. Ex Valleoleti decimoquinto Kalendas Septembris. M.D.ix.

P.M.M.A.Suo Comiti.

Digitized by Google

cccclxvi. Mille morbis laborat Rex/ Gallo Cesar obsidet Paduā qui obsessi quid speret

ECuria Gallica fertur, Christianissimū elephantia, podagraq; laborare. ex Italia inquisit, Cesarem electū Imperatorem, obsidione graui Paduam premere, cōfœderatis omnib⁹ suas copias in exercitu eius habentibus, quadraginta hominum milia coacta, est opinio; At si forti animo, rem obsessi cōplectentur, durā se prouinciam obsidentes amplexatos fuisse cognoscent. est namq; triplicibus septa muris vrbs illa. difficilis est ad eius mœnia accessus ob fossas vallos, & ante muralia munitissima. Magno preterea cedet adiumento Petiliano Comiti, propugnationis Duci, ciues omnes armis inneptos, fideiq; Venete suspectos emisisse. Inclusorum, nullus est iam, qui pati extrema non mallit omnia, q̄ sese dedere, quia presertim vti fama est, primariorum Venetorū filii centum amplius insint cum singulis quisq; decem fidis clientibus, ad necem potius sustinendum paratis, qui animū firmant stipendariis. ambiguus igitur est huius rei euentus tu Vale ex Valleoleti pridie Idus Septēbris. M.D.ix.

P.M.A.M.Suo Comiti.

cccclxvii. De quadā beatícula & eius causa discordāt cōcionatores fratres. dā Rex & reliqui sentiāt.

NOuum audi genus latrie, quod nunc pullulat. Fanati cuiusdam rustici Abulen. diocesis filia, ab vnguiculis primis inoppido quod vulgo dicitur Piedra hita salmāticæ enutrita ex genitoris instituto, intēta cōtēplationi, corpus fertur cibis adeo tenuib⁹ assuefecisse, vt stomachus eius iam vix escam ferat. habitum hæc grandiuscula concionatorum sumpsit. nūc vatinatricem Sibillam se facit. Deum se habere familiarem nutibus gestib⁹ & colloquiis. Secq; deum corpore his videre luminibus stringere cōplexibus, & in amore eius liquefieri p̄fitetur. quando se Deo plenā esse predicat rapta in extasim veluti mortua protentis in crucifixi Iesu formam lacertis, iacet. cōcretos illi nodos diriguisse, omnes in Sicci batilli speciem, multi spectando publico fassi sunt. excitata, mira de diuinis proloquēs, ignara literarum fœmina, sapientes æquare theologos dicitur. Sacerdotem sacra tractantem interdum æmulata, veluti de sapientia Salomon, amatoria in Christum verba audientiū corda frangentia promit. Se Christum nunc habere Comitem, nunc se ipsam Christū esse dicit. Interdum se Christi sponsam profert palam. Attonita plærunq;, Deiparam confingit virginem adesse, cum ipsa de honore ac dextera, veluti cum sui nati sponsa contendentem, in propatulo illam aduerterunt. Quando per angustum sit præcipue prodeundum, ac si corporaliter præsentem socrum inspectaret, vti precerat repetens alloquitur, veluti dicenti socrui, Decet tanti filii sponsam precedere, nemīe quicq̄ aliud audiente, aut vidente, respondet, nisi tu virgo Christum peperisses, Christū ego sponsum non assequerer, sponsi mei genitricem, oportet omni honore dignā iudicari. his veluti fanatico spiritu oppressa, inuoluitur. Nugę ne sint an cœlite afflata mente ista proferat, in dubio est. ex ipsis met cōcionatoribus fratribus, Dominicis, hi rem deridēt, abscindendam superstitionē exorientē inanem arguunt, cōtendunt, instant, alii tuentur beaticulam, hoc nāq; nomine Hispanus sermo vester moniales vagas appellat. Ex deoq; prodire quęcūq; illa promat conantur sustinere. Altercatio inter eos orta est non mediocris, quę non facile abluetur. ad summum pontificem res delata est. Legato ipsius Ioanni Ruffo Foroliuiensi viro, Epo Britonoriensi, & Burgensi, ac Vichensi antistitibus theologis egregiis ambobus eiusdem regulæ concionatoribus viris, vt vna tres ipsi rem scrutent, demandatum est a summo pontifice, scindātq; sur gētem leuitatem, ne scādalum pariat, si fœmineam læuitatem esse repererint. Rex, Qui sani est animi sano pectore ista fieri putat, vt rem sanctā suo accessu ad beaticulam fouet. crepidatus noster Cardinalis, beaticulam laudat. Infusam in ea diuinam sapientiam, arguit. Ita in diuersa trahuntur. tēpus rerū iudex sagacissimus, quę sim egocrediturus mihi aperiet. tu vale. ex Valleoleti pridie nonas octobris. M.D.ix.

P.M.A.M.Suo Comiti.

cccclxviii Soluit obsidio Padana Christianę trirremes a Turchis fęde capiūtur. De miseria Vicentia.

MAximilianus Cesar electus Imperator, Paduanam frustra oppugnationem tentauit. propugnatores, intra vrbem triplicibus turritis mœnibus, vallo fossis, & machinamentis munitissimā, se viros strenuos ostendere. longę abest. vt vi capi queat, nisi conclusis animis defuerit. longa forsan poterit obsidione deficientibus alimentis capi. Retrocessit ergo hyematum, ad miliaquinq;, loci aquosi, & algentis iniquitate coactus. In statuis Ver exspectaturum aiunt, vt assentiente anni tempore, regrediatur Vicentiam, gleba fortunatam vrbem, amœnam, & opulētam, mœnibus nudauit, eius vrbis primarii cum familiis & suppellectile Venetias cōfugerunt, prius q̄ Germanorū inundatio aduentaret. Ex vrbe Roma fertur, i mari Adriatico, qua spectat Apulia montes Epiros, Gallearum Trirremium Pontificis, & nostrarū classem, cum Camalio predone pyrata, Magni Turchi stipendiario, prefecto maritimo eius artis perito duce, cōcurrisse. & nostros pugna nauali cōmissa, tres trirremes cum vniuersis

Digitized by Google

qui inerant amisisse ferunt. Ex nostrarum galearum prefectis in Turcharum classem vnum te merarie, non vti regula Martis exigit, incurrisse, nostra classe a longe reliqua subsequēte, vnde copia fuit Camalio, qui cōglobatam classem integram trahebat adoriri, capere, sternere preceū tem, nostra classe hebetata, regressum est. Hac elati victoria Turchę, ad vsq; Syracussas, siculū infestasse dicuntur littus, vniuersamq; insulam formidine repleuisse. Ita in hac alea Venerē ali quando, interdum & caniculam reperimus. Vale ex Valleoleti Idibus Octobris. M.D.ix.

cccccxlix

P.M.A.M. Suo Comiti.

PEr tabellarium ab vrbe habemus, terremotu Costantinopolim fere mediani corruisse, nec sophię templo, illeso hactenus, quin scinderetur pepercisse. Pōtifex vero, ad Regem a magno magistro Rodio ad se datas misit literas, quibus significabat, sophium de christi lege sumeda cogitare. Is adhuc versat in Ambiguo, neq; Mahometes legem colit, neq; moseis adheret institutis, neq; christianam adhuc religionem complexus est. Summus pōtifex agit Vi terbii, ab vrbe dici iter distātis. Ibi galerum rubrum Albigensi Episcopo alias promissum, re cusauit prębere, quia sit Rothomagensis Cardinalis legati ex fratre nepos, cui est pontifex ira tus, ex suspitione Mali animi aduersus se. Obscuro vultu fronteq; obducta fuscepit Albigensem, quia precipue nuper legatus ipse vaccantes quasdam in Mediolani ducatu abbatiarū & Epis copatuū detur bauerit, nec pontificio Chirographo plumbato, adsignatos admitti passus fue rit. Eadem volunt Galli frui pragmatica in insubria (quam occupant) qua in Gallia, non cogita tis, an ipsi, vti maiores eorum, periclitanti ruentiq; ecclesię succurrerint. Quibus auxilijs pre sistis & christianissimorum nomen sunt assecuti. Vale ex Valleoleti duodecimo Kalendas No uembris. M.D.ix.

Ingens ter remot⁹ Cōstātinopoli/ de Sophio de Papa cū Albigēsi Epo de lega to et Gallis.

cccccxlx

P.M.A.M. Suo Comiti.

DE externis hactenus, de tristiq; nunc sermo resurgat. Turde illas oppidum, eternam Regi nę Ioannæ sedem futuram, Rex eius genitor, adiuit, vt ingruente hyeme in hac vasta Ca stellae veteris planitię, quę a pirenęis montibus non longe distans, frigida est, ab estiuis suum cubiculis, dorso fluuio imminentibus, ad apricas in eodem atrio, & blandi tiemto regali structas, abducat cameras. Est Saturno adeo plena, mot⁹ inimica adeo, vt a lethalib⁹ ad vitales ab aeris, & ventosis ab omni intemperie tutas stationes concedere recusauerit, neq; profuerunt paternae blanditiae, neq; minis (quas immiscuit interdum) cōmota, genitori paruit. Quę alias obseruat, veneratur, colit. Patentes tamen aulas, quas inhabitat, sertis constratis & auleis, parie tibus contectis ea semi tuta fecit habitaculum filiae componi, satis apte, ne frigore torpescat, his actis, ad vallem dolcti regressus est. Ibi per tabellarios audiuimus, Poloniae Regē Turchia rumq; copias terrestri certamine confluisse. In quo aiunt Turcharū quinquaginta milia, Po lonorum triginta trucidata. De beaticula Abilensi, est etiam quid referam. Apostolicus legatus britonorensis Episcopus, & reliqui duo Episcopi Burgensis & Vichēsis, impunitam solui de bere sanxerunt. Siue ę simplici mente agitari foeminā senserint, siue ę res eius probauerint, sint de huius infantilibus actis curandum minime putent. Vt cumq; sit liberandam censuerūt. Ex Valleoleti nono Kalendas Nouembris. M.D.ix.

De Regina Jo. de Polonis / & turchis: de beaticula.

cccccxli

P.M.A.M. Decano & capitulo Granatensibus.

IOannes Lopez Reginę vita functae testamenti examen, & cura, me allocutus est. Statutū esse inquit in regio senatu, cui est onus insūctum, de exequendis Reginae legatis, ne vltra differā tur illorum quinq; & viginti millium ducatorum assignatio, qui in nualium montiū fabricis ecclesiarum debentur, ex pontificis decreto, qui redditus eos decimales, hac lege Regibus addi xit, vt vbi nouis opus est ecclesiis illas erigant. Vbi vero, ex Melchitis Mahomethanis, ecclesię mutantur, quicquid diruptum male compositum reperiatur, resarciendum fore Reges obligan tur, neq; nouas erigere, neq; collabentes reficere hactenus curarunt. Decimales autem redditus, ad vnguem fiscus exegit. Satisfiet igitur prope diem. Vos vero tum dabitis operam, ne tēplo rum structurę defraudentur. Quę ad religionem attinent, diligenter, accurateq; amplectemi ni, ne, diuino incomposite cultu exercitato, noui christicolae nuper in fidem recepti malo exē plo pertur bentur studete, & valebitis. Ex Valleoleti nono Kalendas Nouēbris. M.D.ix.

De regis ō bito ad fa bricas eccle siarū Hispa niarum.

cccccxlii

P.M.A.M. Suo Comiti.

FAma est Madritum nos propediem ituros, vt ad vestram vestro vocabulo Andaluziā pro ficiscamur. Sed et animo Regi, classem ingētę, qua trasiciat ipse ipse in aphros Mahometha nos parare, isdem diebus allatum est, Venetos, e classe, quam in Pado fluuio ad Ferrariae

Rex ad afros capitit tirrenes ve netę i pado aduenti re tinēt aiūt rex his. ita fa ciat.

Digitized by Google

damna ductitabant, triremes quindecim cum ingenti hominum, & machinamẽtorũ iactura, amisisse, quod graui Venetis cedit incõmodo. Paduam tamen, Triuisiũ, & Vicentiam sustinẽt. Vnde sperant aliquando se vires resumpturos. Aduersis hactenus animis, ob res Castellae, Cesar Imperator electus, & Rex noster (vti nosti) viuebant. Nunc per internuncios fodere astricti sunt, atq; amici. Iam sentit Imperator, vnicũ esse in Fernando consocero, Regendę huius Machinę Castellanæ remedium, nil aliud occurrit. Vale ex Vallcoleti quarto nonas Decembris. M.D.ix.

Spes venetorum.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. A. M. LIBER VIGESIMVS TERTIVS. AN NO. M.D.X.

cccxxx

iii

P.M.A.M. Suo Comiti.

Quę sunt in vniuerso qd i pugna contra mauros comes Altemira Gallecus.

Accipe, quę a diuersis orbis partibus habeantur. In Europa Cęsar Maximilianus, Rex Gallus, & noster, secundo in Venetos conuenerunt, animis, fœderibus, & armis, vt Paduam, & reliquas Italiæ terras ab eis tollant, quę Cęsarei iuris esse reperiuntur. Conqueritur namq; se extra cõfœderatorũ aleam decluisse, cũ aliorum sua quisq; receperit. Ex Asia vero, Asiecq; vicinia scito. Selimsachũ Magni Turchi secũdo genitum, qui Asiæ Minori præest, pro genitore simultatibus agere cum fratribus reliquis. Studereq; vt aut interfecto, aut delecto fratre, grandiore, Imperium ipse vsurpet suum etiam patre viuente, qui decrepitus lecto confectus spiritum vix dentibus retinet. Ex hac discordia, si christiani principes in Turchas conuenirent, facile Turcharum Imperiũ rueret. Ex aphrica nuper habuimus Comitem Petrum Nauarrum egregium bellorum Magistrum, ex coelis insulis. Sicilię suburbanis, classe sibi munita per dies aliquot Bugiam Regni caput Africani vnius, adisse in prospectu vrbis ob vẽtos in proram illi a terra flantes in nouis Ianuarii velificãdo moratus est horas quinq;. Data est Bugianis ciuib⁹ ex hac circuitione copia emittendi in fœminis, & senibus bello inutilib⁹, pueros & suppellectilia, armis apti capiẽdis cũ suo Rege parati animis ac telis suscipere nostros, neue desẽdant impediturí ad littus prodeunt. Ex turritis vrbis mœnibus ducentorum amplius tormentorum omnis generis lapideos, ferreosq; globos in nostras naues conicere. Siue q ex alto miserentur, aut magistrorum imperitia, siue, q verius puto, nostrorum fidem christus ex excelso suę deitatis trono despectaret, fere nullam percussere e nostra classe nauẽ. Iactura igitur exigua minime territi cõpositis ordinib⁹ in terram nãm detrudendo Aphros descẽderunt. Rex eorũ decem milibus peditum, equitum vero satis apta caterua septus, montem, qui adiacet vrbi, captat, vt e culmine facilius in nostros ruat. Nostri radices montis occupant egregie cuneati. Paulatim per acliuem serperũt. Sagittis, & plumbatis e scopetis emissis ab imo ad summũ Aphros perturbant, gradatim ascẽdunt. Proh, quid Iudicii fuisse censebimus apud superos! bonus ille strenuus miles militum rector egregius naturę dotibus præcellens, lenitate morũ, agilitate corporis eximius Rodoricus Moscosius, comes Altemirę vir Gallecus nulli viuentiũ inferior omni virtute, pietate, erga christum, & christi fidem feruore mirãdus, venenata a suismet, qui eum sequebantur, sagitta, infœlici euentu transfixo fœmore vulneratus est ad necem, quom nãq; balistis armatis mõtem peditatus gradatim ascenderet, ipse autem præiret inuito balistario, qui ad hostes tantum oculos intentos habebat, balista soluitur in Comitem ipsum, sagitta peruolauit ab imo, quando sese vulneratũ sensit, erectis in cœlum oculis gratias fertur egisse altitonanti, qui quod ipse vehementer optabat, ei fuerit impartitus. Vt scilicet contra mauros pugnando iacere occũbere. Hoc illi restat solamen amplissimũ, q nõ illico decideret. Forti animo cœteros exhortans procedit. Aphri truduntur. Hi versis primo vestigiis retrocedebãt sensim. At vbi cominus ventum est vbi hastis multiplicib⁹, ensibusq; agi cœptum est, propere terga vertunt in fugam. Vna hostibus commixti nostri, ad vrbem penetrant, vrbem capiunt. In prędam dant. Rex eorum cum paucis euasit. O laude dignum facinus. Nil iam Hispanis arduum, nil aggrediuntur incassum. Aphricam formidine repleuerunt. Vale ex Madrito quo Mutauit Rex curiã, ne ocio subtectis diu agentes, torpescamus decimo Kalendas Februarii. M.D.x.

P.M.A.M. Suo Comiti.

Digitized by Google

ALger vrbs est in Aphro littore, nō longe distans ab vrbe Bugia, ea, vicinorum damno edocta, ne in eandem incidat Caribdim, vt in prędam eat: oratores ad Regem misit. recepta est in deditionem. nouam ibi arcē condidere, nostrisq; presidiis munierunt. Isdem fere dieb⁹ ab Italia scriptum est. Veronam in Gallorum venisse potestatem, sub occasiōe pignoris, recuperandarum aliquando pecuniarum, quas Maximiliano Cęsari Gallus Rex, ad belli cas impēsas mutuasse arguit. Est igitur Verona Gallicis fulcta p̄sidiis. Ita sibi paulatim Gallus non Cęsari, res a Venetis abreptas. imperatorio nomine vsurpat. Aiūt prēterea Nicolanū Vitelli num Petiliani Comitem Venetorum Imperatorem, senio, laboribusq;, ob duram obsidionem confectum, vita functum. eius tumulo Veneti, Ennianum illud de Fabio, a Virgilio sumptum, vnus hic nobis cunctando restituit rem, inscripsisse feruntur. A nobis autem hęc habeto. Rex, cum videat paucorū militum Hispanorum, sub Comitis Petri Nauarri ductu fœlices euētus arguit, a fortiori. Si tanta formidine incolas Aphros omnes, paucorū ad eos accessus repleuit. Quid fore putandum est ipso ipsp cum exercitu valido, trajiciente? Subiugum ventura Aphricam vniuersam, iuremerito credendum est. Insurrexit igitur animus Regi ad Aphricanā prouinciam totis viribus capessendam. Propterea nunc statuit, in Auita regna se conferre, vt Aragonium, Valentinum, & Cathalanum conuentus cōgat, ad exigēdas ab eis pecunias quibus augere possit, ad rem tantam, facientes copias. Ad illa igitur nostro mari adiacentia regna, vbi primum festos Resurrectionis Dominicę dies egerimus, proficiscemur. Interea vale Madrito. xvi. Kalendas Aprilis. M.D.x.

cccccxxx. iiii. Deditur in africa vrbs alger. Gall⁹ Veronā recipit, p̄ impensis p̄ Cęsare. Comes Petiliani moritur. de reb⁹ Africanis.

P.M.A.M.Suo Comiti.

cccccxxx v.

TErtio nonas Aprilis Madrito discessimus, cum ex itinere in Cęsarea Augusta, quā vulgus dicit zaragozam, moraremur, ex Anglia Albion insula, Regi nunciatum cit. ei⁹ insulę Reginam sibi filiam, partui proximam esse, quia nono grauetur mēse. Monzonum oppidum, in rapacis Cingę fluminis planitie situm, trium regnorū fines contingens, Rex ad conuentus excitandos elegit. Huc. v. Kalendas Maii peruenimus. ex Gallia sensimus iterū cōueniisse confoederatos, vt in mare Venetos nitantur detrudere. Italia dimissa Veneti Paduam, Triuisiumq; adhuc fustinēt. ita fultas & munitas, vt duriorem forte prouintiam sint reperturi, quam existiment. Duobus his locis in Italia, licet Vicentiam, & Lignagum teneāt, fortunę rabiem statuerunt fustinere, donec mutet sententiam. Sciunt namq; esse inconstantem. Nil prēterea illis de maritimis quæ possident regnis ablatum est. Cretæ vtputa, Corcyræ, Cipriq; intacta adhuc retinent. Scribit Cabanillas orator noster in Gallia, non inferiorem exercitum parari ad Venetos eradicandos ab Italia, cū is fuerit, quem Rex ipse ad eos infringendos anno superiore duxit. Scribitur prēterea Ab vrbe Pontificem & curiam vniuersam, hymnis, cantics & nocturnis per vrbem ignibus, cum diem exornasse, quo ipsis allatum est Bugiam vrbem, de Maurorum ereptam fuisse potestate. Aiunt vna, ducem determines Neapolitanum principem, copiarum nostri Regis ductorem, cum valida militum manu, e Neapoli laturum Maximiliano suppetias in Venetos, iam discessisse Monzon. vi. nonas Maii. M.D.x.

Iterū i Venetos. quid Veneti. qd Papa & roma fecerint ob captā bugiā dux termenēsis in venetos mittit philosophica q̄dā Mōzonum itinus Regina Anglię parturia. De spe Venetorum.

P.M.A.M.Suo Comiti.

cccccxxx vi.

FOelicioribus in dies magis ac magis euentibus, deus Duce Petro nauarro Hispanos prosequitur ex Bugia. Quam virtute militum paulo prius cœperat, per exploratores Nauarrus ipse intellexit, Regem electum, comparata vicinorum equitum et peditum manu, castris positis sub diuo esse, in herbida planitie quadā, ad milia a Bugia quindecim. Vnde ne alimenti genus vllum importaretur ad nostros itinera cuncta intercipiebat. rem licet arduam, cōplecti statuit. Prima noctis vigilia Cuneos militum extra vrbis Mœnia, nemine gnaro quo ducerentur, instruit. Vt se quisq; cibo potuq; recreentur, edicit. Parētq; pedes ad laboriosum iter, animosq; capessant sollicitos, hortatur. noctem ea, quę aderat fore cunctis gloriosam, & aliorū prēclare gestorum ornamentum, fauente deo, cuius causam gerunt enunciat. Illa dies erat Veneris signata. decima tertia Kalendas Maii. Pergunt viam pululante aurora Regis Bugię castra in prospectu habuit, taciti ex ducis mandato, agmine composito, ad latus vsq; castrorum gradatim procedunt. Insanus quidam timpanistres signum dat extemporaneum, sopiti iacebant hostes, nil tale timentes, excitantur. arma capiunt attoniti. nostri citato cursu ad castra proficiscuntur, obuios trucidant, castra occupāt. Rex eorū primariis aut peremptis aut captis, raptim e lecto, lintea tantum tecta coopertus, trāsiliit. equum, qui primus oblatus est, nudo resilientem dorso prehendit, aufugitq; percusso cane velocius, euasisset nemo de vniuerso Regis exercitu, in timpanistra properasset, grauatos nāq; somno oppressissent omnes. Sexcentos e prefectis

Rex Bugię profligatur.

Digitized by Google

artium,& primariis eius Regię Aulicis, trucidarunt.castris spoliatis,quadringentorū boum, camellorum autem ducentorum,armenta in prędam abduxerunt multa boum, camellorum etiam capita,tubarum & tympanorum strepitu, ac militum clamoribus perterrita, in diuersa euaserunt,quę non fuit consilium vltra perquirere,quia sciebant superuenturas illico Maurorū turmas.audita incursione illa insperata,tum quia longo itinere & labore,noctis quā duxerant insomnem festa nostrorum phalanx esset,in cuiusdam fluminis ripa vicina,turba hostiū quæ confluxerat nostros stringit,tentauitq; bello pro viribus.Sed vbi immobiles fortibusq; animis consistere nostros animaduertit,ea multitudo quę ingens erat, transitum facile passa est. plumbatis nāq; ac sagittis,accedentes transuerberabantur.Quia semi sunt inermes. Cū pręda igitur ad vrbē nostri regressi sunt incolumes.Tu vale ex Monzono.v.Idus Maii.M.D.x.

CCCCXXXVII. De cōuentibus r ex toz tozib⁹ Aragonicis.

P.M.M.A.Suo Comiti.

DIstamus a vobis & septi sumus ,ac si Alpinis aggeribus secluderemur. Quia nemini licet ab his regnis semel ingresso referre pedem,quin in cuiusq; regni finibus,labra rabidus confricare cogatur,ob auaros, crudos,& truculentos exactores portuariorum: & vestigalium,qui ad textam vsq; interiorem,viatores exeuntes denudant, vt scrutentur an pecunias exportent,nulla ratione habita,an illas ad viaticum reditus importauerint, si quę supersint.Iumentorum clitellas,equorum & mularum epiphia,& phaleras,vt si latentes in eis pecunias repererint,abripiant illas,reiq; auctorem mille conficiant molestiis.reperti sunt aliquādo scidisse,nec licet viatori vestem vllam aut lineam textam efferre,non indutam, quindecimā eius valoris partem eorum arbitrio taxatam,relinquat.putas fore horum ingluuiem immoderatā, regiis parcere suppellectilibus? nouis pręsertim? quin eius a cubicularijs, quando hinc exitur, exigatur portuarium? regnicolarum nāq; sunt hęc,nō Regis intoleranda tributa. Quorsum hęc dicis?ob has efferas necubi terrarum assuetas extorsiones,pauci ad nos veniunt, rariores ad vos regrediuntur.Ab hac frequentia, nisi cogat summa necessitas, abstinetur. habes hinc non crebras a me literas. Quę autem nunc agantur, accipito.A quinta Kalēdas Maii,qua huc sumus ingressi,ad diem vsq; Iduum quartam,variis inter Catalanos & Aragones quęstionibus,tempus consumptum est. propositio tandem ex composito, lingua dictata est Catalana. Responsum vero Aragonica. contentiōes inanes re ipsa bonorum sunt vsi officio incolarum. Petiit Rex ab eis vt e facultatibus publicis subueniatur ad parandum in Christi hostes belliū. Responsum est, laudari propositum,libentiq; animo imparaturos.at quędam prius e republica pręposituros.Hę sunt horum ambages,qui liberi patriis legibus nil imperio Regis gubernantur.Tu vale ex Monzono per eundem tabellarium per quem superiores dedi,qui triduum post eas prębitas,moratus est.Pridie Idus Maii.M.D.x.

CCCCXXXVIII. Mors r vita Cardinalis. Legati Galliarū ō Gallis r venetis:mozit Cęsarinus Cardialis: Vicentia et Lignagij: capiuntur.

P.M.A.M.Suo Comiti.

GEorgius Ambosius Cardinalis Rothomagensis,vulgo Ruanus Gallię legatus vniuersæ cuius nutu,Rex Gallus gubernabatur,vasto hiatu pōtificatus cupitor, quam ob causam & pontifici semper aduersatus est,& Cardinales seducem unq; destitit,e Gallia scribitur,ad ęterna premia euolasse qualia sint ipse referat. caste vixisse hominem fama est,at non sobrie.vino namq; minime parce fruebatur, licet medicorum cōsilio auersum, quia podagra laborabat crebro:podagraq; interiit tandem,quę illi ad cerebrum protenta est. Ita corporis arce occupata,reliquum mors habuit in deditionē,laudanda erant de pontificatu hominis colloquia.aiebat enim se optare pontificatum,vt ecclesię mores,vt clericorum vitam,reformaret & exactiones moderaret.Loquebatur optime reuerendus pater,quid autem sentiret,scrutatori animorum patebat,neq; ambitione,neq; auaritia,moueri putandum est, Quandoquidem id ipse de se ferebat.De cadauere satis ex Italia dicitur in ea prouincia,quam Polesenum appellatam,in Padi fluminis ripa iacentem,aquosam,hominum industria vberem, Veneti quondā a duce Ferrarię rapuerāt, belli causas in eum querentando, Gallorum simul & Venetorū acies, se inuicē perturbare incursionibus.Alterne se(leuibus tamen pleliis)confictūt.Integro agmine concurrere neutri statuunt.Ab vrbe Roma Cardinalem Cęsarinum inopinata morte raptatum inquiunt.A nobis scito proximos esse ab imperatore vnum,a Margarita Flandrię principisq; ipsius Caroli moderatrice,alterum,oratores.Quid ferāt nescimus.Habetur aliud ex Italia.Galli Vicentiam a Venetis abripuerunt.at fere desertam,& peste vexatam,captū est & Lignagum oppidum,quod ad huc in fide Venetorum,ex quo sibi Mantuanum Marchionē apprehenderant,Seruabatur.Monzoni pridie nonas Iunii.M.D.x.

De oratoribꝰ pacipis.

P.M.A.M.Suo Comiti.

Digitized by Google

EX quo a nobis literas habuisti: ex Aphrica relatū est Comitem Petrum Nauarrum velificando nunc hac nunc illac, tanq̄ errabundū per aera miluū, suorū militum classem Siciliam inter & Libiam, dissimulanter peruehere. nescio quid, clausis immurmuratur labellis, impetraturum ex tempore Tripolim Barbaricam vrbem, vrbium maritimarum tū arte, tum natura munitissimam. quid versęt animo vir iste miramur vehementer. omnia putat se facilia reperturum, ex quo ita sicco pede Auranum, & Bugiam validas turritis mœnibus vrbes, depopulati sunt, & bellica virtute cœperūt. ex Italia ferū, Gallos maiorem sui peditatus partem dimisisse. Paduanamq̄ prouinciam deseruisse. nolle se pro aliena re inquisūt, vires suas hebetare. satis Cęsari factū videre debere, quando semel in eius manus Paduam, cęteraq̄ comiserunt. Rex tamen catholicus noster, tercentum cataphractorum lanceas, cum duce Termenēsi ad Cęsaream mittit maiestatem. At ipsum in itinere stitisse pedem ferunt, audita galli peditatus dimissione, nouum expectata Rege mandatum. De pontifice pullulat nouus cogitatus, vellet de Gallorum potestate Genuā Sauonamq̄ sibi natale solum, abripere. durum fore putādum est de tanti leonis faucibus prædam illam ira ablatum, pontificia solum costa. aiunt vna Pontificem conicisse vinctum in Adriani molem, sancti Angelicastellum, Cardinalem Narbonēsem, Legati Rothomagensis ex fratre nepotem, patrui mores in Pontificem redolentem, quia insalutato pontifice ad Regem Gallum profugere tentauit, De nostris cōuentibus nil est quod referam, conueniunt quotidi, co n cluditur nihil. Vale ex Monzono decimo sexto Kalendas Augusti. M.D.x.

cccxxxix.

Opinio de Tripoli vrbe i Africa q̄ Petro nauarro Galli exercitū dimittit. Pōtifex cogitat liberare genuā. Cardinalis Narbonēsis capitur.

P.M.A.M.Suo Comiti.

cccxl.

DIuersis ad te literis habuisti, quantum certaminis, quidue disceptationis de Neapolitano regno. eius vt vulgo loquar, inuestituram, nunc̄ est a Pontifice, cuia interest Neapolitanum Regem coronare, consecutus Rex noster ad hanc vsq̄ diem, nuper allatā scito. fuit nostro Regi lętitię non mediocri, nec̄ enim legitimus illius regni Rex aliter poterat appellari, Gallo fuisse aiunt infestissimum. Cur hoc ipsi referant. De summa potentia, prius vita, q̄ inuidia tolletur. In ea pręsertim re, a qua semel gustata, quis fuerit efect⁹, ipsi viderint, nos iuncos i imo iacentes malumus emulari, q̄ cacumina montium incolendo, a rapidis per aera raptari Typhonibus, a Cęsare, diebus isdem Ioānes Schad germanus iuuenis, nobili ortus prosapia Matthei Langę magni Cęsari, A secretis & Gurtensis episcopi Sororius, Papię enutritus a teneris, orator accessit. a Margarita vero vna Mercurinus de Gatinera vir Italus meo natali vicinus, Distat namq̄ passuum milia tantum duodecim, a Verbano lacu Gatinera, qui lacus maior appellatur Antonomastice, is est literis & rerum experientia clarus, p Carolo principe Burgundi senatus princeps magni nominis vir. Quid vterq̄ afferat in mandatis nondum intelligimus. Allatum est, & Aliud magnanimum dictu quidem, sed omni iudicio arduum, durum & impossibile factu. Quonam pacto non par viribus, de fortis leonis faucibus agnum catellꝰ abripiet! Minatur summus pontifex noster Iulius, de Galli Regis seruitute liberaturum Genuam, & Sauonam, Ligusticī maris vrbes, sibi patriam. Nec passurum ciues suos gallico pmi fugo, qui ad hęc vsq̄ sepota liberi vixerunt. corrodit, cruciaturq̄ animo, pp̄terea dentibꝰ frędens triremes, partim proprias, Venetorum partim, cum armatis militibꝰ, vndecim ad portum misit, ignaro Gallo Rege. Genuensem terraq̄ turmas peditum plęraq̄ vt vna vrbe terra, mariq̄ impetrent, ad defectionem q̄ in libertatem prouocarent. Vrbs autem Galli Regis potentiam verita, quia prędipue sit ob castellum super in ipso portu structum, grauiter oppressa a tumultu cauit, nemo ad defectionem inclamitare ausus est. Ita re infecta, excitato concitatoq̄ in iram, dormiente Gallo, terrestres maritimęq̄ suppetię discesserunt. Deprehensum habuit tamen intra vrbem Episcopum quendam e primoribus Genuensibus habitu militari, qui ad defectionem ciues incitaturus aduenerat. Missus a Pontifice. Ita sero misera quiescet Italia. tu vale qui es in tuto Monzoni Idibus Augusti. M.D.x.

De inuestitura regni oratores a Cęsare & carolo pncipe

Mercurino de Gatinera orator.

cccxli.

P.M.A.M.Suo Comiti.

SVperiores clauseram ad te literas, quando differente discessum tabellario, accessit alter ab Italia. Summus Pontifex grandia versat animo. Alfonsum hestensem Ferrariæ Ducem e statu auito ab annis circitercentum, abdicaturum minatur. Cardinalis Rothomagēsis Legati qui Gallicam vniuersam ad se potentiam vnes trahebat pellicitatiōibus, & fauore fretum, inquit Pōtifex Ducem ipsum irreuerenter, temerarieq̄, & locutum, & operatum in eū, decidisse propterea e iure feudi. est nāq; Ferraria (vt nosti) Pontificię Thiarę feudataria, Salinas pręterea nouas in pontificis ignominiam ipso inuito, moientęq̄ ne ius pontificii fisci labefa-

Quid Ferrarię Dux. Mirāda tripolis vrbis i Africa expugnatio. de Hispanorū fortuna die in ea expugnatiōe.

Digitized by Google

ctaret, ne iacturam eius in sui cõmodum quereret, construxisse conqueritur, per terminos citatus iuridicos coram Cardineo senatu, nisi ad põtificium Cardineumq; tribunal de se rationem rediturus, accesserit, in contumacẽ agetur. Ita nouę nascũtur in Italia messe, vepres, noui tribuli, pullulant. Ex Africa facinus audi minime credibile viribus humanis accidere potuisse. Audistin aliquando Tripolim vrbem Barbaricam Africæ ditissimum emporiũ, turritis mœnibus inuictis, mari, terraq; septam, natura munitã, & arte mira (Sub ditione agentem Regis Tuneti! Dicitis Hispani Tunez! Eam vrbem ex Eolijs insulis classe aduectus Petrus idem Nauarrus comes, adortus impetit. Ad nouę classis prospectũ, ab alto incolarũ equitum peditũq; multitudo accurrit, sagittariis, scopetarijsq; littora complentur. Suspicati namq; fuerãt, ea nubila in terras eorum procellas aduectura, quia per varios nuncios de copijs illis Hispanis, q̃ intra insulas eis vicinas stantes egressum in Aphricam pararent. sagittis globulisq; plumbeis maioribus etiam ęneis balistis, & multiplicibus tormẽtis, descentium e nauibus prohibere nituntẽ. E conuerso nostri cuius causam agerent, Christi si licet memores, intrepidi hostium ictus suscipiunt, reddunt q; vices eadem, & detrudendo Aphros in terram saliunt, arcent a littore cunctos. acies instruunt. gradatim agmine cõposito in hostes mouent. cadebant vtrinq; pugnando non pauci Mauris namq; patriorũ mœnium prospectus, vxorium filiorumq; & pœnatũ manes, ac proprię domus, animos præstabãt nostros fidei zelus, & prędę vna cupiditas, & gloria belli accendebant. Ita certatum est duro. Marte in littore, duarũ horarũ spatio, victi tandẽ Tripolani terga vertunt. trucidantur passim. Interea dum pars vna, littoralem cuneum exagitat, pars altera euentu non infirmiore, muris immixa, per scalas, hastasq; (quas picas vocat nra ętas) ascendit. Magna vi, propugnatores, e pinnis & propugnaculis Hispanus miles detrudit. e muris in vrbem transilit. portę nostris in harena victoribus aperiuntur. Ita nostrorũ pars vtraq; vrbem occupat. Ibi dira belli facies, ibi luctus, ibi languidus clamor, & vagitus lachrimabilis. Quid in filios parentes, quid in vxores viri gemerent, tu iudicato. Non minus horis totidem intra vrbẽ in vicis, plateis, domibus, forti animo strictis gladijs pugnatũ est. miseris tripolanis in vxorum, & penatum conspectu rabiem pro re familiari, libertate q; ac vita certantibus, in stando, perusaciter. tandem vulnera inferendo, accipiendo, moriendo, trucidando, cuncta ruunt. Ingens fuit atq; opima pręda. In seruitutẽ vterq; sexus etasq; omnis trahitur. Ita rerum vices versant humana. formidabiles quondam Hispanis Aphri, nũc Hispanis cedunt, quacũq; cõcurrat. Vale Monzoni Idib? Augusti. M.D.x.

cccxlii.

P.M. A.M. Suo Comiti.

Anathema in Ferrarię ducẽ tenor anathematis. dd Gallus: dd eiusdẽ.

AB vrbe Roma nuper allatum est, summum Pontificem Iulium velle constanti pectore, Ferrariæ ducem, familiamq; illam hestensem antiquam, radicitus euere, Bononiam se Pontifex cõtulit, vt ex propinquo rem amplexetur. In Alfonsum ipsum ducem auxilia rosue suos quoscũq;, aut suppetias feretes, anathema promulgauit horrendum. Aqua interdicit & igni. cristæ mihi prę horrore, quãdo edictũ legi riguerunt. Ab auo ac genitore huius Alfonsi, taxare incipit familiã hestensem, q̃ armis fauoribusq; perturbatores ecclesię fuerint persecuti. Aperte Alfonsum arguit, q̃ statuerit non degenerare a maioribus. specifice vero, q̃ Rotho magensi Cardinali legato, de perturbanda pontificia Thiara, decq; eliciendo ipso Iulio pontifice a Petri sede, cupidissimo, semper inhęserit, in eiusq; fauorem, cũ potentia Gallica, suas vires suosq; conatus omnes paratos habuerit, & structas salinas in Pontificis ignominiam, & ecclesię detrimentum, contra ius feudi, statuat exercere. Hęc & multa prętera, Gallus autẽ Rex anathemate minime perterritus, licet fautores, auxiliarijq; in eo includantur, sentiẽs quo Pontifex tendat. Alfonsum hestensem tutari statuit. Cardinales in Pontificem nititur, quotquot potest cõcitare, per quos ad cõcilium cogitat vocare, aut per concilium deterrere Pontificem. Quis panis ex hac tam trita expectetur farina, quid tranquilli speret Italia, tu coniectator. Ad nostra veniamus per tres conuentus statutum est, vt quæcunq; Rex petiit exhibeantur. quingenta dragmarum auri milia inter se Regi prębenda, assignarunt, pro cuiusq; cõuentꝰ facultatis portione. Quo die sua conclusit Aragon comitia, quibus nãq; per se conuentus agit, eodem de tripolitana victoria allatum est, idq; in comitiales publicos actus annotari cẽsuerunt. prope diem igitur hinc iam peractis negotiationibus discedem?, sed audi quid a Tripoli fuerint, post eius excidiũ habitum. Turcharũ princeps audito Christianorũ in Tripolim incursu, diu Mauros ad eius obsidionẽ cogitãs, quatuor destinauit nauigia eorum appellatione fusus, quid rei esset exploratum ad eos e portu tritemem, (Galleam dicim?) Comes ip̃e Nauarrus dimisit. dum ictum est, quatuor capte fuerunt fustes, atq; vna cũ eis Caravella, qua pirarice capti quadraginta

vehebantur

rebatur christiani. Ex urbe vero Roma scribitur, Pontificem, sanctumq; senatum Cardinalium senatum urbemq; ipsam vniuersam fluxisse in letitiam, ob Tripolim de Mahomethorū potestate ereptam, quia posse capi viribꝰ humanis, ob eius & artis & nature robur, nullius hominis sedebat iudicio. Magno cedunt hęc nostrorum preclara facinora nostrę religioni adiumento, sit satis laboratum. Vale ex Monzono cinga rapaci nobilitato. Pridie Kalendas Septembris. M.D.x.

P.M.A.M. Suo Comiti.

cccxliij. De traculenta tyrānide Hispanie & vitijs. Quid Hispa/dd Gallꝰ/dd Eluetij/dd Hispanę lanceę tercentum. De tyrannide vectigalium. De iniustis q̄ exercet Hispania.

PEractis ad Regis nutum trium conuentuum comitiis, terras mutauimus. In tuto iam fuimus, ab efferis portuariorum, fines custodientium, extorsionibus. Ac si Regna hęc Satanas lemurum princeps, illa christꝰ gubernaret, sic viuitur, nullum immanius latrocinium, si precipue per tyranni Silphoꝰ Titioq; auidioris, oppidum Arizam, iter feceris. Ibi cerbereę fauces, ibi Caribdea vorago. En quid trinculetur? peregrinus sacerdos Compostellam petēs, horario veteri (quod dicimus breuiarium) armatus, Arizam pretergradiebatur. Id, quia tabulis esset licet confractis, sordidisq; ex longa manuum cōtractatione, dissutum octo & viginti Aragonicis denariis redimere fuit coactus, cuiq; illi deesset summa, per Arizanorum hostia mendicare compellitur. Neq; inde aliter datum est discedere, nec cuiq; tyrannidis ignaro, qui libellum vel minimū importauerit, pro rapina libellum linquere si minoris sit, permittit, argenteum cogitur pro quolibet libello tabulato persoluere. Idem Comes illustris in ceteris rebus omnibꝰ est tanta pluribus in locis horum vectigalium scuitia, q; nec Regiis ignoscāt suppellectilibus, de his crassatoribus iam satis. Madriti tuo natali Guadalaxariae vicini agimus. Hic habuimus per stare Pontificem in sententia ferrariensi, euocasseq; in Italia suiciorum (sunt eluetij) numerū ingentem stipendiarium, qui Mediolani ducatum impetant, in Regem Gallum fautorem Alfonsi Hesteūs ducis Ferrariae. Eluetios vbi sensit Rex Gallus aduentare, impetrauit a Cesare vt illis imperaret, ne in feudatarium imperii arma caperēt, in feudum namq; Mediolani ducatum se habere ab Imperatore fatetur Gallus. Licet namq; iugum nesciāt, aut minime patiantur Cesarem eluetii, astricti tamen fœdere sunt, & iureiurando, ne ipsius Cesaris instinctu bellum gerant vllum in imperii membrum. Imperatoris edicto regressi eluetii, frustratum sua spe relinquere pontificem. Rex autem noster, auxiliarios ad pontificem misit cathaphractos tricentos, qui fidenti animo prosequitur in Hestensem ducem. Tricētas has lanceas, ex icto fœdere debet Rex noster quotānis, quandocūq; bellum gerat pōtifex, in auxilium ecclesiasticae rei, cum suo duce prębere, ob feudum Neapolitani regni, per quadrimestre, cathaphractorū dux est Fabricius colūna, vir bello egregius, Romanus eques nobilis, hęc ferunt ęgerrime Gallum tulisse, nec stare excussationibus, q; ad tutelam tantum rerum pontificiarum, non in quenq; alium lanceas illas dederit. In Romania (quam dicunt flaminiā) prouintia pōtificia, moratur Fabricius. Quo sit eundum expectans. Pontifex tuscam summere prouintiam videtur, at duram obstātę Gallo, qui sic medio dux Ferrarię tollatur, genuę, ceteriscq; cisalpinę Gallię, quę Lombardia vulgo dicitur, quas possidet terris timet, suo igitur magis cōmodo, q; ducis erumna motus, de tutela contendit. Vale Madriti quinto Kalendas Octobris. M.D.x.

P.M.A.M. Suo Comiti.

cccxliiij Stragesin audita Hispala Gerues. Internitici lachryman da nullo pasequente. Laus Garsię a Toleto.

INfœlix habuimus adeoq; triste nuncium, vt Regis curiesq; totius animos acriter pertubarit. Nostī nc federicia Tolleto Albę ducis filium, futurū, si ordine suo fata processissent, hęredē Iuuenem dico Garsiam, lenitate morum, & doctrina ita pollentem, vt curialium omnium oculos in se conuersos haberet. Hunc iuuentus colebat omnis. Hunc senectus admirabatur, in hunc genitoris viscera præ gaudio liquefiebant, quando tantum filium se genuisse contemplabatur. Regem ipsum talem fuisse fortitum subcōsobrinū, haud equidē pœnitebat, natꝰ nāq; pater eius est ex Regis genitricis sorore. Tot animi corporisq; dotibus, vt paucis absoluam, vix alium nostra tempestate de suę bonitatis aceruo natura donauerat. Is, glorię cupidus, vt Bugiā pro genitore, cui est credita in Aphricā mitteretur, omni studio instituit. Amatæ vxoris, quam ventris pōdere pressam relinquebat, ac duorum licet annum vix ageret tertium & vigesimū, filiorum immemor, accepta venia, Malacham proficiscitur, vt inde trasiceret in Aphricam, se quūtur illum e nobilibus complures. Interea dum e curia iter peragit, Bugiam grauī peste vrgeri allatum est. Per genitoris, per Regis etiam literas, ne Bugiam pergat monetur, reddeat hortantur. Iniperanteq; vterq;. In commodius temptis alitud, animi sui gloriae cupiditatem, feruet, ediciunt. De reditu, obtemperare infausto sidere recusauit, nauigat. Bugiam preterlabitur, ad Comitem Petrum Nauarrum, de hostibus Aphris tot Tropheis onustum, tendit, quo tempore Comes inter sirtes Aphricas, possitam insulam, quae vulgo dicitur Gierbes, erat impeturus,

accedit. Ebus namq; vadosa littora iam pridem explorauerat, eum, in terram salsurit, acies instruunt. Ebulliens iuuenis, leo magnanimus, gloriae raptatus cupiditate, primam petit a Comite aciem in hostes ductitadam, renuit. Comes quam diu potuit. Ad veteranos eam prouinciam attinere, sub veteranorum ducum regula rem militarem prius experiatur, q̄ se tanto periculo exponat, hortatur, monet, immo &, quisnam esset coniectans, orat. Variis inter eos agitatum fuisse argumentis fertur. At victus tandem generosi iuuenis precibus, Comes, primam illi aciem in hostes, licet inuitus, permittit. Vigebat calor Aphro spiritu pestilens, potus deficiebat, siti fere peribant. Ad sextum intra terraum lapidem, puteos insula tenet, magis hauriendae aquae auiditate, q̄ conserendi manus, ad puteos, non rite seruatis ordinibus, milites procurrūt. Insulae cruces. multis pre siti deficientibus in itinere. Puteos adeunt incomposiți, non sine tumultu aquę haustui intendebant, Gerulenses e transparietibus prędiorum, puteis vicinorum, inter palmeta latentes, id futurum arbitrati, quid fieret despectabant. Ad nostros sublato clamore ingenti, solutis habenis, ex insidiis prouolant. Octoginta primū equites, palantes nostros & lętali siti & ardore solis languidos, adoriuntur. Garsias iuuenis, licet ductandorum militū inexpertus, strenui tamen militis, & magnanimi ducis vicem gerit, arma capit, Comites adhortat, vires animosq; ex necessitate resumant edicit, Hęc referēs, paucis comitatus, in hostes ruit. Cęteri terga vertunt partim, partim semineces prelassitudine, interfici se pacIuntur. Garsias paucisq; illi, ab equitibus trucidantur. O facinus inauditum, rem tantam hostes ipsi admirati, verebantur, insidias, nec libere insequi audebant, tanta fuit fugientium concepta formido, vt nemo faciem ad hostes verteret, p̄ sitis langore plerique cadebant. In harenosas voragines herbidas, prata esse putātes, multi viarum ignari absorbebantur, latentibus alii sub harena vorticibus obruebantur. Ea est illi terrę natura voraginosa. Quid multa? flos nostrę gentis amissus est. Qui hostium ingentibus copiis parua manu non modo restiterant, sed eas sępe strauerant, fugauerant, trucidauerāt. Qui vrbes Oranum Bugiā Tripolim in accessas, mari terraq; potentes, natura atq; arte munitissimas, vi cęperant, spoliauerant, de populati fuerāt, qui cœlum iam suis posse capi dextris arbitrabantur, egregia illa corpora, fortesq; illas trophęisq; ingētibus ornatas animas, in octoginta insularū rusticorum seminerminiū fauces attulerunt, vt in honeste, truculenterq; illis abuterentur. O quam lachrimanda strages, ferro paucos, siti plures, terrae tectis voraginibus et hiatibꝰ, sumersos multos aiunt, circiter quattuor milia egregiorū militum, cum suis ductoribus, interiere. Quid Comes ipse, quid cęteri superstites in tāta fortunę rabie fecerint, alias habebis, nequeo prę dolore dextram vltra mouere. Vale ex Madrito in Kls Octobris. M.D.x.

Strages dō Hacliq; cū so cijs.

P.M.A.M. Suo Comiti.

eccexlv

Cur notis magi & veteribꝰ vtatur nominibus licet aliis vtatur.

CVr vetera in vrbium, locorum, & prouinciarum appellatione nomina prętermittā, quęris, ne te aut eorum quempiam, ad quos meę peruenerint, confundam, monemur vt diuicide scribamus, obscurescit sermo incerto vocabulo intersertus, quando de ipsius loci indagatione agitur, consentaneum esse iudico, vt sua veteri appellatione promatur non prętermittendo nouam, si nouam iuuerit. At quęrentes quid nascitur? quid emerget in rebus humanis? cur ignoto nostra tempestate sono lędemꝰ. Cordubam Tarraconem, liceat, Nolam, Capuam, quia sunt eadem, & in cęteris huiusmodi. Si vis etiam veteri denominatione propinqua, vt Tagus, qui nūc Taio, Cęsareaugusta, quę nūc Caragoca, ydrontem quę Otronto, Tunetū quod nunc Tunez, pro Aurano Oranū, pro Hipono bona, haud equidem displicet. Historiam deriuans, si in eas inciderit terras, quę abrasa penitus appellatione antiqua nouam sumpsere, quid efficiet? si nomine ignoto inuoluetur? turbabitur, & hęsitabit quidem, multis nāq; hoc euenit locis. Quę tum vt bellorum iniurias aut aquarum incursus vitarent, e planis ad tumulos propinquos, aut ad montana sublata sunt, tum e montanis, vberioris agri colendi gratia, vel aquarum penuria, deducta, velut legimus sępe numero, quę ad victorum arbitrium, aliam appellationem sunt assecuta. Trahetur profecto in vertiginem, quicumq; de rebus Granatensibus aliquid optat intelligere, si Granatam Illiberim appellauero, si Almeriam Abderā dixero, vt plęricq; fecere, quia pręcipue dubiū, an illa sit Illiberis, an hęc Abdera. Quid si Ecigiā Astigiā si Sibiliam Hispalim, si Iaenum Mentesam vocauero? rugas in frontem cōtrahet auditor, immo & piget Guadalcheuirū fluuium, Bethim. Andaluziam, Vandaliam, aut Bethicam aliquando dixisse, Neapolimq; appellasse Parthenopem. Viuamus igitur hoc pacto hactenus, vt a tergo labore irrito ac frustrato, & vocabulorum omni tetricitate relicta, epistolarem orationē nostrā apertam lenemq; ac patentem efficiamus, non animus est aliam velle nimiū curiosis rationē redere tibi, paucis pter ea, satissactū iri arbitror, hoc nō instituto. Nil rerū nūc habes, quia nihil

habemus, ex turbulentia putrida torrida fortunę olla, quando quid ferbuerit stomachum tibi replebimus. Vale ex Madrito non materto vt quidam. In Kalendis Nouembris. M.D.x.

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER VIGESIMVS QVARTVS. AN NO. M.D.XI.

P.M.A.M. Suo Comiti.

cccxlvi

Veneti vicitiã recipiũt Veronã q̃rũt/ ꝑpa i bẽuiolos/ Bononiã it Chiamon⁹ Cardinales a ꝑpa secedunt: Cęsar et Gallȝ cis fauẽt pa pa fere mo rit Chiamonus ad mę nia Bononię/ Fabrícius succurrit/quid populus/quid Galli.

VEneti resurgunt. Vicentiã vrbẽ, vrbiũ & vbere et amœnitate gẽmã recepérũt. Sed miserã ouẽ, ter Galli Germãiq̃ dirípuere. Ad vltimũ solatiũ, Germanus illã mœnibus nudauit. Ita dilacerata, discerptaq̃ a tot vndiq̃ lupis, vix vrbis facie retinet. Veronã & Veneti cõcussere tormẽtis, tẽtarũtq̃ oppugnationẽ, sed i cassum. De summo Põtifice Iulio, Sacriq̃ Cardinei Senatus rebus hęc habeto. Cardinalitũ cœtus vniuersus, licet inuitȝ, tũ quia per alienas mínime solití errare terras, tũ etiã, quia durã magnisq̃ discriminibȝ referãt prouinciã, Põtificẽ amplexurũ cernebãt a qua precibȝ aut monitis diuertere illius animũ nunq̃ potuere, ab vrbe tamẽ vt suũ Põtificẽ sequeret, mouit grauiora in Põtifice, pręceteris incussere murmura, rabidoribusq̃ susurris taxauere illũ. Bernardinus Caruaiallus vir Hispanȝ Placẽtinus nobilis & disserẽdi cõcionator, & Theologiæ peritȝ Cardinalis: cũq̃ illo Cusentinȝ, & ipse Hispanȝ e gallis, nullus erat, qui nõ detrectaret. vbi Florentiã in Etruria Caruaiallus & Cusentinȝ, vna cũ Gallis collegis, deuenere, Mediolanũ ad Regẽ Gallũ diuerterunt. Pontificẽ, Gallo fauẽte, nec abnuente Cęsare, vt de se moribusq̃ suis rationẽ reddat, in cõcilium se vocaturos Cardinales, illi cõtendunt in Pontificẽ, libellosq̃ formant. Pontifex, relicto in vrbe rotę senatu, causarũ iudice, Bononię parabat exercitũ, in Alfonsum Hesiensem Ducis nomine priuatũ anathemate, quãdo in Alfonsi Hesiensis auxiliũ, Chiamonus generalis Ducatȝ Mediolani gubernator, & magnus Regię domus Gallicę, ipsorũ titulo magister, cũ exercitu Gallico aduenit. ducentibȝ eũ Bononiã Bentiuolis exulibus, post vtriusq̃ parẽtis Ioãnis & Genebrę obitũ, qui Mediolani animas exuerãt miseras ex torres e patria, multis cędibȝ afflictorũ ciuiũ Bononiensiũ, ob tirannidẽ, onustas, Chiamono Bononiensem agrũ perpetuis incursionibus infestante, in fere lethalem incidit valitudinẽ Pontifex cũ iam laboraret extremũ actumq̃ de illo putarent Aulici oẽs, ad Bononię mœnia copias applicat Chiamonȝ. Populus audito Bentiuolorũ noie, quos eorũ factionarii ex longa tẽporũ cõsuetudine appetebãt, & Gallicũ formidans furorẽ, cõuentícula exercebat. de deditione cogitare videbatur. Dũ ita populus fluctuaret, indeterminisq̃ res in dies laberet, neq̃ Põtificię copię ad arcẽdos, si vim iferre decernerẽt, satis facturas videret, ecce trãsiliit ex aduerso fabricius colũna in vrbe Bononiã, cũ tricẽtis illis cathafractis nĩi Regis, de quibus alias mentionem fecimus. Fluctantes, ferecq̃ deficientes ciues, animo inuicto confirmat pullulãte iam seditionem sedauit, vtraq̃ facto fabricii auctoritatem secuta, in fide perstitit. Ita ex Hispania, pontifici vix viuo, senatui etiam cardíneo, salus exhorta, sub italo tamen duce, quia fragilis populi sit volũtas, q̃ vento mobilior aduerte. Qui populus paulo ante iam arma capere in Gallorum auxilium, pontificęq̃ suum in Gallorum manus cõiicere parabat, fabricio duce, petit, postulat, instat, vt educatur in Gallos armatus. Se gallos ad vnum trucidaturos proclamant, qui fines eorum sint ausi conterere, cõstans viget opinio, ad internitiem actum fuisset de Gallis, ni fabricius obstitisset. Vix tamẽ Chiamonus & eius milites euasere, quia populi furorẽ frenare penitus nequiuit fabritius, cuius rei ratio ab affinitate, atq̃ amicitia inter ambos Reges exorta est. Sciebat enim Hispano Regi nostro, sedere animo tantum, ne pontifex, pontificiaq̃ tyara quid detrimenti caperet. Cuius Regis stipendio tricentas illas lanceas ductitat. Nec longe abest, vt credi qucat, venerat namq̃ chiamonus, Bononiensis populi animis in bentiuolos magis, q̃ suũ exercitȝ, licet egregii, frety viribȝ. Sit iã satis ex Madrito in nonis Ianuarii. M.D.xi.

cccxlvii

Miseranda descriptio reliquiis gerueñsiũ classis soldãica pstrat a rodijs de strage mauroꝝ in Bugia.

P.M.A.M. Suo Comiti.

VArtis cõditũ ferculis cœnã accipito. In strage nĩi ex in insula gerueñsi, qui cũ Nauarro Cõmite agmẽ agebãt a tergo, desertis & ipsi signis, precipites in mare ad naues diuertebant. Tãtȝ terror oẽs inuasit, q̃ i horę vt ita dicerĩ mometo, nullã viderint cõstare aciẽ, attoniti oẽs, q̃ furor & formido trahebãt, ea dispgebãt, qd fugeret, q̃ue tẽderet, ignari, clades horrẽda,

Digitized by Google

nullo cladem exercente. fuga super omne dedecus ignominiosa, nemine insequente. Et quo nā seri irruebāt? Si qui euasere ad naues, in quibus nullus vini erat. aquę nullus hausus, freti nāq; terræ. quā impetebant alimentis, sed aquę præcipue, vacuos aduexerant cados omnes, & penu vacuū. Vis paucis cōsūpta est tandem fere vniuersa decē milū virorū fortiū gloriosa tropheis & spoliis opimis multitudo: cui nec valide potuerunt resistere turres hactenus, nec multarum fere adamantina vrbiū, mœnia, de tam infœlici atq; atroci euentu, satis superq; ad alienā curramus. Literas rex hebuit ab oriente, quibus intellexit, inter insulas cicladas: quarū cōtexturam nostra ętas vocat Archipelagum, circiter mare Cilicię magni Magistri Rhodi classem ingentem aliā Magni Soldani Babilonici pfligasse, cœpisseq; vniuersam, cū ingēti hominū emptarūq; mertiū pciosarū copia, q̄ vna cū classe ipsa Soldanica, e Syria Damasco, & Alexandria ægyptia, duob⁹ emporiis egregiis, vehebant. E Bugia vero fert. Sub vastro stratagemate fuisse Afros, a nr̄is pfidiis magna strage cōfectos. Audi rē narratu dignā, est apud Aphros genus hominū fanaticū, vocāt ipsi Morabitos. his fidē præstāt, afflatosq; diuino spū arbitrant. Amorabitis per suasi cōuicini oēs, quia suis se oratiōib⁹ tormētorū oīm nr̄orū, vim cōpressuros daturosq; operā, ne soluī queāt a tormētis globuli, vires etiā Christianorū hebetaturos coacto ingēti cuneo Maurorū Bugiā impetūt nr̄i, per exploratores re intellecta, tacīti rē expectarūt, subterraneos manu factos ad id cuniculos extra mœnia, lichnis e cuniculis ad īterna deductis, nr̄i puluereis farciuerūt cadis. Mauri, vbi silere oia senserūt, vera esse q̄ Morabiti sacerdotes eorū differuerāt arbitrati ad mœnia, oppugnaturi, turmas applicāt. nostri vna balistas & vniuersa tormētorum genera, suffixo per lichnos latētes igne, in applicatos hostes ad mœnia discutiūt. hinc per aera, cū excussa tellure, cadisq; cunicularib⁹, & horrēdo fragore, Maurorū multa corpora volitarūt. Illinc frustatim discindi, reliqua, & per cāpos patētes a ferreis lapideisq; asportari globis cernebat. Ab Italia scribit, Venetos adhuc sustinere Gallicū, Germanicūq; furores. Vicētiā retinēt. Veronā cōsequi nequiuere, quia præsidiis eā repererint, præter Cęsarea munitā Gallicis. sitq; vrbs ipsa præ se arte summa expugnatu difficilis, Sūmum etiā Pontificē, reuixisse aiunt, nulla vitę spe dies quattuor laborauit extremū. nulli sunt eius firmiores, q̄ de recuperanda Ferraria, Belloq; in Gallos gerendo, sermones eiecturū se Gallos ex Italia minat, palāq; hoc sępe dicere inquiūt. q̄ fiet habebis. rē omnū iudicio arduā cōplectit. tu vale & vtne magna audītur? Hispalim sumus prope diē profecturi, ne Scytharū mobilitatem. quos hęc nostra curia emulatur, discamus. Madriti Idus Ianuarii. M.D.xi.

P.M.A.M. Suo Comiti.

cccclxl viii. De huius anni varia calamitate ō spes & Afri Moralia q̄ dā⁹ Gallo de Papa & rerū eūtu & duce Ferrarię.

Horrida hyems.

De pecudū interitu.

Traiectus in Aphricam.

AB idib⁹ Ianuariis septimis, quib⁹ Madrito discessimus, ad vsq; fere mœnia huius vrbis gelatū niuibusq; perpetuis albicās iter, peregim⁹. ix. aūt Kalis Februarii, sumus Hispali ingressi, insuetā nulli⁹q; hois memoriā inquiūt incolę medii tā horridā hyemē se fuisse perpessos. raro niuib⁹, gelu rari⁹ regiones medię vexant. hoc aūt anno visu miserandū, greges maiori ex parte cōsūpti, balātes circū exhausta matrū vbera, catulos fames & frigus vna cū matribus perimebant passim. nulla dumeta, arbusula nulla, nō circūsepta edis, agnisq; mortuis, vel iam exhalātib⁹ animulam. Hyrūdines tamē ex Apricis terris trāsuolasse reperimus. Solitā hic aeris tēperiē inuēturas putātes & pperasse pœnituit. Ex hac vrbe valido exercitu cōparato Rex in Africā se transfecturum inquit. Iure merito credendum est: licet euent⁹ belli sint incerti: vti per Gierusanā stragē liquet colligere, collū Hispano iugo Africā, formidine trepidantē sub missurā. Varię sunt rerū vices strauere quōdā Hispaniā subiecereq; traducti (Duce Comite Iuliano, Mauri. nostra vero tēpestate vobis Hispanis, ad vniuersam Aphricam domādā facilis via pāditur. captis iam per vestros duces, nec multitudine mira Orano Bugia & Tripoli ditissimis Emporiis & munitissimis vrbib⁹ mutari nō potest rerū ordo; quin ęterno motui sit obnoxia. at vereor ne nostri Regis conatib⁹, vasta Galli Regis ingluuies occurrat. Scripsit namq; ad me Hieronymus Cabanillas Regius noster apud Gallum Regem orator, mihi amicissimus sedere animo Gallo ipsi velle in Italiam proficisci, vt exercitu coacto in Pontificem, sub prętextu tutandi Alfonsium Hestensem, gerat bellum. hāc si prouinciā Gallus amplexabit. nr̄o Regi minime cōducit alienis se terris bello implicare. Si nāq; Gallus aut detrudet e sede Pōtificē, vti minatur: aut vicerit vel ad votū traxerit Neapolitanā sumptuū ilico expeditionē nullus est qui nō suspicet. nil nāq; versat aio magis vti, p appertas colligit cōiecturas, q̄ vti susceptas i ipso rege cōtumelias, iniurias, damna, iacturas, cędes, strages, & intermitties aliquādo resartiat. Pontifex autē, in cōcepto stat pposito, vt priuatū iā noīe Ducis Alfonsium Hestęsem, familiāq; illam veterem irreuerentem extinguat, quas rosas ex his spinetis expectemus: tu videris. Vale ex va

be Sibilla dicat Hispalim curiosus nimiū. pridie Kals. Februarii. M.D.xi.

P.M.A.M. Suo Comiti. cccclxix.

De obsidione Mirādule a papa. & Imola et Cardialibus pmandatis. de duce Urbini de papa pisi Cardinali & alia diuersa.

EX vrbe Roma paulopost missas ad te priores literas, habuimus, q Summ⁹ Pōtifex, ipse ipse, licet eā exagitet horrida hiems. Apenino pximā Regionē, ad Boreā versam, exercitum ductitat. Mirandulā oppidū insigne, qa sit fœdere possessor ei⁹ Alfonso Hestensi astrictus, obsidet. tormentis quatit. fossas oppidales aiūt gelu cōcretas. oppidani sese tuentur. e muris in castra ferrei globi ex tormentis iaciuntur. De pontificiis tentoriis, ab eius latere raptatos fuisse frustratim ferunt familiares aliquot, a discussis tormentis ipsum tamen stare imperterritū. se cum habet ex fratre nepotē Vrbini Ducē, sub imperatorē exercitus. Bononiā vero Cardinali credidit Papiensi prēsidio, viro ab ipso Pōtifice ad summū erecto fastigium. Is se iactat ab antiquis Ymolē dūs ortū, atq inde nobili pgenie. nec desunt qui putent ad eius vrbis sceptrū tendere, quod mutationi crebrę est obnoxiū. Veteres nāq dūos, comes quōdā Hieronym⁹ Sixti quarti Pontificis Maximi nepos, viuētis Cardinalis sancti Georgii frater, abstulerat eius filiis orbis genitore, viuente matre, Cesar Borgia, Valentinus Dux. Alexandri sexti semen Valentino, Iulius secūdus Alexādro sexto vita functo. Rex Gallus Lugduni agit. De transitu ad Italiā cōtra Pontificem cogitat. Magna tēpestas exoritur. Pontifex autē animo fixum tenet, velle honore Cardineo, & reliquis fortunæ ornamētis prsuare Bernardinū Caruaiallū Hispanū, Renatum de Pric, & Gillelmū de Brissonec Gallos, atq vna Federicū Sanseuerinum Neapolitanū, Scismatis cos auctores, & scismaticos suis scriptis appellat. Rex vero nr alio tendēs animū edidit quecūq nauigia in Hispanis reperiantur littoribus, sese apparent ad suscipiendas exercitus in Africam trasiciendi, copias. Latinas & ego ipse literas plures, habita vulgari materia, a summo Secretariorum Almazano, conscripsi ad omnes singulatim Christianos principes, ad Suizorum etiam duodecim. respublicas, quas ipsi Cantones appellant: quia in Saboiæ Ducē arma capere intendunt, veterem quandam nacti occasionē, q plæraq florenorū milia testamēto iam pridē moriens Dux quidā reliquerit. Pontificē orat, Gallū Regem rogat, cęteros hortat, vt cōueniant arma inter se deponant. ne sint ei ad Aphram prouinciam in nostrę religionis augmentum, impedimento, Sed prēcipue Regi Gallo affini, & fœdere astricto suadet instanter, vt ab incœpto in Pontificem desistat, non decere filios in vniuersi Christiani generis parentem, arma capere. Liceat Pontifici ditionarios suos effrenes, domare. Inhertes calcaribus agitare, vt libuerit ne obstet iuste agenti suadet, hortatur, monet, rogat, vnitatem in ecclesia quęritat, ac foueat dissensionem, sub consilii particularis prętextu abdicet, tollat, quia præsertim gñale cōcilium Pōtifex se habiturū ordine recto pollicet. Ita diuersi Christiani principes diuersa discutiūt. q succedēt habebis. Interea vale. ex vrbe Sibilla dicat Hispalim curiosius. v. No. Februa. M.D.xi.

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni Bellecensi. cccci.

Papa capit Mirādulā. Papa cōpurgat Ecnetos. qd in hoc Cęsar. qd Gallus. Mouit Chiamon⁹ Gallus Mediolani gubernator.

HAbuisti hactenus literarū, quas ad meū tēdille Comitem Exarabam. exemplaria. habebis primaria post hac. præsentem nāq illū habemus in curia. per exemplaria proxima Pontificē Iulium, ex pacifico Martialē effectū, ductitasse acies intellexisti, horrēda frigora perpessus est. Mirandola tamen sese dedit. nec passus est dari militibus in prędam. per murorum rupturas, qua tormētis via patebat, perq gelatas fossas, pedibus nō per patētes aut equo portas ingressus est. prę ira in turbatorē Gallum, nutrire barbā cingulotenus dicitur. quid sit Pōtificis ardor iste pectoris pariturus, non intelligimus. grandia sunt quę versat animo Christum, cuius se causam suscepisse proclamat, viam inuenturum, qua & Hestensem familiā dispulat, & Gallum scismatis, & Hestensis fautorem, puniat, sermōe roborato affirmat, Cœlites inquit proprias causas, modo qui eis patrocinetur assurgat, nunq deseruisse Venetos in amicitiam & fœdus admisit, Cęsari hoc Galloq Regi molestissimū. Gallo, quia Venetos purgatos & expiatos anathemate resurrecturos suspicatur, Cęsari, quia ex Cābrensis cōuentus pactione, sua se non possidere arguit. Pontifex satis putat factū ad eius partis rationem, quādo Paduam Veronā, Vicentiam, & multa prēterea, in eius potestatem consecerunt, cęteris quę supererant ad ad eum attinentibus captu facilibus, extenuatis Venetorum viribus, in strage Caranasesi. Nil esse ait Pontifex, cur illi debeant succensere. Si pacta per confœderatos tueri Cæsar nequiuerit. cupere se prędicat, Italiam iam tandem placare, ne perpetuis bellorum iacturis conflictetur. Rex noster animo cruciatur, pacem inter eos totis viribus quæritat. Ad Aphricanam tamen expeditionem sese accingit. Est aliud quo claudam epistolam. Chiamonus ille Mediolani gubernator, & Gallici ductor exercitus, febri correptus Mediolani periit. Descendisse illam animam ad cœlos autumāt homines, & tartareas visitasse cauernas, quia pontificem quondam

Digitized by Google

Bononię, Alcharōteas iam iam perambulātem fabulosas ripas, non pingui minerua lęserit, & quo tempore spiritum naturę redidit pontificem haberet iratum. Barbatum Petrum piscatorem hominum, paradisi claues ea die abscondisse, Romę, inter iocosa dicteria, curiales oblo quuntur. Tu vale. data Sibillæ, nolo vltra Hispalim hanc vrbem, nolo reliquas veteribus appellare nominibus, ne te aut cæteros ad quos scripsero, rē non sonū quęrētes, vocabuli curio sa hęsitatione confundam. Idibus Martii. M.D.xi.

cccclí.

P.M.A.M. Suo Fagiardo

Triuultius gubernat o loco Chiamoni Conuēr? Māmaro? dd ꝓponat Cęsar. dd rñdeat Papa. dd conclusum.

CHiamono Gallo vita functo, curam exercitus, quam ille gerebat, & ducat? Mediolani gubernaculum, magno nostro Triuultio Rex Gallus credidit. Is nisi Ludouici Sfortię inimicus Gallis patriam vēdidisset, primum inter ęgregios Heroas, locū assequeretur. Pontifex, equo inuectus candido, Sed Barbatus Bononiam regressus est. De pace agi placet. Mantuę conuentus habetur. Matthęus Langa Cęsarī a secretis, & Char? Gurcensis episcopus, pro hero suo, pro Rege nostro Catanensis episcopus, genere Aragonius, & Hieronymus Vicus Valentinus, hic apud Pontificem, ille apud imperatorem electum agētes, oratorio munere cōuenerunt. Affuit & Parisiensis antistes Gallici senatus Princeps. Ibi statutum est inter eos, vt Gurcensis nostriq; ambo, Pōtificem adeant, quę acta sint relaturi, Parisiensis reuentum exspectet a Pontifice, Langa Gurcensis postulat, vt Venetos non modo deserat, sed Cambrarien sia pacta reintegret. se nullo pacto deserturum Venetos pontifex edicit. Si quid inobseruanter admiserint, pœnas luisse Venetos, non absonas crimini arguit. De fœderibus autem Cambracensibus, nil esse causę cur vltra debeant nouari. quandoquidem ad vnguem expleta, nec confœderatorum quempiam esse, cui non satisfactum fuerit. Si autem de manibus sibi decidi permiserit Imperator, in manus illi conlecta, quę sui iuris quondam fuisse arguebat, pręter Triuisium, confœderatorum neminem dignum accusatione pontifex Gurcensi placide prępondit, nolle se perpetuo fluctu Italiam, Christianumq; nomen in pręceps trahere. Gurcensis autem Langa, frustra de pace sermones fieri aliter, ira concitus Germanica: dicit. Dataq; terga Pontifici. nec suasionibus, nec precibus, moueri potuit, vt consultius ageretur, vt herus ipsius Cęsar vt Catholicus Rex noster, de prępositionibus consulantur, vt expectet, quid ad hęc ipsi respōdeant, vt res in deliberatione sistatur, vt vtrinq; rationibus agatur, minime potuit detineri. re infecta discessit. nullum posse medium reperiri, quo Cęsari satisfaciat, hac dempta de deserēdis Venetis ratione, turbatiora, q̄ venēs repererit, reliquit omnia, nō desunt qui seductū a Gallo Rege venisse suspicentur. cuia videtur, ne pax ista sortiatur effectum, interesse. Sub nāq; rupti fœderis Cambracensis occasione, belli causas nāciscitur in Pontificem. proq; scismaticis agit & Hetensi familia. Ita procellosis agitur Petri nauicula fluctibus. Tu Vale data Sibillę quarto Kalendas Maii. M.D.xi.

cccclií.

P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni

De scilio & cōciliabulo stant Gallorum castra opposita pōtificijs et Hispāis castris. dd velint alterne

VIx bene superiorē eplam emiseram, quādo altus ad nos cursor ex vrbe Roma peruenit. Is affer turbata esse omnia. Cęsar & Gallus de particulari concilio agentes per Cardinales a suo Pontifice alienatos, in cōciliū Pisas, in Septēbris Kls Pōtificē citauere. At Pontifex e cōuerso, publico edixit p̄conio, gñale cōciliū in Lateranēsi palatio, Pōtificia sede, ad dñi cę resurrectiōis pximę diē celebrādū. Armis agere Gall? statuit, si ratiōib? nequerit. Stāt nāq; iā castris opposita castra, Gallicis Triuulti?, pōtificiis Vrbini dux, & bello egregi? ductor Fabrici? colūna, tricētorū catafractorū, quos Pōtifici Rex nr̄ ex cōpositio debet, Impator, p̄sunt. In Padi ripa castrametat? vterq;, Ferrariā petitur? pontificius, ne Ferrariā petat Gallus obstitu turus. quid hinc queat scaturire colligito. Iterū Vale & gemínas accipito, aliquādo nullas habiturus. Ex vrbe Sibilla tertio Kals Maii. M.D.xi.

cccclíí.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

Quid pō tifex. dd gallus. dd Hispan? dd fabrii? colūna cū tercētū lanceis Hispanis. magna; tro uersia.

VAh q̄ importuna est hęc gēs Gallica. A prouincia in Pōtificē Rex nr̄ nullo pacto potest Regē Gallū diuertere. p amicitiā initā, p affinitatē, p & mille cœlites, a nr̄o Rege Rex Gallus efflagitat, vt ad infringēdā Pōtificis iracundiā, Pontificē aliquantulū linquat cōquerit nāq; Gall?, ex nr̄i Regis fauore, Pontificē eū sibi animū induisse, vbi paccatū senserit, se futurū illi obsequentē filiū pollicet. Id facile factu dicit, si se desertū senserit. Rex igit̄ nr̄ vt a Gallo tollat omnē dissoluendę amicitię occasionē, peracto quadrimestri, quo in Pōtificio tenetur exercitu tercentum lanceas sua pecunia sustinere, fabricū iussit, cū cathafractis ipsis, redire Neapolim. ex regni nāq; feudo, ita pactū est, vt quotannis ad rerum eccl'ię tutelam, Rex noster ad Pontificē, si exercitum cogat per quadrimestre mittat. non contentus his Gallus vt classem in

Digitized by Google

Africam traiecturam, soluat, rogando precandoq; efflagitat. In aliudq; tempus rem differat, per literas, per oratores, per Reginam Germanā sibi ex sorore neptem, nostri Regis vxorē orat, vt sibi morē gerat. se hoc pro supremo habiturū beneficio. quia pōtificem arbitretur credere ad sui auxilium in ipsum classem parari eam, non contra Mauros, & Africam vniuersam, prospexisse superbire ad eo pontificem, Gallus immurmurat. hęc & multa præterea in hanc sententiam. Rex autem noster dentibus præ rabie frendens, q; a tanto incepto distrahatur, persuadere Gallo Regi nititur, ne talem sibi peruicaciam inbibat: ne contra summū nostrę religionis pontificem omnitū animarum parētem, cui cœlorum claudere atq; apperire portas datū est. leues inuictus occasiōes, arma sumat pręponenti Gallo pontificē studere, vt e Mediolani ducatu post eiectos Hęsienses e Ferraria, ipsum detrudat, idq; minatū fuisse, Rex noster Vadimoniū offert, se tentaturū eum. in auxiliūq; venturum, si Pontifex huiuscemodi rem tentauerit, quia se pontificī debere in ecclesię tutelam, non in affinium & amicorum incōmodum suorum pollicetur. Iterum instante Gallo, nec vllis rationi cedenti, repetit Rex, vt exemplo sui edoceatur, quo stomacho possit pontifex, quoue animo ferre, si quisquam ei obstet, ne ditionarios inobseruantes ecclesię domare queat, per suum oratorem Hieronymum Cabanillas imperat Rex interrogari, quid ipse Gallus sentiret, si dextram quis illi minacē in Borboni peccantem Ducē, aut alium quempiam procerum: ipsius apprehenderet, vel suppetias deficienti ferret, addidit insuper repetito Rex noster, meminerit Gallus Christianissimum se nomine insignitum, q; eius maiores ecclesiam complexi sunt fluctuantem, peccauerunt, & sedauerunt exorientia scismata discrimina fam abfonam q; tanto nomini fore talem ostendit prouinciam. a suo pontificē Cardineos viros ecclesię posse seducere, in diuersa tendentes suscipere, vt dissidium in ecclesia serāt fouere, turpe graue, atq; obscenū esse, hęc ante oculos mentis ratione aduocata Rex noster Gallo Regi obiciat, hortatur, monet, rogat secq; patiatur vires explere Hispanas, in hostes nostrę religionis, & Africā vniuersam, quę tā formidine trepidās, ob abscisos per Hispanos Duces lacertos, collum videtur Christiano iugo subicere. Ad hęc omnia Gallus aures plumbeas porrigit. obtusas calce lapidibusq; obseratus, velut fanaticus fabulosoq; Tyoneo tirso verberatus, cruciatur animo. repetit argumenta priora. iurehirando asserit, se nil aliud petere, nisi vt irā pōtificis infringat. conducere hoc honori gloriæ q; coronę Gallicę, ne paruę pontificię vires se se faciant, immensas ipsius repressisse. Hæc referens Granoblum vrbem, sitam in Alpibus, iturus in Italiam processit. Ibi pedē fixit, stant tamen castris opposita castra in Padi ripa, quid sit futurum ignoramus. Vale Sibillę tertio nonas Mai. M.D.xi.

cccxliiii

P.M.A.M.Suo Fagiardo.

Pontificij exercitus sternitur a Triuultio Bononiā capit.

VBi primum Fabricij columna cum lancea, Hispano stipendio merentibus tricētis tergaventit, ad tollendam Gallorum pendi fœderis omnē occasionem, quā nō inuiti Galli quęrunt, quando conducere vtilitati arbitrantur, pontificii vires exercitus hebetatę sūt. Pontifex turbatus, Ranennam concessit. Triuultius concussis meus, obiamonio suffectus, in Pallantes pontificios, cum exercitu Gallo irruit. profligat. Impedimentis omnibus spoliat. Sparsi pontificii, fugientes, per diuersa tendunt. obstitit nanq; Triuultius trucidationi pro viribus, quia Italus Italo sanguini parcere fluxuit, quo pinguefacere campos Galli oblectantur. Ranennam ad pontificem effugientibus plerisq; tetenderunt, Vrbinatem secuti Ducem, alii Vrbinum, multi, Florentiam versus, Marchio Antonio columna duce iter cœperunt. Bononia, bellicosa natio secuta, portas victis pontificiis clausit. Triuultio victori apperuit. Gallo Rege imperāti beneficio. Triuultius immittit, in patrios auitosq; lares locat. Cardinalis ille Papiensis pōtificum vimen, pingui solo enutritum cuiscum ad immensum rerum culmen, cui Bononia credita, simultates præ inuidia cum Vrbinate Duce pontificis nepote exercebat. Solet hoc patrere potentum Regia. Is apud homines suspectus, eam putatur dedisse operam, ne Vrbinas pōtificii exercitus ductor admitteretur. adauxit suspitionem, quod illesum magnisq; opibus onustum Galli abire Cardinalem permiserint. Bononia vētiuolis relicta. Triuultius victoriam secutus oppidum, Mirandulæ comitinum, cum Gallicis copiis petit, corripit. Idem prope diem de Mirandula futurum arbitramur. Ad eam quippe reddituram, a quo illam pontifex abstulerat, quia pōque Triuultij gener sit. Licet potior esse alteri illi fratris iura multi tradicerent, Gallū Regē prægaudio frontē leniisse, auditis huiuscemodi successibus, aiūt. nec tēperasse a motibus præ spe futurorū versat nāq; aio, vt colligit, iperiū Italię. Rex vero nī vides Gallicalas præcedere, atq; insultare inimicū soluere, arguit a fortiori, qn̄ in Christū vitrasium, cōtra sua principia Gallus sequi, qn̄ facultatibus ecclesiam Christi spōsam nitidē spoliare, aperte constat argu-

mento, nemini vluetium ignoturum. Classem igitur exercitumq; traiecturum in Aphricam dimisit, ne se reperiat implicitum alienis terris, Gallo nudante vlterius ensem. Vna terum per oratore suum Cabanillas Gallum monet, vt sibi satisfactum fuisse cogitet, pōtificis ecclesiæq; rem, ita labefactasse, Bononiam reddat. E tyrannorum potestate liberet, sitq; pontifici liberum ius suum, cum hestensibus exercere. Iustę pōtificis quęrelę Rex futurum se participem prepo nit, q; pontificem tali tempore dimissis tricentum lanceis ad ipsius Galli Regis postulata deser uient. Hęc repetito agitantur, quid sit Gallus responsurus tempus loquetur, ne tamen inspera to quęat Gallus, si qua vltra moliatur, Neapolitanum adoriri regnum, e delectis militibus, ad regnum mittit tria milia, qui sese Gallis obiiciant, primosq; illorum impetus sustineāt, donec fortiores aduētent copię, si opus fuerit, atq; vna literas destinat ad Regem Anglię, generum su um, vt ilico virum mittat, cui magna credi queant tractanda, signatq; ac petit Ioannem quęn dam astilem, generi manuxerium (vt eorum vtar vocabulo) regii cubiculi custos, quod als ca tholica Regina viuente, pro ipso Rege Anglię venerit Hispaniam, sitq; prętera ceteris Brita nis prestantior, & iam nostro Regi notus, vt suo Regi fidus. Aliquid grande parituras has lite ras arbitror. Harum ego exemplar assecutus sum. Ex Sibilla sexto idus Iunii. M.D.xi.

cccclv

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

Rex tremes senius mau ro subdit se Hispano re gi de angeli cis & ponten to friuolão.

EXterna tibi ab hominibus duo, e cœlo tertium est animus referre. Rex tremesenius, afer per eum e proceribus Hispanis, quem Alcaidem Donzellorū vos appellatis, cui Oranū, & Marzalquebir magni portus arx credita sunt prędio, potentiam formidans Hispa nam vela demittit, vt est in prouerbio. Annum pascisitur tributum duplarum aurearū, quas vocatis Zaenes, ducatum quadrante circiter superantiū milia terdecim, in eadem ciuitate Ora no questoribus Regis prebendarum, dictionarium se futurum post hac Hispanię corone iure iurando pollicetur, munus se quot annis missurum promittit ad regem, dignum regib⁹, adcu riam quācūq; terrarum inhabitet. Illo anni tempore, altero capite, vt quęcūq; reperiantur, chris tiana mancipia in eius regni incolis libere omni excusatione sublata, dedantur, neue cōmertiū patiatur vllum in eius regno, prętereq; in vrbe Orano. Aliud factum est fœdus, vt scilicet Rex tremesenius hostem se futurum cuiq; nostri Regis hosti profiteatur. Sitq; astrictus ad Regē ipse ipse venire manu armata si traiceret Rex. At si per suos duces rē agere in Africa statuerit, vt fami liam militesq; suos ad imperatorem regium mittat, tutaturū prętera se ab omni cuiusuis afrę potentię iniuria nostra presidia, quę Oranum sustinent, & si quę damna in segetes, aut agros va gi Arabes intulerint, se refarciturum illa paciscitur. En rerum vices, quæ vos quondam stratu t Aphrica, nunc vestro iugo collum subiicit, sper Galli Regis impatientem quietis animum lice bit, prope diem habebitis vniuersam. Venerant ex Anglia (dicitis Inglaterram Hispani) ea fort Albion insula atq; alias Britania duo milia nobilium propria pecunia armatorum, quę bellū esset cum nostræ legis hostibus gerendū. Hi gloriæ cupitæ inexperti, dolore animi cruciati, rabieq; accensi, in Regem Gallum in patriā redierunt, quia illius causa soluam classem dimi sum q; exercitum reperere. Tertiū erit portentosum ostentum. Est in Italia prouincia, quę dicit vulgo friuoli, alpibo ager mania vicina, Cęsaręę quōdā, nūc Venetę dicōis vrbs nōie V dene, in huiꝰ vrbis cāpanaria cœno bili Fracisciorū turri, per diē aperti vulticelo id spectante popu aere duo visi sūt angeli stare alati, nudis, paratisq; ad seriedū ereptis ensib⁹, nocte vero ad vig sitem potiam eadem (quę angeli per diem) accęsę faces loca tenuerunt. Quibus ita prenunciatis, si viuere dabitur intelligemus. Burgos rediimus in veterem Castellam, quę Pireneorum adiu cet radicib⁹, vt inde velut ex specularia tuere, quid generis humani perturbator Gallus aduersi inspectemus. Tu vale ex Cazalla oppido exitinere, quia hic se nuncius obtulit quarto nonas Iunii. M.D.xi.

cccclvi.

P.M.A.M. Diego Vlladense Theologo eximio Episcopo Maladensi.

Laudatius

DOmum habebas in vrbe Granata nu em pta pecunia, domū ipsam dono dedisti ger manæ, neq; hucusq; ex ea Archiepiscopi primi Granatensis, cui vitiem charitate q; honoui nes, pietatq; in deum nullus fere par. Quid de te sentiā, ne queo promere, relicta illa nu das, ne a pauperibus tolleret, quod ceteri solent, aut in thesauros cōgerere, vel assiduis im pen sis diuo illas cōterendum. Tu non regiæ, non magali, sed cōmodā domū in domo. Quā tibi putas ex ista charitate officio sedem apud superos constituisse? gemis quidem in ornata, auroq; ac lapidibus preciosis cōpacta, vel ultima sunt verba in cassum prolata. Nostra nāq; hoc charitate sanctius nihil habemus, possumus diuinius mentis mortales fieri. Ad eum qui ex vna charitate hoc

uno tramite patet accessus. Quibus enim aliis depascere deum dapibus aptius poterimus? q̄ illis quibus ipsemet constat? Quia igitur ipse ipse sit ipsa charitas qui charitate præcelluerit, in deo sibi hospitium adamantino robore ædificatum præparat. Tibi ergo gratulor, q̄ hu iusmodi charitatis exemplo deo proximam tibi sedem comparaueris, nuhi gaudeo, qui talem sim sortitus patronum, & in ei⁹ amicitiam admissus. Vale ex Guadalupeo cœnobio ex itinere pridie nonas Iulii. M.D.xi.

cccclvii

P.M. A.M. Suo Fagiardo.

Alium ab Italia tabellarium habemus. Ad pontificem Rauēnę agētem, Cardinalis ille Papiēsis (quo tenente præsidio Bononiam) Gallis aditus in eam patuit, veniebat cētum equitibus circūseptus. In media ipsius vrbis platea, dux vrbinas dentibus in eum frēdens insilit per medios cetum equites viginti tantum a pedibus famulis comitatus, nudato en se Cardinalem adoritur transuerberat vno ictu. Famuli domini exemplum, arbitrium q̄ secuti, multis Cardinalem vulneribus ad necem confecerunt. Centum eius equites auctoritate ducis (qui fuerat paulo ante ipsorum imperator) attoniti, rem inultam reliquere. Pōtifex nepotis detestatus temeritatem fere ingemuisse narratur, tum quia Cardinalem illum apud se nutritū diligebat, tū etiam quia pōtificiam videbat auctoritatem polluī, nisi pœnas nepos dux vrbinas atrocis facti haberet, quia præcipue nullius hominis memoria trucidatum eo pacto fuisse Cardinalium quem q̄ reperiatur. Vniuersus purpuratorū senatus stupore repletus, magnos edidit conquestus fœdatam eam dignitatem lamentātur. Dux autem in sui excusationem se prodito rem q̄ regem trucidasse non Cardinalem arguit, q̄ in sui omniūq̄ christianorum parentis, & domini pontificis, atq̄ in totius ecclesiæ pernitiem, Bononiæ portas pōtificiis retrocedentibꝰ non fugatis, quia non fuerat manu confertum clauserit. Gallis vero insequentibus apperuerit, cuius rei causa & trucidati plerique fuerūt, & spoliati omnes, & amissa Bononia. Nil igitur esse, cur illi debeant succensere, qui tantorum causam malorum de medio tulerit. His per nūcios pōtifici Cardineoq̄ senatui relatis ipsis insalutatis, Vrbinum se contulit. Pontifex autem Arimi num, cum summo animi angore relicta Bononia bentiuolis concessit, vt inde Romam profi sciatur. Rex Gallus Grauobij in alpibus, ob surreptam pontifici Bononiā gestiens agit. Sed arbitror in amarum fel, duke mel istud aliquando versurum vices, si nam q̄ sapient christianę principes, pullulantis ipsorum seruitutis exta libus Gallorum successibus obuiā ibūt. Quia præ ei⁹ que faciat Rex ipse Gallus particularis concilii excitatoribus Cardinalibus, qui tā sub ipsius Regis vmbra Pisas, ad Septembris Kalendas aduocarunt pontificem. Pontifex concilium nō sancit, sed quale coagi geri soleat, offert in Lateranēsi, vt pote Basilica Romæ, nō Pisis ad christi domini resurrectionē, non ad proximas Kalendas Septembris. Pontifice vocante non deser tor ibus sui corporis membris. Gallo Regi Cęsar ob iram in Pontificem, quia de Venetorum potestate, quę Cęsari solebat esse iuris, non assequatur, adhęret particulari assentitur concilio. Quę cū sabbatis dominicam gregem circumstetu iudica. Et vale ex Guadalupe octauo idus Iulii. M.D.xi.

Duxvrbinas Papiēsem Cardinalem trucidat/dd Papa Vrbini patruꝰ dd Cardinales/dd interfector/quid Gallus pronostico & concilio & conciliabulo.

cccclviii

P.M. A.M. Suo Fagiardo.

Cum a domi seruabatur ad te itura superior epistola, nuncium operiens, qui se discessu huius diei primo diluculo fuerat emittus, quando eodem hoc die diuersos tabellarios Gallia, & ab vrbe Rex accepit. Pōtificem scribunt ingressurū vrbem quo die christiana religio beati Petri ante solemne colit. Florentini cōtra Senenses arma capiunt. Reddi mōtem Pulchrianum nauis Pollicianū oppidum, Florentini iuris quōdam quęrunt. Gallus hos ignes in Italia fouet. Florentinis auxilia mittit, sub hac prætextu propius accedit ad vrbem, & consilia de mutando vel trahendo ad votum Pontificem, quę versat animo paulatim exequit. Ni cæteri principes ilico conuenerint, ad coalescentem iam nimis ignem extinguendum, sero sapient. Galle cogit nimis celere, quo fortune quid nisi mali inest. Datur q̄ operā ne vlterius vagetur incendium flammā. Rex Gallus villam nunc inhabitat Rodano adiacentem, quę Valentia dicitur sub Alpium situm. Egestatem sustinet cum curia, ibi ob vicinæ sterilitatē immē sam, vt eo propinquior ob us Italiæ intendat ibi morabitur. Summus pōtifex ad vniuersos christia norbis principes nuncios mittit, quibus ad festū resurrectionis diem proximam, sessurum se in Late rano ad concilium generale celebrandum edicit. Principes hortans moniensq̄ vt aut veniant, aut oratores mittant, cum quibus de cōmuni omniū christianorum cōmodo, agi possit. Deser tos Cardinalitū actionibꝰ derogat, aereas illorū cōgeries (vt de gigantibꝰ est in fabulis) pro nichilo pendi iubet. Anathema in eos promulgat. Sex aliorū Cardinalium ipsi ostendunt signa tura, quibus se vna fautrices polliceri videntur. Accusati vero falso conceptas arguunt, cōque

Florentinis Gallus fauet / Senenses / vbi sit Gallus & cur ibi.

runtur blasphemiis confictores insequuntur. Se nisi tale vnq̃ cogitasse adiurant, vt fragilem quam amplexi sint causam, huiusmodi figmentis roborent, ea ipsos chirographa conscripsisse proclamant. His prestigiis agitur Christiana religio. Deus bene vertat. Tu vale ex Guadalupe octauo Idus Iulii. M.D.xi.

cccclix. P.M.A.M. Petro Fagiardo Marchioni.

Curię cogregatio Burgi ex vniuersa castella. & Locoꝝ nomina in curiis habẽtia suffragia.

QVid in conuentu vocato Burgos a Rege ex vrbibus et municipiis quibus est datum habere suffragia in curiis sit actũ cupis intelligere. Quę sint vrbium & municipiorũ nomina petis. duo sibi capita stringit ista congregatio. causarum ad arma trahentium Regẽ vna erit narratrix, de pecuniis ad bellum suscipiendum & alendum altera. Mouendi belli causas, suis quasq; tẽporib⁹ in Gallicis actionibus annectemus vrbium autem atq; oppidorum suffragiis curialibus fruentiũ nomina sunt hęc. Burgos, Legio quam dicitis Leon, Granata, Toletum, Sibilla quæ est Hispalis, Corduba, Murtia, Gremium quod vos dicitis Iaen, Cõcha quã Cuencã dicitis, Guadalaiara, Soria, Taurũ dicitis toro, Zamora, Aula, Valedolitã dicitis Valladolid, Madritum. His esto cõtentus donec aliud habeamus. Vale. M.D.xi.

cccclx. M.A.M. Petro Fagiardo.

Quid ō cõciliabulis de mõte Pulchiano oppido Florẽtinoꝝ de Gallis Hispanis: Papa Lęsare Bononia.

NOstrum iter Burgos mercatoriam vrbem Pyrenneis, qua Oceanꝰ Hispaniam & Galliã Aquitaniam quatit, vicinam, prosequebamur, quando in Medina campi me circiter Idus Iulii tertiana febris ardentissima corripuit. Semianguidus Tordesillas, vbi Regina Ioãna, Regnorũ castellę dña sedet, eternoq; sessura est. Suo Saturno pessundata, profectꝰ sũ. Ibi sumptũ Farmaco manna Calabrũ, valitudinẽ reddidit. per Vallendoletum, deinde insigne oppidum, Burgos venimus. hanc vrbem futuram nobis diuturnam sedem, ob turbidos Galli Regis cogitatus, contra vestrę curię morem, quę semper vti scite vagatur, arbitramur. vbi vbi ad quintum decimum Kalendas Septembris accessimus, percunctores intellexim⁹, Summum Pontificem, Cardinales citasse concilii excitatores, eo incõsulto spe Gallici fauoris impulsos, quinquaginta illis dies assignauit, quibus edicit: vt ratione reddituri, Pontificio adsint, Cardineiq; senatꝰ tribunali, permitiem, in dictis auscultauerint, eis sua Cardinalatuum q; Sanctione, minatur. Infernisq; manibus per anathema, ipsos dicaturum quid consilii capient nescimus. Papiæ a Mediolano milia viginti agunt. Veh, si pertinaces. veh & forte fautoribus. exercituum nãq; dñs, & potentiam aliquando parua manu prosternet deus. Florentini ex nostri Regis consilio, cui auscultat Pandulfus Senensium tyrannus, monẽ Policiani oppidum, a Senensibus extorserunt, & pax inter eos icta. id nostro Regi gratum Gallo ingratum. His nanq; pacem, nẽ desidem, in Italia studet enutrire, nostro Regi de Bononia conquerenti, q Bononiam vltro parauerit, Respondit Gallus Bononiam non suo, Sed Bentiuolorum nomine captam. sibi nil rei esse cum Bononia. Pontifex, vt quid animo Bononiensibus fideret experiretur, atq; vna terreret, Reginum Cardinalem legatum a latere cum exercitu Bononiam versus misit. id vbi Rex Gallus intellexit, quingentos quinquaginta fusilit cathafratos. Dicunt lanceas grossas, in auxilium Bentiuolorum, contra Legatum proficisci, qui vna cum Bẽtiuolis adortum nocte legatum straurunt. Ita disperso, Legatum & Pontificios magna ex parte tum peremptos, vulneratos & spoliatos, penitus, quia nil suspicabantur, audito pręterim Galli responso, de Bononia Galli reliquere. Legatus ab eorum vix euasit furore. Ex his nugis quales Galli sint cogitatus colligito. Is retrocessisse ad vrbem Nundinariam Lugdunum Leonem dicit vulgus Cęsar imperator electus, exercitu coacto, tum suo tum Gallico auxiliario, Paduam cogitat obsidere. Tu vale Burgis nono Kalendas septembris. M.D.xi.

cccclxi. P.M.A.M. Magno Triultio Comiti.

De abbate Bronę homicida. De vi soli natalis. de anno ꝓxiii. de re bellica Galli. de Gallo et Hispano regibus.

AVobis nuncius ad nos tulit Abbatem istum Diui Gratiani Aronensis, Iuuenem Petulantem, Generalis thesaurarii Ferrerii filiũ, De Gallicis militibus cathaphractis, peremisse vnum, quam ob causam Abbatiam, legẽ pontificiarum Sanctione, primatus, tollitur⁹ ab ecclesia ipso facto. Hoc meo Regi catholico significato, ad Summum Pontificem Iulium secundum, non cõmuni scribit commendatione, vt opinatam, quia natale solum, Abbatiam nobis impartiatur, Si ablatus⁹ eam ab homicida sit. Putamus, modo dentur opportuno tẽpore Regię lfę, non negaturũ. e Gallia vero Hieronym⁹ Gabanillas Valentinus equestri oratore nil cui ego negocia exerceo apud Catholicũ vtriusq; Regẽ scribit. Regẽ scribit Gallum grauiter iureiurando fuisse pollicitũ, e primis redditibus ad eius nutum attinentibus, eam nobis ꝓbiturum portionem, vt permutatione media, cũ quouis abbatię possessor nostri voti cõpotem

fieri possimus. hęc illustri tuę dignitati significo, vt si ab ambobus, aut ab alterutro principũ ad vos chirographa venerint, detis operam vt iam tãdem desideratam in terris vnicam rerum fragilium humanarum portunctam consequamur. cogit vis soli natalis, vt eo semper oculos animũq; direxerimus. hic nobis apud Regem tantum, a quo diligimur, vnde satis honeste vi tam agamus, minime deest. at paternus trahit aer, per quem hic spiritus, e superis sedibus, vbi formatus in tetrum hũc corporeum carcerem iter fecit. Satis velim fuisse vagatum per alienas terras. alienos flatus absorpsisse, aquas potasse alienas. raptor immodice vestri, propinquorum coequalium q; atq; Alpinarum aurarum desiderio: quę nostram insubriam, æstiuo tempore, placido flatu incursitant, vtq;, si ad eam quam quartus & vigesimus annus supra quingentesimũ a millesimo a Christi natali. aquarum colluuionẽ a Deucalione vel Noe futurã inæqualem, vixerimus, recipere nos in tutum ad alta montium cacumina valeamus. Sit prolapsum satis de tuis autem Belcastrensibus negocijs, profuerint, ne patentes Regię ad Senatum sanctę Claræ Neapolitanũ, vt rebus tuis consulant, conscriptæ nil scribis, puto velle te expectare (quia prudens es) quid ex pullulantibus nouis dissidijs, inter principes Christianos, tempora sint allatura. Iste Rex tuus Christianissimus, absorbere quæsitis variis occasionibus, totam Italiam velle videtur, meus autem Catholicus, Gallicę cupiditatis non ignarus, ecclesię causam forte amplexabitur. ipsi viderint. tu, qui sola restas rerum bellicarum accensa lampas in Italia, rebus Italis iam consule, & vale Burgis. x. Kalendas Septembris. M. D. xi.

De ades anni. xxiiij.

P. M. A. M. Suo Fagiardo. ccccl xii.

Aduerte quanti sint isti nostrę fortunę Sclopi faciendi. Summus Pontifex, vti per dispositos equos qui ad nos ab vrbe decem interdum, nouem dierum spatio volitant, vti ab internis Palatinis habetur, ad extremum vitę marginem accessit. quartum nullo pacto inquiunt diem victurum. ad hoc rei ventum est, vt familiares eius intimi pro iam functo vita deseruerint. Audi facinus horrendum dictu: aristę mihi durescunt recitando. Qua hora breui spiritum exhalaturum Pontificem dominũ ministri putarunt. ad prędæ curam conuersi omnes, dominum deseruisse feruntur, neq; opimis inhiasse spoliis tãtum, aut se pręciosis polluisse rebus, sed ne interiorem quidem textam lineam intra ipsius cubiculum reliquisse scribitur. Ista vbi Dux vrbinas Pontificis ex fratre nepos intellexit, qui adhuc domi (licet in vrbe ob interfectum Papiensem purpuratum, propter Bononiæ deditionem, ipsi ignominiosam, & exercituí cumnosam) se retinebat inclusum, ruptis priuati carceris legibus, in Vaticanũ, vbi palatiũ extat transiliuit patruum repperit Pontificem adhuc spirantem, medicos acciuit. Horũ nemo spem de vita Pontificis retinuit: præter iudęum quendam, qui a longa experientia notissimam Pontificis habet naturam. Posse Pontificem reuiuiscere solus ille contendit. In hoc statu sunt res, si rebus sic stantibus inter Christianos Principes perierit, noua exoriretur contentio. nouis inhiabitur conuenticulis. Cardinales vocatos in iudicium horrendũ, qui Papię agebant, Romam versus ferunt ilico per dispositos equos mouisse, quę sequętur habebis. Vale Burgis Idibus Septembris. M. D. xi.

Quid Papę familiares eo laborante. dd cõciliabulerij. dd Urbino

P. M. A. M. Suo Fagiardo. ccccl xiii.

Altero (a missa priore ad te epistola.) die, nouũ ab vrbe tabellarium habuimus. Summus Pontifex reuiuixit, in acerrimam inimicorum eius, sed præcipuæ Galli Regis, & Cardinalitũ e grege collegarum errantium rabiem. valet optime. deuii Cardinales, audita Pontificis confirmatione, a properanti cursu ad vrbem, eum summo animi langore pedẽ fixerunt Pontifex in eos libellos format. Ipsi in pontificem perulcacib⁹ animis induruerunt. Rex Gallus Episcopos omnes, Abbatesq;, Primarios, quiq; initiali polleant aliquo valido magistratu Gallos, ad particulare cogit concilium Pisas proficisci. quam vrbem Florentinis, sub quorum ditione vrbs illa degit, ob Galli Regis potentiam recusare non audentibus, ad concilium aut vti plerique aiunt conuenticulum elegerunt. Ad Florentinos Pontifex de Rotę auditoribus vnũ Simonetam nomine misit oratorem, vt a diuinis interdiceret. Anathemaq; in eos promulget, si conuenticulum patientur. Florentini a Pontificis edicto, ad futurum concilij, rem duci oportere arguunt. Bernardinus Caruaiallus tituli sanctę crucis Cardinalis, se huius nauis typhim, huius currus Autumedonem, profitetur. Caruaiallum Rex noster monet, vt a puincia huiusce modi discedat, annuit, ex plombino traiecturum Neapolim cum Regijs trirremibus per nuncios pollicetur. at multi verentur, ne illum ambitio diuertat a promissis. est namq; elatissimus a natura, sibi sueq; deditus, licet eruditus, nimium credit, nimium facere sua merita videtur, nescit stare loco. Ex Germania relatum est, nullum Pontificum, aut alias initiatorum præsulum,

Papa reuiuixit: quõ se habeat cũ cõciliabulariis & Florentinis. Pisanis. quid Cardi. sanctę crucis. quid sit⁹ Rex cũ eo.

Digitized by Google

Cęsareis mandatis, de particulari concilio stare velle. Nemo ex Germania pedem ad id mouit. E gallia Britaniaq; minore, Gallo dotali adeunt, at inuiti, minis illos Gallus adigit. Vale Burgis. xii. Kalendas Octobris. M.D.xi.

cccclxiiii

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

In auditus hacten⁹ prodigiis i agro cremēsi / de frusto vni⁹ saxi delapsi ab aere.

PRodigiis misera vndiq; exagitatur Italia, nec dum cessasse iram cœlitū in illam pręsagiūt. Est Brixię Bergamoq; ducat⁹ Mediolani vrbib⁹, ex adriaci leonis faucib⁹ nup ereptis insigne municipium nomine Crema vicinū. fama est nō vulgaris, spectatum pauonem immensum, pridie nonas Septembris circiter meridiem in aerea cremensi plaga fuisse visum, cum vniuersorum incolarum stupore, miraculum in conniue suspicientibus, pauo visus in pyramidem conuerti, adeoq; celeri ab occidente in orientem raptari cursu, vt in horę momēto, magnam hemisperii partem, doctorum inspectantium sentētia, peruolasse credatur. Ex nubiū illico densitate, tenebras ferunt surrexisse, quales viuentium nullus vnq; se cognouisse fateat. Obscuriorem se vidisse noctem intępestam nullam, quicūq; senum aderat, referebat. Per eam noctis faciem, cum formidolosis fulguribus, inaudita tonitrua regionem circūsepserunt. Fulgurum fuit adeo perlucens rabida flama, vt apertius ex Bergamo sita in mōtibus vrbe, planitiei cremensi imminenti, cremensem agrum despexerint montani bergamenses, q̄ per claram queat despectari diem. Ex horrendo illo fragore, quid irata natura in eam Regionem pepererit, percūctaberis, saxa demisit in cremēsi planitie, (vbi nullus vnq; ędium lapis visus fuit) immensę magnitudinis, ponderis egregii. Peremptos in fluminibus pisces, interfectas in aere volucres, trucidatas in agris pecudes, ferunt innumeras. Decem fuisse reperta centilibralia saxa ferunt, inter vineas cremenses pleraq; decidere, quę suo impetu & pōdere terram eleuauere, cōcussam, ad quindecim hominum staturas, vineasq; submersisse cremenses aiunt non paucas. E saxis grandioribus, Mediolanum vnum allatum est, librarum Mediolanēsium quę octo & viginti constant vncijs, centum decem. Id religiose a meis ciuibus, rei miraculo percussis, seruatur. Ex frustis disruptorum, ad me affines vnum pugno paulo grādius miserunt. Regi, pręsente Magno capitaneo Gonsalo Fernando, illud ostendi nudus quartus. Saxi totius magnitudinem, ex nostro relatu & huius frusti pondus colorē & odorem sunt admirati. Pondus auro nō leuius, color est semiglaucus, odor sulphureus. Margaritam emulatur metallariam, mira super hisce prodigiis conscripta fantatice, philitice, theologice, ad nos missa sunt ab Italia, quid portendant, quomodoq; gignantur, tibi vtraq; seruo, si aliquando ad nos veneris. Nunc vale Burgis sexto Kalendas Octobris. M.D.xi.

cccclxv

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

Pronostico ex pręsentib⁹ discidijs q; conuersatio iter Gallū & Hispa. Reges / dd Scot⁹ / dd Anglus et alia multa.

PEtis ex tanta rerum turbulentia, quę inter Pontificem & Cardinales illos pertinaces versatur, Gallo Rege virus, & pullulans dissidium fouente, quid ego sentiam, arbitrerq; futurum. Bella horrida, calamitosos nō diuino sed iudeo, successus, prętentis grauiores immineret necessario. Rex noster, multiplicibus nuncijs, per oratorem suum, Gallo Regi & affini & fœderato, vt Bononiam pontifici reddat, nititur persuadere. Ne pōtifici tollatur arbitrium, in rebelles dictionarios ecclesię, quin liceat ei dictis non parentes frenare. Satisfactū fuisse velit satisq; senatum, aberrantes a senatu sacro Cardinales deserat, hortatur. Breuibus accipe, quid vltro citroq; actum sit. De concilio particulari respondet Gallus, se non fauturum vltra concilia⁹ in pōtificem, modo pontifex benuolis Bononiā linquat, modo Alfonsium hestensem restituat. Repetito Rex noster illi prępositi, victoris, legem victo dātis, esse postulatum huiusce modi, nō suo pontifici parentis, ne tali consilio regatur, cōcordiam in ecclesia, non procellam ferat. Ius pōtifici sinat exercere, exemplo sui edoceatur monet, quam ęgre pateretur, si volentem lęsę maiestatis crimine tactum, e suis incolis, aut feudo obligatis, aliquē debitis afficere pœnis, e trāsuerso quisq; turbaturus insiliret, neq; his auscultat, aut rationibus vllis terretur. Cum oratore nostro Hieronymo Cabanillas Valentino equite, ab Anglico Scotoq; regibus missi oratores, vna Gallum monuerunt, vt prouintiam deserat, ne pōtifici molestus vltra esse velit, se nullo pacto ecclesiam deserturos aperte professi sunt. Se rem habiturum cum vniuersis, iniuriam fore cōmunem animaduertat, non cadit ab instituto Gallus. Se, neq; Bononiam neq; Alfonsium Hestensem deserturum, se vsq; ad pernitiem pontificis, ni annu erit vtriq; postulato non cesurum. Stimulaturum Cardinales errabūdos a suo grege, despumās minatur. Vna lege cum statu Mediolani cum q; ceteris omnibus quę possidet, hęc se habiturum respondit. De aberrantibus Cardinalibus surresisse Gallum Regem scribit Cabanillas, noster orator, & rem ipsorum appellasse figmentum inane, occasionemq; sumptam ab eis, vt pontificem deterreant, appellauit ipse Rex farsam. Huiusce modi sunt Galli Regis conatus, nostro Regi molestissima sunt hęc. In

Digitized by Google

Aphricam vellet vires experiri suas. Pontificem ecclesiamq; sine insigni nota nequit deserere, cū affine fœderatoq; Rege pacem exoptat. Quo Gallus tēdat intelligit. Anceps est, nescit quo se vertat, rex noster. Puto pontificis causam suscepturum, tum quia pium, tum quia de cōmuni omnium agitur libertate. Si namq; pontificē Gallus strauerit, sub pedibus se sperat vniuersam Italiam habiturum, legesq; daturum vniuersis christianę religionis principibus, quales libuerit. Repetito tamen iterum atq; iterum, per literas, per oratorem suum, hortatur rogatq;, libret Gallus diligenter, q̄ a gloria humana, q̄ a conscientia sit alienum bella gerere in ecclesiam nostrę legis initialem. Quid si e vita dum his agitur fluctib?, euocaretur, animo verset. Quo speret euolaturam eius animam, vt mitibus verbis ipsum Reginam eius vxorem, vt consiliarios omnes Cabanillas alloquatur, vt agant apud Regem suum de pace dat in frequentibus mandatis. Vale Burgis quarto nonas Octobris. M.D.xi.

cccclxvi

P.M.A.M.Suo Fagiardo.

SOlet ardentibus in venerem hoc mense ceruis, Rex nemorosas perlustrare conualles, vt inter dumeta latens, prętereuntes, prę nimio fœminarū desiderio sui oblitos, transfigat venenatis sagittis ceruos. Arandæ Dorianæ, ac Lermæ & Vētosillę siluas venatui aptas, per errabat Rex, ecce duo ad sunt, ab Italia vnus, e Gallia alter tabellarii. Ego autem qui Regem fueram secutus, ne me ruralia frigora macerarent, Regi tamen proximus in Arāda Doriana celebri oppido, vti nosti, permanseram. Fœderatos in Gallum cū pōtifice ferunt, & nostro Rege venetos. Icti autē fœderis leges edictę sunt, vt Rex Venetiq;, pontifici assint, ad recuperādas de cuiuscūq; iniuste possidentis potestate, facultates ecclesiæ, ne quisq̄ eorum pedem e fœdere referat, nisi rebus ecclesiæ ad vnguem sit consultum prius aperte in Gallum, licet nomine signetur nemo, cōuentum est, quandoquidem is est, qui tutari profitetur ecclesię tirannos. Putamus Anglicū Vngarū q; Reges fœdus inituros, quia vtriq; sit iam Gallica potentia infensa, secq; fidos ecclesię esse profiteantur. Tertio nonas mensis huius, pōtifice rem diuinam in templo diuæ Mariæ de populo i tybridis ripa sito, celebrāte, pulpitaria fœderatos oratione laudauit, & pacta fœderis populo patefecit, Egidius Augustinę regulę pfessor generalis, in quibus voce sublata quas quisq; copias sit paraturus enumerauit. A pōtifice capturos arma Cataphratorum lanceas sexcentas, peditum millia decem, leuis armaturę ad euētus rerum. Rex noster in auxilium offert Cataphratorum lanceas mille ducentas, leuis armaturę mille, peditum millia decem, Veneto senatu feruntur promisisse, Cataphratorū & peditum totidem copiæ, leuis armaturę Albanensium stradiotorum amplior em pollicentur numerum. At quadraginta ducatorum millia nostro se Regi prębituram, quoto mense vtraq; potentia pacta est ad Hispanum exercitum in Italia, ad ipsos, sub specie ecclesiæ Amplexādę, tutandos, alendum. Pręsentanea namq; est vtriq; pernities, nisi Rex noster adiuuerit. Vale Burgis in Kalendas Nouembris. M.D.xi.

pacta fœderis inter Hispanos et Venetos cū papa/quibusq; militibus agat.

Egidius.

cccclxvii

P.M.A.M.Suo Fagiardo.

PIsis, qui tribus astant Cardinalib? Galli Episcopi, sessiones admittunt. Sūmus pōtifex anathemate Florentinos taxauit. Florentini de interdicto a diuinis pontifici parent, clausas tēplorum seruant fores. Agi tamen Pisis particulare concilium patiuntur. At inuiti, Gallicā veriti potentiam, nec lanceas quadringentas, vt vulgo loquar, quas Gallus in conciliabuli tutelam mittebat, admiserunt, rationibus nō armis agendum esse arguētes. Ad christianos omnes principes, legatos pontifex destinat. Ab singulis per membranea breuia, chirographa apostolica, in Regem Gallum auxilia petens, tanq; acriter a filio pater verberatus, ac proinde, ac si pene priuaretur, se cōtorquet, omnium vires in Gallum implorat, incitat, efflagitat, degenerare Gallum a suis maioribus, qui christianissimorū nomen, ob tutelam ecclesię prestitam, sunt cōsecuti, cōquerit, quod illi iure merito suę regię familię pepererūt, hic nititur demigrare, abdicere, abolereq; veluti rabidus labia mandens, spumas euomit. Videtur ac si esset a viarum graffatoribus oppressus, misericordiam ab omnibus petere. Ista latius ex breuium literarum exemplari, quod ad te mitto, colliges; quas attulit Guillermus casadorus de rotę iudicib? vnus, vir Barchinonensis, legitq; publice Rege principibusq; multis spectantibus, inter sacra diuina, e suggestu eminenti, lingua latina, qua conscriptę literę ferebātur. At ex eodem postea suggestu, materna oratione, Ouietensis Episcopus, omnes pulpitarius, eloquentia insignis, literarū sensum, populo ab eius ore pēdenti, vehemētibus verbis aperuit, q̄ fede a Cardinei senatus gremio, Cardinales illi desciuerint, q̄ nepharie Rex Gallus illos seduxerit, foueatq;, q̄ sacrilege pontificias acies in agro Bononiensi Rex idem strauerit, & Bononiam vsurpauerit ac teneat, q̄ tyranice Ferrarię tutelam in ecclesię dedecus ac iacturam, fuerit amplexatus, q̄ ignominiose chris-

Quid pisis cōciliabuli.

Quid pōtifex/dd Florentia.

Casadorus

Quibusdā ptib? papa implorat auxilium et Gallo male dicit.

Digitized by Google

stantissimi nomine abutatur, q̃ obscene ablaturum se, dilacertaturum, voraturũq; reliquas pontificii patrimonii vrbes, vt suum proferat imperium, nisi qualem ipse dederit pacem pontifex ferierit, ceteris omnibus christianis principibus excussis minetur, eleganti sermone disseruit his, multis preterea, in hanc sententiam recitatis, ad Regem orator ipse põtificius Casadorus, graditur. Quæ scripta viderit, legerit, audiuerit, exequatur pontificio nomine postulauit. Rex autem his intellectis, se ipsum bonaq; omnia propria, filiesq; & affinum atq; amicorum, in auxilium ecclesiæ serena fronte obtulit. Bono sit animo pontifex Casiodoro dat in mãdatis. His actis e sacris nos domos quisq; nostras petimus. Casiodor⁹ se ad Regem Portugaliæ idem persuasur⁹ accingit. Quod antefecerat apud Regem Nauarrę ex itinere ad nos. Vale Burgis xv. Kalendas Decembris. M.D.xi.

ccccl x viii

Galli pdãt inimicicias capiũt Galli, viatores Hispanos / Anglus cũ Hispãis / dd sup hoc gal⁹ / dd card. s. crucis cũ rege suo.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

TRes aduentarunt duorum intercapedine dierum tabellarii, ad oratorem Gallum qui nõ dum dimissus est, vnus. Ad Regem ex Italia, & Germania duo, quid afferant habeto. Galli iam produnt inimicicias, cursores viatoresq; quoscumq; Hispanos, capiunt. Literas apperiunt, transire neminem patiũtur, dissidii clarum argumẽtum. Curiam ferunt Gallicam nobilibus esse vacuã, ad patrias quisq; domos ad futurum bellum paraturus concessit. Angliæ maioris Britanię Regem nostri Regis generum, speramus ex cõsilio soceri, causam ecclesię vna susceptur⁹. Suspitio hęc est Gallo molestissima, christianorum namq; principum Galli neminem magis verentur. Experti namq; anglorum vires, & Belli regulam, triplicato exercitu concurrere, cũ anglis, minime audent Galli. Sperat preterea Rex anglus se exhoc dissidio guiãnæ ducatum, in quo est Burdegalia, vergens ad Hispaniam, & ad septẽtrionem, ad Belgas Normandiã prouinciã, antiqui iuris anglorum, de Galli Regis potestate posse suscipere q̃. Prouintię Calesio freto adiacent. In cuius maris littore in continenti Gallico, is Rex, vrbem adhuc sustinet nomine Cales. Aqua fretum Calesiũ est appellatum. Ad cõciliabularios iam nos dextera trahat, quę res tanti est momenti, vt de dissidio religionis agat. Cardinalis Sãctę Crucis Bernardinus Caruatallus noster Hispanus, sui ipsius, religionis quam profitetur, & fœderis cũ suo Rege pacti oblitus, Pisas, quando putabamus Neapolim, profectus est. Ipse ipse ornatu põtificio diuina exercuit officia, & oratione pulpitaria studiose concocta, ab anathemate põtificio, Pisanos prius, & Pisis agentes, absoluit. Gallum de hinc Regem, q̃ pontificis errores corrigere statuerit, ecclesiamq; informen reformare decreuerit, summis laudibus extulit. Põtificem crimi-nibus acuto genuino taxauit. In fœderatos cũ põtifice vehementi sermone conspuit, q̃ sanctos Regis Galli cogitat⁹, rescindere statuerit, fœderere dargu it, animo sint fidẽti omnes suadet, Imperatorem namq; ait, Galli Regis conatus, & ecclesiæ causam amplexurum, hęc noster Caruatallus struxit, agitauitq;. Noster autem exercitus duce Ramono de Cardona Neapolitani regni pro rege, it viam agmine composito, vt se pontificio, venetoq; coniungat Bononię. Is Ramonus nobili genere ortus est, natura vrbanus, mitis, elegans. At nescio an ad tantum exercitum gubernandum. Hęc satis sint, mallem exercitatiorem. Tu vale Burgis in Kalendas Decembris. M.D.xi.

ccccl x ix.

Priuantur Cardinales Cusentin⁹ card. priuat monit / dd Mediolanũ in cõciliabularios dd Gallus in eos / & Cilice paedone ac Turcho filio.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

SAt cõmodis auibus Bernardinus Caruatallus & collegę conciliarem prouinciam compleuit. Summus põtifex illos & honore priuauit Cardineo, & senatu fratrum collegarũ, & bonis omnibus spoliauit beneficialib⁹, & acerrimo grauauit anathemathe. Quoscũq; illis fauentes, dat pro hęreticis, putridaq; vocat membra, iuremerito a catholicorum ecclesia abscindẽda. Antistes omnibus, & ceteris redditibus, quos Caruatallus & Cusentinus in Hispania regnoq; Neapolitano possidebant, alios Rex noster, ex nutu pontificis, prefecit familiares. Sat luxuriose nundinarũt, sed presertim Cusentinus, qui ex orto in pisano lupanari tumultu, inter clues & concilia bolorũ famulos, in quo de familiaribus eius nõnulli trucidati fuerũt, trepido pauore perculsus, & animi dolore q̃ priuatus esset, animam repentino interitu suo reddidit creditori. Formidine presi collegę, atq; vtroq; territi casu, Mediolanum aufugerũt. Eiicere illos populus conatus est, pestem contagiosam appellans. At Rex Gallus, qui eorum dux est, vt recipiãtur imperat. Illi renuũt, facultates, filios, & quicquid illis fortunarũ est offerunt, vt animas deo seruare liceat orant supplices. Gallus rabidus accenditur, nihilo cadit ab instituto, vberioribus replet cõciliabularios redditibus, maioraq; pollicetur, persistẽt in proposito hortatur. Nostros tamen tabellarios quos vinctos habebat, dimisit, prepositis supplicii pœna, si deprehensi vltra fuerint. Nostrum oratorem adhuc apud se morari suũq; hic esse Galli patiuntur. De his iam satis. Ad extera tedamus. A magno Rhodiorum magistro, Rex habuit literas, e Cilicia sophianę

Digitized by Google

fectę quędam ait ignotum hominem circiter trigínta hominum mília coègisse in Turcharum príncipem, & exercitum Turcharū ingentem disturbasse, scribit vigere inter magni Turcharum príncipis filios, dissidium atrox, & secundo genitum arma in patrem ęgrotum, cōfectum senio, sumpsisse. Quare hortatur Regem ne tantam sinat occasionem fluere, facile factu arguit, Turcharum vires validissimas, posse hac tempestate confringi, si discordes potens aliquis adoriatur. Sophium scribit, circa montem Amanum vtuere inclusum, putāt aliqui ociaturū post hac, alii vt vires, coactis ad futura bella thesauris, colligat intendere arbitrantur. Existimāt alii leges nouas in secessu ad naturam condere, promulgaturūq; aliquādo ferunt, perse Parthi Medicq; leges eius iam feruntur induisse, nec desunt qui Turcharum primogenitum, qui Asię minori preęst, ad conciliandum sibi in fratrem, cuius animū formidat, Sophium, Sophianaq; instituta fuisse amplexatum. Vale Burgis idibus Decembris. M.D.xi.

cccclxx

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

Quę pontifex vicat in Gallia/quōnoē impetrat Gallo?/& qualia ēta q; sint afforū regulorū munera.

QVam apertas haberet Rex noster Aphricę portas, ni Rex Gallus vires nostras in seauer teret, ex his quę referam licet colligere. Omnia dederentur, sed nequit Rex vtramq; simul gerere prouinciam, pōtifici vt puta esse auxilio, vim a Rege Gallo sibi inferri proclamāti, & ecclesię tirannum, lacerratorem, discerptorem, voratorem, scismatum autorē, appellanti, atq; vna exercitum in Aphricam trāsmittere. Vtab alterutra se exoluat oportet, sed ad institutum, deueniam?, a Tremesenio Rege Aphro adsunt, atq; a Tenesio regulo legati, a tiranno vna potente quodam nomine Cadihamet, qui & ipse partem Africę occupat, nulli Regum parens, captum leges, quascūq; Rex noster dederit, accesserunt, secumq; iudeos octo ad pacta ferenda, de cōmertiis pertractādis in vrbe Orano ab ipsius Tremesenį Regis potestate nuper erepta, adduxerūt, munera vero, quę alias pacti fuerunt, afferunt. A rege Tremesenio equos decem & cum illis equestria Afro more laborata ornamēta, totidemq; cetras (dicitis Hispani Adargas) accipitrum (dicitis falcones) numerum eundem, & minuta prętereà, tapetes coriaq; adephipia (dicitis sillas ginetas) mauro more construendas, & palmarum fructibus mulos onustos. Tenesius Regulus, sex misit equos, accipitres, & ipse, cetrasq; decq; aliis, facultates dimensus suas. Idē Cadihamet, rem suam librans, geminos misit equos, & leonem domitū, cum tapetibus & cetris exerrantibus arabibus plerisq; vna venerunt. Litterarum, quas a dominis ferebant, sensa hęc audito latine. Mulei Baudalla attabiti Rex tremesenius, stratus in tuo conspectu Rex admiranda, me ipsum & quicquid est fortunarū, publice priuatimq; tibi subiicio. Ab hac die, qua me tibi dedo, ceteris omnib?, maurę legis Regibus, pręcello, virtutis & imperii tui magnitudinē coniectans. Inter vitę dies minime ausim illos numerare, quibus a te vixi alienus. Deus faxit vt hęc mea fœlicitas in dies magis ac magis coalescat. Munera quę sunt, non qualia tanto Regi nuper in dominum assumpto, mitti debuissent, sint monumentū & pignus nostri animi, sint aliarum omnium, quæ restant facultatum oblatiua, vna cum christianis in vniuersis dictioni meę subiectis regionib?, repertis, quos religiosum decuit Regem imprimis petere, ne tibi sim molestus multa prętermitto, quę adulatoria nimis parumq; memoranda existimo. Literarū autē illarū data, hoc sonat. Ex Tremesenio quarto die de Rageu anno ab eorū seductore. D.cccc.xvii. nostra computatione. M.D.xi.xii. Octobris. In eadem fere sententia cęteri diseruerūt oratores. Vale Burgis. xii. Kalendas Ianuarii. M.D.xi.

cccclxxi

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

De tęporis varietate/& Eluctis et Cardiali se duncnsi.

QVam varii sint in terras cœlorum afflatus aduertito, ex his quę nobis puto & tibi acciderunt, acres ab ęterno solent Hispali Maio Iunioq; mensibus vigere calores. Decębri Ianuarioq; mēsibus horrenda Burgis frigorum tempestas. Aprilem Maium & Iunium egimus Hispali, dicitis vrbem illam Hispani Sibillam, omitto menses reliquos perturbationibus aptos, illis mensibus, subitis aliquādo, sed paucorum dierum estibus vrgebamur, maiori ex parte repentinis astricti frigoribus ad ignem applicati, aduerso tempori medebamur. Populus incola in temperiem admirabatur in suetam, estiuę volucres ciconię vt puta & hyrundines, quę loca quęrit ant aprica ante Kalendas Februarii, quo tempore nos Sibillam ex Castella profecti fueramus, e transmarinis regionibus transuolarant, eandem putantes reperturas temperiē, quam superioribus annis eo anni tempore solebant reperire, accessisse pœnituit, e conuerso, post hęc Burgos vrbē veteris Castellæ caput, vbi nec olea nec vinea in qua maturescat vnq; acinus, visitur, in habitantibus Decembri Ianuarioq; mensibus, vernus tepor eblanditus est. Muscas e latibulis ad fastidium vsq; prandentium, prodisse vidimus, qui prędipue ad meridiem fenestras habemus fluuialem planitiem spectantes, vbi museum ego sorte sum assecutus

hospitium, ex metatorum benignitate, meo gustui sapidissimum. Inter hęc habeto quę ex Italia ferantur. Summus pontifex in Italiam Eluetios vocat, dicitis vos Suizios hos incitat cōgregat, ac ducit Cardinalis quidam Eluetius sub dunensis, appellat cum populus de siō. De numero, quoue teneat, aut vbi sint impresentiarum, quidue velint, nondum habemus. Vale interea Burgis tertio Kalendas Ianuarii. M.D.xi.

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER VIGESIMVS QVINTVS. AN. NO. M.D. XII.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

ccccbxxii

Afrosii ignicia i ripa fluminis Burgēsis verba regis ō rerū vicibus pulchra/ de Eluetiis mira et q̄ sit Italię gemitus

ROh q̄ mira sunt diuina misteria, q̄ variæ sunt rerum vices. In Kalendas Ianuarii, abnepotes Afrorum, qui vniuersam quondam dissipauerant Hispaniam, vidimus Burgis in fluminis ripa, lętitię signa exercere diuersa, q̄ sub iugum venerint nostri Regis. Solutis habenis numidico veteri more, cuneatim modo, modo dispersi in alios alii incursitantes, insequendo interdum, interdum terga vertendo, clamores ad sidera tollebant. Rex aderat principibus elegantibusq̄ iuuenibus curię comitatus. Afris & nostri mauris equis insidētes, mauro more phaleratis, immiscebāt, nec sibi Rex pepercit. Vitro citroq̄ solutis & ipse loris, astante cum nimpharum choro Regina, calcaribus equm, cui insidebat, agitauit, vbi cessit e cursu parum per anhelans, in proceres qui aderāt versus, semobortis prę gaudio lachrymis, hęc verba in cęlum attollens oculos, protulit. Oh deus omnipotes, quas grates tibi referre poterimus, qui hodie quo die abhinc Anno, xc. de Granatę Regno Mahometæ ludibria deturbauimus a radice, In huius vrbis fluuialibus pratis, ab eorum domibus semotissimæ ludētes cernimus Afros, eorum sobolem, qui nostros quondam maiores stragibus horrendis confecerant. In europam redeamus ab Aphrica, per mercatorem Mediolanensem, qui adnos velut celer tabellarius venit ob sua cōmertia, intelleximus Eluetiorum. xv. milia in Italiam descendisse, effecq̄ in radicibus Alpium, vt Mediolani ducatum contra Gallos adoriātur, a pontifice vocatos putāt. Nil enim prętermittit, quod ad Galli Regis perniciem faciat. Infaustæ nostra tępestate me miseret Italię, e tam barbaris carbonariis, opilionibus, & subulcis, aut quādo honoratius vacarijs bubulcis, alpestribus, horrore mōtano toruis, quid expectari aliud potest, nisi erūna & calamitas: si naīq̄ vuarum & ficuum dulcedine, vti aliquando Galli, pellecti, Eluetii, semel terrā gustauerint, haud facile, qui quotānis redeāt, obstabit. Vale Burgis tertio id⁹ Ianuarii. M.D.xii.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

ccccbxxiii

Supplicio Galli afficiunt oratorē Eluetiorū. Quid eluetij/ q̄d Mediolanū/ q̄d Hispani tēplū Hispalē secuit.

EOdem die quo nūcium expectabat iturum ad te, superior Epistola, tabellarius accessit ex Italia. Quę afferat habeto. Duodecim illa, aiunt alii terdecim, Eluetiorū municipia, quæ vocant ipsi cantones, oratorem ad Pontificem mittebant, solo tantum viæ duce itineribꝰ exercitato comitante. Iter ambō facientes per Mediolani ducatus vias, a Gallis deprehensi, triplex lignum & laqueum perpessi vitam finiuere ignominiosam, hanc iniuriā vlturos inquiunt Eluetii, descendisse in Italiam, licet vna vocentur a Pōtifice. vt cumq̄ sit, misera patietur Italia sed ea regio prędam, quę me genuit, quid sint ista nubila paritura, sollicite expectamꝰ, refert idem, vrbem ipsam Mediolanum acri laborare penuria. Scribitur ex vrbe Roma, allatam Rauenam, ad nostri exercitus munimentū, per Ariminensem maritimam regionem, alimētorum rei frumentariæ, ex regno Neapolitano, tormentorumq̄ bellicorum omnis generis, copiā ingentem. Ex vrbe vestra Sibilia nuntius accessit alter, per quem dicitur augustissimi illius templi partem meliorem, corruisse, die nonarum huius mensis vltima. Quadraginta ducatorum milium aiunt dāno rem accidisse, sed quia hora crepusculana, Hispano more septima post meridiē, casus euenerit, sola templi iactura deploratur, deprehensus nāq̄ nemo interiit. Vale Burgis tertio idus Ianuarii. M.D.xii.

Quo die corruit templū Hispalense.

ccccbxxiiii

Hispani cōtra Gallos/ motiē dux Clemensij/ q̄d cōciliabuli/ ō Gallia de Flādria.

P.M.A.M. Petro Fagiardo.

TAbellarium ex Italia Rex habuit, quo ab vrbe discedente, nostręq̄ acies extinere ex Gallia Imolam versus, a Bononia sitam millia passuū. xx. faciebant iter. Imolæ pedem fugunt. Copiæ vero Gallicæ, per propinqua Bononiæ loca in statiuis, nostros expectant. Ad Eluetios, lāceas misit dux de nemurs alias Monsiur de Boys exercitꝰ Imperator Gallici, nrę

Reginæ

Reginę Germanę germanꝰ, quadrigętas. Ipsum atũt secuturũ. Allatũ est aliud nobis triste nuncĩũ. Est ĩ regno Neapolitano vrbs noĩe Termenes, etꝰ dñs Ducali titulo ꝓditꝰ, regi nr̃o affectissimus ioola, armoꝝ ductor egregiꝰ, pōtificiq exercituꝰ ductor erat. In hoc ĩta erat spes rei bene gerẽdę, qa rei bellicę pitior, & exercitatior nr̃o ꝓ rege, ętateq maturior. Is ab vrbe Roma dimissꝰ a pōtifice, vt ad nr̃os cũ pōtificijs pficisceret, febricula laborabat. At alii putãt sorbitiõe aliqua Socratica ob iuidiã, posthabiti rb Viatis, vt cũq mortuꝰ est ĩ oppido Ciuita castellana. vt iunio re vtar vocabulo. semirabidꝰ seipm cõtorquẽs, & a canibꝰ viscera sibi discerpi pclamãs, animã egregiã exhalauit. Mediolanẽses adhũc vsq dtẽ obstãt, ne scismatici corruptas eoꝝ sentẽtias exequant. Clausis viuũt, vt pōtifici parẽt, foribꝰ ẽploꝝ. sibi qsq cardialiũ priuatorũ honoribꝰ, in pōtificis cōtẽptũ, sacerdotẽ hũt initialẽ, ꝓ quẽ sacra exercẽt diuina. At archane, clausis hospitijs, neq audẽt apte vrbẽ perãbulare. E Flãdria fert hispanos plures in oppugnationẽ vnius oppidi Gueldrẽsis fuisse balistis & tormẽtis interẽptos, req infecta puicią deseruisse, Interẽpto ꝓcipue Fernã gomez Dauila viro apd eos primario, gñe & opiḃ iter Hispanos pceres (vti nosti) nõ infimo, rerũ bene gestaꝝ plurũ gĺia insigni. E Gallia vero heri accessit Fernandꝰ Hispalẽsis domi meę enutritꝰ a paruulo, quẽ ego Cabanillę oratori nr̃o, dederã mutuo familiarẽ quo reb9 meis de abbatia pḱia intẽderet ex mãdato Regis nr̃i apud Regẽ Gallũ. Is more cursoris, ad regẽ missus est, archanoꝝ pticeps, equũ est, vt regẽ prius alloquat, habet nãq res in mãdatis. q̃ scribi nequnt, quãdo q̃ afferat habebim9, tibi significabim9. Vale Burgis. xii. Kal. Februarii. M. D. xii. ccccbxcv

P. M. A. M. Suo discipulo Duci Guimaraneo & Bergantię.

Es regi tuo Portugalię cõsobrinꝰ, te ꝓpterea decebit, eritq tuum, illi cõsulere, vt referente Guilelmo Casadoro de Rotę senatoribꝰ, postulatis obtẽperet pōtificijs, De auxilio ecclię pstãdo in regẽ Gallũ. qui, vti pōtifex conq̃ritur, ecclię pḱimoniũ opprimere, & religionẽ Christianã cõfundere, & pturbare conat. Rex noster catholicus, apud quẽ tu es a teneris ad adolescentiã vsq enutritꝰ, tui regis consobrini socer, pōtifici ecclesięq non defuturũ pollicitus est, quia ꝓcipue, quo tendat Rex Gallus intelligit, claris nãq cõstat argumẽtis, ad vniuersum inhiare. Subacto nãq pōtifice, aut ad votũ p vim tracto, quis potis erit ardẽti eiꝰ cupiditati resistere? Nõ icassum ista tibi ꝓpono. non desunt ex nũdinarijs Gallię piperarijs cõmertijs, qui tuũ Regem suspicent Gallo, ob eas merces astrictũ, adhęsurũ. est nãq mercatoꝝ salua mercurialis sapidissima, suauisq cuiuscũq lucri ingurgitatio. Tu ergo qui ex nostra officina Ikas mediocres exhausisti, quid ex studiosa veterũ autorũ lectione repereris, ecclię desertoribus accidisse, cõsobrino Regi, si videris ancipiti edicto. Ruiturum credat Regem Galium, nisi destiterit. Iterũq in ꝓceps, si vniuersi Christiani orbis pareti nitet aduersari. Exẽplo edoceat Rex tuus Alfonsi Portugalię & Ioãnis castellę regũ/quos Gregoriꝰ decimꝰ Pōtifex maximus graui multa cõsecit. quid Rodulpho impatori a Martino. iiii. multato acciderit enarrato. An Petrũ Regẽ Aragonũ pœnituerit Bonifacio. viii, calces vertisse: illi ostẽdito. Philippꝰ & Ladislaus Pãnonię, q̃ Vngaria dicit. Reges, qui. iiii. Innocẽtio & Alexãdro. v. nõ auscultarũt, regno deiecti sunt. Fœdericꝰ impator, Gregorii. viii. sensit irã, in eius potẽtiã pernitiẽ. caueat igit Rex tuus, ne Gallica illũ cõtagio labefactet. Et Vale Burgis. vi. Kal. Februarii. M. D. xii.

Suasiua in Gallum de Galli apte cupiditate qui principes fuerint aduersati ecclesię. quid lucri pariat appetitus.

Qui reges ruerit ex rebellione in Papam.

cccclxxxvi.

P. M. A. M. Suo Fagiardo.

Non memini an alias ad te scripserim, narrasse nõ dubito, ex Galleatio Sforcia, cuiꝰ relicti paruuli noĩe Ludouicꝰ Sforcia patruꝰ, Ducatꝰ Mediolani gubernaculũ moderabat, filiũ ex Alfonsi secũdi regis Neapolitani filia relictũ fuisse, qñ sub suspitiõe veneni excessit e vita, licet multi ex vxoris, quã ardẽter amabat, incõtinẽtia defecisse putẽt, valetudinariꝰ nãq ab illa minime abstinebat. Is puer huiꝰ Galeatii filiꝰ Io. Maria noĩe, a Gallis Mediolanũ ipetẽtibus, a maternis raptatꝰ amplexibꝰ, matre auxiliũ frustra cœlitũ implorante in Galliã deportatus est. Hũc vt spes sobolis, quę perturbare aliquando Gallis ducatꝰ quiret possessionem, cœnobitam Cisterciẽsem coegerũt initiari, sub honoris abbatialis de Marmotier ptextu. Is nup obiit. Galli se liberos esse omĩ suspitiõe amittedi vltra ducatũ arbitrant, qa ꝓcipue ipator nouã illis pbuerit ex priuilegio inuestiturã. Sz forte pdibit aliũde, q̃ minime rebunt, vesptilio p die expectꝰ aliqs, q̃ suo moriu petulãtes eoꝝ rescidet cogitatꝰ, Si pstiterit ĩ ea, q̃ nũc agunt puicatia, miris nãq modis ab alto Deꝰ res versat hũanas. & florẽtia sceptra disturbat ex abscõdito, relatũ quoq adhuc suburbia mediolani, Eluetios cis ab alpiḃ descẽdisse mẽoraũmꝰ, accessisse, vastassecq oia ex itie re, quacũq pfecti sunt. In prędã, in stragẽ, in internitiem verterũt oia. tantus terror ex barbaro illo icursu, Mediolanẽses inuasit, vt colligere sarcinas ad discessũ e pḱia multi cœperit, alii pprias munire domos validis p̃sidijs, de publico nil sollicitati. Nõ emĩ Galli vt ppls arma capet passi sunt, ne in ipsos, q̃ sunt a natura imites & inurioſi, arma cõuerteret, murmur ingẽs, exortũ trepidatio grauis ferebat i vrbe, Dux de Nemurs impator Galloꝝ, & cœteri ductores obuiã instructi ex-

Mediolanẽses Eluetios ab Italia arcent.

De abbatia Marmoteria et morte filij Galeatij nepotis Ludouici. De ipe Galloꝝ ꝓnostico Eluetij duces Mediolãi. Dux & Nemurs & rege Gallo & Hispão Rota.

ēāt, Eluetiī sagittis plūbatisq; scopetalib⁹, Gallos excipiūt. strigūt ordies ex eor⁹ regula. Ad eos minime audēt Gallī pgredi. vulnerati a lōge Gallor⁹ plēs, nec dux ipse impator, & cū eo. Mossius eorū appellatiōe, dela Paliza partis exercit⁹ ductor, īmunes euaserunt, vulnerati ambo plūbatis fuerūt, a tā fessis, ppter a luiter. Deplorat⁹ tñ Nemursa sorore Reginā nr̄a, qa p incertos aq̄stores fama viguerat, pemptū. Donec eā Fernand⁹ me⁹ tuusq;, accessit e Gallia. Is eā solat⁹ est, qa vīuere īcolumē attulit. Ita sūpta in cētu plū (de oratore suo laqo mulctato) victa cōtra īsontes, tactura superāte, tercētū miliū auri dragmar⁹ extimationē, spoliis miseror⁹ īcolar⁹ onusti, Eluetii redierūt qa nr̄os nōdū veniss̄e Bononiā, vt pōtifex illis futurū p dixiss̄e fer̄, intellexerūt. Actū pen⁹ tus erat de Gallis. Si vna Bononiā nr̄i, & Eluetii Mediolanū ipetiissent. Hęc mora nr̄orū, Gallis pepit salutē, qa collectis viribus nō dispsis ī diuersa, certare illis datū est, Eluetiis terga dātib⁹, Bononiā nūc Gallī reuertunt, vt integri nr̄is aduētantib⁹ obsistāt. Ita horrida videm⁹ exoriri bella, q̄ sine multo sanguīe pficī neq̄būt. De⁹ bene vertat. Vale Burgis. pridie Kl. Februarii. M.D. xii.

ccccbor vii.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

Capit Bastida Ferrarię oppidū: obsidet Bononia: quid bēuoli: de vi Gallorū quid regia Frācię: orit filius: moritur statim.

NOn multo post suptores lr̄as, domo dimissas, habuim⁹ nr̄m exercitū Bononiā aduēntisse, cū pte peditat⁹ Comes ille bellator īsignis Petr⁹ nauarr⁹, ex trāsuersō bastidāī padi fluminis ripa ad flumis Tutelā, ne qua vis naualis ī Ferrariēses agros ascēdat, structū munic̄pīū exiguū, arce valida munitū petiit, qngētor⁹ militū p̄sidio tormētisq; plurib⁹ tenebat, adortunt nr̄i locū. Inclusos, hortat⁹ Comes ad deditionē, recusant se dedere. per obsessor⁹ tormēta suos co mes, Nauigiolis puicialib⁹ traduct⁹, ad muros applicat. Ipemet sequit⁹. Decē e nr̄is pimunt⁹, traiiciūt tñ. Sua locat tormēta comes, muri parūp diruit, p ruinas partim, parti scalis applicatis, nr̄i ascēdūt, locū vi capiūt. Prēsidia nos trucidāt ad vnū. Locū pōtificiis assignat militib⁹, & Bononia ad exercitū Comes reuertit⁹. nr̄q; pōtificiq; acies Bononiā sepiūt, aduerso licet tpe. Veniet nō adsunt, causam ignoram⁹, cū & ipi exercituī aditutor⁹ suas copias pacti sint. Spe defectiōis ad uersę pt̄is, a Bētiuolis putam⁹ talē sumptā fuisse puincīā, alias nāq; durissimā, agere sub dīuo, in Appenini radicib⁹ ad Boreā versis hac tēpestate, molestissimū est, cōstās p̄terea fama viget, Bētiuolios q̄scūq; senserūt eorū cogitatib⁹ aduersari, iugulasse, ppter a spes de bilior, nec aduersę pt̄is puulis pepcisse putant⁹. De⁹ bene vertat. ex ducatu Mediolani scribit⁹ Gallos fregisse tēplorū fores clausas: aut vi apuisse, coegereq; Mediolanēses, ne anathemati pōtificio pareāt, concilīū vul gi fierī pticulare, vi & armis in sacro agit⁹, tutaturos aliq̄n supos causam suā, q̄ nūc fluctuat putandū est. Reginā dicūt Gallor⁹ pepisse marē puer⁹, spē optatā successiōis, ne ifantis inocētis aīa p̄fne p uicatię pœnas lueret, illico baptizat⁹ excessit e vita. Sūt q ferāt, a regia grauida audiuisse dictū sę pi⁹ marito Regi, ne ī pōtificē arma exerceret, ne labefactaret ecclesiā, ne dissidiū foueret. Fixū aio se hr̄e, nō diu eo fœtu, quē vtero gestabat gauisuros, nisi marit⁹ i gratiā redeat pōtificis, vniuersi chr̄iani gn̄is parētis, nil fortūati posse chr̄ianū quēquā expectare, q a suo pōtifice q̄rulo, sit ana themate taxat⁹, q filī⁹ a p̄re maledict⁹ viuat, oīa se vereri aduersa, ruinā timere lōge maiorē q̄ co gitare q̄at, ab ortis lachrymis diseruisse aiunt. Surdas p̄stat illis aures marit⁹. ipia iam de filio va tes fuit. Cętera vētura esse credendū est. nisi ab se Rex ille detruserit, excusserit⁹q; pectoris fracūdiā in pontificē. Tu vale, Burgis. Kal. Martii. M.D. xii.

ccccbor viii.

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

Amittitur Bastida: Rex Angl⁹ Gallo infen sus q̄re Ge neti non ste terint pro missis: quid rer cuz eis: Flādria. de morte repē tina cōme stabilis ca stellę.

MAgnitudo rerū q̄ nr̄a pturbāt tpa, facit vt crebros habeam⁹ tabellarios, licet sim⁹ vn dię; itercluſi terra. Dispositū rex nr̄ Barchinonę velocia nauigia, dicitis caruellas, q̄ vi cē eq̄rū pelago gerāt. Bastidā oppidulū Ferrarię Dux reassūpsit, bellico stratagemate. Ipe ipe, cū quingētis eq̄tib⁹ Bastidā versus iuit. tercētū ex illis in insidiis noctu locatis, cęteros ad Bastidę muros q ad certamē iclusos icitarēt, p̄misit. exeūt pōtificī, vertūt ex cōposito terga Fer rariēses. In īsidias cadūt pōtificī, sepiunt⁹, trucidant⁹. repetino cursu adoriunt⁹ locū. & vi capiūt, redeuntq; vices eaſdē. Ad vnū perimerūt pōtificios. Rex Anglię suasu nr̄i Regis soceri, in fœdus aliorum venit confœderatorū, hac lege, ne pax cum Rege Gallo fiat, prius q̄ ipse Guiānę duca tū, a Gallis anno abhinc septuagesimo vsurpatū recipiat. Quadragita mittit in Angliā Rex nr̄, Hispana naugia, quib⁹ anglī traticlāt ad nos, Cęsare ferūt inducias cū Venetis fecisse, quo tutū queāt p̄missum in fœdere exercitū mittere. eā em̄ nacti causam distulerunt stare p̄missis. Rex ve ro nr̄ in Gallū se apparat, ad eā vltra Pyrēneos trāsmōtanā puincīā, q̄ dictionis est Hispanę, cuius caput est oppidū noie Fonterabia, tormēta p̄mittit, Duodecim eo trahunt⁹ vasa grādia tormēta ria. Anglis aduētātib⁹: cōueniet illico ex vniuersa Hispania, quotcūq; stipēdio viuūt regio milites, atq; insuper egregariis, numer⁹ ingēs. Ex Flādria p mercatores habet⁹, bellicos nr̄orū euentus in Geldrię duce, infœlices pceder̄. Multi e nr̄is p̄munt a Geldrēsib⁹. nil pficiūt. habeto aliud sin gulare. Attonita est vniuersa curia ex magni Castellę Cōmestabilis interitu. non q̄ perīit, sed quī dolore stomachi nudi⁹ tantū tertī⁹ a die lunę p̄cīus hora circiter meridiana eo lunę die pierit. Rex

petinus hic cassis proceres terruit. Vale Burgis. ix. Kal. Martii. M.D.xii.

cccclxxx ix.

P.M.A.M. Suo Fagiardo,

EAdem hac hora, qua priorē epistolā exarauerā, e Gallia tabellar⁹ alter aduenit. strictis⁹ res agit. Regū iam neuter incursitare patit nūcios incomitatos alterne. Cardinalē Sāseuerinū cū cardinei Senat⁹ sanctione priuauit pōtifex, quia sequerē alios aberranttū instituta. Bononiā nr exercit⁹ tormētis concutit, muri pars diruta. p murorū ruptura ex Hispanis quidā ingressi, repagula repere interi⁹ structa, moenib⁹ ipsis munitiora. Traxere Hispani ad castra duos ex obsessis. qs inter vtraq; munimēta deprehenderūt, signiferū & tubicinē. Per cuniculos etiā manufactos, Petrus nauarrus puluereis cadis immissis, muros tētauit dissectionē. Sed muri tenuitās, & fossalis humor hebetās, obstiterūt. ad interna prupt⁹ puluis semimadidus, murū quasi posit⁹ erat, stare passus est. Viuūt igitur nri sub diuo, & loci & tēporis natura grauati. Deficit nostris indies magis habendę Bononię spes, qa obsidet ab Apenino ttū, a planitie vero liberos habet ingressus. qua Galli cū suo Duce de Nemurs ad lapidē castra metant quartū. Intus aūt presidio tenēt vrbē preter habitatores, Gallor⁹ peditū tria milia, cathafrator⁹ lāceę quingentę. Nro exercitui aiūt coacta cathafrator⁹ duo milia, peditū septē decē, armaturę leuis vix mille. Recētioribus ptera copiis indies augent obsessi. Sic agitur Bononię, ferunt etiā Cardinalē Strigonitū vngarū, ad pontificē Romā fuisse profectū, cū ornata, numerosaq; comitū caterua. hunc aiunt e collegio discessisse qua die in Sanseuerinū cardinalem promulgata fuit priuationis a rubro galero sententia. Tu vale. Burgis. ix. Kal. Martii. M.D.xii.

Suspecti inuicē Reges Galli⁹ & Hispanus Bononiā q̄ tuentur Sāseuerinus cardinalis pugnat: labores Hispanor⁹ subdio. & strigonio cardinali

P.M.A.M. Suo Fagiardo.

cccclxxxi

COeno semiobruta & niuib⁹ horrēdis, atq; Appenini frigoribus cōfecta gens nra, eqs algore deficientibus & media, & militibus in diuersas valitudines, cadentib⁹ q̄rere tecta cōstituit. rei cernēs difficultatē, quia p̄cipue p trāsfugā intellectū est, ingressum fuisse vrbē noctū lateter, Ducē de Nemours impatorē, cū vniuersis, quas foris habuisse diximus copiis, hūc aiunt necessitate cogēte, per Brixiā a Venetis arruptā. belli fortunā tētaturū. Sequēti nocte in nros id cōsilii capere fuisse coactū. Dū nāq; iplicitos cū nris Gallos Veneti cernerēt, Brixiā imparatā adorīri cœperāt. Nris igit obsidionē Bononię relinq̄ntib⁹ q se in tuto, ītegro exercitu, & facta pri⁹ hostib⁹ pugnādi copia, receperāt, in oppidū a Bononia milia circiter duodecim, sancti Petri nomine dux ipe Nemurs, p̄sidio relicta cuidā Gallo duci Mōsieur de Lautreh. cū reliquo exercitu lōgis itinerib⁹ Brixiā petit. Arces adhuc ei⁹ vrbis a Gallis seruabant. Per colles igit arcibus munitos qua patet in vrbē via, descendūt Galli. Venetor⁹ militū & ciuium p̄micue factaceędes. Vrbs data in prędā. Veh miserę insonti. nec supstitib⁹, qua tegant vestis villa, non quo p̄cūbant relict⁹ lect⁹. Solitā exercuerunt in victos crudelē sęuitiā, His actis Bononiā reuersus est. Res hęc Venetis alas abscidit in imēsum particulare Venetor⁹ cōmodū, & suas & foederatorū vires labefactauit. Si nāq; suū nro cōiunxissent exercitui, actū ad vota fuisset. Sic nūc stat, Mediolani rabidis viuit in Gallos animis. tū ob Brixię vicinę immanitatē & vim illatā. de concilia bularis, tū ob eorū Ambitionē & supbiā insolentē. cuidā Gallo ductori, cōspuēdo appellāti pditores vniuersos Italos, cū de crudelitate i Brixianos plęriq; conq̄rerent, Theodor⁹ Triuultius magni Tritulii ex fratre nepos, rūdit obloq̄nti, vta temeritas Galli, vestrū nihil pēdere oñegen⁹ hoīm, trahit, vt nemo q̄at vestrū nō mō iugū ferre sed neq; familiaritatē aut amicitiā vestrā ferunare, Theodorū aiūt sui memorē: sup bc mediacio arguente Gallū, pugione impetisse, pimerit necne adhuc latet. Galli videbit, qs puto nra ętate trāsliturus Alpes, nō placido passu, licet illis fauere in p̄sentiarū fortuna videat. Quia p̄sertim Nudi⁹ quart⁹, publico in illos p̄conio Rex noster arma capi iusserit, licet Gallū nomē taceat. Sonat enim edictum arma capienda in pontificis & ecclię tirānos, & bona vsurpantes. Tu vale. Burgis. iiii. Idus Martii. M.D.xii.

Hispani solunt obsidiōnē. Bononię. dux de Nemurs/ Bononiā iurat de infęlici Brixia/ q̄ dat in prędā de venetis/ q̄d theodor⁹ trivulc⁹ in gallia ducē petulātem.

cccclxxxii.

P.M.A.P. Suo Fagiardo.

MAuri Treme semiti, cōpositis cū Rege suis rebus, regressi sunt in Aphricā. Ex vrbe alia Littorali q̄ dicit Alger, a Bugia parū distanti, nup venerūt oratores, suopte studio sese nro Regi dedidit veritā clades finitimorū arbitramur. Cardinalis noster Hispanus crepidatus toletanus Archiātistes, & Dux Albensis ituro in Gallos exercitui creat⁹ Impator, rem familiarē cōpositurī. Suas domos p̄fecti sunt, vt parati redeāt actis dieb⁹ Resurrectionis solēnibus. Ex Italia monstri allatū depictū imulachrū Ravēnę ortū, ex coniugata, hois est figura, sed capite, vultuq; planissimo, torue Leonē æmulans, facie capilliscq; a Leonis non dissimilib⁹. Erectū habet in fronte cornu, sed carneū. Sinistrā, Luna & Littera ypsilon, monstrat habere mamillā signatam. Dexterā vero. t. Littera, pect⁹ lra. b. crux habet dextrū virile, lene sinistrū squamosum. Dextro genu videt habere oculū, pedes efferos, vt griphis cōfingūt pictores. Hæc demonstro, cui⁹ imaginē ab vrbe allatā vidimus, sit nec ne mōstrū ipm in gentū nil curo. factū putat alio,

Discedant mauri. Tremesemū. Veniunt ex Alger. Eunt se gratū ducturi cardinalis. De mōstro Ravēnę.

Digitized by Google

A pōtifice aiūt, nouū cogi exercitū, qa gallos itelligat suū duplicato augere. Ferr ex Gallia, septē vrbes, Sigulas cōstruere naues ingetes, q bus classes nras putāt posse ipetere. Terra vero iquiūt, ad iā paratū exercitū, quē agūt i Italiā, nūerosiores peditū pcipue Germanoꝝ & Vasconū missuros copias. Ita horrēdo insurgit belloꝝ fremitꝰ. Stare loco nesciūt Galli. Eade q venerit hora sup addictus grex militū, certame q̄ritabūt. Ad nros pficiscent. Recusare pugnā, nec nolēt nec pote rūt nri, licet nūero pauciores, q obsidione Bononię soluta, i Hiberna, p varia Bononiēsis dictionis & flaminię loca pfecti sūt. Sine strepēti pluuiaꝝ lapsu. Sineq; accerrimis grādinib⁹, dissoluī nequeūt hęc nubiloſa tonitrua, Deꝰ bene vertat. Vale. Burgis, xiii. Kal. Aprilis. M.D.xii.

cccbccc ii.

P.M.A.M. Suo Marchioni bellecensi.

Nvbila descripsi graui bus pgnātia nimbis. Quid peperint accipito. Galli posti militū. qs opiebant, aduentū, fere triplicato, Pōtificios & Hispanos supabāt. Hispani atq; Itali Duces catholici Regis stipēdia merētes, certamē p viriꝰ vitabāt, qa p ptorię cohortis pfectū, p dispositos eqs ad id missum, noie Valdestū, a Rege in mādatis habuerāt ne vllo pacto cū Gallis cōsereret manꝰ, sed rē ptrahēdo & cūctando, fame illos absumerēt, ne rē tutā in discrimine locarēt, moniti fuerāt. Galli esurie pssi, & triplicata fere militū copia freti, atq; recēti strage Brixiensi elati, trahere in apertū pōtificios & Hispanos nitebant. Nostroꝝ vestigia vagi per hostiū terras, pōtificias dico, seqbant. Proptea magis ac magis indies cōmeatꝰ illis deficiebāt. Nostrorū aute apta erāt oia, quia p pōtificē res gerebat. Mora Hispanis erat salubris, Gallis aūt pernicioſa. Necessitas igit Gallos coegit remediū q̄rere, ne fame perirēt. De obsidēda Rauēna vrbe, quondā ab vrbe Roma primaria cogitarūt, Sēserāt em̄ incluſa ibi esse ad nostrū exercitū alendū magna cōmeatuū horrea. In sacris diebꝰ sacras statuūt exordiri opationes. In cœna dñi, quę fuit hoc anno iduū aprilis sexta, sese applicāt ad muros, Ea nocte, seqnti ve toto parasceue die, infœlicis & infoꝛtis Rauēnę mœnia quatiūt. Presidio Rauenā, & ipositos cōmeatꝰ tenebāt Marcꝰ Antonꝰ Colūna Romanꝰ, & don Petrꝰ de Castro Hispanꝰ, eqtes, ambo reibellicę periti, cū singulis eqtū centuriis, & cū duoꝝ milliū peditū turma Ludouicꝰ Dētecꝰ Neapolitanꝰ nobilis. Per nocturnas excubias nuncios hi demittūt de mœnibꝰ, q Ramonū a Cardona p Regē, & reliqs duces faciāt de periculo certiores, mouerantq;, se ppe diē ad manꝰ hostiū venturos, ni ppere succurrāt. Sabbato, resurrectionis dñicę p festo, re itellecta nr aduētat exercitꝰ, ad milliaria duo a Rauēna castra metant. Duces, & de loco ppꝰ capiēdo cōsiliū ineūt. Suffragiis multoꝝ, Italorū pręcipue, poccupandū esse cēsent colle quedā in Rauēnę pspectu atq; ibi insidendū in sumā hostiū molestiā. Sed vt ineuitabilia sunt Dei iudicia, subdereq; oportet colla statutis cœlestib⁹, aūt Comite illū Petrū nauarrū tropheis bellicis ornatissimū, Ducibꝰ equitū & ipi Imperatori de loco ea nocte mutādo animū ere minime voluisse, fieri aliter haud quaq; potuit, q esset Comes ipe in vniuersi peditatꝰ pfectꝰ, in q̄ nō minor victorię spes sita, q̄ i eqtibꝰ erat. Inter vtroſq; iacet vasta planicies, q̄ Rauēnę Classis dr, ad cuiꝰ latꝰ extat sylua Stabia abluūt planicię Rōcus & Sabꝰ duo exigui ac Vadosi fluuii, Sūt & fossę manu factę, q̄ superfluas pluuiarū tpe inducāt aquas ad fluuios ne fata subruant. Galli priores, fluuios & fossas trāsiliūt. Locū occupāt ab Hispanis atq; Italis Ducibꝰ qui equitū ductū bātordines, delectū. Hic Hispanoꝝ clades, hic illustrū Italorū internicies. Hic sublata victoria, quā licet nūero ipares in manu tñ se habere arbitrabant. Pria luce diei Resurrectionis dñi, sunt in pspectu acies, fugere quin cōcurrāt nō dat vltra. Regis catholici mādatū sternit. Loci cōmoditas dedit Gallis, vt machinas oēs & bellica tormenta quibus pugnę tēpore vtūtur ad votum sisterēt. Hispanis cōtra nō licuit sua cōmode in Gallos figere, Ab alto namq; Hispanus ad imū, ex iniquo Gallꝰ leniter i altū ad Hispanas eqtū acies suos plumbeos aut ferreos globos iaculabat. Proh miseros. Stetere diu im mobiles, cōtra tormentorū vim Gallicorū. Heu infœlices. maiori ex parte ois equitatus discerptꝰ est. Quia in aciem Hispanā tormentū aliquod ruebat q̄cq̄ eqtes habebat obuios dimēbrabat, caput illi, huic humeros, alii corpis dimidiū infrusta raptabat. Iacebat interea soloſtratꝰ cū vniuerso peditatu comes ipse Nauarrꝰ qui preerat, donec tormētis iā excussis Galli de more suo manū cōsereret, Gallorū nāq; cōsuetudine callebat. Ruunt Galli. horrendus clamor exoritꝰ, aer finditur. hastis concurrūt pedites. cędes fit imanis. Au fugit interea Ramonꝰ pro Rex, fugiūt eo discedēte qui superāt, paucis exceptis, equites. Peditatꝰ pugnę inēsus deserit. Gallicū fere totū peditatū trucidant Hispani. Stratagemate vsus est inaudito hactenus in ea pugna Nauarrꝰ comes. dū lōgis hastis ab altis humeris certarēt vtriq;, delectos iubet quosdā pedites, rei bellicę peritiores, solo sub lōgarū hastarū vmbra icumbi, curtis ensibus Hispanis accinctos, qui, vti ex insidiis, certātibus Gallorū militib⁹ crura ferirēt. Cadebāt inscii qua malū veniret, cōducti Germani cadebāt & Vascones. Ad quindeci millia peditū aiunt fuisse ab Hispanis interfecta. Gallꝰ eques, vacua vidēs oia, Hispanis equitib⁹, fugētes insequit predę studio. Pedes noster Galloꝝ occupat castra, in tormētoꝝ vasa quidā insiliūt & suę pricę simbolū multiplis

Digitized by Google

catò ꝓmunt elatis clamoribꝰ. Pauci pedites Hispani ad hāc vsq; horā interierāt, sed quō se ater go desertos ab equitibꝰ circūsepiunt, ꝓmunt vndiq;. Strenue sese quoad fieri potuit tuent, nec sese dedūt Gallis hortātibꝰ ne mallīt ad vnū trucidari, & stāt īmobiles & mori magis seuelle di cunt q̄ vinci. Circū it globū Hispanorū desertū tanq̄ leo rabidus Gallorū īmpator Mōsieur de Foex & dux de Nemours Regię nr̄ę Germanę frater. Iuuenis annos natꝰ nondū quattuor & viginti, & magnanimi ducis & strenue militis officio fungit, delectā nobiliū manū iureiurā do astringit, vt aut mortē petāt aut cū eo globū nr̄orū disturbent ac trucidēt. Ruite in hos pau cos hostes o milites ruite. Quid moramini? Proh pudor, sine ipe auxilii, sine vllo p̄sidio semi mortuos veremini. His dictis sese nobiliūq; manū iuuenū totius Gallię florē conflixit p̄cipitē, in mediā, dicā, falangē, Hispanorū. trucidat ipse & quicunq; illū sequebant, quibꝰ comitibus cuncta cōcurrebat. perimunt. delapsus in agmen infœlix iuuenis, ꝓclamasse dr̄ alta voce ne me perimite o Hispani ne trucidate. vestrę reginę frater sum. Si me seruauerītis: vestro regi gratum erit, q̄ me diligit vt filiū. Nil int̄pedites supplicatio ꝓfuit. Mille fuit vulneribꝰ cōfossus, & viri dem adhuc animā magna parantē exhalauit. nocte nāq; superiore, inter iuuenales iocos, publi ce ferr̄, cū talos e manu dimitti pararet in tabula, dixisse. vel ꝓ Neapoli senso, vel pro Medio lano canicula, vulgo, vel octodecim ꝓ Neapoli, vel hazarū ꝓ Mediolano, & īde parabolā dict̄ astātibꝰ ipsum fuisse cōmentatū. hoc est luce crastina, vel stratis Hispanis Neapolim proficisce mur. vel profligatis Gallis Mediolanū amittem⁹. ex forte octo millibꝰ Hispanorū peditū, pau lo nāq; plures fuisse, fama est, ꝓ tātis agmine cōpositō vexillis quinq; millia euasisse ferunt. Quia īperatori nobilibusq; & maiore ducū parte pemptis, q̄ sup fuerāt minime ausi sūt illos īsequi Ramonꝰ a cardona ꝓ rex, nuspiā ad eā vsq; horā qua tabellariꝰ hic iter ad nos cœpit re perit. Dominā cardonā solet nostrū ꝓ regē Iuliꝰ summꝰ pōtifex appellare, q̄ magis elegās & p polit⁹ q̄ egregiꝰ īmpator sit. Hac vna in re catholicꝰ rex, oīm iudicio elegit aduersę. Bonꝰ qdē semp fuit & placidis moribꝰ īmbut⁹, comisq; inter aulicos elegātes, sed minime durꝰ, aut ex ercitatꝰ in re bellica. Putant aliq nec de grege quidē familiarū, Regis filiū esse, ꝓpterea voluisse tātos illi honores tribuere. Cęsos fuisse atūt aut captos, ex Italis & Hispāis ducibꝰ, quos vertere terga pudor ꝓhibuit, pleroscq; paucos tñ ex Italis. Cardiale de medicis legatū & Fabricū co lūna gubernatorē exercitꝰ, Marchiones autē Pescarę, Padulę, Telę, Bitōti, Comitē ppli. In eo cōflictu captos ferūt. Don Io. a cardona fortissime se gessit, rebꝰ tñ penitꝰ cōfractis sese dedit, Raphael etiā pacis, Don Fernandꝰ daualos aquinas, Don Io. de acuña prior messinas Siculorū dux militū. Aluaradꝰ & Pomarꝰ Hispani peditū p̄stites egregii, Don Hieronymꝰ llores laleta nus, pleriq; etiā alii non obscuri Cęturiones, partim fortiter dimicādo pempti partī capti. Ex Gallis trucidati sūt primariꝰ ipe Impator dux de Nemours & Foex Mussires alegrus cū filio, Grota, Chiatilenꝰ, Cleta, Gramons, Molart, Bouet, Mongiron, Baldesarleo, pleriq; etiam alii quorū noia me latent, ad numerū vsq; octo & viginti, militū ductores e nobilibꝰ, gradus īfe rioris, ad nūerū vsq; ducentorū, e Germanis vero ducibꝰ trucidati sunt quattuor, quia nec plus res erant cū Germanis quater mille, Iacobꝰ & Philippꝰ fratres vnanimes, Gaspar tertiꝰ, Quar tus Fabriciꝰ, Germanię futuri maximo luctui, Iuuenes forma cōspicui, honesta familia orti, & bello strenui. Franciscꝰ maria dux Vrbini, Summi pōtificis ex fratre nepos. Prefectꝰ vrbis, Senogalię dñs, pōtificii ꝓtor exercitꝰ minime fuit pemptꝰ, aut captus a Gallis, sibi militibusq; creditis callide cōsuluit, q̄ nāq; tpe cōseruare manꝰ ambo exercitꝰ, in tutū se recepit, vt ex mōti culo q̄ fieret īspiceret. Galli ex cāpo fugatis Italis & Hispanis Rauenā denuo q̄tūt. Auxiliis spe sublata p̄sidiarii pactscuntur, vt eis liceat ꝓtentis vexillis & acie cōpositā discedere, neue quid mali Rauenates innocētes patiant̄. Ingredit̄ Gallus, omnia eunt īmpredam. nemini parcitur. Eam perpessi sunt crudelem calamitatem miseri Rauenates, quā paucis ante diebus Brixienses. His actis, victores Galli dissident, progrediendū esse Sanseuerinus Cardinalis cōciliabularius, pontificis auersus, & quidam alii proclamāt, satis actum, satisq; sanguinis ex austum sufragant alii. Romā eundū deinde Neapolim Sanseuerinus catholici regis inimicus quia factionis An giouinæ in regno vociferat. Circum cursitat, educe in ducem, vt prouincia prętur̄ capiat, e du cibus superstitibus aliquis rabide negotiatur, Ferrarię ducē adit Leutrecū mille vulneribus in faciem lesum stimulat, eius rogatus abiiciunt omnes. Palizam virum rei bellicę peritum cōsu lit quid factosit opus. Captādam esse amplexādamq; oblatam occasionem dominatus vniuer sæ Italię p̄ponebat. Hinc Paliza ceteris Gallis ducibꝰ exercitatior, qui & freno indigere pre torem ipsum de Nemours aiebat, respōdit, Sāseuerinum redarguens a crudelitate acpetulātia. Parcendum esse superstitibꝰ, fessis, vulneratis & semi mortuis, seruādum esse quod partū erat, finem īponēdum crudelitati, sat sanguinis sparsum esse vtrinq; dicebat. Insolētiam sępe vis

Digitized by Google

ccccl xxxiii

ctoribꝰ peperisse permittem, Eluetios esse pontificí fœderatos, qui ducatui Mediolani finitimi sunt, & nobis insensi posse illos atergo nos impetere, ducatuq; spoliare, si lōgius profectos esse senserint, atq; de hinc nos intercipere. Vicit palizæ pietas, sepelīdis mortuis & saucis curādis inuigilant. Hęc allata sunt, hęc habeto. Et vale Burgis nono Kalendas Maii. M.D.xii.

P.M.A.M. Ad eundem Marchionem belleceñ.

Gallia plena luctu.

QValis, & q̄ varia, q̄ luctuosa vtrinq; fuerit Rauenę pugnę, vrbisq; ipsius q̄ miserāda strages, superioribus diebus adte scripsi. Quę nūc afferantur accipito. Galli superstites, Mediolanū regressi, mœsti viuunt ob affinium propinquorū & amicorum internitię, vniuersa est plena luctu Gallia. Ramonus prorex e fuga nunq; retrospexisse dicitur, donec Anchonem venit. Ibi, adhuc atonitus & stridore, sclopisq; tormentorum hostilium tremens se parat ad regnum mīlitibus desertum iturum, reliquias superstites nō expectat. Ex vrbe scribitur, peditum certamine durāte, Carauatalum dominū oppidi Xodar vandalum, e prefectis equitum sat strenuū, & bello vtilem hactenus, vi tormētorum perterritum, pugnam deseruisse, & volitādo Romam appulsum, tanq; leporem canibus insenquētibus. timebat etiā rusticorum

De crudelitate rusticorum.

sęuiciam, propterea die noctuq; celeri cursu curabat euadere. Solent boni habitatores eius terrę, spoliorum causa, in victos crudeliter vim exercere, nemini parcunt afflicto, profligato precipue. Pōtifici retulit Carauatalus, ad vnum interisse nostros, seq; vixe uasisse, vt suæ beatitudini rem significaret, quo sibi suisq; rebus cōsulere quiret, affore prope diem Gallos victores.

Turbatur Papa.

Turbauit hęc prima delatio magnū pontificis animū. Sed audita Gallorū internicie, quę nr̄orum iacturam Triplo superabat, resumpsit spiritū. auditu pudendū est de Hieronymo vico regis oratore, viro Valentino, nullam scribitur fœminā eneruatius vnq; timuisse mortē. Ad primos famę afflatus, in nauiculas precipitāter detrudi iussit quicquid possidebat, inscius quo tēdere vellet, Neapolim dicebat, motus eius formidine fracti, quia regis catholici auctoritatē referebat, totā vrbē cōcussit. Seriatus venet illico, Gallorū victoria intellecta, veritus ne iri eos furor Gallicus ruat, perterrefactus est, suppetias superstitib? Hispanis, pecuniarū summā misit, obtulitq; vires suas in eorū auxilīū. Gallis oratoribus pacē petentibus respōdit pōtifex. Christo illatā fuisse iniuriā, non sibi, Christū cōpellēt nō defuturū ecclesię suę christū se sperare, seq; pacē nolle cū christi hostib? inquit, nisi prius ad christū reuertant. Bononia reliquis etiā ecclię vrbib? & oppidis restitutis, hęc scribūtur. hęc habeto. Vale Burgis pridie Kls Maii. M.D.xii.

De Hieronimo vico.

Quid venerit.

Quid Gallis oratoribus.

ccccl xxxiiii

TAbellariū habem? Vissarasa a Hieronymo Cabanilla, valētino eqte, nr̄i regis i Gallia oratore. Ad Gallū regē christianissimū venisse ab Eluetiis ait oratores octodecim, cū tabellione ac mādatis huiusce modi. Rex christianissime, solebāt tui maiores tuq; illorū vestigia immitādo, annua francorū octodecim millia Eluetiis prębere stipendia, quibus ipsi ad sterilitatis patrię leuamē partim vtebātur, partim viduis orfanisq;, quorū genitores & mariti pugnando vestro nomine obierāt, pro qualitate personarū, sucurrebat. Tu nobis ea stipēdia abstulisti. A te omnis Eluetia per nos percunctat, quid causæ insit cur, parto tibi paccatoq; nr̄o sanguine ducatu Mediolani, duplicataq; tibi fere Cum eluetiorū fortitudine, tua potētia, de pane isto ex quo illis tollēdo cogitaueris. Eluetiorū mandatis expositis, causas innexuit confictas, veras coperies, de occupata Bilinzona, & plerisq; locis aliis ab Eluetiis in eorū finibus, sitis in pignus septuaginta millium ducatorū ipsis promissorū, in venditi Ludouici ducis Mediolani pręciū apud Nouariā, tacuit, Exaustū esse Gallicę coronę ęrariū, ob cōtinuas bellorū impēsas, propterea nequire se in presentiarū eas Eluetiis prębere pecunias. His auditis, e cubiculo exeūdi, consultū quid Respōdere cōueniet, venīā petūt. Facto cuneo in aulæ amplioris angulo, a deābulātibus aulicis semoti, summisso inter se susurro, deliberāt. Tabellioni respōdendi cura demādat, regressi ad regem sunt. Ad oratores tabellio dexterā vertens, his paucis regē cōpellat. Hi oratores Eluetiorum Rei. pu. noie respōdēt. Solere deū sępe numero, quos premere cogitat, in altum tollere, vt postmodū, quo grauior sit casus ad eorū superbiā, quę in cōspectu dei fœtet infringēdam, ab humilib? & abiectis inde deficiant. Vale vt valere cupis Eluetios. His dictis terga vertunt, Se gallis permittisse parituros insinuātes ea parabola. Fuere ex auditoribus qui verberādos esse censerent ob tā insolens respōsum, temeritatē in auditā appellātes. Vetuit Rex. Oratoribꝰ licere inquit mādata cuiq; principi referre, hęc de Eluetiis. Scribit idem orator noster se conquestum fuisse apud regem Gallū q̄ cōciliabulariis faueat cōtra pōtificē. Sub ridendo inquit regē respōdisse, laruā esse ac iocosam declamationē illorū cōsilia. Se tātū ista fouere vt pōtificis animū auersum attrahat. A nobis hoc accipe. Oratorē habemus nouū a rep. Florētina Franciscū Guizardinū nomine, honesto loco natū, eruditū. Ab eo, rerum quę in Italia gerētur, verum elicietimus. Sum illi familiaris. Vale Burgis quarto nonas Maii. M.D.xii.

Octodecim oratores.

Oratorum oso ad regē Gallum.

Exprobratio cruda.

Quid rideat Rex Gallus.

Rationes q̄ re abstulerit Eluetijs stipendia.

Repetitio oratoris.

Minant regi Gallo.

Varia consilia de corrigendo.

Quare faueat cōciliabulariis.

Respōsum Regis.

Orator florentinus.

Digitized by Google

A B vrbe scribitur quinque millia peditū & grauis armaturæ lanceas octingentas esse coactas ex reliquiis exercitus e pugna Rauēnate. Senatus venetus sese ostendit nostris amicū & suppetias offert nostris in Gallos. Sedunensis Cardinalis Eluetiorū primas, Eluetios mittitur in Gallos prouocare. Is sedunensis fuit a iuuentute Cęsaris capellan⁹, viuax homo & Gallorum hostis, eius opera Cęsar magnis rebus vsus est, quicquid creditum illi fuit bene gessit, propterea paulatim ad id culmen euectus est. E finibus Gallorum apręsidiariis nostris habemus britānos arma iam in Gallos mouisse, quinq; nautū classiculam in calidoniam dicoscotiā, Rex Gallus cum pecuniis ad stipendia Scoti prębēda mittebat, bellorum namq; temporibus conducere Scotos Galli solent, sed votum interceperunt Britāni. Classiculā adorti Britāni, partim tormētorū vi submerserūt, partim ceperunt, euasisse nullam dicitur. sororii sunt Scotus & Anglus Reges, Anglici Regis sororem habet Scotus vxorē, sunt tamen a maioribus diuersi animis & suos quisq; fines validis tuetur presidiis, nec magno tractu disterminātur ambo. Regna sunt contigua, angustiq; tantum riui fluxu disterminātur. Sed est Scotia septētrionalior & horridis montibus fulta. Anglia vero meridionalior & planitie vberi gaudēs, frugibus & pecore atq; metallis abundans. Turcarum principem aiunt mari ac terris exercitum parare. Qua sit directurus nescitur. Summus pōtifex per breues membrāas, more suo, nō desinit christianos principes hortari & monere, vt cōueniant animis, ne discordes reperiātur si qua vis infidelium ingruerit, sed a Gallo Rege precipue petit vt res ecclesię restituat, quo possint omnes vna coire ad vim hostium, si vim tentauerint, repellēdam. Ab anglico rege nostri regis genero, habem⁹ oratorem postulatum alias a nostro rege nomine. Io. astil sui regis manuxertium cerimoniarū magistrum. Conuenturos socerum & generum in Gallos putamus. A nobis hęc habeto. Regina germana missa est Monzonum a viro rege, conuentus illuc vocatura, Valentinum, Aragonum, & laletānum pecunias petitum ad Gallorum furorem reprimendū, si qua bellum tētaurit in fœderatos longo nāq; probatum est experimento, Gallos stare loco nescire & pacis inimicos neq; stragibus aut contumeliis deterrētur vnq;, aut pedem sistunt ab infestandis finitimis. Galli se tumultibus & seditionibus fatentur gaudere, sed magnanimitatis esse aiunt ipsi. Qui vero cū eis negociātur, & notos habere putant, ambitioni ascribunt & auaritię. Aliud accipito, quod epistolam claudat. Magnus noster Gonsalus Fernandus, Gallorum strator, est monit⁹ a rege vt se apparet ad res Italas denuo capessendas. Vniuersa appetit illum Italia. Crastinū citauit ad respōsum. Noctem egit in sancti Francisci cęnobio insomnē. Postero die expletis omnibus sacris & expiatus sacra eucaristia, ad regem reuersus sese obtulit regi. Prope diem discedet. Tremunt Galli audito eius nomine. Vale Burgis. xii. Kalendas Iunii. M. D. xii.

cccclxxxv.

Eluetii nobis amici.
De sedunēsi trahēte eluetios.
Quis fuerit sedunensis.
Britani classem Gallicā prehendūt.
Quid sit Scotia.
De Britanię prerogatiuis.
De turcarū apparatu.
Papa hortat ad vnionem.
Orator anglus venit.
De gallorū impatientia.
Magn⁹ capitaneus ad Italiam.

D Ies agitur ab aduentu tabellarii vndecimus ex vrbe. Non licuit prius per nūcios quę referat significare. Quarta nonarum Maii lateranensi concilio edicto per Iulium summū pontificem, initium dedit. Ea prima sessione, pulpitarū habuit oratione frater Egidius Augustinæ institutionis generalis, vir eloquens & eruditus. Orationis eius series biparito acta est. Laudato synodorum conuentu, debere pōtifices orationib⁹ nō armis agere res suas argumētatus est. De hinc, quo regem Gallum ab inceptis deterreret, multorum principum regū & imperatorum e regnis dejectorum exempla promulgauit. Federicū, Agregorio octauo, & ab Innocētio quarto Rodulfum imperatores, ob inobseruantiā erga pōtifices fuisse dejectos ab imperio dixit. Io. Castellæ atq; Alfonsum Portugalliæ reges a Gregorio decimo, & Martino quarto Petrum Aragonum, A bonifacio octauo Philippum, & ab Alexādro quinto lactis lauramionīarū reges fuisse depulsos enumerauit. Per tabellarium eundem scribitur vnum e filiis magni Turcarū principis, qui apud socerum tartarum, vt vulgo loquar, regem, vitam egerat, armata manu Constantinopolim fuisse profectum, & patrem decrepitum e regno fugasse, fratremq; natu maiorem, ac propinquos omnes ejecisse cum sanctorum fauore. His sunt equites leuis armature, quia magnanimū esse senserūt. Selim sach⁹ appellatur, christianę legis inimic⁹. Nec dum bene fix⁹ in imperio est & iam bella christianis illaturum minatur. Quid futurum sit paccatis tot Asiæ atq; Europæ regnis tu iudicato. Ad nos veniamus. A pontifice ac senatu veneto & reliquis Italiæ principibus, faucibus apertis desideratur magnus noster Gōsalus Fernandez a Rege catholico iam dimissus est. Heri ad vesperam quinto Kalendas Iunii die signato veneri cepit iter. Vniuersa illum nobilitas inēdit sequi, nil horridū, nil durū sibi quisq; vereri sub tali duce. Generosis iuuenibus Hispaniā spoliauit. Mira est huius viri apud omnes autoritas. Se infamē victurum & ludibrium populi futurum intelligit qui permanserit. E sanguine quoq; regio Villæ Fermosæ dux regis ex fratre nepos sub eo militaturus se parat. Et pariturus vt regi patruo. Vale Burgis quarto Kalendas Iunii. M. D. xii.

cccclxxxvi.

De concilio lateranēsi:
Oratio i cōcilio p Egidiū Card.
Orationib⁹ non armis agendum.
Qui reges dicti ob inobseruātiā.
Turcus fugat patrem.
Fratres deiecti ofnes.
Rome turci ficcanij.
Minat christianis.
Desiderat Magnus.
Discessit Magn⁹.
Laudes magni.
Infames q manserint.

Digitized by Google

cccclxxxvii

Classis anglica nonagínta nauiū.

Lipuzca quǒdā bardulia.

Nobiles ālici ⁊ Regi affines ifiū pacta ō diuisione Galliç.

Quid cum Rege Nauarrę agat.

Inter flammam ⁊ pruinas hic rex.

Quis orator ꝓ suo rege.

Dux albę ꝓtor.

Quo tēdat dux albę.

Gallicū medíolani.

Eluetij de scēdūt cōtrā Gallos.

QVinto idus Iunij die Amercurio denominato perlatum est regis Britani classem nauiū nonagínta cum pugnatorū octo millibus Britanis omnib⁹ appulsam esse in Hispaniā Bermeū portum vi ventorum appulsam cum passagii portum maluissent qui ad res gerendas & comeatus suscipiēdos comodio est & hostibus vicinior. In cantabriæ pireneorum q̄ montium regione quę Lipuzca dicitur, a maioribus bardulia nuncupata portus hi iacent, centum aiunt primarios prestantia corporum & elegantia pollentes iuuenes qui militibus presint sub generali duce Marchione de orset: Regis propinquos traiecisse, duos etiam regi contūctos sanguine, pecuniis & comeatibus bene fulta classis aduenit. Sunt qui dicant, nostris etiam militibus prębenda esse stipendia Britanica, quoniam pacti sint socer & gener, Burdegaliam, Britanici quǒdam iuris, ad priscam Britaniæ ditionem redituram, si res procederet ad votum, cum rege Nauarrę agitur, est in cantabris hoc regnum, vt arces quę sunt in pirenneis mediæ, in potestate nostri regis deponat, quo tuto queat noster exercitus cum anglico conuenire ac tuto traducere comeatus & impedimenta. Male fidendum est huic regi, quia Gallus est, domini de Nebrito filius, & dotale est illi regnum, nō hęreditarium. Nescit qua se vertat. Inter scylam laborat & caribdim. Si regi nostro adhęret, hostem sibi parat regē Gallum, sub cuius ditione nat⁹ est, & paternos habet redit⁹ pinguiores. Si verso regi Gallo, locat in discrimine regnū, quod est in Hispania citra pirēneos. negociatur apud nostrum regem primarius eques Nauarrę Mariscall⁹ factionis Agramontesię primas, quę factio regem suum sequitur, Viamōtesię aduersa, cuius est caput Icrini Comes, & ipsius regni comestabilis. Federicus a Toledo dux albę, Regis, vti nosti amitinus, prefectus exercitus designatus, iam discessit, Iulii Kalendas decima octaua circiter meridiem. Ad salua terrā Alabensę oppidum proficiscitur vt inde, velut e specula, eligat qua tādem cōueniat. Ex magna vrbe Mediolano, per dispositos equos, venit familiaris quidam Cardinalis medices Florentini, qui captus fuerat legatus pontificis, in Rauēnæ pugna. Sui hęri nomine attulit, Gallos vniuersam deseruisse romandiolam, aufugisseq; Mediolanum, nec illic sedatis viuere animis. fere nulla reliquerūt Bononiæ pręsidia, quia senserūt ex alpibus magnos descendere cuneos Eluetiorum, inclamitando ex agro veronensi Cęsar Cęsar, maurus maur⁹. Hoc est Ludouici Sfortiæ ducis quondam symbolum. depereat Gallus quisquis Italiam tenet. Quę hinc euenient habebis. Vale Burgis. xi. Kalendas Iulii. M.D.xii.

cccclxxxviii

Galli turbati in Italia cogitant eā deserere cōciliabulariq; aufugerūt: ō vita ⁊ mor⁹ bīę opidi de Ipedidra hita.

SVperioribus ad te diebus scripsi, in certa fama relatum esse, Gallos in Italia post Rauenatē victoriam ita quassatos esse, vt perturbati viuant. Per extraordinarias cuiusdam Barchinonensis iuuenis epistolas, qui taurini ad radices alpium in Italia bonis artib⁹ operam dat, scriptas ad genitorem, in ea vrbe virum primarium, hęc referūtur, scis namq; terra mariq; nobis it & a Gallis intercluſum, propter ea cursoribus nō est via. Gallos inquit epistola in fugam positos, Mediolanum & confinia deserere. Genuam versus cum pręda & captiuis iter multi capiebant. Sed intercepti a mātuę Marchione diuerterunt ad Hastense oppidum, ibiq; esse valde trepidos, & magis de transitu alpium in Gallias q̄ de reditu cogitātes. Id ait, ex pallore ipsorū, & susurris tristibus ac demissa facie colligi. Scribit idem, Cardinales concliabularios pedib⁹ sibi consuluisse, vt cęteros, nuspiā ait neque taurini fuisse susceptos hospitio, sed tripidando hostem & ipsos aufugisse. Ex Gallia fertur Regem Gallorū audito Britanicę classis aduētu in Hispaniam, quadringētas catafractorū, lanceas reuocasse in burdegalliā. Ex mercatoris literis fertur in Regno Neapolitano paratas esse nostrorū militum non negligēdas copias, peditum puta millia septem, catafractorū lanceas octingētas, vt se contungant Eluetiis. Britani castra mutarunt in Gallos fines, nostros expectant. Conserere manū cupiunt & Baionā impetere. Sed durā puto fore prouinciā, periculosamq;, & turritis mœnib⁹ & validis virorum fortium pręsidiis, fertur esse inexpugnabile oppidum, vt frontem hostilem decet, a marte parum per ad religionem trāseamus. Audisti vnq; de muliercula quadam in oppido de Piedrahita nutrita minimo contenta cibo, ad curiam deducta est & Rex & Cardinalis Hispaniarum primas vna & reliqui proceres eam viserunt, multitudo ingens ad eam cōfluit. Beatam apellant, rapitur in extasim, rigent illi membra, vt arboreos truncos esse, lacertos eius & crura, esse putes digitosq;, sine nervis, & sine articulis, sine vllo colore viuētis, experrecta, fanatico spirit⁹, vt de Sibillis legit̄ se ostēdit afflatam, christum alloquitur, vti pręsentem & sibi comitem, ac sponsum, dei param interdum compellat virginem, si qua per angustum hostium sit transeundum, deiparam inuitat in transitu, & confingit, virginem tanq̄ filii sui sponsam, velle ipsam cogere, vt prior transeat, ait beatícula tunc audientibus cunctis, ego christi sponsa esse nequirē, nisi tu maria virgo illum mihi peperisses, hinc te procedere decet. His & huiusce modi colloquiis (fere dixi nugis) totam tenet curiam atonitam, de hinc familiariter christum alloquitur, & vti sponsa cum christo versari

Digitized by Google

videtur, nihil videntibus his qui admittuntur. A cardinali hereseos maiore inquisitore, ac reliquis ad id ministerium cum eo addictis, ad examen astricta. Quę gerat probare videntur, quãquidem impune dimissa est. E scti dominici fratrib⁹, cuius ipsa institutionẽ atq; habitũ profitetur. Multi rem increpant, & alii beaticulam sectantur, & sanctitatem eius extollunt ad sidera, dissident acriter. Tollendam esse de medio superstitionem hanc, pro clamãt hii, fouendã esse illius scitimoniam vociferant illi, a dęmone deceptam aiunt aliqui, ab angelis & christo visitatã argumentantur alii. Ex ea discordia populo risum cõcitant. Regis & Cardinalis auctoritas, qui puellæ mores scrutati sunt, nec damnarunt, facit vt ei sectatores non desint, credantq; diuino plenam spiritu. Iam satis euagatur super beaticula puella. Tu vale Burgis quinto Kalendas Iulii. MD.xii.

DEfuere nobis hactenus tabellarii, mari & terris a Gallis intercepti. Nunc ingẽtem pauco rum dierum spatio perduxerunt venti, pelago vectam tabellariorum cateruam. Ex vrbe pridie nonarum Iulii vnum dedit, ex Neapoli alterũ quarto nonarum eiusdem. Ex Genua tertium, iduum septima ipsius Iulii. Superiora repetũt omnes. Gallos scilicet in fugam versos. Audito eluetiorum & germanorum descensu ex alpibus, qua veronę imminent, Cęsare impellente ac pontifice vocante, Galli diffidunt. Qui castrametabãtur in Papię viridãti silua venatib⁹ seruata, quã Parcum appellant, applicatis ad Papię mœnia Germanis & Eluetiis, incõposití fere, fugam rapiunt Galli, ad flumínis magaroni pontem, maiorem peditum partem & lanceas cata fractorum ducentũ Galli amiserunt, ponte rupta tormentorum pondere, obrutoq; bombardæ tertiæ vase, duas namq; traduxerant. Interceptos trucidarunt. Mediolanum & ducatum vniuersum deseruerunt. Arces tenent. Genuenses premũt obsidione castellum in eodem portu, super vasta rupe a Gallis erectum, quo stãte Gallorum serui sunt, neq; Gallis inuitis licet Genuensibus portu suo vti. Durũ est illis iugum ea molles, & intolerabile frenum. famæ oportet, non vi armorum, stringere presidium eius struis. Eluetii Mediolano incedunt liberi, Cardinali Eluetio duce. Iulius põtifex Eluetios nouis titulis exornat. Principum domitores & ecclesiæ reparatores appellat. Ad hanc prouinciã eliminandorũ ex Italia Gallorum. Conuenũt & Veneti, Magnus triuultius, prima huius labis & perniciei causa, q; barbari torqueant Italiam, vna & duo Galleacii primarii ciues, vicecomes & parauesinus, fugam rapuere cum Gallis. Gelforum Gebelinorũ insana fatuitas, miseros exagitat. Alterne sibi mortẽ & calamitates astruunt. Hi Gallis vocatis, factionis aduersæ principes, eiicũt. Illi stimulatis Eluetiis & germanis, vt in patriam redeant, & inimicos expellant, iterum Gallos deturbãt, nulla ratione habita patrię innocentis & populi, dum modo suas animorũ turbas expleãt. In Hastesana regione, Villam nouam elegãtem & frugib⁹ bene fortunatam, populosissimam & reliquas eius status villas atq; oppida, cõbusserũt, partim, aut diruerũt incolæ ipsi, ne Gallis hospitiorum aut comeatuũ supersit cõmoditas in Italia. Res Nauarrę differuntur, quid causæ insit non intelligimus. Mariscalus qui pro suo rege negociatur, apud me conquestus est, maiora pluraq; peti q̃ deceat. Rex autem noster tuta vult itinera, quacum q; exercitibus sint deportanda necessaria. Vale interea Burgis tertio idus Iulii. M.D.xii.

cccclxxxix

Galloꝝ fuga & strages

Tenent arces.

Genus lanternã quatitur: iugũ est.

Aufugiunt ciues Mediolanẽses.

Insanã pestis factionis.

Vãna pręs ob factionarios.

Deplorãda de populatio.

De Nauarr negociatione.

AD regem Nauarræ missi sunt oratores. Antonius acugna Zamorensis Episcopus a nostro rege. Ab anglico exercitu alius, vt itinera faciat secura, deditis arcib⁹ mediis petunt. Interea, literarum quoddam exemplar fuisse repertum fama est, quibus constare videtur Regẽ Nauarræ cum rege Gallorum fuisse pactum contra Hispaniam. In regis secretari crumena, ab vno sacerdote Pompilonẽsi, nomine Dõ miguel, in fuæ pellicis cubiculo interfecti literas aiunt inuentas, ad regem q; nostrum beniuolentiæ captandæ causa, Michaelem initiatum eas misisse. fœderis capita hęc feruntur inscripta. Rex Nauarræ, bellum Castellæ indicet, & Castellæ fines armatus inuadat, cum potentia Gallica, q̃ndo regi Gallo videbitur. Insacti premũ rex Gallus, regi Nauarræ, terras, oppida, & villas quę hactenus fuerant domini de fox germanæ Reginę Aragonũ fratris, ducis de nemurs, & ducatum ipsum de nemurs se prębiturũ polliceatur. Hęc, perempto in pugna Rauẽnate duce ipso reginę fratre, ad coronã rediērãt Gallicã, iure an iniuria factum sit, regina ducis sorore, viuente, non est meum quęrere. Caput alterũ est, vt ablata domino de nebrito, Regis Nauarrę patri, multa oppida restituantur. Caput aliud, vt Rex Gallus consona personis stipendia regi ipsi Nauarro, & eius genitori ac filiis prębeat, deinde vt Rex Gallus quicquid virium assequitur, exponat in recuperandis omnibus terris Castellæ, quę iacent mediæ ad vsq; villulam quę dicitur Gamonale, ab vrbe Burgensi milliaria duo tantum, quę quondã Reginę Nauarræ maioribus dicuntur pertinuisse. Literis prælectis, per oratores prędictos regi Nauarræ protestatũ est, vt ilico Regi Gallo bellũ indicat, sim min⁹ habe-

cccxc

Oratores ad Regem Nauarrę.

Literę reptę de fœdere cũ Gallo.

Sacerdos Michael portauit literas.

Capita fœderum cum Gallo.

Quos stipendiū polliceat Gallꝰ i pręmium.

Vsq; Burgos promittit Gallꝰ Nauarro.

Digitized by Google

Protestatio Regi Nauarrę.

bitur pro hęretico, qui cōtra hęreticū regem arma mouere recusęt, & tanq̄ in hęreticū ſbitur. Reſpondet, ſe nihil habere in mandatis a pontifice, neq̄ pontificem ei quicq̄ iubere, quia nouit ſe nihil poſſe, ſunt nāq̄ Nauarrę reddit⁹ tenues. Nauarrę ſitus, q̄ in pyrenneos limites, radices & anguſtias pyrenneorum vtrimq̄ occupet, formidoloſior eſt Nauarra Caſtellę, q̄ eius regis potentia. Armato nam q̄ Gallo eſt in eius arbitrio prębere iter in Caſtellam. Interea dux albę mouiſſe dicitur ex Saluaterra, vbi regis imperium expectabat. Nauarram verſus Regina, cuius dotale regnum eſt, cum filiis traieciſſe pyrēeos in bearnum dicitur. Tu vale Burgis. xv. Kalendas Auguſti. M.D.xii.

Quid rideat nauarrus Rex.

Mouit albę dux exercitum.

Aufugit regia cū filijs.

cccxci

Dux trāſit.

Occurrunt rōcalēſes.

In planicie dux pdit.

Ducis edictum de ſeruādis bōis.

Comes lerini exul prędecdit.

Viamōteſij ad comitē veterē dūm.

Aufugit rex Nauarrę.

Protestatio ciuium.

Protestatio de dedītione.

Octauo kalendas Auguſti vrbem capit dux.

De turci ſceliſachi aūo.

De aſtu ſcelimſachi paricide.

Cōtra pfis voluntatē it Conſtātinopolim.

Frāt ſcelimſachi.

Pecunias dat filio pf.

Fugat patrē perfidū.

Caput imperij fugat fratres.

Obtruncat quotq̄ aſſequitur.

Vdi, quid noſtri egerint. Dux albę prefectus, & exercitus ſub eo militans, die tertiadecima Kalendarum Auguſti, Pompelonem, regni Nauarrę caput, per valles borundę ac Liziam berę ad Anguſtias venit, quę portus ſtrictus dicuntur. Obuii prodeunt armati ſexcētum roncaleſii pedites, ceteris Nauarris bellicoſiores, trāſitum prohibituri ſi poſſent, ſed noſtris aduentantibus paruo negocio anguſtias deſeruere. In planicie, quę vulgo Pompelonēſis Conca dicitur, deſcendunt noſtri, edicitur in villarum proſpectu, nequis miles pœna prępoſita, ſata deſtruat, ne cui q̄ inermi damnum aut iniuria inferatur. Prędcedit, vt preſes exercit⁹, dō Loiſius Viamōteſius, leriní comes, Nauarrę comeſtabilis, domo extorris ob ſimultates cum rege, quia ſit Agramōteſius, alterius factionis caput, ab eā quę regi dedita erat. Comitem leriní, ducis Nagiarę filius eius ſororij cum cataphractis regiis ſeptingētis comitabatur. Viri omnes fęminęq̄, ſuæ factionis Viamonteſię fautori, prodeunt obuiam, nec manib⁹ vacuis cum ſūmo ſuſcipitur gaudio. Audito nūtio q̄ noſtri ſtricti portus anguſtias tranſierint, ex Pōpelone diſcedit Rex, & Sangueſam oppidum munitum in Vallis Roncalis faucib⁹ ſitum proficiſcitur, nec bene validus. Regi diſcedenti proteſtati ſunt ciues ſe tutaturos vrbem cum eo, ſi permanſerit, ſed ſi deſerere vrbem ſtatuat, ne proditionis arguātur ſupplicāt, ſi cum hoſte ad vrbē ſe applicante paciſcentur. Veniam prebet infœlix rex. Dux albę cū exercitu Pōpelonem tendit, caſtra locat, fœdera petunt ciues, nullius generis negotiatio admittitur, vt ſeſe catholico regi libere dedent expoſcitur, niſi malint in prędam dari. Veriti ciues, ne ſi vim expectarint, penitus euertantur, in dedītionem veniūt dominico die Kalēdarū Auguſti, octaua ſunt vrbem ingreſſi noſtri, arcem & templorum turres prędidit dux albæ munit. Hęc de rebus Nauarræ ab exercitu. Ab vrbe autem ſcribitur Magnum Turcarum principem Selimſachū, maiores ab otomano eius familiæ fundatore, cui ſelimſachus eſt decimus hęres magnanimitate ſuperare. Audi quonā pacto, patrem decrepitum deceperit. Is ſelimſachus patre conſentiente ab adoleſcētia nupſit filiæ magni regis tartari, vt vulgo loquar, ad fines thratię. Apud ſocerum vitam agēs, ſępe numero miſit nuntios ad genitorem, vt bona venia liceat ei Coſtātinopolim venire, patrem priuſq̄ hominem exuat, ſalutatum. Pater autem iuuenis filii noſcens animū, q̄ ferus eſſet, aduentum renuit, diem protrahebat ex die, veritus id q̄ accidit, ne ſenectutem ſuam & fratres, omnes ſibi filios ac nepotes perturbaret. Selimſachus, patre ignaro, capit iter, fauēte ſocero. Itinere fere medio, de aduentu filii certior factus genitor, nuncios mittit, qui ſelimſachū hortentur, ne armatus veniat, ſed reuertatur. Reſpondet, ſe, licet inuitum, patris imperio pariturum. Sed ne tumultu exorto, a ſuis perimat, qui ſe deceptos cōquererētur, ſi terga verterit, ſupplex orat vt pecuniarū aliq̄ ſūmā comitibus prębēdam pater impartiatur. Iugulum in manu filii poſuit pater, pecuniarū aceruū filio miſit, militibus diuiſit & nouos ſuperaddidit. Recta Coſtātinopolim proficiſcitur, patrem e regia fugat. Fratres & eorum filii propinqui etiam omnes aufugiūt. In Aſia traiiciūt, Imperium, ſeuentibus bellatorum ducibus, capit. Baſanos, quorum cōſilio cūcta regebantur, obtrūcat, ex quorum nece, magnos pecuniarum ad futura bella cu fratrib⁹ maiore natu precipue, ad quem imperiū attinebat, cumulos congerit. Magna dicitur animo verſare. Deus noſtra cuſtodiat. Tu vale Burgis ſexto Kalendas Auguſti. M.D.xii.

P.M.A.M. Marchioni bellecenſi Petro Fagiardo.

cccxcii

De curijs Monzonēſibus.

Regis horatur⁹ ne producant.

Crebros iam habemus ex Italia nuntios, propterea crebras ad te mitto literas. Nullus fere prętерlabitur dies, quin Pachiecus tuus in hac curia negotiorum geſtor ame petat vt ſcribam. Diſpoſitos ait impenſa tua pedites habere. quo frequēter queas rerū ſucceſſus intelligere, Accipito igitur quę in preſentiarū emergunt. Ex Monzono oppido, in quo Aragonicū Valentinum & Iaietanum comitentus, apud reginam loco regis, coacti ſunt, ſcribitur rem in lōgum protrahi. Conſuetis grauaminibus omnia confundunt. Si quis aliquid ſibi contra ius illatum putat, aut a regia corona queq̄ deberi exiſtimat, nūq̄ diſſoluūtur cōuentus, donec cōquerenti ſatiſfiat, neq̄ regib⁹ parere in exigēdis pecuniis, ſolent aliter. Regina quotidie ſcribit, seve-

Digitized by Google

xari eorum petitionibus, nec exoluere se quire, quod se maxime optare ostendit. Rex imminentis necessitatis bellicę vim pręponit, vt in aliud tempus querellas differāt, per literas, pernuntios, per ministros, cōuentū, pręsidentesq; hortatur monetq; & summissis fere verbis rogare videtur. Omnis interea bellorum vigor Castellae incumbit. Ex vrbe scribitur Iulium pōtificem Eluetiis fauere. Mediolanū sedunensis Cardinalis & Eluetiorum oratores atque vna pro Cęsare Andreas Burgensis gubernant. Vellent suum Mediolanēses ducem, Ludouici quondam vita functi in vinculis Gallorum filium, qui Maximilianus appellatur. Pōtifex nil magis cupere videtur, q̄ Gallorum exterminiū ex Italia. Bononia, & quę sunt ecclesiastici iuris cętera, recuperauit. Parmam & Placētiam egregias ducatus Mediolani quondam vrbes tiarę intendit vēdicare pontificię, membra fuisse quōdam exarchatus Rauenę inquit, quę vrbs post Romam primaria esse solebat, imperatorum sedes in Italia. In Kalendis Augusti. M. D. xii.

Qui Mediolanū gubernent. Achilles ducē ciues nō Germanos. Bononiā recuperauit papa. Parmā vt & Placentiā.

PRoh miseros conciues meos Mediolanēses, proh infœlices. Calamitosos apellare solem⁹ viros, qui ex caribdis voratu, in scylleam cadūt rabiem. Quo titulo erūnosos appellabimus Mediolanenses, qui & rabie scyllea, & caribdeo hyatu a multis iā annis cōtinuo tractu cōcutiuntur, electis Gallis meliores sperabāt successus. In deterius magis ac magis res eorū ruūt. Eluetiorum millia quidecim Mediolani agunt, se Mediolanū a Gallorum sęuitia tutatu⁹ inquiūt, & sęuitia ipsa sęuius ipsi male fortunatos ciues excoriāt. Quid humanitatis a siluestribꝰ, mōtanis, barbaris, carbonariis, ferrariis, bubulcis potest emanere? Quid particulatim in hospitiis gerant contra inermes armati, vsus & consuetudo rei bellicę dicat. A nobilibus, si pręcipue tantillo Gallicę coronę deditos intelligūt, ad ossa vsq; pecunias extorquent mulctę nomine, a republica exigunt quotomense tributa intollerabilia. Nec matrū gemitus nec infantum vlulatus, dura rusticorum corda in hospitiis emoliunt. Neq; totius vrbis ab ipsis toties alias, a Gallis sępe, a germanis aliquando expilatae, paupertas ad vllam primarios eorum miserationem mouet, neq; in religione pietas, neq; in profano humanitas est. deflenda sunt omnia. Quod malum non Galli, non Eluetii, nō teutonici trahunt, sed ipsimet ciues inter se discordes, ob atrum semen & tartareum venenum ab immundis inter eos satum spiritibus Gelforum & Gebelinorum. Qua pestę neque vos Hispani liberi estis, diffidetis & vos, licet noīe diuerso, Onez & Gāboa, & alterno vos odio prosequimini. O ingēs malū, o pnicies cōtagiosa, tāta est meorū cōciuiū cōcepta in aduersos aiorum perturbatio, vt ex igne flāmato se se inuicē detrudant in prunas, & e prunis ardētibus in flagrantes iterū flāmas pręcipitent. Miser interea populus ino cēs suo sudore sibi familięq; sue victū quęritās, inter has primatū procellas, quassat⁹ conteritꝰ. Nequeo sine horrore, sine mœstitia nequeo ista referre, quia prętertim strages ista fratres, & propinquos meos nō leuiter macerauit. Vale igitur Burgis quinto nonas Augusti. M. D. xii.

Qui ruſtici ciuem ſui. Vis ſęuitia ſeuiores Eluetij. De barbara Eluetiorū natura. Extoſſices a miſeris ciuibus. Quā ruſtici ciuem ſui. Vis ſęuitia. Non alieni ſi ipſimet ciues cū malorum. Quę pernicies ex hac peſte factionum. Pulchrū p uerbium.

COelorum influxus Gallis mala multa minantur. Magnanimus & belli neruis abundans, pecuniis dico a patre relictis, Rex Britanus, siue mauis anglicus, obstrepit, fremitq; in antiquum suę domus hostem, regem Gallum vndiq; traiecisse ipsum in Galliam fama est, ad oppidum inuincibile dictū Calesium, a quo fretum ipsum dicitur Calesium, in littore Gallico situm, & semper seruatum a maioribus in Gallorum oculis. Mira feruntur de iuuenis regis animo, deq; exercitu comparato, vt ab eo latere Gallos impetat. A nobis autē Britani qui ad nos traiecerunt, nostro exercitui stimulos ingerunt, vt conueniant, quo possint vna Galliam adoriri, & vastare. Missus a rege nostro Calderonus quidam, regiae domus metatus, qui Baionā hostium frontem & scrutū diligenter exploraret, reuersus est, ait partim electos, sua sponte partim oppidanos Baionam deseruisse, prędia ait inesse valida, trementia tamē, ob aduētum Anglorum. Rex infœlix Nauarrę, audita vrbis primariae deditione, mouēte prętertim exercitu, misit duci albę obuiam famulum a secretis, cum quattuor sensib⁹, ex oppido Sangueſſa, quo se recepe rat de pace tractatū. Renuit dux fœdus vllum se velle inire. Vt e regno discedat, ni velit obsideri, & capi vbicūq; pedem fixerit in regno respondit. Debuisse fœderibus inhærere q̄ndo fœdera offerebantur. Obiecit regi literas, infui a secretis familiaris perempti crumena, adon Michaele sacerdote in Pompelone repertas, de pacto cum rege Gallorum contra Castellam. per vallem igitur Roncalem miser per pyrēneos mōtes traiecit in Bearnum, autam regionem, in Galliā. Deduntur cętera rege iubente, ne ruinam expectent, prętter Stellam & Tudellam, eius regni oppida primaria. Dedūtur etiam in pyrinneorū vertice arx sita nomine Maia, & trans pyrēneos egregium sancti Ioannis de pede portus oppidū, ad cuius prędidiū cum fortibus militib⁹ prę misit dux, secuturus ipse postmodum, Gonzalum Doual strenuū equitem, in primario Pompilonis templo turrito Ioannem locauit de prato Medellini oriūdum. Hoc instatu res sunt. Tu vale Burgis quinto idus Augusti. M. D. xii.

Augustus rex ipe traiecit i Galliā. De alio regis Anglię. Oppidā baiona diſcuerunt. Mouet in ſpercitus. Ex ſagueſſa rex ſi cliz nūtios mittit ad ducē. Vt diſcedat e regno dux ait. obiectio ſtarum. Rex diſceſſit a regno. Tudella et Stella nō ꝺ duntur. Maia arces Joā. pede portꝰ dāt ſe. ꝺs locauerit i ꝓſidiū dux.

Digitized by Google

cccc.xcv. Conquestꝰ ꝓ regis de ablatis.

HIspano exercituí alendo partim habebãt hactenus, quędam mília ducatorũ, Pontifex & senatꝰ Venetus. Gallís ꝑ Eluetíos & Germanos e límínatís ablata sunt, Male actum fuísse cõquerítur pro rex quãdoquidẽ sub ea spe, nulla ꝓpría necessítate ímpellente, collegerít quotquot Hispanos per Italíã vagabantur, paratusq; sít, quacũq; fœderatí statuant, proficíscí. Nec sístere tutum sít, donec ex Italía pœnítus Gallí eradicent. Arces nanq; adhuc sunt in Gallorum potestate, Alfonsus Hestẽsís Ferrarię, sí Pontifex permíttat, Dux, ínb tutellarí bus põtífícís lítterís & Fabrícíí colũnę fide Romã profectꝰ fuerat, spe sedandí põtífícẽ erga se íratum. Petít ab Alfonso hestense Ferrarią põtífex. Tutellares citat pontífícías lías Alfonsus hestensís. Suę persone respõdít Pontífex datum esse chírographũ eũdí redeũdíq;, non Ferrarię. Põtífícís anímo detecto Fabrícíus, Alfonsum hestensem ex vrbe deducít, verítus ne contra sídem a Fabrícío datã, pontífex Alfonsum capíat. Neapolím se contulísse dícunt. Mediolanẽses ruminant, & murmure assíduo rodunt, q; dare íllís promíssum ducẽ fœderatí differant, suspítío est ín Italía, Imperatorẽ & regẽ nostrũ, dare velle ducatũ alterutrí e nepotíbus, Carolo. ſ. Hí spaníarũ príncípí, aut Fernando, vt vestro more dícã, ínfantí, Eluetíos atũt represísse Venetorum cogítatus de Brixía, Bergamo, Verona, & relíquís ducatus Mediolaní quõdam mẽbrís. Patauío ac Treuísío contentos esse volunt. Montís ferratí Marchío, quí statum suũ habet ín alpíũ radícíbus ín Italía, ex fœderatorũ decreto vrbem tenet Hastẽsem. Salutię Marchío & ípse ín alpíbus sedem habens ab Italię latere, fœderatís se coníunxít. Sabaudię vero dux Gallícas partes sequít. Fœderatorũ fit conuentus ín vrbe Mantua, quę decernent íntelliges. Nostrę fídeí hostes, magnus Turcarũ príncepꝰ, & Persarũ rex Sophíus, ac Soldanꝰ Babílonícus, pace nũc fruuntur. In presentíarũ dormíunt, chrístíanorũ ínceptías, strages ac dissídía dérident. Demutãda curía Rex cogítat lucronium sbímus, quo símus rebus gerendís ín Gallos propíores, & fidelam Tudelamq; pertínaces perterreamus. Vale Burgís Idíbus Augustí. M.D.xíí.

cccc.xcvi.

P. M. A. M. Marchíoní Bellecensí

PAucís ante díebus Pachecho tuo lítteras ad te dedí, Tudelam, Stellamq; Nauarrę oppída primaría nolle se dedere ínquíunt, nísí regí catholíco presentí. Augustí díe duodecímo Lucronium profecturus Rex dísceſít. Lucroníũ peruenímus, In oppído Tudella tumultus exortus est septíma Kalẽ. septẽbrís, Dedendũ esse oppídũ nec ruínã expectandã, ex oppídanís hí pręponũt, non dedendũ & ín fide suí regís sístendũ alíí cõsulunt. ad arma ventũ est. Regem oportet. Sí Tudelã voluerít Tudelã se cõferre. Ibít vt arbítror: ne oblata e manibus desabatur occasío. Dixí alías Antoníũ çugnã çamorẽsem epm míssum a Rege nostro oratorẽ ad Nauarrę regem, ab ípo rege captus est ín Saluaterra bearní, & ín Galliã ductus. In suí excusatíonẽ ínquít Rex, nõ habuísse a se vensédí lítteras Tutellares sineq; ípsíꝰ bona venía fines suos íngressum. Credímus regẽ, ius oratoríũ violasse: quo suspítionẽ Gallís tolleret, ne putarent. Sí oratores admítteret, fraudem ínesse. Bearní regío Gallícís est plena mílítíbus, íllucGallí cõuenient nísís oppositi. Ex vrbe Roma plũbatę sunt mẽbranę apõtífice allatę bullę. Regẽ Nauarrę anatematízantes, q; arma sumere cõtra Regẽ gallum quem pro excõícato põtífex ꝓmulgabít, recuset. In vníuersís Nauarrę fínibus publícabunt per ꝑcones & pulpítarios oratores. A veneto senatu habemꝰ oratorẽ Ioannẽ Baduarium genere nobílẽ, claris morsbus ornatũ. Ab eo, quę in oriente gerent, apertius ac versus íntelligemꝰ, Veneti nãq; suis oratoríbꝰ apud quem cũq; Regem autalías príncípem agant, res orietales sígnificant, quo íllas príncípíbus enarrẽt. Ex vrbe scríbunt, mortuũ esse fratrem Paschalẽ domínícę ínstítutionís professorẽ, epm Burgẽsem, quí Romã sese cõtulerat Lateranẽsí cõsílío affuturꝰ. Is víuens ita redditus suos índigẽtíbus ex chrísti regula dístríbuebat, lícet opímos, vt pauper & ære alieno pessundatꝰ obíerít. Legatís eius, summus Pontífex íllíus aíaduersa bonitate, sedís vacantís fructus elargítus est, ad debíta persoluẽda. Taurini ad radíces alpíum ín Italía mortuus est etiã vnícus magni Triuultíí fílíus comes Mísochí. Huíus genítor magnꝰ Triuultíus Frãcię marísalus, cõtra Calesium, quo atunt regẽ Anglię descendísse míssus est, Magna est huíꝰ vírí rei bellícę perítía. Haec eadem díe qua hęc scríbo mihí Rex Fassius est víua voce, Gallos ínfestasse Rossillionís comitatũ, & multa pecoꝝ capíta fuísse depdatos ex agro, dũ ínterea cõuentꝰ Aragones Valẽtíní & Laletaní fuís calumnatíonib' ꝓtrahũt, ítẽrũ ab vrbe scríbít, sedere aío summo põtífící velle Ferrarię ducatũ, ꝓ Vrbíní ducí suo ex fratre nepote vrbís ꝑfecto, hoc íudícíose forsan dictũ, cũ sít Iulíus pontífex ecclię spõsę sibí credítę magís amator q; propínqrũ. Vale Lucroníí, v, Kal', septẽb. M.D.xíí.

cccc.xcvi. Ad Tudela díscordes ó deditione. Zamorẽsis epus capit. Quare ius violauerit oratorum. Bearnũ occupatum a gallis. Rex nauarrę excõícatur quare. Baduarí⁹ venet⁹ orator. Veneti scríbunt orientalia. Epꝰ burgẽsis obíit in vrbe. Mozik pauꝑ ís díues. Papę liberalitas in epíscopum. Comítís mísochí mors Incursitarít galli rossillionum.

SVperíoribus díebꝰ ad te scrípsí magnũ Gonsalũ Fernandũ a Rege dímíssum vt ín Italíã proficísceret. Is dũ separat & ab díuersís Hispanıarũ partibus egregios rei bellícę perítos

Digitized by Google

militer expectat, triuit in cassum ẽpus, quo properare debuisset, Interea loci, relatũ est ab Eluetiis & reliquis Italię viris, electos fuisse Gallos, neq; iam Galli vlis, esse in Italia vestigiũ, pterq; in prędiis arciũ. Frustratur suo desiderio magn⁹ noster. reuocat a Rege, nõ iam opus esse ipsis opera monet. Fuit hoc nunciũ illi amaro felle amaris, fuit illiaco dolore grauis. Mori maluisset, vt aiũt, qui magnitudinẽ animi eis bene norũt. In oppido Metinę cãpi nũdinario, implicitus, quicquid auri intexti, aut argẽti, quicquid sericeũ aut alias ptiosum illuc fuerat a mercatoribus deportatũ, coemit, militibus nobilibus prędipue, diuidendũ, sub fide data mercatoribus, neq; em pecunias assequebat ad id põdus, profectiõe cessante, in manus eius oia deperierũt. Multi vt eũ sequerent facultates oẽs, pximonijs etiã detrũcatis, absumpserãt in apparatus bellicos. His quicquid possidebat auri atq; argẽti, supellectilis etiã, pro qualitate psonarũ impartitus est. Loxia celebre oppidũ in regno Granatensi datũ est illi dum viuat in habitationis sedem, cũ vxore ac filiabus, marẽ habet nullũ, se recepit loxiã, in secessu illo victurus, donec ex redditibus propriis, sua virtute bellica, partis creditoribus satis fiat. Sũt ei census quadraginta forte milium ducatorũ, sed in vasto pelago sunt aquę Vrceolus. est animo gloria insedibile. Nescit tamen prisca illa maiestatẽ quattalię, volentibus Italis, legem dare videbat deponere. Qui eũ adeunt salutãdi vel negotiandi gratia, nihilominus auctoritatẽ eius stare loco inquiunt cũ quãdo sublimis calcabat obuios hostes, & post electos ex Neapolitano regno Gallos de magno capitaneo. Ad res Nauarrę veniam⁹. Mariscallus qui p suo rege hic negociabat, ad Regẽ catholicũ summissus venit, vna & comes oppidi scti Stephani, regni illius primates. multi pterea nobiles, iuratũ deditionẽ venerunt. Se post hac fidem nostro Regi seruaturos pollicitisunt. ex quo Rex suus eos deseruit, quẽ pontifex Regis titulo priuauit q̃ sit Regi Gallo amicus. Ioannem de nebrito nominandũ iubet. In Gallię finibus tres sunt electi gubernatores, dñs Longavilla, Dux borboni, & la Palizza, Vtrũ cõcordes futuri sint, dicat natura Gallica, quę stomacos eorũ semp fluctibus agitat. Stellã & Tudella iugum adhuc recusant, Perioanes, Galli regis pfect⁹ maritimę, cũ magnis quattuor armatis triremibus ad occeanũ tẽdit. In sunt tryremibus basilisci tres in strage Venetorũ habiti, machinę genus qd vno ictu potis est nauim vnã, q̃cũq; ilia sit pertere brare, atq; discerpere. Vale Lucronii. iii. No. Septẽ. M.D. xxi.

Renocatur Gallus & Ferdinandus magnus.

Loxiam se recipit.

Cãtus magni.

Rota mirũ eius laudẽ.

Mariscallus nauarrę ad regem.

Veniũt nobiles ad regem.

Galli ouces contra nos.

Periculosa nces pyratũ in oceanũ.

6 basilisci.

cccxc viii.

Aud me adhuc tacebat in Pluteo superior Epistola, q̃ndo ad Regem duo venere volates tabellarii. Ab Albensi duce prefecto alter, ab interiore Betica, Andaluzia, vocatis, alter. Qui ab exercitu venit, transisse pyrẽneos in Gallia ad oppidũ sancti Ioannis pede portum nostrũ vniuersum exercitũ, cũ impedimẽtis, machinis, & tormẽtis oẽibus refert. Ad exercitus Anglici duces & prefectos Rex noster nũcios miserat, significatũ durã fore prouinciam, si ab ea parte, quã Baiona oppidũ portũ Galliæ custodit bellũ inchoabit, quia validioribus sit psidiis munitũ, & moenibus turritis, ac frequẽtibus pinnis, & repagulis circũ septũ, vt periculorũ frontẽ decet. neq; pinnã aut repagulã in esse ait vllum, quod nõ sit variis tormẽtorũ generibus fultũ, q̃ in id oppidũ, quicquid virtũ Galli assequunt, iclusertint, pterea Rex noster, tãq; bellorũ callidus magister, Anglicos hortatur & monet, vt sese nostro exercitui contungãt in ea Gallię parte, qua sunt inermes, & in cautę ciuitates & oppida. Baionã esse hoc pacto obsidẽdam, a longe, scilicet, & sine periculo, captis a tergo eius, oppidis, & vrbibus, nõ irrũpendo ad eius muros. Respondent Britãni se venisse, vt primo impetu Baionã adoriant, neq; aliud se habere a suo Regi in mãdatis, eat noster exercitus ad se inquitũt, nole se a pspectu Baionę mutare. Instat Rex, vt pertinacitã deponãt, sibi esse curę de mãdato sui generi Regis ipsorũ, & repetit p legatos recẽtes, q̃ periculosum sit armatũ hostẽ velle in facie ferire, morituros esse vi tormentorũ quotquot oppugnationẽ tentauerint. Stãt immobiles illi. Nescim⁹ quid statuẽt. Animũ Regis fixum est velle a tuta parte hostes impetere, non qua vim expectant. Interea loci ne ociosi viuãt Britãni irrũperũt in eã Cãtabrię partẽ quę Lipuzca dr, ferro atq; igni tumultuarie loca quędã vastarũt Keteriã appellãt. Qui ex Betica cursor venit. Granatę vrbis ait vniuersum regnũ tremere, q̃ gens vaga, Gandules dicunt, totũ incursitent regnũ, neq; vrbẽ ipsam immunẽ euadere a rapinis sinunt, noctu ciues ab hortis, a moenibus, ab ipsius vrbis viis trahunt in prędã, ex vrbe ipsa credunt labem oriri, quia necdũ Mahometicas nuper cõuersi superstitiones exuerũt. Est & timor alius, Turcarũ & Maurorũ pyratę littora illa perturbãt, ex insperato variis in locis armati descẽdũt, & villas in totas oppidaq;, nisi sint valde munita, in prędã trahunt. Multa iam loca sunt depopulati. Si quis pyratarum Ducũ in interna profligare nunc auderet. Rege in Gallos occupato, deficeret nuper cõuersi, omnia ruerẽt. veteres nãq; Christiani numero pauci sunt, & eius vrbis inquilini. Inter Christianos veteres nup exorta est seditio, ob simultates Marchionis Cenetẽsis & Ducis archẽsis, qui ambo iuuenes sese cõuictis

De baione munimẽtis

Monet rex nr Anglos vt veniãt ad nostros.

Recusãt britãni baionã volum.

Discrimina ppotit si baiona petat.

Et bellii magister sibi consulit.

Reuertiam Britãni vastarunt.

In regno Granatę pdonces mitit pyratę turcę ac mauri periculis defectionis cõuersis.

Digitized by Google

Marchio ville formoſe obſtarne vulnerarēt.

De archiepiſcopo cęſaraugustano.

cccxcix

momorderunt & nudatis enſibus, niſi affuiſſent medii, ſe cōfeciſſent. Tertius iuuenis Ludouicus Mendotius Tēdilię Comes vallis formoſi Marchio, qui prędio Alhābram tenet & regni cuſtodiędi prefecturā, illico accurrit, & exortū ſedauit tumultum. vtriq; riuanti eſt ppinquus, & prudēs ipe atq; animo ingēs. Ad Nauarrę veniamus rē. Archiantiſtes auguſtę cęſarę regis expellice filius, vir magnanimꝰ & bello egregius & pace, cū tribus milibꝰ peditū & ſex cētum equitibus Aragonicis, eſt Tiraſonę, Tarazonā vulgus dicit a Tudela parū diſtante Tudelam inuadet, ſi parerediſtulerit. Vale Lucronii in Nonis ſeptembris. M.D.xii.

Rex portugalię fauet gallis.

Liſcanꝰ in pioannem.

Selinſachi ferocia.

Tudella et ſtella ſibi ſe.

Angli pulcacces.

Quid in cōtentu mūę ſtatum.

Cōtra hoſtē nos vt muretur ſtatꝰ.

Data oppidū i pdā.

Eiiciunt ſo dalini a florentia.

Familia medica ſtro mittitur.

Dꝛeſidiarij bicenſes capti.

cccccc.

NOn auidꝰ aut freq̄ntius ad floridas vepres, & roſida dumeta Thymoſq; bene olētes cōuolitant apes, q̄ ad nos, a notis oībus orbis partibus hoc tēpore pperant curſores. Portugallię regem Emanuelē noſtri Regis generum inquiunt, Nō modo deturbaſſe a ſuis litoribus Perioannē Gallorū prefectū maritimū, iam in occeanū cū triremibus delapſum, per fretum herculeū, ſed quaſſatas naues ei refeciſſe, fulſiſſe etiam cōmeatibꝰ. Liſcanus noſtrę claſſis cuiuſdā prefectus, Perioanē inſequebatur, vt deprehēſum in mari noſtro, aut ſterneret aut ipſe vinceret, ab eo incluſum intra portus Portugallicos pertranſiuit Liſcanus, neq; vſpiā vltra ſeſe repererunt. Euaſit ergo Perioanes pyraticam in occeano cōtra claſſes Hiſpanas exercitaturus. Io. Baduarius orator Venetus, habet ab illuſtri ſua republica litteras. Mira ſcribunt. de Selinſachi Turcarum principis ferocia, ſęuitiaq; in fratres & propinquos oēs. Aiunt trafecturum in Aſiā in pernitiē Cor cuti fratris maioris & filiorum eius, quibꝰ primam genituram arripuit. A nobis q̄ gerātur accipe. Tudela Nauarrę ſimul & Stella ptinaces hactenꝰ, ſubdunt colla iugo, die huius menſis octauo fidē obſequētię preſtiterūt. His diebꝰ Anglis rentientibꝰ, reſponſum eſt vt aut ſeſe nr̄is coniungant militibus, vel diſcedant, vtrum malint eligāt. Nolle ſe Rex catholicus, qui egregiꝰ eſt bellorū magiſter, inquit, tā ancipiti fortunę ſinum, generiq; ſui exercitum credere, vt hoſtē velit, qua cautus eſt & paratiſſimus a frōte, cum poſſit ab incauto & in parato latere, adoriri. Ex cōuentu Mantuano ſert, ſtatuiſſe foederatos, ſed precipue pontificē qui rabidus in Gallos, toto conatu nititur excerpere ab Italia Gallorum nomē, vt ſtatus Florentię mutetur, quia nequeunt preſentē ſtatum ab amicicia Gallorum diuertere. Ad rē peragendā Vrbini, Dux ſummi Pōtificis nepos, cū copiis eccleſiaſticis mōtana occupat. Planicie Ramonus a Cardona pro Rex cum Hiſpanorū manu valida quatit. Pratā oppidum inſigne a Florentia diſtantē miliaria decē q; reluctauerit, vi captum in prędā dedit Ramonus, Florentiā tendunt vtrinq;, populus nouarū ſemp rerum ſtudioſus arma capit, tumultuat. Eiicitur conſalouernis, & factiōis eiꝰ Soderinę ac Pacēſis, quicūq; imperabāt. Medices familia ex torre immittit, cuius eſt hodie caput Cardinalis Laurētii medices filius, qui ſub ciuili toga vniuerſos Italię primates ſua prouidentia moderabat. Lucas ſabellius cum equitibꝰ quinquaginta, peditibus autem conductis centum Pratam prędio tenebat, capti omnes aut peremptī fuerūt, Vale Lucronii. iii. Kal. Octobris. M.D.xii.

Ducem habit mediolani.

De rebꝰ ferrarię.

Regiū et mutina tollant duci.

Exercitus gallicꝰ contra nos.

Delfinus pōt exercitꝰ.

Ad ſtellę arcis pfecti literę.

Defecit iacobꝰ velec ante tēpus.

Fuga marſicali.

Vnꝰ comes anglus ad eurem.

MVltos rerum aceruos vno tibi cōcludā faſce. Mediolano foederati decreuerunt ſuum prębere ducem, Maximiliānū Ludouici Sfortię filium primarū, per Eluetios reponetur q; ſint viciniores. Alfonſus Iſtenſis Ferrarię ducis nomine priuatus a pōtifice. in Brucis eſt in regno Neapolitano. Res Ferrarię in priore ſtatu ſunt, abſciſis tū duobus prioribus mēbris Regio ac Mutina, quorū alterum ſibi retinere pōtifex intendit Regium dico. alterum, inquio Mutinā, impatori eſt impartiturꝰ, q; ſit impialis. Ioannes nebriti titulo & ipſe priuatus regio in Pyrēneoꝝ radicibꝰ qua Gallia ſpectant cum vniuerſo Galli Regis exercitu eſt, Duce Frācīſco de Angolemā delphinte, herede Galliarum cui aſtāt ſtatum tres gubernatores, rei bellicę peritiores, Paliza, Borbonus, & Longavilla, regnum Nauarrę paratꝰ impetere. Patentes miſit litteras ad arcis pfectos, ſed pcipue ad Iacobum velez Stellę prefectum arcis, quia maioris momēti ſit Stella, Iacobuſq; ipſe fuerit regio ſuo panea teneris enutritus. Errata ſe traditurum oblitioni polliceꝰ, modo ipſo aduentante deficiant a noſtro rege. die ſui aduētus cum exercitu Kl. aſſignat Nouēbris. preoccupauit mādatum Iacobꝰ velez, defecit. Diſtulit acceſſum herus quōdā eiꝰ, rex priuatus. Rex noſter dedītam ierat ſuſceptum Tudelā. Audita Stellę defectiōe, Lucronium rediit illico. Nauarrę Mariſcalus qui data fide curiā loco carceris habebat, aufugit. Vniuerſum Nauarrę regnum cōcitaturus. Ad regē catholicum venit e prefectis Anglorum nobilis quidā Comes, ellegans pfecto iuuenis, Baionę Gallicę diſficultates illi Rex aperuit. Reuerſus, nequiuit Marchioni de Orſet exercitꝰ pretori perſuadere tranſitum Britānorum ad nos, qua tutior erat Gallia adoriri. nuncios habemꝰ qui abiiſſe Britannos inquiunt die huius menſis ſeptima, ſine boni Regis nr̄i aut ſui venia. Baduarius orator inquit magnum Turcarum principē decrepitum a filio electum obiiſſe in oppido Thracię

Digitized by Google

a Cōstātino poli dista ti tria, noīe Andrinopoli, Selisach⁹ vsurpatoī iperii, ad fratres & ppinqs de ipoꝝ more pullatas missit vestes, & ingētiū stipēdioꝝ pmissa, modo ad se veniāt supplices, tāq; magno pricipi pariturī. Rex aūt nr vides Gallos esse paratos in Saluaterra bearni, vt Nauarrā impetant, & intelligēs Sanguessam & Lūberiū in faucib⁹ vallis Runcallis oppida, qua Gallus exercit⁹ erat trāsiturus, vna cū Stella defecisse, turbat animo, distrahit in diuersa, nescit quid cōsilii capiat. Antoniū fonsecā equitē rei bellicę, vti nosti, a teneris exercitatissimū, qui si memores regi Carolo ad regnū Neapolitanū pficiscēti, ante oculos, laceratis fœderū capitib⁹, inimicitias eī ausus indicere, ad se Rex vocat. rem aperit. vtiuersas Gallorū vires, esse coactas, & paratas ad ingressum, discrimē esse ingens, Sed tamē Fōsecę inquit fidere prudētię atq; industrię, cui primū tribuit, a magno capitaneo, inter Hispanos bellorꝝ duces locū, Fonseca subridens fronte serena, se prouinciā sumpturū offert, Regi animū prestat, se pulsurū pollicet. imminenti periculo deo fauēte. nil aduersę timere se inquit, sub tali rege, cui semp propitiū fuisse deū oīm potentē cognouit. His dictis domū proficiscit, propete se accingit, huius mēsis die vicesimo discessit, quotq; in curia erāt nobiles illū sequunt, sub eo tanq; sub egregio bellorū preceptore militaturi. quę fient intelliges. Valle Lucronii octobris. xxiii. M. D. xii.

Quid promittat Selinsachus.

Gallus exercit⁹ venit.

Deficiunt multa in regno.

Fōseca mittitur a rege.

Offert se Fonseca.

Sequitur Fonsecā curiales.

cccc. xviii.

FOrmidolosa sunt quę afferuntur. Delphin⁹. Borbon⁹. & Lōgavilla Delphini collegę in exercitu, retrocesserūt. Pallizę seniori & rei bellicę peritiori pretura datur, ducēte Rege, spoliato & nomine priuato. per vallē Roncalis Pyrēneos trāsecit in Nauarrę regnum Palliza. In vallis faucib⁹, sese obticit Valdesius pretorię cohortis pfect⁹, alias in Italia a Rege missus, Duces monitū ne cum Gallis cōfligeret licet incassum. Quadringētos habebat secū milites, qui tumultu facto sesserāt ab Albę duce, q; stipendia deficerēt, Erat itineri proxima turris humili circūsepta muro. Loci defendēdi prouincia sumpsit Valdesius. Palliza pretor exercitus hostium, Valdesio notus, illum hortatur & monet ne Germanorū & Vasconum conductorum furorem exspectet, ne sit pernicax in re tam perdita. Stat animō fixus Valdesius, tormē totum Duces accīri iubet Palliza. temporis teritur aliquantulum. Ecce tormenta. muris applicantur. nō cadit a proposito Valdesius. Paruo negocio castellum & turrim diruunt. Valdesius & qui cum eo inerant strenui milites, a Germanis per tormentorum ruinas ingressis, fortiter pugnādo, trucidantur. pauci euasērunt. Progreditur Gallus exercit⁹, Serius tamē (ob Valdesii fortitudinē) q; prefectis arcū per patētes litteras promiserat, rex nomine regio priuatus. Quare Antonio Fōsecę, data fuit occasio exercēdi prudentiā qua pollet. ipso aduentante cū nobilibus curię ac presidiis Nauarrę Lōberiū oppidū sese cū arce dedidit. Tafalla arx oppido dedito recusauit. operā dat Fōseca, tanq; rei bellicę gnarus, ne quisq; Tafallę fines intret qui arcis prefecto q̄at, de aduentu Gallorum significare. Itinera imperat intercipi omnia. ad muros arcis sese applicat, se diruturū arcem, & prefectū illico trucidaturū, cum vniuersis etus presidiariis minat. animum ex necessitate carpit. per crebros nūcios, pfecto pstuadet, a Gallis se deceptum esse, ac reliquos omnes incolas, neq; venturos, neq; si velint licere, q; nostri valida manu sint illis in vallių angustiis oppositi, quare prefectus de auxilio Gallotū desperatus, tum blanditiis & pollicitationib⁹ pellectus, tum minis deterritus, arcē dedidit. Mariscallum Nauarrę ad se Fonseca vocauerat, venit. In sui excusationē q; e curia tacitus aufugerit rupta fide, Fauore hosti suo aduersę partis via Mōtesię, principi datum a Rege, nequiuisse pati arguit. ad curiā reuertitur. datur magno Castellę Cōmestabili custodiend⁹. Audito Gallorū transitu iterū aufugit, suę partis populos irritatur⁹. Interea dux Albę pretor exercitus laborat, apud Mōgellosium, villulā vltimum Bearni terminū, cum sancto Io. pede portus, Galli nostros profligauerant Duce Delphino, protocauerat⁹; Delphinus Albę duce ad certamē, cui dux respōderat, se habere in mandatis a suo Rege catholico tantum vt fines illos tueatur, nō vt confligat. Missurū se ait ad Regē petitū vt parere Delphino liceat. Interea mutuis se, per vini vtres muneribus salutant, Hispano, Dux albę vino Delphinū, Delphin⁹ duce Gallico, Dum ista gerebant & alterne per nuncios se alloquerent Dux Albę qui post Britanoꝝ discessum impare se Gallo exercitui nouerat, militēs tacite monet vt addiscessum sese apparent. presidiis & cōmeatibus oppidum sancti Io. munit. per noctis silentia tacit⁹ Pyrēneos conscendit, vt Pōpelonē redeat, per mōtium culmina, in quibus extat vetus cœnobium Roncisuallis. hęc habem⁹ hæc habeto, Vale Lucroni. xxvii. octobris. M. D. xii.

Palliza pretor exercitus in regno.

Trucidat Valdesius.

Fōsecę stratagemata.

Arx Tafallę deditur

Excusationes Mariscalli.

Iterū aufugit marescallus.

De casu Mōgellosii loci.

Delfin⁹ pauocat ducē.

Quid dux respōderit.

Munera inuicē mittit.

Dux albę noctu discedit.

cccccxix.

P. M. A. M. Marchioni Bellecensi.

DVm Rex per nūcios cum Britānis ageret, vt qua tutior esset ingressus, Gallią adorient, Hispanis cōiuncti, Britanū eorū regē sibi generū, p dispositā nauigia certiorem facit, de suoꝝ ducū Britanoꝝ reluctatu a suis cōsiliis, feciales illico mittit rex genet. vt victuros

Digitized by Google

Imperium Regis ad suos vt catholico Regi pareant. Frustra impauit.q; discesserant.

reperiant retrocedant, imperat, catholico Regi socero suo colla subdãt, quacũq; inierit profi-ciscant. Ne audeant in patriam redire, neq; patriã appellare Britaniã, si catholici Regis mã-data detrectauerint. Hęc incassum, abscesserãt enĩ. Ad regem vero socerũ scribebat, ne illis tã uigiorũ impartiret supplementũ, vt renitentes oẽs iugulo mulctaret, frustra oĩa, occeam? illos receperat, quid sit Rex Britan? in suos animaduersur?, quãdo adierint, Si occeani minas euase-rint nescim?. Martinũ muxicã Rex ad generũ misit oratorẽ, quę referet habebis. De Britanis

Mors Valdesii pfuit.

valde Rex cõqueritur, q; solus relictus sit & fere imparat? Britanis fidens, cõtra Gallicã potens-tiã. Egregie sumus laboraturi cũ Gallis, qui iã Nauarrã sunt ingressi Pyrẽneis supatis. Dux ali-bę in tuto est. vti ferunt. Valdesii pernicax animꝰ fecit, ne dux & quicunq; illũ comitabant in itinere detinerent. Dum nãq; Valdesius Gallos detinuit, fuit duci copia trãseundi mõtes, fuis-set alias forte interceptus, si recta, nõ impliciti cum Valdesio Galli ad Rũcis vallis angustias te-tendissent Põpelonẽ dux cõcesserat. Interea vnũ habeto, gratũ, vt arbitror, futurum, Lumbe-riũ & Sanguessam aiunt oppida in fluminis Aragonii ripa esse sita, quare arbitror ab hoc flu-mine ductam fuisse Aragoniã prouinciam, non a Tarracone, vt multi volunt, sicut Hyberiam

Aragonia ab Aragonio flumie.

antiqui ab Hibero flumine denominarunt. Admirat? etiã es cur Emanuelẽ Portugalię non Lusitanię, vt plęriq; nõ in eruditi, Regẽ appellauerim. Q; fueris admiratus, miror de te. Nõ-ne, cũ lacte meo litterali nutriebaris adolescẽs, Hispaniã in tres partes a nostris maioribꝰ cos-mographis fuisse diuisam sępe numero itellexisti? Terraconẽsem scilicet, Lusitaniã, & Bęthi-cam. Nõne sępius tibi cõdiscipulisq; tuis aliis proceribꝰ aperui, Tarraconẽsem Doria flumi-ne ac nr̃o mari cõcludi, Lusitaniã autẽ Doria & Anna fluminibꝰ disterminari, & ad occeanũ tẽdere. Fluminibꝰ his ambobus in occeano deriuatibꝰ. Bęthicã vero duplicẽ esse diximꝰ, in-teriorem, qua Anna & Bęthi strigitur, exteriorem qua Bęthis eam ac mare amplexant. Si er-go quicquid iacet mediũ inter Annã & Doriam dicit Lusitania, quomodo Lusitanię regem

Diuisio Hi spaniarum.

Quare nõ Lusitanus Rex portugalię. ccccclí.

appellabimus, eũ qui quotę partis Lusitanię dñs est, Cum in Lusitania sint locatę multę vr-bes & oppida multa Castellanę dictioni subiecta, interq; regnũ vniuersum fere Toletanũ re-gnum & in Castella veteri Methina cãpi. Segouia, Salmantica, Abula, & multa prętera. Vale Lucronii pridie Kal. Nouembris. M.D.xíí.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi.

DEtinuit nuncium heri procurator tuus, propterea geminas nunc epistolas habeto, nul-las habiturus aliqñ, per Viamõtesię factionis exploratores, cũ iam Põpelonẽ Fonseca

Callidum Fonsecę. stratage-ma.

prędidis Lõberii ac Sanguessę relictis, deuenisset, Gallos per Tahoisium, Vrozũ, Artie-dam, Aiancem, Runcalis oppida & villas venisse intellexit. Callido stratagemate Fonseca vsus est. Prędo sint oẽs milites in armis imperat, in manu se habere prędarã occasionẽ profligan-dorum hostiũ priuatim, publiceq;, inter amicos promulgat, per crebros prędones iubet ne

Fõsecę pro uidentia.

quisq; per noctis tenebras aut alia quacũq; causa excusationes inuentat. dũ hęc agitant per fre-quentes curiores vt propere gradiat, ne vigilia moretur, aut castra locet ducẽ monet (vt ipse ait) de Gallorũ rebus certiorem facit, & vna ipse arma capit, Tympanorũ reboatu & Tubarũ clã-

Galli timue runt.

goribꝰ vrbem replens egredit, ac si Gallos numero militũ superaret, spem rei bene gerendę simulat. Finem ea nocte sc daturũ bellis, frõte serena, prędicat. per Agramõtesię factionis ex-

Quid pu plicet Fon seca.

ploratores Gallorũ amicos, Galli de Fõsecę actibus & sermonibꝰ edocti, noctẽ egere in armis trepidi, nunciis frequẽtibus eos exagitantibꝰ, q; Fonseca se apparet, q; ad arma sit conclamatũ q; vrbẽ sit egressus, magna militũ copia stipatꝰ, q; recta tendat ad eos, q; se victoriã in manu ha-

Dux negat fuisse moni tum sed de fectu ciboꝝ pperasse.

bere profiteat, varii exploratores enũciant. Ita delusi Galli a Fõseca dicunt. & Põpelonẽ dux incolumis cũ suis militibus ea nocte deuenit. negat Dux se vllos habuisse a Fõseca nũcios, aut eius monitu properasse, sed coactũ cõmeatuũ inopia non fidisse in agropedẽ, & laborem eum

Stellę arx dedítur.

sum pssisse, ne vna cum militibus equi perirẽt, licet fessi vastatus enĩ erat ager medius, neq; pẽsi quicq; erat incolis. Dum hęc gererent, Damicellox prefectus rebellẽ Stellę arcem tormentis quatit. Iacobus vellez arcis prępositus, eam, sub spe aduẽtus Gallorũ tuetur. Differunt Galli

Copula se ducit Cala brum.

dies aliquot a promissis, transire Põpelonẽ veriti sunt Galli, ppter nostrũ exercitũ, ne a tergo lędant, ppterea defectu aquę Stellę arx dedit, per aquatores nãq; Iacobꝰ vellez ad vsq; signa-tum ab hero suo Rege primato diem, se tantum munierat. His in Nauarra sic stãtibus, in curia,

Copula rą ptatus.

Philippus copula Neapolitanus eques, honesta natus familia, miserum don Fernandũ Ara-gonium Calabrię, priusq; fortuna sue domꝰ caderet, ducẽ seducit. vt ad Gallos transfugiat, re-gem patruũ derelinquat persuadet. proditio detegit, Filippus, & alii plęriq; participes cõsilii

Dux custo dit in Atiẽ za.

deprehensi capiunt, & dux ipse sub fida custodia ducitur Atiẽzam: quę succedent intelliges. Vale lucronii. In Kal. Nouembris. M.D.xíí.

Digitized by Google

Valè Lucronii: in Kal. Nouēbris. M.D.xii. P.M.A.M. Marchioni bellecensi. cccc.liij.

FEra bella parantur, Gallorū exercitus iam iam occupat Pampelonis planicīē, quæ Cōcha dicitur. nostri se obsideri, cū sint Gallis impares: patientur. Ex Gallia nāq; octingētos eduxerāt cataphractos: lcuis armaturæ plures, peditū autem Germanorū: & Vascorum, aç Bearnesium millia duodecim. Ingressis Nauarram, super additi sunt, primo Agramontesii sexcies millexde hinc ex diuersis Regni partib⁹: sui Regis amore cōmoti quater mille. Nostri autem erant extenuati, ob relicta multis in locis præsidia, & multorū ex Sancto Ioānne Pede porus, duce in consulto, furtiuos discessus: incōmoda belli fugientium. Tormētorū prætera Galli multitudinem trahunt. Nostri autē, vt nil tale Rege timente, tormentis: & machinis carent. Duos tantū habent falconetos, & ferream bombardā, quæ neq; bene verti potest, neq; apta est ictui tormentario. Præterea nequaquā abundant puluere, aut globis diseuciendis. Turbatum video Regis animū: non suppetunt vires ad hostes inde propulsandos impresentiarum, obsessis timemus: finitimi Castellæ Principes: vt armati properent rogātur. Rebus sic se habentibus, Fernādus Aragonius: Calabriæ Dux appellatus, ex Atienza propediem, ad Xatiuæ castellum, optimatū Regibus Aragonicis infensorū: receptaculum ducetur, accuratius custodiendus. Miseret infœlicis iuuenis, præclaris moribus: vt tam bene natum decet: ornatissimi. Vide quantū possint prava consilia: multo deteriorem apud Gallos vitam egisset, quando quidē Galli: extra se nihili penitus faciant vilium genus hominū, neq; subiectis, aut supplicibus ignoscere didicerint. Non longe indigebat miser exempla querere. Quales erga patrem eius Federicum: & generosam genitricē fuerint, debuisset edoceri. Malignus Filippi Copulæ æstus: quo ipse Gallis se conciliaret, iuuenem incautū fefellit: sed tinti facinoris pœnas luit: cum facti participibus, per curiæ prætores fassi sunt cōuenisse, vt sopitos ad clam Ferdinandi ducis domus rectorē: & comendatariū Cōchillum cubiculi custodem, a Rege ducidatos, iugularent. De hinc intempesta nocte, quæ diem Octobris sextum: & vigesimū erat secutura: ipsi ad Regiam profecti, ignem aqua inestinguibilem, quem vos Hispani dicitis Alchitranum, in Regiam cremandā conicerent: dumq; igni extinguendo populus: & curiales intenderent, per dispositos equos: ad Gallorū exercitum, Filippo Regente, dux aufugeret: Hiberum fluuiū trahiciens: qua vadosus erat. Fuere Filippus: & consortes ad equorū caudas, primo raptati, de hinc mēbratim discerpti ad aliorū exemplū, ne ipse gloriosius vitam finiret, quā eius genitor: qui & ipse fuerat a Rege Ferdinando, primo huius Fernādi Ducis auo, ob insidiam iugulatus. de his satis. Ad hostes veniamus, aduerte præclarū facinus. Per mōtes Pyrēneos, ad eius vrbis: quæ dicitur Iaccha iuris Aragoni, agros vastandos: & vrbem ipsam infestandā, cum equitibus paucis: ob montiū arduorū in ea parte asperitatem: peditibus autē tribus millib⁹ traiecit Bearni gubernator, pro Rege deposito: villam primā adoriūtur, quæ dicitur Valdebrot. Au fugiunt incolæ, pedē figiunt hostes: in ea villa. Per sacerdotes vicinia cōcitatur. Noctu Gallis ex itinere fessis, & iam sopore grauatis, ei⁹ Villæ sacerdos: vocatis e proximis duabus villis, consocliis duobus, manū coegit iuuenū, forte quinquaginta: Villam incendunt, fumo deturbantur Galli. Flāma duce pallantes ipsi sagittis hostes cōficiunt. Ob cæcati fumo Galli, qua tanta labes veniat ignari, se sternunt, & cōfundunt, peremptī maiori ex parte, quinq; illic tormentorū vasa: & vniuersa reliquere supellectilia cum impedimentis omnibus. est fama, ex omni numero cuasisse quingentos tantū, per noctis silentia: & montium amphractus latitantes obrependo. Vale Lucronii. vii. M.D.xii.

Obsessio Pōpelonæ. Copiæ obsidentiū.

Hostes fulcri tormētis: nisi non.

In magno: discrimine res est.

Auxilia petuntur.

Ducis Calabriæ laudes.

Galli: non ignoscūt miseris.

Quid strueret Copla.

Ignē aliātrano regiā cōfundere.

Quæ pœna luerint commissa.

Ite Copula iugulatur.

Egressio agri Iaccheē.

Valdebrotū villa.

Præclara sacerdotis facinus.

Nouū stratagema.

Sternūt se Galli. 2 fusi.

Trucidati maiori ex parte.

P.M.A.M. Marchioni bellecensi.

CVrsores Pachecus tuⁱ nimiū fatigat, neq; adigit ad scribēdū, neq; iniuria quidē, emergūt nāq; singulis diebⁱ, epⁱa digna negocia. Ab exercitu Gallorū Pōpelonē obsidētiū, pleræq; peditū: & equitū turmę solutæ fuerūt. Est a Pōpelone oppidū Pons Reginę nūcupatū, millia ria duodecim paulo amplⁱ, Alucronio: vbi moramur triginta circiter. Id oppidū Galli sunt adorti, nⁱa præsidia disturbaturi, si quissent. Reiecti sunt a nⁱris cū ignominia: & factura, terga vertētes Gallos nⁱi sunt insecuti. Fugiētiū Gallorū quinquaginta nⁱi peremerūt, septuagīta vinctos habuerūt ad manⁱ. Altera pte qua Pyrēneos Oceanⁱ quatit, Borboni dux erat, cū alio exercitu Britanis oppositⁱ, vbi primū Britanos discessisse cognouit, vacua videns esse bellatoribⁱ illa cōfinia, q̄ Britani deseruerāt, Lipuzcā Pyrēneorū regiūculā aggreditur. Villas Rēteriā, Airū, Aiarzū: & Arnaniū ferro, atq; igni vastauit. De hinc Sācti Sebastiani oppidū Turritis mœnibⁱ munitū, in Occeani litore situ, adit. Oppidani metu hostiū pculsi, ruinā: & exterminiū veriti, dedere oppidū cogitabāt, vti fama est. Inerāt forte fortuna expectātes nauigia, qbⁱ in Flādriā trāsfretaret ad Carolū Principē, dō Ioānes Aragonū Cesaraugustani Archiā

Reiecti Galli: a nⁱris.

Peripti. 50 Galli. 70. capti.

Lepuzcani: male tractarūt Galli.

Quę seruauerūt sctūm Sebastianum.

Digitized by Google

tistitis filio: & eio nutritor pedagogo Ioānes Lanuza comēdatario spatēsis: Artieta, etiā vt vulgo loquar Biscaino: Maritimo bellator egregius: Nauis vnius dūs: qui ad oppidanos e naui descendit: Horū: & vnio iuuenis Germani, qui solitus erat ductare, in exercitu Britanorū, Germanorum peditum turmas, fauore: oppidani animum sumpserunt. Tribus his ducibus arma capiunt, applicantes ad muros Gallos disturbant. Reiciunt e muris circiter octoginta, cū globulis tormentorum peremerunt. Interea de ingressu hostium, in prouinciā victima fit certior. Armati procurrunt: ex omni montium latere habitatores terræ. Moniti rumoribus exercitatorum incolarum Galli: ne in angustiis montium ignotis intercipiantur: fugam rapiunt, est opinio fuisse Gallorum temeritate auxilio superos: nam si diutius paulo: moram in montibus protraxissent, actum fuisse de Borboni Duce: ac militibus omnibus eius comitibus, ad vnū fuissent omnes capti, aut pererēpti. Mira de illorū mōtiū amphractibus, & rupibus inuisis, qua Galli fuerāt auſi tralicere, referūtur. Vale Lucroniī. viii. Nouēbris. M.D.xii.

Disturbāt Galli: a sancto Sebastiano.

Figiūt Galli.

Borboni dux i picto.

P.M.A.M. Marchioni bellecensi.

cccc.v.

HOdie qui est dies Nouembris quartus decimus: dimissus ab obsessis e mœnibus nuncius ad Regem venit. Gallorum excubias noto idiomate fefellit, forti esse animo inclusos inquit: pistrinis manualibus farinam conficiunt, sublatis exterioribus. Duo tantum fluuialia seruant adhuc illæsa: quia sagittis: & scopetis e mœnibus proximis illa tuentur. Lacessiunt hostes nostri, leuibus prœliis aliquando: sed vetari a duce: ne id crebro fiat. Machinas: & impedimēta eis fluuium: vrbem versus Galli trahunt. Tentaturos oppugnationem arbitramur, licet bona spe Regis aures obsessi repleant: solicitum video Regem: tamen Britanorum aduentu confisus: parū diligenter Castellæ vires aduocauerat, seró sapit: tunc se summersum nouit: quando vix prouidere quiuit, ne cuncta ruant. Dux Nataræ: bellorum egregius magister: cogendi nouum exercitum: quo abigat hostes: electus est. Interea dum cæteri aduentent: suæ familiæ arma colligit e vicino. rem vigilanter tractabit, tum quia gloriæ cupidus est: tūc etiam quia generi sui, Lerini Comitis, res agatur: eius genitorem Rex Ioānes deleuerat. Ex Nataara sui Ducatus capite: & eius membris manum coegit, peditum, trium millium, septingentorum equitum: leuis & grauis armaturæ quadringentorum. Aduexit vna tormentorum vasa quinq; generis eius quod Rebaduchines apellant: bigis impositā: adducta etiam ex Fonte Rabia: Baionæ Gallicæ finitimo municipio: sunt vasa octo: culubrinæ duæ: cannones totidem: sacres: & falconeti quatuor: eiusdem generis ex Methina campi decē aducta sunt: veniunt & gradatim a proceribus equites: ita paulatim reficimur: & speramus: si exspectauerint, cum ignominia fugituros hostes. Dux Albæ, de obsidione deq; Regis cura solicitus: vnum post alium nuncios destinat, pauci euadunt. Salazarius Regiæ domus metator: lingua fretus Gallica: fefellit hostes. Nataræ Ducem obsessorum nomine hortatur ne propere: Rem suam studeat animo trāquillo bene componere. Ne quicquam præcipitet. nil obsessis timeat. Idem attulit ad Regem obsessos nihili facere Gallorum cogitata. Læta fronte susceptus esta Rege Salazarius: cum literis obsessorum. Octoginta ducatorum annuorum strenam Rex illi assignauit. Remittitq;: meliore premii spe præbita: pro periculis subeundis. In ponte Reginæ oppido: est Dux Nataræ. Visit castra hostium sæpe: alonge tamē sese ostentans: neq; audet eos adoriri: donec procerum suppetiæ aduentent. Gallos intelligimus laborare inedia: & frigore. Germanos aiunt studere seditionibus: quæ vltra fient habebis. Lucroniī. xiiii. Nouembris. M.D.xii. P.M.A.M. Marchioni bellecensi.

Victus ab obsessis.

Vocāt, quo cautione hostium.

Bona spes præbetur.

Dux Nataræ prætor fit.

Quare nata erit solicitus.

Copiæ Ducis Nataræ.

Apparatus: ex Castella.

Salazarus: fefellit hostes.

Obsessi nihil faciunt hostes.

Præmium Salazarii.

Visit aliāndo: castra hostiū dux.

cccc.vi.

AVditu gratū est: qa spem affert rei benegerēdæ, qd Palliza Gallici Prætor exercitus Regi Ioāni de oppugnatione instāti edixerit. Pallizā Rex priuatus Regno hortat: ne frustra Rex Christianissimus vires, & potentiā suā in ipsio auxiliū mississe videat, vt muros tormētis diruat: quādoquidē p obsessos illi copia applicādi, ad muros tormēta prębet: vt Vascones: vt Germani, Christianissimi Regis cōducti, stipēdiis, p murorū ruinas immittāt, ad expugnādū suadet: ciues illico defecturos, & interna præsidia trucidaturos affirmat, ita cōuē tum esse inquies. Ad hęc Palliza bellis assuetus respōdisse dicit, in hūc modū. Decepisti Rex Christianissimū Regē herū meū: decepisti vniuersum Nauarrę, tibi hactenus parēs: regnū: vbi primū Gallicas acies Pyrēneos traiecisse sensisset, ptes susceptura tuas, & a Castellanis defectu rū psuasisti. tuis fretus verbis, suas copias me prætore, in tui auxiliū misit: lege præbita, vt ab Hispanis exercitib9 te tueamur, vt apte: si fors tulerit: tuo nomine cōfligam9: nō vt fortunæ: tam ancipiti Galli Regis exercito credat. Nolle se casui subiicere suū, suiq; Regis honorē ait, q cū nihil eorū videat: quę Rex infœlix pmiserit de incolarū deffectione, cętera putat etiuscemodi successus habitura. Præcedat ipse Rex cū suis factionariis, & obsequētib9 exulib9: quorū res

Regis Ioānis: & Pallizę collocia.

Regi Ioā. p positio: & postulatum.

Rūder Palliza.

Cruda Pallizę ꝓba: in afflictū.

Mōio venerit auxiliū.

Quid statuat Palliza.

Digitized by Google

agit: se cū Germanis, & reliqs militib⁹ atergo secutor⁹q; polliceť. Nouī ego, inquit Palliza, quā ti faciēdi sint viri Castellani, q bella gessi lōgo tēpore, in eos, in Regno Neapolitano. Quā for ti animo expugnent Rubus oppidū a Barleta distans milliaria octo, vbi ego, & valida mecū mœrentia præsidia capti fuimus, vr biscq; ipsius Neapolis Castella, quæ nullis humanis viri bus posse capi credebantur, multaq; alia in Regno loquuntur. Si ergo expugnatores egregii sunt, multo valentiores propugnatores erunt, quia illud muris obtantibus, hoc muris tuen tibus, Omne genus hominū superant Hispani, patientia laborum, inediæq; ac sitis, algoris præterea, & caloris, aut vigiliarum supra quā credi potest. Sunt vna omnes laudis a deo cupi di, vt mortem auidius petant, si honoris alia qua portio sese offerat, quā viuere velint in glo rii. Si pro nomine tantillo, si pro fama, quantulacūq; sit gregarii etiam Castellani milites vi tam proiiciunt, vt rem, sine gloria, non necessariam, quo animo putas, intra hos muros nobi litatem, quæ ineſt, cuius est magis propriū gloriam optare, sapiētia mœnia defensuram! Præ ter Albæ Ducem eorū Prætorem, & Fōsecam illum, qui nos paulo ante suo stratagemate de lusit, multi optimatū filii, multi propinquī, vt nomē aliquod inter vicinos assequātur, sese ob sidione claudi passi sunt, furorem puto fore, talibus viris, hæc mœnia tuentibus, non fortitu dinem, si expugnationem tentauerīs. Pallizę verbis motus, Rex infœlix, se primam periculi frontem aggressurum offert, se ipsius terga secuturum Palliza pollicetur. Is dictis tormen ta iubet applicari, ac fixis ad muros, vt altero die quatere, ac diruere muros incipiat, quę sequē tur habebus. Vale Lucronii. xxiii. Nouembris. M.D.xii.

La⁹ hispa nor: hostili vocc.

Fatet suā capturam Palliza.

Mira laus Hispanoꝝ.

Alia laus a patiēcia.

Alia laus.

Cōclusio.

Probatio fortitudinis.

Cōcludit.

Tormenta trahūtur ad muros.

P.M.A.M. Præfecto Damicellorum Stellæ arcem habenti. cccccvii.

STella oppidum ate habitum in deditionem, gaudio curiam repleuit. Verebamur ne Stella ista pertinacia sua magnum nobis, aliquod incommodum portenderet, ho stibus a deo victis. Nil minus dete sperabatur, quod ateneris in bellica, sis educatus disciplina, & exercitatione, sub auis, a genitore, Patruoq; tuo Comite Caprense, quo bellorū socio, in adolescētia tua, mauros magna manu equitum, ac peditū, fines tuos autos incursitā tes, profligastis, & Regem ipsum Granatensem, cum vniuersis eum sequētibus Granatæ pri moribus ad manus habuistis. hæc suo loco latius. In præsentiarum est quid ate petam. An ti bi, sit notus Aluarus Gometius villa regalis, enutritus meo lacte literali, magni ducis infanta ti gener: Non intelligo. Iure merito notus esse debet, quia sit ingenio sublimi polleus, & ac quisita doctrina inter doctos, non indoctus, valeatq;, tam versu, quā libero pede gratia dicen di, tumq; semper fueris, quia literarum, non ignarus, huiuscemodi virorum, e procerum vtiq; præsertim, amator. Is est inclusus inter obsessos Pompelone. Qualis esse debeat paren tum eius animus, coniectator, de tali præcipue oculo dextro, futuroq; illorum senectuti Ba culo. Ipsum, qui tibi meas dabit literas, ad me nunciuum, vterq; parens Gometii misit, vt hinc ego dem operam vrbem ingrediendi ad obsessum filium, cum eorum literis rogant, arbitror, & cum pecuniis, licet hoc taceant, gratum, & parentibus, & mihi præceptori, ac tā to iuueni, & rem historia dignam facies, si tuo ductu, & industria, quandoquidem eunt, ac re deunt ab obsessis, ad te aliquando nunci, voti compotes efficiemur. Audio nanq; obsidio nem minus præsidiis esse, aut strictam, quam arbitrabamur. Latera esse vrbis aliqua hosti bus vacua inquunt, cum non audeant castra diuidere ob Nagiarę Ducem vicinum, ne forte dispersos adoriatur. & quia futurę oppugnationi magis intenti sint, quam singularium mun ciorū cura solicitet. quādo rebus, vti speramus bene gestis: adnos diuerteris: amplā atere rum rationem exigemus: quo tractim ad posteros nomen tuum nr̄is annalibus remittamus. Si per nuncios interea: licuerit ad me, quæ accident, scribito. tuis literis summopere delecta bor. Vale Lucronii die. xiii. Nouembris. M.D.xii.

Artis Stellę deditio.

Regis Granatę: ac pro cerū strages.

Cōmēdatio Aluari gometii.

Laus Aluari gometii.

P.M.A.M. Præfecto Damicellorum Stellæ arcem habenti. ccccclviii.

MAgna cepe, ac multa: & paucis confecta diebus. Salazarius idem Regius metator: fœ licibus auibus ad obsessos fuit: reditoq; ad Regem incolumis quarto Kal. Decem bris. Pallizam Gallorum exercitus Prætorem scripsi admonuisse Machinas, & om nia tormenta, vt Pompelonis mœnia diruerent: tribus diebus Mercurio: Ioue: ac Venere: continuis tormentorum ictibus mœnia percussit: ac circiter centum viginti cubitorum spa cium diiecit. Interea dum ab oppugnatoribus muri quaterentur: fossis, & aggeribus pro pugnatores, interna munichant. Cuppis ligneis tellure repletis: & faccis lana refertis vali diora construebant repagula. Quacunq; patebat a dirus, materia ipsa murorum diruta, strues interiores hostibus occultabat. Ad muros applicati Gallorum fetiales, hortabantur, & monebant nostros, vt sese dederent, ne vim paratam expectarent. vitam, & equos, ac su

Tribus diebus ictibus a tormētis.

Munitiōes defensorū.

Digitized by Google

Fecialium ad monitio.

pellectilia fore indemnia, si fores apperuerint intra diem tertium. si distulerint, vitæ solum ducis, prætoris, & paucorum parcituros, cæteros autem omnes se trucidaturos minantur,

Derisio nostrorũ i Gallos.

Derident nostri Gallorum oblata. Iactantiam abiiciunt, & suo fungantur officio respondetur. tubicinibus, & fecialibus imperatur ne vlterius veniant, nisi malint sagittæ, vel scopetæ transuerberatu pœnas luere temeritatis. Die sabbato, mauis Saturno, sese ad oppugnationem Regis Ioannis obseruatores accingunt. Scalas admouent. ascendunt. dissiciuntur, tamquam pecudes ab internis. delecti amuris, consociis in castra referunt, quam forti animo,

Quid sit respõsum fecialibus.

Trucidãt: q scalas ascẽderant.

quantaq; ferocia, & quam accensis vultibus propugnatores, stare loco viderint. De fossis, de repagulis horrenda prædicant. Insuperabilia esse omnia enarrant. vniuersus deterretur exercitus. occubituros, quotquot adierint, repulsi affirmant. Tanta illos formido inuasit,

Quid i castra remulerint deiecti.

vt neq; pudor, neq; sui Regis Imperium, quenquã impelleret. Ita oppugnatio deseritur.

Deserit oppugnatio.

Mille ducentum, aiunt, ex hostibus primo illo congressu fuisse, tum peremptos, tum vulneratos. E nostris solum tres inquiunt. De discessu, scribunt obsessi, cogitare Gallos, &

Nauarri discedunt.

Prouincia deserenda. Per transfugas habetur, Nauarros omnes iam castra deseliquisse,

Nesciunt Germani: q̃ sit fugiẽdũ.

Germanos autem, & Vascones, ac Piccardos manere, quia ignorant, qua sit iter ad Fugam, quæ in dies gerentur, in dies habebis. Vale Lucroniæ.xxix. Nouembris. M.D.xii.

P.M.A.M. Præfecto Damicellorum Stellæ arcem habenti.

cccc.lx.

RIdiculum est, Narratu tamen dignum, quæ Pompelonis conchæ, idest planicici habitatores rurícolæ Nauarri egerint. audita oppugnatione futura, certabant inuicem, quisnam esset preda inclusorum ditior rediturus, aduectis in castra, bigis, quadrigisq;,

Incolarũ cupiditas.

ac lumentorum, quicquid assequebantur clitellatorum onusta se reuecturos quæcunq;, insultando garriebant, demisso capite, vultibusq; tristibus, spe sua decepti redierunt. Agramontesiæ factionis præcipue Pompelonenses exules, quibus diebus tormentis agebatur in muros sparsim, & perconuenticula, suos quisq; Castellanos inclusos hospites verbis inanibus,

Decepti redierunt.

inter se diuidebant, seq; cum vxoribus, & natis in diem, proximum dormituros putabant.

Quid sperabant exules.

His ambagibus seipsos miseri deluserunt. Germanos, & Vascones, quibus præde partem pollicebantur reliquos, ve Gallos milites inani spe depasti sunt. Fuit Castellanis obsessis tamẽ,

Periculũ nfoꝛ: a ciuibus.

inter hæc fortunæ ludibria, non leuius a ciuibus, quam ab hostibus periculum. Susurri, & murmura, non ignauius per vrbem, quam in Gallorum castris vagabantur. Non inferiore cura, non minore solicitudine seruanda erant a ciuibus terga, q̃ ab hostibus frons. Præsens malum obsessorũ hospitum, quorum causa tot eruminas patiebantur, ciues exagitabat. Quã

De ciuili ex citate.

ta sit expugnantiũ, Germanorum præcipue, sęuitia, quanta crudelitas in victos, immemores, leuiorem calamitatem, quæ ante oculos erat, ingemiscebant. Plaeriq; tamen, & Viamõ tesi præcipue, qui Regis Ioannis fortunæ fuerant aduersati, grauiorem ruinam, tum a victoribus, tum aprisco Rege inimico, prospectantes, nostris auxilio erant, & vna mœnibus tuendis astabant. Quid tandem dices. Hoc tandem accipe, sitis, fames, frigus, anni tempus,

Quid dissecerit: nepulerit hostes.

vigiliæ, rerum omnium necessariarum penuria, & Hispanorum militum, nota constantia, Gallos pepulit ab obsidione pridie Kal. Decembris. Per noctis silentia Papiliones, & tentoria incompositi eruerunt. per Vallem roncalis, qua venerant, haud quaquam ansi sunt, ob

Fugiũt hostes.

Lumberii, & Sanguessæ, Olití, ac Tafallæ munita, in itinere oppida, quę nostra tenebant præsidia. Qua inter Pyrẽneorum culmina sita est Arx, nomine Maia, cœperunt iter. Dux Naieræ secutus eorum discessum Pompelonem venit. Dissident inter se duces. diuersis in hærent consiliis, terga hostium stimulari debere, soluendosq; leuis armaturæ equites, atq; agiles pedites, ad hostium vestigia, hi dicebant, pontem argenteum fugientibus esse construendum, ex Iulii Cæsaris sententia, ferebant alii. Horum suffragiis adhæserunt reliqui. torpuerunt. fremebant dentibus præ rabie multi e centurionibus, & cohortum præfectis. parendum fuit Imperatoribus. Ita euadunt hostes, qui forte ad vnum, aut fugo caput, aut gladio iugulum suppositissent. Vale Lucroniæ.iii. Decembris. M.D.xii.

Maria cõsilia: de in sequẽdo.

P.M.A.M. Præfecto Damicellorum Stellæ arcem habenti.

cccc.lx.

NVncius ad te iturus me coegit, vt strictius, q̃ res exigeret, Gallorum discessum describerem. particularia quędã accipito. Varias esse, inter Pyrẽneos, regiũculas nosti. Alaua, & Lipuzca, sunt Nauarræ propiores. Harũ incolæ, audito Gallorũ profugio, duce Ioanne, a Silua illarũ gubernatore, accurrũt ad numerũ triũ millium bellatorũ. Circiter quinquaginta

Mõtani venisse ad fugientes.

iuuenes agiles, & gnari viarũ, quo cernerẽt agmẽ lẽto gradu cũ duce procedere, occulta a sociorũ cuneo diuertũt. Inerti sequiẽ passu Ioãnes prætor eorũ. Præstites illi pauci angustias occupãt. Pars exercitus hostiũ iã trãsierat. Germanos, qui atergo cũ impedimẽtis agmen seq̃bãtur,

Digitized by Google

Intercipiūt. Nil reluctātur, frigore, fame, vigiliis, & lassitudine, languentes Germani. Per mō tium amphractus impedimētis derelictis spargūtur, ignarī qua tenderent. Pars maior, tum gladio, tum rerum penuria extincta est. E tormentis, vnum grandius, & magnæ molis deiecere præceps in profundum vallem. Decem alia in Lipuzcanorū potestatem deuenere. Ioannes a Silua, magis pardeus quam Achilleus, aut Hectoreus, maiorum suorum gloriæ bellicæ male æmulator, pygrius quam regula Martis exigat, sese gessit. sero ad rem venit. Opinione omnium neq; vnguicula hostium ex vniuerso exercitu euasisset, si præmissis ferre suppetias properasset, quin aut capti ad vnum, aut perempti fuissent. Michael dictus dona Maria, Nauarrus eques auratus primas, Vramontesius cum paucis familiaribus armatis, præsto in auxilium paucorum angustias occupantium, aduenit. super venerunt, & aliunde paulatim plærique alii. Quare non licuit Gallis, licet ante ipsorum oculos ista fierent, ad impedimentorū, aut subsequentium militum laborantium fauorem vertere faciem. In Galliam ergo mœsti, ac spoliati cum dedecore, qui euaserunt, regressi sunt. Retrocessit etiam male tractatus Borbonius Dux, qui occeanum versus Renteriam, & loca quædam alia in cauta, & nil tale timentia, ferro atq; igne vastauerat. Ita Nauarræ regnum, quod hactenus in Gallorum potestate positū, Hispaniæ nasum torquebat, & frendere præ ira faciebat, ad coronam deductum est Hispanam, quæ vlterius accident habebis. Vale, Lucronii. ix. Decembris. M.D.xii.

Germanorū strages in montibus. Tormenta capta sunt. Defidia prioris euaserūt multi. Cēturio dōnus Maria.

Nō potuere succurrere afflictis. Borbonius ipse redijt alia pte. Nauarra ā Castellana

P.M.A.M. Præfecto Damicellorum Stellæ arcem habenti. cccccxl.

FRequenter nunc scribo, quia frequentes mittit procurator tuus nuncios. Antonius Fonseca die decimo Decembris, ad curiam rediit. honorifice susceptus est. Dux autem ipse Albæ necessaria relicturus præsidia permanet. In regno nuper capto nouis oportet artibus vti, donec nouorum animi subditorum, noua studia, veteribus exutis, induant. Damicellorum præfectus destinatus est protex Comarensis Marchionis illum titulo Rex ornat, quo sit locus, & magistratus honoratior. Est Comares in regno Granatēsi oppidum. Accipe nunc quid extra nostram aleam acciderit. Magnus Castellæ Comestabilis, & Beneuenti Comes, neptis ex fratre ipsius Comestabilis martius, turgijs, & contumelijs sese inuicem lacessiunt, superdotalibus Comitissæ oppidis, & patrimonio. Cessisse iuri Comitem, & Comitissam eius vxorem, in vita functi Comestabilis fratris sui Comitissæ genitoris, Comestabilis arguit, se nequiuisse id facere Comes inquit, neq; vxorem velle pacto stare. Patris reuerentia, vel timore, si quid annuerit, non sponte, sua inquit Comitissa, alterne sibi Comestabilis, & Comes indixerunt inimicitias. Comitem adduellum Comestabilis prouocat. Non detrectat Comes. Locus extra Lucronii pomœria solitarius assignatur. Ad Regis aures delata est res. proscinditur simultas. In amicitiam, Rege id volente, redeunt. Nouis peractis redemit Comestabilis suæ neptis Hæreditatem. Nudius quartus Dux Nasaræ ad curiam regressus est. Eodem illo die nunciatum est, reuecta fuisse Pompelonem vasa tormentaria raptata a Gallis. Quatuor aiunt inesse validos canones, & colubrinas, & nouem id genus, quod sacres, aut falconetes appellant. De discessu ex hoc oppido, iam sermo est. Burgos vnde huc profecturi discessimus regredemur, non tamen ibi diu moraturi, vti Rex ait. Ex vrbe ferur Pontificem, & Cæsarem noua fœdera inituros. Quid causæ recentis insit, non habemus. Vale Lucronii. xviii. Decembris. M.D.xii.

Redijt Fonseca. Dux Albę manet. Pro rex Damicellorū præfecto, Marchio appellat. De Comestabilis Beneuentī ira. Quid vterque alleget.

Quo cōcessum. Dux Nasarę ad curiā. Quę tormenta Gallica.

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS A.M. LIBER VIGESIMVS SEXTVS ANNO. M.D. XIII.

P.M.A.M. Ludouico Furtado Mendocio mei Tendiliæ comitis filio. cccccxli.

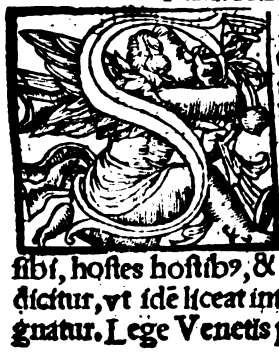

Ic vtuntur. Raras modo, modo crebras ad te literas do. defuit nuncius, Quæ post superiores meas acciderint, accipito. Die vigesimo quarto Decembris natalis Christi professo, Burgos venimus. Dux Albæ ad nos venit relictis in Regno Nauarræ aptis præsidijs. Ex Italia per dispositos equos Betrianus quidam iuuenis a Petro de Vareā, oratore apud Cæsarem, venit. Conclusisse refert Cæsarem cum Pontifice, publicisq; per vtriusq; vrbes, aut oppida edictis, esse promulgatum, fore successus cōmunes. Status & personas alterne obtulerūt sibi, hostes hostibus, & amicos amicis futuros pollicīti sunt. Cæteris Christianis principibus edicitur, vt idē liceat intra mēses duos fœdus inire. Venetis quinq; ac viginti dierū termin⁹ assignatur. Lege Venetis præbita, vt Pōtifici auxilio sint ad Ferrariā Pōtificię thiarę reducendā.

Cætera ipse ratio. & alio rum.

Imperatori autem brixia, & quæcunq; alia Venetis ablata manu teneantur. Per fœderatos Mediolani dux electus, Maximilianus nomine pro Pontifice, Cæsare, Catholico nostro rege ac Eluetiis, a Matthæo Langa Cæsareo a secretis Episcopo Gurcensi, & Ramono a Cardona pro rege Neapolitano, trium exercituum Pōtificii, Cæsarei, Hispani, Imperatore, & oratoribus Eluetiis, Mediolanū ducetur propediē. Is dux est palmæ: oratores spectans. Sūmus Pontifex per sacræ Rotæ auditorē nomine Campegū, prestantib⁹ donat muneribus, Maximilianum, equorū scilicet, ac strecearum, atq; intextarū auro tellarum, ad vestes & supellectilia domus cōficienda. Sfortiā progeniem esse dese bene meritam inquit, q̄ patruo suo Sixto quarto Pontifici Maximo, ad Pontificatū adipiscendū, Sfortiæ domus oratores suis suffragiis auxilia præstiterint, vnde & ipse Cardinalatus apicē, patruo prębente, nūc Pōtificatum sit assecutus. Iuueni duci fauebit pro viribus. Burgis, quādo ista ferebātur, eramus. Inde huc die quinto Ianuarii, alterius iā anni, serius q̄ itineris inter capedo exigeret, peruenimus: quia nos: vniuersam dico curiam valide fluuiorū inundationes, & torrentes, triduo in oppido Palenzuela fere obsessos detinuerunt, obrutis proluuio pontibus: nō diu moraturū, hic Regē arbitrabamur, nō tamen quo sit concessurus & adhuc aperuit. Vale ex Valledolito die septimo Ianuarii. M.D.xiii.

Dux Mediolani⁹ suo populo.

Papa dat munera duci.

Quare amet ducā. Fauet duci Papa.

Inundationes magnę.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

QVæ annus duodecimus a quingentesimo supra millesimum a Christi natali, meo indicio memoratu digna, peperit, vidisti. Tertii nunc decimi accipito initia. Quid de Carolo principe puero adhuc: omniū Regnorū hærede, quę diuus Fernādus Aragonum rex Catholicus, eius auus possidet, aut gubernat: sentiatur incuria, cupis primum intelligere. Mira de illius primordiis referuntur. A natura emuntit animi excelsi argumenta. pulula re aiunt in eo, iusti, & recti, præclara signa. Est in ætate puerili adulationi: & mendatio non modo non fautor: sed apertę inimicus. ab huiusce modi abhorret hominibus. sobrietatem inquiunt illi summopere placere, Si quem e domesticis intemperanter crapulatum senserit, Toruo illum inspectat vultu: & abiicit. incrastinum redeuntem accerrimis insectatur iurgiis, quam fœdum sit cuiquam nobili vinci ebrietate, semli quadam obiurgatione ostendit. De grauitate Caroli: vltra quam ætas ferat, multa scribuntur. In risu, motu, gestu, & responsis, modestissimus. Nil denicq; in eo magis in presentiarum desideratur, quā natura sibi fuerit elargita, vnde speramus inclarum Principem, & tot Regnorum benemerentium Regem euasurum. Hæc ab vtero & genitura. Ab eruditione autem credimus mores optimos ebibiturum. Neq; altrici naturæ institutores officient. Nutritium ferunt Guillelmum de Croy dominū de Xebres lōga esse rerū experientia pollentē: qui sit modestus: tęperās: & grauis admodū, A quo nullū inquiunt notabile vicii prodiisse vnquā. Præceptorem vero, ne quid desit, assecutus est ateneris vnguiculis Ludouicū Vaccā nobili sanguine ortū, Hispanū & literis, & claris moribus egregiū benignū: & virtutū omniū clarū exemplar, mox grādior effectus præceptorē adiūxerunt Belgæ. Adrianū traiectinū, qui nec literis diuinis inter transmōtanos, neq; sanctitate morū in Christiana religione habeat superiorē, Louaniæ principē Academiæ, ac ipsius vrbis Decanū. Horū exempla credūtur ad ingentū pueri Irrigandū, vt coalescat, amplificeturq;, profutura. Quantū institutio ad naturā, vel in male natis moderandam, vel in bene affatis expoliendā possit prodesse, sæpe tecū alias. Ex ferro videm⁹ villi metallo, vectes fieri ac seras, instrumētaq; alia prospicentiū oculos sua pulchritudine ad se trahētia, si ad argutimanus artificis cudēdū deuenerit ferrū. Ecōtrario accidit auri massam facere inculta oppificū negligentia. Firmamur ergo Fernādo sene illius auo, dum per eū ætatē licuerit, & diuina illū nobis prouidentia præstiterit, & in puero Carolo, magni futuri Regis initia præferente gaudeamus. Vale data in Valledolito idibus Ianuarii. M.D.xiii.

cccccxiii. Signa futurę pbitatis in Carolo duodecēnio principe. Quid ō puer futurū sentiamur. Principis mirę dotes. Tęperās. Redarguit tęperātes. De grauitate. Perfecta dia a natura. Quid speret ab ēducatione.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

HIstoria dignissimam, quia vitæ nunc magistra erit, audi rem. Tordesillas nosti esse oppidum in Dorii fluminis ripa situm, ab hoc municipio distās lequas quinq;, neq; te latet, Reginam Ioānam Castellæ dominam, Fernandi Regis filiam illic esse inclusam spōte sua, æternumq; permansuram, dum vixerit. Ad filiam genitor tetendit. secutus ego sum. grandius nanq; exeplum vidi nullū, aut legi, quo magis deberemus, quæ sit rerū humanarū insania, prędiscere. miseret amici Ludouici Ferrerii valētini nobilis equitis, qui talis volucris custos est designatus. Quo risu agitemur, q̄ vanis affectib⁹ raptemur, mulier ista nobis apertę. Hispaniarū, paucis angulis exceptis, & Insularū nī maris, ac regni Neapolitani, orbis etiā

cccccxiiii. Quę sit erga regię Ioānę summa felicitas q̄ nihil curat de regnis. Descriptio Turdisillarū. Ad filiam.

Digitized by Google

nouũ, non minoris faciẽdi q̃ cogniti hactenꝰ, dña est partũ, partũ hęres indubia. Quid ĩsthac circuitione velim interrogabis. Audi & discę viuere. Angustis contenta cameris nihil penitus hęc omnia facit. Neq; a patre, ab insalubribus illius atrii, quod magnũ est, & cõmodũ, cubiculis, ad paratas regio more aulas diuelli potuit, neq; lecto pcũbere vult molli, fultoq; lodicibus, neq; vestibus induí, vigente frigore, pelliceis, aut aliis ad anni tẽpus aptis. priuatis vtiꝫ supellectilibus. In summẽdo autẽ cibo extra ordinarie vagatur. triduũ aliqñ trãsigit ieiunũ, neq; supplicũ familiariũ precibus flecti vnq̃ potuit, vt escam summeret vllã, aut potũ, Saturno pessundata est. Hęc nihil ad rem priorẽ de contenendis mortalibꝰ auris ĩperiorũ. Est huic maximę Reginę de regnis aut opibus cura penitus nulla, de nugis magna. Hinc multo beatius viuit, tranquilioreq; vitã transigit nõ incolumis, q̃ qui sibi viuãt incolumes, qui regnorum ambitione popularíũ importunis votis afflati, perpetuo macerant, mille pcellis, & fortunę ictibus quassati vndiq;, Hęc a nobis. Ex Italia scribit Maximiliano ducem suasu fœderatorũ prębere Eluetiis, quo in fidem Italię detineant contra Gallos, annua ducatorũ quadraginta millia. Populus Mediolanẽsis misit obuiã suo duci venienti, ducatorũ auri millia centũ vigiti, quibꝰ se ad ingressum ornaret. Hispani milites Trectũ oppidum, quia pertinax esset in fide Gallorum, dederunt in prędã. Arx nouarię vrbis, nomine fœderatorũ manu tenet. cęterę arces, Mediolani dico, Genuę & Cremonę, adhuc pręsidiis tenentur Gallicis. Cardinalis seduninensis Germanię, Gursensis epus Insubrię legati pro pontifice, ac Cęsare, pro Catholico autem rege Ramonus pro Rex, & Petrus Vrrea orator, nouum ducẽ gubernãt in pręsentiarũ. de cuius ducis moribus ad te alias scribam. nunc vale. ex Valledolito, xvii. Ianuarii. M. D. xiii.

Que sit regię regia. Consilium q̃ viuatur.

De vita regię. Saturnio pessundata. De opibus cura nulla ꝺ nugis sic.

Que sit vita tranqlla.

Que sint, p cellę potentium.

Eluetiis a duce superꝺicta.

Qui gubernãt ducẽ Mediolani

cccccxv.

METhinnã campi venatus gratia se Rex contulit, Sequor illum ego quocũq; tendat, senatus regius in Valledoleto permanet, vno contextu hinc accipe non pauca, Magnꝰ ille Iulius Põtifex maximꝰ. Alta meditantẽ animã, & magni gerentẽ. xx. Februarii nocte intępesta emisit. Quantũ ecclesię patrimoniũ addixerit suis locis habuisti. Rauennã forum Liuii, forum Iulii, quod dicitur Imola, Cermã, Ariminũ & multa prętera depossidentium manibus ereptas vrbes sponse sue ecclesię addixit. affinibus neq; villulam vnq̃, vt solebant cęteri pontifices, impartitus est. Redditibus propinquos ecclesiasticis ornabat. Quid de Bononia dicã, Bonarum artium altrice, quam de Bẽtiuoliorũ vetere tyrannide liberauit, Parmam prętera, Placẽtiãq;, Ducatus Mediolani egregias quondãvrbes, ad se traxit. Exarcatus Rauẽnę fuisse ambas inquiens. quęcũq; tandem vel armatus vel inermis adeptus est, spõsę reliquit suę amantissimę, quadringentos millies auri nũmos reliquisse aiunt, futuroq; pontifici testamento legauisse, ne si pauperem hostes ecclesiam reperierint, seuire denuo temerarie incipiant. Beati petri in vaticano molem sacram, arte mira & murorum robore structam reliquit inceptã. Vixit annos nouẽ & sexaginta, septuagesimũ tetigit. Anno. M. D. iii. in Kal. nouembris, quo die Conclauium fuerunt ingressi Cardinales, suffragiis omniũ qui erant. v. ac. xx. creatus est. Coronatus autem eiusdẽ mensis die. xxvi. Fuerit in arcanis a venere ac vino ab horrens, aut aliter, arcanorũ eius participes diiudicent, nos ab opibus eius nostros sumus exorsi actus, quę illum ab aliorũ pontificũ alea segregarunt. De Iulio satis. ad alia veniamus. hęc in pera tabellaria tulit cursor, quę autẽ ore refert accipe. Cismaticos aut Cardinales esse in Massilia vt trãsfretent ad vrbẽ. Rex Gallorũ per cursores crebros, perq; suos oratores hortatur, & rogat, ne collegium pontificẽ creaturũ cõueniat, donec Gallici Cardinales absentes adeãt, quo electioni futurę queant interesse. quid statuent habebis. Dominũ de Tramulla Gallicũ primatẽ scribunt esse inter Eluetios, vt eos magnis pollicitationibꝰ in fidem Gallorum totis viribꝰ trahat. Fuit a fœminis electus e templo, tanq̃ excõmunicatus. vix popularem euasisse furorẽ dicitur. Responsum tandem illi est. Eluetios fore Gallorum amicos, modo nil contra Mediolani ducem moliantur. aut in põtificem. Nudius tertius, qui fuit Martii dies vndecimus, Rex noster catholicus parumper ęgrotauit. Heri quicquid comederat euomuit. viuido tamen est animo. Vale Methinnę campi. xiii. Martii. M. D. xiiii.

Mors Iulii ꝑapę q̃ acquisierit ecclesię parmã & Placẽtiã ꝺd dat eccliç & q̃re ꝺ fabrica scti ꝑetri & tũ virtꝰ. quo die coronatus: quo die mortuꝰ: scismatici vbi tramula cũ eluetiis ꝺd respõderit. rex egrotat.

Laus Iulii sponsam amantissimã ecclesiam.

De vita et hone. cle.

Quid dñs tramulla cũ Eluetiis.

Quid Eluetij respõderint.

Rex noster egrotat.

ccccxvi.

ADregem ex Gallia venerunt a Regina Galliarum, quę amica pacis est, casta & prudens duo Fracisceę institutionis fratres. Venit & pone illos ex ipsius Reginę familiaribus Hispanus nomine Iaches, & arces tutandas, & suæ domus fida obsequia credit Hispanis vitis Regina illa. Litteras ad Regem omnes attulerunt. De pace putamus. Remissi vtriq; fuerunt illico. Quid reportent necnos intelligimus, neq; ipsimet sciunt, litterę prolitteris datę sunt. Catum referunt in pera, vt est in prouerbio. Lipuzcanos viros, ob rapta Gallis fugientibus impedimenta, apud Velatem & Lizandum oppidula in angustiis montium, & quia se se in propulsando Borboni Duce forti animo gesserint, quando vastans omnia, fines eorum

Laus regię Gallicę Oratores reginę Gallicę.

Habet chos Hispanos.

Lę ꝑ ipsa vastę.

Digitized by Google

Quę stemmata lipuzcanis data. Germani picrunt.

incaute inuaserat, Rex catholicꝰ honorificis donauit stēmatibꝰ. Vasis puta tormētariis. x. quę gestare posthac in vexillis queant, centū vna millibus Marapetinis, vt more vestro loquar, annuis, lęti gratia discedunt Lipuzcani, Horū exemplo multi erigūtur. Qui vero se negligēter gesserunt, erubescunt, Episcopus Illerdēsis cōchillus, Reginę Gallicę nuncios secutus est. longis itineribus in Galliam tōdit. ad pacis aliqua fœdera tractandū putamus. Ex Gallia intelligimus Germanos, qui euaserūt e Pōpelone, fere oēs ex conceptis prę frigore & egestate morbis periisse. Fertur prēterea sancti Ioannis pede portus oppidū, intra fines Gallicos, quia vltra Pyrenneos sitū, fossis & aggeribꝰ a deo esse munitū, vt iam nr̄a prēsidia nil vereant. Aiunt quoq; cogi magnū exercitū in Gallia, & magnū Triuulcii, Francię magnū Marischallū esse in vrbe

Parat exercitus Gallicus.

Triuulcius magna molitur.

Taurino bonarū artium altricę in Italia. Magna moliri debet. Artes q̄rere, quibus patrię restituatur totis viribus conabit. quiescet nūq; aliter, dum vixerit. Nouū audi aliud, dictu horrendum. Dux Guimaraneus, condiscipulus tuus apud me, Portugalensis, Prēzelotipia vxorē

Duxguimaraneus permittit vxorē.

propriam, & suspectū ephœbum, iugulasse dicit. Proh durum facinꝰ. Quid dicā de altero tibi eodē modo condiscipulo. Petrus giron, Vruenię comitis hęres, audita Henrici sororii sui

De dō Petro girone.

Methinę Sidonię ducis morte, prouinciā sumpsit, ducatus ipsius apprehendēdi. Spurios esse duos Henrici sororii sui fratres arguit, neq; hereditati aptos. Ad vxore vero suā iure meritō, statum illum peruenire, nescio an sit fauorem in Rege reperturus. quæ succedent habebis. Vale. Data Methinę campi. xx. Martii. M. D. xiii.

Quid arguat p ducatu sidonio.

CCCCCXVII

MArtii septimo & vicesimo die, per incertā famā est allatū a Burdegallia, & finibus Hispaniarū vltra pyrēneos, creatum esse pontificem, Cardinalem Laurentii medices filium Florentinū. Vix credere id possumus, quia sit annū natus nondū octauū, & trigesimum, soleantq; sacrę sedis Romanę Cardines, potius decrepitos q̄ętate virentes deligere, quo domitis iam carnis & mundi affectibus, rerum experientia pollentes, quid agendum sit, liberiꝰ & callidiꝰ intelligāt. De spe autē illorū ac desiderio crebrę mutationis illius oneris. & cur id cupiāt, prętero. ipsi viderint. corā ęterno iudice huiꝰ pūcti ratio ab eis exigēt. De Rege nostro hoc scito. In deterius labitur, febri laborauit ignota. Modo nāq; in tertianā, in continuā modo prosiliuit. Nosti, quoniā a paruulo es educatus in curia, veteri suo more secessisse quotānis a sclaribꝰ negociis ad cœnobiū aliqđ semotū, vbi hebdomadā agerent sanctā, Regē & Reginā, vxore defuncta, prēter missit nunq; Rex cōsuetudinē illam. Semifebricitās se cōtulit Rex ea secūda feria Meliorata, Hieronymoꝝ fratrū cœnobiū, ab Vlmeto municipio milia ria duo, cōualuerat aliquātusper. nocturnis, prēter medicorū cōsiliū, voluit sacris interesse. Nocturnis aeris intēperies illū recidiuauit. eo die, qui resurrectionē dominicā secutus est, pharmacū sumpsit. Nocte sequente febris illū est ardentior adorta. Prima sequenti luce putarunt emblēmate medici laboranti succurrere. creuit illico febris, & fere factus exanimis est. Verba ptulit

Leo papa annoꝝ octo & triginta.

De affectibus cardinalium.

Ignota febri laborat Rex.

Est in melioratā Rex

Recidiuauit Rex.

Frenesi laborauit.

frenesi admixta, turbati eo casu medici diffidere cœperunt. Hæc de Rege. ad Britanos trāseam?: Iuuenis ille Rex Britanus, animo pollens, ac belli neruis abundans, Gallos intendit dura strena salutare. Terra inquiunt trium & viginti millių bellatorū numerū coegisse, maritima vero classe millia decem. Incredibile memoratu est de machinarū & tormentorū copia. Vale ex cœnobio Meliorata pridie Kal. Aprilis. Addo aliquid. expecta parūper. Distulerat abscesum nūcius. superiore nocte procubuerā. ecce Guizardini oratoris Florētini familiarem, crebris ictibus portā hospicii mihi concutit. e somno excitor. Heri sui oratoris noīe mihi significat, se habuisse litteras ex Florentia de creatiōe Medices cardinalis cōciuis sui, grēce ac latinę, habem? pontificē eruditū, sed musicū, & qui cantorū collegiis & frequēti corona delectet, pacis est suapte studio amator, minime Martialis, mitis admodū, suorū & affiniū, & familiarū equo amātior. qualis futurꝰ sit pōtifex, tēpus loquet. iiii. Nonas Martii Cōclauim sunt ingressi Cardiales, pśentes, nullā de absentibꝰ rōnē habuere, intra diē septimū ab ingressu rē pegerūt. Interea dū nunciꝰ morat bene rex valuit. liber est febri. & tu vale ex Valledoleto. xx. Aprilis. M. D. xiii.

Medices 2° papa.

De moribꝰ Papę.

Quādo in cōclauim.

Rex liber a febri.

CCCCC XVIII.

AB vrbe vnum, a Forentinis alterum habem? tabellarios. ad portum qui Liurnus dicitur ait viua voce cursor appulsos esse Cardiales a Iulio dānatos Caraualallū scilicet Hispanum, & Sanseuerinū Angiouinę factionis in regno Neapolitano seditiosum, & quietis male studiosum. quę autem in pera tabellarius ferat habeto. scribit ab vrbe, nouū pontificem Leonis decimi, sibi nomen sumpsisse. Fallat vtinā prefagio nescio quid ex huius noīs pōtificibus. Pauci sua tēpora egere tranquilla, sine aliqua Italię erūna raro vitam finiere, sępe Italiam illorum ętate Sarraceni perturbarunt. Deus omē auertat. Ex Genua fertur, castellū illud in Genuę portū, sup vasta imminenti portui rupe, a Gallis in Genuēsiū & iugū opprobriosum & factura ingētem constructū, laborare pœnuria Rex omniū, Lanternā castellū id nomiant,

Papa dicitur Leo. x.

Leonis tpa turbulēta.

De Lanterna castello.

Digitized by Google

Laborat egestate magna.

Laus Cusentini confirmati.

Triuulcii prudẽtia patrię nociua.

De sophio et seliſacho.

Perſequit Ioãnes propinquos.

Veneti conueniũt cum Gallo.

Magna ponũt Veneti.

Tres cursores habemus.

Papa minus.

Potẽs papa.

Victũ Biãtis.

Adiurauit in Gallum Anglus.

Cõpoſitio Triuulcii cũ Caſtore.

De vẽditis principib⁹.

Quintana ad Cęſarẽ.

Quid ſuſpicetur.

Turci obſident caſtellum ſancti Petri.

Inquietus Turcarum princeps.

Turcus in Aſiã relicto filio gubernatore.

Seliſach⁹ ſtringitur.

Ibat onuſta cõmeatibus nauis vna Gallica in obſeſſorũ auxiliũ, quo illos reficeret, inualidoſq; abduceret, & eorũ loco ſufficeret incolumes. A claſſe Genuenſe, in qua incidit, capta eſt ea nauis, qua re ſperant breui Genuẽſes a ſe diſcuſſuros eam ſeruitutem. Intolerabilis eſt hoſtilitas. Amicum tuũ Ioannẽ ruffum foroliuiẽſem Cuſentinũ archiepm, pro ſede apoſtolica ſub Iulio, Leo. x. põtifex cõfirmauit honorifice. Vix reperio, quem huic viro æquẽ, inter ſui ordinis prælatos. Galli exercitũ nouũ cogunt, magnus Triuulcius, bellorum ille magiſter egregius, & noſtri regis iudicio nemini par in regẽdis exercitibus, toto conatu Gallos excitat, monet vt in Italiam redeant, & impellit. Amor patriæ facit, vt ſua ſapiẽtia & induſtria patriã modo perturbet, modo laceret. Nõ ſaturã eſſe fortunã erũnis Italiæ ſuſpicamur. Sophius Perſa ex amaro monte, qui aquarũ diuortio Ciliciam diuidit a Syria, in turcas inhiat, Seliſachi paricidę fautores. Corcutum maiorẽ Seliſachi tiranni fidem eiectum & accinatum Corcuti, ſi bene relatum eſt, primogenitũ apud ſe Sophius habet. Illorum fauore putat ſe debellaturũ Seliſachũ vſurpatorem imperii, qui põcipue ob humanitatẽ Corcutus a patris militib⁹, & populis amat, Seliſachus autẽ ob ſui ferociã, & crudelitatem odio habetur. Veneti cum Gallo rege in recẽtem Italiæ, perniciem cõuenerunt. Quando illis futura pernicies poſt vicinorum ruinã põnitur, excuſationes innectunt, Cęſarem eſſe in cauſa, qui eos cogat iſta moliri, qui p Verona recuſet ducatorum millia tercentum, & ſeptingẽta petat, & Veneciarũ ſeruitutẽ. Has atq; alias mihi cauſas Ioannes Baduarius orator Venetus adducit. cur Veneti ſeſe dedẽt præcipites, qui toties Gallorũ infidiam ſint experti. Et addidit. mea res publica quacũq; via nititur in præſentiarũ a Cęſaris, & illius conſultoris epi Gurſenſis, auaricia ſe exoluere. de futuris, fidem ne ſint, ac ne Galli ſeruaturi, Deus nouit, & ni ſeruauerint, forte aliter q̃ hactenus futuros rerum euentus. Nil nobis poteſt infœlicius euenire, q̃ Cęſaris poſtulata ſuſcipere. Hęc Veneti. Tu Vale. ex Valledoleto. In Nonis Maii. M. D. xiij.

cccccxviij.

REcẽtes habem⁹ ex Italia, paucorũ dierũ inter capedine, tres curſores. Sãſeuerinũ & Caraualiallum, a Iulio põtifice, rubro gallero priuatos, aiunt eſſe Florentię bene ſperãtes de recõciliatiõe, ad cardines recuperãdos ſperant, Sancta ✠ & Seuerin⁹. Eſt enĩ Leo papa paterni aſtus, & prudentię, vt aiunt, expers. ſuapte natura mitis & benignus, facilis & pronus in collegarũ cardinaliũ beneficencia. Nidũ reperit hic noſter Leo põtifex plumis multo magis fultum, q̃ alius pontificũ repererit vnq̃. Dixim⁹ quid Iulius papa moriẽs reliquerit. Addita eſt inſuper huic Florentina potentia, ex fœderatorũ cõuẽtu aduerſę factionis viris eiectis. Tempus, rerũ index veriſſim⁹, aperiet quid in eo Biantis dictũ, magiſtratus virũ oſtẽdit, operaturũ ſit. Duce Florẽtinarũ copiarũ Antoniũ a Cardona Padullę Marchionẽ deſtinauit Ioannes Haſtil Britani Regis orator, mihi retulit magnanimũ Regẽ ſuum Britanis proceribus, & nobilibus cõuocatis in Galli Regis pernicie adiuraſſe, nec dum tranſfretaſſe, vt fama fuerat, ſed circiter Maii dimidiũ, aut quo ſerius finẽ tranſmiſſurũ exercitũ per Caleſiũ fretũ in galliã, mariq; ac terris eam impetiturũ. Triuulcius ille cõciuis meus, patriæ nõ ſecus amator, q̃ de caſtore legatur, qui pre nimio amore filiorum capita comedit, in plano inſubriæ Gallicas tenet copias. Eluetios & ipſe, quorum eſt mẽbrum, ob Miſochi comitatum in alpib⁹ inter Eluetios ſitũ, ſeducere nititur. De illorum conſtantia dubitatur, licet contra Gallos ſe feroces oſtẽdant in præſentiarũ. Sunt qui prędicent, & filiũ aliquãdo venditurũ Maximilianũ ducẽ, qui Ludouicum ei⁹ patrem apud Nouariã Gallis vendidiſſe credunt. Ad nos venio. Murmur eſt exortum in curia ob Petri Quintanę repẽtinũ, tacitũq; diſceſſum per diſpoſitos equos. Is eſt Almacam ſectetarii cõſobrinus, & archanorũ particeps. qui iudicio pollent, & rerum experiẽtia, putant a Rege miſſum ad pacis fœdus aliquod feriendum, fœderatis inconſultis, cũ Rege Gallo. Hic ludus Ioanni haſtili oratori minime placet, licet Almacanus interrog⁹ hoc apte neget. Rhodii caſtellum habent in continenti græci, trans heleſpontũ ſancti Petri nomine. Id obſideri dicitur a Turchis. Formidant Rhodii magis ac magis in dies Turcarũ principis ferocẽ animũ qui ſit inquietus, & bellicę gloriæ cupidiſſimus. quem etiam conſcientia ſcelerum exagitet, ob per ludentes in eius facie genitoris, & propinquorum interfectorum animas. ex Valledolcto. xix. Maii. M. D. xiij.

ccccccxix.

SEnatus Venetus ad Ioannẽ Baduarium litteras miſit, in quibus hęc de Turcarũ principe referũtur. Seliſachũ aiunt Turcarum principẽ obſidionẽ ſoluiſſe a ſancto Petro Rhodiorum arce munita, tranſfretaſſeq; ipm in Aſiam, filio in Cõſtantinopoli gubernatore relicto, quia ſenſerit accinatũ maioris ſui fratris primogenitũ ex Amano Tauri mõtis horrẽti iugo, cum ingẽtibus Sophii Regis Perſarũ copiis in Magneſiam, eam iuniores Amaſiã appellant, deſcendiſſe. Curcutũq; patrẽ a Tergo maiora parantẽ ex Anguri Aſiæ prouincia. Turbari

animo & ambigere incipit Selinsachus parricida, qua primū se vertat, ad fratrem nē prior, aut nepotem inscius. Interea dum trans Helespontū ista geruntur, in Cōstantinopoli ea est Bizantium, est exorta inter Ianicerorū primarios Duces seditio valida. Quare coactꝰ est Selinsachꝰ per Legatos rem Asiaticā tractare. Bizantiū regressus, maioribus se reperit negociis implicitum, qꝫ Rhodon petere. Amatur Circutus ob humanitatem, & vim a fratre illatā habet odio Selinsachus ob parricidium & tyrannidē. Ex Sicilia annuēte nostro rege, rei frumētarię ingēs copia portatur ad Rhodios, qui per frequentes cursores magnum magistrū, qui est in Gallia, vexant, vt pastor ipse properet ad gregē suum, ab imminenti fero lupo, tutandum. Scribitur etiam ex Genua, classem Callicam, quę Lanternę castello, ferre suppetias tentauerat, non sine iactura fuisse a Genuēse classe reiectā. laborant summa inedia inclusi. Excutiēt propediē iugū, id infestissimū Genuenses, nisi dira labes factionū obstiterit. Exortus est in vrbe ipa Genua superioribus diebus acer tumultus, Ioannē adornū ipsorum ducem Laurētinus titulī comitis insignitus, e gente Flisca, dicitur adisse consulens vt Galli, quos armata manu aduētare signifi cauit, admittant. Insiluit in Laurentinū dux Adornus, Iurgiis Laurētinū Flisci lacerat, patrię proditorē appellat. Aufugit Flisci, e palatio prodeūtē Adorni ducis frater interficit. Flisca factio in sui Laurentini vindicta arma capit. Eiicitur Flisca ex vrbe. Adorni extra vrbē Flisci os insequunt. Aperto Marte crudelis, plusqꝫ ciuilis, exoritur pugna. vicunt Adorni, & ab vrbe radicitus fugant. In Bergantinum se fugiēs dux Adornus coniecit, vix ea leui nauicula euasit, in Corsicā insulā ad classem Genuēsem tranauit. Ita vrbs illa, mutuis armis, extero nullo vrgente hoste, se conficit, & quę quondā nostri maris duci esse solebat, nūc in testinis odiis, & rabida peste inimicitiarū exagitata, e seruitute labitur in seruitutem. Ex Valledoleto in Nonis Iunii. M, D. xiii.

Ad Rhodios cōmeatus.
De rhodio magistro.
Classis gallica deiecta
Magnę Genuēsiū perturbationes.
Exilię Genuenses adorna.
De potētia & lapsu Genuę.

CCCCCXX.

PArua manu sępe legisti Romanos hinc, Athenienses inde, maximas hostium copias profligasse. Nil vnqꝫ memini me legisse in re bellica maius qꝫ in presentiarū inter Gallos accidit, & Eluetios. Descēdisse Gallos in Italiam retuli, ducibus Triuulcio, & Gallo prima te Tramurglia, Nouariā petūt, cataphractos duxerūt mille & trecentū, leuis armaturę maiorē copiam, peditum autem millia quattuor decim. Mediolanū, audito Gallorū aduentu, Triuultii, factione populū stimulante, tumultuat. per spurīū Triuulcii filium obsessis intra castellū cōmeatibus, succurritur. Laborabant em̄ ad extremā esuriem. Dux Maximilianus, quē aiūt esse non ea prudētia vel animi vigore, quo oporteret, Mediolano exiuit, Nouariā tetendit Gallis obuiam, sub spe auxilii Eluetiorum. Vires suas in eius tutellam Eluetii offerunt. comentus frequentant Eluetii, quibus magis expedit vitā, qꝫ ducatum amittere, aut finere, vt ad Gallorū manus deueniat. Quater mille pedites dux secū habebat. properāter millia quattuor Eluetiorū accurrūt, noctu furtim Nouariam obsessam ingrediunt. Ducī spem rei bene gerendę prębēt. Ad muros Galli machinas applicant, quatiuntqꝫ hostiliter. Triuulcius Tramuglię Gallo collegę suo suadet, ne tempus hoc inane obsidēdi Nouariam teratur, incassum esse ista. Mediolanum rei caput esse petendum, populo vocante proclamat. inde faciles fore successus reliquos aiebat. Tramuglia, siue qꝫ sic statutum esset in fatis, siue ne videretur alterius consilio res geri, ad Triuulcii consiliū faciem dedit munqꝫ, se ibi habiturum ad manus filiū. vbi genitorem Ludouicum habuerat. & his dictis per litteras Galliam replet vniuersam, propediem se missurū Maximilianū filium, vt eodem carcere moriat. in quo Ludouicus genitor, sibi omnia tribuebat, de collega Triuultio nulla mētione facta. Dum his Tramulla nugis Gallia, seqꝫ, depascit, Eluetii numero pauci, peditesqꝫ tantū, necqꝫ em̄ fas fuit equites obsidioni credere, portis patentibus Gallos puocant. ignominiis lasseſſunt, ac iurgis hostes. effoeminatorū esse, minime strenuorū tormentis agere, vbi copia certandi prębeatur, viri concurrant viris, portas pollicentur apertas, detrectāt Eluetiorū oblata Galli, noctem illam, quę Nonas Iunii secuta est, in somnem Galli transgerunt, veriti, quod eluceſcēte aurora illis cōtigit. refectis cibo, exiguoqꝫ somno militibus Eluetiorum duces, primo diluculo taciti educunt turmas. Agmine composito, qua machinas Germani, & impedimēta custodiebāt, primum ruunt. Sternūt, ac trucidant ad vnum. equites in fugam vertunt omnes. Fit strages inaudita, faciem in Eluetios nemo vertit vltra. Ramonus a Cardona pro Rex vocatur ex Placētia, vt in auxilium Eluetiorum veniat. Super Pado se cōstruere pontem, quo tralicīat, respondet. Hęc allata sunt. hec habeto, & Vale. ex Valledoleto. xviii. Iunii. M. D. xiii.

Vt Eluetorū inuitatio.
Recusāt pugnā Galli.
Exeunt ad Gallos Eluetii.
Trucidant Germanos
Strages Gallorū.

SI memor es, scripsi ad te alias in Philippi regis naufragio, Enrichū Anglię Regē vita functum, ab hospite Philippo, cōsobrinū suum, quē Philipus habebat in potestate, priusqꝫ ex Anglia discederet, quo tępestas illū appulerat, exegisse. quis is esset, quibus artibus ad

Digitized by Google

Philippi Regis manus detenerit, quãve sortem assecutus fuerit, accipito. Emon dela Pulla dicebatur. dux erat Suffulchensis e primariis Angliæ principibus, ex quarta, vt aiunt, Duarti Regis filia ortus. Habitum in deditionem Enrichus rex in arcem concluſit Londrensem, sub fida custodia. prodigus erat, ære pessundatus alieno, Iudicũ veritus aufugit, in Burgundiã prius. Reuocatus fide præbita, creditoribusq; regis amore dilatione solutionis debitorũ annuentibus, rediit, sed pristinã profundendi naturã resumens, sese iterum grauauit ad extremum, aufugitq; denuo ad Siccam brorũ ducem, qui nostra tempestate Geldrẽsis dicitur. Illũ de victo duce Geldrense Philippus calamitosum, & omniũ rerũ egentẽ ad manus habuit. Ex compositio, neq; enim aliter ex Anglia Philippus discessisset, Suffulchensem ducem regis cõsobrinũ Philippus tradidit, icto tamen cum iureiurando fœdere, ne illũ Rex aut perimeret, aut male tractaret. Ita ficcessit, viuẽte Enricho promittente. Sed Enrichus iuuenis successor, iugulari Emonem in Lõdrensi castello iussit, quia cum fratre vna fugitiuo Gallicæ classis præfecto, Richardo Pulla, de cõcitanda in regem Anglia per literas agebat. In Anglinãq; regis iniuriam hunc rex Gallus fouebat, sperans aliquãdo fore, vt huius Richardi opera æterno hosti suo regi Anglo perniciem queat astruere. Idem. Io. Astilo orator Anglus mihi retulit, latronum quandã copiam, in plaustra pecunias ex municipiis ad regẽ vehentia, ad Bellorũ auxilium insiluisse, Asillorũ fretos receptib⁹, quos ait esse in Anglia plures, ad quos genus omne facinorosorũ, præterquã criminis hæreseos infectorũ, cõfugiens tutum est, etiam si decideriut in crimen lesæ Maiestatis. Ex his habuit rex ad manus octoginta, priusquã sese reciperent in Asillos, laqo illis facti premiũ psoluit. Asillos huiusmodi Frãchias appellãt regnicolæ. Ex Italia ferunt Eluetios, Maximiliano duce regẽte illos, fugatos Gallorũ vestigia secutos, Vercellis vrbi egregiæ quindecim ducatorũ millium tributũ impoſuisse, dedisseq; in prædã Sancti Germani oppidum nobile, quia parum obstiterit, super venisse demũ Prospero Columna cum cataphractis equitibus, ex Hasta ciuitate, Gallis, qui se fugientes in eam receperant, electis, vrbem diripuerunt, Taurinum autẽ bonarũ artium altricẽ, valida pecuniarũ summa mulctarunt. Vale ex Valledoleto quinto Iulii. M.D.xiij.

De duce Suffulch.

Iugulatur Suffulch⁹

Frater Suffulchensis prætor.

Artes Itali⁹ Anglis. De pdonib⁹. De Asillor⁹ libertate. Latrones suspensi.

Asillos frãchias vocãt. Sequũt victoriã Eluetij.

Vercellæ ac Taurinum rhulctatur. Hasta capit

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

cccxxxij

EX Italia, ex Angliaq;, & Portugalia paucorũ dierum inter capedine, Tabellarios habemus. Ex Italia scribitur in bellorum crepitãte schola tartarea, Pescariæ marchionẽ Neapolitanum principẽ, stipẽdio Regis nostri militantẽ, Hispani peditatus prætorẽ Genuã tetendisse, cum vniuersa Hispanorũ, & quorundã cataphractorũ copia, militũ furorem nõ expectauit, Genua sese dedidit. Rediens Albianus Venetorũ Imperator de strage Gallorum, Veronam ausus est obsidere, Genuensi re perfecta, sese Pescariæ marchio, cum Prospero Columna pro rege coniunxit. Acceptis in vnũ omnib⁹ militibus, ad Albianũ tendunt, exititque Pescariã, in Benaci lacus faucibus, qua Mintius labi incipit, oppidum, Brixiam quoq; ac Bergamũ recipiunt. Recta proficiscũtur ad Albianũ, soluit obsidionẽ Albianus. Patauiũ recepit, circũuicina omnia nostris, ne in prædam veniant; deduntur. Ab vrbe dicitur Leonem Pontificẽ Maximũ. Ecclesiæ recõciliasse Cardinales depositos, Sãctæ crucis, & Sanseuerinum, Christianis principib⁹ incõsultis, restituisseq; illos ad gradus pristinos, demisso tamẽ vultu, & supplices paulatim fuisse ingressos, capitibus detectis, abolis induti curtis, & moratis non purpureis, suos errores in Iulium, & Sedẽ apostolicam profitẽtes, pertinaciamq; suam, appellantes opinionẽ, lemureosq; suasus fuisse, qui se impulerint nõ ratione, publicẽ veniã petetes, admissi sunt, nõ candidati ad rubros galeros, nõ tamen ad ablatos redditũ titulos. Anglus, & Eluetius Cardinales adesse noluerunt, Põtificis sententiã dãnarunt. aperire portã ad huiusmodi facinora patranda, spemq; veniæ posteris mõstrandam, inquiunt esse id benignitatis, & irati Roma discesserunt. Ex Portugalia laudabilius nunciũ habemus. In Africam traiecit dux Gimaraneus, cum hastatis octo milibus, scopetariis trib⁹, & balistrariis, cataphractis sexcentũ, calonibus tribus, velitibus bis mille. Quid ex Anglia feratur habeto. Galliã calcat ille Rex Anglus magnanim⁹. Teruanã morinorũ caput obsidet. patiũtur Gallicam ignominiã. Suũ non audent exercitum Anglico obiicere. vt solet accidere in re bellica dãnum passus est Anglus, leue tamen. plaustra quadrigata misit, e castris signatũ decem & nouẽ ad Teruaniæ fossas implendas, quo diruta per tormẽta muris, facilior fiat oppugnatio. In Gallorũ præsidia inciderunt. certarũt acriter, e Gallis ducibus tres vi armorũ fuerunt perẽpti. victi tamẽ Anglí fuerunt, qui loco mentũ plaustra in gyrum locauerũt. lõge aberant a castris. defuit propẽrea illis auxilium. obsidio stringitus. mœnia perpetuis tormentorum ictibus concutiuntur. Vale ex Valleoleto. vi. Kal. Augusti. M.D.xiij.

Pescarię Marchionẽ Genuã tẽdisse. Hispan⁹ Genuã obsidet. Venetorũ dux Veronã obsidet. ejicit Papa Cardiales: a Iulio ejectos: restituit i pristinũ gradũ. Cardinales ob id ira ti: vnx Bregãtię i Asiam cum magna manu. Angl⁹ obsidet Teruanam. Confessio Cardinalis petit errati veniam. Anglus in mœnia. Anglorum plaustra gyrãtia. Stringitur Teruana.

Digitized by Google

P. M. A. M. Ludouico Furtado Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

CCCCC xxiii.

Rutenus ꝑ Polonum.

SCythias, Sarmathias esse duas, ad Septemtrionem citra Euxinum Põtum, & Meotidem Paludem versam vnam, in Europa, in Asia trans Helespõtum alteram, sæpe intellexisti. Citeriorem incolunt Ruteni, qui & Ruxii, & Tartari dicũtur. Hi contra Polonũ Regem armati venerunt, Regni partẽ vastarunt. Petit a Põtifice suppetias, vt Christianos Principes, in sui auxiliũ hortetur, orat. Sunt nãq; Tartari, licet nomine Christiani, a Christianis moribꝰ deuii, Barbarisq; reguntur legibus. Ab Italia calamitosa, fertur, Eluetiorũ esse Mediolani quinq; milia. Miseram vrbem quotidianis infestant exactionibus. Maxilimianꝰ dux in Hasia oppido febribus laborat, qualis eius infœlicis vrbis, sit fortuna, proh dolor, ex prædictis colligito. Neq; arbitreris pestem illam, ab Eluetiis, aut Gallis, neq; Germanis, vel Hispanis emanare. Qui omnes ad eius patriæ internicicm petulãter insultãt. Rabida vindictæ sitis ciuium, in ciues, infœlicem vrbẽ, & vicina omnia exagitat. Si concordi viuerent animo, tuti essent ab omnibus exteris incursibus. Alterne sibi viscera dilacerant. quibus diffidẽtibus in Sontes populi dantur in prædam passim. Mediolanum mittit Rex oratorẽ Diecũ de Aquila Calatranę comendatariũ, virum prudentẽ, literis pollentẽ. Fluctuant, & ipse intactis fortunæ motibus. Veremur ne tot successibus elati Eluetii, aliquãdo latius, Exẽplo Gothorum, alas protendere cogitent. Rex Anglus cuniculis effossis Teruanam, in summo tenebat discrimine, nisi perpetui dierũ octodecim Hũbres mole facta tellure Fossas diruissent, dum hæc, sta geruntur, Cæsar Imperator ad Angli venit exercitum, erant locata maiori, ex parte castra ad Septemptrionem, qua Galli erant venturi, nuda fere, aut parũo tuta præsidio. Cæsaris cõsilio ad alterum Teruanæ latus sunt Castra mutata. Rex Gallus, licet æger, ex Partisio curru vectus, in apertum cum exercitu prodiit. Suarum copiarũ robur, cum delectis ducibus misit, vt cõmeatibus obsessos inuarent. Eunt obuiam Cæsar, & Anglus parua manu Germanorũ, & Anglorũ, in gentes Gallorum copias prostrant, & in fugã vertunt. Plaustra, tumẽtaq; oneraria, cum cõmeatibus, & maiorẽ ducũ, & vexillorũ partem capiũt, Galli Regis vires hebetant. Hæc fama tulit quando particularius, quæ sint acta, intellexerimus, particularius significabimus. Vale ex Valledoleto. xiiii. Septembris. M.D.xiii.

Dux Mediolani laborat febri. Collachrymatur: sup mediolanũ. Cinisi rabies nõ exteri vastant. Exẽplo Gothoꝝ timor. Hũbres diffurbarunt fossas. Cęsari Anglorũ castra. Mutãmr castra. Quid Rex Gallus. Prosternãtur Gallica Cęsare. Duces: & vexilla capiũt.

P. M. A. M. Ludouico Furtado Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

CCCCC xxiiii.

Captoꝝ qũtates: & numerus. Vrbs Teruana.

HAbemus quæ acciderint, in certamine cui Cæsar cum Anglo Rege interfuit. Captorum ducũ nomina mihi Rex enumerauit. Dominũ inquit longæ villæ, ac Rotholini Marchionem, cum centum nobilium cui præerat manu, dominũ etiam Laclete, Batartũq; omnes egregios bellorũ magistros. Pallizam quoq; Gallici prætorẽ exercitus, in Pomperonis expeditione, fuisse vulneratum, aut captũq; sed sub fide militari, fuisse dimissum Teruanẽses obsessi. Vbi captos Galli exercitus, tot primarios duces intellexerunt, ad eorũ nãq; conspectũ ducti sunt, & qui rerum omniũ penuria laborabant, sese illico dediderunt. Ita cũ ingenti damno Gallorũ, & ignominia, Rex Anglus, fines Gallicos infestat. Angli Regis genetri sui Rex noster, altex quindecim Germanorũ millibus, & Britanorũ, Anglorũ dico, quattuor, & triginta exercitum cõstare, præter eos qui machinarũ, & impedimentorũ curam habẽt, quorũ est ingens numerus. Cæsaris, & Angli literæ, ad Regem sunt dimissę Augusti mensis, die vigesima tertia, quem Teruanæ deditio præcesserat. Eluetii Burgundiã parant impetere, qua munitum oppidũ Deuinio, id nunc Degiunũ dicitur. Florentinus orator, qui est apud Regem nostrũ, a Lugdunẽsibus mercatoribus cõcinnis literas habet. Cõmemere, iam in vniuersa Gallia ad Eluetiorum motus. cuncta esse formidine plena prædicant. Ferunt etiam Scotum Regẽ cum quadraginta bellatorũ millibus, in Angliã contra sororiũ Regem Anglum, fuisse profectũ. mouerat prius, & hortatus fuerat Scotus Anglum sororium, ne Gallo Regi amico suo bellum inferret. Vt regrediatur per crebros nuncios persuadere nisus fuerat. Alioquin se Angliam aggressurũ minatus fuerat, nequire se tam veteri amico, vrgente necessitate deficere. Ad hæc Anglus animose respõderat. Se quãdo pronunciam, in Gallos complectabatur, de insidiis sua non dubitasse. Se nõ desiturum ab incepto, eat, eat. præsidia se reperturũ respondet, qualia forte non putabit, & forsan ipsum pœnitebit. Regina Catherina genitricem Helisabetham æmulata, patriisq; animo imbuta, ad Regni regimen ab sene viro relicta, ducibus Britanis, qui ad Regni præsidium relicti fuerant, conuocatis, quæ emergunt, egregia oratione patefacit. Vt sese ad fines proprios tuendos apparent, hortatur. Meminerint deum esse propicium iuxta tuentibus, neq; obliuiscantur. Anglicũ robur præcellere cunctis gentibus. Patriam amplexatur ab hostibus, & quod deterius est a finibus, qui eam tueri deberent, contra ius fasq; nos turbare nitentibus. Reginæ monitis accensi proceres eunt in Scotum, iam fi-

Quę Anglorũ copię. Cęsaris sint ipse ad regẽ. Eluetii Deuinionem. Tremit tota Gallia. Scotus in Angliam. Scoti monitio: ad sororium. Quid rhodorit sororio. Laus Reginę Anglię. Reginę oratio ad proceres.

In Scotti Angli.

Digitized by Google

nes Angliæ calcantem, Scotum sternunt, prostrant, perimūt, quotquot, in Angliam trāsmissi fuerāt. De Rege ipso nil certi habetur, creditur inter mortuos iacere trucidatus, quādo intelligemus, intelliges. Vale ex Valledoleto die. xxiii. Septembris. M.D.xiii.

Trucidat Scotus: et sui oēs. Rex reperit: rex perijt.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

cccccxxv

PRoh tempora, Proh Christianorum, proterua rabies. Mille ferunt vndiq; fortunæ lubria, mille calamitates, quæ gesta sint, in Italia, & radicibus Alpium Nouariæ, Vercellis, Taurino, Hasta, sancto Germano, & reliquis infœlicibus locis, alias habuisti. Conantur Hispani detrudere Venetos in Mare, terris ablatis continētibus, quadringentas destinauit Summus Pōtifex, cataphractas lanceas, in exercitu Hispano, sub nostro prorege. Patauium infestare conantur, vbi valida sunt Venetorum præsidia, ibi suas vires omnes Veneti coegerunt. Applicare se ad muros minime audent, fossas inhabitabāt aquosas nostri, præ machinarum timore, nulla est turris, nulla pinna, quæ non sit fulta tormentis. Arbores omnes tulerūt e medio Veneti quo pateant campi, & libere discurrere queant profecti, in hostes tormentarij globi. Laborant penuria rerum omniū nostri, qua vrgente, & fossarum, in cōmodis afflicti, relinquere prouinciam suscepta, cito cogentur. Vuus, & fructibus tantūmodo vescuntur. Cætera desunt. Veneti solitam fortunæ inconstantiā se profitentur expectare, putant se paulatim cunctando lassare fœderatos. Patientia omnia vincī didicerunt. Ab Eluetiis autē fertur, eos in Burgundiā descendisse, obsideregq; Deinionē. Iureiurando pacti sunt inuicem, in Gallorum perniciem, nisi tria, sibi a Gallis fœderum capita concedātur, vt ducatus Mediolani arces dedent, quas adhuc retinent, vt veteribus dominis Burgūdiæ loca restituant, vtim pensas sua causa expositas persoluant. Annuit his omnibus Palliza Gallici exercitus Prētor, quo tempus interciperet, ad fatigandum Eluetiorū impetum, consulendi Regem suū poposcit, inducias, præbentur. Eluetios fefellit. Digiumū interea dum eunt, redeuntq; nuncij mutauit adeo Palliza, vt haud quaquā vltra possit expugnari. Nil voluit eorum, quę Palliza promisit explere rex. Ad Anglum diuertamus. Captam strauit Teruanam, diruitq; penitus. Tornacēsium, Neruiorum caput, adiuit. Sese dedunt Tornacēses, ne agrorum vastitatem, & expugnationem patiantur. Quadraginta millia ducatorum Regi Anglo præbuerunt. Indead prospectum Ambianæ vrbis castra mouit. Ibi Rex Gallus insiderat, cum triginta millibus bellatorum. fama viget Franciscum de Angulema Delphinum hæredem Regni Frācię, leui prælio tentasse Anglos, fuissegq; vulneratum. Est his pro Rege inualido dux exercitus Gallici. Astat Regi Anglo Cæsar, Gallorū, ob susceptas, non leues iniurias, hostis meritissimus. Ab Vngaria, quæ Pānonia est inferior, inquiunt eum Regē quattuor mille Turchas equites trucidasse, qui fines Vngaros fuerant ingressi. In vrbem ob eam victoriam lætitiæ signa publice sunt instaurata. Quibus fatis Christiana religio concutiatur hinc colligito. Vale ex Valledoleto. xvii. Octobris. M.D.xiii.

Hispani Venetos. Munimenta Pataui. Vastatio agri Pataui ni. Cūctis stat Hispanis.

Venetorū prudētia. Eluetij sup Deinionē. Quid petāt Eluetij.

Fraudes Eluetios. Teruana sternitur. Tornacum deditur. Qua mercę Tornacēses redimerint se. Delphini? ptor exercit Cęsar adest In Turchas: Rex Vngarus. In vrbem signa lętitię.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

cccccxxvi.

NOn cessat vndiq; fortuna quassare rem Christianā. Placidis Anglo Regi palmis eblanditur, Gallos horrenda premit rugosa fronte. Quid de futuro cogitet, futura tempora dicent. In Galli Regis auxilium multi capacem struxerat Scotus Rex nauim. Ad supplementum classis quinq; aliis additis, maiorem vim tormentorum, Angli discerpserunt, demiseregq; in profundum, reliquas cœperunt, prehēderunt vnam Daccarum Regis, qui Dinamarca dicitur, aliam, & ipsam ingentem, ea vt Scotæ classi iungeretur, in Anglicam vehebatur. hæc friuola, tenuiaq; sunt, vah quid dices, profligatos fuisse Scotorum, cum suo Rege milia quadraginta, scripsimus, trucidatus & ipse fuit pugnans inter cōfertas acies viriliter. Ait Io. Asilus orator Anglus, ne quid ad præsentem sui Regis fœlicitatem desit, venisse ad eius manus Principem Insulæ Hyberniæ, qui maiorem insulæ partem alienam ab Anglo ipso fuisse nebat. Ruteni redeunt, & insultant in Vngarum, & Polonum Reges, Sūmus Pontifex ex affinibus, & familiaribus quattuor erexit Cardinales, in Acrem eius ordinis inuidiam, & querellam, qui dum illi suffragarentur, ne Cardinalem vilium crearet, donec ad minorem numerum gradus ille Cardineus reducetetur, pepigere. A Venetis, fertur. Bernardinum Valmōtonum e ducibus eorum vnum, captum a Germanis fuisse, in prouincia Friuoli, quam dicūt Forum Iulij. Ad eam Hispani tendunt, in fauorem Cæsaris. Liutanus curam habet tutandi Pataui. Iulianus Pōtificis frater, Romanus a populo Romano creatus est Pontifex, licet hoc alieno, sit loco, Vbi primum creatus fuit Romano populo, a plaudenti, & gratulanti, tri pœ, tiberinæ, tributa dimisit, seqq; fere lachrymando, præ lætitia, res populi Romani solici-

Strages classis Scoti Regis.

Hyberniæ princeps sub ditur. Ruteni sint tanti tersi. Qui Cardinales creati. Veneti solum: tutetur Pataui.

Digitized by Google

Mutatoria: i Regẽ. Aug obstãre cõuelscat. Quo tẽdat: Rex fit.

ta cura prospecturum, est pollicitus. Rex noster est, in abatia Valbona, sex a nobis leucis distante. Ceruorum venationibus intendens: semitristis, ex aduersa valetudine venit. Nõ idem est vultus, non eadem facilitas in audiendo, non eadem lenitas. tria sunt illi, ne priores resumat vires, opposita: senilis ætas: secundũ nanq; agit, & sexagesimum annũ. Vxor, quam a latere nũ quam abigit: & Venatus cœlicq; viuendi cupiditas, quæ illum in siluis detinet: vltra quam iuuenili ætati: citra salutem: fas esset. Vale ex Valledoleto, xxv. Octobris. M.D.xiii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

CCCCC xxvii.

Aug duct: Mediolani societas.

Defect Mediolani assultatio.

Pactaque pecũ Eluetii

Inter patruũ et nepotẽ Vicharnis: q colligia.

VAtes egregius ille Ausonius: de Mediolani dignitatibus epigrãma confecit. Carmitiis initium est. Et Mediolani mira omnia. Conuerte nunc, & verum fatebere. Mediolani dira omnia. Iuuenis ille Maximilianus, in omni vitiorum genere putridos familiares dicitur incidisse necessarios. horumq; cõmercio delectari, & eorum regitur consiliis. Primatũ retinent Ioãnes Gonzaga: & Manfredus Corrigia. Miserum: infœtidam omniũ flagitiorũ piscinam obrutum tenent. Proscribendis ciuibus: & bonis miserorum raptandis inuigilatur. Hinc in explebili Eluetiorum fame: duce ab huiusmodi profanis gubernato inde: infœlix vrbs vrbiũ gẽma magis, ac magis: it præceps. Eluetiorum ibi restiterunt: quinq; millia Galli: & Eluetii conuenerunt: his pactis fœderibus: vt Gallus Rex ducatus Mediolani arces: cum inclusis munitionibus: & machinis duci dedet, vtq; infra diem quindecimum Eluetiis Galli præbeant ducatorum ducenta millia. Circiter idus Nouembris totidem. Ne ve Gallus arma capiat, in quenquã auxiliarium Eluetiorum, Ne Gallus vllo tempore tentet membrũ aliquod Eluetiorum locare stipendio: cæteris inconsultis. Ipsi vero se discessuros: ex Dauini omis obsidione, ac educturos incolumes ex arcibus præsidiarios earum: donec Ducatus terminos transierint. Hic idem cursor attulit. Selinsachi: Principatus vsurpatoris: Accinatum nepotem: ex fratre Corcuto maiore natu perempto: Asiæ cum triginta millibus pugnatorũ fecisse Sophianæ: ex Armenia: per Taurum montem: in Asiam minorem descendisse contra patruũ vsurpatorem. Selinsachus nepoti: per oratores pacem suadet: magna pollicetur modo arma deponat. Respondet Accinatus nepos, se qua pater morte perierit: vitam finiturum, aut patris necem vlturum: & vna progreditur. Scripsi alias nos hic habuisse apud Regẽ oratorem Florentinum, Franciscum Guizardinum. Is propediem discedet: missus nanq; alius

Io. Cursij orator laudat.

fuit Ioannes Cursius græce ac latine eruditissimus: ab his ac reliquis oratoribus, quid extra nostros lares Hispanos agatur elicio. Scribunt nanq; ad eos sui principes, aut res publicæ: quicquid emergit: in vniuerso. De discessu ad oppidum Matritum trans montes istos Segouianos: vt vulgo loquar, ad Meridiem, sermo est: scis nanq; magis apricam esse regionem illam Regni Toletani. vbi est ager oleis: & vinetis fortunatus. olea nanq; ob horrorem hyemalem: citra hos montes nulla coalescit: vel rarissima: nisi forte sub monticuli alicuius latere demisso: a Borealibus tuto flatibus. Dum hæc ita scriberem: venisse intellexi ad horam hanc Garciam Brizuelam nostri proregis equitẽ familiarem: per equos dispositos: a prorege missum. quando quid deferat habuerimus. quid affert, habebis. Vale ex Valledoleto tertio Nouembris. M.D.xiii.

Toletanus ager fortunatus.

CCCCC xxviii.

De testiculis Tauri.

Quur ãrem habere filios.

Inter socerũ et generũ tractidia.

Quid vterq; arguat.

Facile discordant Reges.

Ad Carrizillum Rex.

P.M. A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

AVdiuisse te inquis, cum de Regis valetudine sermo fieret: de tauri testibus nescio quid. petis, vt quid de hoc sentiatur, aperiam. Ab initio rei ad aures meas deuenerat. Destiti hactenus, ne autor ego dicerer: donec paulatim serpens rumor: per podia circumactus: populorum aures, & conuenticula repleuerit. vti feratur, accipito. Catholicus Rex habendæ prolis: masculinæ præcipue: cui hæreditaria sua Regna paterna queat relinquere: tanquam hęredi propinquiori: quã nepos Carolus sit: est cupidissimus. Iure ne an iniuria genero prius Philippo: & mox ex eo nepoti Carolo succenseat: & an succenseat: ipsi iudicent. repletas querellis vtriusq; prępositis aures habeo hactenus fatigatas. Non fuisse dicto parẽtem generum arguebat socer. cupiditate Regni Castellæ captum socerum, se male habere gener conquerebatur. Persuasores, qui ex dissidiis amborum rem propriam augere studebant, fouere inter ipsos odium nitebantur: neq; calido nimis opifice opus erat, cum de imperio res ageretur: quod non patitur collegam: licet de vniuerso contentio sit. Quid ex ea discordia successerit: late suis locis. Nunc ad tua postulata reflecto habenas. In Metinna campi Castellę veteris emporio: Rex & vniuersa curia Martio præterito morabantur. Est ab eo municipio villula distans millaria quatuor, nomine Carrionzillum: vbi Regis pater Rex Ioannes natus fuisse dicitur. Amenis est fulta nemoribus villula, & venatibus apta. Secessit in eam Rex vxore Comitii. Sumpsisse sibi dicitur Cibaria quædam ad venerem facientia. Putauit, eo medio fore: vt

Digitized by Google

vxor graui daretur: Eo inscio: conditi Tauriní testes, in escam fuerunt expositi ad rem optatam: & manu Coci Reginæ: qui Gallus erat. quid hoc fuerit, quid simplex, aut quid mixtum me latet. In re hoc est. Regem adeo dapes illæ perturbarunt: vt inescatus: Velut hamo: salutē nunquam senserit vltra. Hinc illi vomitus. Hinc illæ febres: Neq; arbitrantur medici conualiturum. Durus est illi Halitus: & grauis admodum. Anhelum vix trahit spiritum. tecto & muris odit claudi: vellet sub aperto semper esse cœlo. Inde siluas frequentat sub tristis: negocijs iam auersus. Vale ex Valledoleto idibus Nouembris. M.D.xiii. Dur⁹ halitus Regi.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio. cccc xxix.

PEtis quid habeatur ab orbe nouo. Maiora indies: hactenus latentia deteguntur. De vasta quadam tellure, quæ sese offert nautis, in æquam ab Herculeo freto se vertentibus: ad Meridiem, latam fecimus alias mentionem. In ea tellure prouincias esse varias, Pariam puta: Curiatiam: Cuchibacoam: Cauchietum: Saturniam: Caubaniam: Vrabain: Zaraboroam Beraguam: & multas præterea diximus. Magnæ illius terræ litora peragrantes: Christophorus Colonus primus tantæ inuentor magnitudinis, dehinc illum æmulantes Hispani: varia reperere flumina, tum ingentia, tum, parua: & mediocria, præter cætera in vnum incidere latitudinis adeo immensæ, vt incredibile: sit posse id in natura fieri. Octoginta milliarium amplius aiunt, & flumen esse asseuerant: non marii sinum: q; dulcium sit aquarum: q; fluat in Oceanum, & insulis refertum sit: neq; fluxum patiatur: aut refluxū in internis. Quadraginta plærisq; lequas, cum caruellis aduerso eo flumine adnauigarunt. Et diuersos accolarum regulos salutauere: mutuisq; muneribus sese inuicem amicicia deuinxere: licet ab initio reticere hospites conarentur. Regulos Chiacones appellant. flumini est nomen patrium Maragnonus: sub equinoctiali locant linea plerisq; nautæ fluminis eius fauces: trans lineam alii constituunt. Se ibi polum arcticum amittere fatentur omnes. Linguarum est in illis tractibus: & nationum magna varietas. Animalium: volucrum piscium q;, ac monstrorum diuersitas est ingens. mores varii. vbiq; auro scatent. vnionibus abundant: vbiq; regiones illæ: quarū sub eodem eius terræ discursu equinoctio plærisq; subsunt: aliæ citra, trans aliæ. Elisias mille atq; iterum mille prouincias fouent illi tractus: steriles etiam alias hatenosasq;, ac horridas natura soli. Canibium siue Canibalium humanarum carnium eluonum: & venenatis sagittis aduenientes hospites excipientium: altrices alias: Mitium & hospitalium incolarum alias: frondescūt ibi arbores maiori in parte toto anno, & prata virescunt. Vere tantum, & autumno fruuntur incolæ. Hyemis horridæ, aut æstatis molestæ: expertes. Qui colles, & decurrentium fluminum ripas inhabitant, beate viuunt. In elatis montibus Alicubi perpetuæ Niues conspiciūtur. In profundis autem vallibus: ob rorantes, ad ima e montibus solares radios calor ingens, quia vel sub linea: vel propinqui lineæ, sint equinoctiali. Coloniæ sunt in ea terra Duę destinatæ. In Vrabe magno sinu: per Alfonsum Hoiedam vna, per Diecum Nicuessa: in Beragua altera, ad Beragtiam septingentorum hominum classe Nicuessa peruexit. Ad Vrabā quadringentorum Hoieda, cui datus est Comes. Io. Cossa egregius: & exercitus eorum litorum nanclerus. Sed infœlici omnes fato, & sinistris auibus perisse tres ipsi Primarii, & Conili litonum pars maior variis adacti casibus. Particulares aliquando de his inueritis ædemus libros, quæ meo iudicio maiora sunt, & mirabiliora, quam quæ ab antiquis descripta Cosmographis. Iam vale, ex Valledoleto. xviii. Decembris. M.D.xiii. De reb⁹ idi cis: ꝫ ꝑcipue de fluminis Maragnonis latitudie. Linguarus ꝙdrupedū: ꝫ volucrū varietas. Noua regiō: varię regiones. De Maragnono: flumine. Reguli Chiacones. In equinoctio: flumi⁹. Arctico polo Linguarū varietas. Aurū: & vniones. Varietas terrarū. Tēperies: in mōsa. Niues alicubi. Cur aliquā do calor. Duę Colonię. Hoieda: nicuessa. Io. Cossa. Tres Duces periere.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio. cccccxxx

EX variis orbis regionibus varia referuntur. Rex Anglus, cum Gallis pepigit, ne Tornachum repetant, neue Teruanam ædificent: & vrgente iam hyeme rediit in Angliam, Scotiæ Res compositurus, eius Rege: qui sororius Anglo erat, interempto: vtq; Scotiæ Reginæ sororí suæ viduę suppetias ferat, in Principes Scotos, si opus fuerit. Filium reliquit Scotus, in cunabulis. Rex Gallus frequentes mittit: ad nos nuncios, humilitatē præ se fert. Vulpinam esse putamus: nec defuturum, quin caput erigat occasione qualibet surgente. Ad vrbem dicitur septem Episcopos misisse, qui se, Gallicanāq; Leoni Papæ offerant Ecclesiā. Missi: & a Cæsare sunt, & Maximiliano Mediolani duce oratores, Dux Bari eius frater, cum equitibus duobus Mediolanensibus. A Cæsare autem Matthæus Langa Gurcensis Episcopus. Huic rubrum præbuit Pontifex Galerum. Venetus vero, qui Gallo est fœderatus, instat vt Gallus transmittat exercitum: quod ni fecerit, intra paucos dies initurum fœdus: cum Cæsare, ac reliquis Italiæ Principibus, non posse tantum pondus vltra sustinere protestatur. Ad hæc Gallus fremit, videt Venetis ase disiunctis, claudi sibi viā traiiciendi Alpes in Italiam, stimulat quoq; Gallum Triuultius e patria exul. Cæsar ex Gurcensis, vt aiunt, consilio: ni- Pacem Gallicꝰ Anglo. Rediit Anglus. Galli, humilitas est: vulpina. Misit septē Epos: ad Leonē. Miserūt: ꝛ reliqui. Vat Gurcē sis Galer⁹. Protestatio Venetoꝝ.

Digitized by Google

Gallum stimulant Venetι.

Despati: cū Cęsare Venetι.

Nota. Venetis.

Prouidētia Venetorū.

Dux Mediolani: expilatur.

Turchꝰ inhiat Italię.

Supat sudoꝝ maiores ferocia.

mis premit Venetos. Conditiones: ab eis petit nimis duras, in vltimam desperationem illos traxit. Vereor ne funiculus iste, vti est in prouerbio, ex distentu nimio frangatur. Mallunt Veneti cum tributis, quæ petuntur bellum protrahere, quam gratuito, se tantæ seruituti obijcere. Fortunam: quę mutari solet, & quid cœli astruant, in rebus suis experiri statuunt. Dum cūctantur, aut fœderatorum aliquem moriturum, aut e cuneo discessurum, lōga bellorum molestia fessum, sperant. Gallus quandocunq; dabitur posse traiicιet Alpes, ne tanta Venetorū occasio labatur e manibus. Maximilianus dux ab Eluetijs expilatur adcutem. Ingentem pecuniarum summam: ob stipendia non soluta, iure merito petunt, quia suo cruore Gallis eiectis ducem fecerint, sed ad explendam eorum sitim, & ad ea persoluenda, quæ merentur: Crassi Cręsiq; opes nō sufficerent. Turcharum tyrannus: qui ferocitate animoq; omnes maiores superat, accingere se in Italiam cuperet, & iam perfectum esset, ni Sophius Persa, illius nepoti, ex fratre maiore natu, suppetias ferens imminueret a tergo. Vale ex Valledoleto nono Kal. Decembris. M.D.xiij.

P.M. A.M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio:

cccc xxxi.

Liuianus dux Venetorum.

Reicit Liuianꝰ: a nris.

Quę oppida dedātur nostris.

Liuianꝰ: includit Patauij.

Tormēta iaculātur Venetias.

Loca data: in prędā.

Aurata palatia eruūt

Exclamatio: i senos exulones.

De Zafusinis viratis.

Sternitur Liuianus.

De Marco Antonio Colsina.

INter Hispanorum: & Venetorum exercitus, in aperto certamen contigit. huic, Brizuela proregis familiaris, quem paucis antediebus, per equos dispositos, missum diximus, interfuit. Rei ordinem huiusce modi fuisse mihi retulit. Gallis: ex Italia fugatis ab Eluetijs, Bartholomeus Liuianus Venetorum dux, ad Patauina sua redιens statiua, Brixiā, de hinc Veronam obsidere ausus est. ab vtraq; reiectus a nostris fuit. Secutus nanq; illico est eum prorex noster, cum exercitu cataphractorum mille, armaturæ leuis septingentis velitibus, peditibus vero septem milibus, Bergomum quoq; nostris deditur: ex itinere. Restitit arx, quæ Capella dicitur. Expugnatur tandem, nobilibus quibusdam machinarum traiectu peremptis. Pescaria quoq; in Benaci lacus, qua Mintius fluere incipit faucibus posita, capitur. deditur, & Lignagum municipium. Fixere pedem tandem, incluso intra Patauium Bartholomeo Liuiano, in oppido iuris Veronensis dicto Aluere, in Athesis fluminis ripa. Liuiano incluso libera datur nostris vagandi potestas. Iam Octobris nono Kalarū peruenerat. tranquilli: & sereni, præter eius terræ naturam, temporis cōmoditate vsi nostri, ad litus, qua Venetias prospectare licebat. Castra locant: tormentorum globos in vrbem iaculantur. Formidine quatitur vniuersa plebs, insueto tonitru salutata. Villas Montagnanam, Hestem, Monceleſum in prędam datas sternunt. Bubulentam in amœni fluminis Bachilii, quem Bataglionem vulgus appellat, ripa, palatijs Regalibus: & amœnis viridarijs fultam, funditus euertunt. Aurata miriſq; modis laborata, pictaq; atria comburunt. Vah Hispani, vah Germani, quid vobis ad delitias structi parietes iniuriæ attulerunt, quam minime generosum est in silentes, inermes, auratas aulas sæuire. Elisio illic tractui debuissetis ignoscere, qui neq; in vos tormenta iacebat, neq; inde latentes insidias, aut iacturam expectabatis. plebem Sachi Oppulentum oppidum: & mestrum ipsius vrbis Venetiarum forum nundinarium, depopulati sunt. Ingentes miroq; artificio structas ad naues proficiendas e sinu Adriatico ad fluuium vulgo Brentam: & Ebrentam in sinum, machinas, dicunt Zafusinas, se iactat Brizegnus, ipse ex proregis Imperio, cum in festa militum manu disiecisse, quibus diruptis Venetijs ab eo latere cōmeatus tolluntur. Ad Redeuntes ab ea strage nostros Bartholomeus Liuianus e Patauio trasilit, quā presidio tenet, nostros intercipit. Pugnatū est acriter apud Ciutatellam. Sternitur Liuianus. Patauium multis e militibus amissis, regressus est. Sunt qui credant nō longe afuisse Marcum Antonium Columnam, ducem: & ipsum Venetorum, cum suis cohortibus vocatum a Liuiano ex Treuisio, potuisseq;, si Liuianus parumper rem distulisset, pugnæ interesse. Id si accidisset, forte qui victoria potiti sunt, corruissent, sic res Italias fortuna conquassat. Tu vale. & lætus viue quandoquidem in tuto es. Ex Valledoleto in Kal. Decembris. M.D.xiij.

Digitized by Google

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS. A. M. LIBER VI GESIMVS SEPTIMVS. ANNO M.D.XIIII.

P. M. A. M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

ETerna nobis dies plures dedit cursores. Suscepit Sūmus Pontifex: a Maximiliano duce: legationē: vti a duce Mediolani. Ad hæc. Galli Regis orator: frendens: fremens: spumans: labra mordens in Pontificem verba fecit querula. Christianissimū Regem suum inquit, verum & legitimum esse Mediolani ducem: non alium quenquā. Nullius esse roboris Pontificis eam susceptionem protestatur. Nequire se aliter in præsentiarum facere: Pontifex respondet. Maximilianum: annuente Cæsare Imperatore huius rei iudice: dicit se reperire ducatus possessorē. Nil esse cur debeat quis succēssere. Leone ferocior discedit Gallus orator. Cæteri suo fungūtur officio. Rex Anglus Scotiæ gubernationē tentauit. admissus minime fuit a Scotis proceribus, immo & Reginā: q̄ sit Angli Regis soror, exauctorarunt: & filiū abstulerūt infantem Regē. Multo maiores quā nunq̄ alias parat Anglus copias in Galliam traiiciendas. A Pōtifice. viii. die huius mēsis Ianuarii curiā ingressus est ad Regē nūcius Galeatius Butrigarius. vir Bononiēsis: egregius quippe & litteris: & animi bonitate pollens: nobili ortus familia, cōponēdę inter Principes Christianos pacī Pōtifex inuigilat: tum ex officio, tum ob imminentē Turci ferocis potentiā formidolosam. Dixi alias, ni fallor: electū fuisse mittendū ad Nouū orbē Petrū Ariē: virū a teneris in Regia nutritū domo: in re bellica exercitū: cū militib⁹ mille ducētū: quouis armorū: elatere putati cōtinentis Septētrionali p mōtes interiacētes: ad Australe traiiciat: fama notū pelagus. Secūdo flumine Bethi cū classe traiecit in Oceanū: vxore comite: quæ paternas abiicies delicias octo filiorū prole relicta: ad incogniti orbis tract⁹ forti animo sequi maritū: vt suū Hypsicratea mitridatē statuit. Ferē e Gallia Reginā Gallicanā vita functā. Vixit sub insigni castitatis & prudētiæ noie. Sublata est e medio altera Iulia: inter vtrūq; Regē Fernādū Catholicū: & Ludouicū Christianissimū, pacis fuit causa intercos sæpe numero. Pōtifex vellet in nostri Regis affinitatē cōnecti, p Iulianū ei⁹ fratrē: propterea cū Butrigario nūcio misit Florētinū quendā ciuē noie Ioānem Vespucium qui de matrimonio cū aliqua Regis ppinq̄ tractet, qd fiet intelliges. Vale ex Valledoleto. x. Kal. M.D.xiiii.

cccc xxxii.

Papa suscepit a duce oratores.

Quid dicat Papa.

Pacī studet Papa.

Papa vellet affinitatem cum Rege.

P. M. A. M. Ludouico Furtato Mendocio mei Tendillæ comitis filio.

ACcipe nūciū: quo delectaberis. Vngariæ fines Turcarū incursi tauit iterū multitudo eq̄strīs. Fuerūt ab Vngaro Rege profligati Turcæ. ad quater mille trucidati sunt. Lętata est ob id nunciū Roma vti anno superiore. Venetis durū euenit incōmodū. Est primaria vrbis ei⁹ via ditiū receptrix mercium: Rialtū vulgo dicta. Cōbusta est vniuersa cū summa vrbis iactura, nescitur vnde ignis emerserit. Consternata est eo casu ciuitas: qui die decimo Ianuarii accidit. Sed pronostico magis terretur. Suspicantur ob id portentum res eorum processus indeterius. Mediolani aiunt eodem tempore tres visas publice lunas fuisse. Eluetii Castellatenent adhuc Mediolani: & Cremonæ: & vna ducem in Castello seruant. Nil est, vt verum fateamur: quod non mereātur a duce ob eorū cōstantiā in Gallos: quos ex vniuersa pepulerūt Italia, graue tamē est onus. Ex Gallia fertur Gallicanā Ecclesiā vniuersalē cū suo Rege fouere Cardinalitū a Iulio Pōtifice mulctatorū opiniones desiisse: famxisseq̄ leues fuisse motus eorū. Ex Vādalia Andaluzia dico: allatū est: classem, qua Petrus Aries tendebat ad Indos cū mille ducētū militibus fuisse tēpestatib⁹ quassatā, redisseq̄ ad littora Gaditana semicōcussam. Hodie qui est dies Ianuarii. v. Catholicus Rex elegit in Principē Senatus (dicitis præsidentē Hispani) Antonium de Roges Archiepiscopū Granatēsem fautorē posthac habebim⁹ Regiū senatū, quādoquidē assequuti sum⁹. tu affinē: ego prælatū: cū sim Metropolitanæ suæ sedis prior. vir est integer: iusti amator: rigidus facinorosorū: & sceleratorū pśecutor: bene sperādū est. Catholicus Rex noster in Galliā misit oratorē quendā institutionis dñicæ contionatorē noie Bernardū Mesam: honesto natū loco: Toletanū ciuem: Insulæ Cubę designatū Episcopum: quid in mandatis ferat non intelligimus. Tempus omnium rerum eximius præco: aliquando nobis aperiet. In Scotia: Regis Anglī consilium non admittunt. Eius Regni proceres puerum Re

cccc xxxiii.

Quatuor mille Turci strati.

De portentis Mediolani.

Mesa orator i Gallia.

Digitized by Google

gem patre nuper orbatum: & Regni habenas ſuſceperunt. Rex autem Anglus ſe magnifice præparat in Gallos: ſed vereor ne pacis deſiderium in noſtro Rege, cogitatus eius proſcindat: nequit iam Rex noſter ferre bellorum moleſtias: ob grateſcens iam ſenium: & ægritudinem: quæ illum vehementer in dies magis ac magis languefacit. Vale ex Valledoleto, ſexto Februarii. M.D.xliij.

cccccxliiij.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

Emanuel captus.

MEmores, qui ſit ille Ioānes Emanuel, diſſidii fomes quondam inter ſocerum & generum Reges. Margarita noſtri Principis Caroli & amita & rectrix, illum cōiecit in carceres. Quid cauſæ inſit neſcitur: creditur pertinaci animo ſolutam habere linguā in Fernandum Regem, quem Margarita vti patrem obſeruat. Rex Anglus febribus laborauit ardentibus: adeo vt medici timuerint: in puſtulas: qua vulgus viruelas appellat, morbo deſiit: & iam valet: ferox & minax in Gallum ſurgit electo. Sed fruſtra vt arbitror: publice nanq; edictæ ſunt inducīæ vnius anni: per Petrum Quintanam Almazani ſecretarii patruelē tractatæ: quem alias diximus ad Cæſarem: & Gallum Regem ſecreto fuiſſe miſſum: quid tunc afferret in mandatis nunc detegitur. Vix Cæſarem ad eas traxit inducias: traxit tamen vna & Pontificem. Multis probat rationibus Rex noſter ſe debuiſſe pacis fœderibus auſcultare. Primo ne forte iterum ab amicis deſeratur: quando magis amicorum auxilio indigeat: vti contigit: quando ab Anglis deſertus: relictus fuit ſolus & imparatus in vniuerſæ potentię Gallicæ faucibus: cum ſummo diſcrimine. Neq; bellicæ rei labores: & incōmoda ſe poſſe vlterius tolerare: contra Chriſtianos præcipue Principes: ad quorum diſcordiam inuitum ſe fuiſſe ſemper tractum ediſerit. Addit quoq; Regem Gallum fere ſupplicem, pacis munia, poſtulare: fœdumq; ac inhumanum fore: Regi tanto præſertim: pacem petenti: pacē negare. Ait etiam cupere ſe paucos hos vitæ dies: qui ſuperſunt contra hoſtes noſtræ fidei exercere. Nil horum admittit Rex Anglus: labra mordere, ac ſpumas mandere fertur: nequiſſe tamen aliorum ſententiæ contraire. Ioānem Haſtilem Anglī Regis oratorem adibo: quid de hac re ſentiat ſcrutabor: & tibi ſignificabo. Vale ex Valledoleto quinto nonas Martii. M.D.xliij.

Rationes Regis de pace optata.

Petit Gallus pacem.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

cccccxlv.

IOannem Haſtilem nudiuſtertius conueni. Regem ſuum inquit in Catholicum Regem ſocerum verba promere grauia: ſe proditum conqueritur: tantam fuiſſe domandæ ſuperbiæ Gallicæ occaſionem, interciſſam dolet: gemit: ferre non poteſt: in ſocerum his verbis inuectum eſſe dicit. Quid me ſocer ocio beato viuentem, vt arma caperet in Gallum Regem: excitaſti? Sat mihi erat ad mei gloriam Imperii tributarium habere Gallum: pace fruēbar aurea: cur fontem mihi nitidum ſocer perturbaſti? Pontificemq; Maximum Chriſtianorum Regum parentem: vt me ad arma moueret ſtimulaſti. Illius hortatu: & conſilio tuo ſocer in Gallum Regem bellicos apparatus mari ac terris: quales nullus forte Regum ab annis mille: coegi: per caleſium fretum copias ingentes: cōmeatus immenſos: pecuniarum acceruos innumeros tranſuexi: horrendas & vt ita dixerim: cœlo formidabiles machinarū ſtrues tranſmiſi: Gallica littora admiratione ac timore repleta concuſſi. In Galliam de hinc ego ego ipſe deuectus Teruanam caput Marinorū munitiſſimā vrbem in ſumma Galli Regis ignominia obſedi: concuſſi: cœpi: & ne me diuidere meas vires cogeret: ſolo æquaui. Cæſarem vtriq; noſtrū ſanguine coniunctū euocaui: mea pecunia iuui: qui putans affore tēpus: quo de Gallis ſibi domuiſq; ſuæ perpetuo iniurioſiſſimis vindictam ſumere poſſet: ſuæ ſerenæ Imperialis oblitus maieſtatis: aduenit: vna florentes copias Gallorum obſeſſis opem ferre aggredientes: parua manu fudimꝰ, trucidauimuſq; ptim, duceſq; Gallorū: artis bellicæ peritos: fere oēs cū vexillis eorū cœpimꝰ: Tornacū de hinc Neruiorū vrbē illuſtrē & oppulentā Gallis abſtuli: q̄ ne meā experirent potētiā, multorū aureorū tributo ſeipſam mulctauit: deditione libera obtata. In Ambiani demū proſpectu: vbi Rex Gallus hoſtis caſtrametabat, in vniuerſæ Gallię terrorē Caſtra locaui. Regē Caledoniū Regū omniū: ob generis vetuſtatē illuſtriſſimū: mihi ſororiū: cū vniuerſa Scotorū nobilitate: clariſq; illiꝰ Regni proceribꝰ: p meos duces intra meos fines trucidaui. Sororē amantiſſimā effeci viduā. Nepotē incunabulis tāto parēte orbaui. Regē ipſum Gallorū Principibꝰ omnibꝰ infenſiſſimū hoſtē: ad extremū iam exterminiū præcipitē trahebā. Tali tpe, ſocer ad indutias raptor, eo dico tpe quo ſtratꝰ hoſtis ſub tuis iacebat pedibꝰ: quæ te neceſſitas coegit ſocer? quis vigor in hoſtē? actū eſt: nemini vltra fidendū. Has ſui Regis fuiſſe querellas: hos ſermones inquit orator Haſtil', ſe vero nil horū traxiſſe Regē noſtrum ad has inducias, ait arbitrari, ſed ſperaſſe, ait Regem Gallum tanti beneficii memorem: q̄ eum a præſentanea pernicie liberauerit: nunquam ei defuturum: timuiſſe quoq; ait ne gener Anglus adeo grandis effectus inſoleſceret: quia ſecundis rebus etiam filios in parentes: aliquan

Quę dixerit Anglus cōtra ſocer.

Quę cauſę Regē mouerunt.

Digitized by Google

do insurrexisse didicerit. Nepotis quoq; Caroli Principis visus est etiã habuisse rationẽ: ne Filippi genitoris eius exẽplo: sit pro tempore grãdior effectu: de se iterũ a Castellæ Regnis eiiciẽdo cogitaturꝰ: hæc Ioãnes Hastil: illa Regis iterna a secretis necessarii: si qd ego credã a me cupis extorqre: vtraq; dicã meo iudicio cõsonare. Vale ex Valledoleto. viii. idus Martii. M.D.xiiii. Suspicio coegit Regẽ

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio. cccc xxxvi.

APrilis quarta decima die: excessit e vita Almazanꝰ: Regis animę solus integer pticeps: grauia q̃q; in illũ Rex exonerabat: haud secus: ac in alterũ seipm: fidissimꝰ & Archanorꝝ gnarꝰ custos: ac lõga rerũ experiẽtia prudẽs: & incorruptꝰ erat: a capiẽdis muneribꝰ abstinuit: veluti ab anguibꝰ venenatis. Suffectꝰ est patruelis ipsiꝰ Petrꝰ q̃ntana secretorũ: & ipse pticeps sub Almazani ferula. Fuit huiꝰ familiaris a manibꝰ interitꝰ molestissimꝰ Regi: addiditq; illiꝰ ægritudini molestiã nõ mediocrẽ. Interrogãti Fernãdo a Vega diui Iacobi de spata Cõmẽdatario Maiori Castellæ qd a Rege pro filiis: aut vxore cuperet, Respõdit Almazanꝰ morti pximꝰ: supremo Regi me cõmẽdato: terrena oĩa in manu Regũ posita: vana nulliusq; momẽti: sunt erũnosa potiꝰ q̃ fœlicia. Addita est & alia Regi anxietas: ex Africa traiiciũt in Hispana littora Mauri sæpe numero: littoralesq; Villas vastãt: & abducũt captiuos i prædã: & vti piratę augustiũt. Callos iã videtur stomacho effecisse: Rex: laborẽ patitur ex ægritudine: q̃ illũ: aquore lambẽte medullas: & aimatę fatigãte spiritum: ex halitu graui vehemeter angit: ea miníme ferre solebat. Ad portum tamen Deniæ Ciuitatis aiunt appulsas esse Triremes vndecim: vigintiq; alia Nauigia. Quid hæc classis operabitur sentiemus. Bastida familiaris Proregis nostri vir primarius ad Regem venit: Venetos inquit nolle cum fœderatis vllo pacto pacẽ: in Verona: Brixia: Bergamũ cũ reliquis pẽdicib⁹ ablatis restituãt: instant ipsi, vt Rex Gallꝰ Alpes trãseat: Gallus aũt spe illos depascit. Forti animo sint p crebros nũcios hortat: se cũ valida manu ppediẽ auxilio vẽturũ pollicetur. Nti interea simul & Põtificis quicqd facet mediũ inter Patauiũ: & Venetias sternũt: quo egestate cõpulsi: & Patauiũ dedatur: & ipsi Gallorũ fœdera defe rere cogãtur. Ciutadella oppidũ valde munitum a Patauio distans milia duodecim: cum suis pręsidiariis ducibus, & primario Bernardino Valmõtono: nostri cœperunt. Ad Belgas transeamus: auditur Anglí Regis sororẽ nostro Principi Carolo hac lege despõsatam: vt eam Carolus ducat vxorem quum primũ annũ foras egecerit quartũ decimum: instat Rex Anglus, vt pacto stetur: quandoquidẽ die vigesimo quarto Februarii præteriti maturam fœderibus egerit ætatem. Auus autem Caroli vterq;, Cæsar scilicet ac Rex Catholicus: differẽdas esse nuptias cẽsent: quia sit Carolus robore corporis nõ egregie donatus a natura, Quãtũ debilib⁹ fœminæ copula nocere soleat, multis exẽplis edocentur. Periere nanq; nõ pauci ex his qui habenas in huiusmodi culturæ agris soluere voluerunt: inter quos Ioãnes Princeps horũ Regnorũ si vixisset Rex futurus. Aegre, fert Anglus morã: se cũ Gallo initurũ amicitiã minatur. Vale ex Valledoleto. vi. nonas Iunii. M.D.xiiii. Mores Almazani. De piratis Mauris. Venetí nolunt pacẽ.

cccc xxxvii.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

ABorbe nouo nuncios habemus. Vaschus Nuñez Balboa manu promptorum fauore inuitis Magistratibus a Rege dessignatis: Imperium sibi vsurpauit in Dariẽenses Hispanos: electo gubernatore Nicuessa: & Baccalario Anziso in carceres coniecto. Is erat iuris dicundi Prætor. Balboa facinus adeo ingens aggressus est: ac perfecit: vt læsæ Maiestatis non modo veniam fuerit assequutus: sed titulis honoratis insignitus. Fama didicerant: qui eas incolebant terras esse trans Montes altos in ipsorum prospectu iacentes: Mare aliud Australe: margaritis & auro ditius: medios tamen Reges sui iuris acres esse defensores: mille propterea opus esse armatis hominibus ad illorum Regum potentiam infringendam: Mittebatur: ad eas vias ferro aperiendas: Petrus Arias: de quo supra cum ea bellatorũ manu. Interea dum sese apparant in Hispania: dum coguntur milites: dum armãtur: dum nauigia construũtur: Vaschus Nuñez ille Balboa tantæ rei fortunã tentare constituit: Centum nonaginta viros ex Dariẽnensibus coegit: in Kalendas Septembris anni superioris. M.D.XIII. iter capit: ferro partim: partim blanditiis: & nostratibus donis Regulis pacatis: Montes superat: mare salutat: Petro Ariæ ac sociis suis: laborem illum atq; vna tantæ rei famam: & gloriam surripuit. Mira scribuntur: quando certi aliquid habebimus: scies. Ex Anglia scribitur Regẽ illũ esse Cæsari ac nro Regi tratũ, nuptiarũ morã repudiũ appellat. Regi Gallo despõdisse sororẽ ferẽt: nec placere hæc suis Regnicolis. In Panonia: Vngaria dico: est & alia Panonia q̃ Austria dicitur: tu multus exortus est: ob Cardinalem Strigoniũ: qui ex cruciata illis concessa in Turcas a Pontifice: magnos dicitur coegisse cumulos pecuniarum, neq; Vngaros ducat in Turcas: tali sese occasione oblata: Turco implicito cum Sophio Persa: ad quem traiecisse Taurũ dicitur in Armeniã, portis Caspiis æquatis, ita vt plaustris curribusq; cõmeatus: & machinas tra- De rebus Dariẽnis. Balboa vsurpat Imperio. De mari Australi.

Digitized by Google

Millia bellatorum.

hentibus pateat iter, Ducentū aiunt transmisisse bellatorū millia, certi adhuc nihil habem⁹: scies quādo sciemus. Ex Italia fertur Senenses a diuersarum partiū factione pulsatos: ex torres: tē tasse reditū in patriā, sed sua spe frustratos: mœstos in exiliū redisse. Non desunt qui credant

Papa Pādulfos odit.

quod fauente Pōtifice eam sint prouinciā agressi. Sētiunt nāq; alieno viuere pōtificē animo in Pandulfos: vrbis eius Tyrānos. Vale ex Valleoleto. x. Kal. Augusti. M.D.xiiij.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

cccc xxxviij.

QVanta sit, quæq; futura nobis aliquādo formidolosa Selimsachi magni Turcarū Principis ferocitas: hinc licet colligere. Patrē Regno pulsum coegit animi dolore perire, tres fratres ad necem traxit, ex nepotibus & sanguine cōiunctis, quos potuit habere, trucidauit. Restat ex maiore natu fratre filius, huic Sophius Persa Patrocinatur: & fauet in Selimsachū: tāto sanguine madidū. Selimsachus cōscietia scelerū: & innata truculētia stimulatus, cupiditate quoq; Tyrānidis agitatus: ac donec nepos illi vixerit, minime securus: Sophū ado riri cōstituit. Iam Helespōto traiecit in Assiam. Ex vniuersa Græcia Thraciaq; vnū coegit ex exercitū, ex Asiaticis alterū: Taurū transibit. In cāpo Cotio in Armenia maiore, Castra locasse Eufratre supra fontes superato, dicit: in vrbis Tauridis prospectu: ea est Armeniæ maioris caput, putant aliqui Sophū, modo voluisset, prohibere transitū potuisse, sed fretū exemplo Cābissis, qui penuria rerū in illis mōtibus vniuersum amisit exercitum, consulto cessisse. Fraudē Selimsachus fraude intexuit, secū enim mille octingentorū miliariū spacio per eas ambages: & loca inuia, per anfractus mōtiū, per inaccessas rupes, per valles: syderibus ipsis abscōditas, & ferientia cœlum culmina, præteruexit: quicquid alendo exercitui bellatorū ducentum amplius millium sat fore arbitratus est: ex Cōstantinopoli, veluti rabidus torrens præmisit obuia quæq;. Ad necessaria comportāda. Græciam vniuersam, Traciamq;, ac minorem Asiam plaustris, curribus, & iumentis onerariis, pene spoliauit. Quæ vltra succedent, habebis. Rex noster, Venatus eam iterū Valbonā Abbatiā petiit succintus: cura hic relicta. Ex Gallia fert Gallū Regē ad oppidum Albauillā nomine, nouā nuptā Anglicam in sui pernicie expectaturū, concessisse. Quid Galli de suo Rege sene: valetudinario: elephantia grauato, ex nouo octo decennæ puellæ formosæ giganteo concubitu sentire queant: colligito. Et vale ex Valleoleto quarto nonas Octobris. M.D.xiiij.

Gallus nubit, moritur.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

cccc xxxix.

TEstes aduoco supos oēs: Rex noster nisi duob⁹ sese spoliauerit appetitib⁹ dabit animā autori rerū: & terræ corpus ppere. Sexagesimū iam agit, ac tertiū annū, & vxorē a latere nunquā dimittit. Non satis est illi vna, pectoris dico: an helatio: exercere nititur vltra vires & vxoriā. Altera quæ illi vitā est intercessura causa, est Venatus cupiditas. Iā hyems est in manib⁹: regio hæc frigoribus vrget: nequit vt ille ait a Ioue frigido: & a siluis abstinere: appetitus hic, illū arctiꝰ raptat, quā quādo per ætatē licebat iuuenile. Legionē vrbē mōtanā, ait se petiturū: quia Vrsos audiat illic vagari quosdā, neq; (qđ pnicioſiꝰ illi futurū est,) Reginā patiē alicubi sistere, tanq; sui pectoris costā sine qua dissoluedę sint reliquę, secū illā trahit. Vna causa, propediē duos traducet Caron sua cymba potētes Reges, nisi ambo a lāguēte cauerint Venere. Gallus suæ spōsæ: futuro suæ vitæ gladio: vti spōsum decet, ornatus exiuit obuiā: sonipede falerato Hispano insidens elegātissime, semiceuens: labra lābens: & saliuā deglutiens, aduenientē suscepit: qđ pulchra sit sine fuco, natiuo tantū colore cōpta, Hymeneos dicit celebrasse. Ad languētis Veneris incitamētū medicatas escas sumpsisse credit: quia quinq; se lāceas primo cōgressu fregisse iactitauit: quinq; sibi ipsi ligonicas fossulas effecit. Si Vernos ipse anni sequetis flores odorauerit: autumnos tu tibi quingētos poteris pollicerī. Nil magis vitā præscindit interse vtq; citius, quā voraginis illiꝰ Baratreæ pfossio, in qua vir quicqd virilū: & substantiæ vitalis assequit: amittit. agitatione lateris calor vitalis extinguit: radicalis humor exsiccatur. De bello tamē: & Italia iterū cōcutienda cogitat bonꝰ Rex: a Venetis vrgetur, vt pperet: neq; desunt præsentanei stimulatores alii: Triuultiꝰ patriæ ticio, & exules alii, crebris illū hortatib⁹ adigūt: Germanos habet stipēdiarios octies mille. Satis tibi iā sit vno cōtextu duos habere Reges ad interitū longis itineribus, & properanti cursu tendētes. Vale ex Valleoleto idibus Nouembris. M.D.xiiij.

Adagiū.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

ccccxl.

AVdi bellorū vices vide rerū humanarū incōstātiā. Venetorū duces in Rouigo mutiscipio hyemātē Prorege nr̄m Ramonū a Cardona sunt adorti, aufugit Ramonꝰ: militū facta est dispersio. Suppelectilia impedimētaq; amissa. Brixiā se cōtulit Ramonꝰ: Bergomū se se dedit Venetis, confide secundis rebus. Rex vero contra Medicorū omnū: & Senatorū sententiā, ad vrbē Legionē se cōtulit, hāc vos Hispani Leō appellatis, plura passus est incōmoda quā si ab Euri Boreæq; tēpestatibus, aut Africi naufragus euasisset. Imbriū fuit & vētorū

Aufugit Ramonꝰ.

Digitized by Google

vis tāta, & aquarū inundationes adeo ingētes: vt q̄sq; riuuli supbo lapsu magna q̄q; flumina æquaret. Iumēta raptarūt oneraria multa: hoīes quoq; nō paucos: Regis & Reginæ pleræq; sarcinæ sunt deperditæ. Inde labit Rex ex cōceptis humoribꝰ in deteriꝰ. Negocia sequi, & q̄rere solebat, a negociis nūc ab horret. Hæc de Rege Catholico: ad nō Catholicū reuertamur. Nos dormitamꝰ. Selinsachus Turcarū Princeps euigilat. Is ad magnū Magistrū Rhodiū: & Ragu seos tributarios suos lras misit, amicos appellās: quibꝰ se iactat diruisse Sophiū, oiaq; illiꝰ Regna suo Imperio subdidisse, lrarū exēplar ad nos misit. Pugnæ tpe inquit se suas acies tripartito cōstituisse: vno cornu Europeā se dicit locasse manū, altero Asiaticā, mediā ipse cū Phalāge Macedonica suisq; fidis necessariis tenuit. Sophiū ait duas tantū acies instruxisse: quarū alteri Mahometē Vscancii filiū egregiū bellorū Magistrū: alteri seipm præfecit. Mahometæ sorti obtigit Asiaticus exercitus: Europeos Sophius strauit, Asiatica Turci manꝰ Sophi Prætorē debellauit Sophiꝰ Europeū, trucidauitq; ad vnū quotquot se obtulerūt. Quadragīta inquit millia Selinsachus fuisse eo cornu desiderata e suis. Iā precipitē trahebat Sophiꝰ hostilē exercitū, nisi Turcꝰ ipse laborātibꝰ suis cū valida manu affuisset: Sophianos fessos, & iā lāguidos, recētes cōpiæ profligarit. Sophi victus est: licet cruētā reliq̄rit hosti victoriā. fatet Selinsachus p suas literas trucidata e suis fuisse in eo certamine cētū quinq̄ginta hoīum millia. Tyrānū: & dei cōtēptorē Turcus appellat Sophiū, atq; alieni vsurpatorē, ac si nil vnq̄ sceleris ipse ppetrasset: & puras ab omni macula manꝰ haberet. Magnꝰ Rhodi Magister futurā deplorās calamitatē Pontificē hortatur, rogat: orat, vt Christianorū cōcordiæ totis viribꝰ innitatur: nā a Sophio Selinsachus expediꝰ, suā in nos potentiā exercebit, tu vale & dole Christianorū discidiis. Ex Valleoleto. xiiij. Kal. Decembris. M.D.xiiij.

Iactantia Turci: de Sophio.

Instructio Turcorū.

Quadragīta millia trucidata i vno cornu.

Cētū q̄dragīta millia hoīum amisit Turcꝰ.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio. cccc xlj.

DE christianis rebꝰ parū habet: q̄d relatu dignū sit: præterq̄ Regē Gallorū morbo: ætate q̄q; ac lateris agitatione grauatū lecto iacere, nec desistere ppterea quin exercitū paret in Italiā trāsmittedū. Neq; illo est Rex noster validior, i pei pgit ei aīma, humorq; Turgescit. Anglꝰ Rex ad Pōtificē scripsisse dicit, se Gallo Regi hosti capitali, p sororis matrimoniū cōiunxisse, quia se desertū fuisse ab oībꝰ fœderatis, in faucibusq; hostis solū relictū, quorē generalē hostē ipse iā stratū habebat, repudiatāq; a Carolo Hispaniarū Principe soroꝛe eam dē suā, q̄ Gallo est Copulata: vtroq; auo Caroli (Paterno. s. Cæsare ac materno Fernādo Aragonio) assentientibꝰ. Nulli præterea sororē suā posse honoratiorē assequi titulū q̄q; Regina Frāciæ nūcupetur. Vngaros aiūt a seditionibꝰ destitisse. Ab hostibꝰ fidei, quorū dissensio: nisi differt pernicie: nō a suspitione liberat: neq; tutos facit, scribitur Selinsachū Turcarū Principē adeo debilē & cōfractū ex pugna remānsisse, q̄ se inde mouere nequerit, donec cū reliquis copiis Sophiꝰ illū lepeliēdis mortuis: & sauciis curādis intētū, adortꝰ profligauerit. In Asiā aiūt mœstū rediisse, neq; Cōstātinopolim audere ob pudorē pficisci, quia vtriusq; puīgiæ: Asiæ dico, & vniuersæ Græciæ: fiore reliq̄rit trucidatū, ferūt alii sua spōte rediisse: nec pfitgatū, sed quia verit sit ne frigore, aut esurie reliquias, hyeme aduētāte, amitteret exercitꝰ: volūt alii secessisse ab eo plures copias, vt obuiā iret cōmeatibꝰ: quæ a Cōstātinopoli trahebātur, quia famæ peribāt. Qui Sācti Petri Castellū in Asiatico littore præsidio tenēt Rhodii milites, tristes & capite demisso viuere vicinos Turci pplos, neq; in Cōstātinopolitanis oris lætitiæ signū videri vllum, siue q̄ sæua Tigride Tyrānū crudeliorē: sint malo fato sortiti: siue q̄ amicos, & ppinquos amiserint, aut Principe fugato nepōten eiꝰ, fauētē Sophio: cū recētibꝰ militibus ppedie in eos vēturū arbitrētur: q̄ patruo paruerint, licet inuiti. Ab orbe nouo scribit, Petrū Arie cū integra classe ad fluminis Darienis ripā appulsū icolumē, lætis animis sese inuicem habitatores, & hospites salutarunt. Vale ex Valleoleto. v. Kal. Decēbris. M.D.xiiij.

Iacet leuo latus.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio. cccc xlij.

EX variis orbis ptibꝰ varia referūtur. Apto Marte Poloni Sarmathæ cēsiti hæretici ab Ecclesia, in suū Regē deducere illos ad Pōtificis e dicta nitētē: arma sumpserūt, & bis ad Boristhenē fluuiū collatis signis in eū certarūt. Cōceptā ab atauis superstitionē exuere cū vita volūt: vtrinq; iactura ingēs oblata ē, licet alterne se cōtriuerint suis tñ limitibꝰ antiqs viuūt. Anglię Regina peperit abortiuū, ex cōcepta molestia ob discordiā viri & genitoris Regū, præmio dolore in maturū ferē eiecisse fœtū. Exprobrabat innocēti Reginę vir pris ei desertionē: & cōquestꝰ suos in eā expectorabat. Abvrbe scribit Iulianū fratre Pōtificis vxorē duxisse, Sabaudie ducis sororē. Distulerūt nri p Ioānē Vespuciū ad cōtrahēdū nobiscū a Pōtifice missum rem cōcludere: sero sapimꝰ aliq̄n. Ab orbe nouo ferē habitatores Darienis ægrotos esse mauori expte, eo q̄ sede in cœnosi Darienis ripa primi elegerint, atq; circūpseti mōtibꝰ: sintq;

Hæretici Boemi cōtra suū Regē tertio certarunt.

Digitized by Google

Parien p pe ęq̃noctiũ

proximi æquinoctio: distant nãq; gradus tantũ septem vnde Meridianis perpẽdicularib? fere, mõtaniſq; Rotantibus ad ima radiis feruntur. Si colliũ tamen culmina vel montiũ latera elegiſſent qua a vetis def p flare aerem in alicui? nitidi fontis, aut fluminis vicinia, Eliſię ſunt terræ illæ: ſi præſertim Occeanũ ſpectent. Aegeſtas primos coegit ibi figere pedem: quia il luc applicati pagum reperere ditem, & cõmeatib? patriis refertũ. Cemaco loci Regulo vi armorum electo, pagum ipſi occupauere: neq; de loco mutando vnquã iniere conſilium. Eluetii ſe totis viribꝫ Tutaturos Maximilianũ ducem: Gallis fœdera petentib?, reſpõderũt. Inter noſtros miſites, & Venetos in agro Patauino quædam ferũtur poſt fugatum a Robigo Prorege accidiſſe, ſub lingua immurmurãtur: parum igitur, aut fere nihil eſſe debet, aut noſtris damno cedere, quandoquidẽ non aperte loquũtur. Rex noſter putans locorũ mutationem ad ſui morbi leuamen profuturã, ex Valleoleto Metinam conceſſit, curia in Valledoleto relicta, ſequor illum ego quocũq; proficiſcatur, proceſſit in hidropeſim, neq; motu, neq; quiete ſerpens malum minuitur. Vale ex Metinna Campi pridie Kal. Ianuarii. M.D.xiiij.

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER VIGESIMVS OCTAVVS. Anno. M.CCCCC.XV.

cccct xliij.

Vdi, Audi, & diſce: an fortunæ illecebræ: quas falſo Vulgus bona eſſe dicit, proſint ad mortis habenas, aut vertẽdas vel moderandas. In Kalendis Ianuarii emiſit Ludouicus Chriſtianiſſimus Galloꝝ Rex animam illam, Italia ſanguinis effuſſione ac Imperii cupiditati inſatiabilem. Suffectus eſt Franciſcus Angulemã Iuuenis annos Natus viginti. Qua ſit animũ directurus, facile iudicatu eſt, paratum reliquit ei Rex vita functus: Germanorũ exercitũ quindecim millium: Lancechneches vocant, id peditum genus: pugnæ ſtlatariæ aptiſſimũ, immobile: quid cogitet propediẽ intelligem?: magna credim?, quia magnanimũ eſſe aiũt. Ad Catholicũ Regẽ noſtrũ, & Germanã Reginã affinẽ ſuã ſcripſit literas benignitate refertas: fore ſe filiũ vtriuſq; dicto parẽtẽ pollicetur, ita futurũ arbitramur: Gallico tñ more. i. quãtũ ſibi rebuſq; ſuis cõducere ſenſerit. Rex Catholic? nr̃ nil verbis fidit. In Nauarrã nup habitũ Regnũ, terdecim delectos miſit peditũ ductores: cũ ſingulis ducẽtorũ peditũ turmis: qui Pyrẽneorũ anguſtias: ſi qua vis ingruat tueant, ſagax eſt, & lõga rerũ experientia ſapiẽs. Nollet ſurgẽtis huiꝰ Chriſtianiſſimi Regis adeo armati impetũ Imperat? expectare. De Selinſachi mœſto reditu ab Imperio Sophiano varia retulim?, licet a priorib?, hæc parũ diſſent, vario tamẽ cõtextu rẽ accidiſſe intellexim?: his dieb?. Cõmeat? ex Tracia, & vniuerſa Græcia lõgiſſimis tractib? vehebãtur. Aſia nãq; eo ãno frugib? caruit: neq; Armenia illi poterat vel eminã frumẽti præbere. Vaſtauerat Sophi? eo aduẽtãte vicinia omnia de aduẽtu cõmeatuũ per Tauri mõtis anguſtias fama vagaꝫ, ne fama peręãt, Imperatore incõſulto, multę militũ turmæ tendũt aduenientes re intellecta. Selinſachus p celeres nuncios cõmeatũ præſidiarios monet de defectione ſuorũ, vt ſe ab eis tueãtur: neq; ſinãt de cõmeatib? qcq̃ minimi donec ad ſe veniãt, reuocare quẽquã nunq̃ potuit, ad plauſtra pficiſcũtur, crudeliſſimo cõcurſu certarunt inuicem: & ſe alterne acriter trucidarunt præſidiarii, & ab Imperatore ſeccedẽtes. Selinſachus autem a ſuis deſertus: & Sophiũ cum recẽtibus copiis aduentaturũ ſuſpicans Tauridẽ relinquit, quadringẽtas totas Armeniorũ familias primarias ſecũ duxit, & p iter breuiq; quã venerat, p Tauri iuga, difficili? tũ & aſperi? viã capit, totũ exercitũ & Caſtrenſia ſuppellectilia cũ impedimẽtis amittit, reliquas inſecut? Sophi? in anguſtiis Tauri trucidauit, pauci euaſerũt. Ita qui totũ orbẽ vno ſe pugno cõcluſurũ vno die arbitrabatur: cũ ingẽti dãno: & ignominia nunc in Propontidẽ delectus in Trapeſundę Regna latet: rubore atq; animi moleſtitia fulctus, quæ ſuccedent habebis. Vale ex Metinna Campi. iiij. Idus Ianuarii. M.D.xv.

Wozil Rex Hall? : ꝛ qñ ꝙ Turci du cib? qſo diſſiderunt.

Adagiũ de Gallo.

cccct xliiij.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

Vlmeti rex Papa vult. Parmã cc. De Eluetiorũ culmine: ludibrii fortũe: ꝙ ſoror Angli Regis nupſerit famulo.

DE ãtiquo more ſanctã, actur? Hebdomadã Ieronymor? cœnobiũ noie Meliorată, ſe Rex cõtulit, a Metinna diſtans milliaria quinq̃: ab Vlmeto municipio duo tñ. Inde licet invalidus Vlmetũ ipm petiit, de hinc Arãdã doriană, vnde Reginã miſit in Aragoniã, ad eos cõuentus in Monzonum conuocandos. Vento illam exiguam paucarũ domorũ Ruſticanam villam tenet, ſiluas frequentans ceruorum cauſa. Ab vrbe ſentitur ancipiti animo eſſe Pontificem: Gallo ne: ſi quid accidit: ob Gallicæ fœminæ ductæ a Iuliano in vxorem: contractam affinitatem, ſit adhæ furus: an noſtro, qui contrahere per propinquum aliquãdo diſtu

Digitized by Google

lit. Parmam petit Pontifex, & Placentiam vrbes, ducatus Mediolani primaria membra: quæ Iulius eius prædecessor fuisse quondam exarcatus Rauennæ brachia, dicebat. Eluetii in suis conuentibus: quos crebro celebrant super hoc Pontificis petito, deliberant. Quæ illi statuent facere oportebit: in fortunæ rotæ culmine nunc sedent, clauum figant ne rota labatur. Inter Gallum & Anglū Reges (fama est) ridendū quoddam accidisse stratagēma, familiarem suum quem ex imo loco Rex Anglus euexit & ducem effecit nomine Charolus Brandon in Gallia repetitum sororem viduam misit: cum literas ad Regem Gallū velle se nuptui dare sororem, isti eidem familiari scribens: creditur ista mimine scripsisse: quo fierent, sed Rex Gallus verba non animū Regis Anglī librans, ne si vidua hæc ad potētiorem aliquādo Principē deueniret, forte dolosum aliquid pariat: sui Regis literas ostendi iubet his suspectis: vt hinc & fratris, inde domini mandata exequātur ambo, imperat: Rex genialem parari Thorū iubet, despondet, & vna vt coeant datur opera ne dissolui vlterius queat matrimonii vinculum: si forte pœnituerit ea scripsisse. Ita inter Reges viuitur, artes artibus deludunt. Ab orbe nouo scribitur, Petrum Ariam ad australe pelagus misisse Gasparem Moralem familiarem suū, quo ad insulam tenderet ex litore a Vasco Nuñez Balboa primo illius pelagi repertore visam, sed nō aditam ob tēpestuosum anni tēpus, quam vnionib⁹ abūdaret proximi cōtinētes Reguli professi fuerant, Iuit, renitente Insulæ Regulū armis debellauit. Centum armatorum peditum habebat Gaspar manum, contra inermē, licet ferocem: non fuit opus magno labore. Mitis esse ctus Regulus nostros hospitaliter suscepit. Atria dicunt esse, domos eius Rege digna, Fortunatissima est, Arboribus, & frugibus: ac siluestribus Animalibus, & volucribus insula. Vnum tulit vnionem, nucem æquans mediocrem, is ad hastam positus inter Darienēses precio mille ducentorum Castellanorum fuit venditus. Vale ex Aranda doriana. iii. nōn. Aprilis. M.D.xv.

Adagiū de fortūg rota.

Artes Regū inter se.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio. cccc xlv.

LOcum crebro mutamus: Burgos vrbē incolimus, prosequitur Leo decimus inceptū a Iulio concilio Lateranense. De huiusmodi sessionibus nil scripsi hactenus, quia nil arduum tractasse conciliarios audiueram. De mutando Kalendario aiunt agi: & anno reducendo ad rationem certiorē, ex quo nanq; per Cæsarem Iulium solaris hic annus in quinq; ac sexaginta supra. ccc. dies: & sex horis additis, distinctus fuit, aberrare per dies vndecim reperitur, discutitur, nil tamē statuūt. Astronomicę Artis periti quicūq; sunt in Christiana religiōe a Pontifice monentur, vt quisq; per sua scripta de hac re sententiā dicat. proxima sessione sanctum est, & meo iudicio sanctissime ne veterata inter Franciscos: & Dominicos fratres de conceptu Virginis dissensio vltra vagetur: æternum est vtriq; impositum silentiū, pie id credere: non esse impium, iudicatū est. Statuerūt etiam proscindendā esse pragmaticam Galli Regis de præbendis ad Regis votum Ecclesiasticis beneficiis, sed Regis Galli orator ab eo statim appellauit, neq; posse impræsentiarū Regem suū, probos viros destinare oratores obingruentia bella, interea se vsurū antiqua consuetudine protestatur. Reseruas omnes Pontifex reuocasse, fœdusq; cum Cæsare ac nostro Rege: & Eluetiis iniisse, contra Gallū Regem, magna paranitem: vt Alpes in Italiam traiciat armatus. Parmā & vna Placenziam vrbes: Pontifex a fœderatis accepit, Cæsarq; Bergomū Venetis ablatum, a nostris habuit. Multi dubitant de animo Pontificis: colligere se aiūt a coniecturis aliter eum sentire, cū profiteatur, sed hac præcipua (quā referre est animus.) Octauian⁹ Fragosus est Genuę dux, Gallicis reb⁹ hic semper inhæsit, neq; trahi vnquā potuit ad Maximiliani ducis amicitiam: Genuam in fide Gallorū sustinet. Eluetiis Genuam in Fragosum petierunt, in Fragosi auxiliū copias duxit Florentinas Laurētius Medices Pontificis nepos: & familiæ caput: colligе hinc quid sit credendum. Et vale Burgis pridie nonas Iunii. M.D.xv.

De cōciliō ad agitet. sententia: vt taceant ad oia: & Fracisci de cōceptione.

cccc xlvi.

P.M.A.M. Ludouico Furtato Mendocio.

NEq; horrēdis frigoribus, aut æstu rabido cursores deterrētur: cutē habēt testudinea cōchadurioré: formicis horrea parātib⁹ crebriores eunt redeūtq; volitando. Nō satis in Italiā sæuiuit hactenus fortuna: lachrymosiores pullulāt erūnæ. Gallicū est publice pclamatū nomē in vrbe Genua, q̄ ad sui pncipē ciuilib⁹ odiis semp inuigilat. Pōtifex secreto creditur fouere Fragosum ducē Genuēsem. Venetī stāt in armis: Gallū Regē opperiūtur ad excidiū Italiæ, stimulāt p frequētes nūcios Gallū: vt pperet, ipse autē nil cupere magis videt. In Eluetiorū cōuentib⁹ sancitū est Maximiliano duci ferēdas esse suppetias, at tamē est aliquātulū duci timēdū, diffidēt iā inter se Eluetii, sata est inter eos discordia, simultatib⁹ studēt, sunt qui nolint arma esse sumēda in Regem Gallū. Sunt & qui parere primorib⁹ eorū recusent, licet suffragiis cōmunibus sit statutum: vt eatur in Gallos: inuiti trahuntur multi, corrupti a Gallis vt aiunt, Angustias Alpium occupant Eluetii, qua venturos putant Gallos Pinarolum in Alpi-

De varijs Italię cōflictib⁹ aiorū. Eluetii: vt Gallus trāseat instāt.

Digitized by Google

bus,& in Alpium vicinia,Nouariam,& Alexandriam tenem.Prorex noſter ſe iturum inquit in Eluetiorum auxilium cum exercitu ſuo equeſtri pedeſtriq;,ſi Galli trāſierint. Liuiano Venetorum Duci facturam, dicitur Prorex, neſcio quam intuliſſe in accepti in Rouigo damni vindictam,leuis debuit colaphus eſſe quandoquidem non concutitur aer tonitruis. Laurētius Medices apud Proregem Ramonum pontificias ducit copias.Signa inquiūt a Laurentio prodiiſſe q; prono ſit animo ad Gallos,ne pugnæ tempore, ſi pugnandum fuerit,aut ſecedat, vel aliquid deterius machinetur,timent.Cæſar eſt in Vienna Panoniæ Auſtriæ cū vndeceñæ puella, vſuentibus fœminis vt aiunt formoſiore, Vngari alterius Panoniæ Regis filia,dicitur celebraturus Hymeneos. Id autem nuncium quod ad nos tu ſcripſiſti Regis & aulicorū omnium animos perturbauit,quod noſtrum ſit mare Pyraticis a deo refertum libycarū,& Turcarum claſſium,vt nemo audeat ex vllo portu Europæ exerere caput. Q; Sardiniæ primariū vrbem oppugnauerint,q; Gibraltarum ad Herculeum fretum tormentis auſi ſint concutere,q; vna Baleares inſulas fuerint depopulati,q; quæq; obuia multo obſtāte rapiant, & infeſtēt omnia maritima,cenſeto quid ſentiamus.Regis ægritudo effecit ne contra eatur,de ſidem illum tenet ac mœſtum,nequit iam tollere caput,breues arbitror futuros dies eiꝰ. Tu vale Burgis idibus Iulii. M.D.XV.

cccc xlvii.

Conſolatoria ꝺ morte Comitis Tādilli: de Regis repētino caſu in lecto: q̄ ſio fuerit adiutus cū iam expiraret.

P.M.A.M. Ad Ludouicum Mendocium Marchionem,& Comitem.

PAtrem tuum,quo ego duce in Hiſpaniam veni,obiiſſe intellexi. Viuere is nūc incipit, non mortuus eſt, ſed eſt in tuto a fortunæ viciſſitudinibus liber. Quid de octogenario poterat aliud expectari, niſi vt naturæ mutuum redderet? Inter illuſtres Heroas preclare geſtis,& inter cœlites vita & moribus inſignes charitate feruidus cohabitat. Ora reliquit hominum de ſe plena laudibus,bello & pace ſummā eſt gloriam aſſequutus. Nouū tibi Marchionī titulum adeptus eſt,patrioſq; cenſus multiplicatos,& in iſto Granatenſi Regno gubernando regulam præbuit:qua futurus es: & tu regibus Charus,habituſq; in pretio.Satis cum eo bene actum eſt:quandoquidem in graui ætate datum illi fuit talem habuiſſe ante oculos: cū abiret,& facultatum & laudis hæredem.Mœrorem igitur nos abiiciamus: & illi magis,q; tantis laudibus tolli mereatur,inuideamus:q; quod obierit miſereamur.Demus operam ne quid in vita:quæ afflatu ſolo breuior eſt,nobis occurrat animi perturbatiuū,quoad fieri poterit. Ad te poſt hac noſtræ literæ:vti ad illum hactenus:dirigentur vti petis.Quid de rege deus ſtatuat cupis intelligere: labitur indeterius.Huc repentino motu exagitatus conceſſit: quia in vrbe Burgenſi noctium proxime præteritarum vna,fere ſuffocatus dormiens eſt: ex catarro & ſincopi cordis fibras concludentibus. Senſit Gurgitantem, ac ſtertentem horride vnus ex his,quos Spinoſæ Monteros vocatis,quibus regis nocturna creditur cuſtodia: cuſtos is per aulam deambulabat,ex ipſorum more cæteris collegis dormientibus:vicibus nāq; vigilant, interq; ſeſe excubias diſpartiunt, ad ſtrepitum fere iam euomentis Regis animam accurrit. Cubiculum ingreſſus:Regem reperit inclinato extra lectī ſpōdam capite ſemiexanimē:proclamat miſer.cubicularii aduentant, Regem eleuant: membra eius cōfricant,corpus totum concutiunt: torquebat ſine voce oculos ſui inſcius,frigida vultum irrorant aqua:redit tandē. Hinc inſperatus hic diſceſſus, æſtiuo tempore: ſmorari viterius illic recuſauit: ne idem accideret. Locorum mutationem ſibi fore ſalubrem putat: de Rege noſtro ſatis. Quid claſſes Pyratarum Cilicum:& Numidarum in noſtro mare cum ſumma noſtra ignominia operentur,tu plenius intelligis qui propior es,& illorum litorum Prorex.Deſunt tibi ad illorūvim infringendam vires inquis:quia regis opus eſt auxiliis,arbitror te vera dicere. Neq; rex eſt incuſandus,nequit enim cum validis morbis:& vna cum hoſtibus certare. Vale ex Aranda doriana.xv.Kal.Auguſti.M.D.xv.

cccc xlviii.

Auguſto miſe gelu.ꝺ libellis miſſis ad Papā: de oꝛco nouo ſigniſ: q̄ Papa nos fraudet.

P.M.A.M. Marchioni Mondeiaris.

AVdi quam varia ſyderum ſint conſilia: quis hoc crederet,regionis huius vineta.xv.Kal. Auguſti concreta gelu ſunt omnia:vuæ deperditæ.Vis vt quę ab exteris habeantur,vti patri tuo quondam,tibi ſignificem: Non abnuo quandoquidem illius loco te ſum habiturus:ſuxeriſq; tu & meas literales mamillas:hoc primū advrbem Romam familiarem meū: Ordiniæ:capillati mei,qui tibi aliquando porrexit ſentaculum adiſcenti: apud me fratrem: iuris peritum:qui me a Romanuſculis cauillationibus tueatur,miſſi:Litigioſæ quædam mihi contentiones exortæ ſunt.Habebis egregium procuratorem: ſi quid tibi negocii acciderit in vrbe.Dicitur Licenciatus Agutiniga. Ad aliena pergamus, In Laurentino Pontificis nepote,qui patrui copiis præeſt:apertiora in dies apparent diuerſi animi a noſtris ſigna. Inde colligunt Pontificis animū aliud eſſe quā polliceatur. Per licenciatum illum meum ad Pontifi

Digitized by Google

cem direxi de orbe nouo pauca: habebit aliquando plura. De particularibus hisce inuentis libellos cudo: prodibũt si vixerimus. Eluetii Lamparosam vallem in alpibus occupant, ea putant Gallos tentaturos transitum. Aiunt peremptа fuisse Vasconum & reliquorum militum Gallorum millia decem, qui subsequenti exercitui, vt viã aperirent, tutaq; redderent itinera, prẽmissi fuerant. Forti aio tenẽt Eluetii augustias illas alpiũ, propterea quę futuros putãt Gallos, aliunde traiectũ. Deterrẽt ab his inceptis Galli regem suum, difficultates, & pericula, maiorumq; suorum exempla illi proponũt. argumẽtis eũ diuertere ab hac prouincia nitũtur. Triuultius autem, & reliqui extorres a patria, patrię ipsi calamitosi ciues, inuenẽ regẽ stimulis adigunt, laudis & supinę illi glorię munia enarrãt, retrocedere ostendunt esse ignominiosum, difficultates non esse eas quas meticulosi putant. Fœderatos nunq; cõuẽturos, suspectos esse alterne omnes, Eluetios non esse vt solebant vnanimes, Galli regis exercitum potentem esse ad infringendas totius orbis vires, iuueni regi persuadent. Ita trahunt iuuenis animũ in diuersa, processurũ putamus, quia magnanimus est, & glorię cupidus. Ita preĩntestinis odiis Gelforum & Gebellinorũ fata semina tartarea, ex barbaris in barbaros, Italiam ipsimet Itali, dilacerandam conficiunt. Rex noster non is qui solebat, est conuersus ex phębeo alacri & placido in trabidum, ob infirmitatẽ, q̃ illum indies magis ac magis grauat. Reuocatũ ex aragonicis cõuentibus suum vice cancellariũ, cum summa fuisset ignominia capi, ac duci ad oppidum Simancas, a Valledoleto lequas distans duas, quid causę alias, nunc vale. Ex Arãda. xvii. Kalendas Septembris. M. D. xv.

Eluetij angustias Alpium occupãt: qd Galli cõtra suũ Regẽ ne in Italiã cat.

Multa diuersa.

cccccxlix

REpentino motu, Arãda Segouiã venimus, repentiniore discessimus, & lõgis itineribꝰ Calatatiutũ cõcessimus. Hic ab Aragonicis vult rex aliter agi super iusticię obseruãtia, q̃ hactenus. Vt aragonũ stipendiis dux eligatur cum militibus quingentis, qui homicidas, ac sceleratos quosq; insectetur, quacũq; profugiant proceres, in quorum oppidis, tãq; in opacis, & montanis abditis nemoribus, aut asylis, tumultuarii, & sicarii quiq; recipiũtur, Regis aduersantur sententię, populi fauent, proceres antiqua ostendunt preuilegia de huiusce modi tutella, quia reges ipsi quondam elegerint, non sortiti fuerint, A rege petunt ipsi proceres, vt ordine suo per conuentus tractetur, ne preuilegia infringat. Rex, qui eorum callet mores cauillosos, populis prouidere studet, qui ex huiuscemodi procerum receptaculis prẽmũtur. Hic sumus. Finis loquet. Ex Italia & eius calce, Neapoli dico, fertur, nostras triremes profligasse ac cepisse terdecim turcharum nauigia, fustas dicit populus. An tempestatibus actas, ad ea littora, an certamine nautico nondum habemus certi quicq̃, secundum est & faustũ nũtiũ, vtcũq; sit. A femore autem ipsius infelicis Italiæ, ex Insubria dico scribitur, regem Gallorum fuisse ductorem exercitus. Per Argẽtariã vallem nulli vnq̃ turmę peditum hactenꝰ perutã, ne modo exercitui, per horrendas alpium costas, per famem, per litim, & magna discrimina, per immensos labores traiecit exercitũ, via impedimentis aperta, mõtibus equatis, nequiuit aliunde, ob eluetios reliquas alpium angustias occupãtes. per exploratores Prosper Columna equitatus maximiliani ducis prefectus, qua Galli venirent, intellexit. Longis itineribus cum quadringentis cataphractis ad eam partẽ procurrit, primos transeũtes se profligaturum, & reliquũ exercitum inter illas horrendas valles retenturum donec inedia periret, arbitratus. Preuertit fortuna consilium. Villafranca in vallium Argẽtarię faucibus sita est, fistit ibi prosper, fessos recreat milites, equosq;, proditur ab oppidanis interea, qui Gallorum primam aciem, quę iam transierat monuerunt, de Prosperi & suorum militum lassitudine. Per vada extranea & deuia traducunt Gallos. Prosperum & milites omnes adoriuntur, capiuntq; ad vnum, Tuto Rex Gallus, & vniuersus exercitus ad planta descendit, in regiucula dicta Môferrato habet castra, in oppido dicto Cuni, ab eluetiis alias oppugnato, sed minime capto, quę succedent habebis, ex Calatatiuto. xiiii. Septembris. M. D. xv.

De statuto regis i Calatatiuto cõtra procerũ priuilegia de captis turcharũ nauibus tritis.

Captura p spi colũne.

ccccl

PAucis ante diebus scripsi Gallicum exercitũ alpes cum suo rege superasse, Prosperũq; Columnã captum a Gallis cum equitatu. His auditis Eluetii qui omniũ rerum penuria in alpibus laborabant, spe sua frustrati, alpes deserunt, Montiam proficiscuntur, ibi diffident inter se, deserendam esse prouinciam hi ferebant, quia pecuniis aut cõmeatibus illis minime a fœderatis succurreretur. Qui saniore consilio viuebant, tollerandas esse quascũq; difficultates, & potius morsedum prędicabãt, se Italiæ propediem dominos fore, si duraverint, aliqui e prudentioribus arguebant. Prębitos a pontifice tantos honores, neq; pro vita esse amittendos. Litturatũ iri quicquid præclare gestum est hactenus, cũ gemitu plerique ferebant. Hęc aliquibus incassum. Albertus Bernensium Eluetiorum dux a vicinis secessit, & patriã versus iter cepit, cum Eluetiorum phalange decem milium. Ex itinere fit obuius dux Barri

Cõfusio Eluetiorũ diuersa tendẽtiũ post captũ Prosperũ.

Digitized by Google

Maximiliani ducis frater, cum recentibus Eluetiorum copiis ad millia viginti, cum mãdatis ab vniuerso Eluetiorum cõuentu, ne quis retrocedat, bonorum, exilii, ac vitę pœna pręposita, siue stipendia persoluantur a fœderatis siue non, esse ferenda extrema omnia cẽsent, vel vincendum, vel omni Eluetiorum multitudini moriendum ad vnum, vẽturos qui domi supersunt, si aduersi aliquid acciderit. Sistunt pedem, qui diuerterant, animo tamen auerso, Gallorũ prępositis & promissis aures prestant, ingentes pecuniarum aceruos Galli pollicẽtur Eluetiis, modo redeant. Non defuere, qui annuerit. Galeratum usq; municiptum cum ducatorũ millibus quingẽtis & valido prędio profectus est Leutrecus, e primoribus ducibus, vt Eluetiis pecunias impartiretur. Galli aiunt se ab Eluetiis fuisse proditos, q̃ cum eis fecerint fœdera, & tumultuarie Galeratã venerit, per vim ablaturos pecunias, neq; fidem seruasse. Ramonus pro rex noster hęc sentiens, pedem sistit, non audet se credere discordãtibus Eluetiis, ne medius intercipiatur a Gallis & Eluetiis, quia prędertim neq; Laurentio medices fidebat. Suspectas inquiunt a pontifice reperisse membraneas breues literas. Cardinalis Sedunensis laborat, sudat, cruciatur vt conueniant Eluetii, nũc hac, nunc illac incursitat, ad pro regem pro fectus, illum vrget, vt sese iungat Eluetiis, futuros illico concordes ex eius aduẽtu, tanq; alatus Mercurius quiescit nunq;. Rex interea Gallus ex Boffallora villa i Ticini fluminis ripa sita, milliaria forte sexdecim ab vrbe Mediolano progreditur, sperat se cum solis Eluetiis, & his paucis rẽ habiturum. Sentit fœderatorum diffidentiã de Eluetiis, & animorum inter se suspitionem, q̃ succedent intelliges. Nequeunt istæ classes fluctuantes, nisi ad vastas rupes elidi. Tu vale ex Calatuto. xii. Kalendas Octobris. M.D.xv.

ccccclı

De varia fœderatorũ conflictatione. dd spes sit autor vbi dux, p quo pugnãdum est, sit inclusus. et Rex Gallus præsens. Eluetij discordes. Genua cõtra nos.

SVnt horum temporum adeo crebrę nuntiorum cursitationes, vt nullus ferè dies prætereat, quin nouí aliquid habeamus. Gallum regem in summo esse discrimine referunt hi. Adesse tempus aiunt, quo Gallicum nomẽ extinguetur, euadere nullo modo posse regẽ ipsum, aut è suis militibus vnũ, quin aut trucidet, aut capiatur. Ex cataphractis trib? fere millibus, & peditibus sex & triginta millibus, leuis etiam armaturę nõ paucis, nemine excipiũt. Irridentalii, qui sunt rerũ experientia sapientes. Putãt isthęc Eluetiorum dissidia, proregisq; nostri suspectione de pontificiis & Eluetiis, Ludouici Mediolani ducis exemplo, aliquid magnum infortunę gremio paritura. Addunt etiã Bartholomeũ Libianũ tenere prędio Laudem vrbem, a Mediolano millia distantẽ viginti tantũ, cum exercitu recenti venetorum, est & medius inter proregem & Eluetios, quia Placentiam prorex occupabat a Mediolano millia quadraginta. Interfecat igitur Libianus proregis iter. Et iam fama est promulgata, siue id Gallicum fuerit stratagema, de quingẽtis millibus ducatis aureis per Lautrecum cum quingentorũ cataphractorum prędio Galeratum Eluetiis prębendorum, siue id acciderit, deterrentur eo nuncio Hispani, nescio & an pontificii. hęc varia varii. Ego autem, qui bellorũ euẽtus esse haud quaq; certos legi sępe, audiuiq; nostra tempestate, quiue parua manu scio profligatas fuisse aliquãdo magnas aduersorum copias, casui rem reporto. Maximilianus dux, siue q̃ iners sit ac deses, siue q̃ patris edoctus exemplo, perfidiam timet Eluetiorum, sese intra castellum continet, Gallis de deditione magna pollicentibus respondisse inquiunt, se velle mori ducem, neq; vereri quicq; sub talibus parentibus quales Eluetii sint. Putãt aliqui trium viratum illum, de quo alias mentionem fecimus, ex elegãti iuuene in Sardinapalum ducem cõuertisse. Caret cõsilio ad horum temporum exigẽtiam. Ergo vbi Eluetii, aut ex fœderatis nemo viderit quenq;, pro quo sit pugnãdum, contra, suum Galli regem presentem habẽt animosum, elegantem, potentem, tractabilemq; cuius res agitur, quid sperãdum est? Neq; parũ offuturam existimo Prosperi Colũnę, ac suorũ militum capturam. Genua die octauo Septẽbris Ramirum Nuñez Guzmanũ oratorem nostrum emisit, publiceq; sunt erecta Gallica vexilla. Iacob? Aquila noster orator apud ducem vir prudens est, & literarum gnarus, sed parũ profutura credimus eius consilia. vt exeat die noctuq; ducem hortatur, vt Eluetiis sese ostendat, vt intelligant cuius eam sint vitam abiecturi, nequire deteriora pati, q̃ quę a Gallis expectat, incassum omnia, manet inclusus. Tu vale, & aures prępara patentes ad audiẽdum successus. ex Calataiuto sexto Kalendas Octobris. M.D.xv.

ccccclıi

Dux Geldrię germanor̃ prętor cũ Gallo remittitur/cũ triumpho ad Mediolani portas ducitur/ducit.

AFluctuante Italia fertur regem Gallorũ, ducem Gueldrię retromisisse per equos dispositos, quia senserit ab ea parte ob Cęsarem, pullulare quosdam motus. prętor erat vniuersi germanorum peditatus, fratrem eius suffecit rex. Ex Boffalora & Mazenta, quę distat a Mediolano milliaria forte quindecim, cuncta vastans Gallicus exercitus processit. Ne quid incõmodi patiantur incolę semper iubet magnanimus rex edici, sed frustra, belli est regula, vt quacũq; magnus ducatur exercitus, eant in prędam cũcta. Primam frontem gradien

Digitized by Google

tis exercitus Triuultio, fuę meęq; patrię gladio ancipiti, tradidit, tãq; viarum gnaro, & qui vigilantiore cura rem sit acturus, ne senio confectus viuat vltra extorris. Ad Mediolani portas inquiunt eum, & cum peditibus quibus pręest, Petrum Nauarrum sese applicuisse. Ex aduẽtu suo sperauit excitare tumultum in vrbe, reiectos fuisse inquiunt cum ignominia. Eluetiis deest equitatus, pugnaturos tamen credunt. Id si fuerit magna erit Christianorum strages, dum amplectentur prouinciam, Quid solus peditatus discors cõtra germanorũ robur, quę ordinem seruant eundem in pręliis, & contra Gallicum equitatũ validiorem, q̃ nunq; hactenus. Proh quanta sanguinis iam minet effusio. Sedunensis contionator inter Eluetios effectus est, vt conuenient hortatur, ne partam velint gloriam amittere, ne preclaros apontifice datos eorum bellicę virtuti titulos deturpari patiantur. Tantam occasionem oblatam ne sinãt e manibus labi rogat. Diem adesse illis inquit, quę prostrata potẽtia Gallica, Eluetios vniuersis totius orbis populis & gentibus sit prelatura. Proh quantam nobis quietem, quantum nomẽ & quam eternam famam, atq; gloriosam est nobis ista dies paritura, tũ orando, gemẽdo partim, & lachrymas effundendo, minando etiam plerisq;, ac exilium, & sui generis exterminiũ in patria preponendo se macerat. Gallorum est vir infensissimus hostis. Nullum ponit in victoria dubium, si vnanimes ad rem gerendam progrediantur, sed si recusauerit se tamen belli fortunam, cum dicto parentibus experturum. Emori satius esse concutiendo se dicit, q̃ cum tanta ignominia redire victos in patriam, vbi cõclusi inter horridorum mõtium aggeres vitam sint perpetuo miseram, & calamitosam acturi. Hęc & alia multa Sedunẽsis, sed parũ profutura creduntur. Tu vale tertio Kalendas Octobris. M.D.xv. cccccliii

PRoh facinus crudele, atrox dictu q; nefandum.
Fulgure deterius ęquo, tonitruq; tremendo,
Certarunt acies, campos tinxisse cruore.
Quid te Galle iuuat rex inclite! quid tibi
Est nunc plus solito! guttur ne tuum suauioribus escis.
Propterea implebis! precio maiore parabis.
Proh dolor, optatas vestes, lecto ne recumbes.
Constrato melius! meliora ve pocula sumes!
Haud equidem, ambitio est, tituli sub nomine quodam.
Quę genus humanum raptat, vertitq; quatitq;.
Pestis dira nimis, tetro sata semine auerni.
Hęc fuit, hęc vastum tibi cor concussit, vt amplum.
Imperium imperio iungas, subdasq; popellos.
Qui leges seruare tuas, tua iussa recusent.
Feciſti miseros multos, miser ipse futurus.
Iudicis ante pedes iusti, mihi crede pigebit.
Cladibus his tantis causam, stimulosq; dedisse.
Ex nece tam seua, vacuasti templa, deoq;.
Cæratasq; faces, & thurea dona tulisti.
Innumera, & luctu, & lachrymis, gemituq; repleuit.
Compita, tecta, vias, vrbes, atq; oppida multa.
Hęc tua tam feruens sceptri immoderata cupido.
Certe hostis nostrę legis furibundus & acer.
Turcharum princeps, fœdatus sanguine fratrum.
Et patris, & reliquę stirpis, turbęq; nepotum.
Prostrari exhaustu potuisset forte minore.
Sanguinis, & fatui Mahometę iura periisse.
Sit monstrasse satis qui sis, memor esto q; ille es.
Cui datus est superans titulus de nomine christi.
Arma cape in Turcas hostes, placeatq; potentes
Exercere tuas vires sub nomine tanto.
Sat generose heros iuuenili ardore citate.
Sat tecum. Facti seriem referamus amicis.

De crudeli pugna heroici poema quodã/ repẽtino afflatu Platonico depacti ex tpe.

Quis fructus effusionis sanguinis.

Quid vtilitatis cõtra infideles.

Heroo exorsus pede sum tantæ stragis initium, nouo quodam sufflatus insperato furore, venerunt in buccam repente, nolo laborem irritum fieri, precedã tergo, & ordo pugnę liberiore subsequatur oratione. Ad milliaria quinq; ad vrbem illam Mediolanũ maiestatem fere

Hic est crudelissima pugna prope mediolãu.

Digitized by Google

cœlestem emulantem, nobilitate refertam, decoram, ditem, fortunatissimā applicauit exercitum christianissimus rex, pulchris, vti fama est, naturę dotibus ornatv, annum natus vix tertium & vigessimū. Mediolanū ex Montia Eluetii se contulerant, paucis tunc adcertamen hortatuis his verbis ad pugnā paratos, Sedunensis Cardinalis alloquitur. Fœlicitas vestra o socii, nisi animos resumpseritis, & vincere studueritis, in ignominiam, & calamitatem insignē cōuertetur. Memores estote cōmilitones egregii, q̄ facile q̄q; leuiter, octo vix Eluetiorum millia ad Nouariam tantūdem virium Gallorum strauerint, ac fuderint, & ex vniuersa, cum nostri filii Maximiliani ducis paucis equitibus Italia fuderint. Præclarior, vtiliorq; nunc esse nobis offert occassio. Regem ipsum, ipsum Gallorū, ni dissidere perseuerauerimus, cum ipsius Gallię totis viribus, ad manus sumus habituri, & finem bellorū inter Christianos populos, cū summa laude nostra imposituri. Si hodie o socii victores euaserimus, quis vltra, contra nomen Eluetiorū audebit exerere vel digitum. Hos hortatur, illos monet, alijs eblanditur. Sed fama est surdis dici omnia. laudis æmulatio victorū trahit præcipites Eluetios. Sūpar cōuentus distributi, Inferioribus est maiorum conuentuū molesta insolentia. Basilei, Bernenses q; atq; alij, de principatu gloriantes, minorum iudicijs, nimirū sibi tribuere videntur, cum effusio sanguinis, & pericula bellorum cōmunia sint. Hebetiores id ęgre ferunt. Hinc exorta discordię pestis, Sedunensis autem, his dictis, quę supra memorauī, exit, ruitq; cum suo comitatu in hostes, sequitur illum acies prima. Valcones, Normādi, Picardi primi venium in occursum, trucidantur maiori ex parte. Eluetii tanq; vrsi aduersa venabula hasta in vulnerātem venatorem, fossas transiliunt, qua tormenta in eos parata erant Gallica, pertinaci spiritu cadendo, moriendo, mactando, ad tenebras vsq; pugnatum est. Totam egerunt noctem semiobruti insomnē Eluetii. Gallorum exercitv iam diffidebatur, & ni rex ipse, pyrro animosior, acies circūcurrisset, actum erat, nunc a fronte, atergo nunc, circūditanis, hos pudore, illos metu ad cuneos reducebat. Viarum ignorantia, & noctis horrenda formido, maximo fuit regi adiumento, stetere nanq; multi, qui aufugissent, si qua forsam iter ad fugam illis patuisset. Et clari ducis & strenui militis officio, ea nocte functus est rex. Horas octo & viginti sine cibo acquete dicitur consumpsisse, ab ocrea & crepida vsq; ad clipeum armatus, sistendis etiam ad Eluetiorū latera tormentis inuigilauit, vt, vbi primum, eluisceceret, Eluetiorum illis machinarum globis emissis trāsuerberarētur, ita cessit, rabide certatum est vtrinq;. Sed a sociis male adiuti pauci, qui superfuere strictis ordinibus, & protētis signis discesserunt, ductoribus omnibus in frusta per aera raptatis a pilis ferreis aut plumbeis. Bartholomeus etiam Liuianus venetorum dux cū vna cataphractorum acie recenti a tergo improuisus aduenies, Eluetiorum phalāgem in Gallos insultantem cōterruit. Is ex laude tempore pugnę affuit. Hęc succincte accipito, q̄ do latius rē intellexerim?, latius scribem?. Vale ex Calataiuto pridie Kalēdas Octobris. M.D.xv.

Que causa trahat precipites Eluetios.

Eluetiorum inaudita audacia.

P.M.A.M.Marchioni Mondeiaris.

ccccclv

PRopere nuncius a te mearum literarum responsum attulit, de strage apud Mediolanum q̄do id acciderit, quidue inde succeserit cupis intelligere. Septembris idus pugnę hora ante occasum solis tertia fecit initium. Postero die eluescente repetitum est certamen, & acriter pugnatum, sed nequiuere tantam equitum & peditum copiam, eo ordine pugnātum quo ipsi, diutius sustinere, soli pedites Eluetii a fœderatis omnibus deserti, neq; intra se cōcordes, pro certo habetur primo congressu Gallorum agmen retrocessisse disiectum, impedimē taq;. Papiam versus, quę stabat in fide Gallorū iter cœpisse, putaturq; regis ipsius virtutē, & animi fortitudinem tanto discrimini prestitisse medellam. Neq; offuit Liuiani venetorū ducis aduentus, vti aiunt plerique, ex transuerso. Cesserunt tandem Eluetii, minime tamē vti scribitur victi, sed lassi & prę inedia & vigilia languidi, ducibus omnib? & sociis maiori ex parte desideratis. Mediolanenses benigne superstites illos exceperunt, & cibis sanos recrearūt, saucios curarunt, figere tamen pedem noluerunt, mille incolumibus in ducis & Castelli custodiā relictis. Comum versus ipsi, quę ciuitas est in finibus eorum, inde in patriā profecti sunt. Spe duci relicta, se cum sociorum numero maiore in eius auxilium redituros, bono sit animo mandent. Reliquias eorum non est ausus rex prosequi, aut ducem mittere in abeūtes, desperatis liberum reliquit abscessum. Rex ipse victor Papiam concessit. Noluisse Mediolanum fertur donec maiori exercitum parti det comeatum, ne sub specie tumultus alicuius detur in predam. Varii sunt in curia hominū affectus, inter exteros p̄cipue. Neapolitanos, Florētinos, Genuenses, Gallorū parti studeut plerique, qui regi glorię non inuidēt hanc fuisse sui secessus causam ab afflicta vrbe Mediolano prędicant, alias, alii excitant, honoratiori adhęreamus. Cōtendūt & nonnulli Eluetios omnes, nemine a sociis dissidente, conflixisse. Omnesq; cum in Mōte

Solus rex fuit causa victoriæ.

Digitized by Google

eſſent, prepoſitis Gallorum conditionibus, annuiſſe, diſceſſiſſeq; omnes a fide preſtita. Varie iſta reſcruntur varie accipito. A bartholomeo ſaliceto pōtificio, a ſecretis, viro erudito literas habemus, quibus ait Romā ſuam ingemiſcere futurā calamitatem, q; non habeat tanto ponderi ſuſtinendo duces. Oportebit Romā leges accipere, quas victor ob victoriam, & ardentē etatem dare voluerit. Contractationes, & longas ad ſtatuendum deliberationes de copiis auxiliaribus pontificiis & Hiſpanis ad Eluetios Mittendis deplorat. Quid in tanto rerū conflictu diuerſe ſentiatur intelligis. Locus autem tāta clade famoſus ſanctorum Donati & Luliani placicies appellatus, iacet is ager medius inter Marianū oppidum, & calamitoſum Mediolanū. Vale ex Calataiuto quarto nonis Octobris. M.D.xv.

P.M.A.M.Marchioni Mondelariſ. cccccliv

REx neſcit qua tendat, aut quid velit, ex ingraueſcente morbo. Peractis, que ab Aragonicis petebat, ex Calataiuto Buitragum venatibus aptum oppidum peruenit. Que autem ab Aragonicis exegit, contra vetera illorū ſtatuta geſta ſunt. Vt ſcilicet tributa colligātur, ad ſtipēdia quingentis militibus perſoluenda, qui ſiccarios, & ſceleſtos homines qua cūq; proficiſcantur queritēt. Habent nanq; procerum oppida pro aſylis, adque criminibus cōmiſſis confugiant, populis id actum eſt annuentibus, proceribus inuitis. Non bene fortunatus Buitragi ſiluas peruagatus eſt, licet ibi ceruos non paucos repererit. Inde faſtidito repente receſſit, in Siguenca curſorem habuimus nouum, Que reliqua de notabili pugna ſcribantur audito. Regem ipſum iuuenē chriſtianiſſimū fertur Macedonis Alexādri more adeo comminus pugnaſſe, vt longarum haſtarum, quas piccas vocant. fuerit ictibus percuſſus ab hoſtibus, calibei thoracis temperatum robur, ne tranſuerberaretur, effecit. Saguli ſuperinduti pertuſos & thoracis cicatrices gloriabundus oſtentat. Nobiles, qui aderant, regem ſuum in tāto diſcrimine cernentes, relictis equis inter confertas pugnantium hoſtium turmas, eūt precipites. Strenue pugnando fere omnes occubuerūt. Clari populorum domini ſunt inter eos trucidati, Vmbercor?, Buſius, Ambaſius, & Maugioronus, pleriq; alii, quorū nomina ignorant, qui ea ſcripſere. Repleta eſt luctu Gallia, licet victor rex eorum euaſerit. Mediolanū triūfans ingreſſus eſt rex. Caſtellum, inquo dux eſt obſeſſus cum Eluetiorū preſidio, die noctuq; tormentis quatitur. Octoginta id genus, quod appellant cannones, admuros dicitur locaſſe Petrus Nauarrus comes, intra paucos dies ſe moenia diruturū pollicetur. Maximilianus dux audit de deditione nuncios. Noſter orator Diecus Aquila vt forti ſit animo, ne ſeſe dedet, hortatur & moriet. Eluetios ſilico redituros, & federatorum exercitus venturos edicit, ita nāq; cum ſuperſtitibus conuentum fuiſſe inquit. Gonzagam & corrigiam ac Manfredum veteres delitiarū magiſtros & callidos opifices, miſer vitulus habet ad aures. Surdo pdicat noſter Aquila, delectum ſentit animum eius, nec ſibi ipſi fidere, neq; ad imperii pondus aptum. Magnis Gallorum promiſſis credimus caput ſummiſſuruni. Breue tempus huius latentis anguis vibrātem linguam aperiet. Attulit idem curſor. Bartholomeū Lybianum poſt pugnā iter facientem ad Brixiq; ac Veronę obſidionem periiſſe rabidum in lecto, cum in certamine maluiſſet, quo tempore ſperabat Veneto ſenatui, qui eum euexerat, ablatas vrbes, cōfractis hoſtium eorum viribus, reſtituturū, auferri e medio pati non potui. Hernicoſſus erat, geſtabatq; bracculas ſuſtinētes herniā. Pugnę autem tempore, quo ſolutior & agilior atq; expeditior eſſet bracculas ademit, in ſui perniciem. hinc pre nimio labore defluxit illi tabes, neq; vltra remediū adinuenit. hec habemus, hec habetote. Et vale ex Siguenca. xxviii. Octobris. M.D.xv.

Venatoꝝ cauſa Buitragum Regi q̄ modo p̄ iuſticia exercenda cōfregerit procerib⁹ priuilegia.

Dux ſuſcitat Gallos.

Qui dux noccāt cōſiliis.

Fractꝰ aīo dux obſeſſꝰ.

Periit libidinoſus.

P.M.A.M.Marchioni Mondelariſ. cccccclvi

MAtritum oppidum quinto Kalendas Nouēbris nos ſuſcepit. Ex Scyla in Carſibdim rex labitur, indeterius dico. Qua ſit eundum, ad proximā hyemem ferendā conſulit medicos. Deligent Placentiam vrbem, vti arbitror, que ſita eſt in valle latente, aſſatibus Borealibus tuta, nec ibi diu morabimur aut alicubi, donec rex vel torquentes morbos excutiat vel nature concedat, irrequietus vitam agit. Ab Italia ſcribitur Eluetios frequentibus inhere re conuentibus, vt ferant Maximiliano duci ſuppetias. Dux autem a tanto illos labore libera uit, dedit Caſtellum, ſeq; ipſum magnis Gallorum pollicitis, in Galliam conceſſit, ibi veluti redemptus a graui ſeruitute ociatur. Melle ſuauius ei ſapit is vite modus. Triginta illi ducatorum aurea millia deſignarunt. perbelle cōtentus eſt. Vti exoneratꝰ graui ſarcina delectatur, & gaudet. Iuuenis minime natus ad imperium, imperii moleſtias ferre nequiuit. Forte tantū ſatius, Italie populis, nam ſi Eluetiis fortuna fauiſſet, oportebat Italiam a ruſticis Alpeſtribꝰ leges ſuſcipere, quas dictare illis libuiſſet, q̄ ſapidum id eſſe debeat tu iudicato. O durū eſt & Gallorum imperium, fatemur, ſed durius arbitror montanum. tenuiſſent Eluetii ducem ſub

Regis deteriora ratio.

Quare elegaur Placentia.

Digitized by Google

perpetua pedagogica ferula subiectum, sub amati filii nomine, pro arbitrioq; suo numerare passus, & verba promere, perpetuo illum coegissent. Nos hęc sentimus, hęc dicimus, tu p libito iudica, & vale ex oppido Matrito, quod Mantuam esse carpentanam cosmographorū calculis computatis existimo. Sexto nonis Nouembris. M.D.xv.

cccccl viij

De morte ac vita Bōsali Fernādi magni capitanei legit papa libellum ō orbe nouo multa de acre Dariensi iam salubri. Laus magna. Qua morte. Medici nocuerunt.

P.M.A.M.Marchioni Mondeiaris.

VEh tibi veh Hispania, vita functus est Gonsalus ille Fernandus Aquilaris a Corduba, magnus Imperator, antonomasice ac iure merito appellatus, qui nomen tuum primo hac tempestate super astra locauit. Latuisti hactenus Hispania, & tuorum virtus militū sopita iacebat. Eo alumno tuo, duce, o Hispania famam ęternam consecuta es. Is esta facie terę ad superos reuocatus, qui more torrentis obuia queq; sternebat. Quę gesserit, quādo bellorum turbinibus implicabatur Neapoli, ex meis, ad te vaticinioq; tuę conditionis principes, epistolis licet colligere. Quartana illum rapuit in Kalendas Decēbris. Medicorū properata diligentia finem eius maturasse creditur. Regi nuncium vehementer fuit molestum, aut fuisse visum est, scrutator cordium deus est solus. Fuit nanq; viri eius magnanimitas aliquādo regi suspecta, viuere propterea illum in secessu otiosum patiebatur, de hoc satis licet nunq; satis. Ab vrbe gloriabundum nescio quid de me scripsit procurator meus Licenciatus Martinus de Aguiniga Orduñę Cantabrię oriundus, quem in vrbem impensa met mea sustineo, ad litium tempestuosas procellas. Pontifex quo die sancti Michaelis solemne agit, sorori cōiuiuę Cardinalibusq; pleriscq; ipse ipse libellos quosdā ex mea officina emissos, de orbe nouo recitauit, cum summa laude de me q; eam sumpserim prouinciā, ne tā preclara inuenta in rapacis oblitionis fauces collabantur. Ab orbe nouo magna feruntur, maioraq; indies expectātur. Apulso Petro Aria, missus est ad insulam ditē ad australe pelagus per Vascū Nuñez nuper repertum, Gaspar Morales Petri Arię familiaris, cum peditibus septuaginta, fuit, cum regulo quater pugnauit, amicicia, vicinis eam petentibus, inierūt. Dies egerunt sibi lautos quosdā abundat nāq; leporibus & cuniculis ceteriscq; siluestribus quadrupedibus & volucribus insula, iure merito diues appellata. Mutuis se muneribus colligarunt, nostratibus calculis vitreis & tintinabulis, aliqua etiā forte securi regulum donarunt. Cōpensat regulus muneribus munera, centum decem vnionū libras o ctunciales nostris impartitus est, fecitq; se lubēs regi nostro tributarium annuarum centum librarum vnionum. Res de vnionibus famam superat. Diuersi etiā centuriones per diuersas eius vastę telluris regiones tetenderūt indagatum. Quę afferent habebis. Dariensis aerem effectum esse aiunt salubriorē, q; nemora siluasq; adumbrātes oppidum discinderit, suffocatam nimium & opacam vallem arborum densitas detinebat, neq; flatibus ventorum aerem purgantibus, locus erat vllus. Vale ex Madrito quinto nonis Decembris. M.D.xv.

cccccl viij

Putat rerū locorū mutationē peccā futurā inde ex Placentia p villas. venit Adrianus Louanię Decanus orator a principe cardo. Abhorret a tecto Rer. Notes Adriani oratoris.

P.M.A.M.Marchioni Bellecensi.

PEr illustre oppidū Talaueram, de hinc Oropessam Calatalatā & Valparaisum post Torillum & Malpartitā peruenimus Plasentiam, cum horrido ventorum & tonitruū procelloso nimbo, qui nos ex insperato repente inter Torrillum & proximū flumen delas barcas appellatum, adortus est. Alia via venando rex paulatim aduenit. Non citius venit q; cito discedere cogitauit. Loca esse valitudinis suę causam imaginatus. Secessit ad ducis Albę villam, quę dicitur Abadia, sub pretextu ceruorum insectandorū, sub dio esse cupit semper, abhorret a tecto. Ibi suscepit libens a nostro principe nepote suo Carolo venientem oratorē, is Adrianus traiectinus dicitur, vir grauis prima senecta venerādus, principis ipsius pręceptor. Salutaui hominem, tractaui nodum. Bonum esse, ac literarum disciplina egregium audiueramus. Quantum licet colligere vtriusq; dotis & probitatis & doctrinę argumenta pręsefert. Cuius & q̄ti sit ponderis tempus deteget. De principe iam quindeceñe quid sperandum sit scrutabimur. Louanię est hic orator academię princeps, quem decanū dicunt. Ab exteris fertur Eluetios animo peruicaci, vt Galli pellantur viuere. Cęsarem hortātur vt prouinciam ducatus sumat. Triginta millia Eluetiorum suamet impensa conuentura offerunt, modo velit ipsorum postulatis annuere. haud secus, ac si Cęsareo stipēdio essent merituri, se obtemperaturos Cęsari pollicentur. Galli regis oratores audiunt auscultant minime Guilielmus bauarię dux, imperatorio nomine cum ignominia venetorum copias e veronensi agro repulit. Cęsaris est is dux ex sorore nepos, egregius animo iuuenis. Rege adhuc in ea villa morante miserunt ab orbe nouo Dariencnses nūcium Enrrichum Colmenarem de quo alias, stemata petitum, quibus noscat potestis, primos eius terrę incolas honoratos titulos promeruisse. In scuto viridi Castellum auratum, cum depictis in eo adextris leone, a sinistris autē

Qui fuerit Bauarię. Petiit stemata Dariencnses. Quę stemata data sint.

Digitized by Google

tigride scutum sustinentibus, illos ornauit rex. Circumeunt autem scutum quattuor sagittarū, totidemq; arcuum manipuli. Rex autē, vti aiūt, qui ad nos veniunt nuncii Palatini, delectatus est venatus fortuna secunda. Ceruos nāq; plures inquiunt, regia manu, sagitta tamē fuisse trās fixos. Vale melius quam rex valeat Placentię pridie Idus Decembris. M.D.xv.

P.M.A.M. Leoni Papę decimo. cccccliv

QVom incidissent in scripta quędam mea, Galleatius Butrigarius, hic pro tua sanctitate, & Ioannes Cursius pro sua Florētina republica oratores, de orbe nouo, placitura tuę sanctitati, si quando ad eius manus deueniret, mihi significarunt. Eo fuasu calamū resumpsi desidem effectum, persuasoribus vt ea colligerem deficiētibus. Nostri agelli primicię ad te Petri viccarium in terris deferebantur, cui rerum omniū decimę, ac primicię debētur, intercepit eas Gallus, vna cum viatoribus, & latoribus ipsis. Successiua illis habuit tua .S. per meum familiarem licentiatum Aguinigam, quem isthic mea impensa teneo contra tuę sanctitatis curię litigiosos perturbatores. Ea relatum est .S. tuam ipsam ipsam Cardinalibus plerisq;, & ainata sorore astantibus, amota mensa, serena fronte, ad lassitudinē vsq; legisse vniuersa. Licet angusta dextera, tua .S. mecum egerit, catholici regis postulata de me reiiciens, in reseruarum supplicatione, nuncio tamen eo delectatus, ar chetypis rerum earum e latebris scrinialibus extractis, transcribere illa feci, & quo intercipietium iniurias vitarent, quo ve late ista vagentur, quę noua sunt, & miranda, impressorū typis cudenda commendari permisi, id ita pertinaciter mihi persuadente Antonio Nebrissense Hispano, viro erudito, qui Bononię literalia suxit vbera, si quid in his quę ex nostra prodeunt officina, reperietur gustui doctorum sapidum, tuę beatitudini gratię debentur, cuius causa labor sumptus est, licet prima rerum frons ideo e tribus decadibus prima, diuersos nacta sit autores, temporū curriculis id exigentibus. Vadit vna Babilonica legatio mea, ad .S. tuam prefatione preeunte, per quam intelliget, an creditum mihi talētum in religione nostra suffoderim, an duplicauerim. Valeat beatitudo tua ante cuius pedes sacros, animo, si nequeo corpore, strato me illi obnoxiū perpetuo futurum polliceor. De catholicis regis aduersa valitudine nil scribo, quia sentio Reuerendum Archiepiscopum Cusentinum legatum tuę sedis apostolicę, late cuncta significare ex Guadaluppe septimo Kalendas Ianuarii. M.D.xv.

De lectura libelli de orbe nouo per ipsū met papā coā cardinalibus & sororc inuitatis.

P.M.A.M. Matthęo Languę Gursensi Episcopo, Cardinali electo. ccccclx

SOlet grandiū negotiorum moles, de magnorum principum memoria, paruī pōderis, & momēti res detrudere solentq; oblitioni tradere clictum obsequia, propterea est animus nō vt exprobrem, immo vt magis me deuinciam paucis repetere, quę mihi animū prestant ad subsequentem petitionem. Quantum tuo sororio Ioanni Schad Cęsareo in Hispania oratori astiterim, quantūq; in rebus tui Episcopatus Cartaginēsis tibi a rege catholico prębiti, a pontifice negati, laborauerim, sororium ipsum testem aduoco, cito etiam Mercurinum de Gatinaria Burgundi senatus principem, vna pro Cęsare & Carolo principe oratorem. De hinc si in filium aduenientem Maximilianū iuuenem Germanū tutum a secretis suscepi, si hospicio ac mēsa longo illum tempore collegi, si direxi, si iuui nectie, ipsum arbitror restituisse. Quod nullum ego fructum ex hac satione collegerim, q; catholici regis literę i meam comendationē nihil apud te hactenus profuerint, vastis occupationibus magis q̄ ingratitudini ascribo. Nunc autem cogor aperturbatoribus cauillosis excitare ingenium, & a te petere, vt vrgenti stimulo prouideas. Per regium indultum fueram assecutus vnum, vt vulgo, beneficium, in vrbe Lorca tui episcopatus Carthaginensis dioces. Petiit ate rex catholicus per literas vti acceptationi huiuscemodi annueres. Chirographū prębuisti, dedisti & alteri, meū inquiunt non admitti debere in Romana rota, quia sit secretarii tantū non notarii, & testium autoritate expeditum. Peto vt ilico noua prouisio veniat, eo quo petitur modo, si minus cibus mihi arpiarum vnguibus abripietur. Id si acciderit, ne me tibi fuisse obsequentē frustra possim conqueri. oportebit, vt vicario tuo Carthaginensi subeas assignatum iri mihi tantūdem reddituum, quātum mihi tua causa auferetur, & si mensuram excesserit, non tibi propterea succensebimus. Vale ex Guadaluppe tertio Kalendas Ianuarii. M.D.xv.

Cardinali gursensi nō bene grato.

Mercurino pro vtriq;.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi. ccccclxi

QVę habeātur ex Italia legito. Bononiā ex vrbe profecturus pontifex, sistit Florentię. Adibit illum Christianissimus rex Gallus victor, ex vrbe Mediolano iā paccata. Bononię conuenturos aiunt. hęc de illis. Fernādus Rex socer, & Emrichus Rex Anglus gener, fœdera renouarunt. Heri autem, qui fuit huius mensis dies. xiiii. edicta est ea pax per prę cones, & compita senatu regio presente. Hęc nisi conuunctio durauerit, nunq; desinet victor

Papa Bononię suscepit Gallum regē. Anglo & nr cōuentiū

Digitized by Google

tum de apparatu Selimsachi turcę/ qd dicat super habēda Roma et oībꝰ Christianis. breues nostri regis dies.

Gallus insultare, elatus tanta victoria, forte se se hoc freno temperabit. Et qui prudentia pollēt ob longam rerum experientiā, & qui tremunt Turcarum potentiam, inquiunt parari classes ingentes in Thracia Bizācii, & plerisq; in Grecię portubus aliis. Irridere Turcas aiunt Christianorum dissidia, mutuis & nostris cędibus gaudere, ac salsuam deglutire prę desiderio impetendi Christianū nomen. se Troianorum dicit Selimsachus eorum princeps esse hęredem, qui Romā cōdidere, Constantinicq; successorem, qui caput imperii transtulit in Thraciam, sibiq; deberi quęcūq; Cōstantinopolitano quondam imperio paruerūt regna, & principatꝰ. Sperat fore quādo nos adoriri aggredietur, vt paruo negocio vires nostras sit prostraturus iā quassatas. Paratū habebam hoc epistolę caput, distulit tabellarius discessum ad te. Nouū habemus cursorem a pontificia curia, cōuenerunt Bononię pontifex & Christianissimus Rex, quid in arcanis pacti sint paucis patet, lęticię signa vtrinq; visa sunt. Rex autem noster mortē queritans peragrare nunq; desinit. Ex Abbatia villula, deteriorē aliam petiit, fugere hominū cōmercia videtur, ea est dicta Corchuiela, magalių quinque. Inde petiit validum municipiū castri Cęsaris, vulgus Xericiū appellatum. Se iturum Hispalim publice professus est, mox Granatam, hęc ait. Sed addere debuisset, ni stamē Lachesis abscindere properauerit, hęc regis verba Granatensem Archiepiscopū, & e senatoribus regis quosdam, vt Hispalim pīrent, impulerunt. Ego Guadaluppem, vbi deiparę virginis noie celeberrime colitur, insigne Hieronymorū fratrum cœnobium concessi. Hic rege, qui se hac trāsiturū professus est opperior. Breues timeo futuros eius dies, tu vale interea, dum quid fata velint detegatur. Ex Guadalupe pridie Kalendas Ianuarii. M.D.xv.

EPISTOLARVM. PETRI MARTIRIS. AM. LIBER VIGESIMVS NONVS. ANNO. M.D.XVI.

P.M.A.M. Marchioni Mondeiaris.

ecccclxiii

De Adriano principis oratore cum rege. de pactis nomine Caroli pueri.

Crispi ad te superioribus diebus, esse apud nos Adrianum traiectinū, pro Carolo nostro principe oratorem. Is regem adiuit, regi per extremos iam vitę margines deambulanti: quędam annuit fœderum capita: dato aduentu Caroli principis hęredis: vt ei satisfaceret. Ea permissione de regnis diuidendis, aut saltem de magistratibus diui Iacobi, Alcantarę ac Calatrauę, de regia corona tollendis consilium abrasit. Prospiciens nanq; rex auus nepotem Carolum auitis suis mādatis nō obtemperanter auscultare: licet non adolescentis: sed moderatorū potius culpa id accidere videatur: irato viuebat in nepotem animo. Paccauit sua prudentia regis stomachum Adrianus: quęcunq; rex petierit affirmans Caroli nomine. Pacta vero hęc fuere: ꝙ Carolus ilico veniet: non armis septus vti pater eius rex Philippus: sed suis tantum familiaribus, & ministris comitatus: eatq; Fernandus eius frater, qui classe non descendat: nisi prior Carolus suam ascenderit: in Hispaniam venturus. Castellę gubernaculum regi permittat Carolus: donec vixerit: etiā si acciderit Ioannam reginā Caroli matrem regis filiam: Castellę dominam e vita migrare. Ne fœdus aliquod rex feriat cum vlla potentia: Carolo aut Cęsare insciis, ac fœdus non annuentibus. Vt ex Castellę prouentibus quadraginta Carolo ī Andarpiam: quę Anuersa dicitur: ducatorum millia. Fernando autem infanti, quando Flandriā tenebit, millia viginti, se procuraturum rex pollicetur: ne magistratus a corona regia tollantur, hac tamen lege prębita, vt si acciderit se moriturum, tantundem redditurū Carolus infanti Fernando assignet, quantus est minoris magistratus valor, neq; ab infante Fernando Carolus quicq̄ eorum tollat, quæ ad eum pertinent, Cæsare deficiente. Promisit quoq; rex ad Caroli postulata, se Caroli familiaribus, quorum antiqua fides fuerit probatissima, de comēdis magistratuum, & beneficiorum partem aliquam impartiturum. Vtq; infanti Fernando in Flandria stanti, gubernatio illorum statuum prebeatur, si ciuitatibus eius terræ placuerit absente Carolo, addito prudentum consilio, quorum vult principes fore dominam Margaritam amborum amitam, & vna dominum Bergensem. Additum est vt Hispani omnes, qui ad principem, rege inuito & inscio, confugerunt de curia pellantur principis, ad tollendum omne odii seminarium. Si tamen lesæ maiestatis quisq̄ reperiatur, non solum e curia, sed etiā e terris omnibus cogatur abire. Positq̄ autem princeps in Hispaniā peruenerit, vt rex cōuocatis

Pacta cum Rege & Carolo.

Magistratus vniti.

Promissa Regis.

Las Adriani.

catis principibus omnibus, & vrbiū ac municipiorū suffragia habentiū procuratoribus; det operantur Carolus nunc hęres post matris obitū ab ipsis iureiurando astrictis pro legitimo rege Castellę habeat, & ab Aragonicis ac reliquis hęreditariis, aut partis a rege, regnis, post regis abscessum e vita. Rex quoq; ius terrarū, quę ad principatū pertinēt libere Carolo administrandū soluat, & redditus exigere permittat. Si tamen reginā Ioannā obire contigerit, plures Carolo de redditib⁹ colligere pecunias ad bonorū arbitriū patiatur, quo viuere illustrius Carolus queat & magnificentius, qualem tantū decet principē. Iurabit in Flandria Carolus hæc obseruaturum corā domina Margarita, ceteriscq; Flandrię principibus, & sex urbium primariarum procuratoribus astantibus, iuramentaq; confirmantibus corā commendatio Ioāne Lanuza oratore regio, in augustiori terrę templo, quo tēpore sacra interfuit eucharistia. Lanuza oratoꝛ. Itidem Rex cōuocatis Hispaniarum proceribus, & procuratoribus se facturum, habito p literas ita peractum in Flandria fuisse, promisit. Additum est in calce capitū fœderaliū, immunem ab hoc uinculo futurū, qui pacta seruauerit ad unguē. si uero illorū alter abierit, aut stare promissis recusauerit, munq; ab hoc debito se solutū intelligat. Mouit & conditiones alias rex quibus obstitit pro uiribus Adrianus, suis efficacibus argumentis, regis postulata refellens. His autem annuit hac lege, ut principi placeat ire pedibus in hanc constitutionem, placitura vero quecunq; rex voluerit professus est, regi suadens nunq; ullū fuisse amato genitori filiū adeo dicto parentē, qui Carolum superet erga regem auum obseruantia. Laus principis pueri. Alia ex parte Adrianus vti prudens tantę nauis fluctuātis gubernator, principē admonuit, ne cuiq; rei a rege prępositę sese obiiciat, immo per celeres nūcios regi scribat, se quęcūq; imperata libēti aio suscepturū. De vitę regis breuitate ob graues morbos ętate iā marcida, qui robustos etiāiuuenes prosternere facile quirēt, doēldū est. His ita peractis, Adrianꝰ orator acerbū regis aim ita sedauit, vt cōceptū erga nepotē odiū in summū amorē cōuerterit. Rex autē ad vitę finē properat, neq; vt arbitramur pacti respōsum viuꝰ expectabit. Tu vale ex Guadaluppe. xxii. Ianuarii. M.D.xv.

EPISTOLARVM PETRI MARTIRIS A.M. LIBER VIGESIMVS NONVS. ANNO. M.D.XVI.

p. M. A. M. Ad Ludo. Marlia. affinē Epm Tudetēsē Caroli pricipis Phisicū & Cōsilia. ccccclxv

Ccasio non sinit vltra vagari, quid opus est circuitionibus. Proh cunctis mortalibus exemplum inauditū, non q excesserit e corporeo carcere regis anima, excessit nanq;, mirandum est, hac enim & ipse natus erat lege, qua cęteri homines, vt moreretur, sed quo illum traxerit diuina voluntas moriturum, est horridum auditu. Madrigalegiū villulam, tibi alias descripsi. In meritoria eius domūcula inculta interceptus resistit. Inspice q̄ parum sit fortunę applausibus, & sęcularibus fauoribus fidendum. Tot regnorum dominus, totq; palmarum cumulis ornatus, christianę religionis amplificator, & proꝑator hostium Rex, in rusticana obiit casa, & pauper contra hominum opinionem obiit. Vix ad funeris pompam, & paucis familiaribus prębendas vestes pullatas, pecunię apud eum, neq; alibi congestę, reperte sunt, quod nemo vnq; de viuēte iudicauit. Nunc qui fuerit, q̄ larga manu dederit, q̄ falso thesaurizantis cum crimine taxauerint homines, aperte intelligitur. Catholici regis obitꝰ & vita. Proh Hispania, proh christi dogma, quē oculum, proh Carole princeps, quē regnādi magistrū amisistis. Pollens ingenio tu quidem, & cęteris prędotibus ornatus es, vt audio Carole, sed adolescentulus ex ephebis nondū euasus, q̄ ętas moderatoribus indiget. Laꝰ Caroli. Non deerūt boni cōsultores inquiet aliquis? nō deerūt opinor, sed huiꝰ artis opificē, argutū adeo, & tāta rerū experiētia prudentē, raro legimus a natura fuisse orbi terrarū cōdonatū. Eo duce multo facilioręad erectos Hispanorū animos tēperādos viā reperisses, si eo vtēte tātę molis habenas suscepisses. Qualis fuerit, paccata vna tri cū vxore Castellę regna, Granatēse de hic regnū de maurorū manibꝰ ereptū, Gallica mox potētia toties, cū ingēti iactura pstrata, docebūt. Quod egregius regēdi artifex fuerit, beata pax Hispanis regnis vna cū Helisabetha vxore, p̄bita, & post cōsortis obitū sustētata, cuiꝰ nec nomē Hispania senserat vnq;, testis aduenīat. Bella gessit in Christianos aliqñ, fateor, qd forte aliqs inuidꝰ dānare cogitabit, gessit fateor, sed iustꝰ, sed tractꝰ aliorū insolētia, & regni cupiditate. In christianū quē q̄ ensem nudauit nūq;, explicari vexilla nūq; libēs iperauit. Nil equę a puericia ad extremū vsq; vitę terminū cogitauit, q̄ de bello solū i hostes religiōis nr̄ę iferēdo, qd vltra dicemꝰ, si tāti regis vniuersa merita pseq Marlianę studerē in isti nitū ptēderet ofo. Ergo vale, ac tuū aliqñ dñatorē orbis ānuēte Ioue Ascalaphū, hoc gēnato

R

monili de tibi dedito rege Fernando Catholico peromabis. Cursor ad vos se prępparat iturꝰ. Ego vt mortuo debitum pręstem, quod viuęti obsequiū pręstiti, corpus eius ex anime Granatā, sepulchro sedem destinatam, comitabor, quia pręcipue illius initiatorū Collegii prior ego sum, cui magistratui antistite absente (vt abest) cleri regimen, & parandę funeralis pōpę onus, incumbit. Tu vale Guadalupppę iam succinctus ad iter. xxiii. Ianuarii. M.D.xvi.

ccccclxvi

P.M.A.M. Ad Marlianum.

Pua pōpa Cordubą ą Granata funus recepe rint. dō ꝓbe. Giron mouet bellum. Fonseca in enim.

SCripsi sublatum e medio regem Catholicum. Exanime corpus eius Granatam exipsiꝰ legato detulimus. Corduba, qua fecimus iter, transeuntes busti comites honorifice susce pit. Magnificentissima pompa regem prosecuta est, pullata vniuersa ciuitas exiuit obuiam funeri, spacio nō breui, Admixti rectoribus vrbis principes finitimi Plegi marchio, & Capręs comes, cęteriq; nobiles omnes longa trahētes syrmata, flebilibus modis, e cāpo aperto ad templum vsq; primarium pheretrum gestantes tractim, comitati sunt. Itidem & Granata, Marchione Mōdesaris Tendillę Comite regni Granatēsis pro rege, cęterisq; nobilibꝰ pheretro sub cuntibus effecit. Eodē quo Miranda Helisabetha, eius vxor, iacet sepulchro, cōdidimus. Peractis vti moris est solēnibus, obortis lachrimis diximꝰ, o gloria dignissime rex extremum vale. Madritum, id est in Carpentana regione municipium, quod plericq; Mantuā volunt esse Carpetaneam, ego me cōtuli, vbi senatus regnorum moderator coactus est, fratre Ximenez vna relicto gubernatore. Serenissimum principē apertis lacertis & cordibus anhelantibus expectamus. Ne differatis. de dissoluenda pace tranquilla principes Hispani cogitāt hac enim via maiores eorum patrimonia construxerunt, auxeruntq; iuniores. In Vādalia vulgo Andaluzia labes est exorta. Don Petrus Giron Vruenię comitis primogenitꝰ, magni animi nec hebetis potentię iuuenis, repetere ducatum Methinę Sidonię armis intendit, non negligendum cogit exercitum. Spurios esse arguit ducem possidentē & fratrem eius, ꝙ ex propinqua illos Ioannes dux vita functus, vxoris suę genitor, susceperit, neq; in dispēsatione pōtificia clausulas quadrantes illi matrimonio cōscriptas esse, ꝙ sub reptitia fuerit supplicatio & subuelata. Dum hęc ita moraretur epistola, per cursores habemus Petrum ipsum Gironē obsessum grauiter tenere Gibraltarum in Gaditani freti faucibus situm municipium, & quatere tormentis, ita paulatim spinę carduiq; vestras has segetes nisi properauerītis suffocabūt. Per precones tamen edictum est, vt maiestatis reus habeatur quicunq; Gironi fauerit. Ad eū debellandum it Antonius Fonseca, vir ab adolescentia ad ętatem vsq; maturam in re bellica continuo cursu exercitatus, quę succedent habebis. Vale ex Matrito quinto Kalendas Martii. M.D.xvi.

ccccclxvii

Ꝙ regem voluit appellare principem absentem varias dicit sententias.

P.M.A.M. Ad Marlianum de Carolo principe venturo:

CAroli principis vehementer cupitum aduentum pollicemini. Beatis Hispanorum animos quanto properatius stabitis promissis, tāto dulcius erit. Sed audio vos absentem & populis inconsultis Hispaniarum regem appellare velle, Regina matre viuēte, nescio an intempestiue. Contra mores & veterem horum regnorum consuetudinem rem tētabitis. Hęres est fatentur omnes, sed regium nomen negant dari solitum, possessore adhuc viuente, siue mas is sit, siue fœmina, vel absenti pręcipue, aut pręsenti comitis regnorum non vocatis. O dices inualidę matris loco gubernaturus est, & id quidem annuunt populi, sed sub legitimo suo principis titulo posse inquiunt. Ad euitandam inuidiam Fernādus rex Catholicus, vxore vita functa, Castellę regis adepto nomine, se spoliauit, quom iure nequiret. In adolescētem vos qui eum regitis, inuidiam, si hoc feceritis excitabitis. bene natum esse inquiūt & a vobis educatum egregie, culpa vobis ascribetur, si aduersi quid euenerit. Quicquid a Castella petieritis assequemini, didicit nāq; nil aliud q̄ parere suis regibꝰ, si rite rexerint, vt est regis officiū, sed inuitos nideo nouitatē admissuros. Audita principis natura diligitur, obseruatur, desideratur ore aperto, legum peruersio, amorem solet in odium conuertere. Veniat auita secuturus vestigia, & fœlices gustabit successus, si diuerterit, Hispanorum animos elatos, licet nunc, ob partam & longo tempore a catholicis eius maternis auis nutritam pacem, dormiant, expergefaciet in aliquē errorem, quod deus auertat. Solent enim, etiam inertes equi calcaribꝰ stimulati, calces in dn̄m aliquādo excutere, cui gentiū hoc soleat magis accidere q̄ Hispanis non intelligo. Expedit igit̄ vt ordine suo istius magni pullulātis heroīs res dirigatis si cupitis vt fortunę frons leta, succedēte tēpore coalescat in lętiorē. Iustius quippe regis noie fruetur electꝰ, q̄ regni legibꝰ vetātibus. Aragonios audio ac Laletanos & Valetinos, qui sunt Castellanis liberiores, neq; suas leges municipales infrigi vnq; passi fuerūt, abhorrere ab hac fama, publicęq; profiteri negatiuā si postulabit. In his tibi recēcēndis qui Carolū a lacte educasti mihi

Digitized by Google

satisfactio. Placebit, si gratias a vobis pro animi impellentis qualitate recepero, si aduerse ponderabitis consilium, pigebit. Vale ex Matrito pridie Kalendas Maii. M.D.xvi.

P.M.A.M. Ludouico Mendocio Marchioni Mondesaris, Granatę pro Regis. cccccl x viii

De principis dotib⁹ & Adriāo domino Cardinali. de repulsa Venetoꝝ a Burgia cū Gallis.

PRimicias accipe a principe nostro Carolo, relicto tot regnorum herede, ipsius dextra signatas habemus literas sub data quintę decimę Kalendas Martii. Ad Fernandum fratrem ac Reginam auiam nouercalem, ad proceres & antistites & Cardinalem fratrē Frāciscum Ximenez Toletanum archiantistem, relictum vna cum regio senatu tātum gubernatorem, vt parte asuis auis maternis paci seruandę inuigilent hortatur, donec ipse adeat, quod propediem futurum pollicetur. Qui apud principem uersantur tam Hispani q̄ Belgę, Belgica est enim Flandria, mira inquiūt de illius moribus & preclara indole. Sex decēnis est, gratitate tamē aiunt pollere senili, nec desunt qui tantam in adolescente autoritatem imperitiam & naturę defectum appellent, sed absint interpretes maligni. Audit atente, respondet breuibus & per interpretes, linguam nondum callet Hispanam idyomati adiscēdo studet. Est docilis, optime sperat ur ab his qui eius interna cognoscunt. Dicunt magnanimū esse ac liberalem, iustiq̄ ac veri amatorem, cum adulatoribus & intemperatibus secus. Adrianus traiectinus ei⁹ apud nos orator, qui diu principem erudiuit, eadem profitetur. De nobis satis, ad Gallos pennam dirigamus, Gallorum rex magnum fertur exercitum comparare. An aut Nauarram impetat, an vt Mediolano succurrat, nescitur. Puto ego vt tutius queat nostri principis negocia tores fallere. Sunt nāq̄ apud eum dominus de Xebres nutritor, & magnus Cancellarius de pace agentes. Tentarunt Gallus & Venetus exercitus Brixię oppugnationē, fuerūt ab Hispanis presidiis cum ignominia & dāno repulsi. Mediolanum & vniuersa insubria mihi patria, ex calamitate in dies magis ac magis cadunt in calamitatem, de prouincia tot bellis conflictata vndiq̄ quid speratur? Vniuersa fere data est in predam, nil reliqui est, quo, si quid super est, dilaceretur latius, Maximilianus Cęsar, electus Imperator, validas & ipse Germanorū copias cogit, atq̄ vna Hispanorum & Eluetiorum, putat extrudere Gallos ex Italia. Eunt & auxilia nostra Neapolitana, duce Fabricio Colūna. Rex Anglus Cęsarē stimulat, auxilia pecuniasq̄ contra Gallos pollicetur. Vale Matriti sexto nonis Martii. M.D.xvi.

De Galli regis apparatu.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi. cccccl x ix

Galli⁹ capit pacipis nūcios, rescidit itinera. Rex nauarrę citatur. sacti Ioānis oppidū dedit

VNo contextu varias accipe fortunę colludentis nugas. Rex Gallus itinera intercepit, quoscunq̄ nuncios ad principem euntes aut redeuntes ab eo, intra Gallicę ditionis terminos gubernatores finium deprehendunt, ex sui regis mandato capiunt. Extorquere ab eis etiam per tormentorū minas nituntur, quid afferant reportentq̄. Soluisse aliquos e primis dicitur Burdegalię gubernator. sed lege prębita ne Gallicū terere pedib⁹ solum audeāt vltra capitis pœna pręposita. de hoc satis. Rex Ioānes, vxorio Nauarrę spoliatus regno, audito Catholici regis obitu, defectionem a corona Castellę sperauit, familiariū, factionariorūq̄ ac gregariorū militum cogit exercitum. Sancti Ioannis pede portus oppidum adoritur, oppidani se se dedunt, Arx stat cōtra. Presidio inerat pretor quidam dictus Auila signatus occulo euulso in certamine, strenue se tutatur. Inuitati ad deditionem cum promissis, ad vnū respondent, Castellanos esse se, vitam propterea potius prębituros, suo fungantur officio. hæc pridie Idus Martii. Hisdem fere diebus, facinus euenit egregium, quo sublata est misero regi spes omnis. Dum ipse huius arcis expugnationi intendit, Nauarrę Mariscalus factionis Agramontesię caput, qui regi electo adhęret, cum vniuersę factionis extorribus, collectis peditib⁹ circiter mille, paucis equitibus, ob inuios montium saltus per valles Pireneorum, Roncalē, & Isarnam, Nauarram ingreditur. Re per exploratores aduersę factionis Viamōtesię, quę nostris partibus fauet, intellecta, strenuus & rebus bellicis, variisq̄ duellis exercitus a iuuentute Villalua, dux peditum nostrorum, vna & Nauarrus eques auratus Dōna Maria dictus, egregius & ipse bellorum magister, alii preterea quorum nomina piget nescire quandoquidem omnes validissime se se gesserunt, per asperas pyreneorum semitas & per ruptos anfractus, montium, latus capiunt fere inuium, niuibus mergebantur tenus genu, necq̄ victui necessaria suppetebant, difficultates tamen omnes & duros labores superarunt. Iam sine calceis, & inter vepres ac latentia sub niuibus acuta saxa, laceratis caligis, & sagulis truncatis, ad hostes lōgis itineribus se applicāt. Hostes, prius quam ex montium anguistiis se exoluerent, adoriuntur, profligant, capiunt ad vnum primarios, Mariscalum ipsum, & Don Petrum eius affinem, Comitis etiam Sancti Stephani filium, & Iacobum Bellez qui quondam fuerat Regis Ioannis alter occulus, ac Stellæoppidi primarii in eo Regno præfectus, dominos quoq̄

Mira & hispanis.

Qui capti cum Mariscalo.

Digitized by Google

Garri, Gamboę, ac Vicani, oppidorū, qui & ipſi exules factionis Agramonteſię nobis aduerſę, in patriam redire nitebātur. Ad arcem Atienzæ ducti ſunt, ſub fida ibi cuſtodia ſeruantur. Perempti ſunt in pugnae vulgo pauci, capti octingenti amplius. His auditis malefortunatꝰ rex obſidionem arcis ſancti Ioannis pede portus ſoluit. Diſcedentem ex arce, Auila prętor inſequitur, ſubſtitem eius aciem pertubauit, ſtrauitq; victores redeūt nr̄i & oppidum recipiūt. De Nauarrę generali prętore diligendo nunc conſulitur, quando promulgata fuerit electio, tibi ſignificabitur. Ab vrbe habemus pontificem eſſe Florentię, iturum ad vrbem aiunt ad palmarum ſolemne. Tu vale Matriti tertio nonis Aprilis. M.D.xvi.

cccccl xx

P.M.A.M.Marchionib⁹ diſcipulis Belecenſi & Mondeſaris.

Quid Cęſar Mediolāi/ q̄d Galli/ deſuburbijs cōbuſtis/ deredītu Cęſaris: quid Eluetij dicerēt: de Papę natura & moribus/ & morte regis Vngarię/ & pmiſſis pacipis / dux Naiarę fit prętor.

Aprilis vniuerſo parit orbi florum ac fructuū ac virentiū herbarū varios proſpectus, ita & in fortunę incōſtanti gremio, varios hic Aprilis pariet effectus multis gentibus. Ex Alpib⁹ Cęſar ad portas fere Mediolani, cū exercitu vniuerſo, profectus eſt. Audito eius diſcēſu ad plana Inſubrię, Galli egregia quędam ſuburbia, & magnifica plura palatia, ne venienti nidum prębęrent, vbi pedem figeret, cōbuſſerunt. Voluiſſent cumanū & Papienſe ſuburbia pari ordine diruere, manu armata ciues vetuerunt. Suburbiis miſerando viſu cōbuſtis, ciuibuſq; cum vxoribus & filiis ærumnoſe dimiſſis. Galli tremētes ad viridariū Caſtelli ſeſe receperunt, magis de fuga cogitātes, q̄ de pugna cum Cęſare. Ceſſiſſet ad votum Cęſaris, ſi exercitū Cęſar ad mœnia ſolū admouiſſet. Diffidebāt Galli ſibi & ciuib⁹, quos male tractauerant. Sed ſortem ſecutus ſuam Cęſar, quam in manu habebat, amiſit: non tamen ſua vt aiūt culpa, ſed Eluetiorū militum tumultuantiū & ſtipendia poſtulantium tali tępore. Seditione territus, verituſq; ſeſe credere Eluetiorum fidei, quā aliquando videntur nō ſeruaſſe, maluit retrocedere, quō belli nerui iam deficerent, quibus non ad diem prębitis, & germani & Eluetii terga vertunt locatoribus. Multi tamē voces ad cœlum efferebāt, procede Cęſar procede, nō tibi deerimus donec res perficiatur, ſtipendia in cōmodius expectauimus tempus, abiit exercitu dimiſſo. Impręda data ſunt oppida multa, ruunt omnia in pręceps. Plangētium genas & pectora lacerantiū, gemitus atq; vlulatus languentium cōciuium & propinquorū meorū abhis vltimis oris exaudio. Hinc raptarum virginum ſparſos capillos, hinc confixa in viſcera innocētiū tellorū vulnera, ploratuſq;, videor ſentire. Pœnituit exercitę crudelitatis Gallos poſt Cęſaris diſceſſum, ſed quę medella infortunatis, ſuper quos ſors ignita cecidit horrida Refecturos ex portuariis ipſis vrbanis dāna pollicent, crede ſi libet, de his ergo ſatis ſuperq;. Noſtras iam calamitates leuemus, per alienos agros ſulcū trahendo. Sūmus pontifex, palmarum pro feſto vrbem ingreſſus eſt ex Florentia. Bonum aiunt eſſe hunc virum, minime autē ſceptro dignum, propinquis & familiaribus nimiū indulget, ab illis regitur. Harmonia ipſe muſica ſumopere delectatur, vocalium muſicorum, & citareiorū coronę, comertiaq; illi ſunt gratiſſima. Agrauibus abhorret negotiis, quis nā ſit e duobus fœlicior, neſcio iudicare, ipſe ne, aut Rex Pānonię, Vngarię dico, q̄ duodecimo die Ianuarii dicit obiiſſe. Fœliciores ego illos exiſtimo qui abſentib⁹ iam fruūtur auris claro de ſe aliquo relicto nomine, q̄ inerti animo viuentes. Carolus princeps noſter reiterato ſancti Ioānis diem ſuo aduentui aſſignat, fiet ſi velent venti oceanuſq;. Ex Affrica ſcribitur pyratam illum Enobarbum vulgo Barba Roxam tentaſſe Tabracā, Bugiam dico, ab Hiſpanis pręſidiis repulſus eſt. A nobis nil aliud niſi q̄ Naiarę dux Nauarrę vicinior ceteris proceribus, generalis illorum cōfinium eſt prętor electus. Vale Matriti Idibus Maii. M.D.xvi.

Muſicus & Papa.

cccccl xxi

P.M.A.M.Marchionibus diſcipulis Belecēſi & Mondeſaris.

Princeps ſit rex. defunere facto regi auo & pōpa hefeſtionis: de Cęſare: & Gallo: & Anglo: & Venetis.

Caeſaris eſt reges creare. Carolum pricipem eius, ex Philippo rege nepotē, regem iubet appellari. Qui Caſtellam incolimus, regem poſthac nuncupabimus. Aragones cū ſuis pendicibus non admittent, niſi per ſuarum curiarū ſuffragia pręſens eligatur. Sapidius forte Caſtellanis etiā foret expectaſſe parumper. maturos mallem ędere racemos, q̄ intempeſtiuos & acerbos, de meo guſtu loquor, & forte multorum. Qui conſiliū prębuerunt ipſi viderint. In Flādria q̄ Belgicę pars eſt Glacialis oceani. & oppido Bruxeles, Carolus rex catholici regis aui funeralem pompam inſtrui pręcepit, qualem vix vlli vnq̄ principi ſtructam legerim. Etiam ſi Alexandri Macedonis curam in honorādo ſui familiaris Heſeſtionis buſto, regis nr̄i familiares miniſtri adhibuiſſent, haud quaq̄ potuiſſet ornatius copioſiuſq; parari. Si phaleratos equos ſi tabulatorū & pulpitorū ſtructuras, ſi ātiſtitū & ſacerdotū fratrūq; religioſorū, de hic nobiliū & magiſtratuū agmina, ſi ordinē, ſi faces, ſi vexilla pullato cū ſta ço hoſta colore, ſi cętera particulati ad me ſcripta ſtuduero recēſere, modū epkę ī infinitū excederē, cōtent⁹ ergo ſis hoc epilogo. Magno regi auo materno, magn⁹ rex nepos hęres, huiuſmodi pō

Digitized by Google

pam funerale condonauit, & satis. Nouas habemus literas, excusatiões Rex innectit quare nequiuerit stare promissis, de suo ad nos aduẽtu mẽse Iunio, Augusto pollicetur, ni diuina voluntas obstiterit, ore aperto desideratur ab omnibus, vt fauste feliciterq; occeanũ prehendat supplicant omnes. Conuentus interea cum Gallis agitur, quo libere queat ad nos venire, opus est vt vel pax fiat, vel saltẽ fœdus aliquod iaciatur, terra nanq; ac mari sumus a Gallis circũsepti, multa petunt Galli, nec tolleranda quidem, cum regem videãt Carolum hac necessitate vrgeri, dabuntur pauca, si fieri poterit, tempori est seruiendum. Habemus & ex Italia literas, quibus fertur Cesarem redeuntẽ, exercitu soluto, munitiones & impedimẽta reliquisse, Brixiãq; ad Venetos defecisse. Veneti Veronam tentarunt obsidione, auxiliantibus Gallis. Cardinalis Secunensis preerat Veronẽsibus Hispanis & Eluetiis presidiis, obsidentes eiecerũt cum factu ẽ. Rex Anglus, q; Gallus rex, cõtra fœdera Teruanẽ, mœnia restituerit, bellum Gallo indixit, & se apparat. Vale Matriti pridie Kalendas Iunii. M.D.xvi.

P.M.A.M. Ad Marlianum.

cccclxxxiii

De malis exoriẽtibus ni rex veneri. de fratre gubernatore. & geniẽsibus Carthaginẽ cõcutientibus.

NI properaueritis ruet omnia, nescit Hispania parere nõ regibus, aut nõ legitime regnaturis. Nauseam inducit magnanimis viris huius fratris, licet potẽtis & rei publicę arbitoris, gubernatio. Est quippe grãdis animo & ipse, ad ędificãdum, literatosq; viros fouendum natus magis q; ad imperandum, bellicis colloquiis & apparatibus gaudet. In portu nouę Carthaginis facinus euenit grauissimũ, & vroi Carthaginis erũnosum, & coronę regię pudendum. Stabant in anchoris onerarię naues, Genuenses Carrhachas dicũt, tres, lanas Hispanas, ex Hispania nanq; ad diuersas orbis partes lanarum ingens asportatur quotãnis copia. Bellico inerant apparatu socię tres alię, quę pyratã quęrebant Hispanum Ioãnem Rio. Is cũ vna naui dicta Galeono dãna intulerat Genuensibus mercatoribus, vti prędonem hũc insequebantur, supplicio affigendum si reperiretur. Ecce ad portum regia classis aduenit, comitem vehit Galeonum nauẽ pyraticã. Classi quattuor Galearum, maius trirremium, preerat Laletanus quidam nomine Berengellus dñs: iners animo, balbutiẽs lingua, ducebat & fustas vna nouem. Per nuncios cognitum petunt Galeonũ & ipsius possessorem Genuenses, vt prędarum pœnas luant. Renuit Berengellus, repetũt debere sibi, ex fœdere cum Hispanis regibus, fieri de Galeono dominoq; ipsius potestatẽ, male respondisse dicitur Berenguellus. Bellicę naues Galeonum quęrentes, Galeonũ tormentis discutiunt & subruũt. Imprudenter Berenguellus Incarrachas mercatorias insontes iaculatur machinas. Genuenses ea iniuria concitu tres demittunt e nauibus scaphas, binos locant in eis canones tormentarios, vnã e melioribus trirremibus diiacerãt & submergũt, cõquassant aliam. Berenguellus prętor classem illico deseruit, terram captauit in tutum, dat operam vt ex vrbe Genuenses naues molestia confligiantur, iaculantur ex littore ad naues. Iaciunt ad vrbem ex nauibus ferreos ingentes globos, eminentiores diruunt domos, tecta concutiunt. Per aulas & penetralia cum ingẽti fractura & totius vrbis terrore volitabant globi, tum ferrei, tum lapidei. Nil hostilius potest a Turcarũ seuitia, misera ciuitas expectare. Quid prefectorũ imprudentia soleat parere, hinc colligito. In paccatos & amicos sese voluit hic bonus vir ostentare, qui nihil vnq; egregium sex annorũ intercapedine gessit in Mauros, Hispana littora & ante ipsius oculos singulis horis infestãtes, ergo venite vt emergẽtia scãdala regio noie pscindatis. Vale Madriti idib? Iulii. M.D.xvi.

P.M.A.M. Ad Marlianum.

cccclxxxiiii

Marliano fit episcop?/ de Barbarorũ.

AVdio rem nouam, maluissem tuis q; alienis fieri certior literis. Tu detentem aiunt te ctę tum antistitem, ex obitu boni viri magistri Azpetię inquisitoris hereticę. Martialẽ, & mille fulctã erũnis, egisti hactenus vitam exul, extorris, inops, ob Gallorũ in exhaustam imperii cupiditatem, quiesces tandem, & quod annorũ supereſt vives beatus. Mundo fatur ex legitima vxore liberos elegãtes, patri similes effigie, spero & virtutib?, procreasti. Nũc vt mundo fruaris alio, priore seculari amissa vxore, senio properante, nouam duxisti spõsam: prosit Marliane. Sed mutuo sumptę amicę loco, is tibi datus est episcopatus tenuis, dabitur prope diem pinguior in legitimam coniungem, quandoquidem regi tãto, tam carus es, & in remerito cito transilies. Est tamẽ nõ macer agnus, si Episcopatus Italos cõmunes dimetieris, valoris est ducatorum duorum millium amplius, sed si Episcopatus alios Hispanos inspexeris pauper, ditiorẽ assequeris. prosit igitur natisq; tuis, qui me auũ appellant, quia tu patrẽ, favor iste regius. Ad aliena dextrã feramus. Intellexisti arbitror Enobarbũ quendã vulgo Barbarroxã e pyratacõuersum i terrestrẽ perturbatorẽ in Africa, seduxit p maurorũ Morabitos, hi sunt eorũ sacerdotes, maritimę partẽ Affricę. Per Morabitos ppls persuasit, eodẽ quo alias Mahometes in Romanos astu, vt a Christianis deficerẽt nephas esse inquiens fœlicis Maho-

Digitized by Google

metes ſanctos aſſeclas, Chriſtianis, eius legis hoſtibus, eſſe ob tẽperãtes, & ſubiectos. Se capiãt in regem, qui ſit eiuſdem legis obſeruator, a Chriſtianorum iugo ſe liberaturum, & ſeruaturum indemnes pollicetur. Morabitis tantã preſtant Mauri fidem, vt pro ſemidiis illos colãt, crediderunt Enobarbo Morabiti, crediderunt & Morabitis populi. Enobarbo ſe multi dederunt. Alger municipiũ preципue, non longe diſtans a Bugia, quę Tabraca eſt, in regem capit Enobarbum, regem ſe iam Enobarbus nũcupat in Africa. Turchas habet ſecum circiter tercentum, arcubus, & telloꝝ omnis generis inſtrumentis hi bella gerunt acerrime, maritimis terreſtribuſq; pugnis frequẽtibus aſſueti. Re intellecta Cardinalis hic noſter gubernator

De Dicco de Acra.

octo millium armatorũ cogit exercitum, iam ſunt ad diſceſſum parati, de ſucceſſibus non iudico. Huic militum copię non meo guſtui aptum elegit ducem, Diecũ quẽdam de Veratormentorũ preфectum, deus bene vertat, is magis loquax eſt, & iactabundus, cꝫ ſtrenuus. Vale, & venite Madriti pridie Kalendas Auguſti. M.D.xvi.

P.M.A.M. Ad Marlianum.

cccclxxv

De peruicacia vt inſtruãtur milites. de inobſeruantia ergamandata q̃rũdam / qđ fecerit Aladolcutus / qđ alij.

NOnne diuinauí alias Marliane, cum dixi fore, vt iſtę noueꝫ, huius noſtrę tẽpeſtatis, fabrię peruicaces, eſſent aliquando tumultus, ac turbas excitaturę? Nil niſi armorũ motus optatur, ſunt qui labra lambunt prę dulcore, cꝫdo bellicum facinus aliquod coram eis accidiſſe narratur, preципue geſtiunt quando grauia interceſſerint aliqua vulnera. Sed de inſtituendis armatis tironibus in vrbibus aut municipiis, itur contra dicta eorum. Burgẽſis, Salamantina, & Legionenſis primarię ciuitates, ſimul & inſigne oppidũ Vallifoleti, huiuſmodi homines & eorum figmenta execrantur, parere recuſant, ſupplicãt, quia nollent rebellione taxari, non auditũtur, ſtãt immobiles in ſententia equo ligneo ſtrigoſiores. Rationes, quibus debeat huiuſcemodi mandatum reuocari, adductas in medio non admittunt. Exarmorũ captu in pacatis vrbibus, arguũt incõmoda, ſcandalaq; innumera prouentura, ſub eorum libertatis prętextu, liberos nanq; volunt, & ab oneribus immunes tributiſq; forte eos, qui cenſebunt, ſurdas preſtat aures. Repetunt latrones, ſicarios, nocturnos graſſatores, & bonorũ oppreſſores, inde creandos iri (& quod non flocifaciendum eſt) fabri mechanicarũ artium ſua exercebunt inertius miniſteria, terſorum fulgure thoracũ pellecti, & haſtarum agitatione, aut ſcopetarum, & ſcorpionũ, balliſtas dicit vulgus iactu ad ſcopon aſſueti, tempus terent incaſſum, quia facilis eſt a quotidiano labore ad inanes ludos traiectus, de rixis & ſimultatibus, ex huiuſcemodi exercitio in vrbibus exorientibus, multa proponuntur, obtuſus & plumbeus paratur ad hęc omnia ſtomachus, iubent inſtrui cuneos, pauci legem annuũt, & hi inuiti. Valleo letum cum ignominia miſſos aprędictis decurtones, iuuenes electuros, eiecit. Si vim eorũ tem tauerit, armis tutabũtur ſe. Plebs inſtituit iam tribunos nouos, qui noctu cum delecta iuuenũ manu perluſtrẽt oppidum, & per diſpoſitas cuſtodias reuiſant mœnia, ne occulte quiſq; ingrediatur. Ex oppidanis, & regiis magiſtratibus, quoſcũq; viderunt huius cõmenti fautores, eiecerunt. Itidem & alię facient vrbes iam cõmotę, ſi perſiterit. Fraterno ſe fœdere contũxerũt populi multi ad obſiſtendũ, ergo venite, vt veſtrę cum prudentię ligonibus poſſitis, pullulantes has ſpinas a veſtris prędiis eruere. Si differetis, coaleſcẽt, & ſegetes has veſtras lętas ſuffocabunt. Vale Madriti quarto idus Auguſti. M.D.xvi.

cccclxxvi

De Feuere tertoc principio. genuẽſes trucidantur in carcere ob conciuſſam cartaginẽ / Ofruſtris Turcarũ capcis. La⁹ Adriani oratoris. La⁹ motę. La⁹ Alfonſi Dãrrichi

P.M.A.M. Ad Marlianum.

DIffertur aduentus veſter, ſubtriſtes incedunt boni omnes Hiſpani. Occeani ſorte vagantis dura conſilia vos detinent, qui vero cupiunt, ex amoris natura, in deteriorem partem accipiunt moram. Non deſunt, qui iudicent exquęſitis occaſionibus eorũ, qui regem gubernant, id accidere, tum vt pecuniæ ad eos mittãtur, quas ſine labore ac periculis coaceruant, ab hoc gubernatore ad vos miſſę, ſub parãdę claſſis prętextu. Neſcio quid inmurmurat de iſtis veſtri magni cubicularii, & vna nutritii auaricia, id ſi ita eſt, veh regi, veh regnis ab eo regendis, niſi ſeſe ab huiuſcemodi profundo puteo exemerit, omne malum ex autorum cõſiliis, vti noſti prodit. Inuida forte fama hęc ventilat, quod deus faxit. Quod te Tudetẽſem rex creauit audiuimus, & vna Dertoſenſem hunc noſtrũ Adrianũ, furibundę naturę quorũdam ſua modeſtia temperatorẽ, regium, oratorẽ veſtrum, hic vir eſt omni celſa ſede dignus. Promotus eſt & magiſter Mota cõcionator egregius, ad Pacẽſem, neq; hoc alienũ arecto & ęquo, eſt enim prudens, & linguarum copia inſignis, & rerũ experientia pollens. Veterẽ autem Pacẽſem epiſcopum Alfonſum Manrrichũ, genere nobilẽ, ac virtutib⁹ & claris moribus ornatũ, in Cordubenſem mutaſtis, omnia laude digna. Atq; vtinã ſtet Catholicus noſter rex perpetuo fixus in hac ſententia, vt bene meritos erigat. Nullum cœleſte numen ei deerit cum his & ſimilibus conſiliis. Ad alia, ędictum eſt gubernatoris & ſenatus nomine, vt quicũ Genuẽſes terram terũt

Digitized by Google

Hispanam, trudatur in vincula, facultatesq; deponantur, donec iure an iniuria nostrā Carthaginem Hispanam, tormentis ausi sint concutere, domosq; diruere. De pyratis autē, quatuor sunt capitę Turcarum triremes pyraticę a nostris, cui certamini Berēguellus interfuit, acris fuit vnius diei fere integri pugna, dubia diu, licet contra quatuor illas, nouem essent nostrę, triremes quattuor (& vt vulgo) fustę quinq;, ad vnum fuerunt tandem capti, aut perēpti Turcę. Vale & regem ducite. Madriti. xvi. Kalendas Septembris. M.D.xvi.

De Berenguello & fustis.

P.M.A.M.Marchionibus.

cccclxxxvii

TAbellarium habemus ex Italia, quę ferantur habetote. Ab oriente scribitur magnum Turcarum principem Selimsachum, Amano Tauri montis iugo superato, cum exercitu valido fuisse adortum Egipti, Syrięq;, ac Palestinę, dominum. Magnum Soldanum Babilonicum, imparatum reperisse illum inquiunt, dimicatum tamen esse acriter, fertur, sed victum Turcarum multitudine Soldanum fuisse, mortuūq; in prelio aiūt, hęc in presentiarum per incertā famam allata sunt, quādo apertius intelligemus quid acciderit, apertius significabimus vobis. Id si ita est Turcis iter aperitur ad Italię molestiam. Quāndo nanq; tutum se ab aliis latenibus tergoq; senserit, furorem in Christianos conuertet natiuū, sed precipue si paterne potentię, Soldanicam addiderit, quę ingens est. Quid facturum speramus hominē, ad crudelia natum bella, & sanguinem gaudētem imperii cupiditate raptatum! Ex Flandria literas habemus, vereor ne diutius regis aduētus differatur q̄ oporteat, vel saltem oportere putetur. Tenues vident, qui apud regem sunt Hispani, classicos apparatꝰ, & hyems aduenit, prope diem erunt syrtes illę, quas Bancos vocāt, inaccessę, Borealeq; pelagus illud discriminosum. Pecunias mittit quotidie Cardinalis gubernator innumeras ad sustinēdam classem. Regis nutritius dominus Xebresis camerarius, & magnꝰ regius Cancellarius, negociatores apud Gallos ad Regem regressi sunt. Pacem aiunt afferre, sed quibus condicionibus nondum intelligimus, veremur ne grauibus. Ab vrbe scribitur, Leonem pōtificem propinquorum, & interiorum familiarium esse amātiorem equo. Longe distat a Iulio predecessore suo, vt fama est. Christi ecclesiam Iulius sponsam appellabat suam, sponsam ornare monilibus, & sponsam quocūq; modo posset ditare studebat ille, nulla propinquorū aut necessariorum habita ratione, hic Leo vti fertur, nullam de sponsa curam habet, liceat ne ac nō liceat propīquos nititur extollere. Vrbini ducem, Franciscum Mariam, vrbis prefectum, Iulii nepotem, sub pretextu, q; Cardinalem Papiensem peremerit, spoliauit, spoliasse liceat, sed cur ecclesię fundum nepoti est impartitus! nepotem nanq; Vrbini ducem nominat, iam valete nequeo vlterius, Madriti. xiii. Kalendas Septembris. M.D.xvi.

De pugna & morte Soldani a Turcis/& pactis cū Gallo. p. d. & Xeures et magistro Cancellario de Leone/& Julio pōtifi. spoliat duc Vrbines.

De Julio.

P.M.A.M.Marchionibus Mordeiaris & Bellecensi.

cccclxxxviii

ASumnao pontifice adsunt literę, direptionem potentię Soldanicę fatentur, & Soldanū ipsum dolore animi, cum suos videret profligatos, decidisse ab equo examinem, interiisseq; ilico, erat quippe iam senio cōfectus. Is idem regnabat Campsous Gaurus, quē ego catholicorū Fernandi, & Helisabethę regū nomine orator adiui, anno primo post quingentesimum a millesimo, de quo late in legatione mea Babilonica, vergebat in grauem tunc etatem. Exercitus reliquię Damasci dicuntur cōuenisse in Syria, nouum Soldanum electurę. sunt Mamalucci Soldanorum equestres milites Christiani a natura omnes, per fora, & nundinas empti, veluti pecudes, quorum opera, si euadant in viros armis pertractādis aptos, vtuntur Soldani, tam in regendis regnis, quam in re bellica, sed abnegato Christi noie, Mahomeas sectātur insanias, recutiti. Si regna Turcharū princeps Soldanica possederit paccato, vehnobis, sunt illius quotidiani sermones elatissimi, Christianos facile debellatū iri blacterat, q; Christi mandata nō seruent. Ait intelligere se, Christū precepisse, vt ipsius amici sequaces, mites incedant, atq; humiles, bonorū fortunę sint abiectores, egenis succurrāt, laborātibus animi, aut corporis egritudine misereātur, nil proprium retineant, honeste, sobrie, casteq; viuāt, ne sint auari, ne superbi, ne ambitiosi. Constantinopoli, & intra principis regiā Christiani versantur multi, negociorū causa tum ēt adiuersis potētatitibꝰ oratores, Veneti precipue, ac Genuenses totius orbis hospites, sunt cubicularijs & necessarijs internis ipsius principis domestici, q̄ in eius penetralibꝰ agitentur, facile discunt. Sunt quippe sagaces arcanorū indagatores alienorū. Et domū & postes, & cardines, Christi dogmata nō obseruari cognouit, oppositam agere vitā illos didicit a Christi moribus, cogendis thesauris inhiare, nullum luxurię genus, gule nullum pretermittere, angusta manu egenis subuenire, velle non diligi, non amari, non obseruari solū, sed coli, vt dii, atq; adorari, propterea Christū nō futurū illis auxilia apte ac repetito inquit, quid conflectandum sit vaticinemini. Madriti. vi. Kls Nouēbris. M.D.xvi.

Quę mora Soldāi/dd illius exercitus reliquię quid Turcꝰ dicat & Christianis.

Rationes q̄ reputet se facile debellaturū Christianos.

Non seruātur mādata Christi.

Nota Christiane.

Digitized by Google

cccccl xx ix

P.M.A.M.Marliano Episcopo Tudetensi.

Quo genere Barbarossa q̄ aufugit a Selimsacon: filę magni turci ad Rhodū magistrum.

BArbarroxa pyrata quōdam, nunc ferox terrę perturbator, quassat res Africanas, late vagatur, vnde hic habeat originē, velles intelligere. Cilix est, sub huiꝰ Selimsachi, Turcarum principis violēti genitore, militauit in Selimsachum ipsum, quando patrem senio grauatum expulit e regia Bizanzio, quę est, vti nosti, Costantinopolis. Diffisus infidię Selimsachi sanguinarii, licet honorifice velle illum tractare videretur, aufugit, cōmeatu non petito. Sed audi quo stratagemate compyratas delusit suos. Vbi primum defigendo pede in terram cogitauit, quascūq; naues assequebatur, combusit, ad tollēdam illis omnem fugę spem, aut pyraticę artis vlterius exercendę cogitatum, cum tercentum Paulo amplius cōsociis hęc aggressus est, in propediem obuietur, crescet contagio. Reperit in populis mauris fauorem, eo q̄ legem ipsorum profiteatur ore, re autem prędonis animū gestat. Alias me ista scripsisse scio, sed an ad te nō reminiscor, satis tamen. De strage Mamaluccorū, & Soldani morte scire debetis, nuper a pontifice, Turcarum principis ipsius, habemus literarū exemplar, in hunc sensum e greco in latinum traductarum. Soldanus Selimsachus, Constātinopolis, & ceterorum imperiorū maximꝰ imperator, Persię, Assię, Arabię, Europęq; rex, magno magistro Rodio Fabricio caretto salutem. Prostrato Sophio infideli hoste, cane, qui legem nostrā fœdabat, nouo exercitu comparato, ad illum penitus delendum, gradiebamur, Soldanus autem Babilonicus, nostręq; fidei caput, a nobis rupto fœdere, ad Sophium partes suas direxit. Soldanū per oratores hortati sumus & monuimus ne faueret hęretico, renuit, petitis nostris, non auscultauit. Itinere vnius diei armatus cōtra nos venit obuiam. In valle vbi propheta noster Dauid sepultus est, cōtra nos ad pugnā se accinxit. Ex dei & nostręq; legis instituto, quam ad vnguem nitimur obseruare, nostri sapientes repererūt hęretici fautorem Soldanū grauiter debere puniri. Mouimus in illum nr̄as acies vigesimo quarto Augusti, ab hora diei tertia, multis vtrinq; cadentibus, ad vesperam vsq; dimicatū est ancipiti victoria. Ipsum & e primariis eius principibus duodecim trucidauimus, eius regna & imperia occupauimus omnia. Hęc vobis tanq̄ amico, vt nobiscum gratulemini significauimus, ex regia nostra curia, in campo Alepi. vigesimo sexto Augusti. Est eius narratio longior, prętermisi ambages, collegi succum tantū, quo intelligas an dormire nobis expediat. Sperat ex nostręq; religionis aduersa obseruatione & ex Christianorū principum dissidiis, facilem se viam habiturū ad Christianorū pernicię, ait enim Christianis non fauebit Christus eorum deus, q̄ ab eius moribus & preceptis longe vagentur. Vale, & venite iam tandem, Madriti tertio nonis Decembris. M.D.xvi.

Literę Turcę & Soldani.

Quid Turcus contra Christiānos.

P.M.A.M.Marchionibus Bellecensi & Mondeiaris.

ccccclxxx

De Cęsare/ de Papa/ & rege/ q̄ modo Turcus i Soldanū & pactis Sophij & Soldani dilatis

AB vrbe scribitur pontificem summū iturum Florentiam, natale solum. Ex Flandria vero q̄ Imperator electus audit nuncios Veronam repetentes, suspicātur multi auscultaturum, quia neruis careat bellicis. Instat vt sibi Veronam sumat tutandam nepos rex noster, dixisse aiūt iturum se ad nepotem in Flandriam, iureq; iurando asseruisse non discessurum inde, nisi prius nepotem viderit iam vela fecisse ad nos. Aegerrime fert eius moras, vt qui quanti facienda sit Hispania bene calleat. Multi de altoribus & consultoribus conqueruntur, multi eos taxant infidia, eo q̄ dubitent de presentis auctoritatis sue lapsu, si ad nos venerint. Neq; enim erit equum vt Borealium Belgarum consiliis res Hispanę gubernentur. Longe absunt eorum ingenia atq; educatio a moribus Hispanis, illorū deus est voluptas, Hispanorum sobria quędam mentis elatio, ad honores directa, temperatiores facit. Rex tamen a natura crapulonibus & bibacibus hominibus dicitur esse infensus, quia ipse temperatus. In alis tamen sunt in insula Gelanda, quę est in Batauis & oppido Medialburcho. De sophianis Soldanicis & principis Turcarum rebꝰ, habuistis exemplaria directa originaliter ad eximiū philosophum Ludouicum Marlianum, Tudetēsem episcopū, nostri regis medicum, internum & archanorū omnium participem, vos habetote pauca deinde superaddita. Sophius persa & Soldanus Babilonicus, Selimsachi potētiam & insaciabilem cupiditatem formidātes, per nuncios alterne negociabantur, vt si in alterum ipsorum Selimsachus mouere arma tentaret, auxiliaretur alteri opprimēdo. Prius q̄ paciscerētur dum in ambiguo essent, Sophius aduersę legis ab vtroq; (nisi enim putat esse deum aliud quam solam naturam, regiq; omnia debere iuxta nature ignauiculos) de Soldano dubitabat, ne vrgente necessitate cū sue legis sectatore conueniret in eum, ita dum illi hęsitarūt, Selimsachus expedite soluit in Soldanum, nō plene paratū ad eā vim repellēdā. Restat illi sola cū Sophio expeditio, de hinc i nos, desides & minime concordes, vtram sit partem electurus, nouit qui cūcta videt. In manu eius est, stare loco nescit, nec tyrānico magnanimoq; viro cōuenit. Valete Madriti. v. Idus Decēbris. M.D.xvi.

Laꝰ Hispanorum.

Laꝰ regis.

Digitized by Google

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS. A. M. LIBER TRIGESIMVS. ANNO. M. D. XVII.

Ad Marlianum Episcopum.

cccc lxxxi.

ADrianus Traiectinus Dertosensis Episcopus: vna cum Cardinali: & Regio senatu: Regnorum moderator: ꝙ nondum adsint literæ Regiæ stipendiorum meorū confirmatiuę, mirantur vehementer. Scripsit nāq; non vulgares ad vtrumq; istius vestræ nauis temonem: dico nutritore & magnum Cancellarium: ad te minime: quia operam illius non putauit apud te fore mihi necessariam. Nunc ad te scribit: tibi fient omnia plana: quādoquidē tam iuxta peto: ac tam debita: quæ nō Iudæis, mauriscq; etiam potuere negare neuter auus nostri Regis: si quando tulissent obsequia: quæ ego ipse tuli: & fecisse fatentur.

Sublata stipēdia petit autor: restituī: ꝛ heroica sunt mixta carmia ō morte fratris.

Et quorum sunt nota tibi non pauca: gelascunt
Et plectrum & cordæ in manibus si forte camœnis.
Bacchus & alma Ceres deerunt. Tibi dentur honores.
Et tituli & bullæ: & candor rubensq; galerus.
Nos panem petimus veterem: ne nostra senectus.
Dicatur triuisse suos tam turpiter annos.
Vt iam declinans Cererem sibi deesse queratur.
Me cursor iubet esse breuem: volat. ergo valebis.

Tale habes epistolii decus, quale tui Martyris affinis conciuis est ingenium: & quale spaciū scribendi. Cætera Fernandus familiaris meus: quem Filippeo tempore: tenero quodā amore in Hispania Fernandicum appellabas: illum ad te mitto: quo calcaribus tua quatiat illia: si torpentem in mearum rerū expeditione repererit. Missus ex cubicularis Regis Mos de Laxao: acutus homo est & sagax: magis aptus ad risus concitandos: & iocos mouēdos, q̄ ad suadendum vbi sit opus grauitate ac seriis. Parum solamini cum his nunciis Hispanos animos: suum Regem cupit Hispania: alieno nescit nomini parere: ergo venite. Dum hæc scriberem flebile mihi ex patria nuncū allatum est. Ioānes Baptista ex vtroq; parente mihi Germanus: & animæ meæ dimidium: ob singulares eius virtutes magis q̄ propinquitate sanguinis: cō cessit e vita. Brixianas fugiens æruinas: vbi domum & prædia sibi parauerat: & honestas facultates: Mantuam se contulerat: cum vxore & quattuor filiabus sine vllo mare. Ecce additū mihi onus familiæ alienæ: opus erit: vt misellas ego posthac foueam: quibus bellorum furiæ quicquid suppellectilium assequebantur calamitosæ raptarunt. Vale Madriti sexto nonas. Ianuarii. M. D. xvii.

Marchionisbus discipulis.

cccc lxxxii.

EX Flandria scribitur Cæsarem auum: esse apud Regem nepotem: in diuersis tamē municipiis, quia vtriusq; capax curiæ neutrū sit. Alterne se visunt: it ad auum nepos: ad nepotem semel tantum Cæsar. de nepotis solicitus mora. Quanti momēti sit Hispania nepoti præponit: ne tantam occasionem omittat, hortatur & monet. Cupit & pollicetur Rex se optemperaturum. Hebetes tamen Maritimos apparatus vident nostri: occasiones intectūt Regis a secretis. Mallent: cum eo Leonis vertice: lucrifacere a longe: quom ad Regem inuitæ mittantur: ab hoc nostro fratre gubernatore: singulis horis pecuniæ: quam locare in discrimine auctoritatem: qua fruūtur apud eum: quem vti pupillū tutores impellunt trahuntq; quocunq; libet. Est quippe adolescens & suauis naturæ: illorum præcepta imbibit & sorpsit a cunabulis: adeo vt neq; vertere se audeat: nutritore magnoq; suo Cancellario inconsultis. Hos ambos aiunt regressos esse in Galliam, conclusum de pace: quo tuto queat Rex venire: mari nanq; ac terra circunseptus est a Gallis: quom ad vtrumq; mare: nostrum dico & Oceanum: extra Pyrēneos media occupet littora. Fama est: traditam esse Gallis Veronā Italiæ portam & aggerem inuictum. Galli ex pacto Venetis illam dediderunt: quod Gallis fuerint auxiliati contra reliquas potentias confœderatas: ad recuperandum Mediolani ducatum. Sero de alati Leonis faucibus redimetur: proh quantū aliquando pœnitebit. Occluserūt ipsimet sibi

Est apud Regē Cæsar qd ei suadeat: qd nutritoꝛes: amissa ē Veꝛona.

Lat Regis.

Digitized by Google

portas: ne descendere queant vlterius in Insubriam. Insubriæ caput est Mediolanum natale meum. Vndiq; a multis annis quassata fuit bellorum calamitatibus ea Prouincia. Valete & vt vestra pax duret optate. Madriti in nonas Martii. M.D.xvii.

cccc lxxxiii.

P.M.A.M. Marchionibus.

Nouꝰ Soldanus: qñ prꝰ Mamalucchi fugauerãt Turcas: de ꝓditione cõtra Soldanũ.

TAbellarios habemus plures. Ab Orientis horis profligati Soldani exercitus Mamalucorum reliquias aiunt nouum creasse Soldanum: Turcarumq; copiam ingentem: cum Arabum vagantium auxiliis prostituisse, hæc dederunt, hæc damus. Inquiunt nouũ aliud de Turcarum Principis: & Soldani pugna, Soldanum scribunt primas Turcarum frõtes, & primas acies, primo impetu strauisse, cœperant, vti fertur, Turcarum copiæ terga vertere. Defecit a Soldano e primariis eius principibus, armorum magister, & bonæ partis exercitus Prætor. Alepi erat hic Prorex, est Alepum ciuitas in Damascena Syria a Damasco prima. Huius Alepani Principis fratrem germanum Soldanus iugulauerat, maiestatis crimine deprehẽsum, in fratris vindictam dicitur, is dominium perdidisse, victoriã is hostiꝫ tribuit: quæ in dubio erat. Ab vrbe scribitur Pontificem erexisse in Vrbini ducem Laurẽtium ex Petro Medices maiore natu sibi nepotem. Petrũ hunc ex nauiculæ inuersione Liris sorpsit, quãdo Galli ab Hispanis profligati, Caietam versus aufugiebant, Lirim dicit nostra ætas Gaiglianum fluuium. Fecit & vna præfectum vrbis, in exilium misso vetere Vrbini duce, Is Mãtuã elegit exilii sedem, fremit dentibus, turbulas aliquando excitabit molestas, est rabidus, pusillus corpore, animo elatus, Præfecti vrbis interest Imperatores coram Pontifice coronare tertio diademate, quo Augusti queant Cæsares appellari. Duos ergo Vrbini duces habemus, electum & electum. Solet iste sanguis Pontificius liquefieri, vti saccarũ, aut sal mordens, aqua super iniecta, quando ex Pontificium illicita beneficentia tollitur aliquid de Christi Ecclesiæ fimbria, ad illorum ornatum. Expectet Laurentius Medices non dissonos successus ab assuetis. Vos valete Madriti idibus Martii. M.D.xvii.

cccc lxxxiiii.

P.M.A.M. Ad Marlianum Episcopum.

Pevilla fredes: a iniuria senatui Valdoletano illata: ab Vrenię Comitis familia.

PErgit fortuna suas artes exercere, nisi veneritis confundentur omnia. Est in Castella veteri, Villa, Villafrades appellata, lis est diu agitata inter Vrueniç Comitem & particularem quendam strenuũ æquitem auratum nomine Gutierre Quixadam. Valleoletanus magistratus, censuit ad Quixadam attinere ius loci. Missos executores, Vruenienses in magistratus ignominiã male tractarunt, stare nolunt senatus æditioni. Sunt præterea vrbes multæ perturbatæ, ob nostræ tempestatis stratagemata de armis exercendis inuenta. Alterne se incitant: & inuitant ad vnionem, se nolle huiusmodi mandato parere protestantur. Valli soleti municipium quale nosti: vrbibus egregiis nihilo humilius, nocturnas vicatim agit vigilias, ne noctu ex insperato vis aliqua mittatur a gubernatore, ac si Turcas ad muros haberent obsidẽtes, tutelæ inuigilant. A vobis relatum est Veronam vos e manibus soluisse. Aggeres sibi Cæsar: & Rex nepos: & portas adamantinas, iter ad Italas regiones concluſuras, construxerunt, si quando acciderit opus fore. Si angustiæ illæ Sclusanæ intervastas rupes sitę, munitis arcibus, inaccessæ fuerunt hactenus, quid fore putandum. Præteritis edocti periculis Veneti, triplo illas roborabunt: ne vltra illis inuitis, aditus cuiquam Transalpino Principi pateat ea parte in Italiam. Vt verum tamen nos fateamur, forte sanius Italiæ. Sunt Itali, quã vis sint tantum sanguinis amatores, & nullius exteri susceptores, ad vllum decus, Veneti: sunt tamen Itali, mitiusq; bella gerunt, quã barbara gens illa Germana, ferox: in domita. Deus hæc agitat, deo curam sinamus. Dimisistis e Verona vos præsidiarios milites, illos Vrbinas dux erectus, in vnũ redegisse dicitur, quo Vrbini ducatum repetat. Si id ita est: veh iterum Italiæ, nouus ignis paulo sopitus excitabitur. Hispanos aiunt esse quater mille, armis exercitatissimos: & pronos ad omne facinus, Germanos septingentos, Vascones autem e dimissis tercentum, vna inquiũt esse Hispanis admixtos. Manus est militaris non negligenda, sub desperato præcipue spoliatoq; Imperatore. Pro contione stans medius in agmine, illos affatus est, opem suam & facultates proprias: & alienas pollicitus illis est, si ei vellent auxiliari, ad status patrios recuperandos. Fidum illi omnes obsequium obtulerunt. Cito quid hoc tonitruum sit pariturum, intelligemus. Vale Madriti. xv. Kal. Aprilis. M.D.xvii.

cccc lxxxv.

P.M.A.M. Marchionibus discipulis.

Veneti impetrarunt Genuenses: de Carthaginis cõcussu.

DE Vrbinate electo resuscitante, deq; aliis exteris casibus habuistis exemplaria, Genuẽses: veniam admissi contra Carthaginem nostram a Rege in Flandria impetrarunt: & impetrasse meriti sunt, quia vbi primum res acta est oratores miserunt, qui Regi referrẽt fuisse id suis ciuibus molestissimum, licet nostræ classis præfectus Berenguellus elinguis, cau

ſam dederit vrgentem. Quod id ægerrime tulerint, conſtat ex euentu. Ilico fuit edictū vt capi tis rei haberentur: quicunq; nauibus illis imperabant, punirētur: ſtatuerantq; vt rei partici pes omnes quamprimum fuiſſent appulſi ad portum. Sed abſcidit & executa eſt latam eorum fortuna ſententiam. In anchoris erant naues illæ armatæ quæ rem patrarant in portu Villafrā chæ Niceniſis. Inſperatus ſuperuenit turbo: concuſſas & conquaſſatas: in giruq; ruptis ancho rarum vinculis raptatas, vna cum viris tercentū amplius: tum nauticis, tum militaribus ſum merſit, nullus euaſit, maluiſſent Genuenſes vti aiunt, ſua quam fortunæ manu fontes ſtatuta pœna afficere. Cardinalis tamē gubernator a Regis benignitate diſcedit, non ita leuiter illis ignoſcendum inquit. Quæ ſuccedent habebitis. Audite nunc: audite quæ ſunt huius fluctuan tis orbis inſanie: Vrbinas electus, ex vrbe Mātua, vbi extorris ociosus agebat, ſomno rupto expergefactus eſt: taliter vt cum Hiſpanorum Germanorūq; ac Vaſconum ex vrbe Verona a Venetis etiam dimiſſorum: exercitu: repentinus in ducatum Vrbini primo inſiliuit: paruo negocio Papales expulit: ciuibus veterem dominū optantibus: in eccleſiæ de hinc terras, Vr bino habito, ſæuiuit. Dies tantum octo in eo quieuit: ne ſegnes efficerentur milites, ne ve ſa tum ferum ad oſſa roderent, Papæ impenſa ſtatuit exercitum alere, qui præcipue ſenſit Pontifi cem ſuas vires cogere: & alienas implorare contra ſe. Implorat auxilia Leo maximus cōtra Ca tellum bebeſactatum: qui deriſus hi ſint attendite, ne veſtris applauſibus confidatis. Exit Vrbi no tanquam furibundus torrens. Comitem habet bellorum egregium magiſtrum Federi cum Gonzagam de ſtirpe Mantuanorum Principum Bozeni municipii dominum. A Vene tis quorum ſemper fuit peditatus mille hominum ductor: & ipſe dimiſſus, cum duob⁹ præ fectis læuis armaturæ æquitum Epyrothicorum: Andrea Bugiaro: & Franciſco Zucca. Ter centum hi velitibus imperant. Federici Gonzagæ Vrbinas conſilia ſequitur. Fama eſt vaſtaſ ſe iam plures terras Pontificias: dediſſeq; multa in prædam, quo ſibi milites fidos faciat. Vale te Madriti. xii. Kal. Aprilis. M.D.xvii.

Inſauſtū naufragiū.

Moralia.

cccc lxxxvi.

P.M.A.M. Marchionibus.

De fortunę ludis: Leo Maximus auxilia ipſo rat aliqua i Catellū bebetem.

QVo palpabilius cognoſcatis vos qui ſedetis in crudelis nouercę gremio: p ſtatus a ma loribus relictos, qui nam ſint eius ludi ſociq; aduertite. Dixi Leonem ingentem potē tiſſimum a Catello hebete perturbatum iri: adeo vt parum ſuis viribus fretus Leo, auxilia imploraverit Chriſtianorum Principum in Catellum. Proceſſit Catellus in immenſ ſum vagans per Pontificias terras. Fanum: eſt ciuitas Papalis egregia: expugnare illam tenta uit Catellus Vrbinas electus: non perfecit. Agrum eius & diocceſim vniuerſam diripuit: de ditoq; in prædam. Exercitum aluit Fanenſium impenſa dies octo. Fanenſibus exhauſtis. Piſau rum: dicit vulgus Peſarum tetendit: eius terminos ſeptimo Kalendas Februarii occupauit, Quindecim in Piſaurenſi agro dies omnia vaſtans moratus eſt: Candelariam & Notelariam iuris Piſaurēſis oppida, hoſtiliter infeſtauit. Exercitu bene de paſto ditatoq; : miſerorū inſon tium ſpoliis, turmatim diſtribuit milites hibernatum per ea Piſaurenſia loca, quæ hinc cueni ent habebitis. Interea loci ne tempus terat incaſſum, quoſe principibus: quę nam ſit, apertius oſtendat fortuna: in ſummū Pontificem inſidias parauit: nec patrari tantū facinus paſſa eſt. Cardines quidam dicuntur ſuam domum voluiſſe diruere. Chirurgo cancreum vlcus vetera tum inter nates pontifici curanti, perſuaſerunt: vt inter medicamina venenū immiſceret, pro uinciam amplexatus eſt Chirurgus rei perficiendæ. Cardinalis Senenſis, quia Pādulphā ſuā familiā Pontifex electit ab ea vrbe, in qua Pādulphus eius genitor abſolute imperitabat, Prin ceps huius machinæ dicitur fuiſſe. Dentibus frendens in Pontificem, tyrānum, crudelem ap pellans: verba paſſus eſt ab ore decidere, quæ ſanius temniſſet. Res delata eſt ad Pontificios neceſ ſarios: mox ad ipſum Pontificem de cuius vita agebatur. Abſens erat ab vrbe Senenſis. voca tur. ſenſit detectum eſſe cōmentum. recuſabat. datur illi fides, vt aiunt, tutellaris. ſub data fide. vel non data videat ipſe, venit ad vaticanum: ſedem Pontificiam. capitur. in Sancti Angeli ca ſtellum, Adriani molem mittitur. Capiuntur vna Sancti Georgii, & Gemenſis Saulus Car dinales: quod ſciuiſſe rem dicātur, tacuerintq;. Adrianus & Volterra Cardinales, re intellecta, fugam rapuerunt, quo tetenderint non ſcribitur. En ludos: en ſocos: en deriſus rotæ rotantis: & rotare tamen cupimus in ambitionis ſclopis. Rotent quicunq; volent, ego tutus in imo ſe dens quietus viuo Madriti in Kalendas Aprilis. M.D.xvii.

De Cardinali Senēſi autore.

cccc lxxxvii.

P.M.A.M. Marchionibus.

Admiratiue hic multa narrant de mundi ludibrijs.

AD egregiam vulgi fabellam de Vrbinatibus electo & electo, eſt omnis ſermo veredus: nil enim hac noſtra tempeſtate ferūetius ebullit, in pernicioſo procelloſoq; ambitionis & auariciæ cacabo. Quid hoc rei ſit me trahit attonitum, ad iudicia dei non compręhē

ſibilia remitto ſentẽciam. Iulius ſecũdus, huius noſtri ſacri Leonis prędeceſſor, exauſtum ab Alexãdro ſexto põtificatum ingreſſus eſt, tenuẽ & depauperatũ inuenit. Tacitus ab initio theſauros coaceruauit. Refectis viribus Gallicam ſtatuit potentiam, & Venetam rẽpublicam Iulius confrigere, ac perfecit. Leoni ſucceſſori ſuo, ex reſtitutis, Bononia, Rauena, multis preterea ciuitatibus & municipiis, duplicatum fere reliquit imperium, nec theſauris vacuum. Florentina eſt reſpublica ſuper addita pontificatui, ob Medicę familię primatũ in ea vrbe. Quænam admiratio eſt hęc, omnẽ ſuperans admirationẽ? Inops, exul, miſer, extorris, nobilis Frãciſcus Maria roboretus, id eſt electi ducis Vrbini nomẽ, ducatu & vrbis prefectura priuato, per alienas terras vagans, viã inuenit, qua tantũ põtificẽ fere triplicato principatu, Iulii Gallorũ & Venetorũ ſtratoris ſucceſſorẽ, faſtidio moleſtiaq; ac mœrore repleret, qua, regem regũ & Cęſarum auguſtorum creatorem, ignominiis, cõtumeliis, iurgiis, iniurijs, iacturis & damnis ingentibus conficeret. Sed veh miſeris inſontibus populis qui prędas, incendia, rapinas, virginum & nuptarum crudelia ſtupra paſſi ſunt. Venit contra Vrbinatem electum Laurentius Medices electus dux Papalis exercitus, ſed quibus viribus, audite. Cũ Gallicis cataphractis quadringentis, Hiſpanis tercentum, pontificiis reliquis ad numerum mille ducẽtorum, vt fama eſt, velitibus equitibus leuis armature, duobus millibus, peditibus quindecim millibus. It ad electum; confligere nunq; electus eſt auſus cum electo. In Carthachitofarenſi oppido caſtrametabatur electus, caſtrametatus Laurẽtius electus ad miliaria tria. Incurſionibus ſe inuicem infeſtarunt diu. Mondainum Fanẽſe oppidum in Laurentii fere conſpectu dedit in prędam electus, occaſionem nactus q; hoſti Laurentio commeatus prębuerit, hęc in preſentiarum, cętera poſthęc. Valete Madriti tertio nonis Aprilis. M.D.xvii.

Quid Iulius Leoni reliqrit.

Causę admirationis.

Catell⁹ leonẽ perturbat.

Magna potẽtia in exiguam.

P.M.A.M. Marchionibus.

cccclxxxviii

Multa de vtroq; Vrbinate electo & electo.

CRebros habet ab vrbe tabellarios Ioannes Ruffus forolivienſis Cuſentinus antiſtes apoſtolicus, legatus in Hiſpania. Labra mordet pre moleſtia pontifex, non minus ob ſuorũ militum & nepotis Laurentii deſidiam & inertiam, q; ob electi Vrbinatis petulantiam. Caſtra locarunt ambo in monte quodam ab Vrbino non multum diſtanti. Dierum quindecim intercapedine alterne ſe infeſtabant. Caſtrorum munitionibus tuti erãt ab incurſibus repentinis ambo in caſtris, ager incurſitabatur vtrinq;. Vrbinati electo, fuit illis diebus cõmodior copia cõmeatuũ, quoniam atergo veteres habebat obſeruantes incolas, Laurentio ſecus. Exiguus preterea Vrbinatis electi exercitus facilius alebatur, q; tot millitũ armatorũ multitudo ſub Laurentio electo militans. Dum ſic ſtaretur, Laurentius ſuſſit ad ſe quędã ducimorum impedimenta, cum quibus precioſę illius veſtes & ſupellectilia multa portabantur. Diximus duos eſſe in Vrbinatis electi caſtris epyroticas equitum ductores, Franciſcũ Zucã, & Andreã Bugiar, hi prędis & latrocinijs aſſueti, neſciũt ſtare loco, tercẽtũ velitibus quibus imperabãt ad ſe vocatis, quid intellexerint de aduenſitibus onerarijs ſumẽtis aperiũt, paratos militũ animos inueniũt, itinera occupãt, in venientes ad Laurẽtiũ incidunt, adoriuntur, ſternũt, pręda potiũtur, diuites adſua caſtra redierũt. Tanto facinore turbat⁹ Laurẽtius inde diſcedit. Fanum vrbẽ cuius vicinia oẽm iam Vrbinas electus dilaceraucrat, petit Laurẽtius electus.

Dę ẽda ſublata Laurentio.

Ludibria fortunę.

Sequitur electi veſtigia illius. Sic luditur in luſoria fortunę tabula. Vertit acie electus fuſam, Brunum verſus. eſt id oppidum celebre, Vrbinatis iuriſditionis, preit, re intellecta per exploratores, electus. Per pontes electus, per difficilia vada electus, tranſmittunt fluuio copias. In proſpectu erant, ſignadat Laurentius ad pugnam, ſe cataphracti Papales apparant, Gallearũ feneſtellas demittunt, haſtas manu capiũt. Altera parte Fœdericus Gõzaga Bozeni domin⁹, cuius cõſilio, quia veteranus militum gubernator, Vrbinas electus regitur, Hiſpanorum cuneos properanter inſtruit. erant extrã ſitu fluminis madidi ſemiq; ſparſi ad huc. In ictu oculi globus efficitur. Stringunt vna ſecum alienigenas milites, ita parati animis in colle vicino quid ſors latura ſit expectant. Papalis autem multitudo, illorum ferociam cernens a congreſſu abſtinuit, ſic luditur in rota rotante rerum humanarum. Vos valete Madriti quarto Idus Maii. M.D.xvii.

Se parant ad pugnã.

Nõ auſi ſint papales cõfligere.

P.M.A.M. Marchionibus.

cccclxxxix

Quod cruciatib⁹ affligatur papa vulneratur Laurẽtius. Mõdolfum

POntifex mille anguſtiis circũſeptus, neſcit qua ſe vertat. Hinc paratę per Cardinales inſidię, quo per imeretur veneno, illum terrent. graues bellorum impenſę inde fatigãt. Perſeuerantes electi Vrbinatis incurſitationes & rapinę cruciant, quę in ſummũ eius dedecus & ignominiã cedunt. Propinquorũ & familiarium, quibus ſubeſt inexhauſta petendi vorago moleſtiis mille conficit. Hę ſunt timpaniſtrię fortunę chorizãtis in alto throno choreę. Mõdolfum ſunt perpetui principatus affectantium ludi. Nullo paſto a Catello, non latrãte ſolum in Leo

Digitized by Google

nem,sed Leonis calcaria remordente,discedendum est,donec quo sit tandem casurus intelligamus,nequibit enim diu tantum onus sustinere. Est Mōdolfum inter Fanum & Senogalliā Vrbinati electo cum vrbis prefectura ereptū, oppidum. In fide adhuc Vrbinatis electi stabat Mondolfum, Vrbinas electus Mondolfum petit,obsidet,quatit tormentis. Scopetarius, e latebris transmurum,latus occipitis Laurentii globulo percussit. Anchonē pōtificiam vrbē semimortuus dicitur esse delatus. Crescit in papalibus ducibus,qui sub Laurentio merent in obsessos ira. Querunt omni conatu oppidum expugnare,per cuniculos sub terraneos oppidum tādem capiūt, in percussū ducis vindictam,dant in prędam,oppidanos prēter fœminas ad vnum trucidant. Ignotum est etiam presidiariis militibus. Combusserunt demū vniuersum. Proh miseranda strages,quid miseri meruerāt insontes. Vt malum malo addatur Vrbinas electus Montēbrochiū,& ipsum valde munitum iuris pōtificii municipium adit,quatit,expugnat,dat in prędam,municipales ad vnum trucidant,in vindictā Mondolfi combusit,proh dolor,fœminis & ipse,presidiariisq; militibus pepercit. prodierūt nunq; in auxiliū papales. Admontē imperialem sic appellatum, ob palatium ibi structū, imperatore dignū, se recepit papalis exercitus. Est is mōs Pisauri viridariū,vinctis & fructetis omnifariā,hortisq; recentibus fultus omnem amoenitatē superans. Fama est electum ilico papalium vestigia secuturum,quę succedent habebitis. Valete Matriti nonis Iulii. M.D.xvii.

oppidū extrinsecus dissipatur Vrbias eiectus in vindictā: cōtra montē Bacchum: cadē exercet crudelitatem.

Ignoscitur tū fœminis & militib⁹.

cccccxc

P.M.A.M.Marchionibus.

A Belgis habemus literas. Nostri iam regis Caroli. Auo Cesari data est fides de aduentu. Naues conducuntur de recenti. Magnum regis Cancellariū aiunt esse paratum ad iter terrestre, vt preerat. qualis ille sit,quando venerit,scrutabimur, auarum & sui amātem cōmodi fama precedens refert. Scribitur Aragones, & Laletanos, dicitis Catalanes, nuncios misisse salutatum regem,sed non vt regem,recusant regem appellare,donec in eorum conuētibus presens per publica suffragia recipiatur,censeaturq;,an regem liceat, matre viuente,nominare. Nullis Caroli regis mandatis auscultant, literas regias, si quę mittantur, seruant clausas. Statuta patria inquiunt seruatū ri debere,obtemperaturos,quando in regem fuerit admissus,aliter minime. Ad vrbinatia fulgura in summū pontificem iaculata petulanter,donec dissoluantur,reuertamur. Dixi paucis ante diebus papalem exercitum cum suo duce Laurentio iam valido,montem imperialem Pisauro imminentem occupasse,secutus est Vrbinas electus. In Ginistreto a Pisauro milia distanti sex tantū, sistit. Papales per Hispanos Cēturiones incursionibus fatigat. Ex insperato vna noctium papales prestites in stationibus sub monte imperiali adoriūtur Hispani. In Germanorū & vna Hispanorum custodias incidunt, trucidarunt ad vnum vtroscq;, vastatis quibuscq; obuiis, abductisq; viris pluribus in seruitutem extitere, Ginestretū redierunt incolumes, paucis e suis desideratis. Erant in exercitu papali quater mille Vascones, hi videtes papalium ducum inertiam, & illorū male fortunatos euentus, quodq; audirent pinguibus predis ditescere milites, qui Vrbinatē electum sequebātur, electo Vrbinate relicto, ad Vrbinatem electum seducti transfugerunt, tormentaria vasa surripiunt duo. Aucto exercitu, electus Pisauri relinquit electū. Ne segnes effecti milites torpescāt, certareq; desuescant, Etruriam versus mouit exercitum, id Perusiū, ab vrbe tanta castrametatur ad milliaria duo. Compositis ordinibus, & vexillis protētis Perusiū lustrat, Fciales mittit, agri & villarum stragem minatur ni dicto pareant, cōmeatus, & pecunias petit. Cōmeatus, & pecuniarum ingētem summā prębuit infœlix Perusina ciuitas, quo se redimeret a latronū furore. A decurione Hispano nomine Maldonato dicitur repertas fuisse literas in castris ad pōtificē, quibus Hispanorū secessum ab Vrbinate electo polliceri videbatur. Datus fuit reliquis Hispanis cum sex aliis facti participibus, vt mulctarētur, publico illos spectaculo hastis longis infixerunt, hic sistit opus, Vos valete. xiiii. Kalendas Augusti Madriti. M.D.xvii.

Parat ad uētus regis Aragōes. & Laletāi nolunt regem appellare: & magno Cācellario. debānis illati ab Vrbinate. tributum exigika de rusinis.

Hispanorū audacia.

Deinertia Papaliū.

cccccxci

P.M.A.M.Ad Marsianum.

QVanti constet, Leonē pontificem summū, spoliasse Vrbino & vrbis prefectura Franciscum Mariam roboretum, Iulii nepotem, elegisseq; in ducem ex fratre nepote Laurentium medices, non autem ecclesie status illos reddidisse predecessoris exēplo, aliūde querite. De his, quę apud nos acciduit, est mihi cura tibi significare. De contemptu comitis Vruenię, erga senatum Vallelotanum regium, super Villaguerro quixadę per senatorum sententias addicta nomine Villar defrades, vt missos executores male tractauerint, intellexisti, bene autem est. Sed audi rem nouam. Iacobum Villascusam conciliatorē egregiū, episcopum Malacitanū, huius Valloletani senatꝰ principem, optime nosti. Plures enim annos egit apud vos cum regina Ioāna. q; eruditus, q;q; modestus sit, ac penitus ab omni strepitu Mar-

De vidicta Villafradę iustitię ministri susceperūt ignominiā/ de p̄sidente valdoletāo regia Portugalię obijt octo natos liquit.

Digitized by Google

tiali alienus calles ad vnguē. Mutatus ab illo est in immensum, tempori se accōmodauit, vlstrius regum id dedecus, & vim illatam iusticię ministris, prętorias cohortes, reliquos etiā quo quomodo stipendia merentes regia iussit acciri. Coactis militaribus presidiis ipse ipse medio, equo vectus sonipede armatus iter cepisset, preeuntibus tubarum bellicarum clangoribus, & protentis vexillis villam diruptur us, & sale saturus vt proditricem, nisi Comestabilis restitusset. Villę inerant, eam defensuri comitis ipsius Vruenię filius don Rodericus secundo genitus & gener don Beltranus a Cueua, Alburchechi ducatus hęres, plęriq; etiam nobiles alii idem, quod don Rodericus, discrimen expectaturi. Cucurrit ad ebullientes iuuenes magnus Comestabilis eorum propinquus. Iuuenes temeritatis accusat, prouinciam deserant suscepta monet, fiat senatui regio administrandę iustitię copia, cōsulit. Parent veterani principis rerum experientia sapiētis dicto, iuuenes eduxit, sine vi armorū, sine vllo bellico vlterius strepitu. tuus Malacitanus antistes arma sumpta deposuit, ad Abolam, & Episcopalē togā redijt. Villa succensa est, non tamē est vniuersa combusta, ad aliorum exemplum satisfactum est, paccata sunt omnia. tuto iam venire potestis, & debetis, erigere cristas posthac nullus audebit. Portugalię reginam dōnam Mariam nostri regis materteram scito esse vita functam, bene filiatum reliquit maritum, quattuor illi mares peperit filios, fęmellas totidem. Vale, & venite Matriti duodecimo Kalendas Augusti. M.D.xvii.

ccccxcii

P.M.A.M.Marchionibus.

Dux Vrbinas efrenis i pparam. hesa cinitas it in prędā.

AD somnia non somnia reduco arundinem. Solutis habenis Vrbinas electus, tanq̄ e frenis equus, omnia calcat, & conterit. Quom in agro Perusino castra metaret, sensit suos hostes Vrbinū versus velle diuertere. Tributo a Perusinis accepto, carpit ipse Anchonem versus iter, misso Vrbinum cōmodo presidio, dat in prędā ciuitatem Hesam, quę cum Anchone de pari certabat, imo & iam velle caput extollere in illam videbatur, Anchonitanū minatur se velle depopulari agrum, & quicquid in eo est villarum. Anchonē deinde ipsam, nisi quęcūq; petierit illico prębuerint, militaria petit omnisaria tela, scopetas, scorpiones, hastas longas, & cōmeatus gratuito, nisi defuit, omnia emisit misera ciuitas. Ita furentis mustellę, quę Leonem habet naribus deprehēsum venenatos euasit genuinos. Ariminū de hinc proficiscitur. Arimini suburbium Eluetū tenebant mille quingenti, vt relatū est, Noctu per Hispanos omnes trucidati, aut capti fuerunt, licet suburbium illud esset validis mœnibus circūseptum. Fœdericus Gonzaga Bocanēsis pro Vrbinate dux eius exercitus, scopetario globo in ea percussus expugnatione. Fama vagatur, q̄ iā Vrbinas electus aures apperiat pontificis

Vrbinas ciuitas auscultas nūcios.

nūciis. Aegidium viterbiensem, Augustinę professois cōcionatorem Cardinalem, in ea prouincia legatum, audiuisse dicitur electus in Ariminēsi agro. Hinc Hispani diffidere cęperūt. Audiunt & ipsi nuncios a rege suo missos, hortantes ne contra pontificem bellum gerant. nil est conclusum, cito mutabuntur hęc nubila. Ex Flandria fertur nutriciū de Xebres, & magnū Cancellarium duras pacis cōdiciones, quo tuto rex venire queat annuisse. Primo vt anniculę infanti Galli regis filię nubat, rex noster vxorio certamini, iam matur? quo sero sobolē procreet. Vt centum millia ducatorū tributum pendat pro regno Neapolitano. Vt Angioninos ęternos nostrorum regum hostes in regnum rex noster admittat, statib? eorum restitutis ad vnum. Super Nauarrę petitione responsum est, vt ab illo rege spoliato veniāt in Castellā oratores. satisfiet illis pro viribus in presentiarum nequire quicq̄ promittere regem absentem, viuente matre presertim, sic viuitur, prostrant Hispani passim Gallos, & vt victi tributa pēdet, quid hoc rei sit non intelligo. Puto non potuisse aliter fieri, quādoquidem ita factum est. Hęc sero scribo licet, iam diu hęc allata sint ex in curia delatum est. Valete Matriti, decimo Kalendas Augusti. M.D.xvii.

ccccxciii

P.M.A.M.Marchionibus.

De strage olandię. de animo? Gallo contra regem de Sicilię genera lib? motib?

SPes est de aductu regis, in insula est Gelādia, & oppido Medialburecho, nisi expectat, prętercq̄ ventorum flatus aptos. Infelix est illi allatum paucis ante diebus nuncium. Olandia est alia in oceano diues insula, a qua telę subtiles candidę, Olandę vocantur, munitis oppidis, & pulcherrimis villis fulcta est. Eius partem & maiorem ac meliorē in prędam dederunt, soluti quidam milites ad numerum quinq̄ milium, duce, vt aiunt, Geldrię, ea est Sicābria, tiranno. Data opera dimissos a Gallo rege inquiunt. Putat his cōmentis & astubus regis nostri aduentum deturbare Gallus. Vires collecturum regem nostrum paccata Hispania, quibus illatas tot iniurias in eius Austrię familiam vlciscī queat aliquando, suspicātur, Galli propterea proscindere illius aduentum totis viribus innitentur. ad fortunę petulātiam facies vertenda est. Quod pacifice Sicilię regnū hactenus Hispani reges possederit cognouistis. Nescio

Digitized by Google

quid fuerat per famam incertã delatum. Nunc audite quid rei sit. Catholico rege vita functo, Panormus ciuitas fere regni caput iugum excussit. Don Vgum Moncadam proregem, potestate regia exequendi iustitiam spoliant, qui saniore vigent consilio aliter sentiunt, nil immutã dum esse perhibent, donec a Carolo iam rege nouę literę veniant, nil prosuit, excitarunt proceres populum ad seditionem, ne Vgoni pareatur, contendunt. In vrbe termino cõueniunt regni gubernationi ipsi prouisuri, Marchiones Iraquit, & Legodię, vt vulgaribus vtar vocabulis, comites Golisani, & Cameratę, barones cum his petreprecię, chinnine, Castelli vitrani, alii quoq, ex se ipsis gubernatores creant. Vgonem eiiciunt, ad Messanenses nuncios mittunt, vt suo consilio inhęreant, suadere nituntur. Renuerunt Messanenses. Vgonẽ inuitant, illi pariturí vti proregi, haud quaq posse a magistratu abdicari nisi a rege, cuia interest, erigere, tollereq magistratus arguunt. Irati proceres Messanẽsibus Vgonis fautoribus cõmeatus intercludunt, fame laborant Messanenses ob eam causam, hęc habemus in presentiarum. hęc habetote, ac valete Madriti tertio nonis Septembris. M.D.xvii.

P.M.A.M.Marchionibus. cccccxc iiii

PArticularius habemus res tumultuarias Siculorum. Vno alitu famę, nõ prodeunt rerũ nouarum puncti graues omnes. Crudelius audítis nunq facinus, Castellum in quo senatus sacrę hęreseos inquisitiõis ius dicebat, ppli furor aggressus est, oppugnare illud cœperũt, trucidare iudices intendunt, potentum bonorum auxilio fuit opus, vix e populi seuientis manibus illos potuerunt eripere, in tutum eos abduxerunt. Ast aliud matus, q̃do in Vgonem statuerunt insurgere, cum tormentis eius domum adierunt, oppugnarunt, iam excussis muris aditus patebant, Iam Vgoni proclamabãt interitum, moriatur Vgo, Vgo moriatur, sublatis vocibus ethera rumpentes vociferabant. Cessisset ad eorum votum nisi domũ Vgo in littore, littoriq proximam stantem in anchoris nauim propriam habuisset. Ad nauim se recepit per posticum, ita crudelem populi furentis cogitatum euasit, Mellachum primum concessit, inde Mesanam, vti diximus, se contulit. Dum hęc agerẽtur, a rege Carolo literę deferuntur. vt paccati viuant Panormitanis iubet. Ase Vgonem Moncadam ad regni regimẽ electum scribit. Dum literę in senatu legerentur, vox elata est rabida procacis populi dicentis, viuat regina Ioanna, viuat princeps Carolus, sed Vgo Moncada moriatur. Non his cõtentus insanus populus, sed creditur in sufflantibus a tergo a proceribus aliquib⁹, prętoriũ adit. Senatum vniuersum, iam vt regni rebus prouideret, coactum trucidat, nemini parcit, fit strages inaudita. Proh truculentum facinus, senatum integrum fuisse a sedicioso populo interfectum legi nũq, sic viuitur in fortunę gremio. In regno etiam Neapolitano turbulę quędam erant excitatę, Don Ramonus a Cardona, illius regni prorex, longa rerum experientia prudens illas sedauit. Sed abscindere illi fimbriã regis nutricius dominus de Xeures Gallice, latine capra, in benefactorum premium studuit. Triremiũ, quibus Ramonus prorex diu prę fuit ad Tutellam regni destinatarum, sibi petiit Caper imperium, quo absens illarum stipendiis frueretur. Renuit prorex illas velle relinquere, nisi prius impẽsę debitę soluãtur, erat summa ingens, propterea destitit a postulato bonus vir, liquidioribus intendit. Aiunt esse auarũ, sibiq magis natũ, & suę q̃ regis vtilitati, Veh nobis si vel ita est, vel si ab huiusmodi hominibus se rex gubernari patiatur. Iuuenis est, nescimus qua sit temonẽ directurus, tempus loquetur. Vos valete Madriti tertio Idus Septembris. M.D.xvii.

Crudelia omnia.

De moribus Xeuris. Vaticinium.

P.M.A.M.Marchionibus. cccccxcv

AD procacis fortunę petulãtiam regrediamur parumper. Videns Leo maximus nequire se vi vlla catellum a sua excutere ceruice, aut mustellam a naribus dissilire, artibus iã innititur. Vgonem illum Moncadam Sicilię proregem, fama est, ex Messana traiecisse fretum, iussitq ad Hispanos, electo Vrbinati, fauentes. Credimus rogatum pontificis, ex nr̃i regis mandato. Seduxit illos Vgo, vt in regnum Neapolitanum concedãt, imperatũ est. Aiũt & Hieronymũ vichium oratorem nostrum partem habere in hac seductione, qui & ipse fuerit primarios Hispanorũ prefectos allocutus secreto. Parent imperio regio Hispani. Nil esse cur iure debeat electus eos taxare duabus rationibus probant. pactis ineisse aiunt, ne ab illo discedant donec in Vrbini statu reducatur. Reductum esse. ergo solutos a iureiurãdo, seq liberos esse dicunt, proposuisse preterea illos quando conueniebant exceptionẽ a sui regis imperio, cui nesciunt Hispani non obtemperare, se a suo rege inuitari ad tuendum regnum Neapolitanum, ergo non debere corripi. Est aliud tertium, quod in facie electi proiiciũt. Audisti tu inquiunt a pontifice legatum & nuncios preterea, scimusq te cũ põtifice agere nobis insciis de pace. nec a conquestu aut perfidię appellatione desinis: si quid est inter nos erratí multo ma-

Prorex vg̃ ad Hispãos Vrbinates: deserũt Vrbinatẽ Hispani sed iure.

Digitized by Google

ius est crimẽ tuum, q̃ Hispanorum, quibus nõ licet a sui regis mãdato recedere pedem, quicq̃ promissis steterunt ad vnguem, vt cumq̃ sit, Hispanis abeuntibus, cum põtifice iam paciscitur electus. Eunt redeuntq̃ medii frequẽtes negociatores, a Christianissimo, & Catholico nostro regibus, horum auctoritas regum, cõmendabilem reddet pontifici electum. conclusum est nihil, q̃ do fuerit habebitis. Valete pridie Idus Septembris. M.D.xvii.

Steterũt promissis Hispani.

cccccxcvi

P.M.A.M.Marchionibus.

De conuentu cleri contra õcimam postulatam xxxi. Cardinales creati.

INtelligere cupitis, quid sibi velit vniuersus Hispanię clerus in hoc oppido coactus. Ab vrbe scriptum est, pontificem, sub prętextu aduentus Turcarum, decimã beneficialium omnium reddituum velle ab Hispanis petere. Ad rei tantę oblicẽ conuenerũr. Affui huic sinodo & ego, quia prior sum Metropolitanę Granatensis, electus a capitulo. Statutũ est vt supplicetur. Si põtifex institerit parere renuemus, quia nescitur legitimam esse causam ad exactionem adeo nouam, nusq̃ in Hispania auditam hactenus. tam inusitato iugo pessundari est graue, quia pręcipue sit per generalia sancitum concilia, nequis pontifex decimam vllam exigere conetur, nisi forte senserit alienę legis potentem aliquem in Christianorum terras prius irruisse. sic statur. Cardinalis hic noster gubernator laudat propositum nostrum. se nobis fauturum pollicetur. patrauit & aliud larga manu pontifex generosum facinus. Vnum & triginta Cardinales simul mense Iunio creauit, contra veterum Cardinalium cõsilium. Labra mordet omnes prę rabie, vt pecunias cogat factum creditur. Vilescit iam gradus ille purpuratus, Cardinalem sancti Georgii veteranum centum quinquaginta milium ducatorũ summa mulctauit pontifex. Causam a prębendo per chirurgum veneno captans, quia conticuisse scitum cõsilium dicatur. Reliqui Cardinales consilii participes, irati leonis vngulas formidãtes, pedibꝰ consuluerunt. Fertur & aliud horridum auditu. Intra Rhodon est Franciscorum fratrum cœnobium mœnibus inhęrens, cuniculos aiunt fuisse repertos per quos Turcarum copiis dare tur aditus in vrbem. Cogitati sceleris autores pœnas dederũt. periculo prouisum est, cum paucorum supplicio. hęc feruntur hec damus. Valete Madriti Idus Septembris. M.D.xvii.

Vendit galeros papa.

cccccxcvii

P.M.A.M.Marchionibus.

Rex in mari. Cardinalis gubernatoꝛ ꝛ senatꝰ Arandę expectabunt.

TAbellarius ex Flandria, literas affert a rege in hũc sensum. Septimo Septembris die nauim sum ingressus. Mea classis vela fecit. deum orate, vt fauste fœliciterq̃ succedat. Non desunt, qui credant nutritoribus & intimis consultoribus inuitis, qui massam ad sui libitum pinsebãt. Vereri aiunt illos ne Regem oporteat aliter gubernari, aliisq̃ artibus, q̃ ab eis fuerit educatus. gubernator hic noster mouet in veterem Castellam. Ego Matriti resto valitudinarius. sequar vbi per salutem dabitur. In Gallecię portibus arbitramur descensurum regem vti Philippo eius genitori accidit. Arandam doriandam celebre oppidum, vti nosti, & rerum victui necessariarũ abundans, tenebunt interea gubernator & senatus regius. In Flandriam vocauit rex e proceribus Siculis regni seductoribus in Vgonem proregem quosdã, secum aduehit in Hispaniã, donec Siculę sedentur seditiones. Ad eos tumultus paccandos Diecus aquila, quõdam apud Maximilianum iuuenem Mediolani ducem orator, missus est. Prudens est, & literarum nõ ignarus, successus sunt incerti. Valete Madriti sexto Kalendas Octobris. M.D.xvii.

cccccxcviii.

P.M.A.M.Marchionibus.

Cardinalis gubernatoꝛ ęgrotat. graui ter regem optat.

CArdinalis gubernator Matriti febribus ęgrotauerat. Cõualuerat. Nũc recidiuauit. Est natus & enutritus in horum montium Segouianorum latere meridionali aprico. Septẽtrionalis alterius lateris aer illum perturbauit non leuiter. Breues fore dies illius medici autumãt. est octogenarius maior. ipse regis aduentum affectu auidissimo desiderare videtur. Sẽtit sine rege non rite posse corda Hispanorum moderari, ac regi. sub regio nomine sperat multa perficere, quę nunc supprimit, quę sancita sunt in diuina prouidẽtia, illa euenięt. Ego febribus laboro Madriti, neq̃ per eas licuit curiam sequi, si curiam sine rege possumus appellare. permansit & regina vidua nouercalis regis auia. Ad illam scribuntur vniuersi successus. inde nos illos elicimus. paroxismũ, vt medico vtar vocabulo, expecto, propterea manu aliena epistola accipite, his paucis contenti. Madriti. xiiii. Kalendas Octobris. M.D.xvii.

cccccxcix.

P.M.A.M.Marchionibus.

Quo sit appulsus Rex de regio soꝛoris cõstãti pectoꝛe in tempestate.

REgem habemus. Leonoram sororem natam maiorem secum aduehit. Ambos ferunt magno fuisse animo imperterritoq̃ in ferendis concutientibus & fere inuertẽtibus nauí, qua vehebantur, fluctibus, tempestatem nanq̃ perpessi sunt grauissimam, reliquos nautas & familiares omnes euomuisse ad viscera vsq̃ aiunt. ipsos autem stomacos indemnes seruasse. Validę nature argumentum. Vnda rapax nauim regiam impulit quo noluissent. Ad

mõtes

Digitized by Google

montes Asturum horridos, huius mensis die decimo nono stationē præhēdit non bene tutā, classe dispersa, Tazones vulgo locus dicitur, vicinum Gigionis portum nautæ, illorū littorum gnari, optabant: non licuit per aduersantes ventos. Villauiciosam nomine oppidum petiuit Rex, ibi Regem reliquit incolumem cursor, laude hic dignum facinus cuenit: videntes ad eorum littora insuetam classem aduentare, Gallicam arbitrati hostilem astutiā, properanter arma capiunt, fœminas puerosq; ac senescentes cum supellectilibus ad montana detrudēdo in tutum miserunt. Quotquot erant armis apti capiendis, tela omnis fariam, grandia scuta, galeas acutas, patrio more raptim sibi accingunt. Colles mari imminentes occupant, connituntanimis parati ad repulsam, o pulchrum spectaculum. E regia naui proclamatum est: Hispania, Hispania. Rex noster catholicus, Rex noster. Audito simbolo, scuta, lanceas, hastas longas, missilia, ensesq; demptis etiam galeis & quidquid telorum attulerant, in terram tāq; res male sumptas, proiiciunt, superq; genua flectunt, ac tollunt uoces ad sidera præ gaudio. Regiā nauim, visis Hispanis vexillis, proni adorāt, littus inermes implent. Regē qua decuit reuerētia salutāt, familias & facultates e mōtibꝰ reducunt. In oppidum læti Regē suscipiūt. Nunc atis. Valete Madriti. vndecimo Kalendas octobris. M.D.XVII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc. Petrus Nunius episcopus Asturicensis pellitur e curia.

NOuam & incogitatam audite rem. Vbi primum cursor accessit regius, Cardinalis gubernator Arādæ oppidi portas claudit, præterquam cohortem quæ Infātem Regis frātrem comitatur, & noningentos suæ custodiæ, duce Spinosa claudo, milites iubet esse presto in armis: quid rei sit mirantur omnes. Prodit in lucem grauidi montis fœtus ilico. Petrum Nunium Infantis custodem nutritorem a cunabulis, a catholica Regina Elisabetha ad id ministerium electum. Calatrauæ religionis commendatarium maiorem, & Episcopum Asturicensem ipsius infantis bonarum artium præceptorē, genere nobili ambos, vti nostis, e curia iubet ex mandato Regis exire. Populi curialis sedition em, si forte recusassent, veritus est: sunt enim & amicis & redditibus potentes ambo, propterea vi agēdum esse duxit, si vim tentassent. Eant quocunq; velint, edicitur, vt his quæ assecuti sunt, fortunæ bonis iam tranquillo fruantur, paruerunt, libenti an inuito animo, vos iudicate: abstulerunt & omnes amborum affines ab Infantis latere, quos ambo locarant in Infantis familiam. Coetaneum puerum Altemiræ comitem, Episcopi nepotem, fuit Infanti durissimum amittere, non sine fletu discedentem inspexit. est is miræ indolis puer, corpore agillimus, ingenio ad quamcūq; rem spectantibus gratam eleganti & prono, cum illo erant Infantis exercitia vniuersa gratiora, sine pertractandis armis, siue ferijs, siue iocosis ludis intenderetur, ad literarum studia suis temporibus diuertebant inuicem, comitis patruo Episcopo dirigente, amborum eruditore. Repentina mutatione hac vniuersa curia dicitur esse attonita, causa latet adhuc, quādo patebit intelligetis. nunc valete Madriti. septimo Kalendas Octobris. M.D.XVII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcl.

A Rege frequentes incursitant nuntij, per horridos montes Asturum cum summa equorum & iumētorum penuria. Renosam de Campo, vt vulgo loquar, petiit: magnam quoq; passi sunt ægestatem, terra nanq; illa propriis incolis est, frugibus & reliquis victui necessarijs, satis abundans, peregrinis minime, quia remotus ille secessus inaccessarum ripium, raro solet hospites cognoscere. Annales construxerunt Asturesad nepotes transferendos. q. ad eos primum Rex fuerit appulsus, beatæ rei loco acceperunt omen. Sancti Vicentij municipium Rex tenet. equos mulasq;, quibꝰ queat familiam educere ab arduis illis Pyrenēorum iugis expectat. desunt & oneraria iumenta pro asportandis supellectilibus, neq; enim est montanis illis denutriendis æquis aut mulabus cura. Casus præterea, proh dolor, accidit regi horrendus, vix tempero a lachrimis. In omnium cōspectu ex regia classe vnam e primarijs nauibus in alto pelago ignis consumpsit, qua centum amplius inerāt regij familiares, ac plures nobiles, equorum stabula in ea vehebant. Nil seruatum est. Magnus Castellæ Comestabilis fese magnum esse ostendit. Commeatibus itineri omnia, qua Rex venturus est, munsuit. Cum septingentis ipse familiaribus equitibus & propinquis Regem fuit salutatum, redditq; ilico præpositis oblationibus obseruantiæ, ne hospitia impediret, quæ pauca & humilia sunt vti solet accidere in locis huiusmodi, neue annonam ad regios allatam absumeret, vetitum est ne procerum quisq; Regem adeat, donec ab illis montibus explicet se. Valete ex Aranda quo nunc contuli pridie Kalendas Octobris. M.D.XVII.

Comestabilis munificentia.

Digitized by Google

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.iii.

Male succedit Africa. Enobarbo? Tremeſcnſi ó bellauit regem.

INtelligimus ex Africa cui vos eſtis viciniores, res noſtras male ſuccedere. Turca ille vulgo Barbaroxa protendit alas. Tremeſſenium regem obſequentem noſtrum adortus eſt. Morabitos, hi ſunt Aforum ſacerdotes, ſeduxit, non eſſe parendū regi, qui Chriſtiano, cuiq; ſubſit, pulpitariis orationibus Morabiti p̄conati ſunt. Enobarbo Mahometicæ legis conſeruatori credendum eſſe, populis facile perſuaſerunt. Regem eiecit illorum fauore adiutus Enobarbus. hæc repente allata ſunt, cætera quando euenient habebitis. Ad regem tendamus vela. Turdeſillas ad Reginā matrē paucis e ſuis met comitātib? petit, comite duxit Leonoram maiorem natu ſororem. Regina, licet non incolumis, filiorum proſpectu delectata eſt, veſtes ſumpſit nitidas, quod raro ſolet, viduitatem ſordeſcere oportere docet: filios gratis donauit muneribus: de regnis nulla eſt Reginæ cura. Ruant an coaleſcant tantundem eſt in eius gremio. Dum ore aperto Cardinalis gubernator regem ad ſeuenturum expectaret, in Rota municipio quo venerat ex Aranda propior futurus Regi, eſt interceptus & omni ſpe fruſtratus Regem viſendi. Inuſtus dicitur calicem illum bibiſſe. Cæſar Auguſtanus archiepiſcopus catholici Regis naturalis filio, & Reginæ frater, audita Toletana antiſtea vacatura cōuolauit Turdeſillas: iam Caſtellam erat ingreſſus: vetitum eſt ne ingrediatur oppidum, vt Reginam ſororem videre, vt regem nepotem ſalutare liceat, inſtanter petit. Negantur omnia, vt ſe iungat ceteris proceribus, illi edicitur, repetitur idem. Ex antemuralibus Turdeſillanis dimittitur despumans. Aduerſe actum immurmuratur: inurbane atq; impudenter fuiſſe id Regi conſultū per omnium ora peruagatur. Sed durius aliud cōtra regni leges & conſuetudinem emergit, quod forte aliquando turbulas excitabit. Nutritorem dominum de Xebres aiunt regi Toletanum archiepiſcopatum petiiſſe puero cuidam nepoti ſuo Caramacenſi iam epiſcopo p̄bendum. Regemq; illius poſtulatis annuiſſe. Nemini hæc rerum initia placent/quid ſucceſſurum ſit ex his ſeminibus tempus dicet, aiunt proceres quoſdam autores fuiſſe, Regiq; ſuaſiſſe vt alienigenæ illam præberet potentiam, ne aliquando, vti aſſolet, in regiam inſoleſcat coronam indigenam: ex inuidia putandum eſt, ne forte ad aliquem eorum nō amicum deueniret; ſub alienigenæ manibus tanta moles euaderet, ecce iam apertum aditum, quo inumeræ diſtrahentur ab his regnis pecuniæ, auarum nanq; eſſe aiunt homines hunc regiæ nauis temonē. Deo bene vertat, ex Valleoleto quo Rex cito vēturo eſt. q̄rto idus Nouēbris. M.D.XVII.

PrM.A.M.Marchionibus.

Dc.iiii.

VNo contextu multa capite. Nouembris dies decimus octauus, regem dedit huic municipio egregio, qualem decuit regalem pompam tale oppidum parare, diligenter, elegantet & copioſe parauit, triumphales arcus & currus triumphales cōſtruxit, ager tamen extra mœnia fultus, & viæ omnes intra, populi cuneati concurſu erant preſſæ: in ſextum inde diem Adriano fuit oratori allatus purpureus galerus. Aſtante Rege boniſq; omnibus præbitus illi fuit, & ſolennibus conuiuiis dies ille conſumptus. Pontifex eſt Viterbii ab vrbe miliaria viginti. Fugit a moleſtiis negociorum, gaudet uenatu & vocali muſica. Habemo a Venetis oratorem a quo intelligimus quæ in Orientis oris euenerit. Illuſtris enim illa reſp. ſuos monet oratores, de ſucceſſibus rerum, quo queant eas regibus, apud quos illos habent, ſignificare. Franciſcus Cornelius is appellatur vir nobilis, neq; enim e populo quemq; Veneti ad vllū honorem admittunt. De Vrbinate electo dicitur eſſe concluſum cum Pontifice vt relictis ſtatibus iterum eat in exiſlium, particularius alias habebitis de hac turbula tonante.

De Aragonēſi cōitatu.

Ab Aragonicis oratores adſunt. Carolū tanq; principem non autem Regem ſalutarunt. Eat ad ſe hortantur & orant. Non licere illum appellare Regem, niſi prius in regno ſe illorū priuilegia ſeruaturum iurauerit. Sic viuitur. Caſtella potens ſubdit colla iugo niſi hæſitas, tenuia illa regna dicere audent nolle ſe Regem admittere ſine ſtrictis condicionib?. Hæ ſunt artes quibus res humanæ reguntur. Vallete ex Valeoleto. nono Kalēdas Decēbris. M.D.XVII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.v.

De Barbaroxa altero catello contra nos.

INter fortunæ familiares ſunt & ſatellites, quorum opera vtitur ad perturbādas res humanas, quo ridiculas eſſe aut erumnis fultas magis appareat. E duobus, quos in alea exercet, iam alterum ſtrauit, Vrbinatem electum dico. Is pōtificis admiſit fœdera, pecunias illi eſt pontifex impartitus non modicas. It ex compoſito Vrbinum, currus, plauſtraq; ac onerariæ ſumenta opibus onuſta raptatis, abduxit. Mantuam iterum exilii ſedem ſtatibus relictis, cōceſſit. Ibi ociaturus donec nouī conſurgant venti aliqui, huiuſmodi ſcintillarum ad tempus.

Digitized by Google

sopitarum, excitatores. Sperat aliquando repetere, quod nunc deserit, insufflante a tergo potē tiore aliquo principe, vt fieri solet, ac moris est in rotæ rotantis astubus & cōsiliis. Cur de tam tenui negocio tàm multa scripserim, interrogabitis forte. Magni ego pensi rem hanc esse iudico, in qua pigmeus gigantem tanta consecerit molestia, totq; ignominijs ingentem cuniculus leonem oneauerit, passerculus aquilam. Ordo fatorum est, latentia Dei iudicia sūt, quę me in has trahunt phreneses, non res ipsa, excussit tandē e collo, ceruicem illi dilacerantē catellum leo maximus, ad rabiem præ animi dolore perductus, quis hæc non mirabitur. Satelles alius Enobarbus a pyraticis ad terrestres turbas conuersus, Mauris Tremesenijs fallacias extruxit egregias electi regis nepos a patruo sub fida custodia ob regni zelotypiam seruabatur carceribus. Per Morabitos populo persuasit Enobarbus vt vinctum soluerent & regem crearent, quandoquidem sit Mahometicæ legis obseruator, se nil aliud cupere nisi vt regi pareant, qui a Christianis abhorreat, nec; regi christiano sit obnoxius, figmentis crediderunt. Solutum iuuenem ilico Enobarbus peremit, & se regem nominat Tremesenium, hi sunt ludi, hæ nugæ. Valete ex Valleoleto. quarto Kalendas decembris. M.D.XVII.

Cōparationes admiratiuę.

Quid autorem trahat in phreneſim.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dc.vi.

CVpitis de Selim psacho Turcarum principe frequentes narrationes, & qualis eius habitudo corporis sit, intelligere. Accipite primum quod posterius petistis. Venetus orator hæc habet ab illustrissimo senatu suo. Pusillo est corpore, suffuscus, nec alioquī formosus. Sedentem animit aut equitantem sat commodi esse aspectus, monstruo autem simile si stet pedibus, ventrosus est, breuissimusq; cruribꝰ. cœlo dicunt illum sub tentoriis, magis q̄ sub tecto gaudere. Rei bellicæ deditos summis afficit honoribus. Historiarum perpetua lectione delectatur. Alexandro inuidet q; breui tempore subegisse orbem cum parua manu militum dicatur, cum duobus enim & triginta solum peditum millibus, equitibus autē quatuor millibus ex Macedonia mouit in Persarum regem potentissimum. Se autem cum multiplicatis viribus, nisi prope diem q; orbis superest subegerit, erubescere. Væ igitur Christianis omnibus, nisi conueniatur ilico. Hebetant vires suas, se inuicem dilacerant. Quando prementur hallantes succumbent, vtinam euadam mendax, cum hoc suspirio animum claudo decimum septimum a quingentesimo & millesimo. Quæ octauus decimus pariet, habebitis. Restat adhuc pusillum. Audite, describuntur milites qui transfretent in Africam, in Barba rubram, vt latine loquar, qui, quales, quāticꝫ ac quot sint futuri, nondū scimus. Ex Gallia orator accessit. Eques est auratus nobilis, domin⁹ dicitur de la Rocha. Nauarram vellent Galli, vt Nebrissibus. Io. regis electi filiis restituatur petunt. Sero aut saltem ægerrime patientur Castellanni Pyreneorum angustias abalienari & Gallo sanguini præberi, est enim, vti nosti, citra Pyreneos in Hispania regnum illud, magni quippe momenti ob locorum situm, licet exiguum. Aragones a rege requisiti vt conuentus regni cogant, respōderunt nil debere illius imperio agere, quia nō sit rex, sed princeps tantum hæres. Eat iuretq; legum regni obseruātiam prius: dehinc in regem erigetur si matre viuente fas est regem dici, per suum interea iustitiæ præfectum conuocari oportere aiunt regnicolarum curias. Hæc volitant per cōfusum aerem, hæc habetote ex Valeoleto. tertio Kalendas Ianuarii. M.D.XVII.

De Selim psachi habitudine/de animo & verbis.

Loguntur milites in Enobarbū Gallꝰ orator petit Nauarrā. quā audacter Aragones negarunt mādata Regis.

Digitized by Google

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER TRIGESIMVS PRIMVS ANNO. M. D. XVIII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.vii.

Deapparatib⁹ Turcarum in Vallona.

AB VRBE SCRIBITVR PONTIFICEM CVM SVis purpuratis collegis tremere, distat ab Apuliæ littoribus paruo freto intersecante, sinu scilicet Adriatico Epirus & Dalmatia. E regione Idrontis dicit vulgus Otiontum Turcarum receptus est dictus Vallona. Ad Idrontis fora & mundinas traiectu breui Vallonenses transuehunt commerciatum. Quæ igitur per vniuersam agitetur Græciam facile intelligitur. In Vallona, inquiũt, magnos bellicos apparatus et tormentorum & commeatuum coaceruari, publicis per omnes regiones edictis denuntiatum esse aiunt, ne quis audeat alio commeatus illos vehere, præterquam ī Vallonam. Gallorum Rex ad eam se expeditionem, si oportuerit, iturum cum vniuersa Gallica potentia pontifici pollicetur, pacti & sunt idem Cæsar, Anglus et Pannoniarũ reges, nec Portugallicus tergiuersatur. Rex noster a Pontifice per frequentes literas, percũ varios nuncios monetur ne obdormiat. Neapolitanum regnum esse in tanti lupi faucibus meminerit, sese apparet, hortatur. Decimam ab Hispanis initiatis exigendam assentitur Pontifex. Conuenit negaturus clerus Hispanus omnis, seipsos suaq; omnia exposituros conferunt, quando necessitas ingruerit, in præsentiarum minime, quia non ea sentiant esse vera, quæ Papa promulgat. occasiones esse quæsitas, non præbitas, quibus sub iusti nomine pecunias extorqueat. Hæc de clero, de sæcularibus autem hæc habeto. Ab vrbibus & municipiis habentibus in curiis & regnorum conuentibus suffragia, procuratores a rege vocati ventunt. quæ statuentur, habebitis. parata sunt in Barbarubram traiectura millia peditum octo, cataphracti sexcenti, velites leuis armaturæ quadringenti. Audite quæ nascãtur vepres in vestris segetibus, bonus ille frater Ximenez Cardinalis gubernator thesauros ad Vbelgas transmittendos coaceruauit. Licenciatus Vargas thesaurarius vobis notus ad afferẽdas quascunq; pecunias ab illo congestas Complutum (en Alcala) missus est. Glaiaclis Occeani accolæ ditabuntur, vestra expilabitur Castella. Nil rege liberalius, nil eius comitibus consultoribus rapacius. Deus bene vertat. Valete ex Valleoleto pridie nonas Februarii. M.D.XVIII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.viii.

Rex Turcarum potentior effectus insolescit: nouum Soldanũ et secatores mactat more carnificis.

CAstellæ procuratores accesserunt, die quinto Februarii primum in cœnobio fratrum Dominicorum sancti pauli, quid fieri debeat consulturi, conuenerunt. Sint ne Regem, an solum principem appellaturi Carolum, iam regem a longe vocatum viuente matre disputabunt, quæ concludentur, habebitis. Repetitur ab vrbe Turcarum principem esse ipsa ferocia ferociorem. Insolẽtemq; ac superbissimum effectum, ex Soldanicis regnis principatus potentiæ superadditis, Aegypto dico / Syria & Palestina, cum Arabiarum parte, conscientia scelerum agitatur, verentur eius eruptionem, qua non putatur. Ex præcepto legis Mahometicę aiunt non proditurum ad lunam usq; Iulianam. Secum habet obsides, vxorem et filios eius principis Mamallucorum, qui dominus erat Alepi, magnæ ciuitatis in Syria, & pugnæ tempore defecit a Soldano cum suis militibus in Soldanum iratus, eo quod fratrem eius Soldanus iugulasset huius principis transfugæ proditio victoriam Turcis præbuit, primo enim congressu Mamalluci primas Turcarum frontes perfregerant, victoriaq; potiebãt, ni princeps ille i hostiũ fauorẽ ab his discessisset. Facinus aliud patrauit priusq; regrederet Constãtinopoli Selipsachus Turcarũ princeps, Soldano mortuo, vt iã diximus, ex casu equi: secuti victoriã aptis p̃sidiis i Syria Damasco relictis, Mamallucoq; reliqas Cairũ usq; lõgis itine

Digitized by Google

rsbus persecutus, certauit ad eius magnę vrbis muros, & intra vrbis vicos quater, cum superstitibus Mamalluchis, quia eo confugerant, & nouum Soldanum creauerant. Vicit tandem Selimsachus, & vrbe potitus est, dimidia fere illius parte tum diruta, tum cōbusta. est in Aegipto prouincia, aduerso Nilo in eā ripa, nomine Saetū. fugati Mamalluchi ad millia duo paulo amplius, cum nouo Soldano in eam se receperunt. data fide ne quid detrimenti paterentur, illos vocat Selimsachus, veniunt. ad vnum obtruncat. Soldanum ipsum per vrbis illius vias asino prius vectum, suspendi patibulo iubet. hę sunt artes Selimsachi Turcę. quid iperādum sit iudicate. Ex Valleoleto quarto Idus Februarii. M.D.xviii.

Dc.lx.

P.M.A.M.Marchionibus.

REgem iam re ipsa habemus, sicut prius nomine. Octauo huius mensis die in regē fuit a procuratoribus erect⁹, iurauit & ipse Castellę priuilegia se seruaturum indemnia, discordarunt procuratores aliquādiu, pleraq; voluissent a rege petere, vt puta ne pecunię asportarētur a regno, ne magistratus, & beneficia darētur exteris, & quędam prętera, sed Hispani duo magister Mota concionator Pacensis episcopus, & dō Garsias Padilla Calatrauę cōmēdator procuratorum cogitata suis circuitionibus tum minis, tum pollicitis, & rhetoricis argumentis confuderunt. Simpliciter & de plano res acta est. Quo ad regem nil est quod possit vltra desiderari. Est a natura omni egregia dote preditus. de his autem, qui eius inhęrent lateri, ab axe gelido aduectis, hoc dici potest. Ac si apud superos nati, altiq; essent, nunc vero in abstrusis & desertis locis aut rupibus horridis vitam agerent, ita cupiūt ad Boreales flatus tanq; ad beatos portus, velut e scopulis infœlicibus hinc euadere. Tanta est soli natalis vis. Temperiem fatentur Hispanam. Nec negant quin in patria viuant maiorem anni partem, prę concreta glacie miserrimi. Rapiuntur tamen illarum partium desiderio. Sed crumenas auro fulcire prius inhiāt. Huic vni studio inuigilant. Nec detrectat iuuenis rex. farcit illos, quacūq; posse datur. non saciat tamē. Quę qualis ve sit gens hęc depingere adhuc nescio. Insufflat vulgꝰ hic in omne genus hominū non arctoū. minoris faciunt Hispanos, q̄ si nati essent inter eorū cloacas. Rugiunt iam Hispani. labra mordēt. Submurmurāt taciti. fatorum vices tales esse cōqueruntur, q ipsi domitores regnorum ita siocifiūt ab his, quorum deus vnicus (sub rege tē perato) Bacchus est cum Citherea. Ita regitur terrarū facies, & quicquid eam perambulat, vt motu ac lumine agitatis elementis, modo imperent aquilonibus austri. modo contra. Annuerunt regi procuratores ex episcopi Pacensis, & Garsię Padillę vafris & callidis suasionibus, circiter sexties centena millia ducatorum per annos tres distribuenda. Solebant reges catholici, quando id petebant tributum, quadringenta solum petere. nouo regi ęquum est aliquid vltra solitum condonasse, modo in ipsius regis commodum cedant. Iam satis superq;. Vos valete ex valleoleto pridie Idus Februarii. M.D.xviii.

Xer creat i curys cōmota ꝛ dō Garsia/dc Belgarum desiderio abeūdi ex Hispania.

Mira laus regis.

Studēt crumenis i plēdis.

Laus regis dc suis alit.

Dc.x.

P.M.A.M.Marchionibus.

POst exacta ad regis votum comitia, quę cortes dicitis, dimissis procuratoribus Regni, structum fuit a Flandricis regis familiaribus, more suo Belgico hastiludiū paucis admixtis Hispanis, & ipsis nobilibus Regiis elegantib⁹. Armati prodeunt, in huius oppidi platea ingenti equites sexaginta, hinc triginta, inde totidem per apertum concurrūt, ac si hostes essent inuicem dimicaturi. horrida visu fuit pugna hęc. hastis alterne concussis, ex equorū cōflictu maior pars cecidit. Illico equi septem interiere. ex militibus nullus periit, aut confractus membra fuit. Sunt illa, quibus teguntur ad id ministerium, arma, arte adeo mira fabricata ac robore tanto vt corpus gestantis ab omni casu tutentur, licet equis lapsi cōculcentur. Rex vero ipse diem huius mensis septimum decimū illustrauit hastiludio, sed non atroci nec in vacuo. metas habuerunt medias, dicit Hispanus telam. mitto hastiludentium admissorum, neq; enim sine iudicum astantium venia quisq; audebat in stadium prodire. numerum, & elegantiam procerum regem comitantium, & ornatus, pręciosasq; vestes omitto, populi multitudinem inauditam, & erecta tabulata, viasq;, ac plateas regali luxu comptas prętereo, Regem ipsum fuit pulcherrimum videre incuriositatem, a planta pedum ad verticem armatū, vti conuenit in exercitatione tali, totus albo coopertus prodiit, clipeūq; rasum candidum hoc tātum adagio inscriptum attulit. Nondum. Inferre volens, se nihil adhuc pręclarū gessisse. Magno stabulario suo licuit in eum hastam dirigere. quater ad metam cucurrit in aduersum, tres perfregit in eum hastas. cum summo populi applausu lācearum fragor excipiebatur. Nemo fuit non admiratus, tantum, in rege ex ephebis nondum egresso, animi vigorē, eo nanq; die octauum decimum nondum attigerat annū. natus enim est huius mēsis die quarta & vigesima

Dc tornimēto fāguinario/dcq; hastiludio regis.

Videre regē pulchrū fuit.

Nondum.

Digitized by Google

anno quingentesimo supra millesimū, mira erat sub armis eius dexteritas, mirus decor. Signa prodeunt ab eo futuri regis tot regnorum bene merentis successoris, nisi auarorum aut ambitiosorum beatam eius indolem prostituent mala consilia. Valete ex Valleoleto vndecimo Kalēdas Martii.M.D.xviii.

Dc.xi. P.M.A.M.Marchionibus.

De mōstris apō Verdelū in Bergomensi agro visis vt scribitur.

NAturę portenta fortunę fabellis immisceam?. De Rauenate mōstro ex vrbe ad nos missō, priusq̄ Gallorum seuicię Rauena succumberet, vidistis suo tempore. Nunc accipite, quę nuper prelis formata chalcographorū, & sparsa per vniuersum emerserūt, aut emersisse dicantur. Sunt nanq̄ qui fictum fuisse monstrum illud, cū vis illico Rauenę pernicies fuerit subsecuta, forte & hęc, illa tamen, prout allata sunt, legite. Est in Bergomensi agro in Insubria, quę vulgo Lombardia, nobile vicina silua oppidulum, nomine Verdelum. peditum turmas publico spectaculo Decembri mense visas fuisse plures ad siluę limites cataphractorum structis aciebus, & leuis armaturę equitibus intertextis ad numerum ingentem, & grauium, leuiumq̄ tormentorum copiam non exiguam, suis curribus locatam, ad opus paratā. Ausos propius, cū ex distantibus collibus visendi causa procedere vis quędam flaminis mortuos in terram subito lapsu dissiciebat. ex monticulis igitur prospectantes, per latam planicię aduentantem alterum ex opposito exercitum videbant, aut videre putabant. atergoq̄ preire cernebantur egregii bellorum duces. nuncii de pace agentes circuncursitabant inter vtraſq̄. mox lacertū excutere primorem ex aduenis, quasi prępositā fœdera detractaret, apparebat, proiicere demum in altum manicam ferream in indictę pugnę signum, hoc signo dato, tubarum clangores, & excussorum tormentorum tonitrua, fumosaq̄ fulgura vidisse, audiuisseq̄ testantur. Concurrere demum acies tanto furore, vt clamores audirentur animos ad pugnam excitantium, & quasi morientium gemitus, ac feriętium telorum fragorem. Itaq̄ dimicatum est, vt nullus ad vesperam toto agro vltra cōspiceretur. porcorum post hęc ingens multitudo grunientiū, & eiulatus, vti rabidi canes, emittentium, dicitur in siluam irruisse. Altero die populi concursus, pugnę locum reuisens, nil penitus preterq̄ equorū curriumq̄ vestigia, & orbitas terramq̄ illam, quam triuerāt, in minutissimū puluerem reddactam reperisse dicitur. siluam ingressi, attritam adeo inuenerunt, & confractas illius arbores, ac si grandinem horrēdam atrox nimb? in illam demisisset. quid sibi velint hęc prodigia iudicate. Vera ne sint, an ad populi cibum cōmēta, effectus peperisse semper ęrumnosos experimēto compertum est. Valete ex Valleoleto.xxiii.Februarii.M.D.xviii.

P.M.A.M.Ludouico Marliano Episcopo Tudetensi, cuius filii pransuri erant apud autorem, quem Marlianus patrem semper appellat.

Dc.xii.

Iturí quo sunt nati, pater ipse rogamus.
Pransurus veniat, viuere si optat auum.
Si nos hoc dono ornaris, signare lapillo.
Hanc lucem statuo candidiore niue.

De culicib? cum longis tibijs ō qui bus videnť Hispani vaticinati.

TEtrastichon extorserunt filii tui, mihi nepotes, si tu mihi filius, vti ludis. Accipe, vah q̄ hic fabulentur Hispani quidam prophetiis dediti, sic vatum omnia dicūt. Ex vestris tenus genu curtis vestibus nescio quid diuinant. ex prophetis aiunt se carpsisse q̄ Hispania tunc seditionibus vrgebitur, quando ad eam venient longarum tibiarum culices impeturi, longas appellant Regis & familiarium aduectorum tibias, eo q̄ ex vestium breuitate tibias ostendant, aiuntq̄ se timere prophetię successum, q̄ regem videant ab exteris gubernari, nec Hispanorum amicis, & proprii, non regis commodi studiosis. Consule igitur tu, qui bonus es, & regem obseruas, vti decet, vt multorum regnorum & bellicarum gentium se regem esse meminerit, vt ab auaris & ambitiosis consiliis caueat. de ipsius facilitate in dādo istis aduectis in Hispaniam, & de ipsorum insaciabili cupiditate, nescio quid immurmuratur. Super his, quę nunc vident, vaticinia proferunt de futuris. Quod sit liberalis, laude dignum quidem, sed quod ita prodige profundat, vt nihil sibi relinquat, detq̄ Hispanas opes exteris, egre ferūt. puteos vocant in exhaustos vestros Magnum. Cancellarium, & istum nutritorem Mox Xebrem, cęteroscq̄ circum stantes, nec virtutum sed obsequiorum leuium rationem haberi apud vos, cum suspiriis obloquuntur, cętera, pluraq̄ coram alias, quādo ad nos venire te vestat accessus ad regem. nunc Vale septimo Martii, ex Valledoleto. M.D.xviii.

De puteis ter hauſtis.

Digitized by Google

P.M.A.M.Marchioni Bellecensi. Dc.xiii

GErmanam viduam, Regis nostri auiam nouercalem, rex ipse a cœnobio Franciscéo dico Abrogio adduxit. Est mitissimus rex, & prebendi honores cupidus. ac si mater esset, hanc obseruat. Ad te solum attinet, tu ergo solus hęc habeto, quod nunc referam. Fernandus meus a teneris, qui tibi dum puer esset tentacula sępe ministrauit. & condiscipulis, quando literalia mea suggebatis vbera, missus est ad pontificem. Supplicauit regis nomine, vt ea gratia de tollenda Oriola, vrbe Valentini regni, a iurisditione Carthaginensi, a Iulio cõcessa, reuocetur. quia non licuit Fernando regi Catholico in Castellę preiudicium, cuius non rex tunc, sed tantum erat gubernator, id apõtifice postulare. Irata est Castella vniuersa ob eã remotionem, quę a noningentis annis episcopatu paruit Carthaginensi, quę afferet, habebis. De Turcarum principe fama est in eo Grecię portu, qui dicitur Valona, magnos bellorum apparatus, & cõmeatuũ copias ingentes cõgerere, quo rabiem suam velit explere nescit. Vale ex Valleoleto pridie Kalendas Martii. M.D.xviii.

Hermana vidua dicit a Rege. de Oriola reuocanda.

P.M.A.M.Marchioni Bellecensi & Mondesaris. Dc.xiiii.

REm audite, qua delectabimini. Rex iam callet Hispanam linguam, & promit, ac si esset inter vos natus, & enutritus. Repente videtur vt in Parnassi iugis ille somniator, aut Arcadicus alter greges custodiens inter dumeta didicisse. nec mirum quidem pollet naturęq dotibus ipse, indiesq magis in eo signa Regis bene meriti repullulãt, apud se Hispanos habet magistros, inter quos & Motam quo nemo est natiuę linguę copiosior, aut elegantior. ab eo putamus & a magistro Ludouico cognomine Vacca, regem imbibisse ydioma. Episcopꝰ est Pacẽsis hic noster Hispanus, Mota primorum erudimẽtorum pręceptor alter. Apud regem sunt adue cti primarii duo Belgę, mos hic de Xebres, Capra dicitur gallice Xebres. Caprum ergo posthac hunc appellabo, vt latine loquar, dicitur alter mos de Beure, hic est maior œconomus, aduerse senserũt semper in cõsiliis. q Tolletanam antistea sibi Caper acceperit, male sensit hic œconomus, siue preinuidia, quę semen est tartareum, & hospes ęterna in regũ domibus, siue q videat Hispanorum animos turbatos ob eam rem, & multos preterea in regem, qui nescit ab huius magni Caprí voluntate vel pũcto discedere, verba iecit in Caprum iurgiosa, proditorem appellauit, sui non Regis commodi studiosum, tracturũq; suis artibus, & auaricia precipitem regem, quem in dies magis ac magis reddit Hispanis odiosum, q omnia sibi, & consocciis raptet, nulla de Hispanis viris egregiis, quorum hę sunt opes, habita ratione, œconomi dictis cõtumelioſis, contumelioſe Caper camerarius maior, & Regis laques respondit, esse mentitum. Ad manus venire optabat, vti ait, œconomus, ni probuissent pręsentes, Caper autem ab his saltubus astute cauet, vafer est & ingenio sagaci patientissimus. rem suã curat, neq a proposito coacernandi quicq illum diuertit, modo vaginę suos retineant hospites. nullus apud regem versatur in penetralibus aut cubiculis, qui sit sibi aliena, q capti manu locatus. nil potest regi ad aurem dici, quod illorum aliquis non percipiat. ad Caprum cuncta referunt. hinc est rex Capro adeo parens, vt pupillus tutori nullus vnq fuerit submissior. Ab Hispanis cauẽt hi omnes tanq ab hostib⁹ infensissimis, pauci admittunt ad arcana cubiculi, & si quis forte. protentis oculis Caprenses illum continue inspectant, si quid regi dicant. Magister ille Mota Episcopus aditus habet apertissimos, sed aiunt Capro esse obtemperatissimum. Motę consilio caper regitur, q sit Mota sagacissimus, temporiq sciat per belle seruire. Si ceptis artibus inhęserit, emerget ad rerum culmẽ, & iure merito. est enim & eruditus, & multarum gnarus linguarum. Sed vereor illius sapientiam patrię suę fore nociuã, si Caprí cupiditatem fouerit. Valete ex Valleoleto Idibus Martii. M.D.xviii.

Hispane loquit Rex. q̃ pceptores / Xeures debure inimici. q̃ iurgia inter eos. ꝛc.

Mota.

Adagia.

P.M.A.M.Marchionibus. Dc.xv.

CAtherinã posthumam infantem, vt vestro vtar vocabulo, qui regum non primogenitꝰ virumq sexus infantes appellatis, fuisse, insciа Catholica regina illius matre, rex adduci ad se, ne in tanto secessu enutrita, non regio sanguini consonam induat educationem. tã ta fuit regine matris eius filię, quam ex tanta natorum copia solam habet, suę solitudinis lenamẽ absentis molestia, vt a cibo post id abstinuerit triduo. statueritq nil comedere, donec reducatur. Matri est reddita, secutusq illam est rex, Tordesillas matrem solaturus, sorore relicta regressus est, & Aragoniam petiturus se iam apparat, recusant illa regna velle aliter vocare regẽ aut eius edictis parere. pceres Castellanos ad se vocauit, vt seruãdę paci studeãt hortatꝰ est. Magnꝰ Castellę Comestabilis, & Admirãtꝰ, Duxq Albę ac cõpostellanꝰ archiepiscopꝰ aderãt.

De Catheria regis abducta et reducta ad matrẽ quid mi egerit filia p uiata. ꝛc.

Digitized by Google

Libertas p cerum indi cendo.

De Cancel lario.

De familia rium voca citate.

Quid Tur cus ō Chri ſtiāis dicat.

Dc.xvi.

Infans ab ducit bcure ſub ſpecie honozis et cum eo.

De capri ſutia.

Adagiū de ſperatum.

Quiſq; de his regnis gubernandis, aliter ſcilicet q̄ ceptum ſit, ſuam dixit ſententiā, inſinuarunt. neq; deſtitit aliquis eorum ab hortatu, ne tanta ſit regis proluuies in diffundendo alienas opes, in inſatiabilia ſuorum aduenarum guttura, de mittendo in Flandriam Infante Fernando ſermo eſt exortus, inde ad beati Franciſci portas effixum eſt chirographum pertur batiuum, ita inquiens. Veh tibi Caſtella, ſi abduci Fernandum Infantem patieris, hec Hiſpano ydiomate, fuerunt populi varia murmura, nil tamen vltra. Publicis, non iam archanis ſermonibus taxantur Regie nauis magiſtri, preter Caprum. Fama eſt magnū Cancellariū nulli lucro parcere, quacūq; veniat. fama miſcet, ac profana, iuſtum ne ſit an iniuſtum, modo aurum afferatur, eſt diſcrimen nullum, vti aiūt, & aperte licet in multis cognoſcere, gladius eſt hic biceps cum ſuis legibus, eſt nanq; iure conſultus, Regis famā, & honorem auaricia ſua deglutiens. Sunt & rapaces lupi plures alii, quos in preſentiarum tacere intēdo, hi & ipſi queq; obuia deuorāt, minuta tamē vti de paruis quadrupedibus in Lybie vaſtitate, leones venatores ſequentibus legitur, que de prede reliquiis paſcuntur, mēbrorū carnibus a leonibus adeſis. Ad turcarum principem veniamus. dicitur in Sophium arma parare. Commentum eſſe putant aliqui, vt nos incautos reddat, quo tutius nos queat adoriri. res nanq; bellice in greco litore in Apullie proſpectu longe abſunt a Sophianis finibus. Fallar opto. noſtre religioni timeo, quia precipue miſcet in quotidianis ſermonibus ſe noſcere Chriſtianum dogma, audiſq; non ſeruatum iri Chriſti leges a membris, & a capite Chriſtianis, vnde ſperat Chriſtū nō futurum auxilio Chriſtianis, ſi prouinciam in eos ſumpſerit. hec aliquādo latius, multa enim audiui ab eo dici, que me perterrent, nunc valete. Paramus diſceſſum, ex Valleoleto decimo tertio Kalendas Aprilis. M.D.xviii.

P.M.A.M.Marchionibus.

PEdem fiximus in Auguſta Ceſarea. Sed quid ex quo Valleoletū deſeruimus, acciderit, habetote, in Arāda Doriana moram traximus diebus aliquot. Ex eo municipio proceribꝰ, qui aderant, nō prohibētibꝰ, Fernādus Infans dimiſſus eſt. Sublatis ei familiaribꝰ Hiſpanis maiori ex parte. boni regis rectores hoc aſtruunt, ne quid reſtet eorum cogitatibus aduerſum. Regni ſuſpicio, & zelotipia male ferunt ſocium. Quanta ſit huiꝰ magni Capri uerſutia hinc colligito, ſub honoris ſpecie cum rege tractauit, vt competitor eius Mons de Beure oeconomus, Infantem ducat in Flandriam, ciuiſq; domū gubernet. licet oeconomi filius maneat ſub genitoris titulo. Iuuenis eſt. neſciet, aut audebit in Caprū, vel in quēq; ex Capri pendicibus emutire. ergo libere, ac ſolute, per hec pinguia Caſtellana paſcua Belge Galliq; vagabuntur, & ad votum inter greges & armenta delegent, queq; oculis placebunt, quādoquidem Caſtellani proceres, vt rem ipſi ſuā curent, augeantq;, lupis comniuentibus cōfuſioni tā ti aſſentiant, diſſimulareq; intendunt. e populo nemo potis eſt tante diſſipationi, quanta per hos corde Gallos, Hiſpanis inimicos paratur, qui regem trahunt, quacūq; volunt, ſeſe obiicere hi, ac ſi per tartarum incederēt, Sperarentq; ſe ad Eliſeas regiones profecturos, ita cupiūt ſeſe ab his terris exoluere, ad concretas ex frequenti Borea, & longis noctibus hyemalibꝰ molestiſſimas regiones redire. Neq; aliter cupere regem ſentimus. ergo, quandoquidem, per veſtrorum inertiam dabitur, guttura veſtro ſanguine implebūt. Auguſta nos Ceſarea tertio nono Maii ſuſcepit. eſt in atrio rex dicto Algiaferia, donec Regia ad ingreſſum pompa peraret. ibi expectat, nos in ciuitate ipſa iā ſumus hoſpitati. Ab Italia quid feratur accipite. ob Turcarum formidinem pontifex ipſe pedibus laborioſam celebrauit ſupplicationem. dicitis proceſſionem. Admixtis lachrymis preces Chriſto, ſuperiſq; fudiſſe dicitur, vt ab hoſte rabido fidem ſuam tueatur, & audiat cōqueſtus genitoris, fratrum, & propinquorū a Selinſacho principe interemptorum, ob imperii tyrannidem, & in tātorum ſcelerum vindictam expergiſcatur. orauit ipſe, ac ſacer Cardineus ſenatus. Valete ex Auguſta Ceſarea pridie. nonis Maii. M.D.xviii.

Dc.xvii

Reuocatio oriole/ō ſcādaro mauro ⁊ noſtris. in Affrica/ō quinquēna li pactum ſedere cōtra turcas viſo apparatu.

P.M.A.M.Marchioni Bellecenſi.

FErnandus meus tuuſq;, ab vrbe rediit. quod optabatis attulit, plumbo fit matā dico mē branam pontificiam. quecunq; Iulius ſecundus in Carthaginēſis antiſtee iacturam, de Oriola ſeparanda, reuocauit Leo decimus. habetis quod toto animo tu tuiq; Murcienſes petebatis. Labra mordebunt pre rabie Oriolenſes, titillo ſcalpenti pre gaudio pſallent Murcienſes. ſic viuitur frons eſt fortune variis tenoribus. his leta, illis moleſta. Tu autē, qui Aphrice teris limina, ex anguſto pelagi diuortio a nobis ad me ſcribis, Regem Tremeſenum exulem cū noſtris auxiliis, a Comarenſi Marchione pro rege in Aphrica prebitis, obſediſſe Enobarbi duces militum, in oppido munito dicto Alcala, ſed Argotū nobili genere ortum Cor-

Digitized by Google

dubensem, nostrorum prefectum prcurrisse, nec sine discrimine, prius q̄ rex se applicaret, castra in oppidi prospectu locasse. Argotum hanc̄ Scandarus dux primas, noctu sessos ex iti nere milites nostros adortus est. Imparatos, & nil tale ab inclusis timentes deprehendit. tres e nostris interfecisse dicis. Sed Argotum sumptis propere armis, furorem Scādari repressisse, fugasseq̄, ac peremisse Scādarum ipsum comminus pugnantem. Ais regem exulem his actis superuenisse, obsidereq̄, nostris iuuantibus, Scādari reliquias. placuit vniuersę curię nunciū istud. habemus & nos per celeres tabellarios eadem, quę tu scripsisti. Dabit vti spero suę temeritatis debitas cum suis militibus pœnas Enobarbus. Ab vrbe scribitur Christianos principes conuenire animis, visa Turcarum potentia, & bellico apparatu, quinq̄nalia iunxere fœdera. in templo Mineruę, astantibus Pōtifice Cardinalibusq̄ cœtu, Sodaletus vir eruditus orationem habuit luculentam in huius vnionis laudem. De imperandi cupiditate principis Turcarum mira retulit & animo illius elato, sed de crudelitate, qua impulsus, quęrit nostro sanguine pastum, ea proposuit quę summā in astantibus genuit formidinem. Ex Gallia fertur natum esse Christianissimo regi marē filium, Delphinē appellat Gallia regni hęredem. Primo noctis crepusculo quinta hora diei octauę & vigesimę mensis Aprilis, pdiit in lucē. Ad vrbē redeamus, quatuor pōtifex destinauit legatos de concordia suasuros ad Cęsarē, Gallū, Hispanū & Anglū. Nostrū aiūt esse Augustinę professionis virū eruditū, Aegidiū Viterbiēsem cōcionatorem egregiū, Cardinalem, discessisse illum inquiūt ab vrbe vt ad Hispaniā veniat. Est aliud quod referam in vnius Cardinalis domo propinqui pontificis, mula peperit crinitum caudatūq̄ animal equo simile. Vale ex Augusta Cęsarea sexto Idus Maii. M.D.xviii.

Quādo nātus filius Gallī regis.

Dc.xviii.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi.

Pōpa Cęsaraugustana in susceptu Regis Leonorę dispondebitur portugallo.

Laus Leonorę infantis.

Adagiū de principatu in curru veneris.

EA qua cōuenit regia pompa Cęsaraugustana ciuitas Regem fuscepit die nonarū Maii. Iurauit rex seruaturum se patrias eorum leges & instituta. Regem nondum ipsi appellant. An, viuente matre, rex debeat nuncupari, adhuc dubitāt, dubitabuntq̄ donec per vniuersa totius regni comitia censeatur. Sororē secū duxisse Regem natu maiorē Leonorā nomine, dixi alias, ea est nimpharū venustissima, elegās. cum rege Portugalię audio tractari matrimonū. Mallent qui puellam diligunt, cum primo genito hęrede iuuene. ętas ętati esset commodior. Si tertium florem in vna progenie, post duas puellę materteras sorores inuicem, bonus senex giboſus rex absorpserit, iactanter poterit in curru Veneris principatum efflagitare. Concludetur arbitror, quia per Regis legatos aperte oppugnatur puellę casus largitionib⁹, his duabus primaris voraginibus promissis, quo regē fallant, explicare qui sint nō est opus. pro explicatis illos habetote, cerdones & caulium venditrices, pannosę vetulę, in triuiis digito trascuntes signant. ab illis intelligetis quicunq̄ pecus balent. de torquēt leges & iura omnia. Puella calamitatem sentit suam, si annoso cogetur despondere, filiis onusto, nec fallitur in hoc, neq̄ enim plures habet q̄ octo, vnde si quos illa pepererit victum aliunde quęrere cogetur. Scribis ex Aphrica peremptos ab hostibus fuisse ducentum pedites e nostris, equites autem fere totidem. sunt bellorum vices. Mars propterea dubius appellatur, modo serenat ob nubilat modo frontem suis sectatoribus, relimptis tamē viribus. Per cursores habem⁹ obsessum esse Enobarbum in arce Tremesēni, peremisse nostris ex arce in oppugnatione pleroſq; strenuos milites, prēter cęteros prefectum nomine Collatium bellorum egregium magistrum sed quandoquidem septus est, equo animo feramus susceptas iacturas. dabit deus quandoq̄ finem. cras qui erit huius mensis dies vigesimus, thronum ab Aragonicis paratū ascendet rex, vt inde ad conuentus citentur curię, quę in eis agentur habebis. Vale ex Augusta Cęsarea decimo quarto Kalendas Iunii. M.D.xviii.

Dc.xix.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi.

De oratione habita ī his quid rēspōderit Archiepiscop⁹ Cęsaraugustan⁹ curiarū nomine.

PRridie q̄ rex orationem haberet ad populum Cęsaraugustanū, ad te scripsi, quia nūcius eo adte die discessit. Nunc quid vltra contigerit accipito. In populi procerūq̄ corona, regi in suggestu alto sedenti, per Protonotarium Aragonium, vti moris est, elata voce, oratio est sermone recitata vulgari, per non oratores nec Rhetores quidem formata. Iudicata est nanq̄ magis ad habendarum pecuniarum cupiditatem facere, q̄ ad regnorum rite gubernandorum desiderium. Ea in hunc sensum, prētermissis ambagibus, est habita. Serenissim⁹ rex, relictis veteribus suis statibus atergo, ad vos hęc regna gubernatur⁹, venit. se habere auū Romanorū Imperatorum. Vngarum, ac Daccarū, dicit vulgus Dinamarcā, reges sororios duos, Anglum, Portugallicum ex materteris auunculos. Pontificem inquit rex se habere sui amantissimū. quare sub tanti regis ductu sperare potestis, beata vos pace fruituros, quod est singulare ac diuinum munus. hortatur igitur vos vt expedite, quod vestris regib⁹ prebere so

Digitized by Google

letis, donatiu ũ, designetis. Neq; manũ restringatis vos, ad quos ego, postergatis tot principatibus cum summo Flamingorum mœrore, ac lachrymis ob meum ab eis discessum, libens veni. Octingenta millia florenorum sibi dicit rex serenissimus oblata ab illis derelictis, quanto liberalius equum est vt vos animos paretis ad eius obsequium. Moueant etiam vos ad beneficentiam, horrida bella quę geruntur in præsentiarum, gerendaq; sunt in hostes fidei, quę sine pecuniis, belli neruis, gerí nequeũt, ad hęc, vniuersi cœtus nomine, Cęsar augustanus archiepiscopus respõdit. Aragones fuisse regibus fidos. cętera fore vti per curias statuetur. His actis ex aula ducitur rex ad destinatum regibus locum, vbí pro tribunali sedere solent in conuentibus. hos ipsi curias vocant. suffragia ibí suscipiuntur. iam satis. Vale ex Augusta Cęsarea decimo Kalendas Iunii. M.D.xviii.

Dc.xx.

P.M.A.M.Marchionibus.

De discessu Infantis. & quiete animorũ Hispanensium.

ABoceano cantabro Don Fernandum Infantem conscendisse classem allatum est, qua vectandus erat ad Glaciale fretum. defuit illi Dacarum regis nauis triginta, quę in sicco litore dum restauraretur, combusta est. Iam tutum dormitabunt regi Belgę ac Galli rectores. Sublatus est illis metus, sublata est Castellę adipiscendę valitudinis spes. in proceribus est exigua. stupidi regem sequũtur. sibi studere videntur, tanta est iam vis in huius Caprí cornibus, vt illi proceres obseruantius assurgant cũ regi. Ergo valeat Castellę spiritus anhelans. Aragones, respectu Castellę pigmei, figunt pedem in primo assumpto proposito, ne regem appellent, ne ve obolum impartiantur, viuente matre. vel nisi matris assensum ostenderit, aut non esse sui iuris probauerit. Regi Anglo structas fuisse a Gallis insidias per nostrumq; regẽ detectas, primus regius Cancellarius mihi rettulit. fabulam puto. est nãq; vaffer hic vir ad cogendos auri globos inhiat. priusq; accederet de reditu cogitabat, sed non strigosa crumena. Vastus est & eius gurges. deus bene vertat. iam sunt omnia venalia. misera Castella mille modis de pauperabitur. nos hic suis cauillationibus Aragones detinebunt. hospitiorum est caritas immensa. Rerum victui necessariarum ingens penuria, duplo multa, triplo amplius alia coemuntur, cũ in Castella, neq; aliunde curia sperat vniuersa vel nummũ, præterq; ex Castella. Spõgię sunt multę paratę ad Castellę succum exhauriendũ. Vale ex Augusta Cęsarea quarto Kalendas Iunii. M.D.xviii.

De Vnaricia Cancellarij.

Deploratio in Castellã.

Dc.xxi.

P.M.A.M.Marchionibus.

De morbo Cancellarij & num expediat inquisitioni q non surgat/ & vt ditioc Leonore Portugallię.

VIx e manibus abierat prior ad vos epistola. quando in febrẽ decidisse audiui primũ Cancellarium, auguratur sibi obitũ, ex duobus eius familiaribus in eius cubiculo vita functis intra paucos dies, tertio suffocato in hiberi fluminis alueo. Sacrę inquisitionis hęreseos expedit vt maiores visat suos. Viginti publice millia illi ducatorũ Neofitę promiserat, e quibus decem receperat, quo regi consuleret & persuaderet publicari debere testes, de hęresi deponentes dicta, q; cq; in publicis includerẽtur carceribus. Nisi Antiopos eius filum disrupe rit, sacra prostrabitur inquisitio & miserí regis fama sternetur, qui se patitur a talib⁹ Arpijs gubernarí. de puella Leonora cum senescente rege concludetur: infelicis nanq; puellę venditores, fore honoratius vt ilico regina vocet, cũ hęredis vxor, illi nituntur persuadere. plorat illa tamẽ, & iuuencula iuuenculum mallet expectantem, cũ vetulum iam longis itineribus ad lectum recedentem, ex Augusta Cęsarea pridie Kalendas Iunii. M.D.xviii.

Dc.xxii.

P.M.A.M.Marchionibus.

Apulus est Infans/ de varietate postulatorũ curiis/ dd egidius Cardi. Legatus regi suadeat ne mineatur.

ILlustrissimus Infans Don Fernandus, superatis oceani tumoribus, in Flãdriam apulsus est incolumis. est amabilis naturę pronus est in benignitatẽ erga venientes ad se, colunt illũ Belgę Flamingi vulgo. In curiis Aragonicis est conuentum, vt pars vtraq;, Rex putas regniq; vrbes & municipia parte altera, iure consultos deligant, qui leges & iura pertractent, statuantq; an queat, sine regni labe, rex appellari absolute, vt saltem addatur sine regine matris eius iniuria, quam se iuratasse in Reginam, patre moriente, arguunt. Rex autẽ instat ne aliter verba sonent cũ in Castella fuerit pronuntiatum, vt scilicet corregnans dicatur. Ad alia legatũ habemus alatere fratrem Aegidium Viterbiensem, Augustinę professionis concionatorem eximium Cardinalem. Regem salutauit. vt se excutiat, vt oculos aperiat, vt vigilet, vt Neapolitanum regnum in Turcarum faucibus esse meminerit, vt classem apparet, feruida petit efflagitatione. Ad Afros tendamus vela. Neobarbus, videns nostrorum perseuerãtiam, sentiensq; se diu nequire patí quin omnes esurie pereant, laborabat nanq; omnium rerum egestate, de fuga clandestina cogitauit, per captiuos Christianos murí partem, qua minime nostri custodiebant, discidit, ea qua sine incõmodo, pateret exitus equitatui. disrupto muro Christianos omnes trucidauit. equites habebat centum circiter. Ad discessum dat signum. Sub nocte silente

Digitized by Google

prodit in apertum, in equorū cluníbus quidquid aurū argentiq; ac gẽmarū e tẽplis & domibus rapuerat alligant. Ingentẽ aiunt eam fuisse summã, sed in sui pernicíẽ illa coegerat, aufugit, insequuntur regis electi equites nostris admixti primo diluculo, neq; enim prius sensere dolos ad milliaria circiter quadraginta continuo cursu, macerãtes calcaribus equos, Enobarbum tandẽ intra nemus quoddã assequũtur, acies vtraq; rẽ gessit sine peditibus, aliq; diu pugnatum est atrocissime, quadringenti erant nostri equites, peditatus accessit hispanus uictus est multitudine tandẽ Enobarbus, sed cruentã dedit nostris victoriã, peremit pleroscq; vulnerauit multos, erãt enim delecti milites omnes & strenui, qui sequebãtur trucidati sunt ad unũ & preda potiti sunt nostri. Enobarbi caput, hasta infixũ, allatũ est ad vrbem Tremeseniũ cũ ingenti maurorum & nostrorũ letícia. Ita turbulentos dies exegit suos Enobarbus, pyrata, cilix, qui sua magnanimitate ausus est suis viribus impares prouincias amplexare, ex Augusta Cęsarea quarto Nonas Iulii. M.D.xviii.

P.M.A.M.Marchionibus. Dc.xxiii.

PRimus hic regius Cancellarius, quẽ ęgrotare alias vobis significaui Belga homo, iure cõsultus, ad egregios nostri regis mores peruertẽdos natus, qui priusq; ex Flãdria moueret, venalia cœperat facere omnia, qui senatores adauxit, qui secretarios ad numerum circiter quadragenũ, metatos numeros, lictores quos dicitis alguazíles multos, precio creare a rege, posseq; id ex legũ sanctione fieri persuasérat, qui iã in inquisitiõi hęreseos, sacrã maiestatem precio diruere statuerat, iam sine precio traiecit Acherontẽ, neq; triẽtem secum quẽ porrigeret nautę detulit. Iam coaceruandi & hęc regna sternendi redeundiq; ilico ad flatus horridos Boreales desiderio finẽ imposuit, iam ęcitati suę. trahendi præcipitẽ miserum populũ q se, ipsi cõsortiq; suo Capro credidit, lora iniecit. hic si diu vixisset ad rabiẽ vsq; vniuersã traxisset Hispaniã, quãdoquidẽ rex monit⁹, vt ab horũ pniciosis cõsiliis caueat, minime auscultat. E pluríb⁹ ergo hydręcapitíb⁹ vnũ excisum est, ne septẽ renascant orãdũ est. Ab his qui penetralia illor⁹ callẽt, p certo mihi relatũ ẽ has Caribdeas voragines, nil minusq; vndecies cẽtena millia ducatorũ iã a misera Castella mississe in Flãdriã, excruciata partim, q ad bellũ hostile tantũ a pontificibus est concessa, ex sacra inquisitiõe partim, aqua nõ solũ de iã cõdẽnatis crimine hęreseos, bona ex regis cõcessione assecuti sunt, sed eorũ q solũ capti nondũ iudicũ subierant sentẽtias, ex archiepiscopatu Toletano iam plusq; centũ decem millia, ex magistratibus pręturis, prefecturis, multisq; aliis huiuscemodi rebus venditis, numer⁹ est innumer⁹, veluti ad hastam venduntur quęcũq; vacare contingit, quę & qualia quantaq; ꝙ a publicanis & neophitis quęstorib⁹ moniti, noua excogitata tributa, de q bus alias erit sermo lõgior, sub fidia cõcessa, & donatiuũ quod dicitis seruiciũ pręuenderunt, sub graui fœnore vt pecunias haberent prẽsentes, nulla de Regis fama, nulla de regis fisci dissipatione habita cura, pauperẽ se esse rex conqueritur, & fatetur verum, corroditur ad ossa, neq; se potest a tanta illuuie libera re. Iam valete rumpor prę dolore, nil vltra ex Augusta Cęsarea tertio Idus Iulii. M.D.xviii.

Mores Cancellarij.

Cancellarij vita.

Quot ducatorũ miserit i flãdriã.

Vnde pecunias tot habuerint.

Collachrymatio super rege deuorato a suis.

P.M.A.M.Marchionibus. Dc.xxiiii

IAm res acta est de puella Regina Leonora, vetulo regi Iulii die. xiii. illam despõsauit. Regia corona ornata prodiuit in publicũ. honoratius esse regi, q̃ principi nuptã persuasa. Vnũ & viginti millia ducatorum, præciũ sanguinis virginei, per Galuanum Senesem mercatorem trapezitam Valloletanum iam municipalem, a multis annis, in Flandriam, vt Galuanus ipse mihi retulit, Guillelmus de Croi dictus Xebres, mauis latine Caper misit. hę fuerũt pecuniæ ab oratore Portugallico publice numeratę. quid de missis in archanis? de Capro educatore satis. Ab Indis noua multa ferũtur, ciuitates repererũt Hispani, ab insula Cuba, q̃ Fernandina dicitur, discedentes ad occidentem meridionaliter tamẽ in quibus viuitur legibus, mercimoniaq; tractentur, & induuntur, libros habent, interiectis lineatim Regum & idolorum imaginibus, vt apud nos videmus calchographos historiales, siue fabulosos ornare figuris codices, quo magis emptores alliciant, vias stratas, ex lapidibus & calce cõstratas domos, & atria magnifica, templa etiam egregia vbi cenibus, nocturnos lemures emulãtibus, litãt humanis victimis. Pueros Puellasq; seruos etiam precio emptos, quotãnis iugulant innumeros. Ad particulares, de his inuentis, narrationes cętera remitto. Ex Putato continenti ferũtur vnisonũ sępe numero cumuli. sunt iam edocti publicani omnes quęstores neophitęq; de horum Gallorũ & Flamingorum familiarium studiis in rapiendo. vti sagaces odori canes, qua cunq; quid emergat, olfacere inuigilant. cum quid detegunt ad Flamingos & Gallos hos, certatim procurrunt, de his quę cognouerunt faciunt certiores, partem de preda illis pollicent. Si a rege rem illam impetrarit. ad regem res defertur. facilius assentitur, q̃ ipsi postulent. Sũt

Leonora est iam regina Portugaliæ.

Regis facilitas in vanido.

Digitized by Google

Regē ipsuꝫ expilant.

arpiarum apud infœlicem iuuenem versantium adeo rapaces vngues, q̄ neq; succum aut me dullam illi relinquant. cur hęc tam longa oratione protulerim audite. Libras vnionum, dicitis perlas centum sexaginta. vti fertur, attulerunt ab Indis nostris occidētalibus octūciales, de regis quinta collectas. Xebrica vxor per odoros neophitas monita, priusq̄ portarentur, impudenter illas poposcit. postulatas rapuit, neq; regi videre tantum illas licuit, neq; nubenti sorori vel vnam ex illis vnciolam seruauit. Sub hoc tenore cuncta procedunt, Valete ex Augusta Cęsarea. xij. Kalendas Augusti. M.D.xviij.

Multitudo vnionū rapta.

Dc.xxv.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi.

Profligatio mauroꝝ a ingēs pda p Marchionē comarēsem/ō Aragonū in obseruātia erga regē sup usthina.

TV ad nos scribis quę in Africa gerantur, nos ad te nostra. Placuit vniuersę curię audisse q̄ nouus iste Comarēsis marchio Ludouicus a Corduba septem decim maurorum villas fuerit deprędatus, cum ducentum hostium captorum & interemptorum factura, armenta boum & camellorum quę abduxit vti ais, innumera, corda militum excitabūt. Sunt nanq; Hispani vti nosti vitę prodigi, quando predę alicuius, ispes occurrit. Vgonem Moncadam regię classis prefectum, inquis, post negociū a Comarēsi peractum, superuenisse, discessisseq; in Bugiam quę Tabraca est. Arago est libertatis tantę vt magis audeat q̄ honestum sit. In Regiam autoritatem multa patrant in obseruanter. Nec regios permittūt magistratus punire scelestos & facinorosos neq; ipsi persequuntur. Vice Cancellariū qui vices regis habet in curiis, redeuntem, primo noctis crepusculo, laruatus quidam adortus est, vt illum occideret. obstiterunt comites qui erant plurimi, domū illum reducentes ex curiis. neq; vti tale facinus merebatur perquisitum est, neq; si repertus fuisset, in alicuiꝰ primarii equitis atrio luisset penas. naturę beneficio viuunt sine iustitia. In Africam trahamus, Perafanus vir nobilis qui Tabraca presidio tenet, dico Bugiam, dari sibi milites petit, quibus se mauris magna illaturū damna pollicetur, si prębeantur. Sed frustra. triginta potius Tabracas & Africas septem iri perditum patientur, boni regis consultores interni, quibus creditur, quam decem aureos duplices per lucidos de manu soluere velint. Ad legatum venio. hic noster legatus tertio Kalendas Augusti cum summa regis & vniuersę curię attentione cōcionatus est, & rem diuinam celebrauit. Ea vespera iurarunt Aragones regem vt corregnantē. iam curię procedēt ad negocia, neq; enim hactenus actum est quicq̄ aliud, quam cauillationibus protrahere tempus super modo iurandi. quarto nonis Augusti concionatus est Pacēsis episcopus, magister Mota in curiis. Iustitiam e cœlo missam ait. Infaustas esse terras, inquit, in quibus iustitia deest. hortatuꝰ est ad eā reuocandam, cum ab his terris aufugerit, sed frustra, mores mutare non cogitāt hi proceres. Latronum speluncę sunt eorum oppida. asyli sunt facinorosorum. Valete ex Augusta Cęsarea pridie nonis Augusti. M.D.xviij.

De Perafano Ribera prętor.

Adagiū de pecunijs.

De cauillationibus.

Cōcio mota

De pceruꝫ speluncis.

Dc.xxvj.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi.

De nece filij Ludouici Borromei comitis/qd Leutreus Triuultiū/fautorē homicidę. cap grotat.

TVrcharum principem allatum est fuisse a Sophio in Syria profligatū, nec reperiri, fabulam puto, quia per famam incertam non a Venetis aut Raguseis vel Genuensibus, a quibus certa solent afferri de rebus orientalibus. Mediolani autem casus accidit ex his qui solent inter fortunę ludos accidere. Ludouicus Borromeus comes apud Lautrecū Mediolani gubernatorem filium habebat adolescētem, Iacobi Triuultii magni bellorum magistri propinquus quidam, adolescentem peremit. fauit homicidę propinquo Triuultius. nequiuit Leutreccus de homicida facere iudicium. adolescētem amabat Leutreccus, ideo tulit egrius patratum fuisse crimē fauore Triuultii. Conquestus apud herum regem Christianissimum Leutreccus a rege impetrauit Triuultii facultates, post eius obitum, quo familię suę nomen post eius mortem extinguatur, meritum est laborum premium. ter patriā hic subdidit Gallis. fuitq; huius causa, grauibus bellis Italia longo tēpore conquassata, vt in Gebelinos diuersę partis factionarios iram expleret suam. Ad nos veniamus. Caper hic, vulgo Xebres regis educator mauis deuorator, fluxu sanguinis laborat. formidat exemplo sui collegę magni Cancellarii. De illius salute medici hęsitant. Ad alia. Annuit rex legato de paranda classe, ea enim est legati, nomine pontificis eflagitatio. In hac vrbe populi seditio est cohorta. Garcesio iure cōsulto vna cum socero stimulantibus. Iustitiam exerceri debere poscit populus. Nil immutandum de veteribꝰ statutis aiunt proceres. petit populus vt cuiq; liceat annonam & cętera victui necessaria importare, primoris vrbis prohibent. se de id curam habere aiunt. Inde tanta est caritas rerum. Est in paucorum potestate triticum vniuersum, nec alibi importari patiuntur. Visa est regi iusta petitio. postulata concessit. primarii contra regis edictum insurrexerūt. sistūt curias. Rex et edicto coactus est abrrogare. denuo populus primariis ciuibus subiicit. Libertatem appellant hanc sui regis inobseruantiam, q̄ nequeat, si ius petatur, ius exercere, suis le-

Xeures laborat.

Populus p Garcesii excitatur.

In obseruātia erga regem.

Digitized by Google

gibus viuere malunt antiquis, licet nociuis, q̃ pati q̃ regis arbitrio quicq̃ fiat. Vale ex Augusta Cęsarea Idibus Augusti. M.D.xviii.

P.M.A.M.Marchionibus. DCxxvii

NOuos habemus Germuenses oratores. Gallo regi q̃uis pareant, Hispaniam tamen optant ob frequentia cõmercia seruare amicam. Ab Africa fertur Vgum Moncadam Regię classis pręfectum, apud Algez cum militibus vix mille quingentis, in terram descẽdisse. Viginti aiunt hostium millia confluxisse, qui formidant, augent hostium numerũ multitudo tamen fertur fuisse ingens equitum ac peditum. In vnius mõtis latere nostri expectãt venientes hostes. ordines pro militum numero componunt. Hortatur Vgo pro tempore milites, aut cum summa gloria vincendum, vel ad vnum cum summo dedecore, moriendũ prępõnit, meminerint se esse Hispanos monet. q̃ sępe parua manu, copias ingentes Hispani fuderint ante oculos ponant suadet. deum eos habere propicium, ne vereantur consulit. his dictis ruunt in hostes. Cliuum ascendentes, scopetarii pręmissi, viam hastatis aperiunt. primę frontis Mauros trãsuerberant, subsequentes fugam rapiunt. prorumpunt a tergo nostri. multos trucidant non dant reuertendi locum. ad radices vsq̃ montis victoriam secuti sunt nostri. Vlterius ad plana non sunt ausi progredi, ne ab equitibus premeretur. Sed quid? paucos inde post dies suis est vsa morib? fortuna. turbo veniens a Borea classem ita cõcussit vt fere vniuersam dissipserit. ad quater mille sunt obruti: octingenti capti in littore ab hostibus. o infœlix naufragium. Iam versa est Hispanis in nouercam hęc infausta Ramnusia quę diu blãda mater extitit. Insula quę vulgo dicitur Gerues, e Syrtibus vna, Hispanę calamitati dedit initiũ. Ad extera tẽdamus. Sophius Persa qua venturos Turcas suspicatur latam vastauit regionem, quo si tẽtauerint aggredi Persas, fame pereat exercitus. Turcarum autem princeps in mandatis dedisse fertur q̃fectis vt pacem tentẽt cum Sophio, modo non sit ignominiosa, quãcũq̃ annuẽt, admittet. regressus nanq̃ ipse est Costantinopolim. Ibi iã dicitur magnas copias ter ra comparere. Qua sit irruptur? nemo est qui diuinare queat. est eius magna vis in secretis posita. Veh iudicantibus. quicunq̃ audet super ipsius machinamentis emutire, aut opiniones promere, trucidatur illico deprehensus. Vale ex Augusta Cęsarea decimo septimo Kalendas Septembris. M.D.xviii.

Oratores Germuenses Gallo q̃uis pareant. Hispaniam tamen obtant seruare amicam. Ab Africa fertur Vgum Moncadam q̃fectum Classis cõcio & victoria contra multitudinẽ. deinde & naufragio & Turca et Sophio multa.

Naufragium.

Petit pacẽ Turca.

P.M.A.M.Marchionibus. dcxxviii.

AVdito Turcarum principis e Syria in Traciam reditu, magnisq̃ illius bellicis apparatibus intellectis, quib? summus Pont. perterritus, eã instituit supplicationẽ quam ipse pedes, Cardineo senatu comitãte, celebrauit, de mittendo ad illum oratore sermocinantur consultores regii, quo sub specie salutationis, quod vicinus nostris sit regnis, & congratulationis victoriarũ, exploretur quid animi habeat, qualesq̃ sint eius copię. Inuitor ego ab eis ad hanc prouinciam. putat, quia legatione functus, apud Soldanum Babilonicum, catholicorum regis & reginę vita functorum nomine, postulata impetrauí, fore vt facilio?, quę ipsi sub camino cogitãt a Selimsacho, sim ego q̃ alius assecutur?, fallunt. Neq̃ Selimsachus is est qui decipi queat argumentis, est nanq̃ astutus & vafer, neq̃ ea sunt tempora, deest etiam mihi robur illud ad labores perferendos, quatuor & quadraginta tũc annos agebam, octo decem superadditi, vires illas hebetarunt. Annorum lapsus, qui solutis habenis & volante colũba celerius euadunt, membrorum secum rapiunt vigorem. Attamen si honoratam mihi pararint legationem, forte onus cõplectar, sed longe arbitror iacet hic lepus. Pecunia opus erit ad alẽdos comites. Soluere de manibus pecunias, est his regiis quartana grauius, est eorum auri fames adeo immoderata, q̃ stare hoc loco minime quę ãt res, nisi mores ipsi mutauerint, quod durum esset, mutabuntur tempora. Maior est tamen in procerib? culpa, qui venientib? in regis & regni gubernaculo cesserunt. publicanorũ & q̃storum est altera, qui manibus ambabus clausos innocentum oculos aperiunt, his Belgis & Gallis pecuniarum aceruos offerũt. De vacantibus aut vacaturis faciunt illico certiores, quo ipsi partem assequantur. Ita paulatim ad prædas illos assuefecerunt. Regi etiam persuadendo, vt suos, qui patria relicta eũ sunt ad exteras nationes comitati, ditefaciat. Est ergo intus malũ quod patitur misera Castella. Iam satis expectorauí, epistolam iocoso claudam ludo. Castellani nobiles, qui adsunt, gratum populo struxerunt hastiludium, pars vna cupidinem citat, suspendi ac mille cruciatibus torqueri debere postulat, a iudicibus super alto tribunali sedẽtibus in metæ medio, tuetur illum pars altera. Stultorum esse iuuenum, non ipsius cupidinis culpam, si vulnerari se patiuntur, arguit. Suo illustrius tunc fungi officio probant, quando plures nobiliores q̃ secum trahit victos Cupido, cauendum esse reticiẽdumq̃ si venerit armatus, in quiunt, nolentẽ vulnerasse nunq̃

Designatur orator ad Turcã inuitan? autor ad id rẽ nuit ob senectã. de auaritia quorundã & de citatice Lupidinis ad hastiludiũ. Quãti voleant anni.

Est iu? malũ nõ extra

Digitized by Google

reperietur, quid ergo malí facit artífex, qui suam perbelle artem exercet? Spectaculum est piacidíssimum, qui vicísse a iudicibus censebuntur, cupídinem ex sententia tractabunt. discedit nuncius, vos valete ex Augusta Cæsarea. quinto ídus Septembrís. M.D.XVIII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.xxix

Ubi sit Selimpsachi: vbi pater eius obiit.

A B externis sumat ínitium epístola. Selímpsachus Turcarũ princeps est in cíuitate Andrinopolí, a Constantinopolí trium ítinere dierum ab Antímaco, vbí Selímpsachí pater obíit, milliaria tria, magna mólitur parrícidia Selímpsachus, dentes acuit, vti a canibus lacessítus aper, ínter síluarum feras ferissimus. Qua sit primũ directurus nouáculam nescítur. est eius diligentia in archanis actionibus tanta, vt síd difficillímum quíd consílii mei ditetur índagare. Ad Gallos vertatur oratio. Prídie Kalendas octobrís despõsata nostro regi primogenita regis Christianíssimi obíit. fama est Gallos operam dare vt cum illíus sorore vix anícula despondeat, quo sero procreet sobolem. Ad nos reiteratus est sermo, de me ad Selímpsachum destinando. Burgensis epíscopus, cui sum famíliaris, míhi fuit in consílio absenti propítius, non esse míhi dandam tantæ peregrinationis molestiam consuluit, tum ob ætatẽ iam grauescentem, tertíi nanq; iam & sexagesimi calcem anni percurro, tũ etiam quía me sæpe uídit præ ílíaco dolore gementem, quíd statuent, ignoro. Ad mei commodũ arbítror, quía nísí honorificum præbuerint comitatum, supervacaneum erit ínstare, nec nolentem cogent neq; ab se tam lucídum tanq; dulce metallum, vti est aurum, vírgineun præsertim volenta suis pectoribus eruere. Intra cordis penetralía illud arreptum suffodiunt. Ad Belgas portandum, nullí rudentes, funes nulli, ab illís vrciolam extorquere sufficient. Ad alía. Est ab hac vrbe distãs milliaria quinq; villa, nomine Popula, sæpe ad illã diuerto animí causa, ad me se cõtulit Romam rediturus Dirachensís epíscopus sacrísta pontificius. Venerat legato comes cerimoniarum magíster late sese míhi obtulit, quía & legato ipsí & reliquis eius comitibus fui, vt ipsí aiunt, vtilis in eorum expeditionibus, vt se medío a Põtifice aliquíd peterem ínstáter postulauit, nil aliud a me potuit extorquere, q̃ vt pontifici díceret me esse beato Pontífice beatiorem. Me mullius fortunæ blandimentis esse indigũ. Sí vos ergo, qui fortunæ illecebras magnifacitis, a Pontifice cupitis alicuius beneficii gratiam consequí, pronum vobis offero Dirachensem archiepíscopum Pontifici gratíssimum. Ex Augusta Cæsarea ídibus Septembrís. M.D.XVIII.

De Episcopo Burgẽli

P.M.A.M.Marchionibus.

Dc.xxx.

Uastauit Vngariam Turca sub dissimulatione pacis.

C Hristiani príncipes dormiunt, Selímpsachus vigilat solus, & vicína pertúrbat. Vafro est vsus stratagemate. Rex Pannonus, Vngarũ dico, miserat cum salutatum cõgratulatũq; victoriam per oratores, q̃ non tulerit in mandatis de amicítia ineunda, se moleste tulísse dissímulauit, suasitq; oratori vt hoc suo regi consulat, datq; líteras ad pacem & amicítiam inuitantes, quo securum reddat regem, vt ímparatum queat adorírí. Interea per celeres tabellarios præsidiaríis confínium præfectis ímperat, vt incursionibus Pannoniam infestent. Heri mandatum executi sunt prefecti. Septem dierum ítinere terram vastarunt, in prædam quíd quíd fuit obuium dedere. Apud Brixiam est vallis altis circumsepta montibus, ex crassis illis vaporibus, ob solis carentiã, est opínio generatum íri spíritus varios: sí de necromãtia quid est credendum, dæmonũ opera putantur eius vallis incolæ vti ad veneficia. Magos Magasq; deprehẽderũt multos, octogínta combusserũt. Infantes peremísse ínnumeros, aerem terrasq; turbinibus & nimbis insolentibus sæpe in regionum pernitiem commouísse cum grandinibus & horrendis Typhonib? confessi sunt. putant hac dira contagione infectam esse prouinciam vniuersam. Ad nos. In nostro senatu regio de rebus Indicis cõclusum est debere mitti classem quæ ínsulas aromatum genítrices perquirant: duobus transfugis Portugalensibus a suo rege discedentibus, qui vicinas earum terras longo tempore tractarunt, est prouincia credita. In Collocutò, Canenoro, Cochino & Mellaca quam putant multi auream esse Chersonessum, horum alter septenio versatus est, ad quarum vrbium nundínas & fora venum ab illis ínsulis aromata comportantur, quattuor & vigínti millia ducatorum sunt ad classem hãc ínstruendam destínata. Sí fauste res successerit, Orientalib? & Portugallo regí commercia intercipiem?, aromatum & gemmarum, animos hominum effœminantium. Fernandus Magalianes est primario nomen. Rodericus Falerius alter, hic astronomiæ peritíam profitetur. Ad alia. Mortuo magno cancellario, suffectus est Mercurinus de Gatinera vir eruditus & iure consultus longo tempore Burgundi senatus princeps, & anno. M.D.X. ad Catholicũ regem Fernandum pro Maximiliano Cesare, procq; Rege nostro Carolo, dum puer esset orator. Iustus est & integer. Spero quæ prostrata inter Sillam iacent & Carbdim, huius consi-

Digitized by Google

tis restituetur, modo viam inueniat, qua de huius classis rectoribus sciat, euadere ne ab eis suffocetur, tempus loquetur. Valete ex Augusta Cæsarea. XV. Kalendas. M D. XVIII.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dc. xxxi

Gregia nympha Leonora Regis nostri soror est Regina, huius mẽsis die quinto iter cœpit ad maritum Portugalliæ regem. Albæ dux ad limites vsq; Portugalliam a Castella diriment es, eam comitabitur Don Alfonsus Manricibus Cordubensis episcopus illã ad maritum ducet. It comes Arpiæ celerior curuis vnguibus Xebrensis vetula, marito in rapiendo nihilo melior. Vniuersam Portugalliam si vniuersa præbeatur deuorabit. Magno cõstabit amanti Regi tenerum illud intactum inguen, seductis tot vendistoribus. Ad nos. Audistis forte aliquando a Tolletanis ciuibus & vna Hispalensibus ex aliis quoq; vrbibus missos fuisse ad Regem nuntios, supplicatum ne tam crudeliter velit Castellam a suis Gallis & Flamingis excoriari, ne tam aperta manu Castellanas opes inter illos profundat, ne tã impie q̃q; vacantia vendantur, ne tot pecunias contra regni leges a regno ab his, quos secũ aduexit, trãsportari patiatur, commercia confundi omnia, aurum iam in Castellano reperiri, & quod dictu est Regem prorsus alienare, neq; ex tanta auri alluuie regiam propterea domum esse ditem, ne Castellana beneficia, ne magistratus, ne præfecturas alienis impartiat. Castellanas res Castellanis dari debere postulant. Flamingas Flamingis, remirificatur: hęc iter capere ad odium a summa obseruantia & amore, quibus eius aduentus desiderabatur: hæc & multa præterea Regi dixerant, sed frustra, regitur, non regit, incidit in latrones, repulsi sunt nũtii a Castellanis met interpretibus & astoribus patriæ titionibus, quo rem suam perficiãt hi Carisbdeas Capriac reliquorum et? collegarum vorigines & fonent & illis prædas monstrant digito, qui sunt alunde quærite. Iam satis. Mercurinum a Gatinera cancellarium electum prope diem ventusum: dicunt iam esse in Hispania, sumus & amicitia ex quo Montzonum venit orator, & vicino natali consummatissimi, Gatinariæ nanq; ipse, in Arona ego insigni municipio, situ in lacus maioris ripa, nati sumus ad milliaria duodecim, vtinam liberum illi fiat posse sua natura & animi bonitate vti. Valete ex Augusta Cæsarea sexto Kalendas Octobris. M. D. XVIII.

It in Portugalliã Leonora regina. Eadagisti ô inguine tenero.

Dcxxxii

P.M.A.M. Marchionibus.

De dilatione carnarii. De nulla iustitia. &c.

RAras mitti nunc epistolas conquerimini, rari eunt tabellarii, nec; se offert quicq̃ nisi tragœdia dignũ. Video trahi pcipitẽ a suis met secũ aduectis Regẽ a natura egregie donatũ, q̃ magis illis gutturã repletẽ eo lan? ipsi gutturã pãdit, nescio illis negare qcq̃: sed nostrorũ est primaria culpa. Ad curias veniam? vetbis se propediẽ expedituros Regi pollicẽt. Re autem parum expeditur. Iurgiosis inter se clamoribus dies consumunt totos, concludũt nihil, simultatibus agitati feruidis in diuersa, hoc vno concordes, ne Rex quicq̃ imperet a suis legibus alienum, hi iustitiam exercere vno modo præponunt, vetãt alii. Ne siccarios & homicidas proceres admittant, postulatur a populis, eunt contra proceres, tolli de libertate sua inquiunt, si quicq̃ immutetur. Sic nos trahunt attonitos, & crumenas nobis rerum penuria euacuant. Sed grauius est & aliud postulatum. quæ cuicq̃ debentur pecunias vocant greuges, id est grauamina. A veteribus scriniis educta corrosa portant multi diplomata & extra hominum memoriam aliqua, contracta esse debita illa cum suis maioribus a Regibus antiquis debita, deberi sibi stipendia dicunt alii: Alualanes, vt Aragonice loquar, ostendunt alii multorũ annorum a Regibus phitos, nec solutos, alii a potentioribus sua vsurpari conquerũtur. Curias non passuros perfici nisi ad vnguem cuiq̃ satisfiat: est nanq; in cuiusuis grauati potestate curias impedire, licet humillimæ sortis, ne concludantur. Est huius regni donatiuũ librarũ ducenta millia, libra vero ducato vndecima parte minor, ducenta millia opus erit, vt Rex illis superaddat, si greuges omnes sit soluturꝰ, & quod ridiculum est iam Caper & collegæ, a fœneratoribꝰ donatiuum illud, dicunt ipsi seruitium, exegerunt & conculcarunt in cor bajas: fœneratoribus parte non exigua designata, quo pecunias prænumerarent. Itidem et de Castellano donatiuo fecerunt, passerculum manu tenere mallunt q̃ volantem perdicem expectare, ita & Rex & fœneratores se deceptos in fine ludi reperiẽt, quia si quod Aragones præbuerint in suos ipsimet greuges quicquid erit dispartientur, vento plenas ab eis dexteras Rex asportabit, ære alieno profundatus. Valete ex Augusta Cæsarea decimo tertio Kalendas Decembris. M.D. XVIII.

Dc. xxxiii.

P.M.A.M. Marchionibus.

DE. I. Iacobo Triuulcio Mediolanensi ciue, q̃ egregius bellorum magister, quanta sciret creditos exercitus arte gubernare, q̃ astutus, quamq; sagax esset in explorandis ho

rium consiliis, illisq; obices opponere, puto vos a me sæpius habuisse. Is animi tædio confectus diem obiit exul, huius mensis quinto in oppido Galliæ dicto Diuities, ab vrbe Parisio duorum itinere dierum. Merita suscepit obsequiorum tantorum a Gallis præmia, ter Gallis patriam pede sicco præbuit, nunc iam quiescit a turbulentiis ad eo fatis in Italia. Hic est ordo fatorum, vt qui vitam agunt in humani generis perturbationē, turbati & ipsi moriantur. Funeralem eius pompam aiunt fuisse qualem non Regi maximo pararint vnq̄ successores. Mediolano prope diem ad me illius ordo portabitur. Ad exteros. Gallus & Anglus reges cōueniunt: per oratores Anglos Parisii factum est fœdus. Tornacum, caput neruiorum, Gallis restituitur, expositis prius impensis omnibus tam bellorum quā in vrbe ipsa factis, ne quit Anglus tantum pondus in alienis terris sustinere. Christianissimus autem Rex ad prouinciam in Turcas suscipiendam, Pontifici offert peditum millia quadraginta, cataphractorum tria. Rex noster suam parat classem, vt expeditior sit cæteris regibus expecti, quia in fronte hostem habeat. Ad me venio, postulatis anquirerunt meis hi regii consultores, quiescere me iam sinunt a laboriosa ad Selimpachium legatione. Ad id onus Caietam cognomine Lucam sancti Ioannis commendatarium elegerunt: per dispositos equos Neapolim vsq; volabit, inde a prorege instructus comitibus transiet in Græciam. Egidius Cardinalis legato nihil vsus est, prohibente Capro, apostolica facultate. In pera, vt est in prouerbio, quidquid attulerat de thesauris ecclesiæ reportabit inanem, nec q̄ obolū habebit ex vniuersis, de sua zolli crumena, bono Caper quidquid ad alienas manus venerit, arbitratur. Castellæ miseret hic miserícors, mille modis exhaustæ, fœneratore militatur Mediolanēsem, qui pulpitarios hortabatur vt quā detestabile sit crimen vsura, q̄ Deo male gratum, q̄ proximo pnicioſū, quāti sint fœneratoribus apud inferos cruciatus, quæ tormenta parata proclamarent, pio putabat zelo moueri bonum ciuem. At ille cōmentis his vtebatur, quo cæteris metu poenarum perculsis, solus ipse vsuram iam artem quiret exercere. Ne pecunijs Hispania spolietur arguit hic temperans, quo solus ipse illas queat absorbere: proh Hispam procres, qui tam deuoratorē colubrum & ferris & fouetis, quo vsq; tam tandem sertis, nolo vltra, quia quo longius eo magis excandesco, decimum octauum claudo annum. Hispaniæ præsetem & futuram deteriorem, nisi Deus auerterit, calamitatem ingemiscendo, vtinam fœlicioribus auspicijs sequentem inchoamus ex Augusta Cesarea, tertio Kalendas Ianuarii. M.D.XVIII.

Comparatio fenerato ris.

EPISTOLARVM PETRI MARTYRIS A.M. LIBER TRIGESIMVS SECVNDVS. ANNO. M.D.XIX.

P.M.A.M. Marchionibus.

De. xxxiiij. De lassitudine Regis in curijs. cōsultatio sup Nauarrā a Gallis petitam.

Catholicus Rex Aragonum cauillationibus falliditus se discessurum curijs non peractis minatur, paucorum dierum petunt intercapedinem Aragones, conuenturos prope diem pollicentur, super modo regendi iustitiam est maior difficultas, licet grauaminū sit valde implicata negociatio, plura ipsi singulatim sibi deberi præponunt, q̄ i genere per vniuersum regnū sint præbituri. Nudius tertius Rex proceres Castellanos, qui eū sunt comitati, accersiri iussit. Gallorū efflagitationes de Nauarra restituenda illis aperuit, quid faciendū aut qd respondendum sit illos consulit, negatur & reticitur petitio, dilata est tamen res. Ex Barchinona, quam prope diem petemus, oratores in Galliam mittentur ad rē de iure discutiendam. Ex Castella, cui est annexa Nauarra, legum interea periti accersuntur, q altercationi assint de iure arguturi contra legis peritos Gallos, suis ista locis dicentur. Vnū audiuertite quid fuit vniuersæ curiæ molestum: dum diuinam rem Rex audiret in Cortinis, decidit exanimis, illico tamen rediit. Ex non temperata cœna præcedenti partim id accidisse aliq prædicant, non desunt qui putent eam cerebri vertiginem a Venere prodisse, hac enim interiit Philippus Rex pater eius obisse creditur a prudentibus, plures nanq̄ fœminas ad eū necessarii lenones perducebant, quarum ego duas nobilibus ortas familijs agnoui, non antē ea morte

Casus Regis in Cortinis.

Digitized by Google

a morte quam isti Galli & Belgæ Regi tenero nituntur persuadere, quo illum trahāt in Hispanorum odium, tāq; & Regis & Hispanorum inimici, ne id quidem secreto sed palam & sine rubore, cum obiectione quadam barbara profitētur, hæc ego tacuissem ni Castellam ab ea labe nitidissimam labefactarent rabidi. Turcarum princeps nunc voluptatibus indulget, imperat tamen vt milites quisq; presto sit ad tubæ clangorem. In curia nescio quid immurmuratur de Germana Regina vidua, q de secundis nuptiis audiat nuncios, fœmina est & pinguis ac bene pota: quis dubitat quin titillo medullitus mordeat. Ab vrbe p nouum nuncium Franciscum Chiregatum iuuenem eruditum petit pontifex a Rege vt Tripalda municipiū in regno Neapolitano restituat. Vrsinis, suis ex sorore nepotib⁹, a quib⁹ bellorū tēpore fuit ablata, sero arbitror fore vt i hoc Pōtifici obtēperet, nisi forte fulgentis metalli rotulæ p captas dumeta rotatę cōpulerint. Valete ex Augusta Cęsarea pridie idus Ianuarii M.D.XIX

Dc. xxxv. De reb⁹ ab Indis venientib⁹ q priusquam Rex illas videat raptans.

P.M.A.M.Marchionibus.

AB Indis & putato continenti proximis insulis, precioſi crebro afferūtur vniones. Sed qd Regi aut Hispanis tāti autorib⁹ timēti prodest? prius q̄ terrā capiāt in littoribus Hispanis, illos hi regii gurgites, vt cętera emergentia, olfactūt, odoris canib⁹ Hispanis plena sūt oia regnorū loca, nil pullulat, a quo extorqueri posset opes quin mille accurrāt satellites, arte tam intellecta Gallis & Belgis rē significantes, quo ipsi parte assequantur, qui primus regem adit, is primus p̄dam rapit, facilq; quicquid petūt, Rex condonat, q̄ ipsi petere audeant. Xe breni sis vetula rapuit primo certos effecta vniones libras octunciales sexaginta, plures alii dicunt, sed auctu ē rabiosū vt iā emētes ab eis & sacra et pfana, i monetā q̄ ipsā spuāt, si duplicib⁹ & q̄druplicib⁹ ducatis simplex aliqs, vetꝰ p̄cipue, nitētib⁹ & decoris immiscear, vt ipi iocose cō tumelioseq; garriūt. De comiciis mauis curiis Aragonicis, nil ē vlta q referā, pacta sūt omnia, peracta est & spes regis de donatiuo, grauamina illi de manib⁹ parte rapuerūt maiorem si quid restituit, fœneratorum sitis id omne corrosit, duodecies cętena millia ducatorū, nos q regē secuti sum⁹, in hoc regno reliquim⁹. sunt qui me stricte calculasse aiūt. quindecies amplius multi putāt, ex misera Castella cūcta iportata. Aragones ditault, ditabit & Laletanos Rex, apud q̄s est rerū pēturia dutior. In Ilerda aurato flumine Sicori, & Petrei atq; Afranii fato Romanorū ducū a Cęsare in eius agro obsessorū nobilli Vrbe, sumus, hic per incertā famā relatū est Maximilianū Cęsarē vita functū. A classe nostra cuius est prefectus Vgus Mōcada fertur naufragii reliquias esse in insula Ebuso, dicit vulgꝰ Ibizā, Salinis egregiis notā, tumultibus fluctet milites, neq; obolus illis prębet. tā insulam, vniuersā depopulati sunt, fame adacti. armenti aut gregis pecus tā Ebusanis restat nullū, nec quid comedant aut quid serant vti ipsi conquerūtur. Ad Regē oratores miserūt, quos ego lachrymis effusis cū animi angore audiui. sic viuitur cū hac aurata gente, sub rege clarissimo, tenebrosissima. Vos valete ex vrbe Ilerda tertio Kalendas februarii. Millesimo quingentesimo decimo nono.

Dc. xxxvi. Instat legatꝰ ō classe. Ob id Aragonis Cardinalis ō pullis vestib⁹ de pōpa funerali Cęsaris.

P.M.A.M.Marchionibus.

FEbruarii die decimo septimo Barchinonā puenim⁹, hic pōtificis legatꝰ instat vt classis mittēda p̄paret: repetitā Romę turcarū timēt irruptionē. Cardinalis Aragonitꝰ regio sāguine ortꝰ p̄uit. Naturali ā aduitu morte dubitat, repetitꝰ nāq; rabidꝰ q̄ fuit exitꝰ. De curiis sūt hęc, de nobis vero, eadē facta ē Laletanis, Catalanes dicitis, p̄positio, q̄ i Aragonicis cōuentib⁹: p eādē Aragoniū protonotariū. itertiū ide die, ob ppalatū aut Cęsaris abitū, pullas sūpsit vestes Rex, sūpsit & vniuersa curia. pōpa fūeralis i tēplo primario structa ē, q̄lis a tāto ne pote tāto anno instrui debuit. Coronā imperii speram⁹ ad regem nr̄um venturā; electorū beneficentia in cum, Legati pontificii postulata iam auscultant, terrestres ac maritimę censetur Neapolim versus mittēde copię. Timent hi Belgę regii nō minus pontificis animū pro nū in Gallos. Minatꝰ est Legatꝰ sępe numero cōūcturū Pōtificē cū Gallo, ni classis pperāter instrueret: suspicantur & tā cōuenisse, aliter enim nisi necessitas vrgeret, ob dormiret in pecuniis ex hibēdis. Durū est illis amplexādas, & snb spe apparētes, dissoluere. de tā coactis non est cogitādū. Rex Gallus apud Anglū instat vt in sui fauore ad electores scribat. Recusat Anglus eternū q̄ recusabit, licet aperto fœdere sint colligati., animis tamē conuenīet nunq̄: est inter eos immortalis simultas. Nitit Gallus totis viribus anīo Rege electionem imperii diuertere. Sibi efflagitat primū. Sed si assequ neqbit, fauebit tertio cuiuis. Laurētiꝰ Medicis pōtifices ex fratre nepos. Vrbini dux, grauī laborat ęgritudine, est situs impatiēs, nō paret medicis: pterea citato cursu Florentiam petiit Cardinalis Medici: cuius propinquus. Pontifex egre fert eius morbum. Est tamen adeo bonę nature q̄ facile difficiet quicquid euenerit. Vale Barchinonę duodecimo Kalendas Martii. Millesimo quingentesimo decimo nono.

T

Digitized by Google

P.M.A.M.Archiepiscopo Durachensi Papali sacristiæ maiori.

De. xxxvij. Durachensis ad vrbē legatus ne classis parata mittatur efflagitat.

DVas habui abs te literas, ex quo a me ex villa Populanea Augustę Cęsareę vicina vbi ego semotus a molestiis curialibus ociarer, mecū meridiasti ad vrbē rediens, cur a me petis vt quid noui emergat tibi significem, donec apud nos est Romanꝰ legatus, quē ad has tu regiones extremas comitatus es. Ingemiscebat, vti ego tuq; testes sumꝰ. Legatꝰ q; tepide classis pararetur plāgit pectꝰ nunc q; sit parata, vertit folium, ne mittatur efflagitat: q̄ noua formido est hęc exorta repente, pauloante Turcharū furores tremebatis, nūc nīsi videmini extimescere: si forte qd aduersę machinati estis, quid vos in suspicionē traxerit vos videritis. Bis mille sūt & quingēti equites cataphracti, velites paulo pauciores, pedites aūt decem mille destinati Neapolim trasicient. Abominandū aliud quod in summum pōtificis decꝰ fertis emergit. Quid arbitramini iudicatū de nefādo doctore Martino Spinosa sacrę roteę auditore, q; sc procuratorē causaꝝ, cū sit iudex, efficiat. hoc ne papa dissimulat? hoc ne cōsentit? Quid mirū si Christus patiēt̄ ptur batū in Petri nauiculā, aut scopulis collidi, donec putridis tabulis ab ea discerptis, nouis & recentibꝰ incoluminꝰ reficiatur. tale facinꝰ admittiē vt idē sit iudex, si causis alienis & procurator, cōtra Regis familiares p̄sertim, cuiꝰ est fauore ex gleba effectꝰ homo, q̄ aptus sit scriptoribꝰ cāpus de quocunq; mortali in vtramq; partē, imo nomine pōtificis aperite. Nisi Spinosæ flagitiosas spinas & collegas, eiꝰ amputauerit, pdere ī vulgꝰ cogemur qualis pōtifici sit patiētia. Duodecimū Ianuarii diem ais caputisse Cęsareę ab orbe terrę, id ia intellexeramꝰ, dies laborauit ęgrotꝰ vigilii, tenetos puellæ ampleꝰ fama est illi ꝑaslle interitū fluxu sāguinis, obiit in oppido inferioris Austrię, nomine Vbi. Vale Barchinonę septimo Kalendas Martii. M.D.XIX.

De. xxxviij. Quid repertum in Cęsaris gazophilatio.

P.M.A.M.Marchionibus.

AVditur gratiosū est qd fuerit inter archana Cęsaris supellectilia reptū, diras quocunq; p ficiscebat secū habebat Arcas, graue sumēti onerarii gestamē. Auro plenas putarūt cubicularii semp ad casus inopinatos parato. Marmoreas reperērūt tabulas sepulchrales, q eas incluserit nemo reptꝰ est. testamēto p̄terea explendo suę domesticę capellę initiatos & cantores p̄fecit, neq; maioris dignitatis quēq;. familiaribꝰ nil legauit. fuit studiosos ait, nō ipsi bene obnoxios fuisse. Mortuo Cęsare dux Bretū berchensis e Germanis principibꝰ vnus a Cęsare dū viueret ob rebellionē priuatꝰ in impium, ptur batur? Germaniā Gallo Rege stimulis et pecunia fauēte, trāsiliuit. Flectores aūt vti moris est, in tra semestre sistragaturi de corona imperii cōuenient: si distulerint, res defert ad pōtificē. Qui & ipse nitit toto conatu nepoti Laurentio apicē eū imperatoriū cōparare. Magna vteq; pōtifex & Gallus Rex electoribꝰ pollicētur: duros habet Rex nī cōpetitores, ad eum tamē q; germanꝰ sit, magnaq; & ipse offerat, dū recturos animos arbitramur. Constabit magno. Nollet electores fulgidos auri nīsos nūmos, si offerant, de manibus insufflare, si e Castella p̄cipue, vti puto fore, exhaurient: dulce est ac iucundū hoc nostrū virgineū metallū, in venustas & cūctis mortalibꝰ gratas formas diductū. Ad alta. huius mensis die quinto Rex aureo suo vellere proceres insigniuit, dicit vulgꝰ Fusōn Est collo pendens agniculus aureus, obsequentiæ vinculo astringuntur qui suscipiunt. Magnus affuit Comestabilis Castellæ. Affuerunt & duces Albæ, Gardonæ, Begaris, Princeps Vissignani, Almirantus, Asturicæ Marchio, cuiq; fuit in templi maioris sedibus locus assignatus, cuiusq; stēmatibus a tergo depictis, fraternæ religionis est quoddā viculum. aderāt et veteres alii in id collegium alias admissi. Si affuissetis & vos decentem agnum vestris pectoribus ex pulchre laborato pendentem torque habuissetis, absentibus hi non præbentur honores. Vale Barchinonæ Nonis Martii. M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus.

De. xxxix. De solēni pompa funerali Triuulcij.

DIxi alias functum vita fuisse magnum Triuulcium in exilio. Allatus est pompæ funeralis eius ordo. nulli Regum fuit latior præfita. Mille p̄ciso numero pueri, puellę mixtę, rustici bis mille cæreos pheretro pullati p̄ferebant singulos, vna omnes voce clamabant: he morto il patre dela patria. Sub lingua multos e comerso immurmurasse credendum est, nec immerito quidem: illius enim nouos motus semper in aduersę factionis cluces quæritans, animus inquietus. Italiam perturbauit sæpe vniuersam, pheretrum sequebantur cataphracti equites centum, signiferi quinquaginta, scutati totidem. Triuulcii fiem matibus in pictis pullis vestibus terram verentibus. ex affinibus & amicis mille nobiles bustum comitabantur, et gestabant tractim. Vtæ qua funus ferebatur cooperte pulla omnes. Religiosis templa omnia cœnobiaq; fratrum euacuata, horꝰ fuit numerꝰ innumerꝰ: cantibus omnes

Digitized by Google

mortuo gratias agebant, quas viuo minime forte egissent, a mortuo nanq; cæreum quisq; ingentem est assecutus, quem a viuo non rapuissent. Hæc & inania multa, vnum ex his omnibus mihi elegi non tacendum. Est epitaphiũ viro conueniens huiusmodi. Iacobus Triuultius qui nunq; quieuit nunc quiescit, consonum est vitæ, an post mortem quiescat, qui patriam quiescere nunq; permisit, ambigo. de cõuicino meo Triuultio satis, extremum illi dico vale. Germana ex catholico Fernando vidua, ex Regina transformata est in Marchionissam, Vmbratili Brandalburgensi Marchioni nupsit. Impudice iam sese ostentat, gemmis auroq; onusta. Hoc Rex promiserat, si verus Marchio elector huius frater suo adesset suffragio in electione. Nullum habuit magis aduersum bona fœmina, de cõditionibus nil curans rem apprehendit, verba non fecit irrita, fœmineum opus exegit, & vetitis diebus quadragesimalibus: ardentius propterea furit, quia quo flagitiosius aut impudentius quid committitur, eo tenacius abforbetur. Barchinonæ decimosexto Kalendas Aprilis. M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dxl. De varijs artib⁹ quibus fiscus ad pecuniarum emunctionẽ

VOrago hæc inexhausta Caprensis, quæ non solum Regis & regnorum eius facultates expilat ad ossa vsq;, sed honorem & famam deuorat, cõmentũ reperit nouũ, quo si qd reliquiarum auri restat, id omne recolligat, vindemiauit Castellana vineta, sagaci nũc malo quæritat, si latens inter palmitum folia racemꝰ aliquis, acerbus a frontatoribus relictus sit, vt illũ ipse decerpat, Regis supplicatu ipso impellente impetrauit a Pontifice mandatũ extorquendi redditũ omniũ ecclesiasticorũ decimã. Rem tentauit Hispanis inauditam, neq; i conciliis vnq; generalibus exigi permissam, nisi iam alienæ legis hostes irrupissent alicubi contra Christianum nomen, si patietur Castella id onus, erit eius exactio ingens, vndecies cẽtena millia misisse hunc & minores Arpias in Flandriam dixi alias, duplicarunt ab eo tempore forte tenacius anſam, extor quẽdi modos excogitat, quos neq; Crassum aut Midam reperire potuisse crederetis. Non inficior, quin Hispani met sint neophytę sagaces vt plurimũ, qui arcanos Belgis ignaris cuniculos detegant, monstrentque digito vt prædæ partem ipsi assequantur. Attamen quæ debet admitti excusatio de Capro, cum videat his artibus aperte iri perditum & regna & famam pupilli Regis optimæ naturæ, quem educauit, quique adolescens adhuc illius fidit consiliis & solam forte putabitis excoriari Castellam. Multo rabidius mandunt spumas Neapolitanum Siculumq; ac regna cætera nostri maris Hispano stigo parentia: hinc illorum ploratus & planctus exaudiuntur. Vos valete & vestrę Castellæ futuram deteriorem calamitatẽ expectate, nequibunt nanq; Hispani tantam tãq; ignominiosã expilationem diu perferre. Sed vereor ne sero sapiant. A Germania proximi veniunt oratores ad Cæsarẽ, quæ ferent habebitis. Valete Barchinonæ Nonis Maii. Millesimo quingentesimo decimo nono.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dxli. De conuentu nostrorũ in Gallia super Nauarra.

IN Francfordia vrbe Germana Imperatorum electores conuenũt. Speratur electio in Carolum Regem nostrum. Super negocio autem Nauarræ quæ repetitur a Gallis ferũt oratores, et re infecta redierunt. Narbonę pedem fixerant, in Gallia conuentui assignata est ciuitas mons Pesulanus, vulgo Mompeller. Nondum ad statutum venerat locum magnꝰ Frãciæ magister, ad controuersiarum discussionem audiendam, cum Parisiensi antistite, & multorum Regum a secretis Roberteto, ob longam rerum experientiam Gallicarum negociationum sagaci directore. Venerũt tandem Galli, adierunt nostri: Mos ille Xebres de quo multa, & Mercurinus a Gatinera magnus nostri Regis Cancellarius vir integer, incorruptus, & Belga Iodocus argumentator egregiꝰ, cum plerisq; Castellanis iurisperitis. Res fuit discussa minime conclusa. Per vrinam egrebat sanguinem magnus ille magister Gallus. Interiit eo morbo. Nostri autem veriti ne si res ad Christianissimum Regem deuenisset, forte detinerentur, sub prętextu alterius sufficiendi defuncti loco donec fines Gallos postergauerint longis regressi sunt itineribꝰ. Eodẽ nanq; iure se retinere Nauarrã arguebãt, quo Galli Narbonensem & Tolossanam prouincias retinent, a Martino pontifice Gallo præ inimicitia cum Hispanis ablatas, Regis Aragonum rebus in prædam datis, ob inobseruantiam, vt Martinus ille Pontifex Gallꝰ formato processu prædicabat. Iuratũ a Laletanis repetere oratores Germani quos diximus aduentare. Sed corregnantẽ nõ absolute. Controuersiis diu actũ est. An matre viuẽte liceret Regẽ appellare, et an sup additis cõditionibꝰ matre annuẽte, aut si matet resipiscat, si est infirma, vti arguitur. Ab vrbe aũt habemꝰ mortuũ esse põtificis nepotẽ Laurentiũ Vrbini ducẽ: audita illius morte patruum põtificẽ aiunt hęc verba dixisse. Deus illi parcat. Si diutiꝰ vixisset et patrimonia vniuersa et nos ipsos dilapidasset, erat enim prodigꝰ.

Digitized by Google

Boni est stomachi papa hic noster, hoc sublato facilꝫ erit iter nostro Regi ad imperium. Durus fuisset cõpetitor. Barchinonæ idibus Iulii. M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcxlii. Quid iqat Loaysa oratora Turcã quomodo tractarꝫ fuerit. Descriptio magni Turcę. compar atio Periballani ꝛ Capri.

A Selimpsacho Turcarũ principe rediit orator Loaysa, de quo alias. Ad me venit. Amplam sui discursus rationẽ mihi ꝓbuit. In Andrinopolim curiã reperit, eam vbi Constantinopoli distat itinere dierum trium. ducitur, sed semiuinctꝰ, ad principem. vtrũq; enim illius latus familiares aulici claudebãt, ipso per duos thesaurarios secretiores vtrinq; astricto per lacertos. An genus aliquod telorum secum afferat latens interrogatur, se nullũ habere inquit, totum perquisiuere tamen, suspicari videbantur. Ex patriæ vetere consuetudine id aiunt non suspicatione fieri. Introducitur tandem, supposito puluinari solo sutoris more pedibus reductis sedebat Selimpsachus, Persice indutꝰ, ex quo Sophũ Persarũ regem se vicisse prędicat. A dextris arcũ, a sinistris latũ ensem stratos habebat, parũ esse ait & macrum, icterico fere colore, oculis semiuiridibꝰ, magnis, ampla frõte & pectore: assurrexit oratori parumper, resedit ilico, tentauit accedere orator, vt Hispano more illi dexterã oscularetur, acsi crimen aliquod admisisset retractꝰ fuit, cũ rugosis astantiũ frontibꝰ. Credẽtiales oratoris literas accepit primarius Selimpsachi educator qui aderat stans pedibus. Is Periballanus appellatur, autoritatis esse dicit maximæ, ac iure merito. Ad salutationẽ & victoriarũ cõgratulationẽ ab oratore prępositas nil respõdit Selimpsachꝰ. Ita reducit ab iisdẽ comitibus nr̃ orator, inscius an sit vocalis an mutꝰ Selimpsachꝰ. In huiꝰ principis curia & regnis fama est magnarum rerum quas gessit autorẽ fuisse institutorẽ eius Periballanũ: hinc põt colligi quantũ vel erigant vel sternant principes educatorũ cõsiliis; sua Periballanus fide in pupillũ suũ, illũ euexit ad sydera, qui erat inops, iectꝰ a patre. Trahit nr̃um regnis omnibũ põcipitem illiꝰ eiurãtis Caprí auaricia. De crudelitate Selimpsachi multa ferunt, imperii causa fratres duos, nepotes quinq;, ꝓfectos genitoris decẽ peremit, & manu ꝓpria quosdã ex his q patri viuenti consulebant, vt foris retineret, ne sereret in regno simultates: septies dicitur nõ sine vitæ discrimine collatis signis pugnasse. Mendax est & fallax, auarus etiam, iustus tamen, est omnibus formidolosus, cupidum se ostendit ferendæ pacis cum nostro Rege. Multa prętereo mihi narrata quia non ea facio digna memoratu. Barchinonę decimotertio Kalendas Iulii. Millesimo Quingentesimo decimonono.

De moribꝰ Selimpsachi.

Dcxliii. Prosper ad Regem. De Vesca duci Albę restituta. Pyratę Regem spectante pcurrit ꝛ litoralia loca vastant. Decreti conuentu contra ecimam.

P.M.A.M.Marchioni Mondejaris.

Prosper Columna primas familiæ Columniæ Romanus Regem venit salutatum, vt is cuius familia est Hispanæ coronæ obseruatrix, ob multa quæ habent Columnenses i regno Neapolitano municipia honorifice susceptus est. Quid aliud afferat nescitur. Ad alia. De Vesca oppido in Granatensi regno, quod ab Albæ duce defecerat, inquiunt non potuisse catholicum Regem Fernandum id oppidum abalienare a corona, quod gubernator esset Castellæ non Rex. Iam oppidanis inuitis est duci Albæ restitutum: erit hoc nostro Fabricio Marchioni sub mea disciplina tibi condiscipulo molestissimum, qui semper ea in re duci Albæ fuit aduersatus, oppidanisq; dedit in ducem suppetias. Ignominiosum audiui aliud factum, veluti elegantes per aulam regiam solent tuto deambulare, ita pyratæ coram nostris, curiæ dico ac Regis vultibus, in prospectu velificant. Medium videntur ostendere nobis vnguem: littus vniuersum hoc infestant, in prædam dedere oppidum ad milliaria hinc duodecim, duxere captiuos vicinos omnes & maiora minant. proh dolor, proh dolor. de obolo expendendo ad hanc damnosam ignominiam tollendam nulla mentio. De hoc satis. Ab vniuerso Hispano clero assunt procuratores, citor & ego ad conuentum, vt Granatensis metropolitanæ prior. Inter Sillã versor & Caribdim, i Regis postulata dicere nefas est, quia Regius sum rerum Indicarum senator, vt annuatur tributum graue, horrendũ auditu. Ibo vocatus & tacebo, compescam digito labra, vel Toletanis suffragiis rem Granatensem credã vnanimes omnes eunt pedibus in negatiuam, Pontificem arguunt id nequiuisse concedere. Conciliorum sanctiones adducunt in medium, quæ decimam posse a Pontifice peti vetant, nisi iam ab hostibus nostra religio re ipsa comprimatur. Ad congregatos procuratores missi sunt a Rege, mauis a Regis corrosoribus suasores. Cardinalis Dertosensis regis adolescentis pręceptor. Comites illi dati sunt, Mercurinus a Gatinera magnus regis Cãcellarius, Burgensis & Pacensis episcopi, Bisuntinus decanus, Belga Panormitanus designatus antistes, et Licenciatus Vargas thesaurarius. Oratorum officio male vsi sunt, quandoquidem non reliquere persuasos auditores. Nil responsum est præter negatiuam. Neq; libum ex hac farina sibi pinset bonus Caper. Vale Barchinonæ, quarto nonas Iulii. M.D.XIX.

Digitized by Google

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcxliiij. Est electꝰ imperator Ber. de illiꝰ genio & ingenio multa.

FAuste fœliciterq; factum optate, vno electorū consensu Rex est Romanorum nuncupatus Carolus Rex noster, cuius ingenio, cuius indole, cuius benigna natura nil fœlicius, cuius genio nil infœlicius, qui teneram eius ætatem ab æducatione tyrannica nō preseruauit, per celeres cursores qui citatis equis volitant cum talibus præcipue nuncijs. Habemus conclusum fuisse quarta Kalendas Iulii in Francofordia, vbi conuenisse dixim⁹ ad id ministerij electores, vultis electorum nomina, vt quisq; suo suffragatur ordine accipite. Tres primis fruuntur suffragijs archiepiscopi, Albertus Maguntinus, Hermanus Colonien sis, Richardus Treuerensis. Sequitur Boemiæ Rex qui per procuratorem gessit. Dehinc seculares alij optimates: Ludouicus Palatinus comes, Fredericus Saxoniæ dux & Ioachimus Brādalburgensis marchio. Literarum titulus ab electoribus missarum hic est: Omnium serenissimo potentissimo principi & domino dño Carolo nato archiduci Austriæ, Regi Hispaniarum, vtriusq; Siciliæ ac Hierusalem & duci Burgundiæ, Brabātiæ comiti, Habsburgi Flādriæ, Tirolis domino nostro clæmentissimo. Epistolæ calcem his claudunt verbis: Electionis ordine & significatione narrata, humile, debitum, & promptum nostræ seruitutis obsequium. de hoc satis. De classe nostra parumper. Classi præfectus est Capræ comes, vir quippe aptus ad magnas prouincias capessendas, est iam semiparata, ingens erit. Rostratarum nauiū septuaginta, triremium terdecim: timet Gallus ne ad perturbandam in se Genuam, dehinc Mediolanum instruatur, propterea Genuenses in remis feruntur habere triremium & leuiū aliarum nauium copiam in actu paratam. Quando vela ventis dederit particularius quæ & qualis erit habebitis. Valete interea Barchinonæ idus Iulii. M.D.XIX.

Literæ electorū & nomina. & classe militibꝰ

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcxlv. Veriꝰ Laletanorū de futuris curijs.

QVid agatur in conuentu hoc Laletano accipite, quādo huc pueniṁ⁹, hi ciues cū lepido surrisu nos exceperūt dicentes: duplicibꝰ & q̄driplicibꝰ aureis nūmis Aragoniam implestis, nonne oportet & nos, qualis illiꝰ auri virginalis indici sapor sit, deguste: Nouē egistis in Aragonia mēses, duodecim est æquū apud nos, putabam ioco dici, in rem cōuertit vt video, amatus hic lepos. Anni tā est pars dimidia trāsacta, nec cœptū est agi q̄q̄ Iusiurandū de dando nomine Regio, lōgioribꝰ & surgiosioribus argumentis hi distulerūt q̄ Aragones. Nunc est grauaminū cōtentio prepositā, dicunt ipsi Greuges. Est horū grauaminū tāta postulatio vt arbitremur ad Regis ærarij neq; obolū prouentur⁹. Balbutiens Berengelꝰ quinquaginta partita Rege ducatorum millia: de triremium, cuius fuit diu prefectus, gubernatione: ac si p̄clarū aliquid multoꝝ annoꝝ intercapedine patrassēt, nec finiēt curiæ, donec ad vnguē postulata omnia cōpleant, e veteribꝰ scrinijs diplomata corrosa, multi producunt a Rege Martino & reliquis successiue Regibꝰ Aragonū, audita nunq; admittūt tamen a curijs, cur ista nulli Regū petita nūc petātur interrogati: Laletani respōdent, cernere se Flamingoꝝ & Galloꝝ Regē regentiū cogitatus q̄ sunt aphendēdi quidquid venerit obuiā vt aufugiāt, tanq; ex hostiū terra: ppterea nolle se neq; debere, q̄ sua sunt, amittere, q̄ preteritis Regibus omittebāt, quia & patres eoꝝ nutrierāt & filios ac se aluerāt: si Reges obsequijs & donatiuis pseq̄bamur, in nos ipsos & lares nr̄os cuncta reuertebant. Hi sunt hoꝝ ciuiū sermones, hi iocicōuersi in effectum, ad ossa vsq; nos corrodūt, tum hospitiorum conductur⁹ grauibꝰ, tū alimētorū mira caritate. Barchinonæ decimotertio Kl̄as Augusti. M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcxlvi. De grauibꝰ exactionibꝰ a viatoribꝰ defensis, de varijs & oppositis affectibus Belgarū & Laletanorum.

NOn magis vincti carceribꝰ detinentur, q̄ nos in his terris. In cōfinibꝰ quicūq; cupiti in Castellā redire, ter excoriāt subuectigalium nomine, e Laletanis in Aragonia aut Valētia primo, ex Aragonia in Castellā secundo, nec leniꝰ aut mitiꝰ intra Castellæ fines tractant a q̄storibꝰ & publicanis viatores. Ac si hec regna Turcis, illa Sophianis persis parerēt ita dura est exactio, ex antiqua priscorū tēporū cōsuetudine, in quibꝰ sub Regibꝰ diuersis, diuersisq; animis, vixere hoc euenit, sub vno nunc Rege accipiētia leges, inueteratos retinent tamen mores. Sed cōprehensos nūc alia nos tenet ratio. Rex optat hinc discedere, Laletani sentiunt aliter: vellet Rex ne Greuges peterent. Statuūt Laletani neq; obolū p̄termittere. Aperte dicūt se nil vltra expectaturos a Rege, quē intelligunt solo discessui inhiare, ex Belgarum & Gallorum, qui eū a teneris educarūt, consilio. De Regis indole nil satis dici potest: excellentissimæ naturæ ac munificæ est, sed veluti capistratū trahunt eū auaritissimi nutritores, neq; dicit facile vertere, aut aliud eligere, q̄ quod illi suaderint. Quos neq; abissus auro farcita saturaret: hinc p̄ inuidia recto neq̄unt oculo Hispanum inspicere quenq̄; formidant ne de ipsorū faucibus p̄dę tollantur. Calliditꝰ hos Laletani q̄ vos Castellani cognouerūt. Ab his neq; fur

Digitized by Google

furis atomū, neq; cineris fauillā assequent vnq;, si forte solitū tercentarum millīū librarum quæ ducatu sunt minores parte duodecima, donatiuum Laletani assignauerit, illud inter se sub grauaminū occasione partientur, labra super hoc mordet Caper & cæteri minores cerberi Laletani qui eos noscunt neq; timent, deridēt, rabie premuntur illi, saliuam deglutiūt hi, sic viuitur. Valete Barchinonæ quarto Kalendas Augusti. M.D.XIX.

Dc.xlvii. De magni & paruis lupis multa/ quantū exterrēt & corrodāt Regē

P.M.A.M.Marchionibus.

A Castellanis dilacerationibus ad Neapolitanas diuertamus parumper. Quæ ferant accipite. Illustrē hūc Prosperum Colmnæ familiæ caput in vrbe venisse ait vox populi, & forte non vulgariū, ad Caprensis ingluuiei famam. A misero pupillo esuriens educator. Soræ ducatū in regno Neapolitano extorsit & vna maris prefecturā. Is magistratus dicitur Almirantatus. Audio & alia multa in illis terris, Capro suadēte. Rex mutaturū se Ramonū a Cardona virū iā longa rerū experientia prudentē in illis regni gubernaculo sæpe locutus est. Dedit operam per callida stratagemata bonus vir vt res ad proregis aures deueniret. Ramonus ne tanta iniuria afficeretur, per Prosperū ipsum obtulit Capro cētū aiūt & viginti, nōnulli centū quinquaginta ducatorū millia sub nomine venditionis ducatū Soræ, ac prefecturę maritimæ, quox sunt redditū non tāti faciēdi, puteos implet Flādricos hic bonus Caper, & Regis pupilli domū exhaustā & conq̄stibus plenā relinquit. Ad ossaviq; illū corrodit. Millia ducatorū annuit plærisq; Rex ex necessariis, qui centū argenteos nunq; sunt nūmos assecuti. Sunt de paruis lupis inter quos Timpanistria qui Carolū Regē Francię, quando Neapolim petebat, fistulā pulsando scurrā imitatus comitabatur. Sunt e cubiculi seruis non pauci quibus multo plura ducatorū millia impartitū est Rex, q̄ obolos vnq; possederint: ex his lupulis innumeros habet apud se Rex famelicos hiantes. Hi ad quater & quinquies sexties etiam & decies millia ducatorū fauces aperiūt. Caper aūt & stabularius, Brixianus etiā quidam & Beurre Marchioq; ille qui Germanā ex Regina trāsformauit in Marchionissā, nō aperiūt crumenę ligulas ad has tenues escas. depauperarūt hi & Siciliā. Ex Sardinia tentarūt Marchionatū Oresiam reddituū, ad exonerāda Regis Ioannis debita designatos, absorbere: Sed id Aragones minime passi fūt, plura dicent alias. Valete Barchinonæ Kls septēbris. M.D.XIX.

Dclviii

P.M.A.M.Marchionibus.

EAt classis bonis auibus: quarto & quinto decimo huius mēsis vela dedit in altū. Vgum Moncadam Siciliæ quondam proregem illi prefecerunt, recusauit Capræ comes prouinciam cui fuerat prius demandata. Neapolim putarat fore mittendā vti prædixerant vbi se arbitrabatur cum summa auctoritate futurū generalem armorum ducem & forte proregem, siue q̄ temporū sit alia ratio, siue q̄ Ramonus alter a Cardona diu prorex aurato præoccupauerit rē stratagemate vt multi autumant. Quo sit classis primum iactura ancoras nescitur. Sicilia dicitur ad stipendia militib⁹ persoluenda paratū habere pecuniarum ingentē summam, quia sit in lupi rapacis faucibus, ambigim⁹ an eas sit relicturus pecunias, qui nulli parcit pecuniæ. Inueteratam timemus cupiditatem. In præsentiarū autem classiariis sunt stipendia magis permissa q̄ prębita, farcita tamen discessit classis neq; deesse quisq; dicitur ex eo numero quem supra memorauī. Caprensis comitis conquestus acres sunt, facultates dilapidasse ait suas, tum in filiorū quondam ad Regem dum princeps esset missorum impensa graui in Flandriā, vbi conuiuia & magnifica hastiludia celebrando ingentes opes consumpserant, tum quia ad hanc expeditionem designatam ex patrimonio terdecim ducatorum millia penderit, in parandis quæ ad rem tantam erant necessaria pecuniarum petitū aduersam refarciri, quandoquidē honoris non licet. Valete Barchinonæ decimo quarto Kalēdas Octobris. Millesimo quingentesimo decimo nono.

Dclix.

P.M.A.M.Marchionibus.

PEste vrgemur. Badalonam a Barchinona villulam milliaria distantē tria Rex petiit. Cōtagio est illico subsecuta, longiq; Rex Cæsar aufugit, oppidum a Barchinona milliaria distans octodecim dicunt leguas sex inhabitat, turrim ego itinere in medio sanctæ olivæ quondam atrium incolo. A diuersis Germaniæ Belgicæq; Gallię regionibus oratores confluunt, est ingens cōcursus. Venit principum electorum nomine comes Palatinus, electionē imperii stante fulta optimatum corona obtulit. Res visu digna sine ostentatione vlla tanti tū honorem suscepit: Rex iam Cæsar quidquid in humanis præstare fortuna potest, visus est nihili facere, tanta est eius grauitas, & animi magnitudo vt habere sub pedibus vniuersū præ se ferre videatur. Germanorum Principum nomine suadet hortaturque Palatinus orator, vt ad coronam capescendam se accingat, properetque. Auscultat libenter nuncium

Quā magni animi sit Rex & grauis.

Digitized by Google

natalis patriæ cupidus. Belgæ familiares domestici onusti auro libentius. Sed hiatu auidiore satrapæ ipsius, quorum consiliis regitur lsbentissime. Hispaniam Hispanis esse relinquendam. Flandriam Flandricis esse commodam publice fatentur. Valentinos differt vti suspicatur conuentus. Amissurum se regnum illud prudentiores Regi pgnosticantur, ni accesserit. Nil curandum auari suadent. Redeundum in patriam & coronam imperialem esse quærendam aiunt, vincet arbitror conterraneorum postulatio, qui suo student commodo, & suo desiderio optatam arguunt causam, de imperio scilicet. Sentiunt & a Valētinis neq; obolū se habituros de donatiuo, quia grauaminum intelligant petendorum summam esse numerosiorem: dicunt & Valentini greuges, fertur preterea triginta iam ducatorum millia sub graui fœnore capta, sub spe donatiui eius præbendi, si curiæ Valentinæ celebrabuntur, ita teritur comeditur, corroditur, absumitur ab internis educatoribus, & fœnorum magistris. Non desunt qui arbitrentur & iudicent, id a suis met primoribꝰ agi data opera: quia Gallico sint nomine affecti, secretaq; a Gallis recipiant stipendia, quo miseri iuuenis vires hebetent, nequeat si forte cogitauerit caput erigere in Gallos. Hæc varie summurmurantur, hæc vti colligo suscipite & valete. Barchinonæ pridie Kalendas Decembris. M.D.XIX.

De miserāda pda.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcl.

EX Afra vrbe Tabraca, Bugia dico, venere nuncii ab obsessis nostris p̄sidiis, agrestibus herbis, neq; illis ad saturitatem contentos quinq; se aiūt menses egisse, arcibꝰ inclusos, neq̄unt sine vitę discrimine inde caput exerere. Ea se pati extrema inquunt, ne si ab Afris deprehendant, dedere arces cogantur: se tantū dedecꝰ nō admissuros, vt spiritu anhelāte cedant hostibꝰ, remq; a suo Rege creditam amitti patiant, quo animo id referāt memoratu dignū est. Bis cocti tm̄ panis sumulā ad esum & puluerīs globulorumq; tormentariorum, quo accedētes hostes queāt salutare, postulant sibi & sociis dari. Ita leuiter super ea grumna sermocinātur ac si de Scaccorum ludo fieret mentio. Quanta sit in tuendis arcibus creditis vestrorū Hispanorū cōstantia hinc colligite. Ab orbe nouo scribitur, Franciscū Garaium Ianiaicæ insulæ gubernatorē, ea est Hispaniolæ & Cubæ australis, ad cultū redegisse talē Ianiaicā, vt in ea colonias iā plures erexerit. Vbertate soli beata est ea insula, in qua vix toto anno dies ac noctis noscitur discrimen, ibi tēperies gratissima, culturæ magis q̄ auro legendo intendūt, licet ibi aurū reperiatur. Armentis gregibusq; referta est iā, cogitat Garaiꝰ alias q̄rere vicinas insulas, ad id naues instruxit sua impensa, est aliud referēdū. Moneor vt me apparē ad iter Valentiā versus. Hieronymo Cabanillæ p̄toriæ cohortis p̄fecto futurus comes. Irrita puto fore q̄ isti regio nomine petūt, vt scilicet Valētini iurēt Regē absentē & donatiuū, p̄senti dari solitū post exactas curias, dat absenti. Neutrū arbitror assensuros. Audiuimꝰ Valētinū populum de insurgendo in proceres & nobilitatem cogitare. Nos ibimus, quæ successerint habebitis. Valete Barchinonæ Kalendis Decembris. M.D.XIX.

De calamitosa esurie Bugianorum militū. Jt autor Valentiam

P.M.A.M.Marchionibus.

De octauiano & Cortesio.

SCripsi alias ad reptas nouas terras, Olloā, Iucatanā, Cozumellā missos fuisse a Dieco Velazq̄z Cubæ pgubernatore milites, sub p̄tore Fernādo Cortesio. Hi videtes eas quas p̄henderūt terras, auro abundare atq; argento gēmisq; variis, pedem figere & coloniā erigere cōstituerūt. Nulla de Dieco Velazquez progubernatore, qui eos miserat facta mētione. Magistratus inter se diuiserūt, ad loci populiq; sedem optātis regimē. Nuncios ad Regē destinarunt. Ecce illos cū donis ingentibꝰ ex auro argentoq; ac variarū volucrum pennis arte mira laboratis, a regulis ex cōposito & rerū nostratū pmutatione habitis. Mira de terris illis referunt, de victimis humanis p̄cipue: de illarū regionū rebꝰ, particulares cogito cōdere cōmētarios: modū epistolæ transcenderē, si de vrbiū illarū magnitudine, de viarū platearūq; ordine, decq; legibus & libris cæterisq; viuendi modis, vellē in p̄sentiarū facere sermonē: petasatus hæc scribo. Valentiam tendo. Valete quarto nonas Decembris. M.D.XIX.

Dcli.

De Valentinis multa

P.M.A.M.Magno Cancellario Mercurino a Gatinera & Ludouico Marliano episcopo Iudetensi ambobꝰ Cęsareis rectoribꝰ.

PEr horridos Carraffę mōtes & vias fere p̄cipites pelago rugiēti imminētes, qua despiciendo viscera sentiebā præ formidine morsu quodā perturbari, & p colles Vallagerios latronū insidiis, ob saltus nemorosos & cōcauas rupes aptissimos, Dertusiā, dehic Valentiā puenimus. Valētinos reperimꝰ ex recēti fama q̄ Rex ad eos nō sit vēturꝰ mœstissimos: sunt in hoc regno vti in Laletano tres status, quos ipsi brachia vocant, Ecclesiasticū, Militare Populare. In Populari regni vrbes & oppida cōcludunt, oculum potius a quolibet ipsorū, vt nobis præbeat extorquebitis, q̄ vt Regem nominent absentem, neq; absenti vel obolum

Digitized by Google

præsent,superuacaneum est inflare,se delusos & despectos essedicunt,nisi Rex eos adierit curiasq; veteri more celebret apud ipsos. Mechanici nobiles iam expellunt, audet nemo generosus in hac vrbe morari,festis diebus contra gubernatoris & reliquorū Regis & Regni magistratuum assensū arma capiunt,ordines instruunt,& pugnæ simulachra exercent, ac si eundum esset in hostes. Nimium se oppressos fuisse a nobilibus hactenus conquerūtur, populares in libertatem se vendicant, nemini e magistratibus parent. Nisi Regem ergo Cæsare huc aduexeritis cum ignominia graui,regnum hoc amittetis,& forte labes hæc veluti contagio ad vicina regna transiliet,vos qui Regē magis q̄ Regis costas, quas isti vestri collegæ corrodunt, amatis:rite consulite & valete ex vrbe Valentia idibus Decēbris.M D.XIX.

P.M.A.M.Marchioni Bellecensi.P.Fagiardo.

Dc.lii. Quid cardinalis petat a Valentinis.

DEtoſensem hic habemus Cardinalem a Cæsare missum, vt Valētini regium acceptet ipsius manu iuramentum,quod absens positis ambabus manibus in euangeliis præstitit de seruandis Valentinorum priuilegiis & patriis legibus,sunt in proposito constantes,ne absenti non iurato aut curiis celebratis quicq̄ tribuant.Rex autem ipse dicit Barchinona discessisse Castellam versus,nos sequemur re Valētina infecta.Sed audi quid paucis ante diebus acciderit Barchinonæ in condiscipulum apud me tuum, Cardonæ ducem, quo intelligas q̄ aduersentiant Barchinonenses inferre vim tentantes:est in hac regione carnium penuria. Exagris numerum quendam veruecum macellarii ad lanios curiæ diuidendorum ducebant. Iter erat illis ad macella per ducis atrium: ducis œconomi partem arietum ad ducalis familiæ vsum inuictis gregis ductoribus,soluturi tamen eorum precū,detinent.Proclamatum est per totam vrbem assuetum eorum simbolum.Viafora,viafora. Concurrit tumultuarie ciuitas vniuersa, ducis domum armatus adit populus suū & ducales promunt simbolum:Cardona, Cardona,seditio exoritur ingens.Regis autoritas interuenit,se iustitiam administraturum populo pollicetur,arma deponant imperat,ad sedandum populi furorem.ducem ipsum cum vxore ac filiabus,marem habet nullum,in se Rex capit,ducit in palatium,domum dehinc aliam assignat a qua non discedant suo instinctu: non multo post soluti sunt,quia leuium familiarium culpa non imperio ducis aut vxoris exortum fuisse initium rei compertum est.Valentinus vero populus crebris caracolis,vt vulgo loquar,intēdit. Ingentem eius atrii,quod reale dicitur,plateam replent, Zeneti Marchionem solum e proceribus patiuntur,siue quod illis benefecerit: pecunias in genere mutando & particularibus seditiosis præsertim,largiendo:siue q̄ ipse tumultib⁹ gaudeat.tria millia & amplius armatorum conuenere ad id ludium,aliquando sub vexillis octodecim,augent alii hunc numerum. Elatus est in fumosam ardentem superbiam hic populus,quanto sit tempore hoc mōstrum duraturum nouit Altitonans:ne serpat hæc labes orandum est.Vale Valentiæ.decimo tertio Kalendas Ianuarii.M.D.XIX.

P.M.A.M.Marchioni Bellecensi.

Dc.liii.

TVo condiscipulo Marchioni Mōdesaris, regni Granatæ proregi hæc nota facies:cursoribus ad eum est iter per istam tui soli vrbem Murtiam.Leo Decimus Pōtifex post sui nepotis ex fratre obitum, Vrbinum & Senogaliam Frācisco Mariæ Roboreto adēptas in ecclesiæ patrimonium cōclusit.Sero iam Vrbinas electus terras illas recuperabit. Duriores habebit posthac competitores.Aliter sub ecclesiæ nomine fautores expergiscētur, si motus euenerit,q̄ Pontificis sanguinis causa,longo constat experimento cœlitibus omnibus pontificiam esse progeniem exosam,nemo diu fruitur ecclesiæ bonis a Pōtificib⁹ præbitis,vti fum⁹ e palleis euanescūt.Vbi sub Sexto quarto comitis Hyeronimi Faustⁱ? Vbi Frācischeti sub Innocentio octauo? Quid de Alexandri Sexti multiplici propagine quā ad sidera vsq; fortuna ludens prouexerat! qui fuerunt illorum exitus! Valentini ducis præsertim, q formidine Christianum genus omne iam videbatur velle perturbare, qui tot cladibus Italiam vniuersam cum genitoris fauore fœdauerat.His edocti exemplis debuissent & Leo patruus donans & Donati nepotes,ab ecclesiæ patrimonio temperare.Dum hæc scribo,ecce tabellarii a Rege.Reuocamur ad curiam.A Laletanis fuisse male tractatum ait Regem: ex tercentū millibus libris,quæ ducato sunt minores quarta parte,quinq̄ tantum & viginti Regi superfuisse a Greugib⁹ fama est, & id residuum tenue fœnus consumpsit,pluscq̄ quindecies centena millia ducatorum in Laletania Rex & eius Castellana curia reliquerunt, neq; obolum ab eis exhausit,ditata est prouincia,depauperata Castella:iam gemit sub pondere. quæ succedēt deus nouit.Belgarum familiarium ingluuies creuit, qua neq; Satanæ facile esset neophitæ Bel

De comite Hyeronimo & Francischeto.

Digitized by Google

gis artes detegunt ad extorquendas a Castellanis pecunias, per officiorum & exactionū venditiones e quibus partem ipsi rapiunt. Vale ex Valentia octauo Kalendas Ianuarii. Millesimo Quingentesimo decimo nono.

P. M. A. M. Magno Cancellario Mercurino a Gattinera & Marliano.

Dclxiii. Discedit Rex. Quid de Valentinis: quid de imperio.

LIcet sentiat Valentinus populus vos iā discessisse, sperat tamen vos ad se diuersuros ex itinere, prius q̄ Aragoniam postergetis. Id si non feceritis, faxit omnipotens ne aliquā do vos pœniteat: credimus. Dertosensis, qui sano viuit consilio & ego, vobis duob⁹ inuitis, qui vestri estis pupilli amatores. O vocamur in Germaniam dicetis forte. Occasionē ob latam de imperio: vis ne præteream⁹? non inquam præteritote, non: In aliquā tula mora dicimus nō esse periculum. Illud in manu est au fugere iam nequit. Quid nam timetis? Nō cogitabunt electores facile de tollendis præbitis suffragiis, quia præcipue audiuimus ingētes vos pecuniarum aceruos illis promisisse, quibus eos ambiuistis. Nollent tam suaues aureas oblatas ecas amittere, & aureo-pcipue virgineo, splendido, intacto, quo duplices illi & quadruplices cudūtur nummi: præterea, vt verum fateamur, dicite, quid est esse imperatorē dicite? est ne aliud quic q̄, quā altissimæ arboris vmbra. Est solis radius per fenestram intrans, qui domum illuminet, apr ehendite manu si potestis eius luminis vnciolam, quam inde auferatis: parate vobis ex ea luce, quibus induamini sericeas vestes, replete mensas. Neq; decentem familiam alere potest Imperator ex imperii fisco. ne dicam exercitus ad illatas propulsādum iniurias, aut surgentes extinguere, si vos fallimini, multi vident quæ sunt in re: cæteris omissis dicite: Nonne Germani qui sub imperio viuunt ab Imperatore ipso conducti ad bellum, ad hostes, relicto Imperatore, transibunt stipēdio deficiente? Neq; proditionis se putāt debere taxari, si ad exponentes nūmos serint, si deerint Imperatori pecuniæ. Quid ergo regē tantopere stimulat, vt pulpam adeo pinguem tam despecte statuatis abscere, ossa corrosa scuturi: quando pulpam nomino de Castella intelligo, de qua etiam deserenda cogitatis, licet vestri apud Regem collegæ, qui & vos sua ferula deterrēt, eam fere denudauerint. & mille modis expilauerint, Castella tamen est omnibus rebus abundans, a quibus resarciri queunt illæ dilacerationes, ergo faxius quam fili, fuo innixi commodo, ob id pupillo credito pernicioſi, consulunt consulite & valete Valentiæ. sexto Kalendas Ianuarii. M. D. XIX.

Laus Castellæ.

p. M. A. M. Marchioni Bellecensi.

Dclv. De nouo Magno Cancellario et Marliano probatis viris.

TVa me petitio fatigat, de populorum conquestibus multa enarras, conterraneo mihi Magno Cancellario & philosophorum maximo affini Ludouico Marliano nunc Iudetensi episcopo. Regis nostri semi animis collateralibus culpā impingis, culpa quidem aliqua digni sint, licet a culpa liberari mereantur. Aures habent Regis apertas, scio replet as esse amborum famis suasionibus & monitis, parum tamen ad rem vt graue onus priorum educatorū excutiat. Si acriter instituerint vt oculos aperiat, ne se ab voracissimis lupis, Capro cæterisq; suppositis a Capro cubicularijs regi patiatur. Rem suā in discrimine locabūt: ibūt excisso fago ad nubila, exerere audet nemo linguæ cuspidulam in illos, de cruciata raptata, q̄ ad solum hostilem vsum concessa est: de tributis, quæ seruitia vocatis: de mutando alcauale tributo, qua mutatione vniuersorum Castellæ regnorum agricolæ, negociorumq; tractatores a quæstoribus excoriabuntur, vti fieri alias solebat, per mille fraudes & cauillationes. De venditis magistratibus & iustitiæ lance, viuente illo vasto raptore Magno Cancellario, quem Augustæ Cæsareę diximus ob tisse fœdata, de corruptelis ab innocentibus vel minima q̄q; petentibus a Rege magna feruntur, quid faciemus? aut quid illi facient? ob tusæ sunt omnib⁹ Regis aures, illis exceptis quos a Borealibus secum abduxit flatib⁹, nescit ab illorum susurris discedere. Aperiet aliquando, vt speramus, & bonis consultoribus. Grauis est & perspicacis ingenii. Curiam prope diem petemus, ibi sagaci naso scrutabor quid fieri potest. Sed aut viuentibus aut a Regis latere non discedentibus prioribus Arpijs: vereor ne irrita sint futura quæcunq; serantur in Regis agello. Sero excitari ad prudentiam inquiunt multi genus hoc Burgundum. Rex autem adhuc tener est neq; pollet rerum experientia. Veniet cū pilis, deo fauente, æquo animo ferenda sunt interea quæ acciderit. Claudo annum decimum nonum hac circuitione, vtinam fœlicioribus incipiam successibus vigesimum. Vale Valentiæ prid die Kalendas Ianuarii. M. D. XIX.

Laus Regis.

T v

EPISTOLARVM

PETRI MARTYRIS.A.M.LIBER TRIGESIMVS TERTIVS. ANNO. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano.

Dclvi. De recessu Waris Valentie.de pgnosticate ciuitate. Insolescit populus Valentinus nó parent magistratibus

Eas vos optare dicitis literas dum absum. Illas habebitis. Nouo archano consilio naturæ. Est annus incipere vigesimum a quingentesimo supra milleſimum. Stupet hæc ciuitas. Aliquod sibi discrimen veturum ominatur, pontem in littore ligneum habent, grauum appellãt. Quod sit ibi mare ad spaciũ ingens vadosum, ex nauib? in alto manẽtibus per lintres & oblongas cimbas merces ad pontem illum deferebantur. Ex ponte calonum humeris ad terram, ad vrbem mox cũ rhedis & onerariis iumentis portabãtur. Retractum est mare. Insicco est pons passus forte viginti. Est eadem huic ciuitati valde incommoda statio enim vulgus dicit plaia: hæc est malefida & harenis male tenacibus ancorarum periculosa. Concutitur ventis omnibus, præterq̃ Borealibus, a quibus erecti a tergo ciuitatis colles tuentur. Quoties ab Euro vel Austro furiunt venti, naues ibi stantes in ancoris quatiunt, & sæpe subruunt. Sed misera ciuitas omnium vrbiũ nostræ tempestatis amœnissima it præceps, iam suo pondere premitur, populus insolens imperat, nobiles ab vrbe diuertunt ad villas patrias. In secessu vitam agunt. Pugnæ simulachris diebus festis omnibus vulgus imẽdit. Nulli iam paret regio magistratui: sunt artes mechanicæ octo & quadraginta. Ars habet singula binos iudices, appellant syndicos. Illis vocantibus conueniunt, aliter minime. Quid hinc speratur coniectemini. Valete Valentiæ sexto idus Ianuarii. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cãcellario.

Dclvii. Quid autor alleget Valentinis turbatis & Rex eos deserat.

EX Illerda quam vulgus dicit Leridam, cur sorem habemus a vobis. Itineribus longis ait vos tendere in Castellam vt inde Hispania vniuersa relicta trasiciatis ad Belgas. Non desinunt Valentini sperare aduentum vestrũ, putant vos diuersuros ad se prius q̃ Aragonios posterg etis fines: his accidit quod de animalibus lœthei fluminis, ripas perambulãtibus fabuloſe recensetur: sciunt se discessisse ex corporibus: sperant tamen se posse redire, quid maxime cupiunt. Ego autem qui sum Regis Cæsaris obseruãtissimus, adduco illis in medium, quibus vrgeamini necessitatibus. Illis præter Imperialis coronæ decus aperio magni esse momenti rem alteram, quæ populo latens emergit, Gallũ inquio & Brittanũ reges circiter idus Maii conuenturos. Multo interesse aio, si persuasus a Gallo semel discesserit Anglus. Eam se amissurum occasionem, vt prior Anglum compellet, si in vestris se conuentibus implicauerit, Aragonũ & Laletanorum exemplis edoctus properat coactus. In aliud se tempꝰ vestra differre se dicit, non negligere vti conquerimini. Excusationem admittunt. Valentini nullam. De his satis, ad vos redeo. Repetito hic fama est venisse nuncios ad Cæsarem Regem Barchinonam, ex quo ego a vobis discessi, ab vrbibus Castellanis, ab insigni Tolleto, quæ primatum tenet præcipue, audio supplicasse ne Castellanas infringat Rex immunitates a maioribus concessas, vt iuramenti de seruandis præstiti in Valleoletanis conuẽtibus reminiscatur & patrias corũ leges, non a populis statutas, vt Aragonicas & Laletanas: sed ab ipsis met Regibus compactas & in volumen septem partitas dictum, redactas. Non fuisse auditos imo & cum ignominia fuisse iurgiose repulsos nuncios fertur. Coacta solet patientia in rabiẽ trãsformari. Nullus est tam segnis asellus qui vehementer stimulatus in dominũ aliquando calces non excutiat, quanto magis leones, quales Hispani se bellorum temporibus ostendunt. Valete & quoad poteritis iuueni Regi Cæsari benignissimo sanis vestris consiliis succurrite Valentiæ duodecimo Kalendas Februarii. M.D.XX.

Dclviii. Quid Cardinalis egerit cũ euangelio.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano episcopo.

CArdinalis Dertosensis a vobis Rege dico missus ad nos venit. Euangeliorum attulit volumen, super quo Rex dicitur de seruandis horum statutis & priuilegiis iurando manus imposuisse. Valentinis rem proposuit, librum ostendit, iuramenti locum assignauit: vt sint hoc promisso contenti nomine Regis hortatus est. Nequire vllo pacto Regem in præsen-

Digitized by Google

tiarum venire arguit. Regem & ipsi iurent absentem suasit, frustra omnia: torsere nasum alii qui, surrisere alii. Rabie conciti plærique adagia vomuere diuersa. Sed vnum audite a Dō Frā gello equite aurato apud catholicum Fernandum Regem a teneris educato depromptū. Is ad me venit tum ridendo tum gemendo inquit, quid de nobis Rex vester noster futurus sen tire videtur? putauit ne Valentinos a Christi dogmate tam alienos vt euangeliorū libris ca reamus, euangelia mitti ad nos opus fore credidit? habemus euangelia & fidem præstamus euangeliis vt veniat, neq; nos tam paruo faciat opus est: hi sunt & huiusmodi desertorum ci uium sermones. De Valentinorum animis erga vos satis. De seditionibus & tumultibus ex ortis parumper. Præter quotidianas simultates, insolentis populi aduersus nobiles egregia vna cohorta est, die quinto & vigesimo Ianuarii. Est inter nobiles Don Rodericus Giofred? nomine, iuuenis elatus animo. Est & inter artes mechanicas vna conficiendorum cucullor ad rem maritimam & agrestem commoda, dicit populus hic cucullos capotes. Don Roderi ci Giofredi familiaris eam artem statuit exercere, artis illius p̄positis, quos appellāt sindicos, inconsultis, minime licet vllius artis tabernam aperire in hac vrbe alias. Inuitis artis præfe ctis tabernam aperuit ille, cum heri sui fauore capotalem & publice capotes cœpit consue re. Ad arma conclamatum est, vim inferri capoteis sindicis, conquestū. Artes aliæ in hui? au xilium concurrunt, in ictu oculi ad quindecim armatorum millium cōuenit multitudo. Ve rita est vrbs vniuersalem prædam: sunt nanq; in vrbib? tumultuum excitatores vt plurimū petulantes, quibus nihil pensi est, occasiones ad hos optant saltus, vexilla e domibus ea seruā tium, etiam inuitis seruatoribus, raptant. Vulgus sequitur, Giofredi domum se combussu ros aiunt. Abscidit malum hoc iam coalescens, occurrēs forte fortuna doctor Figuerola gu bernatoris assessor vobis amicus. Tabernam capotalem tironis illius adiuit, facultates oēs eius in publicam plateam eductas comburi iussit. Ita sedatus est ea vindicta populi furor, Pa ratus tamen est ad quamcunq; leuem causam pullulantem excitare nouos ardores, ni veneri tis actum erit. Valete quarto nonas Februarii. Valentiæ. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano.

Dclix. Quid de Cardinali, de vicecancellario, de Garsesio, & Carpentario & cerdone oratoribus.

CRebros habemus a vobis nuncios ad Cardinalem Dertusensē affli ctū in agro illi a vo bis credito laborantem, frustra & in cassum omnia: laterem est lauare, ac e sicca rupe fō tem excuti posse contendere: de recenti vicecancellariū Aragonium ad nos missistis, ad dito in collegam iureconsulto illo Garsesio Aragonico excitandis populariibus tumultib? aptissimo, qui nobis cum Rege Cæsaream Augustam tenentibus in nobiles vulgi seditionē cōmouit. Eadem quę nos assequentur, sunt Valentini vrbani ac bene morati. Nollent Hie ronymo Cabanillæ præfecto p̄toriæ cohortis suo ciui primario mihiq; p̄missis aut Roma no Cardinali subsecuto tantam in frontem fabam cudere, tantaq; nos ignominia conficere, vt nobis negata, reliquis annuant, momenti non altioris. Derisū fortunæ secum vicecancel larius cum Garsesio attulerunt, qui ad vos ierant a tumultuante populo missi nuncii duo: Fa ber Carpentarius alter, calceis conficiendis cerdo alter, se a vobis quæcunq; petierint im petrasse contra nobilitatem iactitant, vicecancellarium & Garsesium afferre aiunt in mādatis vt huius rei sint iudices executores. Aduentantibus per sindicos artium qui habenas regunt imperatum est, vt sistant in itinere ad diui Antonii sacellum ab vrbe Valentia distans millia ria duo, vsq; ad noctis crepusculum per ceratiorum tabernas faces quotquot reperiuntur queri iubent, lætitia ingens exorta est, voces ad cælum elatæ, cōuenticuli coacti. Ignari gna ros percunctantur, quid causæ ad eam petulantiam emergat: Inquiunt qui rem intelligunt cum excandescentia. En amentes & inepti rem tantam ignoratis? Nostri aduentant oratores. Quidquid populus optabat assecuti sunt a Rege Cæsare: vicecancellarium Aragonium & doctorem Garsesiū cum nris oratorib? ad nos mittit Rex qui a gubernatore cæteriscq; regiis magistratibus de administratione iustitiæ rationem exigant ad vnguem. Illataq; nobis iniu rias vlciscantur. Iam nobis serena dies aduenit: istorum nobilium insolētium, qui nos resq; nostras ita superbe tractarunt hactenus, & iugum excutiemus. Æquum est vt oratoribus tan tis rei publicæ tam vtilibus & honorificis suscipiendis a summo ad minimum inuigilem?. Hæc & huiusmodi multa populus ampulose promit, ample quidem verbis, sed re amplis sime. discedit cursor: quæ ad noctem fient cras scribemus. Idus Februarii. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano.

Dclx. De insania Valentinis adaucta ob cessionem Regiam.

INter fortunæ ludibria non est exiguum hoc de insolenti Valentino populo, cui vos alas, vt formicæ volare cupienti accidit, imposuistis: ex concessione votorum eius perniciem propriam concupiunt, pernicie annuistis. Duæ sunt illis hoc impetratu exortæ alæ, qb?

Digitized by Google

per aera illos ducentibus vel fame labentur cito pcipites, vel in rapacium volucrum vngues incident. Aerem prehendit habitandum quisq; mechanic⁹, qui a ministerio, cui est addict⁹ ad arma tractanda ludosq; exercendos se confert, desides & ociosi fiunt indies magis ac magis hac noua sibi raptata lasciuia, quam ipsi vocant libertatem, vt festis diebus appareant elegantes, qui cuculo aut pano vili contenti erant, nunc quidquid assequūtur peculii, magno labore parti, in toracibus sericeis & calligis purpureis expendunt, & vagant, pessundantq; se alieno ære, ac laborant domi inedia. Ala est altera quæ illos trahet propediem ad extremam egestatem. A nobilibus & diuitibus ciuibus ad esum & vestitum sibi vxoribusq; ac familiæ necessaria consequebantur, quis nobilibus electis ab eis emet magni precii materias adornatus? quis sutor? carpētarius faber quis? aut aliarum artium opifex, obolum iam ex industria ministerii sibi comparabit? misereor his tam perdite erranti bus ouib⁹ sine pastore, in luporum fauces cadent illico. Ad paratam nudi⁹ quartus insaniam pompam de ridiculis a populo appellatis oratoribus, veniendum: neq; silentio pretereundum vt intelligatis vos qui Regi assidetis quonam pacto gladium locastis in manu furentum & ex insanis insaniores fecistis. Ecce illo die noctis crepusculum, ad suos oratores eūt mechanici ad diui Antonii sacellum: viæ plenæ quæ mediæ sunt, ager refertus, faces exeunt accensæ supra ducentum equitum numerus ingens. Qua erat transeundum per vrbem, senum, fœminarum, puerorū cumuli præsissimi, lignarii suum, cerdones calcearii suum, collegas vti patriæ liberatores, plenis buccis & obortis lachrymis præ lętitia salutabant. breuibus accipite. Regio sunt susceptī comitatu cerdo calcearius & faber carpentarius. Insolētia est illis ex hoc munere adaucta: quæ hinc euenient intelligetis. Valete Valentiæ quarto idus Februarii. M.D.XX.

De triumpho insani populi.

P.M.A.M.Magno Cācellario & Marliano.

Dclxi. Quę autor egerit cum Valentinis quid illi ad ducant in medium.

VIx abierat cursor qui ad vos meas attulit de susceptis ab inepto vulgo suis nunciis, sub libertatis nomine miseram Valentinis seruitutem afferentibus, quando ecce alterum vt illico ad vos properem nomine Cęsaris imperatis. Nil differo, donec oneraria mea iumenta parārentur veniam petitū a Romano Cardinali Dertosensi profectus sum. Aegre tulit repentinum discessum meum, suam solabatur mecum calamitatem, meum optasset comitatum, quum & ipse nil aliud expectet, quam vt reuocetur, nil eius mora operabit, viuit anxius hanc inspectaris confusionem populi. Nobiles primusq; hinc populi furentis rabiem timentes, discedere aiebant, se nequire & si vellēt vna cum sacerdotum brachio regiis postulatis annuere, vbi sum aliarum quæ in curiis habent suffragia deficientibus. Allocutus ego sum ex illis pśentibus plures, & persuadere conatus sum, vt Regis Cęsaris excusationes admittant, quæ sunt vrgentissimæ, coguntq; properare ob causas paucis ante dieb⁹ ad vos scriptas de imperio, decq; Regum Galli & Angli suspecto conuentu. Addidi tertium his verbis eos appellans. Quam acer fuerit in imperialis coronæ petitione Regi nostro cōpetitor Rex Gallus, arbitror Valentinos vos intellexisse, durus quippe fuit. Is seducere totis viribus electores, ni Rex properat, conabitur: hæc & multa in hunc sensum. E pręsentibus mea dicta plaeriq; admittebant. Cum excandescentia negabant alii, sedem illam imperialē non modo his regnis sed & Regi ipsi commodam fore negabant, immo & futuram incommodam arguebant. Hispaniam inquiunt quę libera erat & suis fruebatur prętogatiuis, sub titulis imperialibus in prouincialem calamitatem esse vertendam. Turgentem appellant ambitionem & in anemventum imperiale nomen. Ad quid nostro Regi gratulabimur, si tam exigui sunt reditus imperiales vti fertur? si germanum assequetur nullum ad bella gerenda sine ingentibus pecuniis? si Germania solis indigentis sit, ob horrenda frigora habitabilis? vtinam ad Gallū vmbra ista deuenisset. Nos pace ac nostro Rege frueremur. Gallia vero quæ nos patimur patiemurq;, ni deus prouiderit, grauius indies ipsa sentiret. Irriguo indiget alieno ager ille fumosus imperialis ac sterilis. Nostri fontes exhaurientur, & campi arescēt, fame nos peribimus vt alienæ terræ nostro pane saturentur, his desertorum sunt Valentinorum cum gemitibus sermones. Videte quales reliquatis & valete. Ad vos eo. Valētiæ idib⁹ Februarii. M.D.XX.

Dclxii. Multa de adulatorib⁹ dicit autor nolle adulari. & gratitudine erga Castellam.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano.

INuidiam, ambitionemq; & auaritiam aiunt sapientes esse pestiferas & humano generi pernicios as, quia turbatos trahunt animos hominum in diuersa, vitia sunt quę a bono, iusto & recto diuertunt, fateor. Adulationem ego in Regum atriis pernicios iorē esse hospitē censeo. Nocent illa possessoribus, nocent & vicinis: hæc in penetralibus Regū habitat, quoduis præclarum ingenium, si contagiosi adulatores auscultentur, peruertunt. Quorsū hæc, percunctabimini: quia nimis acriter ista quæ nunc euenium carpere me dicitis, credendum esse

Digitized by Google

tempori credidit, vel obsequendum vel tacendum exigit ista dies. Quid a me optatis? vt sordidum adulationis simum tractem. Est id ministerium a mea natura dissonum. Nullius boni vici officium est adulari, pari odium veritas inquitis, pariat & necem respondeo. Castella me honoribus affecit, & summo amore prosequitur, fixerunt literalia mea vbera Castellæ prīcipes fere omnes: debeo igitur immensum Castellæ, persoluere opus est. Restat nil aliud mihi nisi vt Castella sentiat, me illius tāta ruina summopere dolere, gemo vna & collachrymor super fortunatissimo Carolo Rege, quem ab eius inimicis internis cerno trahi precipite. Alieno pre audio esse grauatum adeo vt erigere caput miser nequeat. si hæc ita sunt, si vti Peribassanus Selimpachi magni Turcarum principis educator, pupillum suum, Selimpachū inopem & exortem euexit adsydera: hic vester Caper educator suū ad orbis imperiū designatum voracitate sua pressum tenet. quid fieri potest aliud q̄ cum plāctu labia mordere præ rabie, incipereq; de vobis male sentire, qui non mortem potiꝰ eligatis, q̄ ea preferre quę oculis cernitis, licet integerrimas vos a tanta labe manus seruetis, non est satis. Ne me putetis dicē di modum mutaturum, nisi mores apud vos mutentur. Valete ex Valleoleto decimo tertio Kalendas Martii. Millesimo quingentesimo vigesimo.

P.M.A.M. Magno Cancellario. Dclxiii.

De vocandis Cōpostellam curiis. & de petitione donatiui.

HAbui ab excellentia tua literas. Quod sim in Valleoleto inquis tibi placere, vt hic expectem suades, expecto quidem quia p̄cipue ais vos propediē huc venturos. Sed quid hoc mali est, quacunq; iter facio resonat aer maledictis. Ad quid nati estis? Duo ferunt Capri & Hispanorum, qui apud Regem sunt suæ patriæ gladii ancipites, consilio petia Castella, vnum vt curiæ vocentur ad Compostellam, lege p̄bita a vobis, ne procuratores vrbium & municipiorum suffragia in curiis habentium, quicq̄ aliud ferant in mandatis, præterq̄ se Regis cuiq; imperio parituros, libertatem tolli hoc dictato susurrant seruis precio emptis: leges huiusmodi solere perscribi immurmurant, paratos video multorū animos ad negatiuam. Alterum est vt donatiuum, priore nondum exacto, quod Hispani dicunt seruitium, præparetur. Ambo cudunt fabam Hispanis, vti video, in frontem. Quid futurū sit ambigo, se nimium stimulatos hactenus arbitrabantur, si calcar calcaribꝰ addetur calces timeo. Nec confidite q̄ ciuitas Burgensis primaria cessarit postulato, corruptos fuisse ac subornatos particulatim e rectoribus quosdam per magistrum Motam conciuem, Pacensem episcopū, qui sagax est & vafer, quo Regi gratum faciens & Capro, quem timet, magis emergat in rota fortunæ: ergo vim eam esse non concessionem, seductionem non voluntatem populi: vulgo id officium erga Regem appellat, ter gtuer suros ab hac petitione puto multos, vos videritis. Ex Valeoleto sexto Kalendas Martii. M.D.XX.

P.M.A.M. Marchionibus discipulis. Dclxiiii.

Quod Castella debeat & possit a criterguberna ri ex opinione adulatorū. Rex ex Compostella recedit.

PRæsentes habeo Regis duas Iusti columnas. Magnum Cancellarium mihi conterraneum & Marsianum affinem ex Marsianis fœminis in nostrā familiā de Angleria matrimonio traductis, propterea originales posthac vos meas habebitis, non vlterius exemplaria, vti hactenus, scripsi fieri sermonem de conuocandis Castellanis curiis in Compostellam: scribo de adducendo illuc & regio senatu. Immurmurant populi, rem nouam esse inquiunt ac duram, arbitror fore quia ignis comburens domum domi est. Iactant tam hi Belgæ Gallicq; Regem gubernantes, Castellam posse deberegq; virga regi. Verba hæc non a Barbaï officinis prompta sunt, sagaces olfatores Hispani, qui sibi leporem quęritant ex his inuētis, de patrię ruina nil curantes, ista moliuntur: vereor magnum aliquid, quia p̄cipue deserere Hispaniam ex Compostella Rex cogitat. Deus bene vertat. iKalendis Martii Rex Valleoletum ingressus est, quæ succedent habebitis. Valete ex Valleoleto tertio Nonas Martii. Millesimo quingentesimo vigesimo.

P.M.A.M. Marchionibus. Dclxv.

De tumultu exorto p̄ra Regē ex itinere ad turdesillas

NVdius quartus sub atroci nimbo cœli caracteribus apertis Rex equitauit exitur⁹ Turdesillas ad genitricem Reginam, vnde iter est capturus ad Gallecos vt in Flandriā trasiciat. Vagans fama populum perturbauit, mouitq; in seditionem. Relatum nanq; populo est, rectores oppidanos tributum, quod seruitium dicitis, alterū, primo nōdum exacto, annuisse: tumultuatum est. Ad sancti Michaelis campanam, qua populus ad arma vocatur, ac currunt quidam, campaniam quatiunt, armatur populus, ad portas confluit, ne rex exeat obstiturus, fecissetq; quod optabat, nisi pluuia ingens populum detat dasset. Iam ad portā, qua erat exiturus rex, se applicuerat, quādo populi iā copia appropinquabat armata, tentarūtq; pauci, qui p̄ierant, ex valuis duab⁹ vnam claudere. Restitit p̄toria cohors, exiuit ergo Rex.

Digitized by Google

Contra rectores, qui dicuntur annuisse de donatiuo, populi est murmur rabidum, in discrimine sunt. Cæterę orbis partes silent depositis armorum sreptib⁹. Nostra vero classis, quæ ex littoribus Barchinonę discessisse dixim⁹ alias, in Siciliam appulsa est. Maria illa plustrat. Turcarum princeps, vti habetur ab Oriēte refertq; Don Petrus Guiuara, qui ab Hierusalē peregrinus regressus est, in armis habet classem ingētem, Galeacearum circiter centum, duplo leuium triremium, quas dicimus galeas sutiles, Turcas tamen aiunt a Sophio infestari, sunt qui putent præ timore nostræ classis, a Raguseis præcipue, potius paratam q̄ vt prodire audeat. Ab Indis nobis Coloacana, Olloa & Cozumella, in quib⁹ vt alias dixi viuitur legibus & politice, licet pecuniis non cōmercientur, allata sunt multa pretiosaq; ad Regē dona. Rotas vidimus duas, auream vnam, argenteam alteram, octo & viginti spitamarū æqua circumferentia orbiculari compactas, miris modis laboratas, alias etiam innumera tulerunt monilia, vestesq; ac lodices, scripta, galleasq; & diuersorum animalium ac variarum volucrū tegmina nobis ignota, quæ tediosum esset nominare: particulatim de huiusmodi rebus alio volumine aliquando videbitis, quod decadibus meis tribus de orbe nouo annectetur. Nunc sumus in alis vt Regem sequamur, qui dum hæc scribo dicitur ex Tordesillis iam euolasse. Vos valete nullam vlterius a me ex Castella habituri, pridie idus Martii ex perturbato Valdoleto municipio. M.D.XX.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcbxvi. De discordia Curiis & donatiuo variis.

Diuersis itineribus profecti Compostellam tenemus, via quæ vulgo Francesum iter dicitur, Rex & reliqua curia, senatus per Ponferratam villam Francam asperumq; montem Zerberiū & nimio flumine nobilem ciuitatem Aurensem. Diui Iacobi templū mira vetustatis maiestate venerandum visimus, corpus minime ostenditur: Conuentus pro curatorum vrbium & municipiorę habentiū in curiis suffragia coactus assidet. Annuerunt de donatiuo petito triennali, dimidia temporis parte alterius donatiui nondū exacta plerique, negarunt multi. Sed Salamantina præcipue ciuitas, cui⁹ procuratores e curiis exposi fuerūt, quia tulerint negatiuam & nullo pacto tale donatiuum debere aut posse peti argumētati sūt. Onocrotali tamen voraces, quos trahit sola cupiditas, neq; de horum regnorum ruina tędet, quam cernunt futuram ex eorum insatiabili hydropisi, non desistunt a calcaribus, quacunq; via fiat modo fiat expostulant. Miser agnus innocens Rex, quem educarunt, nescit ab eorum stimulis se exoluere. Professantur, qui sano vtuntur consilio, iri perditum hæc regna his artibus, auscultat minime. Toletum vrbs nullos procuratores ad curias, ad Regem nuncios misit, nobiles equites primarios duos, Don petrum Lassum & Don Alphonsum Asilua, supplicatū ne tantopere regni leges infringantur. Ne inusitata petantur, conquerunturq; in Cōpostellam ad vltimas orbis partes, contra morem maiorum, curias ire Rex impuerit, q̄q; se natum eo secū traxerit, relictis & regia presentia & regio senatu tot regnis desertis. Male auditi fuerunt. Venit & comes Palmæ qui Toletum gubernabat magistratu priuatur a Rege, q̄l ea vrbe non dedit operam apud cives vt regiæ voluntati assentirentur. Nulla ei excusatio q̄ nequiuerit admittitur: conquerenti de ablato magistratu respondit Rex, annus tibi designatus peractus est, meum est producere in alterum, quando nobis expedierit tua vtemur opera nil est q̄ conqueri debeas. Adiuit Regem & Don Petrus Vruenię comitis hęres, qui se ius habere super ducatu Medinæ Sidoniæ, vti notis, prætendit. Restitui debere in ducatus possessionem, quam semel aprehenderat, moriente duce suo sororio, petiit: non est affectus postulata. Minatus est se ius suum petiturum armis, quando iustitia denegetur. Respondit illi Rex, si quid molieris Don Petre Giron in nostram autoritatem, lues debitas pœnas. Ex Compostella Nonis Aprilis. M.D.XX.

P.M.A.M.Marchioni Bellecensi discipulo.

Dcbxvii. De motu Gallecię super suffragiis Zamorensibus.

Vnus post alterum it nuncius, vix prior epistola exierat domo, quando Pachiecus tuus se alterum ad te missurum retulit, quæ post illas acciderunt habetote. Ea tuo condiscipulo Marchioni vallis formosæ & Mondeiaris significabis. Est vetus consuetudo in curiis vt Zamoræ, quam aliqui Numantiæ solum esse arbitrātur, sed fallūtur, procuratores pro regno Galleciæ suffragentur. Neq; enim regnum illud habet in curiis suffragia. Archiepiscopus Compostellanus eius regni princeps primarius. Beneuentanus comes, qui & in regni clius faucibus & intra regnum ipsum villas & oppida possidet. Atq; vna comes Dō Fernandus Andrada, qui Obeguinum quondam Gallorum ducem profligauit, coepitq; in Calabria e Gallecis & ipse principibus vnus, diui Francisci cœnobium, vbi curiæ celebrantur adiuere. Petunt audiri, petuntur introire, explodūtur. Elatis vocibus protestati sunt ad val-

Digitized by Google

nas procuratoribus & duobus Hispanis totius molis huius autoribus audientibus, se pro nihilo habituros quidquid Zamorani procuratores annuerint. Galleciae regnum dignum esse vt admittatur. Accesserunt & Toletani nūcii Don Petr⁹ Lassus a Vega, & Don Alphonsus Silua, se pro rato non habituros nisi Toletani procuratores expectent, quos aiunt esse in itinere, obtusas illis aures prestiterunt, curiarū praesides duo, episcopus Pacensis & Don Garsias Padilla, variis susurris repletus est aer, murmura sunt exorta ingētia in episcopū & Garsiam, fungi officio suo erga Regem, qui eos & extulit ex imo, & elaturus est ad altiora, inquiunt alii. Sancti Ysidori preconantur alii se quaedam reperisse omina de ruina Castellae quando curiae in Gallecia celebrarentur. Lassum ad arcem Gibraltarii, eius est praefect⁹. Silua Neapolim ad suam centuriam, cuius est caput, proficiscantur ob inobseruantiam imperatū est. Curiales Castellani his rebus attoniti quid futurum sit expectāt. Vale ex Compostella sexto idus Aprilis. M.D.XX.

P. M. A. M. Marchioni Bellecensi.

Dclxviii. Laus pos Cluniū. De turri & epitaphio.

EX Compostella Clunium venimus. Huic portui null⁹ est par. Nautū capax est omnium quas maria tenent, portui turris imminet Oceanum spectans, qua Britania maior, dico Angliā, Oceano, Miris est cōpacta artificiis, sed inutilib⁹, eo q̄ sint interna eius omnia tabulata diruta. Antiquum ibi fuisse Faron die noctuq̄ ardentem nauium vagantiū noctur num ducem fama est. In leuam conuersis vbi ad turrim quadratam est ventum, saxum se offert natiuum, non concisum: Hoc epitaphio insigne. MARTI. AVGVSTI. SACRVM. G. SEGIVS. ARCHITECTVS. & quaedam praeterea literę vetustate corrosae. Romanorum fuisse monumentum credendum est. Nulla est apud incolas de hac mole magnifica vlterior notitia. Postero die quo Rex Clunium ingressus est, per cursores habemus vrbem Toletum studere defectioni, q̄ audiuerint eius ciues suis nunciis non fuisse auscultatū, tu qui ppior es apertius rem intelliges, odia inter factiones capitalia non minus esse in causa feruntur q̄ barbaros Regem deuorantium ingluuies, ne diuersae factionis opiniones videantur amplecti, factionarii aduersi occasionem aduersandi sumunt a grauaminib⁹ & totis viribus populum nituntur excitare. Regem esse quocunq̄ modo timendum & obseruandum arguūt alii, discordes non modo familiae in familiam, sed frater dicitur fratri esse oppositus. e multis Siluae progenici nobilibus, Fumbus inter quos & episcopus Segouiensis & Don Io. arcis ipsius Toletanae prefectus & illius familiae caput, hi candidum, nigrum illi esse amplectendum ferunt. Confusio est exorta, quae regnum inficiet, nisi aliter prouideatur. Auarę nec ob id Arpiae a suis postulatis desistunt. Cupiunt veluti ab inferis ad superos hinc ad Boreales halitus Regem trahere, neq̄ ipse aliter desiderare videtur. Sed veti prohibent Boreales, vbi primum secundi flauer nt, volitabit. Audisti de Regina quadam Maura Fecense, quae Christiani captiui ab ea liberati arte aufugit a marito Rege, baptismatis lauacro heri fuit aspersa. Regem Caesarem & Germanam ex Regina in Marchionissam transformatam, habuit, vos dicitis patrinos: optandū est vt Christi spiritus qui illam traxerit perseueret. Vale ex Cluniodisitis la Curugna. quarto Kalendas Maii. M.D.XX.

P. M. A. M. Marchioni Bellecensi.

Dclxix. Regis Angli oblata & Regis Baccarum. & cōuentu futuro Galli & Angli. De Eluetiis. & miro Cometa.

CVrsores habemus, Rex Angliae vires offert suas Caesari, se comitaturum eum ad coronam, si opus fuerit, licet ex Galli Regis rogatu annuerit Anglus colloquium ī vtriusq̄ finibus, apud Calesium oppidū. Qui cōuentus Caesareis est suspectissimus, verent ne quid detrimenti reb⁹ Caesareis afferat illa coniunctio, si prius acciderit q̄ Caesar Anglum alloquatur. Propterea sunt aduersi venti molestissimi, properare praeuenireq̄ optarent, quia p̄cipue hoc Anglus optare videtur. petitus fuerat a Gallis is conuentus ad idus Iunii, intellecta nostrorum suspicione ad Maii finem stringi petierunt Galli. Daccaq̄ Rex, dicit populus Dinamarca, Orcadum dominus, Regis Caesaris sororius multa peditum millia, equitū plaraq̄ obtulit, seq̄ ipsum venturum suo tempore. Ab Eluetiis allatum est se a Gallis enixe requisitos vt foedera iniant. Nil concluduros sunt pollicitiante diui Ioannis solenne, sunt Gallorū promissa ingentia. De pontificis autem animo erga Caesarem, bene se sperare aiunt Caesarei Hęc a magno Cancellario qui est archanorum Caesaris archiuium. Naturae nunc audite grauem partum. Heri qui fuit Maii dies decima septima, sole ad occasum vergente, Cometem in sua specie mirandum inter Zephirum & Boream vidimus, in media coeli regione super hoc oppido. In zenith nostri capitis ortus cadensq̄ ī Oceanum persistit in celsa regione aeris immobilis, & in globum conuersus est igneum, a quo tria spectatu digna prodibant: viae duae argentei coloris retortae, velut serpentis colubri per herbida prata, quae ad zenith tendebat

vna triginta circiter giris constabat. quę ad imū non plus duodecim: ab eo vero latere, quod relicta espectat, Castellā, fumus exibat nigerrim⁹, qui paulatim cometę vterū absorbebat: ita vt fœtū emittere pregnās cometes videret: donec visus abvniuersa cirria cōsumptus est tandē. Tunc q̄ salax astronom⁹ Manilius heroico de cometis tradidit carmine, subierūt in mentē: Quum primū in Castellam profectus fuero, ex Manilio tibi carmina illa excerpam, vt inde queas quid cometes portēdāt colligere. Nūc Vale ex Clumio.xv. Kalēdas Iunii.M.D.XX.

P.M.A.M.Marchioni Bellecensi.

Dchor. Discessū Regis & Castellanorū conquestū & vēdita pte reditum ob magnas Impensas.

EX Castella iam meas habebitis. Insperati nocte intempesta, quam secundus & vigessimus Maii dies sequebat, tā optati a Belgis q̄ ab Hispanis deplorati exorti veri Cęsarea vela tetēderūt. Illuescēte iam die clivos imminētes Oceano consendim⁹ omnes. Nil spectabilius cerni potest. Turritis arcib⁹ & magnificis atriis refertū vidimus velificatū pelag⁹. Mœstos vidi Castellanorū omniū vultus, qui miserā Hispaniā cernunt versam in provinciā, ab Oceano glaciali gubernandā. Gubernatorem reliquit Dertusensem Cardinalem. Contra regni leges arguūt factū Castellani. Alienigenę vetant id munus posse saluis legib⁹ præberi. Cō queritur & Cardinalis tenuē sibi relictam benefaciendi potestatem. Ad Belgas eat opus est, q̄ vltra patronat⁹ parua beneficia quicq̄ optauerit. Vēdita & fuit reddituū Castellę copia q̄dā, quam dicits furos. Tenues iam erunt post hac regib⁹ Castellę vires, quando quidē abalienati sūt cēsus. Necessitatē pandę classis præter alias ingentes ipēsas & multarū, classiū tū in Afros destinatarū, q̄ ad vehendū ad Belgas infantem & infantis sororis regis Leonorę nuptias arguūt nec immerito quidē. Sed est concepta in Hispanis omnib⁹ opino de illorū voracitate, q̄ nihil qant in candidū dirigere, quū intelligant illorū esse inexhausta guttura. Ad nos. Rege sublato ab oculis, discessimus Castellam versus. Ex itinere relatū ē Zamorā, quā plęriq̄ dutū errore Numātiā credunt esse, Procuratores patrię proditores, q̄ annuerint de donatiuo pro mulgasse. Ni aufugissent in frusta secti a furēti populo fuissent: eorū domus diruturi procurrex, obstitit prudens matrona Albelitę comitissa, atq̄ vna vrbis ipsius episcopus Don Antonius de Acuña. Audiuimus & nescio quid de motu Segouię. Feruebit olla paulatim in nostram Calamitatem. Vale ex Valleoleto quo die fum apulsus. iiii. Kalendas. Iunii M.D.XX.

P,M.A.M.Marchioni Bellecensi.

Dchoct. Turdesillas Segouie procurator in curijs discerpit⁹ a plebe.

DOnec audiero in Flādriā appulsos esse meos conterraneū Magnū Cancellariū & affinē Marlianū episcopū Tudetense, ad vos ibunt meę. ad illos. tūc quia Regi relata, quę scripsero, forte parturiet aliquid vtilitatis: exemplaribus eritis contenti. Infaustum audite ac monstro simile facinus. Segouię procurator nomine Tordesillas: q̄ annuerit i curiis de donatiuo, nec obstiterit ne dō Fernandus Bouadilla Chinchonis comitis titulo a rege donaretur: quia Segouienses ditionis status eius fuerint. A Regina Elisabetha ob ingentia genitricis eius Marchionissę Moisę obsequia semoti, & Marchionissę ipsiusq̄ hęredibus, semper appellante Segouia, prębiti: quid reportet a curiis a populo furenti interrogat. Seratione nem eam regiis magistratibus & vrbis rectoribus collegis suis nō populo daturū respōdet. Ambagib⁹ posthabitis, paulo post hęc dicta, siue eodē siue postero die mechanici artes deserunt, arma capiūt. Siue apud collegas: siue alibi. Tur desillā prehendunt, patrię proditorem appellātes, trahunt raptantq̄ precipitē, cōspuūt: expilant, Alapis colaphisq̄ mille, ac mille surgis & contumeliis afficiūt. Moriat moriatur, sublatis vocib⁹, patrię proditor proclamāt. Hinc ad supplicīū extra vrbem lacer & sanguine rorans ducit. Franciscī fratres accurrunt, vt confiteri saltem illū sinant flexis genibus efflagitant, orantq̄. Respondetur non esse vtile confessione opus, plebs eum a peccatis omnib⁹ absoluit. Ita fato natus aduerso infoelix suspenditur. Sanę mentis quidam verba protulit querula, q̄ hęc ita fierent, equa lance tractatus est. Comitem Turdesillo dedere in patibulo. Scriba extra fuerso alter furentiū nomina signabat calamo, deprehensus eande cucurrit viam. Quę rosę pullulent ex his vepribus considerate. Nec vltimas fore arbitror, vniuersum audio regnum perturbatū esse. Vale ex Valleoleto tertio nonas Iunii. Millesimo quingentesimo vigesimo.

Dchoctl. De nouis rebellionib⁹ / & rabie Toletanorum quid & alcaudis / qd & ātistea qd & donatiuis & obsidione arcis Segouię.

P.M.A.M.Marchioni Bellecensi & .Mondesarsis.

EX malo labimur in peius indies Guadalaiara, Cyguenza, & vicina studentissidem motib⁹: nec potēs est Infantati dux sedare populum ebullientē. Infantati status, & Duitragū ipsius ducissuris dictio sunt in propinqua defectione, nec audet dux emutire: plausib⁹ & blanditiis opus esse magis q̄ seueritate arbitratur. Mātua carpentana q̄ dicitur vulgo Madritum, calces concussit, arma sumpsit, Castellum obsidet: ex licenciati Vargas regii thesaurarii domo raptasse per vim dicuntur circiter ducentū integras armaturas, & de am hab⁹ ciuis

Digitized by Google

domibus, quas magnificas in oppido vnam, in agro alteram erexit, diruendis cogitarūt: suspectus est vulgo, q̄ regios pertractet redditus, & vir bonus sit, ad magna quęq; aptꝰ negocia. Toletum dissidet prę rabie, q̄ barbaro, inepto, alienigenę, suam prębuerit Rex antisteā. Regi abstulit omnem autoritatem, Magistratus expulit regios. Alcauallas se nō vltra soluturos aiūt Toletani, q̄ fuerint ad extremam necessitatem cuidam veteri regi pro annis octo concessę tantum: tyranniceautem inquiunt in ordinarium fuisse tributum conuersas: de donatiuo autem aiunt, nec primum in Valleoletanis curiis concessum, de buisse peti: q̄to minus secundū, primo nondum exacto. Segouia non contenta prioribus crudelitatibus, arcem obsidet, aquęductum presidiarijs prębentem potum fregerunt. Agrum perpetuis seruant custodijs, ne quid ad obsessos ingrediatur. Don Iacobus cōmendator Calatrauæ Comitis don Fernādi frater sic inclusi passus est intra arcem, tutatur vna templum maius: quod est arci proximū. Deus tot malis exorientibus sua occurrat clęmentia. Valete ex Valleoleto Nonis Iunii. M.D.XX.

De horrib. De acerbis regi & quo pacto i Anglia susceptꝰ. De casibꝰ tot mala.

P. M. A. M. Magno Cācellario & Marliano.

De conuentu Galli & Angli.

OCeani furentis rabiem vos euasisse, Angliam captasse, Conturberni sacram beati Thomiæ sedem visisse. Materteram Angliæ reginam tanti nepotis amplexu delectatam, vt par fuit, fuisse: Cęsarem a tanto rege susceptum, vti decuit, audiuimus, nec sine lętitia ingenti. Sed additum est regem ipsum Angliæ vna & reginam Callesium traiecisse fretum ad Galli regis colloquium, iamdiu ab vtrisq; compositum, vos parte alia in Flandriam. Quid Gallus & Anglus egerint nō est nostræ farinæ vltra solicitudinem, qua torquemur, ne Leoni nostro lupi & vulpeculæ cōuentus detrimēti aliquid sit pariturus. Si memores estis neq; id pinguis Mineruæ, vt est in prouerbio, sed ex intimis viscerib⁹ in mandatis mihi dedistis, vt vos de horū regnorū successibus, quę turbata relinquebatis, certiores facerem. Verebamini nāq; ex prodigiosi Cometæ significatione periculum Cęsaris vel seditiones ex vestrorū collegarum Gallorum & Belgarum, misero pupillo quem educarunt inimicorū, voracitate horridas in Hispania seditiones. Proh dolor. Aperte videbant Onocrotali absorptores & vna duo illi tantæ labis ministri Castellani presentaneam horum regnorum perniciem, cum tam intemperanter regni leges infringerentur, clausis tamen oculis, profunda guttura aperiebant illi. Hi sub spe cibi pinguioris patriæ immemores, tum pollicitis, tum minis & vafris artib⁹ procuratores curiarum subornando, ad hos quos scribere me cogitis terminos rem deduxere. De Zamora Segouiaq; crudelibus facinoribus, quidue Toletani ferant, deq; aliis peioris mali pullulantibus argumētis, incluso contenti estote exemplari, originaliter ad marchiones duos, qui literalia mea vbera ab adolescentia suxerunt, illa dum eucnirent dirigebam: posthac ad vos: quia forte prodesse poteritis apud fœlicissimū a natura, infœlicem ab educatoribus Cęsarem, hęc illi significando. Licet vereamur ęgritudinem istam potius in augmētum q̄ in salutem processuram, donec per eosdem medicos regi valitudinarium intellexerimus. Valete ex Valleoleto Idibus Iunii. M.D.XX.

Deboctiss Burgos amisit suum candorē decet. Mors Giofredi crudelissima. q̄ritur Mote frater trucidandus.

P. M. A. M. Magno Cancellario & Marliano Episcopo Tudetensi.

PLacidis mallem sermonibus vestras aures demulcere, facerem q̄ libētius, si placido nos vultu ac materno fortuna p̄spiceret: sed si nouercali rabidoq; nos ex Sylla dissilit in Caribdim, & ex incendio in incendium trahit, quid faciemus? quæ dat accipite. Burgensis illa ciuitas cordata, ob frequētia mercatorum orbis hospitum commercia, candorem suum amisit, grauius ijs mandauit aliquies. Duo sibi atrocia sunt cōmissa. Giofredum regium metatum facetum illum, qui a vobis arcis laris prefecturam, Burgensibus inuitis, ad quos eius arcis custodia pertinebat, impetrauit: erat illis ciuibus exosus, protulit verba insuriosa in plebeios quosdam. eam nacti causam Giofredi domum adit furens populus armatus, partem anteriorem diruit discessitq;. Gallum oratorem a vobis in Cluniō dimissum, redeuntē comitabatur Giofredus: xiens iterum minatus est Burgensibus: inquiens ex sanguine Burgensium neophitorum integram spero me domum erecturum, & hinc alia huiusce modi. hęc inquies oratorem comitatur abeuntem. Cogitur populus ab his qui verba hęc audierāt. Giofredum iam iter facientem quęritāt. Equites illum assecuti sunt, euadere nequiuit: nec sacelli, quo se recepit, numēs nec Christi nomen imploratum: neq; aræ complexus profuerūt. E sacello euulsus ad vrbem trahitur, multo crudelius q̄ Segouienses suum Turdesillum tractarunt. mille Giofredum vulneribus confectum suspenderunt, dehinc raptandum pueris tradiderūt. Est & aliud multo sæuius quod lesæ maiestatis crimē cōplectitur. Est Garsias Mota Pacensis episcopi frater. Vnus e rectoribus eius vrbis, & iscuius suffragio donatiuū ciuitatis nomine concessum est, Garsiā

trucidandum quęrunt. latuit. Domum eius adorti comburere tentarũt: cp in discrimine locaretur ędituus eo igni, ob vicinas domos ligneas desiterunt ab incendio. domum ingrediũtur. In vicinam plateam e fenestris quicquid intra domum repertum est, proiicitur, auri, argẽtiq; ac supellectilium copia ingens aceruatur. Proh indignum facinus: erat is Garcirutzius prefectus custos omnium priuilegiorum bullarumq; Pontificalium & breuium membranarum scripturarumq; omnium, quas cum regibus Castellae pontifices regesq; ac potentatus ceteri ab initio rerum per fœdera inita, vel alterne gratias aut contractus, cumq; illis Castellae reges negociati fuerant. In ea domo scripturarum earum arcas habebat, quae in egregia debuissent arce sub fidis veteribus regiis custodibus & prefectis seruari: tradita sunt igni & in cinerẽ versa omnia. Castellae nulla fides restat gestorũ suorum cum viuente quoq;, qualis hinc cõmoda

Dc.lxxv. sperẽtur, cõfectamini. ni veneritis cuncta ruent. Valete ex Valleoleto Idibus Iunii. M.D.XX.

P.M.A.M. Marchionibus.

De pulcris comitis. INtellexisse vos arbitror per meas literas de accessu regis Cęsaris ad optatum natalẽ suum ad Belgas. de rebus aliis exemplaria literarum quas ad magnum Cancellarium & Marianum philosophorũ nostrae tempestatis maximũ, nec mediocrem oratorem, legetis. Vos autem, vt stem promissis, ex Manilii astronomi ac vatis libro primo heroica de Cometarũ portentis carmina suscipite. Vt intelligatis cp aperte Cometes ille Clunienſis, quẽ vobis descripsi, rege Cęsare discedere iam parante, nascentes nunc rubos, vepres, ac dumeta spinosa, sine rosis aut moris comestibilibus significauerit. Autorem ipsum audite.

Funera cum facibus veniunt, terrisq; minantur
Ardentes sine fine rogos, cum Mundus & ipsa
Egrotet natura nouum sortita sepulchrum:
Quin & bella canunt ignes, subitosq; tumultus,
Et clandestinis surgentia fraudibus arma:
Extremas modo per gentes, vt fœdere rupto,
Quum fera ductorem rapuit Germania Varum,
Infecitq; trium legionum sanguine campos.
Arserunt toto passim minitantia cœlo
Lumina, & ipsa tulit bellum natura per ignes:
Oppositusq; suas vires, finemq; minata est.
Nec mirere: graues rerumq; hominumq; ruinas
Sepe domi culpa est, nec scimus credere cœlo.
Ciuiles etiam motus cognataq; bella
Significant: nec plura alias incendia mundus
Sustinuit, cp cum ducibus iurata cruentis
Arma Philippeos implerunt sanguine campos.

En de Cometarum portentis, quę cœlestes ignes id est Cometę significant: quorum effectus pre oculis habemus, nec satisfactum arbitror, parari multo peiora video, quam acciderint ad hunc vsq; diem: multa & saltantium caprarum & aliarum cometarum genera describit suo methaurorum libro philosophus. Sed qualem nostris oculis in Cluniõ vidimus nullum: hinc ex his pluscp ciuilibus simultatibus vereor deteriora. Nollem hęc scribere si materia daretur sapidior. Hęc fortuna parit, hęc dici oportet, hęc ad Cęsareos non scribo: quia vti suae domus illorum quisq; nouit penetralia, ita Manliana carmina nouit. Valete ex Valledoleto idibus

Dc.lxxvi Iunii. M.D.XX.

P.M.A.M. Magno Cancellario & Marliano.

De electo ex Valentia proroge. de caracciliis cõtra prorogis iussum: de moribus Valdoleti. CAniscula minutęq; stellae suas certis anni temporibus sortiuntur vices, & cœlorum proceres Solem puta Lunamq; ac reliqua errantia sydera suis affectibus molestia solent afficere. Ita Valentinus populus post abactos proceres, Proregem nunc don Iacobum a Mendoça, quem paulo ante leti fascęperant, male tractatũ ejecerunt. Sed qualiter acciderit, vti Reuerendissimus Cardinalis Dertulensis mihi retulit, habetote. Insolens tot successibus effecta plebs, solitum belli simulachrum die pentecostes exercere statuerat, petiit per Sindicos a Prorege veniam. Satisfactum hactenus ait Prorex. huiuscemodi armorum spectacula regiae aduersantur autoritati, propterea vt cessarent tamtãdem ab istiusmodi actibus hortatus est, imperare nõ est ausus. Irascitur populus, seuit plebecula, stuam parat multo plenius explere petulãtiã. statuta venit hora. Vias vicosq; omnes scopetarũ sclopis, tympanorũ roboatibus & clamoribus implens versus Proregis atrium, in eius impudentiorem ignominiam dirigit gressum. per

Digitized by Google

nuncios petiit Prorex, vt saltem abstineant a suæ domus transitu, ne vxorem grauidam, quę illos formidat strepitus, locent in abortus discrimine. Rabidius in aduersum tendũt. Ante fores atrii duplicato scopetas soluunt: & tympana quatiunt. pertersetur vxor tremẽs, perturbat, embrionem peperit. Post paucos inde dies occasionem nacta plebecula, q̃ Prorex nobilib⁹ magis faueret q̃ populo, insurgit, tumultuatur, arma capit, Proregẽ obsidet, ac expugnat. per posticas atrii fenestras se demittit, aufugit laruatus. Est & huius oppidi Valdoleti vulgus elatum, conuenticulis intendit. De diruẽdis procuratorum domibus sermonẽs mouet. Heri Franciscę regulę frater vnus Alburcherchi ducem Frãcisci dela Serna curiarum procuratoris hospitem, adiuit: secreto monuit vt ilico ab ea domo discedat, i summo esse periculo si moretur: audisse in eius cęnobii angulo, quadrillas iniisse consiliũ de domo illa diruenda, ipsoq̃ duce perimendo cum vniuersa familia, si obstare niteretur per belle satis compositeq̃ labuntur hęc vestra regna quę deseruistis. Valete ex Valledoleto decimo Kalẽdas Iulii. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cãcellario & Marliano.

Dc.lxxvii. De bñficencia Valdoletũ de Segouia discor de. Toletuz dõ Pe. Lassuz suscepit honorifice q̃ negauerit s Mota promoto in Palentinũ.

RElatum est mihi: nomine Cęsaris venisse mãdatum vt Valdoletanis de promisso donatuo dimittatur obligatio, vtq̃ nundinis & mercato fruãtur liberis, & libera piscium, tritici, atq̃ ordei sit venditio, sine vllius tributi solutione. Sero sapuistis. placatus est tamen hac beneficencia populus aliq̃ tisper: optandum est vt constet. Segouia est inter se dissidens, clerus ac nobiles a populo differunt. Arcem tenet populus obsessam, & in ea comitem ipsum dom Fernandum, ipsius arcis nomine regis prefectum. In Arevalo regię conueniũt cohortes, Segouiam iturę, duce curtis prętore Ronchillo, vt si fieri poterit tumultuũ excitatores luant suæ crudelitatis pœnas. Toletum cum solemni pompa dom Petrum Lassum suscepit, & patriæ liberatorem appellat: q̃ in Cluntio sit aperte locutus regi de regni grauaminib⁹. Malo viuit stomacho vrbs illa, fomes est futura ingentiũ malorum. Ceteras nititur seducere ciuitates: Pacensem Episcopum magistrum Motam creastis & Palentinum cum alterius Episcopatus retentione. Licet Hispanus sit, dualbus tamen de causis parum est Hispanis satisfactum. Eius ductu & consilio suspicantur omnia fieri quecunq̃ contra regni leges & statuta emergunt, quo ipse fortunales sibi sarcinas augeat: cum Capri fauore. Altera est causa q̃ eius cõsensu pensionib⁹ grauentur Antistęs in alienigenas: quibus modis hęc regna pecuniis euacuantur. Hęc sunt in viu, hęc habetote & valete ex Valledoleto Kalendis Iulii. M.D.XX.

P.M.A.M. Ad Ludouicum Vasquez. Ioannis Vasquez Murciæ rectoris filium eruditũ.

Dc.lxxviii. De caumin bus filij Jo. vazquez re ctoris Murcię q̃ nunq̃ annuerit de donatiuo.

PEregregiũ rectorem istius vrbis patrem tuum, qui nec prece nec precio diuerti potuit, vt de nouo donatiuo annuẽdo assentiretur, intelliges quæ hic acciderint, quãq̃ turbulenta subeant tempora. Tuum de imperii electione heroicum tulit poema, succo plenũ est, & elegantia. Nil ęque ob veterem cum genitore tuo amicitiam me potuit delectare, te filium multo magis ob innatas & acquisitas tuis vigiliis virtutes, admiratur: q̃ vi naturæ coactus amet, quum amet ardẽter. In humanis actionibus habes virtutũ omnium in patre speculum: quæ in egregio ciue possunt desiderari. A deo autem, & natura, quæ dare viuentium nemo potest, iam instrumenta es consecutus: quibus ab iniuria oblitionis te genitoq̃ tuum queas vendicare. Turbida hec nostra tempestas: materiam ingentis prestat satis amplam: licet calamitosam: qua possis ex homine in heroẽ trãsformari, ac lethargi tetras cauernas euadere. Viues postq̃ viuere desieris, modo desidiam excutias, nec laborem amplecti recusaueris. Vale & consilio ad hęc huic meo. ex Valledoleto: Kalendis Iulii. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano.

Dc.lxxix. Ronchillus Segouiam Segouia illũ pellit e se gouianis q̃ dam perimuntur q̃ alij capiunt.

FAme, Flãma, Ferro, Regna Ruunt Regia: cum equitibus quadringentis, peditibus duobus millibus, prętor ille Rõchillus Segouiam petebat, in seditionis autores. sensit insœlicem ciuitatem electis bonis omnibus esse in plebeculę sęuitię potestate. Sistit in sancta Maria de Nieua itinere in medio. Adortus est Segouiensis populus cum exercitu octomillium peditum equitum paucorum prętorem ipsum. Insilit illis atergo cum vna equitũ centuria Dõ Ludouicus dela Cueua, peremit quosdam, cœpit sex e primariis inter quos rectorẽ vrbis eius Peraltã. It posthec ingens multitudo populi, Ronchillum e loco vbi sisterat fugere coegit, liberum reliquit Segouiensibus oppidum, vbi confederat. Contra regias cohortes mittit Toletum suppetias Segouiensibus, duce Ioanne Padilla iuuene nobili, sed earum seditionum autore, ob aduersæ partis familiæ de Silua, odium intestinum, vxore doña Maria Pacheca Tendillę comitis vita functi filia stimulante, elati aiunt animi esse fœminam illam, & mariti maritum. Trahunt etiam Toletani Archiepiscopatus loca in suæ vrbis ius & obseruantiam.

Digitized by Google

ipsius vrbis arcem & portas ac pontes & vias præhenderunt, nobilibus multis eorū opinioni aduersantibus. Regios magistratus abdicarunt. Dux Infantati Guadalaiarae fere dominus: tumultuātem iam ciuitatem illā: iugulato e seditiosis vno primario, nomine. N. de Coca, quē populus sequebatur sedauit. Sedduci aduersum aliud contigit. Comes Saldaniæ primogenitus eius heres inobseruanter patrem tractauit. ense euaginato intra patris hospitium tucidandum quēsiuit don Rodericum fratrem vnicum, eo q̄ Rodericus adolescentem quēdam comitis famulum percusserit alapa. Indignatus Dux pater: filium Comitem exilio mulctauit. Pro Burgensi populo venit ad Cardinalem & senatores Salinę Comes, veniam petitum præteritorum cum summissione humili ei⁹ vrbis nomine, non impetrauit, timeo deteriora. Vos Valete ex Valeoleto tertio nonas Iulii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo.

Dclxxx. De facultate corrigēdi clericos.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

IVsta petistis quando impetrastis a Pōtifice, vt regii senatus princeps quiret sacerdotum errores corrigere, sed causa fuit id breue pontificium duriorib⁹ in his regnis acrimonię tribulos addidistis in vestris segetibus. Appellat clerus, Toletum conuenit vniuersus. Currētibus addit ea ciuitas iam diu fæuiens calcaria. Rem adeo nouam, licet recti faciem monstret, non patientur, est his artibus conceptum in vestros collegas odium augere, iudices magis ac magis excandescunt & crescit contagio. Salmantica regnorum Academia nobiles & ipsa discussit ab humeris. petulantem iuuenem don Petrum a patre Maldonatum a matre Pigmentellum populus sibi ducem elegit. Clodium imitatus ad populum a nobilitate transiliuit: est Beneuentani Comitis nepos ex sorore. Aurea vulgaris dulcedine pellectus eo fauore gaudet. Itidem & Auila quā latinus Abulam appellat hefecit, vicine sūt, hoc confoctantur. Reddītus regios ambę colligunt, exactoribus electis & questoribus eliminatis. Medina Campi sequitur illorum vestigia. Cardinali & senatui tormenta Regia, quę ibi sunt depositu, petentibus vt Ronchillo prętori dentur negauit, nolle se instrumenta præbere quibus suos nūdius vtiles vicinos & amicos Segouienses torqueant. Rogat Medina vt a consilio deleti Segouiā abstineant, nequire se non ferre talibus vicinis suppetias, si institerint, protestantur. petit idem & iam ructat murmura, & hoc oppidum Valdoleti. Conca & ipsa palpitat, fomes omnium malorum Toletum, ob suam antistitem Barbaro inepto turpis eius hostilis prębitam, præter q̄ rellas alias: mugit vti taculis taurus vulneratus. per literas, permuncios, quibuscunq̄ modis potest, secum trahere vniuersum Regnum nititur. Murcia vnius regni caput calces excussit, Magistratus electi, prętorem curiæ Legutzanum virum nobilem a senatu ad seditiones ei⁹ pullulantes missum, adortus est furens populus, sub occassione q̄ in vnius nobilis & plebei controuersia dixerit aliter esse agendum cum nobili aliter cum plebeio. Ergo tu factionarius es inclamat vulgus, & occidendū q̄sierunt. Euasit seminudus, fugies ad militiam nouem amplio⁹, secuti sūt ei⁹ vestigia, latuit, mœsti q̄ Giofredi Burgēsis exēplo careāt, regressi sūt. sed duas accipite rosas iā tādē iter tot spinas spirātes: a vobis vnā: a fortuna alterā: pacabit forte multorū animus de tot auersis ex hac quam misistis beneficencia, de donatiuo nō exigendo licet multę vrbes annuerint. Quę vero a fortuna est. A classe nostra e littoribus Laletanis dimissa, nuncii venerunt, iturī ad vos ppe diem. Insula Gierues e Syrtibus vna, nostrorum quondā sepulchrum, quia nostras copias sępius pfligarunt, sese dedidit. Cęsari ob seruāter parebit, subdidit colla iugo, Tuus œconomus Carolus scripsit hos motus Cęsareę detraxisse Maiestati plurimum apud vicinos reges. vbi nam sit culpa tu intelligis, intelligant & tui familiares, ne odiū vertāt in immeritos. Attamen cito dissoluentur hæc nubila: neq̄ deerunt aquæ tantum ignem nunc flamantem extinturæ Vale ex Valdoleto decimo Kalendas Augusti. M.D.XX.

Dclxxxi. De cōuentibus Cęsaris & Angli de spe aduētus Cęsaris Conuentus communitatis in Abula.

P.M.A.M.Magno Cancellario & Marliano.

AVobis q̄ rex Anglus tralecerit fretum & Cęsarem vna cum regina Cęsaris matertera intra Cęsaris fines viserit, e conuerso Cęsar Callesiū petierit: delectamur vehementer laudamusq̄ consilium vestrum q̄ totis viribus retinere Anglī regis animum studeatis. Iturum dicitur prope diem in Germaniam ad primam coronam Cęsarē, quo liberiores esse possitis ad reditum inquitis. Rite fiet, qua nāq̄ hora sentiet Hispania vos ad se facie dirigere, se dabitur. Duris aliter & amaris dapsibus depascemur. Anobis quid noui emergat audite. ciuitates & oppida quæ diximus querula esse in Auila, inuitis Cardinali & Senatu, cōuentum per procuratores, queq̄ duos aut ternos destinat. Ne conuentui intendant: aut si aliquid velint vna cum eis a Cæsare petatur aiunt, se fauturos eorum postulatis pollicentur. Surdas prestant aures, citant & reliqua Regni membra, vt de communi commodo consultura

Digitized by Google

ventat ad se. Valdoletum conficat humeros. sanguis huiꝰ populi ebullit, crebros cogit conuenticulos. Senatus aut prætor curiæ qui sęꝫ prędere neminem audet. Antonius Fonseca relictus a rege generalis militum regiorum dux, edicebat stipendia, vt pedites quosdam coge ret, curabatq; velle ex oppido tormentarium puluerem asportare. vetuit populus tumultuas, & conquestus est q; in suos vicinos ista molirentur. petiit vna vt prætor Ronchillus & copiæ Segouiam infestantes, dissoluantur: aliam petunt queri viam qua tumultuum autores puniãtur, ꝫ eius vrbis excidio: de militibus & puluere annuerunt, de tollendis armis a Segouiensiꝫ cõsulendi tempus in diem tertium Cardinalis & senatus petierunt. Antonius Fonseca his ita ipso inuito concessis, Arcualum petiit. Regias, quotquot potest, cohortes accersit. Mediam Campi ante lucem adoritur. Regia petit placidis verbis tormenta, ibi ad hos casus emergentes a Catholicis regibus deposita. Vetuerunt cõtra vicinos Segouienses educi. Ad viarum fauces locant e tormentis quędã, ad defensionẽ se accingunt, ad manus ventum est, vim tentat Fonsecca, affines & affectas plures intus habebat, in eis cõfidebat, fefellit eum opinio. Solumunt involentem ingredi tormenta Medinenses: perimunt quosdam. Gutterius Quixada tũc oppidi gubernator erat, generali regis armorum duci machinas tradi debere cõsuluit, pernicacia oppidanorũ cernens, sceptrum cuiꝰ auctoritate regebat, ad eos profecit, nolle se ea potestate vti contra Regios duces ait, exuitq; ad Fonseccam. vt paucis absoluã, ad ignem proclamatum est. Incendium, de quo poetę fabulantur, Troianum nõn puto fuisse crudelius. incẽditur nundinarium illud oppidum, ubi a diuersis orbis partibus mercatorię seruabantur facultates. Combustum est diui Fracisci cœnobium ad medullam, adeo vt sibi fuisse vnq; quicq; ędificatum negares. miseranda strages, q̃ in Octobris nũdinis a venditione supererant merces, ad Matas alteras in eo cœnobio colligebant omnes. Tam atrox tamq; repetinus superuenit turbo igneus, vt exportari nihil potuerit. Quicquid preciosum inerat in cinerem conuersum est. Tercentum millia ducatorum amplius aiunt id incendium abstulisse mercatoribus. Rasa iam est platea ingens illa, rasę & vię omnes nundinales: Itr̃ laterib⁹ paucę domus euaserunt: oppidani autem, licet facultates vniuersas absumi cernerent, a pugna tamen nũq; destiterunt, donec Fonsecca re infecta prouinciam reliquerit. Ingressum tentauit in Tordesillas, vetitum est a Marchione Denię Reginę relicto custode, populo id exigẽte, qui & ipse motus erat petebatq; pet Reginam rerum dominam gubernari debere regna. Arcualum se contulit Fonsecca. Ita paulatim imus precipites, sbim⁹q; in dies magis ac magis ni properatis ad hęc regna venire. Valete ex Valedoleto decimo septimo Kalendas Septẽbris. M.D.XX.

Pugna in Medina.

Horrida cõbustio.

P.M.A.A.M.Magno Cancellario.

Delcor. ii.

De gelu augusto mẽse pro nostris cõ. De causa popularis motus. De motũ Gallicię ac seruitio gẽposite uanum. Et dixepiscopũ Zamo regem.

DIstulit cursor discessum, Vno protęta contextu duas habeto meas. Circiter idus Augusti decidit e cœli regione concretum ros, gelatæ sunt in vineis vuę. sperant reconua, lituras si superuenerit imber. pro portento habetur, quia aliunde alias. ex hoc quo natura officio pronosticamur, prope diem fore vt gelentur populares hę alluuies, sine alis volitant, sine ducibus certant. Gallecię quoq; regnum est in armis, perimendum quæsiuit fures populus Fonsalitę comitem proregem. Archiepiscopi Compostellani don Alfonsi Azeuedi, cuiꝰ est in eo regno auctoritas primaria, seruatus est opera. Audita vicini oppidi Medinę campi iactura, Valdoletum turbatum est, Nulla ratione habita de Cęsarea in eos beneficentia: de nũdinis & foro liberis, deq; tritici, ordei, & piscium venditione sine vllo tributo, tumultuantur oppidani, Inobseruanter furiunt, de Cardinali & senatu iam nulla mẽtio: Fonsecæ relicti a Cæsare militum ducis domum adeunt magnificam, comburunt & funditus euertunt, petũtq; a Cardinali vt a Fonsecca tollatur exercitus: populi rabiem timentes Cardinalis & senatus per precones Fonseccam militibus spoliant. Audito edicto Fonseccam deserunt milites. His perculsus casibus Fonsecca fugam rapuit, aufugit & frater eiꝰ Burgensis episcopus. Rochillo vero regię curię prefectus nusq; visus est vltra: Fonseccam arbitramur fuisse comitatum: per precones promulgatum est ab inepta plebe debacchãte hostes rei publicæ, quo tetenderint est incertum. Post Fonseccæ dirutam combustaq; domum, solutis habenis iam vagatur ignara plebs: Petri Portilli procuratoris municipalis, qui dicitur annuisse de mutandis Alcauałæ tributis ab ordine priore, domum adeunt, & deprędantur. Is est opulentus mercator, comburere q; cœpũt, & fecissẽt, nisi pars maior obstitisset, ob vicinia, quæ vniuersa flagrasset illa incensa. rum & in Fracisci Sernę atriũ, eoq; procurator in Cluniacensi annuerint Regi de donatiuo ẽperarũt ab incendio ne serpens ignis oppidũ sterneret, ꝑda contenti & parte domꝰ diruta discesserũt, Ne sint oia stomachosa, vnũ accipito sapidũ: Tres illi populi, q mõtes icolũt Cantabros & bellis apti vulgo Biscaini: Astures et Lipuzcani se vẽturos ad vnũ offerũt in Regię co

rone auxilium si vocetur, Roderici a Rua computatoris: equitis Asturis, honesto loco nati, di ligentia & industria retenti sunt Astures in fide. Labimur in deterius studies magis ac magis ni properatis. Vale ex Valdoleto decimo tertio Kalendas Septembris. Millesimo Quingentesimo Vigesimo.

P. M. A. M. Magno Cancellario.

Dclxxxiij. Cur tantis vagetur ista labes et ḡrum causa. quid tantum erint tremen tes Cardinalis ⁊ se natus insoliti vulgo.

NOuas habemus a vobis literas: quod sitis Hispanis per turbationibus perturbati. Nō miramur, vestra res agitur: si am miseritis hæc regna, vestræ coronæ gemas & lacertorum vires perdetis. Excoriarunt isti collegæ tui Caper & consocii cerberi ad ossa visq; Regna hęc. Vnde obolum possint habere ad stipendia militibus persoluenda, quib⁹ obstare tā tę labi queant, non reperitur. Propterea dissolutis cohortibus populo subdere capita cogun tur Cardinalis & senatus: ad quos ab huius populi conventiculis venere nuntii, multaq; insolenter petierunt. Nil negatum est, nec se tutos arbitrantur. Demittendis Abulam procuratoribus ad eos qui ab aliis vrbib⁹ & municipiis illic sunt congregati, sermo est inter eos agitatus. Beneuētanus comes & Oxomensis episcopus municipales & ipsi debere curias illas huc vocari, non autem mittēdos esse procuratores a tanto municipio ad illos, suffragati sunt. Suspecti sunt populo. Iam Cardinalis gubernator & senatus quādoquidem prohibere nequeunt quin conueniant, ad se illos trahere conati sunt. Nil minus q̄ ipsi postulent, se regnorum vtilitati consulturos pollicentur. Recusant aduentum qui Abulæ negociantur. Voluit (uti suspicamur) imperare. Sūt in hoc oppido tredecim tribus, dicunt perochias, singulis conueniūt diebus. Insultant ignari plebei iam in primarios, veluti vulpes in leonem, q̄do cathenatum & quartana pressum leonem sentit: tortos in comitem & Episcopum, reliquos etiam nobiles omnes iam dirigit oculos petulans plebecula. Imperatorem sibi elegit quē sequatur infātem Granatę conuicinum virum regia stirpe ortum & sanguinem regium redolentem, omni virtute prēditū, licet aduersa populo sentiat, nō ausus est recusare, quinq; illi addixerūt populares legatos, quorum consilio gubernetur oppidum, nocturnas exercent excubias, verentur ne ruat ex insperato militum aliqua manus sub nobilium fauore. Vagos omnes, qui sine artibus aut sine domino agunt, eiecere. Ita cohortibus regiis dissolutis et spe dempta, ne cogere queant vllas copias, Cardinalis & senatus vt implicitum gregem sine tutoribus melampis se esse reperiunt. Seu bunt in eos lupi ad libitum. Toletum habet in curiis Abulensibus primatum. Toletanarum copiarum præfecto. Io. Padillę Medina Campi tormēta regia illi oppido credita præbere statuit: quid cogitent tempus loquetur, nil prosperi emergit. Communitatis nomen coalescit, regium labitur in deterius. Vale ex Valdoleto quarto Kalendas Septembris. Millesimo Quingentesimo Vigesimo.

Dclxxxiiij. Quid Conchensis episcopus. ād Alfora histo ricus in conuentu plebeio.

P. M. A. M. Magno Cancellario.

SAepe accidit, vt mittendi cursores discessum producant. Datus est locus vt priori adderē spiritaq;. Ad sedandos Valdoletanorum animos ex Cardinalis & senatus nutu Conchensis episcopus huius princeps Cancellerię Valdoletanorum adiuit conciliabulum. Iurejurā dō prēeunte asseruit: Cardinali & senatui Mediną calamitosā ęrumnam fuisse molestissimam, ne velint eius ruinę cuiq; ipsorum culpā impingere. Exhortatusq; est Valdoletanos eorum nomine, bono sint animo, fore ipsos regnorum cōmodo fautores & hīc multa, & suggestum conscendit Gonsalus Alfora, regi⁹ hystoricus, lingua diserv, de monarchia, de democratia, de aristocratia quędam, quid vtilius, quid tutius. Romanorum principatum aliorum exemplis edixit, vt Romani coaluerint concordia durante, vt ruerint discordia pullulante, diseruit. Quid vterq; profecerit tempus dicit. Video paulatim ista venire ad ineptorum potestātē: quibus nihil pensi est. Ad subulcorum manus per mare tempestuosum regendi naues cerno trahi ministerium, depulsis artis maritimæ naucleris. Nudius quart⁹ Regina catholica accersiri iussit Conchensem episcopum veterem suum capellanum maiorem, & e senatoribus antiquis Zapatam, Polancum, Aguirrum: Iuris peritos. Redierunt nulla re, quæ momenti sit alicuius, acta: viuit eadem Saturnia graue dine pessundata, a negotiis ab horrens. Ruat cœlū an noua procreet sydera, illi tantundem est. Eodem die Burgensis populus vt crimen crimini addat, in Burgensis episcopi prouisores seuiuit, eiecitq; inde facto impetu. Oppidum episcopale nomine Visla Fruel properanter adeunt. Episcopum trucidandum quæ runt, ociabatur nanq; sibi, quid insolentia vulgi esset paritura expectans. Aufugit: dedere oppidum in præda & vna episcopi supellectili a omnia. Quęsiuit & Palantinus populus episcopi sui fratrē Garsiā Ruiziū Mottā, peremisset repertū. Latuit. Sæuiuit & idē popul⁹ in clerū, eoq; possessionem ēpatus libertam magistro Mottę Pacēsi epo dederit: putās Eq̄um ipsum apud Regē

Oratio Alfo rę

Cæterum, vt Capro aduletur, malorum autorem. Hæc sunt hęc habeto ex Valdolcto tertio Kalendas Septembris. Millesimo Quingentesimo Vigesimo.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Multiplicato huius hydrę capita renascuntur. Quis tãdem sit futurus tot malorum finis ambigimus. Boni torpescunt omnes & e patriis laribus eliminantur. Siccarii, lenones, prędis & latrociniis affluent eleuant capita. O dictu miserandum. In Medina campi gemibunda. Vilis pannitonsor, nomine Boadilla, manu promptis & petulantibus coactis oppidi vsurpat autoritatem. In prętorio coram cęteris rectoribus oppidi eorũ collegam Aegidium cognomine Nepotem, ipsius Boadillę quondam herum, ense nudato trucidauit, nec emittere quisq; eorum ausus est, per prętorii fenestram dehinc ad puerós cadauer eiecit. Inhiant miseri raptu per cœnosas oppidi vias, & discerpitur. Hoc peremptó qrerit Boadilla sequentibus diebus gladiatoribus rectorem alium nomine Loppe de Vera, repertum eadem lege electum in frusta tractauit. In Christophorũ quẽdã librorum pagmatorem, q̃ dicere ausus fuisset debere tradi ducibus regiis machinas regias, equalem exercuit iniuriam. Ita lanitonsor rerum illius oppidi regendas sibi vsurpauit habeas: statq; illius dicto. Primariam sibi domũ in prętorium elegit, dat leges pro libito. Accersitos in concilium oppidi primores, sedere iubet si grati sint, reliquos stare patitur: audet erigere caput contra illius torrentem nemo. tribuit quibus alatur exercitus contra regios magistratus, imposuit. Senatum quo duce imperat & executores ministros sibi elegit. Laruam hanc inter cęteras fortuna excitat. Cito cadet quia citó sine fundamentis surrexit. Malum interea ingens est. In hoc autem egregio municipio Valdoleto vicatim exiguntur sub mutui nomine pecunię, quibus excubię alantur. Mille militum elegerunt numerum, qui pręsto sint ad emersuras occasiones. Quid ipsi velint non intelligitur. Alatam imitantur formicam per aera vagantem, quo tendat ignaram. Est huius oppidi concius Alfonsius Nigrus, vir nobilis, q̃ eum senserunt suis cogitationibus auersum, licet sufficiẽs sit prefectus, quem dicunt Merinum alias alguazillum maiorem, odio prosequũtur. turtim eius egregiam in agro mœnibus vicinam cõbussit vulgi furor. Viridariũq; ingẽs adherens mœnibus, arboribus, vinetis, rosetisq; erutis, muros etiam circunsepientes diruerunt. Ad conuentum Abulensem a cardinali & senatu missus Cõmendatarius Hynestrosa: suasit ne ista fierent, senatu regio inconsulto, quia pręcipue sint vna ipsi fautores futuri in his omnibus quę ad regni cõmodum & honorem faciat, neq; auditus neq; admissus, regressus est. Sunt hæ artes quibus fortuna exagitat hęc regna. Intelligimus etiam Madritenses arcem illam q̃m dicunt Alcazar obsidere, vt a regio arcis prefecto Fracisco de Vargas nostri thesaurarii Vargas nepote auferant: & populo dedant, petiisseq; ad id onus a Toletanis auxilia. Sed audi deinceps alia. Senatus princeps Granatensis archiepiscopus & senatorum pars maior, magnq; etiam Castellę commendatarius Fernandus a Vega: de turbati populi aduersis consiliis fautores, latenter ab oculis hominum euanuerunt, quo diuerterint ipsi dicent alię̃ do. Sapienter egisse iudicati sunt. Re tamen a populi primoribus intellecta, supplices a Cardinali petierunt vt illos accersiret, præbita fide tutellari reuersi sunt: Granatensis & qui cum eo ierant senatores, vt constanti sint animo populares optandum est. Volubilitatem formido. quia pręcipue. Io. Padilla Toletanarum Copiarum dux, a Turdesillanis Deniæ marchione regiæ custode inuito, cum bis cẽtum militibus susceptus est intra oppidum, a quo Fonsecam Regum generalem exercitium ducem deturbarunt. Altero die Padilla vocatus a Regina, multa de regnorum ruina disseruit ad ei? præsentia dicta præstitit aures serenissima Regina, dixitq; se prouisuram: sed sua pristina valetudine perfunctus operatur nihil, recusatq; diplomati cuiq; imponere manum, q̃ si faceret actum de nostri Cæsaris esset autoritate, vtuente matre præsertim. Dum hæc ista scriptissem, & discessum tabellarius differret: audiuimus. Madritenses dedisse in pdã egregiũ illud nũdinale oppidũ, dictum Torreió. Io. Artę municipiũ eo q̃. Io. ipe Artes eius dñs cum equitibus ducentum, peditibus autem quibusdam veniret contra in prefecti arcis obsessi auxilium, sataq; omnia vineasq; ac arbores omnes eius oppidi vicinæ extirpasse. Vnde relictis venientibus auxiliis ad obsessos, susceptisq; mille peditib? Toletanis, arcem tãdem expugnarunt. Est ea iam in populi potestate: cum armamentis omni fama illic a Catholicis regibus inclusis. ergo nostras vires hebetat, suas adauget, hæc communitatis insolentia. Se deleturos quot est proceres a corona Regia q̃cq; possideant, aperte prędicãt. Coronam se distaturos regiam inquiunt. quid iudicem ambigo. Vbeda etiam ac Baeza & Gienium in Vandalia fremunt. Complutum quod est Alcala de Henares leuauit ab onere gubernandi archiepiscopatum Toletanum. Don Franciscum Mendozam eius antistęq; guber-

Deiecta Boadilla plebeius refert Medinę dominiũ crudelitate rectorũ Medinę de supbissimo Boadillę dominatu.

Quã super hc imperet Boadilla.

De rebus Alfõsi Rigni.

natorem, potestatem illi ademit. Vale ex Vr ledoleto idus Septembris. Millesimo Quingentesimo Vigesimo.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dclxxxvi. De translatione Abulensis ad Turdesillas de marchione Denie.

HAbui a te literas quib⁹ duo capita continent: narrati unum; alterum interrogatum. Sed audi prius quo in statu res nostre sint. Procuratores Abulenses marchione Denie cū vxore ac vniuersa eius familia inobseruanter electo, Turdesillas petere, ibi Id. Pdilla somniat se magnū esse magni exercitus prętorē. Centurionib⁹ ac tribunis circumsepto, comedit ac negociatur, omnia confusa. In Caprū vestrū, quę aiut sua voracitate tot malorū causam fuisse, maledictis infectant hęc regna. Zamorā in fide regia sustinet ad hūc usq; diem Comes Albelisle, illius vrbis episcopo electo, qui ebulliens & noua semper moliens cōmunitatū res implorat in hostem suū. Saturnin⁹ est & Martialis hic episcop⁹, verentur ne aliquid instrum pariat. Petrus etiā Giron Comitis Vrenie primus ingres, feruet inter hos mot⁹. Spem hac via tumulturia, se ius quod petit de Medine Sidonie ducatu cōsecuturū. Audi q̄ sit populo fidendū. Sub prebita fide Granatensis archiepiscopus princeps senatus & qui cū secuti sūt regressi, denuo aufugerūt noctu & clam, quia per exploratores moniti fuerunt de vulgi murmure in eos. Satuisse plebē domos eorū ea nocte impetere, per amicos fuerūt moniti. En quib⁹ artibus nobiscū agat. Est gladi⁹ in manu furentis, populo potestate prebere. Ad vos tādem. Cesarē ais paratū esse vt in Germaniā proficiscatur, nec animo decidere ppter hec aduersa: vir est ea magnanimi & fortis natura, vt neq; p̄speris extollatur aut premat aduersis. fumi sunt hi palleares qui licet narib⁹ sint molesti quia fœtidi, ad capitis q; apti graue dinē, propere tamē dissoluūtur. Interrogatiuo nunc alteri epistole tue capiti respondeamus. Vt quid isti seditionum excitatores petant tibi significē cupis: primaria illorū postulata, que dicunt legib⁹ contineri sunt hec. Primo petunt vt rex veniat, nec tam parui putet esse momenti hęc regna que possint absente suo rege gubernari. Petunt vt iā nubat ad horum regnorū voluntatē. Quod Catolice regine matris eius, ad quā viuente spectant regnorū redditus, decenti muniat familia. Quod no alienigenis beneficia vel officia prębeant: neq; in prętorias cohortes admittatur. & suam instituat domum auorū maternorum exēplo. Quod auferāt ministris adhuc obitum catholice Regine in regia domo: nec stipēdio fruat vllo quisq; absens a curia. Quod nulli procerum pars vlla detur in actione reddituum regior⁹. Quod gubernatores absente rege: sint regnicole: deturq; illis ampla prouidēdi potestas. Vt q; tollatur de hospitibus cōsuetudo. Id negāt lege fieri. Inde iacturas, damna, stupra, iniurias q; aiunt exoriri hospitib⁹ innumeras excipiunt in itinerib⁹, in quib⁹ sex dierum dicūt se passuros id incōmodū. Vltra id spaciū soluat a curialibus hospitii premium, quale magistratus locauerint. In ruribus autem vt regie cohortes & reliquę custodię sine precio stationes habeāt, patiunt, Sed in vrbibus aut oppidis, vbi curia pedē fixerit, sexaginta tantum hospicia regi prębeant: de cōmuni ere necessariis ministris destribuēda senatorib⁹ aut huiusmodi iustitię vel cēsuum ministris minime. Quod alcauale tertiecq; ac reliqua tributa reducant ad summā quę catholica Regina viuente colligebat, aut illi⁹ testamēto relictā. Quod exteris nulla detur naturalitas & date reuocent. Ne donatiuum quod dicūt seruicium det vllo tēpore. Ne locus det vt debita decennio sopita: quę vulg⁹ appellat Albachias excitent, ob exactorum extorsiones. Vt ad curias eāt delecti ex omni ciuitate vel oppido suffragāti tres viri. Ecclesiastic⁹ vnus, e nobilibus alter, e populo tertius, ad impēsam prouideat, ecclesiastic⁹ a capitulo, ceteris ab ipso mittēte loco: de propriis redditibus loci. Neue rex quicq; huiusmodi nunciis promittat vel impartiat, aut ex eis quicq; nominet aut chirographa mittat limitib⁹ inclusa: sed liberū sit procuratoribus iustis annuere, ac negare quecunq; contra regni leges aut statuta prepon̄atur, possintq; in curiis procuratores conuenire, sine alicuius presidentis a Rege statuti prefectia, possint q; iuris peritū eligere, cū quo liceat de regni legib⁹ consulere. Quod ab rogetur beneficiis datis aut promissis procuratoribus regni in Cluniō. Quod suffragantes vrbes & oppida queant singulis tribus annis conuenire, consultum de communi comodo. Quod pecunie non asportentur e regno. Vt monete cudantur tam aureę ad scutorum Gallicorū valorem, q; argētee. Vulgares q; mumuli ad exterarū monetarum pensum: nec illis decussis appareant vltra tarie vel alie alibi decusse: aurum quippe Hispanum purum prodit ac naturale ad varias orbia partes, diffectant alibi fabri monetales & eorum domini in magnam Hispanie iacturam, exteras admittendo viles monetas, exportādo perfectas. Petunt vna vt greges & armenta non educātur e regnis Castelle, Ne frumenta, ne coria, ne lanarum pluscq; pars dimidia, reliquam tollant ab emptoribus, equo p̄cio lanifactores regni. Ne senatores fauore vel precio eligant, q; ab eis ministrate rei exigat

Regnorum petitiones.

De damnis hospitiorū.

ratio singulis quatuor annis, ne possit eorum quisq̃, aut bis ī eadem causa suffragari, vel secū de alicuius litis discussioni bis interesse. Idem de reliquis regni iustitię ministris qui non sint perpetui. Ne qs in regia domo fruatur stipendiis aut locis duobus. Ne referendarii sint camerę regię, ne quisq̃ petat affinib⁹ aut amicis: quia fiūt sub ea occasione fraudes innumerę. Quod liceat a cuiusq̃ prędicb⁹ ad regiū senatum appellare, ne ciuitatum aut oppidorum correctores possint postrogari vltra annum, nisi locus ipse supplicauerit, Itidem de reliquis ab illis pendentibus, soluantur q̃ illorum stipendia, de fisco, non de ciuitatum redditib⁹: neq̃ illis quisq̃ assignet̃ super fisci poenas, ab eis prędicpue cōdemnatis: quia esset prębere illis gladium in vitam. Quod nemo cogatur inuitus bullas indulgentiarum accipere: nec pecunię inde habitę in alios vsus conuertantur, q̃ in hostes fidei. Si q̃ a rege sit alicui facta de similibus gratia, reuocetur, deponantur q̃ illę pecunię in ecclesiarum gratia; vnde ad vsum statutum extrahantur: diligentibus super ea re designatis inquisitoribus. Ne cuiq̃ assignentur Indi ad obsequia effodiendo aurum, & siqui sunt tollantur a possessoribus. Ne domus contractationis rerum Indicarum alibi mutetur. Ne rex cuiq̃ pecunias non visas per chirographa impartiatur, ni prius ad nauem̄ venerint. Ne de bonis accusati alicuius fiat gratia, in prius res transierit in rem iudicatam, et prebitae reuocentur a rege decepto a suis voracibus gurgitibus. Vt gratię post catholicę Reginę mortem factę per regem reuocentur, donec an in bene meritos sint exhibitae certetur: quia ex consilio malorum sunt multi recepti non necessarii, in multis officiis fauore vel corruptela & ita statutum legato catholica Regina reliquit. Vt priuilegia nobilitatis et alterius modi regno nociua, nisi aperte constiterit recipientes fuisse optime meritos, reuocentur de reliquis spectatibusq̃ super officiis et beneficiis. Quod ministri Regii fraude deprehensi deleantur e libris, fiantq̃ inhabiles: Abiecciantur quicunq̃ pecuniis aut corruptelis aliquibus repertantur officia sibi comparasse vel beneficia, et si qui forte emerunt morte mulctentur, si tentauerint exercere postq̃ fuerint moniti. Vt prelati maiorem partem anni cum quę suo grege residant, qui secus amittant reditus. Vt aboleatur membranea breuis pōtificia, q̃ iurisditioni regię subdebat ecclesiasticos. Nec vrbium aut municipiorum rectores stipendia quęant fab vllo procerū recipere, sin aliter aboleantur e magistratu. Vt a morte Reginę catholicae quicquid ablatum est restituatur. Ne in bene gestorum premium quicq̃ de corona regia demat̃: pecunię officia & beneficio tribuantur. Quod regii census appellati iuros, de Regiis redimantur redditibus. Ne procerum cuiq̃ dentur arcium prefecturę, & si quas habent vt tollantur. Ne panni ab exteris partibus aduecti sint his quę texuntur in regno detentores. Vt vrbes, oppida, villęq̃ a Regia corona transisse ad proceres in tributis et censib⁹, cum Regiis equis contribuantur portionibus. Cętera quę seruari postulant pauci sunt momenti. Haec autem a maioribus nostri Cęsaris maioribus fuisse sancita, in volumenq̃ dictum septem partium, redacta. Cui magis pati debeant sanctarum legum & statutorum dilacerationem q̃ Hispani reliqui, Aragones puta Valentini & Laletani q̃ Belgęq̃ Germani Cęsarei, perscrutentur. Mi Magne Cancellarie, vt verum fatemur, si ablata passione turbante rationem, pensitauerimus rerū, non longe a iusto vagatur in suis postulatis misera Castella. Sed quid ad demerentem temeritatem et siccatorum petulantium manus res deducta est, qui cum nihil penes se habent bonis inuidentes, sui generis scelerato extollunt. Impetrat hac tempestate ac sęuitia nobilitatis vulgus ignarum. Hinc facile est vaticinatu, seditiones has cito ruituras, quia et consilio et ducibus carent. Nequeūt multa quę petisti velle te intelligere paruo esse contenta spatio: iam tandem claudatur exundans riuus. Tu Vale ex Valleoleto Idibus Septembris. Millesimo. Quingentesimo. Vigesimo.

P.M. A.M. Magno Cancellario.

Cclxxxvii. De sermone non pridem Stunarg Frācisco regi super tumultib⁹ asturiis sacratissimo enarrato.

ANobis relatum est don Petrum Guiuarā Spatensem comendatarium a Cardinali et senatu ad vos dimissum, libere regi locutum, coram Capro et consortibus, clementissimi principis lupis rapacibus: de horum malorum ob cōmoda particularia seminibus nec erubuisse Caprum aut poenitentis vlla signa ostendisse. An profutura sint ad remedium eius dicta expectamus: quod fiet si deuoratores noverit suos sub specie ac nomine nutritorum sex, et aures prębere desisterit illorum pernicioſis consilliis. Missus est Rodericus Nignus Toletanus eques nobilis: Regi dicturus Cardinalis et senatus nomine, quid expediat ad tantorum malorum leuamen. Ia si auscultabitur putamus vtile fore: Sed si excoriatores horum regnorum obstiterint, labemur in peius. De ciuitate illa vero tradita magno stabulario, vt eā oblatis triginta milibus ducatorum vendat, regnum id sensisse grauiter audimus. paratos audio ciues illius vrbis ad defectionem, obsistutosq̃ ne vendant. Cęsarē verodicunt repetisse

Verba Regis in fauorem Stabularij.

vt res sint, nec appellationem ciuium admittere, scripsisseq; dicitur Cesar in hunc sensum. Solent grati obsequiorum Reges, necessarios alibus donis ornare: propterea æquo animo ferratis oportet. Hęc Stabularii consortes sibiq; non Regi iudicentes: aiunt. Nos qui extra illum ludimus aleam, dicimus equum esse, vt his illa maioribusq; donis attollatur Stabularius, quam maioris sunt multo momenti quæ prestitit regi ob sequia Stabularius, ęq magnus ille Capitaneus qui toties Gallis eneruatis deletisq; liberam reliquit coronę Hispanę Regnū illud Neapolitanū: cū deuicerit Stabularius plinguiora Regna et Turcarum copias deleuerit, quibus meritis pręberi solent ducibus autoribus huiusce modi pręmia. A nobis ergo Valdolatanus tractare iam nil aliud in suis conuenticulis, ęq diruendis rectoratibus omnibus ecclę radicitus extirpandis omnibus potentibus, quo liberius ipse quean has pestes conuoluere. Eneruatum comitem & Oxomensem Episcopum, Paulo ante suos heroas nominatum. Zamorę antistes Antonius Acugnā contra Comitem Albemarlę pestilentia communitatis, assequetur vt arbitror. Valentię Regnum tendit ad ruinam in dies magis ac magis. In dominos quoq; oppida erigunt crista, populari assentiuntur defectioni, amplorem hinc sperat libertatem, & falluntur, nesciunt nanq; sine pastoribus oues qua tendant ad necessaria pascua. Burgensem cordatam ciuitatem: prouincia quę dicitur Meridates, ad scelitionem nuntiatorum diuersas detinuit gladiarius quidam Faber lectisteriorum primas, ex Comestabilis fratre prouinciæ duplicauit, & bellorum duce creauit Saluaterrę Comitem, Antipilię Marescalum. Ad quibus delatę secundę illius prouinciæ litere. In Comestabilem deteriorem & Fabrū gladiatū insurgit populus Burgensis, Fabrū petūt, ad Comestabilę se recipit tremens, non est ausus obsistere, ne trucidaretur. viuit Comestabilis in summo discrimine. Facto impetu furebat populus intra sui atrii sedē obsidetur et oppugnatur. Satius esse cedere ęq vim vi repellere, pacisci tur cum eis & ignominiose pellitur. Vna cū vxore ac natis et familia, cuius ęrūnosa, cauo audito sui status oppida defecerunt ab eo: Vita reliquis ostendit harū seę vetustę domus municipium comitatus caput. Tremunt et alia regna. Lętantur illicet ac Aragonū quę licet Castellę ex hauriendo dilatus, desperatis tū animis viuum ob iusticię fugā. De vtraq; ide audimus Sicilia, nisi ea mari insulis aliis. Confuse viuit vbiq;. Vos Valete ex Valleoleto postridie ab inclusis, M.D.XX.

Delxxxviij. Cōsultationes de tollendo Regio nomine matre viuēte, de Maiora & multis aliis locis deficientibus a dominis.

P.M.A.M. Magno Cancellario,

NImium protenditur ista lues mi magne Cancellarie. Quid iam audeant habeto. posiq; Turdesillas occuparunt: electo Denię marchione, relicto a Cesare in custodiam catholicę reginę suę matris ac serenissimę sororis Catherinę posthume, curatum cōmunitatis procuratores: catholicam Reginam hortari ac orare supplices nō desierūt, vt ipsa velit literis et diplomatibus manū imponere: dicentes regna hęc, dum ipsa vixerit sua esse non filii: nec desiterunt a colloquiis de tollendo Cęsari nomine regio, non potuisse ipsum regū nomen assumere matre viuente. Audi rem nigro extincto carbone nigriorem. adeo temerarie rem tractarunt vt ad suffragia ventum sit, decq; terdecim ibi suffraganeis urbibus vna et oppidis, maiorem asunt partem isse in eam sententiam vt Regiū nomē Castelle: iam prębitum per generales curias, Cęsari toleretur, Obstitit pars minor nec passa est vllo pacto firmari vltra fieri de re huiusce modi. Sub horū fauore Nauarra et oppidum Duegnas ab hoc municipio distans leuas sex defecerunt a veteribus dominis, idem & ceteri populi facturi si aliter hi proceres excutient pēnas. Comestabilis tamē fuit vetus Hari oppidum reduxit ad pristinum statū primariis pleriscq; tumultus excitatoribus affectis supplicio. Hoc municipiū iam tendit ad perniciem: Regio magistratui qui dicitur Corrector potestatem et sceptrum ademit, occasionē nacta q illius consensu Fonsecca Regnorū a Cęsare relictus imperator exercitus, pluuerem tormentariū contra Segouiam expendendum ex oppido tentauerit asportare: q ęq stipendiarios colligi milites assentiretur. Iam ad conuenticula tribuū res deuenit. Cardinalis et senatus octātur nec sine periculo vitā agunt. A vobis autem audimus Gallorum Regē itinera vetare nisi cursoribus, neue Hispanis quisq; tuto possit eius fines calcare, quin deprehensus captatur: ergo inimicitias indicit, cito igit emerget vnde Cęsaris e Clunio discedentis iusiurandū expletur: qui cardinali Dertusensi fore vt Gallus Cęsare absente Nauarram sit impetiturus suspicanti: respondit hoc non est tuę inquisitionis, adire hoc attinet cardinalis, vel me ipse vel ego illū radicitus delebo: si deus est: ad primum eius motū erga res meas. Vale ex Valeoleto Sexto decimo Kalendas octobris. Millesimo Quingentesimo Vigesimo.

Delxxxix. De noua secta Lutheranorum apud Germanos exorta.

P.M.A.M. Marchionibus Discipulis.

QVnę in Regnis gerantur, Vos non latent, Ex his quę ab exteris habemus, legite prodigium horrendum mihi ab Alfonso Valdesio magnæ spei iuuene, cuius patre Fer-

Digitized by Google

dinandū de Valdes Rectorē Gōcheñ. Nostis. non minus fideliter, q̄ ornate descriptum cuius epistola sic habet. Alfonsus Valdesius Petro Martyri suo. S.

¶ Quod exacte scire cupis, qui fuerit ortus, atq; progressus Lutheranorum sectę nuper apud Germanos exortę, si non ornate, diligenter tamen scribam, ea bona fide referens, quæ a fide dignis accepi. Audisti (opinor) Iulij Secundū Pontificē Maximum: templū in Romana vrbe Apostolorū Principi dicatum, incredibili sumptu, atq; non visa hactenus magnitudine ædificare cœpisse: idque eorum (vt arbitror) ratus, in humili templo Apostolorum principem habitare: præsertim quum ex omnibus mundi partibus, religionis causa illuc homines confluerent, consummasseq; insigne opus vir maximus, magnanimusq; : ni in ipso cursu mors eum e terris rapuisset. Successit huic Leo Decimus, cui quum tanto sumptui pecuniæ non suppeterent, missis pene vniuersam Christianum orbem, largissimis condonationibus (quas indulgentias vocant) his, qui eleemosynam pro eius templi structura conferrent, ingentem pecuniarum vim sese hinc corrasurum existimabat, præsertim a Germanis, qui singulari quadā religione Romanā Ecclesiam venerabantur. Veruntamen quū nihil sit in rebus humanis tā firmum, atq; stabile, quod, nō temporis iniuria, vel hominum malicia corruat, huiusce modi condonationibus factum est, vt Germania, quæ nullam non Christianam nationē religione superabat, ab omnib⁹ ī præsentia superetur. Nam Vuettembergæ (ea ciuitas est Saxoniæ) quum Dominicanus quidam concionaretur, Pontificisq; condonationes, vnde et ipse non aspernandum lucrum venabatur, populo obtrudere conaretur, Prosiliit Monachus Augustinēsis, cui nomen Martinus Lutherus Saxo, et huius tragœdię auctor, et Dominicani fortassis inuidia motus, nonnullos articulos typis excusos emisit, in quib⁹ asserebat Dominicanum longe maiora tribuere suis condonationibus, quam vel Romanus Pontifex concessisset, vel concedere fas esset. Dominicanus perlectis articulis, incanduit in Augustinem. Adeoq; inter Monachos tum comitiis, tum argumentis increduit pugna dum alius concionem, alius articulos defendit, vt Augustiñ. (quę est malorum audacia) condonationes Pontificis prope irridere cœperit: diceretq; nō ad salutem populi Christiani sed ad sacerdotum auaritiam explendam ad inuentas esse, atq; inde inter Monachos de Romani Pontificis potestate disputari cœptum est. Habes primam huius tragœdiæ scenā, quam Monachorum odiis debemus. Dum enim Augustineñ. inuidet Dominicano, et Dominicanus vicissim Augustineñ. atq; hi etiam Franciscanis, quid quæso poterimus præter grauissima dissidia sperare? Nunc ad secundam scenam veniamus. Audierat Federicus Dux Saxoniæ ad Albertum Cardinalem, et Archiepiscopū Moguntinum, eius in Romanis imperatoribus designandis collegam quo cū haud recte illi conueniebat, magnum commodum ex huiusmodi condonationibus venire. Sic enim inter ipsum, & Romanum Pontificem conuentum erat, dumq; occasionem captat Dux qua Moguntinum eo commodo priuaret: nactus Monachū ad quoduis facinus non minus audacem q̄ impudentē, qui Pontificis condonationibus iam bellum indixerat: omnem pecuniā ex huiusmodi condonationibus per vniuersam ditionem sua collectam, e Cōmissariorum (quos vocant) manibus eripuit, dicens se velle propriam hominem Romam destinare, quę eam pecuniam in fabricā templi Diui Petri exponeret, videretq;, in quem vsum reliquę pecuniæ, quę ab aliis partibus ferrentur, Romæ cōsumerentur. Pontifex vero, cuius est ecclesiasticam libertatē tueri, nec permittere, vt prophani Principes se his immisceant, quæ ad vnum Romanum Pontificem spectant, monuit ducem semel atq; iterū tum literis amanter scriptis tum nuncijs ad hoc in Germaniam destinatis, ne tantam iniuriā Apostolicæ sedi inferret: sed interceptam pecuniam restitueret. Quod dum ille obstinate negaret in suaq; sententia persteret, Pontifex ad extrema conuersus, hominem a fidelium consortio semotū pronunciat, Tū Augustinensis, Ducis fauorem captans, magna audacia asseuerauit huiusmodi sententiam, vt iniquam, non ligare: nec posse Romanū Pontificem quenquam iniuste (vti aiunt) excōmunicare, cœpitq; multa, grauiaq; in Romanum Pontificem, et Romanenses typis excusa emittere, quæ per vniuersam Germaniam facile peruolarunt. Hortabatur præterea Lutherus Ducem Saxoniæ, ne huiusmodi terroribus ab ea sententia, quam semel animo infixisset, sese diuelli pateretur. Intumuerant dudum Germanorum animi, videntes Romanenses ita mores pluscq; prophanos, cœperātq; de excutiendo Romani Pontificis iugo clam per cuniculos agere. Quo factum est, vt quum primū Lutheri scripta in vulgum prodiere, mirum quāto applausu ab omnibus suscepta sint. Ibi Germani gestire, et conuicia in Romanenses iactare: petereq; vt generalis Christianorum omnium conuentus indiceretur: in quo excussis his quæ Lutherus scribebat, alio ordo in rebus ecclesiæ statueretur. Quod Vtinam factum fuisset. Veruntamen

dum Pontifex ius suum mordicus tuetur. dum timet Christianorum conuentum diui (vt libere loquar) plus apud eum valet priuatum cõmodum, in generali synodo forte periclitaturum, quam Christiani populi salus. dum cupit. Lutherana scripta, nondum discussa e medio tollere. Legatum a latere ad Cæsarem Maximilianum mittit, qui inter alia curaret, vt Cæsaris, atq; vniuersi Romani imperii autoritate, Luthero silentium indiceretur. Habebãtur tum imperialia comitia in Augusta celeberrima Germaniæ Ciuitate, Cæsareoq; decreto Luther venire iussus, Augustæ comparuit, sua scripta fortiter propugnaturus: ob idq; cum Caietano (id enim nomen erat Legato) in harenam prodituras: Caietanus asserebat Monachum nõ audiendum, qui tot blasphemias in Romanũ Pontificẽ scripsisset. Status imperii vicissim cõtendebant iniquum esse hominem inauditum damnare. compellereue, vt quæ scripta se propugnaturum asseuerabat, nisi conuictus reuocaret. Quod si Caietanus ipse vir (vt notũ) in sacris literis eruditissimus, Lutherum conuincere posset: paratos esse tum Cæsarem, tum imperii status, sententiam in hominem pronuntiare. Caietanus itaq; videns se nihil proficere posse nisi manus cum Luthero cominus conseereret: idq; quum semel tentasset, male homini successisset, re infecta discessit. Lutherus vero maiori cum gloria dimissus, q̃ admissus, quasi parta victoria gestiens (vt sunt hominum ingenia ad malum procliuia). Ducis Saxoniæ præsidio fretus, nouo feruore noua dogmata ab Apostolicis institutis diffidẽtia, et scripsit, et emisit. Tũ Pontifex videns se nec blanditiis nec monitis tantum efficere posse, vt Monachus ille blasphemus meritis poenis plecteretur, ne venenum, quod impune, longe, lateq; spargebat, latius serperet, orthodoxosq; viros in partes suas pertraheret, quo hominem vt hæreticũ et schismaticum declaratum omnes fugerent, sæuissimam Bullam (vt vocant) in Lutherum. Lutheriq; fautores emisit. Quo facto, non tam cõmotus, quam in rabiem versus Lutherus, ipsum Pontificem Maximum (o impudentia) hæreticum et schismaticum pronuntiat: libellum q; cui titulũ fecerat de captiuitate Babylonica Ecclesiæ, emittit, in quo (Deum immortalem) quibus machinis. Conciliorum, sanctorumq; Pontificum decreta atq; statuta oppugnat: asseuerat q; Ioannẽ Hus in Concilio Constantien. iniq. damnatum, seq; omnes illius articulos, damnatos vt orthodoxos, defendere velle. Nec his etiam cõtentus; quotquot Vuitembergæ nacta est iuris Pontificii libros, publico igni tradidit: dicens eos Christianam pietatẽ peruertisse, atq; inquinasse: ob idq; e medio tollendos esse. Horum itaq; fama per vniuersam Germaniã sparsa, adeo Germanorum animos in Apostolicam sedem cõmouit, vt nisi Pontificis prudẽtia, pietasq; aut Cæsaris nĩi felicitas cum generali Synodo his malis occurrat: vereor, atq; ne rum vereor, ne hoc malum latius serpat, quam vt postea illi antidotum adhibere valeamus. Hæc ad te ex tempore scribere visum est: tu ea boni consule. Et Vale. Bruxellis pridie Kalendas Septembris. M.D.XX. De infido Cucullato satis: multa sunt in eius confutationẽ a peritis et grauibus viris scripta, quæ ad manus vestras facile deuenient. Valete ex Valeoleto decimo quarto Kalendas Octobris. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dcxc. Prodigio e papa. de suis mutabilitatibus. Turcus dissoluit classẽ quare.

TAbellarium habemus a mercatoribus qui ex pacto singulis mensibus vnum destinant ab Italia. Pontificem scribunt esse magis profusum q; auarum: propterea licet duplicato pontificatus censu ex additis Flotentia et Bononia fuisq; pendicibus magnos pecuniarum redditus assequatur: necessitate tamen vrgetur eterna. inde inconstanter facile reseruas et expectatiuas assentitur expediri, mox reuocat. Turcharum princeps classem dissoluit sua præ formidine nĩe classis, quam ad orientem miserat, q̃doquidem non vltra suam aluit, q; nostra constiterit: quę de ditione Geruẽsi, tam et ipsa dimissa est, aliud audite: Cardinalis et senatus vnum e senatoribus Regis ad Cæsarem miserunt nomine doctoẽ Guiuaram, cui mandata dederunt de procelloso rerum Castellę statu. quo nam pacto ruant omnia in deterius ni veneris Rex. Contra Zamorensem episcopum breue Pontificium delatum est cõtraq; seditiosos initiatos omnes producere illud, ne acrior exoriatur seditio, non audent. Ex Gallia fertur comitem Petrum Nauarrum in Rauenate pugna captum a Gallis, carceris in patientem: vt libertatem assequeretur Gallo regi fidem de obsequendo præstitisse. coacta classe aiunt illum petisse altum mare: quo tendat aut quid molĩatur ignoramus. Galli præsides ex Narbonẽsi Gallia lenones et vagos omnes ad remos concessisse dicũtur ab exteris nisi vltra occurrit, ergo Valete ex Valleoleto in Kalendis octobris. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo.

Dcxci. Adagiũ de castellę morbis

P.M.A.M. Magno Cancellario.

AD hos vsq; dies in cruribus et pedum articulis podagram Castella patiebatur. Iam ad cubitos humerosq; paulatim serpit, et cruciẽ. Nota machinãtur popularium motuũ

Digitized by Google

fantores. de abroganda senatus regio potestate, nouisq; creandis magistratibus: decq; redditibus regiis in se recipiendis loquuntur: nec passuros vt Cardinalis vicem gerat Regiam, q; sit alienigena, licet illū obseruent quia mitis est. Proceres coronæ Regię vsurpatores & gregis regii lupos apellant: quare se deleturos omnes blaterant. Sed maiore illos odio prosequuntur q; voraces Capri & complicum cogitatus non modo nō interceperint, quō facile potuissent, sed vt gratiam eius captarent, postergata Regis mentione, fouerunt. erigere nanq; in Hispania caput non ausus Caper fuisset: q̄to minus Toletanam sibi vsurpare contra regni leges antiste am: aut reliquas vuas de famelicorum Hispanorum faucibus ex Hispana vinea decerpere: ex qua nec acerbum quidem racemum relinquere studuit, quin aut in suum inexhaustum gutgitem illum detruderit: aut in facinorū conscios immerserit: vnde q̄ nunc sentitis emergunt, q; periculosius est, e procerib⁹ multi per literas cum eius popularis conuentus primoribus de concordia tractant, ne in suos status ruant, aut eorum subditos semiebullientes subornet, formidantes. Si morabimini forte reperietis vtrosq; seductos. De nouis autem gubernatoribus regnicolis Comestabili & Almiranto, quos legibus consonos elegistis, bene quidē vos: sed nō admittuntur. aiunt enim Iunctæ consultores: Regem absentem, saluis legibus, neq; te gubernatores eligere. Lupus Furtatus nobilis vir quem ad nos misistis cum spe vestri aduē tus, eos qui sano vtuntur animo solatus est: non tamē alii desinunt suas ineptias exercere. Nuncios ad Cardinalē et Senatum Iuncta Turdesillana misit. Nequid agant in Regni negotiis attendet imperare ac minari, ad seueriant senatores, rationem de ante actis prębituri: iubent quo si quis prece aut precio vel amore aut metu contra leges aliq̄d consuluerit, tali pœna mulctetur, vt ceteri illorum exemplo futuri deterreantur. Spectaculum atrox in Regiam autoritatem fœdum ac detestabile. Respondent se audiuisse nec vltra quicq̄. per notarium ac testes dicta colligit Franciscus Agnata, iuuenis bene compositę hactenus Salmaticę: non bene cōpositę procurator. Cardinali autem per cucullatum fratrē quēdam concionatorē sedicionosum lingua promptum: dominicæ professionis dictum Alfonsum de Medina: tria impetrat Iūcta quam sanctam temerarius apellauit: vt inquisitionis hęreseos primo tantum exerceat ministriū. secūdo vt gubernatoris insignia deponat ac nomē: tertio ne cuiq̄ pcerū ihæreat, qa inde scādalū poterit exoriri, si vero hinc exiri libuerit: Sanctam dicit Iunctam: ad quēcūq; regnorū locum elegerit ad sui morā vt obseruanter tractetur scripturam. Inde ad senatores cōuersus impudenter, hortatur ne differant Iūctę sanctæ parere: ni mulctari cupiant. Ad hęc senatores responderunt: se nisi coactos aut per vim tractos huiuscemodi mandata impleturos. Cardinalis autem sea Cęsare creatum gubernatorem iure medio: quia sit eius vassallus: q; q; non sit vitæ inhonestę, aut ignarus ad id onus exercendum, & sit recti cupidus, nec mino⁹ horum regnorum commodi studiosus, q̄ ipsimet: qui hoc profitentur: potuissęq; Cęsarem saluis legib⁹ eligere quia sit vigenario maior, secq; apud proceres vngurentum fore: si ad eorum quēq; diuerterit: non autem scandalum vti ipsi aiunt. Altero die cucullatus hic buccinator: ad tumult⁹ populares excitandos eloquens: e suggestu tribus conuocat, eas appellant quadrillas. Padillam ait sanctæ Iūctę Imperatorem, manu venturum armata, Valleoletanos obiurgaturum: ni vtriq; sancte Iunctę mandatis paruerit. Castagnedam sigillorum, licenciatum Ximenez registrorum, Rodoricum Ruam & Christophorum Xuarez computatoriorum voluminum Regiorum reddituum custodes: cum suis quenq; oneribus ire ad se coegerūt: de ceteris Regiorum negotiorum ministris idem. Reginam Catholicam iussisse Iunctę procuratores sunt allocuti longo sermone, largis effuderūt buccis de regni dilacerationibus post Catholici patris ei⁹ obitum. Taxarunt q; filium q; sibi Regis nomē sumpserit: ea viuētē. De re vtraq; se nihil scisse ad eum vsq; diem professa est. ad tertium aiunt respondisse, prouisurā se post hac ne regna ruāt signaturāq; ppe diem chirographa quæq; ad gubernationem facientia fuisse pollicitam. Inpræsentiarum tamen nequire ob aduersam valetudinem. His elati sermonibus sanctæ Iunctę naucleri, qui nauim ascenderunt nunq̄, aut mare prospectarunt, non irruentes maritum aut genitorem ab ea id potuisse assequi nullis precibus. Ludum Troicum: qui cannarum dicitur instituerunt. Vicos vias q; omnes: plateas etiam atrii Regii. inspectantibus ex alto Regina & Dona Catherina infante eius filia: solutis habenis lasciuis impleuerunt stridoribus pręlentia. Est eorum iam turgida adeo superbia vt missos a Cardinali duos episcopos Lucensem & Oriuetensem cum mandatis de concordia, inauditos nec admissos in oppidum remiserint. Iam pudor & timor strepentibus alis abierunt. Ex aula quoscunq; Reginę aut filiæ ministros, cōtra illarum inanes structuras sentire suspicantur pepulerunt. nec serenissimę puellę infantis lachrymis crudelem sententiam flexerunt, vt puellas paucas cunquib⁹ est enutrita relinqueret.

senat⁹ & cardinalis tollit autoritatem. dd ó, p cerib⁹ dicit plebeiū. Ca. p. voraces nouos gubernatorib⁹. ve ficte nūciū.

De scordia procerū vulgo.

Tria impetrata Cardino ii.

Cardinalis Responsum.

Lasciuia ꝑ ficterorū.

Digitized by Google

Acri scopa tanq̃ fœtidas scobes sexus vtriusq; ministros ex atrioverrerũt. Reginę Catholicę placere ista dicunt. Alfonsum Quintanillam Medinensem equitem, vna cum vxore, Deniæ Marchionis & vxoris eius loco suffecerunt. Fama hic viget tantorum autores malorum, qui apud vos sunt, hanc magnanimi Regis Cęsaris ingętem iacturam nihil facere, quod non parum indignationẽ auget populorum. Argumento esse inquiunt q̃ ridędo ista suscipiant auscultętq; neq; ob id a ludis ac iocis & symposiis magis abstineant q̃ si virtute sua Regi addidissent pacifica suis regnis hęreditariis alia Regna. Ad hanc vsq; metam epistola quæ iam epistolæ modũ transilit, morã faciẽte q̃ rari iam cursores eant redeantq; ob intercepta itinera: quæ acciderunt interea suscipito. Quattuor e Iunctæ ducibus militum Padillam ipsum fortunæ nunc palponem ab inepto populo habitum pro Hanibale: cum nulla polleat rerũ experientia Ioannem Brauum Segouiensis exercitũ: Suerum Aquilanum Abulensis: Ioannẽ Zapatã Madritensis, stulticię duces, venisse scito ad Cardinalem: Comite fratre illo loquace Alfonso Medinæ: lethali stimulo huius incendii. Redderevoluerunt causas cur episcopos reiecerint inauditos. Redarguit illos Cardinalis q̃ suos recusent nuncios audire de pace acturos, quibꝰ medijs eos hortabatur vt pacifice, non sumptis armis, in suum regem peterẽt regni cõmoda: eorum se futurum procuratorem promittens, vt quæcunq; petierint assequantur, suarum cicatricum fore se chirurgum & valetudinis medicum, modo vt subditi non vt hostes salutem quęrant, vt accepturi a rege, non daturi regi leges videantur. In seditiosum dehinc cucullatum conuersus, q̃ facinorosum illi sit indumento, ac professioni eloquentiam in populorum exagitationibus exercere: prędicauit. Incassum omnia, sũmersi iam sunt & obruti pelagi profundo. Venerãt hi, senatores aprehensuri, Valleoleto non obstante, quod oppidũ iam pręceps & ipsum lapsum est: cordatis viris & potentibus eliminatis. Sed ab exploratoribus moniti senatores aufugerant partim, veteres pręcipue. Noui autem plęriq; tum prece tũ precio in senatum admissi: vt honoratam senatorum famã hac via consequerentur, capi voluerũt cum non secesserint. Armata manu illos in huius oppidi fœdam ignominiam abduxerũt, dimisserũt mox ex itinere Turdesillano. ipsi vero ad regnorum arcem Turdesillas Reginæ sedẽ regressi sunt, quę audit auscultatq; illorum nugas: exequitur nihil. Cardinalis vero discessum tentauit sępe. Neq; illi parent: neq; vt exeat patiũtur, retroq; illum traxerunt oppido armato ex ponte fluuiali: tibi noto: discedentem in Kalendis Octobris cohors prętoria quę Cardinalem vt proregem comitabatur: confringere portas a custodibus occlusas voluisse: aut constuenti populo in pontis faucibus obsistere. dedit se medium don Petrus Giron populo gratus. Suasit Cardinali reditũ. Inuitus retrocessit. Pice nigrius audi aliud. Ex insula Geruensi redierunt equites quorum halitu dedita fuit circiter milliaria viginti distanta nobis, nititur Iũcta illos ad se reducere. Reginam inquiens velle gubernare, Reginęq; suę adesse debere. Parte alia Comestabilis: vti Prorex: idem summo studio quęritat: cui adhęserit illa moles armatorum: tutiorẽ videbit rem suam. offert etiam Petrus Giron se iturum ad eos nomine Iunctę seducendos. quid fiet habebis Vale ex Valleoleto quinto Nonas Octobris. M.D.XX.

De incuria Luporum apud Regẽ.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcxcii. Odiũt Turchę Soldanũ & Sophius. nos fluctuamꝰ. papa laborat corpore viget aio indã dies tolledi censuris.

QVæ a diuersis orbis partibus referãtur accipite. Turcharum princeps oclatur. Soldano de bellorum fremitu nulla est cura. Sophi Persarum Armeniorum ac Medorum dominus dormitat, soli nos fluctuamus, Pontifex tertiana laborat febri, corpore invalidus est. in dandis reseruis ad pecunias colligendas: mox abrogandas validissimꝰ. Ex Flandria fertur Cordubensem episcopum & Villafrancæ marchionę ducis Albę filium: fuisse monitos die Septembris decimo quarto vt præsto essent, huc per equos dispositos venturi, nomine Cęsaris, promissum aduentum eius & legum obseruantiam: quo regnorum turbulentię sedarentur. Quid interceserit, qui auersi consultores fuerint moliti: non intelligimus. ea nubes candida dissoluta est. mutata est sententia. perstant illi. laboramus nos: vti per literarum exemplaria videre licet quas ad Regis intimos do. puto nãq; vos: licet Hispani sitis: nec extra Hispaniam pedem habeatis: multa latere: cum sitis vos in tranquillo, harum popularium ineptiarum expertes. Per Luppũ Furtatum nobilem Hispanum ad plærosq; primates eblandiendo excusandoq; se, cur Comestabili & Almiranto, non autẽ ipsis gubernandi onus prębuerit: benigne hortando illos: vt regnorum inuigilent tranquillitati, pollicetur aduentum: quẽ credimꝰ longiorem caudam habiturũ q̃ oporteret. missus est & don Aluarus Ayala Marchionis Aquilaris gener a Cęsare cum literis ad Senatum & gubernatores, idem pollicentes & vt forti sint aio exhortantes. Ex Italia dicunt Cardinalem Medices, Leonis papæ ne

Quid Lupus Furtatus afferat.

Digitized by Google

posse ex fratre Florentiam petiisse. Florentinæ princeps est rei publicæ, aduersq factionis primariis expulsis. Valete ex Valleoleto quinto Nonas Nouembris. M.D.XX.

P.M.A.A.M. Magno Cancellario.

Dcxciii. Quid protestet Burgos Iūteros & Valdoletos. quid Comestabilis promittat Burgēsib⁹, tentāt mutare Reginā Geruenses diuidūtur.

Iam prata florescere incipiunt: canistrum prepara quo iam tandem pullulantes e tot spinis, rosas, paucas tamen, quas carpere. Ciuitas primaria Burgensis per procuratores suos Iūteros nouos fecit, q̄ nisi fuerint sæuire in Senatores, admittereq̄ sermones de Regio nomine semel prębito debitoq̄ Regi tollendo. Si de solis regnorum grauaminibus & patriarum legum obseruantia velint deliberare, se fore fautores: sed si de vendicanda sibi autoritate gubernandi cogitauerint, alienos se ab eorum nugis futuros protestantur. Scripseruntq̄ ad Valdoletanos, vt resipiscerent: si remediorum consocios habere velint Burgenses, paucis a Rege impetratis se fore contentos profitentur, quę ad regni commodum faciant. Adquę Comestabilis, operam nauaturum suam apud regem pollicitus est: dedit⁹q̄ obsides filios vt paulatim astu varro dispergat ea fulgura populária. fama est etiam tentasse Iuncteros educere Reginam e Turdesillis, Toletumq̄ traducere. Re suspicata, Valleoletani nuntios ad eam misserūt supplicatum vt ad se veniat, si mutare sedem sua Maiestas statuit. Se nil tale cogitasse, facturāq̄ illos de sua voluntate certiores respondit Regina. De Geruensibus bellatoribus partę Comestabilis affectus est: Petrus Giro partem, sua impensa seductam: ad Iunctam duxit, q̄ illū suarum copiarum Imperatorem creauit. Hac electione Toletum turbatum est. Suū voluisset Padillam, qui & ipse discesserat ex Turdesillis Toletū, re intellecta suos reuocat Toletum milites: & Padillam retinet. Soria vero, Guadalaiara, & Zamora, Burgenses imitati, Iūteros deseruerunt. Zamorę autem episcopus, Albelisq̄ Comite recepto in ciuitatem, vagatur armat⁹: Iunctus totus effectus, excitat scandala & tumultus. Iuncti duos ad se causidicos Iuris peritos doctorem Olmedillā & licenciatum Bernardinum, sub specie libertatis, effecti reges ad se ire fusserunt: vt iuridice dicterent q̄ sint a rege pro legum obseruantia petituri, præponunt. Cardinalis autem nil pręter mittit, quod ad tantę valitudinis aduersę faciat salutem. cūtib⁹ ad Iuncteros Iuris consultis: dedit in mandatis vt Iuncteris operam suam polliceantur & si op⁹ fuerit se iturum in Flādriam supplicatū Cæsari vt eorum annuat postulatis aduersus prauos consultores, qui assident eius lateri. Bernardinus vero de causidicis alter Cardinalē iturū Turdesillas dixit, si opus esset, non in Flandriam: quo errore decepti Iuncteri, ad Cardinalem nūtios mittunt in hanc sententiam. Permittit Sancta Iuncta vt Cardinalis ad se veniat, quatuor tamen rebus seruatis. Ne cum insignis aut nomine gubernatoris vt pretoriā cohortem quę illum vt proregem comitatur dimittat. Vt assignatam domū ingrediatur aduenies, ipsis inconsultis inde non exiturus, relaturos aiunt se quæ ipsi statuet int per pprios nuncios. Ne qd scribat ad Cęsarem ab eis nō visum. Renuit conditiones Cardinalis dixitq̄ protulisse nunq̄ se verba huiusce modi. Iturum se in Flandriam ad Cesarem ait dixisse nō autem Tordesillas ad tumultuarios. si sanari velint a tanto morbo, apud regem posse medelā reperiri. apud ipsos minime inquit. Postero die don Petrus Giron Iunctarius ob causam omnibus notam esse ctus, ad Cardinalē venit, suasitq̄ vt Iūctę postulata susciperet, eā esse viam, inquiens, ad concordiam. Gironis præposita reiecit. Iuncta post hęc misit ad oppidum Fonsecę dictum Alahegium, obsident, tormentis ab oppido Medina prębitis, qui Cęsareo recusarant pbere imperatori: quatiunt ab internis pręsidiis multi obsidentes escopetis & sagittis perimuntur, inclusis ipsi parum nocent. Et aliud. Cardinalis tata insolentia fatur; Nocte fere solus. Ad Rinū siccū Almiratis oppidū nūdinale, supellectilib⁹ & familia relictis, aufugit. Ego permaneo, nescio q̄ ignem flammato: q̄to humilius postero quid futurum sit, expectabo. Iā satis ex Valleoleto decimo Kalendas Nouembris. Millesimo Quingentesimo Vigesimo.

P.M.A.A.M. Fernando a Vega Cōmendatario maiore Castellę.

Dcxciiii. Moralis & felicitate nō nota.

EX quo tibi tuis q̄ rebus consulens ad amatam vxorem & dulces natos te contulisti furtim, mauis scientis populi furorē, timens aufugisti: nullus fese mihi obtulit qui ad te profecturum diceret, nec⁹ vbi nam lateres intelligebam. Nunc autem hoc tuo nuncio a me literas exigente: quid de te sentiam accipito. Quid inte lateat adeo cœleste vt deum matrem q̄ meliorem tibi, tam propitios habeas, ambigo. Excedit omne meritum humanū. Nolenti beatum tibi ocium tribuerint. Quietem Eliseam tergiuersanti pręstiterunt. In tranquillo iam rure ac tuo quiescis. Nesciebas cum hinc esses ad eam felicitatem iter inuenire. Fore id felicissimum, si accideret sermocinabaris mecū sæpe. Id optabas, deliberabas, practicabas, eligebas minime. Quum hoc sentires, in mari tamē & procellas inter Palatinas fluctuabas. Licet portū aspiceres quę potentis velis tua natum reducere quiret, te nunq̄ recipiebas

inter scopulos & ambesas tamē rupes morans excutiebaris. parato igitur superis grates immensas, & ne turbida ista tempestas mutetur optato. si nāq; serena tempora refulserint ad priores velis nolis tempestates raptaberis: caue interea tibi: transuerſatū te gestant suis gutturibus hi Iuncteri timentq; ne tua illos prudentia det aliq̄ do precipites. Ego autem qui nec focum habeo. nec; vineam in Castella, quo tendam inscius: hic in pelagi turbati medio rugitu expectabo quid fata ferant: puppim ad flantes ventos interea pro necessitate temporis, o duoluarb. cito nanq; concrepere desinent hæc tonitrua. Tu Vale ex Vallecoleto quo die Cardinalis ante lucem, nobis insalutatis, vno tantum cubiculario comite tacitus euolauit & Iuncta dicta Sancta paulatim disiungitur decimo Kalendas Nouembris. M.D.XX.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dcxcv. De suspensis Barbitō sore ac Bir retario. De tribꝰ nūcijs ad Iuncū Postulata Burgensiū De recidiua Valdoletanorum.

PAucos post dies a Priore mea noua emerserunt multa, Iunctę insanæ disiunctionem augurantia: per infantē Granatę tribubus ita volentibus, cum sit eorum prætor barbitonsor & pileorum opifex, temeratæ plebis agitatores, media in platea patibulo suntsuspēsi, latuerunt alii plures eo territi exemplo. Eo die sequentibus etiam quatuor aliis visum est oppidum quiscere aliq̄ tisper. Oppidani ad Iuncteros miserunt nuntios tres. sani vnum consilii nomine Georgium de Ferrera, & praue mentis duos. ex ordine vnum equestri, nomine Sarauiam virum semicatilinarium, sui profusum, alieni appetētem, e mechanicis alterū Frenarū nomine Alfonsum Verā. Georgius, iunctę protestatus est vt resipiscant. Ne Gironē, ne scandalis aptum ferendis fratrem Alfonsum concionatorem: Ne Zamorensem Episcopum ad se vltra mittant. Grauaminibus intendant solum demendis, de cętero nil curent, his actis regressus est. Insani duo rerum nouarum studiosi cum insanis perstiterunt, ad sui cōmodū tendunt de Republica nil curant. hęc de Valdoletanis. Burgēsem dixi ciuitatē, visa Iunctorū demētia, secessisse cum plerisq; aliis. petit hęc ciuitas pauca sibi a rege præberi. Vt de hospitibus tollatur consuetudo, ne pecunie de regno exportentur, ne alienigenis officia vel beneficia præbeantur: vt Alcauallę ad pristinam exactionem reducantur, ne petatur donatiuū, contentus sit rex veteribus auorum tributis: & pauca pterea. Comestabilis se a Cæsare impetraturum illa pollicetur, gubernatoriaq; potestate non visurum donec illa ferantur. obsides dedit filios populo: ne defraudari suspicetur: sed quid: dum hęc ita scripsissem. ecce ignem, qui extingui videbatur, repullulātem, recidiuauit Sarauię ac Verę impulsu Valdoletum. Infantem & Oxomensem episcopum eorum medicos egregios expulerūt quadrillę. per seditiosos res agitur. Cardinalis & Senatus in Ritu sicco agunt timentes. nō arbitrantur se tutos sibi esse. oppidani met illi semipalpitant in suum dominum absentem: quia adhuc est in Laletania. optare videntur & hi nouos motus, vt audio, nec dicere desinunt: si Iunctorum exercitus ad se venerit: q; Cardinalem & senatores admiserint, nō expectaturos vim. Comestabilis q; Geruensium multum partem assecutus est quicquid argenti cælati possidebat, in monetam decussit, ad stipendia illis persoluenda, neq; obolum de fisco reperiunt. tanta fuit vestrorum Onocrotalorū vorago deglutiens: vt ad ossa vsq; ceruices horum regnorum excoriauerint. Scribis Toletanos cum Gallis agere vt in Nauarram traducant exercitum: quo plenius queāt seditiosos animos saturare. Immensum est in vestros Capros odium & a Capro insertos pampinos: apud fœlicem a natura, infelicem ab educatione Cæsarem. Andaluzia tamē, quæ Vandalia est, in tranquillo manet. Non desunt a murmuribus illi populi: sed erigere caput nō audent. Hispalim sustinet in fide Medinę Sidonię Ducissa: Regium redolens sanguinem, quod Catholici regis Fernandi sit ex Cæsaragustano archiepiscopo neptis: de viro eius nulla mentio, est mortui filius, penitus iners, dux autem Archensis aduersæ factionis princeps: vrbem illam seducere vt aiunt, conatur: ob inimicitias veteres suæ domus cum Sidonia. De Granatę regno desideratis intelligere. Baza nobis excussit calces. Regios perturbauit magistratus: Ludouicus Mendotius Tendillę Comes & Mōdesaris Marchio; quē reliquistis ei? regni generalem armorum ducem & Alhambrę regii Castelli præfectum: regiis eius regni cohortibus laccitis: ad Baccensem conuolans vrbem cū fauore bonorum: facile seditiosos domuit, horum principes affecit patibulo. Conuicini autē, quia m motibus intendebāt: Baccensium exemplo territi: cristas erigere desierūt. fuit cęteris eius regni habitatoribus id præclarum facinus, vtile, Gientium, Vbeda: Bayzia iam confricabant humeros. profuit ad id sedandū Gabrielis Merini barii archiepiscopi, & legionis Hispanę episcopi præsentia: qui vt matrem viseret adhuc viuentem; Vbedam fuerat profectus: est nanq; Vbedanus. Extat inter eos tamen odium inueterum. quod Iacobus Caraualalus: in agro venientem Vbdam versus: Dō Ludouicum dela Cueua cum quo particulares exercebat inimicicias: trucidauerit. Scribitis & vos adesse tempus quo

Postulata Burgēsiū.

Andaluzia stat fidei.

Cęsar

Cęsar sit ad electionibus coronam suscepturus placet Hispanis, quia liberior erit post id ad capiendum iter ad eos. Audi nunc quæ apud nos noui emergunt, spem salutis afferentia. Castellani proceres ex hac populari seditione fugulum vident paratum, in eos nanq; scabiem hanc scalpendam esse. Iuniperi blaterant, vt ad coronam eorum terras ablatas reducant. Hoc veriti expergiscuntur qui alias his motibus gaudebant, sperantes inde lucrum, vti ex turbido fluuium piscatores. Beneuentanus comes & Asturicæ Marchio cum validis armatorum copiis equestribus peditibusq; ad rerum fiscum ad Cardinalem & senatum tetenderunt, huius mẽsis die vigesimo septimo huic, vigesimo octauo isle. Almirantus vero eius oppidi Riuisicci dominus aduentare iam dicitur ex Laletania, vbi status habet non negligendos sexto idus Nouembris. Millesimo quingentesimo vigesimo.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcxcvi.

Martianus dat rationes quare debeat Rex excusari a querelis

MArtianus philosophorum ętatis nostrę maximus nec inter oratores vltimus, a me sti mulatus, ę eorum causa qui cum rege venerant tot sint exortę inter segetes regias reprehensiones, vicis q; ac tribuli, frumenta suffocantes, regem excusans, rescribit magnas fuisse causas expendarum, quæ regem coegerint cum hic esset querere pecunias, literarum ipsius exemplar habetote, sensa videbitis, callide diserteq; composita, sed a proposito alienum est responsum, neq; enim vnq; incusaui Cęsarem in quo nil taxãdum reperiri potest. est a natura sere diuinus creditus, vt par erat illi ętati, sola alias eius genius, nõ tutatus est eum ab educatione vorago nostra, his omissis Martianum audite.

Ludouicus Martianus Tudetensis episcopus conterraneo & affini Petro Martyri Cęsareo Senatori.

Plures habuimus tuas ex Hispania, de rerum ista perturbatione, turbati quippe sumus, sed audi quibus causis quisim ego Cęsarem ab ea labe, qua incusatur, liberare. Quum ad Valdoletanos peruenissem, querelas agitari sentiens de pecuniis e regno transmissis rebusq; aliis quibusdam, prętoribus ac senatui rationem dedit in hunc sensum. Et si nulla sit populis reddenda consiliorum a regibus ratio, tam apertam tamen esse illis rerum suarum non rationem tãtum sed necessitatem, vt nec eam tacere vellet nec posset. Viderent q; cõueniret delatum ad eos orbis imperium concordia amittere, & ad alios transferri. De coniugio vero, se coniugium optare inquit, verũ saluis humanis diuinisq; legibus fieri non posse nisi alieno, quod summopere querebat, consensu. Nec se, nec suos superbe imperasse Hispanię. se negare nolle quin alia quæ essent & liberalitati suæ & nouitati regni condonanda in eos qui eum educauerant. Ne aurum ex prouincia exportaretur. Non superasse magnã auri vim, si censerent Hispani, quantũ senatui, quãtũ prętoribꝰ, arcis prefectis, ipsi denicq; regno deberetur. Animaduerterent autẽ hi qui diligentius res iudicant alienas, quantũ auri contra Enobarbum, quẽ vulgus Barbarroxã appellat, Africę pestem, fuerit expositum, q̃tumq; sibi classes instructę pecuniarum exhauserint. prima quę in Africa naufragio fere tota deperiit, dehinc in restituenda, alia etiam classe, qua ipse Cęsar vehendus erat in Hispaniam, quaq; frater Fernandus ad Belgas ductus est. tertia quæ contra hostes ad orientem & Gerrenses missa fuit nauim rostratarum septuaginta, triremium q; terdecim cum octingentis grauis armaturę, leuis autem quingentis equitibus, peditibus vero decem millibus, quæ classis tam per annum alitur, cum pontifex & rex Gallus atq; vna Gemensis, vix per semestre vigintiq; triremes sustinuerint, quin illas reliquerint, vti cadauera deserta prędatis. Emissas prętera duas classes alias, ad orbem exterum, cuius tu prę clara inuenta tribus decadibus collegisti. aromata quęsitum vnam, ad aurum iam repertum alteram. Animaduerterent prętera locatam esse regi Portugalliæ sororem, sed quod grauius est, librare secum deberent, q̃ ita contemptione, pollicitis, oblatis ac latis largitionibus fuerit a Gallis in imperii petitione oppugnatus. Non fuisse partum gratis imperium, vt mala prope infinita auerterentur, quæ si ad Gallos Imperium deuenisset subsecuta fuissent. Illudq; reputare Hispanos debere, non mediocrem auri iacturam, ex tam diuturna & necessaria apud Celtiberos & Laletanos facta mora. Donatiuum autem non exigẽdi gratia petitum est, sed vt hic suus discessus plus auctoritatis apud finitimos haberet, se autem inquit triennio tantum afuturum. De fratre ablato ex Hispania, quem regno Austriæ prefecturus erat. longe maiora, q̃ de illum mitebat cogitasse. De Toletana vero dignitate prebenda, eam se curam habuisse vt illius gratia daretur, eiu secundum a se locum crediderit. Nulli debere maiorem cutam esse regni q̃ Regi. Ad quatriduum aut paulo longius coronatum habebimus Cęsarem, quanto

Oratio Regis ad senatum.

De tribus classibus.

De locata sorore Portugallo.

De prima coronatione.

cius licuerit post id ad vos iter expediemus. de istorum regnorum commodis, quæ spes maiestas tanti facit q̃ ti æquum est fieri debere, tractabitur. Interim tu vale ac apud tuos Hispanos, quandoquidem non vulgaris es apud eos opinionis ac nominis, tui nostriq; regis Cæsaris nationem tuere, nostrasq; illis causas proponito. ex Aquisgrano vrbe Germaniæ vbi ponam paramus coronationis Octobris die vigesima. Millesimo quingentesimo vigesimo. Vos autem hoc exemplar habetote ex Valdoleto idibus Nouembris. Respondi nondum, q̃do acciderit videbitis q̃ tum ipse dissonet a meis significationibus, de causis tot tantorumq; malorum. nullus est enim qui conqueratur de rege nec; emergit cur possit quis regi succensere aut dicere contra impensas quas Martianus recitat. de voraginibus Regem adolescentem deglutientibus, sub silentio, forte illorum pertæsescens geminos, præterijt. de hoc alias. Vos valete. Millesimo quingentesimo vigesimo.

Dc.xcvii

Coronatus est Rex. Quo tempore mutata est imperij successio De confluxu ad Junctos. De Comestabili suscepto Burgis.

P.M.A.M.Marchionibus.

TAbellarium habemus a Rege. Iam coronatus Cæsar est Aquisgrani vrbe Germaniæ, loco a maioribus assignato ad Imperatorum Coronationem ex quo Gregorius Papa Quintus & Imperator Otho tertius, anno ab hinc quingentesimo ac vigesimo. Ambo Germani affines conuenerunt, ne vltra per successionem Imperatores assequerentur Imperium. Rei ordinem nondum habemus quia emissus repente fuit hic tabellarius, vt rem nobis significaret. ad nos amici prope diem conscribent, vti res acta est, ad vos ego. Mira de electorum potentia refert & elegantia ac ceremonijs. Octobris præterijt dies vigesima tertia fuit eo actu nobilitata. de me autem hæc habetote. Aufugisse latenter noctu Cardinalem intellexi se vos credendum est. Nequiui ego illum sequi, commodius tempus expectaturus. Manet ergo maneboq; in hoc oppido, in igne medio, donec violentis acta vorticib? Regia classis vel portum petat, vel, quod deum auertat, illidatur. in magno quippe discrimine vagatur. Ad Iunctos confluunt vndiq; ingentes copiæ. Comestabilis designatus gubernator in Kalendis Nouembris a Burgensibus honorifice susceptus est, q̃ illis promiserit se non vsurum potestate gubernatoria, donec a Rege illorum postulata impetrauerit. Sub pœna tamen custodia seruatur vna cum filijs Ioanne Touaro & Bernardino Velasco, quos sibi reliquerat obsides. Admirantus vero ex auitis & dotalibus terris quas habet in Lætania veneris, auditis Valdoletani natalis sui soli, motibus, ex itinere in Cerueram oppido sistes paruipet, quia est infirmus, Epistolã scripsit ad Valdoletanos vulgarem, dicendi copia pollentem & sententijs vtilibus refertam, cui si Valdoletani crediderint, a graui, quo laborant morbo, reualescent. qua hora aduenisse dicitur, eadem ad vos scribo. Valete ex Valdoleto pridie Kalendas Nouembris. Millesimo quingentesimo vigesimo.

¶Inter Morales.

P.M.A.M.Fernando a Vega Cõmendatori Maiori Castellæ.

Dcxcviii

Amisit oblatam sortem. dat causas auctor cur nolit sequi fugientes.

HAbui epistolium tuum elegans profecto, mei respõdens, quibus ego, te inuito, factum a superis fœlicem fuisse te dicebam, sortem tibi e manibus euasisse video, ad immanes rediisti ventorũ turbines, nec peractis tempestatibus inter Scyllæam iterum rabiem & Caribdeam voraginem lembum agitandum credidisti. dolendum tibi potius q̃ inuidendum arbitror, qui quod optabas deserens, quod fugiendum fore arguebas, repetisti, q̃do ad sensi obsessos in Riuosicco te contulisti, ego autem tuis consilijs inhærens, & a tuis actis ab horreo eam mihi vitam elegi quam tu tranquillam, fore si euenisset, prædicabas. Auratum Cõmendatoris Ribeq; atrium, qui exul est a patria, q̃ inter cordatos enumeratur, inhabito. Cõmendatorem ipsum, suis ineptijs auersum, habent odio tumultuarij, cum sit e Rectoribus vnus, licet non ierit ad curias Gallecas, quodq; transeunte don Petro Girone per villam quæ dicitur Mojados, cum Geruensibus seductis, vnius centuriæ partem illi surripuerit, cuius ipse præfectus erat, & per vicepræfectum gubernabatur, ac volanti gressu ad Riuumsecum perduxit, quod facinus a Cardinali & Senatoribus magni factum est, & iuremerito quandoquidem ex philosophorum sententia, facti dimidii dicitur ille gratiam promeruisse, qui facto principium dat. Hanc ergo domum, licet de illa diruenda sermonem sæpe seditiosi moueãt, eius amœnitate pel

lectus, incolere statuo, donec vestra classis fluctuans extra male fidam stationem anchoras proiecisse intellexero. Ad vos tunc proficiscar. Ero, vti arbitror, ab ebullienti populari cacabo, & colubrorū morsib⁹ secur⁹, q̄ nō sim vestri ordinis senator. Vobis nāq; soli inuident facinoroſi. Manent & vna mecum e duobus magistratibus duo iureconsulti, e vestris tribus ordinib⁹ quorum tu princeps es. Licenciatus Varrentus, vir vti nosti cum iureconsultura non vulgaris orator, & sacræ inquisitionis hereseos doctor Mansus Metropolitanæ Granatensis decanus, cuius & ego prior sum, sed in domibus illi securis quia popularib⁹, in suspecta ego, quia possessoris inuisi est. donec illos pedem figere videro quiescet in me spiritus ab acribus inuidorum genuinis, qui forte vestras implebunt susurris aures incusantes nosq; moram trahamus in loco tanta contagione polluto. Vale iam ex Valleoleto decimo tertio Kalendas Decembris. Millesimo quingentesimo vigesimo.

P.M.A.M. Marchionibus. Dc.xcix.

De coronatione Caroli Cęsaris I Romanū Regem.

AVdite narratu pulcherrimum. Totum ordinem Coronationis Cęsareę descripsit Valdesius, cuius epistolæ exemplar ad vos mitto. Valdesium igitur loquētem audite. ¶ Alfonsus Valdesius Petro Martyri suo salutem dicit. Quod faustum, fœlixq; sit, habemus Cęsarem nostrum in Romanorum Regem coronatum, tanta pompa, tantoq; omnium applausu, vt omnes Romanorum triumphos hic vnus (crede mihi) quam longissime superarit. Quod si & militum, & equitum legiones, quibuscum Cęsar Aquisgranum ingressus est, si omnium ordinum Aulicorum magnificos apparatus, si Germanorum armatas acies, si turbarum clangores, si tympanorum bellicorumq; instrumentorum strepitum, si auri, argentiq;, ac gemmarum ornatus, si ipsum denicq; ingredientem Cęsarem describere tentarem, & mihi esset difficile, & tibi forte ingratum. Quapropter quæ scitu tantum digna iudicaui, his tibi literis impartiar. Principio rumor erat Aquisgranum, vbi huiusmodi solennia celebrari solent, peste laborare, ob idq; agebatur de alio loco ad hoc designando. Cęsar vero (vt est animo intrepido) contempta morbi suspitione, noluit alibi, quam Aquisgrani coronari, ne antiquissimæ ciuitati iniuriam inferre videretur, Louaniiq; Infanti Ferdinando vale dicto, recta Aquisgranum versus proficitur. Electores autem, qui Coloniæ Cęsaris aduentum prestolabantur, vbi Cęsarem venire audiunt, Aquisgranum & ipsi veniunt, de cerimoniis, aliisq; rebus necessariis tractaturi. Coronationi itaq; dies. xxiii. Octobris indicta est, tametsi essent qui contenderent nisi in die festo Cęsarem coronari non debere, nec fas esse. Hic tamen scrupulus e medio sublatus est autoritate Episcopi Leodiēn. in cuius diœcesi ea ciuitas sita est. Iussit enim vt deinceps in ea prouincia dies sancti Seuerini, quo solennia celebranda erant, festus haberetur. Omnibus tandem rite dispositis, tres Archiepiscopi Electores, Moguntinus, Colonien. ac Treuerēn. Ciuitatis senatui (vt moris est) decretum electionis exhibent, quo venturum Regem rite electum esse sciant. A meridie autem Archiepiscopi Electores vna cum Electore Palatino cum magna pompa venienti Cęsari obuiam prodeunt, alii vero Electores, Rex videlicet Bohemiæ, atq; Dux Saxoniæ, necnon & Brandēburgēn. Marchio, licet non aderāt, suos tamen Deputatos cum amplissimis mandatis, qui coronationi interessent, miserunt. Cęsare itaq;, qua tenentur, reuerentia salutato, immiscent se ordini, ita, vt Colonien. dextrum, vtpote Consecrator. Moguntinus sinistrum latus Cęsaris clauderent, Treuerēn. autem vna cum Palatino, & oratore Brandēburgēn. precedebat ante Cęsarem. Et Zodus Papēn. Imperii Submareschalcus nudum gladium preferebat, Cęsarem solus in ordine sequebatur Orator Bohemiæ, post quem Cardinales Seduneñ. Saltzburgēn. & Toletanus incedebant. Nam reliqui Principum oratores adesse noluerūt, dicentes eorum loca ob Electoribus occupata esse. Dum introeuntium ordo a Domino de Iselstain disponitur, Ciuitatis Senatores iusiurandum solitum a Cęsare recipiunt. Ibi exorta inter Iuliacensem, & Saxones contentio, hoc modo sedata est, vt Iuliacensis tanq; illius prouinciæ Aduocatus, primus intraret, rectaq; Ciuitatem pertransiret. Saxo vero ceu Imperii Mareschalcus in Ciuitate maneret, exercituiq; preesset. In ipsa porta Ciuitatis armatus Cęsar Crucem adoraturus, caputq; Caroli Magni deosculaturus, ex equo descendit, quem custodes portæ suo iure capiunt. Inde Cęsar ad templum vsq; Desparæ virgini sacrum, vetustateq; insigne ducitur. Alium enim equum conscenderat Cæsar, qui Mareschalco Colonien. ex more cessit, non tamen absq; contentione, sacrificis ipsum equum sibi vendicare conantibus. A templo Cęsar in Regiam suam ductus est. Die sequenti Coronatio hoc ordine celebratur. Ab archiepiscopis Electoribus Cęsar in templum intro-

ducitur, precedebat Colonien. velut Consecrator canens cum choro TE DEVM laudam⁹. Qui & missam (vt vocant) incepit.

Antequam euangelium caneret Diaconus, prostratis omnibus, Chorus Diuorum suffragia implorabat. Deinde Colonien. Cęsarem in hunc modum alloquutus est.

Vis sanctam fidem Catholicis viris traditam tenere, & operibus iustis seruare? Cui Cæsar. Volo.

Vis sanctis Ecclesiis, Ecclesiarumq; ministris fidelis esse tutor, atq; defensor? Respondet. Volo.

Vis Regnum tibi a Deo concessum secundum iusticiam predecessorum tuorum regere, & efficaciter defendere? Resp. Volo.

Vis iura Regni, Imperiiq;, ac bona eius dispersa iniuste, conseruare, & recuperare, ac fideliter in vsus Regni, Imperiiq; dispensare? Resp. Volo.

Vis pauperum, & diuitum, viduarum, & orphanorum equus esse iudex, & pius defensor? Resp. Volo.

Vis sanctissimo in Christo Patri Domino Rom. Pōtifici, & sacrę Romanę Ecclesię subiectionem debitam, & fidem reuerenter exhibere? R. Volo.

His dictis. Moguntinus, & Treuerēn. Cęsarem ad summū altare ducūt. in quo Cęsar omnia quæ dixerat, se pro virili prestaturum iureiurando pollicetur. Tunc Colonien. ad populum conuersus, tum latine, tum Germanice dixit. Vultis tali Principi, ac Rectori vos subiicere, ipsiusq; Regnū firmare, fide stabilire, ac iussionibus illius obtemperare? Clamant omnes. Fiat, fiat, fiat. Ibi Colonien. vnxit Cęsarem, dicens. Vngo te in Regem oleo sanctificato, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti Amē. Vnctum Regem Moguntinus, & Treuerēn. in sacrariū ducunt, eumq; rursus Cęsareis ornamentis Caroli Magni indutum, e sacrario educunt. Cui sedenti, tres Archiepiscopi simul, ensem Caroli Magni tradunt, dicentes. Accipe gladium per manus episcoporum, vt per eum equitatem exerceas, iniquitatem destruas, Ecclesiam protegas, ac falsos Christianos oppugnes. Deinde solus Colonien. dedit Cęsari aureum anulum, regiamq; vestem, atq; sceptrum dicens. Accipe virgam virtutis, atq; equitatis, qua intelligas diligere pios, & terrere reprobos. Post hęc tres Archiepiscopi simul Regiam Coronam aureā, non (vt vulgus autumat) ferream, capiti imponunt, dicentes. Accipe Coronā Regiam. Et tandem vnctum, & coronatū Regem ad sedem lapideam Caroli Magni magna religione seruatam ducunt, in qua quum sederet, Archiepiscopi Electores Regiam dignitatem Cęsari congratulabantur. Principes autem prophani, & nobiles quotquot aderant, equestris ordinis insignibus a Cęsare donabātur. Quibus peractis, peragitur & sacrum, quo durante, Cęsarea Insignia in hunc modum seruabantur. Limburgen. Comes Imperii Subpincerna Coronam. Comes Palatin⁹ Archidapifer globum orbis. Et Zodus Papen. Imperii Submareschalcus ensem. Comes in Zom Imperii Subcamerarius sceptrum. Peracto sacro, Cęsarē Imperialibus indutum, in domum Senatoriam Vrbis ducunt. In qua pro singulis Electoribus, etiam absentibus, singulę mensę paratæ erant, alieq; pro aliis Principibus Germanis, proq; Colonien. Franckfordien. Nurembergen. atq; Aquisgrani Senatoribus aliæ item mensę, in eo autem cōuiuio Electorum quilibet munia sua exequitur. Lymburgen. Comes Imperii Subpincerna primum poculum Cęsari propinat. Comes Palatinus ceu Imperii Archidapifer primum cibum mensę Cęsareę ministrat. Et Zodus Papen. Submareschalcus cū baculo in manu Archidapiferum precedebat. Conuiuio magnifico, sumptuosissimoq; peracto, Cęsarem in templum Diuę virgini sacrum, deindeq; in Aulam suam reducunt. Habes & vnctum, & Coronatum Cęsarem. Tu vicissim si quid boni apud vos euenerit, ne graueris nobis imparti ri. Vale, Aquisgrani. viii. Calendas Nouembris. Anno. M.D.XX. Scribuntur, & alia multa, quæ quum non sint ad rem necessaria, prętermittuntur. Valete ex Valleoleto. xiii. Calendas Decembris. M.D.XX.

Dcc. De vicecomite Valdomarī licēciato Spinosa missis ad Cardinalē. De Sarauia perturbatore.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

FOrtuna hęc Valdoletana suo ad vnguem fungitur officio. Die huius mensis sexto missi sunt ab huius oppidi procuratoribus ad Cardinalem ad Riuūsiccū nūcii, don Petrus Bazanus Valduernæ vicecomes & vna doctor Spinosa inter causidicos clar⁹. Mādata de prę ponēdis paucis ad legū regni obseruātiā capitibus attulerūt, prętermissis quæ ad rē minime faciebāt, fidē prestitit Cardinalis a rege impetraturū se illa, vt Iuncteri assentirētur. Turde illas ferūt. se nil horū a Valdoletanis habuisse Iūcteri fatētur, imo e contra. Vti mutabiles sunt pela

Digitized by Google

gi procelle, sic vulgus ineptum. Id struxerat vanissimus ille ordinis equestris Sarauia, pauper exditissimo apud quadrillas. sicariorum est vagorum inquilinorū concitator, putat hac via se adepturum aliquod excelsum rerum culmē. falletur arbitror. Regressi ad oppidum, Vice comes & Spinosa aduerse susceptī sunt. quadrillas nil tale intellexisse aiunt. Iunctæ Turdesillanæ parendum esse proclamant. pereundum si contradicatur. ergo die sexto cōualescebat, egrotum prius hoc oppidum, a quo regnorum pendet salus, nouo autem recidiuauit, ita volentibus nefariis, putāt hi Castellanę molis se fore architectos. In comestabilem & Benauentanū Comitem alioscę proceres adagia iactant, super status eorum. Ante collectas segetes mēdicatu ros hi blacterant, ante nouum mustū alii. Sarauia presertim & eius ponderis cucurbitę, regiā inquiunt coronam se velle ditefacere ab eorum maioribus vsurpatā rapiendo a proceribus. Nec longe abesset, vti colligere fas est, si regnum cerneret, ad regni cōmodum prębitam ab ineptis potestatem, eos exercere. Turres sine fundamentis edificant. cadent prope diem. Murcia & ipsa mittit ad Iunctenos. nō desunt qui putent Marchionē Bellecēsem illius regni principem & Adelantatum fautorem huius turbulentię. forte illum necessitas coegit quom ipsius oppida coeperint caput erigere. Salmāticā dicitur ad Iūcteros misisse pedum circiter duo millia, duce don Petro Maldonato, alias Pigmentelo, Benauētani Comitis nepote, petulans iuuenis est, petulanter procedet vt arbitror. Merindatum prouincia, peditum dicitur decem millia coegisse in Comestabilem. Confluūt vndiqę ab vrbibus & oppidis magnę copię, ni proceres setas excusserint, actum erit de illis, nimis dormiunt, alterq; in alterum oculos iactat & expectat quid fata ferāt. Cardinalis, e rectoribus Medinensibus vnum misit, nomine Francisci Diaz, suasum Medinensibus vt Alahegii soluant obsidionem, fere hominem trucidarūt, seruatur auxilio paucorū, ad Iuncteros cathenis vinctus raptatur. Rex Portugalię dicitur suas vires in regis fauorem proceribus obtulisse. Quinquaginta petunt mutuo ducatorum millia, quę fient habebis. Vale interea ex Vallecoleto. xxvi. Nouembris. M.D.XX.

De petulante Pigmentelo.

P.M.A.M. Licenciato Bernardino causidicorum clarissimo. Dcc.i.

PRęstantissime. Audiui demandatā tibi esse portarum huius oppidi curam, ne quis exeat introcatę, vobis insciis. Ad nuncīū apostolicum qui est apud Cardinalem in Riuosicco mitto tractatum quędam negocia Camerę apostolicę quia sumus arbitrarii iudices Reuerendus Conchēsis Episcopus vestręq; Cancellericę princeps & ego, inter camerā ipsam & Mindonensis episcopi hęredes, miserā vnum e meis familiaribus. regredientem prohibent ingredi custodes, peto vt mittas e tuis aliquem qui eum introducat. Nil aduersi potestis a mea expectare familia. Quantum ego sim pacis amator, nosti. Crucior ego multo magis q̄ vos ipsi, cū videam nauim hanc vestram in tanto discrimine fluctuare, vt ista nubila iam tandem cōuertantur in serenum opto. horum a te turbinum primarias causas intellecturus ad te ibo, cum primū per morbū grauedinis cuiusdam rheumatice liceat. Tu mihi huius nociuæ nucis nucleos enodabis ambigenti. Sonus quidem primarius horum motuum sanus, vt leges regni seruentur indēnes. sed meo iudicio aberratur in processu. Supplicatu, nō armis, agendum esse credere satius. Vale ex atrio Cōmendatoris Ribere hospitio nunc meo, cadēte meridie. xxviii. Nouembris. M.D.XX.

Et soluat nuncius antoris capti sub suspicione.

Iudicium de motibus populi.

P.M.A.M. Eidem Licenciato. Dcc.ii.

VEniens ad me Fernandus Rodoricus meus, te gratias, inquit, promeruisse in colore rei, non minus q̄ in re ipsa. ait enim introductorem tuum ab eo veniam petiisse de mora, excusasseq; portarum custodes, q̄ meum retinuerint. nō licere illis aliter facere. functi sunt officio suo, nil est cur illis succenseatur. Audio ad vestros quos dicitis deputatos, missos fuisse nūcios ab Almirante ac Benauentano Comite, vires oblatum suas & industriā ad pacem & concordiam, nec fuisse responsum sapienter. forte non sic, vti relatū est. timeo tamen aliquid, quia vulgus vestrum vult sapere, vt desipiant principes, quod est futurę tempestatis argumentum. Cętera coram. Ad te ibo capitis dimissa grauedine. Interea vale ex hospitio meo ad vesperas die Nouembris. xxviii. M.D.XX.

Mittere spōsum comiti Benauentano & Almiranti.

P.M.A.M. Ludouico Marliano episcopo Tudetensi. Dcc.iii.

HAbui elegantem & succo plenam epistolam tuam in excusationem Cęsaris mitissimi. Qui Cęsarem incuset nullus est. Qui neget tot classiū totq; militum copias secum attulisse ingētes impēsas, nemo est qui neget. q̄ Aragones & Laletani suis cauillosis occasionib⁹ Cęsarē tanto tēpore detinuerint, vnde misera Castella fuit ea intercapedine tēporis exhausta, licet iacturā senserit intollerabilē Castella, quia ex depauperatione sua ditata sunt ea regna, nō

Responsus ad Marlianum & excusationē Regis.

Digitized by Google

sunt hi cõquestus tñ, neq; impẽsam pro serenissima sorore Portugallico Regi prębita ĩ vxorẽ, exprobrãt. Nil horũ tumultus exortos excitauit, quia tusta oĩa, quia fieri aliter non debuit.

Laus Regis. Ab vno epistolę tuę capite initiũ capiũt, vbi dicis. Nec se nec suos superbe imperitasse Hispaniæ. Illud nec se, assentiũtur, quia nil benignius vel mitius aut glorioſius Cęsare. Illud autem nec suos, incusant, & dictum a vero dissonum aiunt, addunt alii dictum a te illud, superbe, iuxta recti tenorem, quia non superbe sed superbissime temerarieq; ac insolenter fuerunt a vestris Hispani tractati. A rege culpam tollunt, quia nondum ex ephebis erat elapsus, sed quid superbius q̃ illos ęquo animo pati, q̃ Hispani crudis afficerentur pœnis ex venialibus erroribꝰ in Belgas, neq; in Belgam auderet quenq̃ curię prefectus vllus iustitię, manum imponere, licet

Quę causę motuum in Hispanum aliquem, iniuriam atrocem admisisset. quas ego ipse ignominias vidi quosq̃ derisus a vilissimis stabulariis & sordidissimis coquinarum scopartis in ferri nobilibꝰ Hispanis: quid fœdius q̃ passos fuisse voraces eos qui tempore illo miserum adolescentem absorbebãt vt in foribus atrii volentem ex curiæ prefectis vnum digladiatorem tumultuarii ad carcerẽ trahere, prefectꝰ ipse violenter & ignominiose raperetur a Belga illo, qui dicitur Prąuostes palatii, vnde territi prefules alii abstinuerunt post id a corrigendis erroribus. Addunt adhęc, ex illorũ prauis educationibꝰ Cęsarem nihili penitus hęc regna fecisse, immo & abesis falso persuasum, quo facilius illum fallerẽt, vt Hispanos odio haberet. Hæ sunt artes, sunt hæ Martianę mi obseruandissime, quę vepres has inter segetes Cęsareas seminarũt. Caper vester & a Capro pendẽtes cerberi, Regis infœlicis, ad orbis imperium nati, familiares hęc semina reliquerunt. Ad sydera voces prodeũt, q̃ regem Caper ad hęc regna traxerit eo animo, vt sub regis vmbra quiret post collectas vuas hanc vineam, vti fecerunt, extirpare. Non illos latebat futuros successus hos quando sibi, contra regni leges Toletanã archiãtisteã, nec dum bene ingressi regnum vsurpauit caper, in totius regni odium contra regem, de qua re tu regem excusas. Accusat regem nemo: quid facere poterat imberbis adolescens ad eum vsq; diem sub tutoribus eiusmodi ac magistris? Quid deinde succesſerit ęqua lance de ceteris vacãtibus tu nosti, q̃ exigua fuerit de Hispano quoq̃ mentio, & q̃ solutis habenis Hispanus panis ab Hispanorum faucibꝰ ereptus fuerit, vt ganeonum Belgarum & Gallorum, regem ipsum deuorãtiũ guttura repleretur? Quis a concreto Borea & horrendis frigoribus ad hanc temperiem venit, qui nõ hic plures aureos asportauerit q̃ obolos vnq̃ fuerit affectus? quales, illorum causa, regios reddidit us reliqueritis tu videris: particularia omitto multa, ab ipso Iob excussiua patientia. Iam satis vagatum est super causis harum seditionum. Vt altitonãs suam huic tanto malo pullulanti dexteram imponat, orandum est. In humanis nullum est iudicium ad hanc labem detergẽdã aptum. Vale ex Valdoleto cum alia ad magnum Cancellarium nostrum cõterraneum epistola, de rebus emergentibus. xxix. Nouembris. M.D.XX.

Dcc.xliij.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Pro coronatione supplicatio sed non lęta.

VAtiis confectum herbis accipe farcimẽ, q̃ doquidem vt minuta quęq; vobis significẽ optatis. Huius mẽsis die vndecima pro coronato Cęsare supplicatio generalis i hoc oppido est celebrata. populi fuit cõcursus non frequens, quia corruptis viuunt animis, varia promebant iudicia. fictum hi dicebant ad deterrẽdum. si verum, aiebant alii, fore deterius, quia vt deant terrarum paulo antea dominam Hispaniam conuersam esse in prouinciam. Ad vrticas pũgentes veniamus. die postero post spectaculum coronationis, Almirantus rediens ex Lalitania, in oppido Dectgales, priusq̃ se ad Riuũsiccum conferret, fixit pedem. Nuncios ad dom Petrum Gironem misit, Iunctorum Imperatorem electum accersiri facit. sine Iunctę venia se nequire respondet. Responsum est a Iunctis interrogatis, vt suum sequatur iudicium. Nõ est ausus adire ne suspectum se redderet. Hęc videns Almirantus, ad hospites suos in Riuũsiccum cõcessit. Exit obuiam magna militum caterua. Semitristis, in Mauros inquit in Mauros ista parentur. Nostri sunt omnes, consilio non armis agendum est. Mox Turdesillas versus ad Iunctos, pacis ardens amore, tetendit. Turdesillas ipsemet adit, paucis & his inermibus comitatus. vetant ingredi oppidum, petenti Reginæ aspectum negarunt. Ad eum exiere Iunctæ nomine duodecim ex collegio illo. Nec monitis neq; hortatu aut precibꝰ promissisq; flectere

Quid promittat Iunctis. potuit illorum animos vt ab ea deciderent perusacia. Daturũ se operam vt quæ petierint impetrẽtur cum Cardinali & senatoribus pollicetur, in cuius rei tutelam suas arces quosuecunq; affines, obsides, aut alias amicos in eorum manus prębiturum se offert, demersi iam sunt, volunt imperare. Addit se gubernatoria nolle vti potestate, neq; agere velle se apud eos vt primas regni, aut domin?, sed vnum se ciuem Valdoletanum & vnum e regnicolis qui regni cõ

moda pluſq̄ ſuamet exoptet, fore apud eos ſureiurando promittit, nil horum profuit, colloquia repulerunt, eius eloquentiam veriti. Ita re infecta regreſſus eſt in Riuum ſiccum. A lōge venientem Cardinalis & ſenatores proſpectabant, boni aliquid de concordia quam deſiderabant, expectantes, q̄ do autem acceſſit propius, quid noui afferret Almirantus percūctantur, an deponenda vel ſumenda ſint arma interrogant. Ad arma veniendum fore dixit, obſtinatos eſſe Iuncteros inquit. de pace nil velle illos audire nunciat. Mox patitur q̄ ante prohibuerat, vt lata per ſenatores in Iuncteros ſententia promulgaretur. Tribunal palam erigitur, per preCones quicunq̄ ſub eo cōmunitatis ſymbolo arma cœperunt, in leſæ Maieſtatis crimen incidiſſe cēſti ſunt. Ita iuncterorum ęgritudo iam eſt incurabilis, tu vale ex Valleoleto. ſuam quā ad te mitto clauſam Marliano dari iubebis. ego autem q̄ ad veſtrum alterū ſcribo ad vtrunq̄ ſcriptum puto. Nonis Decembris. M.D.XX.

Dcc.v. Iuncteri in Villabraxima infeſtās agrum Riuiſicci. De anguſtijs Cardinalis & ſenatorum. de proceribus qui tulerint ſuppetias.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

RAros tam habemus a vobis nuncios, rariores a nobis vos. ergo plures habetote. Iuncteri coacto exercitu valido caſtrametati ſunt a Riuoſicco milliaria tria, dicitur Villabraxima locus. Don Petrus Giron & ſeditioſus Zamorenſis epiſcopus, duces exercitus, ad Riuiſicci mœnia incurſitāt, dedi ſibi ſenatores poſtulant. in ſummo diſcrimine res locata eſt. Sunt & procerū ingentes copiæ, poſtq̄ pręcipue additus eſt Harī Comes Comeſtabilis primogenitus, cum veteranis quibuſdam militibus, Iuncterorum copiæ ſunt numero plures, ſed ruſticanæ, vomeribus & ligonibus pertractandis aptiores q̄ armis. Valdoletani ſenatus princeps Conchenſis epiſcopus, pacis amator, cum ſenatoribus quatuor ad vtroſq̄ fuit, ad Iuncteros primo, vt arma deponant Regia imperat autoritate, vti ex verbis eius colligere potui, qui mihi rationem earum rerum prębuit, excuſationes eorum videtur admiſiſſe. Salutem ſe Regni querere Iuncteros ait dixiſſe, proceres autem cum ſumma regnorum iactura ſui eſſe commodi ſtudioſos. Ab ipſis cōſtructam regni pernicíem & legum dilaceratíonem, eo q̄ dilapidatū iri a prauis conſultoribus regnorum facultates & redditus, paſſi fuerint. Infantem Fernandū principem a regnis ablatum eorum conſenſu, alienatāq̄ Toletanā antiſteam, & barbaro puero prębitam, ipſis rogantibus, arguerunt & hinc multa. His rebus imbutus Conchenſis ad Riuūſiccum tetendit. Coactos reperit cum Cardinali ac ſenatoribus hos proceres. Almirantum Aſturicenſem & Denię marchiones: Comites autem Beneuētanum, Harī, Albeliſtę, Miandę, Caſtriceſaris. Salinarum, Aquilarum, Ognati. Aderant & proceres alii Caſtellæ maior cōmendator, e prioribus diui Ioannis Rhodii don Iacobus a Toleto. Adelantatus Galeciæ. Prelatiuero. Nuncius apoſtolicus, Ouetenſis & Lucenſis epiſcopi, vt arma deponerent protestatus eſt epiſcopus, Nec regi nec regno iſta prodeſſe dixit, procerib⁹ dicitur maiorem horū motuū culpam inieciſſe. Iurgioſa verba vtrinq̄ interceſſiſſe Conchēſis mihi retulit. En quid ait Almirantus: Iunctæ conſilia tibi placere inſinuas. e magiſtratu abdicaberis. ſe nolle conſiliis procerum inhęrere. nolle ſe proceres illum collegam in proceſſu rerum dixerunt, neq̄ q̄ magiſtratu priuetur ęgre laturum inquit Conchenſis, in hoc ſtatu ſunt res. vtri partium faueſe velitis vos videte. Scyllea inter rabiem & Caribdeam voraginem vagatur hęc regia nauis. Vos valete ex Valdoleto tertio idus Decembris. M.D.XX.

Quid Iuceri dicāt.

Dcc.vi. De morte Selimſachi & quando. de laudibus Peribaſſani. De metu pontificis & eius renouationibus.

P.M.A.M.Marchionibus.

QVę ab exteris ferant regionibus, veſtra ſunt: quę in his regnis, Belgica. Selimpſachus Turcharum princeps ſpurcam, magnanimā tamen animam, peſte adortus repentina exhalauit die Septēbris. xv. in Andrinopoli. filium reliquit annos natum octodecim, is ad aſma pronus non eſt vti fertur. Sed nil ad rem noſtram, cur ſopore premi pectora ſinamus. Peribaſſanum habet rerum omnium, quas pater egit, autorem, quem vti genitorem ipſe, vti dominum bellorum duces obſeruant, eo q̄ principi ſemper, ſibi nūq̄ cōſuluiſſe cognouerint. Vndequo minus Peribaſſanus ſuæ rei proſpexit, eo magis & principis & ſua coaluit gloria. Audimus tamen vna Mamaluchorum principem quēdam ex his qui Soldani fortuna caden te ad Turchas ſeceſſit cum eſſet Alepi dominus, nomine Gazellum, noui Turcharū principis ignauia fretum, coacta manu extorrium Mamaluchorū & e Mamaluchis deſcendentiū, quos Turchomanes appellant, in Syria defeciſſe, vbi Selimpſachus illum gubernatorē reliquerat, ſed quid exercitus ingens in eum paratur. caſurū arbitramur, quū primū acies viderit Ianiceroru. Pōtifex vero militibus & tormentariis quibuſdam vaſis ſtipatus, ſiccedit q̄ docūq̄ prodiit e Vaticani palatio. eū ſibi timorē aiunt imbibiſſe ex quo accerſitū ad ſe ſub tutellari diplomate Paulum Baionū Perufinū tyrānū iugulari fecit. Colonēſes fidetuſſores Pauli & genus oē

Gazellus contra Turchum.

Digitized by Google

Baionū formidare dicitur.crudelis efficitur in suspectos quosq;,dicitur etiam spectatiuas reseruas, regressus, & coadiutorias reuocasse cōtra morem maiorū.Sancti Georgii & sanctę Crucis cardinales sub tegmine valitudinis recuperandæ, pōtificis manus euasere.Neapolim profectiſūt. q̄ in Regnis his agant,a vr̄is habebitis,ex Valdoleto pridie id⁹ Decēbris.M.D.XX.

Dcc. vii. De apostolicę camerę negocijs.de Zamorensi episcopo inculante globos i Rui ficcum.

P.M.A.M.Vianesio Albergato Nuncio apostolico apud Cardinalem in Riuosicco.

DE tuo apostolicę camerę negocio cum hęredibus episcopi Mindoniensis vita functi,nisi agitur:turbida hęc tempora faciunt vt nugari sit,velle in presentiarum hęc agitare,animo equo patiaris oportet,donec atra hęc nubes dissoluatur.Ne desinamus interea viuere.Saluauit vt audio vos Zamorensis Ebuliens episcopus,quibusdam globis ferreis tormentarijs, ab exercitu Iunctero,qui sedem habet in agro Villabraxime,Ouetensem episcopū per Riuo siccana prata deambulantem,horas canonicas recitando,perterruisse globum vnum e iaculatis,suo sibilo taliter aiunt,vt e mula semianimis deciderit,& an adhuc pręfor midine strepentis globi palleat cupio intelligere.casum atrocem fuisse illum,tremens adhuc prędicat.O virum imperterritum,fœlicitatem appellat infortunium. Quid enim beatius cuiq; potest accidere?si namq; illa hora qua procul ab omni ambitionis & auariciæ fimo,in extasim raptatus, horas contemplans recitabat,animam,alterius episcopi pręsertim dextra,exhalasset,ad superos recta concessisset. Quod vobiscum nō sim, epistolio me tacat suo,qui ex miti palumbe in egregium conuersus est bellatorem,vt ipse de se iactat.facit vt virum decet posteritate dignissimum.Mauortios heroas turpe foret his tēporibus ocio marcescere,quibus aera stridoribus reboant,tonitruis nubila dissoluuntur.Nos qui magis Iouiales sumus q̄ Martiales,nec per ora hominum sumus digni volitare,in letheis ociamur ripis,inter aurata desides lacunaria, domorum vestri Rui ficci angustias,& istorum oppidanorū nundinis assuetorum,Cerberei voraginem in exigendis pro sordido vilicq; hospitio pecuniarum aceruis,horresco,hic morabor donec collachrymandū hoc dissidium aliquo modo componatur.Bellator igitur Ouetensis,quem fragor,crepitus,sonitus,strepitus armorum delectat,inter oculos caligantia prę nitore,detersa tela,versetur:nos inter librorum choreas.Armis tūc oblectabar q̄do in Granatenses Mauros exercebantur.Iam satis fum euagatus.Reuerendissimo purpurato Dertusensi velim dici oscula manuū.Et valete ex Valledoleto pridie idus Decembris.M.D.XX.

Iocus in Episcopū.

Dcc.viii. Lusus iocusq; in episcopū. Dat autor rationem de se.

P.M.A.M.Episcopo Ouetensi.

PYgmęo digitulo brenius,sed giganteo longius lacerto,si lepōres,si sales,sicq; mixtam sinapeam acrimoniam pensitauerimus,epistolium accepi tuum. Ominatum fuisse me tibi vitæ breuitatem conquereris,quando ad Vianesium apostolicum Nuncium scripsi fore te beatum,si tempore illo quo maxime cōtemplationi astrictus e mula decidisse prędicaris,ob furentis globi fragorem,ab episcopo Zamorensi excussum ex Villabraxima vitam exuisses. Iracundia illa,qua fidum assectam tuum,Iuncta ipsa iunctiorem appellas,Mauortiis conuenit heroibus.Marti nāq; sapidissima gratiarum dea Venus est gratissima.Seuera nimiū sunt ac pessundantia spiritus quę a Gradiuo prodeant,nisi Cythareę venustate condiantur,vbi tūc libra sinapis cōtusa mi patrone,in cauernulis narium,vt arbitror,hospitabatur,aceto perfusa.O q̄ belle mustaciā vt vulgo loquar expectotasti.Eam,si retinuisses,discrimē peperisset in silibus,q̄do pręcipue malauisse te inquiunt,vt ego pręcursor ad superos iter tibi facerem. Sumus Iuncte iunctiores,quia pacī inuigilamus.Hospites habeo in his auratis atriis Riberiacis quotquot ad hos municipales corruptos a Iuncta veniunt,pacem optare me cognoscunt. pacī dandam operam suadeo,q̄ to in discrimine versentur,q̄ denigratum nomē sint per vniuersum orbem cōsecuti,aperio. Causas motuum,occultas esse ato,effectus autem tumultuarios in proprium regem apertos esse.audior & auscultor,sentio sedere illis animo quę refero,quia me ad rectum tendere intelligunt, profuturos aliq̄do sermones meos puto. Vos autem sub heroum Martialium nomine,quid isthic agitis aliud q̄ Martialibus viris panem consumere & inerti ocio studere,pręcq; suspitione pallescere,non sentio.Claudo rimum ne nimis inundans pluuia torrentem augeat.Vale,Reuerendissimo purpurato velim dici humilem commēdationem,ex Valdoleto idibus Decembris.M.D.XX.

Dcc.ix. De motu Burgensi & Comestabili custodito.De inobseruātia fœda Toletanorum.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

CIto clanget Alecto feralem tubam ad arma pluscq; ciuilia.In Riuosicco sunt cum proceribus cathaphracti septingenti,peditum tria millia,equorum est Iūcteris minor numerus,peditū multo maior. Globose Villabraxima Iunctę iad Rui ficci mœnia sunt iaculati,e

Digitized by Google

quibus vnus Beneuẽti comitẽ in agro perãbulãtẽ perterruit, ad cuius pedes decidit. Res Burgẽses i discrimẽ tendũt mutationis status, quia nõ assequãtur a vobis pauca illa rerũ capita, vnde fidefussorẽ detinẽt. sub fida custodia Comestabilẽ, Andaluzia, velut e specularia turre, quid fors latura sit inter proceres & Iũcteros, prspectat, sequet victores. Toletũ olim fomes malorũ, regnis qsotib⁹ abstulit omnem exigẽdi alcaudallas potestatẽ, se ab eo tributo immunẽ esse dicit. Mittitur in eos a gubernatoribus dõ Antoni⁹ Cunigą ediui Ioannis prioribus alter. Almirantis vxor Modicę Comitissa it reditq; frequens a procerib⁹ ad Iuncteros: quid operetur non intelligim⁹. credimus persuasuram Almirantis nomine don Petro Gironi, vt Iunctetos decipiat. aquibus, vt a marino fluctu constantię nil potest expectari. Almirantis hæres don Fernandus Enrriquez, est don Petri Gironis sororius. Comestabilis est ipse nepos ex sorore. Perniciem optimatũ fore sibi cõmodam non arbitrari credendum est, neq; ignarus est adeo, licet Regi sit iratus Cæsari, ob causas omnibus notas de ducatu Medinæ Sidoniæ, quin intelligat, q̃ periculosum sit popularibus motibus fidere, q̃q; facinorosum iudicetur arma capere in Regiam autoritatẽ. Em. Em. dum hęc ita super pluteo scripta morantur. Iuncteri exercitum mouerunt. Ad Villalpandum Comestabilis oppidum, frumentariæ rei vberrimum, sub occasione tollendi procerib⁹ in Riuosicco clausis, cõmeatuum viam profecti sunt Iũcteri, ducib⁹ dõ Petro Girone ac episcopo rabido Zamorense. Ad regnorum arcem Turdesillas Reginæ sedem proceres, dũ in Villalpando Iuncteri morantur, vbi non est passus Petrus Giron quicq̃ mali fieri oppidanis, proceres oppugnant Turdesillas, propugnatorib⁹, ex Iũcterorum inertia oppidum desertũ, expugnarũt, dederuntq; in prædã. Regina vero strepitu & tormentorum tonitrua clamores q̃ hominum & tubarum clangores sentiens, quid rei sit interrogat. proceres esse regnorum eius vsurpatores nominatim aiũt, studentq; illos in oditũ Reginę trahere. Supplicãt vt in eos exeat ex atrio. Respõdit Regina, hi quos nominibus apellatis aduersi, nunq̃ meis fuere paretib⁹, neq; mihi erunt inobseruãtes, portas illis aperiri iubeo. Capto municipio. e procuratoribus Iuncteris pauci euaserunt. de præhensi sub fida seruantur custodia. Ita ludit in fortunæ fritillo. Iuncteri duces, qui se deceptos repererunt ad hoc oppidum ad huc ęgrotum regressi sunt tristes. Senatores vero quũ primum Iuncteri mouerunt e Riuosicco exercitum collectis fatcinulis trepidi ad castrum Cæsaris diuerterunt. In quartum hinc diem Iunctæ procuratores euasi e manibus procerum, huc & ipsi venerunt Cõmẽdatoris Riberæ atrium quod ego in habito est ingeus & popularis fisco addictum, eo q̃ eius dominus sit Iuncteris aduersos. huc de suis ineptiis consulturi, qui supersunt procuratores Iuncteri cõuenerunt. Vetere familiaritate in Reginę Catholicę capella cũ episcopo Zamorensi, & cum don Petro Lasso a Vega ob consuetudinem apud me, cum suggeret via cum procerib⁹ regnorum, vbera mea literalia fretus: q̃q; his fuerit huius fomenti motor ad meum cubiculum vtrũq; accersiui. Ambo ad amici quodam & præceptoris vocẽm illico venerunt. post salutationes, quales præteritum tẽpus exigebat, ad præsens procurrendo. Quanti sit periculi rẽ hanc ea via tractare, aperui, q̃ ex Abula Hinestrosã Comẽdatarium pepulerint. Quod q̃ ex Turdesillis lucensem & Ouetẽsem episcopos non admiserint, a Cardinali & senatu missos, autoritatem suam apud Cæsarem offerentes omnes. Quod Almirantẽ ipsum fere supplicem desiderio pacis ardentem, & inermem atq; incomitatum, ex ipsius in municipii Turdesillani moenib⁹ prohibuerint ingredi, accusaui. Audiri a Turcis Mauros, a Sarracenis Iudæos & Christianos ab vtriq;, prædicaui. q̃ turpe q̃q; fœdum sint proditorum nomẽ, apud omne genus hominum consecuti, arguo. Neq; scisse a tanta se labe vel tantillo exoluere. His & aliis multis in hunc sensum perfricatis, fuisse ignorante, factũ hactenus maleq; suis rebus prospectum, annuerunt. sub sequor ego in hæc verba. Audite attentis auribus quæ referã. In hac tumultuaria farina & fluctuante classe, vos estis ambo primarii, qui polleant ingenio tantillum q̃ gratuitate trigent præter vos ambos pauci sunt. De præteritis frustra esset velle aliam rationem exigere, actũ est, nec potest aliter fieri quin fuerint, sed si forte i præsentiarum sese offerret saltem ad concordiam occasio, amplectemini ne consiliũ eius qui non minus horum regnorum bonam optat valetudinem q̃ vos ipsi? Quorsum tendã interrogant. En ad ea si mea opera Summus Põtifex Christianorum pater generalis sese dederit medium auscultabitis ne? Quid fieri possit interrogant. Pontificũ inquio nũctũ habemus in Riuosicco. per nuntios agit filios Pontifex, inter discordes principes. Multorũ lites composuere Pontifices. Componet & hęc illius autoritate altercatio, quæ regna trahit in pceps, modo velitis. Ambę nanq; partes, vos scilicet, ac proceres, qui vos trahũt iã semiruptos & ab arce regnorum Reginę sede fugarunt, regni cõmodo studere vos dicitis. Sub quo simbolo partes ambas regni ruinã cõtexitis, q̃

Quid vrat Almirantẽ.

Iuncteri ad Villalpãdũ

Datur in pdã Turdesillas.

Accersit autor Iuncteros.

Accusatio Iuncterorũ.

Oratio autoris.

Digitized by Google

multa iam eunt in prædam loca. Itinera tutissima hactenus, minime tuta rapinis et prædis: sicinorosos ac scelestos homines ditatis. bonos premitis. Ad sicariorum manus iam res deducitur. Consulite vestris, qui supersunt collegis, & meo annuite hortatui, meū erit exequi quod polliceor. placuisse dixerūt q̄ proposuerim. Collegis id se suasuros totis viribus promiserūt discedūt a me bene persuasi. Collegas accersūt, rem proposuerūt. Vix fieri potuit vt venirent in eam sententiā, quia illorum pars maior est inepta, nec sanę mentis, in re iam tandem per suffragia ventū est ad sensum. Fernandum Rodericū meum a teneris iuuenem qualē nosti callidum magnarum rerū artificem, ad Riuū siccum ad cardinalem & nuncium qui adhuc morātur in eo municipio, missi. fuit gratissima Cardinali negociatio, fuit & Comiti Beneuentano, qui forte fortuna eo die ex Turdesillis ad suū Beneuētum proficiscebatur. Nuncio apostolico suadēt vtrem aggrediatur, fore vt gloriam assequatur ingentem, si suo ductu res effectum sortietur. Annuit Vianeseus Albergat⁹ Nuncius. regressus est Fernandus me⁹ cum literis Nūci quib⁹ sese offert uenturū. Legi ego Iuncteris qa latine scripsit literas, nil statuūt, deliberant, consulunt, arguunt inuicem, vtilius ne an deterius futurum sit portam hanc aperire, dum ita Iuncteri ambigunt Cardinalis & Nuncius ad proceres & regnorum arcem, Iuncteris ereptā Turdesillas profecti sunt, sic stamus expectantes Iunctorum sapientem promulgationem, de suo medico Pontificis halitu & Vianesii opera. Ex oppido Simancas ad milliaria quinq; a Valdoleto infestatur interea singulis horis acribus incursionibus Valdoletuū, audet exire nemo, vineę culturęq; deseruntur. trucidantur in agris ruricolę. nil tutum est. ad arma cōclamatur quotidie, caput e portis exerere audet nemo. apprehensam tamē peruicaciā seruant indemnem, sed neq; generalis Iunctæ procuratoribus parent, iam populus hic insolescit, nil assentiuntur fieri, ipsis inconsultis: onera tributorū miseris oppidanis ad libitum imponunt ad militaria stipēdia. Sunt pauperū lachrymæ, sunt gemitus inauditi. Don Petrus Giron publicis vocibus proditor ab eis appellatur q̄ Villalpandū, Riuosicco derelicto, tetēderit, quo locus daretur proceribus impetendi Turdesillas. Is videns Iunctoros iam esse in particularis oppidi potestate, sineq; consilio atq; viribus regi, secessit ab eis atq; sic paulatim deseruntur. Iunctori superstites, qui aiunt cum ingentibus copiis aduentare numen suū Padillam ex vrbe Toleto. Hoc in statu res sunt, do longas quia lōga nobis prębent spacia cursores rari. Vale ex Valleoleto sexto Kalendas Ianuarii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo.

Placuit suasio.

Ironia.

De fatuis Valdoletanis.

EPISTOLARVM
PETRI MARTYRIS. A. M. LIBER TRIGESIMVS QVARTVS. ANNO. M. D. XXI.

P. M. A. M. Magno Cancellario.

Dccx. Quam insane fuerit susceptus Padilla. quid vulg⁹ ignarum. Cur iam cōtra Gironē & Lassum popul⁹ sęuiat. prognosticō ō Padillę lapsu. De apostolico nuncio.

ROh q̄b⁹ cōtumeliis & colaphis, q̄b⁹ tępora hæc nra fortuna fatigat! Padilla ille Toletan⁹ Iuuenis, ab inepto vulgo ad sui, & populi pniciē elatus, ab hoc oppido more triumphantis susceptus est. Vellent oppidani illius arbitrio cūcta gubernari. Iūcta generalis aliter sentit. Rithmice cantando pueri, agmine facto, transeuntem, qua cunq; tendat, Padillam salutant, patrię aiunt esse liberatorem. Don petrū vero Gironem & don Petrū Lassum, solos in hoc vasto gurgite viros graues, iam proditores appellant, q̄ ineptos esse Iunctę cogitatus ambo intelligāt. Miserear ego Padillæ, que ominor cito lapsurum præcipitē, Iā nescit & ipse quo tendat. Licet parū sapiens, incipit intelligere q̄ vanæ sint populares aurę, collegarum exemplis edoctus, quos paulo antę non obseruabant modo aut colebant, sed adorabant, nunc per vulgi fœtidas buccas proditorum titulis decorati ruminantur. De apostolico nuncio statutum iā tandem vt veniat, non tamen intra oppidum patiuntur Valdoletani timentes ne spargat anatema in episcopum Zamorensem: aut e sacerdotib⁹ loci aliquem. Ad diui Hieronymi trans pontem cœnobium dictum de prato ferunt. It Fernandus idem meus ex Cardinalis & procerum, pacem amantium, consilio. nuncium ducit. designati a Iūcta generali nunciū salutant, vt Pontificis simulachrum, quid velit interrogant. Nil se aliud cupere

Digitized by Google

inquit q̄ Pontificē velle scire an pacē optent. Optare respondent. Quid velint proceres qui sunt in Turdesillis oppositi, a quibus ipse venit percunctantur. Quid vos ad rem tantā moueat vellet sanctissimus dominus noster cognoscere, quo, re tanti momenti habita, queat aptius me medio regni cōmodo consulere. Inquiūt vt regni leges seruentur. Itidem proceribus dici debere aiunt. It cū literis tutellaribus Fernandus idem meus ad Turdesillas Vianesius. interea nuncius nolle se vllo pacto huic negocio vlterius intendere, nisi admittatur intra oppidū inquit. Adiui ego singulos, Medicum non vulneratorē se habitutos in nuncio profiteor. duriusculē fum ab eis consecutus postulata. Eri ingreditur. Sequitur illū Mausignus quidā portugalensis qui se Portugalię Regis dixit esse oratorem. Vtrunq; domi admitto, est atriū ingens vbi hospitor, adeūt Vianesium. Regis sui nomine multa profitetur Mausignus. nunciū salutant denuo. Qua fretus Pontificia potestate velle se nomine Pontificis inter eos & proceres tractare percunctantur. literas se habere a Cardinali Medices, qui Pōtificatum gubernat mentitur, eas enim ex meo consilio confinxit, ostenditq;. placere inquiūt Iuncteri. Verē ne sint an ficte nisi curant. Ad proceres Fernandus remittitur de Iuncterorum animo proceribus significatum petunt per eum proceres rerū, quas Iuncteri postulant, capita, redit ad nos, cum quaterno postulatorū nuncio prębito, & Iunctę literis quibus proceres hortantur ac rogāt vt capitibꝰ illis postulatorum examussim cōsideratis, velint vna secum dare operam vt illa seruāntur, quæ ad Regni cōmodum facere videantur, tollendaq; ac toleranda delignēt, addentes pacem optare se. Redit cum postulatis Fernandus, lapidatur miser a pueris, deprędatur a custodibus. mille modis pertur batur. patiebamur æquo animo casus omnes quia res tanta sicco pede perfici non poterat. Aiunt Cardinalem velle se curforem ad vos destinare ex Turdesillis, clam do propterea epistolam si differrem quæ succedent scribemus. Vale interea ex Valleoleto decimo sexto Kalendas Februarii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo primo.

P. M. A. M. Marchioni Mondejaris.

It Fernandus ad proceres.

Quid proceres petāt.

PAuca tibi nunc significabo quia forensia. Est Cęsar in Valleoletanos vehementer iratꝰ. oculum tussit dextrum illis erui. Mandatum edicto venit vt Senatus, qui dicitur Canzelleria, hinc tollatur. Senatoribus imperat, vt hinc, tanq; amorboso lesę Maiestatis crimine infecto loco, discedāt confestim. Id si recusauerint per Gubernatores alius eligat Senatus, presentibusq; potestas omnis deratur. Regio se mādato parituros aiūt. Egressum tētant. ab oppidanis detinentur. regredi sunt coacti. Vim inferri cōquesti sunt. Apparuit & epistola quā propria Cęsaris dextra exaratam ad donā Catherinā Illustrissimā Infantem sororē esse dixerunt, cuius data erat ex Bruxellis prius q̄ de capto Turdesillarum oppido, Reginaq; liberata, fuerit certior factus Cæsar. quā sororē hortabat, vt viribus totis niteret, inde Iuncteros propellere, proditores illos appellans, & lesæ Maiestatis reos. Fictam ab Almirante arbitramur, quē nouimus ad huiusce modi cōfingenda aptū stratagemata & quia scimus ipsum spargi iussisse plures, ad odium contra Iuncteros concitandū, per plateas templaq; huiꝰ oppidi literas quibus alienis recitabat nominibus Padillam cęteros q̄ Iunctę primarios, sibi non Regno consulentes, trahere populos in eam vertiginem, secretoq; agere cū proceribus de pace quia populi se reperiant irretitos, & suo regi odiosos. Hęc tamē frustra, per leuissimos & mullius pēsi vulgares homines res agitur, quos huiusce modi tempestas alit. de his satis. Romā aiūt imaudito quodam morbo vexari, cadunt in plateis & discumbentes multi ex insperato mortui. Ad Cæsarem redeo, curforem habemus ab eo. per Gursensem & Salburgensem episcopum cardinalem in Germaniis curiis habita est nomine Cęsaris oratio die Ianuarii. xxvii. captata est a Germanis benuolentia ex argumento quo ait se coactum esse res Germaniæ prosequi amore vehementi, tum q̄ Germanus ipse sit Archidux Austriæ, tum ex eorum beneficentia per electionem Imperii vltro tam amice delati, cętera quę intexuit, eos continent sensus quos apud nos in curiis Valdoletanis & Aragonicis ac Laletanis, ea vidisse vos credendū est, propterea laborem hūc vitare intendo, vt alia vobis significē, literę Cęsaris ad gubernatores sunt excusaturę q̄ nequiuerit ad nos citius venire, coactum se fuisse ait tantum sibi moræ sumere ad res Germaniæ componendas, fuisse quoq; ait opus non paruo tempore ad fratris Fernandi ac sororis doñæ Mariæ nuptias tractandas, accepta Vngari regis filia vxore pro Fernando fratre, dataq; sorore in vxorem ipsi Vngaro Regi. Se his actis ilico paraturū classem qua traiiciat ad nos pollicetur. Est aliud quo neq; Toletani particulatim neq; Hispania i genere collachrymabūtur. Obiit Croyus puer, Capri Onocrotali nepos Toletanus Archiepiscopus. De Sorore tua doña Maria Pachieca huius tum ultuarii Padillæ vxore, nescio quid ferur q̄ mariti sit ipsa maritus. Toletum dicitur ipsa in hanc pernicatiam fustinere. male de illa sentitur. quid

Dccxi.

Grauis in Valdoletanos sententia. Tollit Canzelleria. De Cęsaris epistola ad sororē de nouo trāducomorabo Romę.

Almiranti stratagemata.

De duplici matrimonio.

Digitized by Google

tu sentias, quandoquidem diuerse a Toleto se habeat Granata tibi credita, hęsitamus. Illius consiliis te non assentiri arbitramur. Quid animi habeas opus est vt mihi significes. ad murmura infringēda. Iā Valentinis euagat⁹ sum. Ex Valleoleto. vi. id⁹ Februarii. M.D.XXI.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dccxii. De varietate postulatorū a Iuncta. tractat de conferētia inter proceres & Iūcta. De captura nuncij & eius leuitate.

REgressum ad proceres Fernandū meum cum postulatis a Iuncta, scripsi ad te superioribus diebus & duplicato introclusum illarū exemplar do, quia non ab hostibus Gallis intercipiuntur solum nostri cursores, sed a Iūcteris multo diligentius. ad præsentia veniamus. Tres Fernandum meum dies proceres detinuerunt. Iunctæ postulata cribrantes, deliberātes, examinātes centū decem nouem erāt petitorū capita. Iusta quędā, Regi auctoritatē dementia plęraq⁹, tolerabilia multa, vana etiam nonnulla. His ita pertractatis & discussis ipso Iuuene Fernando admisso in conuentu, remittitur cum mandatis in hanc sententiā. Postulata inquisūt proceres ob petitorum multitudinē esse confusa, per internūcios nullo pacto discuti posse. vt alterne designatis procuratoribus in intermedio loco aliquo, fiat cōferentia efflagitatur. Per Vianesium nūcium ista referūtur. Placuit Iuncteris propositio. Suos illico ad cōuentum iturōs designant procuratores. Petūt vna supplices a nuncio vt medius adsit. Nequire discordes inde discedere, vt proceribus de suis deputatis deligendis persuadeat orāt. Ad discessum rem cōpositurus, se preparat nuncius ad Cardinalem, apud quem ex precepto pōtificis morabatur semper. Dixi Mausignū quendam Portugallicū fuisse secutum ad nos Vianesiū nūcium, licet nō vocatum. Is fontes nostros perturbauit. tū ex innata illis leuitate, tū q⁹ in Vianesio summā reperit inconstantiam & quia nunq⁹ fuerit sui Regis Portugalliæ nomine auditus a quoq⁹. Pontificis optabant solū nomē, & Pontificia volebant auctoritate rem tractari. Mausignus hic cū Vianesio discedens sumpsit on⁹ educendi tumenta duo sarcinaria cū facultatibus alienis. Ad portas, vt exirent applicati, per custodes, qui vident addita suis alia duo tumenta onusta, retrocedere nuncitū cogunt, qa precipue Vianesius noster se ferre ad Almirantē pecuniarum summam non contemnendā quatuor millium ducatorum, pręconatus fuerat. Moræ ac ignominiæ impatiens noster Vianesius, non librans quanti sit momenti res quam tractabat, concitus ira excandescenti, quicquid lactis emūxerat, calcibus in catinum discussis in mille partes guttatim dispersit. detentus biduo fuit. dimissus tandem ad Cardinalē & proceres profectus, cū spumosa rabie proceribus persuasit ne vllo pacto de pace loquātur. Se vēditurum rochetos & cōparaturū coselertos in Iūcteros elatis insanis vocibus blatterat, primā se in eos hastā facturū crocitat, sceleratos Poltronos, Gagliosos, & Ribaldos appellat excepto nemine suspendendos patibulis dehinc in frusta secandos Iuncteros omnes dementer inclamitat. Taliter se gessit bonus Vianesius. hec fuit Vianesii opera vt instrumenta pacis iam parata discerperit, de Vianesio iā latis. Aliud audi gratum Cęsari futurū. Valdoletani, Iunctæ generalis opifices: toruis inspectant oculis. Susurros tactant in eos, nec Iuncteri se tutos fore, post hac in eorum potestate arbitrātur post epistolā precipue vnā a gubernatoribus Cardinalis & Almirante ad Valdoletanos missam per fecialem, dicat vulgus Reidarmas, qua Valdoletanos hortabantur & monebant, vt Iuncteros & quoscunq⁹ autoritati Regiæ suspectos, eliceret, armaq⁹ deponerent, & regiæ obtemperarent maiestati, vt fidelem decet subditos. Id ni propere excquerentur, seruituros in Valleoletanos, fines, ignes q⁹ ac ferro vastaturos obuia q⁹q⁹, tanq⁹ in rebelles & lesę maiestatis reos. fecialem detinent Valdoletani deputati, de generali Iuncta nulla facta mentione: se responsuros per suū nuncium dixerunt. Burgenses vero decimo Kalendas Ianuarii cœperunt arma in Comestabilem, eo q⁹ de impetrandis a Cæsare suis postulatis fuerunt frustrati. Zamorenses episcopus a fronte, Saluaterræ Comes cum Merindatibus a tergo Burgenses excitarunt quadrillas. defecit vterq⁹. Rem suntaggressi quā itinere in medio deseruerunt, quia impar erat eorū sapientię ac fortitudini animi talis pertinacia. cui se deceptos ab inanibus cucurbitis viderunt Burgenses: subdunt in diem tertiū colla iugo. promissis ab ipso Comestabili paucis postulatis, & vrbem & arcem dederunt: Senatū regiū & a senatu electum vrbis gubernatorē quem correctorem dicunt, admiserunt. Padilla vero & Zamorensis iam Ampudia oppido Comitis illius Saluaterræ recuperato, quā procerum nomine cœperat don Francesius de Viamonte ad huius oppidi vicina rura duxerunt copias hyematum, quibus sic stantibus relatū est ex Abula, Segouia, & Salmantica esse in Medina Campi copias ingentes coactas, quę ob Turdesillana Simachica q⁹ præsidia non audebant ad Iuncteros venire. tetendit ad eos colligendos Padilla. inertes se ac desides ostenderunt proceres, qui salutis omnib⁹ locum dedere Padillæ vt transiret, quę facillime discerpsissent si prodire fuissent ausi. Quid rei fuerit non intelligo, durtorem forte iā reperient ad quietem viam.

De Mausigno turbatore. Leuis Vianesij verba. Burgos arma capit. Copię ad Iuncteros

Digitized by Google

Coactis in vnum copiis quę Methinę illū expectabant, cū summa oppidanorū lętitia Padilla susceptus est, & in circumuicinis villis statiuas illi assignarunt. Inter tot amaras escas vnā accipito Sapidulam. Andaluzia, Iuncterorum cernens insanas actiones, suas in eos offert vires. Non plura in presentiarum. aiunt nūcium discessurum. claudo igitur riuum. Vale ex Valleoleto Idus Februarii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo primo.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Dcxiiij.

Admonitio Cardinalis ad cęsarē q̄ viā gubernandi mutet & pclara consilia. De Iuncteris et proceribus multa.

CAsus accidit tibi significādi, q̄ possis fœlicissimo Cęsari esse vtilis, sed ad autē ista recensenda, qa pulsat ad ītima voraces istos, & honoris & facultatū suę maiestatis, absorptores Iuncteri quacūq̄ datur, multo strictius ītinera custodiūt, ne qd scribatur in eos q̄ hostes Galli. Cardinalis literas deprehenderunt adserenissimū Cæsarem longissimas, quibus libere suā hortatur & monet maiestatē, vt a vetere via gubernandi deuiet, docetq̄ modum qui seruari deberet. hę intercepte literę in publico Valdoletanorū conuentu lectę sunt, propterea liceat mihi facere te certiorem de primariis in literis capitibus contentis, quādoquidem illas nō habuistis. Primo capite dicit aperte tot tantorumq̄ malorum causam a suae maiestatis lateribus emanasse, inde inquit se non magnopere criminari hęc regna: quia pręcipue nullam videant tanto vulneri medelam parari, q̄ hisdem regatur consultoribus qui, sua vel incuria vel voracitate adeo crudis vulneribus hæc regna confecerunt. Abiecta mox omni formidine p testatur aperte seditiones has finē habituras nūq̄, nisi senserit Hispania Cęsarem a se ipso agere, non per lupos sui gregis dilaceratores, vti hactenus. Monet demū vti regna hęc statuāt priuare suam maiestatem Regio nomine matre viuente, nisi prudētius se gesserit, quā ait ac forti animo refert in vno capite, sapiētiorem esse q̄ nil velit subscribere aut elargiri, q̄ sua maiestas in negando nihil, quia illinc nihil de regno tollitur, hinc omne patrimonium. Prodigalitatē esse Cardinalis insinuat eā, quę ab collateralibus ad suu cōmodum liberalitas appellatur, quæ trahat & ipm Cæsarē in p̄ceps & sua regna. Alio capite taxat p̄ceres, q̄ sui sint cōmodi nō de Cæsaris obseruātia soliciti, q̄q̄ si viderint Iūcterorū ignē crescere, potius ligna q̄ latices sint parati proficere, facileq̄ sint partes eorum secuturi. Nolle se inquiunt habita perdere patrimonia, & licet suam videant perniciem ad oculum: cum nihil magis optare se Iuncteri dicāt quā procerū ruinā. Neq̄ ad id proceres vnū e propria crumena obolum expendūt, sed e cēsu regio, non promilitibus solum, quos alunt toto anno, verū & pro stabulariis & coquinarū ministris exigunt ad vnguē stipendia, ac si nihil eorū interesset, quum tremere fere videantur ne ipsorū met populi ab eis deficiant, sub spe adipiscendæ libertatis. Nec mirere Magne Cancellarie q̄ hęc verba ī his Cardinalicis literis reperta sint, dico enim ego qui vitam ago in mediis prunis ardentibus, id fore facillimū si Iuncteri sese prudentiq̄ haberent, sed in fumū euanescet hęc flāma, vt ominor, quia rerum carent experientia Iunctæ insanæ capita, sentiuntur q̄q̄ a regno, non ad regni cōmodū, sed ad propriam iactantiam alendam in his versari nugis. Hæc de rerum genere, particulariter autem ait vno capite, Beneuentanum Comitē esse protestatum se vires oblaturum suas Iūcteris, nisi aliter a Rege prouideatur, ne Iuncteri sęuiant in sua municipia, villasq̄ quas dissipant vti vincam hostilem. Parte alia Almirantum conquestū esse inquit Cardinalis q̄ rex prauorum cōsiliis motus potestatem ignoscendi gubernatoribus abstulerit, quod est trahere multorum animos in eorum contemptum, alios in desperationē. Non seruaturum se inquit Almirantus id regiū mandatum, si a Toleto veniunt, vti dicit quatuor procuratores veniam petituri præteritorum, statusq̄ suos oblaturum ait ac in vadimonium & seruandę fidei firmamentū arces se suas illis dedituru. Nolle se, qui in Iuncterorum sit faucibus, vltimam suarum rerum ruinam expectare. Alio capite fremere videtur cōtra eos qui causa fuerunt qd correctores vrbium & oppidorum prece vel precio eligerentur a Rege & cum acrimonia verborum ineptas has electiones taxat, inquiens, eiusmodi peruersas operationes dedisse causas primarias his tot tantisq̄ malis. Scribit etiā qui sint apud se Almirātū q̄q̄ gubernatores, Comes tabili satis afflicto in rebus Burgensibus, equites aurati proceresq̄ in Turdesillanis præsidiis contra Iuncteros parati. Marchiones nominat Asturicæ ac Deniæ, Nauarrum etiam dictum de Falces. Comites autē de Haro, Mirandæ, Albelistæ. Siruelę, Cifonteum. Don Beltranū Cueuam Alburcherchi Ducatus heredem, Cōmendatorem maiorem Castellæ Fernandum a Vega, Vicecomitem Valduernę, Dō Ioānē de Ogiloa Fernādi de Ogiloa morionis vel morioni similis, q̄ est vnus e naui Iunctera nauclerus frater, vnde cito naufragaturā sperādum est, quum a talibus gubernetur. nominat & Iacobum de Rojas Monconi Castellani dominum. laudat & summopere don Petrum dela Cueua Alburcherchi ducis fratrem, Regiq̄ cōmendat super cęteros, q̄ adeo se strenue gesserit, vt venętia ad Iūcteros

Tarantur proceres.

Quid comes Beneuentanus.

Quid Almirantus.

Quid proceres cum Cardinali.

Digitized by Google

auxilia Segouiana Salamantina, quod bis ex insperato illos adoriens, noctu imparatos profligauerit, peremeritq; ac spoliauerit semel septingentos ex illis, apud villam nomine Zarcam. Alt alio capite Beneuẽti & Lunæ ac Osorni Comites paratos esse in suis terris vẽturosq; cum ingentibus copiis, q̃ docunq; vocabuntur, Ognati Comitem scribit paulo inferius ex ipsi9 & Almirantis mandato esse in oppido Simancas cum validis præsidiis, quibus singulis diebus crebris incursionibus Valleoletanos infestat. Laudat vna don Franceſſum Viamõtesiũ Nauarrũ q; Ampudię Comitis rebellis Saluaterrę patrimoniale oppidũ validũ cœperit, futurum Iuncteris incommodiſſimum, q; a tergo cõmeatus illis sit ablaturum. Longa post hoc oratione Cardinalis regi suadet ne captum illud oppidum cuiq; petenti præbeat, sed in regiã illud inserat coronam, quia fream aperuerit portam, grauiſſimis erit ab aliis osequentibus moleſtiis laceſſitus, ſed fruſtra hoc, fuit enim poſt paucos dies vti ſupra memorauí a Iũcteris per duces Epiſcopum Zamoræ & Ioannẽ Padillam expugnatum. In hos ſenſus Cardinalis epiſtola vagabatur & negociatiuos plures, ſed interſectis ignotis caracteribꝰ paſſim multis in locis: quos dicitis cyfras. E multis hęc pauca fuit conſilium tibi ſignificare, ne tanti viri deperdantur monitus, tanq; a vero patre emanãtes, in luporum rabidorũ culpam, qui non gregis modo, ſed gregum paſtorem ipſum deglutire conantur, neq; putes ab Hiſpanis excipi Hiſpanorum aliquos, qui apud vos ſunt. Si forte duplicato ſcripſerit ad vos Cardinalis operã me fatebor & impenſam amiſiſſe, de Cardinalis volumine ſatis. Aliud accipe fortunæ ludibrium in eius locos nuper elapſum. Don petrum Laſſum equitem Toletanum nobilẽ, ſcis huius citati leporis primum fuiſſe motorẽ, q; minime fuerit, a Regię nauis gubernatoribus auditus, in oppido Magazti ſuę ciuitatis nomine, ſuper quibuſdam queſtibus, apud Turrim crematã ex itinere ad Valleoletum, q̃do ex Laletania regrediebamur; ſuper qbuſdam mutationibꝰ Alcauallarum & pleriſq; mandatis aliis de legũ inuerſione, Quodq; fuerit exploſus in Cluniis curiis vna cũ don Alfonſo a Silua, iuſſiq; abire, Laſſus ad Gibraltarum, cuius arcis erat prefectus, & Silua Neapolim ad ſuam centuriam. Is don Petrus Laſſus ab vniuerſa Iuncta fuit dux generalis electus, poſt don Petri Gironis diſceſſum, q; ſit illo Padilla, quẽ furens populus Alexandro comparat, prudentior, ac inter ſuos ciues nobilior, licet Padilla nulla ſit rerum experientia pollens præclarumq; nhil geſſerit vnq̃, quia nullis adhuc fuit obuiꝰ copiis hoſtilibus, re ad vulgi aures delata tumultus exoritur ardens. Non viri ſolum ac leproſa plebs ad arma capienda concurrunt. fœminę viſę ſunt captatis haſtis minabundę domo exire, Padillam ſe velle Iunctę militum ducem non Laſſum, quẽ patriæ ſeruatorem paulo ante blatterabant, & nunc proditorem appellant. Vici ac plateę nomine proditorio de don Petro Laſſo ac dõ Petro Gironc rebombarunt vocibus elatis, q; munus imperatorũ velit Laſſus de Padillę manibus eripere, trucidandos eſſe Iunctæ generalis opifices, qui talia ſint machinati. Padillę domũ adeunt. Seminudum, neq; bene pexum, ac ſine pileo extrahunt. In plateam fere pẽſilem raptant. Padillæ ſymbolum per vniuerſum oppidum audiebatur. Padilla viuat viuat Padilla inclamitatur. Dux exercitus erit Padilla. Populo factat dexteram Padilla ex alta feneſtra plateę imminẽte, ſilẽtium immit, ſe id cupere vt Laſſo pronintia demãdet. Aptiorem ad id Laſſum ciuem ſuum fatetur. ſuis humeris eſſe impar id onus. Toletanis copiis ſe cõtentum eſſe prędicat. fruſtra omnia. Neutrum tamẽ Iuncta tunc admiſit. Triũ ſibi viratum elegit. Epiſcopum Zamorenſem, Don Gonzalum Guzmanũ primartũ ciuẽ Legionenſem, magni comẽdatoris Calatraue Petri Nunii nepotem ex fratre, Iuuenẽ alias cordatum, & leuem tertium Salamãtinum, nomine Iacobum & ipſum Guzmanum. Quibꝰ electis bellica iubent inſtrumenta parari, tormenta, ſcalasq; ac vineas ad muros applicandas. ex Valleoleto & ſtatuis prodeunt irati, q; a proceribus ſe deriſos arbitrãtur, cũ ſuos nõ elegerint ipſi intra diem iam quartũ & vigeſimum procuratores, ad conferentiam mittendos, vti Iuncta ſuos illi co deſtinarat, in argumentum de fideri concordiæ. pacem nolle proceres autumãt. Inde in cãpum caſtra locatur. Amœnũ & fortunatum gleba, vinetiſq; oppidum de Cigales Beneuentani Comitis locum, exeuntes male tractarunt. Comitis ipſius egregiũ atrium antiquũ cum ſupellectilibus & frumenti omne genus, magnis aceruis igne conſumpſerũt vniuerſum, oppidanis, quicquid auferre nequibant, reliquerunt. Ita fit quacũq; itur. Comes dentibus frendens præ tanta factura ſe Iunctorum fore prædicat, niſi aliter prouideritis. Vos videritis. phana ſacraq; violantur. E cœnobiis deſpectis res depoſitas pervim extrahunt, Geruẽſes equites ſe nolle ſequi Iunctoros inquiũt, q; ad plenũ non ſint, eis promiſſa, ſtipendia ſoluta. Salmanticæ multiſq; aliis in locis, eadem tyranniça, in eos q opinioni Iunctorum aduerſantur phane ac prophane vis exercetur. Vale ex Valleoleto ſeptimo Nonas Martii. M.D.XXI.

Don Franceſſus.

De lupis ſcribus.

Fortunę ludibrium.

Padillam putat populus Alexandrum.

De vulgi inconſtantia.

Padilla erigit in ducem.

De triumuiratu.

De Geruẽſibus.

Digitized by Google

P. M. A. M. Eidem Magno Cancellario.

DCCXLIII. De direptione Turris Lobatoni.

EN dū hæc ita moraretur epistola, cursore nō discedente, pauca emergūt. A vobis habemus sublatam esse gubernatoribus ignoscendi erratis facultatem. Turbulas potius q̄ quietem excitaturū id mādatum Cæsaris putant Hispani, forte melius consuluistis, euentus erit iudex. Aliud habeto, Almiranto male gratū futurum. strepitus, crepitusq; ac fremitus Iū cæterorum in oppidum Almiranti auitū antiquū ac nobile, quod dicitur Turris Lobaton, explesti sunt acriter, tormentis omnisariā oppugnarunt, expugnarūtq;, ac datū in præcā diruerūt, & arcem vna quæ inexpugnabilis videbat, & quæ dicitur irato regi Castellę Ioāni restitisse aliquādo, ne illā assequeretur, quum diu obsessam tenuerit, ac tormentis concusserit. hac via putant Iunctęri se cōmeatuū cōmoditatem Turdesillanis proceribus & Simācheis intercepturos, quo ad extremā esuriem tracti, secū de regni rebus ad sui libitum conueniant, aut ea quæ ipsi duxerint esse regia soluant e manibus, in duro res procerum est. quando illius oppidi quatiebant mœnia. Venit Almirātus ipse cū præsidiis Turdesillanis ad oppugnātū prospectum. Cliuū, vbi sacellū esse dicitur sancti Pelai, occupauit. obuiam exiuit Padilla cū exercitus parte. Conquerens ac gemens sui oppidi calamitatem Almirantę, non audens conferre manum, retrocessit, ibi fixerunt pedē Iunctęri, vias occupantes omnes a quibus possent ad procerum auxilium, cōmeatus comportari. de impetendo iam Turdesillarū oppido fabulantur, sed si tentauerint, duram arbitror fore illis prouinciā. Inest multa nobilitas, quā pudor & timor, ne ad rusticorum arbitrium deueniant, strenuam efficiet. Audi tamen inter tot acria vnum futurę. Constabilem audimus, Burgensib⁹ rebus tum pollicitis tū assu compositis, ac cōfectisq; Nauarrensibus veteranis peditibus, a duce Nagerę protege Nauarrę mutuatis, ac Geruensibus equitibus cito venturum aiunt. Si venerit cito fumare desinent Iunctęrorū fornaces, nescio quid vltra. Cogor epistolarem excedere modū, quia rari iam sunt cursores. Iam Vale ex Vellecoleto vna cum priore. Quarto Nonas Martii. M. D. XXI.

De Constabili.

P. M. A. M. Magno Cancellario.

DCCXLIV. De cōficiendis tributis imponēdis impōsis a Toletanis ad populos cōcitandos. & orbe nouo gente politica.

NEc satis protenta est epistola, dormitant nimium tā nostræ literæ. dū hęc morantur ad manus habui a calcographorū officina emissam a facinorosis Toletanis huius Iunctęrę dementię fotoribus longā ac verbosam paginam, sub spe concitandorū populorum contra vos, q̄ q̄to maior est tanto min⁹ efficax, quia facile potuit populo persuaderi falsō fuisse confictam, & a re valde alienam esse, neq; vos vnq̄ de huiusmodi tributis imponendis cogitasse. ea est animo tibi significare, quo intellīgas q̄ pestifera sit ista contagio, quæ tolli nō poterit nisi veneritis. Est carnium & piscium aliarūq; rerū ponderibus subiectarum, pondō arreldū appellatū, id quadraginta constat vncīs pro singulo arreldo rerū si vendantur in Regno aiūt duos prouinciales nūmulos dictos marapetinos assignasse soluendos. pro rebus vero per designatos ministros ponderandis pro singulo rubo est rubus librarum sexdeūcialiū quinq; ac viginti, quinq; nummos prouinciales, ex cera aut abdomine, pro conficiendis cādelis, e lana, e serico, e tabulis, tignis, trabib⁹, e pānis variis, e telis, e coriis, ex oleo, vino, aceto, metallis, amigdalis, nucib⁹, acruminib⁹, sardelis, & salitis piscib⁹, ac recētib⁹, epāsis e ficub⁹, ac merc̄ib⁹ quibuscunq; aliis certam tributi portionem, si vēdantur in regno, sed si deportanda, in duplo. De gregibus etiam & armentis, cæterisq; rebus aliis omnib⁹, quę vel permutādo vel pecuniis soluendis tractantur, per species quasq; suas, precia nominant imponenda, quę prætermisi quia fastidio sunt apta gignēdo. Figmenta hæc arbitror in frontes eorū fabā concussura, quo nāq; latius fallax mendaciū protendunt, eo se apertius decipi sentiūt populi qui cęci, relictis artibus, lucri expertes impelluntur vagari, sibi familiæq; pernicīem hac dementia construentes. Facinus infandū hoc, clausula concludunt horrēda falsaq;, dicentes. Exēplar hoc, ab originali composito a Burgensibus traductum est. Segouianū vero nusq; apparuit, quia demersum est. Quam neq; Burgenses vnq; aut Segouiani tale facinus cogitauerint. Aio igitur sic, ne his nugis pertur beminī, cito cadent omnia, si veneritis vti pollicemini præcipue. Claudat ingentem tabellam de Indiis Oceanis nostris fama recens. venisse naues Hispalim dicitur ab occidenti meridionali Cubæ Insulæ quę dicitur Fernandina. Repertisse aiunt vrbes munitas, & vestitas ac ornatas gentes, quarum templa ingentia domusq; calce ac lapidibus magnifice cōstructæ sunt, q̄do veneritis particulariter habebis. Vale ex Valleoleto cum superioribus ex defectu cursorū pridie Nonas Martii. M. D. XXI.

De orbe nouo.

P. M. A. M. Magno Cancellario.

PAucis ante diebus tibi significaui literas ab Cardinale & Almirante missas nomine gubernatorio ad Valleoletanos, per fecialem tubicinē, tiec dimissum, donec vocatis in cō-

Digitized by Google

uentum desiguatis consultoribus, quid respondendū esset cōsiluissent. ex hoc responso intelligetis quibus de seditionib⁹ exortis culpa sit impingenda. Forte vtrisq; aduticabitis. Epistolę sensa, verbis tantum ex vulgari mutatis in latinum sermonem, suscipito. A superscripto incipiamus titulo.

Illustres Domini.

Super epistola Cardinal⁹ & Almirātis ad Valdolctanos exhortatiua & minatiua responsū est hoc pacto.

EPistolam ad nos vestrā tulit a vobis tubicen fecialis. Titulo caret superiore. Propterea sit ne ad nos directa hesitamus. Respondemus tamē vobis, a quibus aut nūcius esse delatam ad nos. Duas res continet hæc epistola vt ad catholicorum Reginę Matris ac regis filii obseruantiā ac fidem reducamur, nec auxilium aut fauorem prestemus cuiq; cōmunitatis nomine agenti, ait. Minatorium caput est alterū & belli atrocis indictiuū ni vobis parueritis. Quod ad primum attinet. Nobile hoc oppidū ac fidele inquit, se suosq; municipales omnes fuisse ab ęterno, futurosq; suis maiestatibus obsequentissimos ac obtem perātes eorū Imperiis, adeo vt maiores imitati, statuerint vitam & facultates pro regijs obsequijs amittere, quam re cernentes prouinciam hanc sūptam sui cōmodū & regum autoritatem & obsequium conducere, statuere se aiunt, velle illam sequi, non autem procerum consilia, quæ nobis constāt in quisunt esse regijs obsequijs auersa, q; si posthabita perturbatione animi, ponderare rem voluerimus, Regna hæc fatebimini seruasse ad vnguem semper duo illa quæ Regibus sunt debita, fidem scilicet, & redditum, quibus autoritas regia sustineatur, exhibitionem. E cōtra proceres infidos regibus semper fuisse, longo constat experimento. Quis nam Ioannem huius nominis secundum regem irreuerenter prehendit & ex rege captiuum effecit? proceres quidem. Quis illum ab eorum manibus liberauit, in regiamq; restituit autoritatem? non ne cōmunitates? Sed Valleoletana hęc nostra præcipue quādo in Portillo municipio impudenter illum captum detinebant, si quis eorum temporum historiam legerit ista discet. Successit Ioanni mox Enrrichus eius hęres filius. Quis illū cum ignominia horrenda sceptro priuauit? Quis regem alium fratrem eius abiecti loco suffecit? non ne proceres? Communitates vero nonne illi regiam potestatem, Regiumq; nomen & diadema restituerunt? ex Abula proditores & autores tanti sceleris propulsantes? Et qui Portugalenses, ne catholici Fernand⁹ & Helisabetha Reges regno auito potirentur, introiuisse non ne proceres? hostes autem hos quis pepulit armis? quis profligauit? non ne Communitates? vnde reperietis unq; inobseruatos a Communitatibus reges fuisse? a proceribus autem semper. De ablata regibus autoritate proceribus, & a Communitatibus restituta, iam satis. Ad facultates veniamus. Luce clarius cōstat populos esse, q regib⁹ necessaria subministrāt, ac ditefaciūt suo sudore, reges, proceres e cōtra, nulli alteri rei magis intēdūt q; depauperare reges ac expilare. Quid rei hoc est? pauci tā populi, pauca oppida coronę regię restāt, q; proceres nō rapuerit. Ex innumeris q; abhinc ad Cōpostellā vsq; cētū lequas spatio iacēt oppida media, tria solū retinēt regiū nomē. Reliqua oia sublata de regio diademate sunt a proceribus. Vnde venit vt tā regib⁹ desint necessaria, nō nisi a proceribus, qui redditus regios retinent vsurpatos, quæ res cogit reges, vt vexationibus perturbēt populos, nouas ab illis tributa exigentes, quo regia sustineatur autoritas. Quare vt obsequantur & regiā coronā dilaceratam reartiant, hanc se prouintiam sumpsisse inquiūt, nō vt a suis regib⁹ deficiant, propediē intelliget Rex quę sint procerum consilia in hoc simulato ostendorum armorū obsequio. Arma dicunt se contra cōmunitates in coronæ regiæ accepisse fauorem. quādo ad rationē deuenietur, multo maiorem postulabunt pecuniarum summā q; persolui queat a rege, populos vero nil aliud quērere reperient, quam vt fides & obseruantia redditusq; regibus augeatur, de se ipsis nulla facta mentione. Audiat, Audiat sua Maiestas suorum populorum querelas, & intelliget populos regi optare potentiam, proceres autē exinanitionē: nō modo pauperiem: quo facilius queāt, si qd restat, exorbere. Non capiat, nō abiiciat populorum nūcios ex malorum consultorū opera, si iusta petierint & ipsi cōmoda, cur nō admittentur? si forte iniusta, pedem referēt illico, & patientur q; quo animo quecunq; imperauerit. Quo ad alterum epistolæ vestræ caput attinet, vbi dicitis a vobis, suas catholicas maiestates vt nobis crudele bellū igni ac ferro iferatis, ipse curaturas. Accidere poterit vt vos illustrissimis Almirante cum reliquis proceribus, nostris fidelib⁹ obsequijs nō admissis, belli nobis inferre tentetis, quod si acciderit contra suarum maiestatū voluntatem, in magnam dei omnipotētis iniuriam, & summā regnorum perturbationē & iacturam fore arbitramur. Id si euenerit iniuste actū iudicabitur. Ex nostra vero parte, cū nil quæram⁹ prętereq; regis & patrię libertatem & cōmodum, iuste vobiscum certabimus. vnde speramus nos nō solū rem nr̄am tuturos, Sed vestros exercitus quoscunq; contra nos coegeritis profligaturos. Arbitramur etiā

De ꝓceris consilijs.

De Portugalensibus

Grauami na procerū.

Petita populorum.

fore

fore vt nostra manu, quos possidetis regiæ coronæ status vsurpatos, antiquis dominis relinquatis, quãdoquidem si verum excudatur, alieni estis a regiis obsequiis, & protestamur nos totis viribus adhęsuros his quos regnum ad id oneris destinauit. Quare vestræ Dominationi domino Almirante supplicamus, in Dei, Regis, ac nostro nomine, vt armis depositis Regni postulatis adhęreat, vt scandala & pericula innumera euitentur, quæ solent ex bellis euenire, detq; operam vt catholicus Rex dominus noster iusta intelligat nostra postulata, & vna nobiscum regi domino nostro supplicet de regni grauaminibus tollendis. Sed si Dominatio vestra suo incœpto perseuerauerit sciat nos cum exercitibus suæ Maiestatis, quos cogimus in vos processuros tanquam contra rebelles & infidos, innixuros q; totis viribus vt vos & quicunq; arma cœperint in aduersum, ad debitam obseruãtiam vi armorum reducamini. Hæc & huiusmodi Magne Cancellarie ventilantur. Vtilora faxit deus vt eligatis. quid ego amplectendum consulerem, ne quinq; cogar solidos, vt est in prouerbio, per soluere conticebo. Vale iam ex Valleoleto decimo quarto Kalendas Aprilis. Milleſimo quingentesimo vigesimo primo.

Determinatio cõtra petentes.

¶Inter historiales.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dcc.xvii De lacuna salsa.

AB Indis vos quę habeãtur, scitote. Scribit Cardinalis gubernator ad regem ista. Ad vos ego, propterea deuenient illico ad magni Cancellarii manus. Hispani ex insula Cuba quæ Fernandina dicitur, Occidẽtem secuti meridionalius aliquantulum, per Iucatana littora, prius tractata, in interna eius terræ salsum reperere pelagus, a mari distans lequas sexaginta amplius, more Caspii siue Hircani, sed maius multo, lequas enim aiunt cõtinere in gyrum lacunã ipsam septuaginta circiter. fluit ac refluit ibi ad Oceani vices, nec qua ingrediatur aqua intelligitur, multa flumina in eam labuntur. Piscium aiunt lacunam esse volucribusq; aquaticis refertam. Ciuitas est in eius lacunæ medio fundata, nomine suo dicta Tenustitã, alias Mexico a nostris nouo nomine Venetia dines appellata, cuius rex potentissimus est nomine Muteczuma vltima producta. Numero domorum quinquaginta millium inquiunt constare ciuitatem illam, addunt multi dimidium ab hoc numero: sunt incredibilia quæ de huius vrbis & circumuicinarum ędificiis, commerciis, & hominum frequentia referuntur, domus sunt lapideę omnes, atria principum in ea sunt multa, q; huic Muteczumę Regi pareat procerum ingens multitudo, qui certis anni temporibus ex debito Regi assident, filiosq; omnes a pueris mittunt erudiendos in eius regis palatio, terrarum est vasta intercapedo, quæ huic regi paret. Circumeunt lacunam sex aliæ ciuitates munitæ lapideis & ipsæ domibus constructæ, in aqua partim, in sicco partim, quinq; aut sex millium domorum, a quibus circumcursitant perpetuo tractu nauiculæ vniligneę ad vrbem ipsam primariam, suos ad eam vehentes prouentus, & ex vrbe in patriam peregrinum aliquid reuehentes, vti apud nos passim fieri videmus e villis & ruribus ad vicinas ciuitates & oppida. plateas habent ingentes, porticibus circumseptas, vbi mercatoriæ sunt pulchre constructæ tabernæ. Fora & nundinas exercent, ad quas aiunt sexaginta septuagintaq; millia hominum concurrere negociorum causa ter in hebdomada. Quas tractent merces longum esset narratu, pleraq; tamen audite. Vestes illorũ & supellectilia domorum, aulea ornatusq; sunt ex gossampio, q; Italum vulgus bombasum, Hispanus algodon appellat, serico lanaq; carent q; oues non assequantur neq; boues aut capras habent, venatu & volucribus ac piscibus vescuntur. Miris ficant gossampium coloribus, & pulchre telas intexunt. Fructus prouinciales sunt innumeri, herbęq; hortenses variæ, a nostris dissimiles. Moneta vtuntur non e metallo, sed ex quarundam arborum nuculis amigdalæ similibus, quæ paucis in locis aluntur, apricis puta aquosisq;, est in his arboribus nutriendis summa opus diligentia, paucosq; durant annos. plantatur hęc arbor sub alterius altæ arboris vmbra, ne dum tenera est, sole siccetur estiuo, aut atrocibus nimbis concutiatur, vti nutricis in gremio fouetur infans, ita sub alterius arboris tutela coalescit hęc, vbi vero iam induruit, nutrix arbor euellitur aut scinditur, quo illa frui iam queat aereo spiritu, ac solari, & radices eius in tellure vicina sese protendere possint. pręciosiores tamen merces vicissitudinaria tranctantur permutatione. Sed huius nuculæ nũmalis audite quę sit vtilitas, nõ est comestibilis, licet nucleosa sit, quia gustu est amariuscula, & quoniã tenera est vti amigdala spoliata conteritur, & ex eo pulueri vinũ efficitur nobile, principibus tamen vsuale solis, plebs autẽ pupuluſq; vino vtitur ex maicii granis & fructibus confecto. per cauponas edulia venduntur assa elixaq;, ceruos, lepores, cuniculos, apros, aliorum etiam quadrupedum nobis ignotorũ

Tenustitan.

Muteczuma Rex.

Ortho vitalitatis.

Arbor monetalis.

Vtilitas nucleorum.

Digitized by Google

armenta pascit illa tellus. De templorum magnitudine cultuq; ac ornatu mira referuntur.
Litant humano sanguine. In his habent simulachra quibus humana carne litant, vti alias diximus terras facere, variis deorum statuis, vario immolant effectu. huic pro frugibus, pro incolumitate illi, alii pro victoria si ad manus veniendum sit cum hostibus in re bellica, sed cui pro frugibus certis anni temporibus immolant sationis precipue tempore, mox maturationis ob grādinū formidinem, demum paulo ante sectionem. De his inuentis particulares cudo libellos decadibus quas vidistis de orbe nouo postligandos, tunc hec latius intelligetis. Nunc valete ex Valleoleto. Nonis Martii. Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

P. M. A. M. Magno Cancellario & episcopo Tudetensi fidis Cesaris animabus.

Dcxviii

IN quo turbine verser quaeq; sit mobile vulgus, intelligite. Quod salutem eius queres Fernandum Rodoricum familiarem meum, quem vos nostis, a nuncio pacem nomine pontificis agitante, passus quater fuerim ire ad gubernatores, cum Iuncterorum non modo venia & literis tutelaribus, sed rogatu. Huius oppidi ægroti cōsultores lictorem cum notario
Mobilitas vulgi. ac testibus ad me imperatum vt priusquā sol occidat exeam ex oppido, miserunt. Iam proditorem appellant Fernandum Rodoricum, aiunt meo ductu eorum consilia proceribus sub vmbra pacis agitandę, detexisse. Ad maius templum in quo conuenisebant, sum profectus. Quid peccauerim interrogo, si pro meritis ex pacis desiderio persoluunt odium, fore qui iudicet. discessum admittere me inquio, sed vt tempus prebeant commodius peto, vtq; vnum
Quid petat autor. e deputatis destinent qui sarcinulas videat colligere meas, & in tutum locet, ne perturber a portarum custodib⁹ sub occasione q exportem opes alienas, vti multis accidit. Nuncio ipsi precipue quem irreuerenter tractarunt. q aliena quedam educeret, efflagito chirographum post q exiui, ad eos id petens mitto. Quae sit mobilitas populi colligite. chirographo quod adVires Iunct. huc est apud me eritq; in testem actionum mearum, subscripserunt in hunc sensum. Neq; tuis neq; alienis pedibus audebis exire. id si tentaueris in quascunq; possideas facultates mulctaberis, temporalibusq; bonis, si quae habes in Castella, priuaberis. vna portarum imperant custodibus ne me patiantur e portis caput exerere. fuit & hic populus in prebendis octo dierum inductis, a procersibus petitus durissimus, neq; paucos annuissent illos ad concordiam tractandam, nisi ex Turrilobatonis vbi pedem fixerant. Ioannes Padilla primarius e ducib⁹ ad eos illa se dierum intercapedine ad preparanda exercitui mouendo impedimenta, indigere scripsisset. his igitur inductis ab vtraq; Iuncta concessis, Iunctae generalis procuratores dō Petrus Lassus & iurisperitus bachallarius Guadalaiara ad sancti Thomae cœnobium designatum, quod in Doriae fluminis ripa situm, pontis ipsius Turdesillani fauces tenet, proficiscuntur. Mittitur ad eos nomine gubernatorum Licenciatus Polancus veteranus regius senator. vir integer. Affuerunt alternatis colloquiis Laodicensis episcopus & dominicae regulę
Polanci sententia generalis. Garsias Loaisa. fraterq; tertius ordinis Francisci dictus angelorum. Quid egerint accipito. In graue crimen incidisse Iuncteros arguit Polancus, q senatores regios & iusticiae pretores vbiq; deturbauerint, redditus regios cōfuderint, vsurpauerintq;. prefectosq; arcium & alterius modi ministros regios electerint, q rege aut regina matre non annuentibus, conuentus & curias conuocauerint, q sumptis armis de tollendo regio nomine, ausi fuerint os aperire per vniuersum regnum inualidae matris loco, Cesari prebito, Polancus taxauit. Iuncteri autem procuratores, his auditis fecisse iuxta regni leges, collegas suos secq; dixerunt, quia supplicantibus pro regni grauaminib⁹ fuerint aures cōclusę, q nullum repererint in supplicatu remedium, responderunt. Dum hec ita gererentur, eundo ad gubernatores Cardinalem & Almirantem, tertius nāq; Comestabilis aberat in rebus Burgensibus implicitus, octo dierum inductis elapsis, a procersibus, quo ista queant per celeres nūcios Comestabili ad firmiora concordiae fundamenta, significari, dilatio petitur inductarum. Renuit vulgus ignarum, & si qui sint, sunt quidem non pauci, e primariis emutire audent minime. saliunt petulantes in
Conclusio inanis. eos & iurgiis lacessunt si consulere in aduersum tentant. Conclusum tamē est vt demptis quibusdam Iunctae postulatis, regiam penitus autoritatem tollentibus, cetera quae ad regni cōmodū facere videbantur gubernatores annuerent, proceresq; omnes sese iureiurando astringerent, fore regni legibus fautores, vna cū ipsis, si Cesar rex, malis consultoribus aliter persuadentibus, assentiri quae petierint recusauerit. his contenti fœderibus Lassus & collega rem ad

Digitized by Google

Iuncterorum duces referunt, qui adhuc in Turrisobatono morabantur, placuit Padillæ duci primario recusarunt plerique insani, rerum nouarum cupidi, ne ab imperio deiiciantur veriti. Ita res dissoluta est, male sana collegarum consilia cernentes Lassus & collega, tutius iter elegerunt. Iunctis derelictis alia via tetenderunt. Laborant interea proceres in Turdesillis omni rerū penuria & a militibus, q̄ stipendia deficerent, paulatim deserebantur. A Ianuensibus in his angustiis Augustino & Nicolao Grimaldis quindecim assecuti sunt aureorum millia, quibus recrearunt parumper milites. Veneruntq; mutuo a rege Portugalliæ millia quinquaginta, sed ex bellorum diuturnitate consumptis omnibus, ad reginę monilia procerum q̄ abbacos & vniuersa toreumata deuentum est, quæ in frusta secta diuidebant viritim pecuniarum loco. In hoc statu sunt res. distulit abcessum, cursor. Vnum addam, quoniam an rite factum & an vestro consilio prouisum fuerit ambigo. E sediciosis cucullatis dominicæ professionis vnum, Paulum Legionensem, Iuncta miserat ad Cęsarem, addito illi comite equestris ordinis viro nobili cuius nomē ignoro. Iniquo tulerunt animo Iuncteri, q̄ non fuerint admissi. sunt in casu hoc, in vestrum Caprum & a Capro fomites horrenda murmura. Quænam sit ęgroto gregi curando spes, lupis adhuc pastorem gubernantibus, interrogāt. Quid nocere Cęsari potuisset suarum ouium arietes admittere. Ex itinere moniti, aiūt se ab vrbe Camacensi retrocessisse, quoniam e curia nunciatum illis fuit tetros carceres esse paratos, in quos essent coniiciendi, Cęsare non viso. spargit ob id cucullatus hic semina pacis valde dissona. Nullum a Cęsare expectandum suadet esse remedium, donec isdem collateralibus regatur, a quorum inexhausta fuit auaricia, malorum hic fons defossus. Qui autem sani viuunt erga Cęsarem animo suamq; vident prędentaneam ruinam, sero vos venturos dicunt, ac timēt, quia vos implicitos Vormētiis audiunt conuentibus in Germania. Nisi furfur aliquod in Iuncterorum oculos aliquis proiecerit, quo cęcutiant, actum & de se putant & de Cęsare autoritate in his regnis. Quacunq; Iunctæ ducibus iter capere libuerit, ea patebunt vndiq; portarum cardines. spes tamen salutis emergit, quia desides effectos video illos, in pręda Louatonia. famaq; summurmuratur tacita Comestabilem rebus Burgensibus cōpositis & arce habita in deditionem, iam accingi vt suas cum Turdesillanis copiis coniungat. Hic fortuna suam pręparat tabulam lusoriam, vt vel hęc regna sint ampla, excusso iugo regio, libertatem consecutura, vel seruitutem multo grauiorem in procerum manus subitura, donec talo e manibus dimisso, qui nam sint caniculam & qui senionem proiecturi cognouero, nullam habebis meam. Ergo vale ex Valleoleto idibus Martii. Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

Pecunię caritas.

Odia Iuncterum.

Pręparat ludum fortunę.

P. M. A. M. Magno Cancellario.

MVltas cogor iam epistolas vna concludere, quia rari sunt cursores. Cardinalis & Almirantus, pręsentaneam cernentes suam sortem infœlicem, de pace iterum tentant Iuncteros. Respōsum est se nolle sub nomine gubernatorum rei quicq̄ habere cum eis, vti cum particularibus personis placere. his ita stantibus allatum est Saluaterræ Comitem cœpisse quedam vasa tormentaria cum suis curribus quæ ad Comestabilem ex Bilbao trahebantur, & Padilla dux alia ex parte pręparans exercitus motum, vetustate venerandam & inuictam hactenus Turrisiobatoni arcem, ne sit apta receptui procerum, diruit, multasq; ipsius oppidi domos combussit. Valdoletani vero quoniam in vrbe Burgensi, vti alias scripsi, promulgatæ fuerunt vrbes & viri communitati fauentes proditorioq; nomine taxatæ. Tabulatum & ipsi in suæ plateę medio erexerunt, procereſq; omnem ac senatum & cęteros ministros fecisse contra regiam maiestatem per prędones adiudicarunt, q̄ recusare inquiant regni & coronæ regiæ commodum suis artibus. Ita se alterne crudis famæ iaculis conficiunt, eritq; hic fortunæ lusus varius, donec, quod facto proximum est, Regio symbolo proclamato Leonis & Castellæ vexilla vtrinq; protenta, dimicatura concurrant. Duo tamen interim audi non ingrata vobis futura. Ex Vandalia dico Andaluziam nuncium habemus. In oppido vberrimo dicto Rambla concurrerat vniuersa prouintia vt de rebus his dubiis deliberarent. Vt contra nomen hoc communitatis eatur, statutum est. singulæ vrbes cum suis pendisibus singulos designant exercitus. Hispalis, Corduba, Granata Giennium q̄ ac Vbeda & Bayzia vnanimes apparant se, vt prędo sint si vocentur. Nobilis illa Bethi abluta Hispalis ciuitas duos habet intra se nutritos feros leones factionarios in diuersa tendentes. Methinnæ Sidonię vnum, Archensem alterum, duces valde potentes. Eiecit ambos generosa ciuitas, ne sua contagione populum inficiant, quia tentarunt Archensis populum seducere, Sidonius

Dcc.xix.

Augurant pacem gubernatoies

Alterne in iuriae.

Quid statuerit Andaluzia.

Digitized by Google

retinere in fide regia, cum Sydonium ducem dico, intelligę vxorem eius Catholici Fernandi Regis neptem, ex Archiepiscopo Cęsaraugustano filio, ergo Cęsaris amitam, quæ Regium animum redolet, maritiq; est illa maritus, q; inter egregios queat moriones ille dux numerari. Alterum non minoris faciendum accipito. Est iuris Toletani oppidum, Romerale dictum. Concurrerunt Antonius Zuñiga quem sancti Ioannis priorem fecistis in eius oppidi campo & Zamorensis episcopus, contra Toletanos ille, pro Toletanis hic, qui Toletum, hac pro uincia relicta, sub spe illius antistęæ fuerat profectus, vt aiunt multi. fuit a Priore profligatus episcopus, sed vti conqueritur non legitimo Marte, q; eius diei essent pactæ inter eos inducię, Prior autem suos milites inuisu suo solutos episcopi terga infestasse fatetur, actum esset penitus de Toletano regno ni prior hic arma contra Toletum sumpsisset. Episcopus autem hic vti fanaticus vagatur inscius quid velit, quem non suscepta iniuria mouit a Rege vlla, sed in eam rabiem aduersæ factionis odium contra Albelistæ Comitem electorem suum traxit. Miserabile tamen facinus inopinatum inter has rixas euenit. Mora est oppidum insigne in Toletana ditione. Oppidani, Toletanorum insaniam secuti, communitatis nomen induerant, neq; ab eo sumpto cōsilio deiici a suo Commendatario domino potuerant. est enim iuri Spatensi subiectum oppidum. Prior ipse suo monitu admixtis minis, oppidanos ad regiam traxit fidem. & eam seruaturos se iure iurando sunt polliciti. Abeunte priore recidiuarunt. Itur ad eos, in templum maius pueros senesq; ac muliebre genus omne cum supellectilibus vniuersis includunt. tentant milites expugnationem. Vna permanserat aperta tantum porta, eaq; trabibus & vectibus constricta erat, ita vt difficilis esset introitus. ex alto incluſi met tormentarii puueris cadum in oppugnantes milites tentant deiicere accensum, furore puueris impulsus cadus, ad interna templi decidit. Incenduntur omnia imposita, & templum ipsum comburitur vniuersum. Euadere nemo potuit, quia portam prius ignis occupauit, proh impium & horrendum casum, in cinerem illius oppidi facultates vniuersæ cum familiis omnibus conuersa sunt. quinq; millium aiunt amplius puerorum ac fœminarum senumq; iam grauescentium fuisse numerum combustorum. Dum hęc ita moraretur epistola, ecce nuncium qui rei benegerendæ spem attulit, Comestabilis pacatis Burgensibus rebus ad nos veniens, Bezerrillum oppidum, q; hospitio suum exercitum suscipere recusauerit, dedit in prædam. Don Ioannem Figueroam Archensis ducis fratrem & e Iunctæ ducibus vnum, cuius fomento Bezerrillum insoleuerat, prehendit. quid futurum sit expecto. hoc oppidum a Simancheis presidiis incursionibus infestatur quotidianis; ad portas vsq;, neq; resipiscere tamen incipit, induruerunt ad saxi vsq; duricię. Sunt in facinorosorum potestate, bonis eiectis, redacti. Vale iam ex Valleoleto duodecimo Kalendas Maii. Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

Prior episcopum profligauit.

Casus inopinatus.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dcc.xx. De dispersione cōmunitatum. Saluaterrę comes.

POst prioris tabellarii discessum acciderunt quæ nunc referam. Populorum hęc ardens flamma suas paulatim extinguit faces. Est inter Pyrenneorum vastos montes planicies vberrima, quam dicunt Alabam. In eius medio est ciuitas egregia super eminenti colle structa nomine Victoria. planiciem infestabat manu militari Comes Saluaterræ, cuius oppidum titulare ad lequas inde quatuor iacet in montium angustiis, qua itur Pompelonem in Nauarram. Is a Victoriensibus fuit profligatus & penitus deletus, cuius audita strage fugaq; Orduña ciuitas Bizcayæ in montibus Cantabris caput, arcem diruit funditus, q; prefectura esset Comitis eius, a qua mille molestiis ciues infestabat. captusq; in pugna primarius eius petulantiæ dux Gonzalus Barahona vir nobili sanguine ortus. per iusticiæ prętores iugulatus est. Comes autem ipse nusq; apparuit vltra. Licentiatus Aguirrus e veteribus regis senatoribus eius vrbis ciuis, cum propinquis familiaribusq; suis & clientibus in fide regia eam vrbem sustinuit armatus. strenue prudenterq; se gessit eo tempore. neq; offuit armorum agitationi q; literis ac animi bonitate polleat. Comestabilis autem animo inuicto princeps, refecto impensa rebellium Bezerrillensium exercitu, medium se locauit, longis itineribus veniens, inter Valdoletum & Iuncteros, in Turrilobatono adhuc morantes, in Pegnaflore Valdoletani iuris oppido. Eo nuncio Valdoletanæ infœlicis cimbæ naucleri contremuerunt. Vti fanatici per oppidum proclamando vagantur. pœnis grauibus prępositis vt quisq; aptus ad arma exeat edicunt per pręcones, exeunt pauci. Insanias esse illorum turbas iam sentit populus. duo cucullati fratres demētes Dominic⁹ vnus, Mercedis alter, & Licenciati Villenę filii duo magis instabāt, quos fama est inquisitionis hęreticos formidinē traxisse ad hāc voraginē. popu

Laus Licenciati Aguirri.

Laus Comestabilis.

Digitized by Google

lidersum, cernentes qui quo magis illi vociferando debacchabantur, tanto segnius prodibat, ad vnum properant remedium infoelices, extrahunt vexillum. In agro esse vexillum per preconem nunciant, pudeat vexillum relinquere desertum, rabide clamant proditores, elatis vocibus exire renitentes appellant, vt in prædam dentur domus eorum fuit tumultuantium sententia. obstiterunt saniores consiliarij. mansit ea nocte vexillum paucis mechanicis custodientibus, in agro transpotem, qua iturus ad eorum hostes. die postero sequitum est a bonis, si qui permanserunt, in fluuios consultores, qui vexillum ausi fuerint, sine vlla maiestate, trahere. Vexillo reportato in oppidum, sentiunt procaces hi, regii sceptri vsurpatores, a populo se nihil differt. Conuenerant ex Pallentia & oppido Duegnas mille ducetum pedites, sed agrestes, vomeribus & marris magis apti q̃ armis, duce Sarauia Valdoletano ciue egeno, sine sapientia eloquente. Non licuit his militibus cum reliquis in Turrilobatono coniungi, ob Comestabilem qui medium ter seruabat. Ad gubernatores & proceres, qui se Comestabili contrahere, veniamus. Ex Pegnafiore statutum est vt Iuncteri septantur in Turrilobatono quo filis confiscatus tollantur. Quod facile factu iudicarut, quia esset proceribus equitum nobilium copia ingens, Iuncteris fere nulla, & ea bellorum expers. Per Fernãdum a Vega Castellæ maiorem commendatarium, locandorum castrorum explorant sedem. Item cum equitibus delectis quindecim Iuncterorum stationes circuit, non licuit vniuersas, quia multi ad paucos illico ederunt. Altera die quæ fuit Aprilis vigesima regressus, eluciscente crepusculo, Iuncteros sensit per tympanorum & tubarum strepitus mouere milites ad discessum. Certiores per celeres nuncios facit de regubernatores. vt properent suadet. Vafro interea vsus est bellico stratagemate, bellicos habebat secum tubicines: clangere illos imperat, existimans, vt euenit, Iuncteros vniuersum adesse hostilem exercitum suspicantes pedem fixuros. Ita factum est, qui ad nostrem interneciam proditum erant, expectare lucem statuerunt, ne per noctis tenebras in hostium insidias caderent imparati. Quæ in diuina sunt prouidentia pensitata, diuerti minime queunt. Extra mora gubernatoribus & ducibus reliquis, datum est posse consequi Iuncteros, qui sub clara luce suas instruunt acies & compositis ordinibus gradiuntur. Proceres vero cum equitibus, qui totam noctem egerant percurrendo, ne oblatam pugnæ occasionem amitterent, insommem: Iuncterorum prospectum attingunt. Paulatim, licet fessi, eorum inhærent vestigiis, peditatum a tergo reliquerant vniuersum, nequiuerunt enim pedites sequi properantes equos. Adeo iam equites cum proceribus, Iuncteris appropinquarunt, vt alterne tormentariis globis se infestarent, nec in vacuum quidem, perempti nanq; plerique fuerunt, sed e procerum globis, globus vnus Iuncterorum cuneum vltimum perturbauit, parum per ea globi salutatione, cuneus titubare cœpit. Senserunt proceres hastarum ventilatione, cuneiformidinem. tunc stringendos esse omni mora sublata, licet peditatus abesset, statuerũt, quia precipue prima Iuncterorũ acies iam reliquas deseruerat. Villam nomine Villalarum proximam ingressa, inde sperarunt proceres reliquos Iũcteros desiderio applicandi se ad socios, ordines disturbaturos, ac si res acta iam fuisset, ita euenit. Ad illos ad illos proclamatum est, vna omnes equitum acies Iuncteros per diuersa congrediuntur. Nullius fuit hastæ, gladii nullius facultas exercendi. Sine vi sine sanguine victoriam sunt adepti equites. Pretoria cohors cuius est pro fratre don Aluaro don Ioan a Luna prefectus, eo die prima in hostes irrupit secutæ ceteræ forti animo. Arma deliciunt Iuncteri, strati pansis manibus veniam petunt. A cede abstinuerunt, quia cum nobilibus res acta est, & regnicolis. veh si peditatus inter fuisset. vt ad colendos agros reuertantur permissum est. Quam fauste Cesaris procedant res videto. si solo Cesaris audito nomine tot concreta nubila tam facile dissoluantur, quid eo præsente fiet! Altero post eam dimicationem die per curæ pretores sub proditorum nomine promulgatis sententiis Padilla Toletanarum copiarum, Ioannes Brauus Segouiensium, Salmãticarum Franciscus Maldonatus duces iugulati sunt. Don Petrus autem a patre Maldonatus, a matre Pigmentellus. Salmãticarum dux alter, sub auunculi Comitis Beneuentani vmbra seruatus est, ne sociorum & ipse pœnam subiret. Sub fida tamen seruatur custodia. in Simancheum missus est Castellum. sed vide q̃ mira sit artifex fortuna, studia cuius sunt nisi beatum offerre, quin aduersi aliquid immisceat. Vix hec nobis obtulit mella, q̃ do ex aduerso fella horrida superuenire nunciatum est. Rumor est Gallos transisse Pyrenneos, cum validis copiis. quid sit nondum intelligimus. Hispanorum motuum nouitate fretos, non amissuros occasionem arbitramur, quin, vti solent, insilant in occupatos. sed spero fore vt & ipsi suas sint relaturi ex his agris vrticas, desideratæ lactucæ loco. Iam vale ex Valleoleto quinto Kalendas Maii. Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

De agrestibus q̃ aduersus.

Fernando a Vega.

Stratagema.

Consilium de confligendo.

Symbola confligendi.

De felicitate Cesaris

Mosaic.

Digitized by Google

Dcc.xxi.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Galli vocati.

QVandoquidem Galli nos habent inclusos terra, opus est vt crebros mari credamus, quo aliquis e multis euadat. Accipe quid acciderit ex quo meas non habuisti. Galli Iuncteris plærisq; impulsi Toletanis præcipue ac particulatim ab vxore Padillæ processurum hunc ignem arbitrati, Pyrenneos transierunt. Casu audito, Nauarræ dux prorex Nauarram deseruit, regnicolarum veritus proditionem, q̃ inermis esset, Comestabilis nam q̃ veteranos quos habebat ad regni præsidium iam milites mutuo dederat. Quibus auxiliaris res acta est in Iuncteros. Is ad gubernatores venit Segouiam, quo post Iunctetorum dissecta nubila, per Metimnam campi se contulerant, vt turbatos ciuium animos pacarent, facerēt q̃ obnoxios regio nomini. Paucis exceptis turbarum excitatoribus, in singulis locis, a quibus ipsimet, iudicium veriti, cum Iunctæ primarijs eiusis exilio se ipsos fugiendo mulctarunt, ignotum est. de desertione conqueritur bonus prorex, dux Nauarræ vt illico prouideatur expostulat. Regnum interea vniuersum occupant Galli & vna Pompelonem Regni caput, vrbem vnicam. Neq; his contentos Hybero esse vicinos, vt flumine per vada trāsito, Castellam impetant, & cursu furenti suas se vires cum Iunctoris cōmixturos, de Hispanorum fide erga suos reges male gnari, blatterant. Gubernatores populorum poscunt vires, Segouia, Abula, Salmantica & Soria, nec minus Valdoletum & Madritum pro cuiusq; loci autoritate ac populorum frequentia, mittunt in Gallos auxilia. Cito Gallos ad arma sit mutasse Hispanos pœnitebit. Ego autem ex gubernatorum & Reuerendissimi Cardinalis præcipue mandato, hic morabor, interea ocio literali vacans. Morantur & vna mecum sacræ inquisitionis hæreticos doctor Māsius, & alterius senatus magistratū Spatensis, Alcantaræ, Galatriuæ, Licentiatus Varrentius: donec quo in portu sit regia classis fluctuans, anchoras proiectura intelligerimus. Particularia nunc accipe pauca, Marischalli Nauarræ Agramontesiæ factionis principis qui Simancheum incolit carcerem filius, audito Gallorum ingressu aufugit cautia gubernatorū, dum itinera illius causa viq; seruantur, ecce mator Cefalus, non quæsitus, ea in parte in custodū retia incidit. Zamoræ tumultuarius ille episcopus aufugiens deprehensus est in cuiusdam villæ meritoria taberna apud Lucronium. ad ducissæ Nauarræ potestatem ductus est. nō ingratus fuit gubernatoribus ea præda, Gallos acrius adegisset euasus, q̃ ipsimet cōgitent. Audi & aliud. Ferrera ille, qui quondam, suæ reginæ creditas ad genitorem ferendas literas, marito regi Philippo tradidit, magni dissidii causam inter virum & vxorem, aliam dicitur cistam contemisse. facile dicitur Pompelonensem arcem, cuius erat præfectus, Gallis poscentibus, sine vi illam dedidisse. Excusationes tamen illius gubernatores videntur admittere. Arcem fuisse non bene munitam, neq; paribus præsidiis fultam, debilemq; non perfectis mœnibus dicitur per fidedignos testes probasse. fuit illi & aliud incommodum, absens erat Gallis impetentibus regnum, quia ministerio alteri erat implicitus, præfectus enim erat impedimentorum, vtcunq; sit arx dedita Gallis est, ita vt nisi in regno Nauarræ iam resiet, quin ad Gallorum potestatem sit deductum. Eo em dum hæc ita moraretur epistola nūtium habemus qui refert Gallos transiecisse Hibero flumine copias omnes, grauiq; impetu Lucronii mœnia quatere tormentis intra Castellæ fines. Veremur vehementer, nec sperare desinimus: præmissa enim sunt veterano rum illa præsidia quę ad Iūcteros delendos Comestabilis ex Nauarra detraxerat, forte obsistent oppugnantibus ad accessum vsq; gubernatorum, qui prope diem cum populorum q̃ maximis copiis ad eos proficiscentur. quæ succedent habebis. nunc vale ex Valleoleto tertio Nonas Maii. Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

Iter ducis procerum.

Pompelō capitur a Gallis.

Filius Marischalli fugit.

Capitur Zamora.

Quatiunt Lucronii Galli.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi.

Dcc.xxii

MVltos vno canistro tibi fructus, licet non sapidos, ab alienis terris condono. Tumultuaria pestis hęc popularis generaliter serpit. Mediolanum, Ferraria, Mantuaq; vrbes student & illæ seditionibus, Roma signa dat, fuo Pontifice non esse contentam, post Pauli Baioni Perusini tyranni sanguinarii sororisq; publice fœdati cōcubitu, iugulum. Colonnenses, qui fide insserant, ne a Pontifice detrimenti quicq̃ Baionus reciperet, vnū ad uersō in pōtificem animo. Ex Germania tres habemus pauorum dierum intercapedine curiores, peste vrgentur graui. Cęsaret palatii rodit intima. Cęsaris ipsius semianima Ludouicus Marlianus Tudetensis Episcopus, ętatis nostræ philosophorum maximus mihi affinis ex Marlianis fœminis matrimonio in meam familiam de Angleria transmissis peste obiit. Nec Capro illi pepercit cuius animus tetendit semper ad sui commodum, de pupilli sui ad orbis Imperium nati parum curanti, Cæsarem iam tandem ab immani educatione libe-

Tumultus Italię.

berauit. Exuit & ipse gentibus non bene gratam animam. Comitati sunt illos doctor Parræ Hispanus medicus, cum Illustrissimo Infante, ad Boream profectus, quia Infantem semper a cunabulis curauerat, nouerat q illius naturam. Almeriæ hunc Cęsar nominauerat episcopum. Podagrici aut Esculapii dogmatibus incubuisse nil profuit homini, secutus est illos don Petrus a Toleto magnus hastiludor, ducis Albę nepos ex fratre, functi sunt & plures alii. Plena formidine Cęsarea viuit curia. Ab vrbe scribitur Pontificem accersiri iubere Heluetiorum copias octo milium ob metum Hispanorum peditum, qui ex insula Geruensi dimissi vagantur egeni. Predis assueti erant, sub Francisco Maria Roboreto Vrbini duce, predis gaudent. Audi maius aliud, tutellares deiit Cęsar Luthero hęretico literas. Ad curiam venit large comitatus. Nunq, si fautores assint principes rerum nouarum, desunt excitatoribus sequaces, modo cibi aut ambitionis spes refulserit. Quæ apud Cęsarem in hoc negocio acta sunt a Valdesio accipe.

Xeures obijt.

Heluetios vocat papa.

Alfonsus Valdesius Petro Martyri suo. S.

Dcccxliij De examinatione Lutheri eiusq doctrina.

LVtheranæ factionis & ortu, & ad eum vsq diem progressum ex Bruxellis, ad te scripsi. Nunc quæ deinde secuta sunt, accipe. Cęsar, conuocatis in hanc Vuormatien. ciuitatę Rom. Imperii Electoribꝰ, cęteriscq ordinibus, ante omnia Lutheri causam tractandã proposuit, cupiens vt totius Rom. Imperii autoritate, hominis insania cohiberetur. cęteriq ab ea arcerentur. Quod tametsi sedulo curauerit, nihil tamen efficere potuit, nisi vt Lutherus sub fide publica Cęsaris vocatus audiretur, antequam aduersus eum quicquam statueretur. Aiebant enim iniquum esse, hominem inauditum condemnare, atq ad Cęsaris dignitatem, pietatemq pertinere, vt si Lutherus suos errores reuocaret, cętera omnia, quæ tum docte, tū Christiane scripsisset, excuterentur, atq Cęsaris autoritate Germania ab Apostolicę sedis grauaminibus oppressionibusq sublleuaretur. Cęsar videns se nihil aliud imperare posse sub fide publica, Lutherum ad se venire, in suaq & omnium ordinum Imperii presentia hominẽ sisti iubet, qui interrogatus, an qui passim sub eius nomine circumferuntur libri, sui essent, & quæ in his scripsisset, reuocare vellet, necne. Respondit omnes libros (quorum tituli ad hominis petitionem legebantur) suos esse, nec hoc velle negare, nec vnq negaturum. Quo ad secundam vero partem sibi factę interrogationis, videlicet an quæ scripserat, reuocare vellet, petiit vt Cęsar deliberandi tempus sibi concederet, quod illi a Cęsare vsque in sequentem diem concessum est. Eo ipso die, Cęsare atq Romani Imperii Electoribus, aliisq ordinibus præsentibus, Martinus Lutherus iussus vt ad secundam partem hesternæ interrogationis respõderet, post longam, diffusamq orationem, quam tum Latine tum Germanice habuit, dixit se non posse quicquam in libris suis contentum reuocare, nisi doctrina euangelica, & veteris instrumenti testimonio sibi comprobaretur eum errasse, impieq scripsisse. Et quum denuo vrgeretur, vt omissis aliis, per negatiuam, aut affirmatiuam responderet, an vellet stare decretis, & constitutionibus conciliorum, necne. Respondit se nihil velle reuocare, nec posse etiam stare decretis conciliorum, quum ipsa concilia aliquando sibi ipsis contraria fuerint. Tunc Cęsar hominem abire iubet, solutoq pro eo die conuentu, sequenti die Principibus Electoribus ad se venire iussis, schedulam manu propria scriptam exhibet, in qua declarabat quid sibi in ea re faciendum esse videretur, ab eisq petebat, vt omnes pedibus in eam sententiam irent. Videlicet, vt sęuissima edicta in Lutherum, Lutheranosq emitterentur, hominisq in sani libri comburerentur. Electores vero, aliiq Imperii ordines, quorum aliqui Lutheri venenum hauserant, alii autem nequaq Lutherum damnandum esse contendebant, nisi Germani prius a Romanensium (vt aiebant) grauaminibus, & oppressionibus liberaretur, apud Cęsarem summis pręcibus effecerunt, vt saltem secreto Lutherus admoneretur, vt quæ aduersus Ecclesiæ constitutiones ab eo scripta sunt, reuocaret. Quod quum Cęsar illis concessisset, illiq per triduum Lutherum induratum frustra monuissent, videntes se nihil proficere, Cęsaris decreto subscripserunt. Quibus peractis, Cęsar nolens publicæ fidei, quam Luthero concesserat, contrauenire: per publicum instrumentum hominem admonere iussit, vt ex vrbe hac Vuormatien. per diem sequentem discederet, atq intra viginti dierum spacium in locum sibi tutum se reciperet. Paruit Lutherus. Tunc Cęsar tum sua, tum Principum Electorum, atq omnium Romani imperii ordinum autoritate, grauissimo edicto in Lutherũ Lutheranosq, & in eorum scripta emisso, quotquot hic reperti sunt Lutheri libros cum maxima pompa comburi iussit, vt eius exemplo idem per alias Germaniæ ciuitates fieret. Habes huius tragœdiæ, vt quidam volunt, finem, & vt egomet mihi persuadeo, non finem, sed

Digitized by Google

initium. Nam video Germanorum animos grauiter in sedem Romanam conciatos, nec video Cęsaris edicta magni ponderis apud eos futura, quum post editionem Lutheri libri passim per vicos, & plateas impune vendantur. Hinc facile coniectare poteris, quid absente Cęsare futurum sit. Poterat hoc malum cum maxima Christianæ Reipub. vtilitate profligari, si Pontifex a generali synodo nō abhorreret, si publicam salutem priuatis commodis anteponeret. Sed dum ius suum mordicus tenet, dum obturatis auribus, pio fortassis affectu Lutheri rum damnatum, & flāmis deuoratū cupit, vniuersam Remp. Christianam perditū iri video, ni Deus ipse rebus nostris succurrat. Vale Vormatię. iii. Idus Maii. Millesimo quingentesimo vigesimo primo. Habes rem fidelissime descriptā. Sed vt video, scire velles, quenam hęc sint mala semina huius hęretici, quę ingeris pelagus complecturum. Ad hęc respōdeo, nolle meos hortos talibus sorbis, aut alias acribus, & venenosis fructibus inficere, vel meis lactucis talem cicutam commiscere. Vide multas in eius figmenta per Theologos editiones iam e Calcographorum prelis emissas. Illi argumenta eius infringent ad vnguem. Habeto alicuius exemplar, si perquisiueris facile inuenies. Inde sumes Lutheri vomicas, ac leprosa vlcera eā medicaminibus. Valde alienum a bono fore arbitrarer, si vulnera patefacerē, medela non pręsentanea. hoc vnum addo, paucos fuisse Leones Pōtifices quorū temporibus ecclesia nō fuerit aut ab infidelibus aut ab hęreticis infestata, vt alias per exempla innumera tibi tuoq; condiscipulo enarraui. Iam vale ex Valleoleto septimo idus Iunii. Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

P. M. A. M. Magno Cancellario.

Dcc. xxiiii. Consolatio pro Martiano.

PRoh dolor. vita functum esse Martianum nostrum Tudertensem episcopum qui tę diu dium erat animæ, dolore confectus grauissim, q; orbata sit mundi facies tanto viro. Arbitror etiam nō tibi solum & e curialibus multis, sed & ipsi Cęsari mortem illius tacturę fore. At tamen cum ad id natus esset vt reuerteretur ferendum est ęquo animo. sequentur & nos. His ergo omissis, ad nostra veniamus. Galli ciuitatem Lucronii obsident vt aiunt, & quatiunt tormentis, grauiter hoc patiuntur gubernatores ceteriq; Castellani. Dū hęc ita fluctuāt, bonus Villenæ Marchio suas fidens factioni Toletū tetendit. Iussae pœnituit. electus fuit a prędominantibus in populo. nolle se potentes inquiunt in vrbe sua. Electa & fuerat prius progenies omnis a Silua cuius ipse fautor erat, eo q; & illi a Portugallensibus descendant vt & Marchionis ipsius genus omne Pachecorum, qui iam in Castella coaluerunt, vt in siluis fluuialibus cuniculi. Tentauit post id don Iacobus Cardenas, Granatę vt vulgo loquar Adelantatus, inter Toletanos concordiam. Toletum ingressus est sub nomine Toletani ciuis, cum magna tamē equitum leuis armaturæ caterua. fuit a pueris & insolenti populo dissectus, & spoliatus ad vnum, equis etiam raptatis, comites eius. Ita misera ciuitas in rapacium potestatem redacta sit in præceps. Magni alicuius mali pronosticon est, vbi sapientibus explosis inspicētes regunt. Scripsisti prope diem conuentibus Germanicis peractis, in Flandriam rediturum Cęsarem, & classem paraturū qua trajiciat ad nos. Quanto citius id euenerit, eo melius fore credito. Ex mora quippe nequeunt nisi crescere scandala pullulantia. Licet ex prostratu communitatum paccata omnia videntur, & quęq; ciuitas ad gubernatores contra Gallos mittat sua impensa suppetias, animi tamen adhuc feruent ad nouos motus, oblata qualicunq; occasione, prompti. Gubernatores iam Gallorum sequuntur vestigia. Differri non potest quin hęc tota contrua suos pariant effectus. Non expectaturos, nec; Lucronium expugnaturos arbitramur, sunt valida peditum præsidia eius mœnia tuentia. donec applicēt se gubernatores bene speramus. Sunt nostri equites ad millia trita, Gallis multo pauciores. peditatum habent Galli numerosiorem, sed nostro imparem. quia gregarii sunt sui, bellis exercitatissimi nostri & Hispani, qui Gallos, nisi Heluetios aut Germanos assequantur, superant virtute belli. In his quia communitatibus missi sunt nō est tanta fiducia, deus est autor pugnarum. Gallorum superbiam esse illi exosam credendum est. Nostri autem Cęsaris humilitas & reuerentia sacri, superum omnium in se fautorem habet conciliatum. Est & alia ratio quæ spem salutis offerat. Noscunt aperte Nauarri Gallorum Regem sibi non priscum sui regis filiis studere, vti promiserat. Re intellecta labra mordent, hostilibus viuunt in Gallos animis, quod illis paulo ante placebat nunc est odiosum. Vale ex Valleoleto quo singulis horis ad nos cursores veniunt. Eum expecta parumper. Lucronii deseruerūt obsidionem Galli, e mœnibus fuerunt a lopetariis nostris male tractati, nostri gubernatores eorum sequuntur vestigia. Idib? Iunii. Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

Jactura cū ignominia.

Exosa deo superbia.

Digitized by Google

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi. Dcxxxv.

Nobis tuus quē hic habes familiaris scribet, ab exteris ego. Est Lorēzana vir egregius diui Ioannis Rhodii Cōmendator Barubę. Rhodii conuetus in Hispania procurator, duas hic mihi Rhodias ostendit literas: A vice magno magistro vnas, ab eius senatus Cancellario alteras, omissis quę ad particularia ordinis pecuniaria negocia pertinent, quae in totam te fortunæ rota emergunt, hoc sunt. Scripsi ad te alias in Syria, principē Mamalucorum quendam nomine Gazellum, ignauia noui Turcharū principis fretum, audita genitoris eius morte, quinq; ac viginti bellatorū tum equitum tum peditū millia, in eum a Peribassiano, reliquis etiam veteranis ducibus, missa fuerunt. Is Gazellus a suismet derelictus, audito exercitus Turcharum aduentu, velati tetra nubes aquilone Borea dissipatus est Gazelli exercitus. Ipse autem cū paucis ad Sophisū Persam aufugit. Aperiēt ergo mētis oculos Christiani principes, Irruent in nos, quā non putemus, nostrę legis hostes immane, impatiētes otii. Post hæc habui a Bruxellis literis a magno Cancellario, Cæsarem in Flandriā regressum esse. Properanter intendit negocijs rerū Flandricarum, quo expedita sua ad nos tēdere queat: posse tamē id nullo pacto fieri hoc anno, q; rex Gallo totis viribus inimicitiarum Cęsareæ Maiestatis adiutū in Hispaniam intercidere. Magnos inquit esse Gallorū apparatus bellicos, sed Cęsaris maiores, auxiliantibus & Germanis & hereditarijs suis ciuitatibus. De futura victoria contra Gallos, ita loquuntur, ac si eam iam in manu haberent, quia præsertim arbitrentur Regem Anglū nō defuturum Cęsari, si opus fuerit. Addunt Pontificem vertisse solum in Gallum regem, q; inuisa lentem sentiat esse malecq; paccatum, non minus contra pontificis ipsius res q̄ contra Cæsarem. Placuit etiam Pontifici fauor præiuitus ecclesię contra hęreticum Lutherū, quē in Gallo rege, licet nomine Christianissimo, no reperit. Venit ad Cæsarē vna Rex Daccarū & Gottorū Orcadumq; Insularum, quē vulgus dicit Dinamarcā, properato cursu, cū intellexerit regem Galliū esse Cęsari sororio suo inimicū. suas offert ad vnguem vires. Ducem exercitus Cæsarei se futurum offert, comitaturosq; suam maiestatem quacunq; ierit, equites traduxit non multos, peditū offert numerū quinquaginta millium. Virum aiunt esse procerum & decorū vultuq; mitē. vna Martiali animo, sub benignitatis velamine, igemi, præ se ferre Regis egregii superiorem scribit. Aiunt vna conuenturos in Calleto principū Christianorum oratores, quo deliberent an modus aliquis cōcordię reperiri queat inter Cæsarem & Regē Christianissimū. Puto frustra nec; enim datur Christiano gregi posse frui pace Gallis incolumibus. Tanta est illorum superbia vt quiescere vicinū quenq; minq; sinant. Vale ex Valleoleto decimo octauo Kalendas Iunii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo primo.

Literę a Rhodijs.

Literę a Magno Cancellario.

Papa contra Gallū.

P.M.A.M. Doctori Beltrano amico, Regio Senatori. Dcxxxvi

Mvlta mihi dictāt vt amare obseruareq; debeam personam tuam. Es a natura mitis & vrbanus, ab arte ac vigilijs eruditus. Quis preterea in orbe Hispano elegantior te, q; aptior ad pertractāda magna negocia? Addit rationi ratio altera, q; Bononię meo natali vicinę tuæ pstantis iuuentutis annos, in legū enigmatibus resoluendis, cōtriuerit quas ita imbibisti tibi, vt ex Platonis sententia in te sint anima ciuitatis: sicuti sunt gladius excoriās in his qui vt mechanicis artibus causa questus illis vtuntur. Nec parū facit ad mei genii captandi laqueum, q; Italam ita scias linguam proferre, ac si apud Italos natus, nusq; alibi vel mēsem vnum consumpseris. Missa tandem ista de te faciamus, q̄ per se constant. Scripsit ad me iam binas literas Martinus Luppus Aguiniga meus a teneris, nunc iam vir meo supplicatu regius cōtinuus, vt vulgo loquar, quē isthic habeo ad negotia quædam, repetisse tuum erga me animū integerrimum, & mei visendi cupidum. Velles me vobiscum, quandoquidem contrita sunt iam vana vulgi cogitata. Dico nec potuisse nec voluisse vos fugientes sęq. Apud vos furore populi concitatos nil profuissem, mihi autem incōmodo impune fuissem & gratuito. Ingens atrium auratū Cōmendatoris Riberæ temporibus his procellosis inhabitaui. passeres cuius nutriendis & hortesibus oleribus ac odoratis herbis floretibus colendis, ex Reuerēdiss. Cardinalis imperio, intentus. Quantūcq; ex, aduentu Aplici nūtii, mea industria huc vocati, commodi euenerit, triumuiratus gubernatorum testificatur cōfessio. & per nuncios & per literas plures, vtilem fuisse moram hanc meam fatentur. Hinc, sedandi animū causam aprehendo. Morabor hic quoad Gallica vos insolentia terruerit ancipites. Spero tamē cito fore vt transisse ad nostra pœniteat. Sed super hac mea sentētia morandi inter delicias hortenses hoc tempore, rodāt inuidi, susurret maledici, murmurēt ocioso ad libitū qsq; suū, & suæ naturę succos amaros absorbeant ad saturitatem. Quo rabidius mordaces in me torquere sagittas intellexero,

Nota.

Fol. ostia.

Contra inuidos.

Digitized by Google

leo suauius ego mei cōscius dormitabo. Tu Vale, Valeant & illi, diuersa tamen lāce. Ex Valleto decimo Kalendas Iulii Millesimo Quingentesimo Vigesimo primo.

P.M.A.M.Marchionibus Bellecensi & Mondeiarie.

Dcc. xxvii. De ꝑlio & victoria cōtra Gallos.

SCio gubernatores ad Cęsarem quę acta sunt in regno Nauarrę scripsisse: propterea nūc ea vos habetote. Ilico nāq; ad Magni Cācellarii manus deuenient. Condiscipulus vester don Petrus Giron Vruenię comitatus & don Beltranus a Cuena sororius eius Albuquerchi ducatus futuri hæredes, ne laude sua defraudentur, particularia quędā in hac messe accipiant dum Galli tormentis Lucrontū conuenterent, scopetarii nostri ꝓsidiarii e mœnibus Lucronii, multos in horas perimebant, ea de causa, qđ sentirent gubernatorum triumuiratum, paulatim ad eos applicare se, prouinciam inceptam Galli, huius mensis die primo octuagesimo, deseruerūt, castraq; ad siluam Vienne ad milliaria sex e Lucronio transtulerūt: hac re intellecta gubernatores Lucronium se conferunt. Ad aliam dehinc siluā, quæ dicitur Regia hortus nostri, Gallorum vestigia secuti sunt. mutato ex ea silua Gallorum exercitu, nostri castra sua sibi locarunt. Eū locū repererunt fœtore cadauerū infectissimum. perierāt ea in silua multi ex hostibus, tum rerū egestate defecti, tum vulneribus acceptis in obsidione Lucronii, neq; nostris copia suppetebat cōmeatuū. Quare coacti sunt milites afficere regnicolas mille molestiis, ex stipendiorum & rerum necessariarū carentia. Signis relictis vagabantur. in prędā oia nullo habito discrimine, trahebatur: neq; templis, agrorum iam gregibus & armentis raptatis, ignoscebatur. Clamoribus æthera vicini replebant. Quid prouidere quirent gubernatores nesciebant, neq; stipendiis neq; frumentaria re militibus sucurrebatur. cū auxiliarem ciuitatū & prouinciarum copię nondum aduenissent. In quartum inde diem Gallis retrocedentibus Pompelonē versus, & in campo dicto Teuas castrametantibus, nostri siluā occuparunt Mendauiam, hostibus vicinā. conserere tamē neutri audebant. Dum in ea silua morarentur, ecce ad nos e ciuitatibus Bizcaia ac Lipuzca regionibus Cantabris, vti nostis, cōmeatuum & pecuniarum copia quędam. militum etiam nouem milium numerus aduenit. Cathaphractorū & leuis armaturæ equitū ad numerum duorum millium. die xxvi, ad siluā q̄ dicitur Sancta Maria regadio. Inde ad aliam propius nomine Segnora. Inde iam statutum est vt egregii mittantur equites aliqui castra hostium exploratum. Hanc sibi prouinciā dari petūt, quos dixi vestri condiscipuli Don Petrus Giron & don Beltranus a Cuena sororius eius, magnanimi iuuenes ambo, cum paruā manu equitum familiarium & clientum, peditum minore, ad hostium fere ꝓspectū applicant, oculos Stellam oppidū versus dirigentes, ex oppido vidēt Gallorum cathaphractorum cuneum exeuntē, vt suis ad exercitum coniungerentur. Vti ad visos tauros ferę tigres ita ruunt in Gallos hi duo. Beltranus prior, cōmilitones suos secuturos putans, pauci accurrunt. circūsepitur Beltranus in auxilium sororii Giron in medios hostes se conicit. Inerme caput habebat Giron. Vmbratili tantum ꝓleo tectus. de cętero armatus, quia nisi tale fuerant suspicati emersurum. circundatur & ipse. præ pudore desertores prumpūt, seruantq; ambo. Sed percussi ab hostibus, non acriter vulnerati tamen. hostes ad suos euaserunt, e supellectilibus amissa parte. peremptū aiunt eo fuisse certamine leui, primarium e Gallis quem exploratorum relatu aiunt ab exercitu fuisse deploratū. Hęc dederunt, hæc dam⁹. Ad massam generalē reuertamur. In cāpo Teuę Galli (is locus est a Pompelone milliaria sex, dicunt lequas Hispani duas) Ad Pontē Reginæ oppidum aliud nostri ab hostib⁹ milliaria totidem: sistunt. Clanget Alecto feralis Tartari tubicina propere ad pugnā. partiū alterutra cito langueſcet, deflebitq;, vtinam hostilis. stare nequeunt. laboratur egestate vtrinq;. Post hæc scripta, differēte nuncio ituro ad vos, qui nullū habetis nūc apud gubernatores familiarem, vti solebatis vestrum: ecce nunciū de pugna, re q; peracta cum Gallis ad vnum prostratis. Quo acciderit ordine accipite. Pridie Kalendas Iulii, vocantur a gubernatoribus in consilium copiarū duces, q̄ta sit in exercitu rerū penuria q̄ ve in deterius res labatur, q Galli ex vniuerso regno in vrbem Pompelonē rem frumentariā omnem cū ꝓsidio valido conseſerint, edicunt, alienū esse a ratione morari diutius quoniā vel tumultu militari confundentur omnia, vel pereant egestate milites proponūt. Nullo pacto manēdum esse decernitur. Sed qualis futurus sit motus tenditur in diuersa consilia, Retrocedendum nō esse, conuentum est. Ad vrbis ipsius Pompelonis obsidionem aiebant aliqui, quo lacessiti hostes ad pugnam prodire cogerentur e castris, q̄ munierant itinere in medio. vnde timendū esse aiebant alii. nec locādā esse rerum summam in tanto discrimine. Post longā suffragiorum exagitationem, statutum est vt quid latura sit sors experiantur, certamē esse quęrendum sanxerunt. hac audita sententia:

Perſequūtur Gallos nostri.

Don Giron & Beltran⁹

Quid pudor faciat.

Prognoſtic con.

Gubernatorum oratio.

Digitized by Google

milites, qui egestate pressi, tumultuarie passim stipendia & victui necessaria flagitabant, castra vocibus elatis replentes animum. Nolumus stipendia duces, nolumus, modo ad pugnā nos educatis. Ad pugnā ad pugnā nos educite. Ibi vel stipēdia inuenietis, aut pulchre pugnādo vitam erūnosam hanc finiemus. Satius est emori q̄ hic prę inedia tabescere. Solent nāq; Hispani vestri parua facere vita, vbi aut prædę aut honoris adipiscendi refulserit spes. Castra igitur mouent, non recta via tamē gradiendū statuunt, sed alia, quæ duplo longior erat, ast leuior, propter meditis montis asperitatem, qui dicitur de Reniega, cuius fauces Galli angustas occupabāt a Septentrione, patere nostris iter aliud nullum arbitrabātur hostes, inde lęti se victoria in nauibus habere credebant, votorū quippe, si regula Martis valeret, compotes fuissent, si per eas angustias duxissent exercitum. per varios igitur anfractus, calonum lacertis, adiuuantibus etiam militibus, non exercitui solum, sed & impedimentis & machinis omnibus strata sunt itinera. passuum bene gnaros magistros secū habebant nostri. Traducunt tandem, & hostibus nil tale suspicantibus: hora post meridiana quarta, castra locare suscipiunt nostri, in cāpo qui dicitur Squiros, qui locus est a Pompelone miliaria tria meditus, ab hostibus totidem. ita q̄ iā magis obsessos nostri se reperirent q̄ obsidentes, cūa fronte exercitum hostū haberent, a tergo Pompelonē. vbi valida posita erāt presidia nō contemnēda. Intellecto nostrorū stratagemate Galli, prius q̄ abitineris langore ac inedia sese reficiant, adoriendos esse nostros censuerūt prudenter quidem, & a belli regula non alienū, sed aliter vti video statutum erat in diuina prouidentia. Exeunt e castris hostes. Ad lassos quieti veniunt, futuri ad esurientes, ad fere inermes armati. Ex inspirato apparent. Conclamatur a nostris ad arma. Nulla fuit cibi aut potus capiendi facultas. O mira dexteritas, o inaudita certādi cupiditas, & animorum magnitudo. Nullius egestatis memores, ictu oculi ad sua quisq; signa prosiluerūt. Equites etiam lassos resumunt equos, vice effrenatos. Leuis armatura præcedit tagmē vnum, Cathaphracti Galli ruūt animis paratis in illud. discerpitur nostrum, aufugitq; tormēta vtrinq; in aduersos dirigūtur. Potuisse nostros ea via qua venerāt fraudem facere machinis, arbitrati sunt nunq̄ hostes. Inde audito nostrorum tormentorū tonitru diffidere cęperūt, licet illis parū nostra obfuerint tormēta. sua vero nostris inuexerunt damna grauiora, quia e loco aptiore. manipulū e nostris peditibus vis globorum hostilium detur bauit, retroq; cedere coegit. ordine tamē composito pedem retro ferebat. Ad manipulum Almirantus cohorte regia relicta, cui, discurrens per ordines, Comestabilis eius collega reliquerat curā, soluto habenis procurrit. Quo tēdis milites inquit Hem pudor. Hem pauiq; vestræ pernicie. Nonne hi sunt Galli, quos Hispani prostrant q̄ docuq; illos habent obuios. vbi vestrorū maiorum animus. vbi vestrorum prouincialium præclare gestorū memoria? faciem ad hostes, faciem viri nobiles, non terga vertite. Pedes ego ipse vobiscum, ego pedes ero. His dictis, calcaria tollit iubet, & ex equo velle descendere significauit. Vetuerunt eius cunei duces, respondentq; ea pugna non discedere, vt deserant, sed vt re tracta sua tormenta & ipsi reducant ad pugnam, ne ita ignominiose ab hostium machinis dilacerentur. Tormentis non opus esse inquit Almirātus, ad manus iā deuenisse negocii ait. manibus promptis iam non tormentis rem indigere conclamat. Fulmine velocius regrediuntur nostri. Ruunt ferocius in hostes, q̄ terga verterant, furentiū territi globorum sclopis, obuium hostilem manipulum discerpūt. Comestabilis interea per apertum discurrens campū, ex ordine in ordinem furore raptatus Martiali, sese validius Hectore gessit eo die, cū delectis equitibus vix quatuor & viginti, modo a dextris a, sinistris modo currens hos hortabatur, illos monebat, se Hispanos esse reminiscerentur, qui hac tempestate bellicæ gloriæ culmen sint assecuti, q̄ fœdū sit a vicinis & maioribus degenerare prædicat. Hæc duces inter confertos hostes se proiicit. In magno discrimine, focii circumseptum viderūt. Oeconomo suo ante oculos & lateri eius proximo, tormenti hostilis globi ventus furens, femur percussit & eq filio partē anteriorem per aera raptant, decidit oeconomus equo discerpto. Herus eius Comestabilis & consocii extremū vale dixerunt filii, mortuū arbitrantes. Surrexit attonitus. Equi sanguine ac cerebri minutis tota facies Comestabilis velut crassō hymbre vermo, irrorata deformis effecta est. partē & sordis illius Petrus Giron ex sorore Comestabilis nepos, suscepit qui acriter & ipse pugnauit, ac vulneratus fuit. Nec ob id destitere a pugna, donec funditus hostes fuere strati, Duo Comestabilē cathaphracti hostes percusserūt hastis, in latus dextrum, tra lintea dum ad noctē cubicularii reperierunt illi lacertū & e costis pleraq;, vt carbone intinctas potuissent credere. Oeconomo nomē est Petrus Potres procerę staturæ inuenis facie decorus, mihi familiaris. Fuerunt & plærique alii ex eo comitatu vulnerati. nullus trucidatus. percussores autē in fraus fecti, suæ magnanimæ temeritatis pœnas luerūt. Secundo vero

Laus Hispanorum.

Decepti hostes.

Magna dexteritas.

Oratio Almirantis.

Oratio Comestabilis.

Oeconomus Comestabilis percussus.

Digitized by Google

cuneus peditū,q a cōmunitatib⁹ fuerat missus, siue q adhuc labes illa vigeat in animis eorū, siue q minime hostium facies alias viderint,ad hostiū prospectum aufugit partim,persteterūt tamen immobiles eius cunei duces,cum paucis delectis, quorū dux erat dom Iacobus Enrriquez Almirantis affinis vir bello egregius,dissecit & hic obiectum sibi cuneū hostilem. Tertio peditum ordini præerat validus ille hastiludor Gutterrius Quixada nobilis eques. Villæ Garciæ dñs. Certamine singulari concurrūt præcuntes agmina gradientia ordinis hostilis obiecti ductor Germanus quidā,& noster Quixada. Transfixo gutture primo ictu peremit hostem Quixada. A Germani ducis cōmilitonibus cū hastis longis raptatus Quixada, tollitur in altum sublimis. Inter suos decidit Quixada semianimis. Toracis tegmē in mille frusta p tusum,dilaceratū est. Torax autem eius tali erat arte temperatū, vt nullis ictibus transuerberari potuerit. Surgit ilico, semiattonitꝰ tū,animū præstat suis. Victoriā victoriā in manu esse proclamat. stringunt nūdi hostiū pectoribꝰ pectora. Fit cædes inaudita, terga dat hostilis ille cuneus. paruo in spacio circiter septingenti trucidantur. Cathaphracti vero Galli, solito gentis impetu, nostros adoriuntur. primo obtutos perturbāt. Erat aciei primę ductor dux Nauarę, vna cum Comestabili Nauarrę sororio suo. Viamonteſiæ factionis capite, cū cathaphractis ducētum, in eam aciem globi hostiles dirigebantur, propterea latuerūt aliq̄diu sub præsentis colis latere. Vim tormentorum vitātes, sed cū incolis eius sedem alio decliuo generosa Gallorum acies animosa, regiā insidere cohortem cōspexerunt, cathaphractorum circiter sexcentū, veluti rupem immobilem expectātem; obstupuere omnes, steteręq parumper. dehinc cohorte ad illos mouente rapuerunt fugā. circumseptūtur vndiq miseri, qui vix numero erant centū octoginta. Veluti aqueę tatus in magnum aliquod pelagus proiectus, asorpti sunt. Dispersguntur, trucidantur vel capiuntur ad vnum. Peditatus vero illorum, nostro numerosior, tripartitus, a tripartito nostro dissipatus est ab omni parte. Totius Gallorum exercitus Imperator, dominus Asparrosius & propretor ab illo primus dominus Tornoy capitūtur. Cęteris neci superstitibus, quibus fortuna belli pepercit, ignotū est. nulli hostiū qui dissectis armis veniam petierit vim intulere victores. immo & præter primarios paucos, libere soluti sunt omnes, dataq opera est vt vulnerati curentur. tanta est in vestris Hispanis Romana illa magnanimitas insita, vt nesciant in victos sæuire, cū sint ipsi victorię cupidiores cęteris gentibus. Almirantis gubernatoris vidi literas, quibus testatur eo cōgressu fuisse trucidatos ad millia quinq hostium, nostris autem vix quinquaginta, & vi tormentorū non virtute virili discerptos maiori ex parte. Ex eorum ducis primarii Asparrosi scriniis literę reperte: manifeste fatent Christianissimū Regem ipsum herum suū, a quo missę sunt, suo,nō regis Ioanis filiorum nomine, rē gerere, placuisseq sibi Christianissimꝰ Rex in literis ait, impetū factum intra Castellæ fines, supplementaq se propediem cū pecuniaq ingenti copia missurū pollicetur. Laudatq fium mopere oppugnationem Lucronii, fore vt expugnarent existimans. Valete iā. conquieri solebatis q breuis essem inscribendo, Nūc q nimiū plixꝰ fuerim dicturos vos arbitror. Illa si breuia cū his longis compensaueritis nil reperitis cur mihi succēsere debeatis. Iterum Valete tertio die post victoriam id est sexta nonarum Iulii. M.D.XX.I.

Duc Nauarre.

Capiuntur duces.

Literę Regis Galli. Promissa Regis.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

SCio gubernatores vobis enūciasse successū Nauarrēses, & quid animi Christianissimꝰ rex habuerit in ea expeditione, per suas literas inscriniis domini Asparrosi generalis eius ducis repertas. propterea ne labore sumam irritum, cūctabor. q demū successerunt accipito. In quintū a prostratu Gallorū diē, triumphatus hic noster gubernatorius Pompelonē ingressus est. Inclusi nulla spe suppetiarum relicta, Castellum dediderunt. Presidiarii vero ea nocte qua socios intellexerūt debellatos, fugā rapuerunt: expectare lucem non sunt ausi, ne obsiderētur. Deditur & regnū vniuersum, duabus arcibus exceptis, quarum vna, quæ Maia dicitur, in Pyrenneoꝝ verticibꝰ sita ē, in radice alterꝰ lateris Septentrionalis a Gallia spectat, altera Sancti Ioannis Pedæ portus nomine. Gubernatores autem per Petrū Soacolam Regium a secretis cuius opa solius ad res bellicas pertractandas vtuntur, ad populos totius Regni literas exaratas dederunt. quibus vniuersa rei series exponit, hortantes vt deo, qui est victoriaꝝ dominꝰ, gratiæ agant. Sed mella hęc, & saccareos panes, deturbat nobis vna fœmina. Doña Maria Pachiecha, nostri Marchionis Mondeiaris, qui Granatense regnū in fide retinet, soror, in sua perstat pertinacia, famam quærit sua dementia. Toletum sustinet in priore proposito, nec maritī iugulo, nec Iuncterorū aliorū exilio, aut Gallorū posligatu, perterrita, desistit ab incœpto. Sicariorū & procacū petulantū multitudine fulta pristit. In Asparrosi etiā scriniis aūt reptas

Dcccxxviii.

Redimitur regnum.

Digitized by Google

esse ab ea & consortibus seditiosis epistolas suasiuas, ad aduentum Gallorū. Marchioni fratri displicet hæc sororis opinio. Incusare illam per nūcios, perq; crebras literas nūq; destitit, p fuit nihil. demersa est. neq; vt emergere vnq; possit vita superstite speratur. p amatā cubicularem etus ancillam patefactū aiunt dæmonē illā habere familiarem, quem consulat. Don Antonio Zuniga Sancti Ioānis prioris a vobis facto imperatur vt obsidionē stringat in Toletanos tollatq; inclusis cōmeatuū vias, vt inedia consumpti sese dedant, luantq; tanti facinoris pœnas debitas. Et a mœnibus eius vrbis parū distans cœnobium dela Sisla dictum, in eo castrametatur Prior, indeq; ciues incursionibus perpetuis & cōmerciorū interceptu fatigat. Ad gubernatores tamen scripsit Toletanorum animos esse dispositos ad eorū iussa capessenda. Valeat excellētia tua ex Valdoleto sexto Kalendas Augusti. M.D.XXI.

In Toletanos prouisio.

P.M.A.M. Adriano Traiectino Romano Cardinali, Dertosensi Gubernatori.

Dcccxxix

DOnec habui doctorem Mansum inquisitionis hęreseos iudicē, Metropolitanę Granatensis ecclesię Decanū, cuius & ego sum Prior, harum popularium procellarū consocium, æquo tuli animo solitudinē hanc. Nunc autē, q̄ doquidem tua Reuerēdiss. Do. iussit illum accersiri, quid me iam diutius hic patitur morari? Reuocer & ego iam tandē, cui esse in oppido amplissimo & auratis atriis ē par solitudini siluestri, abesse a curia. Scripsi crebro alias, sed paucis ante diebus vnas per Luppum familiarem meū, cui anno superiore vti puero plaudebat tua. Reuerēdiss. Do. vt parentes isti ciuitati Lucronii vicinos viseret, illi fuerā impartitus veniam. hoc mandato præbito vt regrediens sacras eius manus oscularetur meo nomine. Respōsum attulit benignissimū, reuocatiuū minime. quod mihi molestū fuit, quia grue mihi est carere tanto tēpore hilari cōmercio tuę Reuerēdiss. Do. cui me totum tradidi, ex quo Loaniæ tantum decanus se contulit in Hispaniam, Cęsaris, ad huc solum principis, orator. Hac me suspēsione liberet oro. Valeat feeliciter Vestra Reuerēdissima Dominatio cui me cōmendo ex Valleoleto vbi moror inuitus duodecimo Kalendas Agusti. M.D.XXI.

Negat cardinalis accessum.

¶ Inter morales.

P.M.A.M. Doctori Augustedensi Reuerēdissimi Dertosensis medico & consiliario.

Dcccxxx.

HAbui per Luppū meum familiarē tuas vna cum literis Reuerēdissimi: cuius iussu vt ait, ad me scribis virili nostrorum fortitudine scalis appositis expugnatum Sācti Ioānis Pedeportus Castellum, quod præsidio tenebat Ianicotus quidam Vascus Cantaber, Regio nostro stipendio altus diu: sed audito Gallorum aduētu cū sicariis plærisq; ad Gallos transfugisse, q; proditionis tantę suspendio dehinc dimembratione luerit pœnas, est dedisse meritum suo facinori præmiū, & deterruisse alios sui generis vagos milites eo exēplo. Tanta tamen est Gallorum insolentia, & perturbandi vicinos omnes cupiditas, vt superuacaneū sit quietem expectare, nisi domi quęrātur, nisi vti Romani Carthaginē, ita nos Galliam impetierimus, de pace desperandū est. In epistolę tuę calce vt me soleris ais arbitrari te q; a Reuerēdiss. reuocer per literas quas ad me dedit, per meū familiarem. eiq; epistolę capito exemplar, vt videas q̄ fallaris, & siue Reuerendissimę Dominationi persuadeto vt me vocet, q̄ doquidē socius mihi abstulit Doctorem Mansum, qui solitudinem hanc meam solabatur & Vale capeq; de verbo ad verbum e Reuerendissimi heri nostri literas, quo intelligas q̄ eleganter & q̄ a proposito nostro dissonum scripserit in Kalendis Augusti. M.D.XXI.

Expugnatumoppidū S. Joanni.

Petro Martyri. Cardinalis Dertosensis.

VEnerāde domine Martyr amice. Binas literas tuas his diebꝰ elapsis accepi, quarū priores Luppulꝰ iste tuus, seu vt tu dicis Luppus integer, qa barbatus, attulit. Doctor Mansus alteras. Vtisq; vero satis indicas tibi, molestā esse a curia nostra absentiā. proindeq; petis vt vel ad tuū viridariū ipse me conferam, vel te ad nos accersam. Vtinam mihi liceret vel has meas spinas, quę animū meum perpetuo sic pungunt, vt quiescere nūq; sinant, cum tuis suauissimis oleribus cōmutare. Idq; hac lege, vt si vnq; me cōmutationis pœniteret, nō solū in asperiora spineta, sed etiam in pistrinum, aut nescio quid deterius cōiicerer. Vel daretur ab his absoluto molestiis, pro curialibus lauticiis, cum meo Martyre ab eo satis holeribus vesci. Sed q; tū video neutrum horū meo Martyri placuerit, sedita me secum aut se mecū esse deside rat, vt tamē crucem hanc meam seu martyriū nequaq; ego deponam, immo vt rem, cuius ipse nomen possidet, ego sentiā atq; teneam. Quod an satis amici sit animi Martyr ipse iudicet.

Conquestꝰ Cardinalis de curis.

Jocatur.

Digitized by Google

Quandoquidem tamen ita deo placet, vt hęc moles & is fascis humeris insideat meis necesse est patienter feram, ne alioqui mihi martyrium duplicetur. Quod vero ad tuū huc aduētum attinet, meo iudicio consulte facies si persistes ibidem, quoad vel istuc accedamus, vel istis regionibus magis appropinq̄m⁹. quorum alterū breui credo fiet. Luppulū istum tuū Luppum esse factum, quid mirū, cū Martyres adeo facile in confessores & e cōfessoribus rursus in Martyres, immo quod maiꝰ est agni in Luppos & quidē rapacissimos, quottidie trāsmutantur, q̄ꝫ q̄ꝫ e Luppis in agnos non perinde facilis est reditus, nisi operante illo agno immaculato. Vale foelix mi Martyr, cuius hortensibus delicijs & passerculorū concentibus magis inuideo, q̄ꝫ miser rear solitudini, holera sic fouere ac rigare cura ne nobis isthuc euntibus emarcuerint. Ex Lucronio. xxviii. Iulii. in calce vero subscripsit. V. pater, Amicus. A. Cardinalis Dertosensis.

Pulchra cōparatio.

Iocatur cū Martyre.

¶ En habes doctor Agredensis q̄ modo rescripserit. An sit reuocatio ad vos, aut Imperium vt sistam tu videto. Scripserā alias multo prius, ne me vltra pateretur ocio marcescere, licet nūq̄ deest quid aut legā aut scribā, ocium tamē est mihi male tolerabile sine vobis & reliquis curialibus, licet hortenses delitię cōcinentiūq̄ passerculorū harmonię nescio quid suaue pariāt, nauseam tamē nimium familiaria inducūt, quid autē mihi responderit & q̄ꝫ alienū a meis postulatis intelligito. Accipe vna responsum superioris eius epistolae, quod illi porriges meo nomine. Vnde Mercurius eris inter Iouem summum & mortalium non deorum imum & Vale ex Valleoleto Nonis Augusti. Millesimo Quingentesimo Vigesimo primo.

P.M.A.M. Cardinali Dertosensi.

Dcccxxxi

Competio.

Argumēta.

Exhortatio.

QVa fuerim delectatione repletꝰ q̄ꝫdo per Luppulum iam Luppū vidi Reuerēdissimæ Dominationis tuae literas, nequeo promere q̄ in talibus tantisq̄ rerū angustijs, tempus repererit confessor pontifex, ad exiguū simplicem confessorem nomine Martyrē scribendi. Intimi est amoris ac veri argumentum. Innatae suę benignitati ascribebam humanos applausus, quibus mecū vtebatur passim. Nunc aperte cognosco calorem istum amorosum eundem esse qui iacet in pręcordijs, quē vultus professus est. Erūnas mihi describit suas. Erumnas qppe iudico esse, noscoq̄. Inter scopulos & ābesas rupes fluctuare miserū est. Sed hi sunt rotae rotantis fortunę fructus. Altā arborē quatiūt venti, ac sternūt erūntq̄ radicitus tiphones, humiles iuncos prætereunt. Magnis magna creduntur, magna q̄ sunt, ponderant, omne pondus est humeris graue, quodcunq̄ graue querulum est, q̄ igitur conqueratur. V. Reuerendissima Dominatio non miror. A natura tamē & immensa dei beneficentia Reuerendissimę Dominationi tuae in rebus magnis, si q̄ sunt in humanis res magnae, præsitā video tantā animi fortitudinem, vt facile didicerit, per vndosas istas procellas, suam nauim dirigere ne dehiscat. Velim meis postulatis aliter responderi, licet sui reditus ad nos spem prębeat, lamgueo tamē, veritꝰ ne Gallica peruicacia, tot calamitatum susceptarū memor, quę rēdo vindictam in partem aliquam transiliat, quare detineamini. Non audeo longius scribere. Ergo Vale at foeliciter tua Reuerendissima Dominatio cui me humiliter commendo ex Valleoleto Nonis Augusti. Millesimo Quingentesimo Vigesimo primo.

P.M.AM. Georgio Varacaldo regio a secretis.

Dcccxxxii.

Ad fascias cunt senes.

DAtum est mihi tuū ex Turdesillis epistolio, placuit. puerascere te inquis grece, q̄ iā senescas. Infanteseo ego vergens ad decrepitam, si tu puerascis, quo enim quisq̄ declinatius ad metam tendit vltimā, eo pronior ad fascias, idest ad nuper nascentiū. Perbelle prętertam egimus ętatem, in qua pluscq̄ ciuilibus simultatibus omnia ferbuerunt, tu græcis ærugmatibus ad linguae latinae ornatū enodandis & colligendis: ego nostrorum temporum fortunae ludibrijs & principū cruentis nugis, & vna delitijs hortensibus, ac colloquintidarum cauilis ad vmbracula texenda complicandis, molestiarum sene ętutis leuamē, intentus. Beatam ergo nos ambo viximus vitam, hoc pusillo temporis, ab auaritia & ambitione peculatoribus regiarum pestibus semoti. Amemus nos igitur alterne, & aliquādo reuisamus quando quidem satis vicini sumus, nulla est amoris vinculo libertas libertior, neq̄ suauius q̄ꝫ eorum qui literas amant, commercium. Vale. Strenuo isti genitori tuo reginalis prętorij cohortis præfecto, da salutes meo nomine. ex Valleoleto octauo idus Augusti. M.D.XXI.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dcccxxxiii.

Cęsaris copię.

EX Flandria literas habemus particulares ego a Ieronimo Cabanilla prætoriae cohortis præfecto amico intimo. Magnos scribit esse vtrinq̄ paratos exercitus, ad agros horride cruentādos, propterea oppidum hoc solennes instituit supplicationes, pro pace, si paci locꝰ est cum Gallis. Ad equorum millia decem, peditum vero triginta millium amplius

Digitized by Google

cõstare aut Cęsareũ exercitum, Germanorum q̃ maiorẽ ex parte. Belgicæ vrbes & oppida, in furiarum in suum principem illatarũ a Gallis, memores, pecuniis iuuant. Nec Germania cunctas claudit. Vnde intũ hæc nouæ simultas sumpserit, cognoscite. Sũt in Germania & ducatu Lucemburgensi fratres duo Leodiensis episcopus vnus, Robertus dela Marchia dominꝰ alter, stipendiis se cẽsuit Gallicis vterq; diu. Ad se traxit vtrumq; Cæsar, vsus in eos est ampla beneficentia. Episcopo nãq; Valentinũ Hispanũ tribuit archiepiscopatũ. Alteri non defuit quid condonaretur. postea vero q̃ in Aquisgrania Cæsar coronatus Vuormatiã cõcessit Robertus dela Marchia venia petiit a Cęsare visendi patriam. Paucos post inde dies, renũciatũ est, Robertum ad Gallos transfugisse. Mox in ipsamet Parisiensi Ciuitate Galliæ capite, non cõtemnẽdũ conparauit exercitum. An id Christianissimi Regis Gallorũ voluntate ac pecuniis, nec ne, locus ipse & a gentis potentia etentur, locus Parisius, potestas Roberto nulla vel exigua. Mouit exercitũ, tubis ac tympanis vocãtibus publice milites. Seiturũ in dominum de Triuerios aduersarium preconatꝰ est, cũ quo lis fuerat super vno oppido, in senatu Cæsareo tractata, lataq; fuerat sententia contra Robertũ, dominũ de Triuerioli relicto, sæuiuit lepus cũ lepore certaris, in leonis septa, consocio lepore relicto. Repentino saltu siluit Robertꝰ in ducatum Lucemburgẽsem & insperatã obsidionẽ circumsepsit oppidũ Cæsareũ nomine Veri cõn, cum summa Cęsaris inobseruãtia, & deditiorũ eius iactura, circumuicina depopulando. Fuit inde cum ignominia & damno reiectus, tria ibi tormentaria vasa fugiens reliquit amissa. His intellectis Cæsar septuandorũ fœderum cum Christianissimo Rege cupidus, oratores misit ad Christianissimũ & Illustrissimũ etiam Anglum Reges. conquestus est q̃ ruptis fœderibus fauorem & auxilium Roberto Christianissimus rex præstiterit. Christianissimũ Regem hortatur ac monet vt Robertũ deserat reducereq; iubeat copias in sui contumeliam & subditorũ suorũ incõmoda perductas, sin minꝰ, violata putat esse per eum fœdera. Et Cæsari & Anglo Regi respondit Gallus, Roberto se nulla præstitisse auxilia. Robertum in dominũ de Triuerioli, audiuit arma captasse, q̃ es oppidum Hierses detineat vsurpatum. Imperaturũ tamẽ se Roberto sub Regię suę benenolentię perdendę pœna, vt puinciã deserat. Fecitq; Rex Christianissimus edici per fines suos ne subditorũ suorum quisq; Roberto faueat aut illius stipendio censeatur. In archanis alitẽr cogitasse suspicatũ est. Roberti fratrem Leodiensis epũs de Cęsare benemeritus, & sue. M. oberatus, in fratrem Robertum in sultantem arma miserat, in Cæsaris fauorem, Vericoni obsidione relicta, se obtẽperare velle Christianissimo Regi dissimulans Robertus retrocessit. & vna noctium Leodiam, fratris ciuitatẽ cũ ciuium quorũdam assensu & consilio adortus est. proditione detecta e coniuratis in decem animaduersum est, exacto ponte in flumẽ saxis in collum alligatis. triginta vero truncato capite pœnas luerunt. tercentum sunt exilio perpetuo mulctati. In Robertum insolentẽ Comes Nasauti, vir egregius bello, cũ armatorum ingenti copia, mittitur. tria illius oppida hereditaria demoliuit, in quorum vno, Florãgies dicto Roberti filiũ, vna cũ castello, habuit Nasauꝰ in deditionẽ, his actis in Lucemburgensi ducatu fixit pedẽ Nasautus, cũ peditibus decem millibus, equitibus tribꝰ millibꝰ. opposuit Christianissimꝰ Gallus exercitũ triginta milliũ bellatorũ, tũ vt Roberto faueret tũ vt fines Gallicos defenderet, intra tũ suos fines cõtinebat. his intellectis Cæsar adauxit exercitum, ad eũ quẽ supra diximus numerũ, veh alterutris, vtinam hostibus Cęsaris id veh, quãdo quidem sunt inquieti atq; ita bellorũ cupidi. Valete interea & p victoria, quãdoquidem concordiæ non est locus, vestras cogite Virgines vt orationibus fatigent superos. Ex Valleoleto tertio idus Augusti. Milesimo Quingentesimo Vigesimo primo.

Vnde causa belli.

Transfugium Roberti.

Conquestꝰ Cęsaris.

Excusatio Galli.

Proditio Roberti cõtra fratrem

Pœna pditoris.

Copię Gallicę.

P.M.A.M. Marchionibus

VIx domo abierat superior epistola, quando ad nos perlatũ est, licet sero, portentum accidisse Mediolani, quale raro legimus contigisse, tertio Kalẽdas Iulii, Beatorum Petri & Pauli profesto, Galli arcis eius ingentis prẽsidarii, tormentarii pulueris ex armamẽtario eduxerant cados octoginta mittendos ad suos milites, a nostro exercitu intra Parmã obsessos. In arcis vestibulo cadi iacebant, currũ quo deuherentur expectantes. ecce de cœlo tonãtis iram aduentantẽ, ex insperato sub aere fere sereno fulgur demittitur horrendum. eo fragore crepituq;, turris Homagia, cui suberant, a fundamentis exiliuit, & discerpta est ac in mille minuta per aera rotãdo deportata. Vniuersum eo reuerberatu concussum est Castellum. Duo arcis archanę prẽfecti vna cũ primi aditus Castelli prẽfecto aderant, primo noctis crepusculo obruit omnes atq; vna milites octingentos ea strages. horologia Campana, militum appellatrix ad conuentum, in eius turris vertice posita erat. Ad milliaria quinq; raptatã a fulguris

Dcccxxx iiii. Mediolani fulgur.

Mira ruina.

Digitized by Google

impetu repererunt. In Castelli prima fronte marmorea erant Francisci Sforciæ primi ducis Mediolani stemmata, porte infixa, cui adhærebat Beati Ambrosii, eiusurbis patroni, mar mo rea & ipsa ingens imago. Iabe illa cessante, reperta sunt indemnia, integraq; vtraq; incentia in platea ipsa opposita Castello, quę iam erat herbida, quid sibi velint hæc prodigia, Gallis vi sa bitror minitantia boni iudicent. pridie idus Augusti. M.D.XXII.

Dccccxxv.

P.M.A.M.Marchionibus,

Fœdus cũ Anglo.

AB exteris originales habetote meas, habemq; datas Bruxellis 8as a Cæsare die decima mensis huius. Arma parantur in Gallũ perturbatorem. Fœdus cum Anglo Rege quę ritur per oratores, a Leone Pontifice Cęsareq; petit idem gallus Rex. In oppidũ Ca lesium conueniant. Astat pro suo Rege Cardinalis Anglus. Auditurus pontificis ac Cæsaris & Christianissimi alternatas querelas, quo illas post hæc suo regi referat, cui nã suppetias fer re debeat ex fœdere icto, vt rex Anglus ei parti adhęrat, q̃ pactis steterit, si altera fœdus ictum violauerit. Nomina nũc oratorũ habetote, donec quid egerint ad me scribatur. An pacis mo dus aliquis inter Cæsarem & Gallum regem possit reperiri tractabitur. A Leone Pontifice ma ximo erit Caleti Hyeronimus Ginutius Senensis, episcopus Asculanus, Rotę auditor, nũcq; apostolicus. p Cęsare Mercurinus a Gattinera. Iuris. V. doctor eques ex dominis Arboris. Baro Ozani, & terriculæ Cæsareus magnus Cancellarius. Pro Christianissimo Rege Francorum

Quis pro bello.

Querelę Cęsaris.

Antonius de Prato Iuris vtriusq; doctor eques Comes Vallistolinę. In eo conuentu vt ad me scripsit Magnus Cancellarius, Cęsar conqueritur Gallũ Regem ruptis fœderib9 vindicq; sine vlla prębita causa Cæsarem infestasse. rationeq; dicet cum Rex Anglo debeat cõtra Gal lum ferre suppetias. e cõtra Gallus priorem inquiet Cæsarem rupisse, petetq; suppetias illas sibi deberi, quid concludetur suo loco habebitis. Ex Italia vero scribitur triremes quasdam Papales nostrasq; defectionem Genuę tentasse, sed frustra, fragosa nãq; factio nunc ei9 vbis domina electis Adornis re intellecta obstitit. Aiunt etiam Cardinalem Sedunensem Eluetium & Barri ducem Maximiliani ducis Mediolani fratrem, quisese Gallis dedidit, Mediola num versus tendere, est ciuitas ipsa iugo iam Gallorum satura ob im posita petitaq; noua tri buta. reuolutio hinc aliqua nascetur, quia præcipue Pontifex iam insolentia Gallorum fasti ditus, qui omne genus hominum despiciunt, nostri Cæsaris benignitatem & mansuetudinẽ fouere iam statuit. De Rege vero Cęsare aiunt qui ab eo veniunt, barbatum iam esse, virilęq; ac decentem vultum cum maiestate grauissima prę se ferre. Nec mirum quidem cum a quar to & Vigesimo Februarii die quo natus est, annum agat primũ & vigesimũ. licet Austrię is la familia sero soleat matureścere, virilem tamen animũ in ætate Iuuenili nostro Cæsari inesse prędicant, qui apud eum versantur in internis, Valete, longius alias ad, vos scribã. nũc satis ex Valleoleto vbi ad huc ex gubernatorũ consilio, sed præcipue Cardinalis, inuitus moror. Ki bus Augusti. Millesimo Quingentesimo Vigesimo primo.

Laus Cęsaris.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dccccxxvi.

LIcet Rex Gallus intercęperit nuncia publicęq; iam indixerit inimicitias, euadũt aliqui tamen, paucorũ dierum interuallo duos habemus tabellarios. Ne Cæsar in Italiã proficiscatur totis viribus instituit Rex Gallus, subornare pro viribus etiã cũ pecuniarum summa conatur electores, vt infenso Cęsari rędat. Misisse aiunt illum ad electores primo cre dẽtiales literas. Mox ad autẽ per oratores allocut9 singulos, publice autẽ apud eos hęc tractari iussit per oratorem. quos ita compellauit. Christianissimo hero meo renũciatum est, Serenissi mum Romanorũ Regem apud vos fuisse conquestũ, q̃ Robertũ de la Marchia ducẽq; Guel driæ contra suã Maiestatem excitauerit, q̃q; in regno Nauarrę miserit exercitum. Se Roberto aut duci Gueldrię suppetias tulisse negat q̃ exercitum in Nauarra miserit, sed id iure fecisse ex pacto cum voluntate Cæsaris contractis fœderibus cum domino de Xeures magno Cęsaris camerario & cum Magno Cãcellario Cæsaris nomine. Ait herum suũ Christianissimũ, Cæ sari præbiturũ quascũq; suppetias velit, modo in Italiam proficiscatur inermis, vti Sigis mũ dum & Federicum ei9 prædecessores fecisse constat, si aut̃ armatus Italiam ingredi conaverit ob sturum se, quia id fieri non possit sine totius Italiæ suaq; perturbatione, & incõmodo parti cularis ob ducatum Mediolani cæterosq; sibi amicos. His ad Cęsarem delatis, electores cõuo cat, quecũq; orator Gallo dixerit falsa esse præponit, in testes ipsosmet citat, q̃ nil horũ Cæsar apud eos egerit. eosdem esse priorib9 similes dolos Gallorũ atq; nõ licuisse Nauarrã impetere per contracta fœdera ostendit, pauperes illos Gueldrẽse & Robertũ suaspõte quæ fecerint face re non potuisse. addit iniurias veteres in suam Austriæ familiam per Gallorum Reges illatas esse in tu

Oratio Cęsaris.

Oratio Galli oratoris.

Digitized by Google

esse innumeras ab eterno. Itinera rupta, suosq; nobiles deprehensos infra Galliarū terminos, prius q̄ essent moniti, captos. persuasos reliquit Cesar electores, & statutum est, vt ille peditū viginti millium copiæ Cesari ad tertiam coronationem Romam iturο prębędæ, in Gallum regem dentur. vocatusq; fuit ab electoribus in concilium orator Gallus, qui iam commeatū a Cesare postulauerat: & per archiepiscopum Maguntinū eorum nomine, his verbis egerunt cum oratore Gallo. Nos magnopere piget ac tedet vestrum regem christianissimū ita peruicaci animo persistere in antiqua suorum maiorum sententia, vt perturbare perpetuo publice ac latenter nostri Cesaris res velit: pacem inter eos cuperemus, sed quandoquidem pacis estis inimici, vestro regi renūciate, Germanos suo regi deesse non posse. his actis Gallus orator discessit, iussitq; Cesar oratorem suum, qui erat apud christianissimū regem, accepta bona venia, regredi ad se. Restant igitur apertæ inimicitiæ. De infante nostro Fernādo, qui Austriæ relictus est gubernator, mira referuntur q̄ prudens & magnanimitate clarus, in dies expectatur in Cesarea curia. Austria quę seruebat & ipsa popularibus seditionibus, eius industria & studio pacata est. Pullulantia inter hortenses vtiles herbas nociua papauera, superbos dico potentes, dicitur abscidisse, restituisseq; veteres ab eis electos senatores, nouosq; ab his electos eiecisse. Magnum est Cesari curarum leuamen frater is, ad regnorum molestias tollerandas. Rocandolfus primarius quidam erat infanti gratissimus, solent ex principum sępe benignitate insolescere domestici necessarii, persuadentem sibi, magis q̄ familiari cōueniat, abiecit Rocandolfum ab se. Fuit exemplo cęteris ne sibi plus arroget autoritatis q̄ principi placeat velle tribuere. Cesarem vna inquiunt post Capri obitum esse alium ab eo qui tunc erat. videbatur sub eius seruila (vt ipse met Cesar alicūdo fassus est) fascinatus. dormitabat in Cesare vis naturæ, neq; vel cogitare quicq̄ audebat illo inconsulto. Nunc vero liber imperat, neq; potis est quisq; diuertere a volūtate sua: si aliquid emergit, priores abiicit a se archanorum participes, a se ipso audit respondetq; grauiter ac prudentissime. Hispanam intelligere Cesarem aiunt linguam & promere, ac si natus altusq; esset in Hispania. Compellat & Germanice Germanos, magnā de se spem prębet. Magni cubicularii locum a Capri obitu nemini adhuc assignauit. Ierunt ex Lucemburgo ad Cesarem exercituum duces per equos dispositos properāter Comes Nausati & dominus de Iselstain ac dominus de Vsanera, accepto a Cesare mandato quid agendum sit reditur. Sequetur illos Cesar & generalis imperatoris imperator ipse officio fungetur, vti scribit. per diuersa christianissimū regem adorientur. hęc de Cesare. Ab Italia scribitur Neapolitanum nostrum exercitum pontificio annexum, mouisse in Gallos ad Mediolani ducatum, ab annis triginta infortunatissimū q̄ perpetuis fuerit exercitibus concussus. Hispanorum aiunt esse millia sex. Heluetiorum totidem quos pontifex stipendarios habebat, prę timore Hispanorum vagantium ex insula Geruensi dimissorum. Paruo se putant negocio pulsuros Gallos q̄ peditatu careant, coactusq; sit rex christianissimus ex cataphractis presidiariis educere Mediolano tercentum ob vrgentes necessitates in suis confinibus contra Cesarem. Non est exigua in Hispanis atq; Italis militibus qui Cesarem sequūtur spes. Missa & sunt adhuc ductum exercitus Cesarei nomina, & quot quisq; sit prefectus equorum, sed quū preter Albæ ducem futurum Hispanorum sub imperatore imperatorem, & Fonsecam eius subpretorem, ac dō Vgurn a Moncada, comitēq; Cariati Italorum ductores futuros, neminem nosca tis, irritum hunc laborem a me tollam. De impedimentis autem & vasis tormētariis incredibilis est quæ scribitur copia, quinq; ac viginti supra centum vasa maiora ex his quæ cañones & culebrinas appellant. Minora vero centum quinquaginta. vidi literas alias quibus peditatus numerus augetur. Millium aiunt bellatorum quinquaginta quinq; e Germanis vrbibus ac Belgicis oppidis pręter Italos & Hispanos stipendiarios quorum numerus non asserit ur. Hęc ita feruent, stant iam castris opposita castra. alterne se remordent. Igne ferroq; ac prędis vndiq; laboratur egerrime. grauida hęc tetra nubila, cum horrendis arbitror grandinibus, suos effectus exonerabunt. Iam saturos vos tanta prolixitate arbitror fore quādo hanc epistolam legeritis. Famelicos aliquādo reddam, cum nullam dedero. Valete ex Valleoleto decimo sexto Kalendas Septembris. Millesimo quingentesimo vigesimo primo.

Maguntini oratio.

Laus Infantis.

Libere iam imperat Cęsar.

Papa contra Gallū.

Copia tormentorum.

P.M.A.M.Marchionibus.

Dec. xxxvij. Conquestus Cęsaris.

MAri ac terris imperat Cesar vt in Gallos eatur, publiceq; per precones edictum est. Conquerit ur Rex CAESAR q̄ Gallus pullulantia fouerit scandala in Hispania, q̄ ab omni parte insperato in Cesaris regnis turbas excitauerit. Scabiem hanc a Gallis tantopere quęsitam, arbitror Hispanos Gallo scalpturos ad acrimoniam vsq;, Oceano prę

Digitized by Google

cipue Cantabrico,cui sunt mōtani finitimi adeo familiares ac miti lacunę. In vrbe vero pro victoria in Gallos leticiæ signa excitata sunt. Ab ea ruber galer⁹,Cęsaris rogatu,missus est ad Legiēsem episcopum. Habemus etiam Genuēsibus esse sublatam commeatuū copiam per nostras & pōtificias triremes,laborarecq; vrbem illam inedia. Sunt & Neapolitanæ nostræ copiæ in Parmensi agro a Mediolano millia saxaginta. Proregem taxat pontifex,q; inerter ac desidiose consumxerit se.qua mora putatur datam esse Gallis materiam reficiēdi suas vires. Pontifex,quo pecunias ad bellum alendum cogeret,atrium ingens & magistratū sancti Georgii vēdidit. Is obiit Neapoli. Venetis minatur pōtifex in eos ruiturum se,si Gallis adhęserint. Galli e cōtra instant vt faucant causæ Gallicæ,idem in Helvetiis. ab vtrisq; stimulantur magnis promissis. sunt volubiles. putamus illis adhęsuros qui apertiore manu prodierint. Veneti, loco Leonardi Loredani principis eorum victa functi, Hieronymū Grimanum Grimani Cardinalis genitorem,nonagenario maiorem,suffecerūt. Ferrariæ ducem & Mantuæ Marchionē nostrarum esse partium aiunt. Turci in Vngarum insiliunt cum potenti exercitu. Cardinalis Anglus est apud Cæsarē,quid tractet nescimus. Rex Gallus Cardinalibus abstulit quoscunq; census Gallos & Mediolanenses. Gallus Rex mercatores Italos omnes qui Legionenses nundinas frequentabant,spoliauit. Idem in Gallos Romæ Pontifex. Scripsit Cæsar alias literas ad gubernatores ac Naiarę ducem proregem Nauarræ,bellicam eorum virtutem & fœlicitatem contra Gallos laudans. Imperatq; vt captis redditib⁹ Regiis exercitus sustineatur,& nullo pacto soluatur,vtq; Galliam impetant quacunq; fieri poterit. Valete duodecimo Kalēdas Septembris. M.D.XXI.

Laborant Genuę.

De Venetis & Gallis.

Literę Cęsaris ad gubernatores.

P.M.A.M.Magno Cancellario.

Dcc.xxxviii.

PAucis ante diebus gubernatores ex vrbe Pompelone & Lucronio Burgos cōcesserūt, huc venturi, vt ad me scribit Reuerēdissimus purpuratus Dertosensis, suadens vt expectem. Madritū aiunt profecturos ad res Toletanas, quæ non minus ęgrotant q̄ die primo. Seditionē fauente dona Maria Pachieca Padillæ iugulati vxore. pedem figunt Burgis in pręsentiarū, super hospitiorū solutione auare grauiterq; tractantur. sed vereor ne potius cogātur referre pedem ad fines Gallorum q̄ vlterius procedere. Rumores nanq; deferuntur inniti in oppidum fontis rabidę nostrum, in Gallia tamē vltra Pyrēneos situm, explere suam rabiē optant, de strage illata in regno Nauarræ, regnoq; de faucibus eorum eruto. vereor ne tempus anni & mōtium horridorum interiacētium angustiæ sint nostris impedimēto, ne subsidium ferre queant obsessis, si tentauerint obsidionem Galli. licet Lipuzcani, quorum res agitur, sperent se obstituros. ambigimus tamen, si strinxerint negotium euentus loquetur. Ex Valentia vero miseranda referūtur. procerum terras popularis furor inuadit, ac sternit. Gandiam oppidum ducale validum, pleraq; etiā alia dederunt in prędam. Crudelius atq; petulantius q̄ Turcę quirent, in potentes vulgus armatum sęuit. Marchio Bellecensis contra Valentinos est in campo, cum equitibus sexcentū peditib⁹ quater mille. Est illi comes affinis eius nouus Marchio Helchiensis Adelantati Granatę filius, magni Comestabilis gener, iuuenis & ipse pollēs animo. sui Marchionatus titulī oppidum Helchie adierunt, quia & ipsum vna cum Valentia calces in dominū concusserit. suburbium eius oppidi denudatum est suppellectilibus. domibus est ignotum. seditiosi sunt exilio mulctati, suplicio paucis affectis. Inde compositis ordinibus Oriolam vrbem regni Valentiæ ditionariam in temporalibus, pōtificiis ac regiis edictis parere recusantē, vt in spiritualibus Cartaginensi subderentur episcopatui, adierunt. Atroci pugna, nobilibus fauentibus, & don Petro Maza illorum gubernatore dissectis & inobseruanter tractatis, certatum est. ceciderunt ex Oriolensibus nō pauci, victi sunt. data est vrbs florentissima in prędā, a vicinis & affinibus. quæ in sūmū magnæ Castellæ dedecus minitari audebat alię q̄do Cartagini suæ altrici, ac Murciæ regni capiti. Miserando raptu deleta est. neq; in pariete clauū neq; in solo scabellum, illis Murciani reliquere. ita infœlix ciuitas insolentia populari labefactata, ruinam perpessa est. Audio te iturum propediem Calesium vt si qua inueniatur ad concordiam via experiamini, si quę agentur mihi renūciaueris placebit. Ex Valleoleto Kalendis Septembris. M.D.XXI.

De rabie Gallorum.

De rebus Valentię.

Copię marchionis.

Oriola in prędam data.

Miseranda strages.

P.M.A.M. Ad Fernandum a Vega magnum Castellę Commendatarium.

Dcc.xxxix.

ESt magnus Cęsaris Cancellarius tibi amicus, mihi vero conterraneus. Inde quas ad me scripserit ex Calesio mauis Caleto literas habeto, q̄ elegantes & succo plenæ sint cognosce. sunt in responsum mearum, quas ad illum post extinctas populares faces miseram. ipsum audi resonantem.

Digitized by Google

Epistola Cardinalis

Tam & si multorum literis ad nos prolatum sit, de pasta aduersus rebelles Hispanos victoria, quāq; prēsens numē rebus istis affulserit; tamē neq; ingratum fuit per literas tuas idem cognoscere, tum q nō dubium iudiciū, erga Cēsarem nostrum, de constanti & nihil eiusmodi aura populari labefactato animo tuo, dederc: tū q de tua salute ac statu (quod nobis semper audire gratum est) intelleximus. Cēterum, postq; tantopere Cēsaris nostri genium extollis, fœlicitatemq; admiraris, q sola nominis vmbra seditiosos subditos perdiderit, miror q nō & hoc ad tantum fœlicitatis cumulum addideris, q Cēsar noster eo maxime tempore illius insperatę victoriæ compos fuerit, quo nullo maius imminens & iam prēsens periculum e ceruicibus Hispaniæ depellendum fuit, vt Gallus potentissimus alioquin hostis, qui tanē ex insidiis fortissimos Hispanos ciuili & periculosissimo bello occupatos inuaserat, tantūq; tā repente processerat, tam audacis & perfidiosi facti pœnas luerit meritas. Quāobrem ętas, mihi crede, nulla erit quæ tantæ rei memoriā obliturare possit. Referrem & q̄ in his partibus prospero cursu Cēsaris res processerint, nisi vererer epistolæ modum excedere. Hoc tamen habeto, Gallū qui breuissimo tempore crediderat hunc adolescētem ad monarchiā natum contundere, eo nunc statu esse, vt semideseratis rebus nihil aliud q̄ pacem imploret. eā demū concedemus, cum talem nācisci pacem poterimus, vt sine molestia in pace viuamus. Nos hic in Belgis sub signis habemus ad triginta millia peditum, equitū autem decem. In Italia quoq; cōmunib⁹ Ro. pōtificis auspicijs, opulentissimū habemus exercitū, qui iam intra fines ducatus erāt Mediolanensis in Parmæ obsidione. Heluetios, quorum fœdere potissimū hostes exultabāt, ab eis non solum magna parte distraximus, sed maiorem eorum numerū nobis cōiunximus. Et dum hęc scribo, res iam ad belli feruorem spectabat, vt vel Galli cederēt Italia, vel cū nostris acie congrederētur. Gallis se Venetorum copiæ iunxerūt, nescimus quo cōsilio, si prēsertim pugna decertādum erit. Nam si vicerimus, quēadmodū belli regula pene promittere videtur, vno tempore de Gallis & Venetis actum erit. Hec sunt in causa, quare Cēsar non tantū ad vos suum aduentū maturauerit, dabitur opera vt rebus quoquomodo in his partibus stabilitis, primo tēpore Cēsar vobiscum sit, quē torquet optatę prouinciæ desiderium, ex qua, velut ex certa officina, vera suæ gloriæ ac amplitudinis instrumēta depromptus est. Tu vale sciasq; nos quocūq; tempore fore tui memores. Hęc ad te scripsi quo magis attestatā facerē meā apud te beniuolentiam, quid hic agamus Philippus noster a secretis tibi deditissimus, vt me implicitum liberet ab eo labore. meo iussu tibi late significabit. Vale datis Caleti vigesimo Septembris. M.D.XXI.

Luitprandus Gallus.

Copię Cęsaris.

Venęti cū Gallo.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dcc. xl.

MIsi ad vos literarum exemplar quas habui a magno Cācellario, ex Caleto mauultis Caleto. Quę acta sunt in eo cōuentu nunc habetote. Pro pōtifice Leone decimo affuit Hieronymus Ginutius rotæ auditor apostolicę, Senensis vir eruditus episcopus Asculanus. Pro Cēsare Mercurin⁹ noster a Gattinera magnus Cancellarius Cēsaris. Pro Christianissimo Gallorum rege Antonius de Prato Magnus & ipse Galliarum Cancellarius. Astitit Cardinalis Anglus pro serenissimo Rege Angliæ hero suo, auditurus quid partes velint. Petunt nanq; pontifex & Cēsar vt Anglus rex auxilio sit ipsis contra Gallum, q fœderū fuerit violator, idem Gallus in Cēsarem, aitq; primo Cēsarem contrauisse. Referet Cardinalis quę quisq; postulet & quibus rationibus innixi vtriq; id petāt. Quinque sessionibus rē pertractarunt. suppetiæ nondum sunt cuiq; aperte promissę, particulariter nunc audite quę ipsorum quisq; in medium produxerit. Requisitus a Cardinali eius conuentus principi pro suo rege, nuncius apostolicus vt iudicium dicat suum de pace tractanda, sic diserauit. Scio sanctissimum. D.N. Leonem pontificem admissurum quascunq; pacis cōditiones, quæ admitti possint. Nulla est mihi prębita potestas alia. Vos videritis quid agendum sit. Illo tacente Cēsareus sic exorsus est. Serenissimus Imperator herus meus, licet iuuenis, cum grauitate senili a bellorum motib⁹ inter Christianos abhorret, cuperet maternorum auorum exemplo in hostes fidei arma exercere. Angitur vehemēter interfici a christianissimo Gallorum rege sua cogitata. primo Roberto dela Marchia faciente Cēsareo vasallo, & auxilijs talibus adiuuāte, vt ausus fuerit Cēsareos fines impetere, vti latro nocturnus, luit ille pœnas tāti facinoris, Castellis eius p Cēsarea plācida demolitis. Abstinuit Cēsar a bellō christianissimū gerēdo, licet aperte cōstaret exercitū eū, eius volūtate coactū, immo & pecunijs, ne occasionē ide rex Gallus sumeret cōquerēdi, q Cēsar nō staret promissis. Ad cōquestū Cēsaris christianissimi rex excusationes interdicēs negatiuas, se nō id patrasse cōtra Cēsarē, neq; Roberto tulisse auxilia. Nolut ānuere q Serenissim⁹ rex Anglo de pace cōponēda iudex eēt, neq; vt illi⁹ autoritate cōtrouersię cōponerent.

Romina oratoris Cæsaris.

Oratio legati apostolici.

Oratio Magni Cancellarij.

Oratio Gallicorum.

Digitized by Google

Quid vero rex christianissimus in subornando Hispanorū animos & subditos in suam manifestatem concitando egerit, in regnum Nauarrę irruens ex insperato, per suos exercitus & Castellæ fines aggrediendo, notissimum est. quid rei successisset, nisi virtus & sana fides Hispanorum erga suum regem iuisset obuiam, & Gallorum exercitum ad meritas suæ infidæ temeritatis pœnas luendas adegisset. erat equidem Gallus exercitus ad internicie tractus, si placuisset Hispanorum nobilium magnanimitati, qua moti pepercerūt omnibus, quibus fortuna belli ignouit. Hac strage intellecta, depressus animo rex Gallus, quod prius præ superbia recusauerat, optare se significauit, vt scilicet Serenissimi Regis Angli manu ageret de pace. Cęsar vero solitam christianissimi regis insidiam noscens, qui pręter ea quę diximus, Neapolim Siciliamq; contractis quacunq; via potuit principum fœderibus, seducere conatus est. per deprehensas literas patent eius aduersa cogitata. His igitur pōderatis Cęsareę dignitati nequaq; conuenit aures ad concordiam aperire, nisi prius de tot iniuriis vindictam sumat. Est & alius huic rei obex fortissimus, ne quicq; agi queat. Est Cęsar summa deuinctus pontificii obseruantia: inconsulto igitur pontifice nil potest annuere. In mandatis mi affert̄ collegæ mei & ego a Cęsare aliud, q̄ de violatis fœderibus mētionem facere, petereq; a Serenissimo rege Angliæ, vt nobis in Gallos violatores promissas suppetias ferat. Ad hęc orator Gallus ait. supervacaneum igitur erit de concordia tractare, si a pontifice hic, a Cęsare ille, nullum habent annuendi de concordia mandatum, dixitq; fronte perfricata, esse alienum a vero quęcūq; nomine Cęsaris dicta sint. Arguit e conuerso, Cęsarem inquiens primo fœdera violasse, q̄ neq; matrimonii cum christianissimi regis filia pacta seruauerit, neq; debita centum millium ducatorum pro regno Neapolitano persoluerit, neq; fideiussiones de illis persoluendis pręstiterit, q̄ hostib? christianissimi fauerit, q̄ eius dominia inuaserit & hinc multa, de illatis autem in Cęsarem iniuriis a magno Cancellario recitatis. Neq; Roberto fautisse neq; auxilia pręstitisse, aut alteri cuiq̄. si regi Nauarrę pręstiterit suppetias, id iure fecisse, q̄ ita fuerit in Nouioduneſe fœdere a magno Cęsaris Camerario domino de Xeures & eius collega magno Cācellario assensum, vnde ait Serenissimū regem Angliæ suppetias iuremerito debere christianissimo suo regi contra Cęsarem prębere. Ad hęc Cęsareus. Quę nota sunt, probatione non indigent. A documentis, a deprehensis literis, a rebus gestis, ab ipsius demum christianissimi regis verbis, viua voce prolatis, palam patent quæ diximus, ostendemusq; rebus exigentibus. Cardinalis Anglus concordiæ viam quęritans, ne rex eius quietissimus in suo regno, bellorum perturbationibus se implicet, artes quęri ad pacem debere hortatus est: vt breuibus absoluā, nil est actū, in illis multorum dierum conuentibus & colloquiis. Cęsareis Galli oratoris prępositiones confutauit omnes, q̄ Roberto non sint auxilia lata, bonorum remittit iudicio, qui noscant Roberti facultates, an potens ille fuerit per se exercitum integrum cogere, quo tanta temeritate stimulatus, ea auderet quæ ausus est, locus etiam vbi copias illas conuocauit, loquatur. Parisii nanq; cerebro, medulla, & vertice totius Galliæ, cum tympanorum & tubarum reboatu, Magnificus orator Gallus, qui a vero dicit nostra esse aliena, interroget̄ an ea fieri possent ignorante rege suo. De Gueldriæ duce insolenter & ipso calces excutiente idem, qui a se ipso nec̄ panem assequitur ad rem familiarem. De centum autem millibus ducatis pro regno Neapolitano, fuisse Cęsarem defraudatum pecunias, quęcūq; superioribus annis expositæ fuerunt iuremerito debere restitui argumentatus est, cum liberum ei regnum anus catholicus rex reliquerit, fueritq; a summo pontifice omni iure, si quod ius habebat rex christianissimus, prius tus. prętera nōne quādo germanam affinem suam catholico regi Fernando dedit vxorem, se omni iure, si quod erat, spoliauit? renunciauitq; iuri, liti, & causę, quid in hoc petat orator Gallus percunctatur. Cancellarius de Regno Nauarræ minime licuisse id facere probauit, quia in disceptatione montis Pesulani conclusum fuit, potuisse regem catholicum illud regnum adipisci, illoq; successorē eius libere potiri, adduxit prętera rationes euidentes super querela superioritatis & Resorti Flandriæ ac Artheſii, dicens, q̄ iam diu Cęsaris prędecessores detraxerant a Gallica potentia illorum statuum obseruantiam, ob legitimas causas. Mirari se inquit Magnus Cęsaris Cancellarius, cur audeat orator Gallus de re huiusmodi facere de Cęsare mētionem, quū res hęc, neq; fuerit a foris Flandriæ comitibus assensa, quātomimus ab ipso iam Imperatore, cui principes debent omnes obiecprantiā, nullisq; statuū quos assequat quomodolibet superioritatē fateri oportere. De matrimonio aūt deridēdo, sic respōdit oratori Gallo, verū esse ait dūm de Xeures & Magnū Cācellariū vita functos promisisse pro Cęsare ad huc puero matrimonii vinculū cū Ludouica christianissimi regis filia, sed quod post obitū illius q̄ obiit, q̄nā fabula fit dicere, q̄ illa deficiente, nubat Carolus cūea q̄ adhuc erat in vtero, pen-

Valide rationes.

Verba Galli oratoris impudica.

Quid Anglus Cardinalis.

Aliæ rationes contra Gallum.

Veriſio in Gallum.

Digitized by Google

cũctatur, quid rei si matrem peperisset: an debebat Cęsar marem ducere? Arguebat etiã orator Gallus Cęsarẽ, quẽ dicebat fœdera violasse, quod Roberto de bachãte per Cęsareas terras, dixerit iratus Cęsar, quid rei hoc est? ergo hac via fœdera rupta intelliguntʼ? Cęsar ait se ea verba non propterea protulisse, vt sibi animo sederet velle fœdera violare. Regẽ vero Gallum ait Cæsar occasionẽ inde libẽter sumpsisse, cũ esset cupidus belligerãdi, regẽq; ipsum insilisse, tanq; eum qui victoriã se in manu habere arbitrabaʼ, in hęc verba prorũpes bellum mihi Cęsar indicit, & inimicitias, eya ergo admitto illius belli indictionẽ, ad arma veniẽdum est igitur, & super hoc fundamẽto ictũ, sumpsisse causas inuadendi quascũq; Cęsaris pacẽ optantis terras ab omni sua parte. Ita cum se alterne diu oratores incusauerint, minatiq; sunt ruinã alterne, cõticuerunt, discessuri infecta re. Pontificis vero nũcius, licet pauca interseuerit colloquia, prono suffragio tamẽ in habẽdo Anglí regis fauore erga Cęsarẽ visus est pẽdere. Multa sunt media q̃ in illis cõuẽtibus quinq; intercesserũt. hęc est tamẽ medulla rerum. Ad suos quisq; principes nil magis onusto negotiis regressus est, q̃ ad rẽ venerit. vtram sit partẽ rex Anglus suo subsidio secuturus in diuina latet prouidẽtia. Allegata partium ad suum regẽ retulit Cardinalis. arbitramur Cęsareas partes amplexurũ multis de causis, q̃ sint sanguine ita coniuncti, per Angliæ reginam Cęsaris materterã, q̃ ipsorũ vterq; cogitet se suosq; maiores a Gallis fuisse deceptos, & iniurijs affectos sępenumero, q̃q; rex Anglus magis speret a Cęsare gratitudinẽ animi fidẽq; recepturũ, q̃ a Gallis, quos experti sunt vicini oẽs esse p̃bitę fidei ac fœderũ obseruatores, quãto tẽpore videãt sibi expedire. Vos valete iam lõgo nimis arbitror vos meo sermone fatigasse. Nonis Octobris. M.D.XXI.

Occasio Cęsaris.

Quæ mutuo seruent promissa Galli.

P.M.A.M.Marchionibus. Dcc.xli.

DE rebus bellicis in Insubria & Mediolani ducatu alias vobis aperui. procedit res in Gallorũ iactura. Parma relicta, ne hyes aduẽtans vrgeat, exercitũ ex cõsilio & fauore Cardinalis Medices, pontificis patruelis, qui adest exercitui, instatq; progressum. Laudẽsem, a Mediolano distantem milliaria viginti, ciuitatẽ adorti sunt nr̃i. Federicũ Gonzagã Bozani dñm. Venetarũ coptarũ quorũdam, peditũ pręcipue, pręfectum, qui pręsidio tenebat ciuitatẽ illã, profligarũt nr̃i, dederuntq; miserã innocẽtẽ ciuitatẽ militibus in prędam. Mediolanũ versus actis rẽdit exercitus noster, nõ imparatos reperẽt nr̃i Gallos, q̃ iam diu intellexerit Papa tes & Imperiales ac Florẽtinas vires vno fœdere mouisse ad se. Leutrechus Gallię primas Mediolani est pro suo rege gubernator. Spem rei benegerendę nostri susceperũt, q̃ Leutrechum scirent tanti ocio haberi a ciuibus ob superbiam. hoc ferunt, hoc refero. quæ succedent alias. Idibus Octobris. M.D.XXI.

Male Gallis succedit.

Tres exercitus cõtra Gallos.

P.M.A.M.Magno Cancellario. Dcc.xlii.

ANobis quæ fata metant habetote. Circiter Kalendas Octobris Galli pręrabie ob acceptam in regno Nauarrę profligati exercitus iacturã, quatere tormentis nostrã cęperẽ vrbeculam in Pyrẽneorũ sitam radicibus, qua Gallią spectant, fontẽ Rabiã accẽtu lõgo in peregrinam, taxant latinastri, dicique debere fontẽ Rabidũ argumẽtant. Volo intelligi re ipsa, vocẽtur illi latinari, de re nil curantes. in hoc ergo discursu fontẽ Rabiã semper nuncupabo. Nec raro arbitror ad calamũ veniet, quia hęc ignominia non relinquetur inulta. magno constabit vtriq;, capta enim est, sed quo pacto referam? Audita illius obsidione, gubernatores quo propiores essent, Victoriã intra Pyrẽneos montes, in vberi valle Allaba nũcupata, super edito iugo positam, vrbẽ, cõcesserũt, nõ ausuros expectare Gallos arbitrati sunt, sed quũ exercitũ post profligatos Gallos in Nauarra, neruis belli pecuniis defectibus, dissoluissent, q̃q; hyems ingrueret, trãsitũ vetante mõtiũ asperitate, auxilia ferre nequiuerũt. Dedita est raptim vrbecula ab ęterno furoris Gallici, ne intra fines Hispanos rueret, ager inuictus. Rabiei fontẽ, ab effectu sui nominis, per vniuersam ferme Hispaniã. Multi burgi data libertate, vt armati ac protectis vexillis agmine cõposito per hostũ castra exeãt, oppidanis vero manẽdi vel abeundi relictũ est arbitrium. Prouinciales Lipuzcani, Lipuzca nanq; vulgo Cantabrica sic appellat ea prouincia, cuius erat mẽbrũ fons Rabia, contra oppidi pręfectũ Diecũ a Vera detibus frendẽt oppidani, ad gubernatores graues tulerũt de illo cõquestus, q̃ sese deliderit, neq; strenui militis neq; ducis egregii virtutem exercuisse, vocibus in cœlum elatis, nec fine lachrymis, reboant. vicinorũ ac propinquorũ presentię & generalę illius putricię ac sinã calamitatẽ futurã, quã habẽt ante oculos, ingemiscũt. Inde natę iurgia certo perpetuas formidãt Gallorũ incursiones. Ẽ cõtra pręfectus, in eos detidiose necessarias ac promptas tulisse suppetias arguit, q̃rturq; victui necessaria ac pulueres tormentariũ & globos in hostes iaculãdos, ac multa pterea, q̃ ad tãtã vim repellẽdã faciebãt, defuisse, quibꝰ culpa sit ipingẽda dijudicet alii. hoc vnũ scio. pfectũ ipsum, qui mi

Quæ mutuo se, Rabia, Latinastri.

A nomine do cricini nostri.

Digitized by Google

hi notus est intus & incute, Terentiano milite glorioso gloriosiorem esse, nec ad militum animos alliciendos satis prudens. Ad sancti Sebastiani oppidum portuosum se contulerūt milites cuasi, sub don Beltrano a Cueua ducis Alburcherchi e filiis pluribus, ducatus hęres prędicto militabitur. prędia ibi valida locabuntur, quae fines ab incursionibus tuentur. pax vltra cum Gallis non est expectanda. De hac rabie satis. Ad sapidas transeamus escas. Procaces Valentini qui regnum illud exagitabant, subdidere colla iugo. Tormentaria vasa, ceteraq; armorum ac telorum genera, proregi don Dieco Mendocio tradiderunt. Ex vrbe Granata, qua li decuit pompa, concapitulares nrei & vrbis ipsius magistratus catholicorum regum exarce Alhambra, vbi deposita iacebant corpora deportarunt, ad regium eorum tumulū die Nouembris decimo: Metropolitano cōtiguum est illud regale sacellum, in perpetuam eorum sedem structum magnifice. Ad cœlos paru per ascendamus a terrestribus. Quid ego sentiā de pluuiis in initio anni quarti & vigesimi prędictis ab astronomis interrogas, veras fore cōiunctiones illas omniū planetarū & isdem locis scio, in materiis prędipue dispositis & particularibus regionibus aliquid magni parituras arbitror; Sed neq; audim eorum sentētias approbare, qui ore aperto absolute fore alluuies ita generales vaticinātur, vt neq; mari aut vlli terrarum parti sit ignoscendum, quin horrenda sint incōmoda perpessurae, vti plerisq; astipulantur. Saturnus, Iupiter, Venus & Mercurius, Lunaq; superueniens, sunt ad has perturbationes aquosas excitandas apti, nonne Sol vna & Mars siccitatis & caloris autores, aderunt? huic additur rationi preterea, q; quū Saturnus tūc in suis epycicli iuge, Iupiter autem in sui epycicli opposito augis, sint futuri, ob distantiā altitudinis, & si non longitudinis, minorem habebunt ad eos effectus cōmouendos potestatem, sed neq; vtro etiam illi heroo nostrę tempestatis principi literatorum, Ioanni Pico Mirandulano penitus assentio, qui astrorum penitus negat potestatem in elementis, multis immixus autoritatibus multaq; adducens in medium exempla, de nostrorū temporū astronomis iudiciariis, in mendacibus nugis sępe deprehensis ingentes pluuias prędicendo, cum eo tempore serenos cœlum vultus ostenderit, & e conuerso tranquillam aeris regionem promittendo, cū grauibus nymbis & procellosis turbinibus postea cœlū & terra quatiebantur: concludit ea a motu & lumine cuncta hęc inferiora gubernari. Id ego non inficior, vnde tamen motus & lumen proueniant, ab eo velim intelligere. Motus & lumina astrorum dare necesse est, & a primis rerum primordiis naturae, oportet a prima causa hęc manasse, vti cętera quae ad corruptionē & generationē rerum omniū faciunt, naturę perscripta fuisse. perse motus & lumen, sine peregrino fomento, meo iudicio paruo negocio deperirent. Magnam ergo syderibus ego potestatem effectiuam tribuo, in coniunctionibus huiusmodi prącipue, astronomis vero q; eorum arcana possint adeo ad vnguem, vti sibi posse persuadet, intelligere, tolli posse diiudico. Sit satis euagatum per cœlorum semitas ignotas hominibus. Et vale ex Valleoleto idibus Nouembris. M.D.XXI.

P.M.A.M. Vianesio Albergato Nūcio Apostolico apud gubernatores.

PEr plures nuncios & literas, vt reuerendissimus noster purpuratus gubernatorii tribunitius princeps, ad vos me reuocet, orauí. Respondit, quoties meas habuit, expedire vt manerā. Inter hos plebeios fluctus in magno discrimine versor, licet alas confractas habeā, dentibus tamē frendent in eos, qui suis consiliis aduersabātur. Operam dato vt liceat venire ad vos. Sunt mihi aurate aulę, magalibꝰ inculti persimiles, extra principū & magnorū virorū commercia. Per incertam preterea famā audio habuisse te nescio quid ab Italia de rebus Mediolanensibus & Gallicis, erit gratissimū intelligere abs te quid rei sit. Vale ac me filiali solito amore prosequere. Ex Valledoleto idibus Nouembris. M.D.XXI.

Vianesius Protonotario Petro Martyri Regio senatori.

OPime Martyr, q; te fortuna quietū solicitatisue det, vt tuis relictis studiis, quibꝰ nra illustras tempora, q; apud nos geratur curare iubeas, quid fiat per cūctaris. Esurit, potat, ludit, dormitur, mētitur, publica obliuioni traduntur. Ea septē verbis quid agat expressi, & satis abunde quidē: de te vero quoties metio fit, videt ac delectat, qui te amat, nī Dertosensis Cardinalis, idem & Oretensis antistes, qui regii senatus habenas moderat, tibi amicus. Delector & ego, tibiq; q; optimo, in loco, ornatissimo in atrio quiescas, inuidemus, procul ab annonę caritate, ab horrēdisq; mōtanis frigoribus, quibus regemur, fere obsessi, ob itinera corrupta propter alluuies, adeo vt nulla cōmeatuū copia ad nos q̄at importari, obruunt coeno venire ad nos tētoria farcinaria iumēta, quorū tā sunt referta dauersoria cāpi. Tu ergo si cupis insanire ad nos venito. Videbis q̄ cito tui te pœnitebit cōsilii. Ego vero mecū Liuio delector, & cū nostri me re-

det ſeculi, legẽdo in illius quaſi viuo temporibus. Sic honeſto in ocio meum prętertiolat ęuũ. De rebus Italis hoc eſt referẽdũ. Tabellariũm in horas expectamus & ſoliciti viuimus, quid fortuna ſtatuerit audire cupientes. Carbonellus curſorũ magiſter ex vrbe appulſus eſt Barchinonam. Is ad me longam dedit epiſtolam. Quæ ad negocia pertinent prętermitto. De rebus Mediolanẽſibus caput inſertum habeto. Audi loquentem ipſum. Cum aſcendere nauim curarem, ſecundos expectans ventos, in ciuitate veteri, perlatum eſt: rumore ſparſo per oppidum, Mediolanũ, Gallis profligatis, in noſtrorum eſſe poteſtate. hęc ille ydiomate Hiſpano, tu a me latine. Quando quid particularius habuerimus id habebis. Valete & in me amando te tui ſimilem preſtа. Ex vrbe Victoria quinto nonas Nouembris. M.D.XXI.

Noua ab Italia.

P.M.A.M. Eidem Vianeſio nuncio. Dcc.xlv.

HAbui tuas literas, quib⁹ vt maneam ſuades. licet moleſte feram q⁹ abſim a vobis, tuo tamen conſilio & purpurati noſtri Dertoſenſis iuſſui parebo, quoad ex placida genitrice in nouercam conuerſa, res noſtras in melius fortuna conuerterit. Quæ poſt conceſſam nobis de Gallis victoriam, in Nauarra quo cœna illa mellita, in fellitum & cicuteum deſineret marginem, amiſſa vrbecula noſtra Fonterabia, vafrum id fuit fortunę aucupium, ne vnquã ſub eius capturæ occaſione, Gallus & Hiſpanus de pace queant cogitare. Proh quot vulnera, proh quot internities parãtur. Nitetur Hiſpanus ſuum recuperare vetus municipium, ad impetus Gallorum reprimendos antemurale validiſſimum. Suſtinere Gallus raptatum conabitur. Concurretur vtrinq⁹ frendentibus populis. Galli facturæ ingentis acceptæ in regno Nauarræ obliti, hanc noſtram alapam exiguam magni facient q⁹ feſtuca nobis in oculis ſe putant hac via ſeruaturos. de⁹ bene vertat. Vale ex Valdoleto quarto Kalẽdas Decẽbris. M.D.XXI.

Fortunę aucupium.

P.M.A.M. Fernando a Vega magno Caſtellæ Comẽdatario. Dcc.xlvi

QVę apud vos agant⁹ in fortunæ rota rotante, vellem per tuas intelligere, vti per alienas mihi ſignificantur. De me autem hęc habeto, in inſigni oppido & auratis cõmendatarii Riberæ atriis, noſtro Dertoſenſi Cardinali iubente, vobis errantibus, pedem fixi. Videor tamen in incultis mapalibus & horrendo ſeceſſu vitam agere. Quam difficile ac durũ ſit in curiis educato & ſenefacto, ſine curialium cõmercio viuere, a te ipſo conſecturam facito, qui ad ſuaues Creuſam ac natos, illis etiam dulciores filias plures, inter grata vireta ędeſq⁹ magnificas ac tuas, ex diuorum fauore diuerteras, blandimenta iſthęc omnia vitãq⁹ tranquillam reſeciſti, vocatus a Marte ad infeſtos labores & vrgentes erumnas, per caſas humiles alienas, vagus pererrans. Sentio quæ ſcribam. Vobiſcũ mallem deſerto in nemore verſari, q⁹ ſolitudinẽ hanc ferre. Iuſſit Dertoſenſis noſter, per plures ſuas, ne de motu cogitem, donec veſtra claſſis procelloſis agitata ventis, portum capiat. Pareo, licet inuitus, ſaluti & comodo meo conſulentibus. Tu vale interea, & me ſolito debitoq⁹ amore proſequere. Ex Valleoleto quarto Kalendas Decẽbris. M.D.XXI.

Abi mouet autor.

Cõparatio.

P.M.A.M. Ioãni Ruffo Archiepiſcopo Coſentino. Dccxlvii

TEmeas habuiſſe, ſed raras inquis, crebras ego ſcripſi. vel temporum iniuria fuerunt interceptæ aut vagantur. Quod Abbatiæ ſancti Gratiani illuſtris oppidi Aronæ Verbani lacus portus & ſpeculariæ turris, tantopere titulum cupiam, ne mireris, quanta ſit ſoli natalis vis, non te latet. In eo ſum oppido, vtero geſtatus alſunde, natus & altus a teneris, vbi auitũ genus meum Angleriense poſſeſſiones & domos habebat ac prędia. Dum puer eſſem, vidi locum illum, diuino cultu ſplendentem. Allegatione mea Veneta, mox Babylonica patriam viſens, illius templi ſacẽtis ruinam, & diuini cultus exploſi calamitatem deploraui, execratuſq⁹ ſum tantæ impietatis voraces autores onocrotalos, qui neglectis deo & cœlitib⁹ omnibus, templum ſacere diruptum & diuinum locum porcorum cortem factum patiantur. In cuius crudelitatis auaræ vindictam, e multis eius familiæ Ferreriæ, Mediolani inquilinæ, fratribus, iam quatuor intempeſta morte obierunt, perſunt⁹ citra ſenectam ſuperſtites, Cardinalis Hipporigenſis vulgo Himbrea per ambitum euectus, & frater eius Vercellenſis epiſcopus, qui direptionis eius remedio non magis conſulunt q⁹ priores eorum fratres vita functi. cenſus illos deo dicatos, ad prophanos vſus raptat in preſentiarum, ſpectat in fratris obitũ alter, habens regreſſum vt nefarie rem deuoret, quando frater reuiſerit antra tartarea. Nec immunes tamẽ audio ab ira cœlitũ Gratiani filini, Carpophorũ & fidelis martyrũ in abbatię angulo iacentiũ, euaſos ambos, q⁹ Cardinalis ipſe iam in ethicam inciderit non Ariſtotelicã, labaturq⁹ paulatim ad interitum. Epiſcopus vero regreſſarius frater nephario hęres, infami pſtularum morbo grauatur. hęc volui ad animi mei, tam cerberea inguiue turbati, lenimẽ referre. Vale ex Valleoleto tertio nonis Decembris. M.D.XXI.

De abbatia Aronę.

Quãta ſit vis patrię.

De Onocrotalis.

Ferrerij crudeles.

Cardinalis Himbrea.

Inuectiua in Ferreros.

Cardi. eius.

Digitized by Google

Dcc.xlviii

P.M.A.M.Marchionibus Bellecensi & Mondeiaris.

QVæ a Belgis & Cęsare nostro afferantur, accipite. Vtri vestrum bellicos apparatus deriim, decidit e memoria, am bobus arbitror. Successus per infausta media fuere fœlices. cum exercitu per Gallicas terras Cęsar gradiebatur. Oppida subegerat obiter pleraq;. Masiera occurrit municipium. Illius expugnationi fuit consilium intedere. Sero iumenta sunt deuecta, quorum erat credita cura cuidam Belgę Terramundę dicto, Cęsareę domus veteri familiari. tempus labitur. Nouember Boreales illas regiones fatigans, adest. tum rerum penuria, tum frigore multi perierũt. debilis factus est exercitus. Neq; minus hebetatur

Franciscus Sichinus.

ex Frãcisci Sichini cuiusdam peditatus prętoris infidia, qui dicitur quotidiana fuisse suffuratus stipendia ad millia quindecim. Impunitum tamẽ illum, licet in facinore deprehẽsum, reliquit clementia Cęsaris. Vt breuibus absoluam, res Cęsaris ad id extremi deducta est, vt militum quadraginta millium numero amplius facto censu, Gallo rege ipso ipso cum exercitu numeroso aduentante, vix millia sex reperta fuerint, quæ arma caperent, Valentianą oppidum Cęsar incolebat. fuit coactus, neq; sine rubore terga vertere, Valentianamq; deserere. Sed

Vertit terga Cęsar.

audi cẽ fallax quãq; incertus bellorum sit euentus. Galli fluuium insciis nostris ad milliaria tantum distantem trauiciunt. Valentianam versus tendunt. Ibi obuiam cum paucis. Cęsare iam absente, comes Nasauti vnus e proceribus Belgicis, prętor exercitus, hostibus ostentat sese, tormentis inuicem, neq; sine nostrorum damno maiore, se percusserũt. Palus vadosa tamen occurrit: Nebula erigitur, quæ prospectum abstulit. Indextram Nasauti mouet acies, quo, nõ vt certet, sed in tutum se recipiat. rei nouitate deceptus est Gallus. Cæsareas copias esse integras, q; ausę fuerint occurrere, arbitratus est. Nec credidit exploratoribꝰ de diminutione hostilis exercitus. ex suorum ducum sententia regressus est, frendens dentibus. Non defuerunt e Gallicis ductoribus qui regi persuadere niterentur, victoriam fore in manu positam, si procederet. timidorum valuit consilium. occasionem ex diuorum nutu, opportunam Gallus rex amisit. de vniuersa Cęsaris autoritate, deq; suis statibus actum erat, nisi

Fallit Rex Gallus.

Obcęcauit Gallũ deꝰ.

Gallos deus obcęcasset. eo puncto prętorlapso, in deterius ruere res Gallicę cœperunt. Torna cum Neruiorum ciuitas illustris, quæ suppetias expectabat a suo rege, diffisa & spe sua frustrata, parua vi pressa, sese dedit. Octoginta tormentorum vasa, cum suis Liliorum stemmatibus cõflata, exęre Cornitiaco lucidissima, prętor cęteras munitiones, ad ciuitatis illius tutelam impositas, Cęsar adeptus est. arcis prefectus & ipse de suppetiis amissa spe, idem intra diem quindecimũ facturũ se, quod ipsa ciuitas pepigerit. Eodem fere tempore, Mediolano Prospero Columna Romano principe duce, Gallicos expellunt peditatus, ductore Marchione Peschariæ Neapolitano procere, Hispano a maioribus. nec prętiibo Cardinalem Medicem Leonis Papæ patruelem, fuisse tam prędari facinoris partem non exiguam, & consilio & virtute bellica valere aiunt, Patruelisq; sui pontificis copias & Florentinas contra Gallos missas, in fauorę Cęsaris gubernabat. Ducem statuunt fore Mediolani Franciscum Sforciam Ludouici ducis ab Heluetiis proditi filium: fuit & Protonotarius Caracciolus apud Cęsarem in Flandria nuncius apostolicus non paruo adiumento, qui Cęsari iam cedenti suis Belgis de pace vel saltem de inducijs annuendis cum rege Gallorum consulentibus animum prestitit, ne id fieret. dedit q; operam vt peditum quidam numerus cogeretur & mitteretur in Italiam, ad augendum illum exercitum, est opinio nõ vulgaris, rebus nostris fuisse prouisum, cum exiguis illis vix quattuor millium peditum suppetiis recętibus, quæ alias forte deperissent. De Cęsaris vero necessarijs Mercurinus a Gattinera magnus Cãcellarius fixo semper stomacho fuit, ne Cęsar vllo pacto Gallo regi fidat, nisi vires eius strauerit, hic & primꝰ fuit, qui Capri eius, de quo satis alias, artes auaras fuit ausus infringere, Cęsari suam ostendens digito pernicie, si Capro crederet vltra. In Mediolani Captura quã alias vobis latius significabo, Theodorus Triuultius, magni Triuultii vita functi frater, cum Venetorum copijs fuit profligatus & captus. Capti & Gallorum alij plerię. Marcus vero Antonius Colũna Gallicorum & ipse ductor cataphractorum ictu globi ex fossis Mediolanensibus iaculati, sectus est in frusta. Valete ex Valleoleto Idibus Decembris. M.D.XXI.

Suppetię cõtra Gallũ

Capti Mediolani qui perępti.

Dcc.xlix

P.M.A.M.Mercurino a Gattinera magno Cancellario.

EX oppido Caleso matus Caleto, a quo fretum illud Calesium nũcupatur, habui ab excellentia tua literas, meo spiritui iucundissimas, q; elegantes, q; latum cartæ campum impleuerit, & vestrarũ rerum, quas ego scire cupiebam, ratione amplam mihi prębuerint, magnifaciendiq; amoris tui per seriem ratię fuerint indices. Sũt literę Septẽbris vigesima datæ, in respõsum mearum q; pręter prędecẽtes multas, Florẽtijs Maii calcem tulerũt secũ. venerunt

autem mihi ad manus, quo tempore glacies rigentes sub caminis nos constringebāt inclusos. Scripsi plures alias, de quibus nulla mentio. Procelloſæ tēporum varietati ascribendū est. Laudas q̄ dei nutu cepta leuiter populari eruptione, sub fauſtis Cæſaris auſpiciis, cuius auctoritatis nomine, tot concepta nubila facile ſunt diſſoluta, fecerim te certiorē. Taxas vero q̄ de proſtrata Gallorū inſolentia tacuerim. tuam ego in hoc incuriam accuſarē, niſi negociorum ingētes moles ab hominum memoria tollere res huiuſcemodi ſolere admoneret. Si mē ſe Mato literis meas eſſe datas, quo pacto licuit rem nominate Kalendas Iulii peractam ſignificare? Somniatorem Danielem aut Ioſephū Iacobitā vel e prophetis aliquē efficias me oportet. Detinuit & mihi calamū, ab hac q̄ liberabit cura Cardinalis Dertoſcenſis & gubernatorū Collegæ eius diligētia, q̄ ad Cæſarē, vbi primū caſus euēit, celeres miſerūt cū literis curſores. Præterita ſūt ea, ex alea præſenti abeāt. Audio multos apud vos perturbari animis, q̄ ſuę ſtragis rabiem, in fontis Rabiæ capturam, Hiſpaniarū terminū trans aquas in Galliā cadētes Galli impleuerint. Quod illi eſſe tenebras arbitrantur & pallent. ego lucem exiſtimo, putoq̄ fore perniciōſum Gallis, quod ipſi honorificū et vtile futurum credunt. Fontem Rabiam vitiorum, virtute virorum haud quaq̄, quia patuit eis campus apertus, nobis acceſſum prohibentibus poſſe ferre ſuppetias, horridorū montiū anfractibus, rapuerūt. Qui forte de fide effecti pteto crure dormitaſſent Hiſpani, ex hac alapa tenui expergiſcerentur in Gallorum latam pernicem. Quando nāq̄ ſobrietas Hiſpana ſaturitati Gallicę fuit obuia, quin Hiſpani, veluti puluerem typhonibus agitatū, Gallos contriuerint? Expecta parum per. Ad huius feralis tubę clangorem, q̄ Gallica temeritas auſa fuerit Caſtellę fines cōmaculare, vniuerſa cōcurrebat Hiſpania. Imperatum eſt a gubernatoribus, vt hyeme durāte, ſeruarent ſe ad nouū ver. preſto ſint. Acuūt in cote veluti apri, Venere impellente, nauacula Hiſpani, labra mordēt ac ſub caminis mandunt ſpumas, tauris iratis toruiores ringiunt. Regnum integrum Galliæ abſtulimus, & opprobriū illud cum ingēti iactura parui faciunt. q̄ autem nobis in ipſa Gallia oppidulum ſaluis noſtris omnibus & ſignis protentis per eorū acies agmine compoſito exeūtibus rapuerint, gloriantur. Neq̄ Hiſpani quidem cōtenti vtuntur q̄ regnum ſint adepti, oppidulū autē amiſerint. His omiſſis, quo vultu a Caſtellanis bellorū neruos ad vindictam prędæ a Gallorum vngibus redimendæ poſtularetis? niſi occaſionē hanc præparatam haberetis. Spero ex hoc ſaltu, Gallos talem ſibi calamitatem reportaturos, qualem debet Chriſtianum genus omne deſiderare. Eſt nanq̄ Gallis arma tenētibus impoſſibile, Chriſtianorum quēq̄ poſſe quieſcere. Iam Vale. Ex Valleoleto. Pridie Kalendas Decembris. M.D.XXI.

De ſomniis toribus.

Pernicioſa Gallis captura.

Sēper Hiſpāi ſternūt Gallos.

Pulchrę parationes.

EPISTOLARVM

PETRI MARTYRIS. A. M. LIBER TRIGESIMVS QVINTVS. ANNO. M.D.XXII.

P.M.A.M. Marchionibus.

LEo Pontifex, audito Gallorum profligatu, & Mediolani ducatus ab eorū finibus raptura, pręlętitia dicitur in febrim concidiſſe. Breuibus ait, mortuus eſt. ſit ne hac ari filiæ deſino iudicare diuerſi diuerſa ſentiūt, & loquūtur. obiit Leo Papa. Sparerſiani per diuerſa pontificatus purpurati electores, Spe conflictati procurrunt, conclauātur. Diu diſſidēt. Alternis ſeſurgiis conficiunt. Iulium Cardinalem Medicē Leonis patruelem admittū ad ſuffragia non debere, q̄ ſpurium eſſe dicat Volateranus Cardinalis genere. Soderinus eius conciuis, ſed ob diuerſam factionē inimicus, in publico conſiſtorio concionatus eſt. E cōtra qui Iulio Medici fauent, Soderini Volaterani de inimico iurgia & cōtumelias non eſſe audiēdas. De Medice multa proponūt, laudantq̄ ingenio pollentem ac rerū experiētia clarum prędicant, q̄q̄ diues ad exhauſtum Pontificatum redimendum aptus, & Florētinam rempublicam in manu habeat in preſentiarū, & in eccleſiæ vinculū illam ſuſtineat, in mediū adducūt. Legitimum pręterea non ſpurium eſſe arguūt, q̄ Iulianus patet eo, priuſq̄ moreretur, Iulii Medices genitricē, nobili genere ortam, i vxorem admiſerit cum liber eſſet. Ita Soderini

Mortē Leo Papa.

Leonis Pręlatus.

Digitized by Google

affectatam accusationem fecere irritam. Parte alia Bernardinus genere, vti nostis, Carualaus, collegii decanus ebullit, speraptatus feruida, sperans qđ non assequetur vnq̄. Colsina, q̄ Romanus sit, non desperat. Ceteri tū hypocritę, tum corruptores; diuersis vtrinq; temporibus legem ambitus strictis adorant amplexibus, & suffragia sibi pallentes aucupātur. Ita per dies multos Petri nauiculā exagitarunt, alter in alterū spumosis labiis iacula torquentes. Spiritus tandem sanctus ab ipsis, per missarum celebrationem verbis inuocatus, voces eorum, de animo nihil curans, dicitur audiuisse. Per nuncios ad hoc missum per latū est, Cardinalem hunc nostrū Dertosensem, a Cęsare abeunte gubernatorem relictū, fuisse ab eis, quod raro accidit, absentem electum. nil certi ad huc. misi tamen ego per dispositos equos e meis familiaribꝰ Lopicum Samanecū adolescentulū, cui dum puer esset Cardinalis ipse applaudebat. dedi ad eum epistoliū huiuscemodi. ¶Cardinali Dertosensi Adriano Traiectino Electo Pontifici.

¶Manus hactenus, pedes vetante Leone, minime deosculabar. pedes nūc lābo, Leone ad superos conscendente, tuq̄ sis in illius sede suffectus, Petri nauiculæ fluctuanti gratulor aperte. An tuę Beatitudini debeā, ambiguo vagor studio. labor est labori additus, non laborāti crās quillitas. Multos arbitror ad suę famę vitæq̄ cœlestis iacturam, culmē id rerū assecutos fuisse quod artibus a recto distātibus egerint. Beatitudini tuę vti arbitror, seruatum est ad salutem, Quandoquidem per caligatum Simonem illi, postergato Petro, nudis pedibꝰ ambulāte, scalæ illius summos gradus adepti sunt. Tuam vero Beatitudinem Petrus ipse, non pollicitis, nō largitionibus, nec (vt quidem, quū absens fueris, sua sponte delegit, prior locus, in hortū regnorum gubernatione cū collegis occuparus breues expetebat meas. Noua ista moles breuissimas exoptat. Valeat fœliciter tua Beatitudo ante cuius pedes prostratus humilem cōmēdationem dico. Hęc sunt q̄ in presentiarū rotant in vario fortunę curru. quando nuncius regredietur habebitis plura. Nunc Valete ex Valleoleto. vi. Kalēdas Februarii. M.D.XXII.

Appetitus Cardinalis.

Papa Dertosensis.

Epistola ad papā.

P.M.A.M.Fernando a Vega Castellę Magno Cōmendatario.

Decliii. Conqstiua Facetia.

DEedi ad te multas, ex quo Victoriam vrbem incolitis, accepi nullas, nullas posthac habebis. Siue te incuria premat, siue desidia occupet, vel Pontificia necessitudo extollat a deo, vt si hactenus rationem de me habueris tenuē, nunc nullam, a culpa non te habbuerit Egeum Ionio mixtum pelagus, quin ꝛcideris in ięsi pollicitī crimē: promisisti nāq̄ sæpe numero te, si abesse mus, fore mei memorem per crebras epistolas, caperem raras, q̄ nullas in quo esse animo ferendum veteris iubet consuetudo, ea præcipue Monzonensis, in qua dū triū Regnorum Aragonicorū curiæ agitarentur, Decem Ciceronis orationū enigmata tibi enodaui. Ex Valleoleto sexto Kalendas Februarii. M.D.XXII.

P.M.A.M.Magistro Theodorico electi Pontificis a secretis.

Decliii. OStendet tibi arbitror electus ni epistolium, quid vltra id feram nescio. Vobis familiaribus gratulor, quos ille facili nutu euehe tad summos titulos. Qui a vobis veniūt inuia esse itinera per crebris imbribus obruiq̄ cœno sarcinaria sumenta conqueruntur Missi pptерea, non sui ad vos. Tanti nuncii afflatꝰ primū raptare me præcipitem debuissent inquis, nō inficior quidem: sed quid vtilitatis mę vitę discrimina sub tali ętate pluscꝫ senectute nec bene valida potuisset afferre? quia præcipue de Pontificatu nihil certi vos habuisse refertur, sed per incertum quēdam nuncium sine Cardinalium literis fuisse id deportatū. Lupulum, cui dū puer esset sua Beatitudo sæpius est eblandita, expectabo. Sequar imperata. Vale interea. Ex Valleoleto quarto Kalendas Februarii. M.D.XXII.

P.M.A.M.Marchionibus.

Decliiii. Deliteris Cęsaris.

ACæsare literas habemus ad senatū, rationem illis præbet vniuersi discursus cū Gallis, q̄ omnia iam vobis ego significauerā per præmissum nuncium allata. Restat scire tātū Tornacensis arcis præfectum, deficientibꝰ, intra pactū terminum suppetiis Gallicis, arcem dedidisse. De munitionibus & tormentis habitis & quātū suis Flandriæ statibus, habuisse ciuitatem illam insignem conducat multa refert. q̄ sit earū omniū vterꝰ & viscera. circundant. illam vndiq̄, veluti fœtam pulli gallinam earum terrarū oppida villeq̄. Capite alio narrat, vti præteriti mēsis die decimo nono Galli fuerint expulsi Mediolano: Pollicetur aūt sua Maiestas, fore se circiter huius Februarii mensis calcem, in Anglia ex itinere ad nos, quod se vehemēter optare significat. hortatur vt interra cura diligens habeatur de regnorū quiete ac iustitię obseruantia. De nouo Pontifice nil ad huc certi habemus. Dies agitur quindecimus a mei familiaris discessu, qui vti relatū est per equos dispositos Victoriam, vbi morantus gubernator

arx Tornaci capitur.

Promissio ad ventus. Cęsaris.

res, petiit intra horas quatuor & viginti. Detinetur ab electo vt arbitror, cui est gratus, Donec ab collegio Cardinalium literas habeat. Interea scito aliatū esse nobis Emanuelem Portugalliæ regem obiisse, Leonem secutus est Pontificem, quo cœlorū portas, a tergo cœlos aperientis, patentiores assequatur. Mira semper de Rege illo dicta fuerunt, q̄ iusti & recti amator esset q̄ bonus & integer ac religionis obseruantissimus. Valete, Ex Valleoleto quarto Nonas Februarij, Millesimo Quingentesimo Vigesimo secundo.

Laus Regis Portugallę.

P.M.A.M. Eisdem Marchionibus.

Literę consistoriales.

ECce, quæ vos suspensos liberet, epistolam. Familiaris meus ab electo Pontifice regrediens est. octodecim illum dies, ne vacuus rediret, electus detinuit. Consistoriales literas asferens de electione. Cuius hæc sunt sensa titulo præmisso huiusmodi.

Titulus literarum.

Reuerendissimo in Christo. P. Domino Adriano titulo sanctorum Ioannis & Pauli. S.R.E. Presbitero Cardinali Dortosensi cōfratri & collegæ nostro. Charissimo in Romanum Pontificē nominato.

CIrcuitionibus prętermissis, epistola continet: Cardinalium collegium, attenta huius tui Dertosensis quiete, doctrina, rerum experientia, & morū sanctimonia, in Romanum Pontificem vnanimes elegisse. An animo id fecerint, ille sanctus, quem ipsi se inuocasse aiūt spiritus, diuidicet. Ego autē q̄ ex vario relata procellosos eorū affectus intelligo, an vnanimes ambigo, & an sibi quisq̄ maluisset, scio quid credam ego, qui decēnio versatus Romę, de moribus illorum dicendi portum calui. Illis hoc loco accidit, quod in fabulis de Pardo ac Leone super agno raptando scribitur. fortibus illis alterne se dilacerātibus, ex trāsuerso quodcūq̄ quadrupes inters aliud prędę se dominum facit. Tres aiunt se milliuros Cardinales, qui eū ad vrbem comitentur. ad quam, vtq̄ celerrime properet hortantur. Romā Italiamq̄ totā alias ruituras, scribunt. Inuitus discedet, Cęsare nō viso, qui scripsit vt eat ad vrbem, sub cuius nominis vmbra intelligitur rem adeo nouam, vt absens eligeretur, emanasse. Ioannem Hemanuelē, Cæsareum oratorem, iure credendum est huic electioni non defuisse. ex longa cum principibus rerum experientia, discordibus præcipue, nouit quibus artibus sit agēdū. De his satis. quid demum Pontifex ipse rescripserit, accipite.

Cōparatio de pardo et leone.

Leo Hemanuelis.

Papę epistola ad autorem.

DOmine Martyr. literas vestras congratulatorias de nostra in summū Pontificem electione, ante aliquot dies accepimus. Sacri Collegii literas Lopicus vester voluit expectare, propterea non fuit prius responsum. De gaudio vestro circa ea quæ deo disponente facta sunt, nihil dubitamus, vtpote quibus iam inde a multo tempore cōpertus sit animus vester erga nos. Sed vt vos de honore summo, nobis vltra oblato, lętamini, ita nos onus annexū exhorrescimus, vtq̄ vtinam illud humeris infirmis, in alios robustiores humeros, deo inoffenso reiicere possemus. Quid onus ne posuit, vires adferendum suppetat. Martyris nostri semper erimus memores. Aetate vestra grauibusq̄ imbribus cadentibus consideratis. Vobis consulimus vt alia hora venienti nos salutatū, abstineatis, quia speramus fore, vt nos in Castellam vobis propinquos capiamus. Valeat interea feliciter noster Martyr & pro nobis deū orare meminerit. Ex Victoria vrbe duodecimo Februarij. Millesimo Quingentesimo Vigesimo secundo.

In calce epistolę manu propria subditum. Vester amicus vt ante. A. cardinalis Dertosensis. electus Pontifex Romanus.

IAm ergo qualem Pontificem habeamus, q̄q̄ sit de nouitate admirandū, iam intelligitis. Scripserunt ad me, vnaquæque Pontificis adhærent, vt properem suadentes. Priores partes & honoratiora loca primis accedentibus esse parata. Sero autem seris inquiunt. qui tarde semi nat tarde metiturum aiunt. Hęc illi vno tenore. Ego vero, Qui iam extremos vitæ margines sexagenario maior, peramabulo: affectus illorū derideo, laqueū fortunę porrigo, & medium Aquilate vnguem ostendo. Dies hominis esse breues nūc nascentis, breuissimos fore meos dico. Vt uere neminem, qui a futuro pendeat, respondeo. Bene illis prosint susceptæ spes, fauste Pontifici superadditi labores & curæ. Iturū me polliceor, tantum vt salutē, quādo per temporis insensi cōmodum licuerit. quo vero mihi Pōtifex ambitionis fumum adaugeat, necq̄ pedem moturum. quod satis est ad eam quæ potest in humanis optari fœlicitatem, Ferdinandus & Helisabetha Catholici reges mihi reliquerūt, quę mediocrem vltra statum hunc meū, fortuna elargitur, ad possidentis iacturam & animi procellas magis q̄ ad quietem impartitur. Ergo vos qui gallinarū estis albarum filii, arbitramur q̄ vos fœliciores ab ouis esse natos si rite consideraueritis, nihil magis vos, nec Pontifex ipse, de vestris fluminibus exorbebitis, q̄

Derride affectus auaros.

Nō viuit q̄ pędet a fato.

Qui multa possidet affligitur.

Digitized by Google

ego vel alius quiuis, modo contenti viuamus de nostris fonticulis. Iam epistolę modum excessi. Abscindam alias, & epistolio vos contentos efficiam. Valete. Ex Vallecoleto idibus Februarii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo secundo.

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

Dcclvii. Adagia in Cardinales.

QVod spiritus sanctus, istorum purpuratorū precio vel alias retortis itinersibus eruectorum preces audierit, ab Simonisq; vnguib⁹ affluentis, illos in electione ista liberauerit lætamur. Visi ego nondū hominem, visam quando imbres defuerint, qui grauiter perruperunt itinera. Nec accessum differre displicet, quo ligam hac mora, in auarorū & ambitiosorum animis quę quisq; de se cognoscens, in alios coniecturas torquent, a meo esse alienas iudicio. Vt scilicet a Pontifice sperem addi meæ tranquillitati vel pusillum posse. De cæterō, a tibi Gabriel Merinus Bari Archiepiscop⁹, Legionis episcopus vna, est amicus, rem præclarā ab eo gestam referre intendo. Quod turbidam dona Maria Pachieca, iugulati Padillæ vxor, miseram Toletū vrbem, in summam Cæsaris iacturam & desecus cupiditatibus quibusdā retinuerit hactenꝰ, intellexisti arbitror. Ex Pontificis & collegarum gubernatorū rogatu, is Toleti paci studens agebat. Per vagos & facinorosos sicarios, habemus eius vrbis regentes in vitæ discrimine diu versatus est. Ambagib⁹ posthabitis, quo die Beati Blasii solēne celebratur, quid fortuna esset latura statuit experiri. Toletan⁹ clerus a perditorū hominum iam premebatur insolentia, dite illorū templum semispoliauerant. Necessitate stimulati sacerdotes Archiepiscopū eligunt inducem. prodit armatus, boni sequūtur. Pugnatum est acriter. Dominæ Mariæ domū & viarū angustia tormentis fulciebant. victi tandem fuerunt, ac diffugerunt. Aufugiunt. qua Domina Maria cū eius sorore, mōtis, acuti comitiua perfugerint, nescitur. in Portugalliam arbitrantur. Quiescit tandem tui amici opera infelix illa ciuitas. Ad alia Pontifex se accingit aditer. Idem Cęsar suadet. Se magis ibi, quā opera q̄ in Hispania indigere scripsit. equū est vt eius accessum ad vos desideres. Speremus fore vt sui pectoris tibi fit fibras aperturus, quandoquidem, dum apud nos fuisti, eras eius anima, tuā discessum egerrime tulit, libentissime receptum suscipiet. Secutus sim necne, adhuc sum dubius. Quod Dō Ramona Cardona prex perierit, regula est generalis, quę nullam patitur exceptionē: quod ingloriꝰ nulliusq; preclari facinoris in tāto magistratu fuerit autor, unde possit ab obliuione iniuria præseruari, sui affines collachrimentur. Anobis. Plebeius quidā mechanicus Victorius Perez miseram Valentię ciuitatem cū facinorosorum sequela, trahebat precipitem. Captus iam tandē fuit, & meritas per mille supplicioꝝ genera penas luit. Nec propterea sopitur adhuc cōtagio illa popularis. Immo & Aragoniæ Regnū fere infectū ea pestę prolabebat, ni sua prudentia Don Ioannes Lanuza prorex isset obuiam, facinorosos eius tanti mali excitatores, tū astutū forti manu prosternens. Iam Vale. Ex Vallecoleto sexto idus Februarii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo secundo.

De archiepiscopo Barri. Dona Maria Pachieca.

Spoliatio templi Toletani.

Don Ramon perijt.

Laus Lanuzę.

P.M.A.M. Magno Cancellario.

Dcclviii.

HAec ad vos attinent. Hispania, vt scitis iam tandē promissis, de aduētu desiderat. De reb⁹ Italię nihil ad vos ego, quia ꝓpiores estis. De nostris in fortunę tabella, Valentinū excitatur regnum. facinorosos quosdam deprehensos prorex punitur. qui sociorū exēplo iudiciū timētes aufugerūt, occupato Xatiuę municipio, vbi Castellū est illud ingens, a Mauritanorum principum receptiuū, & in presentiarū ducis Fernandi Calabridomicilio. non electum cōciliabula celebrat prędonica sex illa, regem sibi elegit, audetq; circūuicinia omnia infestare. Pupus electus gregi male cōposito persuasit, suis se carminibus effecturū vt proregis exercitu solo suo prospectu si veniret arma de manibus caderent. Credit popul⁹ oppidanus, tributaq; sibi ad milites alendos imponi passus est. Hęc sunt opprobria & ludibria quę ciebrescit deterentq;, nisi Cæsarem adduxeritis. Iutegros profligarunt duos iam exercitus nobilitū facinorosi. Dum hæc in pluteo apudme adhuc moraretur epistola, perlatū est Don Diecū Mendocū proregem ad nulliare tertiū ab Xatiua, in alueo fluminis vitus, apud oppidū Canales nuncupatū, ripa latenteri, ex insidiis cursores equites leuis armaturæ insiliisse, qui Xatiuanos vagos ad certamen lacessierent. Decepti sicarii exeunt. Sequuntur prouocatores. Cadunt in insidiis. arma non decidunt nisi e manibus, vti Pupus ille præstigiator dixerat. Primus ipse aufugit e sexcentū peditibus & equitibus quadringentis circiter, tertiam a tergo in nostrorū pte mortuos & captos reliquerunt. portis iam clausis se continent. cito labentur. Perempti & ex proregianis plerique, vti prorex ipse ad nos scripsit. Iam se deceptos oppidani sentiunt, & peruicaciæ pœnitet. erigere tamen adhuc non audent caput, a profugis hospitibus pręsi-

Occupata Xatiua.

Pupus regulus.

Quid prorex fecerit.

Digitized by Google

Est aliud dolẽdum, patientię thoracẽ indutũ. Ex Hispaniola vrsonibus & auro faccareisq; massis & cassiafistula, nauis vna nostris littoribus iam appropinquabat onusta. Pyrata Gallꝰ nomine Florinus in prospectu nauium adortus, expugnauit, accepit. Ea prẽda sapidissima pelecti, nil tutum a nobis relinquent, quia præcipue Don Petrum Boadillam, qui sua classe credita e sancto Sebastiano euecta, terrore Gallica omnia littora replebant, naufragio cum ceteris comitibus periisse intelligant. vti coclea sua cornua, vi aliqua succedẽte, contrahit, ita suos animos suasq; facultates a littoralibus locis ad interna cuncti, Britani præcipue, remittebant. ph quãtũ incõmodi ac molestię nobis est illius classis naufragium paritura, qui hostes, ea fauente, premebamus, prememur prope diem ab hostibus. quando senserint se, nullos obices obuiã habituros. Neq; n. nobis est in pẽsentiarũ classem alteram parandi. Libentꝰ dulcia, si dulcia emergerent, q̃ hæc fellita tibi significarem. quæ tempus affert ea capimus. Ex Valleoleto vt ad Pontificem proficiscar petasatus, decimo quarto Februarii. M.D.XXII.

Boadillę classis.

Exclamatio.

Laticinia.

P.M.A.M. Electo Pontifici. Dcclix.

A Reditu Lupuli quondã, nunc ob lanuginem iam pullulantem, integri Lupi, a Beatitudine vra nulla est hora quæ non sit mihi longior anno. Accessit ille cũ fœlicissimis literis idibus Februarii. Postero die licet aliter imperatum attulerit, iter cœpi fluminum illuuionibus & tẽpestuosis nimbis intercluſus, moror in via. vra interea Beatitudo presentis epistolii latorem, sui hert Archiepiscopi Cusentini nomine, læta fronte suscipiat: Pontificatũ vir ille, veluti aureo in torque gemma lucida, exornabit. Maturo nãq; consilio ac prudentia, vix agnosco virũ, cui cedere debeat. In sacro vrę Beatitudinis pectore arbitror de illo rationẽ esse, a longa experientia conceptam, qualem eius excellentia promeretur. Claudo propterea ruũ labi exoptantem. Burgis ob crepitantium imbrium rabiem, veluti tetro carcere inclusus moror, mitem horum aliquam expectans. tertio Nonas Martii. M.D.XXII.

P.M.A.M. Marchionibus.

POst Pontificis electionem, qui me a suis fortunæ cunabulis, idest ab oratorio munere a Cæsare puero, atauum eius catholicũ dilexit, astiti semper; ob linguarum carentiam, nesciebat enim præter latine proferre quicq̃, aut aliam intelligebat e nostris, comes & interpres ac negociorum director. Quid ego egerim perquam fimini. Cæteris omissis partibus, audite: vt verum fatear, obseruabam virum dũ liber erat, & vir tuti eius inuidebam. Seruus effectus est, vt seruum minoris facio. estq; in miserationẽ inuidia commutata. Si est ita vt mundus hic erumnosis laboribus plenus & lachrymarũ sit vallis, si mille discriminib9 in horis farcitus, qui de suis his ferculis plura consequetur. Calamitosior erit, licet populo prodeat phaleratus, beatumq; esse inclamitent vociferatores adulandi causa. Maiore igitur miseratione dignus, quandoquidem in hac lusoria tabula sessionem integrũ est assecutus. Hoc vno poterit gaudere ornamento, q̃ non per luxũ aut largitiones, non per iniqua promissa vel ambitus alios, precum aut precorũ euectus est. Missa hęc omnia faciam9. ad eum sero accessi, nec libens quidem id sero, ne vani, ne auari, ne tandem amici, fuco ambitionis aut fãmato auari ię studio trahi animũ meũ arbitrarentur. Pudor tandẽ & pontificis familiarũ & amicorum literę me impulerunt. Die quarto decimo Februarii sarcinulis collectis moui ex Valdoleto, vbi fœlices & tranquillos egeram in aurato atrio, sub turbidis insanientis plebeculę motib9, menses sexdecim, hortensibus deliciis & fluctibus temporũ describendis intentus. Non ante vndecimum Martii conspectum Pontificis adiui, & id quidem hora noctis tertia, properanti namq; cũ propior essem, quia discessurũ Pontificẽ altero die viatores obuii mihi retulerãt. Ante lucem atriũ ineo, id erat Beati Frãcisci cœnobiũ, exorsente Aurora prodiit e cubiculo, vti est moris a iuuentute, rem diuinam celebrauit. his peractis, pedes illi osculaturus sterno me, pedem porrexit cruce fulctum. Subleuato veteris amicitię memor eblanditur. quid Martyri suo imperet percunctor. Lucronii, quo erat iturus, ex itinere se dicturũ quę mihi expediret edixit. Biduo Lucronii moratus est. Bis illum allocutus sum. Vt ex verbis ei9 colligi potuit comitem ad vrbem me voluisset. In Castellæ regnis, vbi ætatis meæ vim omnem consumpsi, vbiq; mihi ex nouis orbibus ab Hispanis repertis, viuendi apud posteros est prębita materia, me obsecuturũ obtuli. Mutare nunc terras, vrget me senio, durum mihi fore præposui. Se cogitaturũ ait. me non iturum tacui. discessit ille cunctis obuiis a fronte benedicens. regressus ego sum illi terga vertens. nil vltra salutato, aut venia petita, ipsi soli benedicens, ac miserans ab occipite. Victoriam vrbem apud gubernatores inhabito. Si quid agendum in re aliqua nostra emerget, amantis pceptoris & in rota fortunę obsequentis ministri officio fungar. De

Dcclx. Amicitia vetus cum Papa.

Descriptio mundi.

Fœlices mei ses autoris

Verba Papę.

Autoris verba.

Digitized by Google

Confusa Italia.

me ac pontifice satis. Ab Italia fertur, omnia esse in confuso, Gallorū reliquiæ Mediolanoe ste & Cremonam se receperūt. Ab Heluetiis auxilia poscentes vt reintegrato exercitu reuertā tur ad susceptā damna resarcienda. sunt nostrę vires interea separatę. Prosper nanq; Columna nostri exercitus prętor intra Mediolanum se continet. Franciscus Maria Sforcia dux a Cęsa re destinatus, Ludouici, quem Heluetii vēdiderūt, filius, Papiam, ea est Ticinus, cū quattuor Germanorū millibus cataphractis quibusdā tenet, & Galli Binascum oppidū & vicina nūc ex Alexandria profecti occupant, medii adeo, vt neq; possint ex vrbe Mediolani ferre opem duci, neq; audet cū tam parua manu dux ad suos in patriam penetrare. Valete. Ex vrbe Victo ria Alabensi decimo Kalendas Aprilis. Millesimo Quingentesimo Vigesimo secūdo.

Dcclxi.

P.M.A.M.Marchionibus.

Quomodo susceptꝰ Papa i Cęsarea Augusta. De aduentu Cęsaris. De prece Neapolitano. De crudo bello Italię.

MEmoriæ scrinium aperite. multa sum vobis vno spiritu elargiturus. De Pontifice primū. In Cæsarea fuit Augusta cū solemni pompa susceptus. Sub aureo tegmine sellam humeris nobiliores deportarunt. Attonitus gestatū populus inspectabat, in extasim præ admiratione raptari videbatur. Sexdecim episcopi, e Castellanis regnis maiori ex parte, comitantur eū. Barchinona Laletanię caput, nuncios ad Pontificem legauit, peste sa meq; populum laborare significans. nec ad se Pontifex eat suadet. E Cęsaris familiaribus a cu biculo, Dominꝰ de Laxao ad Pontificem a Cesare missus hac transiuit. Reliquisse ait Cæsarē in oppido Calesio vt in Brithaniam ex itinere ad nos trasiciat. Cuperet Pōtifex Cæsarem vi dere priusq; ex Hispania pficiscatur, paterno nāq; illū amore prosequitur. Cæsar vero instat vt eat ad vrbem. Mingouallum audistis equorū Cęsaris fuisse magistrū. A belluarū imperio Cæsar illū ad regni Neapolitanū proreginatū traduxit. Vir Cæsari fidissimus est. sed a natura parum patiens, tracūde audit ac respondet. honor forte tantꝰ mutabit in eo ingenium. Ab Ita lia fortunę aiunt olim nihil benignius solito ferue re. Galli reintegrato exercitu Heluetio rum copiis, duorū & triginta millū peditū, cataphractorū vero Gallorum lanceis vt ipsi nū cupant septingentis, & auxiliaris Venetis quingentis. Insubriā iterum infestant nostrū vero exercitum octo & triginta peditum millibus, Cataphractorum vix mille aiunt constare. In villaquæ Biccocha dicitur a Mediolano millia ria tria distante nostri, In Binascho, quod op pidum est medium inter Papiam & Mediolanum, Galli castrametantur. Alterne se mordent & leuibus lacessiunt pręliis propediem tubarum & lituorum clangoribꝰ excitabitur horri da pugna. stare diu nequeūt, quin insaniāt, & pro paucorū ambitione se inuicem digladient. Apertis faucibus, maligna numina congressum hūc operiuntur. Ab his lachrymandis disce damus. Est de concionatoribus regis dominicę professionis magister Ramirez Michael Sala mantinꝰ, vir quippe prudens & eruditus. Cęsar audita suæ sororis Portugallię Reginę vidui tate, fratrem hūc solatum eam a se dimisit. De nouo Rege futuro in regni habenis guberna dis, alium ab eo esse qui sub virga fuerit paterna, quia excelsi principis indicia præ se ferre il lum ait. genitoris actā nititur imitari. E familiaribus tamen paternis multos a suo liberat ob sequio, quo suis veteribus locū dent in magistratibꝰ. Reginam vero ait pre dolore amissi vi ri fere insanisse, quē in vltimis diebus ardenter amabat, a quo in primordiis abhorrebat. Cre dit magister ipse, Reginā ad virum applicatam a fœmina quadam Portugallica fuisse fascina tam, quo regem virum despiceret, medicaminibus mox incolumē effectam. A priuigno rege dicitur obseruari, habericq; loco verę matris. Ab ędeꝰ bi tumulatus est rex vir, Reginam eruere vix potuerunt, se ibi velle virū comitari ad vitæ suæ finem a iebat, eduxerunt eam tādē & in regia vitam agit qualem pudicam & sanctā decet viduam. Victoriæ tertio nonas Maii. Mille simo Quingentesimo Vigesimo secundo.

Futura pugna.

Laus nouæ Regi Portugalię.

Fascinatio Reginæ.

Dcclxii.

P.M.A.M.Marchionibus.

PAulo post superiorem epistolā, a Magno Cancellario sub sequens allata est, vt intelligatis qua doctrina vir ille polleat, & inde commodas vestris ingeniis excerpatis opes, meis respondentem, ipsum audite.

Mercurinus a Gattinaria Cæsareus Cancellarius Conterranco Petro Martyri Cæsaris a consilio.

Excusatio ad diuino furore multa.

TUas nuper accepi binas, nec prætera plures, post meas ad te datas ex Calesio, licet mississe te multas scripseris. Profecto sum gauisus vsq; adeo te meis literis oblectatum fuisse, vt nihil supra. Nam eo animo scripsi, vt te conterraneū absentem emergentiūq; rerum cupidū, oble ctarem, sed vt intelligere possis quantū ego vicissim tuis literis afficiar, ex eo cognoscēs, q; re spondens tuis non animaduerterā cuius diei datę, incideramq; in eum errorem insimulandi

Digitized by Google

tuſ, q noſtrorum victoriam apud Pyrenneos per literas tuas gratulat⁹ non fuiſſes, nec audeā tamen affirmare, an eſſet in eis ſcriptus dies, dequa re ſententiis literarū ruminatis, nil aliquando curamus. Vtcūq tamen fuit, forte potuit de acumine tuo, animus aliquid facile preſagire. Nam & ſi Ioſephus ille ſomniator aut prophetarū aliquis e præteritis, quando id eſſe non poteſt, non es: quis negauerit tamē, cum ſis vates, poſſe te aliquando futura prędicere? Sunt. n. & multi tempeſtate noſtra, quos diuinus ille furor tantū a Platone laudatus, tangit. Menſq ipſa nōnūq ſenſus noſtros decipit, ac tāq his corporeis ſoluta compedibus, ſeſe ad ſuū centrū tollit, deum optimum maximū. Quæ tāetſi tibi homini peritiſſimo non ignota credam, præterire tamen nolui ne me vſq adeo imprudēter ſcripſiſſe crederes. Sed quid dices, ſi iuſti⁹ te carpam, q in literis tuis de tertia Februarii nulla ſit facta mentio de Romano pontifice: quo iudicio cunctorū, cumulum gratiarū perficere videtur, deus omnipotens in Cæſare noſtro, vt eum ſui gregis paſtorem dederit, quę nemo ipſi Cæſari, fide, probitate, ſtudio coniunctior eſſe potuerit. Quis dicere audebit non omnia currere in ſententiam Cæſaris? Vt is ſit, per quē Chriſtiani orbis decus ad ſuperos tollatur, omniq barbarorum perfidia & impietate ſublata, vniuerſus demū orbis ſanctiſſimū crucis vexillū ſequatur. Quod autem ad Gallos attinet, ego nihil in ea parte a te diſſentio, vt neceſſe ſit per eos tāq per duriſſimas rupes, hāc ad Chriſtianæ pietatis gloriam ſterni viam, quibus ſtantibus mœreat ſemper, & tamq intra clauſtra Chriſti grex a luporum rabie truculentiſſime dilanietur. Noua ſiquidem habemus quotidie de Turcharum motibus, quorū autores aliquando deus perdet. Perſuaderi. n. vix nobis poteſt, quin noſtrorū opera fuerint barbarorū illę temeritates excitatæ. Deus viuit, forte pœnas luent. Nos ppediē ad vos proficiſcemur, Tu vero interim Vale. Bruxellis nonis Martii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo ſecūdo. Vos auſē hoc literarum exemplar vna cum reſponſiua Nonis Maii habetote ex Victoria. Milleſimo Quingēteſimo Vigeſimo ſecundo.

Philoſophice iocatur.

e fato Cæſaris in pōtifice.

De Turcis

Petrus Martyr Magno Cæſaris Cancellario Conterraneo.

DAtas Bruxellis in Belgis nonis Martii literas tuas nuncius quidā ignotus circiter Kalēdas Maii mihi porrexit. licet ſerę raręq, gratę tamē, colligo ex illis allatas fuiſſe meas, quādoquidem de meę epiſtolę ſomniatoribꝰ & prophetis tuę ſint refertæ. Solent quippe, vt ais, aliquando e corporibus animę ſuis partem a ſe dimittere, licet corporibus illaqueatæ, quo ad originē ſuam eleuatę de futuris queant aliquid præſentire. Defuit illo tēpore mihi ſpiritus ille, quo agitāte caleſcimus & vaticinamur. Sed ad Gallorum inſolentiam veniamus. Eſt ne alicui dubium quin ſit impoſſibile Gallis in columbꝰ quieſcere quēq? Nemini quidē vti perpetuo conſtat experimento, ergo quid expectamus? regiones omnes nō expilauit modo ſed excoriauit ſitas. Templa omnia aureis & argēteis ornatibus, dicitur rex ipſe ſpoliaſſe, vt exercitu coacto, noſtra deſidia fretus, tendat in Italiam, perturbetq more ſolito Chriſtianū genus, omnes fines reliquit imparatos. Virium quicquid aſſequitur trās Alpes non mittit ſolum, ſed impellit ac trudit inuitos milites, qui maiorū exemplo, quater iam & quadragies a quadringentis annis profligatorū in Italia, ſanguine Gallico pinguefecerūt agros. Quid occaſionem nacti talem obdormimus? currere cupientibus in Gallorū iugulum & acceptę iniurię vindictam, Hiſpanis vt frenis impoſitis detineantur, imperatis vt audio. Erimꝰ ne in pꝛiis laribus tuti, ſi Mediolanenſibus copiis profligatis, Pœno leone ferocior ſe totū in nos conuerterit? vbi ſunt bellici apparatus forte percunctaberis? Non modo quibus impetere fines eorum vires ſuppetāt, modo velitis, verum quibus ad eorū intima prędordia penetrare, ſi verum fatemur habemus, hoc tempore præſertim quo rebus Italis impliciti hebetantur eorum nerui. Quæ copiæ, quinq peditum excercitatiſſimorū millibus præ rabie q detineant labra mordentū, ſub don Antonio a Cuñiga diui Io. priore mœrentiū poterūt obſiſtere? addictis præcipue duobus millibꝰ veteranis ad Nauarræ cuſtodiam deputatis, totidemq iri ſancti Sebaſtiani oppido preſidiariis, crura ſcalpentibus prę deſidia, quin Gallorum feces in confiniũ præſidiis relictæ, trucidentur. Suppetias noſtris prębentibus delectorum nobilium equitum quatuor millū copiis, quos omnes ſuis alit ſtipendiis Caſtella. cur talem exercitū tali tēpore ocio marceſcere permittitis? Carthaginē Carthaginē, Hannibale Italiā infeſtāte, proclamabat quidē in ſenatu Romano eſſe querendam, donec Scipioni de Carthagine impetēda fuit cura demandata. Domi, domi, quęrendus eſt hic hoſtis, Chriſtianæ tranquillitatis inimicus. Cōmeatus illi hac via pecuniaſq ad reſarciendū exercitum rapiemus, quū primum Hiſpanus miles fines eorū calcauerit cuncta patebunt: ſi pręcipue ad prædam ſoluantur habenę. Capillatam occaſionem hanc per immortalem deum ne pręcreamus, ſi caluum occiput

Reſpōſius philoſophica.

Spoliatio templorū.

Quoties ſtrati Galli

Inimicus quietis Gallus.

Digitized by Google

auerterit pœnitentia torquebimur inexpiabili. Non ego Gallos odi, neq; hominū quēq; pacis amatorē, Gallorū pernicie ob hanc desidero causam, q; dum suis affectibus raptati, Christianos bellis acribus vrgent reliquos, Turcharū princeps insultat, fret⁹ nāq; nostris desidiis, quibus rex ipse Gallus fomentū prebet eternum, alas audet tā libere protēdere, si non suasu, vti existimant plerīq;, & vos suspicamini, causa tamen eius Pannoniam, tā secunda fortuna,

Quare captum Belgradum.

Belgrado inuincibili oppido ipsi⁹ regni aggere validissimo debellato, infestauit, q; ferre supetias Christianor⁹ princpum nemo potuerit, cum Gall⁹ implicitos omnes teneret. Impelsit & alia ratio cur odisse Gallos oporteat, q; ab annis iam triginta circiter meū tuūq; natale solū qescere nūq; sint passi. assiduis bellis & collachrymandis depopulationib⁹ regionē vniuersam aut vastarint, aut contra uenientibus vastandam obiecerint. Quod vero de Pontifice ad

Quare nō scripserit ō Papa.

votum Cæsaris electo non scripserim, ne cartam, ne atramentū, ne tempus tererem incassum id effeci. En quid? a vobis & a vestra curia id nuncium primū delatum est ad nos, & me taxat Ebusanus, a quo sal omne Genuā deuehitur, cur ego Genuensis e Genua in Ebusum sal non reportauerim. Iam Vale ex Victoria vrbe quo Pontifice discedente ad gubernatores me cōtuli vos expectaturus. Septimo idus Maii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo secundo.

P.M.A.M.Marchionibus.

Decbxiii. pestis affligit Victoriā Discordes cardinales.

HAec nostra vrbs Victoria quadam aeris intemperie laborat. Pereūt solito plures, propterea de loco mutando loquuntur, facerentq; nisi audirent Cæsarem esse in Britania, vbi susceptū aiunt fuisse quali amore ab auunculo & matertera regibus talem nepotē, qualiq; pompa tantū decuit suscipi hospitē. Ab vrbe habemus factionarios illos purpuratos rubro galero cristatos, dissidiis & perturbationibus intendere. Medicē oderūt. Columna Romanus & Soderinus alias Volterra Florentinus, in Senensem obsidionem binos miserūt exercitus, per Vrbini ducem vnum, per Renzium quēdam alterū: Medici putantes astruere lapsum hac via, si Senenses exules admittantur possidentibus electis, obstit it vtriq; cū viribus Florentinis Medices. Ita paccata vrbs Roma, quæ ob illorum ambitiosos & inuidos affectus, quibus Petri nauiculā subuertere nituntur, fluctuabat. his itaq; compositis opera Medicis, Vrbini dux in reconciliationem & statum admittitur, quem ex Augusta Cæsarea Pōtifex hortatu collegii Cardinalium confirmauit. Prudenter actū fuisse iudicatur. est nāq; is dux ad niti

Dux Vrbini admissus

dos fontes perturbandos aptissimus, quū sit vagorum & sicariorum omnium ac rerum nouarum studiosorū refugium portuosum. In Germaniam transiliamus. Lutherū aiunt hereticum sue perfidæ institutionis habenas adeo soluisse, vt suæ professionis Augustinæ cucullatis det vxores. Abbatisse cuidam publice vt aiūt nupsit ipse. Ex gallia vero nūciatur, Gallorū

Quid ex Gallia.

regem ad hoc venisse necessitatis, ob impensas alendorum exercituū, vt viritim e domo in domum ferme supplex pecunias poscat, eius exercitus in Italia labi dicitur indies magis ac magis, tū Italorum & Hispanorū virtute, tum egestate rerū languidus. nil certi tamē habemus, tempus erit particulariū narrator. Quo vero pacto Gallos Mediolano eiecerint audite. Laudæ vrbe a Mediolano milliaria vigīti distante dissipatisq; præsidiis sub federico Gonzaga Bozani domino militantibus, paulatim versus Mediolanū tetēderunt nostri, vna noctū, quæ

Ingressus Mediolani

fuit decimo Nouembris subsequens, per portam a ciue proditā, vt aiunt plerīq;, licet alii aliter ferant, ingressi sunt vrbem cum paucis. Primo Hispanis Pescharę Marchio, peditatus dux, mox Cardinalis Medices, ancipiti fortunę se crediderunt, Galli audito ingressu hostium cum imperiali symbolo per vrbem proclamato, deciderunt animis & rapuere fugam. ciuib⁹ quibus erant non benegrati, malesidentes. In viridariū, quod est Castello contiguū, se primo

Gallorum fuga.

receperunt, mox Papiam quo tempore nec dum Franciscus Sforcia dux designatus descenderat ex Alpibus. ex Papia vrbe ipsi Binascum, vti iam dixi, habitis Heluetiorū quindecim millibus profecti sunt. Dux autē Papiam venit cum Germanis & cataphractis, quos supra memorauī. stratagemate dehinc a Prospero Colūna & Pescharię Marchione astructo seruat⁹ est, qui dato duci aduent⁹ die, Gallos ex aduersa parte castrorū, qua dux erat a Gallorum manibus euasurus, ad pugnam se prouocaturos hospites confixere. Ab eo latere Galli suas acies instruxerūt, euasit eo modo dux electus ad suos in patriam, relicto Mantuę Marchione Papię, quam expugnare post ducis discessum Galli tentarūt. sed sua spe frustrati a Marchione defenso reiecti fuerunt. Ita coniunctę nostrorū vires rem perfecerunt ad votū suū. Ad manus autē

Mod⁹ pugnę.

hoc pacto venerunt, Galli suo milite confisi statuerūt nos adoriri, qui se apud Biccocā villā a Mediolano parum distante munierant in castris. Heluetii duobus cuneis potentibus effectis, ordine suo gradiunt ad castrorū oppugnationē, ex iniquo manus conserunt loco. E repa

guls

gulis & aggeribus iuuenum Mediolanensiū electorum duorum milium manus, & Hispanorum quatuor milliū dexterrimorum, stragem Heluetiis indidere talem, cū scopetis aliisq; omnis generis tormentorum & missilibus ac strictis telis, vt in ictu oculi quinq; millia transfixerint ac trucidauerint e validioribus. Primarii nāq; ac nobiliores eorū, agmina pręcedunt in pugnis. Ceteri quid de se facerent inscii, veluti oues sine ductorib⁹ terga verterūt, ita paulatim contracto peditatu, discerptus est vniuersus Gallorum exercitus, Nullibi susceptæ illorum reliquiæ fuerunt, pręterq; Cremonæ. Ibi nunc agunt sub domino de Scuto fere obsessi, quę sequētur in aliam seruo epistolā, eam credo dicturā Gallos, amissa nobilitate impedimentisq; omnibus, trans Alpes euolasse. Ex his reb⁹ pleraq; extra ordinem scribo, quia sępe desunt suo tempore veri recitatores, vos ea capite quando prębentur & Valete Victorię non incolumi Quarto decimo Kalendas Iunii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo secūdo.

Discerpti Galli.

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

Dcclxxiiii

AIs te delectari meis epistolis, quando præcipue de horum nobilium amoris perseuerantia erga tuam prudentiam, te facto certiorem. te non minus colunt absentes, q̄ admirabantur pręsentes. In præsentiarum nil habem⁹ significari dignum, pręterq; de lachrymanda regni Valentini ruina. De Pontifice nanq;, qui adhuc in Augusta Cęsarea morat̄, nihil ad me. Cursores nanq; frequentes a vobis & ad illum eunt ac redeūt. Ad Valentinos igitur calamitosos labores veniam⁹. Scripsisse me arbitror, quo nā pacto reductis ad sensum his, qui pensi aliquid habebant, cum pręsentaneam cerneret suam pernicíem, sicarios & vagos Xatiuam profugisse. vna & Algeziram oppidū aliud munitum, Xatiuę vicinū, illius regni membra non infirmiora, in rege sibi electo præstigiatore quodā quo larua reguli duce, ingentia in regno illo damna sunt admissa. Marchionē Zeneti don Rodericum Mendociam, quem tu nosti, primo tempore dementiæ pullulantis colebant, vt est fluctu mobilius ignobile vulgus, pręhenderunt eundem. Post hæc & ni dux Fernandus Calaber, eius castelli Xatiuani Regio iussu incola, sita prudentia Marchionis iram temperasset, se cuissent in frusta. direxerunt nāq; gladios in illum sępe numero. Ducis tandem astuto suasu, solutus fuit. Sed spectatum illum remiserunt. Quoniam Albericum & Alcozellum illius oppida, a quibus victū & sui status ac familiæ commoda exhauriebat, dedere in prædam, spoliauerunt q; ad cutem vsq;, Fecereq; itidem in multis aliorum procerum villis & municipiis. sed direptionis Gandiæ reliquorum etiam locorū illius ducis, nil vnq̄ par euenit, e finitimis nanq; locis, non ita munitis, opes congesserant in municipiū illud, quicūq; facultates amplas assequebatur. tum auitas tum recenter aquisitas, ad prædonum amplexus omnia deuenerunt, dominis, per deuia montiū aut per vndosum pelagus, præ vitę metu, fugientibus attonitis, dux autem ipse Calaber, vix ab eorum manibus viuus euasit. Astu varso ac blanditiis interdum op⁹ fuit, ad impiorum cogitata, ne in eum ruerent infringenda. E Xatiuano carcere raptatum, suę demen tiæ cupidissent habere imperatorem. Id non modo renuit, quę futura forent pręuidens, verū etiam furores eorum fœde nec sine vitę periculo redarguit. Iam tādem Pupus ille larua reguli trucidatus fuit, sed casu quo, auscultato. Intra vrbem ipsam Valentiam, exploratores habebat. Plębeculæ quędam capta, noctu illos apud se domi admittebant, reiq; fomentum ministrabant. Monitus larua reguli Valentiam noctu adit, res detegitur. qui Pupum operiebatur capti fuerunt, proditione intellecta, nunciorum loco ad Pupum eunt armati ciues, præsensit Pupus dolum, vertit equi cādidi lora cui insidebat. In eius comitatu non deerant qui Pupū iam nauscarent, erat enim vilis quidā neophit⁹ Toletanus præstigiator: terga vertentes sui met comites, gladiis transfixerunt, admissorum veniam inde sperantes Hec mihi Almirantus Castellę per Valentinorū literas se habuisse retulit. Hæc do. Iam Valete. Victoriç. quarto nonas Iunii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo secundo.

Ruina Valentię.

De Regulo Larua.

De Duce Calabriæ

Direptio Gandię.

Trucidatur Pupus.

Dcclxxv.

P.M.A.M. Marchionibus.

OB Pōtificē in Hispania morantē, crebros habem⁹ cursores. De Gallisarū reliqiis Cremonę receptis sępelio, hęc habētur. obsessos nīsi ad has angustias traxerūt, vt ciuitate relicta liceret abire incolumes. Data est venia, datī & viæ cōmites ne detrimēti quicq̄ paterent eodē tēpore, suppetias illis laturus Gallisarum Almirāt⁹ gradiebatur, audita eorū deditione regress⁹ est, nō psalles at tripudiās. Ita misera relinquūt Italiā, trib⁹ sibi seruatis Castellis. Mediolani, Cremonę ac Nouarię. His absoluti curis nīsi, cū integro exercitu Genuam petierunt. Applicati ad muros circa terdius Maii, tentas per Peschariæ Marchionem, peditatus præfectum

Discedunt Galli.

Obsessi Genuę.

&

literas ex castris positis dux & populus obsessi habuerunt, quarum mihi exemplaria venerũt ad manus. Eius mẽsis decima nona primas, vigesima quinta alteras, octaua & vigesima postremas, vt sese dederẽt imperatori, suasiuas, hortatiuas, & monitiuas misit, ne vim paratam expectarent. diem ex die Octauian⁹ Fragosus dux eorum protrahebat, egre ferẽs q̃ imperio priuaretur, & q̃ aduersæ factionis Adornianæ iugum esset subitur⁹, aut extorris a patria per alienas terras vagatur⁹. Peditatus Genuensium dux erat Comes Petr⁹ Nauarrus, multis trophęis cõtra Mauros pręcipue ornat⁹. Vrbis direptionem minatus est Marchio, ne vt peditatus solutur expectent iterum atq̃ iterum monet. verba dabant. verbis non opus esse vltra repetit. distulerunt parumper. peditatum soluit. de spolio ciuitatis spem prębet. Audito prędæ symbolo veluti famelici leones ad ouium septa muros conscendunt. paruo negocio, Hispani primo, q̃ sint agiliores, vbi spes lucri mõstretur, rem perficiũt. Cęteriq̃ sequũtur. Itali Germaniq̃. Spoliatur, discerpiturq̃ misera ciuitas, quõdam fere vniuersi maris domina, sed sua mole pressa, intra se discors effecta, cuiuscũq̃ illam adeuntis, pellex & subiecta meretrix. quod est calamitosius auditu ab innocentibus & insontibus ciuibus non abstinuerũt, quin mille infelices tormentis afficerẽt, vti accidere solet in tanta bellorum fortuna, vt ab afflictis abditos extorquerent thesauros. Capti ambo duces fuerũt, Octauian⁹ Fragosus vrbis caput, & Comes ipse Nauarr⁹ militum, pro rege Gallorum, prętor, ductiq̃ Neapolim, vbi sub tuta custodia seruant. Admissiq̃ sunt ad vrbis imperium Adorni, quorum primas est Antoni⁹ Adorn⁹. Is dux est creatus, & sedet i eorum ducali atrio. Sic rotat rota rotans, cui nihil stabile, pullulat in sinu. De rebus Italis iam satis. Pontifex in Augusta Cęsarea quarta huius mensis idum, Cardinalẽ Cęsarinum, ad se sua sponte ac Cardinalis Medicis suasu venientem, suscepit. Collegium duas misit commeatibus variis onustas naues ad pontificem, cum duob⁹ annulis piscatoriis, & eo moneta ipsius Papæ stigmate decussa, duplos aureos nũmos bis centum. postero ab illius Cardinalis amplexu, Cęsaraugustanis insalutatis, per Hyberum, Dertosam fuę fortunæ cunabulũ secunda Iunii adnauigauit, iratus exiuit, ob questorum voracitatem, qui sub portuariorum specie aperte deprædantur, & mille afficiunt iniurijs peregrinos & adeuntes quosq̃. Clerus Salamantinus pontifici dono misit precio sum aureum magni ponderis calicem. questores, q̃ non eis calicem manifestauerint, quo vectigalis prębere tur statutum, rapuerunt a nunciis calicem. Iratus in eos Papa ciuitatem ira concitatus anatematizauit. Calicẽ pontifici attulerunt, excussa manu eos reiecit, vt suis dominis calicem restituerẽt, si voluntas adsit, imperauit. A Cęsare rege vir familiaris & regius metat⁹ ex Anglia cum literis missus est ad gubernatores. quo pacto fuerit ab aunculo & matertera regibus susceptus, gaudens scribit, in Dobram Angliæ municipium se descendisse Maii mensis die vigesima octaua, nobiscum se fore ait quando non arbitrabimur. Altero epistolæ capite narrat, fecialem a se ac auunculo rege ad Gallorum regẽ missum, inimicitiarum indictiuum rediisse. Qua significatione intelligendum est concordes fore cõtra Gallum regem, ambobus infensum. Instat alia parte, vt quater mille pedites ad augendum Britani, Angli dico regis exercitum, qui iam cepit vti aiunt in Galliam traicere, paratis in Flandria decem millibus aliis qui pręsto sint, vt traducto exercitui iungãtur. statuit & ex Hispania, quum primũ venerit, idem efficere, quo rex Gallus vndiq̃ stimulatus, intra suos fines de se tuendo cogitet, cęteris in tranquillo relictis. Valete Victoriæ idibus Iunii. Millesimo quingentesimo vigesimo secundo.

Protractio ducis Genuę.

Quid spes lucri faciat.

Adorni ad missi.

Iratus Papa contra questores.

Cęsar Anglus contra Gallum

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

Dcc.lxvi. Beouia capitur.

VNo halitu accipe multa. In horas Cęsarem expectamus, vti ex Britania suis met literis est pollicitus. A nobis interea de Fõtis rabię captu iam nosti. Beouia est arx in paruis cuiusdam fluminis ripa, qua vadosus est, sita. Cœperunt eam Galli, q̃ itineris esset custos ad commeatus & suppetias Fontis rabiæ ferẽdas. En de Gallorum potestate erepta est. Sed audi quali factura hostium res acta sit & sustentata. Duce don Ludouico a Cueua ducis Alburquerchi filio, paruo negocio primum est debellata, quum vero Galli, per eius capturam fore viderent, vt non sine magno discrimine & impensa traducere, quicquid ad auxilia ferẽda Fontis rabiæ pręsidiarii possent, magna vi comparata Beouiam adierunt, prętor finium & Baionnæ Gallicæ copias, ex ipso Fontis rabię oppido Germanorum circiter mille a prędictis exierũt pedites. tribus tormẽtariis vasis quatere arcẽ cœperũt. Vno grãdi canono pręcipue subdui Iacobi Hispaniarũ patroni nomine cõflato, simul cũ Fõte rabia perdito. dũ quaterẽt arcẽ hostes, super eminẽtẽ arci occupãt collẽ Lipuzcani, quorũ res agit, duce vno e municipalibus Fõtis rabię primario, electo a patria domo. Germani obsidẽtes, de colle redimẽdo cogitarũt,

Digitized by Google

ascēderūt serptim: e margine ac labro collis ruit in Germanos dux ille cū sociis vix cētū. Saxis derotatis aut dejectis partim, vi telorum partim, Germanos omnes aut trucidarunt aut cœperunt. euasit nullus. Visa Germanorum strage, deserunt obsidionem oppugnantes & fugiūt. A latere salit cum equitatu Don Beltranus in fugientes. fuit iactura ingens. In flumine obruti sunt multi, vadorum ingnari. e Germanis superstitibus ad gubernatores duxere captos ter centum. Ex illis cētum ad pontificem missi sunt, vt eorum opera vtatur ad rem maritimam, reliquis bene depactis data est libertas. Mites in victos Hispani nobiles sunt, vti nosti. De recuperato canono veteri nfo, cū diui Iacobi simulachro, fuit lętitia summa inter primarios, deosculati sunt, & amplexi, vas illud, milies Don Beltranus, prętor & reliqui militum Centuriones. Eodē quo anno superiore fatali die profligati sunt in Nauarra Galli, seruata est Beotia. sed quidne lętum quicq̄ offeratur in ebria fortunę taberna, quin mœroris tātūdem porrigat. eodem tempore raptata nobis fuerunt a pyratis Gallicis cadorum vini quod ad sanctū Sebastianum vehebatur millia duodecim. Re Beotiæ fœlicibus auspiciis peracta, fines Gallicos, cum valida manu don Beltranus adortus est. Sancti Ioānis Luci vicum vastauit, ac naues multas quæ ibi erant in anchoris, aut cōbussit, aut disrupit submersitq̄, mox ad Baionę Gallicæ vsq̄ prospectum, obuia cuncta deuastans, perrexit. gregum & armentorum ex vicinis locis copiam ingētem ad suos reportauit. Captæ sunt a Lipuzcanis per idem tempus naues plures. Emulatus aliorum pręclara facinora, tibi Amicus Mirandæ comes, Nauarræ prorex, debellande arcis Maię in quodam Pyrenneorum culmine sitæ, prouinciam cœpit, quam pręsidio tenebat Don Iacobus Velez Nauarrus Agramontesiæ factionis eques, nobis auersus, cum decem aliis nobilibus exulib⁹. cum summis difficultatibus tormēta subnexit, obsedit. primo impetu sex e nostris scopetarū ictu peremerunt. directis in obsessos grauioribus nostris tormentis, murorum pars ingens diruitur. Ascēdere tentātes fortibus animis: diu obstiterunt obsessi. plures nobilium iuuenes qui honoris & nominis adipiscendi gratia, a gubernatorum curia erant ad comitem, saxorum ictibus dejecti, percussiq̄ grauiter fuerūt. nec euasit immunis comes ipse prorex. Instantem oppugnationi fere peremerunt. excussis tribus dētibus vi saxorum, e murorum ruina deportat⁹ fuit. Quū tandem se diutius nō obstare posse intelligerent obsessi, Comiti sese dediderunt. nullo pacto alio a comite concesso prętercq̄ de vita solius incolumitate. Diruta est arx illa, ne vltra posset esse prędonum aut Gallorum recepta culum. A Maia Athlantis filia, hanc & duas arces alias historiæ quędam Hispanię veteres volunt esse nuncupatas. Ad Indos paruper nauigemus, classicula est aducta. Munera illa prętiosa Cęsari allata miris modis laborata in Valdoleto vidisti, & hominū illorum acumen admiratus es. Intellexisti etiam de magna illa ciuitate lacunari Tenustitana, decq̄ illius rege Muteczuma potentissimo multorum regnorum & procerum domino, quem Fernandus Cortesius illarum terrarum perlustrator inuictum tenebat in suo contubernio. Demum vti fuerint nostri a Barbaris male tractati & electi, maioricq̄ ex parte trucidati (ea est prouincia nuper vi armorum, cum auxilio tamen vicinorum populorum, Muteczumæ regis inimicorum recuperata) particularē condo de his rebus decadem, quæ veteres meas subsequatur. De hoc satis. Hac hora qua hęc scribo nuncius anhelans ad gubernatores cucurrit: Cęsaris classem e mari timis promontoriis esse visam inquit. cito pariet hęc pręgnans fama. Pontifex vero sese apparat vt ad vos proficiscatur. Vale Victorię. Pridie idus Iulii. M.D.XXII.

Irruptio i Germanos

Ingens iactura.

Benignitas i captos

Perdida vini nostri.

Ingressus in terra Gallia.

De comite Mirādę p rege.

Oppugnatio Maię arcis.

Dedit Maię.

E e potentia Muteczumę.

P.M.A.M.Magno Cancellario. Dcclxvij

BEatos nos effecistis, q̄ Cęsarem regem ad orbis imperiū, vti coniecturę ostenduntur multæ, natum ad nos perduxeritis. quando vero illum nobis prędicti numine digito significantes, en illum dicendo, beatiores erimus. Cętera Martinus Lupus a Guigniga Ordunię familiaris meus, quem ad te cum munusculis in obseruantiæ argumentum mitto. Thuris vnciola, vel ceræ virginis libella contenti sunt superi. Tu a Martyre conterraneo modico veteri contentus esto succo vitali, quo inter pyrēneorum rigentes angustias carebitis. Si quid vltra comestibili prębebitur, lęta suscipies fronte, dantis animū preponderās. Si quatuor istis mulis sarcinariis ad exportanda suppellectilia indigebis, vtere ad libitū. Vulgares epistolas quas binas affert ad te a Comestabili & Almiranto, gubernatoribus, de meis & fidis & magnis obsequiis erga Cęsarem absentem, testes, Cęsari legēdas monstrabis, quibus intelliget, neminē vnq̄ sub hoc habitu meo, principi cuiq̄ fuisse magis vtilem atq̄ ego, in hac tum vltiarta insania popularī a paucis ambitiosis excitata, q̄ vniuersam Hispaniam fere contudit in deterius q̄ traxisset nisi Cęsarem adduxissetis. vt benevolum mihi Cęsaris animum reddas, ea narratione

Appulsus Cęsar

Munera ad Cancellarium.

De literis gubernatorum.

& ij

opto. De fortunæ quidem bonis, quorum ingens est Cęsari coactus & officiorum & beneficiorum aceruus, ad ipsius arbitrium distribuendus, nil moueor. quod satis est habeo mihi, a catholicis eius auis relictum, humanæ fragilitatis quippe memor, quanq; mihi breues supersint vitæ dies, qui sum sexagenario maior, cupiditati rabidæ finem imposui. Vale Victoriæ, vbi mulorum & Martini Lupi familiaris mei reditum expectabo, quibus comitibus queam & ego me ab his montibus exoluere, vt ad vos properem, data illorum copia. xviii. Iulii. M.D.XXII.

Mercurius a Gattinera magnus Cācellarius Petro Martyri Conterraneo Cęsaris a consilio.

Dcclx viii

ANteq̄ huc trasiceremus, plures a te literas acceperam, & tuarum & mearum plures video deperditas, in quibus alterne multa significabamus, prętera ego tibi referebā, auctas fuisse res nostras accessu potentis Anglī regis. Scripseram itidem de profligatis iam Gallis ex Italia, & excusso illorum acri iugo, Insubriæ regnum omne liberū. Nunc libet mihi gratulari nostram hanc in Hispaniam profectionem, quæ tāto insignior fuit, q̄ nihil vnq̄ secundius acciderit hac tempestate nauigātibus. Quis enim crederet per summos solis ardores media ęstate, potuisse tātum Oceani & huius Oceani spacium, sola decem dierum interca pedine transmeare? vidimus profecto prędens dei numen Cęsaris nostri consiliis adesse, quæ quū nondū ad portū appulissemus, nūciatū nobis est ea nuper cōtra Gallos parta victoria prope locū Fontis rabiæ, de erepto sancti Ioannis luci vico tot captis ibidem aut submersis nauibus. De descensu prętera classis Anglicæ in minorem Britanīā, ac deuastatis in Gallia multis oppidis. De Gallo rege mox per totam Galliam debacchāte, ac iam res Italicas desperāte, atq̄ vt recisis fumis lugente, proxime vero de recepta Maria. Quæ omnia necesse est diuinis accepta consiliis referamus, quibus huic nostro consumatæ prudentiæ principi consumatū orbis regimen demandatum est. Cęterum dum tantū in publicis efferor, obliuisci tamen priuata nollem. Supereſt enim, neq̄ in vltimis quidem erat, vt tibi gratias agā, & non vulgares. q̄ tam opportuno tempore tuum hominem miseris ad me rebus omnibus instructum. Nam iumenta, quibus indigebam maxime, & ea nec vacua quidem, vidi libens. Nec minus gratus nūcius ipse tuus, cui optime nota est hęc regio Cantabrica. vtemur eo duce, donec ab his mōtanis latebris eximamur, literas a gubernatoribꝰ ad me directas Cęsari patefeci, grata fūę Maiestati tua reddidi obsequia. Quādo apud vos erimus, noſces me operam nauasse debitā. Hoc tibi persuadeto, neminem vnq̄ te habiturū quem studio, gratia, & auctoritate mihi prędeni velim: & si tua munera gratiosum fuit accipere, multo mihi iucundius repensando fore. Interea vale ex oppido sancti Andreę. xxii. Iulii. M.D.XXII.

Secūda nauigatio Regis.

Furit Rex Gallus per regna sua.

Gratus Cęsari auctor.

Infra vero. Tuus vti solet cōterraneus, Mercurius a Gattinera.

Dcclxix.

P.M.A.M. Marchionibus.

ACcipite iam tandem regem Cęsarem. prętereiti mensis die decimo septimo portum coepit. Cętera per literarum magni Cācellarii exemplar cognoscite, quæ ad vos mitto vna cum originali hoc, gubernatores ilico discesserūt. Morabor ego dies pauculos mulos expectaturus, quos ad Cancellarium onustos misi. Ad regem nunc. peditum Germanorū secum adduxit millia quatuor. In sancti Sebastiani prędidio contra Fontis rabiæ raptores Gallos, locabuntur. Don Petrus Giron & don Petrus Lassus audito regis descensu in Hispaniā, nusq̄ apparent, quo tetenderint ignorat. Intellexerūt nanq̄ Cęsarem magis seuerum q̄ mitem venire in eos, qui seditionibus popularibus prętertis fomentum prędiderunt. Septimo Kalendas Augusti mouit e portu Cęsar, per inuias rupes & aspera Cantabrorū in Pyrenneis iuga atq̄ Aquilarem Campoam Hybero fonti proximū. Palentiam vrbem in huius mēsis nonis pervenit. A pontifice legatum ducit comitem protonotariū Caracciolum. Neapolitanum nobilem, virum a cunabulis primis apud Cardinalem Ascanium in earum magnarum actionum vigilem, mox perpetuo tractu apud pontifices exercitatum. hinc prudente, experientia nāq̄ rerum ea est quæ sapientes homines reddit. huius viuaci consilio, in suis rebus afflictis Cęsar sibi deuinxit Leonem pōtificem, & a petitis induciis cum Gallis abstinuit. Vnde Gallum Mediolanum & Tornacum amiserunt, & a centum millia ducatorū tributo super regno Neapolitano se Cęsar liberauit. Flandriq̄ ac Artosii reforto: de quibus late scripsi in cōuentu Calesio. Venit & a republica Veneta orator, licet inimica. Nobilis Gaspar Cōtarinꝰ vir omni genere literarum illustris, & moribus egregiis ornatus. Ab his ego habebo quæ ab hesperis afferentur regionibus. voscq̄ a me. Valete ex vrbe Victoria sexto idus Augusti. M.D.XXII.

De Petro Girone & P. Lasso.

Laus Caracciioli apud Cęsarem.

Orator Venetus.

Digitized by Google

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino. Dcc.lxx.

FOrte miraberis, cur a duodecima Kalendarum Augusti nullas ad te dederim, rara profecto sunt, quæ a me optãtur, magis q̃ tibi satisfacere. Abiit inscio me cursor vnus, ab eo tempore, vno igitur fasciculo plura ligabo. Turcharũ principem ais Rhodo cum exercitu, quali solet in hostes, petiisse. Ad mediam vsq; lęsit tibi amicos omnes id nũciũ. Optatos inde non expectamus successus, ob Christianorum principum dissidia, & ęquam ambitionis & auaritiæ illos excitantium rabiem. Deus faxit vt aliter eueniat q̃ suspicemur. De pontificis vero motu ex Deursia Terraconẽ, nulla est mihi scribendi cura. Illum iam forte Romæ habetis, quandoquidẽ ad nos iam peruenit, qui Genuæ illum nuncius reliquerit. A nobis arbitror me alias scripsisse Gallicos fines fuisse grauiter ab Hispanis infestatos, direptosq; fuisse vicos plurimos, cum ex Baiona Gallica non audeant eorum præsidia caput exerere, ne illis accidat, q̃ sępe in re bellica solet euenire, vt victis admixti profligatores, patentes vna portas ingrediantur. Horrẽdum audi aliud exẽplum. Iunctæ popularis procuratores, in oppido Turdesillarum deprehensi, quando proceres oppidum de Iunctorũ potestate vi armorum exceperunt, popularis leuitatis fotæ ab eis pœnas luerunt. In municipio Methinæ campi iugulati sunt numero septem. Don Petrus vero Maldonatus a genitore, a matre Pigmentellus, Beneuentani Comitis nepos ex sorore, in arce Simanchea detruncatus est. Is ad Iunctcros Salamãtina duxerat auxilia. propius accedamus. Nudius quartus qui fuit a Kalẽdis Septembris dies septimus Cęsar Valdoletum ingressus est. post paucos inde dies ab Indis & orbe nouo immo & nouissimo literas habemus. Meminisse te oportet Barchinonę in nostro senatu rerum Indicarum fuisse statutum, vt quinq; naues ad insulas aromatum altrices quærendas, sub prętore Portugallico Fernando Magallanes destinarentur, q̃ is Magallanes quinquennio versatus fuisset in Colluciteis, Cochineis, & Canenoreis nundinis, ad quas ex illis insulis equatori vicinis aromata per insularum cõmercia vehebantur. Ierunt Magagliano ab insularibus quibusdam bello exagitatis interfecto, quatuorq; reliquis e classicula quinq; nauiũ deperditis, vna tantum regressa est, dicta Victoria cribro terebratior, triennium in ea cõsumpsit nauigatione. Particularem videbis de hac re ac diffusam & admirabilem narrationem, quia vniuersum ambiuit orbem, solem semper secuta cadentem. Nunc vale ex Valdoleto tertio Kalendas Septembris. M.D.XXII.

Papa versus Romã.

Iugulati Iunctę proceres.

Victoria nauis.

P.M.A.M. Marchionibus.

EX Victoria Palentiam vrbem cõcessimus, inde ad Valdoletum Cęsar curiam traxit. Reginam matrem in Turdesillis manentem, eternũq; mansuram, adiuit quarto nonas Septembris. In diem quartum ad nos regressus est. Sed paulo post iterum rediit, ad funeralia sui genitoris Philippi regis celebranda, cuius adhuc restat ibi corpus inhumatum, Regina id volente. In pheretro tamen & diuinis sacris comitatus regali more. Pontificem ex Terraccne vela fecisse intellexistis per exemplaria earum ad archiepiscopum Cusentinum, ad quẽ a vobis aliquãdo diuerto sermonem, neq; enim amicorum sum adeo expers, vt vos habeam solos intra mei pectoris domicilia inclusos. A pontifice vero nũciũ habemus ex Genua. Dux Mediolani & Prosperus Columna, Marchio etiam Pescariæ cum nobilibus quibusdam, Genuam, audito pontificis accessu, per equos dispositos euolarunt. pedes illi in obseruantię ac adorationis argumentum sunt de more deosculati. Ab Genuensibus pontifex fuit cum incredibili gaudio susceptus, prębitis illius reipublicæ nomine impẽsis & multiplicibus donis. per Tibridis alueum cum triremibus quarto Kalẽdas huius mensis in Vaticanũ cliuum, põtificum atrium in vrbe nullo comitatu expectato, se inclusit. In tertium inde diem qui dominicus fuit, ad Lateranense palatium cum solita cardinalium comitiua, vti moris est, ductus, triplici fuit Tiara coronatus. Ecce qui paulo ante Louaniæ tantum decanus erat, nunc in excelso rerum throno sedens grauibus iam curis pessundatus est. Qui prius felicissimus & sine solicitudine viuebat, ex paruo bibens fonticulo, non minus ad oblectationem & saturitatem, q̃ ex illo vasto flumine Gange atq; Histro maiore fatura batur. Misereor iam illius oneri, quia vir bonus est a natura, sed rerum ea experientia nudus, qua esse oporteret earum rectorem habenarum, nostra præcipue tempestate, qua ex principũ turbatis animis ruũt omnia. A vafris suis Cardinibus, aut agitabitur vti pila, vel nihili fiet. est quippe mos eorum vel odisse pontifices, q̃ eos viderint sibi paulo ante pares, vel deridere cũ vehementi cruciatu, desiderantes vt ad superos breui proficiscantur. A longioribus trahamus historiæ filum. Pannoniæ regem aiũt cum aliorum Borealium principum auxiliis profligasse ter copias Turcharũ, inuitiq; vt Belgradũ restituant, id sero futurũ arbitror. Non sunt eius leonis fauces hebetes adeo, vt facili tra

Dcc.lxxi. Iuit ad matrem Cęsar

In Vatico Papa.

Graues põtificũ curę.

De Rege Vngarię.

Digitized by Google

ctu q̃at raptat⁹ agnus euelli ab eis. Immo a superis petẽdũ est, vt satis illi factũ videat amisisse Belgradum. De Rhodo quippe magis timem⁹ q̃ de Belgrado speremus. Ad nos pedẽ trahamus. Mos pa lentini episcopi. Episcopus ille Palentinus magister Mota cõcionator egregius, Cesari ad aurem acceptissimus, veniens a solo suo natali Burgensi, eger tamẽ, in itinere recidiuauit & naturæ cõcessit, inuitus aut libens vos iudicate. Liber iam est effectus a rerum humanarũ cruciatibus. his præcipue quibus in fortunę rota rotante sedẽtibus maiorẽ assequũtur. Valete ac discite vana esse omnia q̃ sub orbe lunæ iacent. Ex Valleoleto vndecimo Kalendas Octobris. M.D.XXII.

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

Dccbocti Dimidiam fere illius Romanæ curiæ partem ais, non mediocri delectatione affici, quãdo meas illis literas idiomate qualicumq; ab his extremis orbis regionibus ostendis. Iesu nos alias victuros inquis & harum rerum Occidẽtalium expertes, quia nemo sub hoc Hespero curam hanc sumere studet. In præsentiarum ergo quid astrorum ira, terremotuum, & fulgurum, cœlorum armamẽtariis exhaustis, in his partibus excusserit accipito. Almeriam, De terrę motu Almeriq. volunt aliqui Abderam dici, esse maritimam vrbem insignem in regno Granatensi nosti. Et arcem & illustre templum antistem ac cœnobia cuncta terremotus discussit, & lapidibus in frusta consectis funditus euertit. proh rem horrendam, proh casum inauditũ. e sacerdotibus diuinis ministeriis incumbentibus lapsa moles obruit multos, & vna cum parẽtibus natos, cum dominis seruos, domorum ruina viuos in propriis natalibus sepeliuit. quid magis miserandum accidit vnq̃? e domibus vnius integræ ciuitatis, vix euaserunt duæ. vnam tantũ aiũt Miserãda ruina. alii, quia concussa restiterit altera. quo maior, quoq; validior erat domorum structura, eo facilius tremiscẽs cadebat. Qui fletus superstitum? qui gemitus? qui puerorum & fœminarũ eiulatus in tanta esse potuerit calamitate coniectator? Neq; his cõtenta rabies illa fuit. Ab eius infœlicis vrbis vicinis montibus in vallibus, qui vulgo Alpuxarenses dicuntur, fluuius labitur fere toto anno citra alluuies vadosus. Erant ei⁹ ripæ vicis municipiis & vrbeculis refertæ, propter soli vbertatem, & aeris temperatam gratiam, amœnis adeo, vt perpetuo illic fruerentur autumno. Omnia in puluerem vis illa contriuit. e populis euaserunt pauci, siqui superfuerũt cœlo teguntur pro domibus attoniti tãto malo. Octoginta loca collapsa feruntur in eo tractu. Granata & ipsa regni caput, non euasit immunis ab ea labe, Alhambra regia sedes, miris modis cõstructa cõtremuit. Primariis illius turribus hiatu vasto apertis. Aedes magnifica illa templo maiori contigua, catholicorũ regum sepulchrum, si non cecidit, a casu tamen vix euasit, Capella regia. decidere in ea ex concussu saxa pleraq; rimisq; nunc alicubi patet ingentibus, passa est ea ciuitas iacturam in domibus aliquibus. De Bacia illius regni vrbe alia, idem referũt. Campanarũ turres adeo fuisse furore illo exagitatas, vt per se campanæ ipsæ, ac sine ministrorũ dextris concussæ, insonuerint. Audi aliud non minus, si non ita pernitiosum, admirãdum tamen. Est ab vrbe Guadixio Granatensis regni & ipsa, qua itur Almeriam, iter vastas inter rupes & montanas scabredines: Ex montium concussu iunctæ sunt rupes, vnde quęrenda est aliunde via. Alibi aiunt in hisdem montibus Alpuxarensibus, fontem pice nigriorem e rupe quadam scaturisse, apud quam nullæ vnq̃ aquę visę fuerãt hactenus, lacerto virili crassiorẽ. De Vera eiusdẽ regni vrbe, quæ anno superiore, fragorem est eundem passa, quid dicam? horrent ista narrando viscera. neq; domus vlla, neq; munitissimæ illi⁹ arcis signum relictum est in ea, ac si nunq̃ ibi structum quicq̃ fuisset, deserta facta sunt omnia. Mersa & sunt alibi, de quibus nullum extat vestigium, vti de plerisq; summersis insulis autores egregii scriptum tradiderunt. In Cassiteridibus insulis, quas Portugalensis earum possessor, Azorum insulas nuncupat, quæ accidirint, audito. Vnam ex eis eodem actam terremotu, aiunt exsiliisse in altum, partemq; illius vorat am aiunt pelago, partem aliam cum syluis & arboriferis montibus proiectam ad stadia multa. In alia ex eis, montem inquisũt e loco suo serptim delapsum, obruisse oppidum celebre nomine Villaregale, neq; vltra vestigium apparuisse. Cętere contremuerunt tantũ, domorum & habitatorum iacturam perpessæ aliquam. In Africa etiã & in promontoriis & scopulis, cũ horrendo pelagi mugitu, eadem est operata cœlorum seuitia. Mauritania & ipsa in internis dãna passa est ingentia. Acciderunt hęc paulo post idus Septembris. quid nobis hęc pregnãtia portenta sint partitura, iudicato, de re tam infensa tã satis. Valę ex Valdoleto. vbi tu paulo plus annis duodecim vitam egisti non inglorian tertio Kalendas Octobris. M.D.XXII.

Mira Azorum insul.

Dcc.boc iii. Papa inclusus.

P.M.A.M. Marchionibus.

Varias accipite, quibus labra confricetis, acridulas dapes. Roma graui peste vrgetur, pontifex, ob id in Vaticano palatio incluſus Papa Cardinalium efflagitationi non cedit,

Digitized by Google

de loco nihilando ab ea contagione libero. A paucis visitur. Turcharum princeps, qui Rhodon contuidit, ob fidem, ad terram erat in Greciæ cõtinentem. q̃ bis suæ acies oppugnatrices a propugnatoribus Rhodianis, licet cum ingenti iactura, reiecti fuerint: vehementer excãduit, in flammatus ira, regressus est in insulam, & trans collem ab ipsa vrbe obsessa parum distantem, tutus a tormetorum iactibus, sua locauit tentoria castrensia, inde non discessurus vt ait re infecta, vel exercitu Christianorũ, qui cum inde propellat, accedente validiore. Per leues hirundines dictos Bergantinos, quæ per hostium classem facile noctu dilabuntur, solicite poscũt auxilia obsessi, fatis de Rhodiis afflictis. Fotis Rabia nos propiꝰ vrget, paucis ante diebꝰ Gallis, frumentariæ rei quedam nobis mari vecta rapuerunt hemínas quæ vehebãtur ad nostros: e contra nostri quicquid Galli ad suos iam, præ rerum caritate lugentes, multo maiora interceperũt, sunt res bellicæ vices, vt qui hodie psallit, cras vno scalpat digito caput. Aliud habeto te. Audiuisse vos succincte arbitror, de repertis insulis aromatum altricibꝰ a Castellanis. Res hęc Portugallicum regem remordet ad intima. Subur bana esse Malachę, quam plerique putãt auream esse Chersonesum, ruta dicit Portugallicus, q̃ vicinæ sint, indeq̃ per insularum commercia deferãtur ad Malacheas nũdinas. possessæ rei manutentionẽ Cęsar producet in mediũ. Intra suos limites assignatos ab Alexandro pontifice, rex Portugalliæ arguet, contentio exorietur: vti gradatim latitudo est facilis, ita longitudo difficilis disceptabitur, cõcludetur fero. Leguleiorum argutiis & contra positorum pelago, in re tanta non stabitur. Sunt eorum cauillationes arancarum telæ. Quo nam vero pacto triennio cõsumpto classicula, de qua puto vos non ignorare, parallelum circuierit integrum, proras ad Occidentem solem vertens semper, donec ad Orientem illarum vna garriophilis onusta redierit; & in eo discursu diem vnum sibi defuisse repererit, quæ duo stomachis exilibus impossibilia videbũtur, per eius rei ad vnguẽ discussam narrationem, aliquando videbitis, decadem nanq̃ formo quartam tribus meis de orbe nouo iam dudũ calcographorũ opera in vulgus emissis, successiuam, dehisce rebus nõnullis ad põtificẽ dirigẽdã. nũc satis. Valete ex Valleoleto pridie nonas Nouẽbris. M.D.XXII.

Obsessio Rhodi.

Belli vices

Contentio de Maluchis.

De orbe ambito.

P. M. A. M. Archiepiscopo Tusentino.

Dcc.lxxxiiij.

HAEc tua sunt, quæ in Hispania eueniunt. In Kalendis Nouembris e tabulato in ingentis platęe centro erecto, Cęsar per prȩcones & scribas edictũ super insanis motibus popularibus protulit huiusmodi. Quoniã populi suo contenti, vitam agerent quietam, suis quiq̃ artibus, aut agriculturæ seductoribus deficientibus intenti, ex innata sua clemẽtia Rex noster electus Imperator, populis omnibꝰ errores in eo casu cõmissos remittit. Seditionũ vero autores, in lesæ maiestatis crimen incidisse promulgat. Ad numerum vsq̃ ducentum septuaginta suis nominibus nuncupati, ei sententiæ subiecti sunt. Saluaterræ Comes & Zamorensis Episcopus, ac don Petrus Girõ. cũ don Petro Lasso a Vęga, Garci Lassi filio & Ramiro Nunio Guzmano, cum vniuersa eius domo ac filiis vno excepto, primos assecuti sunt tãtæ labis ictus. Cęteri ex Salmantica, Abula, Toleto, cum doña Maria Pachieca Ioannis Padillę iugulati vxore, suisq̃ sectatoribus, ac Valdoleto, cęterisq̃ huius demẽtiæ receptoribus locis, q̃ humilioris sint conditionis, tum procuratores tum ductores copiarum, & in ipsis vrbibus ac municipiis ad populum in ea insania sustinẽdum, cęnsuisq̃ ad alendum exercitum exigẽdos, prętermittunt, q̃q̃ tibi minime sint noti. Horum facultates fisco, capita vero nobilium gladio, popularium ligno triplici adiudicauit. Ad alia iam, post regis Portugalliæ obitum, ilico Cęsar Caprensem Comitem & episcopum Cordubensem don Alfonsum Mantrichum, ad sororem relictam viduam, donã Leonoram ad se reducendam destinauit. Addidit illis Comitem doctorem Caprerum Aragonicum e senatoribus vnum, quo si opus fuerit agere quicq̃ iuridicum assit qui leges nouerit. Adhunc vsq̃ diem in vrbe Pacensi quę vulgo dicitur Badajozum, Portugallicos fines tãgente morantur, ab Rege nouo nõ admissi, vt prętereãt in suos terminos: nescitur adhuc quid causæ insit. Doctorẽ tamen illum solum accersiuit, quæ cõcludentur, ab illius noui regis oratore, qui ad Cęsarem venit, & proximus iam est, ad vnius iter diei sentiemꝰ. Aiũt multi iuuenem regem amore intimo affici erga nouercã, cupereq̃ vxorẽ, hęc vulgo ferũtur. Sapido iam ferculo aures demulce. Ad Portugallensium insulas Cassiteri des vulgo Azores tres appulsę sunt ab Fernando Cortesio Iucatanarum & nouissimorũ aliorum orbium subactore nautes. De thesauris illarũ sed de ornatibus prȩcipue ac vestibus diis eorum dicatis, q̃ variæ sint ab illis, quas ab eodem missas in Valdoleto vidisti, affectibus intimis referunt, & precio & decore ab illis in immensum differre aiunt, qui vna ex tribus aduectæ sunt, duas nanq̃ reliquas præ metu Gallorum pyratarũ in dictis insulis pedem fixerunt

Edictũ Cęsaris & Iusticię.

Qui quot damnati.

Nautes a Cortesio.

octingentorum millium ducatorum valorem in illis afferri audent dicere, sistunt ergo donec ad eas aduehendas alia classis ex Hispali mittatur, quæ iussa est parari, edocti nanq; sumus exemplo molestissimo quod nos vigilantiores efficiet, nisi nos fortuna obcecauerit. Anno quippe superiore Florenus quidam Gallus pyrata nauim vnā ab Hispaniola venientem, auro ad summam octoginta millium dragmarum, vnionum vero libris octuccialibus sexcentis & ruborum saccari duobus millibus rapuit. Trium nauium harum princeps venit Ioannes Ribera Fernandi Cortesii mittentis a secretis, qui Fernādi Cortesii heri sui nomine dimidiam illorū numerum partem est Cęsari donaturus, reliquam Cęsari donabūt duo alii procuratores magistratuū & militum terratum illarum nomine. hi duo cum naubus restant, Ioannes Ribera tentare cum illarum triuni vna, fortuna statuit & euasit, quæ hic afferat alias habebis, nōdum exoluit quas affert capsas, suas tamen, ad regem nihil ipse. In tribus illis naubus tres afferebāt paruulis, in sua quanq; cauea tigres enutritas. Vi tempestatum in vasto Oceano vna e cauéis noctu aperitur parumper. Sūmo conatu tigris tabulas discussit, exiuit in homines nil minus sęuiens, ac si nunq; hominē vidisset quēq;, obuios affecit vno ictu vulneribus crudis quinq;. experrecti comites quadrupedem feriunt hastis, per secutā in mare deiiciunt: ne idem accidat, in ipsa cauea secundam telis transfixerunt, vnam ergo tātum detinebant, quam faciat deus vt cū rebus aliis pyratarum euadat fauces, sunt nanq; iam nimium alia pręda pellecti, cum qua vires collegerunt validissimas adeo, vt iam nequeamus nostrum Oceanum tuto peruiagare. de his aliquādo latius, quādoquidem Romanæ curiæ gratas esse meas de nouis orbibus enatantibus, qui latuerunt hactenus Oceano mersi, narrationibus. Iam vale ex Valdoleto decimo tertio Kalendas Decembris. Millesimo quingentesimo vigesimo secundo.

Rapta nauis.

De tigrib⁹.

Pellecti p̄da pyratę.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi.

Dcclxxv

DE Archiducis Austrię infantis Fernandi, vestrorum regnorū heredis, Cęsaris Germani rebus gestis, optas intelligere. Id iure quidem, obseruasti a cunabulis illum tu, & ab adolescentia ille tua nō vulgari te amore dilexit. Ab eius curia literas habemus, eas mihi familiaris eius, nomine Salinas, qui agit apud Cęsarem fratrem eius negocia, semper ostendit. Hoc primum scito, quo delecteris. Cęsar fratris genium noscens, fideiq; erga suam serenitatem vsus est magnanimitate. preter Austriæ ducatum & Tirolis amplissimum comitatū dominatus auitos, plures alios impartitus est, & in regno Neapolitano ducatorū octoginta millium annuos condonauit redditus, vt catholicus rex Fernandus eorum auus testamento reliquerat. Post fratris Cęsaris discessum ad nos, Germanorum conuentibus intētus in Norembergа, principes & rerum publicarum magistratus, de cōmunibus commodis consulturus, accersiuit, vrgētibus necessitatibus prepositis, de Turcharum insolenti rabie in Christianos, deq; latronum & viarum ac itinera intersecantium crassatorum, qui nil tutum relinquunt, rapinis, vnde commercia nundineq; cessant, suppetias ab eis petit. & militum & pecuniarum auxilia prestiterunt. Quibus habitis intra paucos dies facinorosorum omnium principem Franciscum Sichinum, qui vicinos omnes cum sicariorum & vagātium manu collecta perturbabat, & plaustra nundinaria mercatorum Empertiam, quæ vulgo dicitur Anuers, merces vehētia suis incursionibus depredabatur, ad manus habuit: fecitq; meritorum pœnas subire. Is Franciscus Sichinus vagus & omni scelere imbutus, Lutheranæ dementiæ fautor. Isq; fuit qui Cęsare bellum contra regem Gallum gerente, quotidiana dicitur multa millia stipendiorum militarium sufflauratus, q; peditatus vniuersi Germanici ductor esset, vnde Gallo rege postmodum vrgente Cęsarem, in Valentiana morantem, e quadraginta peditum millibus, habito censu, millia vix sex reperta fuisse dicuntur, quæ res ad extremæ ruinæ calcē immo & vitæ discrimē traxit Cęsarem, actumq; de Cęsaris autoritate penitus fuisset, nisi Gallorum regem deus in congressu obcecasset, miraculo id ascribunt quotquot interfuerunt. Præclara & alia gesta non pauca de sua serenitate referunt, inter quæ duo notanda. Turcharum copiæ ingentes sub eius vmbra cum parua manu profligatæ fuerunt, in Transiluania & Valachia, deditq; operam vt Lutherii sectatores quidam comburerentur, librariis, qui verum tenebant Lutheranos libros, eliminatis. Iam satis ne te longa fatigem epistola. Ex Valledoleto duodecimo Kalendas Decembris. M.D.XXII.

Cōuent⁹ in Germania.

Causa periculi Cęsari

Dcclxxvi

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

CRebra significatio tua, q; meis epistolis viri egregii delectentur, cogit ne a te diuertā. hoc primum, fons Rabia non fons rabidus, vt nec sine vultu flāmato, dici debere latinatores censent, in Oceano Cantabrico municipiū raptatum a Gallis, nos vrget maxime. propte

Molestia fontis Rabię.

Digitized by Google

rea frequenter ad eos labores tendit sermo noster. Variis classibus Galli tentarunt sæpe ad inclusa eorum præsidia supplementa importare: reiecti semper a montanis incolis fuerūt, qui, vti nosti, bellis maritimis sunt aptissimi. A profligatis ampla spolia sæpe retulerunt. Nouum addam. Habitatores eorum littorum genus nauū habent non magnarum, nunc spatū Zabras, remis & velis aptū. Audent quascūq; nauium moles impetere, q̄ spondas habeant Zabræ non altas, grandiū tamen tormentorum capaces, ita vt Zabræ Gallicarum ab imo quatiant latera, Gallicæ vero ab alto non ita colligere Zabras queant. Don Beltranus, nostrorum prætor præsidiorū, sentit in Gallia parari magnum exercitum, vt suis obfessis ac strinma rerum egestate laborantibus, domin⁹ dela Paliza, Gallorum sintū tutor succurrat, ppterea petit anxie suppetias. timeo magis q̄ sperē, quia nostri, licet animo polleant, sunt numero pauci & iā præ vigiliis & hyeme rigida fessi, & tepide nos prouidēnus illorū postulatis. Ad alia. In vniuersa Bethica intellexisse arbitror te, neq; herbulam præ aridítate anno superiore pullulasse, vnde quadrupes ferę ad vnum interiit omne, de hominib⁹ quoq; non parua copia præ fame exhalauit animā. hoc anno fœta est vbertate fœcundata. Cæsar vero sentiens Gallos regē neq; re validas vires absq; Heluetiis comparare, duos mittit oratores, ad eos vel ad se trahendos, vel saltem retinendos in fide. Raphaelē Medicem Leonis papę affinem, & doctorē Brandum Germanū literis & egregiis moribus ornatū virum. prouisum & est vt Hieronym⁹ Adornus ad Venetos idem actur⁹ eat, vt a Gallis Veneti, priusq; in Italiam Galli trahant, diuertant, Clari esse ac sublimis ingenii afūt hunc virum. Aliud accipite, quo magis delectabimini Romani curiales. Dux Fernādus Calaber, a Xatiuano carcere liberari iubet. Ad Cesarē veniet. In feris Valentini regni motibus prudentissime fortiq; animo sese gessit. Nōne & hoc referam? fuit iuueni carcer auito regno, meo iudicio, vtilior. In eo secessu nō electo, effect⁹ est theologice ac philosophice doctissim⁹, in fluctuanti autē regno, agno pingui, a lupis, vrsis & leonibus carnificinisq; animātibus omnibus, tantopere concupsto, ne vnā quidem vixisset viuens tranquillā horā, & iam tædio vitę confectus subterraneas habitaret cauernas. Iam Vale de huius anni gestis nil habiturus vltra. quę rabidus & pręgnans tertius & vigesimus peperit si vixero intelliges. ex Valdoleto pridie idus Decembris, M.D.XXII.

Paratur exercit⁹ in Gallia.

De Bellię penuria.

Oratores ad Heluetios.

Dux Calaber liberat.

EPISTOLARVM
PETRI MARTYRIS A.M. LIBER TRIGESIMVS SEXTVS. ANNO M.D.XXIII.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi.

Dcclxxvii.

Væ fata sparserint astrorum influxus anno superiore de manibus elapso, per meas ad te, perq; multarum exemplaria intellexisti. grauid⁹ est hic volitans tertio & vigesim⁹, quos fœt⁹ emittet, ēbriones aut maturos eos habebis. De āni p̄teriti calce erūt excerpta, q̄ nūc referā, cum fronte p̄sentis allata. Roma pestē vrgeot adhuc. pōtifex incluſus latet, raro caput exerit, raro hinc conspicitur. Ardentiorē mallent Romani. vir quippe bonus est & si quē nostra tempestate sanctum optauerim⁹, is erit eo nomine dign⁹. Sed nostra hæc tēpora mores alios expostulāt in summo Pōtifice. Audent propterea ingenia libera, publica infigere postibus adagia in illum, purpuratosq; illius collaterales, indirigenda Petri nauicula naucleros. Quos fere omnes sub magistri Pasquini prętextu, per epigrāmata & rithmos ac versus hic, per solutas orationes alius, mille maculis intingunt. Tanta ne labe contacti sint, vt preruptis habenis ita calami soluantur, iudicent alii. nolo ego mea scripta nigris adeo thetis inficere. Iubebat pontifex vt Pasquini simulachrū illud marmoreum, cuius collo libelli appendebant, in Tibrim mergeretur, sequenti prima luce repertum est carmē infixū inquiens, multo plura sub aquis locuturū, quā doquidē & sub aquis rana coaxat. Repertus & fuit hastatus ad duellum prouocans dicere audentes vrbē habere Pontificem, q̄ se paucis ostendat, parumq; negocietur. De Pasquino qui

Romana pestis.

De adagiis satyricis.

Digitized by Google

nemini parcit satis. Veneti, post Leonardi Loredani ducis obitū, Antonium Grimanum Grimani Cardinalis patrem elegerant. Annum agebat quintum & nonagesimū, concessit & is naturę, cuius loco suffectus est Andreas Gritti, suspicamur hūc, Galli regis partes suscepturū, q̄ sit in eum regē proclivior. Novimus tū Venetorū mores, eam amplectentes partē, quę suis rebus magis conducet, nec in huiusmodi casibus, suo duci adhęrent, aut eius admittitur suffragiū. Hieronymus Adornus novi ducis Genuēsiū frater ad eos missus orator, q̄d animi habeat propē diem extorquebit. A nobis Galli obsessis in Ponterabia succurrere nituntur, magnas comparant vires, nostri obstare conabuntur, quid fortuna construat, quæ res humanas ita concutit, cito euomet. Valdoleto Nonis Ianuarii. M.D.XXIII.

De Venetorum moribus.

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

Decbr. viii. Mutatio senatorum. Raphaelis naufragii.

ANobis quæ in anni tertii ac vigesimi vestibulo scatent, accipito. Cęsar noster domum regiā reformauit. Mutauit in senatu iusticię quoslda de secretariis. Lictoribus metatis per ambitū corruptorū tempore euectis, abstulit plures. Scripsi alias Raphaelem Medicē & doctorē Brādū ad Heluetios fuisse destinatos oratores. In fœlix Raphael naufragio periit. Brandus quia natator erat, euasit, obruti & multi alii. Ex Fontis rabię loco qui nos cruciat, littorales nostrę venetem classem altam Gallicam, in obsessorū auxiliū, qui iā extrema laborat omnium rerum penuria, pstigarūt. Prędedērūt Zabras quatuor & Galleonē vnum cū optimis cōmeatibus & munitionibus, classis illius prefectus capto a nostris, de Paliza prætore fuit mopere conqueritur, q̄ suas terrestres copias, promisso tempore nō adduxerit. Conuenerāt nam q̄ de congressu vna hora cōmittēdo. pauci e quibusdam aliis Zabris Gallicis in littus proiectis, farinę parū per humeris allatę, in peris ad obsessos serptim deportarūt. Hæc circiter id. Ianuarii. pridie Kalendas Februarii ad nostros ab obsessis duo cēturiones de deditione locuturi, exierūt & ab alto mari naues quędam sese ostentātes, tribus tormentorum sclopis obsessos salutarunt, in signum dati promissi, q̄ intra diem tertiū succurreretur, duobus tantū ictibus responsum est. arbitrantur a coniecturis, se nil ultra biduū expectare posse. qui primus discedet, rei exitū significabit. Hac fere hora qua hęc scripsi allatū est in Laletano littore, Pescariæ Marchionē egregiū bellorum ducem, ac don Ioannē Hemanuelē, & vna Thomā genere Matū Mediolanensem nobilem, a Mediolani duce oratorem e nauib⁹ descendisse, q̄do ad nos venerint, si quid novi afferent, id novi habebis. Vale ex Valleoleto tertio Kalendas Februarii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo tertio.

Decbr. ix. Rhodus laborat. de Gabriele Martinēgo

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi.

SI non dulcia, quæ nunc scribam, vera tamen sunt. Rhodō esse in summo discrimine, fertur. in Sycilia appulsus est nobilis quidam vir sancti Ioānis Rhodii cōmendatarius, nomine Gabriel Martinengus Venetus, qui sua industria dicitur pluribus diebus rem sustinuisse, cuniculis hostiū cōtraecūdo, & novas belli machinas fabricando. Ait is non posse diutius collegas suos obsessos ferre Turcharū impetum, & perpetuas excussiones tormentorum inquit vna constructū fuisse terreū montē, qui supereminet vrbi. Vnde interna omnia ab alto infestantur, cœptāq̄ iam esse vrbis partem. Nostra vero classis, ad auxilia parata, diem protrahit ex die. Ventos expectare aiunt plærique, non esse adhuc coactā ferunt alii, nec desunt qui pecunias & cōmeatus cōmodos deesse arbitrentur. ita fero sapiemus vti suspicor. E Neapoli fertur Mingouallū proregē virum effectum esse aliū a se ipso vetere, iusti amatorē & integrū esse aiūt. Prędonū conuēticula viarumq̄ grassationes q̄ in Calabria vigebāt infensse, dicussit, pœnasq̄ latrones ipsos primarios luere coegit. Ex Pannonia scribit habito Belgrado Turchas Budā vsq̄ regni caput incursionibus labefactare, q̄ plana sint omnia media, ex Belgrado validō aggere depredato. Vniuerso generi Christiano pernitiosus erit ferus ille iuuenis Turcharū princeps, e fascis exiliens, veluti e cauea furibundus leo. Si Rhodō excident, quia precipue Lutherana pestis lacertos iā per fere totā Germaniam protendat, seq̄ iā ea cōtagio cum Boemianis hęreticis coniungat. Licet hoc intra vestros lares habitet, tutum tamē sit, quia tāgit amicū tibi. Dux Fernandus Calaber, tui, dum adolescētuli eratis, amantissimus, tertio nonas huius mensis curiam ingressus est. fixerat pedē, dum hospitia pararentur, in villa Lacuna nuncupata, milliaria tantū tria distante a curia, vti nosti. Cæsar videndi tanti viri consanguinei sui cupidus, venato occasione sūpta, Lacunā adiuit, ducē visit. honorifice fuscepit. sed in aduentu multo dignius, coram principibus aliis & nobilium fulta corona, iussit sellā regalē afferri, sedereq̄ ducem imperauit, stantibus cæteris. Aliud ab extra. duos habemus a Florentina republica oratores. Raphaelē Hieronymū equitē auratum vnum, Ioannem Cursium alū

Pannoniæ infestatio.

De novo Turco.

Digitized by Google

terum, hic vtrancp callet linguã, greçã latinãcp, oratorio est munere functus alias apud catholicum regem Fernandũ Cursius, omni genere scientiarum imbutus & rerum experiẽtia clarus. Vale ex Valdoleto quinto idus Februarii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo tertio.

P. M. A. M. Archiepiscopo Cusentino.

Dcclxxx Sero missę supperię.

ABamaro succo cogor initiari, petita duorum millium peditum supplemẽta, per nostros Fontem rabiam obsidentes, sero missimus. Cum exercitu numeroso Paliza dux finiũ Gallicorũ, aduenit. Vt breuibus absoluã obsidione deserta nostri retrocesserunt. Munivit Paliza oppidũ, rebus ad rem facientibus defendendam. dura iam nobis erit prouincia hęc. Mala bellorũ semina fata esse videmus. Hieronymus Cabanillas prætoriæ cohortis prę-

Cabanillę lapsus.

fectus tibi amicus, ad pontificẽ mittebatur, cp audiamus eum dixisse patrẽ se fore generalem Christianorum principũ, nolleçp se parti alterutri fauere, Gallicæ aut Cesareę. Per equos dispositos incurritabat Cabanillas, decidit equus, eo casu confractus est ei lacertus. eius loco suffectus est Belga quidam Cęsareus metatorũ prim⁹, habemus & ab Rhutenorũ Sarmatarum aliorum Imperatore oratorẽ, quid ferat in mandatis eius, epla loquat ab originali trãscripta.

Epistola Rhuteni imperatoris.

¶ Magnus dominus Basilius dei gratia imperator ac dominator totius Russiæ, magnus dux Volodimerię, Moscouiæ, Nouogardię, Plescouię, Smolenschiæ, Toserię, Iugoriæ, Permię, Betthechiæ, Volgarię, &c. dominator & magnus dux Nouogradię inferioris terræ Tzernigouię, Bezanię, Volothschiæ, Resmiæ, Beleschiæ, Rostomę, Iaroslauię, Belozerię, Vdoriæ, Obderię, Cõdimeriæ &c. Serenissimo & potentissimo Carolo electo Imperatori Romanorum & supmo regi Vngarię Dalmaciæ &c. Salutem & omnis boni incrementũ. Serenissime rex missis ad nos vestrum hominẽ Bartolomęum cum vestris literis, in literisçp vestris nobis scripsistis in fraternitate & charitate, & vester nuncius Bartolomæus ex parte vestra idem dixit, cp vultis nobiscum esse in fraternitate & charitate. Missimuscp nunc nostrum hominẽ Iacobũ Ioannis, & quãdo peruenerit ad nos Iacob⁹ Ioannis, si vultis nobiscũ fieri in fraternitate & charitate sicut eram⁹ auus vester Maximilian⁹ Imperator, Tunc vna cum nro homine Iacobo Ioannis mittere potestis ad nos vestrum bonum hominem q inter nos possit tractare de fraternitate & charitate, sicut fuit cũ auo vestro in fraternitate & charitate. Datus in Columna mẽsis Iunii die vigesimo sexto. En habes Iacobi Ioannis oratoris Moschouii cultam orationem, prout iacet: si non est Ciceroniana, id est causę cp ad eos Boreales flatus Cicero sua Roma contentus nunqp accesserit. Vale ex Valleoleto. iii. Kl's Martii. M. D. XX. III.

P. M. A. M. Marchionibus.

Dcclxxxi. Rhodiorũ deditio.

QVid opus est ambagibus, cp montem extruxerint ad Rhodia mœnia terreũ Turcæ, cp diui Ioãnis milites valide propugnauerint, cp nostra classis inerter se gesserit, vana est recitatio. xx. Decembris Turcharum principi, Rhodiorũ ea nostrę fidei ante muralis & agger inuictus ciuitas, sese dedit. deditũ & est quicquid illi parebat, in ea ipsa insula tres arces munitæ cũ suis oppidis Lindo Femolo & Molisso. In cõtinenti vero deditũ ẽ sancti Petri castellum nũcupatum. Magn⁹ ipse magister, qui Gallus est, cũ superstitibus in Cretã dicit appulsus, cum sua magna naui Rhodia, & cęteris eiꝰ triremibus, reliquis ẽt quibusdã nauigiolis. En quid pariant Christianorum principũ simultates! Elephãtem amisimus, cuniculũ cœpimus. Mediolani castellum dico circiter idus Aprilis de Gallorum manib⁹ ereptum est, prę

Mediolani arx a Gallis erepta.

inedia nequiuerunt Gallica presidia se diutius sustinere. Cremonense vero adhuc in Gallorũ manet potestate. Pontifex, qui mitissimus est columb⁹, de pace vel saltẽ inducĩs inter Cæsarẽ & Gallum anidissime tractat, dicitcp parentẽ se generalem in Christiano grege esse velle. Pacẽ fieri posse ambigo. Fontẽ rabiam veterem Castellę possessionem in manibus hostiũ relinq-re, ne Hispania excandescat, Cæsar non patietur. Tornacum vero neruiorũ caput, Mediolani ducatum, Nauarræ Regnũ, Neapolitani Regni tributũ, Artoxii & regionum quarũdam aliarum resortum Gallo ablata, Gallũ a pace diuertent, deus sese dedet mediũ. Post Rhodõ captã magni Turcharũ principis literarũ exẽplar ad Venetos habemus, quarum hic est sensus. Vt

Sensus literarum Turci.

sua victoria Veneti amici gratulentur, latronũ se spelũca debellasse inquit, & liberã ipsis reliquisse, quacũcp ire libuerit, facultatem. Rhodiis vero ciuibus, eundi aut manẽdi arbitrium, liberoscp ait se fecisse, morari volentes ab omni tributo per quinquennũ. Victoriam adeptus est Turcharũ princeps. Victoriã est adeptus: sed eã non incruentam. quinquaginta bellatorũ amplius millia trucidata fuisse partim ea septimestri obsidione, partim incõmoditate rerum & temporum molestiis afflicta reperiuntur. Abeũte pręterea ingenti classe, perturbatum est adeo mare, vt classem eius vniuersam, cũ superstitibus & facultatibus omnibus ad Helespõti

Magna strages Turcarũ.

Digitized by Google

fauces naufragio dissecerit, obruerit q̄. Ad futurę alicuius nouę cladis signa veniamus. In vr-
Portenti Nouarię. be Nouaria Mediolani status membro vicino portentum enixū est: vno tantum corpore cō-
stans natus est puer biceps: quaternos habens lacertos, crura etiam quaterna. Aiunt & visas
fuisse varias rerū imagines in ętherea regione, deus eā prouinciam ab exterorum incursibus
iam tueat. Dum hęc moraretur epistola, tabellarius habemus. Vrbini ducē accitum ad vrbē,
curia tota honorifice, ac ponti fex sereno vultu susceptit, in auitos status restituit. Prudenter a-
ctum meo iudicio, ne iterum cum vagorum collecta caterua, tremere vt alias, pontificia fa-
ciat tiarā. E Gallia vero Borboni ducem Gallicarum magnum Comestabilē, e sanguine regio
natum, & primarium e procerib⁹, turbato viuere aiunt animo in situ regem, qui ab ipsius
regis genitrice quam regentem vocant, filio consentiente, amaras quotidie cogatur sorbitio-
nes ebibere. Borbonū aiunt graue esse virum, & vitiorum inimicum. illos autē fama est geni
trigem non esse sat pudicam, aut consilii acceptricē. Filium luxui adeo immersum vt nulli fœ
minarum generi parcat. De hoc satis. Ad vrbem redeamus. Est inter cardineos proceres vnus
Volaterranus in carcerem cōiectus. Volaterranus episcopus, genere Soderinus, Florentinus, aduersæ factionis a Medica fam ilia.
Is in carcerē a Pontifice coniectus est, q̄ impellētes Gallum Regem ad accessum in Italiam,
literę fuerint ei⁹ interceptæ, quarum hæc est sententia. Propera christianissime Rex. Pecunias
Verba Cardinalis ad Regem & milites tibi paratos habemus. Si distuleris, & Venetos & eā quā Florentiæ habes partem,
Mediolani mox Cremonęq̄ castella, totā demum Italiam amittes. Alio epistolę capite Gal-
lum incusat, q̄ minabunde ac inobseruanter scripserit ad Pontificem, non esse tēpus inquies
perturbandi ei⁹ animi, qui, licet generalem se esse dicat Christianorum principū parentem,
nequibit tamē Cæsarem deserere, quē educauit, a cuiusq̄ autoritatis habitu putat se esse Ponti
ficē. conqueritur vna q̄ se participē nō fecerint regis ministri earum literarū, quas ait se vetuis
se ne præberentur. Actore vero suum apud Christianissimū Regem, acribus accusat iurgiis,
q̄ hi tractatus, in curia Gallica vagentur per ora hominū. Arguitur & Cardinalis hic Soderi
nus, & Siculę coniurationis, q̄ nuper orta est, particeps. De Soderino satis, errati pœnas luet,
Depredonibus ppra tis. si errasse inuenietur. scribis tu ex littore Malacensi, visam fuisse pyratarū ingentē classem, &
Maurorum & Turchaꝝ mixtā, quæ sit more solito maritimas oras depopulatura, rapturaq̄
in seruitutē Christianoꝝ multa corpora. mœstos nos tenet ea predonū insolentia. proh pudo-
rē, proh calamitatē horrendam. Ab impotentibus & miseris ignominiā talem patimur, nos
potētes & imperiis regnisq̄ onusti ad summū? Gallo ego regi tamē culpam esse impingen-
dam iudico, qui ab Afris cæterisq̄ alienis a lege nra, nos sua hianti cupiditate super Italis &
Mediolani ducat⁹ rebus, totos perpetuo tractu diuertit. Accipe aliud. Cæsar & Angl⁹, in Gal
lum fœdera iunxerūt, vt eoꝝ exercitus Galliam ingrediantur potentes. Augusti vigesima cō-
Comentꝰ contra Gallum. uentū est. Ab Italia quoq̄ ac Burgundia statutū est, vt idē fiat. Galliā vt Narbonēsem Prosper
Columna, Romanus princeps, prętor exercitus, qui est Mediolani, adoriatur. Burgundus ve-
ro in Gallia Lugdunensem ruat, quo stimulatus vindicq̄ superbia temperet. Quæ pręgnantes
hi montes, Gallo pernicie⁹ minitantes, pariturі sint, tempus rerū index certissimus loquet.
Vale ex Valdoleto Nonas Maii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo tertio.

P.M.A.M.Archiepiscopo Cusentino.

Decbxxxii. Hieronymꝰ Adornꝰ moritur. SCribis Hieronymū Adornum Venetiis obiisse, fuit Cæsari molestissimū id nuncium. bene de viro sentiebatur. Solator tamē animum. Eius loco suffectus est protonotarius Ca-
raciolus, quē nosti virum esse longa rerum experientia prudentē. Speramus vt q̄ Ador-
nus orsus fuerit, huius industria rite perficiatur, quando precipue Veneti videant, nullas esse
in Italia vires Gallicas, quibus q̄ant inhærere. A nobis scito regionem hanc insolitis fulguri-
De fulguri bus rapidis bus & tonitruis infestatam his diebus ita fuisse, vt multi in agro & in propriis laribꝰ percus-
si fuerint: stupent homines, timētq̄ ne cœloꝝ hęminæ mali aliq̄d portendāt. Embrionē iam
pepererūt. Veteranorum mile militum cuneus, Perpinianū iturus, ad fines Gallicos pertur
bandos, hac p̄terib⁹at. Cum Prętorianis Belgis est orta seditio, curiā vniuersam perturbarūt.
Trucidarunt Hispanie Prętorianis quinq̄: ex Hispanis vnus fuit confossus. nō est ausus Cę-
sar inobseruantiā vlcisci, ne deteri⁹ aliquid exoriret, quātoci⁹ fieri potuit, per suos cēturiones
Tumultus in curia. educti sunt. Est veteranorum militum hoꝝ animi elatio tanta, vt se posse quoꝝcunq̄ hostiū
copias triplicatas facile p̄sternere, sibi persuadeant. Hoc eodē die allatum est aliud infœlix nun
cium, scripsi alias, e tribus nauibus quas ab extremis terris Fernādus Cortesius cū thesauris
ingentibus mittebat, metu pyratarū in Casteridibus, Azoꝝ insulis permānsisse duas, donec
classis noua ad eas perducendas mitteret. trium caruellaꝝ fuit missa in earum tutellam classis

cula: nisi profuit, ad Ioanis Florini prędonis Galli manus expugnata e duab⁹ prætoria ipsa, preciosis illis rebus onusta peruenit, euasit altera cum vna tantum e duodecim magni capacibus capsis, & vna tigrium de quibus supra memorauí. Pauca hęc elapsa in immensum & ꝓcio & vestiū elegantia superāt, ea q̄ vidisti dona, prisusq̄ Cæsar ad Gallecia ex Valdoleto, rediturus ad Belgas, discederet, nec mirum quidem. A prouincialibus populis illa, hęc ab illius magni Regis Muteczumæ gazophilatio & reliquis procerib⁹ atrii, ac illorum egregiis templis asportata, sexcētorum milliū ducatorum amissa hoc saltu referunt valorem, qui res illas tractarūt, excedere. Granati auri copia inerat ingēs, vestes vero, diis eorum dicatę, multo erāt auro comptæ, ad quæ visenda Venetū oratorem & nobiles plures duxi, ad eorum hospitia qui capsę illius curam habent, donec Cęsari offerantur, qualia fuerint cętera deperdita, præbent hæc intelligendi materiam. Admirati sunt decorē & precū, & arte mira laboratas imagines, & contextas omniū florum, herbarum, animaliū, lapideorū, ac volucrum figuras, ꝙ populi sint illi politici & ingenio acuti ac industrii, magno sunt argumento hęc. Aliud accipe quo epistola claudatur. Enricus dominus Lebreti, Regno Nauarræ priuatus, requisitus a Cæsare, vt suis partibus inhæreat, trasiciendiq̄ per suas terras exercitus in Galliā assentiat, dicitur respondisse, se id sine suarum rerū magno discrimine annuere nō posse, nisi per vim cogatur, ꝙ intra fines Gallicos vniuersum habeat patrimoniū. Quicquid delirant reges misere plectetur, si a Carisbdi cauere studuerit, decidet in Scyllam, sine magna ei⁹ iactura nubila hæc resolui nequibūt. Ex Valdoleto tertio idus Iunii. M.D.XXIII.

Rapitur thesaurus.

Responsū Lebreti requisiti.

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi.

A Serenissimo Infante habuit literas actor suus. ille Salinas, de q̄ alias. De negocijs nihil ad me, de fortunæ sclopis accipe quid habeatur. Ab illis flatibus Borealibus, quib⁹ est sua serenitas vicina. de profligatis Turcharum copiis in duabus regionibus iā scripsi, hisdem agitari procellosis fluctibus septentrionaliū illarę regionum proceres, quib⁹ & nisi principes conquassantur. ad ipsum Salinas scriptū est. Ad Tanaim ad Boristhenē, ad Paludē Meotidem, ad Taurica insulam cōfixisse trucidataq̄ fuisse vbiq̄ multa hominum millia refertur. hoc in vsu iā est adeo cōmune, vt nil miremur, secare ac secari: trucidare, trucidari: timere, perimi: sternere, sterni: rapere, rapi domesticum iā est, & tartareis numinibus gratum. Sed audi crudelitatis nouum quoddam exemplū: quia nouū, relatu dignū. Valachia est Sarmatarum regio, Valachię princeps dicitur Vaiuola, vti apud nos Rex. Polonię conuicina Valachię Vaiuola filium heredem habuit his temporibus, impium adeo, vt prēter contemptum religionis nouis delectaretur hominum cruciatibus, vti de Phalari & Busiri multisq̄ crudelibus tyrannis historię inclamitant. patre viuente, hic regni hęres odio habebat quot quot erant patris familiares. Canū delectabatur caterua. Canibus patris familiarium nomina imponebat. Camerarii, Thesaurarii, dispensatoris, œconomi, & his similia, donec pater vixit in canes seuitiā exercebat. Secari canē illum coram se in frusta iubebat, ac sæpius manu propria interficiebat, cuius nomen eius erat familiaris, quem oderat prēter cęteros. Patre vita functo, & regni habenis susceptis, in eos met frendens, iracundiam explebat, fere ad vnum necauit, neq̄ vt iugularentur tantum, animo suo satis factū erat, vt sanguinis eorę riuus per aulam decurreret delectabat. Nullas, vt aiunt, sine sanguinis effusione dapes sumebat. Crudelia omnia erant eius acta, sed crudelissimū audi vnum nūq̄ alias auditum. Is præceptorē habuit, virum egregium, a pre illi ad educationem, vt Neroni Seneca, designatus fuit, præceptorē ante cœnam, conscientię stimulo agitatus, accersit, coram mensa posita præceptorem trucidat. Eius nondum bene mortui filium, accīri iubet, cui ait. Nostin hunc iacentem? Nouit rex genitorē meum: Iuueni infelici, neq̄ tremor neq̄ in parentem pietas, profuit quicq̄, Super genitoris adhuc anhelātis: & sanguinem eructantis, corpus piecit ac iugulauit filiū, infecitq̄ morientis patris nati sanguine cadauer. ita cunctis formidolosus effectus: suū ad se iubet venire magnum Cancellariū. Is aliorum exēplo edoctus, parere recusauit, in arcē se recepit munitam, & exercitu in dominum Vaiuolā coacto, regnū seducit. putant hac hora Vaiuolā regno delectum, vel a suis trucidatum. Cum sapido calce claudat epistola. Res Veneta est ad votū nīum concluſa, nil minus ab autore ꝓtonotario Caraciolo, tibi minime noto, Neapolitano nobili oratore ad id tractandū a Cæsare misso, expectabatur. Est nāq̄ vir magni iudicii, ac rei experiētia similiū grandium negocior mirus artifex. Icta sunt hac lege fœdera, vt eor quisq̄ Cęsar & Venetus habeant octingentorum ad Italiæ defensionem cataphractorū & leuis armaturæ quingentorū equitum. Peditum vero sex millium, cū impedimentis exercitui tali quadranti

Vbiq̄ atra pestis bellorum.

De Valachię Rege.

Nota noua genera seuitię.

Nunc̄ audiendum facinus.

Coniuratio in Vaiuolā.

Copię pedestres.

Digitized by Google

bus. Vt vtriusq; subditi libere queant per cuiusq; ipsorū terras cōmercari. Vt represaliæ per semestre suspendantur. Vt pro locis ac terris possessis hactenus, quę videbantur quōdam fuisse Austrię domus hęreditarię, Veneti soluant, infra octonium millia ducatorum ducēta singulis annis quinq; ac viginti, & hinc pleraq; alia ad veram pacē facientia. Sero hęc ad nos aliquā do veniūt sera tamē placent. statuta hęc & sancita fuerūt Iunii. xxviij. Tu iam Vale ex Valdoleto tertio nonas Augusti. Millesimo Quingentesimo Vigesimo tertio.

P.M.A.M.Archiepiscopo Cusentino.

Dcclxxxiiij.

SEro interdum sese offerunt tabellarii ad vos, propterea seræ tibi nostrę literæ videbunt. Circiter pręteriti mensis initiū, Regnorum Castellæ conuentus a Cęsare vocat⁹, accessit. Procuratorib⁹ ciuitatum habentiū suffragia, coactis ac benigne susceptis, Cęsar rex suas vrgentes bellorum necessitates contra stimulantē Regem Gallum prępo nit. mox suasit vt expedite de ferendis suppetiis velint deliberare. His habitis per iureconsultum Licenciatū Ioānem Rodoricū Pisam ciuem Granatensem e procuratoribus vnum oratio est vulgatis habita, postero die in hunc sensum. ¶Sacratissime Cęsar & Rex nr̄ Catholice. Nos horū regnorum procuratores, qui adsumus, hoc primū a tua petimus maiestate, vt arbitretur & persuasum sibi habeat, horum regnor⁹ fidem & obseruantiā erga tuā maiestatem, talem esse ac semper erga suos maiores fuisse, vt nulli e multis regnis, quæ possidet, debere cedere videat. qualem conuenit a fidissimis subditis fidem expectare, talē offerimus, quādo pręcipue cernim⁹, quibus se laboribus, quibus ve periculis, vestra maiestas exposuit, vt nos viseret: sed potius redimeret, formaret, ac recenter crearet. Suo nāq; fœlici aduentu, calamitates & mala cuncta nos prementia, quibus in vniuerso paria vnq; visa fuerunt, propulsata sunt. Iusticiaq; ab his regnis eliminata, cum tranquilla pace non putata reuocatur. Aurea nobis sęcula fœlicitatēq; integrā, hic vr̄ę maiestatis aduentus nobis a duexit, q⁹ a principe gubernatū iri hęc regna sentiamus, licet sub ętate iuuenili, prudētissimo, iustissimo, ac deū timenti, primum vinculū ad rite gubernādum, qui & virtutum omnium culmē miraculo proximū sit assecutus. Romani, quando in adolescentē futuræ probitatis aliqua signa conspiciebant, alicuius magnę fœlicitatis spem illū appellabāt. Nobis alti⁹ ascendere licet, qui iam spe deposita, in maiestate vestra fruimur illa fœlicitate, q̄ in longęuis & sapientib⁹ regibus & imperatoribus desiderari potest. Est aliud sacra Maiestas non omittendum. procuratores hi, ab vrbibus & municipiis suffragandi potestatē habentibus, delecti, excepto nemine: sunt veteres regię domus familiares, in regiaq; ipsa domo honoribus & magistratibus fulti, qui perturbationū temporibus ob debitam erga naturalem suū regem obseruantiā, cū vitæ amittendæ periculo, damna passi sunt innumera. A sapientibus est memoria proditum, reges esse regnorū quę possident animas. caput alii esse scriptum reliquerūt, populus vero corporis membra. Est ergo membrorum, sui capitis incolumitatē optare, vti est corpori proprium. aię; suę cōseruationē q̄rere. Quæ cū vera sint, equū est, vt vestra maiestas arbitretur procuratores hos, vrbesq; ac regna mittentia, vigilanti studio, quod nam cōsilium sint his temporibus, ad sui nostriq; cōmodum vra maiestas amplexura, deliberasse. Nec minorem debet vestra maiestas illis fidē prestare, q̄ egregiis, qui suo lateri semper inhęrent senatoribus. Ex his forte nōnulli, rerū pręteritarum cognitione sunt expertes, diuersis alit negotiis impliciti, rem hāc, quę tanti est momenti, a tergo relinquunt. Hoc quippe sacra maiestas si prębitā præteritarum seditionū occasionē pēsitauerim⁹, non adeo mirabimur. Si tributum quod seruicium nuncupamus, in oppido Cluniō tam absolute petitum, si ciuitatum procuratores non auditi, si plęriq; alii de communi bono loqui tentantes, ex paucorum hominum, qui sibi, non vestræ maiestati aut suis regnis prospiciebant consilio, reiecti, tanti mali causa fuerunt. Medicinis auersis morbus ille curandus erit. Audiri procuratores primo debebant, suaq; postulata expedire regnorum grauamina, vti veteris erat consuetudinis proscindi, immo & audemus hoc vestræ maiestati præponere. Multo sanius vtiliusq; tunc fuisse sub consulendi, discutiendi, ac deliberandi nomine procuratores conuocasse. Hoc si vestrę maiestati collaterales consultores suasissent, minime dubiū est, quin audita vestræ maiestatis necessitate, multo plura q̄ in presentiarum petentur, regna ipsa obtulissent. En iam sacratissime Cęsar prætérita sunt hæc, nec iam consilio est opus in illis, ad rem p̄sentem veniamus. Ecce nos a vestra maiestate suis literis vocatos, in quib⁹ se de his, q̄ ad regnorum cōmoda faciant, cōsulturam pollicetur. Vltimo vero loco imperat vt annuēdi trib⁹ uti procuratores afferant a suis quisq; vrbibus aut oppidis potestatē, seruatur in hoc ordine vetus consuetudo, placuit propterea cunctis. Regnorū postulata vestræ maiestati porrigētur, nosq;

Oratio curiarum ad Regem.

Aurea sęcula.

Laus Cęsaris.

Rex anima populi.

Causę tumultuum.

Contra cōsultores.

Digitized by Google

illorum nomine supplicabimus, vt eiusmodi petitis pro vestre maiestatis ac regnorum vtilitate videatur expedire, respondeat. Nil hac beneficencia maio, his regnis prestari poterit, qua impetrata nec populi vnq̃ de simultatibus excitandis cogitabũt, & obseruãtes in veteri fide confirmabuntur. Nec obstare debet vetus curiarum consuetudo in qua prius de tributo agebatur. Mox de regnoꝝ cõmodis: quia regum est, si quid noui emergat, iuxta teporum exigentiã nouas condere leges. Prostrati ergo ante vestre maiestatis sacros pedes oramus, vt hic nostro postulato dignetur annuere, quo liberius super his quæ ad vestræ maiestatis fœlicem statum attinet, cogitare queamus. Dixi.

Eodem idiomate respondet Cæsar ex tempore.

¶Non minore regna hæc illorumq̃ populos mihi sub ditos amore prosequor, q̃ me ipsum amẽ, hoc amore cõmotus, hesterna die quę sese hoc tempore offerebãt, in vestris curiis, nũq̃ alias audita, vobis edixi. oblatas necessitates, q̃ me vt vos conuocarẽ impulerunt, intellexistis. Ex quo in sancti Andreæ portu terrã captaui: hoc idem vt vos accerserẽ animo gessi. graubus aliis negocijs implicitus nequiui hactenus. A petendo tributo cuperẽ abstinere, quia vellẽ nõ modo ab oneribus populos subleuare sed quantum fieri posset honoribus & nouis prærogatiuis ornare. Verum, vti patet omnibus, cũ ex maioꝝ statu, qui populos ad seditiones induxerunt, intollerabiles impensæ sese mihi obtulerunt, nequeo tributi huius exhortatum prætermittere. hoc heri actum est. Nunc autẽ, vt mihi consulatis hortor, & vt sanũ cõmodũq̃ pbeatis consilium, posco. Quid satius vobis videat, interrogo. An sit eqũ vt vos primo ad mea postulata descendatis, quandoquidem curias me nõ dimisiuꝝ fui heri pollicitus, quin prio ad vnguẽ in his, q̃ iuste conducent, satis factã. Quicquid gratiæ, quicquid ve beneficencię conferetur, a mea hoc pacto prodisse liberalitate iudicabit. sed si prius supplicationibus vestris auscultarẽ, quo tributũ impenderetis illa me concessisse putarent omnes. quia precipue notum est omnibus, a meis maioribꝰ hunc fuisse ordinẽ seruatũ, vt de tributo ageretur primo, quo gratiose, nõ coacti, gratias impendere viderentur. A iusto ergo deuiat, vt prętermittã ego, quã reperi seruatam consuetudine. Non minor est meꝰ q̃ predecessorũ meoꝝ erga vos amor, in præbendisq̃ gratijs illos intendo superare, de qua re nil dubitare debetis. Sin aliter effecero, veri principis, suiq̃ promissi male seruatoris nomine, me priuabitis, cur a me rẽ adeo nouam extorquere conamini? Si eiusmodi fama, q̃ mihi vestro Regi vos leges nouas perscribatis, ad Turchaꝝ principis aut aliorum aures deuenerit, de autoritate mea non exigua pars tolleret, latratoribusq̃ non infirma contra nos præberetur occasio. Ad hęc igitur scandala tollẽda, veteri ordine suo quę agenda sunt perficite, vt de tributo primum sermo fiat, & vos, q̃ boni essis ac fideles, vestro fungentes officio, necessitatibus emergentibus, vti a vobis sperari debet, occurrite. quandoquidem prętęritæ turbationes illarum causa fuerunt.

¶His auditis, repetito supplicarũt, idẽ asserẽtes, de Cæsaris autoritate nil ex hac cõcessione iri dẽptũ. Cæsar vero, neq; sine excãdescentia, leui tamẽ, corũ dicta refellit. Vt ordo seruetur imperauit. Ita actum est, & cõclusum. Quadringẽta ducatorũ millia est summa designata, trienio vti moris est persoluenda. Suis autem promissis Cæsar, de iustis eoꝝ postulatis confirmandis, stetit. Nunc q̃ fuerint regnorum postulata intellige.

Memoriale Cæsari prębitum a Curiis hæc capita continebat.

¶Quod Hispani ad Regis admittantur obsequia, ducentiq̃ nobiles qui præsto sint armati vbi opus fuerit deligantur.

¶Ne iudicib? terrarũ, in errantiũ mulctis, gratię vel stipendia in eoꝝ iudicatura designẽtur.

¶Ne priusq̃ in rem iudicatam, reorum cause transierint, pecunię cuiq̃ ex ea mulcta promittãtur. neue priusq̃ ad regiã camerã peruenerint. Ad litigiorum tollendas molestias in veteribꝰ horum regnorum sanctionibus decretũ est, vt controuersiæ, q̃ marapetinoꝝ quadraginta millium summã non excedant, ea est moneta tibi cognita, a tribus cuius vis Cancellarię senatoribus discerni concludiq̃ possit. Si duorum suffragia concurrant, seruetur.

¶In Granatensi Cancellaria duo augeãtur senatores.

¶Nec cœnobitę aut alias ecclesiastici, possessiones aut prædia secularia, queãt emere, & si quæ iure assequantur hereditario, vẽdere illa cogantur, quia paulatim vel morientium vel fratales cuculos induentium mandatis, quicquid huiusmodi facultatum seculares possidẽt, ad cœnobia vel ecclesias deuoluuntur.

¶Ne quis frumenti genus vllum emat frugibus non collectis.

¶Ne cuiq̃ in regnis vetitum sit ensem gestare.

¶Ne pauperes mendicent extra solutũ natale suum.

Necessitates exposite.

Causa quare petat tributum.

Exhortatio suauis.

Assensus tributi.

Quid regna petant obseruari & fieri.

Digitized by Google

¶ Ne laruæ vllo tempore permittantur.
¶ Vt in Cancellariis assint viri boni, qui animaduertant acta iudicum in procedendo.
¶ Quod lex hactenus decernens, vt ordinarii quiq; iudices, in exortis litib⁹ ad summā vsq; triū millium marapetinorum decernere queant, appellatione partis non admissa, protendatur ad millia sex, ne pro re tenui ad externū iudicū per appellationē impotentes trahantur.
¶ Ne officia vel beneficia dentur alienigenis.
¶ Ne tituli eorum, qui literas profitentur bacchalariatus, licenciatus, aut doctoratus, admittā tur, aut sub eorum titulorum occasione quisq; eorū gaudeat prerogatiuis: nisi per rigidū exa mem fuerint in aliqua promoti Achademia.
¶ Vt e iureconsultis regni, fama integri sex deligantur, qui ecuria stipendiati, ad litiū arduarū in regnis exortetiū, vel ad rationes suę gubernationis a prætoribus regionum perquirēdas, mittantur pro temporum ac rerum exigentia, non ad reorum impensam, vti hactenus est actum, sed regia mittantur.
¶ Ex his postulatis maiorem concessit partem, vtcumq; tandem ad patriam procuratorum quisq; contenti redierunt.

Quid de⁹ sug ꝑta.

¶ Per se autem Castellanus clerus, Granatensibus ac Nauarrensib⁹ ecclesiis exceptis, a quib⁹, vult Cęsar particulatim exigere, honesta quadam compositione concluſa, cū iuberet Pontifex, peteretq; Cæsar exigi debere quartam omnium eorū redditiuum partē. Cæsari præbebit florenorum auri decem ac ducenta millia, triennio & ipsa persoluenda, vti sæculare quadringentorum millium ducatorum tributum.

Quid ordines sug quarta.

¶ Ordinum vero tū diui Iacobi, Alcantaræ, Calatrauę milites a quibus & ipsis quarta illa pars redditiuum propriorum petebatur, ne impositio hæc adeo noua in vsum vertatur, personaliter se ituros, quacūq; vrgente bellorum necessitate Rex ierit, qui magistratū eorum, vti nosti, dñs est & milites illi subiacent. His conuentibus dimissis, ad cogendū exercitum omnis cura dirigitur, nec an suo tempore fieri possit, vt pacto stemus cū Britano rege icto, intelligo,

Promissio Regi Angio.

cui promissa est irruptio in Galliam cum valida manu armatorū die Augusti vigesimo: nunc quippe serere nos incipimus, quando de collectis messibus ex horreis oportebat cumulos extrahere. De his iam satis. ad te venio, tuis vno capite respōsurus. Scribis paruo tuo suasu, Pontificē Archipresbyteratū Occanię celebris oppidi Toletanę diœcesis, in Carpetania mihi cō donasse, petisq; a me vt eius dignitatis titulum, fructibus mihi seruatis, concedam iuris peri-

De Tamarono.

to Antonio Tamarono, meo procuratori, q illius oppidi sit oriundus, vt lubet facito vir bonus est. q vero eius glebæ vberis motor fueris, eas habeo quas debeo gratias. partē gratiarū q Pontificem tangit, Pontifex habebit. Sum iā fessus. ergo Vale. Ex Valdoleto idibus Augusti. Millesimo Quingentesimo Vigesimo tertio.

Dcclxxx vi.

P. M. A. M. Summo pontifici Adriano sexto.

VNo halitu post sacrorum oscula pedum, tres charites dico gratiarum actiones, accepiat Beatitudo tua Occaniæ archipsbyteratū mihi est imptita. Et de pōtificio more sub nauiculæ sigillo breues accepi duas a Beatitudine tua mēbranas. Ad Serenissimū Cęsarē

De duobus breuibus.

vnam, qua suadens vt me summo prosequatur amore, fuisse me illius progenitoribus, parēticq; suæ Maiestatis vtricq; gratissimū, significat. de hinc suę maiestati vtilē, quo tempore sui met subditi tumultuātes regna hęc omnia perturbabant, dicitq; mea fuisse obsequia, non contemnenda, quando vos gubernatores, cū octodecim proceribus, insania popularis inclu-

Oppsio. Procerum.

sos & fere obsessos premebat in oppido Turdesillarū regnorū arce, q sibi moretur ęternūq; sit moratura catholica Regina, suę Maiestatis mater, fuissis à me de rebus q gerebantur moniti, nec parum cōmodi ad emergentia tunc negocia, significationes meas Cæsareis rebus attulisse, vestra Beatitudo fatetur. Tale testimonium pater Beatissime gratissimū mihi fuit, nec meæ famę parū addidit incrementi apud bonos, quibus non inuisū immo & gloriabundus mēbranam ipsam legendā porrigo. additumq; amorē Cæsaris sentio erga me. Mēbranarū

De orbe nouo.

altera imperat, vt prosequar de orbe nouo quicquid post tuæ Beatitudinis discessum ab his regnis Oceanus ab vtero suo prægnanti detegere Hispanos permittit. Non inuitus laborē sumam. tres aliæ, ab impressis, meæ decades propediem ex mea prodibūt officina, quę Beatitudinis tuæ nomē in fronte gestabunt. Circuierunt tiacq; integrum Hispani paralellum, & insulas aromatum altrices repererūt. Immēsamq; illam ciuitatē Lacunarem Tenustitanā cū am-

Restitutio Mexici.

plissimis nouis regionibus, nostro Cęsari restituimus. Cętera Cusentinus archiepiscopus meis pontificatus dexter oculus. Valeat tua Beatitudo ante cuius sacros pedes prostratus dico hanc mēlem cōmendationē. Valdoleto idibus Augusti. M.D.XXIII.

E Germania

P.M.A.M. Marchioni Bellecensi. Dcclxxx viij.

EGermania duo sunt allata monstrorum simulachra, iuuencæ formam sub humana spe- De mōstris
cie, diuersis licet membrorū signis, referentia: pelliceum ambo, cum raso vertice, frater
no more, videntur habere cucullum, & pedibus stare duobus, cum lacertis manibusq;
fere virilibus, capite vero semileonino, plano a summo. Vtraq; imago bouinis constat, sed nō
vbiq; vilis, leuigatis plærisq; in locis cruribus, ac pedibus, sub nigro vna sub flauo altera co
loribus. Luther hæretici: & comilitonum eius referre speciem, populi summurmurant. Por- De luthe-
tenta etiam multorū testimonio, in aerea regione visa sunt, in Austria præcipue, vbi aiunt se- rio hęretico
ptemplicem, hydram emulantem, draconem: & arcus duos, ingentem vnum, minorem alte
rum apparuisse. In maioris arcus verticib? cornuū singulos dicūt soles in summo dorso ipsi?
alium, locant solem. In minoris arcus gibbosa curuatura dorsi, rota glauci coloris, cum so-
le medio crucem circūsepiebat, in brachiorum vero ipsius arcus porrecturis singulae ob-
scuræ lunæ arcu tertio circundatæ. Visam & fuisse vnius templi figuram, & alterius magni
draconis caudam, arcamq; ingentem, cometem etiam, flāmas in fulgurum similitudinem, cū
tonitrui strepitu ingenti fumum diu euomentem aiunt, per cœli metas euagantem apparuis- Quę visa
se. Depicta hæc ad regem Cæsarem allata, vidi ego. Prætoriani Cæsaris familiares Germani, fuerunt in
cuncta sic accidisse testātur, & Lutheri maius aliquod malum, aut Turcharum eruptionem aere.
portendere illa diiudicant. Ea credere vel pro fabulis habere, tui est arbitrii. ego vero si quid
putem interrogabis, dicam. Vel quæcunq; Liuius hystoricus, & Manilius astronomus, mul
ti præterea non vulgares autores, longis sermonibus de hisce portentis scripta reliquerunt,
falsa esse omnia, vel & hæc accidere potuisse, arbitror. Ab Italia. Florentini ducem sibi Man-
tuæ Marchionem elegerunt, misso ad eum suo reipublice, vexillo. Fœderati Papa Florentini,
Senenses, Genuenses, cū duce ipso Mediolani, ad stipendia militibus in singulos menses per
soluenda, pro suis quisq; facultatibus, ducatorum milia centum pacti sunt. Gallorum timent Male sētit
eruptionem. Ex Gallia fertur Borboni ducem Galliarum magnum Comestabilem, & e pro Borbon⁹.
ceribus primarium, male paccato in regem suum animo viuere. Ad eum concitandum domi
nus de Beurre Cæsaris a cubiculo vir nobilis, missus est. Paulo momento, cum Cæsaris affla
tu, cristas erecturum arbitramur. Ab vrbe scribitur Pontificem ipsum in sancta Maria ma-
iore, rem diuinā in nonis Augusti audisse, quo die fit ab ecclesia mentio nulis, eo die ac loco de
lapsæ. Regrediens apud tituli sanctæ Crucis Cardinalē, cum purpuratorum ingenti caterua,
pransus est. Ab Insubria quæ Lōbardia vulgo nuncupatur, Prosperū Columnā, Imperialis
& ducalis exercitus ducem, ex Mediolano scripsisse aiunt ad fœderatos omnes, vt eorū copiæ Galli trāſ-
promissæ properent in auxiliū. Gallos inquit ad trajectum in Italiā, Alpibus proximos, argu ciunt.
mentum præbet hæc animi cura, quod motus hostium explorauerit. Mediolani casus euenit, Prodito⁹
qui ciuitatem vniuersam & vna Cæsaris animū perturbauit. Bonifacius quidā Vicecomes, Bonifaci⁹.
proditorie in campo, vbi secure dux deambulabat, ducem adortus vt perimeret pugione vul
nerauit. Chirurgorū cura diligenter adhibita, extra vitæ periculum esse iam dicitur, equo in
sidens agili percussor ficarius euasit, quo tetenderit aufugiens, nescitur. A nobis & Britania
Belgisq; hæc habeto. Ad sancti Sebastiani portum, vbi nostra sunt contra Fōtem Rabiā præ
sidia, noua quater millium & quingentorū Germanorū manus appulsa est. Horum opera Cæ
sar cum cæteris, quos aduexerat secum, contra Gallos inquietos vtetur. Magnus mihi Canzel
larius ex Anglia copias ingentes propediem in Galliā transfretaturos, & in Burgundiam pe
ditum Germanorū millia decem cum cataphractis quingentis paratas esse retulit, vt vno tem
pore erūpant in Galliam, quo lacessitus vndiq; rex Gallus, res Italas deserere cogatur, & he-
betatus aliquantisper, truncatis sui regni membris aliquibus, impotens ad perturbādos alio
rum principum accessus, in barbaros infideles, efficiatur. De nobis autem, qui nos fore in cā
po armatos, huius mensis Augusti die vigesimo sumus polliciti, nescio quid referam. Hebe
tes apparatus video. Quid fortuna in tanta rerum mole cogitet, non intelligo. Cras tamen ad fi
nes Gallorum Cæsar hinc discessurū se dixit. Vale Valdoleto. viij. Kal. Septēbris. M.D.xxiij.

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino. Dcclxxx viij.

AVdiuisse vos inquis Cesarē ex cōposito cū fœderatis promissas nōdū cōtraxisse copias. Cōuēt fiet
Belli neruis difficientib? nequiuit hac ten?. quāto celeri? potest, iā ad fines Gallicos pro Pōpelone
ficiscit. vna ex vniuersis regnis Castellæ vocati militēs p diuersa gradiūtur, in Pōpelo- Machinę
nēsi agro Gallis finitimo cōuenient. Tormētorū iam vasa cū impedimētis omnib?, e Castello ex castello
Burgēsi educta vehunt. In cāpo lacētia, curiales ad ea visenda multi cōuenim?. Imperiale visu
est & stupēdū. Ey gūis quos canones: & serpētinas nūcupam?, ad murorū ruinas inuētos, qua-

?

Digitized by Google

tuor & viginti. Sacres octodecim, in suis vasis quotq; curribus locatum conspeximus. In eis liliorum flores Gallorum stemata conflata sunt. Globorum ferreorum, tormentariiq; puluerís & hastarum ac telorum omnis generis fomentorum, ad rem bellicam facientium. Rhedas ac plaustra, & iumenta ministeriis addicta quis refert? A numerandis fessi destitimus. His paratis Lucronium peruenimus, vbi nunc moramur, vt præteream copiæ rex expectat, Pō pelonem, quo proprius hostem perterreat, se iturum prędicat. Principes Hispani dissuadent. Neq; tam valido esse appropinquandū hosti, neq; Nauarris fidēdum, qui si aduersi aliquid accideret, rabidius in nostros Cæsarem q; ipsum sæuirent, quam hostes ipsi, qui familiari regi assueti iuga nostra duriuscule ferant, quod perpetuis nos præsidiariis militibus illos afflictemus. Stat proposito Cæsar, nec vlla suasione mouetur, magni est animi, quæ succedent habebis. De Anglicis Burgundiisq; copiis, & Borboni duce turbato, nil ad vos ego, quia citius ad vos illa deferri arbitror, quod liberiora sint itinera, nobisq; mari ac terris, tum a pyratis, tum a Gallis inclusa. Sed vnum audi, quod forte ignoratis. Venit ad nos, habita venia, nobilis quidam vir ex Gallia, cum a Gallorum rege dimitteretur, hæc illi rex ait, omnes in me conjurant principes, ego autem illis satisfaciam. De Cæsare aut Anglo nil mihi curæ, scio nāq; Cæsarem pecunias non habere. In Anglum vero præsidia sunt in eius fronte locata, quæ munita loca sustinebunt, ex Burgūdia quicquid cogi potest flocifacio. In Italiam proficiscar. Mediolani ducatum restituam, & reuertar victor. Si quid mihi ablatum reperero, facile illis explosis cuncta resumam. Hoc regis Galli dictum, si fauste successerit, magnanimiter, si aduerse vti successurum arbitror, si belli regula ordine suo processerit, quū duros multosq; sit hostes habiturus, insolenter temerarieq; dictum iudicabitur. Quid hoc rei sit hæsitamus. In sui animi dictiq; argumentum, nullum contra nos, neq; regem Anglum, aut Burgundos motus, mittit exercitum, paratq; vti dixerat Alpium traiectum. Suæ potentiæ nimium fidit, exitus erit index. Vale Lucronii quinto idus Septembris. M.D.xxiii.

Currus & armoq; copia

Cōsilia procerum.

Verba Galli iactabunda.

De iudicio in Gallū.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dccbccc ix.

In hoc epy tomate sūt 12. hystoriq.

Copiq Angli regis in Gallum.

Copiq Flādricq.

Copiq Burgūdiq.

Borbōi seductio detecta.

De Cardinale Sodorino.

Portenta Romę.

Fornix capellę cecidit.

RAbidus fortunæ cacabus in quo generis humani sub ambitione paucorum, perpetuæ decoquūtur erumnæ, solitas euomit escas. In officina tartarea bellica cuduntur ad immensi cruoris effusionē instrumenta. Rex Anglus, mauis Britanus, millia bellatorū sex decim trāsmisit in Gallią, & sese cum copiis maioribus transiturū, vbi opus fuerit, est policitus, modo reliqui fœderati stent promissis. Huic exercitui ex Flādria valida peditum & cataphractorum quingentorū manus iungetur. Et ex Burgundia Germanorū decem millium phalanx cum quingentis cataphractis, iam fines calcat hostiles, duce Comite Fœlice nuncupato. Ex Italia numerosum esse paratum exercitū scribitur, in Mediolani ducatu, ad Italię tutelam, ob regis Galli minatorias æditiones. Hinc Cæsar, quanto feruentius potest, suas impellit copias, ad Pyrenneorū transitū, sed vereor ne sero nos efflagitantibus respondeamus. Grauis tamen ac leuis armaturæ acies iam sunt transmissæ, nō paucæ restant & pleræq; a proceribus destinatæ. Borboni ducis, a domino de Beurre Cæsareo cubiculari Cæsaris nomine seducti, consilium, sui cubiculi adolescens detexit. Quid causæ illū ad casum adeo dubium impulerit, dicemus alias. Illius animo intellecto, Gallus rex eius & affinis ducem accersit. Sui conscius dux ad Burgundū exercitū abiuit, rex Daciæ Orcadumq; insularum, vulgo rex Dinamarchæ, a suis explosus a regno, quod crudeliter sese gereret, panē in Flādria cum vxore regina Cæsaris Germana mendicat. Rhodius magister, Rhodo profugus, ad Baiarum littus in regno Neapolitano appulsus non fuit permissus, quod sit Gallus, descendere a nauibus. In vrbe, Cardinalis ille Volateranus, quē ob deprehensas eius literas ad regē Gallorū seductiuas, captū fuisse alias memorauī, ad sui defensionem per procuratores admissus est, & Pōtificem aiunt morbo gutturis laborare rheumatico. In rei diuinæ capite de tecto celebratu putāt id accidisse, aut si forte, vti medicorum aliqui arbitrātur, in sympotiali conuiuio a Cardinali sanctæ Crucis præbito, nimium soluit habenas, in potu aut dapibus. In Kalendis huius mensis portentosis fuit excussa fulguribꝰ Roma. Sacella, turres, ac domos aliquas diruisse hominesq; percussisse viatores aliquot, aiunt, nec longe ab eo tēpore Borgiā turrim validissimā a summo combustā, per quorūdam iuuenū Palatinorum incuriā id accidisse scribunt. Hi vt pernoctantes ibi colūbas prehenderent, noctu cum accensa face turrim ascēdisse dicuntur, & face relicta discessisse, quæ agitata vento trabes insussit prodigio. casum & hunc ascribit Roma, vna cū tertio prius emerso. Ad rem diuinam Pontifex ad Papæ Sixti sacellum, capellam dictum, proficiscebatur. Vna dierum ipsius capellæ fornix fere in caput prętereuntis Pontificis decidit. Illæsus tamen transiuit ipse, non autē qui sequebantur. Valete Lucronii quarto Kal. Octobris. M.D.xxiii.

Digitized by Google

P.M.A.M. Marchionibus.

PAulo post priorem diuinissimā epistolam, en tabellarium ex Italia. Mala malis adduntur. Volax ille fortunę vertigo nunquā satiatur hominū angoribus, ob illius Bonifacii vice comitis de duce pessimo facinus, alias significatum, multi e vicecomitibus affinibus & propinquis eius sub suspitionis consensus capti sunt, affligentur miseri, qui forte insontes. Genuā monachum esse, in Genuensi Tyrreno littore municipiū imminens pelago audistis unde Stiphis more Pyrathico, loci possessor transeuntes cogit naues, quod angustum ibi sit mare, obiectāque signa velis demissis ostendere, ac tributa persoluere, scire vos arbitror, ex fratre nepos inter loci tyrannos trucidauit. In parricidam imperium occupare nitentē furens populus excandescit, nepotem exanimat, de mortuis loco fratrē alium suffecit. Prosper Colūna, nostri prętoris exercitus ad foederatos Papam, Venetos, Florentinos, Genuenses ac Senenses, ante solitę scripsit, vt properem ad promissum auxiliū, vrgens. Gallos Alpibus esse proximos ad transitū inquit. En paratam etiam ipse illius meæ patriæ pernicie vltimā. Vel Italia vniuersa ferrum cōcutietur, vel more solito Gallorū sanguine pinguescent Insubriæ campi, mucronū fames saturā sapiunt, quo plures trucidātur; eo plures cōcurrunt. Iam quater & quadragies ab annis quadringentis, Alpibus transitis, terrā conculcarunt illam. Palantes & incautos deprehendunt sæpe, vincunt, subiciunt, sed locustarum exēpla sequuti, post depastas segetes omnes interiūt. Iam fatis collachrymatū est. Ad vrbem transiliamus, facetum admisit Pōti sex adagium. Thiara Pōtificia, per L. cōē decimū Florentinis quibusdā pignorata, per Cardinalem sanctorū quatuor ad Pōtificem delata est. Thiaram primo prehendit Pontifex, prēcium expostulat petenti Cardinali, dixisse fertur, tu qui thiaram autus fuisti, abalienare, credi toribus satisfacito, a me nec; obolum habiturus. Susurrāt in vrbe, malis posse nihil huic purpurato accidere, quin deterius prouereatur. Camillorum & auarum aiunt esse, ac per fas & nefas illigiorum motorem, ad euertenda beneficia. Perturbantium sua cupiditate hominum animos, sum inimicus. Aliud auctę mussitandum, Pontificem hac hora, sed per famā incertā per Galliarum sparsam terras obiisse allatum est, nec; id, vt alia multa, confictum credimus, quia ægrotare illum intellexeramus. A cruciat septuagenario cadente in lectum, præcipue gutturali pituitate fluentis morbo, quid expectandum est: Mediolanenses exules, quos altera diarum pestium Gelforum & Gebelinorū contagione infectos, exterres a patria pellit, exercitu nup Gallorum prēcunt, Vasentinam Alexandriam, nostri magni Camzellarii oppidum, dedere in prædam. Per Antonium Leuā Hispanum ad id negocii cum valida Hispanorum caterua missum, trucidatis autoribus restituta est. Gaspar Contarinus Venetus orator literas a sua Illustrissima republica mihi ostendit, quibus Turcarum equitum millia esse in Belgradi, Vngariæ quondam propugnaculi vicinia, in statuis septuaginta magna strages Christiano gregi paratur, nisi reges nostri conuenerint animis in Barbarum illum principem. Vngarus vero rex, initurum se fœdus cum eo tyranno, de præstando transitu genens protestatur, nisi mittantur suppetiæ. Ostendit & literas eius reipublicæ de concordia cum Cæsare. Aiunt se sperare sub tam prudentis & iusti amatoris principis vmbra, res Christianas aliquādo suscitaturas. Eodem tamen tempore Salinas archiducis actor, literas habuit ab hero, Polonos, Vngarosq; scribitur coactis cōmunibus viribus ad millia Turcarū quindecim trucidasse, qui fines depopulabātur Vngaros, a Belgrado incursitātes. Pescariæ Marchionē in Italia a Cæsare dimissum, nauigantem classis Gallica in insularum angustiis, veluti e specula diu expectauit, vt aduersum eorum hostem ad manus haberent, stratagemate Gallos fefellit, qua est angustus maris in Affricam e Malaca nostra Hispana trajectus, vela fecit, & liber euasit. Valete. Lucrotisi Kalendis Octobris. M.D.xxiij.

Dcccxc.

De cōuersatione in orcem.

Quoties Galli strati

De Thiara

De Turcarum oppressione.

Trucidatio Turcarū.

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

Dcccxci.

HAec ad te; cæteroscq; rerum apud nos emergentium cupidos. Ex insulis Hispaniola, Cuba, Iamaica, & putato continenti, casiæ fistulæ cuius prouentus in Hispaniola sunt arborei fructus iam immensi, ac faccari, auri etiā, nō contemnenda peruecta est copia, pticulariq; aliquādo hæc, ad ppriora nūc. Magnq; noster Comestabilis astu suo quosdā e Pōtis Rabiæ portarū custodibq; seduxit. Vno tantū e tribq; filiis Ioāne Tonaro secūdo genito iuuene magnanimo comitatq;, sine lecto, sine tumentis ac famulis ob sequutis, blāditiarū otium oblitq;. Per Lipuscæ, Biscaiæq; Cātabros anfractuū regiones plebeio habitu mōtano contectus, perrauit ignotus. Exploratores, qui Fontem Rabiā noctu clam ingrediebātur, vbi nā Comestabilis esset pnoctaturus, locū nāq; quotidie mutabat, soli sciebāt, quādo iam ad optatū finē rem pduxisse arbitrabat, fortuna solitus est artibq; vsa, qua nocte cōuentū erat de porta nīs pui

Stratagema Comestabilis.

gines aperseda, quingenti & quater mille Germani bellatores, accíti a Cæsare præcedēti vespera sancti Sebastiani portū captarūt. Re intellecta, Gallorū duces obsessi, de repentino cōgressu aliquo suspecti, priorib⁹ mutatis custodib⁹ recētes ac numero plures suffecerūt. Ita boni Cōmeatabilis vigilias & labores nouercali suo more fortuna frustrauit. Neq; his cōtēta, similē casum astruxit ilico. Moniti nāq; p trāsfugas a Baiona, vr beculā eā, Gallorū finitū ppugnaculū validissimū ex inertia præsidiorū, sæpe protēto crure secure dormiētiū, imparatā posse reperiri, de impeteda mari ac terris vno crepusculo, cogitarūt. tētatū est, sed quo tēpore copiæ terrestres ad muros oppugnaturæ sese applicarūt, maritimæ classi cū instrumētis & scrīa, proralib⁹ carinis, ad oppositas cathenas dirūpendas paratæ, vēti defuerūt. Ita desperatis animis, nec sine iactura, oblata occasione amissa, vulneratis e turritis mœnib⁹ multis, & plerisq; peremptis, re infecta redierūt. Classiarii vero, ne frustra penitū laborasse viderent: & præ dolore tātū facinoris euasi, despumātes, in Gallica littora descēderunt. Bene munitū oppidū Cabretonū cū vicis & locis aliis circūuicinis pluribus dedere in prēdā. Inter cætera opima spolia restinæ ad supēdarū nauiū, qua indigebāt, aptæ coptā ingētē se reperisse iactāt, sed vereor rerū vices, nō dormitabūt in q̄rēda vindicta hostes q nūc prēda onusti psallūt: forte aliq̄ spolia lugebūt, aut eorū causa innocētes vicini. Iā vale Lucronii vnde ppediē discedam⁹, nonis Octobris. M.D. xxiii.

Desolatio Gallorum.

Clarissima tio.

P.M. A.M. Marchioni Bellecensi.

Magnis inspiamus, licet nil magnū in reb⁹ humanis, quo nāq; maiora meliorāq; vulgus inane, eo arbitratu meo minora deteriorāq; fœtidus quippe sum⁹ ambitionis, quo solo vexātur tumidi fortunæ filii, mille secretis eos cruciatibus affligit. Pontifex obiit. Paruo tēpore frui Pōtificatu datum est, si ppetuis cōflictari negocijs est gaudere, quid vltra? Vir bon⁹ obiit, ad pferendos labores Pōtificatus, nō tam aptus, quā ad sanctos mores exercēdos promptus. Salicē est imitatus, quæ cum cito coalescat, cito desinit. Cardineo galero, præter familiarē suū vnicum Germanū hinc forē cōtexit neminē. A Sicilia fertur cōiurationis, ad te alias significatæ, autores, per Hectorē Pignatellū, te adolescēte, Federici regis apud Catholicos Regem & Reginā oratorē, nunc Mōtis Leonis comitē, & regni proregem, fui motus pœnas variis supplicijs affecti luerunt. Camaratæ comes don Federicus Patella, & Zefallæ Barom, Franciscusq; ac Federicus, de Imperatoria dicta prosapia Germani nobiles q; Panormi tam plures, capitis truncati premiū sunt assecuti. Nicola Vicentius de Leo sanctæ, regni pro Cæsare thesaurarius, vna & Ioānes sancti Philippi iurisconsultus, Messanensis, ac plures alii mihetim nobiles ac ignobiles, vulgarū seditionum excitatores, diuersis modis iudicij subiere iugum. Ex Gallia, per exploratores & rumores inanes, fertur, Gallos in Insubria esse profligatos, nil vltra in his donec certiores habeamus nuncios. Lucronio venisse curiā Pōpelonem Nauarræ caput, audiuisse te arbitror. Ergo Pōpelone datis pridie Kal. Nouēbris. M.D. xxiii.

Decessio Leonis Adriani.

De fama Gallorum.

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

Idibus Octobris Cæsar nos ad regni Nauarræ caput Pompelonē adduxit. Sed audi, quid ipsi Cęsari acciderit inter eundum, ex oppido Arcos nūcupato, ad Reginæ pōtem appellatum municipiū iturus, venatus causa per mōtanas quasdam siluas diuertit, per saltus nemorum paucis cōmitatus, oblatum sequens aprum, qua redeundū esset ad rectam vtam ignarus, diem totū consumpsit. Ad oppidū tādem aquo discesserat ad multā noctem regressus est. Per diuersa diuersi perterrantes anxie regem quæritarunt, de aliquo discrimine suspicātes, q vicinis nuper victis aperte inimicis, ob sui regis prisci amorē, cum quo familiariter versabantur, parū fidendū sit. Postremo mane paulo post solis exortū ridens ad curiā quæ præcesserat, rediit dehinc Pompelonē. Quo postquā peruenit Cęsar summa cura: & studio nititur suas copias trans Pyrēneos in Galliam impellere. Multi iam trāsierunt, & in Pyrenneorū radicibus, qua Galliā spectant, sancti Ioānis Pedeportus oppidum tenent. Ibi, donec vniuersus cogatur exercitus, & impedimenta vehantur, expectabunt. Orangiæ principem inuenem ebullientē, Cæsaris coetaneum: & earum præfecit Hispanis peditibus. Rocandolfus vero Germanis præerit, qui ad sex millia esse feruntur, conuenient omnes propediem, & per Nebritensis principis statum vel inuiti ni libens patietur, iter facient. Rocandolfum Germanū Hispanimet laudibus extollunt. Prudentem & ad concilianda sua grauitate militum animos aptum esse fatentur. Impedimentorū vero ductor est Belga quidam nomine Terramunda. Mallent Hispani, agricolæ præcipue, ad vehēda impedimēta cū suis bobus & mulis destinati, mittiorē ac magis tēperante. Germana phalanx, cōstructū ad flumina Gallica traiicienda xxiiii. nauiū pōtē cōmitat, in sancto nāq; Sebastiano, per Antonū Bagarotū Patauinū, summæ industriæ virū, iussu Cæsaris, statues illæ conflatæ ad id ministerii fabrefactæ fuerūt. Generalis vero totius exer-

Parum fidendū nuper victis.

Laus Rocandolphi.

Digitized by Google

citus erit dux, magnus Castellæ Comestabilis, tibi notus & amicus, fortunatus est in re bellica. Paruo negocio populares exortas in his regnis seditiones disperiit, nec multo maiore Gallicas acies in Nauarræ regno. Vna tamẽ cũ suo collega Almirãte, propediem trãsmissas acies sequetur. Vnã fœlicibus auspicijs. Est aliud maiꝰ: accitis principibꝰ, qui adsunt ad numerũ octo & viginti, quibus in sumendis ferculis, aut potu fit prælibatio, se nolle ab eis vllum cõsilium protestatus est Cæsar. Sed vt se trãsiturũ in Galliã comitentur edixit. Lucronii mihi sæpe aduẽtum ad hãc vrbem meum diualistis, si vobis credidero, multo feruẽtius ibitis cõtra sententiã hãc meã, sic stat animo fixum, parate res vestras castrensia transmittite tentoria, sic fieri necesse est. Et qui aliter senserit aut suadere nitetur, exiguã habebit de autoritatis meæ lapsu apud exteros Principes & regna mihi credita rationem. His auditis nemo est ausus emutire. Admirati ac stupidi abierunt, ob vrgentẽ hyemẽ & horum culmina mõtium, quæ niuibus hoc tempore alte cadentibus solent esse volucribus inaccessa, nõ modo equis aut militibus, & quod est difficilius, curribus ac iumentis ad cõmeatus deferendos, & impedimentorũ plaustra deuehenda. Bellum hoc Gigãteo fore simile aiunt plærique historiarum periti, quia nitimur cõtra vim cœlorum: & tẽporum statuta, mõtibus etiã horridis obstãtibus, bella gerere. Iuuenili ætati & animo infracto decretum hoc ascribunt multi, sed rerum experientia pollentiores, qui ex præteritis præsentia excerpunt, & extraq; ratione futura præuident, a coniecturis Cæsarem vti prudentem, quo ea fama per vniuersum vagetur, ea publice protulisse arbitrãtur, tempus loquetur. Dum hæc ita moraretur ex nuncij defectu Comestabilis discessit, exercitum collecturus, subsequũtur & impedimenta. Sed audi dictu molestissimũ. Horridę niues huius mẽsis diebus. xii. xiii. xiiii. et. xv. inclusum tenuere Comestabilem in Burguetovilla, duobus millibꝰ in latere mõtis a cenobio Ronces valles, in vertice montis vltimo distanti. Impedimenta vero post id, cum summo labore ac iumentorũ iactura tãdem sunt attracta in latus aliud Pyrenneorum, qua fluunt aquæ in Galliã. Germani vero, quibus est pontium cura demãdata, quum per Vasconũ Bearni regiunculæ oppidum nomine Vztariz iter facerent, hospitaliter susceptι, liberaliter ex Rocandolfi iusta gubernatione, quod præbitũ fuerat, persoluerunt, abeunte illorũ phalãge, retro mãserunt plærique, odii sui innati memores oppidani, postergatos trucidarũt aduenũ. Re intellecta, regressus est magnꝰ ad rei vindictã cunctꝰ, oppidũ in prędã datũ cõbusserũt, ac maiori ex pte trucidarũt oppidanos, epłæ modũ excessit epła, quia raros habemꝰ a vobis nũcios, rariq; ad vos eũt a nobis. Ergo tã vale Põpelonę. vi. Kal. Decẽbris. M.D.xxiii.

Brãdis verba Cęsaris.

Belli Gigantcum.

Horridę niues.

Hinidicte in hospites

P.M.A.M. Marchioni Mondeiaris, & fratribus discipulis, cũ apud nos condiscipulum vestrũ Marchionẽ Bellecensem habeamus, qui virtute clarus bellica cõtra Gallos interierit lateri Cæsaris inhærens.

Dcc.xcviii.

QVod adeo seras ad vos dem epistolas mirabimini, ab Augusti mẽsis calce nullꝰ ad nos ab exteris venit cursor. Rumoribꝰ p Galliã sparsis cõtenti viuimꝰ, & ob id afflicti animis, quibꝰ res Italæ oneri sunt. Gabriel Merinus Bari Archiepiscopus, & sui natalis Gienti Episcopꝰ, qui pro Adriano Põtifice viuẽte legatus erat apud Regẽ Gallũ, post sui herι obitũ, accersitus a Cæsare venit. A rege Gallo affert mãdata, eunt redeũtq; frequẽtes eiꝰ nũcii familiares, quid afferãt in arcanis nũc latet, tẽpus rerũ preco loq̃tur, inquirũt p Gallię aulicos vẽtilari. Post multa variaq; scrutinia Reuerẽdiss. Cardinales inclusos, ob illiꝰ pontificalis throni appetitiuã escã, despumãtes intuicẽ, & discordes, q; sibi quisq; mallet in sinũ illã colligere, quã alteri cuiq̃ assentiri. In cardinalẽ Medicẽ Leonis patruelẽ inclinari rẽ dicũt. Asũt etiã Borboni Ducẽ Genuã, vt ad Cæsarẽ traticiat, fuisse pfectũ, q; Burgũdꝰ exercitꝰ sit dissolutus, ob vrgẽtẽ hyemẽ inqt Germanꝰ ille, peditatꝰ Germanici sub comite Fœlice prętore dũctor, ad sui excusationẽ. Nos vero pecuniaria Gallorũ seductione actũ iudicamꝰ. Ad Borbonũ, vir idẽ dñs Beturrę, qui eũ ad Cęsarẽ traxerat, missus est, quo sub locũ tenẽtis Imperialis titulo ducẽ detineat, quo ve sit in exercitu nꝰ cõtra Gallos fomes nõ ineptꝰ. ferũt quoq; Anglos milites ob eãdẽ frigorũ causam, depopulationũ: & cõbussionũ iacturis ingẽtibꝰ intra fines Gallicos relictis, remeasse. Mediolanenses vero res acriter laborare fama est, hac tẽporũ intercapedine, qua nil habuimꝰ ab Italia. platũ sæpe fuit, ab exploratoribꝰ Gallos esse pfligatos, Gallos ausugisse, Gallũ exercitũ dissipatũ, ad internicẽ sectũ, vana spe nos sæpe deluserũt. Magnę illiꝰ ciuitatis Mediolani suburbium Galli oppugnarunt. Sed reiecti ad milliare ab vrbe ipsa, vt tumultus aliquis exoriretur, expectantes, exercitum detinuerunt. Neq; defuit cõsilium penitus, per portæ vnius custodes conuentum fuit, vt vna noctium per portam illis creditam Galli, exulibus tractantibus, admitterentur. Est enim tartarea illa contagio Gelphorum, & Gebellinorũ adeo pestifera, vt in præceps trahat miseram patriam. Custodum intellecta perfidia, luerunt auto-

Vtinã de pontificatu.

De exercitu Burgundo.

Fama varia & falsa.

Digitized by Google

res pœna, & sua spe frustrati Galli, castris amotis retro cessisse dicũtur. Circũuicina occupant omnia, quod nostri adhuc m apertũ, suas minime copias eduxerint. Dux Vrbinas Venetorũ prętor exercitus, nõdum extra fines Venetos traduxit copias, inquiens nolle certo discrimini se sibiq; creditos milites cõmittere, donec esse videat in campo reliquorũ fœderatorum acies, quæ nõdũ accesserunt. Magnas intelligim⁹ cogi vires. Cataphractorũ fertur futuros in exercitu nr̃o lãceas mille quingẽtas, leuis autẽ armaturæ totidẽ. Peditatus, numerũ attinget trigin ta milliũ, inter quos Hispanorũ aderit man⁹ octo millium. Neq; hostes hebetiores esse fama est. Ita duob⁹ exercitibus cõflictata, ex occasione in occasionẽ, calamitosa mea illa patria dilacerabitur. Vbi iã quicquid rei frumẽtariæ collectũ est, neq; vt serere potuerint permissum, vnũ restat. Sesse, (latine Suessæ) ducẽ, qui Caprẽsis Comitis est hæres, oratorẽ esse Cæsaris in vrbe nosti. Iuuenẽ ipsi⁹ actorem in curia nr̃a, nomine Scudũ sum pcunctatus, quid causæ moueri vxorẽ ei⁹ Magni Capitanei, vt vulgo loquar, Gõsali Fernãdi filiã, cui⁹ dotalia sunt omnia ipsorum loca in regno Neapolitano, vt nunq; ad virũ sit Romã profecta, præ rubore inquit abstinuisse, ne Romæ submurmuraretur, tãti Principis hæredẽ filiã, vnius esse oratoris vxorẽ, cõ temptibile putat, præ animi magnitudine id nomẽ esse. Propterea oratoris nomine sublato, posthæc in Cæsaris ad eum dirigendis literis, nostro vicegerendo superscribetur, nõ vltra oratori. Valete Pompelonæ quarto Kalendas Decembris. M.D.xxiii.

Galli⁹ exercitus vagatur.

EPISTOLARVM
PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER TRIGESIMVS SEPTIMVS. ANNO. M.D.XXIIII.

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

Dcccxcv.

NOn faſce plures habeto, q; iniuria temporũ adeo sumus inclusi, vt fere quatuor mensiũ intercapedine nullas a vobis, aut ab vlla Italiæ pte literas habuerim⁹. Si quid aliquãdo fuit allatũ, id plenũ mẽdaciis, per sos vulgares e Gallia rumores. Anobis, qui vetãtib⁹ syderib⁹, quo tempore ad statiuas hyematũ Romani rei bellicæ magistri cõfugiebãt, per mõtanos anfractus deuios, & niuosos traducim⁹ exercitũ, quid fiat habeto. Difficultatib⁹ dictu tremebũdis superatis, Comestabilis trãs Pyrẽneos, obiter Mõleonẽ oppidũ, & natura, & præsidiis valde munitũ expugnauit, dño Lebritensi nõ annuẽte trãsitũ, viã ferro aperire opus est. Mox ad oppidũ aliud sancti Pelai, ab Saluaterra Bearni primario, Lebritẽsi municipio milliaria sex pfectus est. Id Mõleonis exẽplo pterritũ, parũ restitit. Lebritẽsem regionis dñm, amice hortatur ac monet, vt cũ sua venia Imperialẽ liceat exercitũ in Gallũ regẽ hostẽ traducere. In sua potestate nõ esse respõdet, q; Saluaterra sui status caput Gallica occupẽt præsidia, quibus aduẽtũ phibere nequisse, ait. Se tamẽ ægre ferre, q; insons ipse Nauarræ erepto Regno, ita nũc in austo veteri patrimonio cõflictetur. Sui principis Imperatoris mãdata exequat, prout sors dederit, dũ ita res hæc agitaret, flumine Saluaterræ p vada feminatãdo traiecto, princeps Orãgiæ, Hispani peditatus ductor, cũ ebullitib⁹ quibusdã iuuenib⁹, & plærisq; peditib⁹, ad portas vsq; Saluaterræ incursitans, incluſos lacessiuit. Ad leue præliũ exeũt inclusi: trib⁹ vulneratis, & vno e Cæsareis familiarib⁹, cui retrocedenti equ⁹ cecidit, in hostiũ potestate relicto, ad sancti Pelai castra regressus est. Ad Saluaterræ igit̃ muros Comestabilis castra locat. Quatere tormẽtis incipit. xvi. huj⁹ mẽsis deditur, prælidiariis cũ suis qũq; armis, & facultatib⁹ ppriis abire pmissum est, oppidanis, vacuũ reperere locum tormẽtorũ, & cõmeatuũ copiã habuere nõ mediocrẽ. Saluaterra iã occupata. Comestabilis prætor exercit⁹, bellorũ ducib⁹ accitis, de pcessu deliberat, qd corũ quisq; facicdũ sentiat, pcũctatur: fere oẽs iere pedib⁹ in hãc sentẽtiã, ne vlteri⁹ tali tẽpore pgrederetur in Gallicã Tolosam, vti statutũ erat, cuncta obstare diiudicarunt. Naues illas. xxiiii. ad fluminũ traiectus cõstructas, cæteraq; tormentorũ, & apparatuum impedimenta trahi non posse, q; iumenta frigoribus & inedia consumpta deficiant, quodq; sit p cœnosos & paludosos aduerso tempore cãpos trãseundum, neq; commeatuum copiam præterea, cũ quo nobis iam solis res est habenda, Burgundis, & Anglicis copiis dissolutis, & Italis suppeditura. hostis satis intra se laborãtib⁹, potentiã non esse contenendam, qui si forte

Mãleõ capitur.

Responsũ Lebritẽsis.

Vulnerati nostri. Redditur Saluaterra.

Suffragia pfectorum

ſtuas in Italia militantes copias reuocauerit, facile nos poterit intra fines patrios deprehenſos profligare. Cæſar de prętoris & aliorum ducum ſententia certior factus, bellicis addictos actionibus accerſit ſe natores & cõſuluit, vt qua ſatius illis viſum fuerit, exercitum ducant cenſetur. Saluaterra relicta, Baionã Gallicam petituri, Media omnia cœnoſa repererunt, adeo vt iumenta nullo pacto ad impedimenta trahenda ſufficerent, qn obruerentur. Eſt quid miſerandũ. Comeſtabilis ad actorẽ ſuũ de illius itineris difficultatibus, ſcriptã epiſtolã legi. Is actor mihi eſt ſępe conuiua quicquid emergit meum eſt intelligere. Quod Regi Cambiſſi per Tauri montis iuga in Armeniã tranſire conãti, qui cum vniuerſo exercitu prę inedia dicitur interiiſſe, ſe re contigit. In dextram igitur vertere denuo copias, Fontem rabiam verſus, Baionæ obſiden dę prouincia relicta, tetenderunt. Tanta ſe preſſum calamitate ſcribit Comeſtabilis, vt pro deliciis, Fontis rabiæ ſit habiturus obſidionem, q̃uis & p̃ſidiis & repagulis aggeribuſq; ac tormentis munitiſſimum eſſe intelligat, nec minus animo tranquillo labores eos & pericula, tũc ſe amplexurum iquit, q̃ ſi apud charam vxorẽ & filios domi ociaretur. prima e facturis oblatis fuit pręda cõmeatuum, q̃ totũ exercitum languefecit. Quũ nanq; ab Sancti Ioannis Pedeportus oppido, vbi erant in horreis rei frumentariæ ingentes cumuli coacti, longum iumẽtorum agmẽ ſequeretur onuſtum, vagi quidam Vaſcones ſemipręd ones inſiſtere in gradientes a tergo, ſubſtites, quibus poſtrema erat acies credita, male functi ſunt officio ſuo, vti Comeſtabilis vno illius epiſtolæ capite conqueritur. tercentum circiter onuſta rapuere nobis iumẽta prędones. Ea rapina detrimenti tantum attulit exercitui tantaq; fames inuaſit caſtra, vt diebus fere quinq; neq; panem milites, neq; ordeum equi aut paleam vel fœnum ſint, aſſecuti, Corticibus arborum & deteriorib us forte cibis equos eo tempore pabuli loco ſuſtinuerunt. milites vero fame vexati, quamcũq; dabatur circuuicina percurrebant. armentorũ gregũq;, quicquid erat obuium, abigebant in caſtra. Fuit illis pręda hęc, magno, ne penitus deficeret, adiumento. Napis crudis alii, quos in villarum vicinia ſatos reperiebant, contenti vitam agebant eum noſam. periere dibilitate nõ pauci. Ad Fontis rabiæ proſpectum tandem deuentũ eſt. Fontem, rabiam dicat penultima longa Hiſpana pronunciatione. non Fontem rabidũ, vt gramatica ſtri dici debere contẽdunt. intelligi volo. obiter in oppidulum nomine Vidaxat ingreſſi ſunt. ob incluſorum pertinaciam qui ſe tanto exercitui poſſe obſtitere temerarie crediderunt, cum eorum internicie deletum fuit. Fontem ergo rabiam, rabida rabie refertum locum, obſidebũt, & ad hanc ignominiam a ſuis ceruicibus excutiendam, debellare conabuntur Hiſpani, Germanis tamen mixtis, quos ſupra memorauí. Ea ſententia ſumpta de Fontis rabiæ oppugnatione, quo propior eſſet, Cæſar ad hanc montanam vrbem Victoriam, vbi nunc moramur, peruenit, hinc niſi re illa rite peracta, ſe nũq; diſceſſurum Cęſar publice protulit. Vnum accipite poſtergatum, & riuũ claudamus, iam exundantem nimis, alueo ſuperato. Ex Baiona in nouiſſimum agmen progrediens irruerunt Baionæ præſidiarii. adeuntibus noſtris terga verterunt: deſidioſe actum a noſtris plerique aiunt. vt abeuntes hoſtes inſequerentur, nonnulli voluiſſent. In relectu, ſatis actum, conſilio maturiores arbitrati ſunt. iam Vale noſtri memor. Ex vrbe Victoria prouincię Alabę moderatrice, quo huius menſis die quinto peruenimus, tertio idus Ianuarii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo quarto.

Verba Comeſtabilis miſerãda.

Pręda cõmeatuum.

Horrẽdum dictu.

Fames inaudita

De gramaticaſtris nugantibus.

Deletũ Oldarar.

P. M. A. M. Marchioni Mondejaris. Dccxcvi.

IAm tandem Petri nauiculæ rectores galeratos, Pontificem elegiſſe, per literas habemus Is eſt ad quem inclinari rem ferebat fama Cardinalis Medices, pro legitimo non ſpurio, vti aduerſæ factionis Cardinalis Soderinus prædicabat, iudicatus, vir eſt animo viuidus, ingenio clarus, rerum experientia prudens, vita integer, pręſentium in Chriſtiana religione, turbationum, ſperamus egregium, ex Medice medicum futurũ. Galli Cardinales & qui Gallicis partibus ſunt affecti, diu obſtiterunt, ne hic eligeretur, ſerunt & ipſi pedibus tandem in ſuffragia. Pontifex effectus Medices, biduo concluſos detinuit electores, quo prodirent concordes, ne perturbati ſciſmatum intra ſegetes Chriſtianas vepres aliquas diſſeminarent, ſub Clementis ſeptimi nomine ſine obiectu. Medice ergo ipſi poſt vnũ & quinq̃ginta dies exeũtes in Vaticano palatio reliquerunt. libentes an inuiti, qui ſtomachorum archana cognoſcit, ipſe diiudicet, De Pontifice ſatis. Proſperum Columnam noſtri exercitus prætorem, graui morbo preſſum & lecto facentem fama eſt. timeo illi, quia eſt vt arbitror octogenario parum minor. A pontifice in Ligufticu littore venturum ad Cęſarem eſſe nuncium, breues de pontificatu literas afferentem aiunt, Bernardinum Barbã nomine. pręceſſit interea leuiore nauigio vectus ſacerdos quidam cũ poſtſcriptis, ab oratore Cæſareo & pelagi diſcrimina & pyratarũ

Electus Papa.

Laudes noui Papę.

Talitudo piperi Coſiũę.

Riccius de Papatu.

Digitized by Google

vngues euasit. Barbavero Pōtificius, grandiorē expectat discessuram nauim, strenā & hic sacerdos adeptꝰ est opimam a Cæsare qui huius pontificis sorte delectatur. Hoc licet non externū, tibi tñ referam, ꝙ cōdiscipuli tui natum tangat. Don Fernandus a Toleto, don Garsię cōdiscipuli quōdam tui, filiꝰ, magnanimi adolescentis cōmisit saltum, auo duce Albæ inscio, Cæsarem adiuit: vt ad castra liceat cū bona venia proficisci, petit supplex. Auū esse consulendū prius suasit rex. Venia nō cōsilio sibi opus ęsse inquit. Hęc dicēs, auo insalutato, ꝙ equos dispositos, quos habebat, ad castra euolauit. Auus amans & dō Garsiæ, filii Fernandi patris excellentis exemplo, paulisper contatus: molestę rem primo auditu sensit. sedato mox animo cū familiaribꝰ obsecuturis, q̄ necessaria fore iudicauit ad nepotem misit. Vale ex Alabensi Victoria, idibꝰ Ianuariis, Millesimo Quingentesimo Vigesimo quarto.

Quid don Fernādus a Toleto.

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

Dcxxcvii Capit. fōs rabis.

QVod ab idibus Ianuarii tertiis a mę literas non receperis, forte miraberis, miramur & nos Cæsarei curiales, ꝙ a vobis raras habeamus, sed mirari dissimus, quādo pyratarum esse copiam ingentem & mare procellosum adeo præter solitum considerauimus vt Genuenses grandes illas, moles carracas nūcupatas, votare iā didicerit, eqbꝰ tres cū immēsa virorum & facultatum iactura dicitur absorpsisse, sitqꝫ parte alia Regi Gallorum curę nil magis, q̄ꝫ vt nostros intercipiat cursores, ne quid agatur in Italia intelligamus. Quæ ab eo igitur tempore successerunt audito. In Kalendis huius mensis Comestabilis, applicato ad Fontis rabiæ prospectum exercitu, machinisqꝫ omnibus ad muros concutiēdos, cum internicie multorum, per iaculatos ab internis scopetarum & maiorum tormentorum globos dispositos, fecialem tubicinē, vti moris est, obsidētium, ad vrbeculæ fossam, cum huiusce modi mādatis iubet proficisci. Castellæ Comestabilis, qui huic exercitui Cęsareo præest, sacrę maiestatis nomine, vos Gallos hortatur & monet, ne paratam vim expectetis. Vt Cæsareæ maiestati locum istum, a vestro rege contra ius fasqꝫ occupatum, reddatis. Id si facere renuerit is, internicięm vobis omnibus esse statutam scitote. Don Petro autem Nauarro profugo, Marischalli, qui sese in arce Simanchea vitę confectus tędio iugulauit: filio, sub cuius ductu Nauarri tercētum amplius exules, gallico stipendio militabant, suasit tubicē fecialis vt meminerit se a matre, quę ducis Alburcherchi est filia, Castellanū esse, a catholicoqꝫ rege redditus & gratias recepisse, quas sua culpa ex repentino discessu ad Gallos, in Nauarram prærumpentes amisit. restitutum iri, cū paterno magistratu, cuncta maiorum bona, & vna ipsiac cōmilitibus omnibus, qui cū eo sunt obsessi, cōmissorum veniam se comestabilis a Cæsare per fida diplomata impetraturum pollicetur. Fecialis responsum est ab vtriscqꝫ, vt scripto manu Comestabilis signato, quę tunc retulerit, afferat. se interea quid sit agendum inter sese deliberaturos. Chirographum exaratur, Comestabilis dextra signatum. affertur ad eos, lōge a sperato responsum est. Galli mitius: don Petrus vero, suo & cōmilitonum sibi creditorū nomine, acrius repetisse dicitur, in hūc sensum. Vrbeculam a rege Christianissimo illam sibi sociisqꝫ, sub Homagio de tutanda prestito, creditā fuisse. defensuros eam, vita superstite. Vt Comestabilis suo fungatur officio, suoqꝫ regi pareat, & qd fors latura sit experiatur. se idem facturos protestantur. Sed mirari se inquit ac misereri Comestabili, ꝙ eius loci debellādi prouinciam sumpserit, inqua labores cunctos cū dedecore fore frustratos intelligit, ꝙ robore militū sint & necessariis omnibus adeo fulti, vt nisi timere expugnationem possint, aut debeant. his a fecíale reportatis, altero a Kalendis die quatere muros nostra tormenta cœperunt. E mœnibus, qua percutiebātur, strata ingens pars fuit. e domibus autem in hostium capita per mortaria, globos in altū proiicientia, dirutę fuerunt multę. furore tanto actum est, vt pars vtraqꝫ obsidens, & obsessa fragores illos horrendos, auribus etiam clausis, vix ferre quirent. quibus & ipsa tellus a centro contremiscebat. q̄ꝫ atroces illi fuerint, similes tonitruis rugitꝰ tormentorum, hinc colligito. A Fonte rabia Pompelon milliaria distat octo & quadraginta, inquiūt enim leguas sexdecim. Medii sunt montes arduí, altiqꝫ in immensum. Mitandę Comes regni Nauarræ prorex, scripsit ad Cæsarē, auditos fuisse in Pompelonensi deambulatorio prato, dicto Taconera, tormentorum excussorum sclopos, auditi & fuerūt e colliū in hac planicie interiectorū verticibꝰ. Vna cū tormētorum exercitatione, cœperūt & cuniculis effodiēdis intendere. Sed quid! quando se aliquid operatos fuisse arbitrabantur ecce nimbosos hymbres, ecce vētorū rabidos spiritus, qui cuncta vastabant, & parata prępediebant necqꝫ adeo poterant inclusorum foramina tormētis fulcta penitus auferre, quin alicude iacularentur globos & singulis horis e nostris perimerent multos. ita obruti cœno, tentoriis, uentorum vi transportatis, sub dio dies egerūt plures.

Mandata Comestabilis.

Quid petant obsessi

Acris responsio.

Auditi strepitus Pōpelonę.

neq; vt cõmeatꝰ aut cętera necessaria deportarentur, procellosa tempestas patiebatur. Ita mille angustiis conflictati, extrema ferre omnia statuerunt, priusq; re infecta discedere, vt a Castellę ceruicibus ea tollatur ignominia. Eorum quę astronomi de generalibus syderum coniunctionibus, eo tẽpore futuris in piscibus, prænugati sunt, sensisse dicunt effectus, q; nunq; tales ac tantas se quisq; eorum pluuias aut vidisse cadentes, aut a suis maioribus audiuisse delapsas conquerantur. Senescentes præterea decreuit q; prouinciales habitatores eorũ littorũ, Oceanum intumuisse nũq; adeo, in terram q; suas vndas adeo impulisse iure iurando prędicant, p̃terea paucis ante diebus deceptis, e munitionibus parẽ nostri amiserũt non cõtemnendã, q; in ripa fluminis, marini fluxus tempore crescentis, munitionibus extra consuetum pelagi augmentũ relictis, ab ordine pristino fluxus increuerit & quęq; obuia raptauerit. Rocãdolfus hoc tempore cũ Germanis sibi creditis, in collibus quibusdam ad hostium impetum sustinendum, si quid ingrueret, e quibus aquę cadentes labebantur castra habebat, neq; tamẽ ipsi q; hyberno tempore grauissimo, Magalia, Ramatasq; incolerent, deliciose vixerunt. Ad septimum vsq; ac vigesimum Februarii, laboratum est hoc pacto, quo die per astus perq; hortatus multos, & vitę necis prępositiones, cum secreto ingredientibus nuncijs, don Petrũ & reliquos ipsi datos i ducatum Nauarros, habuere persuasos, vt de deditione sermo fieret. Galli, q̃uis numero plures, rem libentes amplexi sunt. petiere primo, vt liceret auferre tormẽta cõmeatusq; ac reliqua secũ abducere. Minime fuit assensum. Accipe breuibus. Vrbecula illa, q̃ veluti agger inuictus & propugnaculum antemurale, Castellana hæc ingentia regna tutari solebat, ab Gallorum incursionibus ad veteres dominos regressa est. Magno quippe constitit pecuniarum ingens, exhaustus est aceruus. Perditorum militum equorum q; ac boum & iumentorũ ad impedimẽta cõmeatusq; deuehendos addictorũ, magnus est numerus. Agricolarum cum suis ciuitatis multis & assellis ad rem frumẽtariã pro tanto exercitu alendo deportãda coactorum, iactura fuit non parua. Ex vniuersa nãq; veteri Castella, immo & ex regno Toletano, tibi nostis regionibus, Pompelonem vsq; triticũ ordeũq; deferebant. Iam satis nostra est vrbecula nostra, nouũ erit propugnaculum, nouꝰ agger, antemurale nouum, ad furores Gallicos reprimendos, quibus vigentibꝰ, nulli viuenti datur posse quiescere, ab innata illorum ebullisse natura. Obsessi, qui sese dediderunt, cum suis tantum armis exire, protentis tamen vexillis, vti nostris, quãdo locũ ad manꝰ habuere, permissum est. Qui prodeuntes agmine composito, numerarunt, Cataphractos centum, totidem Gallico nomine Francarcheros, pedites vero mille quingentos, ęgrotis & vulneratis exceptis, aiũt fuisse. E fœminis vero, quas ad obsequia præstanda militibus, inesse duces assentiebantur, duas & quadraginta supra centũ, inter quas octo comptas e ducũ pellicibus, plerisq; dinumerarunt. Hostibus dimissis & comitatis in tutũ, don Fernãdo a Toleto, Albę ducis ex don Garsia filio, quem nosti peremptum, a Mauris in insula Gerbensi, e Syrtibus vna, nepoti Comestabilis, de capseda loci & arcis possessione, dedit negocium q; is esset in exercitu e proceribus non vulgaris, ob ducatus illius expectationem, licet nullum ad huc ipse titulum, auo viuente, sit assecutus. Iuuẽculus est, annos nondum natus septemdecim, animosus imagine patris, vti de Pyrrho Sulmonẽsis noster eludit. Auditu vero pulchrũ est quę intus nostri relicta repererint. E maioribus tormentis, putacanonibus, & colubrinis, vt suis quęq; vulgaribus appellẽ nominibus, septem & quadraginta, e quibus nostra fuerant quatuor, cętera cum Gallicis lilijs in ipsa Gallia & ex Gallico ære conflata. Arcabuzorum, scopetarum & hastarum numerus est innumeris, tritici granati quinq; decies mille, Castellanas hemynas, quas Hispanus fanegas dicit, reperierunt. Ad frumenta triturãda pistrina quatuor erexerãt, ea, die noctuq; perpetuo tractu singula quatuor equi circum trahebant, equis & hominibus equos regentibus, per vigilias mutatis, ne opus cessaret. Vini autem cupas aiunt mille quingentas, ad has addunt plęriq; non nullas. Boum etiam & porcorum salitorum copiam ingentem, sed priuueris tormentarij quinq; tantum cados habuerunt ad manus, dispersérant reliquum. æreorum & saxeorum globorum terræ obruta inuenta sunt ad ministeria grandium tormentorum parata circiter quinq; millia. Iam vale Victoriæ, vnde quandoquidem voti compotes effecti sumus propediem discedemus quarto Nonas Martij. Millesimo Quingentesimo Vigesimo quarto. Dccxcviij.

P. M. A. M. Marchionibus.

Intumuit mare.

Vbi Germani.

Vbi sint ca stra.

CIrciter Kalendas Maij, ab Italia literas habuimꝰ. Angustiarum calamitatum & earum narum ferue olla. Galli Nouariam, Alexandriã, Binascum, loca prętera multa possidẽt alsã. Aronam oppidum inuictum, qui quo me gestauit vtero mater, & peperit, conculsse-

Digitized by Google

runt tormentis Galli, quia magni momēti est municipium, Veruani & Ticini factum custodia, id habere cupiebant. Incassum id quidem cum ignominia & iactura non mediocri abiecerunt re infecta, Galli Borromei Comites, Gallorum nomine agunt rem. Incursionibus lacus vicinam infestant. quid sequi debeant non intelligunt miseri. Domi quiescere mallent, sed infœlix temporum necessitas illos trahit in ambiguum. Parietes ac tectum, quibus contegantur, opus est quærere. Cœli solum tegmē incōmodum est. Exercitus vtrq; rerum omnium penuria laborat. misera regio insons patitur interea. Ex vrbe Victoria in nonis Martii discessimus. Burgos venit rex. Ex itinere grauis me oppressit ilium & renū morbus. conualui lectica vectus, Cæsarē secutus sum. Appulsus Gallos audiui ter a nostris fusos fuisse profligatos. Iturū ad Pontificē pro Cæsare Magnum Cācellarium summum mutatum. fabulam puto, quia neq; Cæsar habet apud se in rebus magnis tractandis parē, neq; locus est in orbe Christiano vllo Cancellario quadrans alius. Frater Nicolaus Capuanus archiepiscopus Sanctū Dominici cucullatus, ab vrbe venit, nomine Pontificis ad Cæsarem de pace locuturus. Frustra credendū est, & laborem huius boni viri fore manem arbitramur. Galli appetitui cedere, durum erat, sed infœlix præsentaneum allatum est nobis nuncium particulare. Ab vrbe in Hispaniā, multi nobiles, qui Adrianum pontificem secuti fuerant, fornaria Genuense carraca vecti, reuertebātur. In pelagi medio æquore submersa est. Vix tabularum reliquiæ quedam ab ea euaserūt. Sic viuitur & fluctuatur. Vos qui estis in tuto, vita frui aliorum exemplo discite ac Valete. Burgis quarto Nonas Maii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo quarto.

Repulsi Galli

Autor infirmus.

Capuanus Archiepiscopus.

Obrutacarraca.

P. M. A. M. Marchionibus.

Decxcix

TAbellarium habemus. Multa pullulāt mala. Cesareus exercitus Cremonam, Papiam cum pendiculis tenet. Gallus Vigleuanum & Mortariam, Mouent sæpe Galli suas copias. Conserere manum fugiunt, quia equitum ex Gallia, peditum ex Alpib? ex Eluetiis auxilia opperiuntur. illorū vestigia nostri sequuntur. Diruere pontes super Ticino structos a Gallis, & intercipere cōmeatus nostri studēt. Capuanus archiepiscopus hinc ad Anglum regem discessit Pontificis Cesarisq; nominibus, de pace acturus. Quando vobis in manum palmis densa erumpet lanugo. Quando canes Gallicos leporum grex infectabitur. Quādo lupos agni adorientur. Inter fortunæ filios, hos præcipue, iā alterne mille confectos iniuriis, concordiam, & amorem seminari posse arbitrabor. Alienum a natura generis humani est vt principum animi conueniant, quia bicipites hi micrones, cede, nori cedā, donec sol calefecerit orbem, nūq; deficient. Dum hæc in pluteo moraretur epistola, vnus post alterū cursor volauit. Mediis multis particularibus amissis, summā rei capite. Galli summa æ gestate coacti & nostrorum virtute pressi, abierunt. Cāpum apertum & ciuitates ac oppida deseruerūt omnia, arces tenent. Secuti nostri, agmen vltimum hostile mordebant. Sesia fluuius occurrit, cuius ripas Romagnanum oppidum munitū custodit. Altam fluminis partem Heluetii, qui venerāt in auxilium Gallorum, occupabant. Ad illos, ducibus, Io. Orbina & Sanctæ crucis traiectū seminatando audaces iuuenes plærisq;, leuibus incursionibus Heluetios prouocant. in duos cuneos reperiunt paratos Heluetios. Eunt obuiam Heluetii nostris. repellunt nostros. In auxilium nostrorum laborātium, copias maiores iam mittit Marchio Pescariæ. Profligant Heluetii, strages fit. vasa illis tormentaria sex abstulerūt, ruptis Heluetis. Gallorum reliquus exercitus in fugam vertitur. Vexilla sunt adepti primaria nostri. Admirantus prætor exercitus, & Bayardus Gallorum ducum strenuissimus, vulneratos esset aut captus. Attulit & a Venetis literas ad Oratorem suum. In Syria duces quidā defecerunt in magni Turcarum principis inobseruantiam, Sophio persa suffiante a tergo. Sed parum vtilitatis inde speramus. Rupturos ad primum tanti principis motum arbitramur. Quæ nanq; sine pari potentia facile insurgunt, facile dilabuntur. Valeat iā rerum terrestrium cruenta narratio. Mari quoq; sæuit in Gallorū ignominiā & iacturā fortuna belli. Cātabri Biscaini ex oppidis Renteria, Dena & Pasagio classe nauium sex & triginta coacta, Insulam cui & municipia primario idē est nomē Alamestier adorti sunt. oppidum & villas & quicquid in insula domorū erat dedere in predam. sunt rerum vices. Palizę primarii bellorum magistri inter Gallos, possessio erat. Vindictā quęret aliquando & insontes plectentur. Valete iam Burgis idib? Maii. M.D.XXIIII.

Capuanus ad Anglū.

De Bello Insubrico.

Strages Heluetiorum.

Motus in Syria

Strages insulę Pelisę.

Dccc.

P. M. A. M. Archiepiscopo Cusentino.

DE rebus Italis aut alias externis, nihil ad vos ego. A vobis illa expectamus, quādoquidē orbis aulam vos incolitis. Angulum nos mundi veteris vltimum inhabitamus. Post cæsos ab Italia Gallos, ad vagos & inconstantes Heluetios mittendos nuncios Cęsar rex

noster destinauit. Literarum exemplar, neq; verbo ab originalibus mutato per familiares a manibus scriptum habetote.

¶ Honorabiles, fideles, dilecti, & si postq̃ tã dudum Vidimꝰ tã obstinatis animis causam vos Gallorum hostium nostrorũ, a quibus nulla culpa nostra, tam durum atq; ingens excitatũ in nos bellũ fuerat, suscepisse: ac ita vt illam quodammodo propriam facerctis, pecunia illis etiã q; alias apud vos nunq̃ contigisse auditum est pro re bellica suppeditata, statueramus, pene in perpetuũ vobiscum tacere, atq; dimittere vt tandẽ saciati, sponte vestra, quid equum, quid honestum, quidq; maxime Christiano orbi salutare sit, intelligeretis: rerũq; successum, qui non admodum Gallis felix fuit, seu diuina potius voluntate admoniti, mentes vestras & consilia vestra in cõmune rei publicæ bonũ cõuerteretis. At tamẽ, fatendum est enim cũ obliuisci non possimus veterem nostrã erga vos beneuolentiã, quam tũ summa & singularis nostra de virtute ac fortitudine vestra opinio, tum inuiolabilis illa cum nostra domo Austrię ac Burgũdiæ amicitia, perpetuum fœdus. Præterea q; hostis sacri & nobilis imperii membra diu iam exuscitauit, facile sit vt ad ea veniamus: quę vt plurimum e re, tum vestra tũ vero maxime cõmuni omnium Christianorum esse censemus. Poscere & enim videtur ratio muneris nostri Cæsarei, q; pręter alia tot regna, superni nobis numinis clementia contulit, vt bene gerendæ rei publicę curã oporteat perpetuã, apud nos excubare, & his præsertim tẽporibꝰ, quibꝰ tã validis expugnatis Christiani orbis propugnaculis Rhodo & Belgrado, patere sibi aditus in viscera omnium nostrorum existimat impius Turcarũ tyrãnus atq; nefanda & funesta sua consilia persequendi Christianos apparatꝰ facere dignoscitur. cui haud cõmode iri obuiam poterit, nisi bello aut pace intestinæ Christianorum discordiæ aliquando sedatę fuerint. Maxime itaq; opportunum, rebusq; conueniens visum est, si ad vos oratores nostros, bene de animo & voluntate nostra instructos, q̃to citius mitteremus. quod facient cæteri fœderati nostri & pręcipue serenissimus Angliæ rex, Veneti & serenissimꝰ Fernandꝰ frater noster & Illustrissimus Mediolani Dux, qui pariter de virtute vestra non secus atq; nos sentiunt, vosq; & secũ & cum reipublicę cõmodis sentire summo plane studio desiderant. Neq; veremur summum ipsum pastorem sanctissimum dominũ nostrum cui iam dudum animus & pietas nostra satis explorata est, quęq; & pręcipuã quandam curã & ante q̃ ad altissimum dignitatis fastigium eueheretur de cõmodis & ornamentis vestris, semper gessit, a nostris huiusmodi cõsiliis alienum fore, quin immo aliquẽ etiam isthuc pręcipuum nuncium ad destinatum tẽpus missurum. Hortamur vos igitur atq; rogamus, vt q̃ primum hæ vobis nostræ literę redditæ fuerint, conuentum seu generalem dietam de more vestro vbicũq; vobis placuerit, ad diem certã indicetis, vbi oratores ipsi conuenire possint. Nostri quidem oratores curabimus, vt quãto celerius apud vos sint. Intelligetis profecto, res tum vobis tum reipublicæ vtiles dignas & salutares. Iturus orator est Lupus a Soria. Instructiones vero sunt epistolę superiori q̃drantes. eas, ne sim repetita prolixitate molestꝰ, prętermitto. A sementibus quippe & arbustorum fructibus quę sint pullulantia germina, facile sapiens intelligit. ¶ Ad viciniora nobis nunc reuertamur. Hodie qui Maii dies primus & vigesimus est, preconũ voce ac tubis clangentibus puplice indictum est Gallo bellum mari ac terris & per Rossilionis Commitatu nostręq; gentes vti summa murmuratur imminentibus. Germanos tamen qui Fontis rabiæ Gallorum fines custodiunt, non audio moueri a priscis stationibus. quæ accident habebis Vale Burgis duo decimo Kalendas Iunii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo quarto.

Epistola Cęsaris ad Deuecios.

Captatio beneuolentię

De Rhodo & Belgrado.

Rogatio.

P. M. A. M. Archiepiscopo Cusentino. Dcccl.

AB Indis naues habemus. Ab oppido Panama & insula, re ac nomine dite, q; sit fœcũda vnionũ, Australe putati continentis latus ad Occidentẽ; lequas scribit Egidius vulgo Gil Gonsalus vir claro genere natus, sexcentas percurrisse. Particularia de huius nauigationis inuentis quæ tu summo Pontifici poteris ostendere, q̃ doquidem, post visa, quæ ad Adrianum eius prędecessorem scripseram, sero allata, q; mortuũ reperierint. id optare suã ais beatitudinem. Magna quidẽ & narrat ac summis digna sunt Pontificib9. Nunc ad septentrionale huiꝰ putati cõtinẽtis latꝰ redeam9. Panucꝰ est amnis ingẽs nauigabilis, nuper inuẽtus a nostris, ab ingenti Temistitana ciuitate lacunari lequas distat sexaginta circiter. Frãciscus Garaiꝰ Iamaicę gubernator Velle in eius ripa deducere Coloniam instat. eius erigendæ veniam a Cæsare impetrauit, & quod maius est, vt eterno appelletur nomine Garaiana Panuci regio illa permissum. Fernando Cortesio Temistitani frator magni imperii id esse molestum intelligimus, ne detrimenti aliquid hinc exoriatur, timemus tempus dicet. Parte alia scito postac

Ad Ioannẽ Barasium.

ceſſum victorię nauis Gariofolis onuſta q̄ orbē circuiuit. de qua re particularē vidiſti, viditq;
Paratur claſſis Malucha. pontifex narrationē ad Adrianum directam, ſtatutum fuiſſe vt noua claſſis inſtruatur ad idem
iter quo cœpta poſſeſſio manu teneatur, ac frequentet. Regi Portugallico id eſt perniciosum.
inde male ſapidū, vt effectus eo rei differat efflagitat. Sui eſſe turis arguit. Cæſar vt audiatur im-
Cōtroueꝛ ſia Badaſozi. perauit. Claſſis impenſa ingens eſt differre damnoſum. Suſpēditur tñ in ciuitate Pacēſi vulgo
Badaioz quę fines Portugalię claudit cum Caſtellę regnis. Caſtellanorum & Portugalenſiū
vtrinq; quatuor & viginti ſcientiarum omnium & rei maritimæ peritorum fuit conuentus.
Diu diſcuſſum eſt, & ſillogiſmatum vtrinq;. Vltimus dies Maii elapſi, is eſt terminus a Cęſare
datus ſuis iudicibus, illi concioni. Sic finis fuit. Re infecta redierunt noſtri. Rem Cęſaream ſa-
tis aperte phaſſe inquiunt, q; extra lineam ab Alexandro Sexto Pōtifice maximo conceſſam
faceant illę inſulę. E contra Portugalenſes intra ſuos limites eſſe arguebant. Protrahere rem
illis expediebat, nobis proſcindere. demiſſo capite, ac mœſti Portugalenſes regreſſi ſunt, ſemi
minabundi ferro tutaturos ni argumēta proderint. Fere inſimuarunt. De hoc nunc ſatis. In
particularibus latius. Comiti Naſſauſi qui Xebri loco apud Cęſarem ſuffect⁹, data eſt in vxo
rem Ceneti Marchioniſſa. An primogenit⁹ ſit a paterno ſūpturus nomē, an a Mendociis ma
terno, controuerſatum eſt aliquantulum, de redditibus etiam non nihil. Impenſa tandē Cæſa-
ris concluſum eſt. quid, aut quātum, ipſi viderint quorum intereſt. Eſt aliud rediculum non
De alluuie Bargenſi. prętereundum. Quodde pluuiis anni quarti ac vigeſimi blateratum eſt, re ipſa ſuper nos eue
nit. Fluuius hic toto fere anno vadoſus, alueum adeo per alluuiem ſuperauit, vt Cæſarem in
palatio velle obſidere videretur, ad equorum vteros intra regiā creuit inundatio. Suburbium
obrutum. Via tibi nota q̄ dicitur hortus regius ſummerſa. Platęę duę illę ingentes, tenus ho
minū pectoribus aqua plenę, curr⁹ & plauſtra innumera q̄ cōmeatus ad fora vexerant rapta
uit furor torrentis, traxitq; ad fulminis alueum non pauca horrea triticea ordeaceaq; in planis
illis domibus clauſa, multa putrefecit. Dom⁹ pleręq; collapſę. Si ab hac rabie indemnes eua-
Gallecis in feſtatur. ſiſtis, proſit. En aliud diu vaticinatū. Galleca infeſtant Galli noſtra littora. Exerere caput e por-
tubus nemo audet. Villas ſtrauerunt pleraſq;. Mercatorias & piſcatorias naues rapuerūt plu-
res. Littora cuncta labefactant. Sunt rerum vices. Sic viuitur Vale Burgis Duodecimo Kalē
das Iulii. Milleſimo Quingenteſimo Vigeſimo quarto.

Dccclj.

P.M.A.M.Marchioniſbus.

Admirant⁹ pcuſſ⁹. HAbemus ab Italia poſt cęctos Gallos, literas. particularia quędam non ingrata Cęſari
capite, nuper allata de reliquiis exercitus. Admirantem prętorem fuiſſe ſcopeta percuſ-
ſum dixi. Is euaſit, ſed centurio Baiardus ictu ſimili vulneratus, in Marchionis peſca-
rias tentoriis obiit. Fugientes Heluetios Alarconus Hiſpanus, Calabriæ ob ſuam pruden-
tiam Prorex & bello clarus vir, perſecut⁹ eſt. Apud vulgo Imbream, ciuitatem epiſcopalem,
Trigima Heluetii peremptí. extremum eorum agmen deprehendit. Trucidauit tercentum qui machinarum cuſtodiam
habebant. Ceteri preterant non paſſibus equis. Quatuor & viginti vaſa tormentaria illis ras
puit. Ceteri Gallorum duces pedes conſuluere, quid facto eſſet opus, pedibus parauerunt. No
ſtri, poſt eam victoriam, de impetenda obſidendaq; Maſſillia Gallica cogitant, quando habe-
bimus habebitis. Ad incruentos nunc fortunæ ludos. Soderinus ille Cardinalis Volateran⁹,
Mors Soderini. de cuius animo in Cęſarem nō prono, in Gallum feruido, ſatis multa. conceſſit e uita. Superne
an inferne uiam cœperit, dicat qui cuncta nouit. Mortuus & eſt Octauianus Fragoſius iure
belli captiuus Marchioni Peſcarię. Precio ducatorum duodecim millium ſe redimebat. Amiſit
prędium Marchio cui iacturam non placuiſſe pecunię illius, ſine lęſę maieſtatis crimine cre-
di poteſt. Capuanus Archiepiſcopus qui Gallicam mox Cęſaream, de hinc Anglicam, & ite-
rum Gallicam paragrauit cum ſummo labore poſtarum, curias, ad vrbē regreſſus eſt, cū mā-
datis a Cæſare Chriſtianiſſimo & Anglo regibus vt de pace agatur. Pacē tunc arbitrabor poſ
ſe intercedere, cū do ſumptis alis bos & aſinus ſub vno iugo, vti ciſili & hirundines cibum p
Quid Sal⁹ volet. aera volitando perrarbūt. En quę me mouet ratio. Tornacū, Nauarram, Mediolani ducatum
liberum, ſuper Neapolim tributum intolerādum. Flandriæ ac Arthoſii reſortum, volet Gal-
lus rex. nihil eſt ſoluendū e manibus. immo & plura petimus. Volet rex Anglus Guianę duca
tum Bononiam Britanicam & Morinorum puinciam multa prętera. Gallo regi hoc audi-
re eſt amarius felle. Temperate vos huius tam incompoſiti pſalterii cordas. Non ſeguleſorum
cauilloſa argumenta, non togatorum ſeuera conſilia, non pontificum veneranda maieſtas, me
dellam huic tan atroci morbo ſcient aut poterunt adhibere. Dira ferri acies, & humano cruo
re fluentes riui, has diriment querelas. Nec longe abeſt huius tanti mali executio. Et quid de

Siculis

Siculis decimus? quos insularium pessimos, nō inculti autores esse prędicant, ꝙ vndiq; variis, sed Austrinis precipue, insanis flatibus quatiantur. Populares quidam dominos trucidarunt. Petrucium seductorem, Hercules Pignatellus Prorex, cœpit: & capitis truncatū pœnas luere coegit. Valete iam Burgis Nonas, Iulii. M.D.XXIIII.

P.M.A.M.Marchionibus. Dcccliij.

A Sophio Persarum Rege literas & nuncium ad Cæsarem habemus, & vna literarum ei? ad filium & eius filii ad Regem Vngarię a Papa &, a Venetis missa exemplaria. Literarum hoc est ad regē Vngarię initiū exordiarū. ¶Dei essentia in cœlis, in terra vero pax. Laus deo magno, glorioso, puro, bono, cui nullus in regno similis, beato, supremo, in omnibus operibus incomparabili, qui solis iubare diem, noctem vero lumine clarificante lunā, exornauit: quiq; Adam primum hominem ex limo terræ, optima plasmauit forma, mūdos & cuncta creata disponens: qui reges in terra dedit, atq; illis in orbe & suprema terra & in extremis eius partibus, vt recte facerent precepit, ipse quidem deus seruans nos ab omni malo, ad exquirendum se, ac exoptandum, in perpetuitate perpetuitatum nos perducat. amē, amen, amen. Hęc suo idiomate. Latine traducta Romę. Pontificibus nunc̄ desunt omnium linguarū interpretes. His dictis, ad Cæsarem a postrophat inquiens. Proni quidem, & humū despiciēdo, vertim? nos ad dexterā excelsi domini, nobilis, regis cui? regū principū principis, & q̄ maiestatem deus conseruet, permanereq; illum faciat recte sedentem in solio suo Budæ, conseruetq; incolumem super inimicos eius amen. Sensa literarum omnium, posthabitis ambagibus, quæ multę sunt, accipite.

¶Turcarum princeps suis nos frequentibus literis hortatur, vt auxiliemur ei cōtra vos, cui adimere regnum cogitat. Nos autem illi non solum velle auxiliari abnuimus, immo toto conatu obstare, & in eum arma exercere. Vos per mensem Aprilem estote parati, vt eum aggrediamur, quo lacessitus vndiq; prosternatur, qui nos & Christianum nomen vestrum penitus delere conatur. neq; alias a me literas, ob locorum distantiam, expectetis.

Ad filium literę hoc exordio initium habent: sensus idem

¶Laus deo vnico, cum summa perfectione, in maiestate ac beatitudine sua seperato cū gloria, in essentiæ solio ac honoris sempiterni, super secreto secretorum, in abdito splēdoris sui, qui se prudentibus & intelligentibus in testem suorum operum ostendit, quiq; essentiam suam fulguribus concomitantibus manifestat. Mundum vero solis lumine ac stellarum claritate ac veritatum visione illustrauit. suscitans creaturas per scientias, quo ad apparuit & principiū fecit ostendendi se per venerandos nuncios, qui opera dei vbiq; testātur eorumq; sonus in omnem terrā exiuit & in omnē habitabilis latitudinē, verba eorū penetrarūt. Vbi post tenebras irradiauit animas. ipsi quidem deo laus, propter ea quę nobis perfectę suę pulchritudinis cōmunicauit & ꝓpter bonitatem quā operatus est in nobis, ex bonitate sua perfecta, & vera prę-ueniens nos gratia & assidua largitate &c. Concludit, vt præsto sit per mensem Aprilem, impetere ab ea parte confinium, vbi est filius vicinus Turcarum principi. Promittit se idem facturum. Nil fiet. Sine consulitis dissidia nostrorum principum collachrymanda obstabunt.

Ad Cęsarem per proprium nuncium misse, mixtum ex superioribus habent initium exordiarum. Sensus idem est, vt se apparet &c.

Subscriptio est huiusmodi. Humilis seruorum & maximus amicorum, Raizma Sofi, filius Hider. Atergo aūt. Ad nam?, si deo placuit, regis regū & principis principū Imperatoris, cui? dominium & fortunam deus max continuet amen. Temporibus isdem, ab Thracia & Cōstantinopoli, pontifex & Veneti literas habent. harum ad Cæsarem missa vidi exemplaria. Dixi alias in Syria Gazellum quendam in magnum Turcarum pricipem erexisse cristas. Is audito apparatu in se, desertus a suis cum paucis equitib? aufugit. Post id dux ali?, nomine Achmet, quem Damasco Syrię ac Aegipto Turcarum princeps prefecerat, principatum sibi vsurpare intendit. Coegit vires. Seduxit Mamaluchorum militum partem. Arces & municipia prę-sidiis suo nomine munuit. arma cœpit. Pacata omnia esse scribunt, exploratores Pontificis, quos illic cum magna impensa nutrit, quo principis illius habeat exploratam mentem. Achmetis ipsius & trium sociorum, defectionis participem, capita ad atrii valuas in Constantinopoli suspensa vidisse se aiunt. A fu non vi bellica, ferunt proditum a suis Achmetem venisse ad manus principis. Audito nanq; iam gradiente apparatu, desertus a militibus traditus est. sed scribunt copias quę ad eum ignem extinguendum proficiscebātur, versuras ferri acies in Vngariam. Ea est Pānonia inferior. quando quidē liber est vndiq; magnus ille princeps, neq;

Digitized by Google

stare loco aut quiescere sinat milites, ne ocioſi aduersi aliquid moliantur, & seditionibus intendant. Aiunt exploratores. Quis iam potis erit tantæ machinæ resistere? captis præcipue duobus illis christiani nominis propugnaculis Rhodo, & Belgrado? Et quod deterius periculoſius q; dissidentibus interse Christianis principibus. Deus bene vertat. Vos valete Burgis pridie idus Iulii. M.D.xxiiii.

P.M.A.M. Archiepisco Cusentino.

Dccc.liii. Quartana Cesaris.

QVartana pressum habemus Cæsarem, tristis est curia. Parum negociatur. Ad alia. Misimus artis maritimæ peritum virum quendã nomine Stephanus Gomez, cũ vna tantum naui, Caruella vulgo ex Cluniensi discessit, fretrum quæsiturus inter floridam telluren & baccallaos. Catasum inde se reperturum inquit, eat bonis auibus. Maluchea classis paratur. Augusto mense credunt aliqui vela facturam. Neq; Ianuario arbitror ego, quod nõ intelligam ita paratas esse naues, aut coacta tanto viatico necessaria. Ibit tandem deo fauente, nulla de Portugallensium habita ratione, in hoc tanti momenti negocio. De casu tui meiq; amici Licentiati Vargas audisti forte, quanti valoris vir esset in magnis & arduis tractandis negociis nosti. Cupidineis in senecta vexatus stimulis, monialis cuiusdam genere Claræ minas tram quam freiram vocant, cui nomen non est dandum, exarsit. Noctu per scalas, cœnobii muris appositas, ad eam proficiscebatur. Nocte intempesta vna dierum, re pacta forte præter vires ætatis, inuasit horror hominem siue ex conscientia sceleris admissi vel ex hebetudine cerebris, & medullarum, ita vt semilanguidus redeunti per scalas ensis e manu primo decideret, sequutus ensem ipse graui rotatu vti pulliculus animam exhalauit, id prodigium diuino iudicio ab omnibus ascriptum est, & apertum est argumentum nil simile admissum relinqui a superis impunitum. Germani Cæsareo conducti stipendio, Rossilionem versus mittuntur. Ad me ipsum parumper, quam liber a fortunæ bonorum cupiditate, tuo tempore vixerim, quam q; opulentis ambitiosi fumi fœtore sese pascentibus magis miserear, quam inuideam, tu te ipse testis es, vnde, quandoquidem aliquid vltra propheticum illud optatum, neq; diuitias, neq; paupertatem, ex Catholicorum vitam functorum benignitate sum assequutus, animum iusseram meum a postulatis quiescere, sed vna me ratio mouit, vt præter statutum expergiscerer. Cæsarem ego nuper his virtus adortus sum. Inclite ac inuictissime Cæsar, quod me tua maiestas diligat, præbitus honor senatorius, & oratorii muneris aliqua designatio, testantur. Quod satis est in fortunæ blandimentis habeo mihi, sum q; tua Cæsarea maiestate ditior, quia paruo contentus viuo. Perturbant nanq; libertatem amantis ingentum equorum & nularum agmina, familiarium molestiæ multo grauius, quibus nunquam satis prebetur, & longi temporis fastidia, de minutis, & his paucis obsequiis, grandia dicunt, & appellant seruitia, & conquestibus ppetuis æthera cõplent. Exterfore tamen amoris aliquo erga me signo indigeo, ad honorem, cuius ferculum nemo vnquam abiecit, propter oratores mihi conterraneos Mediolanensem, Venetum, Florentinum, Genuensem, Ferrariensem, Mantuanum, qui omnes me nobilibus ortum parentibus Mediolani, ac ætatis meæ, quicquid boni fuit, in hac tuæ maiestatis domo consumpsisse sciunt. Aliter tuæ maiestati me gratũ esse nequeo illis persuadere. Placuit sermo Cæsari. Iamaicę nono nomine sancti Iacobi fœlicissimæ insulę Abbatialem mihi designauit antistem. Appello fœlicissimam, quod ibi sit toto anno fere par noctidies, quod non horrida vigeat æstas, non hyems rigida, quod perpetuis fruatur vere ac autumno, ab equinoctio gradus tantum sexdecim, & alicubi pauciores distat. Literas habeo tot Cæsareas ad Pontificem supplicatiuas. Bullas expedite. Sed alterum in casu hoc habeto. Regressus ad Cæsarem cum gratiarũ actione, repetit. Quo tua maiestas intelligat vera esse quæ postulatis miscue, de solius amoris erga me signo nõ auara cupiditate, in ipsius Abbatię templo erigendo primi anni redditus integros, nullis impensis deductis, me prębiturum polliceor. Pius est Cæsar, pium est opus, vtere tua pietate in hoc, vti soles in cæteris, aperiat & tua maiestas manum. subrisit. Tantũdem imperatum est, vt e regio fisco tribuatur. Expilabo in dies magis, quãdo iam sit opus incœptum. E meis familiaribus mittam ad id opus aliquem, quæ sequentur intelliges. Monitus ab Mapheo postarũ magistro, quod iam esset cursor petasatus, hæc celeriter scripsi, mentitus est. quatuor vltra dierum spacium interceſſit. Hinc habeto paucula, forte nulla post hæc per dies aliquot. Gomes Potentiæ Neapolitanus ad curiam veniebat. Captus est, & in arcem ductus Simancheã, quod Cæsare inconsulto, ausus fuerit Pescariæ Marchionem ad singulare certamen prouocare, quo tempore sua maiestas Marchionis opera contra Gallos lacessentes indigebat. De Gallis nescio quid summurmuratur, quod Rossilonensem comitatum incursionibus infestarint. Est aliud maius, Indicum senatum Cæsar renoua

Decessit Maluchæ.

Germani Rossilionẽ.

Verba autoris ad Cæsarem.

Laus Iamaicę.

Promittit erigere templum.

Curiatus Cæsar Comitem.

Digitized by Google

uit, a cæteris negocijs explicitos delegit. Principem senatus, quem Hispanus præsidentem appellat Oxomensem Episcopum confessorem suum effecit, addidit collegas Canariensem episcopum, iurisperitos duos, tibi notos, ambos doctores iurisdicundi, Beltranum, & Maldonatum. Suo Cæsareo chirographo me imperat adesse. Ad aliud hac, iter fecit regis Portugalliæ cursor, quod Florinus pyrata Gallus nauim regi suo raptauerit ab Indis venientem, qua merces vehebãtur gemmarum, & aromatum ad ducatorum centum octoginta millium summam conqueritur. Vbi primum huc appulsi sumus concluſum est, vt Catherina nubilis, Cæsaris soror, tibi nota, detur regi Portugallico eius consobrino in vxorem. Valesiditus vt arbitror tam lõga filateria ex Valeoleto quo. iii. noñ. Augusti accessim⁹. M.D.xxiiij.

Renouatur senat⁹ ind⁹

P.M.A.M. Marchionibus.

ACcipite quæ feruent in olla Martiali. Nostra classis, duce Vgo Moncada, in portu Monaco Genuensi esse dicitur. In prospectu e regione Gallica, portus fauces custodiens, furor bellicus vexat vtrãq; Borbonus, & Pescara Massiliam obsidere cogitant. Tolonum portuosum oppidũ coeperũt. Ab eius arce tormẽtorũ habuere vasa septemdecim, quib⁹ Massiliæ muros quatere sperant. Præsidia sunt intus validissima. Borbono fines Gallicos ingrediente, vulgus vniuersam Galliã a suo rege defecturã aiebat, q; Borbon⁹ e stirpe regia sit, gratus nobilibus, rex autẽ ob vitia quædã exosus. E castrorũ centurionib⁹ venit vnus ad Cæsarẽ, nomine Andreas Bracamonte, fuit mihi nuper cõtua. Neq; scutũ neq; hastã in Borboni fauorẽ fuisse erectã, inquit, immo suspicatur nostros in discrimine nõ paruo esse, q; Christianissimus rex ipse sit Auinioni, validũ cogens exercitũ, vt nr̃os adeat. Fore arbitratur, vt nostros trãsisse pœniteat, quia precipue rex Anglus promissa ducatorũ milia centũ, si Borbonus trãsmitteret exercitũ in Galliã, differat, neq; a comitatu Rosilionis nr̃æ copiæ turbent quicq̃, neq; ab Italia promissum prorex mittit peditatũ, neq; de velitibus & cataphractis militibus adsit numerus integer. Dicit tamen Christianissimũ regẽ ab suis ducibus odio haberi multosq; ab exercitu dimississe, q; de eorũ fide dubitet. Infensos habet populos omnes, sacros & prophanos, ob exactiones pecuniarũ, quib⁹ vniuersa regna expilauit ad cutem, nunc autẽ excoriat ad ossa. Hęc rotãt in rota rotãte. In patria natali mea Mediolano dira pestis omnia vastat, crudeli scopa verrit obuia cũcta. octoginta capitũ millia deesse iam prædicãtur. Dux ipse ac Palatini omnes, cuiusq; nobiles per apertas vagãtur villas, & iam victimia vniuersa corrũpitur. Ex Germania intelleximus in cõuẽtu generali coacto in Vuormatia, Chieregatũ episcopum Aprutensem, Põtificis legatũ, nomine Põtificis præposuisse, quæ scandala seuerit perui cax Lutheri petulantia, petiitq; ab eis vt contraeatur, seruetur q; sententia in eum lata per Pontificẽ, & a Cæsare cõfirmata, vt ignis hic atrox cũcta corrũpens extinguatur, postulauit. Præsidebat Fernãdus Serenissim⁹ Austriæ Archidux frater Cæsaris in cõuentu. Nõ benegrata fuerunt principũ respõsa, inde colligeẽ Germanos Principes libertati studere liberrimæ, honesta plæraq; sunt principũ postulata. Candidis multa inuoluũt, nigerrima, se daturos operã p̃ virib⁹, vt prouideat, sed miti & benigna negociatione sæuera minime, ne popularis tumultus aliquis exoriatur respõderunt. Ad librorũ hæreticorũ petitam pro sententia lata combustionẽ, prouisuros dixerunt, ne quis audeat impressoribus vltra quicq̃ præbere, ordinariis incõsultis. Ab nubentes initiatos quenq̃ principũ in sua ditione acturũ de causis huiusmodi tanquã cõtra sæculares si quis deprehendatur in eis apostata, de annatis, q; in Germania resident, ex instituto vetere ad infidelium furores reprimendos, cuius rei causa concessas fuisse inquiunt. De cõcilio, quod vocetur & in eo cuiq; hominũ liceat quicquid in mentẽ venerit proferi ac proponere impune. ¶ Conquestus est legatus Cheregatus Amprutinus episcopus. Responsum est nil aliud statuturos, aut in Pontificis fauorem aliud dicturos, nisi prius centum præpositis grauaminibus Põtifex eat obuiã. Iusserunt Amprutinũ abire re non solum infecta, sed multo maiore fanie confecta, grauamina mihi nota sunt. In aliud tẽpus ea differo mittenda, non sine causis vrgentibus. His auditis Cæsar ad Serenissimum Infantem fratrem suum literas dedit in hunc sensum.

Dccc.v.

Tolonũ capitur.

Bracamõt⁹

Tria promissa defuerũt.

Quare odiosus suis.

Horrida pestis Mediolanensis.

Legati postulata.

¶ Mirari se ait Cæsar quin ratio habita fuerit de rebus decretis in cõuentu Nurimbergensi, cui affuit sua Maiestas. Vbi de consensu principum Imperii, sancita fuit actorũ Lutherii annullatio, & librorum combustio castigatioq; tenentium apud se libros etusmodi. quod autem a Pontifice concilii petere ausi fuerint, vehementer arguit, cum a ipsius Papæ ac Imperatorũ sit munus, neq; abnuit sua Maiestas, quin cõcilium sit cogendũ, sed quod extra ordinem Germania per seipsam id petat, se moleste tulisse, aitq; cõcilio velle interesse, modo suo lo

eo& tempore & per quos debeat conuocetur. Addidit alia verba sanctissima. Si hæc nos patremur nō filii ecclesiæ sed inimici iure merito nobis nomē cōpararem⁹ & ingrati notā apud omnes gētes subirem⁹. Repetit sua maiestas egre se tulisse q̄ sola Germania teneat sanctiones tantas veterū patrū autoritate firmatas labefactare, quib⁹ neq̄ pōtifices ipsos oporteat contraire. Dat exēpla mox sua maiestas, & ait aperte vitam fuisse pernicie eorū principū, & diutina super eis iudicia iracūda decidisse, qui ecclesiā vel pūto perturbare ausi sunt, q̄to magis perditissimi vnius hominis insanias velle fouere. Hortatur demū Serenissimū fratre & princeps imperii ne quicq̄ immutari patiātur, donec in eo quid postulāt concilio, cui se affuturū pollicetur sua maiestas, quid fieri debeat statuatur. Extra hanc aleā parūper & longe claudemus portas epistolę. Regina gallorū concessit e uita. Illi se dedit sociā terrę nouę ac Suessę Ducissa. Iam Valete ex Valdoleto Kalendas Octobris. Millesimo Quingentesimo Vigesimo quarto.

P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino.

Dcccvi.

Catherinā sororē Cęsaris in portugalliā ad virū cōsobrinū missimus. pridieq̄ discederet, matrē adfuit. Se nuptā esse recensuit, ad virū ire oportere obortis lachrymis ait. acies paratas esse Castellanas & Portugallēses ad cōflictū ni pperauerit dixisse fertur. Ad hæc mater. Puellula es: (hoc semper suo idiomate appellauit symbolo, quod est nigna) nōdū nubilis, ne cures. Hem qd magna sunt in prōptu scādala ni ego iero. Mater ad hæc. ne timeas nigna, ne timeas nō accidet mali quicq̄. Eluescente altero mane, matre nil vltra salutata, discessit. Ad Indos ab Hispanis inquietis spiritibus, multa emergūt in dies. quę natura illis infixit nascentibus. Quatuor appulsa sunt nauigia. Ab senatu partibus illis prębente leges, ex Hispaniola literas habemus. Quæ ad iusticię administratione attinēt prętermissis. Ad Cubā alias Fernandinā Insulā ab noua Hispania & Fernādo Cortesio illarū terrarū domitore, appulsū esse q̄ndā centurionē ab Cortesio missum, noie Christoforū Olitū scribūt. Afferre illū in mādatis aiūt ab Cortesio, vt inde in latus putati continētis, dictum Figueras, alias notū, trafficiat, sibiq̄ Coloniā erigat, q̄ dringentorū peditū & equitū triginta numerū habet secū. Ad locum eundem vadit Gil Gonsalus prefectus regius, ferunt & Petrum Ariem putati continentis & aureæ Castellę gubernatorē mittere copias ad locum eundē. Sperant omnes se illic fretū optatum reperturos, terras a terris dirimens. veremur ne, si occurrerint, se inuicē de suo more q̄ sint sodalitatis impatientes, mutuo conficiant. Hispaniolę senatui datur summa potestas, vt feruentibus eorum animis eant obuiā. Ab hoc Olito nuncium quoddā infœlix emanauit. Franciscū Garaium Iamaicę meæ sponsę gubernatorem, dixi alias de Colonia in Panuci magni amnis ripa deducenda, semper cogitasse. Septingentorum peditū, quatuor & quadraginta supra centum equitum coegerat manum. ambagibus longis in tēpus aliud relictis. Ecce. fuit cum eo comitatu Garaius Olitus hic, in Cuba Insula sistens, dixit Garaium fuisse profligatū mox in Cortesii potestate obiisse, per incertam hanc famam se habuisse Hispaniolæ senatores. Ad nostrum regium, dico senatum Indicum, scripserunt. quando apertius habebimus habebitis. Hic annus rebus Indicis, episcopis prefertim acrem se ostendit. præter seditiones ducum, quas timem⁹. Vita functi sunt plures episcopi. Alexander Geraldin⁹ Italus noster in antistea sua sancti Dominici & conceptionis Hispaniolæ raptatus est. obiit & putati cōtinentis alius. Prior vero Meliorate ad vtranq̄ antisteam sancti Dominici & Conceptionis Hispaniolæ, designatus, expectare noluit vestra Pontificia plumbata diplomata, dum illic expeditio tractaret, exhalauit fluxu ventris animam, quippe mitem & prouidam. Euenit & aliud aduersum. Ex ostio Bethis, duodecim nauium classis ad Indos itura, vela fecerat vi tēpestatum quassata, magnam opum partē in mare, quo se exoneraret, coacta est proficere, ad portūq̄ redire vnde prodierat. regressa tandem est & fœlicibus in puppim flantibus ventis cœptum iter peragit. Ad nos ab Indis redeamus. Cæsar sue quartanæ profuturam credens aeris mutationem, Turdesillas vbi mater eius pessundata Saturno sedet, & sedebit æternum, se contulit. Neapolitanus q dā, cum vnguento sibi noto quo renes vncturus sit, quartanā abrasurum sese obtulit. Admissus est, neq̄ obstitit medicorū argutia. Inungit. Prima facie visum est profuisse. Regressa mox est. Conqueritur vnguentarius q̄ nimis propere medelam abiecerint medici. Longiore parū per tempore opus fuisse ait. Dimissus est vnguentarius. Forti animo langorem patitur Cęsar. Mare quoq̄ nobis infensum est. De carrachis pluribus obrutis, & disturbatis vi tēpestatum, vos apertius scitis, quia Italę omnes erant. Iacobum de Vera insignem in Hispania tuo tempore vnam construxerat. Ad manus pyratarum Gallorum ea venit cum mille quingentis saccis lana Hispana farcitis, rebusq̄ aliis ad valorem septuaginta ducatorum millium. ad Belgas

Controuersia iter matrē & filiam iturā ad maritum.

De Garaio

Tempestas.

Obruti Carrachę.

Digitized by Google

& Antuerpienſes nundinas proficiſcebatur. Sed aliud accidit magis mirandum, quia inaudi tum hactenus. De ſtatione Bilbaii & fluminis eius in Oceanum fluentis commodo, audi uiſti ſæpe. Intra fluminis fauces valde ſuperne ſtabant in anchoris multæ naues, plenæ mer cibus, coactæ, vt vna facto agmine ob pyratarum metum exirent, ad Belgas ituræ. Na ctum auſi ſunt Galli pyratæ fluuium pernauigare. Putarunt Cantabri nauium domini ami cas eſſe. Duas e nauibus ab anchoris erutas abduxerunt, expergiſcentur poſthac vigilan tius ignaui nauium domini. Vale ex Valdoleto vnde nullas a me vlterius habebis. Cras nanq; vt Madritum, Mantuam Carpentanam proficiſcamur, diſcedemus. decimo quarto Ka lendis. Decembris. M.D.xxiiii.

P.M.A.M. Marchionibus.

A Clemente Pontifice membraneum habui nauiculæ ſigillo diploma, duo id continet capita, laudatiuum vnum quod ſcripſerim de orbe nouo, hortatiuum alterum quod procedam. Parebo, ne anathematizer. Ad fortunæ ludos vertamus calamum. Atra fa mes & Chriſtianiſſimi regis vicinia noſtros coegit Maſiliæ obſidionem deſerere. Maximi ſunt Borboni, & Peſcariæ conqueſtus de promiſſis militibus ab Italia, de regis Angli pe cuniis, de ingreſſu in Galliam per comitatum Roſilionis. Per vias inuias, per horrida mon tium Alpinorum cacumina, per ambeſas rupes & anfractus difficiles, nec paſſu lento, ter ga verterunt. Rex autem Chriſtianiſſimus, de noſtrorum abceſſu certior factus, leuius iter aliud per minus aſpera montium iuga cœpit iter, quo prior in latis Inſubriæ campis accede ret, noſtroſq; pacto illo interciperet, & faucibus vallium occupatis fame intra ſteriles vaſtita tes perire cogeret, vel prior Mediolanum prehenderet, noſtris a tergo relictis. Longis adeo itineribus, & greſſu adeo citato, aiunt cum exercitu profectũ vt milliaria feratur aliquã do vno die triginta percurriſſe. Vterq; anxius inuigilat, ſaluti ſtudent noſtri, pernicieí no ſtrorum hoſtis. Protonotarius Marinus Caraciolus magni momenti vir, pro Pontificibus quondam legatus apud Cæſarem, nunc apud ducem pro Cæſare orator, ſcripſit ad me, Chri ſtianiſſimum regem iam deſcendiſſe ab Alpibus, eſſeq; in vrbe bonarum artium genitrice, Taurino. Spem tamen præbet, quod noſtri ſint euaſi, monetq; me ne de reditu in patriam cogitem in præſentiarum, quod omnia ruant, quod plena gemitibus & lachrymis ſint om nia, depopulationibus obnoxia. Pontificem aiunt eſſe dubium, quando illi de vetere amore in Cæſarem, & ſecus, de priſco in regem Gallum odio, recenſetur. Si cum ſub gale ro purpureo tantum liber eſſet, appetitui ſuo locum dedit aliquando, non eſſe mirum re ſpondet. Nunc autem cum ſit Chriſtianum principum pater generalis, & Chriſtiani ge neris paſtor, aliter viuere oportere. De pace inter eos acturum ſe inquit, & parti minus fugienti concordiam, adhæſurum. Mediatorem ſe futurum per breue diploma Cæſari pol licitus eſt. Italia vniuerſa fluctuat, quo ſe vertant non intelligunt, ſtupidi, audito tam repen tino ſaltu Gallorum, erigunt in cœlum facies, ignari quid velint. ſcito multa magna q; ſe ſe offerent ſcribenda, nunc valete ex Madrito pridie Kalendas Ianuarii. M.D.xxiiii. Dccc.vii.

EPISTOLARVM
PETRI MARTYRIS. A.M. LIBER TRIGESIMVS OCTAVVS. ANNO. M.D.XXV.

P.M.A.M. Marchionibus.

NOVA NOBIS ALLATA SVNT, VNO FASCE multa conſtringam. Ad Martinum centurionem Genuenſium ora torem ſcripſit eorum dux Antonotus Adornus, quo in ſtatu res Ita læ ſint. Chriſtianiſſimi regis copias, primo dinumeremus. Quid de Mediolano Papia quod obſeſa, mox de tentato Ticini diuerticulo, demum de aliis ſucceſſibus vſq; ad hunc diem plæraq;, cuncta q; ſi particulatim habemus. Copiæ cum quibus traiecit Alpes cataphra ctorum, ſunt milia duo leuis armaturæ, tria peditatus hoc ordine con ſtat. Helueticorum, & Sueuorum millia ſex. Vaſconum, & Morino

Digitized by Google

norum decem, Italorum quinq. Ait tamen ex Alpium citato transitu, ab hiberniis latebris primo vere prodeuntibus lacertis, equos esse strigosiores, milites q ipsos præinedia squalidos ac semilabantes, nec q vestigiis constare, processit tamen rex animosus, nec q sibi aut exercitui pepercit labore omni & angustiis, præ Imperii augendi cupiditate superat. s. Novariam adiuit, cœpitq imparatam, diruerant eius arcem nostri transeuntes, quod inualidam repererint. Sed præincuria, vel quod magis credendum est, præmaturata fuga, ne impedirentur, quatuordecim reliquere vasa tormentaria quibus in eos Christianissimus rex vtetur Mediolanum, nisi dormiens adiuit, tum peste grauatam miseram vrbem, tum magni Cancellarii ducalis comitis Hieronymi Moroni suasu desertam fere inuenit. Repentino quippe Christianissimi regis accesu, magnus ille Cancellarius, ciuibus conuocatis, cum bona ducis venia, posse Gallis portas aperire disseruit copias defensioni consonas deesse asseruit. Septimo Kalendis Nouembris munito castello ad arcem regressus est Cremonam. Mediolanum Christianissimus introiuit, præsidiis in ardenti peste relictis, Papiam versus tetendit. Trium viratus Prorex, dux Borbonus, & Pescariæ Marchio, Antonio Leuæ nobili genere orto Hispano, fere nato & alto in re bellica, Papiæ præsidiarium effecerunt. Cataphractorum illi dederunt lanceas bis centum, leuis armaturæ totidem. Peditatus erat Hispanorum quadringentorum, Germanorum quinq millium. Horum dux erat Germanus bello egregius nomine Altozolorem, Cæsaris obseruantissimus. Inhæret Papiæ fere mœnibus septum vulgo parsum calce ac lateribus structum quinq millium ab vtroq latere, ab vltimo spacio totidem, a fronte qua proprius est vrbi, fere dimidia parte, quia declinando producitur ad vrbis ipsius portas spacium id fuit veteribus ducibus animi causa reseruatum.

Id est huiusmodi.

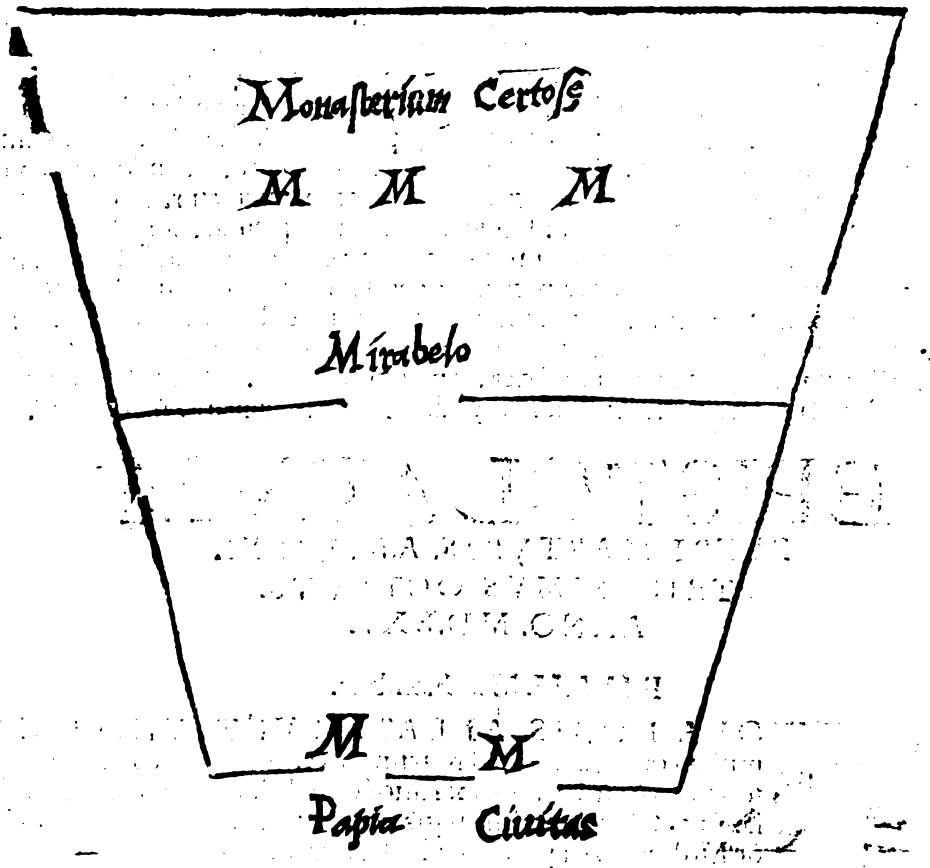

¶ Inest septo Cartusiensium cucullatorum fratrum dicte cœnobium & structura magnifica cum. Inest quoq munita in modum arcis domus alia dicta Mirabello, cœnobium sibi Christianissimus in statione elegit. Ad Papiæ obsidionem vniuersum misit exercitum. Magna vi tormentorum quatere muros tertio nonas Nouembris primo cœperunt, & vna op-

Digitized by Google

pugnationem, muris diruptis, tentare. Octauo idus eiusdem, secundo. In tertium inde diem, Tertio, cum ingenti iactura toties fuere repulsi, ausos inde obsessos fuisse aiunt, erumpere in hostes Grisones, Heluetiorum, qui custodiam habebant impedimẽtorum, bis adorti, exeundo multos trucidarunt in tutumq; cum ingenti præda se in vrbem receperunt. Solet Germanus miles sllataria tantum pugna valere, didicit noster præsidiarius Papiæ, incursionibus, Hispanorum æmulatione hostes infestare: ac spolia hostium extra cuneos quærere. His inspectis rex Christianissimus suorũ militũ animos deficere sentiebat, cũ ab imperterritis hostibus indies magis afflictarentur, ad præsentaneãq; internicie duci ægre ferrent, duobus modis strictim gere obsessis fascias ex procerum, & ducum suorum consilio constituit. Circumducere vbi fossas, nequis ad cõmeatus quærendos quiret exire, & hinc media illos consumere, quod nostros intelligeret nõ auſuros prodire in auxiliũ ex Cremona & Laudæ vbi erant inclusi duæ Cremonæ, trium militum Laudæ Pompeianæ, ac Alexandriæ plærasq; præsidia duce Gaspare Martino. Ticinũ & vna diuertere in fluuiũ Gramalonũ, ab Ticini alueo duo forte labẽtem, ad non longa dein spacia in Ticinum cadentem. In eo consilio, si voti compos efficietur facilius applicare copias & machinas in obsessorum exitium ad vrbem poterit, quia veteres eius vrbis ciues qui eam circũsepsere mœnibus lapsu fluminis, latus illud lambentis freti, parvo adminiculo putarunt opus esse ad hostes quosq; reprimendos ab ea parte, quod nullibi sit vadosus Ticinus. Sed arbitrantur, vti scribunt, naturæ illius amnis gnari, operam & impensam Christianissimum regem amissurum, quod arenas trahat insperatas quascũq; fossas obscœcantes, hyeme præcipue, quæ iam illos vrgebat, ob frequentes alluuies ab Alpinis fugis pluuialibus, in lacum Verbanum cadentes, quas omnes Ticinus absorbet, vnde Padum reddit adeo ingentem, vt rex fluuiorum appelletur. Hoc idem Capuanus Archiepiscopus ad Cæsarem regressus, profitetur. Is bonus pater de pace tractans, Mediolanum in Pontificis manus deponi debere consuluit, hinc fieri viam ad concordiam planiorem arguit. Cæsari præpositio non placet. Particularia quædam extra generalem aleam, feramus. Ioannino Medicis Pontificis propinquus, quondam Cæsareus, nunc Gallicus, in leui prælio scopeta vulneratus abiit e castris. Galli Sauonam, Liguſtia maris a Genua secundam ex composito cum ciuibus sub nomine pacis ingressi, dedere in prædam. Iam Germani obsessi tumultui studere incipiebant stipendia petierunt. Habita est a mechanicis quædam, sed parua, pecuniarum summa. Oratorio apud eos functus est munere prætor Leiua, qui literas nunquã didicit. Virorum internicies, virginum stupra, vxorum raptus, natorum dispersionem, strages facultatum præposuit, si ad hostium manus venerint. Quicquid assequebantur, & vxorum ornatus si quos habebant incõmune porrexerunt. Nobiles autem iam seipsos expilauerant calamitate inspecta. Intromissa & sunt per Gallorum excubias, a duobus Hispanis, transfugium simulantibus, ducatorum tria millia, a Pescariæ Marchione illis credita. In hac summula viritim diuidenda, casus notatu dignus emersit. Hispani, qui aderant portiunculam & ipsi habituri, lætis animis prætori dedere potestatem, vt posthaberentur, Germanisq; portionẽ suã præberet. Hac visa benignitate, Germani a suo duce hortati, ne oblatum patriæ tantum honorem parui faciant, mori mallint, aut fame perire, quam deficere, quam locum Gallis dedere, contra veteres eorum mores assensi sunt, animi fortitudine ac insolita fide constare dicuntur. Exitus erit iudex, penuria laborant grauissima, ad equorum præcipue pastum quibus omne pabulum, fœni aut palleæ, vel alterius modi alimenti, ordei vel hauenæ. Corticibus arborum, & fabarum tecis primarios depascunt equos. Reliquos aut comedunt, aut præmedia vident præ oculis cadere mortuos. Nono Februarii noster exercitus, post quorũdam Germanorum accessum, quos dux Borbonius duxerat ab Illustrissimo Infante apud quem vos educati estis, Archiduce don Fernando Cæsaris fratre, habitos, prius audent accedere, castra castris opponere, hostes lacessere. Mutuis tormentorũ globis se alterne salutant. Februarius pigmeus, forte giganteis vtetur successibus, & febribus tremefaciet multos. Ruent alterutri, stare iam loco nequeunt, opus est vt dimicetur, sperant Cæsarei, licet numero impares, potituros victoria, quod nostrorum animos sit necessitas excitatura. Econtra sit Gallis opulentia nocituta, sympositis aiunt Hispani, Gallos non minus in castris intendere quam si domi dissentis cruribus ociarentur. Effœminant militum animos in castris blandimẽta voluptatum. Venetus exercitus, licet duces eorum stimulentur, vt sient pactis, in aris manet. Non trasiit suos fines dux Vrbinas prætor eorum, quod non detur transeundi libertas. premunt suorum ducum habenas Veneti. Hæc in præsentiarum per duos curiones, & Capuanum Archiepiscopum. Inter hos Martes, & Saturnos, Mercurium alatum esse

Germani imitati.

Tollere cõmeatus cogitat.

Amittit operã et impensã.

Capuanus homo ait. Cõsilii vtetur Mediolanum.

Pro ducis Germanos

ctum. Iam nimis longam epistolam contexui, quæ desiderata succedent habebitis. Valete ex Mantua Carpentana dicta Matrito duodecimo Kalendas Martii. M.D.XXV.

P.M.A.M.Archiepiscopo Cusentino.

Dccc. lx.

Leutrecus vocatus.

AB argumentis quibusdam non fauste Gallos in hac insania Martiali procedere arbitramur. Leutrecus dux confinitū, Angię a suo Christiano rege reuocatur: vt confinibus relictis, properet ad se cū prędiariis omnibus suis, imperare dicitur. Huius vrinę spectatores medici ęgrotum vel ęgroto proximum esse iudicant stimulatorē. Dum interea quid rabida sors allatura sit apertis faucibus operiuntur. ad Indos trāseamus. Tres habemus ab Hispaniola naues, saccareis panibus & coriis boum, quorum est iam tanta in insulis copia, vt ignorent, qua mittere illos queāt, mercibusq; aliis onustas. Iacobus Velazquez Fernādinę, quę Cuba est gubernator, qui ditem Crassum opib⁹ superabat, Codro miserior & paupere pauperior obiit. In construendis nouis classibus nouas terras quærendas & Fernādi Cortesii fortunā infringendam, ingentes consumpsit thesauros. Frustra omnia. Cortesii nāq; genius supereminet. Vita & functus est in ipsius Cortesii potestate Franciscus Garay Iamaicæ meę sponsę diu gubernator. Is & ipse nouarum terrarum cupiditate se ipsum expilauit, ac tādem in calamitate redactus, calamitose abcessit e vita. Hęc latius in particularibus reb⁹ Indicis, de quib⁹ propediē duas decades habebitis. Ad Mediolani ducē directam vnā, ad Pontificem alterā. Sed audi quid inter nos versetur. De Indorū libertate, super qua varię fūt opiniones diu discussę. Nihil adhuc repertum conducibile. Iura naturalia pontificiaq; iubent vt genus humanum omne sit liberū. Imperiale distinguit. visus aduersum aliquid sentit, longa experientia hoc censet, ne serui sint, ne liberi sint hi, q̄ a natura sint in abominabilia vicia prochiues. ad obscœnos errores, ducibus & tutoribus deficientibus ilico reuertūtur. Accitos in senatū nostrū Indicū bicolores Dominicos fratres, & pedē nudos Frāciscos illarū partiū longo tēpore colonos, quid fore putēt satius consuluim⁹. Nihil a re magis alienū sanxerūt, q̄ q̄ liberi relinquātur. latiꝰ hęc & quę referēt in particularibus: nunc satis. Vale ex Mantua Carpentana Matrito octauo Kalendas Martii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo quinto.

Quare nō liceat. De libertate Indorū.

Dcccx.

P.M.A.M.Marchionibus.

INterea dū generalē amborꝰ exercitū insanientiū, stragē, internitiē, & cāporū pingue faciēdā humano sanguine superficiē, vobis prębebimus, circū volitantia quædā suscipite. Rex Gallus existimās Cęsareū exercitū posse dissolui, si ad res Neapolitanas distur bādas ex Angeuinorꝰ consilio exulū copias miserit, sub prætore duce Albaniæ Scoto principe quingētas illi cataphractorū lāceas cū peditatu cōmodo ad rē disignauit. It suū iter dux ille. Vrsini parāt augere illi⁹ exercitū. Regnū se apparat ad tutelā; Exitus loq̄tur. Ad alia. Ex Laude Pōpeii q̄ se triūuiratus Proregis, Borboni, Pescariæ recepit, Fernandus Castriotus antiquo principe Greçorū Sanguine ortus sancti Angeli Marchio, dolū dolo curauit. incursionib⁹ infestare pagos e ducalib⁹ Gallicæ quędā acies cogitarūt. re intellecta Castriotus ad eos tetēdit, repit, profligauit, pinguē retulit ab eis prædā. Gaspar Main⁹ Alexādriā vrbē pręsidio habebat. Ad eū obsidendū nomine Gallico, peditū tria millia, equitū ignotus numerus veniebat. Hi Massiliā nullo oppugnāte tutati fuerāt incluſi, & Sauonā sub data fide cū pendicib⁹ spoliauerāt. Exit ad eos Main⁹, vt vicinū fluuiū trāseat, hostiū pars pmittit, hos eū peditib⁹ tercētū equitib⁹ cētū adortę sternitq; flumine traiecto, reliq̄s iā deterritos sociorū exēplo adit, pfligat, isequit̄, opima reportauit ab his spolia. De inclusis intra Papiæ mœnia mira ferunt. Erupūt sæpe in hostes, neq; manu vacui reuertunt vnq̄, aut sine sparso cruore. Ab Cremona vero q̄ ex triūuiratus cōsilio dux vna dierum exiuit ad eos icturos quādo iā post habitos ab Illustriss. Infante, a duce Borboni ductos in castra Germanos, pdire in aptū ausi fuerāt. Palauesini Parmēses pceceres a tergo salūt cū validis copiis, Cremonā impetiuriab Cremona militaria forte. xxiiij. locū occupāt munitissimū, noie Casalemai⁹, vt inde saltū cogitatū Gallorꝰ noie pagāt. Si vota cōpotes fuissent, actū erat de reb⁹ Italiæ, ac Cæsaris autoritate in ea. Re intellecta puigiles exploratores, regredit̄ ab itinere dux, oppidū obsidet, expugnatq;, quotquot inerāt aut captū tur aut trucidant̄. Palauesinę illi⁹ Illustris familię capita dux habuit ad man⁹, horū princeps Marchio est, vt Cremonā regrediat̄ illāq; vigilās custodiat edictū est qa si nigresceret fera sors pugnę, q̄ differri nō potest, nō desit quo se victi recipiāt. Suis iā clāgorib⁹ feralis Alecto aera cōcutit. Ad militare dimidiū a Papiæ mœnib⁹ castrametāt̄ iā nūc. In Papiæ sępto & suburbiis Gallus habet tētoria. Grādo, nix glacies, & flāmātia cū tronitruis horrendis fulgura expectantur ab his nubib⁹. Dira necessitas ingeniū, & vires, & animū nūc excitat, singulis horis hostes lacessunt, ad pugnā prouocāt. Gallus in castris fossis & vallo munitis, se cōtinet, cōsumere media ne

stros quibus omnia, desunt nititur. Credere fortunę summā rerum suarum renuit, quia in tuto rem suā habere putat. Est a castris vtriscz, munitum nomine sancti Angeli castellum militaria quatuordecim, nobilitas multa Gallorum nomine inerat, e gente Gonzaga Mantuana præsertim centuriones plericz. Loci expugnandi prouincia sumitur, Gallos extimarunt ignominiam non passuros tantam, vt coram oculis eorum, & locus & egregia illa præsidia delerentur. Inde prodituros e latebris ad suorum defensionem putarunt. Manent immobiles Galli, nostrorum stratagemate intellecto, non tulerunt suppetias, capitur municipium, capti quicunc inerant, iam tot contumeliis totcz iacturis susceptis deficere animis Christianissimi regis ductores cœperunt, nostri animum augere. Inferni manes præ tantarum animarum præsentaneo lucro labra mandunt. Res accidit narratu digna in his angustiis. Rex Gallus ad Pescariæ Marchionem litteras per tubicinem fecialem dedit prouocatiuas ad certamē, cum paucis aut cum multis, vtrum mallet pari numero, sese obtulit exiturum. De Prorege aut Borbono nulla mentio, definire se cupere litem hanc cum eo insinuat. Pescaria modeste respondit. Christianissimi animum laudauit, ac de ratione habita honoris eius in eligendo, gratias habuit, aitcz nihil honoratius in vita sibi accidisse aut accidere posse, quam a tanto rege inuitari ad particulare certamen, sed nequire suæ sublimitati satisfacere, quod non sit liber, necz id posse inconsulto Cæsare rege suo assentiri, vidi ego literarum exemplar, ab exercitu missas aiunt veras. Rebus sic stantibus, Antonius Leiua obsessorum Papiæ Prætor, ad triumuiratum literas dedit in hanc breuem sententiam. Vel ad nos venite, vel ad vos ego, viā ferro aperiens proficiscar. Iam valete Madriti octauo Kalendis Martii. M.D.xxv. Dccc.xl.

P.M.A.M. Marchionibus.

VIx prior epistola ad vos exierat, quando ecce alium ab exercitu tabellariū, quæ ad vos scripsi vera esse inquit & affert ab exercitu. Adduntur multa. Ducem Ferrariæ scribūt & pecuniarū & machinarū Gallo cōtra Cæsarem suppetias tulisse. Vgonem aiunt Mō cadam triremium nostrarū præfectum a Gallis captum fuisse in terra. Nescio an de Principe Orangię Cæsaris coetaneo amantissimo captura scripserim. Duobus tantum Bergantinis in Italiam traiiciebat. In classem Gallicam incautus incidit, nostram putans, ad Gallos tetendit, in laqueum ipsemet, nemine laqueū tendente, se coniecit. Fuit hic Cæsari casus molestissimus. Genuenses noua tractant. Mutare se velle statum deliberant, vt vna sit factionibus cunctis gubernatio cōmoda. Antonotus Adornꝰ eorū dux priuaturum se ducali magistratu pro patriæ salute pollicetur, quæ vti postrata meretrix accedentibus quibuscunc principis exulibus duecentibus cura diffundit, ob intestina odia & fere quotanis, vt tributis grauibus susceptis aut prædonum raptu discerpitur, quæ maris quondam domina esse videbatur. Iam valete Madriti tertio Kalendis Martii. M.D.xxv. P.M.A.M. Archiepiscopo Cusentino. Dccc.xli.

DE rebus placidis, gratis, honorificis, humano generi vtilibus ad te, de petulātis fortunę sclopis ad alios. In portu Cluniō classis est, ad Maluchas insulas aromatum altrices destinata, quando discedet intelliges. Ab Hispania noua, domita nuper a Cortesio thesauris onustæ, duę naues appulsæ sunt, ad Cassiterides. Earū vna, thesauris in terrā expositis, tentare fortunā decreuit, pyratarū prædonū euasit rabiem, in hac vectus est Lupicus alumnus meus, a teneris quem dilexisti a puero iam barbatus, qui paulo post tuū discessum cū bona mea venia duce Roderico Albornocio a rege ad partes illas misso cum magistratu computatoris, rerum nonarū auditu pellectus profectus fuerat, thesauros afferunt & tigrim a catella in cauea nutritam, colubrinā & vnā quā esse aureā fama ferebat apportant. Eam non tanti esse scribit Lupicus. Exiguo auri gradu fulctā dicit, nōdum est appulsus, ab Hispali, ad nos veniet & multa intelligemus. Cęsar magna, multacz impartitus est suis. Ioānem Fonsecā Burgensem & Rodericum antistem obisse nostī. Palentinum in Burgensem trāsmutauit. Palentiam Pacensi destinauit. doctorem Māsum Pacensem effecit. Licentiatum Suarez senatorem hæreseos inquisitionis, nominauit, Tudetensem, in Granatēsem elegit Ciuitatēsem. Hāc dedit antistea doctori Maldonato mihi collega in senatu Indico, cuexit & multos ad cōmēdarias. Vale Madriti. iiii. nonas Martii. quo die putamus iactā esse aleam in agro Papiensi, multocz sanguine fœlicem alias tellurem esse irroratam. M.D.xxv. P.M.A.M. Marchionibus. Dccc xlii.

MArtii dies decimus tabellariū nobis præbuit Fauste fœliciterc nomine Cæsaris pugnatū est. Breuiꝰ accipite. Gallū Aquila prehēdit. Cęsaris captiuus est Rex. En huius detritæ cōtrouersiæ argumētū. En ab altis cœlorū cōsiliis delapsam, & improfundā rerū creatoris officina decussam sentētiā. Humana ratio interceſſit nulla. Plures erāt hostes numero, licet ex discessu ducis Albaniæ Scoti cū quingētis cataphractis & peditibꝰ nō pau-

cis,ſuū exercitū rex eneruaſſet,cōpoſitis cōſtabāt hoſtes caſtris,validis aggerib⁹ circūuallati, ſecuri videbātur. Proregis Borboni & Peſcarę triūuiratus,prouidētia ducū aliorū & cēturio num ac militum,diſcernere manu tanta tempore crībratā controuerſiā cupientiū, animorū fortitudine difficultates omnes, licet duriſſimas, ſuperarunt. Nos interea timore angebamur grauiore,quam ſpe leniremur. Ad hanc vſq; metam curſor volitans nos traxit,ſtragem fuiſſe inauditam e Gallis principibus, qui ſuū regem ſequuti fuerant,fere nullū euaſiſſe, quin aut trucidatus, aut captus fuerit, præconatur.quid afferat in pera latet adhuc. Sed cur hæc pau ca de tam vaſto rerum aceruo ſcripſerim, audite. Cōmendatarius Spatenſis Rodericus Diez cognomine Pegnaloſa, e ducibus egregiis vnus, qui pugnæ interfuit, a triumuiratu deſti natus, agitato curſu, cum tutellaribus capti regis literis,veniebat. En quam ridiculis nos fortuna ſannis deludit. Italiæ quicquid a loco certaminis reſtabat, & Alpium horrentia iu ga tranſierat, capti regis, de infauſta ſorte ſua matri miſeræ ſignificaturus nunciū affere bat. Ab ea tanti filii caſum plangente ad Cæſarem,& familiares epiſtolas portabat cōmenda tiuas,vt crebro liceret ad filium nuncios mittere. Fines Gallicos & Laletaniam vniuerſam tranſecerat incolumis Pegnaloſa.Aragoniæ regnum maiori ex parte poſtergarat,domi ſe iam eſſe arbitrabatur. Attendite quā parum rebus humanis ſit fidendum,quot caſibus obnoxii ſimus. In villa dicta la Muela,quæ ſuper arido colle ſita eſt media inter Cæſaream Auguſtam, regni caput, & Almugnam oppidum,deſcenderat pegnaloſa. Dum per poſtarum miniſtros equi parantur ad curſum,inter viatores quoſdam ignotos exoritur rixa. Ad tumultum domo exit Pegnaloſa. Ex tranſuerſo ruit ab alto ſaxum, vnde aut cuius dextera iaculatum,neſcitur. Faciem Pegnaloſæ ita contudit, vt vnum ex oculis tabellarius, quem lecto iacens præmiſit, amiſſurum opinetur,quando curatus venerit, rei ordinem habebimus. Hoc habito nun cio, Cæſar deo gratias acturus, quod hinc Chriſtiani gregis quietem expectet, ſupplicatio nes inſtrui mandauit, iuitq; ipſe ad ſacellum ſtadia diſtans forte quatuor ab huius oppidi mœ nibus, per concionatorem iuſſit populo dici, deo ſoli gratias habendas eſſe,quod nulla ſit in humana potentia vis. Secum duxit Pontificium legatum cum cæteris oratoribus, illum honorifice pridie ſuſceperat, comes is eſt Nobiliariæ, vir clarus a parentibus.Sed in ſeiſpo cla riſſimus,quod virtute bellica ſe diu egregium oſtenderit,& omni genere literarum ſit prædi tus,& vtranq; linguam calleat græcam & latinam, neq; ſcientiarum aliarum liberalium ex pers. Muſicæ vtpote Geometriæ ac Arithmeticæ,& Aſtronomiæ,quæ ſimul in fortunæ fo ris raro emuntur. Venerunt & nuper ab Arctois flatibus, Rutenis,Sarmatis oratores ad Cæ ſarem,Moſcobitas generali appellatione vocant eius Principis populos.Ad Valdoletum ve nerat alius cuiꝰ literas credentiales habuiſtis,ſi bene memini ſenſus idē,vt fraterne velit Cæſar ſe habere cū ſuo Principe,vti cū auo Maximiliano,hactenꝰ fuit. Titulorū eſt ingens pagina, quos prętereo,qa in priore recitatos fuiſſe arbitror. Iā valete Matriti.iii.idꝰ Martii.M.D.xxv.

P.M.A.M.Archiepiſcopo Cuſentino.

Dccc xiiii.

ANobis ad Indos,ab Indis ad nos frequentior eſt claſſium concurſus,quam ſarcinario rum iumentorum a nundinis ad nundinas. Sexto Kalendis Maii vela fecit vna claſſis nauium.xxiiii. In ea Ioānes Mendigurrenus Cantaber, familiaris meus tibi notus ve hitur. Mitto ſalutatum ſponſam meā Iamaicam inſulam,fœlix regnum,ſeptuaginta leucarū longitudine,ab Oriente in Occidentem,latitudine triginta,vbi non hyems rigida non æſtas torrida,vbi fere nullū eſt diei & noctis diſcrimen,quod proxima ſit æquatori ad gradus octo decim,& paulo plus,pauloq; minus pro latitudine. Vbi toto anno frondeſcunt,& vna fructi bus onuſtæ acerbis & maturis arbores,vbi ſemper prata floreſcunt. In particularibus latius, ſunt in ea inſula erectæ duæ coloniæ quas licet paucis habitate ciuibus,vult Cæſar ciuitatum nomine ac prærogatiuis frui. Sibillam appellant vnam,Oriſtaniam alteram. In vtraq;,quod ex trabibus & paleis eſſent erecta,combuſta ſunt templa. Statui vt e redditibus meis prima riæ,quæ Sibilla eſt, lapideum inchoetur templum,& lapideum ſaltem fiat ſacrarium,in quo tuta ſit cum ornamentis euchariſtia,ne tanto vlterius diſcrimine ſubiiciātur. Tantundem meo ſupplicatu mādat Cæſar expendi. Is meꝰ,vt œconomi & in redditibꝰ colligēdis q̄ſtoris offi cio fungatur,miſſus eſt a me. Optādū eſtvi fœlicibꝰ ſulcēt Oceanū auſpiciis. En dū iſta verſarē, Lupicus meꝰ ab Corteſio,quędā & magna Cæſari ad aurē dicēda portat. Ea prēterea tantus in præſentiarū detegentur aliquādo,publica ſunt hæc. Cōtra magiſtratuū regiorū aſſenſum Fernādus Corteſiꝰ it cū exercitu valido ad delēdū Chriſtophorū Oliti ab eiꝰ imperio alienū. Hinc ſtrages expectatur Hiſpanorū,hinc labefactatis eorum viribꝰ,timetur Indorū defectio, ſunt impatientes Hiſpani nō priores modo,ſed neq; pares æquo animo ferūt,ad eūdē tendūt lo

cum Gilgõsalus & a Petro Arię putati cõtinentis gubernatore prefectus alter, nomine Frãcíscus Fernãdez. Misit & marí Cortesius in Olitũ e suis ducíb⁹ vnũ nomine Frãcíscus delas Casas sub spe freti reperiendi. Tendunt omnes. De Indis satis nunc, alas plura. Distulit discessum cursor inde longam habes epistolã. Addo parumper. Galli oratores veniũt. Ab rege Anglo tertium habemus bellum, q̃ pacem hi mallent & matrimonii vinculum. Obstat puellę nõ aptę viro ętas. Marchio Brandalburchensis obiit. Per equos dispositos ad vxorem quondam reginam, Valentię morantẽ proficiscebatur. Vbi primum appulsus est lassus ex equorum & curriũ quassatu, q̃ esset procerus valde, non abstinuisse a coitu dicitur. Ad solandam reginam misit Cęsar Episcopum Conchensem tibi amicum. Coactus Castellę cõuentus stricte supplicant vt Cęsar vxorem capiat gignẽdę proli aptam, Catherinã Portugallicam viro maturam sapientem, decoram, venustam & bene Cæsare dignam capiat vxorem instãt. Donec rex cum Gallo, miro fatorũ ordine in Cęsarea clauso cauca, cõponatur. meo iudicio conclusio differetur. Promissam vobis ducalem decadem, & a vobis efflagitatam, secum attulit Camillus Gilb⁹ ad herum Illustrissimum ducem. Mediolano regrediens, inde se missurum exẽplar ad vos pollicitus est. Pontificia subsequentur propediem. Si de Magni Cãcellarii Mercurini a Gattinara tibi amici turbato in Cęsarem animo, q̃ plęroscꝫ a secretis admittat cõtra sui magistratu⁹ autoritatem, aliquid audiueris, ne putes in stationes male fidas nauem hanc collissum ituram. Cęsar indiget eius obsequio, neqꝫ alteri locus in promptu æqu⁹. Ipsi conuenient. Tu Vale. Toletũ venimus octauo Kalendas Maii ergo data Toleti idib⁹ Iunii. Millesimo Quingentesimo Vigesimo quinto.

Dcccvx.

P.M.A.M.Marchionibus.

Optatis vt iam tandem ab hac vos liberem solicitudine, de tam cruenta Christianorũ hominum internicie. Distuli, tum quia nimium hi fortunę rabidi part⁹ me fastidiunt, & viscera prę horrore corrodũt, q̃ꝫ res adhuc incerta fama de modo certaminis. deqꝫ trucidatorũ & captorum qualitate ac numero ferebatur. A viris grauib⁹ qui affuerunt & ab ipso triumuiratu rem habitam, vos habetote. Ad pugnę causam veniamus, mox ad effectũ. Suprema rerum omnium necessitas & anni tempus graue, sub dio pernoctantib⁹, hinc vrgebãt. Ex vrbe Papia inde, Antoni⁹ Leiua se nequire diutius obsidionem sustinere, per crebros nũcios significabat. Desertio militum imminebat, qui sine pane ac sine pecuniis immurmurabant. Consiliũ ineunt. Quid facto sit opus arguunt, deliberant. Statuitur tandem, satius fore si fortunã tentauerint, & pulchre mori pugnando q̃ turpiter fugiendo, cum vtrobiꝫ sit aut vincendum aut desperate moriendum, quia nil tutum profligatis, nullus receptui locus neqꝫ vnde sperentur auxilia. Venetis per quęsitas occasiones pro icto fœdere iungere se renuentibus. Pontifice titubante, Florentinis pontificis nutu gubernatis. A frõte a tergo & ab vtroꝫ latere, aut hostilia, aut non amica omnia. Dies Februarii tertius & vigesimus adest: centurionibus & militum primariis conuocatis, quid in re sit agendum aperiunt. Sequetem eum esse diem, quo Cęsar fauentibus superis ortus est, cui ad eum vsqꝫ diem, cuncta prospere successerunt, Eum esse mensem, quo liberata de Gallorum manibus Fontis rabię vrbecula, a suorum Castellę regnorum ceruicibus, grauem abstulit ignominiam. An beata sors eius consumpta sit, quod absit, experiendum. Assensere omnes. Ad id opus sequentem noctem elegerunt Antonii Leiuam. faciunt de consilio certiorem, quo & ipse ex Papia cum Hispanis & Germanis pugnę tẽpore saliat in hostes. Rex Gallus in Papię suburbiis & intra septum, dico Parcum, copias habebat. Quinqꝫ ac quinquaginta machinis tormentariis pro locorum situ castra munierat. Callido vsi sunt stratagemate nostri, vt quia minime res agenda est, castra hostium intempesta nocte quidam scopetarii centuriones adoriantur. Demãdatum est Sancti Saluatoris & Sancti Iacobi se velle suburbium expugnare Vbi extremum agmẽ hostium statiuas habebat, aggressores dissimularunt: Magna hostilis exercitus pars, nocte faliente, credens totis viribus nostros adesse, aut proxime affuturos, ad loci tutelam procurrit. Interea dum scopetariorum fremitibus, semiurdati hostes intendunt, Pescariæ Marchio aduectis arietibus, q̃s in Castris cõstruxerat, militum & calonum opera, Parchi muros a latere distanti ab hostibus, concutit. Stratu duriores, q̃ arbitrabantur, muros inueniũt. Serius q̃ aptarant operuere aditus, noctu putarũt perficere. Iam dies aduentarat, iam temp⁹ aderat, quo sub Cæsaris fatali ortu speraurerant, vti euenit, consequi victoriam. Atergo aderant paratæ acies, diruto muro irrũpũt fero impetu. Inclitũ iuuenẽ Guastr Marchionẽ Pescariæ nepotẽ, cũ scopetariis trib⁹ millib⁹, pręmittunt. Mirabellam primo domum, quæ munita erat intra septum, ædes arcis loco ado-

Digitized by Google

ritur iuuenis egregius, capitq; in ictu oculi. Inerant præsidio nobiles Galli capiuntur. Guastum sequuntur ordines. Rex Gallus stratagemate deceptus, & monitus quid rei emergat ab ea parte, qua se tutum esse putabat, locum pugnæ fictæ deserit, ad nostros gradientes faciem vertit, acies instituit, machinas præmittit, ordine composito ad nostros signa dirigi iubet. Exonerant machinas Galli, discutiunt paucos. Tormenta nostra tum locis palustribus obruta, tum inter murorum ruinas impedita, persiterunt. Tres tantum interfuisse aiunt. Ne reiterati machinarum globi perimerent, & cuneos disturbarent, nostros citatiore gressu quam regula Martis exigere soleat. Peditatus ex composito diuertens, accepta via mouerat se. Cursum eum Galli fugam esse putarunt. Ruere in eos imperat rex. Hic est cuiq; dandum suæ virtuti premium. Mingouallus Prorex, primam cataphractorum aciem ducta bat. Prætoriam dux Borbonus. Peditatus erant prefecti Marchiones auunculus & nepos, licet generalis Prætoris Pescaria titulum haberet. Aduentantem, solito suo furore Gallico, aciem hostilem Prorex accerrime suscepit, Afro leone ferocior, vt is cui vita, & honor, & gloria suiq; regis autoritas præ oculis erant, hastam direxit fere primus in hostes. Borboni dux, vt is, cui domo extorri, mori magis quam vinci expediebat, quod suo regi esset infensus, ipseq; regem summo persequeretur odio, non negligentius excussa galea, vibrataq; hasta, cuneum hostilem Prætorium suo Prætorio adoritur. Eodem hoc tempore, neq; punto prætermisso, Marchiones ambo, egregii bello duces, cum peditatu in turmas diuisso duas, hostilem impetunt peditatum. Cum Germanis, Cæsareo stipendio mœrentibus, Pescaria in Heluetios. Cum Hispanis Guastus nepos, in Germanos, Gallico conductos ære, prorumpunt. Certatum est acriter, strauerunt vtrobiq; nostri hostes, duarum horarum spacio scribit prorex ipse ad Cæsarem, cuius ego literas legi, milia hostium quinq; & viginti fuisse trucidata. Impulisse calamum plerique arbitrantur, obruta vero in alueo Ticini fugientiū corpora, quinq; milia, quod Antonius, ob tantæ obsidionis patientiam, callidamq; cum Germana multitudine fere indomita prouidentiam, miris laudibus ad astra tollendus, a tergo Ticini pontem ruperat, mox in hostes cum obsessorum phalange furens, vindictam de perpessis, fame, sitis, angore, ac vigiliis, & extrema omni calamitate sumpsit. E nostris scribit Prorex quingentos circiter esse desideratos, neq; primarium quenquam in tanto conflictu defuisse, præter don Fernandum Castriotum sancti Angeli Marchionem. Hunc aiunt Christianissimi regis dextera fuisse peremptū. Strenui nāq; militis, & egregii ducis Rex eo die officio vsus est. Ab Heluetiis, & Germanis, mox a reliquis peditibus suis desertus, in nostrorum & ipse venit deditionem. Equo multis vulneribus confecto solo incedebat, multis scopetarum globulis percussus, & erat ipse, non transuerberatus tamen, quod eo tempore thoracem induerat sibi mira temperie fabrefactum, ad scopetæ ictum sustinendum. Qui primi ad eum se applicarunt Hispani, directis in iacentem gladiis, trucidare parabant. Se regem esse alta voce fassus est. Vita dignum arbitrati, viuum spoliarunt armis. In tantæ laudis argumentum, ensem ab regio latere rapuit vnus, manicas alter. Adsunt Germani, perimere notum conati sunt, dicentes, nostri regis Cæsaris tam durum hostem viuere non patiamur. Qui primi adierant tutati sunt regem, donec Prorex discurrendo, accedens, de barbarorum manibus miserum eripuit. Equo impositum secum duxit. In munito Pezigitonis oppido custodiendum, duci missum & Calabriæ gubernatori Alarcono tradidit. Sine huius Alarconi consilio, nil vnquam vniuerso bellorum tempore sanctum est. Magni aiunt esse iudicii, magniq; animi virum, sit satis regem potentissimum præbuisse captiuum, reliquos proceres, qui sunt innumeri, tum captos, tum peremptos habebitis alias, nunc. Valete Toleti quo nos octaua Kalendis Maii perduxit. M.D.xxv.

Virtutis præmium.

P.M.A.M. Marchionibus.

Dcccxvi

POst superiorem epistolam aduenit ducis Mediolani orator. Is est auratus eques nomine Ioannes Antonius Billia, ducis ipsius in exilio & aduersis omnibus fidus Achates. Vir est si non literis, rerum tamen experientia, clarus: & in re bellica ductor non ineptus, venit citatu cursu per dispositos equos. appulsus est, & paulo post eum cursor ab Italia: quæ scripsi de modo pugnæ, rite scripta inquiunt scribentes. Quid autem cursor afferat in pera habetote, neq; parua quidē, duo præcipue. Vnum Italis potentatibus acre mire stra. Principū Gallorū alterū qui secūdo loco dinumerabūtur. ¶Ex Pizguitono regis Christianissimi cauea, Gallus eductus est, vt Neapolim duceretur. Mare an terris ducēdus esset, deliberare verbo videbantur, Prorex & cæteri. Genuam ducitur, sub hac fama, triremes instruū

Digitized by Google

tur, conscendunt. E suis triremibus Galli rex, ad id ministerii mutuarunt. Hispanis tamen munierunt. Remigatis in altum triremibus, vela in Occidentem verti iubet Prorex ductor. In Hispaniam collegis Borbono, & Pescaria, vti fama refert, inconsultis, ac Cæsare ignaro, si iureiurando credendum est, vti credendum, quia minime fallax est, captiuum regem vexit. In Colibrio, vt vulgo loquar portu, primo terram cœpit. Valetiam mox perductus, dies plærosq; in Benizanonæ municipio Hieronymi Cabanillæ Valentiæ gubernatoris morati sunt. Ad nos demum, vt Madriti, vbi nunc est, sub fida custodia donec concordia tractetur, maneat. Ex itinere dux Infantati regio apparatu ac impensa transeuntem, Guadalaiariæ suscepit. In Compluto, quod est Alcala vulgo dictum, Toletanus Archiepiscopus per ministros, eo absente non minus laute, ac larga manu hospitatus est. Muneribus vti dux non donauit. Mira ferunt de duorum equorum, magno rege dignorum ornatibus, ex auro & vnionibus comptis, mulas & precio ingenti phaleratas, regi dono dedit dux totidem. sed affinium & familiarium ipsius ducis, vestium & torquium varietates, equorumq; multitudine & ornatum fuit magis admiratus rex. Ludum Troicum, quem Hispanus vocat Cannarum ludum, centum & viginti compti iuuenes solutis habenis in ingentis plateæ lato spacio, quæ ipsius atrii ducis fronti adiacet, exercuerunt. Gallum ergo in Matritensem caueam die Augusti quarto decimo Aquila clausit, quem ex tanta victoria fructum excerpemus, tempus dicet. Paruum existimo, quia nimis mitis est Cæsar, Galli vero vafri nimium in actionibus negociorum, quodq; non sequuti sunt victores victoriam. A superis hæc elapsa euenere, a superis opus est vt horum seminum spicæ proueniant, in hoc satis. Ad captos Principes ac trucidatos vertatur calamus, de captis primo, quorum ducat choream rex eorum Christianissimus.

¶ Franciscus Angulema Rex frontem huius agminis occupet cuius, elatus animus ad hanc traxit calamitatem. Don Enricus Nebritensis, qui & ipse regiam Nauarræ coronam expectauit, aliquando comes illi detur. ¶ Comes sancti Pauli frater Marchionis Saluzæ.

¶ Deo gratias.

¶ Excusum est hoc volumen Epistolarum Petri Martyris Mediolanensis citra controuersiã eruditissimi in celeberrima & in omni literarũ genere maxime florenti Academia Complutensi in Aedibus Michaelis de Eguia Anno a Christo nato. M.D.XXX.

Digitized by Google

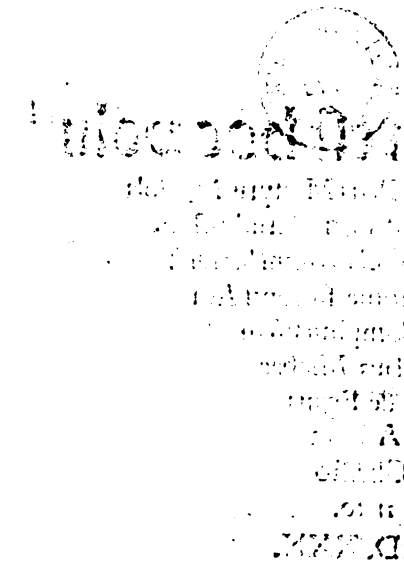

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google